37. 6.

Cuba?

Hortus
Sanitatis

I
0273

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala Est. Tab. Núm.

243

I
00273

b18537625

El autor es Juan Cuba? Médico alemán del XV.

Hortus

VIRTUS SANITATIS

De herbis et plantis.
De animalibus et reptilibus.
De Auibus et volatilibus
De piscibus et natatilibus (tibus
De Lapidibus 7 in terre venis nascē
De Vrinis et earū speciebus
Tabula medicinalis Cum directorio generali per omnes tractatus

Num. 37. carō. 6. numer. 31.

pro scitum sm alias Partim. Magis notabilis
autore chalmetes quitesco libro. declarandy vlcerib9

Ff melliz 3ß. dr
dei 3ß an
ceratinie
mirrhe
zinziberis an 3ij
staxaridis 3iij
fiat Unguentum et antea ꝑ omnes vulnerib9
et fistulas salua medicina vulneris. Ff

Omnipotētis eterniq; dei: totius nature creatoris opa mirabilia admiranda q; mecuz vicibz iterat; crebriꝰ pre cogitādo reoluī. Qualiter a mūdi exordio celo creato lucidissimis ipm̄ pozn auerit stellis Quibz z infimēdū increata oīa sub celo vim z vtilitē. Quomodo etiā elementa q̄ttuoz mira inter se modo differentia ex nihilo pulcherrimo produxerit ordine. Ignem videlicet caliduū et siccū. Aerem caliduū z humidū. Aquā frigidā z humidā. Terrā siccā et frigidā. Suam propriam vnicuiq; prebens naturā. Qualiter insup̄ summꝰ artifex et magister babis: lapidibz: cūctisq; animantibus p̄ductis: ad vltimuz boīem: ceteris oīb; creaturis nobiliorē fecerit atq; formauerit. Ac sic cuncta z disposuit: vt cūcta sub celo esse vitaz ac modū habērīa. Stellis mediantibz suā sortirent naturā ac subsistentie pmanētiā. Essent q; in omibz ex q̄ttuoz rumpentibz elementis siue herbis lapidibz. siue etiā aialibz q̄ttuoz elementoz nature. caliditas. frigiditas. humiditas. siccitasq; permixte Etiā in hūanis corpibus in mēsura ac tēperamēto optimo vite ac nature boīs conuenienti. Et illo stante temperamento pfecta hō potiretur sanitate. Ipso vero dissoluto per debitū eiminis dissolutionem. cum caliditas victrix sup ceteras existeret naturas frigiditatē expellere laborare et. Aut caliditatem frigiditas extinguere velit. Siue hō cū inordinatz replet̄ humoribz. Vel a naturali humiditate. sinimiū p defectum recederet. In magnas statim inciderit infirmitates mortī appropinquane. Huius ātratio dissolutiōis naturarū. In quibus hominū vita cōsistit et sanitas. Non vna sed multiplex sozet assignanda. Hunc eteni celi occulte venenate influētie bois nature p̄trarie. Tunc vero aeris impuritas: seu cibus inconueniens: laborq; inordinatꝰ. Alieq; ēplures a perfecta sanitate trāsferentes hominem. Quas enumerare oīs si velim facilius mihi fozet arene maris (vt arbitroz) reddere rōnem Profecto cū plus mille circumstent pericula boīem. Suntq; accidentia sanitatē boīs dissoluētia. Juxta syderū varioū influxū fere innumera. Ita vt quo vere securus sit hō sanitatz aut vite vix vllum mometuz sit reperibile. Nec tacitus dum mecum reoluerem. Ex aduerso memorabar creatoris sapientiam: qua ab initio generi humano in tantis p eum constitutz periculis de salubri conuenientiq; remedio p uiderit: herbis scilicet animantibus ceteriscz creaturis quibz eā virtutē indidit vt naturas dissolutas reducerent ad debitū temperamētum armoniam z portionē. Una eteni herba calefacit. altera frigiditatem inducit. queq; sm̄ gradum siue cōplexionis et nature. Cetere q; sic creature in aq̄s seu terra esse habentibz ad conseruationē vite boīs p̄sūt. Creatore nature ita disponēte. Vt harum virtute herbarū creaturarūq; ceteraz homo viribus destitutus p primarū qualitatū distemperamentum in integrā redire possit sanitatē. Et q; in hac mortali trāsitoria q; vita carioē actē sidera bilioꝛē vere sanitatis corpoꝛis thesaurum: boīem possidere sit impossibile. Sapiente dicente Eccliastici. xxx. Melioꝛ est inquit omni auro z argēto salus anie z validū corpꝰ q̄ census immēsus. Non est em̄ census super censuz salutis corpoꝛis. Visum ē mihi sore optimum cum cōponere librum multitudinem figurarū sub cernie propriis coloribz effigiatz herbaz lapidum: animalium: ceterarumq; creaturaruz cōtinentē ipaz etiā descriptam virtutem: Nec laudabilius efficere me potuisse hoc opere: cū bencualentibus magnū afferat solatium. patientibusq; p̄ferat nō modicā vtilitatē. Jd ipm autē perficiēdū me p̄mo p̄cipaliter q; charitas vrgebat. que coz inopie me fecit compati: quibus temporalis nō subministrat facultas. pro necessitate conducendi medicos et apothecarios pecunia eis deficiente. Fiam bi huius doctrina libri adiuti: sumptibus ad modū cuiusq; concurrētibz. Ipsis sibi conferre valebūt p̄seruatiua remedia perfecta q; medicamina Ad idem aggregendum nō minus me mouit sz z p̄maxime nobilis quidā t̄ns qui regna terrasq; varias peragrando: videlicet alemaniaz Italiam: Hystriā: Slauoniā: Croaciā: Dalmaciam: Breciam: Corsoniā: Mozcā. Landiam: Rhodum: Cypriam: Terraquoq; sanctā cum sua ciuitate Jheruſalē. Abinde pariam eundo Arabiam versus montem Synai. A monte Syna versus mare rubrum Alexandr z Babylonem. per alexandriā vsq; in Egyptuz et cetera de sepe dictis herbis: animalibus: lapidibus: ceteriscz ad confectionem medicinarū necessariꝰ. z p̄pter raritatē incognitis. magnam accepit experientiā: caz virtutē describens ac earum similitudines sub lineamentis cōuenientibus: ceteriscz coloribz effigiare curauit. Quecūq; omnia z singula sub debitis figura: forma: colore: exquisitoq; ordine in presentiaꝝ depicta inuenice. Vis igitur tuo bz p̄motus laudabile hoc opus incepi: tua frenus auxilio. confectiq; ex probatissimis medicinaz

ngris: Auicenna videlicet Ypocrate: Haliseno: Gincētio: Serapione: Platearío: Plinio: Dyascoride: Pandecta: Johanne mesue: Paladio: Constantino: Almansore. Ceteriſqz ꝯplurimis non minus exptis. Placuitqz vt ortus sanitatis appellaret. ¶ Diuiditur ãt hic totus liber in tractatus octo: quoꝝ vnuſq3 ſingulare ꝓtinet materiã. Primꝰ itaqz tractat de herbis ceteriſqz q̃ ad vſum medicine cõcurrunt. In q̃ etiã herbaꝝ aptas figuras cõperies. Scõs de natura cõplexioneqz multorum aialiũ vitã in terris ducentiũ. Tertius de auibus earũqz naturis. Quartꝰ de piſcib9 earũqz ꝓprietatibus ⁊ natur3. Quintꝰ de lapidib9 pciosis coꝝũqz ſtutib9. Sextus de diſpoſitione vrine eius colore ⁊ ſignificatõe. Septimus cõtinet regiſtrũ p facili inuentiõe egritudinũ ⁊ remedioꝝ. Octauus et vltimꝰ ꝓtinet tabulã ſm alphabeti ordinẽ: oĩa in hoc libro contẽta demõſtrantẽ. Pergat hic ortus nr̃ redolẽs amenissimꝰ in vniuerſum orbẽ: cũctoſqz ſeſe deſiderãtes recreet. Tibi igit̃ o creator celoꝝ terreqz q̃ cũctis herbis aialib9 lapidib9 ceteriſqz in opẽ ꝓtẽtis: influxiſti curatiuã ſtutẽ: immẽſas refero gr̃as: cũ thesauꝝ hũc hactenus abſcõditum mihi deuerꝝ in lucẽ pducere. Tibi honor et gloria in ſecula ſempiterna.

Capitulum. j.

Arona pãdecta ca. i. Aarõ grece Arabice Siricantica. Latine fo Barba aaron: vel laurus: vel ſerpentaria minor. Ibidẽ aaron herba est habens folia dragontee filia: ſed minora ⁊ plana: nõ varia. hñs virgã duaꝝ palmaꝝ: ⁊ colorẽ purpureũ. Cuiꝰ semẽ coloris est crocei. ⁊ habet radicẽ albã habẽtẽ bulbi rotunditatẽ ſilem tragontee q̃ cruda ⁊ cocta mãducare potest: quia nõ est valde amara. Folia eius poſita in ſale manducant. Est ca. ⁊ ſic. cõplexiõis in. i. gra. virtutis diſſoluẽdi: laxandi ⁊ extenuãdi. ¶ Bal. li. ij. de cib circa finẽ ca. de aaron. Est quidẽ radix huius plante ꝓſilis comeſta ei que rape. Et ſubdit. Et oportet quidẽ prior est ipã effundere aquã ſm elixationẽ. deinde in alterã calidam intromittere: vt in caulib9 ⁊ lenticula dictũ est. Et idẽ li. vi. ſim. far. ca. Aaron ſiue ſerpẽtaria minor. Nec cñ ex terreſtri pcellit ſuba calida. Et ideo abſterſiue virtutis est: nõ tñ violẽter ſicut dragontea: ſed in calefaciendo ⁊ ſiccando primi gradus ſm vtrũq3. Sed vtiliores ſunt radices ipſius. ¶ Paulus ca. Aaron calide ⁊ ſicce est cõplexionis in. i. gra.

Operationes.

¶ Dyaſ. ca. Aaron. Virtus ſiue opatio ipſius est in ſemie radice ⁊ foliis. q̃ mixta ſimo bubalino ⁊ cathaplaſmatib9 adhibita podagricis medet. ¶ Radix eius extenuat pingues humores nõ mediocriter. Uñ ad expellendũ torpacis humorẽ vtiliſſima est tota herba. Extenuatoriã habz virtutẽ: ſed nõ fortẽ ſicut dragontea: ſic tñ calefacit. ¶ Radix eiꝰ collecta reꝑonitur ſicut dragontea ⁊ ciclamis. ¶ Pãdecta ad mẽſtrua puocanda: ſuccus eius p peſſariũ inijcitur. ¶ Cõtra inflationes aurium tuburoſitates aaron cũ ipa herba buliatur in vino ⁊ oleo cõmuni addito cymino fiat inde emplaſtz ¶ Cõtra emorroides vel ficus herba ipſa et tapſus barbatus decoquantur in vino vel aqua ⁊ fiat ſuper eis cucurbita. ¶ Contra frigida apoſtemata herba ipa cũ tuburoſitatib9 cum axugia veteri terat: et in teſta calida ponatur ⁊ ſuperponat. ¶ Cõtra ſcroſulas nouellas herba ipſa ⁊ ſquilla cũ axugia vſina veteri ſupponat. ¶ Ad faciẽ depurandam ⁊ cutim ſubtilianda ex tuburoſitatib9 ſuis deſiccatis fiat pulvis ſubtiliſſimus: ⁊ cõficiat cũ aqua roſarũ et ponatur ad ſolem donec aqua extoto conſumatur. ⁊ ita fiat ter vel quater vel amplius: et ex puluere ſolo vel confecto cũ aqua roſax illiniatur facies. et hec vocatur gerſa vel ceruſa

serpentarie minoris. Et sil' pōt fieri de maiori. ¶ Hal'.ij. de cibis. Est cū ipsius nutrimentū bonū si aliq̄s ex pectore et pulmone aliquid expellere velleti ipsis collectoz z grossozum et viscosoz humoz iā comesta. ¶ Hal'. de sim. far. Radices aaron comeste incidūt incisione tēperata humorū grossiciē. quare et excreationibus que ex toracе sunt idonee. Dragontea vero ad hoc magis est idonea.

Capitulum.ij

Abrotanū gre. z la. ara besum ¶ Pli. lib. xxi. Abrotanū est herba iocūdi odoris et grauis. floret estate. flos eius est aurei coloris. vacuum sponte puenit. Seritur aūt semīe cuius q̄ surculo vel radice. ¶ Se: li. aggre. ca. Abrotanū. Sunt eius due spēs vna oz masculus et alia femina: sed femīa est fere sicut masculus. et oīnt in hoc q̄ ipsa est planta similis arbusto hīs folia alba. et ēplena solijs que sunt super ramos eius scissa parua scissura sicut fo. feniculi. et in sūmitate eius est flos ad rotunditatē tendens. aurei coloris apparēs in estate. et habet odorē bonum cuz pauca grauedine amari sapoz. Masculus vero habet ramos lignosus aliq̄ntulum et subtiles. et est hīs semina parua sicut absinthium. ¶ Dyasco. capi'. de abrotano. Abrotanum quod multi eracleam dicunt aut gliciaconon et est femina: eius fruct est cum albis solijs z minutis z diuisis sicut crisio. circa ipsa flores hīs aurosos: z i estate nascentes: z ipa est odorata cū aliq̄ grauedie gustum hz amarissimū. tale eī est siculū abrotanū. ¶ Ha. xi. sim. far. ca. i. Abrotanū ex eo ē masculo z femīa et ipius suba est terrea quā subtiliauit calor: et sapor eius est amarus. z est in eo paz stipticitatis. z est ca. in. ij. gra. z sic in. ij. Et est calidius absinthio z min⁹ stipticū vl'acerbū. z ē cū q̄dā salledine, ꝓpter qō cacostomaticū est. Sz absinthiū cuī stomaticū est: precipue ponticum. ¶ Aui. li. ij. ca. o abrotano. Abrotanū est ca. z sic in. ij. gra. z est subtile amaz. z in ipo sunt terreitas z subtiliatio. ¶ Pla. Abrotanum est ca. in. i. gra. sic in. ij. subtile amaz. adustum.

Operationes.

¶ Pan. ca. x. Si ex abrotano fiat cinis: z ex eo facto lixiuio caput lauet: curat allopicias. z. hoc operatur similiter ipsa herba in lixiuio bulita. A

¶ Semen eius in aqua bulitū curat asma et pectoris constrictionē. B

¶ Abrotani fumigiū serpentes excludit. Succus eius bibitus valet cōtra venenū reptiliuz. C

¶ Eucarissima ex aq̄ ebulitionis ipsius factū, puocat mēstrua. Ipa herba cū oleo veteri trita et peruncta: frigora tiptica febrium curat. D

¶ Hal'. in li. vt s. Abrotani folia et flores vlcerū mundificativa apparent z exacerbativa. quinetiam quotquot fm periodos occupantur: si etiam supfricaueris ante invasionē minus rigebunt. q̄ autē lumbricos occidat dubiū est. eo q̄ ipm est amaz. E

¶ Et clixum cū malo citonio. vel pane appositum sanat inflationes oculorū: et cōfert pustulis cruda ipsa herba relita. F

¶ Abrotanū vstū ca. z sic. est virtuz plus q̄ cucurbita sicca vsta. Idem. ista vlceribus humidis cōuenit sine inflāmatione: z maxime ei qui in prepucio pudēdi exigere cernitur. Et ideo ad alopicias cōfert cum oleo veteri. s. anetino aut sisamino. Est cī subtiliū partiū mordicatiuū et calidum. G

¶ Auic. Abrotanū adustū confert alopicie: p̄ prie cum alkerua: aut oleo de rasano. Et abrotanum confert ad hoc vt nascat herba que tarde est natūratis: quādo coquit cū quibusdaz oleis, ꝓpter suā aptionē. H

¶ Et ꝓstringit sanguinem gin giue. et resoluit apostemata flegmatica. I

¶ Dyas. Semē abrotani clixum in aqua: aut crudum infusum in aqua: ortomicis medet cōquassatiōibꝫ pleureticis z paraliticis cū betonica z ꝓdito data. z sciatici z dissuntie singulare presidium est. K

¶ Sera. Solut ventrē expellit lumbricos et ascarides: et soluit superfluitates flegmaticas ab intestinis. Illo semine carem⁹ in partibus illis. L

Capitulum.iij

ABsinthiū la.gre.absinthion.ara.sarī/con.Absinthium grecum nomē ē: cuius ꝓbabilius est qđ in ponte regione nascit. Vñ et ponticū appellat. ꝓla.li.de sim. me. Absinthij duo sunt genera. vnū in ponto insula repitur. Vel qz pōticū hz saporē: colorē hz viridē. saporē amarū. et tale minoris est efficacius. Aliud est absinthiū romanuz: et melius ex eo est qđ est remotū ab odore maris. et qđ orit in terris liberis: z hz folia alba lenia z plana i fine veris colligit. in vmbra exsiccat: z per annū seruatur. Absinthiū duas ꝓprietates habz ecōtrarias ꝓstrictiuā ex grossitudine substātie z pōticitate. laxatiuā ex caliditate z amaritudine. ¶ Gal. in epla quā Glutoni misit. Absinthiū inqt ꝓprietates ꝓrias hz. vnā laxatiuā: z alterā stipticā ꝓpter hoc si dat in morbo nōdū digestio materiā vt fugat inobediens indurat. vñ qñ bellū facit. Tuto ergo laxatiua materiaz mouet: vt cuz egestiōe egrat: et virtus stiptica materiā indurat: z ꝓhibet ne moueat quare laborat natura. Quo dato cum materia morbi digesta est sit obediēs: facilisqz ad exeundum duobz modis. Uno qz vis laxatiua eiꝰ materiam dissolut. Altero qz pontica tate sua cōperimēte adiuuat ad excludendū materiā morbi q̄ dt in concauitatibz membroz. ¶ Et Hypo. in quadā epla. Absinthion est caliduꝫ quidē mediocriter. succus aūt nimis bonos colericos si sucrit infusum in vino p vriną purget. ꝓpter qđ in vētre flegma ꝓsistēs nihil nocuat. virtutez ergo stipticā hz. z q̄ in eo est amara virtus est.

¶ Constan. in li. graduū. Absinthiū ca. est i. i. gra. sic. in ij. Et li. de na. re. Unū est genus absinthij viride magz amaz. aliud vero subalbi: dū nimis amaz. Et dz habere q̄litates ꝓtrarias. s. ꝓstrictiuā ex grossitudine substantie. Et laxatiuā ex amaritudine z caliditate. ¶ Auic. Absinthiū est herba similis folijs origano. ca. in. i. sic. in ij. Et eius succus fortior est in. ij. Est autē herba amara z stiptica aperitiua z acuta. ¶ Pli. li. xxvij. Absinthij genera sūt plura. Santonicū dictū a gallie ciuitate. Ponticuz a ponto vbi eo pinguescūt pecora: z ob id sine felle reperiunt. Nec est aliud ꝓstantius multū q̄ italico est amarius. Sz medulla pōtici ducz herba facilima: z inter paucas vtilissima.

Operationes.

¶ Pli li. vt s. Absinthiū stomachū roborat: z ob hoc bic sapor transfert in vina. Nauseas maris arcet in nauigationibus potū. ¶ Succus eius libros et ligna per multos annos a vermibus ac muribus seruat. ¶ Ad digestionem etiā z stomachū confortandū multuz valet: si coquatur cū oleo: z inunganꝫ corpa humana ex eo a morsu z molestia pulicū ea preseruat. ¶ Contra loquelā amissum optimum remediū est. Est ergo absinthiū herba quidē amarissima: saluti humane cōmoda. ¶ Auic. Absinthiū ꝓ bibet pannos a tineis z corruptione vermiū. Absinthiū libros a muribus z tineis tutos reddit. ¶ Cōtra lumbricos succus absinthij cū puluere betonice vel centaurie: vl' persiccarie: vel nucleoz persicoz succo: vel suo rū folio detur. ¶ Joh. me. in. ca. de absin. Absinthiū educit coleraz a stomacho z intestinis z epate. z extendit operatio eius ad venas: et mundificat eas ab humore colerico z aquoso z interdū ducit ipm ꝓ vias vrine: z ꝓseruat absinthiū a putrefactione: z ꝓprie potus infusionis ipsius in vino decoctis singulis diebus circiter. z. i. aut. ij. vel aqua sublimatiōis eius. ¶ Et oleum ex eo factum confert doloi auriz et tinnitui z surditati: z colluctos aceto decoctionis eiꝰ a cortice citri: z confert fetori oris. Et absin. corroborat stomachū z epar. z excitat appetitum mortuū. ¶ Opilationes aperit et morbos opilationū curat: z vermes interficit z educit ꝓprie emplm i būc modū. ꝛ. absin. ʒ. ij. eufor. ʒ. i. cornu cerui nduſti. ʒ. ß. mellis. q̄tum sufficit. ¶ Confert et absin. iuuamentū

A B E D H J K

magnū febriū lōgi tpis.z fe. opilationū.

¶ Modus opationis succi eius et prīe succi ipius ēntitatē ēq̄ volueris.z prie in medio ve ri.z purifica illū fm modos notos.et fac sicca re in sole l'cinere. ca. in vase vitreo.sicut siccat aloes ¶ Aqua aūt sublimationis eius fit. si cut fit a qua rosarū et similia que fiūt in vasis sublimationum.

Capitulum.iiij.

Accatia grece dicīt.z latine.sz arabi.al tarti. Aui.li.ij.ca.ō accatia dicit q̄ est succus altarti.hoc ät carētes facimus de succo prunelloz. Accatia fm quosdam est succus prunelloz īmaturoz.q̄ latine vocant acrinee.sed ſlo.qz vt ait Se.li.aggr. Accatia fit ex fructu cuiusdā spinose arboris gūmi ara bici.que noīat amgailē. Dyasc.ca.de accatia. Accatia fructus est arboris spinose.que ma xime nascīt in egypto. Hic fructus velut oliua prmīt.et succus in sole siccat. Est ergo optima que est leuis et subrusa.cum sua uitate odoris. subacida et gustu valde stiptica.hec eni maxi me de immaturo fructu p̄mitur Nam nigra ē de maturo fructo. Omnis aūt accatia strin git et desiccat nimis.et infrigidat habundan ter.frigida est in secūdo gradu.z sicca in tertio Halienus sexto simpliciū farmacoū ca. de ac catia. Accatie et ipm quidem solium est acer be.et fructus et succus qui q̄dem et lotus de bilior:simul et minus fortificatuum efficitur: quādā acredinē in lotura ab̄ciēs. Si vero z supagatur alicui mēbro sano:statim illud sic cius et aridius oñdit. Et caliditatis q̄dē sensū nunq̄ fert.frigiditatē ꝛo nō valde vehemen ter hz. Palā ergo q̄ frigidū et terrestre est far macū:admixto etiā sibi quadā aquosa substā stātia. Putabīt aūt nec subtiliū partiū esse.sed habere quasdā partes dispersas subtiliū parti um.caliditate in lotura decedente.ponat aūt ē et hmōi tertiū quidē gradus siccantiū.secundi vero infrigidantium:post q̄ fuerit lota.

Operationes

¶ Dyas. Accatia ignē sanat q̄ extinguit: et per monas sanat.pterigia oculis tollit.vulneri bus et tumoribus oculoz mirifice prodest. profu um mulieris stringit.stericis subuenit. fluxum vētris bibita et supposita prohibet capillos in sicit.z lota sicut cadmia solet oculorū p̄tectio nibus misceri. ¶ Itē succus eius collirijs mis cetur. Numay in li. de tyriaca. accatia termi nus eius est q̄ est fortissime stipticitatis

Capitulum.v

Acetosa la.gre.oxilapatiuz. Arabi.hu mad. Sciendū q̄ acetosa apud Aui.

ti.ñ;ꝓio ca.Et apud Dyaſ.in ꝓio ca.Et p Sera.ca.de acetoſa.Idē eſt q lappaciū.Ve/rū hoc nomē ad acetoſa cōuenit,ꝓie illi ſpeci ei lappacij:qđ eſt acetoſi ſaporis.que ōr fuiſſe cognita ab Auicenna cum dixit.Et non eſt in ſilueſtri ſicut dicūt acetoſitas.quaſi dicat: q bene noui.¶Unde Auicenna in ij.ca.de ace/toſa vocat lappaciū acutum acetoſam dicēs Acetoſa alia domeſtica:alia ſilueſtris.Unde vera acetoſa ē domeſticū lappaciū in quo eſt acetoſitas.quoniā acetoſa ſilueſtris vel lappa ciū agreſte nō eſt acetoſum.Et ideo Auicē.q nō eſt in ſilueſtri ſicut dicūt acetoſitas.immo forſitan eſt in quadam ex ea acetoſitas:quia ī acetoſa domeſtica q lappaciū domeſticum eſt acetoſitas.Et ſubdit q lappaciuz ſilueſtre vel acetoſa ſilueſtris eſt fortior in omni re z acu/tior.¶ Dyaſcorides q̄tuor dicit eſſe ſpecies lappacij vt inuenies ſi leges lappaciū. De q̄/bus eſt vna quā vocāt oxilapaciū.i.acetoſum lappaciū.z illa eſt acetoſa.¶Dyaſco.capi. de acetoſa.Acetoſa eſt duplex:maior et minor. maior eſt oxilappaciū.minor habet folia minu/ta cū ſtipite paruo ſeminib⁹ pleno. ꝙueniūt in fructib⁹:ſed maior efficaciꝰ opatur.Iſta voca bula inuenies etiā p aggre.nicaſi.Sed ſcien dū q maior acetoſa eſt quā moderni vocant acetoſellam.¶Pan.ca.ō acetoſa Acetoſa eſt frigida et ſicca in ſecundo gradu.z ſemen eius frigidum in primo:ſiccum in ſecundo.

Operationes

A ¶Auicenna.Radix acetoſe cū aceto cōuenit
ſca bici vlceroſe z excoriationi vnguis.et quā/
do coquit cum vino ꝙuenit emplaſtrū eius al
B baras z empetigini.¶Ex ea fit emplaſtrū ſcro
fulis.ita q dicit radix eius ſuſpendat in collo
L habentis ſcrofulas iuuet ea.¶Et eius deco/
ctio cū aqua calida ꝙuenit pruritui:z ſimiliter
ipſamet in balneo eſt vltima.¶Lolluntur os
D ſucco eius in vino:et conuenit apoſtematib⁹
que ſunt ſub auribus.Conuenit ycteritie ni/
gre cum vino:z ſedat nauſeam:z comeditur
ꝓpter deſideriū luti.ipa et ſemen eius ſtringūt
z proprie eius que magna ex eo eſt.Serapio
aucto.Dyaſco.Folia acetoſe quando come/
duntur ſtringunt ventrem.et ſemē acetoſe ha
bet ſtipticitatem manifeſtam.Semen eius eti
am bibitū cum vino et aqua.Et ſimiliter flos
eius conferunt vlcerationi inteſtinorū:z fluxui
antiquo et punctureſcorpionis.

Capitulum.vj

Acorus.Iſidorus in libro etymologia rum libro xvij.Acorus eſt herba foliꝭ ſimilibus yridis.radicib⁹ odoris acer rimi:ſed iocundi.propter quod aromatica eſt Dyaſcori.Acorus:id eſt venerea vl'affrodiſia et eſt herba habens folia yri ſimilia lata et ob longa exalbida:in ſummum denſa et acuta q̄ ſi gladius.auroſum habet florem.radicez diſ ſimilem.obtortam geniculatam et nodoſam: exterius ad rubedinem declinantem:guſtum acrem et aliquatinus odoratum.ſemen vero habet planum et ſpiſſum et integrum:z ipſum odoris ſuauis.poteſt quod et meu:ſed in om/nibus efficacior eſt et magis calefacit.

¶Auicenna in ij.canone.Acorus eſt radix plante ſuper quam ſunt nodi ad albedinem declinantes:in qua eſt odor horribilis:parū/q̄ boni odoris.et eſt calidus z acutus.Dixit autem Galienus:q in medicina non adminiſtratur niſi radix eius.Eiuſq̄ virtus eſt ꝓpin/qua virtuti ariſtologie z yreos.melior eſt aco rus ille qui eſt ſpiſſior:magiſq̄ ſolidus et dul/cior:ac melioris odoris.Natura calidus ē ac ſiccus in principio ſecundi gradus et vſq̄ ad medium.

¶Pan.Acorus calidus z ſiccꝰ in ſecto ḡ.que ſimiliter gladiolus vocatur:qui non tantuz in

aquosis locis sed etiã siccis ꝛ marinis crescit. Est alia species gladioli q̃ inuenies. si leges capitulum gladiolus de. H.

Operationes.

A ¶ Contra vitiũ splenis ꝛ epatis accipiatur libra vna acori aliquantulũ triti. ꝛ macerẽ per tres dies in aceto. postea coquatur ad mediũ aceti. ꝛ coletur ꝛ colature addatur mel. ꝛ iterũ ad consumptionẽ aceti coquat. Istud autem oxymel detur cottidie in mane patienti cũ decoctione acori. ¶ Ad idem. Re. lb. ℈. succi apij

B ꝛ puluer is eius ʒ. ℈. ꝛ aceti lb. ℈. olei cõis ʒ. i. serapini. ʒ. ij. puluer is armoniaci. ʒ. ij. simul permitte pernoctem. ꝛ mane coque vsq; ad medium. deinde appone puluerem ipsius acori ꝛ ex tali vnguento splenem ꝛ epar malaxando manibus inunge. Et si vis facere cerotum. adde decoctioni ceram. ꝛ ex tali ceroto vnge. Vinũ etiam decoctiõis eius valet ad idem sed non detur febricitanti. ¶ Contra bictericiã coquatur radix acori in aqua ꝛ coletur. ꝛ incolatura coquat cicera rubea ꝛ detur ius patienti. summum remedium est. si fuerit sine fe. Balneum eius ad idem valet. ¶ Dicitur q̃ si quis habet acorum super se nunq̃ potest incurrere fluxũ sanguinis vel spasmum. ¶ Ha. Acorus pro-

D vocat vrinas. ꝛ splenibus schiracis confert. et

E abstergit ꝛ subtiliat grossiciem. cortice melior est succus eius. ¶ Dias. Succus radicis eius

F claritatem oculorum prestat mirifice: que radix ca. ꝛ sic. est virtutis nimium ꝛ leptomeris scliros im iuuans splenis. ꝛ mouens vrinã potato succo.

G ¶ Aqua q̃ in qua decocta fuerit diuretica est. vtilis etiam est et pleureticis. ꝛ toracis passionibus ꝛ epatis ꝛ terminosis ꝛ corruptelis splenet icis vtilior est. ꝛ stranguriosis. qui vrinam faciũt cum dolore. Et ad morsum serpentis efficax est.

H ¶ Ad mulierum menstrua per fomentum vtilis est. miscetur etiam antidotis ꝛ tiriacis.

J ¶ Ad duriciez vrine ex radice eius cum aqua decocta ad tertiam dabis bibere per triduum. et vrinam mirifice deducit ꝛ stranguriaz sanat.

K ¶ Ne apes examinent ꝛ fugiant. herbã ipam in vase apum suspende. ꝛ a vento nunq̃ seducentur. hec herba raro inuenitur. nec eam scire quis poterit. nisi cum floscul ũ emiserit. Nascitur locis cultis. ꝛ ortis ꝛ aratis. lege eã mense augusti. Nam vix inuenitur sine flore. q̃ per florem agnoscitur.

Capitulum. vij.

Affodillus. Isi. lib. ety. xvij. inqt. Affodillus herba est quã latini a calore albuciũ vocãt. ¶ Dyas. Affodillus herba oĩbꝰ nota: quã multi albuciũ vocãt: hñs folia sicut porꝰ virgulã lenẽ: sup quã hz semẽ nigrũ. radices oblõgas ꝛ rotũdas balano similes. Cui radici virtus est calida et viscida.

Operationes

A ¶ Urinã prouocat. mẽstruis impat. dolorẽ la-

B teris tollit ex cõquassionibꝰ. ¶ Tussiẽtes medicat bibita vsq; ad ʒ. i. cũ tepida. letã diẽ ducit morsibꝰ venenatꝫ occurrit. folia et radix eius cath aplasmatibꝰ adhibita. Flores eiꝰ silr cuz vino pascẽtia vulnera sordida saluberrie curãt. ¶ Tumorẽ testiũ ꝛ mãmax ipposita spargit

L pustulas ꝛ oriolos addita stringit: maxime si cũ fece vini cocta ꝛ impposita fuerit: addito vinoꝛ dulcore ꝛ myrrha ꝛ croco ꝛ cocta simul.

D ¶ Oculi maxie pstat effectũ. dolores auriũ et sanies vino addito ꝛ lib anoti et melle admipta detergit. auribꝰ tepidꝰ insulꝰ succeiꝰ si detraptis dens doluerit: sinistri auri infusus medet. ¶ Linis radiczeiꝰ alopicias emẽdat. Ra-

E dix excauata et cũ oleo calefacta parmonibꝰ ꝛ doloribꝰ auriũ singlare pfidiũ ẽ. ¶ Radix cius

F macl as albas i sole facta s emẽdat. ¶ Radix

B eiꝰ bibita cũ aq̃ vẽtrẽ mollit. Semẽ eiꝰ ꝛ flos serpentibꝰ ꝛriũ est si cũ vino bibitũ fuerit.

Capitulum. viij

AGaricus grece et latine. Arabi. garicꝰ Dyas. Agaricꝰ est radix fungo similis Vl̃ ẽ q̃si fungus crescẽs circa radicem arboris. maxie in babilõia vel lõbardia. Duo eius sunt genera. scilicet masculus et femina q̃ melior est. Et hz formã rotundã. deficcat ꝛ fit albissimus. Masculus hz substãtiã longaz et ꝛ nõ ẽ adeo alb. Femia ꝓo ẽ alb lenis ꝛ frãgibil bñs q̃sdã tuborositates in tus. ꝛ frustula q̃ si porosa. Pli. li. xvi. Arbores gladifere gallarũ ferũt agaricũ. Est aũt fungꝰ cadidus ꝛ odoratus. efficax antidotis. in sũmis arboribꝰ nascẽs. noctibꝰ reluces. ¶ Signũ hꝰ eiꝰ q̃ in tenebris decerpit. Idẽ in li. xxv. Agaricon vt fungus nascit in arboribꝰ circa bosphorũ colore cãdido. Id qõ in gallia nascit infimꝰ habet Mas spissior et maior exsistit. q̃ et capitis ꝛ odorem facit. Femia ꝓo solutior initio quidẽ gustus dulcis. mox in amaritudie transit. Serap. li. agg. ca. Baricꝰ ẽ simil radici anuiden sz est minꝰ durus q̃ ipa spõgiosus. et putãt q̃dã q̃ sit radix herbe. Et quidã dicunt q̃ generatur ex putrefactione arborum sicut fungus. Et iã reptus ẽ sup arbores sed bin nisi quia est facile frangibilis et debil fortiter. ꝛ est radix spõgiosa mollis substãtie. ꝛ ẽ duaꝝ spẽꝝ masculꝰ ꝛ femina. sed femia habet ẽdatum in se sicut tunicas. Masculꝰ ꝓo nõ habet tunicas. sed ẽ tota substantia eius continua. et femina est maior. Galienus septimo simplicium farmacorum capitulo de Agarico. Agaricus est sicut radix: aut est planta q̃ nascit sup arbores alicꝫs. ꝛ est subtilis in sua cõpositione. ꝛ suba eius est cõposita ex substãtia aerea: quam subtiliauit calor. nec in eo est aliq̃d aquositatis oino. ꝛ sapore eius dulcedo aliqua in primis cũ obuiat gustui. secũdario ꝓo est subamarꝰ. ꝛ in eo apparet aliquantulũ acuitatis cũ stipticitate. et virtꝰ eius est ca. ꝛ sic. Ex quibꝰ oibꝰ cõpositus est farmacum ex suba aerea ꝛ terrestria colore subtilia. Aequaq̃ ꝓo particeps est aquose. et ꝓpterea diaforeticꝰ est ꝓ tẽ et grossicici iꝰ cisuis. Itẽ aga. est sicut radix silis silio. sz nõ sic dura cuius genera sunt duo: masculus ꝛ femina: masculus rotũdus est in se collectꝰ maior. femina ꝓo pectini ẽ silis q̃ capilli discernũtur. radios mittit cũ albedine: glauca videtur amborꝰ gustꝰ est vnus. ꝓmo dulcz: ꝛ postea amaricãs. Nascit in arabia ꝛ in samaria ꝛ ĩ põto: q̃ oibꝰ est melior. Est ei ꝓtus calida ꝛ stipticа ꝛ diaforetica. ¶ Jo. in ca. de aga. Agaricꝰ est ex medicinis magni iuuamẽti: cuiꝰ ortꝰ est secus arbores q̃bꝰ accidit corrosio ꝛ putrefactio. Et eiꝰ generatio est sicut generatio fũgorum. ꝓpter qõ quidã extimuerũt q̃ sit fungus. ꝛ videt q̃ sit. Et q̃dã dixerũt q̃ sit sicut apa factũ ex putrefactiõe. Eius aũt duo sũt genera. scz masculꝰ ꝛ femina. masculꝰ ꝓo est malꝰ. ꝛ est ille q̃ est lõgus ꝛ ẽuie. ꝛ hz in fracturz suis sicut ꝓductiões neruoꝝ. ꝛ est durus ꝛ dẽsus. Agaricus aũt quẽ sapiẽtes laudauerunt est femina habẽs ꝓprietates q̃ꝫ bonas. ꝛ ꝓprie vt sit albꝰ ꝛ leuis ꝛ velocior frangibil ꝛ porosus ꝛ rarus valde. ꝛ vt appareat ĩ ꝓncipio dulcz gustꝰ eiꝰ. deinde succedit ei amaritudo ꝛ stipticitas. ꝛ melior ps totiꝰ corpis est supior ps ipius. et stipes eius est nõ bonꝰ. Et ca. in. i. dic in. ĩ.

Operationes.

¶ Pan. ca. xxij. Ad mẽstrua puo cãda accipe subtilissimũ puluerẽ agarici ꝛ pfice cũ iucco cichamini ꝛ olco et calefac ad ignẽ cũ bombice intincta supponat. ¶ Contra fistulã accipe salem costũ: tartarũ et anac: et facto subtilissimo puluere cũ melle pfice et tentã inunge ꝛ impone. ossa fracta extrahit: carnẽ malam corrodit et fistulã sanat. ¶ Cõtra morfeã albã puluerez salis. costi tartari ꝛ agarici: pone sup morfeaz ꝓius facta scarificatiõe. ¶ Dyas. De alto cadentibꝰ vtiliter adhibet. bibitis obulis duobꝰ cum vino. si nõ febriunt. si febriunt cum aqua calida. ¶ Epaticis almaticis et diffluxibꝰ et nefreticis et ycteticis maxumũ pstat effectum: accepta de eo. ʒ. i. malũ calorem emendat. ptisim medicat: splenecticis cũ oximelle auxiliatur.

¶ Agaricꝰ comedus reiectionibꝰ sanguinẽ ab

stinet. digestionē celebrat. obulus vnius cum aq̄ acceptus dolorē arteticū cōpescit. epilēticos cū pusca vtiliter dat. z oēs cās intraneorū dolorū curat fm ꝓtutē hois vel etatis dat. Haz
B alijs cū aqua dandus ē. alijs cū vino. alijs cū oxymelle. alijs cū mulsa. ¶ Se. a. u. gal'. Agaricus resoluit ptes grossas: et apent opilatiões que sunt in epate z in renib. Et curat yctericiam q̄ accidit ab opilatiõe epatis. ¶ Et confert
D epilenti: z curat rigores febriū: q̄ ptingūt ab humoribus grossis Et confert morsibꝫ tyri vel alterius alialis venenosi cū ponit exterius loco emplastri. Et bibit de eo q̄ntitas aurei. i. cū vino mixta aqua. z ē medicina laxatiua.
I ¶ Et idē auc. Redagoras ꝓprietas eius est ꝺ flegma et melancoliā. ¶ Et idē auc. Rasi. Inueni vir ab oīb boīb q̄ purgat hūores nociK uos. ¶ Et idē auc. Dumay in lib. ꝺ tyriaca. expellit hūores a neruis z cerebro cum ꝓprietate
L mirabili q̄ est in eo. ¶ Et idē auc. abē mesuay ꝺ eius ꝓprietate ē laxare flegma. z est ꝺ rius venenis ¶ Et idē auc. abijt. Agaricꝰ purgat colerā
D et flegma sil: z fortificat medicias magnas cū misceat cū eis: z facit eas penetrare ad extrema corpis. z est ꝺ rius medicinis morifer is quando bibit aut miscet cū alijs medicinis. ¶ Bal'.
N Expurgat opilationes que in visceribus: z ꝺ yctericos sanat q̄ sic ex opilatiõe laborāt epatis. ꝓfert etiā epilēticis ob eandē virtutem.

Capitulum. ix

AGrimonia est herba omnib nota q̄ dr ferraria minor. Dyascorides in oīb agresti papaueri vel herbe ammomi. Sed in hoc discernit q̄ caput supiue hz latius et serius florescit: nec florē facit ita feniceū sed croceū. Radix est illi rotunda. deorsum ex q̄ dimittit croceū acrioris virtutis succū. q̄ cōuenit nebuli oculoz. Nascitur in cāpis vel circa sepes. Radix eius dr eupatoriū greco nomine. ¶ Pli. ca. de agrimonia. Agrimonia hz folia equaliter diuisa apij modo. caput in caulículo papaueris siluestris radicem hz: cuius succus est crocei coloris acris et acutus: Nascitur arcis apud nos.

Operationes

¶ Pan. ca. de agrimonia Agrimonia calida ēt sicca. Et est diuretica valde: que viridis trita z potata antraces. i. pustulas malas sanat. A
¶ Et ad serpētū morsum et canis et hominis rabidi et cōtra venena valet. facit z ad ventris dolorem sic potata. B
¶ Item vulnera cancerosa mata viridis trita et imposita sanat. C
¶ Item serpentū morsum. z. ñ. cum vini ciatis duob data discutit mirifice venenū. D
¶ Ad pcussum ferro cū aceto imposita facit Ferucas tollit sic similiter. E
¶ Ad splenis dolorē in cibo sumpta consumit. F
¶ Radix eius in vino cocta et potata: paraliticis prodest Halienus libro dinamidiaz capitulo ꝺ cancro dicit ipam valere contra cancrū per os sumpta. G

Capitulum.x

Abrifolium.Sera.li.agg.cap.sadar.i. agrifoliū.Agrifolium est arbor cuius fructus vocatur Habach. cuius due sunt species.Una est asri et alia est vabal.Iz asri nō hz spinas:sed acuta folia:z folia alterius speciei.s.vabal sunt lata z rotunda:et eius arbor habz spinas.z nabach ex asri sunt parui:z meliores ex eis sunt illi q̄ sunt ex illa regione. z sunt dulciores oīb alīs et mediocris odorz z aromatisant os comedētis sicut alia aromatica.Et nabach et vabal sunt maiores.

¶Et idē auc.Isaac eben aragi.Habach ē sicut sozba in frigiditate:et plus ea in siccitate. Bal.vij.sim.far.calotos.i.agrifolium.Est arbor stiptica quidē nō multū participat qualitate:et est subtiliū partū et siccatiuus

Operationes

A ¶Sera.auc.Dyas.Qñ coquit agrifoliū cum aqua aut cū vino fm necessitatē confert fluxui matricz:z fluxui vētrz qñ fit cristere cū ea:z strīgit radices capillorz:z phibet casum eorz.Decoctio serrature ligni eiꝰ qñ bibit et fit cristere cū eo:ꝓfert vlceribꝫ et cursui humiditatū matricis antiq.z rubificat capillos:et cōstringit radices eorz ne cadāt.¶Et idē auc.habēgue/sit.Agrifolium vel nabach dulcis laxat colerā q̄ est in stomacho z intestinis:z reprimit caliditatē.¶Et idē auc.albasari.Habach strīngit ventrē et reprimit colerā:z est grauis digestiōni.z qñ nō bñ est maturꝰ est stipticus et retinet ventrem fortiter.z maturus dulcis est minus stipticꝰ oīb alīs:z citius descēdit ab ore stomachi ꝓpter dulcedinē q̄ est in eo:stringit et reprimit colerā:et vsus eius minus inducit fastidium.¶Et idez auc.Isaac eben aram.Qñ D nabach.i.agrifoliū comedit ante cibū est melior et prouocat appetitum.Et huiusmodi res que sunt nimis sicce quando inueniunt humiditatem in stomacho aut in intestinis ꝓmunt cas:et inducunt fluxum ventris.Et folia eius cum teruntur et ponunt sup apostemata calida mollificant et resoluunt ea.

¶Haliensis.Serrature lignorz eius ad fluxū multibrē cōpetunt:z ad yliacas dispositiōes Loquitur autēz qñq̄ quidē in aqua:qñq̄ autē in vino sicut necessitas iubet:et non immitti tur solum sed bibitur.Attuero ꝓ eo q̄ defluentes capillos detinet nō modicu signū est.quoniam stiptice quidē cū eo q̄ siccat moderate est virtutis.Dictum est cīm in sermone qui de laudamo:talis esse oportet ꝓtulis:qō debet detinere capillos defluentes

Capitulum.xj

E Agnus castus.Plate.in li.de simplici medicina in ca.de agno casto.Est frutex in q̄rto cali.z sic.Qñ i rperepit viridis:et magis in locis aquosis:minus aūt in sicco.Usui medicine cōpetūt folia:nō radix.flores etiā magis flos eius zuccariū nolat.Virgulta ꝓ o a quibusdā salices marini dicunt.Eius nāq̄ flores q̄ debent in receptione poni vere colliguntur.ac ꝓ annū in efficacia multa seruantur.Dicitur cīm qz libidinē reprimendo castum reddit vt agnꝰ ca.et sic.in.iij.gra.¶Auicen.li.ij.ca.de agno casto.Ea.in.i.gra.sic.in ij.Et est resolutiuus:subtiliatiuus:disgregatiuus ventositatū.z in ipso est aptio cū stipticitate.Et est remotiuus doloris.¶Sera.libro aggre.cap.amarikest.i.agnus castus.et est arbor abrae semen eius dicit semen agni casti:et notatur piperella:z ē piper eunuchorz.z sunt ei due spēs.z dr kistos:eo q̄ religiosi sternūt bāc plantā sub lectis ad refrenandū libidinē.z nominat login ꝓpter duriciem virgarz eius.z est planta in magnitudine arborz.Fascit ꝓpe aq̄s z locz aq̄stribꝫ.hz virgas duras ad frangēdū.z folia eius sūt similia foliis oliuarū:nisi qz sunt lōgiora maiora et molliora.Et q̄dā ipēs huius plante habet florē purpureū.et quedaz

habet florē album: z hz semen simile piperi. Et idem auc. Hal. qō administratur ex illa arbore est semen folia et flores. Ex seminis quidē z florum substātia est subtilis valde. Et est ca. z sic: in .iij. gra. ¶ Halie. vi. sim. far. ca. de agno casto. Id ad qō administrat ex illa arbore in medicina sunt semen z flos. Et seminis quidē eis et floris substantia est subtilissima: z in sapore eius est acuitas siue acredo et stipticitas: z virtus eius est ca. et sic. in .iij. gradu:

Operationes

A ¶ Lectus ex eo factus repēmit libidinē. Fomentent z genitalia ex aq̄ decoctiōis ipsius z

B succus etiam potet. ¶ Contra gomorreā flores eius vl folia deco quant in aceto: z addito castorio cataplasment genitalia Valet enim agnus castꝰ mirabiliter ad libidinis extinctionē inaniendo spūs z cōsumēdo sperma. Hoc similiter facit ruta: maiorana: ciminum: calamentū z anetū: sed in hoc potētior est agnꝰ castus. sunt enim ca. aperitiua et extenuatiua.

Sunt etiam alia que extinguut libidinem inspissando sperma et cōgelando: vt psillium: semen lactuce: citrulli: melonis. cucumeris portulace. scariole z. acetum. a gresta sumach. camphora et similia. ¶ In succo agni casti seminū

E feniculi. z .iij. z esule. z .ij. coquant. et mane colatura detur leuco flegmatico. vinū etiā decoctionis agni casti multū cōfert. ¶ Agnus castus

D dimittat in amurca olei vt putrefiat: et addito vino forti fiat decoctio: coletur: et addita cera et oleo fiat vnguētum. cuius inunctio splenis duriciē exsiccat: et eius z sumit superfluitatem et ipsius orificium angustat. ad menstrua prouocando fiat fomentum ex aqua decoctionis

E ipsius et centrū galli. ¶ Contra litargiaz fiat decoctio cū agno casto apio z saluia in aqua salsa: z fortiter fricetur ex ea posterior ps capitis. ¶ Sera. auc. Bal. Agnus castus abscidit libidinē coitus. z maxime qñ comeditur semen eiꝰ. ¶ Et prouocat menstrua et resolut apostema ra dura que sunt in membris corporis.

D ¶ Dyas. Agnus castus perhibetur mederi serpentum morsum. Itē semē eius bibitū hydropicis et splenēticis medicatur. ¶ Lac mulieris

J prouocat. mēstruis impar. bibitū. z. i. cū vino veteri. extinguit venerem. dolorem capitis commouet: adhibens somnū. ¶ Halic. Agnus castus abscindit libidinē coitus. z maxime qñ comeditur semē eius. Et agnus castus a mulieribus athenien sibꝰ in lecto sternit: et repremit li

K bidinē. ¶ Auicēna. Quando ex stipitibꝰ eius sternitur sub dorso z habet pollutionē et virge

L erectionē. ¶ Et suffumigatur mulieres cū ve-

M hemens desideriū adest coitꝰ: et removet illud. ¶ Sera. auc. Dyas. Semen ipsius qñ sumit in potu: confert morsibꝰ venenosis. et confert ad hydropisim qñ ex eo sumūtur. z. ij. cum vino. z prouocat vrinam et menstrua: et debilitat virtutem spermatis. z inducit sodam

Capitulum. xij

Algamarina est herba maris habens folia longa veluti corigie. et nō idiomate vocat alga: q̄ a mari iecta in littoribꝰ inuenit. ¶ Pli. ca. de alga. Alga nascit in aq̄s stantibꝰ. ita deniq̄ nomen sumpsit ab algore aque. vel q̄ alliget pedes: q̄ crassa est solūm: aquā ex pte supantibꝰ. ¶ Dyas. Aloe sachne incidēs q̄dē est veluti spuma marī q̄ petris insidet. z remanet qđ nos algam vocamus.

Operationes

A ¶ Dyas. Virtus eiꝰ ē sil'is sali. inūcit z p cōsistere in paralisi. seu ex putredine vitiatis intelligentiis. alienitatē circūscribit. ꝑtutē habet simile z sali. et intro stipticam similiticam et leptinci-

B cam.

¶ Dissintericis z sciaticis antiquis confert cōsistere eius. Fomento similiter vtilis est

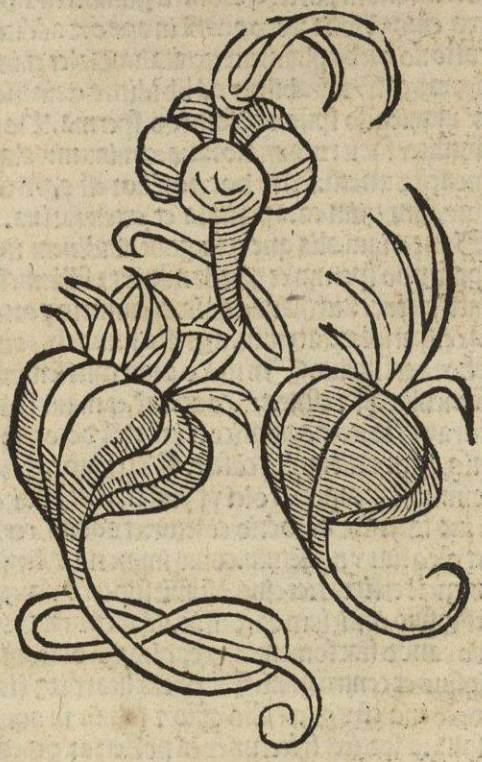

Alcanna la. grece ciprus. Alcanna est arbustū vnde fit oleum ciprinū. et est illud quod de alcāna vt apparet per cōcordiam. ¶ Sera. li. aggre: ca. henne. i. alcanna. flos alcanne est simulis floribus nitri. nisi quia est in racemis. z flos eius est alby declinans ad glaucedinē a cuti odoris. Et idem auctor. dyas. Est arbustū bñs folia supra ramos suos sili folijs oliue: nisi quia sunt latiora et molliora z viridiora. habet florem album silez vsnee. boni odoris. semē nigrū sile actis. z qō de ipsa administrat sunt folia z sūmitates ei ¶ Platea. Alcāna est herba in transmarinis partibz z etiam in Sicilia copiose inuenitur. Est aūt frigida in ꝑmo. sicca in ꝑncipio scdo. Et qz nō vbiqz reperiri potest: qui eam habet puluerisant. z sic per regiões deportāt. puluis qz subnigri coloris est. per annos tres seruat Et habet virtutē consolidandi z extergendi ac mūdificandi. ¶ Hal: vij. sim. far. cap. de Ciprio ꝑm trāslationem arabicā. Ciprus. i. alcanna. huius arboris folia z extremitates ad vulnitatem puenerūt. substantia eius est composita ex acuta ca. cū tēperamento: et substantia terrea frigida et sicca. et sapor eius est stipticus. z virtus eius desiccat sine mordicatione. Unde virtus eius repercutit z dissoluit

Operationes

¶ Sera. auc. Dyas. Virtus foliorz eius stiptica est. Et iō qñ masticant curāt alcolā. ¶ Et infundit decoctio eius super cōbustionē ignis ¶ Et qñ territ et infundit in aqua astaracios. z liniunt inde capilli fiūt rubei. ¶ Et vnguēta que fiunt ex ea molliūt neruos. z facit in vulneribus illud qō facit sāguis draconis. ¶ Hal. phibet dilatationē pupille et combustionem ignis. et qñ coquit in aqua: et pōit aqua illa super locū cōbustionis. ¶ Et ipa administrat in medicinis berisipile. ¶ Et cōuenit vlceribz. scalcole que sunt in ore puerorum

A B E D E F H

Capitulum. xliij

Allium dictū est: eo qꝺ oleat. Ambro. in hexameron li. v. Allium tantā vim odoris hz vt leopardus cum sustinere nō valēs: fugiat. Unde si qs allium alicubi cōfricauerit: leopardus inde resilit: nec resistit. ¶ Plin. de historia naturali li. xix. Allium ad multa ruris ꝓcipue medicamenta ꝓdesse creditur ¶ Ypocras in q̄dā ep̄la. Allium calide est ꝑtutis. Est aūt aperitiuū et absterssiuum: cōsolidat vlcera fraudulēta. ¶ Rabi moyses ca. de allio. et ca. de scordeon. i. allium agreste est calidū z siccū ꝓueniens vsqz ad quartum ¶ Palladius li. iij. Mēse Janua. Alliuz z vlpi

rum bene seri potest: sed alio alba terra proficiet. Idem in li. viij. Mense quoq; Nouembri allium et vlpicū seritur bene terra maxime alba fossa et subacta sine stercore. Sulcos in aeris oportet fieri. et in locis alcioribus semina poni. quatuor digitis seperata: nec altius. fossa cōliter sarculāda sunt: et inde pulescēt. Auic. in. j. canone. Allium aliud domesticum. aliud siluestre: quod est amarum et lipticus. Est etiam aliud quod dicitur porrinum. Et est compositę virtutis ex allio et porro Est et aliud qō dicitur allium serpentis. Est autem allium calefactiuum et exsiccatiuus in tertio vsq; ad q̄rtum. Et siluestre plus alio. ¶ Dyascorides. Allij genera duo sunt. scz ortiuus. aliud quod in Egypto nascitur: sed non satis dissimile. Virtus eius est viscida inflatilis: stiptica: calida. ¶ Constantinus. Allium duplex. Domesticum et siluestre scz scordeon domesticum calidum est in medio quarti gradus. Idez in pātegni. Allia calidiora sūt cepis et sicciora. acuta sunt: et dolorem capitis faciunt. que si coquantur ardor ille amittitur: potioni q̄z cibo meliora sunt. Locta magis nutriunt q̄z cruda sanitatem custodiunt. quia naturalem calorez confortant. digerere faciunt.

Operationes

A ¶ Plinius libro vicesimo. Allij magna vis ē contra aquarum et quorumlibet locorum mutationes.

B ¶ Odore serpentes abigit et scorpiōes odore Et omniū bestiarū ictibo medetur. ac puatim contra emorroidas cum vino illinitur.

C ¶ Contra canis morsus et in vulnera cū melle imponitur.

D ¶ Suspiriosis coctum. aliqui crudum. aliqui et tritum in lacte dederunt.

E ¶ Paragoras. et contra morbum regium vino miscuit

F ¶ Et contra yleum in oleo et pulte sic illinunt Antiqui et insanientibus dabant crudum

G ¶ Dyocles autem freneticis elixum. Dentiuz dolorez tribus capitibus in aceto tritis immi nuit. vel si aqua decocta colluant. z in cōcaua dentium addatur.

H ¶ Pyriases et purigines sanat potum. itemq; cum aceto vel nitro tusum. Compescit distillationes cum lacte coctum vel tritum. vel cum caseo molli permixtum. Quo genere. z rauca tem extenuat. Coctum vtilius est crudo.

I ¶ Lineas et animalia reliqua intrancoz pellit in aceto mulso coctum.

K ¶ Lenasmo in pulte medetur. Tussim cura cū adipe vetusto vel cū lacte coctū. aut si sanguis etiā excretur vel purulenta sint.

L ¶ Facit et somnos et rotum rubicundiora corpora. ventrē quoq; stimulat. cum viridi coriandro tritum.

M ¶ Porro vitio eius sunt: quod oculos cheetat inflatiōes facit. stomachum ledit. et copiosius sumptum sitim gignat

N ¶ Platearius. Allium inquit grossam dissolvit ventositatem: ventrem humectat. lumbricos et ascarides excludit: vrinam puocat: morsum rabidi canis curat. eis etiam qui malam aquam potauerunt subuenit.

O ¶ Cataplasmatuz locis grossos humores habentibus dissoluit.

P ¶ Dolorem dentium de frigiditate mitigat. si tum ppter flegma coagulatum stomacho amputat scabiem: morfeam: impetiginem: et pustulas in quocūq; loco fuerint: potenter curat si ex eo conficentur aut cataplasmentur.

Q ¶ Mestrua et vrinas puocat. secundinaz expellit si in eius opozimate mulieres sederint.

R ¶ Siluestre allium virtutem habet sicut domesticū. tamē calidius et siccius est. Hec inuenies in speculo naturali Vicentij. libro xi. cap. xvi. Et ibidem plura alia

Capitulum.xv

Altea est agrestis malua siue mal⁹ uiscus. Sed altea ꝛ̄ eo q̄ in altū surgit Uiscus aūt q̄ glutinosus sit ex synonimis. Altea bis malua: cuiscus: maluauiscus: ibiscus. Idē est' maluauiscus folia hꝫ rotunda sicut panis procin⁹ flos eius rose similis. radix ē muscilaginosa. Est cōplexio ei⁹ calida cū eq̄litate. ¶ Hal'. vi. sim. far. ca. Euiscus siue altea Et est malua silucstris dyasozetica est ꝛ laxatiua: nō vrē. abstersiua. mitigatiua. digestiua. ꝯ difficile digestibilū ¶ Dyas'. c. altea. Altea folia sunt ei rotunda similia ciclamini. florem hꝫ rosis simile. hastā duob⁹ cubitis longā: radix est illi muscilaginosa. ꝛ int⁹ alba. ꝛ dr altea eo q̄ surgat in altum. Euiscus quia glutinat. Sera. ti. ag. ca. de maluauisco Radix malua uisci hꝫ ꝑtutē stipticā. ꝛ toti⁹ herbe volo dicere dicis: ramoꝝ: floꝝ ꝛ foliorꝝ: ꝛ seminū. vnō virtu⁹ est q̄ desiccat: verū radix ꝛ semē sunt magꝫ desiccatiua: ꝛ plus sbtiliatiua ¶ Hal'. vij sim. far. ca. de malua ¶ Altea siue maluauisc⁹ magis dyasozetica est q̄ malua Auicē. li. ij. ca. de altea. Altea ca. est cuꝫ equalitate. Unde in ipsa est lenificatio et resolutio: et semen ꝛ radix ipsius sunt in virtute eius fortiora plurimū: et Plurimū exsiccatiua et resolutiua

Operationes

A ¶ Pand cera ca. xxx. Folia eius trita cū axungia et aliq̄ntulū calefacta ꝛ supposita apostemata maturāt. duriciē relaxāt ꝛ mollificāt Itē herba cū ipa radice decoquat fere ad ꝯsūptionem. Et sic apparebit q̄dam viscositas: q̄ supponat ꝛ apostemata maturat: durices remollit ꝛ relaxat. Ex aq̄ etiā ei⁹ addita cera ꝛ olco fit cōpetēs ynguētū ad predicta.

B ¶ Aqua decoctiōis seminū ipi⁹ ꝛ malue valet ꝯ tussim siccā. et ꝯfert ebicis. Semina etiā ei⁹ cerata et in olco decocta duriciem soluunt

L ¶ Ypocrates. Ulneratis ac sitientib⁹ desectu sanguinis bibendū dedit succū decoctera dicis. Ipsam ꝯ vulneribꝫ cū melle ac resina. Idem q̄ convulsis luxatis tumentibus et musculis uetus articulis imposuit et almatici ac dissintericis in vino bibendū dedit.

D ¶ Auic. Altea nomē in greco derivatum ē ex plurium iuua mentorū nomine. cuius natura calida est cum equalitate. In ipsa sunt lenificatio maturatio et mollificatio et resolutio Semen et radix sunt in eius virtute fortiora plurimum exsiccatiua et subtiliora

E ¶ Uenitur sup⁹ morsicam cum accto. mollificat apostemata et prohibet ea. et resolvit sanguinē et maturat vulnera.

F ¶ Confert apostematib⁹ inflatis: et scrofulis et valet ad duriciem matricis.

G ¶ Sedat dolorem iuncturarum. et proprie cū adipe anseris.

H ¶ Tumorē ꝛ inflatiōez resolvit q̄ st' ī palpebraꝫ

I ¶ Semē eius tusū calide confert. et facile sputum efficit. prohibetq̄ fluxum sanguinis cum virtute sua stipticitas. eius folia conferūt apostematibus mammille.

K ¶ Et ponit in emplastris pleuresis et peripleumonie. eius q̄ꝫ gēmi sitim sedat.

L ¶ Decoctio radicis ei⁹ bibita ꝯfert vrine ꝛ intestinoꝝ ardori. et apostematib⁹ ani.

M ¶ Dyas'. ca. Molochia cum adipe anseri genitali parti supposita aborsum facit. Inutilis est stomacho. ventrem mollit.

N ¶ Itē vulnera recētia solūs ei⁹ curāt: folia ei⁹ trita ꝛ ipposita scorpicib⁹ credunt afferre torporē. Eadē semori alligata stimulat in ventrem.

O ¶ Eadē nigra lana obuoluta ꝛ alligata mānmarū vicia ꝯpescit. Itē ꝛ idē cap. Altea. Flos eius in mulsa coctus aut vino et tunsus ꝛ impositus vulnera curat. scrosas spargit. Item cicatrices vulnerū curare facit

P ¶ Elixa ꝯ et trita addita axūgia porcina aut anserina et resina ꝛ terebintina: tumores sterilicos et offocatiōes apposita medet. Itē elixatura ei⁹ ꝫ oia facere novit. ꝛ secūdinas excludit

Q ¶ Sola in aqua cocta et fomētata intestinorum dolorē tertio die sanabit. Nos ipsi experti sumus q̄ trita cū axungia veteri ꝛ impositapodagram tertia die sanat Et multi dicūt auctores collectiones oēs vel durices que in corpe nascunt: decocta cū fenugreco et lini semie pelline impositā aufert.

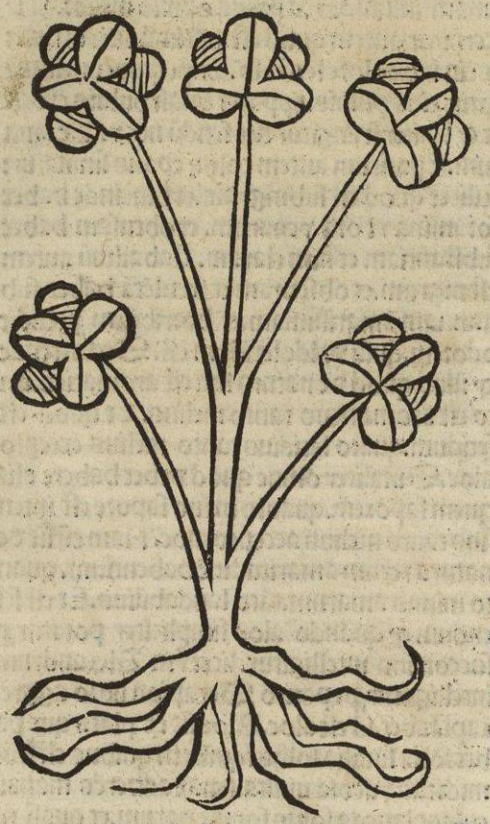
R ¶ Serapiō. Altea prohibet apostemata: ꝛ sedat dolorē: ꝛ maturat exituras dum est recēs et radix quidem eius ꝛ semen: q̄ in eis est virtus abstersiua: curat morsicam.

S ¶ Et semen eius frangit lapidē renū. et aqua in qua decoquit. radix ei⁹ propt stipticitatem que est in ea vlceribꝫ intestinoꝝ ꝛ fluxui vētriꝫ et sputa sanguinis confert.

T ¶ Et cū coquit sola et teritur: cōfert exituris ꝛ apostematib⁹ q̄ apparent post aurē et scrofulas Et cōfert apostematib⁹ ani calidis.

U ¶ Halienus. Radix maluauisci et semī malua uisci virida intensius q̄dam operant q̄ herba. et magis abstersiuam ostendunt virtutem: vt morsicam abstergant Et semē dividat lapides in renib⁹ consistentes.

X ¶ Radix autem ꝛ dissinterie ꝛ diarie: necnon emissionib⁹ sanguinis est vtilis.

Capitulum.xvj

Alleluia vl luyula vel panis cuculi. luyula herba est acetosi saporis. folium eius est paruum et tripliciter diuisum. ⁊ in cacumine cuiuslibet partis est alia incisura. Semina eius sunt in vaginulis similibus cornículis. que cum tanguntur tempore maturationis euolant ab eis. semina similia andachuce tendentia ad rubedinem. et vocatur trifolium acetosum. sicut apparet in cap. trifolium. Trifolium acetosum: id est alleluia. ponitur adamasceno in vnguento dyafinicon. et vocatur ipsum trifolium. ¶ Plinius ca. bachaelis est trifolium acetosum. folia flores ⁊ fructus sunt frigidi et sicci. folia tamen sunt humidiora predictis. Fructus vel semina eius matura aliquálem habent dulcedinem.

Operationes

A ¶ Luyula siue alleluia medet vlceribus oris et fistulis. simulatur in virtute acetose siluestri. est

B stiptica. cõsolidat vulnera et vlcera. ¶ Succus eius valet vlceribus oris antiquis et alcole

L ¶ Plinius cap. bachael propter acetositatem existentẽ in ipso valet ad alcolam: et alias egritudines oris.

Capitulum xvij.

Alkekengi vel kekengi. Serapion libro aggre. Alkekengi est species solatri quod dicitur kekengi. quod habet folia similia foliis solatri. nisi quia sunt latiora eis et rami eius quando elongantur declinãt inferius versus terraz. et habet fructum in cistí rotundum similem vesice. ⁊ est fructus eius granum rubicundum. similem vue quem quídam kikilium vocant.

Operationes

¶ Serapion. kekengi quod quidã nominant A
kakabum virtus eius est q fructus eius pro-
uocat vrinã. ¶ Et ideo admiscetur iste fruc9 B
in multis medicinis que conferũt epati vesice
et renib9. ⁊ hec bibita administrari in medicinis
et non comedit. ⁊ fructus bic mundificat icteri
tiã ⁊ puocationẽ vrine. ¶ Et idem alĩ habit L
Alkekengi est aliud montanũ aliud siluestre.
et est albũ. et est simile in forma solatri superio
ri. ¶ Et succus eius bibitus ⁊ uenit apostema D
tibus tam in trinsecis q extrinsecis. ¶ Et ẽn- E
do linit sup apostemata extrinseca conuenit eis
¶ Et granum eius quando bibitur conuenit F
vlceribus renum ⁊ vesice. et granũ eius est for
tius domestico. ¶ Succus granoz alkekẽgi G
puocat vrinam puocatione forti.

Capitulum xviij

Aloe. ysidorus in libro ethimologiaꝝ Aloa est herba succi amarissimi.

¶ Platearius. Aloe fit ex succo herbe que appellatur eodem nomine. hec herba non solū in Grecia reperitur et in India et Persia uerūetiam in Apulia. Et succus vtilis est ad multa. sicut dicetur infra. Aloes tria sunt genera. Epaticum. Succotrinū et Caballinum Modus autē factionis eius diuersimode creditur. quidam dicunt qō herba ipsa teritur et succus extrahitur ꝛ ad ignem ponitur quousqꝫ buliat. ꝛ postea soli exponitur et exsiccatur. Illud enim qō superius colligitur prius appellatur succotrinū. Quod in medio minus purum est. Epaticū dicitur. Quod in fundo fecu lentum vocatur caballinum. Aliqui asserunt aloes diuersas maneries fieri ex herbis diuersis. nō genere sed bonitate. ex quibus iste tres maneries sunt aloes. Alij dixerunt qꝫ Aloes tribus modis est. Unū rubeū de quadam insula Indie. q̄ dicit Scotra. Aliud est nigrum quod est de persia. Aliud citrinū. et fit in Arabia. quibus omnibus laudabilius est scotrense. precipue si fuerit pꝛelucidū. et rubeum quasi color epatis. citoqꝫ frangibile et odoriferum ꝛ amarissimum. Sed pꝛima opinio melior. Discernitur autem quod est optimū succotrinuꝫ ex citrino colore seu ruso. Et pcipue cum frangitur eius puluis. apparet quasi puluis croci. et qꝫ leniter frangitur nec fetidū nec valde amarum. Epaticum autem colori epatis simulatur: scilicet quod est subnigrum. et hincinde habet foramina vt ora venarum. et obtusam habet substantiam et non claram. Caballinū autem est nigrum. et obscuram et feculētā habet substantiam amarissimam. et horribilem ꝓtendit odorem. quia valde fetidum est. Sed attende qꝫ illud quod de natura sua est aromaticū. qñto est aromaticus tanto melius. Et quod est fetidum. quāto fetidius tanto melius excepto aloe. Similiter omne quod debet habere alīquem saporem. quanto in suo sapore est intensius tanto melius accepto aloe. Nam cū sit de natura rerum amaritudinē habentium. quanto minus amarum. tāto laudabilius. Et est sciendum qꝫ quando aloe simpliciter ponitur ꝓ succotrino intelligitur. licet fm Alexandrum intelligatur ꝓ epatico Serapion libro aggre. capl. fabet. id est aloe. Aloe fit ex plāta que habet folia similia foliis squille in quibus est humiditas viscosa multa. tenax adherēs manui. et sunt latiora foliis squille parum. et quasi rotunda. et indurantur et inclinantur ad posteriora. et sunt in eis spine que egrediuntur ab eis breues et rare. et habet stipitem similem stipiti affodillorū. Et tota herba habet odorē graue et saporem amarum multum. Et radix eius ē vna similis cannule lignee. Nascitur multū in India et in terris arabum: et in terris dictꝫ atima et in maritimis et ripis et insulis que dicuntur ancaros. Et non solum eius gummi ē iuuamenti magni. sed etiam flos eius. Nam quando teruntur et ponuntur super vulnera faciūt ipsa adherere. Et aloes sunt due speciēs. quarū vna est arenosa. et est fex. et alia est epatica. Jo. mesue cap. de aloe. Aloe ē de sublimioribus medicinis et melioribus. habens ꝓrogatiuam super alias medicinas. Nam quā qꝫ intentio vniuscuiusqꝫ solutiui sit fm plurimum debilitare virtutes et membra que sunt minere virtutum. hec tamen intentio cadit ab aloe. quia non solum non nocet. ymo inueniꝫtur ad confortationem membrorum debilium addere.

Operationes

¶ Pandecta capitulo xxxiij. Aloe purgat coleram et flegma. visum clarificat. opilationem splenis ꝛ epatis aperit. menstrua pꝛouocat: superfluitates circa pudēda si sint ex frigida cau

B sa extergit ꝛ scabiem curat. ¶ Corpus discoloratū coloratū reddit. Contra scabiem ꝛ putredinem pudendarū et pruritum digitoꝝ qui fit ex seriozibus aloe cum aceto confectum et sic inunctum valet. Contra arteticam detur cum succo bardane.

L ¶ Contra alopitiam et casum capillorū i fortissimo buliat aceto. radix olive vetuste ꝛ post ea coletur ꝛ in colatura ponantur due partes farine lupinorū amararū et tres aloes. que simul conficiantur. et addaꝫ puluis stafisagrie. ꝛ inungatur caput per discriminalia.

D ¶ Aloes puluis optime distemperatum cum vino albo et aqua rosarum multum valet ad pruritum oculorum

E ¶ Suppositoriū factum extrifera magna cuꝫ puluere aloes et mastice provocat menstrua

F ¶ Puluis eius cum melle datus. lumbricos occidit. Et cum succo persicarie auribus instillatus vermes necat.

B ¶ Dyascorides capitulo de aloe. Virtus est ei stiptica et mediocriter calida. et sic nimis ventrem mollit. purgat putredinem. coleram ꝛ flegma deducit.

H ¶ Halienus. Aloe sanat difficile circa trisabilia vlcera. et presertim que in ano ꝛ pudendis cōfert etiā flegmoni eorum collectū cum aqua Eodem quoq; modo vulnera solidat.

I ¶ Johānes mesue. Aloe solutione educit coleram et flegma: ꝛ mundificat caput ab eis et stomachū. et cōfert iuuamentū magnū doloribus eoꝝ. Et confert etiam inflationi stomachi et siti et dolori eius ex colera factis.

K ¶ Et qui assiduat acceptionē eius diebus cōtinuis. non videbit in corpore suo. ꝛ in instrumentis sensuum eius egritudinem. que non sit abilis sanari. et preseruat a putrefactiōe. ita qꝫ etiam cadauera ꝛ proprie mixtum cum myrra Laue id dare temporibus frigoris. excoriat enim. Et solutione educit sanguinem. Quantitas que potest administrari ex eo est ab aureo f. vsqꝫ ʒ. ij. Et infusionibus ab aureo. id est vsqꝫ ad ʒ. iij.

L ¶ Serapion autem in libro aggre. capitulo proprio multa dicit de aloe. que oīa sunt de mente Dyascoridis.

M ¶ Halienus autem aliorū hic implicite vel explicite tacta. quare propter breuitatem ea hic ponere obmitto.

Capitulum xix

Aloes lignum. Aloa vel agalaym est arbor suauissimi odoris. Unde grece sic nominaꝫ. Arabice vero hoab. Latine lignum aloes vel xilo aloes vel aloes lignum. Aloa dicitur eo qꝫ lignū tale altaribus adolet ur. reperiꝫ autē in magno flumine superioris babylonie. cui coniungitur fluuius paradisi. Unde quidam dicunt qꝫ impulsione fluuij ab arboribus terrestris paradisi conducꝫ. Nullus tamen huius arboris fertur vidisse originem. Alij dicunt qꝫ in cacuminibus montiuꝫ supradictoꝝ locorū circa predicta loca existentiū oriatur hoc lignū. ꝛ impulsu venti aut temporis vetustate cadit in fluuium. Est calidum et siccum in secundo gradu. Sed sciendum qꝫ sunt aliqui deceptores. qui accipiunt radices camellee in mōtibus amalsie. et quoniā videntur assimilari. vt. ūq; in colore pondere et sapore cum ligno aloe. sophisticant ipas. ponendo in vino ebullitiōis puluerīs ligni aloes per aliquos dies. quod deo et hominibus abominabile est quoniam camelea multū laxatiua est. Lignū aloes vero est stipticū. Et camelea de se nullum habet odorē. sed lignū aloes est suauissimi odoris. ¶ Lassi. se. cap. de ligno aloes Lignū aloes tribus modis est. Uno modo fit in quadā regiōe. et dicit caume. Est aliud qd̄ fit in insula Indie maioris. et vocatur cumar: Tertiū oritur in quadam regione Indie. ꝛ dr̄ sales. Eligendū est autem lignū Aloes quod non est coctum in aqua. Nam arabes faciunt ipsum bulire in aqua. et illa aqua vtuntur ad multa cōmoda. tale ergo lignū amisit spiritum

et paucā aut nullā habet operationē. ¶ Auicē. libro. ij. ca. xlo aloes calida est et sicca in scō gradu. et est subtile aperitiuū opilationū. frangitiuū ventositatū.

Operationes

A ¶ Pandecta. ca. xxxij. Lignū Aloe valet contra debilitatē cordis. stomachi. epatis et cerebri. ¶ Cōtra cordiacā. ꝫ retentionē mēstruoꝝ cōtra oēs passiones ⁊ debilitates cordis potissime ex frigiditate. ¶ Tūnū decoctionis eiꝰ digestionē cōfortat. ¶ Et stomachū infrigidatū calefacit. Et si abominabile fuerit ponat parū ligni aloes integri in vino per noctē. mane vinū exhibeatur. ¶ Suffumigiū ex eo factū ⁊ receptū inferiꝰ a muliere perembotū puocat mēstrua. ⁊ suffocatiōes matricis medet. ¶ Similiter trifera magna sumpta cū decoctiōe ligni aloes menstrua puocat. ¶ Fumus eius p nares receptus cerebrū confortat. ¶ Similiter si accipiat puluis ligni aloes ⁊ gariofiloꝝ ⁊ ossis de corde cerui. ¶ Et confriciant cū oleo ⁊ inunguatur caput galli in die illa et nocte non cessabit cantare. ¶ Lassius felix lignū aloes cōfortat stomachū. et alia membra interiora. superfluaz corporis humiditatem expellit. maxime de stomacho ventositatē dissoluit. opilationē aperit ventrē cōstipat. fluxui vrine repugnat. ¶ Serapion. Lignū Aloes est cōpetens multū habētibus egritudines in epate ⁊ ad dissinteriaz Et sedat dolorem lateris et ē ex fumigijs bōis ⁊ datur ex eo aureus vnus ⁊ remouet putredinē a stomacho ⁊ fortificat ipm. ¶ Et idez auc. atabari. Lignū aloes stringit ventrē. ⁊ corroborat viscera. ꝓpter virtutē stipticam que est in eo cum aromaticitate. Et eijcit superfluitatē humiditatū corruptaz a corpore. ¶ Et idem auc. Rasis. Lignuz aloes est bonū stomacho humido. ¶ Et idem auc. ysaac āben arā. Lignū aloes est bonū cerebro. ⁊ fortificat viscera. Et expellit superfluitates humidas. ⁊ facit descēdere flegma a cerebro quādo fit suffumigatio cū eo. ⁊ maxime illud flegma quod generat ex vaporibus ascendentibus a stomacho. ⁊ expellit vētositates. ¶ Lignū aloes remouet superfluitates humiditatz. ⁊ confortat viscera. ⁊ prohibet iram. ¶ Et masticatio eius facit oris odorē bonū. ⁊ confortat neruos. ⁊ acquirit eis vnctuositatē subtilem. ⁊ confert cerebro valde. ⁊ cōfortat cor et letificat ipm. ⁊ cōfortat epar. ⁊ in ipo est virtus constringēs naturā. ⁊ confert dissinterie melācolice ¶ Et idem de viribus cordis dicit q confortat cor.

Capitulum. xx

Ambra gre. latinū nuncupat. Ambra fm quosdam est sperma ceti piscis. Et fm quosdā est fructus arboris sub mari crescēris. vel gummi. vel mana cor fontis in mari. Et fm quosdam est iccur piscis. Et fm quosdā spuma maris. Et fm alios est stercus aīalis marī. sed falso. qm ābra generat in tra Calida ē ī. ij. ḡdu sicca in. i. circa sinē. Sophisticat aūt ambra cū ligno aloes storace calamita et laudano resolutis. addito musco resoluto in aqua rosarū. ⁊ apposita aqua in parua quātitate. Sed cognoscit. qz sophisticata potest malaxari sicut cera. vera aūt ambra non.

Sera. li. aggre. cap. Ambar idest ambra Nascit in mari et generat in speciē fungoꝝ q generant in terra. Et qn mare turbat eijcit a fundo eiꝰ lapides magnos. ⁊ cuz eis eijcit frusta ambre. Et plurimuz ex ea ingredit in mari qō est in terris gingios. et in occidēte. ⁊ illa defert almacayde. Deferūt cm illuc boues q nominant mihere. i. veloces qn mouerūt qz mare eoz eiecit ambrā. Melioz autē ex ea est illa q̄ inuenit in insulis illarū regionū. et in littoribꝰ ipius cū figura rotūda coloris celestiz. Illa ꝙ q̄ est alba sicut ouū struticis est mala. ⁊ est illa quā devorat quidā pisces magni q̄ vocāt azel q̄. cū deglutiūt eā occidunt ab ea. et natāt sup aquas. quos videtes boues de zingios ꝓsiliūt

ſuper eos vncos ferreos.ꝛ extrahunt ipſos de mari.et extrahunt ambram de ventre eoꝝ:ꝛ ē ambra non bona:maxime que in vētre reperit ꝛ nomināt eam apotecarij pſie maioris madi Uerū illa q̄ reperit iuxta ſpinā dorſi.ꝛ eſt pura et munda multū ꝛ bona valde.¶ Aui.li.ij.ca. de ambra.Ambra ē cali.ꝛ ſic.Et dī q̄ ſit caliditas eius in ij.ꝛ ſiccitas in primo gradu.

Operationes

A ¶ Pan.ca.xxxvij.Contra ſincopim accipe.ʒ. i.ambre.ꝛ.ʒ.i.ligni aloes.et .ʒ.ij oſſis de corde cerui.q̄ oia reſoluant in aq̄ro.et fiāt pillule et ꝓpinent.¶ Contra epilentiā.pone ambrā ꝛ cornu cerui in vaſe vitreo ſup carbones et patiens ſuſcipiat per os et nares et multuꝝ valet

B ¶ Cōtra ſuffocationē matricis q̄ oppmit ſpiritualia.ponat ſilr in vaſe vitreo cū alijs aromaticis:ꝛ recipiat fumus p̄ os vulue¶ Sera. Ambra ꝓfortat cerebꝝ ꝛ corroborat ipſum et ſenſus oēs et cor:ꝛ ꝓfert ſenib ꝛ frigidis complexionib.¶ Sera Ambra virtutez cerebro

C preſtat.ꝛ ceteris ſenſib:ſeu cordi.adiuuat q̄z ſenes ꝛ illos q̄ a frigidis humoribus poſſident.

D ¶ Aui.Ambra ꝓuenit decrepitis ſubtilitate ſua:ꝛ ꝓfert cerebro ꝛ ſenſib.ꝛ confert pectori. Et idem de viribꝫ cordis ait.q̄ ꝓfortat cor Almanſor.tra.iii.ca.de ambra Ambra calida eſt Cerebrum quoq̄z atq̄ cor robuſta efficit

Capitulum.xxj

E Ambroſia alias ambria vagi nois ē ꝓpli.li.xxvij.Ambroſia circa alias herbas fluctuās.vnū fruticē denſum ramoſum tenuē.trīū fere palmaꝝ hz.tertia parte radice breuiore.folijs rute.circa imū caulem, ſemen eſt vuis dependentibus.odore vinoſo Qua de cauſa botris a quibuſdā vocat:ab alijs arthemiſia. Coronant illa capadoces.et vſus eius ad ea que diſcuti opꝫit yſiō.li.ethi. Ambroſia ē herba quā latini apiū ſiluaticum vocāt.De qua Virgili.ait.Ambroſieq̄z comedium virtute odorē aſpirauere.¶ Dyaſco. Ambroſia quā multi botrim vel arthemiſiaz dicunt frutex eſt multas habens virgas tribꝫ palmis longas.ꝛ ſolia initio minuta rute ſimilia.virge ſunt plene ſemine

F

Operationes

¶ Halienꝰ vi.ſim.far.ca.de ambroſia ſiue apium vim hz ſtiptica ꝛ repercutiētē.¶ Oñe corꝑis reuma ꝓhibet:cathaplaſmati adhibita. ¶ Ipſaq̄z cum vino bibita rotundos lumbricos excludit.Et ſuccus eius cum lana īpoſita mulieris fluxum extinguit.Eademq̄z turbores oculis iuncta prohibet.

A
B
L

Capitulum xxiij

Amomū. Dyas. ca. de amomo. Amomū genus ē adoratissime herbe cuius frutex est silis botruo: in circuitu cuiuslibet arboris nascēs. ramulos habet siccos ⁊ duros virgul' siles coloris subruffi. circa qs foliola iuncta ⁊ copiosa ex tirso butruosum semē rodēs ⁊ sibi cōnexū florē albū veluti viole folijs silibꝫ bryonie. Cuius triplex datꝫ spēs Est em̄ qđ appellatꝫ frumētū. ceteris melius aurosi coloris vel flaui: odoris boni. Aliud est quod appellatꝫ medicon ꝓmo inferius nascit in locis humectis: ⁊ ꝓterea forma maius atq; viride ⁊ lene tactu. saporē ozigani habēs. Tertiū vero qđ appellatꝫ ponticū. rursum est ⁊ nō lōgū: nec difficile frangibile: butruoso semine plenū. et odore ꝑcussibile. idest stipticū. Eligendū aūt ē recēs et albū. virgas purpureas habēs expansum ⁊ semie plenū. ¶ Plī. ca. de amomo. Amomū vocatꝫ eo ꝙ veluti odorē cinamomi iferat nascit in syria ⁊ armenia. frutex est botruosum semē reddēs sibi cōnexū. flore albo veluti viole figura folijs similibꝫ bryonie. odore etiā bono somnū inducat: Et est ca. ⁊ sic in iij ℊ. ¶ Gal'. vi. sym. far. ca. de amomo. Amomū hoc quidē videtur ꝑm virtutē assimulari acoro. nisi ꝙ siccꝫ plus est acorus: digestibilius vero amomum Et dixit Gal'. in ḡnta amphotissimoꝝ. ꝙ omia alia calida forti caliditate sunt silia. scz in hoc amomo. sicut sē cassia lignea. capsus. amomū cinamomū. ⁊ faciūt sodā. Et silr faciūt plures alie ex speciebus q̄ sunt subtiles ⁊ calide. Et q̄dam adulterāt amomū cū plāta q̄ dicit amomides. eo ꝙ similatꝫ amomo. nisi q̄a non habz odorē eiꝰ nec tale semē. et nascit in armenia. et flos eius est similis ozigani. Si vis nō decipi ab hac vel a silibꝫ caue a plāta q̄ ē nimis iuuenis. ⁊ elige illā cuius rami egrediunt ab vna radice. Virtus eius est calefactiua

Operationes

A ¶ Dyas. Amomuz est pstās somnū. tumores eñā catharplasmatibꝰ admixtū sedat. Miscet diuersis antitotis ⁊ miris et varijs odoribus
B grate miscet. ¶ Serap. Amomū inducit somnū. ⁊ sedat sodā q̄n emplastrū cū eo fit sup frontem. ⁊ maturat apata calida. ⁊ ꝓfert pūcture scorpionis: q̄n fit emplastꝝ cū co ⁊ ozimo ⁊ ponit super locū pūcture. ¶ Et idē auc. humaym filij Isaac. Amomū est res q̄ inebriat. et em̄ de ꝓprietate eius est ꝙ inebriat et facit dormire.
D ¶ Aui. Amomū maturat apata ca. Et eiꝰ decoctio bibit ad podagrā ⁊ sedet i ea. Et cōfert doloribꝫ matricis. ⁊ intrat in pessarijs matricis. ⁊ sedet in decoctione eius ad dolorē renū.
¶ Almansor tra. iij. ca. de amomo. Amomuz ca. ē ⁊ sic. qđ ad opilationē epatꝫ ex frigiditate ē ꝑficiens. dolorē aufert matricis. in capite ti grauedinē ⁊ dolorē atq; scothomiā generat.

Capitulum xxiij

Aheos. Serap. li. aggre. c. nachana id est ameos. auc. Dyas. q̄dā noīant ipm̄ pouū anthomation. id ē ciminū ethiopiū. Uerū natura cimini ethiopij est alia a natura ameos ⁊ est notū. Est nāq; semē fere sile cimina ethiopio. nisi q̄a est minꝰ eo multū ⁊ albiꝰ ⁊ duriꝰ. et in suo sapore est de silitudine saporis ozigani. Et illud qđ ē elegendū ex eo ē illō qđ ē recēs ⁊ mūdū. Et idē auc. gal'. Magis iuuatiuū qđ ē ex eo ē semē eius. ⁊ in sapore eiꝰ ē amaritudo pauca ⁊ acuitas. et virtus eiꝰ ē q̄ calefacit ⁊ siccat in tertio gradu.

Operationes

¶ Dyas. auc. abenmesuay dixit ꝙ puocat vri A
nā. ⁊ semē ē bonū se. antiq̄s. ¶ Et q̄n eius de- B
coctio ponit̄ super pūcturā scorpionis aufert dolorē. et ē bonū frigiditati stomachi et epatꝫ ⁊ aufert opilationē. ⁊ sedat nauseā. et desiccat humiditates stomachi. ¶ Et est bonū humidi E

tati q̄ ē in pectore. z mūdificat vias renū z vesi ce: et extrahit lapidē ex eis postq̄ fuerit factus

Capitulum xxiiij

AMidū vel amilū. z est succus frumē ti. z dr amilū ab a qđ est sine z melos grece. i. mola eo q̄ sine mola fit: vnde amidū siue amilū est medulla frumēti qđ īfun dit z tundit donec furfur suū dimitat. deinde cū aqua mittit in sportulā. z cū pssura colat. et cū in vno vase velut fex recederit aq̄ effusa in sole siccat post hoc leuiter stringat. ¶ Cassius felix ca. de amilo. Amidū tēperate caliditatis est z humidū qđ sic fit. Frumētū in aq̄ frigida ponat per diē z noctē z de die in diē aq̄ remo ueat quousq̄ frumētū videat putrefieri. deinde a qua remota optime teratur et cū ea dē aq̄ optime confectū per pānū exprimat. et soli expo nat vt exsiccet vsq̄ ad aque cōsumptionē. z fre quēter remoueat aqua frigida donec dealbet qđ residet desiccat z īdurat. ¶ Sera. li. aggre. ca. de ami. Amilū infrigiditat et desiccat plus q̄z frumentū. Et melius ex eo est illud qđ fit in estate. Et modus operatiōis eius ē vt accipias de frumēto: z ipm bene purges: z infundes in aq̄ dulci z laues ipm cū ea z post proīce aquā illā cū qua ipm lauisti z funde super ipm aquā aliā. z facies ita q̄nquies in die z si potes i nocte silr. z q̄n mollificat oportet q̄ eicias aquā eius cū facilitate sine agitatione aliq̄ne cū aq̄ egredietur aliq̄d de lacte. Et postq̄z hoc fecerz calca cū pedibz z proīce ipam aquā. z qđ supernatauerit super aquā ex furfure college cū caccia pforata. z abīce residuū. postq̄z vero purgatū fuerit a furfure z colatū pone sup lateres nouos z expone soli calido. z si remāserit in eo aliqua humiditas pone sup ignē. Et sapor eius est acetosus. z virtus eius est pauce caliditatis z ē cōpositū ex virtutibz cōtrarijs. Hā vna ē frigida ꝓpter acetositatē q̄ ē in eo et alia calida a caliditate eius q̄ est a farina. q̄ ē in eo a calore putrefaciēte. Est aūt optimū amilū recēs z candidū et leue sine vllo acere z inq̄noso odore.

Operationes

¶ Dyas. Amilū facit ad abstinendū reuma oculorū. alra vulnera oculis replet: aspredines oculoz tollit. ¶ Sanguinē reūcientibus bibitum singulare presidiū ē. ¶ Aspredines arterie rū defleuit. Jus collo lactis miscetur z pfluum ventris stringit valde. potest autē leuiter stringere ꝓpter qđ in collirijs lachrymas sirin gentibus miscetur. valet silr ꝫ apostemata spiritualium et tussim coctum in aqua ordei cum lacte amigdalarū additis penidijs. ¶ Serapio Amilū confert humoribus currētibus ad oculos z vlceribus que dicuntur fel seoles ¶ Et q̄ndo bibitur abscindit sanguinem qui venit a pectore. z lenit asperitatē gutturis ¶ Et q̄ndo miscetur cum lacte in aliuo cibo ꝑ idem facit

Capitulum.xxv

Amigdala grecū nomē est.latine nux longa dr.Junctis arboribꝫ porse flore ꝓuestit.z ad serēda poma arbusta: cetera ꝓuenit Ex his alie sunt dulces:alie amare.Sed agricole huic generi sic mederi ferunt Terebrant eius radicē et in medium inserunt surculum arboris q̄ pice dicit. quo facto succi amaritudo deponit.Hec ysidorus. ¶ Plini. li.q̄. Arbores quedā prime germinār.z iter nouissimas nudant.vt amigdali z fraxini z sambuci.ex his nempe que aquila hieme oriēte cōcipiūt.Primo oim amigdale florent mense ianuario.Pomū vero maturant mense martio Perditqꝫ facillime fructuz ante maturitatem amigdala.sicut et ficus et palma. Ex libro de natu.rerū.Amigdalus in locis calidis fructu abundat.Frigidioribus aūt locis arbor vetusta flore fecunditatē negat.

Operationes

A ¶ Pli.li.xxiij.Amigdale amare radix decocta cutē in facie corrigit z colorem bilariorē facit.

B Nuces ipse somnū faciūt et auiditatē ¶ Aui. Arbor amigdalarū amararū cū optime terit atqꝫ cū aceto et oleo rosaceo permiscet:z inde fit emplastrū fronti confert soda. Radix etiaz eius decocta et sup pannū linita.fortis est medicina. ¶ Constantinus in libro gra. Radix

L amigdale amare puluerisata: et cū aceto tēperata:fit bonū vnguentū cōtra lentigines z impetiginem.omnesqꝫ sordicies cutis.z maxime contra morfeam.Luz vino potui data russim curat.lapidem frangit.¶ Dyas.c.de amigda

D lis.Arbor amigdalaz dulciū ē debilioris operatiōis q̄z amaraz arboz. amare sunt subtiliatiue et prouocatiue vrine.¶ Sera.aucto.arthigenis dulces amigdale sunt calide z humide in primo gradu. Et idē aucto. Wesuay

E Quando comedunt cū corticem suo stringūt gingiuas.z sedat qđ accidit in ore ꝓpter suam pōticitatē.Et q̄n comedunt cū zuccaro suo descēdūt a stomacho.z q̄n sicce torrefiūt sunt cōuenientiores stomacho z augent spermasicut

F auellana z fistici.¶ Idem auc.albugerig.Būmi eaz administrat sicut gūmi arabicū et pruznaz.¶ Hal.vi.sim.far.de amigd.Dulces amigdale in eis ē amaritudo eaz occulta que non

B apparet sensui:qꝫ vicit in eis dulcedo.vez q̄n veterascunt apparet manifeste. Virtus earuz tēperata est cū caliditate.prevalet cū in ipsis abstersiua z subtiliatiua substātia.propt quā expurgat viscera.et pulmonem et toracem.ex

H puriones operantur būorum.¶ Rabbi moyses ca.de amigdalis. Dulces amigdale prouocant somnum temperatum.et coquinatum cum eis humectat ventrē. et sunt laudabiles. et saluant substantiam cerebri.

Capitulum.xxvj

Anacardus pediculus elephantis ab imperitis medicis dicit. qđ est falsuz sed est fructus cuiusdaz arboris que vocatur pediculus elephantis.¶ Auicēna libro sc̄o.Anacardus est fructus silis ossi dactili.z medulla eius ē silis medulle nucis dulcz in quo nō est nocumentū.Et cortex ipsius est rarus frangibilis:in cuius raritate est mel:vilcosum habens odorem. Et sunt hoies q̄ ipm masticant z non nocet eis.z proprie cum nuce calida est z sicca in quarto.

Operationes

¶ Auicenna.Eius mel est vlceratiuū apostematū z aduſtiuū sanguinis: et humoruz. Eradicat verrucas.et aufert albaras: et eradicat barulos.et sanat alopitiam flegmaticam.Cō mouet etiam calida apostemata in interioribꝫ ¶ Confert trigori neruorum.et eorum mollificationi:et paralisi et torture¶ Confert corruptioni memorie:cū eius confectio nota anacardinum limitur. Sed tamē cō mouet alienationem et melancoliam. ¶ Sufumigant

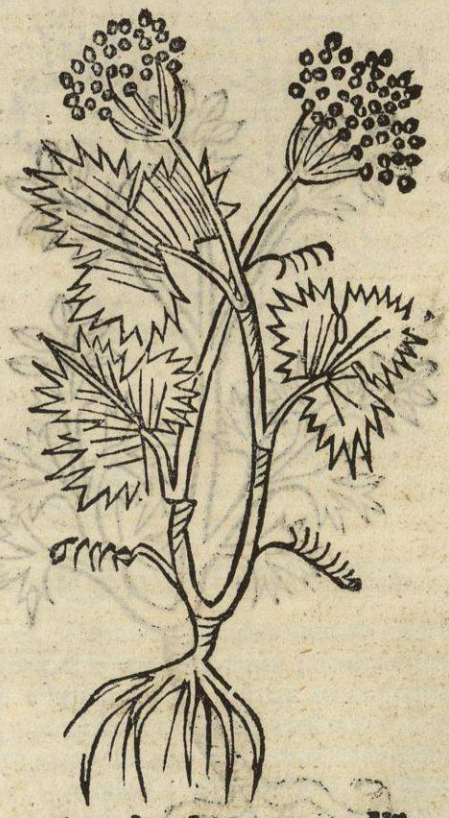
cum eo emorroides et ẽ siccantur. Est ẽ summa venenorum. et adducit humores et interficit. ¶ Et eius quidem triaca est lac vaccinum butiro inde extracto. Et oleũ nucis eius frangit virtutẽ. loco eius ponitur quintuplũ ponderis eius de badaham. et quarta ponderis ipsius de oleo balsami. et tertia põderis ipius de napta alba.

Capitulum. xxvij

Anetum est herba ortulana odorifera. Pla. Aneti semẽ principaliter cõuenit vsui medicine. radix secundario. herba vero tertio. ¶ Palla. Mense februario anetum seritur loc̃ frigidis. Omnẽ statũ celi patit̃ sed tepidiore locat̃. Rigandũ est si se abstineat imber: serendũ est rarius. aliqui semẽ eius nõ obruũt. Opinãtes ꝙ a nulla aue tangat̃. ¶ Serapion. li. aggre. ca. Uebet id est anetũ oĩbus notum est. virtus eius est que calefacit in fine tertij gradus. ⁊ desiccat in principio scõi. ¶ Galienus. vi. simpli. far. ẽm translationẽ grecam. Anetũ calefacit quidẽ adeo semp vt scõi gradus ipm intensi putanduz. vel iij. remissi. in sicvero. ij. gradus est inchoanter. vel ꝑm̃ intensi

¶ Merito ergo coctũ in oleo diaforeticũ ⁊ imoletiũ somniq; factiuũ ⁊ digestiuũ crudorũ. necnon indigestorũ humorũ existit: appropinquat vtiq; oleũ quod ex eo aperitiuis digestiuis farmacis dictis nili quia paulo calidius illis et subtiliũ paruũ est. Et ideo diaforeticum. vstũ vero tertij fit gradus calefactiuũ et siccũ. Et ideo mollibꝫ vulneribꝫ appositũ ꝑstat operam. et ꝑsertim eis que in pudendis. humidius aũt et minus calidus videre est ad hec. ⁊ euchimũ q̃si digestibilius est et somni factiuũ. ¶ Et idem Serapion auc. abenmesuay. Anetum est calidũ. Inducit somnũ. et oleũ eius est bonum ventositatibus. Et semen eius in polẽtis positum multiplicat lac quando accipitur solũ minuit sperma. et debilitat visuz. maxime nimius vsus eius. ¶ Paulus cap̃. de aneto. Decoctio eius valet stranguriosis ⁊ dissurijs data. et potissime syrupus factus ex decoctione eius et zuccaro. ¶ Plinius libro. xx. Anetum ructus mouet. et tormina sedat. alitũ sistit. Cinis eius vuam leuat. oculos. et genitura zebetat. ¶ Ad emorroidas accipe puluerem vrtice. et puluerẽ aneti. confice cum melle. et emorroidas iunge.

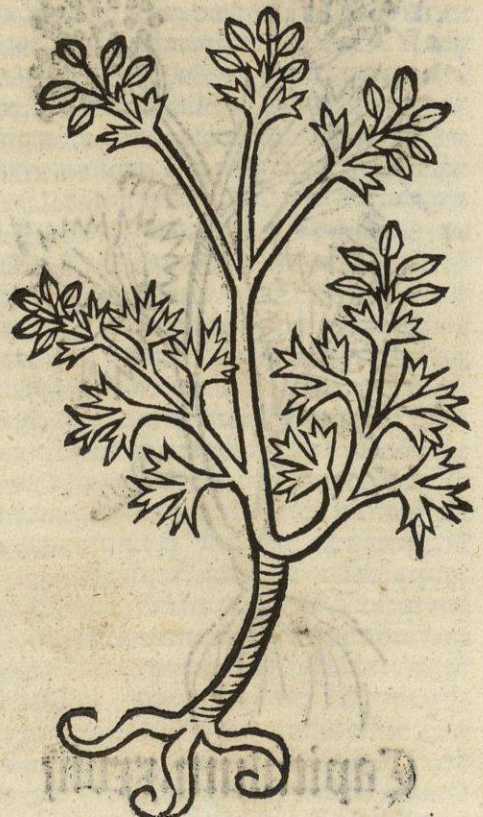
Capitulum. xxvij

Operationes

Ante florum vel flos vitis agrestis. Uel flos vicissi. Idē sunt Dyas. ca. Enanthum id est anteflorum. vel flos vitis agrestis q̄ cū ceperit florere. colligendi sūt flores ipi & desiccādi. & alio noīe vocāt vitē ista labrusta flores eius optime redolēt et siccant in vmbra: et intestare reponēdi sūt. et melius nascit i syria

Operationes

A ¶ Dyascorides. Uirtus est ei stiptica. vñ sibi bitū fuerit eustomaticū est et diureticū. ventrē stringit. sanguinem reiicientibus subuenit. & bibitū & impositū stomacho fetorē oris emūdat. digestionē stomachi celebrat. mixtū oleo & aceto dolorē capitis fomēto tollit. ¶ Succus viridis in catheplasmatibus adhibitus vulnera recētia sine tumore seruat. Egilopas i initio vulneribus oris et gingiuaz vtile est. ¶ Vulnera ad sanitatē perducit. melle addito & olco rosarū & croco & mirrha ¶ Pessarius necessarie adhibet fluxus matricis pessario facto stringit. reuma oculis suspēdit. ¶ Catheplasmatibus adhibitū stomachi egestionē soluit. et maxime cū polenta a vino mixtū et impositū. ¶ Lōbustuz vero in testa cū carbōibus collirius benemiscet. Panaricia oculorum et pterigea purgat melle addito reuma gingiuarū. & vulnera curat.

B L D E F

Capitulum. xxix.

Anisum. Platearius. Anisum quod alio nomine ciminū dulce dicit: semē est cuiusdā herbe simile nomīe appellate. Et est calidū & siccū in tercio gradu. Uirtutē habet dissoluēdi & cōsumēdi. ¶ Dyasco. ca. de aniso. Anisum ferentis est virtutis: scz calidū & siccū. & nature mictualis & scarotice id est incēsiue. ¶ Sera. libro aggre. cap. Aneisin auc. Dyascori. Aneisin qō deo est recens est bonū. habens grossa grana plena & non excoriatur quando fricat excoriationibus similibus furfuri. Et habet odorē bonū fortem. Et illud quod est ex insula Cretensi est melius. Et post illud est babylonicū. Yspanicū vero est deterius. Et quod ex planta eius est magis iuuatiuum est semen eius. ¶ Halienus. vi. simpli. farma. ca. de aniso. Sapor eius est acutus. amarus modicū. Et virtus eius est que calefacit & desiccat i tercio gradu. Propterea ergo & diureticū est. Uentositates autē que fm ventrem sistit ¶ Auicēna libro .ij. ca. de aniso. Anisum est semē feniculi romani acuitatis maioris q̄ nabati. Et ex eo melius est quod est ponderosum. & est calidum & siccum in tercio gradu.

Operationes.

A ¶ Dyascorides. Anisum qz mictualis est virtutis yctericis medetur. sitim tollit bibitū venenis occurrit. inflatiōes amputat. ventrem stringit. menstruis imperat. ¶ Lac mulieribus puocat & auget. bibitū ventrē stimulat. Fumigatiōe naribus adhibitū dolorē capitis tollit ¶ Aurū dolorem cum oleo rosarū adhibitū mitigat. ventositatē vētris tollit et dolorem. ¶ Optimū aūt est creticum. deinde egyptium Gallicū vero meritissimū. Paulus cap. de aniso. ¶ Contra liuorem eppercussione conterat ciminū & anisum. & incorporent cum cera et calidū super ponatur. ¶ Anisum similiter auget lac & sperma aperiendo meatus. & mūdat bumiditatem matricis. ¶ Almansor tractatu tercio capitulo de aniso. Anisum calidum est qō ventositatis dissolutiuum existens. epatis aperit opilationem cocundi preterea voluntatem stimulat. ¶ Serapion libro aggregatoz auctoritate. Dyascorides Uirtus eius est desiccatiua & calefactiua. Et expellit ventositates a corpore & sedat dolorem Et puocat vrinam & sudorē. & cōfert hydropisi. ¶ Et abscindit sitim q̄ fit ab humoribus salsis qñ sumit in potu. ¶ Et est conueniens venenis & inflationibus et stringit ventrem. et abscindit bumiditates

B L D E F G H J K

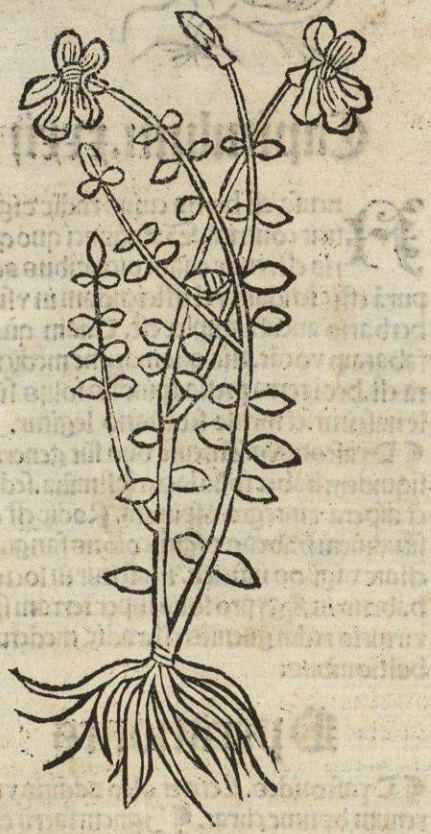
albas a matrice fluentes. ꝛ prouocat lac. ¶ Et excitat libidinem. et quando attrahitur odoratu fumigatio vaporis eius sedat sodaz ¶ Et quando teritur ꝛ miscetur cum oleo ro. distillatur in aurem. curat quod intra ipam accidit ex casu aut percussione. et sedat dolorem eius ¶ Et idem auc. bugeri. Aperit opilatiões epatis. splenis renum et matricis. Et mundificat vias que ab humoribus opitulantur. Et propter hoc confert febribus antiquis. ꝛ habet in se acuitatem ꝑpinquam adustioni. quare solvit ventositates: maxime cū ipsum assatur.

¶ Auicenna. Anisum est aperitiuū cum stipticitate parua. Et est sedatiuum dolorum. et resolutiuum ventositatū: et proprie sic assetur. et in ipso quidem est acuitas qua medicinis adurentibus fit vicinum.

Secūda est que folia et hastas similes camepithi habet. sed asperiora et minora. Rore ꝑpureū et odore grauē: radix cicorec similis

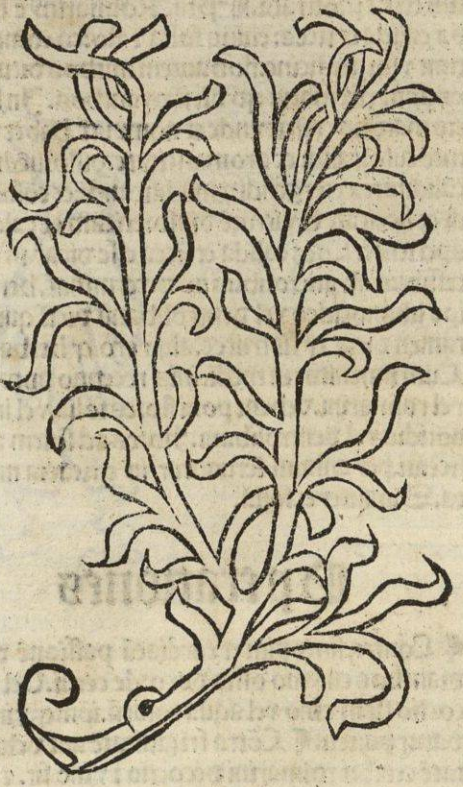
Operationes

¶ Halienus sexto simpliciū farmacorum cap. Antillis. Duplex quidem est. ambe tamen mediocriter siccant. vt et vlcera solidēt. Altera vero que camepitheos assimulat. plus vtiq; ꝙ alia subtilium partium est: vt epilenticis conferat. hec autem et absterſiuior ꝙ altera est ¶ Almansor tractatu tertio capl'. vsnen. id est. antillis calida est et sicca que purgat et aperit epilationē. carnemq; corrodit superfluam. vniuersaliter autem omniū ista rum berbarū bonum habentiū odorem ꝙ plures calide sunt. nisi ille ex quibus sentitur illud quod diximus scilicet frigiditas manifesta: sicut sentitur in aqua rosata et camphora atq; sandalis.

Capitulum xxx

Antilis est herba de qua fit sal a ꝯkoli Dyascorides. Duo sunt eius genera. Unum habet folia lenticulis similia. Alia habet folia similia camepithi. Prima habet hastam altam duobus palmis erectaz cuz foliis mollibus. Radix est illi minor et tenuis Nascitur locis herbosis et solaris gustu salsa

Capitulum. xxxj

Anthos vel Rosmarinus qđ idem est: ¶ Sera. li. aggre. ca. laieralmarien id est anthos inquit. Est arbor maris. et est alpinal fac et ꝓcola. Et dicit auctor Dyas. Species rosmarini sunt tres. Una earum habet semen quod nominatur sachi. Et habet folia similia foliis maratri. nisi quia sunt la-

tiora parum grossiora. et extenditur super terram circulariter. habens bonū odorem et longitudo stipitis eius est vnius brachij et plus. et habet multos ramulos super q̄rū summitates sunt capitella in quibus est semen album simile semini plante que dicit spondilion mundum angulosum. acuti saporis. in cuius odore est simile odori resine pini. et q̄ndo masticatur mordicat linguā. Radix vero eius ē alba mitis cuius odor est sicut odor thuris. Et est species alia supradicte. nisi quia semen eius est latum nigrū simile plante spondilion. habens odorē bonū sed mordicat linguā. et habet radicē exterius nigram. interius vero album. Est species alia similis supradicte. nisi quia ipsa nō habet stipitem nec semen nec florem. et nascit libanotis locis petrosis et agrestib9. ¶ Ysi: Rosmarinum latini ab effectu herbā salutarē vocant. folia habet teniculi similia atq; aspera. et rotatim terra prostrata. ¶ Pla. Rosmarin9 ē herba calida et sicca: cuius folia et flores competunt vsui medicine. flos autem anthos dicitur vnde fit electuariū qđ dicit dyanthos. In locis marinis crescit vnde et nominat. habet virtutē cōfortandi ex aromaticitate: dissoluēdi ex caliditate. extergendi et mūdificandi: et cōsumēdi ex siccitate et virtutē diaforeticam ex calore aperiente. Cūq; calida et sicca esse dicat in excessibus ab auctoribus nō determinat. herba ipa libanotides vel dentrolibanū dicit quidā tamen dicūt q; sit frutex. alij vero q; herba sit. Cum inuenitur in medicinis receptio anthos vel rosmarini. debent poni flores folia vel libanotidis vel dentrolibani. Flores ad solem desiccati. per annum seruantur in efficacia multa. Similiter et folia.

Operationes

A ¶ Contra sincopim et cardiacā passionē dat dianthos cū vino ossis de corde cerui. Vel decoctio fit in vino vel aqua rosarū. ipmq; vinum datur patiēti. ¶ Cōtra frigiditatē aut debilitatē cerebri rosmarini decoctio i vino sit. et patiēs discooperto capite fumū recipit. ¶ Contra vue humiditatē acetum vel vinū decoctionis eius gargarisat. ¶ Contra stomachi frigiditatē et ad digestionem confortandā dyanthos vel vinū decoctionis eius. et masticis nascitur. ¶ Contra stomachi dolorē et intestinorum ex ventositate. vinum decoctionis eius. ac cimini ponatur. ¶ Ex sinonomis notandū q; hoc nomē anthos apud grecos pro quolibet flore sumitur. sed apud nos proprie rosmarinū vel libanotidis anthos dicitur.

Capitulum.xxxij

Ancusa est herba cuius radix digitos inficit contrita. Sanguinei quoq; coloris est. vnde etiam pictoribus ad purpurā effigiendam vel efficiendam in vsu ē. Ex herbario ancusa duplex est. Unam quam asfabaram vocāt. alia que maxime medicine apta est. hec i terra pressa. spinosis foliis sine caule nascitur. et mense februario legitur.

¶ Dyascorides. Ancuse duo sūt genera Una siquidem habet folia lactuce similia. sed acuta et aspera et integra et spinosa. Radix est ei grossitudinem habens digiti. coloris sanguinei. in eli ate digitos insiciēs. Hascitur in locis cultis habens in Egypto folia super terram sparsa. virtutis redargentis est. radix medetur combustionibus:

Operationes

¶ Dyascorides. Cera et olco additis vulnerarenum optime curat. ¶ Ignem sacrū cum polenta extinguit. maculas corporis et lepras cū aceto imposita emundat. ¶ Suppositā menstruis imperat. abortum facit. ¶ Eius elixatura rectemulierum sterilis adhibet. Et fricticis aut splenecticis opitulat. et cum vino febrientibus ¶ Eius quoq; folia ventrem stringūt cū vino bibita. Ipius herbe decoctio membrum arcuatum sanat. Radix eius in oleo decocta et cera facit ad combustionem.

A B L D E F

A B L D E F

Capitulum xxxiij.

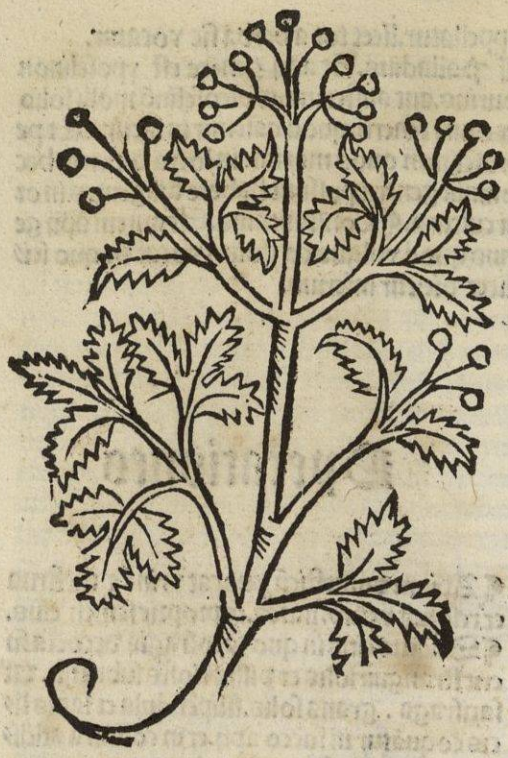

Apium. ysidorus in libro etimologiarum. Apium dicitur eo q aper id est caput antiquoruz eo coronabat. Hāc herbam hercules primus capite circumtulit.
¶ Auicenna Apium aliud montanū aliud silueſtre aliud domeſticū. et aliud quod oritur in aqua domeſticominus. cuius est sicut domeſticiq virtus. Est z alia species ciꝰ que nominat sumurion minus domestico Crus habens cōcauū ad albedinem decliue. fortius est romanū montanū. Est autem in primo calidum in secundo siccum. ¶ Pandecta capitulo quinquagesimo. ¶ Apiū plures sunt spēs Nam est apium domeſticum vel ortiuum. Et est apium ramnum siue apium risus. Et est apium emoroidarum. Et est apium quod dicitur cereſoliū. Et est apium campeſtre. Et est apium hyspanū. Et est apium persicū. Et est apiū agreſte. Et est apium montanū. Et est apium aquaticum. Et est apium rusticū. Et est apiuz quod
A dicitur regalia. Apium domeſticum omnibus
B notum: qđ Dyaſcorides vocat ortiuum quod
C calidum est in principio tertij gradus. siccum in medio eiusdem cuius semen maioris est efficacie. secundario radix. tertio herba. Cū autez in medicina recepio apij simpliciter inuenitur semen apponendum est. quod a multis seliniz appellatur. licet tot a herba sic vocatur.
¶ Palladius. Et apij genere est yposelinon durius. aut austerius. et oleoselinō molli folio et caule tenero. quod nascitur in lacunis Et petroselinon quod maxime in locis asperis. hec omnia genera possunt habere diligentes in orti cultura. ¶ Constantinus. Est autem apij genus quod vulgus cereſoliuz vocat de quo scilicet dicitur inferius.

Operationes

¶ Apium domeſticū puocat vrinā z mēstrua et resoluit ventoſitates. et propie semen eius. A
¶ Succus eius in quo saxofragia decocta fuerit stranguriosis et disuriosis subuenit. Vl saxifraga. grana solis. filipendula et lapis licis coquātur in succo apij. et in colatura addito zuccaro fiat sirupus. qui mane detur cum calida. B
¶ Succus apij agreſtis vel acetum et oleum violarum vel rosarum misceantur. et buliāt in vase vitreo ad ignem. Et cum tali olen calido caput patentis inungatur. valet contra litargiam et frenesim. prius capite raso. C
¶ Succus decoctiōis apij et tamariſci spleniſ et epatis opilationem soluit et duritiem sz propie splenis. D
¶ Aliud Sumatur decoctio radicis apij feniculi petroſilini. fiat syrupus cōtra yctericiaz ex succo apij et scariolarū. z detur cū calida E
¶ Contra hydropisim radix apij z feniculi buliat in succo fumi terre. et in aqua decoctionis addito zuccaro. fiat syrupus. miromodo consumit flegma. F
¶ Fiant etiam illi leuco flegmaticis et yposarticā laborantibus. Recipe succi apij lib. i. succi scariolarū lb. f. masticis z. i. facta decoctione coletur. posmodū addito zuccaro fiat syrupus in fine decoctionis addatur pulueris eiusdem z. ij. z pulueris reobarbari z. f. mane cum calida exhibeat contra amphimerinam pcedat purgatio. deinde coquatur agaricus cum succo apij in pomo coloquinide. vel in malo terre vacuato seu cauato. et decoctio talis detur quotidie patienti. G
¶ Nota q apium nocet pregnantibus: qz virture sua disoluit retinacula fetus H

Capitulum xxxiiij

Apium siluestre. ¶ Galienus octauo simplicium farmacorum capitulo apium siluestre alij selinum vel equinum. alij vero alexandrinū nominat. ex eodem genere est. Et hoc cum selino z petroselino macedonico. et erit quidam selino fortius. petroselino vero debilius. menstruorū vtiq; ductiuum est et vrinatiuum.

Operationes

A ¶ Apiū siluestre virtutē habet in semine eius.

B ¶ Auicenna. Apium siluestre est vlceratiuuz impediens et magis calefactis conueniens

L ¶ Apium siluestre in emplastro vlcerat z confert scabiei et empetigini. ac vulneribꝰ vsqz ad sigillationem

D ¶ Est autem malum epilentie exsiccans eam. Pisces quoqz si egrotant in piscinis apio siluestri viridi recreantur.

E ¶ Contra opilationem splenis et epatis valet semen apij siluestris sumptum cum vino.

Capitulum xxxv.

Apium rusticum est Apium quod dicitur regalia. et est herba cuius succus ingreditur in quadaz confectione ad scabiosa vlcera in antidotario virili

Operationes

¶ Succus eius radicis cū aceto fricatus valet contra scabiem et vlcerationem. A

¶ Galienus sexto simplicium farmacorū capitulo de ambrosia siue apiuz rusticū habet vim stipticantem siue repercutientem. B

¶ Oculis valet illitum cum melle ita vt subin defoueantur.

¶ Opilationem epatis solvit D

¶ Et est resolutiuū inflationis aperitiuū opilationis et sedatiuum dolorum. E

Capitulum. xxxvj

Apium emorroidarum. ¶ Galienus sexto simplicium farmacorum capitulo botrachion inquit. Apium emorroidarum est cum solus guttaticis guttis quasi sanguinis melancolici. calide et sicce est vehementer radix. et similiter tota herba.

Operationes

A ¶ Apium emorroidarum in vino coctum cathaplasmetur naribus. emorroidas inflatas. et flegmaticas excitat.

B ¶ Cauendum tamen est ne eis fluentibus hoc fiat si sine fluxu cum tumore z dolore z extensione illarum venarum fuerit: dolor mitigatur et tumorem siccat. Et hoc apium emorroidarus dicitur.

C ¶ Item scabies et lepras excoriat et vngues leprosos.

Capitulum xxxvij

Appios id est camebalanos. Et secundū quosdam dicitur raffanus agrestis Et dico ꝫm quosdaz. quoniam ꝫm veritatem raffanus agrestis est ille qui describit infra in capitulo Raffanus agrestis. ¶ Dyascorides capitulo appios. Appios bastas habet duas vel tres viscosas et teneras et rufas Folia sunt ei rute similia oblonga et viridia et parua. semen paruum cuius radix est affodillo similis: sed obrotūda similis pile lachrymo plena. deforis nigra intus alba. Radices eius duo sunt super terram.

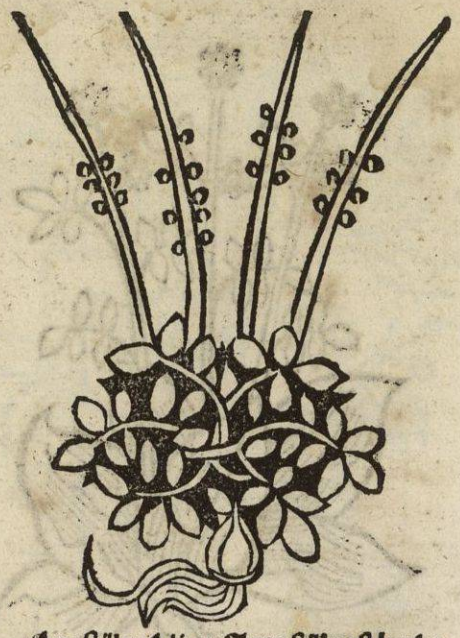
Operationes

¶ Radices accepte vomitum faciunt. colerā et flegmā excludunt. radices eius de subtus id faciunt. Omnis vero causa z accepta oīa similiter facere nouit. A

¶ Lachrymū eius sic colliges Incide radices et in aquam mitte quod supernatauerit ꝯ pēna collige sicca et repone. B

¶ Dyascorides. Si obulorum semi triuz modū datum potui per ventrem purgationem facit. Herbe autem ipsius superiora vomitū faciunt et inferiora ventrem purgant. C

Capitulum. xxxviij

Aprostilla. Pli. ca. Aprostilla est herba yncos duos siue tres spargit in terra rubentes. folia habet rute similia. radices vt cepe sed ampliores quã quidã raffanus agrestẽ vel siluestrẽ vocãt. intus habet medullã candidã. extra cortices nigros. nascit in mõtibus et asperis aliquãdo et vmbrosis locis.

Operationes

¶ Plinius. Aprostilla purgat inferius et superius
¶ Excitat libidinem in viris et mulieribus.
¶ Et propter hanc causam prohibetur nutriciby

Capitulum. xxxix

Arthemisia. ysidorus. Arthemisia est herba dyane agẽtiby cõsecrata. vnde et nũcupata. Dyana siquidem grece artemis dr. ¶ Pli. lib. xxv. Arthemisia q̃ antea artheris vocabat ab arthemide cognominatam. sicut quidã putant. Et tiã dicit arthemisia qm̃ sic vocabat vxor regis mausolei qui voluit eam sic vocari que antea (vt inquit Plinius) artheris vocabatur. et sunt qui ab arthemide arthemisiã cognominatã putãt. qm̃ priuatim medicat feminarũ malis. ¶ Dyascorides. Arthemisie tria sunt genera. Unũ est qd̃ vocatur arthemisia monodos. id est mater herbarũ q̃ est fructicosa et similis absinthio folia maiora et pinguiora habẽs. et hastas longas. nascunt in maritimis locis et lapidosis. Florescit autez estatis tempore. floribus albis paruulis graue olentibus amaris. Altera arthemisia tagetes nominat. que tenera est. semen habens minutũ et vnam hastam solũs plenam. Nascit in locis mediterrancis et altioribus florẽ mellinũ atq; tenuem et iocundiorẽ cõparatione prioris ferens. hec a grecis vocatur tagetes vel tanacetum. Et nos in lingua latina vocamus eam thanasiam. vel fm quosdam athanasiã. Et est tertia arthemisia q̃ lepta fillos dicit. nascit circa fossas et agros. Floseulũ eius si contrueris samsuci odorem habet. et ipsa amara. Has species arthemisie dyanã dicũt inuenisse et virtutes eaz et medicamina chironi centhauro tradidisse. Hec herba ex nomie dyane que artbemis dicit. accepit nomẽ arthemisia que calefacit et siccat ¶ Halienus vi. sim. far. cap. de arthemisia. Arthemisia duplex quidẽ est herba. ambe tamen calefaciũt mediocriter et siccãt. et ponat in calefactiõe quidẽ secũde in siccando vero prime intẽse vel secũde incipiẽtes sunt q̃z mediocriter subtilium partium

Operationes

¶ Dyascorides: Arthemisia virtutem habet acerrimã. purgatiuam attenuantem calidam leptinticam. ¶ Elixatura eius causas mulieris mitigat. menstruis imperat. secundinas excludit. mortuos infantes in vtero deponit. cõstrictiones matricis resoluit. oñes tumores spargit. accepta calculos frangit vrinam puocat. herba ipsa tũsa et in vmbilico posita mẽstruis imperat. ¶ Succus eius mirre mixtus et matrici suppositus omnia similiter facere nouit
¶ Coma eius sicca bibita z. iij. stericas causas componit. ¶ Si quis iter faciens eum secum portauerit non sentiet itineris laborem. ¶ Ju

gat etiaz demonia in domo posita. Prohibet etiã maledicamẽta ꝛ auertit oculos malozum

H ¶ Item ipsa tunsa cum axungia ꝛ superposita pedũ dolozem extinere tollit. In puluere redacta. et cum aqua vel mulsa potui data intestinozũ dolorẽ tollit.

B ¶ Artemisia que tagetes vocatur facit ad vesice dolozem et stranguriã succo dato ex vino vncias duas.

I ¶ Febricitãti ex aqua ea ciatz duas potui dat

K ¶ Succus tunsa cuz axungia et accto cozaz dolozi medicatur ligata vsqz in tertiũ diem

L ¶ Ut infantẽ hilarem facies incende et suffumigabis. et omnes incursiones malozum auertet et hilarizorem faciet infantẽ. neruozum dolozem et tumozem trita cuz olco bene subacta mirifice sanat

M ¶ Dolore pedum graviter vexatis radicẽ eius da cum melle manducare et ita sanabit vt vix credi posset eã tantã virtutẽ habere.

N ¶ Succo eius cũ olco rosaz febriẽs peruncto curatur ea. Hanc herbam si confricaueris lasaris odozem habet.

O ¶ Halienus. Ambe species artemisie conueniũt lapidibus in renibus existentibus ꝛ ad calefactiones et extractiones secundarum.

Capitulum. xl.

ARistologia rotunda. ¶ Ysidozus Aristologia dicitur eo qz mulieribus fetis optimasse cõprobetur. Nam post partum supersessa. matricem beneficio vaporis expurgat. Huius genera sunt duo. Una dicitur rotunda. eo qz habet radicem rotundã. Altera vero longam habet. cum ramis et foliis lõgioribus. Quinetiam dactilinam vocant eo qz radice sit roboze digitali et longa. ¶ Plini. libro vicesimo quinto. Aristologie nomen inter nobilissimas herbas grauide dedisse vidẽtur quoniã esset aristate recusses. Nostri materre vocant. Et quatuoz eius genera seruant. vnuz tuberibus radicum rotundis foliis inter malluam et hederam nigrioribus ac molliozibus. Alterum masculla radice. quatuoz digitozum longitudine baculi cassitudine. Tertium vero longissime tenuitatis vitis nouelle cui sit precipua vis omnes colore buxeo caulibus pariuis floze purpurco. ¶ Platearius. Aristologia vtraqz calida in primo gradu. et sicca in secũdo. Rotunda magz competit medicine. ꝛ radix magis qz folia. Radix colligit in hyeme ante productionem florum. Habet autem virtutem dissoluendi consumendi et expellẽdi venenum. possunt autem per biennium seruari

¶ Serapion libro aggregatoz capitulo acanug. id est aristologia. Eius sunt due species: masculus et femina. Et longa est masculus: et rotunda femina. Rotunda vero duas habet species. Una habet folia similia scissos quasi rotunda odozifera mollia et lenia: et habet ramulos e blongos egredietes ab vna radice et florẽ habens album interius rubeũ fetidi odoris et nullius vtilitatis. et habet radicem rotũdam similem rape. sed longa habet folia longioza qz rotunda. et virgas subtiles longas circiter palmi mensuram. Flos eius est colorz purpurei et odozis fetidi: qui est in sua operatione similis flore herbe. que dicitur actu. Et habet radices in longitudine vnius palmi et plus: et in grossitudine digiti: et qd est inter radices: ẽ simile ligno busti: et odoz eius est pinguis. Et est aristologia longa. Est et alia species rotunde q virgas subtiles habet super quas sũt multa folia rotunda silia foliis semp viue minoris et flos eius est similis flozi rute. et radix eius ẽ longa subtilis. super quam est cortex grossus boni odozis qua apotecarij vtuntur in cõfectionib vnguentozũ et electuariozum.

¶ Auerrois libro colliget. capitulo d aristolo

gia. Ambe species eius calide sunt ⁊ sicce in secundo gradu.

Operationes.

A ¶ Aristologia rotunda valet cōtra asma humida due partes pulueris aristologie. et dimidia gentiane cōficiantur cum melle. et tale electuarium detur.

B ¶ Contra epilentiam aristologie rotunde et sorbij. castorei sulphuris viui. fiat decoctiō in oleo petrolco vel mustellino vel saltem cōmuni. et inungatur spina a collo inferius.

L ¶ Ipse etiam puluis confectus in aceto scabiem et saniem curat.

D ¶ Contra venenum ⁊ morsum venenatorum animalium detur puluis eius cum succo mente vel vino.

E ¶ Puluis eius mortuam carnem corrodit siue sit in vulnere siue i fistula. formetur licinius fm profunditatem eius et melle inunctū aspergatur puluere aristologie et immittatur.

F ¶ Ad expellendū fetū siue viuū siue mortuum coquatur radix in vino ⁊ oleo ⁊ fiat fomentū.

B ¶ Dyascorides. Morsibꝫ venenatis aut potionibus venenatis cū vino aristologie. ro. ʒ. i. data medetur. et impositā id etiam prestat.

H ¶ Secundinas deponit. Abortum facit bibita cū pipere ⁊ myrrha pessario adhibita. Similē effectū habet longa sicut rotunda.

I ¶ Sed rotunda plus asmaticis cōfert ⁊ subglutionibꝫ et frigoribus ⁊ pleureticis cū aqua bibita singulariter medetur.

K ¶ Insita corpori euocat vulneribus sordicie ⁊ putredinem tollit. alta vulnera replet.

L ¶ Mellis et yris illirice mixta gingiuas ⁊ dētes a putredine purgat.

M ¶ Dyascorides. Virtus est omnibus speciebꝫ eius calida et feruens. faciunt deniq; ad putredines. et purgamenta ossium despuenda. Et ad frigidas febres. et solitā in seminis purgationem prouocat. potui data. ʒ. i. vel catha plasmatibus imposita.

N ¶ Ad vsum tamē medicine aptior est ro. gustu amara. hec enim in emplastris missa caua vulnera replet.

O ¶ Facit et ad viperatum morsum. Et ad alia venena extrinsecus posita ⁊ dolorem de ventositate pingui ⁊ indigesta curatꝫ adiuuat.

P ¶ Etiaꝫ asmaticos cum aqua bibita. Ad reuma et spasmata super omne medicamen vtilis est.

Q ¶ Frigore etustos in oleo vel axungia porcina cocta calefacit.

R ¶ Cancrinomata que in naribus nascuntur cum cipero et dragontea semina cum melle trita. et in naribus semel et iterum vel tertio imposita perfecte sanat.

S ¶ In febribus acerrimis aristologiaꝫ siccam suffumigia fugatq; demonia. Et hilariorem facit infantem suffumigata.

T ¶ Radix eius purgat fistulam et ad sanitatē perducit. Et podagricis cum aqua datur.

V ¶ Halienus. Aristologia dolores qui propt opilationē vel aliquam grossiciem spiritus indigesti rotunda sanat magis q̄ longa. Et stimulos educit. et putrefactionem sanat.

X ¶ Et sordida mundificat vlcera. ⁊ dētes ⁊ gingiuas clarificat. Aduuat aut ex asmaticos et singultiantes. Et epilēticos et podagricos cuꝫ aqua bibita.

Y ¶ Sed et rupturis et conquassationibus sup aliquod aliud farmacum idonea est.

Capitulum. xlj

ARistologia longa. Dyascorides capitulo de aristologia. Aristologia dr a grecis fetalogos et apiston. Cuius tria sunt genera. longa rotunda et clematitis. Longa masculus est. que et dactilis dicitur. folia habens oblonga z virgellas tenues longitudine dnorum palmorum. florem purpureum profert. Radix est illi robore vigitali z odoris boni. Rotunda de qua supra dictū ē appellatur femina. folia habens edere similia odorata cum viscitudine obrotunda et mollia et lenia tactu. multas virgas habēs ex vna radice oblongas: florem album et rotundum habet. in medio florem croceum sed est inutilis. Radix est illi rotunda et odore non iocunda: gusta tamen bramosa. de illa in precedenti capitulo dicta. Illa que dicitur clematitis virgas habet tenues et longas. folia rotunda. et florem simulem rute. Radicem oblongam z tenuem. corium habentem grossum et odoratū. quam pigmentarij ad confectionem oleorum miscēt. et reliquis medicaminibus sicut rotundam. Galienus sexto simplicium farmacarū capitulo de aristologia inquit. Aristologia lōga est subtilium partium q rotunda. nō tamē ipsa inutilis est. immo est abstersiue z calefactiue virtutis. et minus quidem q rotūda abstergit et euaporat. calefacit autem non minus: ſz forte magis. Unde in quibus opus est mediocriter abstergere longa est melior. sicut in vlcerum incarnationibus. In quibus vero volumus grossum humorem fortius subtiliare rotunde est opus.

Operationes

¶ Auicenna. Aristologia duplex est. Quedā est longa. quedam rotunda. Operationes rotunde in precedenti capitulo dictu. Sed longa in nascentijs et vlceribus dignior est. quia calidior et magis abstersiua

¶ Mundificat quo q pectus et pulmonē et cō fert dolori lateris cum aqua bibita.

¶ Mundificat etiā vlcera sordida. et excoriationi generat carnem proprie lōga

¶ Prohibet fraudē vlcerū putridor. Confert etiā pucture scorpiōis et ad multa ꝓficit.

¶ Platearius. Aristologia vtraq calida ī primo gradu et sicca in secundo. Rotunda magis competit medicine. et radix magis q̄ folia. De qua in precedenti capitulo dictum est.

Capitulum xlij.

ARbor glandis. Sera. li aggre. ca bus sos auc. galie. Sapor omniū ptiū hꝰ arborꝫ ē stipticꝰ et matie coticis medij inter exteriorē corticē z lignū. Et sil iter pellicula q̄ est inter fructū et corticē suū z notat. Hest. et abulos. Et fructus q̄dē infrigiditat in frigiditiōe pauca. z possibile q sit in ꝑ sicut medicine tepide ꝑmi gradus z desiccat. ¶ Dyas. ca. de arbore glandiū. Arbor glādis est totaliter stiptica. id est in quo est maior stipticitas ē pellicula q̄ est inter corticē exteriorē z lignū. z silit pellicula q̄ est iter fructū z corticē. ¶ Pli. li. xvij. Arbor glandis siue quercus in alto marina scitur quercus et abies cubitali altitudine: et ramis coz adherēt cōche. Quercu etiā tingi lanas tradūt. Blosa sup ysaiā. Quercu ariditate concussa defluūt folia. Unde ꝓpheta Judeis. Eritis inquit velut quercus defluētibus foliis. Et iteruz. Basan habet glādiferas quercus que non hominum sed porcorum est cibus. Unde iuxta prophetam. Dies domini veniet super quercu basan. ¶ Palladius. Arbor glādis siue quercus dr q̄si quernus. putredine ēm difficile cedit in sicco seruata. ¶ ysi. Quercus siue arbor glandis est arbor multum annosa. Sicut legit de quercu mābre. sub q̄ habitauit

abzaham que fertur vsq; ad constantini regis imperium per multa secula perduraſſe

Operationes

A ¶ Dyascoridis. Linis quercus cum oleomi/ xtus et inunctus mouet sudores. Hoc et ceteri prestant cineres. sed magis quercinus. Lixi/ nia quoq; ex cineri quercus ad vsus medicine efficacissima est hominibus et pecoribus que tensione pulmonis vexant. et quibus aliqua venenata res obsistit. Bibita nanq; statim sa/ lutem affert.

B ¶ Utilis etiam est vulneribus humectis. et in fistulis.

L ¶ Et vulnera difficilia ad sanandū et callosa longis temporibus sordida.

D ¶ Quotidie itaq; lauanda sunt. et sic apto me dicamine sananda. quia virtus lixinie non sa/ nat sed ad sanitatē disponit vulnera.

E ¶ Sera. au. gal. Curat nimiū fluxū sanguis menstruorū et sputū sanguis. Et conuenit vl/ ceribꝫ intestinorū et fluxui ventris.

F ¶ Et idem. Et ego quidem conglutinaui vul/ nus in quodam quod factū fuit cum ense

H ¶ Cum folio glandis postq; triui in petra et posui super vulnus in circuitu eius.

H ¶ Et vniuersaliter fructus eius est similis hu/ ius virtutis.

I ¶ Et aliquando administrat in apostematibꝫ calidis in principio eorum et in augmento

A Capitulum. xliij

Rbor vel lignū vite paradisi.

Operationes

A ¶ Hanc naturaliter habēt virtutem. vt qui ex eius fructu comederet perpetua soliditate fir/ maretur et beata immortalitate vestiretur nul la infirmitate vel anxietate vel senij lassitudine vel imbecillitate fatigaretur

B ¶ Augustinus super genesim. Arbor quidem vel lignum scientie boni vel mali erat corpora le sicut arbores alie in paradiso terre sunt nec cibo erat nocium. Sed dictū est lignum scien tie: cognoscendi bonum et malum: quia post p hibitionem erat in illo futura trangressio qua homo experiēdo, disceret q̄d inter obedientie bonū et inobedientie malū interesset.

L ¶ Hieronymus super leuiticum. xxvij. facies (inquit dñs) altare de lignis sethim. ꝛc. Ecce altarꝫ ligna q̄ de lignis paradisi sunt igne vici no non cremantur sed puriora reddunt. Nec mirum cum etiam amittat genus ligni. quā/ to plus arescit tanto mundius inueniat.

D ¶ Glosa super tertium regū decimo. Tina li/ gna iputribilia sunt et spinosa in similitudinē albe spine. rotunda quoq; sunt et candida Ex eis facta sunt fultra. scilicet ad fortitudinē tem pli sulte tacula et omniū musicarū instrumēta:

Capitulum.xliij

Abies dicta eo q̄ p̄ ceteris arboribus longe abeat. et in excelsum promineat huius natura est expers terreni humoris ac perinde abilis habetur et leuis. Est autem sine modo. Et de hac fiunt naues. hāc propter candorem gallicam vocant quidam.

Operationes

A ¶ Palladius libro duodecimo. Abies quam vocant gallicam vtilis est materia. que nisi p̄pluatur. est leuis rigida et in operibus siccis p̄ benne durabilis.

B ¶ Glosa super ezechielem. xvij. Ex abietibus tabulata ceduntur. quibus nauis texitur p̄pter leuitatem. iuncturas q̄ tabularum mollibus inuicem sese tenentium atq̄ mordentium

L ¶ Ex libro de naturis rerum. Abies arbor est leuis. et absq̄ nodositate que difficillime cedit

D putredini vermibꝰ autem nunq̄. ¶ Plinius libro duodecimo. Abietis vmbra sicut in glādium quacunq̄ attigerit est venenū. ¶ Abieti et pinosi quis detraxerit corticem sole thaurū vel geminae transeunte. cum geminat statim moriuntur.

Capitulum xlv.

Armoniacū. Serapion libro aggregatoris. capitulo vasac. auctoritate dyascoridis Armoniacum est gummi plāte siluestris similis plāte galbani in figura sua Et nascitur in terra dicta a regemonis. et est in partibus codi. Nec herba grece dicitur asios cuius radix vulneratur. et egreditur lachrymus qui colligitur et seruatur. sed aliquando de ipso cadit super terram. quare admiscetur cum eo terra et lapilli z alij sordes. sed melius ex eo est habens odorem bonum: in quo non sunt lapides nec ligna. et rendens ad albedinē cuius fractiones sunt similes fructus olibani. et est purum sine surde. et eius odor vergit ad odorem castorei. z sapor eius est amarus. z habet in se pinguedinem et splendorem cum soliditate et illud quod est huiusmodi dicitur carnissima sed illud quod continet terram z lapillos nominatur chironia. Et defertur de terra que dicitur monacon et est succus plante similis plante galbani

Operationes

¶ Paulus capitulo de armoniaco valet contra tussim antiquam et humidam et asma ex grosso et viscoso flegmate in gutture A

¶ Pillule armoniaci accipiuntur in ouo sorbili: vel distemperentur in melle et dentur. vel fiunt pillule ex eo et melle. dentur tamen prius pectore mollificato cum dyalthea et alijs B

¶ Contra scrofulas in principio accipe armoniacū. sal. gemma. nitrum. succuz marubij. ceram et resolue armoniacum cum aceto et dimitte per noctem et postea resolue cum cera et alijs rebus et iunge. L

¶ Contra lumbricos detur armoniacum cuz succo absinthij et resolue ipsum in aceto. et fiat emplastrum in vmbilico D

¶ Ut dentes cadant accipe armoniacū. z succum iusquiami et iunge dentes et cadant. E

¶ Auerrois quinto colliget. ca. de armoniaco calida est in tertio. sicca in primo F

Capitulum.xlvj

Asa fetida. Sciendum quod asa est gummi quoddam quod vocatur asa. z huius quedam est odorifera. quedaz fetida. Et dicitur odorifera quia paruum habet fetorem vel paruum odorem. Et dicitur fetida quia per excellentiam habet fetorem. Et est gummi herbe annuidē. et est habens vehementem igneitatē. sed asa odorifera sit ex succo ipsius herbe habens aliqualem odorē herbe predicte. Serapion libro aggregato. capitulo anuiden. Anuiden idest planta cuiꝰ gūmi est alibit idest asa fetida. radix eius dicitur mabaroch planta eius habet stipitem qui dicitur mastates et est similis ferule. et folia eius sunt simulia foliꝭ apij et semen eius latum. ¶ Halienus octauo simpliciū farmacorū. capitulo de silfioz substantia eius est aerea. z virtus gūmi eius quod est asa. z virtus ramorū z radicum et floris eius est que calefacit calefactione fortiz z est ca. z sic in tertio gradu z illud quod est de ipso maioris saporis est gummi. z ipsa plāta est calidioz et subtilioz aliarū plantaz omnium. Et propter hoc est magis resolutiua. et ira lac aliarum arborum omnium. et est in fine caliditatis. et est substantie venenose. nisi quia est plus in ea substantia ignea aerea. Et idem fm aliam translationē silfij. calidissimus quidem opos quinymo folia z stipes z radix cale facit generose sunt autem ventositatis substantie omnia. z fm hoc difficile digestibilia. extorsum tamen corpori apposita operatioza sunt. et maxime omnium opos attractiue sufficienter existens virtutis et cōsumere carnem. et destruere habet propter predictam eius complexionem ¶ Auicenna libro secūdo capitulo de asa. Asa est duarum specierū quarum vna est fetida et altera odorifera. non fortem habens odorem. sed calidioz eorum est fetida. z est herba vehemētis igneitatis. in se tota et plurimū quidem huius speciei est cirmēse z est gummi almaroch. Et ca. in primo. sic in secundo

Operationes

¶ Dyascorides capl'. silfium. id est asa fetida. Virtus eius radicis est termantica. stomachū inflat. ructuationē puocat. indigestabilis est. z vesice cōtraria accepta. A

¶ Cerotis mixta et imposita pustulas et scrofas spargit. B

¶ Oleo addito liuores corporis limpidat. E

¶ Oleo ciprino vel yrino addita sciatici frigidum humorem siccat. in aceto cocta et cathaplasmatibꝰ imposita anī causas competit. D

¶ Bibita venenis occurrit eustomaca est E

¶ Et idem Calasar. Uino additum alopitias emendat. melius id agens si piper et acetuz ac ceperit. suffusiones oculoz limpidat. F

¶ Auicenna. Asa disrumpit vētositates. effugat eas propter resolutionē suam et est cū hoc inflatiua. et incidit et resoluit sanguinē congelatum in ventre. confert alopitie illinita cū aceto et pipere. G

¶ Et quando administrat in cibarijs facit bonum colorem. Et abscindit verrucas que sunt vt claui. H

¶ Et cum inciduntur apostemata fraudulentia mortificātia membrum. si ponatur asa suppa confert. I

¶ Et est bona in cura duballet apparentium et occultorū. confert empetigini quando bibitur cum aqua granatorū. Confert cōtritioni lacertorum K

¶ Et confert doloꝛi neruoz sicut tetano et paralisi si excipiatur ex ea aureus z misceat fm qꝰ dicitur. cū cera z deglutiat aut si bibatur cum vino pipere et menta. L

¶ Serapion aucto. dyasco. Radix huius arboris est desiccatiua difficilis digestionis. et nocua vesice. quando miscetur cum cerato resolut scrofulas et exituras. M

¶ Et quādo fit et ca emplastrū cū oleo aufert liuorem qui fit sub oculo. et quando coquit in N

aceto et cortice granati. et fit inde emplastrum
Q curat emorroidas ani. ¶ Et quando bibit cum
tiriaca. est medicamen mortiferorum. et venoso-
rum. Et ipsa preparat et comeditur scilicet cum
seminib⁹ et sale et est bona stomacho. Et boi-
nes scindūt stipitem et radicem. et egreditur in
de lachrymus qui colligitur et siccatur. Et est
P illud quod dicitur asa. ¶ Et melior et asa est il
la que vergit ad rubedinem. et est clara similis
myrre habēs bonum odorem nō similem odo
ri porri. nec odorē horribilem subito et quan-
do teritur et infundit cito resolvitur. Et quan-
do tenetur in ore provocat salivam cito. fortis
autem q̄ in tota hac planta est. est gūmi et post
illud est folium. et post illud est stipes. gummi
autem est acutum inflativū quod quando mi-
scetur cum aceto vino et pipere. et ponitur su-
Q per alopitiam: curat eam. ¶ Alia autē que dici-
cit Serapion sunt hic posita fm mentē dyas-
galie. et avicen. quare pro nunc transeo.

Capitulum. xlvij

ASarum. ysidorus. Asarum nascitur
in umbrosis montibus. herba floribus
casie similibus. Inest q̄ flos iuxta radicē
purpureus in quo semen continetur cuarum
simile. radicibus plurimis ac tenuissimis. et be
ne redolentibus. et est virtute similis nardo.
¶ Dyascorides. Asarus est quam multi nar-
dum agrestam appellant. habet folia edere si-
milia tenuia et rotunda. florem inter folia iu-
xta radicem purpurei coloris in similitudine.
Iusquiami semen vero simile vuis. habet et ra
dices plurimas tenues atq̄ nodosas et geni-
culosas similes agresti id est gramini. odore su
aues ac linguam remordentes cū feruore suffi
cienti. ¶ Avicenna. Asarum est herba habēs
semina plurima. cuius radicum nodus est tor
tus et assimilatur piperi boni odoris linguam
mordicantis. habet florem inter folia apud ra
dicem suam. cuius color est purpureus similis
flori iusquiami. Radix eius est magis ūuans
q̄ aliquid quod in eo fit. Et eius virtus est vir
tus acori vel eo fortior. Et eo melius est q̄ sub
tilis odoris est. Nam calidum est et siccum in
tercio gradu. Et dicit q̄ siccitas eius est maior
caliditate ipsius. ¶ Plinius libro. xxvij. Asa
est herba habens folia edere similia. ramos lō
gos. radices numerosas. tenues. odoratiuas.
flos eius aureus. grane semine serrulatum. na
scitur in montibus.

Operationes

¶ Contra serpentem ictus valet non solum A
modo. sed etiam linitum. ¶ Plinius libro xxi. B
Asarum esse salutare iecoris traditur vicijs.
Axūgia sumptum in emina mulsi mirti alvum
purgat elleborī modo ydropicis quo q̄ pdest
ac precordijs vulsis et morbo regio. in musco
si addas facit vinum vrinis ejiciendis. Cuius fo
lia mittit in umbra effodit atq̄ siccat. ¶ Avi- L
cenna. Asarum aperit et sedat omēs dolores
extrinsecus proprieq̄ infusio eius. et subtiliat
et resolvit. membra q̄ frigida calefacit. ¶ Con D
fert etiam sciatice ac dolori aurium antiquo et
proprie ipsius infusis. ¶ Confert iterum gros- E
situdini cornee et opilationi epatis. Eius q̄ du
ricici splenes vesicam et renes. Provocat eius
q̄ potio sicut elleborus albus in purgatiōe vē
tris cum aqua mellis soluit ¶ Johānes mesue F
Melius est q̄ ci miscet ad solutionem facien-
dam est aqua casei cū spica et aqua mellis. Et
quidam infundunt aliquid ex eo in musco. et
conseruantur in vase per tres menses. Et est il
lud vinum medicina ad ydropisim et splenem
¶ Substinet autem asarum ve decoctione et B
cōtritione rem mediocrē et elaboratio in cōtri
tiōe cui facit ipm magis provocativū q̄ solutivū

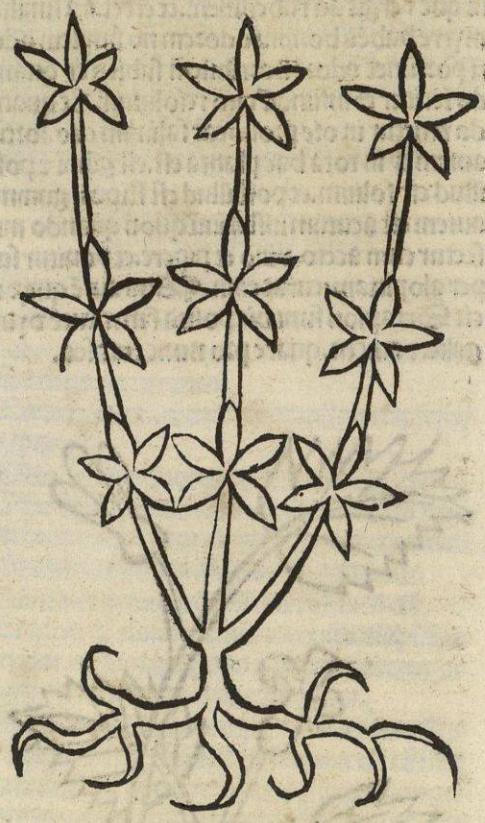
h ¶Et ex rebus facientibus vomitū. Et educit per ventrem. Et est prouocatiuus vrine. ⁊ educit colorem et flegma. Et est ex rebus bonis. In quibus est species iuuamēto q̄ ad opilationem epatis ⁊ splenis et duriciem eorum ⁊ morbos opilationū. sicut est ydropisis ⁊ yctericia et duricies splenis. ⁊ ppie vinū infusiōis eius
I quod diximus. ¶ Et confert iuuamentum magnū febribus opilationū. et febribus antiquis et inungitur dorsum et spina ex oleo ipius cuz
K laudano et facit sudare. ¶ Et confert opilationi febrium et prouocat vrinam. Et in sperma re augmentū facit. Dosis eius infusi potio est ab aureis.ij. vsq̄ ad.ʒ.iiij. et pulueris eius.ʒ.i. vsq̄ ad aureos.ij

Capitulum.xlviij

Astragulos vel astragallos herba est que folia habet longa cū incisuris mlt̄is. obliqua circa radicem caules tres aut quatuor florem iacincti. radices vilosas iplicatas rubeas preduras habet. Nascitur in petrosis et asperis locis. ¶ Halienus vi. simpli. farma. cap. Astragulus siue sicus terre siue glandula fruticulosus est habens radices slipticas. quapropter ex desiccantibus est.

¶ Halienus. Non debiliter cicatrizat vulnera vetera. ¶ Et ventrē fluentē stringit si quis radicem eius coquens in vino bibat. Nascit aūt plurima hec herba in neuete arabie. A B

Capitulum.xlix.

Aspergula id est herba minuta habēs folia stipitem nodosum. et in quolibet nodo folia in gyro posita quinq̄ vel sex vel septem ordinata ad modum stelle sicut herba que dicitur rubea vel sicut alguasce. et ab eisdē nodis procedūt alij rami simili modo facti cum nodis et folijs vt supra in figura cuz floribus paruis albis sicut flores oliuaruz Est enim calide et sicce complectionis

Operationes

¶ Omnem duriciem et apostemata durare soluens est. ¶ Quando emplastrū cū ea humida confert apostematibus et resoluit exteriora apostemata. A B

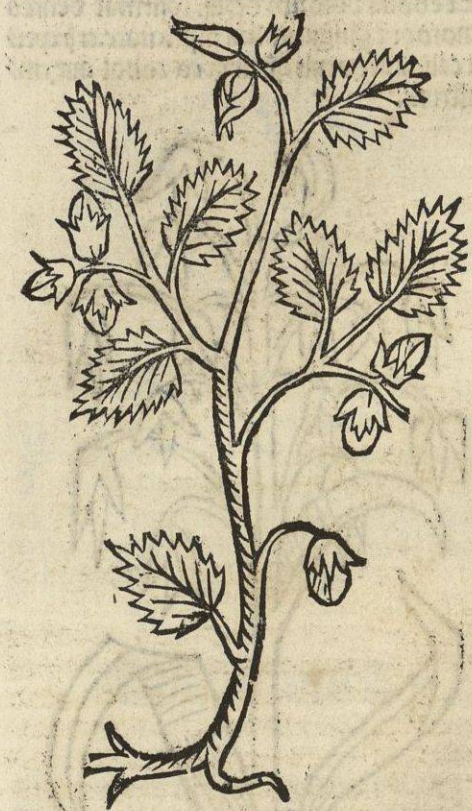

Capitulum.l.

ATriplex.Serapio.li. aggre. capitulo araf.Auctori. Dyascorides. Araf .id est triplex.Olus est de genere duplici ci oritur aggreste frigidū ē:sed domestica mlto frigidior ē agresti.Halienꝰ vi.simpliciū farmacorū capitulo andrafasis Andrafasis siue atriplex siue crisolocāna frigide et humide virtutis ē.humida q̄dē in secūdo gradu.a medijs frigida in p̄mo: quā q̄dē tepidā dicebant, esse qualitatē qualis et rosis nr̄is damꝰ: nisi q̄ nō est particeps stipicitatis.sed est aquosa et minime terrestris:sicut malua.sed secundū vētrē facile transit sicut illa ꝓpter viscositatē. oīno aūt modicū q̄ diaforeticū est ei.Sunt etiā et orulane tam malua q̄ anfradasis multo humidiores et frigidiores agrestibus.

Operationes

¶ Dyascorides.Andrafasis.id est atriplex cathaplasmatibꝰ adhibita cruda ⁊ cocta papule impositā medet.¶ Semen coꝛ cū mulsa bibitū yctericos curat.Eius virtus ē leptintica cū polenta cathaplasmatibus adhibita ⁊ impositā dolorem capitis tollit.¶ Tumoribꝰ oculoꝝ necesse adhibet.et fatigationē stomachi impositā tollit.¶ Semen eius nefreticis medet.Et folia eius contusa ⁊ impositā ignem sacrū cōpescūt.¶ Folia eiꝰ comesta dolores vesice amputant.¶ Similit et reuma stomachi et ventris ꝓhibet.comestū febres acutas extinguit.¶ Et lumbricos rotūdos educit.Sanguinez reiectibꝰ ꝓdest.Dissintericz comestū auxiliat ¶ Cathaplasmatibꝰ oculoꝝ vtiliter adhibet. Reumatissimum intestinorum si adhibet compescit.Dolores matricis suppositum mitigat ¶ Serapion auctoritate Rasis.Semen eiꝰ facit vomere fortiter Et vidi hominē q̄ bibit ex eo ʒ.ij.et asselauit vsq̄ ad debilitatē magnam ¶ Halienus.Atriplex domestica multo frigidior est agresti.quapropter et flegmonibꝰ etiā frigidis incipientibus quidem et crescentibus ac mollibus adhuc et quasi feruentibus orulana:eis vero que in statu et declinatione ⁊ indurescentibus frigescentibus agrestis sunt cōuenientiores.Fructus autem eius absterſiue ꝯ tutis est.Unde et ad ycterico ex opilatiōe epar vtilis existit. ¶ Almansor tractatu tertio capitulo de atriplice.Atriplices frigide sunt et humide. que ventrē mollificantes benenutriūt.Icterici quoq̄ et calidum habentibus epar beneficium prestant

Capitulum.lj

Auellana Jnda ſimilat ſiue ē ſimili ma
nuci muſcate: niſi q̄ pars vna eſt aliq̄
liter acutior. ⁊ alia ē plana: ita q̄ poſſit
ſtare recta ſicut alicuius q̄ in ludo or pedes. in
ceteris intus ⁊ extra nuci muſcate ſilis eſt. ſine
odore ⁊ ſine ſapore naſcit̄ inclusa in q̄dā lanu
gine ſibi folliculo ſerici. mlitoties defert̄ int̄ ali
as ſpecies: maxie cū cinam. omo a caſu. et ego
vidi ipaz in ſuo folliculo eſt ſtipticū valde. ⁊ eā
parat̄ ſandalis in frigiditate ¶ Sera. li. aggre.
ca. faufel. i. auellana jnda. Eſt ēm arbor faufel
ſicut arbor neregel. et emittit canulas in q̄bus
naſcit̄ faufel ſicut dactili. Et iſta herba nō ē in
terr̄ arabū. Et idem auc. yſaac benarā faufel
ē auellana jndica. ⁊ ē fructꝰ ſilis nuce muſcate
in ḡlitate et colore ſuo. ⁊ ſunt in ea ruge. et in
ſapore eius eſt parū caliditatis cū pauca ama
ritudine. et defert̄ ex ſini. et eſt frigida ⁊ fortiter
ſtiptica

Operationes

A ¶ Sera. Fortificat mēbra. ⁊ virtꝰ eius ēſicut
ꝑtus ſandali rubei. ⁊ cōfert apoſtematibꝫ cali
dis. q̄ q̄n̄ nō inuenit̄ ponit̄ ꝓ eo ex ſandalo ru
beo. ⁊ medietas pōderis excoriādo recenti.

B ¶ Eſt ēm fortiter ſtipticū ⁊ fortificat membra.

L ¶ Et ē bonū doloribꝫ dētiū. cōfirmat dentes
cōmotos: ⁊ gingiuas ſua ſtipticitate. et ꝛepri
mit caliditatē oculi q̄n̄ fit ex eo cobol. aut em
plaſtrum.

Capitulum. lii

Auena. Plinius capitlo de auena. ſiue
vt greci egilops. Herba eſt que creſcit
in ſegetibus cum ſoliꝭ tritico. ſimilibꝫ
ſimplicibus quidem ſed hirſutis cum tenui ca
lamo habenti in ſummitate tribus tegminibꝫ
ambitum: ex quibus ariſte ſimiles capillis ex
tant̄. ¶ Serapion libro aggregatoris. capi
tulo kuſir. auctoritate Dyaſcoridis. Kurſir ſi
ue cauſir vel dolara. id eſt auena Eſt herba cu
ius folia ſunt ſimilia ſoliꝭ frumenti. niſi quia
ſunt molliora. ⁊ in ſummitate calami eius eſt ſe
men duabus vel tribus tunicis veſtitutum. ex
quibus exeunt ariſte ſimiles capillis in ſubtili
tate

Operationes

¶ Galienus ſexto ſimplicium farmacorum ca A
pitulo de egilops. Sapor eius eſt acutus pa
rum et acris. Et virtus eius eſt dyaforetica. ſic
q̄ reſoluit apoſtemata dura.

¶ Et confert ſiſtulis que ſiunt iuxta oculū que B
egilope vocantur.

¶ Et quando ſit cū ea emplaſtrum cum farina L
curat ſcabiē et reſoluit apoſtemata dura. Eſt
autē vtcūq̄ ſtipticitatez habens vt et diarriꝭ
que fm ventrē conferat.

¶ Et idē, libro primo de cibis. capō de auena D
Auena eſt cibus ſubiugalū non hominum. ni
ſi forte alicubi famescentes extreme cogitan
tur ex hoc ſemine panē facere. Extra famen au
tem per aquam elixum: comeditur cum vino
dulci. aut melle conſimiliter eyſe. Caliditate au
tem ſufficiente participat conſimiliter illi. q̄
vius non ſimiliter illi durum exiſtens. propter
quod alimentum minus exhibet corpori. Et
aliter autem indelectabilis eſt. quia ex ipſo fit
panis: non tamen retentiuus ventris. aut pro
uocatiuus vt priius. ſed in medium ſecundum
hoc ordinatus eſt.

Serapion. Mollit duricies. Et ideo ad egi E
lopas farina eius carbaplasmatibus cōmixta
congrue facit.

¶ Item eius ſuccus ſeruatus admixtus fari F
ne et extracti in paniſculos redigitur. et iteruz re
ſoluitur aqua in ſucci qualitatem quoniam
vſus eius eſt neceſſarius. vires autē habet le
niter. et efficaciter relaxantes. Et ad omnes tu
mores facientes.

Capitulum. xliij

Auricula muris. Auicenna. Auricula muris est herba virtuti herbe q̃ vitruz abstergũ similis. Et hoc nomen absolutũ est duabz herbis. quaz vna est quã nominat Halienꝰ habẽs malue odorẽ et nõ habẽs duritiã. Alterã quã nominauit Dyascoꝛi. cli manis q̃ sit silꝫ volubili: nisi q̃ habet folia minoꝛa cõparata ad ipm. Et est herba expansa supꝛ faciẽ terre. paruos stipites habẽs. domestica bona sine odoꝛe. nec habẽs sapoꝛẽ fortẽ. flores azulinos habens. Huius semẽ assimilatur semini coꝛiandri. Et yrũdines ex ipso edũt. Est aũt calida et ꝓpꝛie cuius oꝛigo nõ ẽ aque ꝓpinqua. Juuamentũ eius est (vt ait Musatach) iuuamentũ absinthij. et est res q̃ non est monstrata simul in duabz plantis. Que nota est ex eis (teste Halieno) frigida est et humida in q̃dupmo. Altera vero est ex summa medicinaꝝ calidarũ. In pma vero est stipticitas. Altera est desiccatiua rubificatiua.

Operationes

¶ Halienus. Spinas et surculos extrahit: et plagas adherere facit. Confert epilentie bibita. Toꝛture quo ex sternutatione facta ex ea. z eius sternutatio cerebꝝ mundificat.

¶ Succus eius curat oculoꝝ caligines. Confert hydropicis et calculosis et epaticis.

¶ Et herba ipsa contusa et super vulnus imposita attrahit infixa coꝛpoꝛi. E

¶ Halienus. Succus istius herbe flegma purgat propter eandem causam. D

¶ Et vniuersaliter loquendo siccatiuam habz virtutem. quapropter etiã vulnera solidat. et putrescentibus confert. E

Capitulum. liiij.

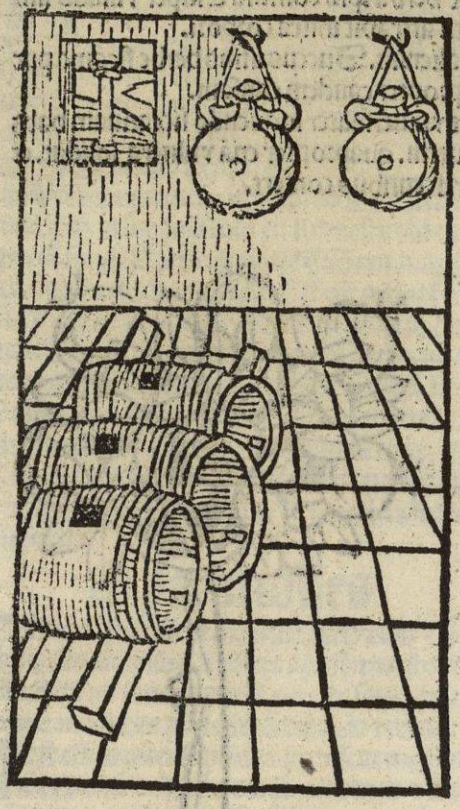
Azedar vel azederach. est arboꝛ habens fructũ simile nabach. et nominant euz Judei mirabolanũ. Et est arboꝛ magna. Radix eius calida in secundo: et sicca in fine primi. Fructus eius fm plurimũ est malus stomacho. et fortasse interficit.

Operationes

¶ Flos eius aperit opilationem cerebꝝ. A

¶ Radix eius cum vino interficit pediculos. et auget capillos. B

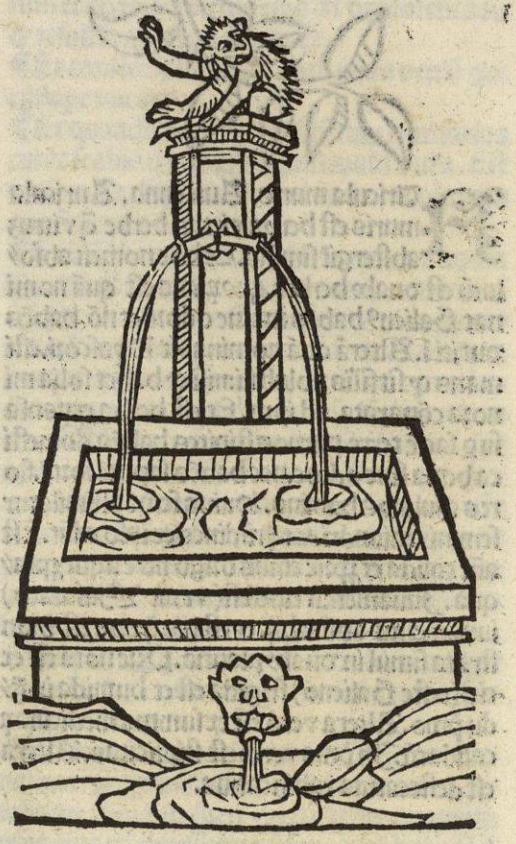
Capitulum. lv

Aletum. Serapiõ libro aggr. ca. thal auc. Halieni. Substãtia aceti est subtilis composita ex caliditate et frigiditate. nisi quia frigiditas est amplior in eo ꝙ̃ caliditas. Et desiccat in tertio ḡdu ꝙ̃ sinẽ quãdo fuerit antiquũ. et ẽ nociuũ neruis Hal. vij sim. far. ca. oꝛoe. Im trãslationẽ grecã. Oxos .i. acetũ mixte substantie existere. scz calide et frigide. Ambabꝰ subtilibꝰ ptibꝰ. superat vero caliditatẽ frigiditas. siccatiuũ vero sufficienter ẽ hoc farmacũ. vt sit tertij gradus iam completi quando est forte.

Operationes

¶ Dyas. Acetũ infrigidat et sticticat. et ẽ bonũ stomacho. et ꝙuocat appetitũ. et abscindit sanguinẽ a quocũq; membro fluat. si bibat aut fiat lotio in eo. ¶ Et coḡt cũ cibis. et ꝙuenit cursibꝰ supfluitatũ ad ventrẽ. ¶ Et qñ infunditur in colana nõ lota aut spongia curat apostemata in ꝓncipio iꝑoꝛ. ¶ Et restringit matricẽ egressaz aut anũ exeuntẽ. Et stringit gingiuam sanguinolentã. ¶ Et ꝓfert vlceribꝰ fraudulẽtis et herisipile. et formice. et scabiei vlcerose. et impetigini. et emoꝛroidibꝰ. et panaricon. Et abluunt cum eo vlcera fraudulenta. ¶ Et quãdo miscetur cũ pauco furfuris et ꝓponit tepidum supꝑ podagrã cõuenit. ¶ Et qñ coquit cũ melle et linit cũ eo liuoꝛ q̃ sit sub oculo aufert cũ. ¶ Et qñ infundit spongia in aceto q̃ ꝓfuerit insua in olco rosaz et apponũ fronti cõuenit sode ex caloꝛe solis. ¶ Et fumꝰ eius cõuenit grauitati auditus et tinnitui aurũ. ¶ Et qñ distillat in aurẽ occidit vermes q̃ sunt in ea. ¶ Et quãdo bibit calidũ ꝓfert accipiẽtibꝰ medicinas venenosas ¶ Et qñ bibit cũ sale obuiat nocumẽto toxici. ¶ Et qñ bibit eradicat sanguisugas q̃ adheserint gutturi. Et ꝓuenit tussi antique. Et qñ bibit calide cõuenit asmati. ¶ Et qñ fit gargarismus cũ eo abscindit cursus humoruz venicoruũ ad guttur. ¶ Et ꝓuenit squinantie et causui vulue. et colluvio oris cũ eo ca. ꝓuenit doloꝛi dentium. ¶ Paulus ca. de aceto. Fricatio eius cũ sale circa volas manuũ et pedũ valet contra frenesim et litargiam.

Capitulum. lvj

Aqua. ypocras in libro d̃ acre et aqua. Aqua que in altis locis siue bulientis exurgit montibꝰ aquarũ optima et salubꝝrima saꝛoꝛata. talis vero multa vini permixtiõe indigẽ. eſt byeme calida. estate vero

frigida. Similiter q̄z q̄ p̄fundius colo exurgūt fonte. q̄z etiā melior ea q̄ ab ortu solis z maxie estiuo tpe decurrit alba ꝓspicua. atq; peculdubio est odorifera. q̄ vero lenta est z grauis putrefactiua. Oportet autem esse attentū circa ꝓprietates aquarum. vtpote q̄ diuerse in sapore et pondere sunt: de hac em̄ que turbidi q̄ biberit cor virtutes calidi ac tumidi fiunt.

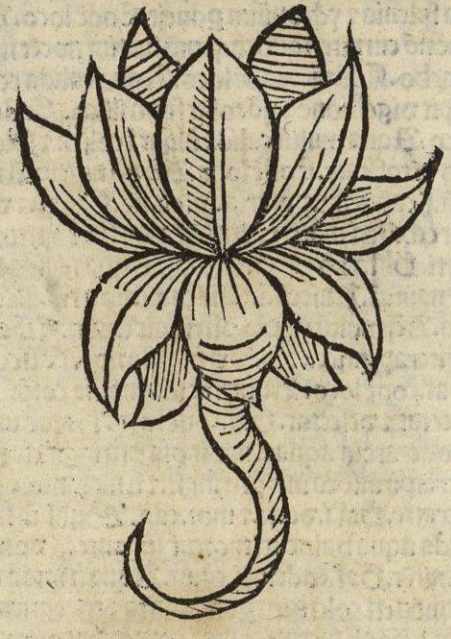
Operationes

¶ Ypocras. Corpa macra cubiti spatule tenues similiter facies q̄s maxie tñ ad splenē ꝓfluer cogit. vñ malus sanguis pcreat illā nō bibentes multa supabundāt comestione. ¶ Esuries illis pseuerat atq; crescit. z sitz similiter. supior a ventrium z media inflant. quapropter catarticis fortius illis vtenduz est. q̄ hac egritudine hieme et estate ꝓtinet accidit illis aq̄ citrina z intereūt. ¶ Estate ꝓo dissinteria liēteria lōga et q̄terna laborāt. q̄ morbi naturā puertunt et mutāt. et in aquā cadūt citrinā. et pcunt iuuenes illorū pulmonis dolore. alijs q̄z passiōibꝫ eor mētes pturbātibꝫ afflig̃ūt. senes acuta febre z ardēti ex ventriū ꝓstrictiōe accidēte vexāt. Mulieribꝫ apostemata de genere albi flegmatis inascunt. neq; ꝓcipiūt vel parturiūt nisi cū magna difficultate atq; molestia. corpa corpz magna et grossa. q̄to plꝰ in lōgitudie. ptēdūt tāto graciliora fiūt. mestrua ꝓo iuxta qd̄ oportet fluūt. pueri herma viri causone cruriumq; vulneribꝫ infestant. Sed q̄ huiusmodi nature sūt bis vitā impossibile est extendi. z in tepesti ua senecta ꝓpiunt. ¶ Mulieres ꝓo grauide vident. cū ꝓo tpa partꝰ aduenīūt. vteri fetꝰ in anes tumore relaxant. cuiusmodi passiōe detēta matrix q̄cūq; aque citrine coadunatiōe intumerit laborat. ad hanc ita q̄z quā predixim9 aquā pertinēs est et ea q̄ a calida terra surgit aut frigido metallo vel ere siue argento vel auro siue sulphure aut alumine. ¶ Aque pluuiales leues et sopozate ac lucidissime sunt. Nam sol qd̄ subtilꝰ atq; leuius in attrahēdo assumit Aque pluuiales cito putrent. malūq; exalāt odorē. quare em̄ ex multz cōgregate sūt aq̄s Ideo leuiꝰ alijs putrescere olēt ac murari. ¶ Aqua niyalis vel glatialis ois mala est postq̄ semel fuerit ꝓgelata nūq̄ pristinā ꝓuertet naturā. q̄ cā d̄ē saporitū z leue z clarꝫ fuerit aut purū id totū gelu aduēiēte recessit. qd̄ ꝓo turbidū remānsit. ¶ Et sic poterz ꝓbare. si enim aquā i vase ad mēsurā positā sb gelu ꝓgelari dimiserz cūq; ꝓgelata fuerit i sole vl i q̄lubz calido liq̄facta remoueas eadē mēsura multominus iuenies esse. silr aūt de gelu et nīue. ois aq̄ de nīue et silibꝫ peior est oīa aqua. ¶ Aq̄ frigida debet dari digesta materia. ¶ Auicen. iij. can. ca. de cura fe. in generali. Aqua frigida iuuat in digerendo. Auicen. eodē li. Aqua calida citꝰ gelat q̄z frigida. Auicen. p̄mo canone doctria. ij. fen. ij. summa. i. cap̄. iij. Aq̄ frigida nō debet dari si ē humor crudꝰ z grossus. Auicena de cura fe. in generali. Aqua frigida digerit humorē colericū. Auicen. eodē loco. Aqua nō nutrit Aui. i. canone fen. ij. doctria ij. ca. xvi. Sine aq̄ nō pōt esse cōplementū rei nutrite. ¶ Auicen. eodē loco. Aqua currēs et discoopta est melior aq̄z. Auic. eod̄ li. Heliorē aq̄ q̄ sup petras vadit q̄z q̄ sup lutū. Aui. eod̄ li. Quāto aq̄ magz longat a suo ꝓncipio tāto meliorē. Auic. eodē loco. Aqua q̄ est estate frigida hieme calida ē melior. Aui. eodē loco. Aq̄ cocta minoris inflatiōis z velocioris descēsiōis. ¶ Auic. eodē loco. Aqua pluuialis z specialr q̄ in estate colligit z cū sunt tonitrua est intra meliores aquas. Auic. eodē loco. Aqua pluuialis ipedit pectz z ocē. Auic. eod̄ loco. Aque puteoz deteriores aque sunt. Eodē loco. Quedā aque generāt flegmā. z q̄dā colerā. Eodē loco. Aq̄ paludū ad apostema splenis z ydropisim ꝓducit. Eodē loco. Aque nō currētes quocūq; mō fuerint nocēt stomacho. ¶ Auic. eodē loco. Aqua calida corrūpit digestionē z nō tollit sitim illico. Eodez loco. Aqua multū calida iuuat i colicā z splenis vētositate. Eodē loco. Aq̄ nō nutrit. Auicen. i. can̄. fen. i. doctria. iij. ca. iij. ¶ Aqua debet exhiberi materia existēti digesta z virtute forti. Hal. vi. terapētice. ca. ij. Aqua tepida facit nauseā. Auicen. i. can̄. fen. iij. doctria. ij. ca. viij. Aq̄ multū calida ꝓstringit cutim. ¶ Hal. viij. terapentice. ca. ij. Aq̄ frigida nocet defectz Hal. eodē loco. Aqua tepida mollit corpꝰ et mectat z delectat. Hal. eodē loco. Paras imoderate in aqua a luminosa ꝓstringit cutim z trāspiratiōes intꝰ ꝓstringit. z si sūt fumose generat fe. Hal. i. de ac. z mor. ca. i. Multi in frigida aqua balneati mortui sūt anteq̄z domū venirēt. Hal. eodem li. ca. iij. Aqua frigida cōueniēs est colericis tpe sanitatis z tpe egritudinis. z hoc si fuerint cōsueti corpori. inconsueto nequaq̄z dari nisi prius venerit ad sanitatem. ¶ Hal. viij. tera. ca. iiij. Si timeas dare aquā frigidam corpibꝫ colericis ꝓpter incōsuetudinē suades q̄ nō debeas dare. ¶ Auicen. i. can̄. fe. ij. ca. xvi. doctrina. ij. Terree aque splenē resoluunt. z nō coire volētes adiuuāt z acrem corruptioni complexionis vtiles existunt. Dyascor. ca. de aqua. Aquarum omniū natura frigida est z humida. Aqua que de lapide emanat leuior z limpidior est ventrem z vrinam ꝓcurat.

Juanes de Fornamira

R S T U X

¶ Aqua q̄ de paludib⁹ argilosis emanat gui/
or est cocta Salutē corpis opak ⁊ mlīū mede
tur. Et qz in oīb⁹ infir mitatib⁹ aq̄ ē necessaria.
Inter oēs aq̄s pluuiał optima est. et leuis et
dulcis et facilime digerit. cito ēm calefit. ⁊ cito
infrigidat. ¶ De fontanis aq̄ eligit illa que ad
solis ortū tendit ⁊ meridiē. et de mōtib⁹ caluis
exit. Nec ēm ꝑpinq̄t pluuiali. que ꝓ ꝫtra occi
dentē currit ⁊ septentrionē pessime sunt. aque
petrā in vesica ⁊ renib⁹ curāt. ⁊ mulierē sterilez
faciūt. ⁊ corpi torporē ⁊ rigorē. nimiū mēstrua
stringunt inhibentes egritudini sudorem pro/
rumpere vel fluxum ventris vel nauseam.
¶ Dyas. ca. de aq̄ marina fm trāslatōez grecā
Aqua marina ꝓiuitē bz viscidā ⁊ terminā: et
cacostomaticū ventrē turbat. flegma deponit
¶ Colera ꝓ o facta ⁊ somēto adhibita apostē/
mata de alto educit. duricies spargit. oīb⁹ via
sorez im ꝑstat. neruoz causas cōponit. tumorē
mēmorū cēpescit ¶ Inuenit etiā aqua sulphu
rea aluminosa ⁊ seri ea q̄ habet virtutē earum
a quibus recipiūt denominatiōes.

Capitulum. lvij

BArba Jouis ysi. li. aby. Barba iouis
ꝑa est semp viua Sed barba Jouis ⁊
sticados citrinū idē est. Unde q̄daz ait.
Barba iouis sticados sed semper viua iouis
barba. ¶ Platearius. Barba iouis fri. in. ij. ℈.
sic. in. ij. Et ē semp viua: qz semp viridis repe/
ritur. Jta q̄z viridis multe efficacie est Et in me
dicinis poni debet: exsicca ta vero nō. Uirtutē
habet infrigidandi ⁊ alterandi.

Operationes

¶ Plagelle in succo eius ⁊ aceto vel agresti in
tincte valent ꝫ calefactionē epatis epytimatr.
¶ Cōtra dolorē in calida causa in ꝓncipio va
let ipa barba trita ⁊ suppolita. ¶ Cōtra apa/
ta calida valet ad materiei repercussionē: licz p⁹
modū obsit ꝫ stipādo materiā. ¶ Cōtra ignis
vel aque vsturas. sit vnguentū ex succo eius ⁊
oleo roseo ac cera ¶ Cōtra fluxū sanguis e na
ribꝫ qō sit ex ebullitione sanguinis in epate ac
venis in iuuenib⁹. et in estate plagella in succo
eius ac aqua rosaz intingitur ac fronti ac tim
poribus ⁊ gutturi supponit. ¶ Actor. Est aūt
barba iouis species minor acidule. ¶ Macer
Adiuuat audit⁹ mire pellitq̄ dolorez. Altera
minor spēs est istiꝰ barbe quā semp viuam vi/
dimus. qm̄ viret omī tpe. Barba iouis vulgari
more vocat. Esse refert ꝑdicte silez. Plinius istaz
nec minus hanc predictis posse iuuare ⁊c.

A B L D E F

Capitulum. lviij.

BArba siluana est plantago aquatica q̄
iuxta aquas nascit. cuius folia sunt ob/
longa in acutum tendentia erecta sup
aquam similis foliꝭ plantaginis: nisi quia nō
sunt ei colle apparētes sicut plantagini.

Operationes.

¶ Tñ in dinamidijs scribit Halie. ca. de curis genitaliū valere ad impregnādū. ¶ Et idē dicit cō li. de epilētia. q barba siluana est cinericia aḡrica. z ponit ur siliter barbasilua na in antidotario galeni minori. in qdā medicamine qō incipit medicamē ad ꝓcipiendum.

Capitulum. lix.

BAlaustia est flos maligranati caduc9 quē Dyas. vocat quitinū ca. ō malogranato fri. est z sic. i. ŋ. gdu. Sera. li. aggre. ca. lulitia. i. balaustia. z ē flos maligranati. z ex malis granatꝫ qdā sunt domestica: qdam siluestria. sz flos siluestrꝫ ō balaustia. qz qdā inuenit alba. qdā purpurea. z qdam rosacea. Auic. li. ŋ. ca. ō Balaustia. Balaustia flos est granati siluestrꝫ ꝓsici aut egyptij: Et ipa qdez qñqz ē rubea. qñqz alba. z qñqz rosea. Et succi ci9 natura est sic succi barbe hircine. frigida est in fine ꝑmi grad9. sicca in scō. Hal. ri sim. far. ca. balaustiū. Balaustiū est flos maligranati siluestris. qlis domestico vicin9 vehementer aūt stipticat gustū. necnō desiccatiue z stiptice ꝑtuꝫ est. palā qz q est grossaꝝ partiū si recolam9 dicta in qrto boꝝ monumentoꝝ. cum oñdebam9 oīe stipticū terrestre esse z frigidū. Nullius aūt alterius saporis hz indicium. Et ideo ponet ytiqz ꝑ aliqs siccare z ifrigidare nō debiliter. siqdē nō male ostēdebat a nob in qrto boꝝ monumētoꝝ ineſſe stipticitatē terrestribꝫ z frigidis corporibꝫ. vnde z apparētia testantur. Et em si patritiōibꝫ z aliꝫs vlceribꝫ id apponas citius qdē videbis ad cicatricem ꝓcedere Hinc est em q in emitētibꝫ sanguinē z tussientibꝫ adhuc in fluxibꝫ q̄ in vētre z matrice nō est aliqs medicoꝝ scribentiū curatiuum negocium cui nō vtatur hoc farmaco.

Operationes.

¶ Sera. Balaustia incarnat z strigit z curat tenasmonē. et ꝓsolidat vlcera in testinoꝝ. z cōfert sputo sanguinis z fluxui in testinoꝝ. z confert ad oīa ad q̄ ꝓsert ypoḡstidos. ¶ Auicē. Balaustia est ꝓglutinatiua z retinet oēz fluxū sanguis z generat melācoliā. ¶ Et ē bona gingiue sanguino lēte. z ꝓsolidat plagas z vlcera antiqua. et albocoꝝ. z percussionem pulueriza ta desuper. ¶ Et firmos efficit dētes motos. ¶ Et ꝓhibet fluxū sanguis. z stringit fluxū intestinoꝝ. z fluxū matricis saguinē. Loco eius ponit cortex glandinis. z caput granati.

Capitulum.lx

Balsamus. Dyascorides .ca. de balsamo. Balsamus arbor est similis licij. et in codez statu. aut piracacon. folia habet similia rute. sed paulo albiora. nō semper viridia existentia. Flores non caducos habēs Nascitur solum in India curtibus vel locis humidis. Est enim arbor tenera et aspera ob longa. stipitem habēs similem viti. Arbor dicitur balsanus: lignum xilobalsamuz. semen carpobalsamum. lac vero vel succus balsamū Hic vero fructus optimus est. qui est recens atqz vehemens odore sincerus serenus. leuis mordens atqz mediocriter linguam redarguens. Adulteratur autem cipprino oleo aut lentiscino. aut balsamino siue mirtino: vel melle mixto. quod leuiter probatur. quia aqua in q̄ dum missum fuerit oleum supernatans balsamum fundum petens est balsamum purū. vestem non maculat super asperum. cuius tanta vis esse dicitur: vt si sol incanduerit in manu teneri non possit. preterea arbor nimis est calida et sicca extenuans. succus autem subtilior est virtutis. Opobalsamū quod appellatur lachrymum est arbor q̄ que eo similis malo granato vel licio ramosa. ramis tenuibz et ex albidis. in India tantummodo crescit. Aliq̄ tñ dicūt z in India nasci: fructū habet q̄si obrotūdū ꝫ medium q̄si ventrosum ad capita vtra qz deductū rubicundū. valde graue et plenū. z si frangit simile melli est. Et si masticat simile est piperi mordēs et suauiter redolens. qō carpobalsamū dr. Huius aūt arboris lachrymū colligitur diebz canicularibz. cm alioꝫ fo tēpore autumno. Incidit autem truncus huius arboris p loca et ramuli ipsius. Et sic suppoñunt vasa (vt presens figura arboris ostēdit) que lachrymū fluēs recipiat. Cuius est optimū recens sincerum z exalbidum z odore acutum. leniter linguaz submordens. sequens est colore subrufum. et quasi glutinosum. tertium est tenuium partium valde et glutinosuz. Omne autem balsamum quod vetustatem recipit fit rubeum et resinatum et siccū. Quod aūt optimum est sincerum est: quodqz in aqua munda stillatum non protinus diffunditur. sed magz desidet. et postmodum totam aquam albidaz facit. et lacti admixtum. illud in caseum stringit vt coagulum. quod enim sincerum non est in summo aque diffunditur z supernatat. z vt oleum quasi stillam ostendit. Sciendum q balsamus dicitur arbor balsami. Balsamum vero dicitur oleum vel gummi. qō melius est dicere. Hā nō est oleo vere qō p̄batur multis exemplis. Primo eo q̄ videmus adherere labijs vulnerum. Et facile de panno eo infecto lauatur. Similiter Dyascorides dicit q̄ i aq̄ iniectum petit fundum: postmodum dissoluitur. et totam aquam albam facit. et propterea vocat ipsum lachrymū. Item lignum eius vocatur xilobalsamum. et fructus vocatur carpobalsamum. Multis modis sophisticatur Quidam vendunt terpentinam pro opobalsamo. quidam admiscent parum balsami terpentine. et ita habet odorē balsami. Alij accipiunt succum lemoncelli vel foliorum citri. et admiscent terpentine. et addito croco oriēta li calefacit et desiccat in terno gradu.

Operationes

¶ Opobalsami ʒ. i. datus cuz vino suppfluitates matricis mūdificat. fetum mortuū educit. z menstrua puocat. bombace intincta z suppposita cōuenit. et dissurriaz z stranguriam. et lapidem vesice. si etiam fuerit opilatio ex frigido humore. detur cū vino vel ꝫga pus madefacta ex aqua calida erecta inflata iniciatur cuz oleo mustellino vel nardino. A

¶ Contra omnes passiones capitis venientis ex frigiditate detur cum appropriato aliquo passioni conueniente. B

¶ Contra quartanaz et cottidianā facta p̄us purgatione detur cum vino. C

¶ Contra tinnitū auriū ex humiditate paruz instillet. Cōtra dolorē dentiū ex parte dolenti aliquantulum in aurem distilletur. D

¶ Corpora mortuoz incorrupta cōseruat. qz quantū dissoluit tantum cōsumit E

¶ Sera. auc. Bal. Opium balsami est bonū et substantia eius est subtilis. et virtus eius est que calefacit et desiccat in secūdo gradu Balsamum quoqz est subtilioris virtutis q̄z arbor Granuz vero eius est maioris subtilitatis q̄z oleum. F

¶ Idem auc. Dyasco. Virtus balsami est que abstergit tenebrositatē visus. et aufert frigiditatē matricis. qñ sit nascale cum eo cum cera z olco et expellit secundinā z fetum. z qñ sit inunctio cum eo prohibet rigorem. et mundificat vlcera sordida. Et quando bibitur prouocat vrinam. et est bonum asmati. G

¶ Auicē. Balsamū aperit opilatōes z cōuenit vlcerib⁹ grossis mūdificat vlcera. z ꝑprie cū vrcos. et extrahit fracturas ossium. H

¶ Confert sciatice bibitum. et bibitur eius decoctio propter spasmum. confert vlceribus capitis: et mundificat caput ipsum. et conuenit epilentice et vertigini. ¶ Abstergit pan I K

A

nũ ipm ꝛ ei⁹ oleũ. lignũ ei⁹ ꝛ ipius semẽ: ꝛ ferũt
dolor vtroꝝ ꝙ laterũ ꝛ stricture anhelitus.
L ¶ Et dolori pulmonis. ꝛ ꝙuenit semẽ ei⁹ peri⁊
pleumonie frigide ꝛ tussi ꝛ sitr ipm oleum.

C

Capitulum.lxij.

BAlsamita. i. sisimbriũ. Sed sisimbriuꝫ vocat menta aq̃tica. ꝛ alio noie vocat balsamita. Dyasco. ca. de sisimbrio ẽm trãslationẽ grecã sisimbrion ꝛ cardaminõ eo ꝙ cardamo agresti folia hꝫ similia. cuꝫ folia eius rotũda nascant sicut folia cardami agre⁊
stis cũ creuerint scãdũt se sicut eruca. Virtus est ei ca. diuretica. Paulus capi. de balsamita ca. est ꝛ sic. in. iij. gradu. Aliud est domesticuꝫ aliud siluestre. sed domesticũ nobis est in vsu quod omnibus est notum. virtutẽ habet diu⁊
reticam dissoluendi ꝛ consumendi.

Operationes.

A ¶ Balsamita crudũ ꝛ coctũ lentigines vultibꝫ tollit. ꝛ maculas emẽdat si vna nocte impositum fuerit ꝛ alia die locus abluat aque.
B ¶ Cõtra vicia pectoꝛis ficũ pultes et farina ordei ꝛ aq̃ apposito puluere ei⁹ ꝛ dent patienti.
E ¶ Cõtra frigidũ reuma folia ei⁹ in testa calefacta sine liq̃re ꝛ in sacculo posita capiti sup ponat. valet vinũ decoctiõis eius ꝙtra dolorem stomachi ꝛ intestinoꝝ ex frigida causa.
¶ Et opilationẽ epatis ꝛ splenis. et vrinalium viaꝝ. herba ipa decocta in vino ꝛ cataplasmata. soluit etiã stranguriã et dissuriam. D
¶ Valet etiam contra yliacũ dolorẽ. Et contra dolorem factum ex ventositate. menstrua educit. conceptum iuuat. matriccm mũdificat. fomentatio si fiat ex eo. E
¶ Teneritates ei⁹ in oleo mustellino vel saltem cõmuni decocte et superposite idem operantur. F

albugam

Capitulum.lxiij.

BAsilicon gariofilatum. Ozimum idez siue vnũ significant. Ozimum quoddã est gariofilatum. quoddam est cõmune. et quoddam est latum plus aliis: quod ci⁊
trarium vocatur. Ozimum gariofilatum est illud quod ab autoribus laudatur. Ozimum citrarium est quod vituperatur ab omnibus. Est cm ozimũ gariofilatum cõpetens medici⁊
ne ꝛ herbe ꝛ semen. Cum autẽ simpliciter ponitur in medicina semen debet intelligi. et potissime in electuariis. Sed in vngẽtis ꝛ in emplastris herba intelligit est ca. et sic. Et semen habet virtutem constringẽdi ꝛ cõglutinandi. quod patet ex eo. quia si ponatur in aqua statim ingrossatur ꝛ fit quedam cõglutinositas. herba ipa ex aromaticitate habet virtutẽ con⁊

fortandi et ꝙlitatiꝫ suis dissoluẽdi cõsumẽdi ꝛ abstergẽdi ꝛ mũdificandi. ¶ Sera.li. aggre. ca. berengenisch. est basilicon siue ozimũ gari ofilatũ. et folia eius sũt pua ꝗrũ color ẽ medi9 inter roborẽ et glaucedinẽ. Hui9 herbe ẽ odor silis gariofiloꝛ ꝛ stipes ei9 est quadrangulat9 cui9 color est sicut foliorꝫ ipi9 ꝛ semẽ est minutũ nigrũ. ꝛ colligit in mense Julij. Et est ca. et sic. in fine scõi ḡdus. ¶ Dyas. ca. ozimi. Ozimum cui9 ytutꝫ sit penit9 inter medicos opio ẽ incerta. Haz ꝙ autore crispo criminat. Vi ei9 vicia percensent ꝙ sit stomacho inutilis ꝙ oculos ebetat ꝙ insaniã facit. iecori obsistat. Addunt preterea si tritum lapide contegatur scorpiões gigni cõmanducatũ. ꝛ in sole positum vermes creare pediculos enutrire. Afri etiam putant hoc esse pluasum ꝙ si quis eo die quo ozimuꝫ sumpserit a scorpione feriatur non posse saluari. sed qui in diuersa et vera opinione sunt. hec oia falsa asseruerãt. ꝙnimo stomacho9 prodest eo ꝙ inflatiões eius dissoluit. et facit alia iumenta que ẽm ipm inferius dicentur.

Operationes

¶ Contra sincopim ꝛ cardiacam passionẽ dek aqua rosarũ decoctiõis herbe ipi9. ¶ Ad idez valet vinũ decoctiõis in ꝙ herba ipa sterit per noctẽ. Ipa herba valet ɔ frigiditatẽ stomachi ß mõ. deco quak in multa ꝗntitate in vino. sed melius ẽ in musto. ꝛ post decoctionẽ addak vinũ albũ in multa ꝗntitate. tale vinũ ẽ ꝓfortatiuũ multũ et aromaticũ. ꝛ valet cõtra ꝓdicta. et cõtra indigestionẽ ex frigiditate.

¶ Vinũ etiã decoctõis ipius herbe ꝓfortat digestionẽ. ɔ fluxũ ventriꝫ ex frigiditate. Semen ozimi cum modico puluere accatie. deco quak in aqua pluuiali et detur patienti.

¶ Ad matricẽ mũdificãdã. ꝛ mẽstrua ꝓuocanda fiat decoctio eius in aq̃ et fiat fomentuz et suppositoriũ ex teneritate ipius herbe. Succ9 ipius herbe puluerizat9 matricẽ mũdificat. cõceptũ adiuuat. et menstrua ꝓuocat.

¶ Herba ipa decocta in vino ꝛ oleo ꝛ natibꝫ anchis cataplasmata valet ɔtra tenasmonem

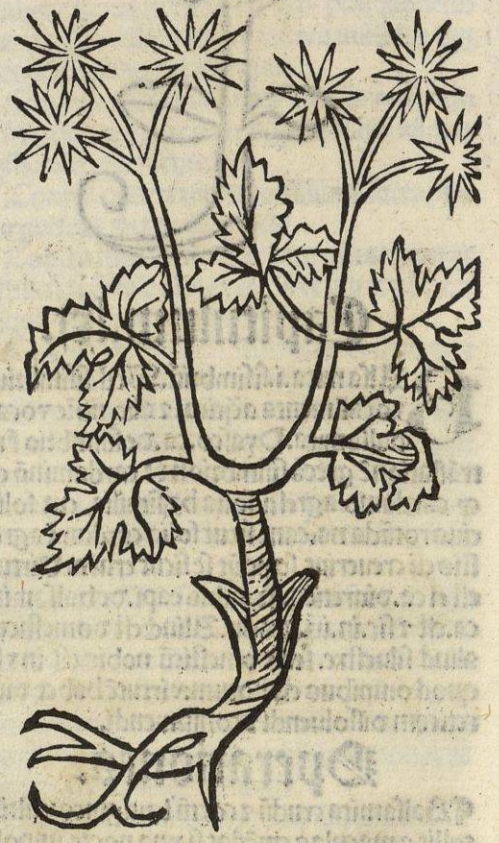
¶ Halienus in li. de cibis. capi. de ozimo. Ozimũ sez nõ gariofilatũ pessimi quidem chimi ẽ et propter hoc infamat quidaz ipm dicentes. si tritũ immitatur olle vacue celerrime generat in paucis diebus scorpiões. et maxime quãdo in sole quis quolibet die calefecerit ollam. sed hoc quidẽ cacochimũ est. et malũ stomacho ꝛ indigestibile. Olus vero ita dicemus ipm ẽ calidũ in secundo gradu. Et habet humiditatem non naturalem.

¶ Et idẽ octauo simpliciũ farmacoꝛ capl'. penultimo. Basilicon non gariofilatũ ex scõo est gradu calefacientiũ. habet aũt caliditatẽ supfluã. vñ nec vtile intra corp9 assumptũ: catbaplasmatũ ẽo exteri9 vtile ad consumẽdũ.

¶ Almansor tractatu tertio capi. Alberbarogi qõ exponik ozimũ siue basilicon non gariofilatũ cali. est ɔr et dolorẽ efficit capitis ꝛ male nutrit. cuius comestio vtentis visum turbat ꝗndo eo multo vtik. Sperma quoꝙ aut lac desiccat. ozi tamẽ stomachi cõfert corroborat enim ipsum atꝙ cordi auxiliatur.

¶ Sera. Ozimum gariofilatũ cõfert stomacho. et facit digerere cibum grossum. et cõfert epati et cordi. et aufert tristiciam et sollicitudinẽ et odoriferas facit eructuationes. et aperit opilationẽ cerebri.

Capitulum. lxiij

Branca vrsina herba ẽ. cuius folia sũt magna sicut folia caulis: sed icisa sicut branca vrsi. in medio eoꝛ oritur stipes in cuius capite sunt multi flozes spinosi cõclusi. ca. est ꝛ bu. in secõo gradu. Virtutem habet mollificandi et maturandi et lenicudi.

Operationes

A ¶ Cõtra ariditatẽ mẽbroꝝ ꝛ vicũ splenis fiat vngẽtũ ex bꝛãca vrsina ꝑtrita ꝛ macerata diu
B ĩ oleo ꝛ colature addat cera ꝛ fiat vngẽtũ ꝑ vi ciũ matricꝫ ex frigidate ꝛ vẽtositate. ¶ Recipe succi bꝛãce vrsine.ʒ.iiij.herbe sauine.saluie nal uarũ.maiozane.rosmarini.ana.ℳ.ij.garioſi lozꝝ.ʒ.iij.cinamomi.ʒ.ij.ſpice.ʒ.iij.cimini.ʒ.i.pi cis grece.ʒ.i.cere albe.ʒ.iij.thuris maſticꝫ ana ʒ.iij.boli.ʒ.i.cere albe.ʒ.iij.vini greci.lb.iij.lar di ſcroferotulũ.i.predicte herbe piſtent cũ lar de ꝓdicto.deinde ponant ſup ignẽ cum vino ꝛ ſucco ꝓdicto donec coquat vſqꝫ ad cõſũptõem vini.deide colet ꝛ iterũ reſoluat in igne ꝛ addi ta cera eliꝯta ponant ſpecies ꝓdicte ꝛ dimittã tur coagulari.et vngatur venter.

Capitulum xliij.

Betonica.Hal.vij.ſim.far.ca.ceſtruꝫ ſiue ceſtron.Ceſtrũ grece latine dictum be tonica ꝑtutẽ habet inciſſiuã.ſicut oſtendit guſtus amara ẽ et ſubacris hec herba ſicut in dicat Betonica ca.ẽ et ſic.in ꝑmo gradu.cui9 folia ꝓcipue viridia cõpetunt vſui medicine.ex iccata etiam multa ſunt efficacie.vnde cũ inue nitur in receptionibus folia ponenda ſunt.

¶ Sera.li.aggre.ca.Baſtarem.auc.Dyaſco: Baſtarẽ.id eſt betonica herba ẽ.q̃ naſcitur.oĩ anno habens virgam ſubtilem.cuius longitu do eſt vnius brachij aut plus.et eſt quadran gulata.et hꝫ folia mollia et lõga ſilia in ſua ſi gura foliis arboris glandium in ſciſſuris ſuis bonum odorem habentia.Et folia que ſunt ꝑ pinqua terre ſunt maiora aliis.ꝛ in ſum mitate virge eſt ſemen collectũ in ſe ꝑpe collectionem ſpice frumenti.ꝛ aſſimilatur ſaturegie.folia ei9 colligunt ꝛ deſiccant ꝛ ſic ſeruant.Nam ex eo plurimũ adminiſtrat ſunt folia.ꝛ habet ra dices ſubtiles ſicut radix elleboꝛi. ¶ Dyaſco. capitulo vectonicon.Scem trãſlationẽ no ſtram vectonia herba ẽ omnibus nota ꝛgas habens tenues et lõga vnius cubiti.ꝛ q̃drata folia longa et tenuia obrotũda ꝛ diuiſa ꝛ odo rata.Radices et folia ſunt ei infinita.Semen eius ẽ vt ſpica ſimile timbri.Folia eius colle cta ſiccantur et vſui neceſſaria ſunt.Radices habet tenues ſicut elleboꝛus

Operationes

¶ Ad doloꝛem capitis factum ex frigida cau A
ſa fiat gargariſmus ex colatura decoctois be
tonice cũ ſtafiſagria ĩ aceto.ſi fiat vitio ſtoma
chi detur vinum decoctionis betonice.

¶ Contra doloꝛẽ ſtomachi det decoctio ipſi B
us cum ſucco abſinthij cũ calida.ſi adſit vehe
mens conſtipatio.vt in yliaca paſſione prece
dente criſteri.

¶ Fiat idẽ remediũ ad matricẽ mũdificandam C
ad ꝯceptũ adiuuandũ fiat fomẽtũ ex decoctio
ne ei9.fiat etiã ſuppoſitoꝛiũ.Det etiã electua
riũ confectũ ex puluere ipſius et melle.

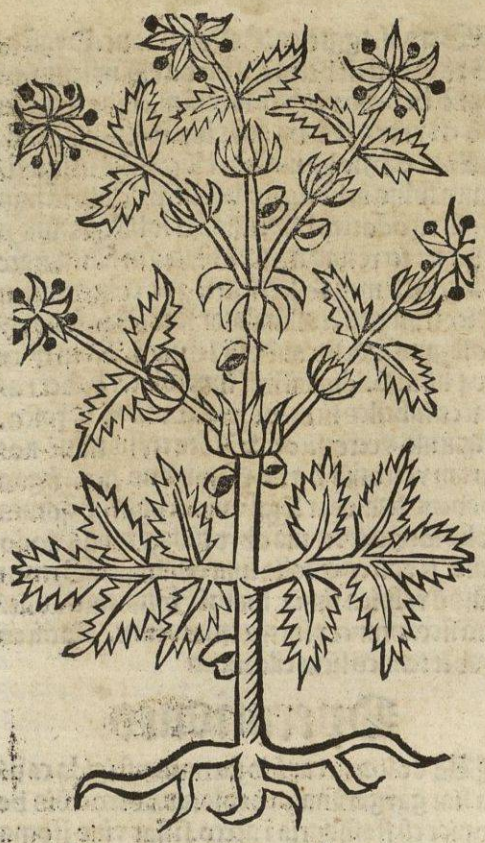
¶ Serapion auctoꝛitate Halieni.Betonica D
incidit ꝛ abſtergit humoꝛes groſſos.frãgit la
pidem renum: et mũdificat et abſtergit pulmo
nem et ꝓuocat menſtrua.ꝛ confert epilentie.et
curat cicatrices neruoꝝ et lacertoꝝ.

¶ Dyaſcoꝛides Radices eius accepte in po E
tu cum ydromelle.nauſeaꝫ prouocat.folia ei9
dantur ad conquaſſationes et de alto caden
tibus medentur.

¶ Et offocationes ſtericas ſoluunt dragmas F
vna .ʒ. cum mulſa accepta.Morſus venenaꝫ
tos cum vino bibita ſaluberrime curat

¶ Epylenticis cũ aqua bibita maximũ ꝓſidiuꝫ G
eſt.Epaticis et ſplenetiꝫ cũ oximelle dragmaſ
vnã accepta effectũ ſanitatiſ ei bibet.digeſtiõeꝫ
celebrat.

¶ In fructura capitiſ herba ꝓtuſa ꝛ ſup caput H
vbi ꝓcuſſio eſt impoſita vulnus mira celerita
te glutinat Et id melius ſit ſi trita recẽs ipona
tur.Eſt ãt ſibi vis data vt oſſa fracta extrahit

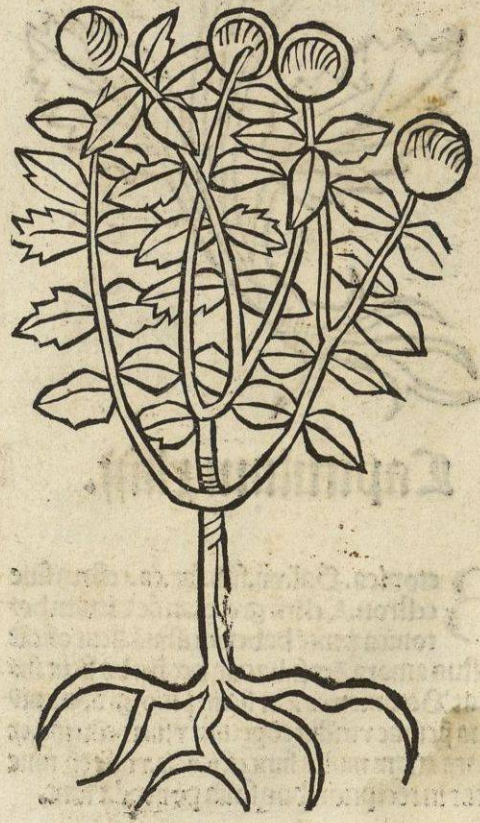
Capitulum lxv

Bedeguar siue spina alba Auicen. libro ij. ca. bedeguar: Bedeguar est spina alba. et est silis cameleonte albe. vehemẽtius est alba. et habet longiores spinas. simlãtur q̃z eius spine foliis amomi: verũtamen sunt subtiliores. et vehementiꝰ est alba. et eius q̃dẽ stipes puenit vsq̃z ad duos cubitos: ꝛ eius flos est purpureus. Et semen eius est sicut semẽ cartami. verũtamẽ est vehementioris rotunditatis. et in radice ipsius est infrigidatio et exsiccatio cũ resolutione quadam. Semen vero eius est calidum et subtile. Et dixerũt q̃dam q̃ tota est calida valde. Et in ipsa est virtus resolutiua et aperitiua. et proprie in semine eius. Et in ea est retentio fluxus sanguinis. et eius retentio est equalis. Pli. ca de acantisleuce. i. bedeguar et est cardus cum aculeis in foliis albis et frigidis in p̃mo gradu ꝛ medius inter humiditatem et siccitatem.

Operationes

A ¶ Bedeguar confert fluxui ventris. et debilitati stomachi. et abscidit fluxũ sanguis. Et apponit exteriꝰ sicut emplastꝝ ꝛ destruit apostemata mollia. ¶ Et q̃n fit collutio oris cũ aqua

B eius in qua coquit. ꝯfert doloꝛi dẽtiũ. Sed semis eiꝰ substãtia est subtilis. et cõfert bñtibus spasmũ q̃n ip̃mbibit. ¶ Et ꝯfert sputo sanguinis. ꝛ doloꝛi stomachi ꝛ fluxui antiq̃. ꝛ puocat vrinã. ꝛ delet apostemata flegmatica. ¶ Et q̃n bibit semẽ eiꝰ cõfert puerꝝ bñtibꝰ spasmum. Et q̃n suspẽdit sup aialia venenosa amittũt toxicũ. ¶ Dyas. Radix eiꝰ bibita emoptoicꝝ pdest sciaticꝝ ꝛ stomaticꝝ fert opẽ. Tũores oẽs i cataplasmatibꝰ spargit. ¶ Elixatura eius dẽtiuꝝ cõpescit doloꝛes. Semẽ eiꝰ bibitũ cõtractos infãtes saluberrie curat: morsibꝰ venenatꝝ occurrit. ¶ Et q̃ eã in collo portauerit incursũ ẽpetũ non timet. Radix desiccat mediocriter. Et stiptica est: et iõ ciliacos et stomaticos iuuat. sanguinis eductionẽ rep̃mit. et tumores vice cataplasmatis spargit. ¶ Semẽ eius leptomeris et calide ẽ ꝟtutis. Et putrefactꝝ mẽbris iuuat potatũ et fluoꝛẽ sanguinis medetur. et sic intraneoꝝ reumatismũ. ¶ Itẽ fessionibus q̃s greci eucatisma vocãt. fluores matricꝝ abstringit. cataplasmatibus miscẽt cõstrictiue medẽtibus. ¶ Hal. Bedeguar cõfert iliacꝝ ꝛ stomaticis. emissionẽ q̃z sanguis cohibet. tũores etiam cathaplasmata cõtrahit. ¶ Juuat etiã dẽtes dolẽtes si gargarizat decoctiõe Semẽ vero subtiliũ partiũ et calide virtutis ẽ. quare et spasmantes bibitũ iuuat. ¶ Avi. Semen eiꝰ cõfert infantibꝰ q̃n bibunt ꝓpter corruptionem in morsibus lacertorum.

¶ Capitulum.lxvi.

RElliric. Sera.li.ag.ca.belligz. Belligz .i.bellirici ꝛ (ſũt ō gñe mirabolanoꝝ) ſt fri.ꝛ ſic.ī ſi.iij. gra.et extingũt acuitatẽ ſanguis et caliditatẽ colere. hoc idẽ mirabola ni emblici.vt hr̃ in ca.emblici Jo.meſue.ca.de mirabolãis. Bellirici ſũt ex medicis bñdictis expectaſ em̃ p eos ꝓfortatio: meliores ſũt groſſi pōderoſi ꝛ denſi corticis. fri. ſũt in .i.ꝛ ſic in .ij. Jn eoꝝ opatiōibꝫ ꝛ ꝓprietatibꝫ ſũt ſicut emblici. Ubi ſciẽdũ q mirabolani emblici et bellirici ſunt ex alio arboꝛe ꝓducti q̃ alie ſpẽs mirabolanoꝝ: ſicut apparet ī ca. mira. Et iō h̃ determinaſ ō iſtꝫ. Jn ca. ꝥo mirabolani determinaſ de alijs ſpecieb mirabolanoꝝ. ¶ Opatiões

A ¶ Bellirici hñt ꝓprietatẽ denigrãdi capillos ꝛ ꝓhibẽt caſũ eoꝝ ꝛ ꝓferũt emoꝛroidib: et ipi tu meſcũt in aq̃. ¶ Et ꝓdiri ex eis faciũt opatiões

B mirabolanoꝝ nō ꝓditoꝝ: niſi q ſũt debiliores eis: et in bellirico maioꝛ eſt ꝓprietas ī acumine q̃ in emblico. ¶ Mirabolani emblici bellirici et kebuli mixti cũ oleo ⁊ amigdulaꝝ dulciũ: ꝛ

L cũ melle tigũt capilloſ coloꝛe nigro ¶ Jo.meſ. Bellirici educũt ſolutõe flegma: ꝛ ſunt ex reb valde cõfortãtib cereb et neruos: et augẽt in

D tellectũ. ¶ Et cõfortãt coꝛ: et conferũt tremoꝛi coꝛdis ꝛ mũdificãt ſtomachũ a putrefactiõe: ꝛ cõfortãt ipm: ꝛ ſedãt feruoꝛẽ in eo: et auferũt ſi

E ti. Et addũt in appetitũ: ꝛ ſedãt vomitũ. H̃ idez faciũt emblici. ¶ Sera. Bellirici auferũt ſitim ſua frigiditate et ꝓparãt ſtomachũ, puocãt ap petitũ. et ſtringñt ventrem ꝓpter coꝛuz ſiptici.

F

B

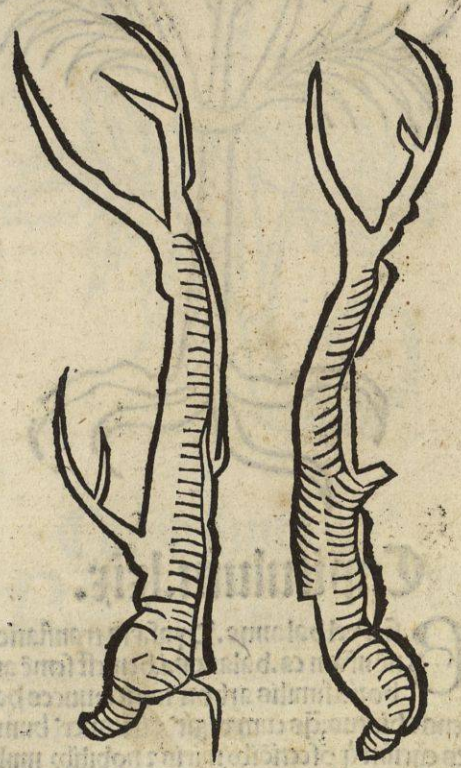

Capitulum lxvij

BEl vel Bel. Serapiõ. li. aggre. ca. bel. auc. yſaac benaram. Bel eſt citonium indũ. et eſt fructus rotũdus ſicut auel lana. nõ hñs corticẽ ſup ſe in q̃ eſt ſemen ſimi le odoꝛe. et eſt illud qđ de ipſo admiſtraſ. ꝛ ꝥ eius ẽ ſicut ꝥ zinziberꝫ. ca. in. ij. ℈. ꝛ hu. in. i.

Operationes

¶ Serapiõ. Bel. Subtiliat chimos groſſos ¶ Et cõfert duricici neruoꝝ. ¶ Et valet vẽto ſitati emoꝛroidaꝝ. ¶ Et augmẽtũ facit in ſper mate. et valet ſicut ſel. ¶ Arboꝛ eius vocatur doꝛſiſabã: vt apparet in ca. granati ſilueſtris.

Capitulum.lxvij

BEbem. Sera. li. aggr. ca. Bebem. Be bem ſpecies eius ſunt due. ſ. rubea ꝛ al ba. Et ſunt ambe vene in magnitudie radicis paſtinace parue: quarũ quedam ſunt toꝛtuoſe: deferunt ab armenia: odoꝛ earum eſt bonus: et eſt in eis viſcoſitas quedam: ambe ſpecies ſunt ca. et hu. Aui. li. ij. c. bebem. Bebẽ ſunt fruſta aſpera que ſunt radices exſiccate contracte: et ſunt duarum ſpecierum: quarum vna eſt alba et altera rubea: eſt calida et hu mida in .ij. gradu.

Operationes

A ¶ Sera. Ambe augmētū faciūt in spermate
B ¶ Aui. Bebē ē impinguatiuū: z cōfortat cor valde: et cōfert tremori cordis: z manifeste augmētat sperma: loco eius ponunt q̄tū ipm est detuderi: z medietas ponderis lingue auis.

Capitulum.lxix.

BEn vel balanus. Dyas. fm translationē nr̄am ca. balanus. i. ben: est semē arboris similis arbori mirice: nuces habens abintus: q̄s cum digiū fricauerī humores eius: q̄ fectiōibus miris z nobilibus multī miscet pro oleo. Nascit ēo in Ethiophia et in arabia et in locī indie. Ipse succus melior ē q̄ est recēs et odore plen⁹ et albo. ¶ Sera. li. aggre. ca. babē. auc. Dyas. Baben. i. granū ben: et est frutex arboris simil' tamarisco: et est fructus similis auellanis. medulla eius exprimit' sicut amigdale: z egreditur aliquid loco olei. Et nascit' hec arbor in terrī babahes z in babylonia et in locis arabū: et in terris palestine que nominat' nitrā. Et melior ex eo ē nou⁹ plen⁹ albus facilis excoriatiōis. Et idem auc. Baleni. Hec medicina defert' ad nos ex terrī arabum: et pigmentarij vtunt' succo medulle eius loco olei. Et cōplexio eius est calida. Oleū eius extrabitur sicut oleum de amigdalis.

Operationes

¶ Dyasc. Ex eo z. i. bibita cū pusta splē siccat cū yris ylirica mixt⁹ z in cataplasmatibus posit⁹: z mulsa adhibita dolores podagricos mitigat. ¶ Aceto aūt mixtus lepras et maculas et pustulas corpis tollit. ¶ Acceptus solutionē ventrī facilē prestat. Ex ipsius succus ei⁹ vtilis est vt aspredinē et pruriginē corpis mirifice purget. ¶ Sera. Ben cōfert emperigini et lentiginibus que sunt in facie: scabiei et pruritui: et egritudini cū qua cutī elevatur cū aceto.
¶ Et attenuat duriciē epatis et splenis si eis supponat' cū aliquo far. ex desiccātib⁹. sed i succo eius est parū stipticitatis. ¶ Jo. mes. Ben p vomitū z p ventrē educit flegma crudū z grossum. Et est medicina mirabilis ad colicam et flegmaticā z ventosam. ¶ Aui. li. ij. ca. de ben. Ben est mundificatiuū z pprie eius medulla z incisiuū humidarū grossarū. Et apit cū aceto et aqua opilatiōes viscer. Et in arbore ipsius ē amaritudo et stipticitas: et ppter h ē in ipa ⁹ tus cauterizatiua: z eius cortex est stiptic⁹ plus ¶ Et oleū ipius nō euacuat' a stipticitate: et in ipso raro est abstersio et incisio. ¶ Semē eius confert lentiginibus magnis. s. z puis: et pāno et morfee et vestigijs vlcerū: et simil' eius oleū ¶ Et confert apostematibus duris omnibus cum ponit' in emplastris et vnguentis.

A B L D E F B H J K

Capitulum.lxx.

Bleta. Jsi: Bleta vel beta alia candida alia nigra alia siluestris. Jtē greci duo genera faciūt: nigrā ⁊ candidā: quā p̄ferūt parcissimi semis appellātq; soelon. et est bleta agrestis: q̄ est bleta lata q̄ facta est sicut elleboꝛ albꝰ: vt apparet p̄ Dyas. cap̄. de ellebo ro albo: ⁊ ista vocat blitis. ⁊ licet Dyas. faciat semotim ca. de bleta ⁊ de beta. erroꝛ scripto⁊ris fuit vel translatoꝛis. Nam idem dicunt et debent continuari illa ca.

Operationes.

A ¶ Hal. vi. sim. far. ca. bletū. Bletū est olus co mestibile fri. ⁊ hu. cōplexiōis in scōa māsione a tp̄ata abstantia. ¶. Et idē li. ē. de cibis ca. de beta. Succus bete est mediocriter absterſiuꝰ qui ⁊ ventrē ad egestionē excitat: ⁊ stomachū

B aliq̄n mozdicat: ⁊ maxīe illoꝛ quicunq; facile passibilem ⁊ sensibilē bñt ip̄m: ⁊ p̄pter h̄ ip̄m est

L edulium malū stomacho amplius comestum. ¶ Alimentū aūt ab ip̄a modicū magis idone um est q̄ in alua ad opilatiōes q̄ fm̄ epar. ad⁊huc aūt magis q̄n cū sinapi aut oīno cū aceto comedit: ⁊ splenēticis eodem modo comesta sunt bona medicina magis q̄ alimentum.

D ¶ Sera. li. aggre. ca. de bleta. Et ea est alba ⁊ nigra: ⁊ in sapoze eiꝰ est nitrositas: ⁊ vꝝ eiꝰ est q̄ abstergit ⁊ resoluit ⁊ expellit superfluitates

E caliditatis: quādo cū ea fit sternutatoꝛium. ¶ Et q̄n bleta coquit: egredit ex ea viscositas ⁊ acuitas: ⁊ fit virtꝰ eiꝰ q̄ p̄hibet generatiōem apostemat⁊: ⁊ resoluit resolutiōe pauca. Jn al ba vero est de virtute absterſiua ⁊ resolutiua.

F Jn nigra est res stiptica: ⁊ p̄pter in eius radice. ¶ Et idem auc. Halie. in. li. de cibis. Jn ea ex istit humiditas absterſiua abstersiōe tempera ta: ⁊ cum illa humiditate lauat ventrē: ⁊ molli⁊ficat intestina ⁊ stomachū: ⁊ maxīe cum fuerit

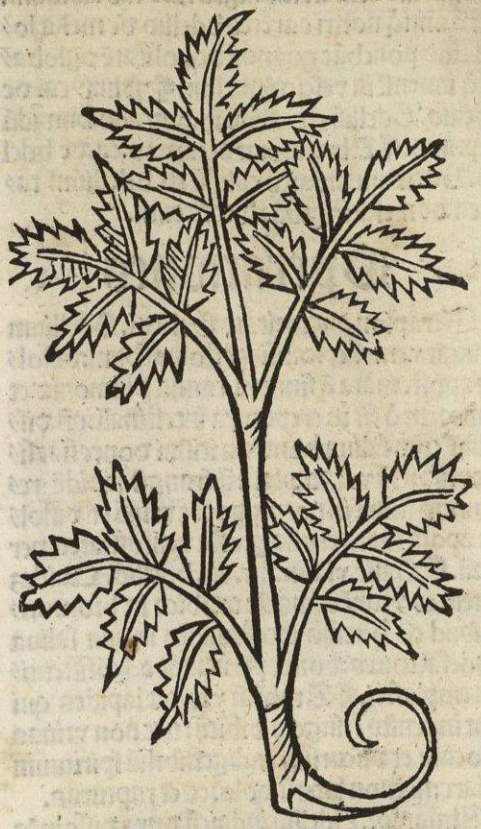
G boni sensus. ¶ Et iō accidit q̄ bleta est mala stomacho: et p̄pter illi qui est sicut dixi: quādo vsus eiꝰ est nimiꝰ: et nutrimētū eiꝰ est paucum sicut nutrimētū aliaꝝ herbaꝝ. Sed bleta qui dem est magꝭ iuuatiua q̄ melochia in aperien

H do opilatiōes epatis. ¶ Nigra aūt stringit ventrē sicut lens: et maxīme q̄n coquit radix eiꝰ est plꝰ stiptica ⁊ strictiua ventrꝭ: ⁊ alia spēs

J eiꝰ soluit ventrē. ¶ Et ambe q̄dē spēs eiꝰ sunt mali chimi p̄pter nitrositatē q̄ est in eis. Et iō

K q̄n fit sternutatoꝛiū cū succo eius ⁊ melle mū⁊dificat cerebꝝ et ꝓfert doloꝛi auriū. ¶ Et q̄n ex decoctiōe bletę ⁊ radicis eiꝰ abluit caput au fert lendines et mundificat ip̄m a furfuribus.

L ¶ Et q̄n proiicit sup scissuras q̄ fiūt a frigoꝛe confert eis: et q̄n coquit cū solis eiꝰ curat botar. ¶ Et valet ad cōbustionē ignis et berisipi lam. Et idem auc. aben mesuay: q̄n coquitur ⁊ comeditur cum fabis digerit cito.

Capitulum.lxxj

Bdellū. Un sciendū q̄ bdellium quod⁊dā est iudaicū: et est gūmi cuiusdam ar boris q̄ vocatur melealiend. et illud est bdellū iudaicū. et arabicū qđ nascitur in india ⁊ arabia. Et est aliud bdellū fm̄ Sera. li. ag. ca. Melk. qđ ꝺr bdellū de melka qđ est ex ar boze noiata melk que oꝛit in meka: q̄ arboꝛ est satis stiptica: cuius fructus maturat in meka et comedit dulcis: sed in byspania non matu⁊ratur: sed est fortioꝛ pōticus pauce aquositat⁊ et asper. et talis arboꝛ et eius gummi vocatur de meka. Et ē bdellū qđ scribit in p̄ncipio Be nesis ca. ē. qđ est in paradiso voluptat⁊: cuius fructus sat⁊ est dulcis. Et de isto bdellio facit Aui. suffu. ꝺtra fluxū in ethica circa finem vbi ponit curas ꝺ sint bomata superuenientia ethi ce. Et illud bdellū est frigidū et siccum. Et cō⁊stringit ventrē. Sed bdellū iuc aicum est ca⁊lidum in scōo et humidū in primo. Un de quia in receptis inuenit bdellū constringere et rela xare et calefacere et infrigidare ⁊c. Quando

volum⁹ apire mollificare et resoluere ⁊c. ponatur bdellū iudaicū. qñ vero volumus ꝯstringere et infrigidare ponat bdellū de Meka. ⁊ tale bdellū est celestinuz. i. coloris celestini: sed bdellū iudaicū est subnigrū siue subalbidum. verū antiq̄ nostri carētes bdellio de meka loco eius ponebāt quandā aquositatē ꝯglobatā q̄ inuenit in vesiculis vlmi. ¶ Plini⁹ ca. de bdellio. Bdellū est calidū in .ij. gradu humidū in primo. ¶ Almansor tractatu .ij. ca. de bdellio. Bdellium iudaicū calidū est. bdellium tamen de meka frigidū est et siccum.

Operationes

A ¶ Serapion auctoritate Halieni. Bdellium stringit ventrē et fortificat stomachum: dissoluit apostemata q̄ fiunt in canna pulmonis: et tumorem q̄ fit in crepatura intestinali: qñ dissoluit cum saliua hominis ieiuni donec fiat sicut vnguētū vel ꝫplastrū: frangit lapidē renum: qđ sumit in potu. puocat vrinā et dissoluit apostemata cruda grossa ventositates neruorū. ¶ Balie. xi. sim. far. ca. bdellio. Quidaz autem co vrunt et mixtie arabice in brontum/lolis: id est hernijs intestinalibꝫ ieiuna saliua madefacientes: donec perueniat ad cōsistentiam emplastri. ¶ Arabicū vero et lapides qui sunt in renibꝫ fringere bibitū: nec non vrinas puocare. et discursus indigestibilū spirituum sanare: necnon laterū dolores et rupturas.

D ¶ Almansor. Bdellū iudaicū dura dissoluēs apostemata emorroidibꝫ vtile iudicat. Bdellium de meka ventrē stringit. ¶ Auic. Bdellium resoluit sanguinē ꝯgelatū ⁊ est linitiuum ⁊ maturatiuū disrūpit ventositates. ¶ Et arabicū est siccus co nisi recens. et resoluit apostemata dura et ꝓprie dissolutum cum saliua ieiuni. et silr resoluit reliqua frigida. ¶ Et mechū qđ non est ex fructu palmarum siluestrium est stipticum. Bdellū iudaicū resoluit scrofulas: et bibit decoctum ad apostemata dura q̄ sunt intrinsecus et linit cū aceto sup sabafati.

H ¶ Confert contusioni lacertorum et spasmo ⁊ duricici neruoꝝ et ꝯgelationi ipsoruz. ¶ Et de meka etiā existimauerūt q̄ ipm prouocet: sed nō dubitat q̄n ipm stringit et frangit lapidez

K ¶ Bdellū do arabicū claruz rubeū qñ terit ex eo q̄ntitas duoꝝ aureoꝝ: et bibitur cū aqua mellis minuit flegma. ¶ Et bdellū vtrumq̄ resoluit ramicez aque et aperit os matricis clausum. Et educit fetum et mundificat matricem

L ¶ Et resoluit apostemata ani et testiculorum.

M Et confert morsui venenosorum

Capitulum. lxxij

Berberis. Aui. li. ij. ca. de berberis. Est eo est rotundū et rubeū cāpestre: et aliud ē nigrū longum arenosum aut montanum. et est fortius fri. et sic. in fine tertij gradus ⁊ est vincēs colerā valde. Bal. vij. sim. far. ca. oxia cantū. Hec arbor est silis virtute et specie arbori archandi. i. pirozꝫ siluestriū: nisi quia arbor pirozꝫ est stiptica stipticitate fortis: sed in fructu eius cum stipticitate est res incidens subtiliter. ¶ Serapion auc. Dyas. libro. aggre. ca. Amiberberis. Et est rubus achilla: et dictum acutum. et acsa: et est dictum spina acuta. ⁊ est illa que facit fructū q̄ dꝛzabuch siue zaytach. et est amiberberis et defert a corasceni. et est arbor silis arbori pirozū siluestriū que dicitur abhimis siue abaras nisi qz est minor: et habet multas spinas. Et habet fructū silem granomirti: nisi qz est maior et rubeus facile frangibilis: et hz interius grana. et hz radicē habētem multas radiculas infixas terre.

Operationes

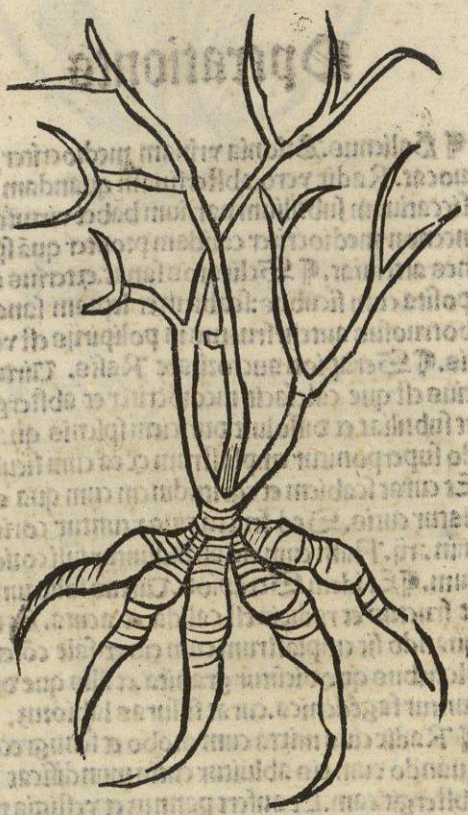
¶ Sera. Fructus eius qñ bibit aut etiā comedit. abscindit fluxū antiquum et humiditates antiquas que fluūt a matrice. ¶ Et qñ fit emplastrū cū eo trito attrahit sagittas que sunt infixe carni: et ascellas et spinas et alia similia A

E ¶ Et qñ pcutit vẽter mulieris pgnantis cũ radice huius terre. aut fit inunctio cũ ea expellit fetũ. Et est fri. z sic in. ij. gra. phibet z incidit sitim calidã. z fortificat stomachũ z epar.

D ¶ Et ppietas eius est q confert apostematibus calidis. Et hec auc. Aben Mesuay.

E ¶ Et idẽ auc. Armasios. Fructus ei9 retinet z phibet oẽs egritudines q fiũt a fluxu vẽtris.

F ¶ Auic. Fructus berberis ofert apostematibus calidis ex eis emplastrũ suppositũ. z confortat stomachũ z epar. z abscindit sitim valde. et cõfert rasure z fluxui sanguis inferius.

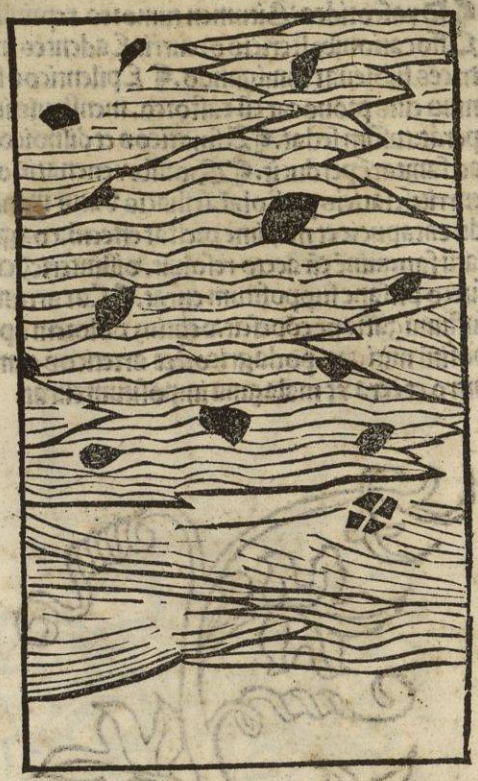

Capitulum. lxxiij.

Buzeiden sunt radices albe. ¶ Serapion li. aggre. cap lo buzeiden. est simile behem albo. z est medicina indie qua nos paz vtimur. Et quidã vero detulerit ipaz ad nos. z vidimus eam sepe. Et meli9 ex eo est quod est albũ habens lignũ grossum z mltas virgas. Illud vero quod est subtile lignũ habens superficiem lenẽ parue albedinis est non bonum et nullius iuuamenti.

Operationes.

A ¶ Serap. anc. habix. Habix dixit q ei9 iuuamentum est sicut iuuamentum berdomactilorum removendum dolorem iuncturatũ. et podagre. laxat aquam citriniam.

Capitulum. lxxiiij.

Bitumẽ iudaicũ sive aspaltũ. et oz bitumen iudaicũ eo q in iudea inuenit. s. in stagno qõ mare mortuũ dicit. in q ingredit flumẽ iordane. Et ipsum est spẽs napte sed nõ napta. qm napta est petroleũ vel sterco demonũ qõ idẽ est z est sicut oleũ liquidum vt habet inferi9 in tracta. de lapidibz pciosis ca. petroleũ. Sed bitumen iudaicũ vel aspaltũ. vel bzafalendi q idem sunt. est duz vtcũq qõ põt pulueriſari. sed nõ resolvit. z hz vt cũq fetorẽ napte. vt ptz p Sera. z p Dyasc. ca. aspaltũ. Aspaltũ est bitumẽ iudaicũ. et ei9 aliud est aridũ aliud liquidũ. vñ bitumẽ iudaicũ qõ fit in lacu iudee q oz altfriden. cõgulatio ei9 p ripã ipsius lacus inuenit. z naute nacum scafa. z sic eã colligũt z siccẽt et vendunt. Aliud gen9 est qõ neqz ferro neqz aqua rumpi potest. nisi tm menstruo mulieꝛ. aut sanguie hircoꝛ. Et si volueris rũpere. sic rumpe. collige vinũ de lana z intinge ipsum in sanguine. z sic incide. Est autẽ bitumen summũ purpureũ odoris grauioris. reparabile aũt nigꝛ est. Reperit aũt babilonicũ bitumẽ albũ seu nigrum. longo interuallo rapiẽs ad se ignẽ Qm vero bitumẽ bz virtutẽ malacticã z dyaforeticã. et

hz vires viscide et etiã efficaciter relaxantes.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Bitumen tumores reprimit. Offocationibꝫ stericis occurrit. Cadentes matrices subleuat fumigando. ¶ Epilenticos fumus eius prouocat cũ castorco. menstruis imperat. tussim sedat. ¶ Asmaticos et disnoicos ad sanitatẽ perducit. ¶ Morsibꝫ venenatis occurrit: sciaticis prestolat. sciliacis datur in modũ carapucie et maxime prestat effectũ. coagulatũ sanguinẽ cũ aceto resoluit. dissintericꝫ cũ succo ptisane suppositum curat. ¶ Catarrum suffumigatione cõpescit. dentiuꝫ dolorem appositũ mitigat. podagricos et arteticos cum vitro et cera vt malagma impositum curat.

Capitulum. lxxv

Brionia. Dyasc. capit. ampeleos leuki. id est brionia. siue vt latini vitꝫ alba: hastas et folia similia habet viti nostre. sz aspera et minora caprioli similes sunt implicãtes se. semen ipsi vue simile est z botruosum rarum et fuluum. ¶ Galienus sexto simplicium farmacorum. capitulo ampeleos leuki. id est vitis alba. quam quidam z brioniam et psilotrum vocant. in summitate eius est stipticitas et amaritudo pauca et acuitas. et ipse comedunt in principio sue natiuitatis fm consuetudinem et in tempore veris: quia sunt iuuantes stomachum propter eorum stipticitatem. subamaram autem et leuiter acrez habet stipticitatem. ¶ Serapion libro aggregatoris capitulo vescra. Fescra herba est q̃ habet folia et capriolos in similitudinem vitis communis. nisi quia sunt asperiora. et rami et caprioli adherent. implicantes se quibuscũqꝫ approximant ex arboribꝫ aliis et suspendunt eis cum capriolis suis. et habet fructum similem racemo rubeo.

Operationes

¶ Galienus. Brionia vrinam mediocriter pro- A
uocat. Radix vero abstersiuam quandam et siccatiuam subtilium partium habet virtutem necnon mediocriter calidam propter quã splenes attenuat. ¶ Sciratos sanat. exterius apposita cum ficubus: scabiem et lepram sanat. botruosus autem fructus in polipiris est vtilis. B
¶ Serapion auctoritate Rasis. Virtus eius est que calefacit mediocriter et abstergit et subtiliat et dissoluit duriciem splenis quando superponitur emplastrum ex ea cum ficubꝫ Et curat scabiem et egritudinem cum qua eluatur cutis. Sed fructu eius vruntur coriaminarij. Nam cum eis abraduntur pili coriorum. C
¶ Et idem Serapion. Virtus foliorum. et fructus et radicis est calida et acuta. Et iõ quando fit emplastrum cum eis et sale cõfert vlceribus que dicũtur granita. et illis que vocantur fagedenica. curat fissuras labiorum. D
¶ Radix eius mixta cum orobo et fenugreco quando cum eis abluitur cutis mundificat z abstergit eam. Et aufert pannuz et vestigia nigra et borbor et cicatrices vlcerum. Et confitcitur cũ olco donec fiat sicut cera: et sedat dolorem et fistulam ani. Et quando miscetur cũ oleo donec dissoluatur: conuenit ad hoc z expellit liuorem qui sit sub oculo. Et quando fit ex eo emplastrum cum vino sedat panaricium et resoluit apostemata et aperit ea. Et emplastrum factum cum ea extrahit ossa: ingreditur in confectionibus vnguentorum corrodentium carnem. Et potatur de ea ʒ.i. ad epilentiam: et conuenit appoplexie sic administrata z opilationi. Et quando bibũtur ex ea ʒ.ij. confert morsibus tyri et occidit ferum. Et quãdo extrahitur succus a stipitibus eius et accipitur cum frumento cocto: prouocat lac E

Capitulum.lxxvi.

Brictanica. Dyascorides ca. Brictanica herba est habens folia similia lappatio agresti: sed paulo nigriora lanosa gustu stiptica. Hastam vero habet longam r radicem paruam et tenuem: folia eius exsiccantur: succus eius collectus in sole ponitur et siccatur: et est illi virtus stiptica.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Succus eius siccatus in sole prodest vulneribus vel cancris oris et fauciū cum vino et bis qui ptisim incurrūt. quidaz dicunt q̄ est lappacium acutum.

B ¶ Dyascorides capitulo brio. id est brictanica herba est duorum cubitorum longa: ramas multas et tenues habens in quibus folia nascuntur lepide similia mollia et alba: et in summo virgarum profert semen florem album habens.

C ¶ Dyasco. Virtus eius est que cum succo ptisane cocta: r a capadocijs comeditur propter frigiditatem stomachi: et semen eius pro pipere vtuntur miscentes in cocturis. Alq̄ memorant hanc empetigines mederi:

¶ Dyascorides capitulo brictonis. id est brictanica herba est cuius radix aspera et stricta et sibi coherens gustui dulcis: facit hastas duorum cubitorum spinosas. Nascitur in locis algosis q̄ cataplasmatibus adhibita: omnibo vulneribus imposita et quotidie mutata medetur.

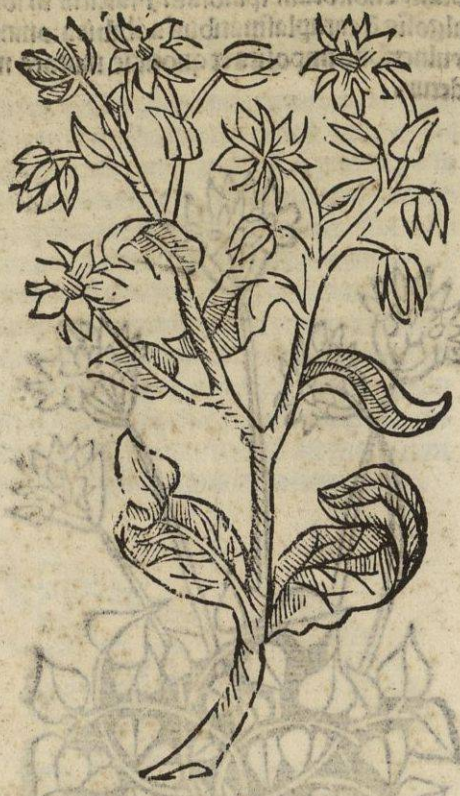

Capitulum.lxxvii

Botris. Dyascorides capitulo Botris est herba fructicosa tota spansa super terram. colorem mellinum habens q̄ interualla furcata. virge eius in omibo ramis semine plene: folia habz similia in cibo agresti cum maximo odore et bono: non inuenitur in partibus nostris. multi pro suauitate odorz rebus alijs eam adiungunt. nascitur in locz cultis et pascuosis. capadoci vero eam ambrosiam vocant: alij artbemisiam.

Operationes

A ¶ Dyas. Cum vino bibita antbonoicis p̄dest: succus eius bibitus in balneo veteribus colorem reddit. Sed notandum q̄ plures berbe non inueniuntur in partibus nostris. Et ideo nostro p̄comate non possunt nominari.

Capitulum.lxxviij

Borago.ysi.li.etbimo.Borago cal.est et hu.in primo gradu. Platea. Borago folia habet aspera et viridia sunt.p cipue competunt vsui medicine.exsiccato non secundario seminata.Lōsta.Borago est calida et humida in primo gradu. Item borago herba est satis nota calida et humida ē in medio primi gradus.Habet enim virtutem generandi bonos humores

Operationes

A ¶ Isaac.Borago in vino potui data letitiā generat.et cor confortat.proinde antiqui miscebant eam medicinis cardiace valētibus passioni. ¶ Que etiā cum aqua cocta.et cū melle aut zuccaro potui data cannales pulmonis z gutturis optime mundant. ¶ Platearius. Lō ualescentibus ex egritudine valet syncopisantibus cardiacis commesta cum carnibus vel condita cum sanguine.Semē eius per duos annos in multa efficatia seruatur.

D ¶ Radix non competit vsui medicine.Herba etiam cruda comesta.bonum sanguinem generat.Contra yctericiaz cocta cum carnibus comeditur. ¶ Constantinus.Borago coleram rubeam purgat.cardiacis subuenit. ex colera nigra patientibus. ¶ In vino missa et potui data leticiam generat. ¶ Eiusqz apozima cuz melle et zuccaro bibitum. et contra gutturis asperitatem et pulmonis ac pectoris valet. ¶ Valet fm Dyasco.conualescentibus z syncopisantibus.cardiacis.melācolicis.comesta cum carnibus. ¶ Contra syncopim fiat syrupus ex succo eius et zuccaro fiat similiter contra cardiacam passionem.addito puluere ossis de corde cerui. ¶ Valet similiter contra melancoliam.

E F G H I K

Capitulum.lxxix

Bombax vel cotum.Serapion libro aggre.capitulo gozon.i.bombax. Dixerunt quidam medici de kelbe.qz cotuz nascitur inter eos in arboribus.que sunt sicut arbores antipersicorum. et durant annis viginti:et est ex eo qz omni anno seminatur. Et idem auctoritate aben mesuay. melius est ex eo nouum.Et quod est plantatum anno suo:

Operationes

A ¶ Serapion. Succus folioꝝ eius conuenit fluxui ventris qui accidit infantibus
B ¶ Et semen eius conuenit tussi. Et est bonum pectori: et est calida et humida
L ¶ Et oleum eius confert lentiginibus facici et pustulis calidis que fiunt in facie: et facit augmentū in spermate.
D ¶ Dyascorides ca. coron: id est bombax. medulla seminis eius calefactoria est mollificat pectus. ¶ Et prodest ad tussim.
E F ¶ Succus vero foliorum eius potatus fluxum ventris infantium sistit. Et est calida ꝛ humida complexionis.

Capitulum. lxxx

Buglossa. Isido. li. etymo. Buglossos a grecis est dicta: eo q̄ asperrima folia in modum lingue bouis habeant. Que mirū modū ob sapientiam nutriēdam a veteribus infundenda vino memorat. Pli. libro. xxv. Buglossos folia habet bouis lingue similia super terrā sparsa ꝛ aspera ꝛ magna et minora. Auicenna. Lingua bouis est herba lata habens folia. Et canna eius est plana: cuius rami sunt vt pedes locustarum: et color est ex viridi et citrino. Administrāda autem est in medicina illa que grossa habet folia super q̄rum faciē sunt puncta: que sunt radices spinorum aut pilorū exeuntium ab ea. Proxima est equalitate in calore. ad caliditatē cū paruam declinat. Et est in fine primi gradus in humiditate. Que aūt sicca est: minoris est humiditatis. Serapion li. aggre. capl'. Ledenalchaur auctoritate Dyascoridis Ledenalchaur. idest lingua bouis siue buglossa: et est planta que assimilatur herbe que dicit caromas: et habet folia versus terrā aspera et nigra: et assimilat in figura sua lingue bouis.

Operationes

A ¶ Plinius libro vt supra. Buglossa vino mixta animi voluptates auget: et vocat euphrasinum fluxiones: quas greci thaumatismos vocant sedat. et sciaticis cum aqua bibita singulare presidium tribuit.
B ¶ Auicenna. Buglossa sicca et adusta alcolà que sunt in infantibus remouet: et inflationem oris sedat
L ¶ Et etiam lenificatiua pectoris: et confortatiua cordis.
¶ Bona melancolie et solicitudine ac tremori cordis in vino ꝛ dispositionib melancolicis.
D ¶ Quidam in potu tribuunt eam ad tremorem cordis calidam.
E Confert etiam tussi ꝛ asperitati canne propriē que cocta cum zuccaro et ydromelle.
¶ Serapion auctoritate alcauzi. Buglossa est frigida: et q̄ flos eius cōburitur conuenit fluxibilitati dentium: et gingiuarū: et ad alcolam, ꝓprie que accidit in ore puerorum: et omnibus infirmitatibus que fiunt in ore.
F ¶ Cōuenit cardiace que fit a colera. Et quādo aliquis vult eam sumere: sumat cum bolo armeno.
¶ Halienus octauo simpliciū sarmacorū capitulo de buglossa ſm translationē ara.
B Virtus eius est calida parū et humida. Et cōuenit tussientibus et asperitate canne pulmonis. Et cocta cum mellicrato aut proiecta in vino inducit leticiam.
H ¶ Et idem eodem libro et ca. ſm translationē ara.: Buglossa humida et calida est complexionis. Unde i vno potata: letitia causatiua creditur esse.
I ¶ Conuenit aūt et eis qui propter asperitatez gutturis tussiunt in mellicrato cocta.
K ¶ Aui. de viribꝫ cordis dicit q̄ confortat cor

Capitulum. lxxxi

Butalmos herba est cuius flos ꝺr oculus bouis vel vacce. Et habet flores nigros ſm antiquam translationem

Descriptiones.

¶ Dyaſ. ca. Butalmos. q̃ translatio corrupta est: qm̃ sera. et ꝙ bis Dyaſ. ſm aliã trãſlatiõez Dyaſ. dicit ꝙ habet flores citrinos ſiles floribus camomille: et ħ verũ est. ¶ Butalmos hastam eĳcit molle. folia maratri ſilĳa florẽ mellinũ bñs. oculo bouis ſilem. vñ ⁊ nomẽ accepit Naſcit in ciuitatibꝫ ⁊c. ¶ Sed ſm trãſlatiõez noſtrã Dyaſ. Butalmos habet duas species. Una ẽ q̃ habꝫ folia ſilĳa maratro. ⁊ flores ſimiles floribꝫ camomille. Et iſta vocat cotula fetida: et latine ꝺr pucida. Et Dyaſc. vocat eam parthenon. Alia est que hꝫ folia ſilĳa coriãdro et flores citrinos. naſcens iuxta muros ciuitatis. et vocat cotula nõ fetida. et latine dicit oculus bouis. et grece ſimilr ita ſonat Butalmos Sed ara. vocat bibar. i. oculus vacce. et ideo dicit ad lr̃am. ¶ Bultalmos est herba mollis antimo ſilĳs: leues emittẽs tirſos. ⁊ folia tenuiter ſciſſa et mollia: ſilĳa maratro: flores citrinos ſiles floribꝫ camomille. et iſta ſm veritatẽ est cotula fetida q̃ alio noĩe vocat pucida.

¶ Et ſubdit: est alia butalmos caul mollis: foꝯ coriãdro ſilĳa: flores citrinos habens: naſcẽs iuxta muros ciuitatis: et iſta vocat oculus bouis vel cotula nõ fetida. et de iſta herba eſt ħ veritas clare intuentibꝫ: quã latius inuenies in ca. inferius de oculo bouis ⁊ illius operatiõis.

Capitulum. lxxxiſ

Buxum est nomen grecum a latinis ex parte corruptum.

Operations

¶ Pixos eſt apud grecos arbor ſp virens est appellata: et leuitate materie elementoꝝ apicibus apta. Unꝺ ſcriptura. Scribe inqt buxo arborũ. Buxus exꝑmendis elemẽtoꝝ apicibꝫ vtilis leui materia informat vſum manus puerilꝭ. Simul eſt ãmouet te ipſa materia que ſp virꝺret: nec vnq̃ ſuis exuit ſolĳs ne vnq̃ ſpei tue diſſimilatione vendeꝛis: ſed ſemper tibi per fidem germinet ſpes ſalutis. A

¶ Plinius li. xvi. Mõtes amant ilex et buxus itaq̃ buxus pirenei ac citeriꝭ motibꝫ plurima. berecinthio tractu craſſiſſima in corſica florẽ nõ ferẽdo. Que cã amaritudinis mellis. Semen illius cũctis inuiſum animantibꝫ. Nec in olimpo macedonie grauliorꝫ eſt ſed breuis. Amat frigida aprica. In igne quoq̃ que ſer- B

ro duricia: neq; carbone vtilis neq; flama.

C ¶ Buxo folia cocaua sunt et non decidũt. hec arbor in plures ramos dispersa sicut z lochos transmarina. Spississima vero ex omni materia: et ideo grauissima iudicatur.

D ¶ Buxus sicut et hebenus natura gracilis et neutra fluitat in aquis

E ¶ Buxus et cornus et olea medulla et apidib; atq; corneis. caret: minimũq; z sanguis habet

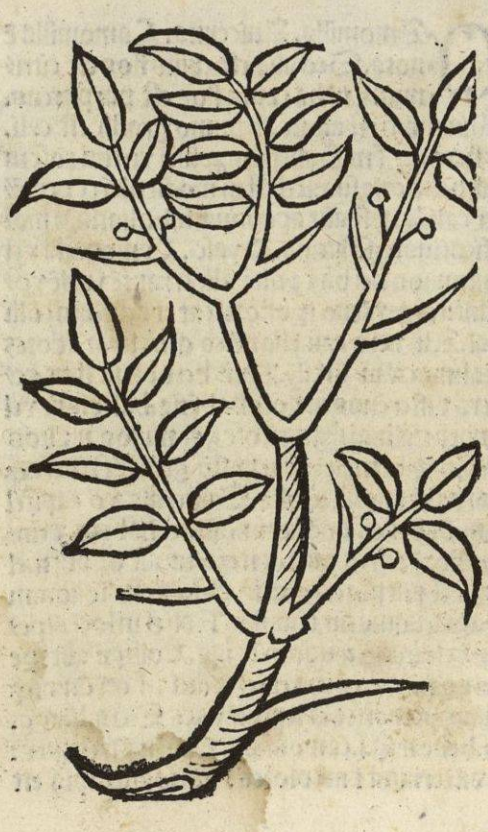
F ¶ Cariem vetustatemq; buxus non sentit: z rimam fissurãq; sponte non capit.

G ¶ Et sicut in cipresso teredines nasci prohibet amaritudo: sic et duricia in buxo. Arida em̃ latius q̃ virida serris cedũt preter robur: z buxum q̃ pertinacius resistunt: serratũq; dentes inerti equalitate replent: scz quãdo lamine sectiles ex eis fiunt.

H ¶ Idẽ in li. xvij. Proueniũt buxi tenuissimis quinis senisq; virguli colligatis depacti.

I ¶ Actor. Buxus est arbor oĩb; nota. Huius ramis vtimur in die palmarũ vice palmarum quales olivarũ sunt que in regiõe nr̃a nõ abũdant. Huiꝰ eti ãligni ꝓpter suã solidita tẽ lenitatem q; ac decorẽ ad fabricandas tabellas z cochlearia atq; manubria et alios pl'imos vsus

K aptissimũ inuenit. ¶ Est autem arbor humil' z tenuis. neq; enim multũ groscescit. De huius autem natura nihil penitus in libris medicoꝝ reperisse me memini.

Capitulum. lxxxiij

BRuscus omnibus notus. Paulus ca. de bruscо: folia eius sunt folia mirti cũ extremitatibus spinosis. Faciens plures stipites cum fructu rubeo sicut fructus cerasi: et est temperati coloris: vt ypocras et Ba lienus testantur.

Operationes

A ¶ Pau. Succus foliorũ eius expressus in os tentus oris vitia emendat.

B ¶ Prodest stomacho et dolori ventris a cole ra Temperatus cuz lacte z ũunctus vitia oculorum emendat.

L ¶ Potatus cum zuccaro emoptoicos sanat Et petram frangit

D ¶ Succus eius coctus et bibitus coleram z menstrua expellit. Puluis radicis eius vulnera bene sanat.

Capitulum. lxxxiiij

BUtirum a buando: id est profundendo est dictum: vt dicit Isidorus. Sua enī vnctuositate et humiditate habet imbuere et pfundere corpa q̄ cōtingit. Nam butirū est flos lactis multū habens caliditatis et humiditatis cum dominio aeritatis: ratione cuius habet multū vnctuositatis Est enim butirosa subnaturaliter calida et humida viscosa et vnctuosa: humane complexioni vicina: vt dicit Isaac.

Operationes

A ¶Butirū sepe comestū stomachi ipius est bumectatiuū: ventris solutiuum maxime si recēs fuerit. Et ideo antiqui vt dicit Isaac assimilauerūt butirum oleo mixtū pinguetudini dicentes: q̄ si quis acceperit valet screatui de pectore et de pulmone maxime si ibi fuerit apostema quia proprie est maturatiuum et humorū dissolutiuum: et superfluorū pectoris mundificatiuum: maxime si cū melle vel zuccaro comedatur. ¶Subdens ibidē. Butirū repugnat venenis: membra humectat: asperitatē oculorum eius lotura mollificat et emundat: apostema

B dissoluit et maturat

¶ Vulnera pulmonis gutturis et pectoris mire sanat: renum et intestinorum morsuras mitigat: neruos indignatos et cōtractos seu spasmatos mollificat atq; laxat.

D ¶ Auicenna. Contra venena butirum interius sumpta singulare presidiū est. Si intoxicatus butirum in lacte calido resolutū bibat in magna quantitate. Nam vnctuositate sua opilat meatus ne ad cor ascendat subito vis veneni. preterea venenositatem totam ad se trahit et ipsam inuiscat per vomitum euacuat de corpe et educit: vt dicit idem.

E ¶Salitur autē aliquantulū butirū vt melius conseruetur: et vt eius potentialis humiditas siccitate salis temperetur. Insuper vt eius saporositas augmentetur.

F ¶ Nam gustui in sapore est magis gratū: q̄n mediocriter est salitum. quando nimis antiq̄tur: eius sapor cum odore diminuitur: et in g̃uem odorem et saporem gustui horribilē trāsmutatur: et tūc non valet ad cibaria condīenda

G ¶ Valet tamen ad varia medicamina et vnguenta: quia sepe accidit id quod non conuenit gule: congruit tamen nihilominus medicine alicui

Capitulum. lxxxv

CAmomilla. Auicenna. Camomilla ē nota. Sed alia est cuius flos est citrinus. Et alia cuius flos est purpureus. Alia cuius est albus. in primo gradu est calida et sicca. Et fm Halienum, ppinq̄ virtuti rose in subtiliatione sua: sed est in modū olei cōueniēter calida. Est aūt aperitiua: subtiliatiua: mollificatiua: resolutiua. Dyasc. Camomilla vel antumios bebabat quā alij errantē vidēro occant: eo q̄ verno tpe florescat et ad vsum colligat. Alij vero camelionē: eo q̄ habeat odorem malimaciani simile. Quis herbe tria sunt genera differētias in flore habētia. baste sunt vel duarū palmarum fruticose q̄ ramulos multos cū viminibus multis ac tenuibus generāt teneraq; parua et angusta folia. Superius vo capitellum habet cū q̄dā rotunditate. habens deintus florē aureū qui regit et exteri albor aut melini vel purpurei coloris obiectione foliorum magnitudine timi similū. Nascit in locis asperis vel circa semitas vel vias. Colligit aūt tpe verno maxie virtus est eius radicis et flori omniq; fructi vernātica et leptomerica Sera. li. 2 gg. ca. 6 homigi. camomilla. Eius sūt tres spēs: et discernunt fm colores florū solū. et ipsa est

herba habẽs virgas longas circiter palmum vnũ fruticosos hñtes ramulos et folia parua minuta gracilia et capitella rotũda parua aliquibus quorũ flores albi et in aliq̃bus aurei coloris.et flos q̃ apparet sub capitello est rotundus hñs circũqua q̃ flosculos siles floribus rute.et color iporũ est citrinus aut purpureus et nascitur in locis asperis:et super mare colligitur in vere. Et oportet q̃ reponantur folia et flores postq̃ teritur quodlibet de per se z fiant inde trocisci. ¶ Galienus sexto simpliciũ farmacorum capitulo autumnus:id est camomilla.dictum quidem est in tertio tractatu de hac herba latius.dicatur autem et nunc summarie q̃ calefacit et desiccat secundum primũ gradũ.Est autem et subtilium partiũ:z propterea dyaforetica necnon et rarefactiua et labilis virtutis.

Operationes

A ¶ Auicenna. Camomilla sedat apostemata calida mollificando et resoluẽdo ipa:et lenificat dura que nõ sunt stricta valde.¶ Et bibitur ꝓpter apostemata viscerum spissa. mollificat tetanum:z ꝰfortat membra neruosa omnia. Et est ex medicinis plus ꝰferentibus laxitudini q̃ reliqua:quoniã caliditas eius est similis

B caliditati animalis.¶Est confortatiua cerebri cõferens sode frigide et ad euacuandã materias capitis:quoniã resolvit absq̃ attractione.Et hec est eius ꝓprietas.¶Et cõfert pustulis oris:sanat algarab distemperata et more

D emplastri superposita.alleniat sputum.aufert ictericiam.prouocat vrinam.egredi facit lapidem:et ꝓprie que ex ea est purpurei coloris. z cum camomilla quidem euaporatur vesica

E ꝓpter dolores frigidos.¶Et prouocat menstrua bibita et sedendo in aqua ipsius.Et educit embrionem et secundinã.¶Et confert ylia

F ce et fit inunctio ex oleo eius in febribus periodicis.et bibitur propter febres antiquas in fine earũ:et confert omni febri absq̃ forti acuitate:cũ non est apostema calidum in visceribus

G ¶Et quando q̃ confert apostemati:cum non est calidũ:z est eius maturatio.loco ipsius ponitur in confortatione cerebri et iuuamẽto qñ

H confert in sodabere engesif.¶ Serapion auctoritate Galieni.Virtus camomille est que resoluit et fluxa membra confortat.et lassitudini confert plus omni alia medicina sedat do-

I lores:et mollificat membra dura:z lenit spissitudinem cutis paucam.¶Et expellit febres que fiunt ab humoribus colericis.Et ꝓpter spissitudinem cutis quãdo in visceribus nõ est apostema calidũ:et iam facta est digestio.Sed et febres que fiũt a flegmate:z melancolia: aut propter apostemata q̃ in visceribus sunt quando exhibetur:iuuat iuuamento manifesto multũ

K ¶Et ideo cõtigit q̃ ipsa est vna de fortioribus medicinis in sedando dolores et de melioribus mollificatiuis ex medicinis conuenientibus membris interioribus que sunt post mirach.

L ¶Et ipsa et oleum eius conferunt iode frigide.Nam curat humiditates que sunt in capite per resolutionem sine attractione.Et hec operatio est sibi magis ꝓpria q̃ alicui alteri medicine.¶Et quando fit emplastrum cum

M ea curat scabiem oculi et palpebrarum:z confortat cerebrum.

Capitulum.lxxxvj

Canapis siue canabum a d similitudinẽ cannę vocatũ ferunt.vel ab ethymologia greca. quoniam canabum illi canabin dicunt. ¶ Plinius libro decimonono: Utilissima funibus canabis est:et iur a fauonco quo dentior est eo tenerior.Semen eius quã do maturũ est ab equinoctio autumni deci-

gitur et sole vel vento vel fumo siccat. Ipsaq; canabis post vindemiam vellitur ac lucubrationibus decorticata purgatur. Optima est alabandica. precipue plagarum vsibus. Idē in libro vicesimo. Canapis nata est primum i siluis. folio nigriore et asperiore.

¶ Auicen. Schedengi: est semen canabi. Et aliud quidem est ortulanum. Aliud cāpestre.

¶ Dumaym dixit q; arbor campestriz fm cubiti q̄ntitatē in desertis egreditur: et super folia eius albedo dominatur. Eiusq; fructus pipperi et gramini assimilatur. Natura est calidū et siccum in tertio. Succus eius constrictionem soluit: ac solutione flegma et coleraz educit

¶ Palladius libro tertio. In februario mense vltimo. canabum cōuenit seri terra pingui stercorata rigua vel plana z humida et altius subacta. Idem in libro q̄rto In mense quoq; Martio vsq; ad cāpnoctium vernum tantū potest seri canabum

Operationes

A ¶ Plinius libro vicesimo. Semen eius viroz genituram extinguere dicitur. Succus ex eo vermiculos aurium z quicquid intraverit ejicit.

¶ Sed cum dolore capitis tanta vis est ei vt
B aque infusa coagulare eam dicatur. Idcoq; iumentorum aluo succurrit potata in aqua. Radix eius cōtractos articulos emollit in aq̄ cocta. Idemq; podagras z siles impetus.

L ¶ Auicenna. Canapis campestris resoluit vētositates et exiccat fortiter: humoreq; eius paucus est et malus.

¶ Ex eius radice decocta fit emplastrū apo
D stematibus calidis. In locis duris in quibus chimi viscosi. sedatq; caliditatem et soluit duriciem.

¶ Exiccat sperma: solutione flegma educit et
E coleram. Visum obtenebrat. stomacho nocet. Succus eius distillatur ad dolorē auris opilatiuum. Et ad eius humiditatem: similiter et oleum ipsius. Folia vero eius eradicant furfures in capite.

¶ Idē. Ex decoctione canapi siluestris fit em
F plastrum berisipile et apostematibus calidis. Eius grana difficilis sunt digestionis: z stomacho mala. Lunq; plurimum ex corticibus eius sumitur interficiat sperma

Capitulum .lxxxvij.

CApillus veneriz dictū ē. siue q; elapsos post alopiciam capillos recreet: siue q; capillorum fluores coercet. Vel q; sit ex gulis nigris lenibus cū splendore quasi capilli. Nascitur autē in aquosis locis. ¶ Platea. in libro de simplici medicina. Capillus veneriz frigidus et siccus est. temperate tamē ex subtili substantia. Prodest habet diureticā. Recens multe efficacie est. sed parū seruari potest: quia herba subtilis est. Ex herbario. Capillū veneris herba videlicet que et politricos dicitur: in parietib9 videlicet nascitur. habet folia coriādro silia. caule nigr: sed nec flore habz: nec semen. ¶ Constātinus. Capillus veneris teste Gal. inter calidū et frigidū est mediocris

Operationes

¶ Platearius. Cōrta calefactione epatis datur
A aq̄ decoctiōis eius. vel de aq̄ illa z zuccaro fit syrup9. Si etiā sit virtū splenis aliq̄d additur calidū diureticū: et plagellein succo eius intricte supponat. vel etiā herba pdicta. ¶ Constā.
B Eius aposima valet bancliuosis. lapidē frāgit. cū vino bibitus veneno resistit z hūoribz a stomacho fluētibz. mestruaq; vocat. dolorē pectoris z pulmonis mitigat. ¶ Et vt dicūt q̄dā de stomacho z intestinis ex pōit colerā rubeā: alopicie valet cataplasmis. Et scrophis cū aq̄ cocti9 capite ex eo loto pustulas etiā z putrefa-

D

ctionē mūdificat. ¶ Nec in oleo decocta facit ad mlīez capillos nutriēdos. decoctio eiꝰ potata ytericos ꝛ eos q̄ vrinā difficile faciūt ad iuuat: nēstrua mouet: vētris fluxū siltit. ¶ Capillos etiā cadētes cōtinet si cū vino et liquido coquat: et cū eodē humore caput abluatur.

E

¶ Itē cū vino apposita stomacho pro cathaplasmate morsui canis ac serpētium medetur Eius autem radix est vtilis.

Capitulum. lxxxviij.

CArdo benedictꝰ. Pli. ca. Cardo benedictus dr qz veris tpe senescit. ꝛ ē herba terissagū specie: ꝛ cū mollicie cauliculis subrubicūdis. Nascit in tegul'ꝛ in muris nomē h̄ greci dederūt senicion: qz ꝑ e canescit caput eiꝰ. nūerosa diuidit lanugine q̄lis est spine inter diuisuras eꝝūte. ¶ Gal'. vi. sim. far. ca. de car. bñ. Erigoron siue cardo benedictus vl herba bulne ꝛ trutē hz inflatiuā ꝛ mediocriter dyasoretică. ¶ Dyas. ca. Secūd. i. cardo bñ. est herba quā senicion vocāt. Nascit in tectis ꝛ in petris: folia hz virida ꝛ densa silia quercule: sed grossiora ꝛ pinguiora. tyrsus subrusum capitellū in sūmitate tyrsi hñs in modū vticelle lanuginosū. Vires hz stringentes et refrigerātes et cadē pllātes q̄ plātago. folia frigida sunt.

Operationes

¶ Folia eius cū floribꝰ i cathaplasmatibꝰ cū vino dulci facta ꝛ ipposita inflatōes testiculoꝝ tollit. ¶ Et aniplagas sanat. ad neruoꝝ incisiones cū acero facit: ꝛ cathaplasmatibꝰ imposita. Ipsa vero potui data offocatiōes facit.

A

B

Capitulum. lxxxix

CArdus. Sciendū q̄ camelon est spēs cardonis siluestris: q̄ cardus hz plures spēs inter se differētes. Differt a cameleon: qz in foliis nō hz aculeos. Pli. ca. de car. Cardoꝝ duo sūt gña. vnū fructuosius altero. Altez vnicale crassiꝰ. Utriq; folia spinosa muricatz cacumibus: sz altez florē purpureū mittit inter medios aculeos celerit canescētē ꝛ abcūtez cū aura. Colimō gre. vocāt. Itē cardꝰ ꝛ folia ꝛ caules spinosas lanugines hz. Itē in anchora leucācus ē dictū spina alba. Est ät alia dīntia q̄ q̄dā in his mlīs caulia ramosa q̄ sūt vt cardus. Uno ät caule nec ramoso nec cnetoso q̄dā cacumīe tm̄ spinosa sūt vt tringil. q̄dam est alte florēt vt terral' et elixenes scolimos ꝛc.

Operationes

A

¶ Gal'. vij. li. far. ca. scolimi. Scolimos. i. cardus sil. cuiuꝰ radix mlītudinē vrinarū educit fetidarū siquis in vino coquēs cā bibat. ꝛ ꝓter hoc fetitudines curat assellarum

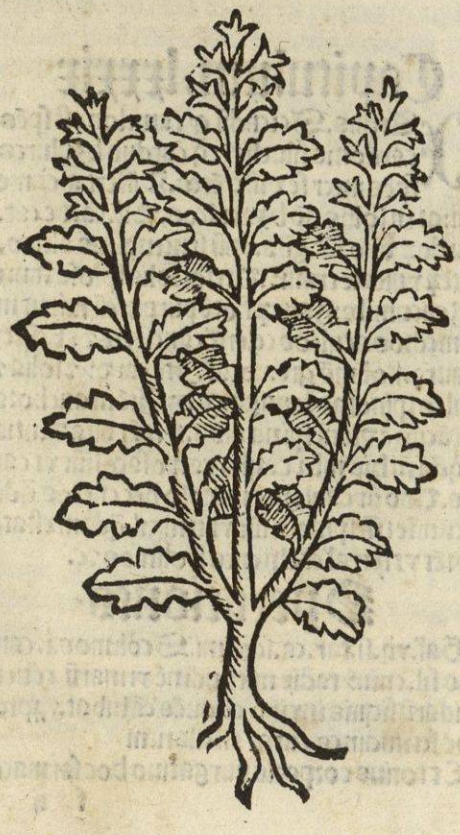
B

¶ Et totius corporis purgatiuo hoc farmaco

B co talis hūoris ex tota substātia exīstēte: q̄ fo
fm q̄litatē energia q̄dē ca. in. iij. g. vel tertio in
cipiēte indicat hoc farmacū. siccū aūt in ij.

C ¶ Plinius. Cameleonte albe. i. sue baa vl' cardus
albus. Cū passo mixta vrinā mouet: hydropicū
desiccat: lūbricos occidit. Hā illa q̄ nigra ē fa
cit ad maligna vulnera q̄ grece vocāt cacian
D culas: et lentigines aufert. ¶ Bal'. Camelcon
te nigre radix hz q̄d delicterioſum. vñ extrinse
cus ē vsus eius ad scabiē et empetiginē et alfos et
oīno oīa q̄ abstersiōe egēt et mollitiuis et dya
sorcticis miscet sarmacis et sagedenia ca vlce
E ra sanat cathaplas. ¶ Alba ſo camelcōte ra
dix ad lūbricos rotūdos valet in q̄ntitate ot ifa
bi cū vino austero. Afferūt aūt eā et ycteriçis:
sillem existē radici. magis attñ amariorē illa est.

F ¶ Sera. Radix eius ſfert fluxui nimio matricz
et ſfert oibus egritudibus in q̄bus ſfert bedeguar.
Et fructus eius et radix ſferūt apāti vulue et apāti
ani. et radix eius incarnat vlcera: q̄ in ipsa est
B ſtrus ſolidatiua cū tpamēto. ¶ Et idē aucto.
dyas. Cardus ē herba. et hmōi herba fm q̄ ex
timo ē ſpe naturā bedeguar. et ē stiptica: et se
mē eius est fortis ſfat. et ſfert relaxationi vulue et
fluxui sanguinis: et glutinat vlcera. q̄m stipticis
tas eius est pauca sine superfluitate. et radix eius
cōuenit cursui humiditatu antiquarū matricū
et fluxui nimio menstruorum.

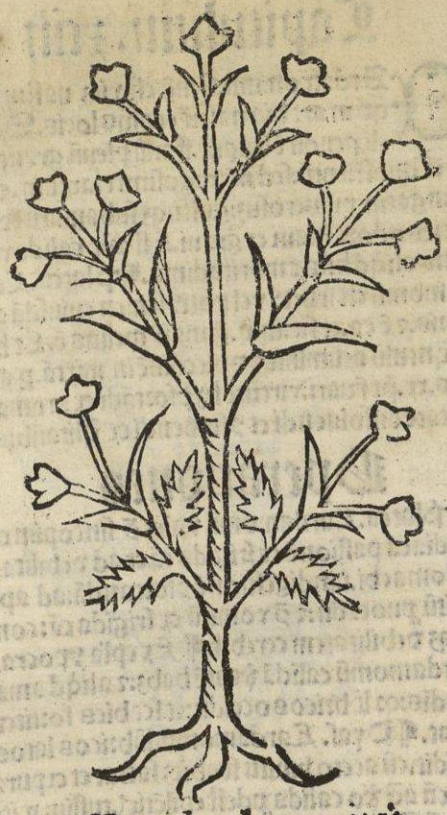
Capitulum. Et.

QAmedreos. Plinius capitulo camedreos dicit herba que latine quercula vocatur. et ab aliquibus trixago. folia habet magna mente similia et diuisa vt quercue. flore pene purpureo. aliqui ipsam serratam dicunt et ab ipsa serram inuentam esse. ¶ Serapion libro aggregatoris capitulo Camedreos auctoritate Dyascoridis. Camedreos nominatur quercus terre. Nascitur in locis petrosis et asperis. Et est herba parua longitudine vnius palme habens folia parua similia in figuram in ortu suo foliis quercus. flos eius est coloris purpurei paruus. Et tempus colligendi est quando semen est maturum. et colligenda est cum suo semine. ¶ Dyascorides capitulo camedreos. Nascitur in locis saxosis et asperis. Frutex est bipalmis cū foliis minutis et mente similibus et amaris. Florem habet purpureum et minutum: sed colligende est cum semē maturum est. ¶ Balienus octauo simpliciū farmacorum cap. camedreos. Camedreos ponit eam' quis in tercio gradu siccitatis et caliditatis: et plus in co in siccitate q̄m in caliditate: vnde folia eius sunt similia foliis quercus. Et ideo latini ipsam querculam vocant.

Operationes.

¶ Dyascorides capitulo camcropa fm translationem nostrā. Camcropa id est camedreos viridis et sicca bibita cum aqua conquassationibus et tussientibus valet. et splenis duricies soluendo medicatur. ¶ In initio ydropisis iuuat. menstruis imperat: aborsum excludit: cum aceto bibita splenem siccat. Morsibus venenatis occurrit cum vino bibita. et cathaplasmatibus adhibita omnia similiter facere potest. melle addito: antiqua vulnera purgat: rasa et oleo mixta caligines oculorum detergit. Omni corpori trita et peruncta calefactionem prestat. ¶ Balienus. Camedreos ꝓdominantem habet amarum saporem. est autem et acre quodammodo ex quibus videlicet splenem liquefacit et vrinas et menstrua mouet: et grossiciem humorum incidit et eas que in viscribus obstructiones expurgat.

¶ Serapion auctoritate Albugeri. sit syrupus ex ea ad tussim antiquam et ad corruptionem digestionis et in principio ydropisie: et ad spasmum. et quanto syrupus eius erit vetustior tanto erit maioris virtutis ad ea que diximus. ¶ Et herba ipsa contrita confert fistulis lachrymalium. Et eius decoctio confert ycteritie nigre.

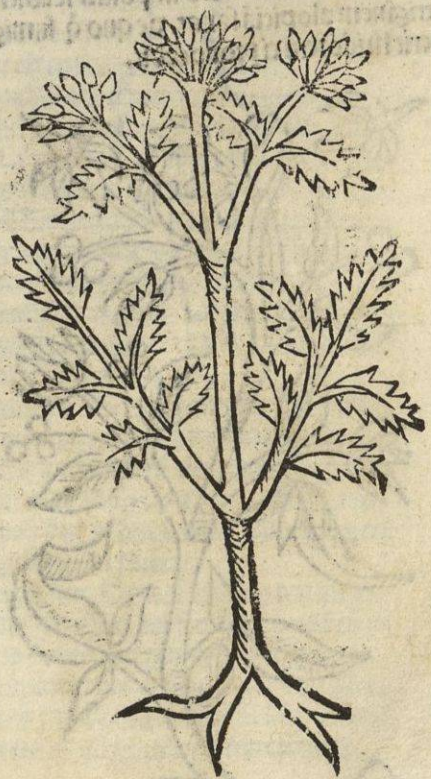
Capitulum.xcj

Camepitheos grece interp̃tat ĩfima pi/nus a came et pitheos qđ est pinus:eo q̃ fm oĩes sui spẽs odorẽ hz pini. Et sciẽdũ q̃ camepitheos et camedreos vnã et eã dẽ hñt ꝓtutẽ et cõplexionẽ. Et sunt ca.et sic. in iij.g. Hal'viij.si.farm̃. Camepitheos ẽ in desic cã do tertij gdus:in calefaciẽdo ꝓ scdi ¶ Se ra.li.ag.ca. Camepithis.i.camedreos est her ba q̃ nascit oi anno:z dilatat ei9 origo sup fa/ciẽ terre vndiq; Et sunt ei9 tres spẽs. Una eaꝝ fortior alijs.et hz folia silia foliis spuue:nili q̃ sunt miora eis et hz sup bũditatẽ tenacẽ. et sũt pilosa:et sunt folia illa circa ramos spissa z odor ei9 est sicut resini pini. Et hz flores minu/tos glaucos:et radices siles radicib; herbe di cte picrion:et semen ei9 ẽ nigrũ cui9 odor est sicut odor resine pini.et rami ei9 sunt aliq̃ntu/lũ lõgi et curuati sicut rami herbe q̃ dr hãcasa. Secũda spẽs est q̃ hz ꝑgas lõgitudine vnius bracbij z ramulos subtiles.folia ꝓ z flores in odore silia supradicte.et semẽ ei9 ẽ nigrũ. Ter/tia ꝓ spẽs q̃ dr masculus hz folia subtilia mi/nuta albida pilosa.et hz ꝑgã aspẽrã albã z flo rẽ albũ minutũ sup ramulos:et odor eius est sicut odor prime

Operationes

¶ Sera.auc. Hal'. Camepitheos si sumat in potu mũdificat apit z abstergit mẽbra interio ra qm̃ est herba sicca:z incarnat q̃ est recẽs:z ꝓfert sup oẽm medicinã bñtib; yctericiã:et vl'r oĩb; bñtib; opilationẽ epat':et puocat men strua q̃ bibit cum melle z q̃ fit nasale. ¶ Et puocat vrinã et coquit cũ mellicrato et bibit et ꝓfert stranguirie. ¶ Et q̃ ẽ recẽs hz ꝓtutem mlt ã ꝓglutinãdi z incarnãdi vulnera magꝝ: et curat plagas. et soluit duricies mãmillaꝝ

¶ Dyas. Radix ei9 bibit dieb; septẽ. ycterici medet':dieb;.xxx.bibita sciaticã fert opẽ maxie cũ mulsa .epaticã z dissuricis et nefreticã pstat effectũ.tortioib; subuenit.hac eñ maxie vtunt in põto. ¶ Elixatura ei9 dat ꝓtra vim aconi/ti cathaplasmatib; adhibita cũ polẽta:z elixa/tura ei9 mixta oĩa sili facere pt trita cũ caricis z durũ in modũ catapucie ventrẽ mollit.cũ re sina tepida imposita sordida vulnera purgat melle addito cãs matricis cõponet. Duricies vulnerũ soluit et paracolesim pstat. Hal'. Ca/mepitheos in gustu q̃dẽ fortiorẽ hz saporẽ q̃z acrẽ.in energia ꝓ abstergit vlcera plus q̃z ca lefaciat.ꝓterea in arteticã z oino q̃b; obstruũ tur facilr epata bonũ ẽ farmacũ. Ducit aũt et mẽstrua bibitũ z cũ melle appositũ:ẽ ꝓ z diu reticũ farmacũ.q̃ dã ꝓ dat sciaticã coquẽtes i mellicrato. ¶ Virtus vero huius herbe ma/gna vlcera sanare potest:et putridosa vlcera sanat:duriciesq; mãmillis dyaforat.

Capitulum.xciij

CArui:Platearium.Carui appellat semẽ et herba in.ij.g.c.z sic.In trãsmarinis pribꝫ et in sicilia repit in ꝯmunitate multa p annos ꝺnꝺꝫ seruari pt.Uirtutẽ diuretica et dyasoretica hz. Operationes

A ¶Unde rinũ decoctõis ciꝰ ꝓfert strãguric ac dissurie.puluis etiã ciꝰ in cibis sumptꝰ digestionẽ ꝓfortat:retõsitatẽ excludit et posituz in salsamẽtꝫ appetitũ excitat.Constãtinꝰ in li:gꝫduũ.Carui ẽ ca.et sic.in ij.g.retõsitatẽ z inflationẽ dissoluit:stomachũꝫ corroborat:lũbricos occidit:digestiuã ꝓtutẽ ꝓfortat:rinã prouocat.

B ¶Aui.Carui ẽ ꝓmũ dispositionibꝫ anisi.ca.est z sic.in ij.Expellit retõsitates z excitat:z nõ ẽ in subtilitatõe cyminj.Cõfert temori cordis.Est bonũ ꝯmbꝰ interficit cũ cos

L ¶Pli:li.xix.Careũ gentꝫ sue nomĩe appellatũ in ꝯcũꝫ terra seri vult cadẽ rõne q olus acrũ laudatissimũ tñ in caria;ꝓmũ in frigia.

D ¶Dyas.Careos semẽ oibꝫ notũ virtus est illi calida et vnctualis anisso silis customacha:miscetur ꝫ antidotꝫ et oxiporꝫs.Radix eius cẽ dit cocta sicut paslinaca.Constãtinꝰ vbi supꝫ.Siluestre carni qõ dz cardumeni valet epilenticis diuꝫ tussientibꝫ:sciaticꝫ:nefreticꝫ:strãguriosis ac reptilũ morsibꝫ.¶Tortionem ventriꝰ dolorẽ de grossa ventositate ac viscoso flegmate curat.cũ aceto ĩpositũ scabiem impetiginem alopiciã sanat.de quo q fumigatꝰ fuerit stridorem ei prouocabit.

Capitulum.xciij

CArdamomum.semẽ est vicꝫ nasturcij qõ in arcubia nascit et alijs locis.Sed legendũ ẽ fragile.flauũ plenũ grauedine et quasi lentũ:sed nõ rugosum clausum.z si frangatur puluerosuꝫ:gustuꝫ subamarũ cale faciẽs odorẽ suauẽ et grauẽ.Est aũt calide virtutis aliq̃d hũs amaritudinis.¶Platea.Cardamomũ est fructꝰ vel potiꝰ semen cuiusdã arboris.z ẽ ca.et sic.in ij.g.maiꝰ melius ẽ.Et hz aliq̃ntulũ acuminis z dulcedinẽ in mixtã.p annos.xx.pt seruari.virtutẽ hz ꝓfortãdi ex aromaticitate dissoluendi et ꝓsumendi ex ꝯlutinibus

Operationes

¶Platea.Cardamomũ valet ꝺ syncopim et cardiacã passionẽ ex frigida cã et ad debilitatẽ stomachi.i.indigestionẽ ꝓfortandã:ad appetitũ prouocãdũ:z ꝺ vomitũ ex frigida cã:contraqꝫ debilitatem cerebri. A

¶Ex epla ypocra. Cardamomũ calidã ꝓtutẽ habꝫ:z aliq̃d amaritudis:qꝫ lũbricos occidit:et scabies fortiter sanat. B

¶Dyas. Cardamomũ lũbricos latos occidit.cũ aceto bibitũ scabiez sanat et expurgat.cũ aq̃ ꝓ calida ꝓdest epilẽticꝫ,tussim:mictũ gat. L

¶Sciaticos curat:paraliticos sanat.Et qñ aliq̃d hz caustice ꝓtutꝫ,et quẽadmodũ sy napis relaxat.Idcoqꝫ vẽtris tortionẽ et inflationẽ relaxãs sanat.rinã et mẽstrua prouocat. D

¶Potatũqꝫ partũ expellit:aialia vẽtris excludit.serpentium morsibus occurrit E

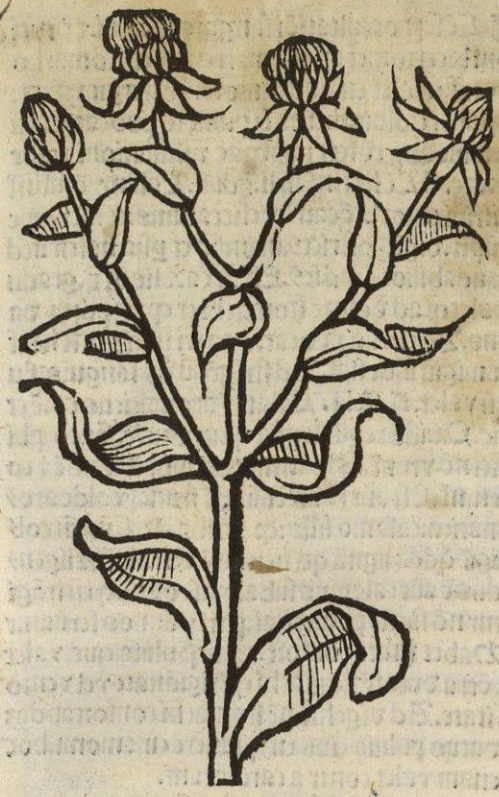
¶Cũ vino neufreticos adiuuat.Istoqꝫ scorpionũ vel serpẽtiũ oim salubriter curat.z dicit lapides frãgit.mẽstrua fumigãdo z exonit. F

¶Aui.Cardamomũ quoddã ẽ magnũ sicut cicer nigrũ.quod cum frangit interius habet granũ album mordicans linguã sicut cubebe Et aliud est parvum sicut lens:etiam aromaticũ.calidũ est et siccum in tertio gradu.Et in ipso est cum calefactione stipticitas,ꝓpriꝫqꝫ in illo quod habet caput et ꝓprie in capite ipsius Confert nausee ac vomitui cũ mastices aqua vtriusqꝫ granati. G

¶Constantinus in libro ꝯduum.Cardamomi duo sunt genera:maius et minus.vtrũqꝫ in primo gradu calidũ z siccum.Sed maius est minoris coloꝛ ac fortitudinis.et magis odoriferũ. H

¶Isto stomachũ cõfortat:et digestionẽ adiuuat.Uomitũ colericũ arcet cum ligno aloes mastice acsucco mente potatum exinanit flegma:maxime suis corticibus bibitũ.Cortex astipticior est et stomachi conforta tiuor. I

Capitulum.xciiij

Cartam⁹. Johes mesue c. de cartamo. Cartamus duorum modorum est. Est cū domesticus et siluestris. Et dixerūt q̄dā q⁹ nil ē de speciebꝫ cartami et clōgati sunt Cartam⁹ de q̄ hic loq̄mur est domesticus et melior ꝑs plāte ipius ē semē. Et post illud flos eius. z melio⁹ semē eius ē q⁹ ē albū planū plenū z grossum. cuius medulla ē vnctuosa pinguis et cortex tenuis. Et melior flos ei⁹ ē q̄ ē sicut pili croci. Et est cali. in primo gradu. sic. in. ij. Et flos eius ē min⁹ ca. Et siluestrꝫ ē calidior et siccior. Et in eo est virtus lacticiniorum remissa. Est aūt cartam⁹ aperitiuus. abstersiu⁹: ꝓturbatiuus faciens nauseā. Aui. li. ca. de cartamo Cartamus alius est domesticus et alius est siluestris. q̄ siluestris ca. est in. ij. gradu. sic. in tertio. et domesticus ca. in ꝑmo gradu. sic in. ij. Dyas. ca. cincu fm translationē nr̄am cincu. i. cartamus folia habet oblonga et diuisa z aspera et spinosa. z ꝑsum habet longū spinosum in q̄ sunt capitella obrotūda cum floꝛe crocco semen album habens obrusum et oblōgū z angulosum. flores eius multi exiccant. Serapion li. aggre. ca. de cartamo aucto. Dyascoridis Cartamus est ex eo domesticus et siluestrꝫ Domesticus habet folia longa: aspera: alta: spinosa: diuisa: et habet stipites longos duorum cubitorū spinosos. et super eos sunt capitella in magnitudine oliue maioris in q̄bus ē flos croceus similis croco: et habet semen album et oblongum angulosum.

Operationes

¶ Johannes mesue auctoritate pauli. Accipe medulle eius. ʒ. x. cordumeni. ʒ. i: ℈. fac ex eis grana sicut cicercula. ʒ. v. soluit cū sufficiēter. A

¶ Et dicit etiā liga ex medulla quantitatē sufficientē in panno: z suspende in oximelle quando coquit: z erit solutiuū. et proꝑie si fuerit oximel squilliticum. B

¶ Et idem auctoritate aligaselis. Accipe eius medulle aureos. xvij. penide aureos. iij. cordumeni zinziberis ana aureū aggregent oia cum melle: et fiāt forme sicut nuces. et da vbi oportet vnam vel duas. ¶ Et idē aucto. Hal. Loq̄tur medulla eius in iure galline vel galli cum speciebus et ꝓparetur vbi oportet. C

¶ Et dixit etiā fiat ex medullis eius et ponder⁹ tertia ipsius ex amigdalis: et sexta ex pinois et aggregentur omnia cū melle et decoquantur cū succo squille et fiat hec mirabilis iuuamenti ad ea que dicemus. D

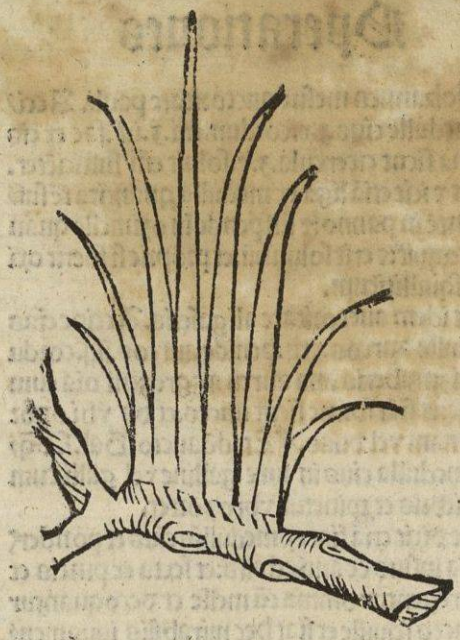
¶ Extrahit cū ab ea oleum iuuamentorū: et eius operatio est sicut olei de ben: et oleis de amigdalis. Et solutione educit flegma ꝓvomitū silr et aquositatē. et valet ad egritudines ex eis sicut elt colica et clisterizatur. E

¶ Et mundificat pectus et pulmonem et ꝓprie locb predicti: et clarificat vocē et similr oleum ipsius. ¶ Et rsus eius in spermate augmentū facit. Flos vero eius cū aqua mellis removet yetericiā. ¶ Auicen. Oleum eius est ꝓpinquum oleo vtice: verumtamē debilius: et e⁹ ex eis q̄ caseant lac: et nutrimentū eius est multe partitatis: et mundificat pectus et claritatē vocem et est malus stomacho: et caseat lac in stomacho et aufert colice. F

¶ Dyascorides. Semen eius datum cū mulsa ventrem purgat: cacostomaticū est z dulce multum: et ipsum ventrē deponit amigdalis et nitro mixtū et anisō cum melle cocto accepte ante cenā due vel tres velut nuces ventrē mollit: digestionem prestat. G

¶ Seraoipn auc. Dyas. Quando terunt capilli cartami siluestris aut flos et bibunt cū pipere et vino conferunt puncture scorpionis H

¶ Et q̄dā putauerunt q⁹ si quis ꝑcussus a scorpiō tenuerit radicē eius in manu sua nō sentiet dolorē eius. et q̄n ꝓiecit eam tunc sentiet.

¶ Cōfert occultatiōi sanguis mortui: z ꝓtritioni lacerto: et apostemati ꝓpatz et stomacho ac tussi. valet etiā ad tumorē: abstergit visum: apata resoluit. mēbra expulsiōis ꝓuocat Et cū semine apij cōfert renib⁹ ac distillationi rume vrine. ¶ Cōstātin⁹ in li. ḡduū. Calam⁹ ē subtil citrini coloz: cōcau⁹: desiccatiuus: et facillime rūpit. digitz ꝓstrict⁹. in india et ꝑsia nascit: sed laudabilior ē indic⁹. Est ām ca. z lic. in ij. gradu valet qz ad dolorē stomachi et epatz potui datus. Destrua ꝓuocat: z veteri tussi ꝑdest si suffumigiū inde fiat. Ad strigēdū qz sanguis fluū valet. ¶ Pla. Calam⁹ aromaticus ca. ē et sic. Quidā repit in ꝑsia q citrinus ē. Et co pbi sici nō vtunt. Ali⁹ in india q subalbidus ē z co vtunt. Est aūt radix cuiusdā frutiz valde aromatica: calamo silis: qz ꝑcaua est. Cū cm̄ colligit q̄ddā lignū qđ iterius ē extrahit. Eligendus ē aūt calamus subalbidi coloz: q cū frāgitur nō facile puluerizat: ꝑ tres annos seruatur Habet ꝓtutē confortandi. Puluis eius valet cōtra dolorē stomachi ex frigiditate vel vento sitate. Ad vigestionē stomachi confortandaz datus puluis eius cuz puluere cinamomi. hoc etiam valet contra cardiacam.

A

B

L

D

Calamus aromatic⁹ a silitudīe calami rusualis vocat. Dignit in india multis nodis geniculat⁹ fulu⁹ fragrans spūs suauitate. Qui cū frāgit in multas ptes sit scissilis. similās gustu casiani cū leni agrimōia remordēte: vt dt Jsi. in li. de y. Dya. Calam⁹ aromatic⁹ in india nascit. z ē optim⁹ coloze rufus cū nodis spissis: z cū frangit scissil et arenosus appet actulu⁹: odoze suaui gustu z vtib⁹ stiptico atqz glutinoso. Plī. Juncus odoratus nihil differūt a ceterz sui generz aspectu. Sz calam⁹ odorat⁹ pstatioze ē. Odoze stati de lōgin q̄ inuitat: molliozqz tactu: meliozqz q̄ min⁹ frāgibil. Et qz solo se poti⁹ qz q̄ raphani mō frāgit Jncit āt siltule araneū qđ vocant floze. Auic. Calam⁹ aromatic⁹ calidus ē sicc⁹ vsqz ad scōz Melioz ē ille q̄ ē iacinctini coloz ꝓpinqs hūs nodos: q in pluma frustra frāgit: et cui⁹ canna plena re silī tele aranee. et ī masticatiōe eius ē acuitas. Et ei⁹ ꝓtritū ē boni odorz. Et ē declinās ad citrinitatē et albedinē. Est āt subtiliatiuus. In ipo est suba subtil: sicut in pipere et cinamomo ac reliqs spēb⁹ hmōi. In ipso est stiptic⁹ pauca cum acredine. Et in eius substantia sunt terreitas et aquaitas. et eli bone cōmixtōis ad equalitatem pertinens. sed eius exiccatio maioz est.

Operationes

Capitulum. xcvj

Calamus agrestis siue aquaticus. Actor. Calamus est arundo vel arūdinei

generie. Sed est etiam calamus aromaticus q̃ supra primo capitulo. Isi. li. xvi. In stagnis indicz arundines calamiq; dicunt nasci. ex q̃z radicibꝫ expressum suauissimũ succum bibunt Indi Unde z Uarro. Indica nõ magnũ in arbore crescit arundo. Illius et lentis premit radicibꝫ humor. Dulcia cui nequeãt succo comedere mella. Glosa sup Esaiam. xlij. Calamus de q̃ carta fit medulla habere videtur: et nõ esse vacuus sed gilis est et cito marcessit. Unde scriptũ est. Calamus et iunceus marcescit

Operationes

A ¶ Dyasco. Calamus agrestis maior est in oĩbus agaricis. Quẽ si comederint aĩalia: cruciãtur infertur mortem. z maxie ille q̃ nascitur in babylone et in parnaso. Hastas habet multas: folia edere similia. flos eius albꝰ z odoratiꝰ: semen vero minutũ et bonũ. Radices quinq; vel sex habet albas et longas et dulces vnius digiti grossitudinem habentes

B ¶ Et eius elixatura cõficit medicamentum qđ tollit caligines oculorũ

L ¶ Elixatura radicis eius tantũ potest quantũ et radix:

D ¶ Semẽ eius diureticũ est. Nauseam puocat ventrẽ stringit. in Licilia nascitur: q̃ bouẽ impinguat si fuerit viridis comesta.

Capitulum. xcvij

Caparis siue caparus. Isidorus in libro etymologiarũ. xvij. Caparis ita videtur: eo q̃ habeat in sũmitatibus rotunda quedã seminũ capitella. Plinius libro decimo nono. Diuinius inter peregrinas fructices de caparo non vtendũ transmarino innocentius est ita licuit. ferunt illos q̃ quotidie edũt paralisi nõ periclitari: nec lienis doloribꝫ placariue. Caparis siue caparus. Herba ẽ vel frutex in transmarinis partibus: cuius cortex precipue conuenit vsui medicine. In principio veris colligitur et desiccatur. per sex annos in multa efficacia seruat. Eligendus autẽ est cortex qui cũ frangit nõ pulueriset: z qui albi quantulum subrusus est et subamarus. flores enim adhuc tenero si colligi debent: q̃ iam virilati non valent. Cum sale vel aceto conditi seruantur. Constantinus in libro graduũ. Capari sunt in secundo gradu calidi et sicci. Horum radix et frondes et poma et semen intrãt medicinã. Magis tñ cibo poma et frondes. radix vero medicine pertinet.

Operationes

A ¶ Dyascoricles. Caparis scbiosum splenis supponia medicamina iuuat. frutex eius spinosa super terrã sparsa:: vnctione plena. habens folia cydonie similia. semen autem sicut olina Radices magnas et multas. locis aridis et maxime in muris nascitur

B ¶ Semen eius ventrẽ mollit. Comestũ autez cacoltomachum est. Radix et semen cuz vino bibita splenem attenuant: vrinam prouocant sanguinẽ deponunt. sciaticis et paralitice bibita mirifice prodest. menstruis imperant. Semen eius coctum cum aceto et ore retentum: dolorẽ dentium mitigat. radix eius trita z imposita duricias et scrofas spargit. Succꝰ eiusdem suri infusus vermes occidit.

L ¶ Isaac. Caparis sunt et radix et frondes z fructus eius omnes calidi in secundo gradu qđ testatur eorum ponticitas acumen et amaritudo.

D ¶ Ideo incidunt et dissoluũt et mũdificãt stomachum a superfluis humoribus.

E ¶ Opilationem splenis ac epatis aperiunt: et duriciam soluunt. vrinam z menstrua prouocant.

F ¶ Deliores sunt ẽm medicinã q̃m ẽm cibum: qñ illaudabilis nutrimenti sunt: vtpote colerici nigri q̃ sanguis generatiui: neruos etiam stomachi impediunt et percutiunt assuefacti.

vnde oportet eos elixos manducari: ablataq; eorum aqua cōditos cum olco et aceto. Qui si cū carne vel alio comedant: nō absq; coriādro manducandi sunt: cuius natura tēperiem magnam eis prestat

B ¶Platearius. Capari virtutē habent incitādi appetitū. humorem in ore stomachi existentez digerendi stomachū confortant: infrigidatuz calefaciunt: cibus enim sunt et medicina.

D ¶Contra vicium splenis et duriciē capatis valet vinū decoctionis caparis

I ¶Succus foliorū eius auribꝫ immissus vermes necat. valet etiā herba hec ad yliacaz passionem et arteticam:

Capitulum.xcviij.

CAmphoraca. Platearius. Camphoraca est herba cuius succus est cāphora: multipliciter vtilis in medicinā: sicut videlicet in illo capitulo habetur. Hec herba nostre camphoracē similis est. In fine veris colligitur ac teritur: et inde succus eius exprimitur. Quod feculentum est residet et abijcit. quod liquidius ac purius retinet. Soli exponitur et exiccat: ac desiccata in camphoram reducitur. Idem Camphora est in tertio gradu frigida et sicca. dicunt quidam: sed falso gummi esse: cum sit succus herbe cuiuscaz (relicto ꝙd ascoride multisq; alijs). Herbaqz ipsa dicit cāphora capitulo. vt in principio huius capituli dixi. Camphora eligenda est alba et lucida Nam turbulenta nō est adeo bona. Et admixtione autem vernicis sophisticat dum interipsius camphore: et ex ar mixtōne similis est in odore. Discernitur autē quia vernix solidā bz substantiam et difficile frangitur. Camphora vero cito. et si tractetur in manibꝰ: de facili pulverisatur. Camphora nisi artificiose seruetur de facili perditur. Est enim aromatica: et oīe aromaticum est fumosum. Ideoqz in fumositatem soluitur. Seruari autem potest in vase marmoreo: et melius in alabastro. seruaturqz in efficacia multa in psillio vel in lini semine vel milio per annos xl.

Operationes

A ¶Contra calefactionem epatis pulvis eius cū lolatri succo conficit: in quod plagelle intincte sepius epati supponuntur.

B ¶Cōtra fluxū sanguis e naribꝫ fiunt magdaliones ex pulvere ipius: et ex pulvere semis vrtice vsti atqz cōfecti cum succo sanguinarie et imponunt naribꝫ. si vero fiat fluxus ex ebulitione sanguinis vel ex epate: pulvis eius cāphore cū aqua frigida cōficiat: et plagelle infuse frōti et timporibus z gule et epati superponant

C ¶Contra maculā oculi conficitur pulvis eiꝰ cum aqua rosarū: addito feniculi succo in vase ponatur enco.

D ¶Contra faciei pannū et ad faciē clarificandā cōficit. conficitur quoqz cū aqua rosarum addito albo atqz mundissimo.

E ¶Contra libidinē odorat camphora p nares Fumigia cū actione frigiditatis spūs inspissat corpus infrigidat et libidinem stringit. vnde: Cāphora p nares castrat odore marce.

F ¶Nota q; satis cōpetēter ponitur in syrupis contra acutas egritudines.

G ¶In frenesi cōpetenter ꝓuocat sternutatōes si pulvis eius diu tempereetur cum olco rosaruz et penna intincta per nares intinguatur: et in alijs fe. acutis. quia non augmentat colorem nec naturam.

H ¶Auicenna. Usus camphore facit canicie z phibet apoplemata calida. Et cū aceto phibet fluxū sanguinis narium. aut cū expressione dactilorum cū aqua mirti.

I ¶Et confert sode calide. Et remouet vigilias Et confortat sensus calefactorum. Et confert alcole vehementer. Et cōfert in medicinis oftalmie calide.

R ¶Et ꝙ abscindit coitum: ꝛ generat lapidem renum et vesice

L ¶Et stringit fluxum ventris colericum.

Capitulum.xcix

CAmsice aut sicen. Dyascorides capitulo camsice. Hastas habet longas digitorum quattor in terra proiectas lachrymo plenas. folia sunt eius lenticule similia sed minora et tenuiora. semen habet sub foliis rotundum sicut peplam. et est sine flore. radix est illi tenera et inutilia

Operationes

A ¶Dyascorides. Hasta eius trita cum vino et vt pessarium supposita dolorem matricis mitigat. Cathaplasmatibꝫ adhibita tumores spargit: clauos corporis tollit. mirmiceas mundat cocte et comeste ventrem soluunt. Idem succus ipsius facere potest. succus ipe perunctus ictus scorpionum mitigat: suffusiones et caligines oculorum ad dito melle curat. Nascitur vero saxosis locis et asperis

Capitulum.c.

CAtapucia. Isido. li. etymo. Catapucie due sunt species. Maior videlicet minor. Maior est sicut arbor ficꝰ licet minor. folia eius sunt sicut folia platani. Semina eius stant in arbore sicut vue. Minor habet hastam duoꝝ palmorū ꝛ inanē. folia similia amigdalis sed longiora. semē eius in cacumine virge rotundū. deforis nigrū. deintus album. Sunt ām ambe ꝗsi eiusdē cōplexionis ꝛ virtutis. sunt ām ca. in tertio. ꝛ hu. in ꝓmo virtutē habēt purgandi flegma principaliter secundario colerā ꝛ melancoliam. Serapion li. aggre. ca. catbua: idest catapucia auc. dyas. Catapucia maior ꝙ vocatur cathua: ē arbor in magnitudīe ficus habēs folia similia dulbo nisi ꝙ sunt maiora leniora ꝛ nigriora: stipites ꝛ rami eius sunt concavi sicut et canna: et habet semen velut in ramis aspꝝ. et ꝙñ ꝓcoriatur semen eius est simile kyrat: ꝛ ex eo exprimitur oleum de kerua. Minor est planta quam multi cōpiatt inter lacticinioꝝ speciē habet stipitē vnius brachij longitudinē habentem: ꝛ cōcauum in grossitudine vnius digiti et in sūmitate stipitis ramorum sunt ramuli parui: et ex foliꝭ quedā sunt super stipitem: et quedam sup illos ramulos. sed folia ꝙ sunt sup stipitez sunt longiora similia foliꝭ amigdale: nisi quia

sunt latiora ꝛ leniora: sed folia q̄ sūt sup romulos supiores sunt minora foliis stipitis ꝛ sunt similia foliis aristologie lon. appropinquātia similitudini folioꝝ edere. ꝛ habet fructū in summitatibꝫ ramuloꝝ triangulatū: ꝛ velut rotundū sicut grana caparī: ꝛ inter ipm sūt semia q̄ viuidunt̄ q̄ parietes que sunt in eo que semina sunt in magnitudine orobi: exterius subnigrū habentia colorē. sed q̄n excoriant̄ sunt alba: et habēt saporē dulcē: ꝛ habēt radicē subtilem in qua nullū est iuuamētū. Halie. vij. sim. far. ca. cicri. i. catapucie fructꝰ q̄ purgat. Abstersiuā ꝛ dyaforeticā habet virtutē. ita aūt ꝛ flos sed oīno debiliorē. oleum vero qđ ex fructu est: est calidius: subtilius: ꝛ dyaforeticum.

Operationes.

A ¶ Sera. Catapucia maior habet virtutē que abstergit ꝛ resoluit. Et virtus foliorꝝ debilior est virture granorꝝ. sed oleum eius est calidius et subtilius oleo oliuarꝝ: ꝛ ꝓpter h̄ resoluit plus eo. Ex semine eius fit oleum quod non admīnistratur in cibis: sed in lucernis: ꝛ ponitur in

B vngentis. ¶ Et quādo excoriantur ex granis eius. xxx. ꝛ teruntur ꝛ bibuntur purgāt colerā ꝛ flegma ꝛ humiditates aquosas: ꝛ cōmouēt vomitū ꝛ fluxū ventris. Et grana quidē eius sunt grana dura. laxant stomachum laxatione forti. Et ꝓuocant nauseam ꝛ vomitum.

C ¶ Et quādo grana eius terunt̄ ꝛ fit emplastꝝ cum eis mūdificat̄ empetiginē. ¶ Et quando fit linitio cū oleo eius solo aut cū aceto sedat

D apostemata mammillarꝝ. ¶ Et tempus quando debet fieri illud oleum est q̄n cadūt grana a cortice suo. qđ oleum cōfert scabiei ꝛ olceribus humidis que sunt in capite: ꝛ apostematibus coꝝ: ꝛ coartationi oris matricis: ꝛ cicatricibꝫ fedis q̄ remanent post solidationē clauoꝝ ꝛ doloꝝ auriū q̄n miscent̄ cū aliquo vngento

E fortificante operationē eius. ¶ Et quādo ꝙ laxat ventrē. Et expellit lūbricos. Et idē auc. bedigoras. Proprietas granoꝝ eius est ꝙ dissoluunt. subtiliant ꝛ fortificant membra ꝛ incidunt superfluitatē. Et cōferunt lepre. Et similiter oleum coꝝ ¶ Dyascorides. Virtus catapucie minoris est: catartica. septem grana accepta aut nouē sicut carapodia comesta. et similiter ca. aqua accepta flegma ꝛ coleram deponit. ¶ Succus ex eo factus sicut de titimallo omnia similiter facere potest folia eius cum

F gallina aut iuscello accepta ventrem soluunt. ¶ Sed catapucie maioris: si. xxx. grana purgata fuerint accepta: colerā ꝛ flegma ventris deponunt. vomitum prouocant gustu nō bono hec purgatio stomachū ledit. ¶ Cōtritū et impositū maculas limpidat. folia eius trita cū polenta tumores oculorū spargunt duricies omnes māmarū ꝛ tumores cōpescunt. Ignē sacrum sola extinguūt ipm cum aceto mixta

Capitulum. cij

G Aulis. Isidorus in li. ethymo. Caulis est generaliter barbarū vel olerum medius frutex: q̄ vulgo tyrsus dicit̄: eo ꝙ a terra sursum ꝓscēdat. Ex q̄ deriuatū est vt specialiter quoddā genꝰ oleꝝ caulis diceretur q̄ tyrsus eius plus ceteꝝ oiby coalescit. i. crescit. Auic. Caul' corpus naturaliter est humidis solis. silvestris autē est calidior et siccior: ipse totus ē calidus in ꝑmo: siccus in secundo. Caulis siquidē alius est domesticus: alius silvestris: alius marinus et alius caul' aquc. Silvestris est amarior ꝛ acutior et a cibo remotior. Est aūt grossi nutrimenti ingrossans sanguinē. Et inflat et facit corpꝰ doloroſuz. Maturatiuus ē aūt et lenificatiuus. ꝛ desiccatiuus ꝑprie q̄n decoquit̄ et ab eo ꝑma aqua effundit̄ Eius ꝙ nutrimentū est parum ꝛ humidius nutrimento lentium. Et sanguinez facit malum. Cum ergo cū carne pingui et gallinis decoq̄tur parum bonus efficitur. Palladi. li. iij. In mēse februario caules serūtur qui et toto āno seri possunt solū pingue et satis subactum diligunt. Argillam et glaciē timent. Sabulōe et

arensis nõ delectant nisi phẽnis vnda succurrat. Omnẽ statũ celi pariẽ caulis frigidũ magis extra austrũ positi citius ferũt. Cõtra septẽtrionẽ seruis. sed hꝫ z sapore caulis vincit z robore cimis delectat. Et ideo ponende sunt plãte p bulbinos area. Bauder stercore et sarcolatione. Rarius posit9 qualescit. celerig coquit: viroze seruat. si dum est trium vel quattuor foliorum. nitrum tritũ cribello delup sparsas et speciẽ pruine canentis immittetur.

Operationes

A ¶ Auicenna. Caulis habet ꝓprietatẽ in sedatione dolorũ stipticus est eius cinis z fortis ex siccationis. Siluestris z marinus z domestic9 maturant flegmones atq; duricias:

B ¶ Idem caulis consolidat et prohibet fraudulentis ambulationem. ponitur q; cum albugine oui super adustionem

L ¶ Tremori cõfert cũ fenugreco embzacat sup podagrã. eiusq; decoctio sup dolores iũctura rũ. Itez eiꝰ decoctio ac semẽ tardãt ebrietatez

D ¶ Confert etiã furfuribꝰ fit caputpurgiũ cum succo eius. Et eius ꝓprietatibꝰ fit etsiccatio linguę: faciegz somniũ. z obtenebrat visum.

E ¶ Cum succo eius aut decoctione ipsius cum oleo sisamino fit gargarismus cõtra prefocationẽ. Et eius comestio clarificat vocẽ. est aũt malus stomacho.

F ¶ Succus eius cũ vino depassis ꝓfert splenj z ycterice, puocat vrinã et menstrua. cuius q; semen ỹmes interficit cũ lupinoz aqua.

G ¶ Cinis radicis lapidẽ frãgit. Caulis marin9 declinat ad salsedinẽ z amaritudinẽ. et ideo lenit naturam. soluit q; ꝓprie cum pingui carne. Eius folia sunt sicut aristologie: que oriũtur ex vna radice. Succus eius cuz vino confert morsibus etiam canis rabiosi.

H ¶ Dyascorides. Caulicoli ortui elixi z nõ valde decocti ventrem molliunt. Nam caulis tyrsus si fortius elixetur ventrem abstinet: et maxime si in calido cinere coquatur.

I ¶ Qui nascunt in egipto amari sunt. z si comesti fuerint caligies oculoz detergũt. typicꝫ prũt crudi comesti: ebrietatẽ in puiuio nõ admittũt

K ¶ ysaac. Caulis siccus est et frigidus in ꝑmo gradu. Turbidum et melancolicum generat sanguinem odorem dantem.

L ¶ Caules eltini vsiorẽ sanguinẽ generãt. colore eñ vste vicini sunt et mundificatiui.

M ¶ Hyemales ꝙ nõ tanti acuminis sunt: sed vis eoz ventrẽ humectat et vrinam puocat Hoz ius bibitũ ventrẽ soluit. et sine iuri comesti eũ dẽ ꝓstipat. corpus eñ eoz siccũ est. vnde et cõstipatiuũ. Ideo q; ab eoz nocumento tẽperetur elixentur: et aqua proiecta in alia coquantur cum pinguissima carne pecudis vel suis.

Capitulum. cij

CAuda equina. Auicenna libro secundo capitulo de cauda equina. Cauda equina est planta nascens in locis cõcauis et in vallibꝰ. habens stipites concauos ad rubedinem declinãtes. asperos: duros. nodosa cum nodis intrantibus. et ad nodos sũt sicut folia squinanti minuta spissa. et adheret arbori cui appropinquat. deinde generantur ex ea extremitates plures sicut cauda equina et habet radicem duram est frigida in primo sicca in secundo. ẽ stiptica: et ꝓprie succus eius ẽ vehemẽtz etsiccatiuus sine mordicatione

¶ Galienus sexto simplicium farmacorum capitulo de cauda equina. Virtus huius plante est stiptica cũ amaritudine pauca z ꝓpter hoc desiccat violenter cũ mordicatione. Et frigida in primo sicca in secundo. ¶ Paulus capitulo de cauda eq̃na. Est quedã cauda minor q̃

grece vocatur corsanda habens stipitem subrufum z folia superiora minora. ¶ Dyascorid. capitulo Hipparis siue anabasis. Hipparis á. cauda equina aut anabasis. Nascitur in locis humidis et in monumentis. habet hastas rufas et asperas et nodosas que haste quicqd vicinum habent alligant. in quibo folia sunt i simitate acuta et tenera et iunco similia. z spissa surfum ascendentia. Hec etiá aliquotiens de pariete pendet comis plena abundantius et nigris sicut caude. radices sunt ei lignose z dure. virtus est ei stiptica.

Operationes

A ¶ Auicenna. Cauda equina est valde iuuatiua ad fluxum sanguinis. consolidat vulnera z vlcera mirabiliter. Et si in eis sunt nerui cõsolidat etiam. Confert quando linitur aut fit ex ea emplastrum intestinis. Confert etiam apostematibus calidis stomachi et epatis et ydropisi. et cetera.

B ¶ Balienus. Vulnera maxima quinimo et cõtra emissionem sanguinis z fluxũ mulierem. Et contra dissinterias etiam et ceteros vẽtris fluxus. Hec herba farmacum validum est cũ aqua et vino. Scribunt autẽ quidam hãc vesice necnon subtilium intestinorum vulnus sanare

L ¶ Succus autẽ eius emorroisagũs que ex naribus confert. et fluidis passionibus ventriz cũ aliquo vino põtico bibita. vel cum aqua si cõtingant febricitantes.

D ¶ Paulus. Cauda equina minor curat z delet antracem sumpta z emplastrata.

¶ Dyascori. Succus eius naribus sanguinẽ profluentem abstinet. Dissintericis cũ vino bibita medicatur. vrinam prouocat. folia eius ipposita vulneribus recentibus paracolesim faciunt. et radix z herba eius tussientibus z ortopnoicis medicantur. conquassationibus opitulantur. dicitur vero incisiones vesice et intestinorum solidare.

F ¶ Serapion auctoritate Dyascori. Quando folia eius piscantur et fit cum eis emplastrum z glutinat vlcera recentia. et si sint nerui icisi cõsolidat eos. Et decoctio radicis z foliorz eius quando datur in potu confert tussi antique z contractioni anhelitus. Et si potenter trita et sicca idem faciunt. Et quando fit emplastriz cum eis recentibus confert attritioni lacertorz

Cassia fistula. Johãnes mesue. Cassia fistula ẽ ex medicinis in quibus ẽ fiducia iuuamentorz. Et est sine nocumẽto carens acuitate et mordificatiõe z omni excessu ledẽte: que potest exhiberi in oĩi etate. iraqz pueris et pregnãtibus. Constat autẽ eius electio in sex proprietatibus. vt qz eius grundo sit grossa plena splendens multi ponderis. et sit pulpa eius splendẽs z pinguis. et hasta ex arũdine z ꝺseruata in vasis vitreatis ẽ equalis cõplexionis ad latus caliditatis declinans. z est humida in primo. et ẽ lenitiua et resolutiua clarificatiua sanguinis. nocet debilibus habentibus viscera lubrica. remouet ab ea hec nocumentum in permixtione mirabolanorũ. z reubarbari et aqua mastices et spica et quãdoqz necessarium est addere lubricitatem. z proprie in desiccatione viscerũ: quare miscetur ei oleũ de amigdalis dulcibus. et diuretica facũt eaz declinare ad vias vrine. quare necesse est eorũ permixtio quando oportet membris secunde expulsionis conferre. z ipsa est de tarde z debiliter solutionem facientibus. propter quod ꝓmiscenda sunt cum ea ex rebus habentibꝰ acuitatem: siue albasce et ysopus etenim vigorant eiꝰ operationẽ. z magz adhuc si cũ quibusdã ex ventrem soluẽtibus misceatur. z ipsa cũ aqua

casei est nobilis opatiõis. ¶Sera. lib. aggre. ca. chiarzambeth. id est cassia fistula. ⁊ sũt canne ꝓcaue. quarum color est rubeus ad nigredinem declinis. ⁊ inter ipas sunt lamine ex carne nigra ⁊ parietes diuidentes inter eas. ⁊ intra laminas sunt grana sicut grana zilocarate ⁊ eiusdẽ magnitudinis. sapor eius est dulcis. ⁊ color eius est inter glaucedinẽ ⁊ rubozẽ. ⁊ affertur a babilonia ex terra aliemen. Et virtus eius est q ipa est equalis complexionis et electa. Ex illa est q̃ est in canna sua interius nigra grauis ⁊ lucida. Et qõ de ipa vtimur plurimũ est caro. licet etiam cortice aliquãdo. Et sdẽ aucto. Aben Mesuay. Virtꝰ eius est que resoluit ⁊ extinguit acuitatẽ sanguinis.

Operationes.

A ¶Johannes mesue. Cassia fistula mũdificat sanguinem. ⁊ remouet acuitatem eius. ⁊ sedat sitim. et propie cum succo endiuie aut saltem deputato fm artem.

B ¶Et ipsa quidem mũdificat stomachũ: ⁊ educit coleram ⁊ flegma. ⁊ illud operatur sine nocumento. ⁊ caret mozdicatione.

C ¶Et ipsa quidem lenit guttur ⁊ pectus.

D ¶Et resoluit apata acuta ī eis. ⁊ ꝓfert calefactiõi renũ sũpta cũ diureticis ⁊ infusiõe liq̃ris.

E ¶Et ꝓhibet generationẽ lapidis ī eis. ⁊ ꝓfert febribꝰ colericꝭ. Et dosis eiꝰ fm Serapi. auctozitate Aben mesuay est a. ʒ. vi. vsq; ad. ʒ. x.

F ¶Serapion auctozitate Aben mesuay. Cassia fistula extinguit acuitatem sanguinis. ⁊ sedat apostemata dura que fiunt ex eo. ⁊ resoluit apostemata dura que fiunt in gingiuis et gutture quando fiunt cum eo gargarismata cum aqua arboris vulpis ⁊ passulis.

G ¶Et confert ictericie ⁊ doloꝛi epatis. et purgat coleram aduſtam. ⁊ mollificat ventrẽ mediocri mollificatione. ⁊ mundificat neruos.

H ¶Auicenna li. ij. cap. de cassia fistula. Cassia fistula est equalis in caliditate et frigiditate et humiditate. et est resolutiua et lenitiua. et confert apostematibus calidis. ⁊ visceribus ꝓprie et gutturi: quando ex ea fit gargarismus cum aqua solani. ⁊ linitur super apostemata dura et confert eis. et liniuntur ex ea podagra ⁊ iuncture doloroſe. quando dissoluitur manibꝰ in aqua coriandri humidi cum spuma psillij ⁊ deinde sit ex ea gargarismus confert ꝓuocationi ⁊ mundificat epar. ⁊ confert yctericie. ⁊ doloꝛi epatis. ⁊ est lenitiua ventris. et educit coleram aduſtam ⁊ flegma. et soluit sine nocumento et absq; mozdicatione adeo q ipsa est cõueniẽs pregnãtibꝰ. et soluit eas. loco eiꝰ ponit mediũ ipsiꝰ de tereniabin ⁊ triplũ põderis eiꝰ de carne passularũ. Octauũ ponderis ipsius de turbit. et q̃q; ponit loco passularũ liquiricia.

Capitulum. cliij

OCassia lignea. Hal. vij. sim. far. capi. de Cassia lignea. Substãtia cassie lignee est multum subtilis. et sapor eius est acutus et stipticitate pauca. ⁊ virtus eius est calida et sicca in tertio gradu. ¶Serapion lib. aggregatoris capitlo Melochaa auc. Diascoꝛidis. Sũt eius multe species. ⁊ nascuntur ī terris arabum vbi nascuntur species alie aromatice. habet stipitem grossum et corticem. folia eius sunt similia foliꝭ yreos nigra purpurea. et habet odozem similẽ odoꝛi rose. Et hec species est in prima bonitate ⁊ secũda. post hãc in bonitate est illa cuiꝰ color est sicut color coralli. et est subtilis. leuis. longa. grossi calami et plene mozdicans linguaz cum stipticitate ⁊ acuitate pauca. bonũ odozẽ habẽs participãtem aliquod odoris vini. Hee due species sũt vtiles in medicina. alie vero non sunt administrande: et ego volui eas rememozari vt non administrentur: sed abꝭciantur. Et est de eis quedam que est nigra habens odozẽ malum et corticem subtilem. et reperitur res quedaz similis cassie lignee et non est cassia lignea. Et

cognoscitur p̄ sapor̄ē. qm̄ nō est acuti sapor̄is: nec odorifera. z cortex ei⁹ ē adherēs ligno. z repit silr q̄dā hñs calamū latū lenē mollē aspectactu. z ē minus mala q̄z nunc dicta. sed peior oib⁹ illa est cuius color ē alb⁹. z odor sil⁹ is odori potri. nō hñs calamū grossum sed subtilem.

Operationes

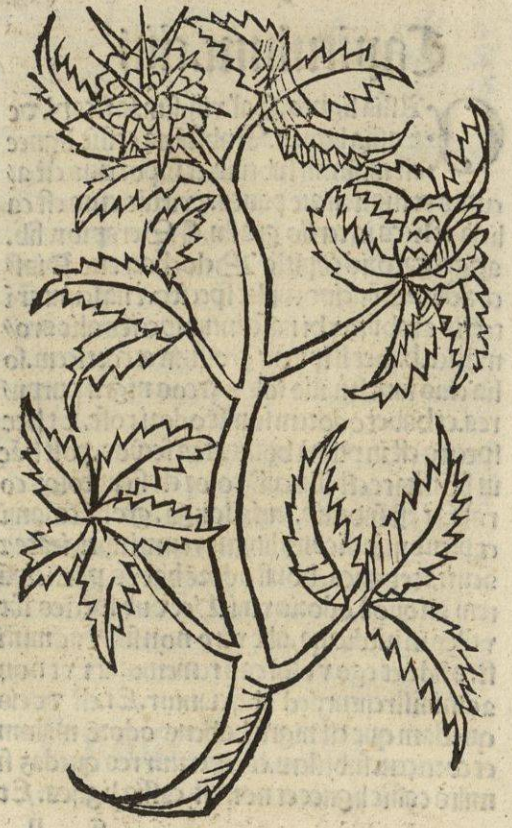
A Bas. Virtus eius ē q̄ resolvit et incidit z fortificat mēbra. z p̄uocat menstrua que retinentur causa grossor̄ humor̄ et viscosorum.

B ¶ Sera. Lassia lignea hz frutē p̄piquā cynamomo calefacit et desiccat et p̄uocat vrinam z stipticat leui stipticitate. et administrat cum medicinis acuētib⁹ visum: z q̄n admiscet cum melle et limit humiditas lacte que apparet in facie auffert eam

L ¶ Et p̄uocat menstrua. et conuenit veneno tyri quando sumitur in potu. z

D ¶ Et apostematib⁹ calidis intrinsecz quando bibitur. et dolori renū facto fomēto cum ea: et dilationi matricis q̄n fit eucatisma. i. fumigiū cū decoctione eius. z ponit loco cynamomi i cōfectionib⁹ duplicato pondere ex ea.

E ¶ Et idez auc. Melsaac. Fortificat stomachū z epar. et expellit fetū cū fortitudine. Aui. de vir⁹ cordis dicit q̄ confortat cor.

Capitulum.cv

CAstanea. Isido. libro ethymologiarū Castanea dicitur eo q̄ fructus eius gemini in modum testiculorum rotundi sunt. qui dum ejciuntur quasi castrant. Hec arbor simul vt excisa fuerit. tanq̄ silua expullulare consuevit.

Operationes

A ¶ Plini. li. xij. Castanea diligit montes z valles: sicut robur z abies. Nec amāt aquosa loca cypressi z castanee: sed sunt siccanee. Castanea ē a ceris modo crispa et ē etiam eidem fremitas spissa. Itaq̄z caricem vetustatemq̄z sentit tardissime. In vere aūt p̄cipiūt castanea terebintbus et aquifolium

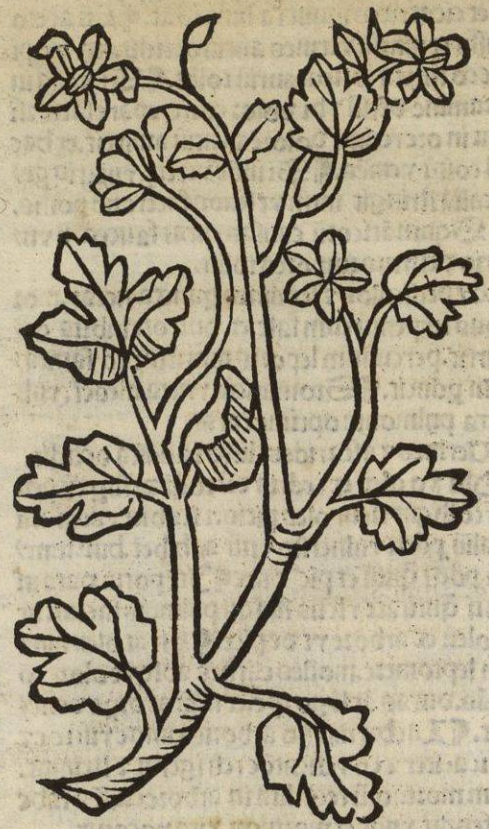
B ¶ Idem li. xvij. Semen ipsa serere docuit natura: cum decidens viuiscaret terra exceptum. Nec aliter proueniunt in glandes atq̄z castanee. quibus est p̄o semine fructus ipse. Castaneam inseruit Lorellius eques romanus suo⁹ metipso surculo in agro neapolitano:

E ¶ Hec inter laudatos ab eanomen accepit. Postmodum heres eiusdem libertus corellianam inseruit. Nec est inter illas differentia. q̄ illa copiosior. hec corelliana melior. Tempus vero statutū castanee ac pinee serendi est septimo kalendas Marcij

D ¶ Castanea pedamentis omnib⁹ p̄fertur facilitate tractatus perdurādi pernicitia regerminatione cedua. Salice quoq̄z letior fuerit facile solum. nec tñ arenosuz. maximeq̄z sabulū bumidū aut carbunculū vel cosi etiā farinā quam libet opaco septentrionaliq̄z p̄figido situ. vel etiā declui.

E ¶ Recusat eadem gallina rubricam cretam: omnemq̄z terre fecunditatez qua seri nuces diximus. sed non prouenit. nisi maximis. nec nisi quinis aceruatim satis. perfringi solum debet supra ex mense Nouembri in Februariū. quo solute spōte ex arbore cadunt atq̄z subnascuntur. Interualla pedalia sint vndiq̄z sulco: Et hoc seminario transferuntur in aliud. bipedali interuallo plus bien nio. Sunt z propagines nulli quidem faciliores. Nudata siquidem tota radice in sulco p̄sternitur. z tunc ex acumine supra terram relicto alia quoq̄z ab radice renascitur. sed translata nescit bospitari: pauetq̄z nouitatē bien nio fere postea p̄silit.

Capitulum.cvj.

Celidonia. Isidor⁹ in libro vbi supra. Celidonia dicit. vel eo q̄ aduentu yrū dinū erumpere videatur. Uel eo q̄ pullis yrundinū si oculi auferantur matres eorū illis ex hac herba mederi dicantur. ¶ Plinius libro vicesimo quinto. Animalia herbas inuenerunt in primisq̄ celidoniam. Hac enim yrūdines oculis pullorum in nido visum restituunt. vt quidam etiā volunt erutis oculis Eius genera duo sunt. maior fructicosa caule folio paslinace erratice. ipsa ampliore. duorum cubitorum altitudine flos albicans. flos luteus Minora folia sunt hedere rotundiora minus candida. Succus croci mordax: semen papaueris. florent yrundinum aduentu. marcescūt discessu. florentibus illis succus exprimitur et in vase ereo cum addito melle leniter cinere seruenti decoquitur.

¶ Platearius. Celidonia est calida et sicca in tertio grad. cuius duplex est modus. videlicet indica. que maioris est efficacie. Et cōmunis que in nostris regionibus inuenitur. et est minoris efficatie. Una tamen potest poni pro altera. Indica citrinam radicem habet. Et in receptione non herba sed radix poni debet. que per annos tres in efficatia multa seruari valet Ex qualitate sua virtutem habet dissoluendi et attrahendi et consumendi. ¶ Dyasco. Celidonia maior virgam habet vnius cubiti longam et amplius teneraz ac tenuem. Que in gyro habet folia plura botracio similia sed molliora et subalbidiora. florem aurosum profert succum croceum habens. virtus eius est viscida mordens et amara: non boni odoris. Radix desorsum est vna desubtus plures

Operationes

¶ Platearius. Celidonia contra dolorez dentium in frigida causa valet radix hec aliquantulum trita. valet et ad caput purgandum. Et vuam ex frigidis humoribus repletam. A

¶ Contra colicam passionem herba trita z in vino decocta supponitur. I

¶ Et ad cancrum oris aut neruorum pulvis radicis cuz puluere rosarum conficitur. z cum aceto decoquitur. L

¶ Ad fistulam eius pulvis cū capitello conficitur et ori fistule cum melle immittitur. D

¶ Galienus octauo simplicium farmacorum capitulo de Celidonia abstersiue fortissime et calide virtutis. quinimo et succus eius ad augmentationem visus est vtilis. in quibus cernit grossum quid sm pupillam et dyafora re indigent. Usi vero fuerunt quidaz radicez ad eos qui obstructionē epatis et yctericiam patiunt in vino albo dantes bibere. Similiter autem masticata vtilis est in doloribus dentiū. Parum vero celidonium acrum existens magna vlcera citissime cuti cathaplasmatū et vngues eprosis ejicit. expurgat vero succus eius pernares sufficienter acris existens. E

¶ Dyascorides capitulo de celidonia. Succus celidonie maioris melle addita in certamine coctus super carbones oculoz maculas detergit. Folia et radix z virga in vmbra estate siccantur. et sicut crocus cōponuntur. Radix eius anisso mixta et vino albo bibita yctericis opitulantur. Folia eius cū vino et cathaplasmata adhibita maculas detergunt. masticata dolorem dentium prohibent. F

¶ Celidonie minoris virtus est viscida. vulnerat cutim: scabiem detrahit. vngues leprosos excludit. succus eius radicis melle addito naribus infusus caput purgat. Eadem dicit Serapion capitulo proprio auctoritate Dyascoridis: licet per alia verba. B

Capitulum. cvij

CEdrus. Dyaſ.ca.cedrus Cedr⁹ arbor ē vnde pix cedria fit.cui⁹ ſemia ſunt p⁹ua atq; ſpinoſa.fructui iuniperi ſilia ſ mirte.Alia ēm ior q̄ ab aliquibus cedr⁹ lata appellat fructui cypreſſi ſimilās:ſed minor eſt. q̄ tamē eſt vexabil⁹ ſtomacho.atq; feruentē hz virtutē.de qua fit cedria.Eſt aūt cedria ꝓbabilis z vtil⁹ que ē ſpiſſa z limpida z in odore fortiſſima.in q̄ cū vigitū intinxerz pinguedie ſua rarius defluit.Itē ſerpin.i.cedrus.z eſt arbor cuius gūmi ē gūmi cedri.z ab iſta arbore emanat pix cedria vel cedrina.z ē pix liq̄da q̄ arabice vocatur bictan.et eſt genus abietis

¶Pli.ca.de cedro.Eſt inq̄t cedrus maior et minor.Minoris duo ſunt genera.ſcz licea et fenicea Differūt folia nāq; derogatū hūt ſpinoſum.o⁹ cedros vocat ramoſa z nitore infeſta.altera odorē pſtat.fructū ferūt mirti in magnitudie dulcē ſapore hūtē.Et maioris duo ſūt genera.Unū qđ floret z nō fert fructū.Aliud fructiferū nō floret.z in eo antecedētē fructū occupat nouus.ſemē ei⁹ cypreſſo ſile:ſz qđ cedrolētē vocāt et hac reſina laudatiſſima fit Itē alibi inter arbores q̄b⁹ pix fit cedr⁹ groſſi or quidā putāt q⁹ ſit iuniperus licet falſo

Operationes

A ¶Dyaſ.Uirtus eſt ei ſiccatiua z recorpatiua q̄pter nimietate colorꝭ ſui pellib⁹ iūcta vrit et ſiccat.caligines oculoꝝ detergit.glaucomata et cicatrices inuncta limpidat. ¶Cū aceto miſſa et infuſa vermes auriū occidit.cuz yſopi ſucco mixta ſonos auriū tollit. ¶Si miſia in foramine dētiū vbi dolor eos crepare facit z ſi diu in ore retinet dolorē dentiū amittit.et hac ad coitū veniēs. ¶Si inde veretz vnxeris genitalia ſtringit intm vt filios facere nō poſſis. ¶Squinātico⁹ cauſas curat fauces. ſi vnxeris deintus tumores tollit.

¶Et pediculos z lendines puncta necat .morſibus ſerpentū cum ſale et dulcore bibita occurrit.percuſſum lepꝛis maritimi ad ſanitatem ꝓducit. ¶Stomacicis vncta medet. vulnera pulmonis optime curat.

¶Uermes z aſcarides cliſteri addita occidit. Olīū ꝓo oleū ex cedria dū coq̄t deſup cū penna colligūt ſicut oleū picis.z ſcabiei z pediculi aialiū ꝓdeſt vulneribꝫ vtil⁹ adhibet.hui⁹ tum⁹ tm̄ ꝓdeſt q̄ntū et picꝭ dure ¶Itē potui data inciati q̄ntitate vlcus fluidū pulmois faciat. ſit āt oleū ex arbore vt de pice. ¶Eſt ār oleū nimium leptomere:molles carnes abſqz dolore cōſuās.duras āt lōgo tpe.et nigra corpa deſiccat. ¶Lachrymū ꝓo arboris cuiſdē viſcide z efficaciter z cū veſicatōe refrigerat z ſtringit. nam mortuoꝝ recōdita in arbore cadē a tabe defendit.vnde et mortuoꝝ vita vocatur

B E D E F H I K L

Capitulum.cviij

De cerefolium vulgo ꝛ q̄dā genus apij calidū in tertio gradu: siccū in ij. Dyas co. Cerefolio vis ignea est ꝛ acerrima Ex herbario. Cerefoliū nascitur in locis cultis in mense februario. locis frigidis post ydus seritur cerefoliū. quod agrum desiderat lentum humidum stercoratum.

Operationes

A ¶Isaac. Indictis particularibus in capitulo de apio: Cerefolium potui datum cum mellicrate vrinam et menstrua prouocat. lateruz ac dolorem renum et vesice placat.

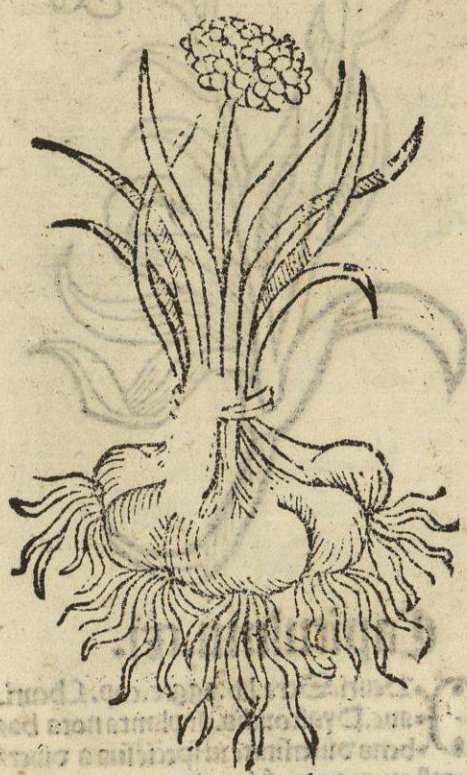
B ¶Ventris solutionem de grossa ventositate mitigat.

C ¶Stomachi ventositatem et omnium viscerum dissoluit: et opilationē aperit

D ¶Dyas. Cerefoliū cum melle addito medetur canceratis lateris dolorem haustum ex vino mitigare videtur.

E ¶Et aqua mulsa pituitatē resoluit. Ex aceto lubricos et tineas pimit: vrinā et mēstrua impellit. ¶Omnem q̄z tumorem soluit.

F ¶Dacer. Est cerefolio vis acra ꝛ ignea valde. Appositū cancris tritū cū melle medetur. Cū vino bibitū lateris sedare dolorē. Sepe solet trita m si necras desuper herbam. Cum mulsa bibitum pituite noxia soluit ꝛc

Capitulum.cix

De Epe. Dyas. cap. Sulbus. i. cepe. Eius species sunt due. Una ē q̄ habet rusum bulbū. q̄ bonus est ex terra pinguj ꝛ collectus customaticus ē. Alia est spēs bulbi plꝰ iſto customaticus. Oēe cū bulbicali. ꝛ viscidi sunt. Plini. ca. cepe. Epe virtutē habet incisiuam. et oblonga plus est subtiptica q̄ rotunda: et que colorē rusum habent q̄ ille q̄ album Siccēat viscidiores sūt q̄ virides. ꝛ crude. Et crude plus viscide q̄ cocte. Sera. li. agr. cap. Basal. i. cepe. Basal longe exceptis sunt acutiores q̄ rotunde. et plus subtiptice. Et ille que sūt rubei coloris sunt acutiores q̄ albe. ꝛ sicce q̄ recentes. ꝛ crude q̄ assate. Bal. vij. sim. far. ca. de cepa. Epe ex quarto gradu est calefactiuū substātia vero eius grossarū parcū est

Operationes

A ¶Dyas. Bulbi comesti crigūt linguā ꝛ fauces exasperant. stomachum inflant.

B ¶Cataplasmatibus adhibiti lassationibus ꝛ doloribus iuncturarū. et podagricis maximum prestant effectum. Corpori infixa euocant. soli et melle addito id facere possunt:

E ¶Tumores ydropicis bulbus impositꝰ spargit. Caninis morsibus subuenit. Addito melle stomachi dolorē compescit.

D ¶Et surfures ꝛ acoras nitro addito purgat. Liuores et maculas tollit. Medio oui addito et aceto et melle lentigines corporis emēdat.

E ¶Conquassationibus aurū ꝛ vnguiū cū polenta bene adhibet. Coctus in cinere calido et polenta addita ꝛ capitibꝰ minorū piscium nigris cicatricibus reddunt colorem.

F ¶Cocti ꝛ comesti dolorē lateris ꝓpescūt. Sz nō multū comedendi sunt. quia neruis contrarij sunt ꝛ siccatiue virtutis

B ¶Plī. Epe comeste inflatōes pstant. fastidiū tollūt. sitim prouocāt. et tollūt oris fetorē customatice sunt. Emorroidas impositē ꝛ bibent.

H ¶Succus eius immissus naribꝰ caput purgat. Morsibꝰ caninis occurrit melle et ruta ꝛ sale addito. Cum sepo gallinatio aurū dolorem et superfluos sonos compescit. et adulcerationes aurium prodest.

I ¶Lauda ꝛo fricata alopitias emendat. Puluis eius comestꝰ dolorē capitis remouet. Succus eius optime caput purgat. Naribꝰ attractus colericis ꝛ flegmaticis vtiles sunt.

K ¶Balienus. Epe emorroidis aperit appositā. Aut cum aceto illinita in sole aluos abstergit. Et fricata in alopitijs citius q̄ altionū pilos euocat capillos.

¶Si vero separauerit quis succum eius totū q̄ntū est residuū sufficiens terrestris substantie. Ipse aūt succus aquose et acree ē caliditatis. ita āt et suffusos et abliopinatos pre grossicie humorum iuuat vnctus.

¶Ex huiusmodi autē cōplexione tota cepa inflatiua est cōmesta. et ꝓterea quacūq; sicciora sunt cōplexione minus ventosa. Hoc idē auc. Dyascoridis in ca. xi. bulbus.

¶Bulbus cōmestiuus frigidior est bulbo vomitiuo ꝛ grossi. nechon viscosi humoris est generatiuus. Haz difficile digestibilis est ꝛ inflatiuus ꝛ libidinosis superplasmatus. Eo autē q̄ amaritudinis atq; stipticitatis ꝓticeps est absterſiuus et solidatiuus efficit et siccatiuus.

¶Ostensum est cū q̄ amarus quidē sapor in absterſiuis substantijs est. stipticitas ꝓo in solidatiuis. siccitas vero est in vtraq;.

¶Et idē in li. ō cibis. Cepa calefacit corp9 ꝛ subtiliat in ipso grossos hūores et icidit viscosos.

¶Cruda et cocta paucissimū dat corpi nutrimentū. nocet colericis. sed his q̄ flegmaticum humorē et crudō grossum et viscosum collectū habuerint ideo ea talia edulorum sunt. tilium partium quidem: non tamen calide virtutis est herba.

Operationes

¶Dyascorides. Folia ceterachelixa cum aceto ꝛ bibita. xxx. dieb9 splenē siccant. Item folia ipsius vino addito et carbaplasma impositā: splenī singulare presidium est.

¶Isopi folia cū aplenon solijs trita cū leuissima vini bibitione splenem ꝓsumunt

¶Stranguirijs et subglutionib9 et ycteritijs prodest. Bibita calculos frangit.

¶Dicit q̄ folia cū splene mule collo suspensa mulierē generare non sinit. sane nocte suspendenda est. et obseruādum ne luceat luna aut de die suspende. et si homo ꝓ muliere eandē soverit. ꝛ assit alius q̄ dicat: inde sodite vt illa nō generet etiā hoc dicitur prodesse.

¶Galienus. Ceterach lapidem frangit et splenem subtiliat vel attenuat.

Capitulum. cx

Ceterach. Dyas. ca. Aplenon. id est ceterach. Aplenon folia habet scolopēdrie venenose similia. Nascitur in locis saxosis vel parietibus ex lapide fabricatis. folia eius sūt multa ex vna radice ascēdētia. diuisa sicut polipodium subtus rufa et aspera et super virida. Est vero sine halta. sine flore. ꝛ sine semine. Hal. vi. sim. far. ca. Aplenon. Sub

Capitulum. cxj.

Ebeuri. Sera. lib. aggre. cap. Ebeuri. auc. Dyascoridis. est planta nota habens diuersitatē in specie sua a diuersitate florum cognoscitur. Nam quedā flores

albū.q̄dā purpureū.et q̄dā citrinū.Et q̄ hz flo rem citrinū melioz est ꝛ aptioz in medicia. Sz q̄dam dicunt q̄ eheri sunt flozes silꝫ violaꝝ nō in die sed in nocte redolentiū.quozum odoz ē vt odoz violarū.et verū dicunt.Et idem auc. Hal'.Eius flozis substantia est subtilis aquo sa ꝛ ꝓie sicca ex ea.ꝛ sapoz eius ē amarus.ꝛ ꝑ tus eius est que calefacit ꝛ desiccat absterg it: ꝛ subtiliat.

Operationes

A ¶Sera.Subtiliat maculas grossas q̄ sūt in oculis.ꝛ aq̄ decoctōis ei⁹ puocat mēstrua ꝛ ex pellit secundinā.et fetū mortuū q̄n sedet in ea. et q̄n bibit cū aq̄ aut alia re corrumpit fetum.

B ¶Et curat apostemata matricis quando sup ponit eis.ꝛ ꝓie antiqua dura. Uirtus semis eius est sicut ipsius flos.

L ¶Confert fistulis q̄n desiccatur et pulueriz at in eis.ꝛ ꝓfert omni apostemati duro putrefa cto.et habens colorē citrinū ad oia est fortioz

P ¶Eheri flozes sunt similes violis in odoze. quoz alij sunt albi.alij sūt glauci in nocte po tissime redolentes.et coz herba alio nomie vo cat herba gallica vel flozes cipri.

E ¶Et alij sūt colozis purpurei.q̄ herba a roma nis vocat ⁊solida.licet incōgrue: Prime autē due spēs scz citrina et alba sunt spēs viole ſm Dyascoridē.vt apparet in ca. Viola.

Capitulum.cxij.

Centaurea. Dyascorides. Centaurea ſm translationem nostrā. Centaurea maioz quam multi narcam aut gentia nam dicunt ꝛc.sed falso.q̄n in lra gentiana dicit q̄ succus centauree efficit sicut succ⁹ gē tiane.Ergo centaurea nō est gentiana.vt mul ti dicūt.Similiter Dyascorides facit semotū capitulum de centaurea a capitulo de gentia na.ergo non sunt idem.Dicit autem Dyasco rides. Centaurea abūdat in Licia ꝛ Archa dia.folia hz similia nuci regali viridia: ꝛ ob longa sicut cauliculi.ꝛ rotunda ꝛ serratim ex teri⁹ incisa sicut tres digiti.ꝛ ꝑgā similē lappa tio duoꝝ vel triū cubitoꝝ lōgā.radix ē illi mul tas virgas habens.in q̄b capita sunt similia miconio ꝛ lōga cū flore purpurastro et rufo. Radix est grossa ꝛ grauis et fortꝫ acerrime suc culentia.q̄ succus stiptic⁹ ꝛ viscidus ē rubei co loris. Locis nascitur pinguioribus et solanis cuius succus exsiccat ꝛ coquit sicut gentiana: Centaurea minoz quam multi linoliam dicūt fortiter desiccat absq̄ alia mordicatione. Ho minatur etiā ab alijs elleborītis siue amarattꝫ vel febrifugia. Nascitur in locis aquosis. ꝓpe riconi atq̄ origano similis.virgam habens ꝑ longam angulosam.florem purpureum. folia minuta et oblonga sicut ruta.semen sicut tri ticū.radix est ei oblonga ꝛ inutilis.gustu ama ra. Halienus septimo simpliciū far.ca.de cen taurea. Magna radix sicut in gustu qualita tes contrarias habet.ita vt in vtilitate opera tionis:sed ſm gustum aeris simul ⁊stiptica ap paret cum quadam breui dulcedine.ſm ope rationes vero acredo quedam calliditatis o pa ostendit. Centauree parue radix quidem omni fariam in operatiua est. Rami ꝙ eius ꝛ maxi me frondes qui in eis ꝛ flozes vtilissimi.domi natur autē in eis amara qualitas.modica sti ptici tate participans.et ꝓpter hanc cōpleti onem fortiter multum est hoc farmacuz absq̄ mordicatione.quoniam autem omia talia vti lia sunt multotiens dictum est.

¶Sera.li.aggre.capi. Centorion.id est Cen taurea.auctoritate Dyascoridis. Centaurea maioza habet folia similia nuci regale longa ꝛ viridia sicut folia cauliū in summitate grada tim incisa.habet virgam similē virge acetose: cuius longitudo est duoꝝ aut triū brachio rum habens ramulos plures egredientes ab vna radice.super quos sunt capitella similia capitibꝫ papaueris nigri rotūda tēdētia ad lō gitudinē.et habet florem cuius color ē similis

kalb.et semen simile cartamo inter florez eius et flos eius est simlis lane.z habet radicē gra uem.cuiꝰ longitudo est duorū brachiorum.Et nascit in terrz soli expositis i mōtib arborosis z in terra pingui.Minor ꝓo cētaurea nascit i aquosis locis z est similis herbe ypericon aut pulegio montano.habet virgaz vnius palme quadratā:florem rubeum vergentē ad purpu reitatem.et habet folia parua oblōga sicut fo lia rute.z semē sicut granū frumēti.et habet ra dicem paruam in q̄ nullū est iuuamentū.et in sapore eiꝰ vincit amaritudo plus q̄ aliud.z est in eo stipticitas pauca.z virtus eius est que ō siccat sine mordicatione.Plī.ca.de centaurea Ē lia maior:alia minor.sunt ambe calide z sic ce cōplexionis in secundo gradu.

Operationes

A ¶Diascorides.Centaurea maior vires habz cum aliqua exasperatione relaxantes.vnde to tum ventrem purgat

B ¶Radix aūt eius est candens sicut ignis mol lis fragilis cum succo subrufo z acro cū magꝰ na amaritudine.

E ¶Nec radix cōquassationib vtilis est.pleure ticis z disnoicis maxime ꝓdest.tussim a nticꝫ cōpescit.asmaticis et emoptoicis singulare p sidium est.non febrientib cū vino.z.ij.de radi ce eius dat febrientib cū aqua tortōnib z cau sis stericis similiter data prodest.

D ¶Henstruis ūpat.aborsum facit in modū collirij suppositā.nam acredine sua p̄dictū fa cit.et fetum mortuū expellit.et vinū corrumpit et extrahit.In hoc autē q̄ stiptica est plagas glutinat.ad reumata iuuat.

E ¶ Succus omnia facere illa nouit.maxime vulneribus cicatricem inducit:

F ¶Paracolesim facit:carnib incisis z in soco positz addita memorat q̄ carnē in se coagula re facit.licij modo exsiccat z p licio illā vendūt

B ¶Centaurea minor tōsa et imposita viridis vulnera purgat paracolesim prestat.

H ¶Cicatrices vulneribus recentibus et veteribus inducit.

I ¶Elixatura eiꝰ bibita colerā z būores pigues deponit.sciaticis ano supposita sanguinē pro uocat z dolorē illiꝰ mitigat.succꝰ eiꝰ melle ad dito caliginez oculis detergit:aborsum facit: neruis dolentib fomēto p̄stat auxilium

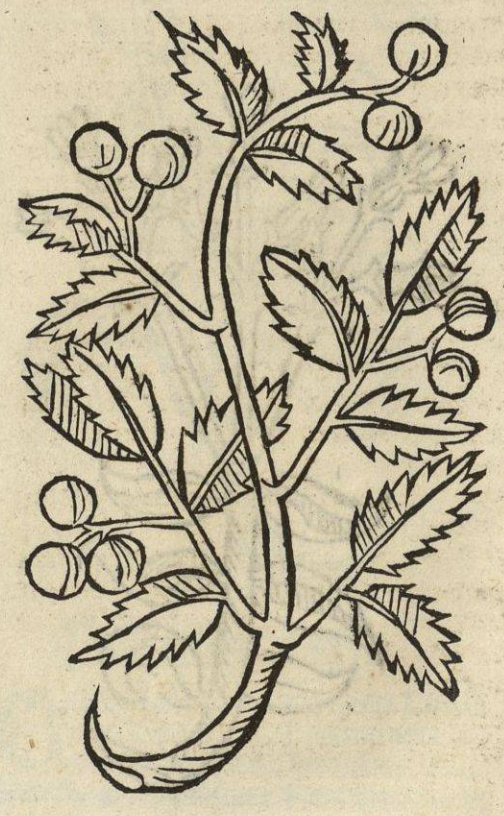
K ¶Bal.Ē taurea magna ꝓuocat mēstrua Et est embriones mortuos euellēs et viuos cor rūpens educens.stipticitas ꝓo ea q̄ sunt gros se partz et terrestris frigiditatz in glutinando vulnera et iuuādo eos q̄ spuunt sanguinem

¶Dant aūt z de ea.z.ij.eis q̄dē q̄ febriunt cuz aqua.eis q̄ sunt sine febre cum vino. L

¶Secundū aūt virtutē que ex omnib qualiꝰ tatibus insessionib et vulsiōib et disicis z an tiquitatis confert tussib.nō em̄ euacuare solū oportet in his quod est p̄ter naturam.sed z ro borare et vigorare que expurgata sunt ad ea dē igit vtilis est que acerrima.q̄n nō sola nec sincera existat sed vel dulcedini alicui p̄miscet vel non omnino amaritudini.Fortitudinē ꝓo z violentiā non habebit p̄mixta ei aliqua sub stantia eucrata.talis enim est que dulcis.Ad confortandam autem et congregandaz stipti citas est necessaria. M

¶Et centaurea igitur minori magna vulnera conglutinantur cum catha plasmatur ipa her ba ad huc recenti.et etiam difficile congluti nabilia vlcera cōsolidat eo modo vtentib.ex iccat autem cum conglutinativis z siccativis p̄miscetur virtutib.quecūq; em̄ et fistulas cu rare nate sunt et duricies antiquas mollificat z mala morigerata vlcera sanat. N

¶Serapion li.aggre.ca.ꝑrio de centaurea maiori et minori.eodem dicit auctoritate Dy ascoridis et Galieni.que hic dicta sunt: licet per alia verba. O

Capitulum.cxiij.

CErasum est fructus. Cerasus ē arbor. Et est fructus qui arabice vocatur ceraſie. grece et latine cerasa. et aliq̄ vocant ea grana regū. Sera. li. aggre. ca. ceraſie. i. cerasa. Et dicūt q̄ sint grana magna similia prunis. ꝛ sunt in oriente et est granum regum. Et est illud quod est apud nos. Et auct. Hal. Sunt ex eis dulcia. pōtica et acetosa sicut inueniunt mala granata et poma. Et ipōrum quecunq̄ nedum maturata sunt. quedaz quidam sufficienter pōtica sunt. quedam autē acida similia sunt moris. sed in moris quidem non maturis acida qualitas dominatur pontica in cerasis vero non semper.

Operationes

A ¶Serapion. Dulcia descendūt a stomacho cito. ꝛ iuuamentum quod inferunt stomacho paucū ē. ꝛ pōtica facūt ꝓfluuiū eius.

B ¶Acetosa ꝯo desiccāt flegmata et superfluitates stomachi plus q̄ pontica. ꝛ causa huius ē q̄ in eis ē res incidens. et conferūt stomacho flegmatico et pleno superfluitatibus

E ¶In arboribꝫ ꝯo gūmi ē cōis. virtus' oīb⁹ viscosis ꝛ īmordacibꝫ farmacijs ꝓpterea in eo ē ꝗtus medicinarū inuiscātū sine mordicatiōe. ꝛ iō ꝓferūt aspratōis pulmōi. ꝛ ē in eo virtus ſb tilians. ꝛ ideo conferūt lapidi q̄ bibuntur.

D ¶Dyaſ. ca. de cerasis Cerasum viride pomuz vētrem bene etat et puo cat. aridū siccat ꝛ detinet stomacho viride cōtrariū. Siccū (in q̄) vtile accipitur. Hoc quidā estimāt vrinā mouere a non paucis autoribꝫ tradit. si mane recentia cum suis nucleis deuorata sunt aluum tam copiose fluere vt ex cadē causa etiam morbo pedes implicati liberentur. sit ex eis dyacerasson. quod omnibus est notum

E ¶Galieno placet non vnā in oibus cerasis pomis esse virtutē. Hā in q̄busdā austerus sapor in q̄busdā calidus. ꝛ in q̄busdā dulcis apparet. et vult austera ad ß valere q̄ ventrē restringant: stomachū ꝯo cōfirment. Acida indicat flegmate abundantibꝫ stomachis optima. nā magis siccant et grossitudinē desiderio humoz incidūt: dulcia stomacho aduersa pronunciant. citius tñ per intestina defluere.

F ¶Gūmi q̄ truncus illacrimat. exasperitas arterias optime lenit. si in vino veteri detur in solutione resolutū simili modo datū: fastidiuz stomachi nauseantis auertit.

B ¶Et de facile fedita tē pallōris excludit cū mero hausti calculos quibus etiā vesice, cannal' obstruitur in arene puluerem soluit.

Capitulum.cxiiij

CRetanus. Dyaſ. ca. Cretanꝰ frutex ē herbe, duos ramos habētis in vnius cubiti longitudine. et nascitur in locis saxosis et maritimis cum foliis albis ꝛ pinguibus similibus andragne latioribus et oblongis. florem habet album et semen libanotido simile magis rotundum et odoratū. quod desiccatur vt triticum: Radices tres aut quattuor habet digiti grossitudine. odoris suauissimi plenum. Galienus septimo sim. far. capitulo de cretano. Cretanum salsum quodammodo et cum gustatur simul cum breui qualitate quocirca est virtutis eius absterſiua est simul ꝛ ex siccatiua. debilior autem est fm vtraſq̄ amari longitudine

Operationes

¶Dyascorides. Folia et semen eius et radices cocte cum vino et bibite vrinā prouocant: ycteriticis medicantur. menstruis imperant. crude et elixe comedi possunt. ꝛ in sale compositē māducantur. folia eius in gustu satis acida sunt A

¶Paulus ca. de cretano. Cretanus calidꝰ ē et siccꝰ in tertio gradu. Herba est que in locis maritimis reperitur. virtutem habet valde diureticam ex subtili substantia. B

E ¶Contra dissuriã stanguiriã et viciũ lapidis z yliacam passionẽ bibat ipsa in multa quãtitate bulliat in aqua salsa vino et oleo: et in ea sedeat patiens vsqz ad vmbilicum

D ¶Item contra yliacam passionẽ ponatur in criteri.

Capitulum.cxv.

Cicuta.Sera.li.aggre.ca. succarã vel conisa auc.Dyas.Est planta habens stipitẽ pcauũ in q̃ sũt multi nodosi: sicut nodi feniculi.z est multũ maior feniculo.et bz folia silia foliis ferule habẽtia grauẽ odorẽ z stipitẽ cui⁹ est corona in q̃ sit flores albi.et ẽ semẽ simile semini anisi.nisi quia est albius.et bz radicẽ non multum infixam terre.q̃ est frigida valde. hec radix occidit sua frigiditate.Paulus capitulo de cicuta.est planta cuius semen frigiditate sua est interimens.sed vino puro et calido eius nocumento subuenitur.Halienus viij.sim.farmacorum.ca.comum.id est cicuta quoniaz summe est in frigiditatiue virtutz omnes sciunt.

Operationes

A ¶Sera.Corona huius plãte accipit cũ toto semine antecz desiccet.et terit et exprimit succ⁹ z siccat in sole.et administrat in collirijs q̃ fiunt ad sedãdos dolores oculoz z ẽ optimũ in B ¶Et quando sit emplastrum cum eo sedat ca liditatem z bertigipilam z formicam. B

¶Et quando teritur hec planta cum suo semine aut cum foliis z fit emplastrum cum ea: super testiculos abscindit pollutionem z gonorream.z si fiat emplastrum cum ea sup virgam prohibet erectionem. L

¶Et quãdo emplastrant cũ ea mãmille mulierum phibet ab eis lac.Et quãdo ponit sup testiculos puerorz sinit eos augeri. D

¶Et qñ ponit sup mãmillas puellarz nõ pmittit eas magnificari.meliorãt ex hac planta est illa q̃ nascit in crete insula.in chia z in atica. E

¶Plinius conizza.id est cicuta que omnibus nota est.Cuius folia viperas et serpentes effugant.z est frigida frigiditate mortali. F

¶Platearius. Cicuta nõ vtimur interioribus. quia venenosa est z in substãtia z in qualitatibus. Intantum cñ dissoluit.q̃ spũs inanimantur.z ex hoc membra mortificantur. Virtutez habet potissimam fm radicem.secundo fm folia.minorẽ fm semẽ.Unde semẽ eius qñq̃ ponũt i medicinis.et ex ea vngentũ potissimũ sit contra arteticam et podagram. G

¶Isidorꝰ.Cicuta vrinã z menstrua puocat z augmentat. Lumbricos et ascarides necat. Sciaticos z arteticos de grosso flegmate iuuat.si in cl⁹ aposimate lauet aut potet. Grossam intestinoz ventositatẽ dissoluit.Colicam passionẽ z yliũ dolorẽ curat. pect⁹ z pulmonẽ de viscoso z grosso flegmate purgat. H

¶Plinius libro.xv.Cicuta venenum est publica quadã atheniensiũ pena inuisa. ad multa tñ vsus nõ omittendi. Semen habet noxium Caulis aũt est viridis.z vsit plerũqz sicut i platanis.lenis hic z geniculatus vt calami nigricans. Altioz sepe binis cubitis. In cacuminibus ramosus.habet folia coriandri tenuioza graui odoratu. Aniso crassius.radice pcaua nullius vsus.Semini z foliis inest vis refrigeratoria.q̃ si enecat incipiũt augeri ab extremitatibz corpis.Remediũ aũt est prius q̃ puniat ad vitalia.natura vini ex calefactoria ac i vino potata irremediabilis existimat.Succus exprimitur foliis atqz floribus. tunc enim maxime est tempestiuus et melior. K

¶Semine trito expressus et sole densatus in pastillos:necat sanguicm spissando.hec altera vis.Ideoqz sic necatorum in corporibz apparent macule.

¶Ad dissoluẽda medicamẽta vtunt illo p aq̃ z ad refrigerãdũ stomachũ fit ex eo malagian. valet ad cohibẽdas epyforas cistuas. oculorũqz dolores sedãdos circulinitũ. Dilect⁹ colliriꝰ. ¶Et alios oñes cohibet reumatismos L M

Folia quoq; tumorem omnē: ac dolorē et epi
forā sedant.

Capitulum.cxvj.

Cicorea. Platearius. Licorea q̄ et spō
sa solis. z solsequium et intuba dicitur.
frigida et humida est in secundo gradu
¶ Constantinus in libro graduum. Licorea si
ne sponsa solis frigida est et sicca in primo gra
du.
¶ Plinius li.xx. Intubum erraticum apud
nos quidam et ambugiam appellauere. In
Egypto vocant cychorium.
¶ Idem in libro vicesimoprimo Lycoriū post
vergilias nascitur. florētq; particule eius. Ra
dix est eis lenta qua vtuntur ad vincula.
¶ Actor. Hec herba scz que vulgo dicitur cy
corium: ipsa etiaz alijs nominibz preter supra
dicta dicitur elytropiuz et dyonisia. Unde de
ipsa quoq; dicetur inferius in capitlo. Elytro
pium de. E

Operationes

A ¶ Platear. in ca. Lycorea. Herba ipsa come
sta valet ꝺ venenū Succus eius valet ad opi
lationē splenis et epatis ex calida causa. z con
tra calefactionē eiusdem. Hec herba viridis ē
et multe efficatie. sicca ꝺo nullius vel parue.

B ¶ Cocta et comesta valet opilationi splenis z
epatis. z ꝺ calefactionē epatis. Succus epati
supponitur vel cathaplasmatur.
¶ Et quia virtutem habet restringendi vene
num: aīalia quedā a venenosis animalibz lesa
huius herbe tactu sanantur
¶ Constan. li. vt supra. confortat stomachuz D
et valet contra scorpiones. aliozūq; reptilium
morsuz cū myrrha mixta. et mulieri suppolita
prouocat menstrua.
¶ Plinius li.xx.ca. Intubum. Id refrigerat i E
cibo sumptū. et collectiones sanat illitū. Suc
cus decoctus ventrem soluit. Renibus et sto
macho proficit.
¶ In aceto decoctum vrine tormenta discu F
tit. Itemq; morbum regium cum mulso si sine
febre sit resecat et adiuuat. Mulierū purgati
onibus in aqua decoctū adeo ꝓdest vt mortu
os trahat partus.

Capitulum.cxvij

Cinoglossa. Isid. in li. etymologiaruz
Cinoglossa est herba quā linguā canū
vocant. A cinos qō ē canis. z glossos
qō est lingua. Inde cinoglossa. id est lingua
canis. Et est herba similis arnoglosse: nisi qz
sunt ei coste apparētes in foljs eius. sed sunt
leuia satis et est in eis borra apparens

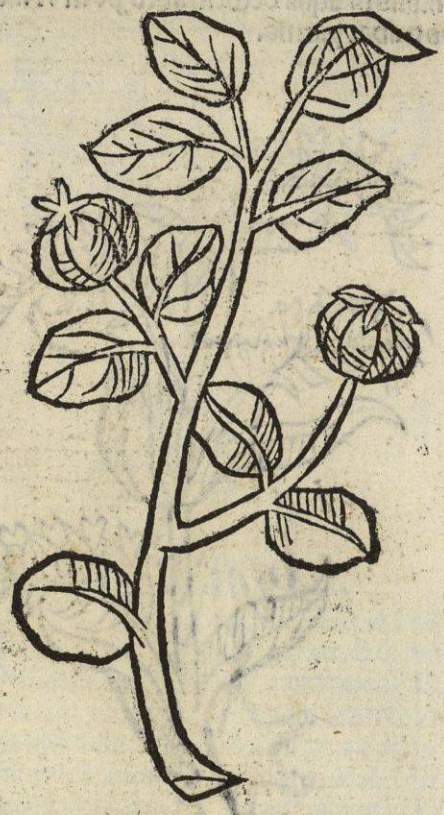
Operationes

A Medetur vlcerib⁹ oz et alijs vlceribꝫ fraudulentis frigide et sicce cōplexiōis. ꝛ curat alcolā. balneū decoctiōis eius curat gomorreā

B ¶ Plini. li. xv. Litoglossos. caninā imitans linguā topiarijs opib⁹ est gratissima.

C ¶ Aiunt q̄ cā q̄ tres tirsos seminis emittat. Eius radicē potatā ex aqua prodesse ad tertianas. que quattuor ad quartanas.

D ¶ Est ꝛ alia similis et q̄ lappas ferat minutas cuius radix pota ex aqua ranis ꝛ serpentibus aduersatur.

Capitulum. cxviij

Citonia. Dyascorides. Litonia vel citomus est arbor malorū citromorū. Cuius folia virtutem habent medicinalez ¶ Palladius libro secundo. Mēse Januario uberes inserunt citomo. Idem li. iij. Litonijs serēdis pleriq; tempora diuersa dixerūt tamē mihi vsu compertū est. In Italia circa vrbez mense Februario vel inchoāte Martio plantas citomorum radicatas in palumato solo reponisse. adeo velociter vt sepe lequēti anno (vt frugi) gauderēt. Idem mense Februario citonia inseruntur melius in trunco q̄z in cortice Recipiunt in se surculos ꝓpe omnis generis. punici sorbi. omniūq; malorū que meliora producunt. Inserantur autē nouelle arboris quibus succus in cortice est. Si maior est circa radicem melius inseretur vbi cortex ꝛ lignum benescio soli adherentis humescit. ¶ Galienus secundo libro de cibis. Mala ipsa non sunt habentia vnam naturam: quod est. quia q̄dā ex eis sunt dulcia. quedam pontica. et quedaz stiptica. et quedam acetosa. ꝛ quedaz insipida. Et in dulcib⁹ est substantia aquosa temperata. Ex pontica vincit in eis frigidum terreum. Sed in stipticis hec est eadem substantia cuz aquosa substātia dulci. In acetosis aūt ē substantia frigida. ꝛ virtus ponticorū ꝛ stipticorū et acetosorū est virtus que incarnat ꝛ q̄ cōglutinat vulnera. Et ꝓbibet illud qđ cumit ad apostemata in ꝓncipio coq. ꝛ sortificat os stomachi ꝛ stomachū laxū et fluxū. maxie ꝓ q̄ sē stipticiora ex eis acetosiora. Sed illud qđ vincit super naturam insipidoz est aqua. Et complexio eorum est humidior et frigidior. Et ipa admistrātur in medicinis apostematū in ꝓncipio coq. ꝛ in augmento. ꝛ vniuersaliter in malis ē humiditas multa. ꝛ superfluitates frigida. ꝛ ideo destruitur succus coq. et arefcit. Seruā tur tamen quando coquuntur cum melle. ꝛ fit inde rob. Et seruantur eodem modo citonia ipsa cum melle sicut et succi corū. Litonia maiora vocantur saturninia. ꝛ sunt maioris iuuamenti q̄z alia. Rememorās ergo illoz quecūq; poma stipticant scias frigidum ꝛ terrestrem humū habere. quecūq; autez acetosa vident frigidum quidem. sed subtilius partiuz. medie ꝓ complexionis esse que dulcia ad calidius declinare vidētur. sicut que perfecte apoya. id est sine qualitate ꝛ valde aquosa ad frigidius inclinata. Austeris ergo ipsis ꝑm predominantium humoz virtutes. Austeris aūt pomis q̄ dem quando propter humiditatem multam atonus. id est sine vigore venter exierit: pontis autem quando sufficienter excreuerit huiusmodi. Acetosis ꝓ q̄ estimaueris in ipso grossum humorē collectū esse non valde aliq̄d frigidum tanq̄ frigidius quidem nō acetosis sed trimeis indiget. Siccant autē ambo grossitiem humoz acetosa et drimea. Differunt aūt hec in hoc q̄ hec quidem cū infrigidatiōe. illa vero cū caliditate opat. Palam autem ex iā dictis sepe q̄ stiptica quidē superfluos secessus restringunt. acetosa humorem quidē grossum inuenientia in ventre diuidunt hunc. lubeū cūtq; stercus. ꝛ ꝓpter hoc humectāt egestiones.

purum autem inuenientia ventrem restringūt ipsum magis

Operationes.

A ¶Auicenna lib. ij. cap. de citonijs. Quando abluitur cinis z folioꝝ eius sunt sicut tuthia. z rob pomoꝝ eius arescit ꝓpter illud qđ est i ipo de humiditate aquea frigida. z assatū est melius z magis ꝓferens. z eius quidem assatio sit quando cū eꝝ cauat z ejiciunt grana eius. z ponitur in ipo mel z linit luto eius corpꝰ. z postea ponit in cinere. frigida est in primo z in fine. et ficca in principio secūdi. Et est stipticū cōfortatiuū fortiter. z flos eius est stipticior. Et similiter oleū ipsius z dulce. est minus stipticū. et semen eius est lenitiuū sine stipticitate.

B ¶Et ꝓhibet cursum superfluitatū ad viscera. et retinet sudorē. z oleū eius ꝓfert scissuris frigoris et formice. et est vtile vlceribꝰ scabiosis. Et multitudo eiꝰ generat dolorē neruoꝝ. z assata ponit sup apostemata oculi calida.

C ¶Et eius succus ꝓfert dilatiōi anhelitꝰ et asmati. z ꝓhibet sputū sanguinis. z semē eius eō fert asperitati gutturꝭ. z lenit cannā pulmōis: et muscalago eiꝰ etiā humectat ipam cannā.

D ¶Et ꝓfert vomitui z ebrietati. z sedat sitim. et ꝓfortat stomachū recipientē superfluitates.

E ¶Syrupꝰ eius z ipsiꝰ infusio. z qđ de eo elixatum est ex ipo vtuntur multi in secūda mensa super vinum. z ꝓhibet ebrietatem.

F ¶Et fit ex eo syrupus confortans appetitū defectū valde z mortuū. z confortat stomachū.

G ¶Et prohibet vomitum flegmaticum. z est prouocatiuum z iam dictum est qꝛ illud est per accidens. Et illud quod cum melle elixatum est est maxime prouocatiuum.

H ¶Verūtamen quādo soluit ventrē z nō stringit z generat colicā z dolorē ventris pungitiuum z cōfert dissuria. z retinet fluxū mēstruorum. et cōfert arsure vrine qñ distillat succus eius aut oleum ipsius in virga. et cōfert oleum eius renibus et vesice.

I ¶Et quando sumitur post cibum soluit adc. qꝛ quando plurimū ex eo sumitur extrahit cibum ante digestionē. et cristerisatur decoctio eius ad eminentiam ani z matricis.

K ¶Rabbi Moyses. Citonia a pregnantibus comesta generant filios hilares. et comestio ipsorum assorum post cibū generat gaudiū.

L ¶Serapion libro aggregatoꝝ capitulo Lafa auctoritate Dyascoridis. Arbor citomorum et maloꝝ folia similiter z flos z sūmitates sunt stiptice. et proprie arboris citomorum. et fructus immaturus est stipticus.

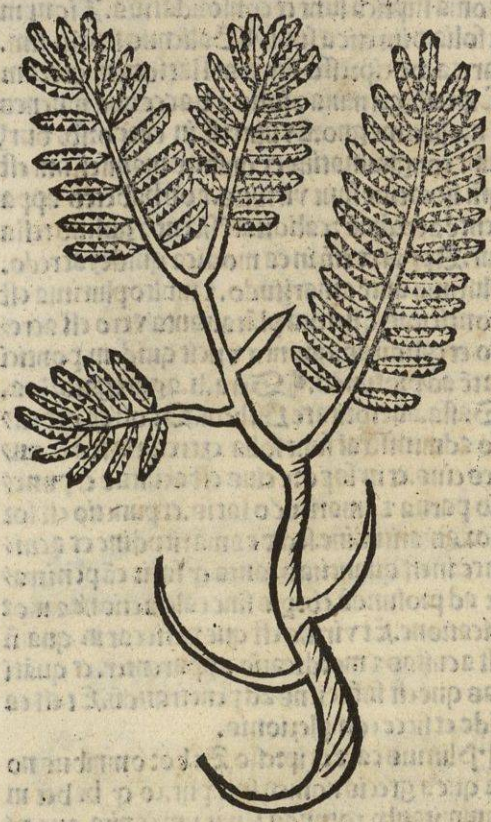
M ¶Mala aūt illa qđ colligunt in vere generant coleram citrinā. z inducunt inflammationē z nocent neruis z iuncturis z membris que sunt de genere neruorū.

N ¶Sz citonia sunt bona. z si assant sunt meliora hīntibꝰ fluxū antiquū. z vlcera intestinorū z sputū sanguinis. z collericā passionē.

O ¶Et illa qđ dicunt mellomella mollīt ventrē et expellūt lumbricos. et sunt mala stomacho et inflatiua ipsius.

P ¶Sz illa qđ nominant in latino arnicata. sūt bona stomacho. z stringunt ventrē. z puocāt vrinā. nisi quia sunt debilioꝝ virtutis qꝫ citonia. z ista sunt illa qđ vocant atyrotipa Et similia ex eis sunt similia malis in vere nascentibꝰ in stipticitate.

Q ¶Et oportet. qꝛ administrent citonia in egritudinibꝰ in quibus oportet stipticare antequꝫ ad maturationem perueniant.

Capitulum. cxix.

Cypressus. Isidorus. Cypressus grece dicitur eo qꝛ caput eius a rotunditate in cacumen erigit. vnde et conon vocat. id est alta rotunditas. Vnde et fructus eiꝰ conos dicitur: qꝛ rotūditas eius conū imitat. Huius lignū cedro pene proximā habet virtutem. Temploꝝ quoqꝫ trabibus aptum impe

netrabili soliditate nunq̃ oneri cedit. Antiq̃ ramos cipressi properogum constituere solebant. vt odoris sui tocūditate cadauerū odorem dū verentur opprimerēt. Nec arbor apd̃ paganos mortuis consecrata est. eo q̃ in modum hominis excisa non pullulat

¶ Ambrosius. Cipressus z pinus in alta secumina extulerunt. manetq̃ prerogatiua cipressis. vt nulli eas venti horrore suis disturbent coronis. Nec arbor lacunaribus est vtilis. commendandisq̃ fastigijs. Unde in canticis dicit etiā. Lacunaria nostra cipressina. ¶ Palladius libro duodecimo. Cipressus ad fabricemateriā est egregia. ¶ Plini. li. xvij. In choo insula nasci credunt cipressi. Horem imbuit decussum terre alitu animante.

¶ Platearius. Cipressus est calida in primo gradu. sicca in secundo. Huius arboris folia lignum z poma cōpetunt vsui medicine. Sed poma stiptica sunt et consolidativa. Lignum z folia diuretica sunt. ¶ Galienus septimo simplicium. ca. de cipresso. Cipressi germina z folia z bacce que iuuenes z molles magnorū vulnerū in corporibus durum sunt conglutinative ex quibus manifestum est quōd siccative sunt virtutis. non habētes apparentē acredinē z caliditatē sicut z gustus testatur. Apparet enim in ea modica quidez acredo. plurima autē amaritudo. z multoplurima est pontis citas q̃ in tota plāta. tanta vero est acredo et caliditas. quanta ducit quidem pontis citatē ad profundū. ¶ Serapio. li. aggregatorum. ca. Sassa. auctoritate Galieni. Quod ex cypresso administrat sunt folia extremitates et nuces eius. et in sapore eius est acuitas et punctio parua z amaritudo satis. et punctio est fortior amaritudine. sed de amaritudine et acuitate in est quantitas tanta q̃ facit eā penitrare ad profundū corpis sine calefactione z mordicatione. Et virtus est que desiccat in qua nō est acuitas z mordicatio apparenter. et quātitas que est sufficiens ad penetrandū. Et est calide et sicce complexionis.

¶ Plinius ca. de cipresso. Arbor omnibus nota que a grecis nomen sumpsit. eo q̃ habet in summitatibus rotunda seminum capita que vocantur galle cypresse

Operationes

A ¶ Dyascorides capitulo de cypresso. Est arbor omnibus nota cuius semen et folia cum dulci rebibita cum myrrha modica velicie rumanis mum compescat.

¶ Dissuriē medetur. huius semē viride vel pira eius bibita cum oportet medentur. Dissintericis et cilliacis maxime prodest. tussi et orthopnoicis p̄stolatur. Eius elixtura tantū prodest quantum suple semen eius quod in aceto cocturum id facere nouit.

¶ Cum puluere lupini admixtum enterocelli cas siccat vt cathaplasma apposituū folia eius similem habent virtutem.

¶ Ramus eius cum semine in domo positus conopes vel zinzalas fugat. Nec folia vt cathaplasma adhibita recētia vulnera curāt.

¶ In aceto cocta et infusa capillos insiciunt. Polente trita et admixta ignem sacrum cōpescunt. vulneribus medētur.

¶ Carbunculis opitulantur. tumores oculorum deprimunt. Crocis nobilibus miscent. Et confortant stomachū. z sanguinē stringūt

¶ Auicenna libro secundo capitulo de cipresso. Calide complexionis est in primo gradu. sicce in secundo. Et quidam dicunt q̃ est frigidus valde. et quidā iudicauerunt q̃ est virtus eius cōposita. z caliditas eius est secundum quantitatem que facit penetrare stipticitatē. stipticitas profundatur et peruenit ad membra. Folia z nux eius sunt stiptica. et in ipsa est resolutio et resoluit humiditates.

¶ Et nux quidem eius fortior est in omni re q̃ folia ipsius. Et in ipsa est vis faciendi adherere sanguinem: ita q̃ remouet putredinē quando decoquitur cū aceto z lupinus. z linitur super vnguem: et remouet eius vestigia.

¶ Et eius folia delent morfeam. folia eius recentia et nux ipsius consolidat vulnera que sunt in membris duris cū fuerint recenter collecta.

¶ Et conferunt formice et herisipile. z propriecum farina ordei. Flux z folia eius bona sunt collo. cum exeis fit emplastrum conferunt. et cum farina ordei superposita herisipile.

¶ Et confortat nervos. z extinguit ramicem more emplastri superposita. et roborant mollificationem.

¶ Et stringunt etiā quando teritur nux cipressi simultum cum ficubus. Et ponitur de eis licium in narem. et sanat carnem additam.

¶ Et decoctio eius cū aceto sedat dolorē dentiū. Et data ad bibēdū nux eius cū vino ad spurum sanguinis. et ad difficultatem anhelitus: et ad tussim antiquā. z similiter eius decoctio

¶ Et bibunt folia eius cū vino: z proferūt difficultati mingēdi. z cursus sanguinis fluxitatū ad vesicam.

¶ Et conferūt etiam vlceribus que sunt in intestinis. Loco eius ponitur medietas ponderis eius de sarcocolla rubea.

Capitulum.cxx

Cyprus Dyas. Cypr9 est arbor habens folia olive similia: sed viridiora z paulo grossiora. Semē nigrū: z florē albū cū germine et odore bono. Glosa super cātica Cyprus est arbor aromatica in egipto: semie candido et odorifero. qui coquit in oleo z exp9mit vnguētū regale q̄d or cyperus. ¶ Pli. in li. xij. Cyprus est arbor in egipto zizifi folijs semine coriandri candido et odorato.

Operationes

A ¶ Dyas. Huius folia masticata tumorē oris cōpescunt. q9 virtutis coherentis sunt. sed cetera eiusdē arboris cathaplasmata humores z tumores calidos tollunt. Harū etiā elixatura fomento cōbustis medetur

B ¶ Et adē q̄z succo strutū mixta si caput assidue fomētes capillos insiciet. flos eiꝰ cū aceto cathaplasmatibꝰ adhibitꝰ dolorē capitis solvit.

C ¶ Plinius li. xtō. Hec in oleo coquit et post ea preterit id q̄d cyperus dicit. Optimum ē in canopica in ripis nyli nata. Secōm ascalone iudee. Tertium cypro insula: odoris suauitate quidam hanc dicunt esse arborem q̄ in Italia ligustrum vocetur. Etiā alcannā appellāt.

vt supra de eo capitulo tredecimo. Alcāna.

D ¶ Item Plinius in li. xxiij. Ex cipro fit oleum: cuius natura calefacit neruos z emollit. Folia stomacho illiniunt. z vulue cum citate succus eorū apponit. Folia quoq3 cōmanducata recentia medentur vlceribus in capite manantibus et oris collectionibus

E ¶ Decoctū earū ambustis et luxatis p̄dest. Rufant capillum tusa adiecto struthij mali succo. Fos capitis dolores sedat cū aceto illitus.

F ¶ Ulcera putrescentia p̄ se vel cum melle sanat Odor aūt floris olet: q̄ somnū facit

Capitulum.cxxi

Cyperus. Dyas. ca. de Cipero. Cyper9 siue vt alij crisceperon. folia habet similia porro. sed oblonga z tenera. z ascendit de terra cubito vno et semis. basi3 habens angulosam sinilem iunco. que basta in capite semen generat. Radices sub terra habet rotōdas z oblōgas sicut oliua nigra q̄ multe z p̄iuncte nascunt. colore nigro z odore suaui. gustu subamaro. Nascitur in locis aquosis et in pratis et in paludib9. In his radicib9 ca nobilior est que grauior et durior z grossior fuerit. z nō frangibilior. sed asperior. z odore plenior vicissitudinē odoris habens. talia signa

habet Cilensis aut Syriatica. Vires habet calefaciendi et desiccandi absq; mordicatione
¶Serapion li.ag.ca. Saba de. auctoritate Dyasc. Saba de. id est ciperus. habet folia similia solijs porri. nisi quia sunt longiora eis et subtiliora et duriora. et habet stipitē longitudine vnius brachij et plus. sed non rectum. in eo est tortuositas. et est quadrans similis stipiti squinanti. et infra sūmitates sunt folia pua. et semen et radix eius est similis oliue. et quedam ex eis est longa et quedam rotunda. et est nigra. Nascitur in locis domesticis et aquosis. Et est alia species cipri in India que est similis zuccaro in sapore suo. et quando nascitur eius color est sicut color croceus. et quādo fricatur super cutem corporis facit pilos statim cadere. Melior autem ex cypero est ille qui ē plenus granis et grossus durus. difficile frangibilis. habens odorem bonum cū pauco acumine. Et quod administrat ex cypero ē radix ipsius. et odor eius est bonus. et in sapore eius est acuitas cum pauca stipticitate et calefacit et desiccat sine mordicatione

Operationes

A ¶Dyascorides auctoritate Aben mesuay. est calida et sicca in secundo facit augmentum in sensu. et confortat stomachum.

B ¶Et meliorat colorem. et est bonus emoroidibus. et efficit oris odorem bonum.

E ¶Et quando bibitur cum oleo lentifici calefacit renes.

D ¶Et cōfert frigiditati vesice et distillationi vrine et addit in sanguinem calefaciendo ipm. q; re timetur ne vtens fiat leprosus

E ¶Galienus. vij. sim. far. ca. de cipero. Ciperi vtiles maxime sunt radices calefacientes et siccantes sine mordicatione.

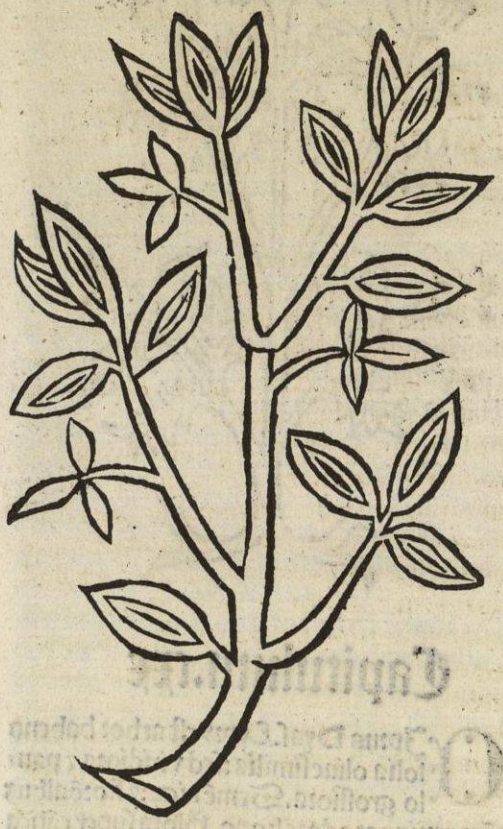
E ¶Unde vlcera que propter humiditatem multam sunt difficile cicatrisabilia mirabiliter iuuat. habet autem quid et stipticum

B ¶Et propterea vlceribus que in ore sunt idoneus: ac vero et incisiua m quandam ptē habz Attendendū cm̄ est: quia lapidē patientibus cōuenit. et menstrua et vi inas mouet.

D ¶Itē Dyas. ca. de cipero. Vires habet calefaciendi et desiccandi absq; mordicatione. Uñ multū infusa vlcera q̄ difficile cicatrisanť mirabiliter curat. Habet etiam aliq̄d stipticū in se et est diuretica. Et bz cōsumēdi vim per quam lapides in renibz generatos cōminuit.

I ¶Urinā et menstrua prouocat. addit et malaginatiuis calidis et cōfectionib; olcorum. Dicit etiam in India cyperum nasci simile zuccaro et cū masticat colorē crocum facit

¶Et hoc si capillis traiectū fuerit cadūt a cōpis mixtum p̄cantionib; medetur. Coctū sessionib; facit. Aui. de viribz dicit q; cōfortat cor

Capitulum .cxxij

Cinamomū. Plini. li. xij. Cinamomus frutex est duorū altitudine cubitorum amplissimus: palmiq; minimū q̄tuor digitorū crassitudinis statim a terra sex digitis surculosus arido similis cum viret nō odorat⁹. organi filio. siccitate gaudēs. Imbre sterilior. seu vire nature. Gignitur quidem in planis. sed densissimis in vepribus. rubisq; difficilis collectū. Non metitur: nisi deus permiserit. Nec ante solis ortus vel post occasum metere licet. Sarmenta quondam sacerdos hasta diuidebat. decoq; Joui patrem reponebat: Reliquā vero partem mercator in massas cōdit. Est et alia fama cum sole diuidi trinasq; partes fieri. deinde sorte germia discerni. Quōq; soli cesserit relinquit: ac spōte cōflagrare.
¶Et li. de na. re. Cinamomi arbor aride silis ē cū viret et floret siccitate gaudet. Imbre sterilis imbre sit. fecundior aūt in densissimis vepribz

sit ac prouenit. Auicenna. Cinamomum calidum et siccum in tertio gradu. Melius qz est illud quod est boni odoris z acuti saporis sine mordicatione: coloris puri non commixti. Et vt ait Dyas. Melius est nigrum ad ignicitatem z rubedinem declinans. Planum ramos habens propinquos subtiles. in quo sunt dulcedo z salcedo: z mordicatio parua: nec ē valde frangibile. Ex eius quidem bonitate est vt vincat omnem dolorem preter suum z nō sentiatur cum eo. Est autem vltimū in subtiliatione actractiuum: aperitiuum: rectificās omnem putrefactionem et virtutem corruptam. Oleum eius calidum est z valde resolutiuum liquefactiuum. Platearius. Cinamomum calidum est in tercio: siccum in secundo. Eligendum est illud quod subtile est acutum. habēs odorem dulcedini mixtum cum multa aromaticitate z subrufum. Quod autem subalbidum z est aut nigrum abiciēdum: per decem annos potest seruari. Dyas. fm translationez nostrā capitulo de cinamomo. Cinamomi genera multa sunt. sed melior est omnibus que est similis cassie masselites: qui recēs fuerit z niger colore. z qui missus in vino soluat se. virgulas habens teneras z lenes z nodis plenas z cum odore pleno veluti rute acer atq; mordax gustu in similitudine nasturcij seminis cum quadam salsedine z feruore z parua viscitudine. cuius haste cum fregeris emittūt pulueres odore omnia vincētes. has hastas cū a terra euulseris: radices earundē sequunt. Nec est probatio optimi cinamomi. Est etiam alterū genus cinamomi montanū tactu asperius hoc grossius est et subrufum colore. Tertium genus est simile cassie maselliotice sub nigellum colore tactu lene z non multos habens. Quartum genus est colore albo: tactu molle: simile cassie. in robore grossum et fragile et radicibus maius. Quintum genus est odore simile cassie colore subrufum et cortio cassie simile. hastam in se habens fortiorem cum radicibus grossioribus similibus libanotido: z multas hastas retinēs similes mirte z cassie: sed non tātū odore plenum. Eligendum est autem cinamomū primi generis colore subnigrum scabiosum. et semen habens simile piperi z lene lignū: cuius radix inutilis est. Sextum genus est cinamomi. quod apellat lotos et motos: sed nec virtutem nec odorem habet. Septimum genus est quod a grecis nominatur xilocinamomū. id est lignum cinamomi. radicem habens maiorem cuz bastis nodosis similibus cinamomo. et in odore non suaue hoc dicunt aliq; melius esse cinamomo.

Operationes

A ¶Sera. auc. Hal. Substantia cinamomi est subtilis. et virtus eius est calida in tertio z nō est aliqua medicina calida cuius desiccatio ē sicut desiccatio eius ꝓpter substantiā sue subtilitatis. Sed illa spēs que dicit Reise est cinamomū quasi debile. Et sunt quidam q̄ nominant in cinamomum zor.

B ¶Et dixit Hal in li. de cibis: q̄ cinamomum aromatizat stomachū. z confert frigiditati eius et frigidati epatis.

C ¶Et facit euenire somnū. et aperit opilatiōes et prouocat menstrua. et abstergit obscuritatem visus.

D ¶Et desiccat humores q̄ sunt in capite et in stomacho. Et de ꝓprietate visus eius est q̄ vsus comestionis est cōferēs obscuritati visus que accidit ab humoribus

E ¶Et idem auc. Dyas. Cinamomū ingreditur cōfectionē medicinarū odoriferarū bonarum et est maximi iuuamenti. et terit et cōficit cum vino bono. et sunt inde trocisci. q̄ desiccant et reponunt in vmbra et sic virtus eius diutius seruari potest

F ¶ Dyas. Virtus omni cinamomo est calida et diuretica et malacrica et leptintica.

G ¶Et potatū cū aqua secundinas mulieris excludit. et menstrua prouocat. Melius his rebus opitulat si mirre fuerit mixtum.

H ¶Venenatis morsibus occurrit vel veneno potato: caligines oculoz detergit. cum melle tritū maculas vellentigines de facie purgat

I ¶Tussim sedat. catarrum mitigat. ydropicis medetur.

K ¶Hefreticis vtiliter dat. Miscet etiā cōfectionibus occultarijs et in oīb; vtiliores iuenitur vires habens z gustum acrem extensa stringit Et in antidotis precisum est.

L ¶Hal. vij. sim. far. ca. de cinamomo. Cinamomū summe est subtilium partium: non tamen summe calida sed in tertio gradu. z desiccatio eius est sicut calefactio ipsius ꝓpter subtilitatē substantie sue. Sed cancella cinamomū est q̄si cinamomū debile. Et quidaz etiā caltion vocant cinamomū. Et quidā sunt qui nominat cimmomum azet.

M ¶Auicen. li. ij. ca. de cinamomo. Cinamomū vltimū est in subtilitate. attractiuū. aperitiuuz rectificans omnē putrefactionē: et omnem fetutem corruptam: z omnem saniositatem humoralem

N ¶Et idem in libro de virtibus cordis ait q̄ cōfortat cor.

Capitulum.cxxiij

Ciminum quoddam est quod dicitur ciminum carmenum. quoddam quod dicitur ciminum regale. quoddam qđ dicitur ciminum album. quoddam ciminū rusticoz. quoddā ciminum erbiopium. quoddaz ciminū basilicum. quoddā ciminū Egiptium. quoddam ciminum dulce. quoddam ciminuz agreste. quoddam quod dicitur ciminū platonicum. Ciminum carmenum. id est siscleos. Ciminum album idem quod supza. Ciminū dulce idem quod supza. Ciminum rusticozum idem quod supza similiter: Ciminum erbiopium est quoddam semē simile amcos et est git: sicut apparet infra in capitulo Hit: de g. Ciminum basilicon idem qđ supza. Ciminū egiptium est ciminū vsuale. Ciminū agreste est illud qđ per Dyascoridez multa in capitulo isto describitur. Platociminū. id est siselcos. Ciminū vsuale est semen herbe in multa quantitate nascens p̄ase vt p̄sens figura illi⁹ capituli ostendit. virtutem habet diuretică. z subtiliandi fumositates. Est calida et sicca in tertio gradu. Et quidam dicunt qđ est sicca in secundo. Halienus vij. sim. farma. cap. de Limino. Ciminī semine maxime vtitur sicut anisi et leuistici et carui et petrosilini. Est aūt calefactiue virtutz sicut illoz̄ singulū et diuretice: et destructiue vētositatz. de tertio ḡdu' et istēs calefaciētium. Dyascoz. cap. de Limino. Fm translationem nostram. Liminum quoddam est vsuale. quoddam Egyptium. et quoddam oritur in alijs partibus. et istud est ciminum nostruz quod communiter habemus in vsum et customaticum est. Sed plus illo quod orit in Egypto quod ypobasilicum vocat. Unde tale ciminum vsuale in omnibus prouincijs inuenitur. Sed ciminum agreste nascitur in Alcedonia et Hyspania. virgam habet duaby palmis longam. in qua folia nascuntur quattuoz aut quinqz. et tenuissima et diuisa sicut gingidium. in qua virga sunt capitella quinqz aut sex rotunda et mollia. in quibus est semen qđ si gustui applicaueris viscidioz est nostro. Fiascitur locis humectis: Liminum nostrum vsuale habet virtutem seranticam et feruentem z mictualem et stipticam. Serapion libro aggregatoris ca. camin. aucto. Dyasco. Camin id est ciminum nostrum quod vocatur Egyptium. Est z aliud Liminum quod dicitur carmenuz. Et est aliudqđ dicit agreste. Et est qđdam ex eo boni saporis. est proprie carmenum et ipius expositio est regale. Et post ipm est babilonicū. Et idem aucto. Halieni. ex eo est domesticū et agreste. Domesticū vero est qđ magis administrat et maxime semen sicut administratur semen anisi et leuistici et carui et apij mōtaui. virtus eius est calida in tertio gradu

Operationes

¶ Dyascorides. Ciminū nostrū tortionibus z inflatiōibus in oleo coctū z suppositū medet cathaplasmatibz miscet. oztoniocis cuz pisca necessarie data mozsibz venenatis cū vino opitulatur. A

¶ Tumorem testium admixta pollina fabe z vue passe et cerotis imposituz medicatur. aceto mixtum menstrua abstinet: et sanguinē nariū pfluentē sic stringit. potui datuz sūe inunctum pallorem facit. B

¶ Et quia calidissimū est dolorem vesice placat: et calculos iuuat. C

¶ Semen cimini agrestis tortiones et inflationes aque mixtū saluberrime curat. Cū aceto ꝓ subglutiētibz opitulat. Uenenis occurrit. dolorem stomachi compescit. D

¶ Masticatum z impositum liuores detergit Melle addito z vua passa omnia similiter facere nouit. In boc flos nascitur niger veluti semē qui bibitus similis est melantio. Horti E

busv venenatis occurrit. Stranguriis et dolo
ribus vesice prestet effectum.

F ¶Et coagulatū sanguinē p vrinā mingi facit
Baxūne singulare presidiū est si bibitū fuerit
cū elixatura apij.

G ¶Auicenna li.ij.ca.de cimino. Ciminum scz
nostrū vel vsuale expellit ventositates et resol
vit.et in ipso est incisiuo et exiccatio.et in ipo est
hipticitas cum lauatur facies ex aq̄ ipsius cla
rificat eam.et similiter eius acceptio et vsus ip
sius cum mensura eius nanq̄ minus vsus fa
ciem citrinat.

H ¶Et administratur cū ceroto aut oleo et mel
le consolidat vulnera proprie siluestre.Cuius
semen est simile semine lini. cum ex eo implent
vulnera.

I ¶Cum teritur ciminum cum aceto et fit odora
mentum ex eo abscindit fluxum sanguinis na
rium.et similiter cum ex eo intromittitur licini
um in naribus

K ¶Et q̄nq̄ masticatur et miscetur cum oleo et
distillatur super vngulam et super coagulatuz
sanguinem super oculo et confert

L ¶Et q̄nq̄ masticatur cum sale et distillat spu
tum super scabiem et sebel et vngulā abscisam
et prohibet adherentiā.et succus siluestris ab
stergit visum.et attrahit lachrymas.et nomi
natur grece fumus

M ¶Et ipsum etiam ponitur in cauteriis cuulsi
onis pilorum in oculo et nō nascit.Et quan
do bibitur cuz aceto mixto cum aquā confert
difficultati anhelitus:et tremori cordis frigi
do.

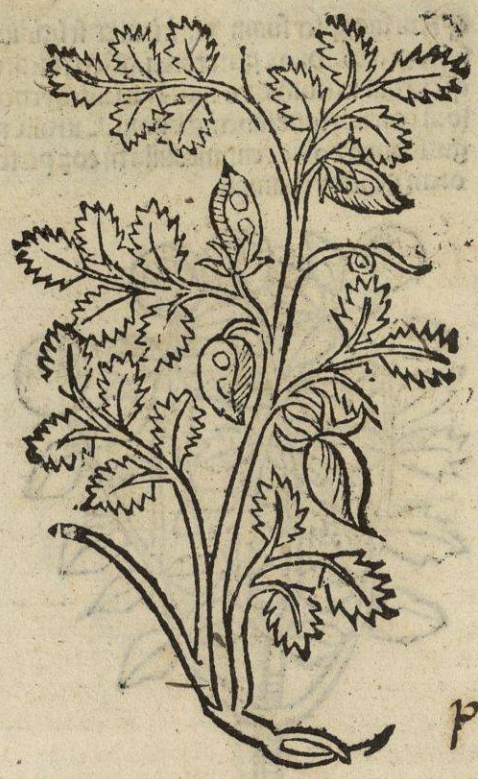
N ¶Et administratur cum oleo super apostema
ta testiculi.Et quandoq̄ administratur cum
oleo et farina fabarum:et frangit lapidem:et
proprie siluestre.

O ¶Et confert distillationi vrine et mictui san
guinis:et doloui punctiuo ventris:et inflatio
ni.et succus siluestris triti cum aqua mellis sol
uit ventrem

P ¶Inquit Rufus.Ciminum nabatium soluit
ventrem.carmenū vero non soluit:immo strin
git.

Q ¶Et herba siluestris prouocat coleram in vri
na.et datur in potu cum vino ad morsum ver
mium venenosorum.et proprie siluestre.cuius
semen est simile semini lini.

Capitulum. cxxiiij

pepinos

Citrullus.Isaac in dictis particularib⁹
bus.li.iij.ca. de citrullis.Sunt frigidi
ores et grauiores cucumeribv. frigidi
tas enim eorum est in fine tercij gradus.

Operationes

A ¶Sera.li.aggr.ca.tabera.auc.Gal.Citrill⁹
frigidior est cucumere et generat chimū visco
suz et būores crudos in venis:et accidūt ex esu
eiꝰ febres antiq̄ male. neq̄ prouocat vrinam
sicut melon.

B ¶Et nocet stomacho quare oportet qui vult
uti eis vt vrtatur eos nisi stomacho eius sit
valde calidus.

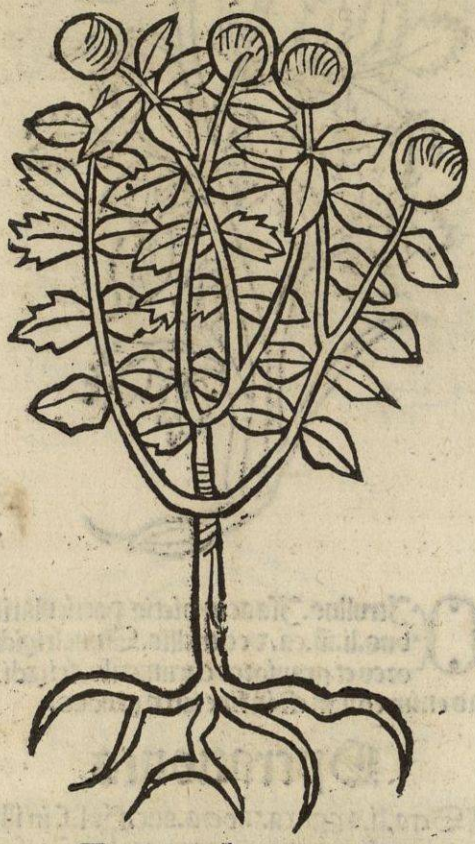
C ¶Et idē auc.Habix.Aque citrulli et cucume
ris confert inflamatōibus febrium et sedat sitim

D ¶Et laxat ventrē laxatiue bona sine nocumē
to aliq̄:et debet bulliri cū zuccaro albo:et non
oportet q̄ dicī būnbv natura durā ad mouen
dū nimis.quia illa aqua non habet tantā vir
tutē q̄ laxat naturā durā.et si ipsa faceret mo
ram in stomacho sentiran inducerent laborem
et nocumentum et inflationes.

E ¶Rabi Moyses.Citrullus cuz eius digestio
tardatur generat humores venenosos:

F ¶Isaac in dictis pticularibv li.iij.ca.ō citrul
lis.Sunt frigidiores et grauiores et cetera.p
inde grossuz generat flegma et neruositati sto
machi magis nocent cucumeribus.

¶Rursus ꝓpter suam nutriciem et frigiditatē sunt grossoꝝ hūoꝝ generatiui. qđ certificatur. qꝝ citrulli in stomacho morā facientes venenosorū corruptionē subeunt hūorū. Citrulli magis stomacho nocent: medulla tñ eoꝝ perfectiorem generat chimum.

Capitulum.cxxv

Citrum. Auicen. li. ij. ca. de Citro. Citrum omnibꝫ est notū. et oleū ipsius factum ex eo et ex cortic̄ibꝫ eius est fortē. et factum ex floꝛe ipsius est debilius oīm alio. Cortex eius est calida in ꝑmo. sicca in fine secūdi. Et eius caro est calida in ꝑmo. et humida in secundo. Quidā aūt dixerunt qꝝ est fri. ꝛ hūi. in secundo. ꝛ eius fri. magis est. et ipsius acetositas fri. et sic. est in tertio. ꝛ eius semen cali. in ꝑmo. siccū in secundo. Idem. Cortex eius est temperatus in caliditate. et est ca. in ꝑmo gradu. sicca in secundo. Semē eius est calida. cuꝝ fortē siccitate. Pulpa eius frigida et humida. Galienus septio simplicium farmacoꝝ. cap. de Citro ſm translationem grecam. Citia idica. id est citrum huius fructus ab omnibus nominat citrum. in semine quidē acida qualitas et siccatiua dominant vt sectꝫ sit ēdue siccatiuū ꝛ infrigidatiuū. in corticeꝫ o siccatiua participat cōplexione. nō modicam tamen habens acedinem. quo circa ꝛ siccat hic cortex secundū tertiū gradum. non tamen est frigidius sed vel cōmoderate vel infra. Caro vero eius grossarum partium est et flegmatica ꝛ frigida. Ipsa itaqꝫ comedit sicut et cortex eius edibilis est. et humidum quid habet acidum. de quo prius locutus fui. Et quidem in eo inuenitur quod vere est semen. amarum autem: et est palam quoniaꝫ dyaforetice est et siccatiue ꝑtꝫ in secundo vero gradu recedens a cōmoderatis ꝛ folia sunt exsiccatiue et dyaforetice virtutis. Et idem in eodem libro et eodem capitulo ſm translationem ara. Baroz. id est citrū et est pomum aque. cortex eius non est frigidus: imo est aut eqlis complexionis. aut minus equalis parum et exsiccat quantum est de virtute et cōplexione sua exsiccationē habente acuitatem non paucam. Et idco exsiccatio eiꝰ deuenit ad secundum gradum. Semen siccū in secundo gradu. Folium est eiusdem virtutꝫ exsiccatiue et resolutiue. ¶Dyascorides capitulo de Citro. Citri nō in partibus omnibus vis vna est eadem natura vel virtus. Ymā medulle eius vbi est semen acidam potestatem ac per hoc stipticam inesse manifestum est. Idemꝫ Citrum habet semen simile semini pirorum

Operationes

¶Auicenna libro vt supra Caro eius inflat. ꝛ folia eius sedant inflationē. et eius flos est subtilioꝝ eis. et eius acetositas est stiptica frangēs coleram rubeam. A

¶Et eius semen et cortex in pannis prohibet tineas. ꝛ eius odor rectificat corruptōem aerꝫ et pestilentiam. et acetositas eius abstergit coleram rubeam. B

¶Et aufert pannum quod est ex cortice eius adustum est bonū in albaras linitum. Et decoctio eius efficit odorē bonū oris. Et est impinguatiua corporis. C

¶Et cortex eius recentis in ore odorem oris efficit bonum. et eius decoctio similetur cum retinet in ore. et acetositas eius valet impetigini illinita. D

¶Eius oleum valet mollificationi neruorum ꝛ nō fiat nisi ex cortice eius. et ꝓuenit paralisi ꝛ ipsius acetositas est mala neruis. E

¶Confert tozture oris cū sit collirium ex acetositate eius. et remouet ꝓtericiam oculi. Eius acetositas sedat tremoreꝫ cordis calidi. Et nutritū est bonum gutturi et pulmoni. ¶Sed eius acetositas ē mala pectori ꝛ medulla citri F

cū aceto. ſi potaſ ex ea medietas aſcariaſ interficit ſanguiſugas trāſglutitas z educit eas: caro ipſius ē mala ſtomacho inflatiua. tarde digeſtionis. ḡre oportet vt comedaſ cū almuri.

¶ Et ſiſr nutrita cū melle ē ſanior et magis replens digeſtionē z niſi ſit plurima.

¶ Et eiuſdem quidē folia cōfortant ſtomachū z viſcera. z poſtea flos ipſius z cortex ei⁹ ponit in cibariſs. ſicut ſemina que p condimento ponuntur ꝓpter ſui duriciam

¶ Et ipſius decoctio ſedat vomitum colericū: et facit appetitum. Et oportet quidem ne citꝛ comedatur ſingulariterꝙ non miſceatur cibo ante ſe et poſt ſe.

¶ Eius caro facit vtentem ſe poſſidere colicā. ipſius acetoſitas retinet ventrē. z ꝓfert ſolutiōni colerice. z eius ſemē ꝓuenit emorroidib⁹. z in eius ſemine ē virtus ſolutiua

¶ Et ſuccus acetoſitatis eius ſedat in infirmitatē ſciatica m mulierum.

¶ Semis eius pōdus. ʒ. ℈. cū vino z chilem z aq̄ calida illinitum reſiſtit venenis oīb⁹. z ꝓprie ſcorpionis bibitū aut linitū. et eius cortex ē vicinus illis. ¶ Et idē de viribꝫ cordis ait. ꝙ cortex eius ꝓfortat cor. z ē tyriaca ꝓtra venena. z ad hoc valet acetoſitas eius ſimiliter.

¶ Dyaſ. Citrū pgnantib⁹ faſtidio laborātib⁹ cui datū ſtomachū z nauſea mūdat. Citrꝫ et in potione vini datū medeſ querelis iecoris.

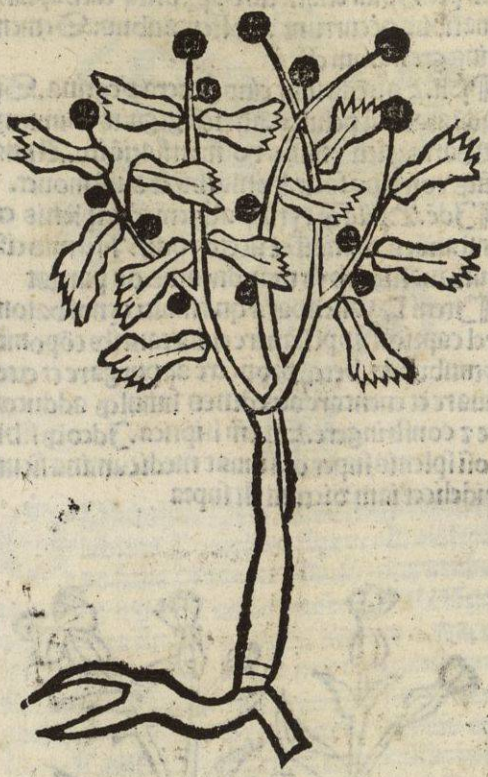
¶ Et aqua tritū z in ſparſum humidis vulneribꝫ adhibeſ. et parmonibus ex ea ſingulare pſidiū eſt. Cortici auſterior natura cōceſſa. que q̄ntuꝫ valeat etiā de ipſo odore teſtaſ modico ſumptus. aut potioni calide diutius in menſe bñficiū nature digeſtionis operatur.

¶ Paulus ca. de Citro. Cortex ei⁹ digeſtionē ꝓfortat. z valet contra cardiacā. media ſubſtātia ei⁹ male digeriſ. ſz interior. i. acetoſa cōpetit vſui medicine. appetitū cōfortat. z valet cōtra febres peſtiferas. Semia ei⁹ ſūt diuretica.

¶ Ragi Moyſes vbi loquitur de citro dicit ꝙ cortices citri valent contra egritudines ſtomachi. et expellunt malicia m inteſtini ieiuni. et acetoſitas eius conſortat ſpiritus.

¶ Auerrois cap. de Citro. Cortex eius habet manifeſtum iuuamentum ſtomacho et epati. Medulla citri curat cōbuſtiones ignis. et curat mirabiliter ramicem puerorū. et potiſſime ſi ex ea fiat vnguentum illo modo. Accipe medullā citri ſubtiliter inciſam z bulliat in axungia porci recēti. z poſtea colaſ per petiā. z iterū reponatur ad ignem. z in fine miſceaſ maſtix olibanum et cera alba. et erit optimum vnguentum citrinum.

¶ Sed attendendū ꝙ ſm aliqē vnguentū vel emplaſtrū ſit ex citro. debet fieri ex citro bene maturo. Nam ſm qđ dicit Auicenna. Diacitrū et que ſiunt ex citro debent fieri ex citro ſole exiſtēte in capricorno. id eſt a medio decembꝛ vſqꝫ ad medium Januarij. a

Capitulum. cxxv.

Oenoſbatum id eſt aiglentricum. Dyaſco. Multi vocant Liricanta. Et eſt arbor nimium ſpinoſa cū radice alta. z in plurimas partes diuiſa. Fructū habet mirte ſimilem: ſed paulo maiorem. rubeum exteriꝰ cum venerit ad maturitatē. ac veluti lanam aſperrimā. Semen eius ſiccum ſine lanā. Plini. li. xiii. decimo. In egipto eſt caparis frutex firmioris ligni ſeminiſqꝫ ac cibi vulgati. caule quoqꝫ vna plurimūqꝫ decerpto. Idez li. vicesimoquarto. Cinobaton: quā alij Citroſbaſion: alij Heuroſbaſion vocāt. habet ſoliū hominis veſtigio ſimile. fert vuam nigram. in cuius acino habetur nervus vnde et nervus paſſus dicitur. Alia eſt caparim: quam medici cynoſbaton appellauerunt.

Operationes

A ¶Dyaſ. Cynoſbatū ventrem ſtringit. q3 fructis eſt coherētis. medet etiā in cibo et potu datum. ſanatq3 fluores a c femineum fluxum.

B ¶Eius vero radix acrioris virtutis eſt. Nam appoſita cathaplaſmatibus euocat e corpore ſtirpes. Folia etiam eius appoſita cathaplaſmatibus occurrunt apoſtematibus: Semen eius granatum eſt

C ¶Plī. Lauēda ſunt eius genera pegrina. Si q̄dē arabicū pelitēs. affricū gigantis inimicus Barmaricū vulnis ꝛ oīm inflatiōib⁹. A pulūq3 vomitus facit. ſtomachū et aluū mouet.

D ¶Idē. Huiuſq3 tyrſus ad remedia ſplenis et inflatiōes mandit ex aceto cōditus. Herua eiꝰ cum maſtice chya manducatus os purgat

E ¶Item Dyaſ. capara quā multi cynoſbaton vel caprion appellauere ex lucrantibꝰ cōponit fructibus. habetq3 proūcere ac purgare et extenuare et euentare acredines ſimulq3 adducere ꝛ conſtringere. Eſt em̄ ſtiptica. Idcoq3 ſibi roſi ſplenis ſuper oīa iuuat medicamina ſicut videlicet iam dictum eſt ſupra

Capitulum. cxxvij

ORiſpula ꝺr herba caneri in vnguento marciaton ponit in antidotario galieni minori. Et cē herba alba: minuta habens folia criſpa. Fructus eius eſt calida ꝛ ſicca

Operationes

¶Medetur doloꝛes et egritudines frigidas. A
Eſt mala ſtomacho: et opilatciuo et inducit ſtupoꝛem.

Capitulum. cxxviij

ORiſocolla. Dyaſ. Eriſocolla ariſtin q̄ ꝺr ſyga. eſt herba ſm Dyaſ. cap. criſocolla ariſtin in q̄ eſt capitellum ſile yſopo. radix eſt illi aſpera et tenuis ſimilis elleboro nigro. guſtū habēs cypreſſi ſubdulcē ꝛ auſterum. Naſcitur locis vmbroſis et ſaxoſis.

Operationes

¶Dyaſcoꝛides. Virtus eſt ei termantica et ſtiptica. Radix eius periplemoniacis apta eſt. A
¶Accipit vero in mulſa cocta: in purgationibus ſtericis maximum effectum habet. B

Capitulum. cxxvij

Capitulum. cxxix

Crisogonium est dictum semen aureuz vel coma aurea. Est enim crisogoniuz fm Dyas eoridem herba: cuius eli virga recta et alba. folia habēs angusta in circūitu sicut abrotanū. et comā in summo: et in gyro aurosam: in qua est capitellum obrotundū radix eius tenuis est. Nascitur in locis asperz.

Operationes

¶ Dyas. Coma eius bibita cū vino dissurrīs et morsibus venenatis salutare presidium est

¶ Sciaticis et cōquassationibus medet mentruis imperat

¶ Coagulatū sanguinē ventriz et vesice soluit vino aut oximelle bibita catarrum abstinet. z. i. cum vino albo apposita reb9 tutas eas a tinea seruat.

Capitulum. cxxx

Colubrina. Dyas. ca. de tragōtea. i. cō lubrina. Dragōtea siue vt alī asclepi as. folia bz aaron silia: sed plura minora. cuius virga vel hasta duob9 cubitz ē lōga. z ipsa varia similis serpenti. liuores. i. macule purpuree as bñs solidas vt digitus in qua semen est simile botruo. ꝑmo coloris viridis: post maturitatē vero colorez est ei similis croco. et est gustu mordax. radix eius bullibz rotūditatē similē aaron cū corio tenui. Nascit vmbrosis locis et hortis. Sera. li. ag. c. luff. i. dra gōtea siue colubrina. Et ē maior z minor. Obi sciēdū q̄ maior ē q̄ vocat serpentaria. z illa est bñs folia crispa q̄ ponit hic. Iz minor ē illa q̄ vocat aaron. et est illa bñs folia plana. Pro q̄ lege ca. aaron z est terciū in ordine. Hal. vi. sim. far. ca. de serpētaria. Substātia radicis eius subtilior ē substātia radicz aaron. z in sapore eius acuitas z amaritudo z stipticitas pauca. Et virt9 eius est ca. z sic. in. i. gra. ¶ Johānes mesue ca. de luff. Luff est plāta que bz collū draconis. q̄ ea est alia plāta bñs folia plana. alia crispa. et radix plana est exterius ad nigredinē attinens: Interius vero est alba. crispa ꝓ exterio cinericia: Interius ꝓo est alba ad citrinitatem declinās. et super vtriusq̄ radicē eleuantur stipites bñtes maculas in modū serpentis Melior ps totius plāte est radix. et melior radix est grossa et completa et orta in locis liberis. Et melius tps collectionis eius est ver et principiuz est aris. et crispa calidior eli plana. Plana. ca. est in. i. crispa in. ii. ¶ Galien9 dixit

Plana ca. est in principio secundi. crispa in fine et verius ē: et in vtraq; est caliditas et acuitas q̄ si posita in superficie cū substātia terrea: sz in plana ista terrea ē vincēs plus: et vtraq; est abstersiua: incisiua: penetratiua: aperitiua: subtiliatiua: hūor grossior et viscosorū adherētiū Crispa aūt ad hec opa est fortior

Operationes

A ¶ Drasc. Semen eius expssum frutē habet in succo. Fā addito sibi oleo dolorem auriū cōpescit. Lane inunctus in naribus additus polipos maxime curat: et cancros optime sanat.

B ¶ Semis eius triginta grana cū pusca bibita caligines oculoꝝ emendat. Flores eius cuz ceperint maturescere si a muliere pregnāti fuerunt odorati abortum faciunt. Virtus est radicis eius calida. vnde ortonoycis more electuarij accepta medicat. ¶ Tussientibus et catarruz

D būrtibus maximū p̄stat effectum. ¶ Thoracz tumores curat non reuersuros: maxime si assa aut cocta accepta fuerit. sicca tunsa et in pulueren ducta melle addito oīa sibi facere pōt

E ¶ Diuretica est: ventrē stimulat cū vino bibita: vulnera sordida sagedenica cum brionia alba et melle purgat ¶ Et cicatrices curare facit

F ex qua collyria ad pustulas necessarie sunt: abortum facit. ¶ Impositā dicitur q̄ si quis ex

G ea radice se tinxerit tutus ab incursu serpentū seruat. Aceto mixta maculas limpidat.

H ¶ Johannes mesue. Solutiōe educit flegma subtile et grossum. Et mundificat et confortat renes: et puocat vrinā: et excitat coitū. ¶ Et ē ex rebus mundificātibus pectꝰ et pulmonē.

I ¶ Et cōfert eis sup quibus timet frequentia ambelitus. vel asmaticꝰ p̄ter quberantiā humoruz viscosorū in eis: et p̄ter lohoc ex succo eius cū melle et rob: et q̄q; administrat cū ouis et vaK let simili ¶ Et dixit Democritus Iuuamētuz vtriusq; speciei eius magnū est emorroidarum doloribus et ventositatibus eoꝝ fm oēm modū administrationis ipsius et sumptū et emplastratū: et nos experti sumꝰ. Et expti iuuamenti est super humore crudo qui est in stomacho

L et renibus. ¶ Et dixit Galie. Resoluit duricies et apostemata dura splenis et aliorum mēbroruz et conuenit vlceribus fraudulentis: et fistulis: et consumit additiones carnū in naribus. ¶ Et p

M babet fieri in eis corrosiones et cancrū. Succꝰ autē eius distillat in aure cū melle et conuenit tinnitui et surditati et doloꝝ earū et abstergit ipsius surdities et exiccat vlcera eius. Vtraq; eius species est ex rebus q̄ mundificant faciez

N ¶ Et auferūt feditatē cutis et delent pannum et lentigines: et morsea p̄ter cum melle et fiat emplastrū ex ea cū melle: et stercore caprarum sup podagrā et p̄cussionē neruoruz. ¶ Et conO uenit coruz doloribus et suppositio facta ex eo educit mēstrua: et facit abortum: et dr q; fugat serpentes et vermes venenosos

Capitulum. cxxxj

Coloquintida. Johannes mesue. ca. 8 colloquintida. Colloquintida quaz p ses vocant cucurbitam deserti: q̄ nascitur in planta quam etiam fel terre vocant. eo q̄ in toto ambitu horti eius interficit herbas Et est quasi venenum eis: vnde vocant eam arabes necem plantarū. Et eius folia sunt amplapilosa. et extenduntur rami eius super faciem terre: sicut extenditur cucurbita in terra super quam iacet. Duorum est modorum masculus et femina. et ex eis masculus est super quez nascitur: sicut et lanugo: et est grauis cum duricie et asperitate attingens nigredini. Et laudatur ex eis femina. et proprie habens proprietates bonas vt sit coloquintida grossa. et q̄nto grossior et leuior tanto melior: et sit alba laxa leuis et complete maturitatis: cuius pars eius interior ē pulposa laxa et alba et leuis vehementis albedinis. Verum que nondum est completa in maturitate mala est. contristat enim suscipientem illam et ventositatem cum difficultate facit et soluit superabundanter: et solu

tione educit sanguinē. Et fortasse interficit. z cū sigillat ex toto germine plante vt nascat coloquintida vna z illa pnicioſa et mala imo est venenū. et cū in tota regione nō est nisi planta eius vna p se nascēs ē mala. et q̄ nascit in terr̄ fortib̄ z pulueulēt̄: aut in ſtra loca reptilium: aut in loc̄ remarū colo q̄ntidas facti mīores z sunt silr male. Que aūt nascit in terr̄ laxis z arenoſis z liber̄ est illa q̄ eligit. Et cū extrahit pulpa eius ipa debilitat eaz. Tempus autem collectionis eius est autumnus. z ꝑie dū iaz citrinescit: et remouet ab ea viriditas: calide ē z ſicce cōplexionis in tertio. Et est composita ex partibus igneis et terreis aduſtus. z est solutiua attractiua superfluitatum. Attractiua ē z a remotis multū: et est resolutiua inciſiua abſtersiua. Quattuor sunt q̄ debēt corrigi i ipsa: Nocet em̄ cordi stomacho et epati. z est cōturbatiua: subuersiua viscerū: faciens opationes difficiles: et aperit orificia venarū apriōr̄ sanguinē fluere faciente. Et operat̄ id vehementius q̄z aloes: z excoriat vias. Emēdat cū primū et ſcm̄ nocumētū ex ea miſcēdo ei ex medicinis cordialib̄ z stomaticis z epaticis que meliorare possūt ꝑpter dītionē ei⁹ sicut addit ei mastix ꝑpie z gallia z silia. Et emendat tertium z quartū nocumētū eius cū rebus a cōtrarijs ei viscositatē et glutinositatē et remouētib̄ ab ea serositatē: z cito eā lubricare faciētib̄ sicut est dragantū ꝑpie et bdellū z gūmi et mastix z silia. ¶ Et dicit Halie. Fiunt autem ex ea et laudando partes sumendo eq̄les post fricationē ei⁹ cū oleo rosaz pillule. et sunt bone et sane ad ea que oportet. Modus rectificationis ei⁹ fm q̄ narrauit filius Serapionis. Infundat pulpa ei⁹ in aq̄ mellis: z ꝑie decoctionis myrrbe: z exsiccet post illud z terat vltima cōtritione z admiſtret cū aqua mellis predicta. Modus rectificatiōis ei⁹ ex inuentione nr̄a. Incidat in minutiſſimas partes cū inciſorioz inuoluatur subtili involutiōe cū glutine draganti aut bdelli: et exsiccet et ꝓterat p⁹ illud vltima cōtritione. z fiat trociſci cum pauco maſtice resoluto in oleo rosarū vel laudano. vel cū aq̄ mellis. Nec cū ars facit illam sine molestia. Et scias q̄ de decoctiōe rem ꝓpletā sustinet. Et dicit filius Bezar. Nō oportet vt multū terat. Ultima cū pulueriſatio excoriat vias z venas. ¶ Et dicit filius Serapionis. Oportet vt perueniatur ad vltimū pulueriſationis eius. aliter cū vlceraret viſcera. Et mihi videtur q̄ vltima pulueriſata frangit virtus a permixtione adiūctoz ei: z ptranſit loca viscerū absq̄ impſſione nocumentoz in ipsis. Et forte in ea in q̄ nō exq̄ſite fit illud: ps tñ ſenſata adhereus in villis et inuolutionib̄ coz̄ apostemat et vlcerat. Expelluntur autē nocumenta ipſius a corpe accipiendo aquā paſulaꝝ cū oleo de amigdalis vel oleo nucum aut aq̄ mellis cum oleis predictis.

Operationes

¶ Joha. Meſue. Solutiōe educit flegma et humores viſcoſos attrahens ipſos a ꝓfundis tremēbroz. ¶ Et vt Dumaz. Solutōe etiam educit colerā citrinā. et eius opatio extenditur ad nervoz iūcturas. ¶ Et dicit Dyaſco. Non efficit opationes in materijs que sunt in viis de quib̄ sit curandū et in materijs q̄ sunt in ꝓfundis locis distantib̄. ¶ Et eius posse magnum est in mundificatione cerebri vel nervoz. laceroz pulmonis et pectoris. Et est medicina magna egritudinū coz̄ sicut est dolor capitis antiq̄ et dolor cranei z emigranea difficilis: epilēpa et apoplexia. ¶ Et ꝓcurat egritudinib̄ nervoz oib̄ et vertigini et descensui aque ad oculos Et est res magni iuuamēti ad asma et antiquā tuſſim: et ad dilatationē anhelitus. ¶ Et est eius opatio virtuoſa ad dolorem iuncturaz et podagram frigidā et sciaticam: ꝑie fm omnē modum administratiōis eius: et in cliſteribus et collirijs. ¶ Et confert colice flegmatice et inflatiue iuuamētum vltimū et hydropiſi. Et si supponatur in matrice occidit fetum. ¶ Et si ex eo cum aceto fortis fricetur morſea sanat eā. et silr lepram et elephantiam

¶ Et si cuacuet q̄d est in testa eius et impleat oleo et buliat in cinere et inungantur capilli denigrat eos et tardat canicie. et ꝓhibet casuz coz̄. ¶ Et si diſtillet de ea in aurem sanat dolorē eius: et cōuenit tonitui in ea Et si impleat in aceto fortis et colluatur ex eo os post bulliti onē ipſius sanat dolorem dentis.

¶ Serapion auctor. Halieni. Sapor eius ē amarus fortis amaritudinis: et q̄n sumit non facit operationē malā neq; periculoſam: quoniam velociter egredit. ¶ Et q̄n ponit in cliſteribus cōuenit sciatice et paraliſi z colice: z lapot flegma et humores crudos z q̄n q; sanguinem. Et q̄n fit cum ea naſcale occidit fetum et prouocat menſtrua. ¶ Et q̄n ipſa cauatur z extrahunt interiora eius: vnde inuoluit circa ipſa lutū et ponit in ipſa aceū et calefit ſup ignē: et fit cū aceto oris collutio: et aufert dolorē dentium. Et sit suppoſitoriū cū pulpa eius et laxat ventrē. Et vū color eius est viridis: z ipſa est recens: et extrahit ſuccus eius et fricat ſup sciaticā est iuuatiua valde.

¶ Dyaſcoꝝ. Virtus est ipſi purgatoria obulo vno accepto cuz mulla mixto nitro et mirrha

ꝛ melle cocto in modū catapucie bene purgat ipse vero pile sicce tunse et mixte ꝛ cristere adhibite sciaticis medicant. paraliticis silr ꝑstolat. flegma ꝛ colerā deponūt. mēstruis iperāt abortum faciunt. dolorem dentium tollūt.

¶ Colliria exinde fiunt: q̄ suppositā vētrē deponūt. Viridis autem succus perunctus sciaticos curat.

Capitulum.cxxxij

De Consolida ca. de simphito. Simphitū id est consolida. Et est maior et minor De ꝯsolida minorī in sequēti capitulo tractabit. Maior ꝯsolida nascit in locis asperis. virgas bīas silees origano ꝛ tenues ꝛ capita sicut thimum. virge lignose et odorate et dulces in gustu. et radix est illi longa ꝛ obtusa grossitudinē digiti bīs. Est aliud simphitum qō pictenū vocāt. hastā habet asperā ꝛ longā duob⁹ cubitis angulosam. a bintus in anis est in qua sunt folia aspera et angusta ꝛ oblonga sicut buglossa. habet etiā ipsa hasta angulos in quibus folia nascunt. flores sunt illi mellini semen habet sup hastam sicut flāmos. Hasta et frutex hīt pulueri sile. qō cum carnū applicatum fuerit pruriginē facit. Radix est ei colore nigra: que cum fracta fuerit alba apparet et muscilaginosa. et ista est consolida maior

Operationes

¶ Radix consolide maioris trita et bibita emoptoicis medetur. Conquassationes reficit tumores spargit. ¶ Et cū folijs cataplasmatibus adhibita oia simīliter facere potest. A B

¶ Vulneribꝰ paracolesim facit carnes incisas frustis in cacabo missas inse glutinare facit E

Capitulum.cxxxiij

De Consolida minor. Galienus. viij. simplicium. ca. simphitū ꝑm translationē grecam inquit. Consolida minor ex contrarijs constat virtutibꝰ. Habet cīm quid abstersiuum: quo contentū in torace et pulmone pus expurgare natū est. Habet autem quid ꝛ congregatiuum quo ad sanguinis eductiōes iuuat. Et cōtinet vltra hoc humiditatem q̄ndā calidā non immoderate ꝓpter quā et dulce apparet et gustantibꝰ et delectabilē odoratū

Operationes

¶ Insiticulosuz est cū masticat. Et asperitates in arteria sanat. Scōm mixtionē ꝯo que et oibꝰ p̄dictis ꝓtibꝰ simul et vna fouere sufficiens ē ꝛ colligere et cōstringere corpꝰ. ¶ Et ꝓpterea intestinalibꝰ bernijs apponit ꝛ ad cutis A B

sionē ꝛ sciſſiones cū oximelle bibit. Quicunq; vero ad diſſinteriā ꝛ fluxū rubeū coḡntes in vino dant. vt ſiccante ꝛ ꝓgregante vtunt. ꝛ qui cunq; ad nefrētica vt purgante et madente

L ¶ Simphitū aliud magnū ſile eſt virtuti p̄dicti: nō tñ guſtu dulce: neq; odoriferū olfacientibus appareat: ſed ſm hoc abſcedit a p̄dicto. Scōm vero qō viſcoſitatē quandā ꝛ mordacitatē habet quodāmodo ſilr exiſtit. Utuntur autē eo in omnibus quibuſcūq; ꝛ prius dicto

D ¶ Dyaſcorides. Cōſolida minor elixa in mulſa pulmonē purgat. reiicientibꝫ ſanguinez ꝛ nefreticis cū aqua medetur. Radix cum vino cocta et bibita fluxum mulieris diſtringit. ꝛ diſſintericis opitulat. cum oximelle data conḡſſationes et dolores lateris ſaluberrime curat. maſticata amputat ſitim. aſpredinē fauciū mitigat. vulneri recenti para coleſim facit.

E ¶ Conſolida ſm Plinīū auctoritate vel opinione multorū diuino miraculo curat et rumpit antracem intra duos lapides trita.

Capitulum.cxxxiiij

Conſolida rubea ſiue Biſtorta. Et eſt herba ſilis pentaphilon: niſi quia habz ſeptem folia vtrimq; piloſa. et ideo vocatur eptaphilon: cuius radix ē rubea et tortuoſa ſimilis galange: ſed non habz acumē. flos eius auroſus. et ipſa iudicatur frigida et ſicca in tertio gradu. Sed notādū q; eſt ſpecies biſtorte hñs folia ſilia lappacio acuto: niſi quia color folioꝝ ex vno latere eſt celeſtis: et ex alio viridis. flos eius rubeꝰ et radix rubea: q̄ ab aliquibꝫ vocatur bardana minor: et ab aliq̄bus lappa minor. Virtus eius in oibꝫ ſicut virtus p̄me ſpecici ſed remiſſior.

Operationes

¶ Cōſolida rubea ſiue biſtorta habet virtutez ꝓſolidādi et ꝓfortandi ꝓceptū. ¶ Contra diſſurriam detur pulvis biſtorte cū ſucco plantaginis. ad conſtringendū menſtrua fiat fomentum ex aqua pluuiali decoctionis pulueris eiꝰ vel ex duabus partibus eius. et vna ſpice fiat pulvis q̄ aſpergat ſupra ventrē ipſo priꝰ melle calido emplaſtrato: ꝛ iuuat conceptū.

A B

¶ Ad ꝓceptū iuuandū fiat emplaſtrū ex pulvere eius ꝛ alijs ſpecieb⁹ aromaticis. Pulvis eiꝰ vulnera conſolidat. ¶ Contra vomitū ex debilitate et furore colere pulvis eius confician cuz albumine ouī et coquatur ſup regulā et detur patienti. ¶ Galie. Radix eius eſt abſterſiua et vrinatiua et calide cōplexionis.

E D E

Capitulum.cxxxv

Condros apud grecos duo ſcat. Flaz ſcat riſum. Uñ reſpōdens mihi grecꝰ interroganti quid eſſet condros dixit

furfur farine Item condros exponit quod est aliqua cartilago. silr cõdros est genus frumẽti. de quo Dyascori. Condros sunt cius due species. In vna inuenit vnũ granũ: et in alio duo grana: z quodlibet ipsorum est flameruula et maioris nutrimenti q̃ ordeũ: boni saporis. z panis qui fit ex eo minus est nutritiu9 q̃ q̃ fit ex frumento. Et species in qua reperiunt duo grana est plus nutritiua q̃ risum: z magis constrictiua ventris z melior stomacho

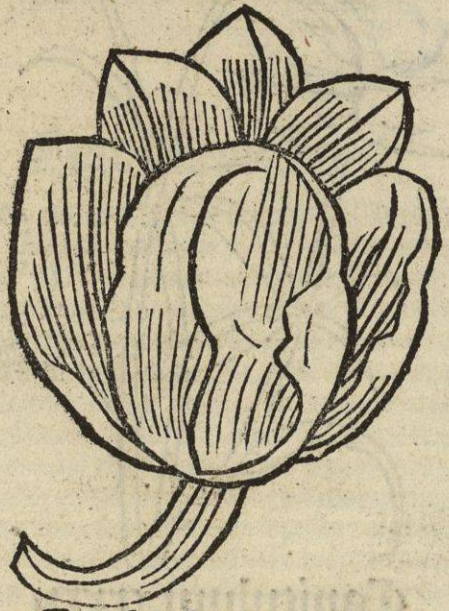
Operationes

A ¶Halie. li. i. de alimentis ca. ō condro. Ben9 frumenti est condros sufficienter nutritiuũ viscosum habens chimũ. Hoc vocatur in libris de arabico translatis candarusium. Et apud Auicennam condaros et candarusio ꝛc.

B ¶Hal. viij. sim. far. ca. condros. Est quidẽ optimus cibus sicut et triticũ: sed nõ est presentz negocij de cibo determinare vt farmacũ vero emplastice est virtutis: cõplexionis vero silis ẽ frumẽto. plus illo viscosior et nutritior. est pl9 illo siccatiuum ꝓpter cõmixtionẽ siccantium farmacorum

C ¶Dyasc. Condros constrictiua est qñ ipsum coquitur cum aceto: z fit linitio cũ eo. et eradicat scabiem vlcerosam: z eradicat vngues scissos. ¶Et curat fistulas que sunt in lacrymali: et qñ administrat in principio earum: z fit ex ō coctione eius clistere. Et est ũuatiuum vlceribus intestinorum.

D

Capitulum. cxxxvj

C Ondes. Sera. li. ag. ca. condes auc.
Hal. Illud quod ex eo administrat ẽ radix ipsius. virtus est calida z sicca in .iij. gradu. Tñ ista medicina vtunt lauatores lane: et ad faciendũ lanã lenẽ z pulchrã qñ fumigant ipam cũ ea: z est nota. Radix ei9 est acuta: z in forma sua lõga z rotũda. ¶Dyascorides vocat ipam structiũ a macro obstructiũ. qõ quidã radicẽ ellebori albi putãt: eo q̃ sternutamẽta mouet vt ipm licz falso. p q̃ macer sternutamẽtũ puluis p se mouet ei9 naribꝫ iniect9 vererro nõ segni9 albo. i. elleboro. ¶Hal. viij. sim. far. ca. de structio. fm trãslatõez grecã. Structi9 radice magne vtunt acri q̃dẽ existẽte. fm gustum ca. z sic. fm cõplexionẽ ex q̃rto fere gradu.

Operationes.

A ¶Dyascorides. Epaticis tussientibꝫ et ortopnoicis medentur. Horbo regio vtiliter adhibentur cum lacte naribus infuse. cum melle coclearium vnum acceptum ventrem mollit. cum panacis z capparis radicibus accepte et bibite calculos vesice frangunt et excludunt. Sclirosim splenis spargũt ¶Cõdes matrici appositũ menstruis imperat: abortum facit. cũ polenta z aceto positum lepram tollit.

B ¶Pustulas cũ farina ordei impositũ limpidat Collirijs mixtũ caligines oculis detergit. Medicaminibꝫ necessarie miscetur. ¶Triũ sternumenta prouocat. cũ melle tritum et in naribus missum caput purgat. ¶Sera. de proprietate radicis eius est si accipiatur quod abscindit flegma et melancolism grossam: et resoluit ventositates. ¶Halienus. Radix eius est abstersiua et vrinatiua. mouet sternutationes similiter alijs quecunq; amara sunt gustu calide complexionis.

D

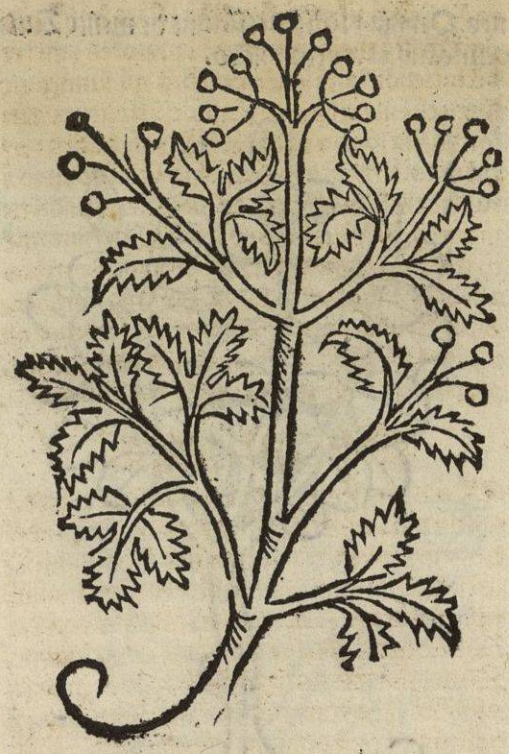
E ¶Item. Dyascorides facit semotum capitulum de ellebero a condisi. Flam condisi vocat structium: aiens capitulo de structio. Lanarij vtuntur ad fumigium lane: eo q̃ limpidat lanam. Radices sunt rotunde et oblonge: que si bibite fuerint diuretice sunt et calide.

F ¶Plini. li. xxvij. Cõdes siue structiũ. i. herba lanaria ouibꝫ data ieiunis facẽ abũdãtiã lactis.

G ¶Platearius. Strucios id est agrestis caulis culus ca. z sic. in .ij. gradu. Succus ac semina foliaq̃ cõpetunt vsui medicine. Cũ inuenit receptio cauliculi semen caulis agrestis debet poni. Cũ aũt ipsa folia debent poni.

H ¶Succus ita debet ꝑparari. Folia conterantur: et succus expressus ad solẽ desiccetur per biennũ durat. folia viridia poni debẽt in medicinis z in vnguentis. Virtutem habet dissoluendi z extenuandi z diureticam.

Capitulum. cxxxvij.

Coriandrū. Palladius li. iij. Coriādrū a mense Marcio serit vsq; in octobrē. amat q; terrā pinguē sed macro sola nascit. et eius semē q̄ vetustius fuerit melius putatur: humore delectatur et satū bñ cū olere quocūq; nascit. Sera. li. aggre. ca. dyabota: idest coriandrū auc. Hal. Substantia eius est terrea subtilis. et est cū boc in eo aquositas tepide fr̄utis non pauce quantitatis et in sapore eius fm plurimū est amaritudo. Et virtus eius est q̄ abstergit et resoluit. Halien. vij. sim. far. ca. de coriandro. Virt9 eius p̄ma est fr̄tus calida. Vñ Dyas. Infrigidativam dicit hāc herbā nō recte. cōposita aūt est ex cōtrarijs fr̄tibus: multū quidem bñs amare substantie que indicat q; subtilium partium est et terrestrī non modicū aūt habens et aquose humiditatis vel tepide fm virtutē. habet autē slipticitatem nō modicā in quib; omnibus operat quidem varie omia q̄cunq; Dyas. scripsit. sed puto sic existere sicut si mox fm p̄ncipia plagatis vel qualitercunq; percussis in aliq̄ particula tumor liuidus vel niger fieret. frigida putaretur passio esse et egere dyasorantibus et calefacientibus farmacijs fm eundē puto modū. si trā scēderit a liq̄ calida dispositio ad frigidaz ob liuiscenduz ē p̄ioris nō iādum vero alio scēnoie. Vel si nomen voluerīs permutare sed facere sicut q̄dā q̄ alia quidē p̄cipū: alia fo de clinationis scribūt auxilia. non aūt oportet frigida estimare esse declinationis farmaca. Cōcedendū cm̄ est berisipilā noīnare si q̄s voluerit hmōi dispositionē nō tū ca. vocare eam p̄mittendū q̄m depssa ē et remissa. nequaq̄ ergo tūc q̄ auxiliat ei infrigidativū esse putem9 sicut Dyas. vt coriandrū. q̄m cathaplasmatum (vt ipe ait) cū pane. vel etiā cum albitis. sanat berisipilā. certū est berisipilam q̄ vriq; inflāmativa est nunq̄ sanabit cum pane coriandrū: sz p̄ id q̄ infrigidat. Jam p̄terea et nos in anterioribus sermonib; q̄m cum determinata experientia p̄bare cuiuslibet farmaci virtutem postulabamus. simplicem cm̄ vt possibile est maxime potionē eligere consulebamus. plurimi autē medicorū neq; quecūq; plurime egritudinum mor a p̄ncipio inuasūt cōposita noscūt. neq; quoniam alia passio est berisipila certa. alia vero vocatur ab omnibus nobis iam cōsuete et ab antiquis flegmon. alia autē in medio q̄ multe. Hec quidem et vt vriq; dicat q̄s berisipila flegmosa. Hec autem velut flegmones quidē berisipilatos inuenies: aut velut flegmones aliquando et neutrum predominās. Et vero et ydemascosus quādo apparet sicut et berisipilas. sicut et alios sclirosus. Unde de compositis omnibus non modica haberetur multitudo. latius vero in quibusdam aliis dictum est de bis. Et in libris terapentice methodi dicetur. et nunc est de eis necessarium memorari q̄ etiam berisipilam nunq̄ predictum sanabit cathaplasma. voco autem certam: q̄n a colerica humiditate repleta fuerit particula quoniam autem longe ab infrigidādo est coriandrum. licet tibi ex bis que scripsit Dyascorides addiscere. Scrofulas enim ait dissoluere. quoniam nullum autem infrigidantium farmacorū sufficit dissoluere scrofulas. neq; cm̄ puto Dyascoridem dubitare multa quidē scribentē scrofularuz sanativa omnia vero cōcordantia et calida cōplexionibus et dyasoretica operationibus existere.

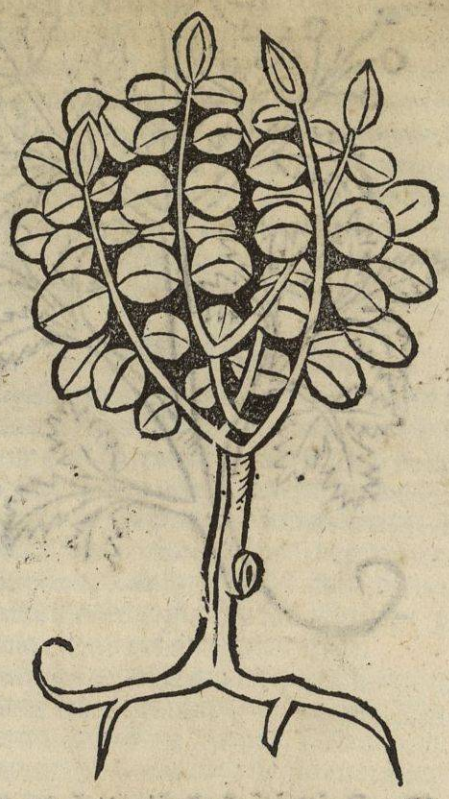
Operationes

¶ Dyascorides ca. corion. idest coriandrū omnibus est notum. Virtus eius est frigidū tritū et in catha plasmatibus redactū cum polēta. et pane triticeo mixtum et impositum. Ignez sacrum extinguit: ¶ Tumores igneos tollit melle addito: et vna passa impositum epimenidas et tumorē testium et carbunculos curat: et collectiones compescit cuz faba frixa tritum

A

B

E scrofulis et pustulis ꝓstat effectū. ¶ Semē ci⁹ bibitū cū dulcore lubricos extinguit. genitalia .i. semina viri decrescere facit. Nam si multuz acceptuz fuerit semen sensus bois hebetescit: aut citius infert necē. Cū non dz quisq; vsum
D eius frequētare. ¶ Succus eius aceto mixtus aut spume argenti et ceruse et vino: oēs pustulas et caligines ebulientes extinguet. Nic succus viscide est ꝯtutis restringit et refrigerat. et ideo ꝓprie ad ignē sacrū facit sicut et folia eius cū succo maligranati: et oleo in potiōe permixtū aialia intrancis permixta ignita persequit.
E ¶ Semē eius ex aq̄ potatū solutionē ventris abstringit. mirū est qō ꝓnocrates tradit si vnū seminis granū femina biberit vno die ei menstrua ꝓtineri si duo et totidem iā die⁹ q̄t grana sumpserit. ¶ Sera. Coriandrū distillat in
F oculum: et cōfert dolori ei⁹ magno cum lacte mulieris. Et fit emplastrū cū eo z abscindit humores descēdentes ad oculū. ¶ Et idē auctor. aben mesuay: Quando torrescit semen coriandri stringit ventrē. et abscindit fluxū sanguis: qui est ab interioribus. et bibūtur de eo duo auroi cum. ij. z. et dimidia succi plantaginis siue eo q̄ buliat. et si ē fluxus sanguinis ab interioribus membris curat si ponat supra locum fluxus.
H ¶ Et idem auctoritate albugeric. Coriandrū est frigidū nartoticū inducens simcopim et stupore: et est toxicum: quoniā odoratū cōgelat: z prohibet fumositates ascendere ad caput. et ideo cōfert sode z ebrietati. et abscindit fluxum sanguinis: et stringit ventrem
I ¶ Et idem auc. Alexandri. Coriandrū ꝓhibet fumositates ascendere ad caput et ad cerebrū et ꝓpter hoc ponitur in cibis epilenticorū: quādo cause epilentie sunt vapores ascendentes a stomacho
K ¶ Et idē auc. Alcauzi: quādo coriandrū siccū infunditur in aqua eius cuz zuccaro abscindit virge erectionē et desiccat sperma
L ¶ Et idē auc. Rasis Si bibantur .z. iij. de succo eius recenti occidit: z abscindit fluxum sanguinis a naribus quando odoratur
M ¶ Et idē auc. Numay. in libro per mura tōnis dixit: q⁹ pillule Galieni sunt ei ꝓtrarie. Dyas. vero cōtradixit ei cū scz Galienus dixit: q⁹ coriandrū declinat ad caliditatē quoniā manifestum est ipsuz esse virtutis frigide. Et ex dicto suo q̄n sumit succus eius occidit
N ¶ Et idē auc. habix. Coriandrū recēs est mortificativū: congelativū: z si bomo vtitur eo mltū. Vel potū aque eius est toxicū. z si ponatur aqua eius cū aliq̄ ex alijs herbis z q̄n cū aqua eius liniūtur apostemata sanguinea aut colerica confert et extinguit eorum inflammationes. Omnia predicta etiā sunt de mente Auicenne. li. ij. ca. de coriandro.

Capitulum. cxxxviij.

Cornea arbor siue cranea. Dyasco. ca Cornea semen et fructū habet similem olive: sed paulo oblongi⁹ et vinde. Et vocatur grece cai mū. qō cū maturatuz fuerit obrusum habet colorē bonū in se habēs saporem stipticum est. et ideo dissolutionē ventris et dissintericos curat. et cū in dulcore ꝓsitū fuerit manducari potest quomō olive conditūtur cū sale frigida est z sicca

Operationes

¶ Dyas. Huius solia cū ligno suo in foco missa sudationem reddūt que illinita zernas optime sanat A

¶ Galienus. ij. de cibis ca. de cibis siluestribus Cornu vero z bati et glandes et ceteri fructus siluestres modicum nutritōnis habent cacochimi sunt. Et mali stomacho et indelectabilissimi. porcorum vero esca existentes non domesticorum sed in montibus morantiū: ab ipsis eñ plimū būt alimentū. B

¶ Et idē. vij. simplicis. ca. cranea. Cranee arboris fructus stipticus est sufficienter edibilis quiens. q̄ circa nullum E

mirabile attrahere et fortiter detinere est ventrem sicut et mespila. folia ꝓo et germina pontica gustu sunt: z siccant fortiter: vt et maxima vulnera consolidare possint z maxime durorū corporum. paruis vero vulneribus vel mollibus corporibus contraria magis sunt. tendunt enī hec siccatiua plus decente.

Capitulum.cxxxix

Cordumenum. Dyascorides capitulo cordilion: id est cordumenum. Herba est que nascitur in Sicilia. cuius frutex est sarmentosa: semen habens rotundum: z duplex sicut sunt fabe: viscidū et odoratū.

Operationes

A ¶ Dyas. Semen eius si bibitum fuerit ꝓuocat vrinam et menstrua. Succus eius virge z seminis tribus obulis bibitus cū dulcore diebus decem nefreticis medicantur.

B ¶ Radix eius tunsa et vt electuariū composita torpacis causas mirifice curat. Plinus. Radix eius potata lapides frangit.

Capitulum.cxl

Costus. Auic. li. ij. cap. de costo. Costi species sunt tres. Una earū est arabica. z est albus leuis z aromaticus. Et secunda est inda qui est niger leuis: z ille amarus est. Et tertia spēs grauis odoris q̄ nominat garioflata. Bonus aūt costus falsificat cū radicibus enule duris: et ꝓpterea non mordicat linguam: neq; habet odorē fortem. Melior est ille qui est albus recens plenus nō corrosus: neq; fetidi odoris. neq; mordicans vel ledens linguā. deinde yndus niger lenis: et niger asemius. et melior est marinus subtiles habens cortices. Est ca. in. ij. sic. in. ij. In ipo est qualitas amara et acris valde z caliditas et acredo adeo q; ipsa vlceret. Dyas. cap. costus vtilis est arabicus. Est autē eligendus cibus leuis cum odore plurimo. Secundus est yndicus q̄ grossior est z niger et leuis vt serula. Tertius ē syriacus pondere grauis et coloris buxei cū odore sliptico et mordaci sapore. habet quidē alīquā amaritudinem et plus acredinē ca. participans qualitate vt extrahat. Paulus ca. de costo. Costus est ca. et sic. complexionis in tertio gradu.

Operationes

¶ Auicenna. Conuenit omni membro A
quod inhibet calefactione: et vt ex eo attra-

batur humor ex profundo. Abstergit pannū cutis linit9 cū aqua z melle. In ipo est vlceratio z ille q̄ est amarus exiccat vlcera humida.

B ¶Et puenit mollificatiōi neruoꝝ et attritioni lacertoꝝ: z est bon9 sciatice. et emplastrū ex eo puenit lirargie: z puenit doloribꝫ pectoris.

¶Et puocat mēstrua bibit9 et suffumigat9 in traiectorio: z interficit ferū: et puocat vrinā: et extrabit ascarides z vermes.

D ¶Et dat vires ad coitū: z ipse supponitur ad dolores matricis: et conuenit dolori matricis fri. bibitus et sedēdo in decoctione eius: z mouet naturā quādo bibit cū vino. et ipse nō dat vires ad coitum nisi ꝓpter humiditatem superfluam inflatiuam que est in ipso.

E ¶Et cōuenit rigori linitus cū oleo z cōuenit morsibꝫ oibus scz morsui vipere z aliꝫs morsibus qñ bibit cū vino aut absinthio. loco eius ponitur piretri: medietas ponderis ipsius.

F ¶Dyas. Costus cū oleo tritus z corpi unct9 cū rebꝫ stipticis subuenit. Si aūt ante accessionē sic vngat: rigorē in periodica febre: z quartanā amputat ac etiam paraliticis et sciaticis vel quibꝫ aliqō membrū calefieri opus est.

G ¶Unctus extrabit humorē de profundo. in potione vero: qz virtus est ei calida diuretica. mēstrua puocat. pessarijs adiunctus idē dolorē matricis mitigat morsibus venenatis bibitus z.ij. opitulatur cum vino et absinthio dolorē stomachi et inflationem: et tota eius vitia cōpescit: ventrem stimulat.

H ¶Cū vino dato lubricos latos deponit cū aqua potat9 oleo mixt9. z fricatiōi adhibit9 tor pentē frigore calefacit: eadē vnctione z paraliticos curat. reumata et spasmata z dolorē laterū sanat. cū aqua mulsa tritus ad efialas facit. melli mixt9 maculas in facie natas detergit. malaginanibꝫ z antidotis necesse miscetur.

J ¶Adulterat aūt cōmixt9 cū enule maioribus radicibꝫ: sed facile intelligit cū nec odorē costi habeat nec saporē mordacē. Hā comestus vires habet acres stringētes z calefaciētes.

K ¶Serapion auc. Balie. Costus puenit rigoribꝫ fe. qñ linit cū eo z oleo corpus. z puenit sciatice z paraliticis. z oibus in quibꝫ calefacere oportet aliquā corpis particulā vel de profūdo ad superficiē attrahere aliquē humorem.

¶Propter eandē aūt causam puocat z menstrua z vrinam z confert ad contritionē lacertorum et ad dolorem lateris: et interficit ascarides propter amaritudinem.

M ¶Et quando linitur cū aqua et melle sup emperiginē mundificat eam: z adiuuat ad libidinem. quoniā est in eo de humiditate inflatiua et ventosa quādo sumitur in potu cum vino.

Capitulum. cxlj

Cozula. vel melapersica fructus iste est oibus notus. Sera. li. aggre. cap. bel mes. i. cozula. Uirtus eoz est frigi. z humi. in .ij. gra. Hā ꝓportionant persicis.

Operationes

A ¶Et idē auc. Alcauzi Lat cōrat colerā z generāt būores grossos. Et idē auct. Rasis. Quidam patiebat fumositates ab aliq̄ humore existēte in stomacho suo. et dedi sibi aliqbꝫ vicibus de crisomolis. i. cozulis recentibꝫ: z sedatus est ille fumus. Et ego nō credo q̄ reperiat cibꝫ aliqs frigidior et magis iuuatiuus stomacho caliꝫdo q̄ ipsa z iō fastidiū tollit. ¶Aui. li. .ij. ca. .ij.:

B de crisomulis. Meliora sunt armena. nō enī cito aduenit ei corruptio et acetositas: et cum sumunt crisomula. oportet vt accipiant mastices et anisi equaliter. z. i. vsq̄ ad .ij. cū vino puro aut vino de passis parū et mellis sunt fri. et hu. in .ij. z oleū nucleoꝝ eoꝝ est ca. z sic. in .ij.

D ¶Eorū humor ē facilis putrefactionis z eorū infusio sedat sitim. ¶Et crisomula q̄dē sunt cōuenientia toti stomacho q̄ pisica. z armena ñ corrumpunt in stomacho: neq̄ acescunt velociter ex cis vero que expellunt eoꝝ nocumentum est

vt p̄mo sumakanisum et mastix cum miua aut vino depassis et consiciantur cum melle puro oleum nuclei ipsorum etiam confert emorroi-dibus. grauant crisomala propter velocitatez siue putrefactionis. vez infusio succorum p̄fert febribus antiquis. ¶ Johannes mesue in antidotario suo. Olaim de crisomulis sedat dolorem ani et emorroidarum: et resoluit tumores vlcerum et impedimentum lingue et dolores aurium. Rabi moyses idem vult.

Capitulum.cxlij

Cotula fetida vel oculus bouis. Serapli. aggr. ca. bicbar auc. Dyas. Bicbar idest cotula habet stipitē mollem z folia similia foliis maratri: z flos eius est citrinus plus flore camomille similis flori cotule. et iō nominant eā hoc nomine. Et idem auc. Bali. acutas et mordicatio sunt in ea plus q̄ in camomilla. et resolutio eius est amplior resolutione ipsius. Dyas. ca. butalmos fm translationē nr̄am. butalmos. i. cotula. Herba est mollis. cuius folia sunt tenuiter scissa maratro similia. et caulis eius mollis: nascens circa muros ciuitatis: flores citrinos habens et vehementer splendentes: ac in oculorum similitudinem rotundos. Unde et nomen traxit floribus camomille similes. et illa herba que vocatur lingua nostra pucida vl cotula fetida: Est alia butalmos hīs folia coriādro silia: nascēs iuxta muros ciuitatis cui⁹ flores sunt ex toto citrini. z ista ē herba q̄ vocat in lingua nr̄a oculus bouis vel cotula Bal. vi. lim. far. ca. Butalmū siue semen incorruptū vel oculus bouinus. vel cotula fetida. noīatū quidē ē ita a floribus q̄ vident fm figurā similari oculo bouis. fm colorē vo similis est artemidi. magis aūt et multo acrius est ob hoc magis dyaforetica vt sanet uuricies cōmixtū ceroto

Operationes

¶ Dyas. Folia ei⁹ trita et cerotz addita pustulas z uuricies apertum spargit: z si flores eius terunt cū croco. ¶ Affirmant aliq̄ q̄ si post lauacrū z balneū cundē q̄s biberit bonū colorē restituet et facit ipm vomere et maxime arcuato morbo infectos acris est: et ideo dyaforetica et p̄terea scheremata soluit cuz ceroto tursi eius in cibum sumuntur. ¶ Aui. odorem⁹ confert ventositatibus grossis in capite.

Capitulum.cxliij.

Cotula non fetida. vel oculus vacce. et habet flores nigros fm antiquam trāslationem.

Operationes

¶ Dyas cozid. ca. Butalmos Que translatio corrupta est. quoniam Serapion. q̄ verbis

dyascoridis fm aliã trãslationẽ. Dyascorides dicit q̃ hz flores citrinos silꝫ floribus camomille: et hoc verũ est. Hã ot trãslatio quã allegat Sera: Butalmos hastã ejcit mollẽ. Folia maratri siliꝫ florẽ mellinũ bñs sicut ãtim9 z maiorẽ oculo vacce similẽ. vnde et nomẽ accepit. Hascik in ciuitatibꝫ ꝛc. ¶ Sed fm trans
B slationẽ nr̃am dyas. Butalmos hz duas spẽs Una est q̃ hz folia silꝫ maratro: et flores similes floribꝫ camomille. et ista vocat cotula fetida: vt in p̃cedente ca. tractat. z latine ot pucida. et Dyas. vocat cum partemoy.

¶ Alia est que hz folia silꝫ coriãdro z flores
E citrinos nascẽs iuxta muros ciuitatꝫ: z vocat cotula nõ fetida: z latine ot oculus bouis vel oculus vacce. z grece silr ita sonat butalmos: sed arabice vocatur bibar. i. oculus vacce: et ideo ot ad littoram.

¶ Butalmos ẽ herba mollis: antimo similis
D lenes emittẽs tirsos: z folia tenuit scissa z mollia similia maratro. flores citrinos similes floribus camomille. et ista fm veritatem est cotula fetida que alio noie vocat pucida.

¶ Et subdit. Est alia butalmos caulis mollis folia coriandro similia. flores citrinos bñs nascens iuxta muros ciuitatis. et ista vocat oculus vacce: vl cotula non fetida. Et de ista herba est hec veritas clare intuentibus. lege capitulũ precedens scz cotula fetida.

Capitulum. cxliiij

Cocognidium. Camelea vel Mezereõ Camelea grece quasi infima oliua dicta: co q̃ folia similia oliue habet. Hec est que ot mezereon et cocognidiũ. Unde cocognidiũ mezereon z camelea sunt idez: vt appret p Dyasc. z Sera. Dyasco. ca. camelea fm trãslationẽ nr̃am Camelea aut cocognidium hastas hz sup terraz spansas. palmis duobus longas: frutex est ipsius sarmentosa. Folia hz similia oliue: sed tenuiora z spissa gustum mordicantia et gulã exasperantia. Sera. li. aggr. ca. mezereon. auc. dyas. Mezereon. i. camelea est arbustũ puũ cuius rami sunt apti a dignez accendendũ. et sunt ipsi rami extensi sup terrã longitudine duorũ palmorũ bñtes folia oliue nisi quia sunt subtiliora eis mordicantia et exasperãtia linguam. et sunt super ramos desa. Halie. vij. sim. far. ca. camelea. Camelea p̃dominantem habet qualitatẽ quocirca vlcera. z quecunq̃ maxime escaras habent: cum melle expurgare potest.

Operationes

A ¶ Dyas. Camelea accepta coleram z flegma deponit. debẽt vero fieri trocisci ex hiis admixto absinthio duplici mensura z vna parte camelee et catapucie iuncto melle vel aqua Folia eius imposita vulnera sordida curant

B ¶ Johãnes mesue. Mezereon siue cocognidium solutione educit aquaz citrinam cum fortitudine vehementi.

E ¶ Et dixit Alexander. mixtũ cũ rebꝫ educentibꝫ melancoliã educit ip̃am. et cũ rebꝫ educentibꝫ flegma educit ip̃m. z absinthiũ duplicatũ z cũ mirabolanis: addunt ei bonitates notas. z faciunt educere coleram. ¶ Haius aũt iuuamẽtuz quod ex eo expectat est ad ydropisim. educit cũ aquã ꝯgregatam in ventre: nocet tamẽ epati immo oibꝫ mẽbris nutritionis ipsius

D ¶ Et interficit lũbricos z ascarides. z solutione educit eos et serpẽtes viscerũ. Et si fiat vnguẽtum ex eo z melle curat fistulam et vlcera fraudulenta.

E ¶ Et si ex aceto decoctionis ipsius ablutio fiat confert doloꝛi dentiũ et corrosioni. z gingiuis sanguinee et mollificatiõi ¶ Et fit ex eo vngentũ et aceto z oleo z cera ad scabiem bonũ. et fit ex eo liniamẽtuz ex sulphure z melle z aceto fortiad morfeam z lentigines z baras z delet eas.

F ¶ Et q̃nq̃ fit ꝯfricatio sup morfeam et baras cũ foliis eius et aceto fortiꝫ est et vltimum

G ¶ Et dixit Johãnicius Cocognidium valet ad quartanã. ¶ Plini. li. xxiiij. Folijs in duabus

absintbij ptibus decoctis coqz succo cū melle potū. foliis etiā impositis vlcera curātur z purgant. ¶ Ait etiam idē Quomodo collectū salutare est oculis iumentoꝝ et pecoꝝ.

Capitulum.cxlv

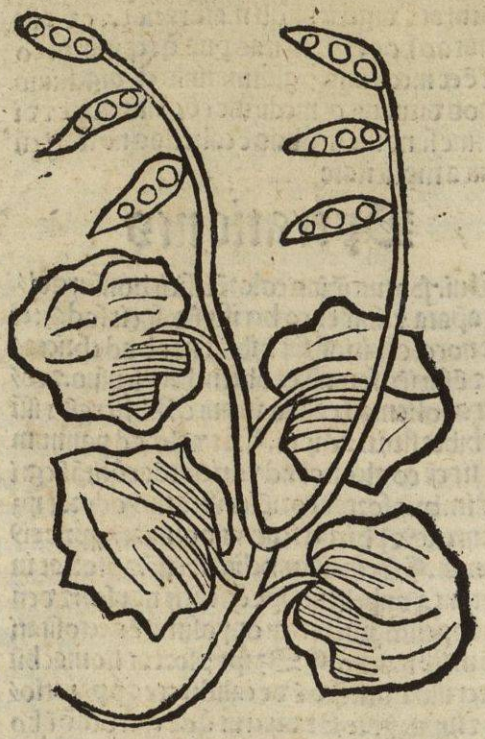
CRocus. Auic. li. ij. de croco. Croc⁹ melior est recens boni odoris subtilis sup cuius pilos ē parum albedinis nō plurimum. Crocus sanus nō velociter tingēs nō inuiscatur neqz frangit. ca. est in. ij. sic. in. i. est stipticus resolutiuus: digestiuus et glutinatiuus. cius caliditas est fortior stipticitate cius. et eius oleū est calefactiuū. ¶ Pla. Croci sunt due species. Orientalis q̄ in ortis nascitur. z orientalis q̄ in oriente. Iste in medicinis nō vomicis ponit. in medio florū tres vel q̄tuor flores qui nascunt. Eligendi sunt subrufi. q̄ aūt citrinitatis aliq̄d habent abūciēdi. in sacculo stricto de corio seruant: per q̄n q; annos seruari possunt. Virtutē habēt ꝓfortatiuā ex q̄litatib⁹ suis et ex aromaticitate. ¶ Palla. li. iij. In februario mense crocis serendi sunt bulbi z subtiliter si fuerint arte fodiendi. ¶ Sera. li. aggre. ca. Jamfaram. auc. Dyasc. Ille q̄ fortior ē in medicina est nouus pulchri coloris: cuius crinis vergit ad albedinē. lōgus nō fragilis: plenus: q̄ q̄ fricat tingit manū cito acuti odoris

¶ Hal. vij. sim. far. ca. de croco ſm translationē arabicā. Substantia cius ē terrea frigida sed qō vincit sup eā ē cōplexio calida. et in sapore cius ē stipticitas pauca. Et ſtus cius est q̄ calefacit in scō gradu et sicca in ꝑmo. vnde maturat z digerit aliq̄li maturatiōe. z qō adiuuat ad hoc ē stipticitas pua q̄ repitur in eo Et ē ex medicinis ꝯglutinatiuis et digestiuis et nos diximus q; medicine cōglutinatiue z digestiue sunt ille in q̄bus ē caliditas nō fortz cū pauca stipticitate

Operationes

¶ Auic. Potus ipius colorē efficit bonū: resoluit apata z linit ex eo berisipila. facit sodaz: et ipe nocet capiti. ¶ Et bibit cū rob ad cbrietatē. z ē faciēs somnū. et obtenebrat sensus. z cōfert apostemati calido in aure. Abstergit visū z ꝓbibet fluxū ad ipm. ¶ Et valet ad pannum Et sit ex eo alcobol ad varietatē acq̄sitā i egritudinib⁹: ꝓfortat cor: ē lenificatiu⁹ odorat ipz pleuretic⁹ z phirneticus vt dormiat: z ꝓprie ei⁹ oleum. ¶ Et facit anbelitū facilē. z ꝓfortat in strumta anbelitus. ipe q̄z facit nauseā: z deicit appetitū. ꝓpterea q; oppositus ē acetositati q̄ ē in stomacho. ¶ Sz ipe ꝓfortat stomachū ꝓpter illō qō in ipo ē de caliditate z ꝓparatione z stipticitate Et dixerūt q̄dā q; crocus ē bonus spleni. excitat coitū: et prouocat vrinā ¶ Et ꝓfert vuricici matricz. z ei⁹ ꝓstrictōi z vlceribꝫ fraudulētis In ipa iñ admistrat cuz fauo aut cū medulla cū duplo ipius ē alio. ¶ Quidā dixerūt q; ipm in potu dederūt ad plūū partū et factus ē partus statim Et ōz q; aurei. iij. ē ipo interficiūt letificando. loco ei⁹ ponit decoctio cōgle pōdus ipius. z de spica quartum pōderz cius: z pōdus ipius de corticib⁹ casie lignee. ¶ Et idē. iiij. fen. canonis ꝑmi. ca. ij. ait. q; ducit medicinas ad cor. ¶ Et idem de viribꝫ cordis ait q; cōfortat cor ¶ Se. auc. Rasis. Fuit mulier q̄dā q̄ laborauit aliqb⁹ diebꝫ in ptu: et dedi sibi in potu. z. ij. croci et peperit statim: et ex tunc fui hoc semper et semper fuit sic factuz ¶ Crocus inebriat inebriatiōe fortī: q̄n ponit in vino letificat adeo: donec faciat insaniā excellenti letitia. z digerit cibū: z cōfortat stomachū sua pōticitate: et fortificat epar. Et nō laudat cerebro: aufert appetitū cibi: z prouocat vrinā z meliorat colorē ¶ Rabbi moyses. de croco ait q; auget appetitum coitus. ¶ Isaac in viatico ca. de emigranea ait: q; fit emplastz ex croco: gūmi arabico: cusobio: et mirrha eq̄liter distemperās cū albumine oui. contra emigraneaz. ¶ Paulus ca. de podagra. Recipe

crocū cū vitello ouoꝝ et oleū rosaꝝ ⁊ aquā rosarum et misceantur: et cum penna vnguatur locus podagre ex eo actu frigido

Capitulum. cxlvj.

De Cucumer. Ubi sciendum q̄ cucumeres sunt melones Indi fm̄ q̄sdam. Sed Melue cap̄. de cucumere asinino vidē dicere q̄ sunt citrulli. Sz alicꝫ dicūt q̄ cucumeres sunt fructꝰ sicut citrulli: oblōgi tamē nūq̄ citrinescunt: ⁊ habēt folias ita distinctas sicut melones. ⁊ cū maturant hūt parū dulcedinis: et sunt insipidi. qō ego ꝓcedo. vnde cucumeres non sunt melones Indi. q̄ Auic. iiij. can̄. ca. de cura tertiane pure ponit melonem Indum et cucumerē ergo non sunt idem.

¶ Sera. dicit Cucumeres nō sunt citrulli sicut apparet in ca. Citrullus Et etiā Sera. ꝺ̄t auct. Hal. q̄ citrullus frigidior est cucumere: ergo cucumeres non sunt citrulli.

Operationes

A ¶ Serapion li. aggre. ca. Rachera. auc. Hal. id est cucumeres. Cucumer substātia ē grossa dura digestioni: ⁊ genera chimū malū paratū corruptiōi q̄uis melon sit citꝰ corruptibilis.

B Et fructus ei⁹ ē q̄ infrigidat et hūectat in. ij. gdu ¶ Et mollit vētrē. ⁊ puocat vrinā. Et q̄n sumitur cū rob aut cū lacte ꝓfert vlceribꝰ vesice: et sedat inflationē stomachi et sitim: q̄n comedit et sedat syncopim ex caliditate et cōfert ei ex p̄ietate quā hz. ¶ Et idē auct. Habit. Aqua citrulli ꝓfert inflāmatōi fe. ⁊ sedat sitī: ⁊ laxat ventrē laxatione bona sine nocumēto alīquo: et debet bullīri cū zuccaro albo. Et nō oportz q̄ detur habentibꝰ naturā durā nimis ad mouendū. quia illa nō habet virtutē tantā q̄ laxat naturā duram

E

¶ Et si ipa fecerit moram in stomacho fortitā inducit laborē et nocumētū et inflationes:

D

¶ Rabbi moyses auc. Hal. Cucumeres ⁊ pepones si cito nō digerant. sūt venena mortifera. ¶ Hal. viij. sim. far. ca. Sikinis. videt dicere q̄ cucumer dicat de pepone et cumere iā dicto. Nā dicit Sikinis. i. cucumer est bilis q̄ q̄dem pepon est subtilioris substātie. q̄ ꝺo nō ē talis grossioris substātie ac etiā abstersiua et incisiua ꝓticipat ꝓtute. vnde diuretica sunt et splendidum reddūt corpus. ⁊ maxime si siccauerit quis semē deinde incidens et cribrans leuire faciūt. domin at aūt in eis frigida ⁊ hūida cōplexio: nō tñ fortiter: sed in secūdo gradu locatur.

E

F

¶ Si vero quis semen siccauerit vel radicē non adhuc humide nature erit: sed iam siccantium in p̄mo quasi gradu: vel secundo incipiente. Est autē ⁊ abstersio in his plus q̄ in carne fructus

B

Cucurbita. Pli. li. xij. In insula persica sunt arbores lanigere: ferūt etiā cucurbitas cotonei mali magnitudine: que maturitate rupte lanuginis pilas oñdūt ex q̄bus vestes preciose lintheo faciūt ¶ Idem li. xix. Cucurbitis est natura cucumeri simil' dūtaxat in nascendo. eque hyemē oderunt. amāt rigua et simū. Serunt ambo semine in terra sequipedali fossura inter equinoctiū vernum et solsticiū. paribus tamen aptissime. Aliq̄ malūt ex kalendis Marcij cucurbitas. et nonis cucumeres et per q̄nquatros serere: simili modo reptātibus flagellis per arte sum aspera in tectū vsq; scandūt natura sublimitatis auida viresq; sine āminiculo scandi non sunt. ¶ Pal ladius li. iij. In mense Marcio cucurbita serenda: amat solū pingue humidū stercoratuz solutū hoc in cucurbitꝫ insigne est q̄ lōga pariunt et elegantia semina q̄ in earū ceruice nascunt. que in ventre fuerant cucurbitas faciūt crassiores. Que in fundo laras si in cacuminibus obruant. vbi adolescere ceperint ammini culis adiuuentur. Que seruant ad semina vsq; ad hyemē in suauitate dependeāt. deinde sublate in sole siccent. aut fumo fumentur: aliter semina putrefacta deperent: ¶ Sera. li. aggr. ca. hara. i. cucurbita. Virtus eius est frigida et humida in secundo gradu.

Operationes

A ¶ Dyas. ca. cucurbita. Cucurbita cruda trita et catha plasmatibꝫ adhibita papulas corpis amputat. apostemati calido maximū p̄sidiū ē.

B ¶ Succꝰ rasure eiꝰ dolorē calidū auriū mitigat cū oleo rosarū mixtꝰ et auribꝰ instillatus ꝛ cerebro appositus estuatōes infantiū mitigat

L ¶ Et ꝓfert apostematibꝫ calidis q̄ fiūt in cerebro coꝛ. Tūoribꝫ oculoꝝ opitulat. Podagricis maximum p̄sidium est.

D ¶ Elixa q̄z et expressa melle ꝛ nitro addita ꝛ bibita vētrē mollit. cruda et excauata ꝛ vino impleta si sic manserit vna die et nocte et postea bibatur silr ventrem mollit.

E ¶ Crude et trite leniunt omnē tumorē. succus eius dolorē dētiū mitigat si diutius in ore teneatur: q̄z et oleo rosarū mixtus ex vnctiōe corpis ad motus febriū restringit ardorem.

F ¶ Et q̄n fit emplastrū cū rasura eius ꝛ medulla panis sup podagrā calidā: aut super herisipilā cōfert. ¶ Limis aridi corticꝫ efficaciter pōt cōbusta sanare. Eundē cinerē dicimus ab exp nis vulnera in veretro iā in putredine ꝓsa purgare: ꝛ ad cicatricē pducere. podagre estuanti. et ignibꝫ sacris cortices virides subueniunt.

B ¶ Semin i sicca illa vis tradit vt in pulueremtunsum et insperſum impleat vulnera q̄ cauata sunt: ¶ In cibo sumpta stomachū relaxat bibēdi desideria nō excitat. succus tepefactus doloꝛi auriū q̄ ex inflāmatione caloꝛꝫ fit infūdit humectat aurē et infrigidat abundāter. et ptiria sim infantium rasura depellit cum polēta. Hec eadem dicit Serapion auc. Dyascoridis licet sub alijs verbis.

K ¶ Almansor tractatu tertio. ca. de cucurbita. Cucurbita est frigida et humida q̄ stomacho mala existens appetitum destruit. sitim q̄z sedat: et epatis ꝛ stomachi ardorem extinguit: qñ in eis abundat caloꝛ.

Capitulum. cxlviij.

Culcasia siue Easo. Plini. ca. de culcasia. Culcasia quā alīq̄ Eyamon vocāt nobilissimā banc in Egypto enylo metunt. caule cū coctus est arenoso in mandēdo. Busso aūt q̄ intra folia emicat spectabili foliis latissimis etiā si arbores cōparent ad similitudinē eorum q̄ personātia. i. lappago maioꝛ dicunt ſm Dyascoridem in nostris partibꝫ vocamus aque nyli suis dotibꝫ gaudent et impressis collocasie foliis in variam speciē vasorum potare gratissimū habeant ꝛc. Hec herba est quā dia scorides vocat fabam egyptiacam. cuius proprietates et virtutes ſm ipm inuenies in littera faba egyptiaca. Et istam fabā

bam egyptiacam vocat. Auicenna bulcas. ꝛ qua capitulū facit in secundo canone. Est em̄ culcasia satis nota in egypto apud mercatores practicātes. ꝛ in Syria. Et ego ipam habeo Salerni in viridario meo secus spectabilem fontē: q culcasia vulgari nō vocat caso. Cuius folia aquis more vasoꝝ plena egrorū et convalescentiū mentē delectāt: necnō eorū animū excitant ad bibendum

Operationes

A ¶ Sera. li. aggre. ca. bulcas. i. culcasia. In sapore huius plāte est acuitas et mordicatio mixta ꝛ stipticitas pauca. et virtus eius est calida in .ij. ꝛ q̄n coquit̄ ꝓfert stomacho.

B ¶ Et idē auct. Aben Mesua. Culcasia ē calida ꝛ humida. ꝛ auget sperma. ꝛ radix coquit̄ et habet bonū saporē. Et est bona stomacho. et appetitum prouocat ꝛ urinam. Est calida ꝛ humida. et auget in spermate. Hec herba est multū egyptijs nota: nascitur iuxta aquas et habet folia magna et lata. ꝛ radix cocta ꝛ comesta auget corpus.

C ¶ Paulus ca. de culcasia. Culcasia est herba oīb⁹ nota. ꝛ nascit̄ iuxta aquas: cuius radix comesta et cocta stomacho est utilis.

F ¶ Isaac in dietis particularib⁹ cap̄. de culcasia. Culcasia ē herba in egypto nascens aliq̄ntulū pontica cum acuitate. vnde monstratur calida et humida

D ¶ Cuius radix si eligetur a cumen emittit. et viscositas quā prius latenter habuerat in ea aptat̄ fiet. Ideo q̄ dura grossiq̄ nutrimenti est generatiua. sed cum sui ponticitate stomachum cōfortat: ꝛ ventrē cōstipat. Si tñ moderate comedatur bonum generat nutrimētum. valet⁹q̄ dissinthericis cum viscositate et ponticitate quam habet

E ¶ Auicenna li. ij. ca. bulcas vl culcassia. Est planta in qua ē assimilatio de alisnen. Calida ē et sicca in ꝑmo gradu. Et in ipa ē salsedo cū stipticitate: ꝛ partes eius nō sunt similes: ꝛ est cum inflatione pauca. et sit ex ea gargarisma cuz lacte ipsius ꝛ sale. ꝛ in egypto decoquit̄ cū eo caro et si ita cū olco

F ¶ Et est illis cibus q̄ solutione educit aquā citrinam et ꝓprie semē eius et succus ipsius. ꝛ minorat̄ ex ea vt debilitet

B ¶ Prouocat urinam: et generat sperma. et expellit colerā. ꝛ a quo sitatē cum facilitate. ꝛ potus eius sit ab vna tertia libre vsq̄ ad duas tertias libre.

Capitulum. cxliij

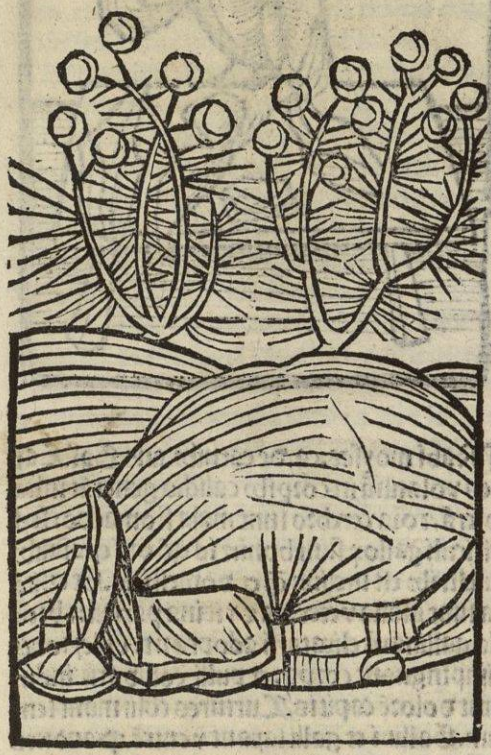

Cuscuta. Sera. li. aggre. ca. Easuch. li. cuscuta. Et est res q̄ adheret herbis inuoluēs ea sicut fila: sed in sūmitatib⁹ hz fructū subtilē. et ipsa crescit in arboribus: et in sūmitate eius inuolui simul. Reperitur de ipsa multum in vineis: et destruit multum herbas ei in ipso est amaritudo. Et idem auct. Aben mesuay Cuscuta est herba q̄ repitur intra linū et suspenditur ei: in cuius sapore est amaritudo ꝛ pōticitas plus amaritudine. et virtꝰ eius est calida in primo et sicca in .ij. ¶ Et idē auct. Dessarugie est fri. ꝛ hu. Et idē auct⁹. alabati Est cōpositā ex trarijs fructib⁹. ꝛ est in ea amaritudo ꝛ stipticitas. et ē cali. in ꝑ: et sic. in .ij. Et idē auc. Sabor Eben. Eius caliditas aut frigiditas est ꝑm cōplexionē arboris cui adheret q̄n̄ sit ca. p adherētiā calide arboris. et est frigida p adherentiam frigide.

Operationes

A ¶ Se. au. Al' Cuscuta abstergit et fortificat et apit opilatōes epatz et renū et fell'. ¶ Et mūdificat ventrē subtiles et grossas ab humoribus grossis ꝛ colericz. et fortificat stomachū ꝛ epar ꝛ ꝓfert ictericie facte ab opilatōe epatz ꝛ splenis. et ꝓprie febri. et ꝓprie febri infātū. ꝛ purgat colerā. ¶ Et idez auc. Dessarugie. Cōfert ictericie et opilationi epatz et splenis ¶ Et idē auc. Alabati. Cōfert

stomacho et epati ꝛ eorũ opilatiõibꝫ. ꝛ expellit
E supfluitates neruor et venar: ꝛ mollit ventrẽ
F et ꝓfert febribus. ¶ Et de ꝓprietate eius ẽ expel
lere supfluitates antiquas a venis. ¶ Et idem
auc. Sabor eben. Est bona stomacho. et ma
xime qñ miscetur cũ ea anisum ꝛ semina silia.

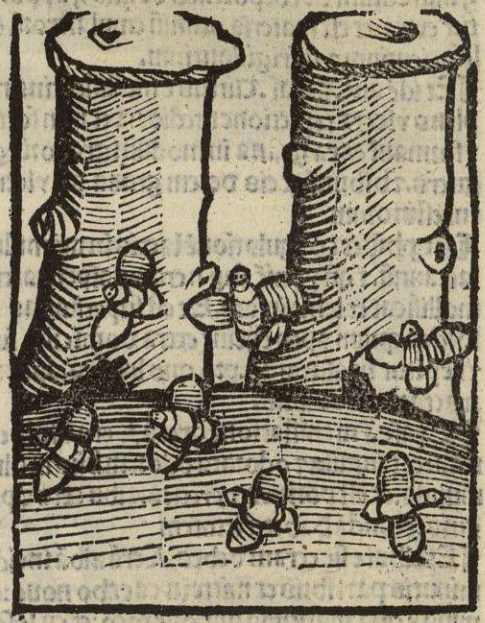

Capitulum.cl

COlofonia. Pli. ca. de colofonio. Pix
erica sic dicta ab erice filio veneris: qui
victus ab Hercule mutat9 est in mon
tẽ sui nois. In q̃ mõte crescũt arbores: q̃ gũ
mi ór colofonia: inde erica carpos fructos il
lius arboris. Et ór pix greca: qr de ea ĩ grecia
in mlta q̃ntitate inuenitur. ¶ Paulus in ca. ó
colofonia: calida ẽ in. ij. ꝛ sic. in primo.

Operationes

A ¶ Lõtra dissinteriã fit suffumigatio ex puluere
B ipius. ¶ Lõtra renas monẽ ex frigida cã ex pul
E nere ipsius ꝛ nasturcij eq̃liter mixtis fiat aspersio sup renes melle calido punctos. ¶ Ad pi
los de facie remouẽdos ꝛ faciẽ dealbandam
Accipe ʒ. ij. colofonie ʒ. i. mastices modicũ ar
moniaci purissimi ꝛ dissolue in vase terreo no
uo et mũdo ꝛ ad vltimũ tres guttas armonia
ci et misce et cola sup aquã frigidam ꝛ misce ꝛ
malaxa. Eũ aũt volueris pilos tollere resolue
paucũ ad ignẽ et ali q̃ntulũ tepefactũ pone su
per faciẽ p vnã horã vel duas. postea remoue
pilos remouet ꝛ faciẽ depurat. Et sit locus sic
catus cũ pannis et parũ cũ digito madefacto
premet vt melius adhereat. Potest illud empla
strum decies apponi: et potest seruari p duos
dies. ¶ Lõtra ãsma ex frigida causa: materia D
existente digesta ꝛ dissoluta accipiat patiens
fumum per os.

Capitulum.clj

CEra. Halie. vij. sim. far. ca. de cera ex
translation ẽ arabicam. virtus eius pri
ma est: q̃ est ex medicina media inter
calefacientes et infrigidantes ꝛ exsiccantes et
humectantes: nisi qr est cũ hoc grossa res pa
viscosa. et ideo nõ solũ desiccat. verũetiam hu
mectat p accidens. postq̃ p suã viscositatem
phibet resolutionem. Et idẽ eodẽ libro ex eo
dẽ capitlo fm translationem grecam. Cera in
medio equaliter est calefacientiũ ꝛ in fri. ꝛ hu.
ꝛ siccantium. Habet aũt q̃d grossarum parti
um ꝛ emplasticum ꝓpter quod non solũ siccat
sed etiam fm accidens humectat fortassis vti
q̃ videbitur phibens transpirationes. Unde
et materia est aliquorũ farmacorum que cale
faciunt et infrigidant. Ipsa autẽ fm ipam de
gestiuis vtiq̃ erit debilibꝫ nõ intra corpus
sumpta: sed extrinsecꝫ apposita. Habet em̃ q̃d
paucũ dyasoretice et calide virtutis q̃ plurimũ
participat mel. ¶ Et Será, aucto. Dyas. De
lior ex ea est grossa mũda a sorde. in cuius o
dore est odor mellis. ꝛ est in colore eius paru
rubedinis. Et illa que est alba per coctura m ꝛ
pinguis est post ipsam.

Operationes

A ¶Sera. auc. Albugerig. Mollificat grossi-
cies apostematũ: et cõuenit asperitati pectoris:
quando ponit sup ipm cũ oleo violato.

B ¶Et mollificat neruos z vlcera. z maturat et
resoluit resolutione debili. et nõ ẽ ex medicinis
q̃ ingrediunt in corpore: sed de illis q̃ apponũ
tur extra. et est materia omniũ emplastrorũ ca
lefacientium z infrigidantium.

C ¶Et idẽ auc. Dyas. Virtus ẽ mollificatiua re-
plens vlcera repletione mediocri et non forti:
z formant ex ea grana in modum granorũ ge
uers. z bibunt ex eis decem grana ad vlcera
intestinorum

D ¶Et phibet coagulationẽ lactis in mãmillis
lactantiũ. z qñ ponit sup neruoz asperitatem
mollificat et lenit ipsam. Et est superfluitas et
sordes quam apes eiciũt extra domicilia sua
z reperitur in aluearijs. pro quo lege ca. apes in
tractatu de auibus.

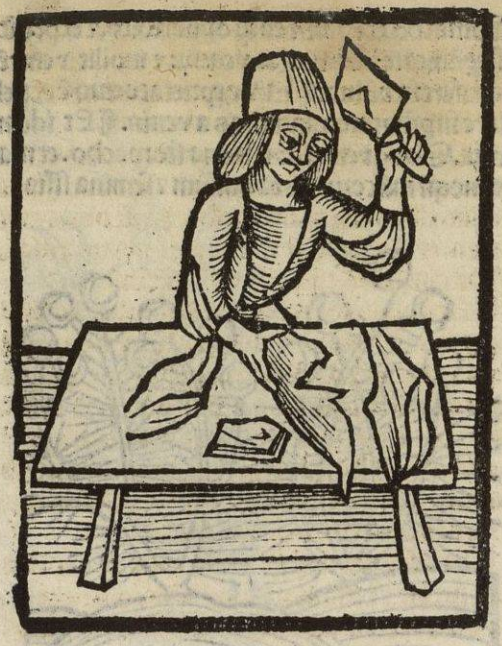
E ¶Dyasc. fm trãslationẽ grecã Cera vtilis est
rufa: et pinguis z odorata odorem bñs melliis
munda. et est pontica z eretica. alba cera z pi-
guis secundã habet virtutem

F ¶Et albare sic ceram debes. Cerã albã incide
minutis partibus et mitte in cacabo nouo: et
missa a qua maritima impone foco: et cũ se sol
uerit sp̃ge desup trinũ nitrũ. et postq̃ bis aut
ter bullierit depone eã. Cũ ꝓo spissa uerit leua
de cacabo et purga sordiciem si fuerit. Et se-
cundo id facias: z cum bullierit. mitte ibi fun-
dum cacabi fracti: aut illud sit rotundus a qua
aspersum: z desup cere quod fuerit vel deserit
ponein sole aqua perfusum. Eam et lino insec
tum album facit colorem. Quisq̃s autẽ aquã
salsam plus miscerit. plus albam ceram facit. z
verno super herbam ponitur:

G ¶Virtus est omi cera termantica z plerotica
miscet autẽ succis z pultib; ꝑter dissinterico-
cõfectis adiũcto aliq̃ mellis quo decoctio fiat
comesubilis: in modũ pillule tria grana acce-
pta coagulat lac mammis soluent. vitce habz
ois cera relaxare duricies molliter

H ¶Est enim media inter calidum et frigidum:
siccum et humidum. Unde materia est aliorus
medicamentorum. quia ex ea construuntur cy-
pitbimata et alia

Capitulum. clij
Caro
Operationes

¶Rabi moyses. ca. de carnib; auc. Hal. Car- A
nes volatilũ in corpib; calidis generãt mltã
colerã. z oĩa cerebro sunt mala stomacho: ted
resticuli galloz sunt boni: z id qõ oĩ ex aĩalib;
siluestrib; est melius q̃ ex domesticis. Et euitã
da sunt aĩalia veterata z vicina partui: z bro-
dia gallinarũ elixatarũ adoptant cõplexiones
z impinguant corpa. et pulli colũbarũ indu-
cunt dolorẽ capitis. Turtures cõsũmant sen-
sum. Gallini et galli laxant ventrẽ. Pauones
dissoluũt colicã. ¶Carnes edine fere ꝓcuiũt
oẽs alias carnes. Carnes capricoline corrobo B
rant spũs. et relaxant virtutẽ que cedit: z valẽt
contra syncopim. Testiculi gallorũ sunt boni
quia iuuant defectos: et multũ nutriunt et au
gẽt sperma. ¶Aui. li. ij. ca. de carnib; Carnes
bone sunt: caro ouina que cũ caliditate ẽ sub- L
tilis. et iuuenũ capraꝝ et tauoz. z carnes illo-
rũ q̃ de eis sunt qui magis sunt susceptibiles
digestionis et subtilioris nutrimenti. et edina
quidẽ minoz superfluitatis q̃ arietina ¶Ca- D
ro lactãtis lacte laudabili est bona lacte ꝓo ñ
laudabili est mala. ¶Et caro decrepiti que est E
et ouis est mala. et similiter extenuati cli ma-
la. ¶Et caro nigri est leuior et suauior: et simi- F
liter caro masculi. et rubea diuisa ex animali-
bus plurime pinguedinis. z albe sunt leniorce:
et varia est minoris nutrimẽti. et ratat in sto- G
macho: ¶Melior caro et digestibilior est illa
que est circa os. et dextera quidẽ melior z leui-
or ẽ q̃ sinistra. z q̃ ẽ in medio lacertorũ mũdior H
est carne neruoz. ¶Caro aũt laxa sup quã nõ
est neruus: fortasse si suauis: et ꝓpter que est ꝓ
pter generationẽ lactis: sicut caro mãmille. Et

mãmille quidẽ nutrimẽti est bonũ. q̃ si i ea est lac est grossum. Testiculoꝝ vero caro est melioꝛ alijs. ꝛ volucrũ q̃dẽ caro melioꝛ ẽ aduracb et gallinarum: ꝛ subtiliorum earum.

I ¶ Omnis preterea animalis sicce complexionis caro parui est melioꝛ sicut caro edi. Ipsa enim est bona. caprina vero non est bona multum. et eius humoꝛ fortasse est malus valde. Vircina vero caro est mala absolute.

R ¶ Et caro lupoꝝ mala. Et oẽs volucres magne aquaꝝ male: habẽtes colla longa. ꝛ pauo ꝛ miluus ꝛ palũbros dure plurima generatio est melancolica. ꝛ passeres oẽs mali sunt. melioꝛ caro ex siluestribꝫ est gazel. deinde poꝛci siluestres. Hã est velociorꝫ digestiõis q̃ domestica. ꝛ plurimi nutrimẽti. caro eius omnino siccioꝛ est carne quadrupedis.

L ¶ Et caro vaccina siccioꝛ ẽ capna. ſꝫ caprina est siccioꝛ ꝛ difficiliorꝫ digestiõis carne ouina. caro ꝛ vetꝰ ẽ vehemẽtiorꝫ calefactõis ꝛ grossi nutrimẽti. Leporis ꝯo caro ca. est ꝛ sic. p̃ q̃ lege capitulũ Lepus. in tractatu de animalibus.

D ¶ Carnes magnaꝝ auiũ sũt grosse Anatꝫ ꝯo ꝛ caro aquaticaꝝ est vehemẽtis humiditatꝫ. et est ꝓpinqua in hoc carni ouine. Caro vaccina plurimi est nutrimenti grossa melancolica generans egritudines melancolicas. ꝛ quod est melius est caro vitulorum.

A ¶ Porcelloꝝ ꝯo parui est nutrimẽti ꝓpter fortitudinẽ sui resolutiõis ꝛ vehemẽtiã suc humiditatꝫ. Et caro anatꝫ est plurimi nutrimẽti. nõ tñ existit in bonitate gallinaꝝ ꝛ similiũ. Caro vipere ꝓfert lepre. caro cricij est benecta tũ ꝛ ꝓuenit lepre ꝛ ydropisi ꝛ doloꝛi renũ. Caro ranaꝝ ꝓuenit puncture vermiũ venenosoꝝ.

O ¶ Equinis carnis asini ſm Auiceñ. ꝛ epatꝫ eius cũ oleo suppositꝰ valet cõtra scissuras frigoris ꝛ delet scrofulas: sanat lepraꝫ. cõtractis exsiccitate sedẽti in iure carnis eius. Et par eiꝰ assatum ieiuno comestum conuenit epilentie.

P ¶ Auerrois. in li. colliget. ca. de carnib. Deliοr caro ex volatilibꝫ est caro galline iuuenis sane ꝛ pinguis. ꝛ hꝫ mirabilẽ ꝓprietatẽ in tẽperãdo cõplexionẽ. ꝛ ꝓpterea brodiũ suũ est optima medicina leprosis. q̃ cerebꝝ eiꝰ augmẽtat substãtiã nñi corpis ꝛ acuit ingeniũ Et ambulatiuis post ipas ẽ caro edi: ꝛ post caro arietũ.

Q ¶ Sed Galieno videt q̃ carnes vituloꝝ sunt meliores carnibꝫ arietꝫ. Et Auiceñ dicit. Deliοr carniũ ẽ porcina. ꝛ sentit q̃ illa caro ẽ naturalioꝛ boibꝫ q̃ illa caro animaliũ ambulantiũ. ꝛ mlti vituperãt carnes agnoꝝ ; ꝓpterea quia dominatur multa humiditas super eas.

R ¶ Rasis. Carnes agnorum sunt posi bonitatem carnium edorum. et ex volatilibus. et ex laudabilibꝫ sunt carnes perdicum. sed declinant parum ad frigiditatem et siccitatem ꝛ sũt sicut galline deserti. ꝛ habẽt ꝓprietatem stringendi ventrem asse et clixe. Sed turtures sũt similiter bone: sed declinant plus ad caliditatem: et habent mirabilẽ ꝓprietatem in acuendo ingenium.

S ¶ Columbe sunt ca. et sicce. grossioris substantie q̃ turtures. Et pulli coꝝ habent humiditatem superfluam. et hoc significat grauitas motuum ipsoꝝ sicut significat calor eoꝝ actualis ꝛc. Et tantum de carnibꝫ in generali: sed in speciali inuenies inferius de animalibus.

Capitulum. cliij

OAseus. Isidorus. Laseuꝝ vocant quasi carcum. eo q̃ careat sero. Flamq̃ oẽ serum ei deducitur vt pondus arguat Palladius. Laseus mẽse Mayo coagulãdꝰ est lacte sincero cui serũ oẽ deduci debet: vt et põderibꝫ arguat. Vbi ꝯo solidari ceperit i opaco ponẽdus ẽ loco aut frigido. Et subinde de pssus ad actis p acquisita soliditate ponderibus: rito ac toꝛrefacto sale debet aspergi. etiã duriοr: vehementius premi. Post aliquos dies solidate iam sormule per crates ita liandan tur: ne inuicem se vnaquecq̃ contingat Sit autez loco clauso et a vẽto remoto: vt teneritudinẽ seruet atq̃ pinguedinẽ. Vicia caseꝝ sunt: si

aut siccus sit: aut fistulosus. qđ euenit si aut parū p̄mak: aut sales nimios accipiet. aut calore solis vrak. In recenti caseo ꝓficiendo aliq̄ nucleos viridis pineos terūt: atq; ita lacte mixto gelant. Aliq̄ thimū tritū ꝛ freq̄nter colatū ꝓgelant. Qualēcūq; etiā sapore velis efficere poteris. adiecto qđ elegeris ꝓdimēto. seu piperis: seu cuiuscūq; pigmenti. Ex li. de na. rer. & vt Halie. Caseū generaliter esse malū. de ba caseata pura est intelligendū. Hā ex triplici lacte substātia caseus ē. serū quidem bonum est ꝛ butirū melius. caseus aūt p̄ sepissimꝰ. Itaq; caseus lacti vicinꝰ et crassus ac butirosus bonus est et sanis sanus.

Operationes

A ¶ Sli. zozoastres in deserto solo caseo vixisse annis viginti: ita temperate vt nō sentiret dolorem alicuius morbi.

B ¶ Idem li. xi. Caseus nō fit ex vtrimq; dentatis q̄m corū lac non coit.

C ¶ Idē li. xviij. Sestius eosdē effectꝰ eq̄no caseo q̄s bubalo tradit: stomacho vtiles. q̄ non sūt salsi. i. recētes. Ueteres aluū sistūt: corpusq; minuūt stomacho vtiliores. In totū salsa minuunt corpus: alunt mollia. Caseus recens cū melle sigillata emēdat: mollis aluū sistit.

D ¶ Dyas. Caseus viridis sine sale eustomachꝰ est: pingues facit būores: carnes replet. ventrē mollit. Elixus āt et assus ventrem stringit. tussi morbus oculoꝝ medet: liuores tollit. Sallitus aūt maciē pinguib̄ facit. Et acostomachꝰ est: qz facit ardorē. ꝛ maxime bubalus. q̄ tamē coagulatꝰ oib̄ tūorib̄ medet suppositus ꝛ oculi maxie. Et aꝑnus q̄dē stringit et etiā bubalꝰ sed plus ardorē facit qz siccior est.

E ¶ Quinꝰ q̄dē plus nutrit ꝛ minꝰ ventrē stringit. qz pinguis ē. Itē sallitus ventrē mollit. vetus āt stringit. Aq̄ ꝓ caseī carnes ꝫpinguat

F ¶ Isaac in. ij. li. Caseus vniuersaliꝫ pessimꝰ ē stomachi ḡuatiuus digestiōi difficilis. Ideo se pissime illo vtētes colericā incidūt passionē

B ¶ Et lapides in eoꝝ renib̄ generāt. sz tñ diuerso mō ē. Caseus recēs nimis calidus ē ceteris et acutus. vñ vicinus in frigiditati ꝛ hūiditati q̄si in p. gra. qđ ē ꝑpter hūiditatē lactz aq̄litatē in sese ꝓtinētē. quare ceteris nutribilior ē: ꝛ ventrē humefacit absq; vllo stomachi nocumento: ꝑcipue si sale careat.

D ¶ Uetus aūt et siccissimus acumē et calorē bꝫ palā ꝑpter sal et coagulī siccitatē. Proinde cito in fumositatē et colericos humores cōuertitur. qđ duob̄ modis cōtingit. vnus ē qz eius vnctuositas in ꝑpatulo est. ob eius aq̄litatis carētiā. Alius ꝑ acumine qđ acq̄siuit coagulo et salo. ideoq; stipticus est et vitādus. quia non est bonus ad nutrimētū. nec ad bonū sanguinē generādū. nec ad ventrē humectādum.

¶ Aui. li. ij. Caseus melior est medius inter illū qui extendit vt viscus et frangibilē: ambo q̄dem mali sunt. et q̄ sapore ꝓuatus et declinās ad dulcedinē. Factus aūtē ex aceroso melior est eis.

K ¶ Caseī malicia augmētant subtiliantia: quia faciunt ipm penetrāre dū eum impellunt.

L ¶ Et caseus capraꝝ q̄ vescunt subtiliatiuus est melior ꝙ earū q̄ nil de robelūs. In ipso ē absterſio et ex eo fit emplastrū obtalmie ꝛ extremitatī palpebre percusse.

M ¶ Beerat autē lapidē in renib̄ et vesica proprieq; humidus. sed confert vlcerib̄ intestinorū ꝓprie assatus: et ꝓbibet solutionem. Lotus aūt in aq̄ et in potu datus abluctantib̄ lac eorū multiplicat.

N ¶ Dicitur etiā q̄ caseus cum calamento montano super venena epibimak. Caseus recēs frigidus est et humidus in tertio. nutritiuus ꝛ impinguatiuus.

O ¶ Caseus quidem recens nō sallitus ꝓbibet plagas apostematī lenit naturā: et eius aqua soluendo educit colerā. Sallitus aūt non vetus velocior est in digestione et descensione. Uerū sallitus et nō sallitus malus est stomacho.

Capitulum.cliiij.

Dactilus.ysidō. Dactili sunt palme fructus.a digitoꝝ similitudine nuncupati.quoꝝ ꝛ nomina variantur. Nā alij appellatur palmule similes mirabolanis. Alij thebani. alij mucales. quos greci ꝛ cariathos vocant. ¶ Aresto. in libro de vegetabilibus. Succorū qui fructib⁹ insunt. quidam dulces sunt ac meliores vt dactili ficus. Item fructꝰ quidam cū quib⁹ statim semen sit. aliq̄ operculo cooperiuntur vt dactili. ¶ Plinius libro. xiij. Palmarum semen.id est lignū quod intra dactilos est oblongum.non vt oblivis orbiculatum.vnde radix primū spargitur. Serit autē paruum.ꝛ bina iuxta se composita semina. superq̄ totidem.qm̄ infirma singulis est planta. quaterne ꝑo coalescunt. Auerrois. v. Colliget.cap̄.de dactilis. Dactilanū.i.arbor dactili cum fructu ꝛ floribus omnes partes ipsius stipticitatem magnam habent.sed fructꝰ eius cum est maturus aliquam habet stipticitatē. Cortices vero arboris predicte maiorē habēt stipticitatem.

Operationes.

A ¶ Rabbi moyses.cap̄.de dactilis. Dactili generant dolorem capitis. Opilant epar.et apostemāt caput.ꝛ emoꝛroidas creant.

B ¶ Sera.auctō. Rasis. Calefaciūt ꝛ generāt sanguinē grossum.ꝛ quertunt cito ad colerā. ꝛ sunt mali illis quoꝝ complexio est ca.ꝛ epar. ca.et cui cito euenit soda.ꝛ squinātia ꝛ botboꝛ et opilatio in epate ꝛ splene.

C ¶ Et deteriores ex eis sunt magni ꝛ dulciores et non sunt aliquo modo conuenientes illis q̄ sunt calide complexionis.ꝛ nō sunt debilis nature impinguantur ab eis. Et dactili qui vocantur hairon vel heyren sunt meliores omnibus.quoꝝ color est citrinus et rubeus.

D ¶ Bal'ū. de edulijs.ca.de fructu palmarum. quidam ex dactilis sicciores sunt et stipticantes.vt egyptij dactili.quidā aūt molles ꝛ humidi et dulces.sicut qui vocantur heyron vel kanochi. Optimi autem nascuntur in palestina.siue in bierich.o. Intermedij aūt amboꝝ dictoꝝ generū sunt omnes alij dactili.sunt aūt indigestibiles ꝛ grauatiui capitis. Flam omnes dactili indigestibiles sunt: et capitis lesiui ampliores comesti.

E ¶ Qui aūt ab ipis distribuit in corpe chimus grossus semper est.habet autē aliquid viscosū quando dactilus fuerit vnctuosus.quādo autem tali chimo dulcedo admiscetur. celerrime quidem ab ipso epar obstruitur.

¶ Lediť autē et flegmonizās ꝛ tuꝛgescēs sunt me ab edulio ipsoꝝ. conuenienter autem et epar et splen opilanť et ledunť.multo autem magis ledunt virides dactili ad omnia paulo ampliores comesti palā igitur q̄ calidioꝛē habent chimum qui dulces:frigidioꝛē aūt qui stiptici.sed inflatione nocent: et implent viri des dactili sicut ficus.

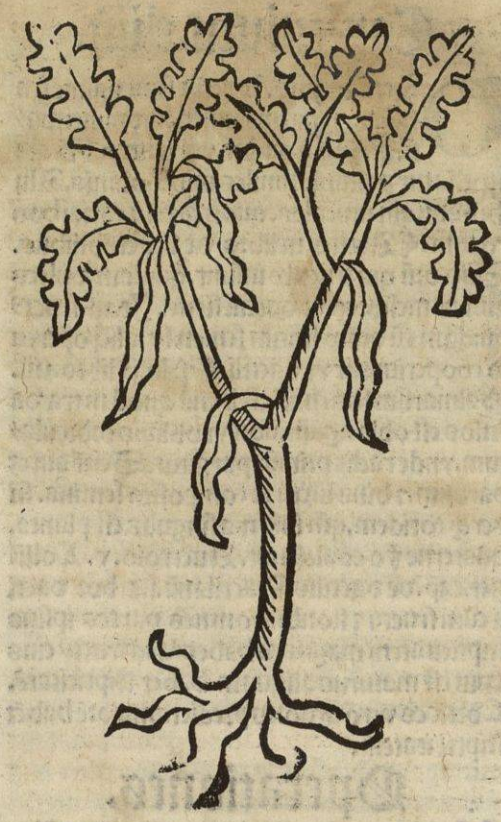
¶ Eandē cū ꝓportionē habēt ficus virides ad siccas:quā virides dactili ad alios. In nōval de ꝓ calidis locis nō maturanť pfecte dactill vt ad reponendū fiant vtiles. et ꝓpter hoc coacti virides comedere ipsos crudis humoribꝫ replentur.et rigoribꝫ difficulter calefactilibi capiuntur.

Capitulum.clv.

Daucus.pli.li.xxv. Dauci differētie sunt due. Probatissima est in chreta moꝛ in achaia ꝛ in sicc⁹ꝝ ybicūq̄ nati feniculi similitudine.cādidioꝛibꝫ foliꝭ ꝛ minoꝛibꝫ hirsutisq̄ ꝛecto caule pedali.radice gustꝰ ꝛ odoꝛ suauissimi. hec in saxosis nascit meridianis. Reliq̄ genera nascunť vbiq̄ terrenis collibꝫ limitibusq̄:nec nisi pingui solo:foliꝭ coriādri caule cubitali.capitibꝫ rotūdis. Semē eiꝰ cimino simile.prioris milio.album et acre. odoratū omibꝫ ac seruēs. Secūdū quoq̄ ꝛoꝛ

vehemẽtius ẽ. Jdcoq3 parce sumi debet Platearius. Daucus est calidus et siccus in tertio gradu. Et duplex ẽ eius modus: videlicet daucus chreticus: sic dictus quia in chreta reperitur precipue: et est maioris efficacie. Et dauc9 asininus qui precipue asinorum est cibus. hic et pro chretico ponitur quia ille rarus habetur. Habetq3 daucus maiorem efficaciam ꝟ herbam et flores nullam vero vel modicã ꝟm radices. herba itaq3 cum floribus dz colligi: et abiectis radicib9 in vmbroso loco desiccari per annum in multa seruatur efficatia. virtutẽ habet dissoluendi et consumendi et attenuandi ex qualitatibus suis diureticam ex substantia subtili.

Operationes

A ¶ Platea. Ẽ ōtra frigidũ asina et frigidã z humidã tussim datur vinũ decoctionis eius sicũ qz siccarũ: et contra stomachi dolorem ex ventositate vel frigiditate.

B ¶ Contra stranguriã et dissuriam. z ytra colicam et yliacam vinum decoctionis eiusdẽ ex sarũfrage.

E ¶ Contra opilationẽ splenis et epatis ex frigida causa. z ydropisim fit syrupus ex succo feniculi ac decoctione illius

D ¶ Contra frigidum reums saccellatur caput ex puluere ipsius bene calefacto.

E ¶ Constãtinus in libro graduum Daucus est calidus in initio tertij gradus et siccus in secũdo: Febrem flegmaticam et morsus reptilium ac pleuresim et ydropisim curat: vrinam z mẽstrua prouocat. eius apozima potui datum pectus a sercatib9 mundat grossos intestinorum humores dissoluit vnde vẽtris dolores ac torsiones ampurat.

F ¶ Jdem. Splenis et epatis aperit opilationem. Et si cũ apij semine misceatur. eius actio fortior efficitur.

B ¶ Dyascorides. Bibitum menstruis imperat Urinam prouocat. Tortionib9 subuenit. Ad omne vicium toracis ydonee facit. Tussientibus effectum tribuit. percussionibus spalangionis occurrit.

D ¶ Tussi veteri et torminosis ꝓficit cathaplasmatib9 adhibitũ. Pustulas et tumores compescit. Omnia semina cum vino bibita faciũt contra morsus serpentum.

Capitulum. clvj

Dragantũ vel dragagantũ. Platea: Dragantũ est gũmi cuiusdam arboz vltra mare nascentz. Humiditas eñ effluens ex actione calorz densat et in gummi substantiã mutãtur. Est aũt frigidũ in secundo gradu: humiduz in ꝑmo. Huius triplex est maneries. Est eñ albũ qđ melius est si sit clarũ z purũ. Est et subrufum z citrinũ: qđ ẽ adeo bonũ. Jn medicinis frigidis albũ ponit: subrufum autẽ vel citrinũ in calidis. Per annos ꝫ draginta seruat. virtutẽ hz infrigidãdi: mundificandi: humectandi: cõglutinandi. Serali. aggre. ca. habe: Habe est arbor cuius gummi est dragantũ: cuius radix grossa lignosa. z vocatur dragantũ: ex q̃ apparet res quedam sup terrã: vñ egrediunt rami eius. et sunt rami seu virge breues duxi extẽsi sup faciẽ terre q̃b9 sunt folia gracilia qua plima. z inter ipa sunt spine albe egles dureq̃ tegunt z occultant ab ipsis folijs. Dragantum est humiditas que emanat ex radice ipsa qñ vulnerat ferro et tpe sue maturitionis apparent qñ vulnerat in loco scissure: et radix ipa vocat arabice chachita z meli9 ex dragontio est clarũ purũ subtile: cuius sapor vergit ad dulcedinẽ. qđ arabice vocat sichiratim. grece nagantũ. latine vero dragantum. Salic. viij. sim. far. ca. de dragonto.

Dragantū virtus eius est prima q̄ desiccat et secunda glutinat: et tertia est q̄ frangit acuita tē rerū et acuta z calida z fri. in. ij. humi. in. i.

Operationes

A ¶Sera. auc. Dyas. Virtus est ei glutinatiua sicut virtꝰ gūmi arabici. z ipm administrat in cobol oculoz z in medicinis tussis et asperita te canne pulmonis: z absciſione vocis: z cursꝰ catarri i vuula. qñ fit ex eo ꝓfectio cū melle z ponit supꝫ linguā. z transglutit qđ de ipo diſſoluit. aut datur de ipso. z. i: postq̄ infundit in vino cocto dulci: et tunc valet etiā ad dolorē renū. z vlcera vesice qñ misceatur ei ex cornu cer uino adusto. z parū aluminis yameni. ꝓhibet nocumentū morsus serpentū.

A ¶Et idē auc. Albugerig. Dragantū est frigi dū: et ē in eo humiditas q̄ laxat ventrē. z ꝓfert tussi z vlceribꝫ oculi: z lippitudinibꝫ eius: z reꝓmit acuitatē medicinarū laxatiuarum.

E ¶Et idem auc. Mesarugie. Est bonū vlceribꝫ vesice et asperitati gutturis et lingue.

D ¶Et idē auc. Habiz. Est in eo res modice caliditatiz z būiditatis z laxat ventrē z ꝓfert tussi et vlceribꝫ pulmonis. z glutinat vlcera intestinoz: misi qz addit in solutiōe et ꝓfert vlceribꝫ oculi. z lippitudini q̄ infundit z diſſoluit. z col liriſat cū aqua eius. aut ponit in vulneribus: z cōuenit z misceat cū medicinis acutis laxatiuis qz ꝓhibet nocumētū earum et aggrauationē ipsius medicine supra naturam si deo placuit. Formā assandi dragantū inuenies in ca. Būmi arabicū de g.

E ¶Dyas. Dragantū in pulueꝛē redactū z cū ca lida aq̄ potatū cos q̄ spasmū patiunt: vel q̄bꝫ aliq̄ intrinsecꝰ vene crepuerūt silr sanat

F ¶ Balienus. Aqua ordei in qua coctū fuerit dragantum per noctem remouet sitim

B ¶Contra scissuras oris et labioz̄ z palati vl ceratōes vel excoriatiōes. diſſoluat dragantū in aq̄ ro. et ꝓ pannū extꝫ mat: z cū glutino sitate ꝓficiat puluis amidi. z inungat peria. z illiniat lingua vel labiū sepe et cito curantur

b ¶Ad faciem dealbandam et pannū supfluū removendū ponat dragantū in aqua ro. ꝓ no ctē mane addito gozace vel camphora in parua q̄ntitate. z facies freq̄nter illiniat

J ¶Sed attende q̄ qñ dragantum in medicinis ponitur: per se debet teri: quia contritiōi resistit. Si enim cum alijs speciebus conterantur prius in fumum resolūentur alie species q̄ dragantum ꝓteratur.

Capitulum. cluij

Dyptamū. Dyas. Dyptamū vel dipta nū multi dicūt eē pulegiū agreste vel batin berba ē incida et plus cbretica mozdax: vt pulegiū bz folia lanosa: z supeōem fruticē in est ei velut lana sed nec flozē bz nec semen. Virtꝰ est ei tāta q̄nta pulegio. sed paulo inscidioz. Est et aliud genꝰ diptanni qđ habet folia silimbrio silia. z ꝯgā maiozē nigrā z mollē cuiusq̄ so. odozē bñt silimbrij. Est ātē diptānis leptomerz et calefaciens leniter ac stringens.

Operationes

¶Isi. Diptānu tāte potentie est vt ferrū a cor A
pe expellat: z sagittas excutiat. vñ vel ꝓ pabulo fere ꝓcusse sagittas a corꝑe in berētes ejciunt bāc q̄dam latinoz̄ pulegiū matris dicūt, ꝓpter belli tela excutienda.

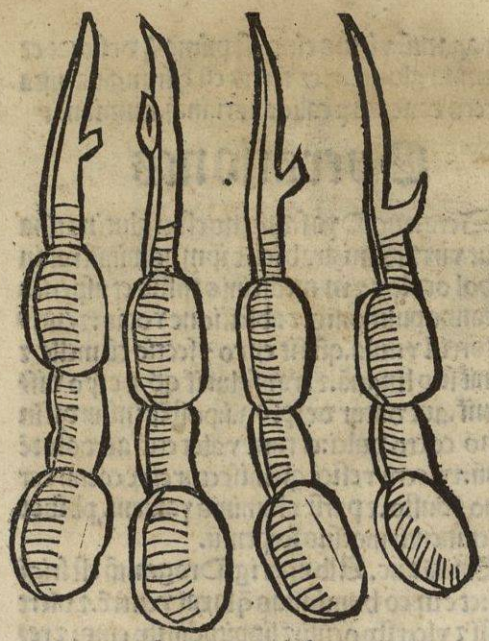
¶Plat. Diptannū expellit venenū. vñ p̄cipue B
ꝓtra morsus venenatoz aialiū dat succus potui et etiā vulnere imponit vel puluis si succus nō habet. Est aūt herba ca. z sic in. iij. gradu. Huius radix est maioris efficatie q̄ herba et viridis q̄ sicca. ¶ Ex diptāno z alijs q̄busdā ꝑōt fieri ꝓfectio q̄ vice tyriace ꝓbet. E

¶Diptannū etiam educit fetū mortuū. valet e D
tiā contra epilentiam et cōtra paralisim.

¶Dyascorides. Si igne supponatur autsu E
migio adhibeatur mortuos in vtero infantes excludit. Lui etiaz tāta di virtus: vt a capreis

vel aliquib⁹ bestijs sagitta p̃cussis si comesta fuerit: statim eam foris ei̇ciat. Preterea pseudo diptannū locꝫ multis nascit̃ sile supdicto. sed virtute interius: qz nimis inscidū ẽ minorẽ qz efficaciaz hz. ¶ Idem diptannū vrinā mouet: ac mēstrua pducit. et odore suo incēsa viperas et serpētes interficit. ¶ Constā. Diptānū vulnera būoribꝫ et melancoliā mūdificat. bibitū aut suppositū menstrua puocat. secundinā et fetum mortuū expellit. Plī. li. xxv. Cerui (vt indicauimus) diptānum ostēdere vulnerate eo paste statim decidētibꝫ telis. Hō ē alibi qz in chreta. ramis p̃tenue pulegio sile fruticens et acre gustu. Folijs tm̄ vtunt flos nullꝰ ei est. semen vt caulis. radix tenuis et superuacua. Et in chreta ãt nō speciose nascit̃ mireqz a capris expetitur. ¶ Pro eo est z pseudo diptannū multꝫ in terris nascẽs folio simili ramulis minoribus. a q̃busdã condris vocatū. mioris effectus statim intelligit̃ diptannū mīma portiõe accendit os. q̃ eā legūt in ferula vel arūdine ꝺdunt preligant qz ne potentia euanescat. Sūt q̃ dicūt vtraqz nasci multiphariã sed deteriores in agris pinguibꝫ. ¶ Et verū q̃daz diptannū vel dictannū nō nisi in asperis. Est et genꝰ tertiū diptāni. nec facie nec effectu sile folio sisimbrij ramis maioribus. pcedente illi suasione. q̃ q̃d in chreta nascit̃ infinito p̃stare ceterꝫ ciusdē generis alias genitꝫ. prime vero qō in parnaso. alioq̃n biferum esse. ¶ Et pelinim mōtē in Thessalia: z eleutriū in euboca. z totā Archadiã et Lyconiã: Tradunt archades q̃dē nō medicaminibꝫ vti: sed lacte circa tēpus veris. eo qꝫ tūc maxime succis herbetur geāt: z medicent̃ vbera pascuis. ¶ Bibitū aūt lac vaccinū eo qꝫ boues omīno vorisere in herbis sunt. ¶ Idē in li. xxvij. Diptannū sagittas pellit pota. et alia tela extrahit illita. ¶ Galie. Speciei q̃ dr diptannꝰ virtus est sicut pulegij domestici: nisi qz ē fortioris ꝓtutis: qz non solū bibitū: sed ex eo factū nascale seu fumigiū extrahit fetū mortuum. et extrahit sagittas de corpe statim de eo accepto cibo

F
B
D
J
K
L
M
H

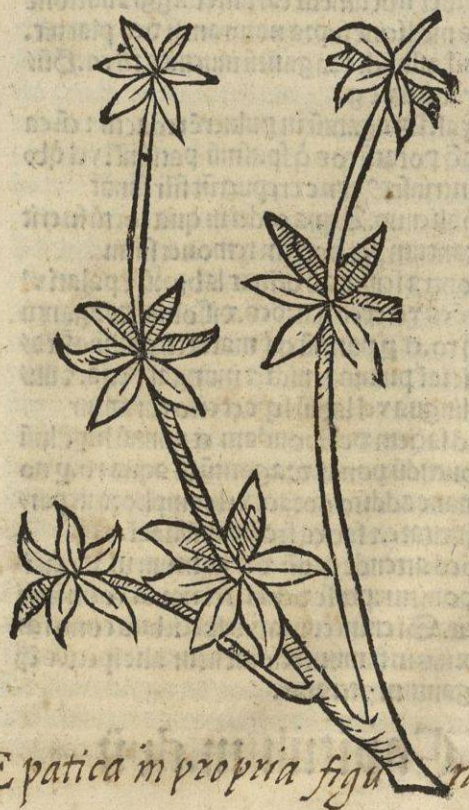
Capitulum. clviij.

Doronicū. Sera. li. aggre. cap. varo⁹ nig. i. doronicuz. Dicit̃ qꝫ sunt vene albe interius. exteriꝰ ꝓ ad citrinitatē tendentes. et sunt frusta in grossitudine ramorū scitaragi. et in magnitudine nodi pullicis ad plus. et sunt aliq̃ntulū dure et graues z deferunt̃ ex syria. Et doronicū ex syria est illꝺ quod magis adminiltrat̃ est calida et sicca in tertio gradu.

Operationes

¶ Doronicū ꝓfert doloribꝫ q̃ generant̃ a venenositatibꝫ matricꝫ ¶ Et cōfert morsibꝫ veneno soꝝ z pūcturꝫ eoꝝ bibitū. et facto emplastro cū eo et ficubus. z intrat in cōfectionibꝫ magnis. ¶ Ben mesuay. est ca. z sic. z ꝓfert vēnositatibꝫ matricꝫ. z ꝓfortat cor: et cōfert sui tremori z cauatā. ¶ Aui. de viribꝫ cordis ꝺt qꝫ ꝓfortat cor

B
A
E
D

Epatica in propria figura

Capitulum.clix

Epatica. Platea. Epatica ē herba crescēs i locis aqsis lapidosis. hz fo. minuta Terre lapidibusq; adherēria. Et dicit epatica ꝯcipue epatis est iuuatiua. In pmo gradu frigida ē et sicca. Et que hz maiora folia ē melior. habetq; ꝟtutē in frigidādi: et ex subtilitate substātie sue cōfortādi ¶Serapion aucto. Halieni. Epatica nascit in lapidibus humectis. z cadit super eam ros vl gutta aque. et est similis lenticule aque. Et qnto maiora hz folia: tanto melior est. frigida est et sicca in primo gradu.

Operationes

A ¶Epatica valet ptra opilationem splenis z epatis ex calida materia. Et cōtra oēm egritudinē epatis calide. Et cōtra apostemata calida superposita trita. Est enim repercussiua

B ¶Sera. auc. Dyascoridis. Uirtus eius est q̄ insrigidat frigiditate pauca. et desiccat et abstergit. Et emplastrū cū ea factū abscindit mēstrua. Et posita aut cathaplasmata etiam sedat apostemata calida. Et curat empetiginez et consert ycteritie.

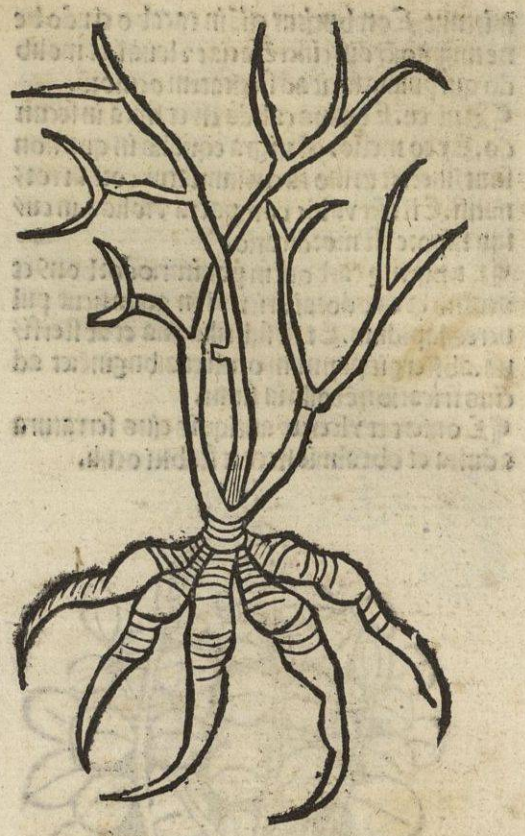
C ¶Et confitur vel misceatur cū melle. asprediné oris vel lingue dislenit. Et ꝟ bibet suum humiditatuz ad membra. Est enim frigida: sicca et sliptica.

D ¶Platea. Et hz epatica que precipue epatis ē iuuatiua. Syrupus factus ex aqua decoctionis eius: addito reubarbaro in fine decoctōis ptra ycteritiam est optimus.

E ¶Sed in oibusaqs ex quibus syrupus sit cōtra calefactionem epatis poni debet epatica multum enim iuuat. Iterū. Contra calida apostemata valet in principio trita et superposita: Operatur enim repercussionem.

Capitulum.clx.

Ebanus vel Ebenus. Aristoteles in libro de plantis. Ebenus z ea que illi vicina sunt mergunt in aqua: quia in eo raritas est parua: nec est aer in ipso q̄ posset ipm tollere. Partes enim eius sunt multuz solide. In terris nempe valde calidis et siccis plante nō habēt humorē q̄ materie sufficiat. Ideoq; partes cōpacte sunt et anguste meatu. Unde calor plantam inter albedinem et nigredinem colorat. Sitq; lignum huius nigrum et

mergit in aq̄ vt ebenus. ¶Dyascorides. Ebenum est lignum qō ex ethiopia venit: colorem habens nigruz duplici caligine. tactu lene durum et gustu sliptricum. In coticula confricatum. ostendit colorem rusum. Est alterū ex India colore vario: sed melius predictum. Multiq; amomina ligna et accantica vendūt: quia ebeno similia sunt: sed inde fiunt nota. q; mollia sunt nō gratia. Cum q; fructū ferunt basilia corū subrusi coloris apparent: nec odorem nec gustum talem habent. Est autē optimum quod est nigrum et equaliter lene virens habēs in gustu acres. ¶Et li. de na. rer. Ebenus est arbor cuius lignū durissimum et imputribile: non facile cedens igni. Quod licet in igne vehementissimū ardeat quodāmodo et absumatur: unaq; tamen eius combustio transit in flāmam. Cortex eius lenis est vt lauri lignum

Operationes

¶Dyas. Ebanū vlceribus oculoz vtilitatē facit. Uirtus est ei etiā purgatoria. Et ideo caligines oculorū z reumatismum detergit ac prohibet. Multi cotilas medicinales ex eo faciunt

A

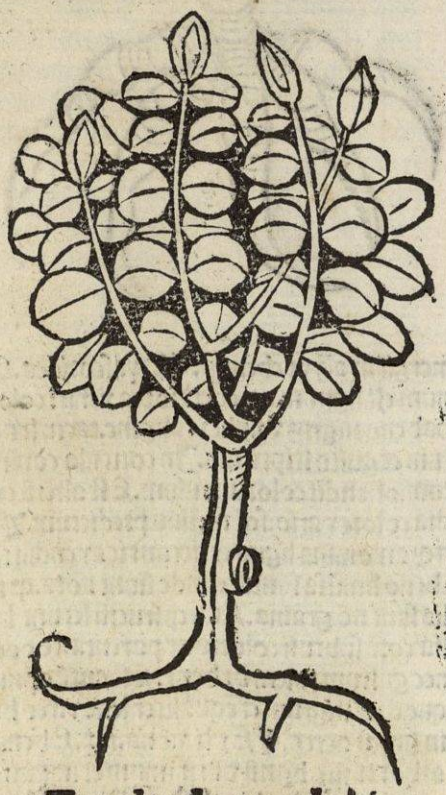
B ¶Aliqui vero triturā et rasura m eius et linia tura m infundunt in vino die ac nocte et postea faciunt collyria. Alij pro vino aquaz

mittunt. Lomburitur etiã in cacabo crudo bene munito q̃ diu cinerẽ faciat z lauat vt molibdo qui puluis facit ad siccitatem oculoꝝ.

L ¶ Auicen. Ebenus calida est et sicca in secundo. Ex eo melior est nigra equalis in qua non sunt linee. et in suo tactu similatur cornu tornatili. Est aũt valde compacta z solida. in cuius sapore est mordicatio.

D ¶ Lunq; sup carbonem ponitur: odorẽ bonũ et acutus ex ea odorat: fricicat in aqua sicut pulueres lapidum. Et est subtiliatiua et abstersiua. abstergit pannum oculi et albuginẽ: et ad eius fricationẽ colliria fiunt.

E ¶ Lonfert et vlceribꝫ antiquis eius serratura adulta et obtalmie sicce et scabici oculi.

Capitulum.clxij.

Ex Larinus. Dyascorides capitulo elati nue habet folia rotunda et aspera. bastas tenues similia cliuine: sed minora et rotunda et aspera. bastas habz tenues tribus palmis longas. q̃nq; aut sex ex vna radice habẽs folia plana gustu stiptica. Nascitur locis cultis et in agris. ¶ Plinius capitulo elatin. Elatin ramulos habet quinq; aut sex tenues et oblongos. folia quasi pilosa et stiptica ¶ Galie. vi. sim. far. ca. elatin: mediocriter ẽ infrigidatiua et stiptica.

Operationes

¶ Dyasco. Folia eius in cataplasmatibꝫ adhibita polenta reuma oculorum et tumorez ꝓ bibet. Et ixatura eius bibita diffinterie mirifice medicatur. A

¶ Plinius. Folia eius in fomento lachrymal stringunt. B

¶ Alexander capitulo de paralisi et agiro z elatis acopum id est mitigatiuum ex agyro mixtum: et confortatiuo et elatz. id est stiptici sit infrigidatiuis cũ tyameto. C

Capitulum.clxij.

Edera arborea. Isidorꝰ. Edera dicta ẽ eo q̃ arboribꝫ reptando adhereat vel q̃ hedis supra lactis abundantiam a veteribꝫ in esca prebeat. Edere frigide terree indices sunt ẽm phisicos. Nam antifarmacon ebrietas est si q̃s ad edera coronet. ¶ Plinius libro xiij. Apri edera medeni sibi. Idem libro xvi. Edere quoq; folia nõ decidunt: et angulosa sunt. foliozꝫ quidẽ vnitas in suo permanet cuiq; genere: preterq; populo et edere. Edera iam in alia dicit nasci quã negauerat iberosia sius. nec in India nisi in monte mero: ¶ Alexander vero ob raritatẽ ita exercitu coronato ex hedera victorem redisse liberi patris exẽplo

Arbor est inimica satyris. Sepulchra q̄ ad muros rūpens. serpentum ꝙ frigori gratissima vt mirū sit eū in honore vllo habitā. Dyasco. ca. cissos. Edere genera tria sunt: alba: nigra: z elix. Alba ꝙ semen affert albū. nigra nigrū aut croceum: quā multi dyonisiā vocāt. Elix ꝙ nō habet semen: sed folia minuta z angulosa z grossa. Nigra vero vocat dyonisia a bacho: qui dyonisius vocabat: quē potatū edera coronatū aliqui fingebāt. sūt em̄ edere frigide z terre indices. vnde sunt frigidum antifarmacū ebriantis. si quis potatus edera coronatur. nā coronatus edera nō inebriat. Unō illo tpe nō incorrumpebant edera: nisi ad summū potati vt fugerent ebrietatē. ¶ Theodorus piscianus vocat fructū edere corymbum a coronoas. q̄ est verbū actiuū. z inde derivat correlatiuū: z est premiū alicuius certaminis. et inde venit corymby. i. edere fructus: q̄ inde coronabant antiqui: z potissime poete i signū virtuose repletionis capitis. ¶ Un Ouidius metha. q̄rto. Et gradus distinguit vel ecorymby. Est alia edere q̄ vocat terrena. Et alio nomine vocat camea ssos. Est aliud genus cissos nō vere fm Dyascoridem ca. cissos. sed sic per quandā similitudinem vocatur: quā multi vocant cisteron: id est rosam caninam.

Operationes.

A ¶ Dyasco. Dis edera habet virtutē viscidā z stipticā: vnde nervi citius eā sentiunt cōtrariā. Unde extrarijs cōponit virtutibꝫ. Stiptica em̄ z frigida z aeris calida z aquosa pticipās suba. Cuius folia viridia in vino cocta. magnas plagas ꝯglutinant: z malitiosa cicatrisant. vlcera ex igne facta. flores eius digitis tribus sublati z bibiti dissintericos medicant. si bis in die bibere dant. folia eius mixta cū cerotis cōbustionibꝫ maxime psunt. ¶ Itē folia eius cū aceto cocta z imposita splenē tumentē attenuant. succus eius naribꝫ infusus purgat caput: z dolores capitis mitigat. ¶ Cum oleo puro decocto doloribus aurium opitulantur.

B ¶ Nigre edere succus aut sūmitas eius si bibit amētes horis pstat. q̄nq; grana semis eius cocta cū oleo rosaceo in cocio maligranati et auri dextre infusa sinistro dēti dolēti medentur.

L ¶ Et vt cathaplasma imposita capillos nigrescit. silr z vt vlceribꝫ vtilia sūt. folia eius tū vino cocta cōbustionibꝫ medicant. maculas imposite mēstruis imperāt. ¶ Post purgationē ꝙ mulier. z. i. bibita generare non sinit. ¶ Lacuminā ipsius trita z melle addito z suppositā ab ortum pstant. Succus eius naribꝫ immissus

D putredinē narium tollit. lachrymū eius pediculos occidit: z capillos evellit: q̄bꝫ cutulis impositus non renasci sinit. ¶ Et in dentē cauū E missum dolorē tollit z ipm corrūpit. ¶ Succus radicis eius cū aceto bibitus morsibꝫ spalangionis occurrit. ¶ Plī. ca. de edera. Nascit in K diuersis arboribus et parietibꝫ petris z terris. Huius folia trita dissintericos remediat: z frumento mixto ad combustam et vulnera cancerosa prodest.

Capitulum. clxiij

Edera terrestris. Bal. vij. sim. far. ca. cissos vel edera terrestris. hec ex cōtrarijs cōponitur virtutibus. habet em̄ quid et stipice substantie quaz quidem terrestrem frigidam monstrauimus existere. Habet autē quid et acris quam ostendimus calidam esse vt gustus testatur. tertia aūt cum his aquosa substantia participat: tepida cum viridis est. Cum enim siccatur hoc quidem dyaforari primum necesse est. Reliqui vero terrestrem frigidam et stipticam et calidam q̄ acris est.

Operationes

A ¶ Viridis q̄dē coctis frondibꝫ cum vino magnaz plagaz est ꝯglutinatiuus. Et cicatrisat ātet eas q̄ ab igne vlcerationes. cū aceto ꝙ frōdes cocte splenēticos iuuat flegmones. vnde

sanat reumata et vlcera antiqua fm aures et nares. si ꝙ acrius appareat cū oleo dulci miscetur. ¶ Hūmi ꝙ eius sexu pedes interficit et capillos destruit. calide intātū existens ꝙ trutis vt comburat. J dē Hal. vij. sim. far. ca. citacus siue cistbarus. i. edera stiptica est frutex in gustu z in oibus q̄ fm partē actibus frondes: arbusculi et gemma parua trita itantū siccāt z stipticant vt cōglutinent vulnera. flores ꝙ super oia sunt opatiuiores. vt si cū vino bibantur z dissinterias et ventris imbecillitates z reumata et būditates sanēt. Lū ꝙ cathaplasmant putridos humores vlcerū iuuant. Est em̄ eoꝝ ꝙtus nō generose siccatiua in .ij. gra: z a mensuratis cōplete. Est aūt frigidus intantuꝫ hic frutex vt tepida patriciper caliditate.

Capitulum. clxiiij

Ellebor⁹ alb⁹. Dyas. cap. de elleboro fm translationē nr̄am. Ellebor⁹ alb⁹ folia hz similia arno gloſſe: aut blete agresti sed breuiora z nigriora z modicū obrufa hasta ē ei longa duob⁹ palmis et rugosa: z citius solet marcesci q̄n siccare incipit. Et sicut capilli multa ex vna radice pcedūt sicut ꝙgule. nascit locis mōtuosis. radix fodi tpe arearō vtilis ē aūt alba et tensa et fragilis et plena et iuncosa: quā cū fregerꝫ velut fumum iactat: et albidior deintꝰ cū gustu ca. nō valde salsuā p uocās: plꝰ accepta boīem suffocat. melꝰ est q̄ rinaicū z italicū. capadocū bis albiꝰ ē z tenue

¶ Sera. li. ag. ca. cherbachen au. Dyas. cherbachē. i. elleborꝰ. Due sūt eiꝰ spēs: albꝰ z niger ꝫ albꝰ ē plāta: cuius folia sūt silis foliis plātaginis seu foliis plāte dicte blete agrion. i. sicle agrestꝫ: nisi q̄ sūt breuiora eis z declinantia ad nigredinē pleiꝰ z ꝙsus rubedinē aliq̄ntulū tēdētia. z hz stipitē q̄ttuor digitoꝝ longū rugosum. z q̄n incipit exoriari desiccat z putrescit cito z apparet circa stipitē velut capilli subnigri. hz radicula s multas subtiles egredientes ab vna radice paruas z oblongas silr cepe lōgo. Fiasci mōtuosis locis. Et oportet q̄ fodiat radix ipius plante z reponat tpe messis. Et melior ad colligēdū ē eꝰ plāta extēdit sup terrā extensiōe moderata. z est albꝰ facile frāgibilis: multe carnositatis. nō hīs acutas sūmitates sic squinantū. Et q̄n frangit euolat q̄ores silis pulueri. z caro eiꝰ est subtilis z nō mordicat linguā mordicatiōe forti. ꝫ facit abūdare saliuā ad os: z caueat a nimictate sua: q̄ suffocat. Et melioꝝ ex eo est ille q̄ defert ex terra que dr̄ italia. sed ille q̄ est ex caldechia est malus. z est plāta silis squinato: z est suffocans.

Operationes.

¶ Dyasc. Ellebor⁹ albꝰ flegma z oēs hūores vomitu purgat. Collirijs nobilibꝰ miscet. caliginē ocloꝝ purgat. suppositꝰ aboꝝsum facit. A

¶ Infantē i vtero occidit. sternutamēta ꝙuocat polēte mixtꝰ. molli soricem necat: clixus cū carnibꝰ citiꝰ eas madidas facit. nā nisi mixtus fuerit polēte aut sisamo aut succo ptisane: aut succo tapsie aut mulse aut succo lenticule aut nisi in pane coquat dari nō p̄ōt: q̄ sic ab antiquis inuētū est. ¶ Filon medicus doctissimꝰ z pfectissimus diligētia lōga z rōne scripsit qua disciplina ellebor⁹ det. Mīti ꝙi succo mulse mixtū dāt postea dātes māducare illis q̄ B acceperint q̄ sunt fortissimi corpe. vñ datū discipina supioꝝ nullā offocationē facere pōt cū aceto mixtus. z collirium factū z ano suppositus nauseam ꝓhibet. ¶ Hal. Ellebor⁹ vterꝫ tā albꝰ q̄ niger absterſiue silr z ca. ꝙtutis sunt. q̄ re z morseis z empetiginibꝰ z scabiebꝰ z lepris cōueniūt: quinetiā sīlulas mortificant duobꝰ aut tribꝰ diebꝰ: sed dentiū doloribꝰ cum aceto cōferūt. D

¶ Jo. mesue. dicit ellebor⁹ albū debere vitari. Est em̄ pfocatiuus. sup nigrū aūt debere pſumere cōcordāt omnes. et ꝓprie rectisicando fm artem et legē et nō cōuenit nisi robustis corporibus et animosis: z tēpore veris. E

¶ Et ꝓprie datꝰ quidē q̄n z cui cōuenit. z qua- F

liter acq̃rere facit iuuenescẽtiã: z in columitatẽ et mores laudabiles z cõplexionẽ bonaz. Hoc ẽm ẽ ꝓprietas: sicut Hypo. dicit: z ꝓprie quidez mũdificat corpus totũ a superfluitatibꝫ materiẽ corruptaz: z solutione educit cũ facilitate colerã ꝑmixtã. z grossum flegma. et colerã nigrã cũ virtute z sine molestia: z mũdificat sanguinẽ et attrahit a venis supfluitates admixtas sanguini immo toto corpi: z a ꝑcauitatibus mẽbrorũ et partibꝫ remotis acute. ¶ Et ex rebus solẽnibꝫ mũdificãdo cerebꝝ z caput totũ instrumẽta sensuũ et neruos et vesicã

¶ Et cõfert iuuamẽtũ magnũ egritudinibus eaz sicut ẽ soda ꝓprie z emigranea z mania et melãcolia z vertigo z epilẽtia z palisis. z aque q̃ descẽdunt ad oculũ. z ꝓfert egritudinibꝫ iuncturarũ et vuriciei: z apatibꝫ eaz z scroful'. et ẽ sicut tyriaca z medicine antonomatice ad leꝓsã: z cancrũ: vt spẽs herpetis z bothoz q̃ se comedunt. Et hec Johã. mesue de nigro

¶ Albo aũt fortiter et difficulter vomere facit cũ accidẽtibꝫ timoris. et ꝓfricat ꝫ ex eo ad egritudines cutis: ꝓfert cũ ꝑtute: et curat scabiem empetiginẽ et lentigines. et ꝓfert vt ergꝝ ellebo rus fistulis et vlceribꝫ fraudulentis.

Capitulum. clxv

Ellebozus niger Aui. li. ij. ca. ō elle. Ellebozus ille q̃ niger ẽ: est frusta incisa et eius acuitas fortioz est acuitate albi. z illi q̃ ipm colligũt preseruant ab eius nocumẽto comedẽdo allia z bibẽdo vinũ. z folia q̃dẽ plante ei⁹ sunt silia solijs squinãti. sz sunt vehemẽtioz nigredis q̃ ipa. et hz cruc breue ad purpureitatẽ declinãs. z ei⁹ figura ẽ sicut figura racemi. z in ipsa est fructus: z hz venas subtiles nigras. ex cuius cũq̃ q̃rũ radice sicut duo capita cepaz egrediunt. Et q̃ de eo admistrat sunt vene ille. Et orit in siccis locis. Melioz ẽ q̃ est medi⁹ inter veterẽ z nouũ z grossum z extenuatũ bñs colorẽ cinericeũ. z q̃ est velociter frãgibil' z nõ ponderosus. in cui⁹ vacuitate ẽ q̃ddaz sile tele aranee saporẽ bñs acutũ z mordicans linguã. Et bonũ q̃dẽ q̃ admistrat ẽ vt assumat lignũ paruũ q̃ est apud radicẽ eius: z in fundat parua aq̃ z excoriet. et assumant corticẽs illius z exsiccent in vmbra. z administrent triti et cribellati. ¶ Jo. mesue. ca. de elleboro. Eius sunt due spẽs Hã. alius ẽ albus: alius niger Niger in columioz ẽ albo. Unde minat albus accidẽtia timoris z tremoz. Niger ꝓ acq̃rit ei iuuenescentiã z incolumitatẽ: z ex eo q̃ magis eligit. z ꝓprie cui⁹ sapoz ẽ acutus mordicãs gustũ. et bñs saporẽ sicut a sarũ ꝓprie: et q̃ est frangibile. et mediũ inter subtile et grossum. et mediũ inter recens z antiquũ: z medium inter ponderosum z leue: immo plus leue q̃ ponderosum z q̃ ẽ leue carens asperitate Et melioz pars ipsius plante ẽ radix ipsius. Et melioz ps eoz sunt cutes ipsoz. Et melius tps collectionis ipsorum sunt ver z estas.

Operationes

¶ Dyas. Radix ellebori nigri accepta colerazꝫ z flegma p vẽtrẽ purgat. Alij scamoneã z sal miscẽt. z i. multi cũ viscell' eã coquũt: multi cuz lenticula. nã sic accepta vẽtrẽ purgat. ¶ Purgatio illa melãeolicꝫ: epilenticꝫ: arteticꝫ et paralyticꝫ medicat. ¶ Suppolita mẽstruis imperat: aborsum facit. fistulas purgat impolita.

¶ Reddit auditũ ꝑ triduũ ciecta. scabiẽ purgat mixta liba notidi cere et picilicq̃ de et olco citrino aceto addito. sola vt cathaplasma impolita maculas oẽs corꝑis tollet. lepras oẽs z zernas limpidat. scabies curat in aceto cocta z gargarisino accepto seu adhibita dolorẽ dẽtiũ mitigat. z miscet z stipticꝫ medicamibꝫ mixta vino z polline ordei. z vt cathaplasma adhibita ydropicꝫ ꝑstat effectũ ¶ Et si lino fuerit inserta z vino mersa vinũ catarticũ reddet: aq̃ in q̃ fusa fuerit si domuꝰ aspergat muscas et pulices necat. ¶ Hoc cũ fodit celeriter fodi oportet: qz tarditate fodiẽtiꝫ visuz hebetat. aut dolorẽ capitiꝫ cõmouet. nã pũmi fossores eius

B alle sumpto z vino potato secure fodiebant.

¶ Auí. Elleborꝰ niger ꝓfert linitus sup morfeam cū aceto. z silr sup loca in qbꝫ sūt sordes et silr sup albā morfeā z eradicat verrucas ¶ Et euacuatio q̄ fit cū ea ꝓuenit albaras. Dosis nigri est a kirat. vi. vsqz ad. z. i. ¶ Confectio pillulaꝝ qs descripsit Maly. q̄rū iuuamētū est vltimū ad melācolicas egritudines z cancrū z leprā et morfeā nigrā difficilē: q̄rum est hec permixtio. Recipe yere pigre. z. xij. elleborꝰ nigri. Polypodij ana z. v. agarici lapidis lazuli salis indi. colocyntide ana. z. iij. dosis a. z. j. vsqz ad aureos. ij. sunt sane et expte.

Capitulum. clxvj.

EUpatorium. Dyasc. ca. de eupatorio fm trāslationē nr̄am Eupatorium frutex est sarmētosa hastā bñs rectā z lingnosaz tenuē z nigrā z asperā in cubiti vnius lōgitudine porrectā aut amplius. Folia sunt ei in gyro diuisa sicut pentafilon aut canapis: cuius folia in capite incisa sunt vt serra. semē a media hasta aspex et subtus decliuū est ei. ¶ Auí. lib. ij. ca. de eupa. Eupatorium est ex herbis aromaticis. z hz folia q̄ sunt sicut folia canapis. Et flos eius ē sicut nenufar. z est illud q̄ administratur. z succus ē ca. in. i. sic. in. ij. Est subtiliatiuū incisiuum valde absterssiuum sine attractione et sine caliditate manifesta. Et in ipsa est stipticitas pauca et ponticitas et amaritudo sotis sicut ē amaritudo aloes ¶ Plí. ca. ō eupa. Eupatorium regiā hz actionē: caulis ligno si nigricantis yrsuti cubitalis aliq̄n z ampliorib folijs per intervalla q̄nq; vt canapis p margines incisis nigris z ipis plumosis radiceq; suppuacua. ¶ Bal. vi. sim. far. cap. de eupatorio. Eupatorium ē herba q̄ vocat volucrū maius vl agrimōia. cuiꝰ substātia ē subtil. saporis est stipticꝰ. Et ꝓtus eiꝰ ē ca. caliditate modica et desiccat. Sz sciendū q̄ eupatorium silr fm Dyas. ca. de agrimonia vocauerūt antiq̄ radicem agrimonie: eo q̄ ē diuretica valde. Itē fm eū dē ca. de marubio. Marubium etiā q̄dā eupatorium vocauerunt: qm̄ valet ꝟ vitia epatis. z pro tāto nō ē vex eupatorium. qm̄ Dyas. facit semotim ca. de eupatorio: z semotim de marubio z agrimonia. Hoc silr voluit Jo. mesue. ca. de eupatorio cū dicit: q̄ dicūt aliq̄ q̄ ē herba publicū. noluit fm verū q̄ sit herba illa quā latini vocāt pulicariā eupatorium. qm̄ Dyas. facit semotim ca. de eupatorio. qđ incipit eupatorium. et semotim ca. de pulicaria vel herba pulicū q̄ incipit coinza. sz sicut dictum ē dz intelligi. Mesue. Hā ōt q̄ eupatorium fm q̄sdā ē herba pulicū qm̄ aliqui vocabāt herbaz pulicū eupatorium et bñ. qm̄ est diuretica valde: et valet ꝟ vitia epatis. Miror q̄liter medici nostri tpis nō aduertētes ꝟba Dyas. Auí. z Sera. Plini. z Bal. z Damascēni credūt herbularijs saliuaz agrestē eupatorium dicētibꝫ q̄ nec in sapore nec in odore cū eo ꝓuenit. Si aūt in ipa forsan virtutes eupatorij inuenerūt: z p eo ponere voluerūt: cuiꝰ gr̄a ipm eupatorium vocauerūt. nō licebat dicere q̄ idē eēt: qm̄ eupatorium ꝑt dici oē id q̄ valet ꝟ vitia epatiz. ab eu qđ ē bonū z pator qđ est epar. vnde eupatorium. i. bonū epati. sz vex eupatorium ē illud q̄ antonomatice ē bonuz epati sicut illud qđ verū est eupatorium.

Operationes

¶ Dyas. ex trāsla. no. Eupatorium valet ꝟ vitia epatiz. z folia eiꝰ siccaz aq̄ngia porcina veteri addita trita z imposita dura vulnera ad cicatricē ducūt. ¶ Semē ꝓ eiꝰ z folia cū vino bibita dissinteriaz et morsibꝫ venenatz occurrūt medicādo. ¶ Eadē ōt Sera. cap. ꝓprio de mēte Dyas. z addit. Et sunt multi q̄ putāt q̄ illa herba sit agrimonia: z errant: q̄ est alia ab ea. Et nos q̄dē manifestauimꝰ iā de eius eē in eo qđ diximus de eo. ¶ Et idē auc. Bal. In tyriaca ē bezar eupatorium a ꝑt opilatiōes epatiz. z fortificat ipm. ¶ Jo. mesue. Eupatorium solutione educit colerā z flegma facile. z est ꝑseruatiuuz a putredine. ¶ Et ꝓfortat stomachū epatiz. z viscera: z ꝓfert doloribꝫ coz: et est medicina splenis: et opilationū oim egritudinum ab ea fa-

B ctarũ. ¶ Et febribus lõgi tpis mire subuenit. dosis' decoctionis eius potio est a. z. iij: vsq; ad vi. et puluis eius a. z. ij. vsq; ad. iij. loco eius ponitur in defectu eius absinthij z azari. ana medium ponderis ipsius. ¶ Auicen. Eupatorium est bonũ in initio alopicie et tyrie: et linit cũ adipe veteri super vlcera difficilis ?solidationis. ¶ Et eius succus ?fert scabiei et pruritui qñ bibit cũ aqua fumiterre et oximelle. z similiter flos eius et succus ipsius ẽ fortior. Eõfert doloribꝫ epatis: z opilationibꝫ eius et cõfortat ipsum. ¶ Et cõfert duriciei splenis: et apostematibꝫ epatis: z apostematibꝫ stomachi Eius herba et succus conferũt maliciei forme et accidentibus hydropisis datũ in potu cum vino: et cõfert vlceribꝫ intestinorũ. ¶ Eõfert febribus cronicis: et antiquis ppie succus eius z ppie cũ suco absinthij. loco eius ponit pondus eius de azaro: et medietas ponderis ipsius de absinthio.

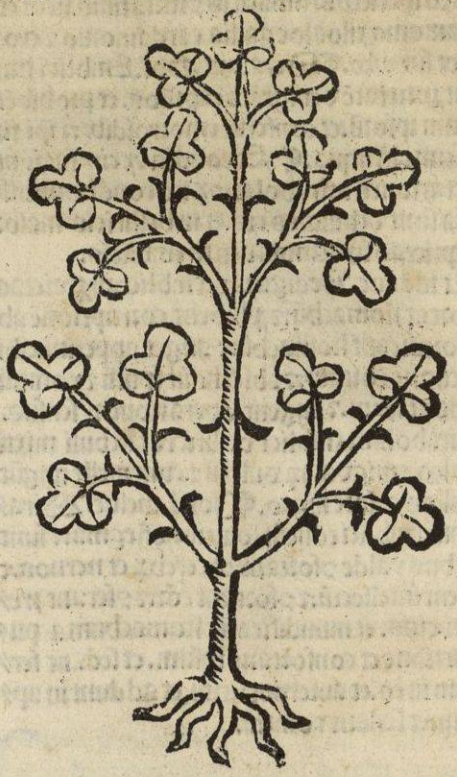

Capitulum.clxvij.

Eufragia. Paulus cap. de eufragia est herba que similatur in stipitibus yspo: nisi quia stipites sui habent colorẽ viole ceũ: z nõ habent ramos. z folia sunt in stipitibꝫ a medietate superius. et sunt parua incisa sicut galliculi crista. et habet flores tendentes ad albedinem satis paruos.

Operationes

¶ Dedet doloribꝫ oculoꝝ. et ?fortat visum A

Capitulum.clxviij.

Emblici. Sera. li. aggre. ca. de amleg belliger. idest miraboloni emblici z bellirici. De bellitricis habetur superius ꝛ B. in ca. bellirici. Et sunt ambe frigide et sicce in fine tertij gradus. ¶ Johan. mesue cap. de mirabolanis. Mirabolani emblici sunt ex medicinis confortantibꝫ stomachum coꝛ z epar z viscera. Et meliores ex eis sunt habentes frusta grossa et densa et grauia que minus crescunt in ossibꝫ et plus in carne: rari quoq; non habent spiritum. et sunt frigide complexionis parum. et sic. in. i. gradu.

Operationes

¶ Emblici sunt cõfortatiui mẽbroꝝ. z coadunatiui partiũ coꝛũ. Et sunt de extinguẽtibꝫ inflãmationẽ in stomacho z epate. Et ipinutriti maioris sunt operationis z minoris corrugatiõis. ¶ Modus nutriẽdi emblicos. Accipe ex eis q̃ntitatẽ quã volueris et sub merge in aq̃: z expone soli vsq; dũ tumefiant z humectentur: post exprime z pone in aqua mellis et dimitte p̃ duos dies. z deinde coque cum fa

A

B

ēsitate. ꝛ post ꝙ̄ cocti fuerit dimitte parū refri gerari: ꝛ adde cū eis mellis tabarzet sicut quar tam partē totius et reconde. ꝛ quidā supcōdi unt cū speciebꝫ aromaticis ꝓfortatiuis. sicut cū cinamomo ꝛ ciloaloe gallia cardamomo ꝛ croco et similibꝫ. ¶ Sera. auc. Hal. Emblici ha bent ꝓprietatē denigrādi capillos. et prohibēt casum ipsoꝝ. et confert emorroidibꝫ: ꝛ ipi tu mescunt in aqua. ¶ Et conditi ex eis faciunt operationes mirabolanoꝝ nō conditoꝝ: nisi quia sunt debiliores eis. et in belliricis maior est ꝓpietas in acumine ꝙ̄ in emblicis.

¶ Et idē auc. Bedigaras. emblicoꝝ ꝓprietas cōfortat stomachū: ꝛ phibent corruptionē ab eo. fortificant stomachū: ꝛ auget appetitū cibi ꝛ incitant coitum: ꝛ abscindūt sputū ꝛ vomitū ꝛ sedant sitim. ꝛ augent operationem sensus. Mirabolani emblici bellirici et kebuli mixti cū olei amigdalaꝝ dulciū ꝛ cum melle tingūt capillos colore nigro. ¶ Joh. mesue. Mirabolani emblici educūt solutiones flegmatis ꝛ sunt ex rebus valde ꝓfortantibꝫ cerebꝝ et neruos. ꝛ augent intellectū: ꝛ ꝓfortant cor: ꝛ ꝓferunt tremorē eius. et mundificant stomachum a putrefactione et confortant ipsum. et sedant feruorem in eo. et auferunt sitim. et addunt in appetitū: et sedant vomitū.

Capitulum. clxix

Endiuia. Auicenna. Endiuiarum alia est ortulana et alia siluestris. De siluestri in sequenti ca. tractabitur. Et quedam hꝫ lata folia: quedaꝫ stricta. ambe vincūt lactucam in aperiendo. ¶ Isaac in dictis particularibus. Endiuia domestica ꝛ siluestris ē: quarum domestica diuerse virtutis est. Habꝫ enim amaritudinem: ponticitatem et insipiditatem. Que iterum in duas diuiditur partes. Est enim endiuia hyemalis et estiualis. Hyemalis est insipida propter amaritudinis ꝛ pōticitatis paucitatem. Et etiam insipiditas est propter temporis frigiditatem. Frigida quidē est in fine secundi gradus. Quidam autem illam dicunt esse humidam: quod sensu non patet: quia siccitas eius palam est propter amaritudinem. Sui autē ponticitatē. Fm medicinam est vtilis. Estiue autem est amaritudo maior: sed frigiditas minor. Est enim frigida in gradu primo. sicca in secundo medio. ¶ Constantinus in libro graduum. Endiuia de amaritudine et ponticitate composita: et sicca est in secundo gradu.

Operationes

¶ Idem. Stomachum confortat. opilatiōez aperit. Succus eius coctus et despumatus cum oxizuccaro bibitus: humores expellit putridos: et diuturnas febres curat: cathaplasmate inde facto. calor epatis et stomachi mitigatur. Cum polline ordei et oleo rosco mixtꝫ apostemata calida: maxime si in oculis fuerit sanat. Arthericos de calore mitigat. ¶ Isaac vbi supra. Endiuia generat sanguinem peiorē. ¶ Unde Halie. Lactuca siue endiuia que malois est amaritudinis ipsa deteriorez sanguinem facit. Estiua enim fm medicinam ē mediocris. que plus est aperitiua. maxime constipationis epatis. Que si cocta detur cum obsomo garo et oleo minus erit nocibilis. Si vero cū aceto. stomachum confortat: et ventrem constipat. Succus eius coctus ac despumatus cum oxizuccaro bibitus: constipationē aperit. Humores putrefactus mundificat: et diu frigidis citantibus conuenit est.

¶ Sera. auc. Halie. Endiuie virtus est sicut virtus lactuce.

Capitulum. clxx

Endiuia siluestris. Dyascori. Endiuia siluestris est vna species que vocat ser ralia: eo q tirsum habet in modum ser re. et in sapore siluestris est stipticitas cū amaritudine

Operationes

A ¶ Idem. Omniū ẏtus est stiptica et customa ca. Ventrē abstinet. cocta cū aceto et maxime siluestris. Uexatum stomachū cōfirmat.

B ¶ Et estuationes stomachi mitigat. sola cuz polenta posita cardiacis blandit. Jn tumoreo culorum subuenit.

L ¶ Folia vero eius imposita et cathaplasmata pcussum scorpionis mitigat. polentis addita z imposita ignem sacz cōpescit. mixta cū acero z ceruſa oīb reb calidis opitulatur.

¶ Jsaac. Endiuia siluestris q̄ frigida ē in initio primi gradus. z sicca in fine eiusdem. habet stipticitatē stomachū cōfortantē. que si manducet aut succus eius potetur: morsui scorpionis pdest. z cathaplasmata silr opatur

¶ Radix eius si potatur: contra venenum auxiliat. cum mirra vero mixta z immissa: prouocat menstrua. ¶ Auicen. de viribz cordis ait q confortat cor.

D

E

F

Capitulum. clxx

Elitropium. Pli. ca. de elitropio. Elitropium primo nomen accepit ex eo q estiuo solstitio floreat: et q solis motibz folia circūacta conuertat. vnde z a latinis solsequia nuncupat. Nā et oriēte sole flores suos aperit. z se iteruz recludit cū sol occubuerit. ipsa est quā latini intubā ac verrucariā vocant: ex eo q extinguat verrucas. ex a q̄ potata vel cathaplasmatis vice ēposita verrucas abstergit Dyas. ca. de elitropio duo facit ca. de prio sic elitropiū maius multi scorpioron dicūt: eo q flores similes sunt figure scorpij. folia habet azimo silia et aspericra et nigricra. z hastas ex vna radice q̄nq; aut sex cū ramulis q̄plurimis in q̄bz flores sunt coloris albi z sub purpurei z subcitrini sicut cauda scorpij. Aliud capitulū de elitropio dicit. Elitropium minus nascitur locis cultis z in pratis. z simile supradicto. semen rotundum habet pendens.

Operationes

A ¶ Dyasc. Cuiz herbe manipulus vnus elixus et bibitus flegma et colerā deponit. Eū vino bibitus ictibz scorpionū occurrit. Cathaplasmatibz adhibitus eadem facere potest

B ¶ Multi etiam radicem eius collo suspendunt contra vim scorpionuz. seminis eius grana quatuor cum vino bibita ante accessionē

quartanarũ maximũ remediũ est: tertianarũ vero tria grana vtiliter dant. ¶ Folia eius in cathaplasmatibꝫ adhibita tumores spargunt mirmiceas corporis limpidãt. sicca vero folia eius imposita podagricis maximũ prestãt effectũ. Trita et matrici supposita menstruis imperant. Abortum faciunt.

¶ Elitropij minoris herba cum eius semine decocta: et cum nitro et ysopo et cardamomo bibita rotundos et latos lumbricos excludit clauos imposita cum sale tollit: maxime si fuerit elixa et imposita.

Capitulum.clxxij

Epithimũ. Johannes mesue ca. de epithimo. Ephitimũ nascitur similer vt cuscute, plante aũt quibus super excrescit sunt alkal et albasce. et quedã species origani Eius autẽ aliud est cretense, aliud siricũ. Melius est quod est cretense acuti odoris. et quod nascitur in syria est post illud. sed est melius rusum: et melius est adhuc quod est completum ponderosius. Et melior pars eius sunt extremitates grosse, q̃ sunt sicut flores. subcitrinum autem et pallidum est minus bonum. ca. complexionis est et sic. in. ij. Et est compositum ex partibus igneis a quibus inest ei acuitas. et ex terris subtilibus a quibus inest ei stipticitas pauca. Et ipsum quidem est subtiliatiuum resolutionum: aperitiuũ opilationũ: et confortatiuũ viscerũ: facit sitim et generat estuationẽ in corporibꝫ calidis, et est ex debiliter et tarde soluentibꝫ, ꝓpter quod prohibendum est sub dominio caliditatis et siccitatis positis. Confortatur autẽ operatio ipsius in multitudine quantitatis ipsius: et in associatione rei cuz eo magnificantis effectũ eius: sicut sunt mirabolani: indi et nigri: aut elleborꝰ nigri. quãtitas parua. Aqua aũt mellis cuz pauco sale. Aut aqua decoctionis passularũ cuz sale. similiter aut aqua lactis ex capris sumpti vigorat operationez eius. Sal gemma vero aut sal indi: aut sal napti sunt ex rebus que sibi addita adduit virtuti ipsius. citam aut ẽ et facilẽ facit operationem eius. Si ei aliquid virtute acutum misceꝫ sicut piper et piper longũ zinziber et similia. Et nõ ptermittas quin cadat in potibꝰ eiꝰ oleũ de amigdalis dulcibꝰ in quo inuoluatur et in decoctione ipsius passule sine interioribꝰ quoniã addunt ei ad bonitatẽ leniendi quod timetur ex intrositate ipsius. Et ne ignores q̃niam epithimũ de decoctione modicuz subtilinet: quare oportet vt fiat illud ꝑm legẽ. Prerogatiuã autẽ habet super omnibus solutiõe educentibꝰ melancoliã. educit enim eam facile sine molestia. Et cum Johan. mesue concordant omnes alij doctores sicut Auicen. Sera. Dyas. et Galienus.

Operationes

¶ Johan. mesue. Quidam dicunt epithimuz educit de flegmate aliquid

¶ Et dixit Paulus: q̃ solutione educit humores adustos: et declinauit ab eo qõ cõprehendit vniuersitas: et ego non inueni qõ fieret illud. potestas aũt eius super humore melancolico. et egritudinibꝰ eius magna est. et ꝓprie in egritudinibꝰ capitis sicut est melancolia epilẽtia alguesgues et timor et vertigo: et dolor capitis: quarũ materia est melancolia.

¶ Valet etiã ad tremorẽ cordis. et sincopim. et egritudines melancolicas in eo. et est medicina magna opilationi splenis et egritudinibus in eo. ¶ Et cõfert egritudini ypocondriozũ et opilationi renũ.

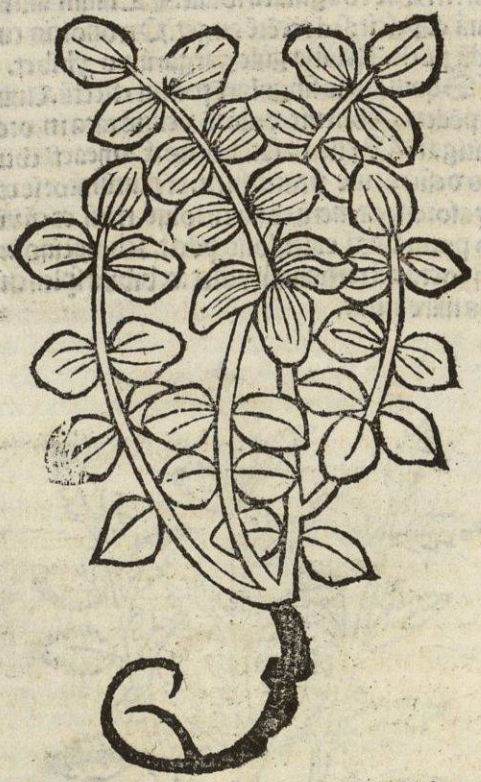
¶ Et frequẽs vsus potionis eius est medicina solennis cancro lepre et vlceribꝰ nigris et solvit quartanã. Dosis potio eiꝰ ẽ in decoctõe az. v. vsq; ad. xx. et puluer eiꝰ a z. iij. vsq; ad. vj.

Illi aũt qui sumunt ipsum virent acceptionẽ eius in estate.

¶ Pli. Ephitimũ hz virtutẽ purgandi flegma et melancoliã et p se et cũ adiuncto secũ medicinis purgantibꝰ melancoliam.

C ¶Contra quartanā fiet decoctio in aqua z.i. epithimi buliat: et in tali aqua ponātur z.ß. lapidis lazuli vel armenici: et digesta materia detur patienti. multi enim liberantur. valet similiter talis decoctio patientibus emorroidas ex melancolico sanguine.

D ¶ Dyascorides. Epithimū viride acceptum stomachū vexat et vomitū mouet. ventrē prouocat et nauseā facit ac educit flegma z colerā z maxime nigrā. datur ad purgandū torracem cuz melle et yrisillirica more electuarij accipit. alterius autē thimi flos albus est atqz asper: sed ambo equalem habēt virtutē. Nā per os purgant flegma et per ventrē colerā nigram dat in quibus precordia prefocantur z paticis et suspiriosis.

Capitulum.clxxiiij

Epimediū. Plini. Epimediū siue vt latini vinectam dicūt fm Dyas in propo capi. bastā habet nō maiorē edere simile. z folia. x. aut. xij. carens floze z semine. Radix est illi tenera nigra cū odore graui et gustu fatuo: nascitur in locis humidis

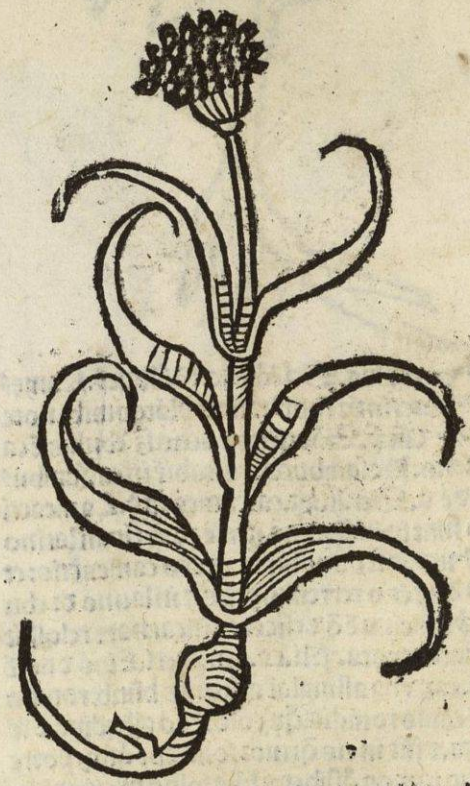
Operationes

A ¶ Dyascorides. Folia eius trita cum oleo et imposita mammas crescere non admittunt

¶ Folia eius z radix cū vino bibita post purgationē menstruoz. z.v. generare nō sinit si. v. aut vi. diebus bibita fuerit. B

E ¶ Epimedia fm Dyasco. ca. qō incipit mespila est inquit z illa q̄ in byspania nascitur: quā multi epimelidā vocant. semen rotundū bōs. boc aptū est ad comedendū: z est stipticū: z tarde maturescit similis sorbo: et nos latini vocamus hanc epimelidam anzarolam.

D ¶ Isidorus vocat eaz Pomelido. de qua lege capitulum mespilum de m

Capitulum.clxxiiij

Effemereon est apud Dyascoridem capitulo Effemereon: quem multi yrim agrestem vocant. folia et bastam similia lilio habet: sed tenera z flores albos et minores. et semen molle. radix est et grossa vt digitus. Virtus est illi stiptica et odoris boni nascitur in locis vmbrosis et in silu

Operationes

A ¶ Dyasco. Radix eius decocta in ore retenta dolorem dentium mitigat B ¶ Folia vero eius in vino decocta et cataplasmatibus imposita tumores et varices spargunt.

Capitulum.clxxv.

Ebulus. Sciēdū actꝫ ē sābucꝰ. Cameactis ōr ebulꝰ: r sunt plāte omib⁹ notē tū ꝑ. Sābucus ē actis ꝫ ebulus ē cameactis. De sambuco tractabit in ca. sambucus de s. Ser. li. ag. ca. cameactis. Cameacti duo sunt spēs: qꝝ vna grece ōr actis. in latino sambucꝰ. et scōa noīat in greco cameactis: et eius ē int̄io terrenus actis. r in latino ōr ebulus. ꝓtus eius ē q̄ desiccat r incarnat r resolvit resolutōe tpata. Pli. ca. cameacti. Eius due sūt spēs. eaꝝ vna assimilat arboribꝫ hūtib⁹ ramos sūles cānis rotūdis. qꝝ colorē ad albedinē. r sūt longa. r sūt in eis q̄ttuor folia aut q̄nq̄ porrecta sup ramos q̄slibet: r silia folijs nucis: minora tñ eis: bītia grauē odorē. r in sūmitatibꝫ ramorū sunt flores albi et grana sīlia granis viridibꝫ vel lētisci: q̄rū color declinat ad purpureitatē cū nigredine. et sūt velut in racemis. et bīt multā humiditatē odorē līni. et ūsta ōr actis. Alia ꝫo spēs q̄ ōr cameactꝫ ē mior ꝑma. bz ramos magꝫ ptinētes herbe q̄dratos in q̄bꝫ sūt multi nodi. et folia inuicē distātia. et singul nodis sīlia folijs amigdal in sūmitatibꝫ suis: nisi q⁹ bīt venas: et sūt lōgiora eis hītis grauē odorē. r in sūmitatibꝫ ramoꝝ sūt capitella sīmilia coronis supdicte spēci. et semē et flos sīl⁹ et bz ramos lōgos grossitudinē digiti bītes.

Operationes

¶ Virtus cameacti ē stiptica. q̄ accepta hūo⁹ re aq̄suz vētris deponit. et cacoxomatica est. folia ipsius elixa et sūpta sicut olus vētrē molliūt: et maxīe colerā deponūt. haste illius tenere elixe et comeste oīa sīl⁹ facere possunt.

¶ Radix ipa elixa hydropicꝫ eximū remediū r. Morsibꝫ vipe ipposita et bibita occurrit.

¶ Cocta i aq̄ et fomēto adhibita duricies matricis soluit. Semē eius cū vino bibitū oīa sīmil⁹ facere nouit. ¶ Cū oleo inuncti capillos nigrescit. Folia eius viridia tumores spargūt: polenta mixta cōbustiōib⁹ imposita ꝑstolant. morsibꝫ caninis impposita medent. Vulneribꝫ paracolesim faciūt. Sinus vulnerū ad sanitatē perducūt. hydropicis et surdis fomēto adhibita prestolant. ¶ Superfluos sonos aurium in nar⁹ infusum cōpescit: sīl⁹ et vermes occidit. ¶ Scabies et prurigies tepidū fomēto adhibitū prohibet. Morsibus venenatis occurrit. Lac coagulatū soluit. ¶ Tussim antiquā cōpescit: sed recētē auget. Ortonoicis calidū pdest. Reuma gule gargarismo ꝓhibet. ¶ Squinanticis singulare ē prestat effectū. Vulue pēdenti subuenit dolorē dentiū tāta in ore mitigat. ¶ Actis ōr sambucus. Cameactꝫ ebulus desiccatiue frutis sunt. et glutinatorie et dyaforetice. teneruū ebuli cū solijs tritū et cū vino potui datū calculosis pdest. Radix eius in aq̄ cocta ad tertianam valet. et bibita splenēticos mire iuuat.

A

B

E

D

E

F

G

H

I

Capitulum. clxxvj

Eruca. Plate. Eruce due sunt species Domestica videlicet et siluestris: z ãbe sunt omniũ note. Eruca ca. est z hu. in ij. gra. Domestica minoris ẽ efficacie ꝙ siluestris. Usui medicine competunt semina: secundo folia. Uirtutẽ hñt cõsumendi et coitũ excitandi. Isido. Eruca dicit quasi vrtica: eo ꝙ ignee sit virtutis: z in cibo sepe sumpta venerẽ incendiũ mouet. Huius specie sunt due: quaꝝ altera vsualis: altera agrestis acrioris virtutis. Utraq; tñ vsum veneris cõmouet. Pli. cap. de eruca. Ex ea est domestica et siluestris: z miscẽtur in condimẽtis in quibꝫ carnes et pisces intinguntur. tanta suauitas ei est vt greci euzonomia appellauerint: z tñ euzomum vocari reperi in ꝙ pluribus locis.

Operationes

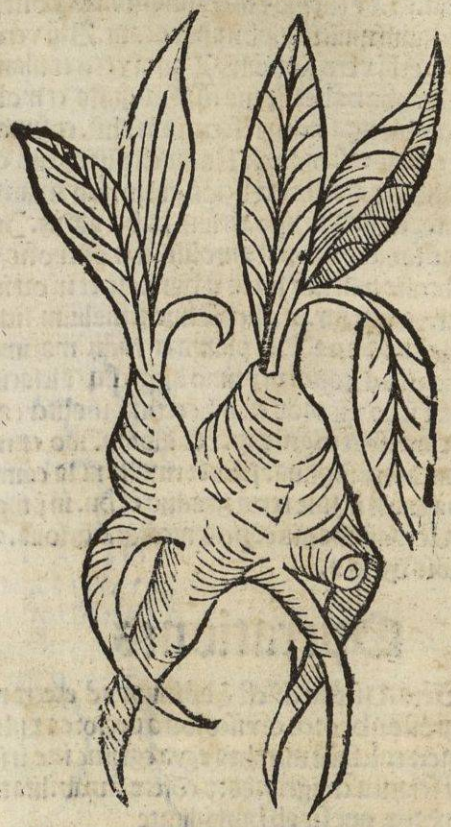
A ¶ Platea. Eruca hz virtutẽ cõsumendi et coitum ad incitãdũ. ad stranguriã z dissuriam z paralisim valet decocta cũ carnibꝫ. contra predictas puluis seminis eius cũ cepe decoquat. et detur herba ipsa decocta in vino et renibus cathaplasmata libidinem excitat.

B ¶ Pectini imposita vrinã puocat. Puluis seminis eius cũ melle et cõficitur qui cathaplasL matus renibꝫ libidinẽ incitat. ¶ Hal' de cibis est cali. et hu. in secundo gradu. Et ipa quidez generat sperma: et generat ventositatem: z iõ facit erectionem virge

D ¶ Et dicit Hal'. eodẽ lib. ca. de Eruca ꝑm trãslationẽ grecam calefacit ꝓtẽter boc olus: vt neqz solũ comedere ipm facile si nõ mixtũ cum foliis lactuce: sed z sperma generare creditum est: z impetus ad coitum excitat. Dolor atiuum aũt capitis: et ẽ magis si ꝗs ipm solũ comedat

E ¶ Sed idẽ in vi. de sim. medicina ca. de agno casto dicit: ꝙ est calide et sic. cõplexionis.

F ¶ Maz dicit ꝙ agnus castus nõ ẽ generatiuꝰ spũs vaporosi sicut eruca: qz augmentaret impetũ coitus sicut eruca. sed ꝓpriũ est eruce habere vim in calefaciendo et exsiccando. nõ tñ agno casto similis est: paulo nanqz deficit in amboꝫ. Nam calefactiua quidem et siccatiua est eruca: differt autem in ꝓmixtione qualitatis et virtutis. ¶ Sera. auc. Hal'. Eruca generat sperma et excitat libidinez et generat vẽtositatem. et ideo facit erectionẽ virge. et si comeditur sola inducit dolorẽ capitis: ꝗre oporB tet vt comedat cũ ea lactuca endiuia vel porh tulaca. et ipa puocat vrinã et laxat ventrem: z siluestris ẽ fortior ꝙ sit domestica. ¶ Et idem auc. Aben mesuay. succus eruce recens qñ administrat cũ felle bouino laxat ventrẽ et ꝓfortat digestiuã. z linit cũ eis supra cicatrices vlcerum et delet eas. ¶ Dyascorid. cap. de eruca. J Eruca multũ comesta ventrẽ stimulat. Semẽ eius omnia illa facere potest. naz diuretici cũ est z calefactoriũ. Carnes ꝙare a putredine pot lacri aut aceto mixtum z trociscis inde factis Eruce agrestis semine multi ꝓ sinapi vtuntur. virtus est ei diuretica z viscidior: vtraq; tñ vt veteres aiunt cõmouet actus venereos

Capitulum. clxxvij.

Enula campana. Isi. Herba est quam rustici alnam vocant. radice aromatica. odoris summi cum leui acrimonia Sera. li. aggre. ca. rasin auc. Hal'. Dyas: Rasin. i. enula. nominant eam quidam zinziber. et habet similia foliꝭ plante ꝙ dicit flomos: nisi quia sunt asperiora et longiora eis z habet stipitem magnũ. z folia eius non eleuant a terra sed extenduntur super faciẽterre. z hz radicem magnã boni odoris. cuiꝰ sapor hz acuitatez et est rubei coloris. Inuenit aũt planta que orit sicut yreos. et est sicut serpentaria z nascitur in locis montuosis z hũidis et in hortis. Euellit autẽ radix enule in tpe estiuo et desiccatur. et est illud qõ ex eo administrat. Et est in babylonia alia species enule. et est planta habens

ramulos longitudine vnius brachij. qui extendunt sup terrā sicut serpillū. z habet folia silia foliis lenticule: nisi quia sunt longiora z plurima sup ramos ipsos. et habet radices paruas citrinas: quarū grossitudo est sicut digitus medius. et subtilior pars radicis est subtilior superiori parte eius: et super ipsa est cortex niger. nascitur vero in locis marinis. virtus ē ei calida z hu. et est in ea caliditas superflua indigesta. Dyas. ca. de ellenio sm translationem nostrā Ellenium multi simphitum vocant. Alij vero batū: Alij vero flomum. Latini vero enulam vocāt: folia habet floma silia augusta et mollia et oblonga non crescentia in altū. et super terrā late diffundunt. Radix est illi ingens et odoribilis et rufa et viscida gustu non suauis Frutex est similis lilio. cirsum habet albuz. In cuius summo flos est aurosus: et montuosis z umbrosis nascitur locis et humidis et in ortis Hal. vij. sim. far. ca. elleniū siue timalium siue enula campana. Hec planta et radix maxime vtilis est ad statim in primo aggressu calefaciētiū: Et ideo vicendū est nō certitudinaliter ca. z siccam sicut nigrū piper et album. imo cum humiditate superflua. Platearius. Enula campana ca. est in fine tertij gradus et hu. in p̄mo Enule radix magis cōpetit medicine q̄ folia. z viridis q̄ sicca.

Operationes

A ¶Sera. Virtus eius est q̄ adiuuat ad expectorandū grossos hūores et viscosos a pectore z pulmone: z calefacit membra egra egritudine frigida sicut sciatica emigranea: z cōfert fluxibilitati

B membroz que fit ab humiditate

¶Et q̄n bibit decoctio eius puocat vrinam z menstrua: et cōfert coartationi anhelitus et attritōi neruoz et tumoribus et morsibus venenosis propter sui ca. folia p̄o eius q̄n coquunt cū vino z

L fit inde emplastrū p̄fert sciatice. ¶Et q̄n radix eius cōficit cū rob est bona sto. et qui conficiūt eā desiccant prius. deinde infundunt in aq̄ et terūt et ponunt in rob et reponunt.

D ¶Huma y ex p̄bo ypocri. Enula aufert iram z tristitiā et fortificat os stomachi z mundificat pectus: z puocat superfluitates que sūt in venis per vrinam et menstrua. z proprie vinuz quod fit cum ea

E ¶Balie. Ellenium: id est enula campana miscetur cum electuarijs que fiunt ad educendum viscosos et grossos hu. existētes in torace z calefaciunt eas particulas que frigidis et diuturnis passionibus molestant: sicut sunt quedaz sciatice et emigranee: et cōtinue passiones articulorū p̄pter frigiditatem. ¶Dyas. Ellenium ē p̄truis feruentis z mictualis. Radix eius estate fossa siccat. Aqua elixature eius vrinam puocat. menstruis imperat solutione.

F

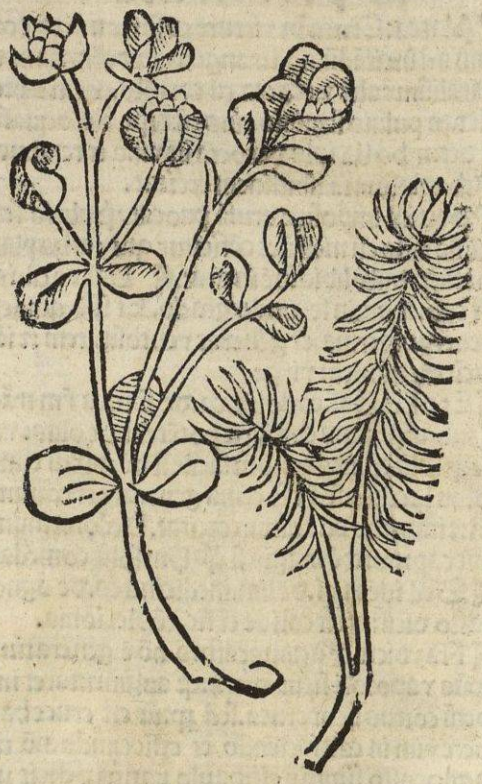
¶Radix eius cōtusa addito melle vt electuarium tussim sedat: z ortonoicis curat. morsibus venenatis occurrit et medetur. folia vero eius tunsa z cataplasmatibus adhibita sciaticos sanant.

B

¶Folia et vino cocta et renibus imposita coxios emendant. Multi vero eadem folia sicca sale addito et dulcore puocant cibum p̄ stomachi salubritate. que quidē cū sale siccanda sunt: vt ex caparo cibi fieri solent.

D

¶Succus eius cum ruta tussientibus prodest. vrinam quoq; z menstrua z partū expellit

Capitulum. clxxviij

ENula Jo. Mesue. Enula est ex speciebus lacticiniarū: z est solutiuum rusticorum. Et est eius aliud nigruz habēs radices rotundas et grossas spissi corticis et densi ponderosi. Et aliud est paruum habens radices subtiles tenuium corticū. Electio magnum est scindens viscera. Paruum vero

illud quod eligit, z melior pars plante eius est cortex radicis ipi9. z lac eius est acuti9 z fortiꝰ z melioꝛ radix eius est habẽs ꝓprietates ꝯnctas scz cuius cortex est subtilioꝛ z leniꝰ facile frangibilis. et est habens ỏ rubedine aliquid sicut cassia ꝓprie sup quã pretertꝫ medietas anni. Recens vero mensis sui est mala. nigra ỹo p9 niciosa z orta in locis termarũ similiter. z melius tempus collectionis radicis eius est principium veris. et lactis eius finis ipsius est calide complexionis. z sicce in principio tertij. z lac eius est calidius. et est cõpositum ex substãtia ignea acuta z subtili. z ex substantia terrea sliptica. et est incisiuum et subtiliatiuum: et exsiccatiuũ materierum submersarum. liquefactiuum disruptiuum orificiorum venarum. Rectificatio Nocet cordi epati ac stomachoꝛ disrumpit venas: z excoriat viscera: z derelinqt inflammationes facientes cadere in febres. et emendatur primum nocumentũ quod ex eo timetur: permiscendo aliqua ex medicinis cordialibus et stomaticis z epatic; cũ eo. Et secm z tertium corrigitur acquirendo ei bonitatem cum rebus conglutinatiuis et coadunantib9 confortantibus: sicut est dragantum et gummi et bdellium et muscilago psillij. et succꝰ portulace z similia. Et quartum nocumentũ tollitur permiscendo ei ex rebus infrigidantibus z extinguentibus aliquas ex bis faciẽtib9 apud me est vt infundatur i succo altaraxacon: aut in succo endiuie et pauco aceto. et si fuerit aceꝰtum decoctionis aut infusionis citonioꝝ erit melius. mirra quoq sigillat ei bonitates nostas et absinthij: similiter et aloe. Et dixit. Judeus. infundatur in lacte dulci aut acetoso et in eo remoueat lac multotiens z exsiccetur. repꝛimitur eñ sua malicia. Et dicit Rufus. Si solutio per eum superat leboꝛiosa sedeat in aqua frigida solutus (mihi enim videtur verbũ incõueniens) circundãs enim frigidum includit et coaduna t virtutẽ medicine et corroborat eam: necnõ z materias z vias impulsionuꝫ repellit sicut te scire fecimus. Succurrendum enim tunc sicut diximus in canone.

Operationes.

A ¶ Johannes Mesue. Solutione educit flegma vehementer et aquam citrinam z humores melancolicos et materias a iũcturis z cõfert doloꝛi earum.

B ¶ Est ex medicinis magnis ydropisis. Ueruꝫ nocet stomacho et epati et desiccat corpꝰ tentis ipso: et consumit sperma.

L ¶ Et lac eius facit hoc vehementius. et facit cadere in febres. Dosis contricis radicis eius est a kyrat. ij. vsq ad. iij. z eius lactis a kyrat. i. vsq ad. ij.

D ¶ Sed sciendũ qꝫ esula oritꝰ in locis calidis z siccis: cuius magnã copiã vidi sardinie z tunisij: z similat multũ herbe dicte lunarie. nisi qꝫ esula lactescit: lunaria vero non. Unde versus Esula lactescit: sine lacte lunaria crescit.

E ¶ Dyasco. z. ij. radicis eius accepte coleram z flegma deponũt. Succus eius obulo. i. acceptus aut cocliariũ vnum. omnia similiter facere potest.

F ¶ Confectio pillularũ ꝓpetiũ ad ydropisim. Accipiunt eius preparati partes. ij. mirabolanoꝝ citrinoꝝ partes quattuoꝛ aloes: partes quinq conficiũt cuꝫ succo seniculi aut absinthij aut endiuie. Et est dosis earuꝫ a. z. i. f. vsq ad iij. et quidam ex lacte eius et farina oblatas faciunt et soluunt cũ eis: et quidaꝫ faciũt cũ aneto et zuccaro et lacte ipsius et quidam cũ carne citoniorũ et mastice et lacte eius: z faciunt solutionum bonum.

G ¶ Sera. auct. Dyascoridis. Si de radice eiꝰ accipiat. z. i. z bibatur cũ mellicrato laxat ventrem: et pondus duoꝝ oboloꝝ at solutorum eiꝰ idem facit. et semen eius si de eo accipiatur: laxat coleram et flegma. z sumat ex lacte eius. z. i. idem facit.

H ¶ Et idem aucto. Aben mesuay. Scebran ꝓprietas est sicut mezereon. Si autẽ quis vult illum accipere preparet ipsum: sicut preparat mezereon: nisi qꝫ loco absinthij ponatur rose et dragantum: z bibat ipsum cum aqua mell: aut cum rob aut cum decoctione mellis: aut cum olere lactes. et dosis eius ẽ ab vno kyrat vsq ad. ij.

I ¶ Paulus. Scebran: idest esula laxat aquaꝫ citrinam: qñ bibit cum savich.

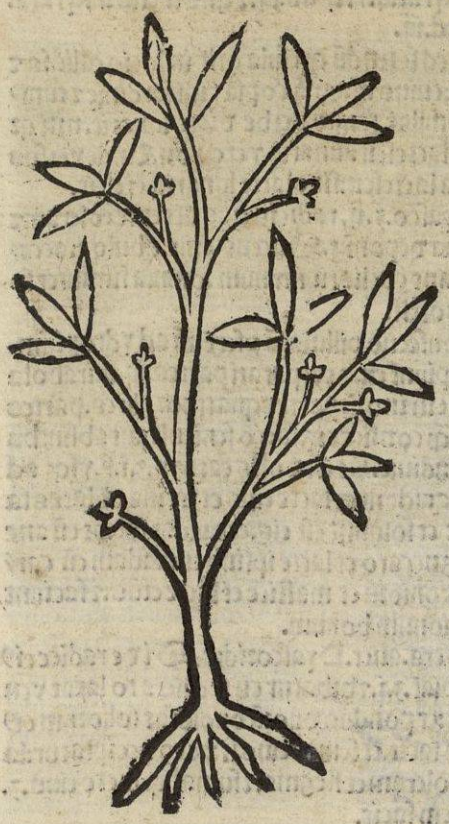
K ¶ Et idem auct. Aben mesuay. Laxat melancoliam et flegma.

L ¶ Et idem fm librum quendam venenosoꝝ Id qđ de ipo accidit est pondus. z. ij. et abscindũ fluxum: qui accidit ab eo sedere in aqua frigida z proiicere ipm super caput eius.

M ¶ Et idem auctoritate Dabit. Scebran est calida in tertio gradu: et sicca in principio secundi.

N ¶ Notandum est qꝫ in lacte esule non est aliq bonitas: imo nocet ei qui accipit ipsuꝫ: et medici viatores occidunt cum eo mistos propter ignorantiã ipsoꝝ: et est maioꝛ et minoꝛ vt figura hic ostendit: et illud quod maioꝛ operatur: illud etiam minoꝛ facere potest.

Capitulum. clxxix

Capitulum.clxxix

EUsorbium est gūmi notū. et videtur sornare apud grecos bonum formicari. Nam dicunt eusouion. a souon grece qđ est timor. z cui. bonū: q̄si bonū sui ipsum timere ꝓpter sui violentiā. ¶ Dyas. ca. de euforbio ſm trāslationē nr̄am. Euforbiū arbor est silis ferule albe. Nascitur in mauritania Cerasiensi. que arbor plurimū lachrymū facit viscidum valde. quē lachrymū multi colligunt sic: pruritudine ſmo arbori pellē veruccinā illigant. et sic de lōge bastilibꝰ ia culat in radice. z cū pcussa fuerit radix vnū flumē statim profluit lachrymis. et cū coagulat⁹ fuerit sic cundē colligūt de pellibꝰ subtractꝫ. Est āt optimū qđ est recens subalbicū et glutinosum et lento linguā vehemēter submordens et calefaciens. Eius genera sunt duo. Unum quod colligit subtractis pellibꝰ quod melius est. alterꝫ qđ cadit in terra ꝛc. ¶ Pli. Rex iuba inuenit herbam euforbiā medici sui ꝑpis noīe. cuius regꝫ volumē extat. inuenit eam in monte atlante. spectat solis ascensiones. Viscus tanta est vt succus eius e lōginquo recipiat. incisо trunco suscipit ventriculo cōcino locato humor lactis videtur effluere. ¶ Serapi. aggregat euforbion. auc. Dyas. euforbion ē euforbiū: et est arbustum simile ferule in figura sua. nascit in mauritania cerasiēti: z in regione tabec est plenus multo gūmi acuto. Cauent sibi boues ab eo qui colligūt ipm gūmi ꝓpter sui nimiā acuitatem. Et ideo accipiūt vētres aialium et lauāt eos et alligāt stipiti ipsius arboris. deinde pūgūt arboris stipitē a longe stātes cū lācea. effūditur nāqꝫ in ventribꝰ eōrū a stipite multū copiosum subito ac si funderet ex vase aliquo. Ita qđ aliqñ effunditur in terrā etiā ex eo subito ꝓpter impetū sui exitus. Et egrediuntur de eo ex arbore due species. vna earum est similis sarcocolle in quantitate orobi: z est in frusta. et alia assimilatur feci. Adulteratur autē cum sarcocolla: et ex gūmi arabico sibi admixtis. Melius ex eo est clarꝫ acutum. Experimentū autē eius ꝑ gustum est difficile. qñ ipm mordicat linguā subito cū violentia multa: et durat mordicatio eius diu. Et ꝓpter hoc oīne quod gustatur ex eo: postea viaet bonum. primꝰ autē ad cuius cognitionē puenit hec medicina fuit lineas rex lioy. Et idē au. Hal. vi. sim. sar. ca. ō euforbio. virtus eiꝰ est subtilis acuta sicut virtus aliarum gummarꝫ similiū.

Operationes.

¶ Serapion auc. Dyas. Hoc gūmi qñ fit cobol cū eo: habet ꝓtutē abstergēdi aquā q̄ est in oculo nisi qꝫ eius mordicatio durat tota vie. et ꝑpter hoc miscet cū aliqbꝰ potionibꝰ que fiunt cū speciebꝰ z bibitur z confert sciaticis. A

¶ Et ipm excoriat ossa ivno die. z separat abcis fragmenta cor. Oportet autē vt ꝑmuniat caro circūstans ossi cū ceroto aliquo vel cum pānis lincis: z ipm habet virtutē laxādi z calefaciendi humores aquosos sicut sinapis. B

¶ Et ideo cōfert laxatio eius ydropicis z colice. z alijs frigidis egritudinibꝰ similibꝰ istis. sz ipm acuit coleram. z inducit sitim nimiā: quia desiccat. Oportet autem vt admisceatur ei semen petrosilini aut anisi. C

¶ Et dicūt quidā quādo aliqđ aial remordet. rit aliquē scindatur cutis capitis eius z ponat in illa scissura: ex hoc gummi trito nō nocet ei venenū z pondus. ʒ. iij. ex eo occidit: quoniam vulnerat stomachum z intestina. D

¶ Et idē auto. Alcauzi. Stringit orificiū matricis multū. adeo qđ ꝓhibet exire fetum. E

¶ Et idem auc. aben mesuay. Proprietas eiꝰ est laxare flegma viscosum quod est i lumbis et in intestinis: nisi qua infert anxietatem z desiccationem adustionem et tenaim onē. Et rectificatio eī qđ non teratur multum z misceatur cum bdellio aut cum succo liquiricie: aut cum speciebus aliquibus sicut est ipica et cina F

momũ ⁊ cassia lignea: ⁊ liniatur eũ oleo rosaꝝ et oleo amigdalino. Et melius et eo est claruꝫ nouũ: qđ transit ab vno anno vsqꝫ ad tres. ⁊ colo⁊ eius est citrinus calidi odoꝫ amarũ acutũ Et dosis eiꝰ est a duob⁹ kyrat vsqꝫ ad tres

B ¶Johannes Mesue. Solutione educit flegma viscosum et grossum a locis profundis corpis mũdificãs iuncturarũ vacuitatẽ ab humoꝛib⁹ grossis difficilis eradicationis. nec est ei res similis ad hec: et est ex reb⁹ mundificantibus neruos: et consumentibus humiditates inbibitas in eis. dissoluitur in oleo keyri. et inungitur cum eo. et confert egritudinib⁹ neruorum frigidis: sicut est paralisis stupoꝛ et coꝛtura et tremoꝛ et spasmus. ⁊ est mirabilis red ad id.

D ¶Et sumptũ in potu fm nodos emendatiõis est medicina magna doloꝛib⁹ nodosis: q̃ vadunt et veniũt per iuncturas. et est ex reb⁹ q̃ faciunt sternutationẽ cũ fortitudine

J ¶Conseruat autẽ quadriennio. Recens aũt anni sui est pnicios̃um. Hi aũt q̃ sumunt ipm timeant frigus. Conseruat aũt ne cito senescat in milio vel fabis vel lentibus.

K ¶Et dixit Dyas. Aureus vnus ex eo interficit. Dosis eius est a kirat. i. vsqꝫ ad iij.

Capitulum.clxxx.

FAba. Isido. Faba dicit a vescẽdo q̃si faga. Fagenan q̃ ⁊ grece comedere. Primũ aũt boies hoc legumine vsui sunt. Palladius lib. ij. Faba si bis sarculet proficiet multuꝫ fructũ et maximũ reddi⁊ tura. vt ad mensurã modũ cõplendi. ¶Idem libro septimo. Mense Junio fabã vellẽda ẽ luna minuente ante lucem sane et anteq̃ luna procedat. Excussa et refrigerata ponatur sicq̃ gurgulliones infestos non patietur. Idem lib. duodecimo. In principio mensis Nouembꝛ Faba spargenda est. que pinguissimum vlster coꝛatum desiderat locũ. vel vallem quã succ⁹ veniens a sumunitate fecundet. Primo seritur deinde proscindit. et tunc sulcatur.

¶Idem li. xij. In mense Decembꝛi faba circa septimum ydus potest seri. Flã post exactã bruman male seminatur.

¶Auicen. Fabe proxime sunt equalitati: sed plus declinues sunt ad frigiditatem ⁊ siccitatem In ipsis est humiditas superflua. proprieq̃ in viridibus. que frigide et humide iudicantur. Flabacie quidem vehementius stiptice sunt. et egyptiace humidioꝛes ac minoꝛis nutrimẽti. Uirides sunt plurime superfluitatis: ac tarde digestionis: ac multe inflationis. Fabaruꝫ melioꝛes sunt grosse et albe: quenõ a gurgulionibus pforantur. Peꝛioꝛes aũt eaꝝ sunt recentes. Sal. vij. sim. far. ca. de Faba. fm trãslationem grecam. capi. Tiamus. id est faba. fm vtrãq̃ prope mediam complexionem est in exsiccando et infrigidando. Participat autẽ q̃ndam parumper ablterfiua virtute caro eius sicut ⁊ coꝛtex stipticus.

Operationes

¶Dyas. ca. de Faba fm translationẽ grecam Faba nostra sumpta inflationes prelta t: et indigestibilis est. A

¶Tussim medet. ⁊ accepta vlsin teriꝭ ⁊ solutioni ventris singulare pfidium est. vomitibus est vtilis. cui si aqua in coctura fuerit mutata inflationem stomachonõ facit. B

¶Uiridis comesta ventrẽ inflat. ⁊ cacostomacha est farine fabe cathaplasmatibus adhibita cum polenta tumoꝛib⁹ percussure occurrit. Id sola facere nouit: tumoꝛẽ mãmarũ similimodo curat. lac mãmillis nimis pfluẽs imposita vt cathaplasma stringit. mixto melle ⁊ farina fenugreci parotidibus prodest. E

D ¶ Liuores corporis detergit. Cum rosa z ibu
rem alculo z albumine oui mixto dolores ocu
lorū ꝛpescit. Dentib ꝛ quassata z fronti impo
sita tumores testiū spargit.

E ¶ Infantib si imposita fuerit testes propen
dere nō sinit. Eorū eius coctū z cathaplasma
ti impositū macias albas emēdat. In balneis
fricatione adhibita capillos tenuescere facit

F ¶ Fluxum sanguinis vulnerum stringit pul
uere ipso loto aspersо.

G ¶ Faba media est inter frigidā z calidā distem
perantiā aliq̄d participans ꝓpter rectorie virtutis
et stiptice. Quare exterius posita sine molestia
desiccat. Podagricis igit et arteticz in aq̄ co
cta admixta adipe ouis recēti: aut anserina mi
tigat dolorē neruorū: aut ꝓtractionē: z vlcera
tiones cum oximelle fabe farina cocta z super
posita vt cathaplasma sanat.

H ¶ Ad testiculos z māmillas est optimū ca
thaplasma. amant em̄ loca hec medio criter in
frigidari si sint inflammata: maxime q̄n de la
ctis coagulatione patiunt inflāmationē.

I ¶ Rabi Moyses capi. de faba. corrūpit men
tem. Isaac in dictis particularib ꝓpria ꝓ
ma capitulo de fabis.

K ¶ Fabe in natura sua frigide in siccitate diuer
se sunt. Comeduntur sicce et ꝓfecte suis tpib
Comeduntur enim virides nec duz messionis
sue completo tpe: virides frigide sunt z humi
de in primo gradu.

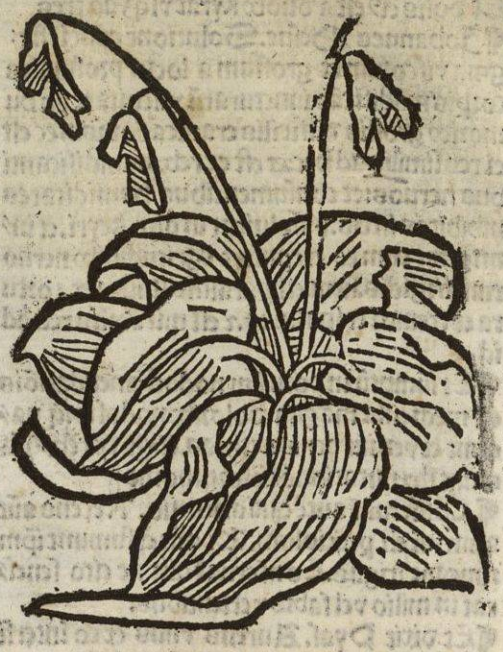
L ¶ Nutrimentū corū nimis generat humores
crudos et grossos inflatiue ventositatem faci
unt in superioribus ventris. propter qō stoma
cho valde nociue sunt.

M ¶ Sicce ꝓ suis q̄b tpib ꝓfecte frigide sunt et
sicce in primo gradu nō inlaudabile sanguinez
creant. ordeo magis nutriunt accidēt aliter nō
naturaliter duabus de causis. Una propter sue
substantie grossitiē et tarditatē solutōis ex mē
bris. subtilitate ꝓ substātie ordei. et dissolutio
ne ex mēbris cita. vnde minus nutrit.

N ¶ Secūda ꝓpter sui multitudinis vētositatez
z grossitiē eius. vnde carnē inflat et dilatat. et
operat in ea id qō frumētū in farina. propter
hoc in superioribus ventris ventositatez pluri
mā grossam generat z inflatiuam. ex qua fumꝰ
incipit ascendere cerebro nocēs. z somnia mi
sta corrupta inducit

O ¶ Cū igit naturaliter hoc habeant fabe nō eis a
liquo coctionis modo possunt auferri. Unde
Halie. Fabe si minus coquantur inflationez et
ventositatē suā sicut ordeo auferre nequiumꝰ
minuere tamen possumus.

P ¶ Experimēto autē ꝓbat in eis qui fabis vten
tes assidue indigestionē patiunt. et si sanissimꝰ
sit: sit idem. Omnia aūt que dixim⁹ earuz in
sunt medulle tantūmodo.

Capitulum. clxxxj

FAba egyptiaca. Dyas. ca. de faba egy
ptiaca. Fabā egyptiacā multi pollericō
appellant. in Egypto nascitur z in asi
a et in sicilia z in stagnis nascit. folia habēs al
titudinē et latitudinē bīna. flore ferens croceū
que si multū floruerit ꝑdunt folia. flos eius est
in medio ipsius vbi est rotunditas quedam
vbi silique ipse nascunt. flores ipi cinonia dicā
tur: ea ratiōe qua steras fulos dicunt. quia hec
est illis cōsuetudo ex argilla facūt steras z ibi
includunt ipsum semen. et sic ponūt vt nascat
Radix ē grossioꝝ canne. cocta et cruda mā
ducatur. que et collocasia appellat. a quibus
dam culcasia. quod idem ē. Et ideo ad eius in
uestigationē quere in littora culcasia. superi
de L. Semen eius comeditur siccū et viride:
color niger est z maioꝝ nostra faba. ¶ Ba
lienus li. ij. de alimentis. ca. de faba egyptiaca.
Fion est lupinus vt putauerunt aliqui. Nam
facit ibidem aliud capitulum de lupinis. Sed
apud Auicennam libro secundo de faba egy
ptiaca. que et faba syriaca dicitur.

¶ Unde Auicen. vocat eā fabā syriā: quoniā
de ipsa multū nascitur in syria. Sed vera fa
ba Syria est faba greca Sz faba egyptiaca
apud Johannē Serapionē. Est pondus pō

derans sumens et ꝗttuor scõm arabes. et sunt obuli ꝗttuor. ⁊ sunt brana. clxij.

Operationes

A ¶ Auicen. Si fiat ex ea garganismus cum lacte sale contra egritudines spiritualium ꝓfert ⁊ ẽ cibus in egypto.

B ¶ Et solutione educit aquã citrinaz: ⁊ proprie semen eius et succus ipsius.

C ¶ Et prouocat vrinam: et generat sperma. ⁊ expellit coleram et aquositatem eius cum facilitate. et potus ipsius fit ab vna tertia libre vsq; ad duas tertias.

Capitulum. clxxxiij.

FAba inuersa. Pli. Faba inuersa ẽ herba: cuius folia sunt sicut folia alkekengi. stipes eius lõgitudinis cubiti vnius aut duorũ aut plus. semen eius viride. tendẽs ad nigredinẽ: magnitudinis fabe cõmunis. habens ꝗsi effigiem in medio sicut fascolus: ⁊ romani vocant eam fabariam.

Operationes

A ¶ Fabaria siue faba inuersa in vino decocta: ad testiũ tumores ac genitalium proficit.

B ¶ Fomẽto etiã ex aceto decocto tumores maturat et aperit. Itẽ liuoribꝫ ꝗz cõbustis medet.

¶ Et in vocem prodesse Marcus varro fatetur C

¶ Fabarũ deniqz siliquarũqz cinis ad coxendices et ad neruorũ veteres dolores ꝓdest cuz vetustate suilli adipis. ꝓ se ꝗz decocte ad tertias corticis fabarum sistunt aluum. D

Capitulum. clxxxiij.

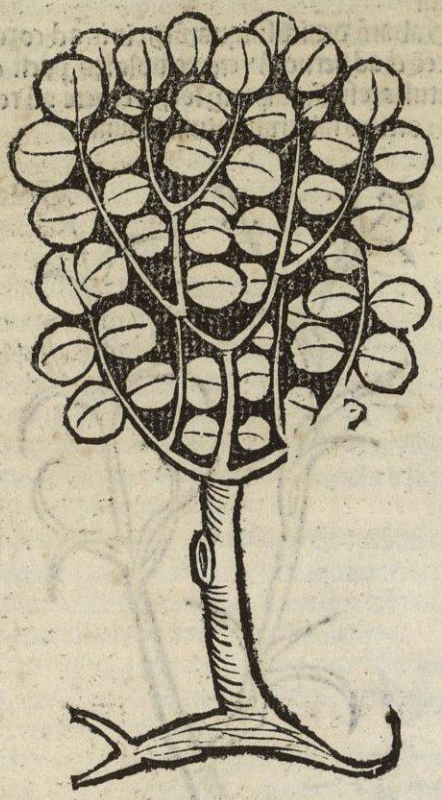
FAgasmon. Dyas. ca. fagasmõ. Fagasmon quam multi apparine dixerunt ẽ plãta quã vocant sanction. ⁊ est xifion ⁊ est gladiolus segetalis. folia hz yridi similia. sed minora et angusta et acuta. hastas hz asperam ⁊ cubitalẽ cũ floribꝫ purpureis. Radices sunt illi due parule et rotunde. vnã habẽs super terrã positã sicut bulbi minores. Altera ẽ desubtus tenuis ⁊ supgrossior. Nascit locis cultis: superior maior est et acrioris virtutis

Operationes

¶ Dyas. Catha plasmatibꝫ adhibita pustulas ⁊ tumores corpis tollit: medicaminibꝫ mixta ⁊ supposita menstruis imperat. A

¶ Cum vino bibita ventrẽ stimulat. Catha plasmati imposita cum vino atqz thure sagitas vel stirpes educit. B

¶ Soluit etiã in guinũ collectionẽ. Radix ꝓ inferior accepta infantiũ enterocelicos medet C

Capitulum.clxxxiiij.

FAgus. Fagus est arbor glandifera inde nomata esse creditur: quia olim eis homines vixerunt fructibus. Dicta est enim fagus a fage grece quod est latine comedere.

¶ Plinius. Fagis pectines transuersi in pulpa fuerunt apud antiquos. Inde vasis vonos Marcus curius iuranit se ex preda nihil attigisse preter guttum faginum: quo sacrificaret. Lignum in longitudine ita fluctuat vt quo pars fuit a radice validius sidat. Fagus ac cerrus celeriter marcescunt. Facilis est fagus in materia quamquam fragilis ac tenera. Eademque ficulibo laminis in tenuitatem flexibilis. capsisque ac scrinijs sola vtilis. Fagus in plana descendit sicut et quercus. Fagoque fastigium ex omnibus quo resina ferunt: sed minime durant preterque et pino.

Operationes

¶ Plinius. vtis. Huius glans muribus gratissima est

¶ Idem in li. xxiiij. Fagi folia in gingiuarum et labiorum vicijs manducant. Illadis fagince cinis calculis illinit. Item cum melle alopicijs.

¶ Palla. li. primo de fago vel fapino. diutissime tabulata durabunt. si tritis suppaleis vel silice calcis humor minuatur ad tabulati corpus accedit

¶ Idem li. xij. Fagus in sicco vtilis est: humore corrupit. ¶ Et li. decimo. Fagus est arbor glandifera: cuius fructus est dulcis: sed pectori nocuus. Oleum vero clarissimum lapadibus administrat. Lignum eius satis admodum durum: sed vermibus penetrabile: nisi fumo penefuerit continue delibutum: viride autem in aquis positum per longa tempora fertur in lapidem durescere.

Capitulum.clxxxv

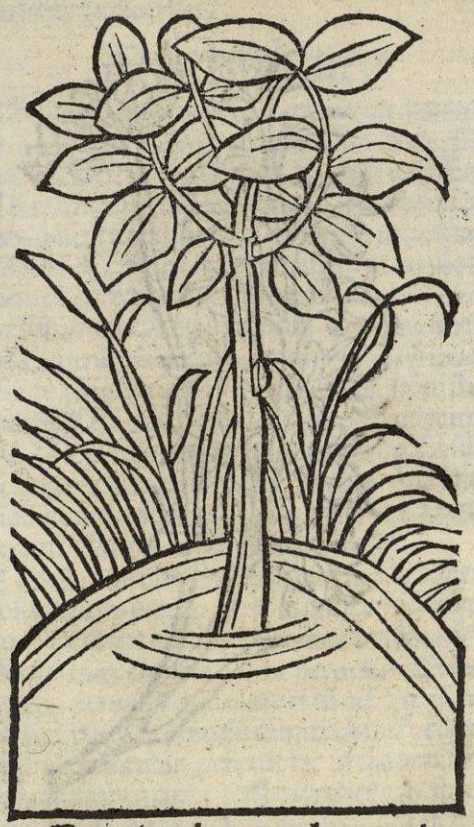
FAscolus. Sera. li. aggre. ca. luchia sive lubia. auc. Dyasc. luchia. i. fascolus. folia. hec silia: folijs platee quidem cussus: nisi quod sunt molliora. et rami eius sunt subtiliores: sileres sil' adherentes herbis: quibus approximant: et colligant multum donec sit vmbraculum sub eis. et hec vaginas subtiles sileres vaginis fenugreci: nisi quia sunt longiores et pinguiores. et interius videntur esse vario colore. quia quedam trahunt ad albe. et quedam ad rube. et cocedit huius fructus elixus sicut cocedunt spargi. Virtus eorum calida et humida in primo gradu

Operationes

¶ Serapion. Generant multam ventositatem et vocant menstrua: et inflant. et generat humores flegmaticos grossos. Et sunt mali stomacho. et rubei sunt grossiores

¶ Et quando sumuntur cum sinapi et comeduntur. sinapis prohibet malitiam eorum. et albi quod

dē sūt multā hūiditatē hūtes: et sūt graues dige-
stiōi. z cīminū iuuat ad digestionē eoz: z co-
medere eos calidos cū almuri z oleo z cimino
et nō comedaī cortex eoz exterior. ¶ Et bibiī
post eos vinū parū grossū. et purpurati cū a-
ceto sī difficil' digestiōis ꝓpter siccitatē aceti.
¶ Et de ꝓpetate coz ē ꝓuocare mēstrua: z ma
xime q̄ sūt rubei ex eis. ¶ Et ipi sūt boni pecto
ri et pulmōi. z faciūt somnia mala ¶ Auerrois
li. colliget. cap̄. de faseol'. Fasceol' declinant ad
ca. z hu. ¶ Et impinguant corpus: et ꝓuocant
vrinam. et sanguinē menstruū. et lactant vētrē
ꝓprie rubei.

Capitulum. clxxxvij

FRaxinus. Isi. Fraxinus vocari ferī. eo
q̄ magis in asperis locis montanisq̄
frugis nascit. Se. li. ag. c. dird an. i. fra
xinus ita noiaī grece in oriēte. arabes noiant
eā arborē cinicū. z in persia noiant eā luzach. z
est arbor hūs in ramul' camerulas in q̄bꝫ ē hui
midit as q̄ qñ desiccaī generaī ex ea alia aīa
lia similia cimicibꝫ. ¶ Et idē auc. Hal'. Sapor
eius est stipticus. ꝓtus eius ē q̄ infrigidat z de
siccat. ¶ Paulus ca. de fraxino. Fraxinus frī
gidus est z siccus in secundo gradu.

Operationes

¶ Sera. Virtus eius est q̄ ꝓglutinat vñ est re
cens et ꝓglutinat vlcera recētia. et radix eius
ad hoc valet sīlr qñ ꝓtrita q̄ in q̄ decoquit su-
p̄ ossa cuius cōglutinatio ē necessaria. ¶ Sz
cortex eius vū recēs est ꝓprie si ligeī sup̄ locum
ꝓsolidat cū. ¶ Decoctio corticis eius ꝓsumit
flegma. et qñ cortex exsiccaī curat egritudinē
cū q̄ eleuaī cutis. ¶ Haly. dynamidiaz. ca. de
passiōibꝫ splenis. Corticē fraxini coque in vino
et da bibere. z infallabiliter splenē attenuat.
Hā res probata ē. q̄ si deī ꝓcello bibere aliq̄
bꝫ et interficiaī ꝓuissimū inuenies splenem.
¶ Paulus. Cōtra fluxū ventris et lienteriā z
dissinteriā. vz fomētū ex aqua pluuiali decocti
onis corticū eius. ¶ Cōtra vomitū ex debilita
te virtutis ꝓtētiue cortices eius buliāt et spō
gia intincta sup̄ stomachū ponaī. et ex cinere
eius z argēto viuo fit optimū vnguētū ꝑ scabiē

Capitulum. clxxxvij.

FLāmula. Pla. Flāmula dr q̄ ꝓtutē hz
incensiuā. et est ca. et sic. in. iij. gra. viri-
dis est multe efficacie. exsiccata ꝓ o nul
lius. ¶ Isido. Flāmula ca. est et sic. in fi. ij. gra.

Operationes

¶ Plate. Ad cauteriū siue ignē faciēdū flām
la cōterit z sup̄ locū ponit. ac ꝓ die dimittit. sic

B postea cum cõbusta repit. ¶ Ad apata rũpen/
dũ qñ ysum ẽ ad gnẽ: z caput ẽ durũ. Nec cũ
squama ferri cõterit z cũ oleo supponit. Oleũ
sic dẽ ponit ad relaxationẽ ne flãmula multuz
E deſiccet. ¶ Cõtra ẽrtanã etiã et arteticã interi
us opat. Oleũ roſaceũ et ea cõfectũ valet con
tra yliacã: in cibis vel alio modo ſumptũ.
D ¶ Idẽ ẽz valet exteri9 inunctũ: cõtra doloꝛem
arteticũ et yliacã ſtrãguriã et diſſinteriã: et cõ
tra vitium lapidis p diſtere iniectũ cõfert

Capitulum.clxxxviij.

FRagaria. Dyaſco. Fragaria herba eſt
multũ nota. fructus eius hoĩes ſolẽt co
medere. Folia habet ſimilia foliis brio/
nie: niſi q; ſunt molliores et lanuginoſi. Rami
eius ſubtiles ſimiles filis. ſemen habet album
ſimile milio. Fragaria frigide et humide eſt cõ/
plexionis in primo gradu.

Operationes

A ¶ Plat. Herba et fructus frigide ſunt cõpleti
B onis. ¶ Cõtra nimiũ fluxũ menſtruoꝝ ſuccus
fragarie cũ ſucco plãtaginis mixtũ cõfert. Itẽ
fragaria ſumpta cũ boꝛagine et bugloſſe in ci/
E bis generat bonũ ſanguinẽ.
¶ Omnia vulnera cõſolidat cuz ſucco fraga/
rie linita. Recipe ſucci fragarie z aque plãta/
ginis et aque ſcabioſe. ana z.ij. mell roſati ſuc
ci moꝛeꝛ celſi. ana z.i. aceti parũ miſceant fiat
D gargariſmus. ¶ Siptũ vz cõtra apata gutu
ris cũ eo gargariſãdo. Succus etiã fragarie
cũ cimino ſumptꝰ valet ad fetoꝛẽ oris. Itẽ cũ
boꝛagine ſumptũ valet p doloꝛe capitꝭ z coꝛde
Itẽ aq; decoctiõis eius fragarie valet ꝯ dolo
E rem capitꝭ: et ſedat ſudoꝛẽ et caloꝛẽ. ¶ Fructus
eius ſedat ſitim. Ad cõſolidãdũ fractura cru/
ris vel alterius mẽbri. Re. ſuccus fragarie ſuc
cus plãtaginis. ana z.iij. foliã fraxini z.i. deco/
quantur ſil ad modũ emplaſtri et ſuperpoſitum
ſoluũ valet. ¶ Succus fragarie cũ ſucco cõ/
F ſolide minoꝛ mixtus cõſolidat vulnera.

Capitulum.clxxxix.

FEniculos. Pla. Feniculus eſt in.ij. gẽ
ca. z ſic. ꝑ tutẽ hz diuretica et ſubtili ſub
ſtãtia z q̃litatibꝫ ſuis. Semẽ eius z foli
a et coꝛtices atq; radices cõpetũt vſui medici/
ne. In p̃ncipio veꝛ colliguntur: ac p medũ an/
num ſeruant. ¶ Sera. li. ag. ca. hazienda auct.
Hal. Hazienda. id eſt feniculus: eſt et ꝛo domeſticus et agreſtis. Domeſticus omnibus ẽ no
tus: cuius virtus eſt prima que calefacit in: ij.
g̃. z deſiccat in p̃mo: ſecda ſubtiliat: tertia gene
rat lac. Et agreſtiz ꝛo maritimus vel montanus
radix eius et ſemẽ ſunt fortioꝛ deſiccatiõis q̃z
radix et ſemẽ domeſtici: q̃m i domeſtico ẽ pauz

stipticitas. Gal. vij. sim. far. c. d' maratro. Maratrū i. semen feniculi. calefacit q̄dē fortiter vt et tertio iam possit gradu existere: siccat aūt nō similiter: sed fm pmū. z ꝓterea lactis generatiuū est. z nō generaret si siccaret fortiter. suffusis aūt auxiliat fm eandē rōnē. Est ꝙo z alius feniculus siluestris: quē vocāt ꝓpter magnitudinē eq̄nū feniculū. cuius radix et semē siccioris ē ꝙtutis alio q̄ apud nos est. Et mihi videt exinde q̄ ea q̄ fm ventrē sistat ꝛc. Et idē sexto sim. far. ca. ypomaratrū vocat feniculū iſtū siluestrem ypomaratrū. vel feniculū errati cū. vel caballinū. siue equinum. Dyas. fm translationē nostram. Feniculus calefacit manifeste et desiccat mediocriter.

Operationes

A ¶ Aui. li. ij. c. de feniculo. Feniculus ortulanus ca. ē. in. ij. aperit opilatōes. acuit visū. z ꝓprie gūma eius z ꝓfert in initio aq̄: et apud eius descēsuz

B ¶ Et democritus q̄dē existimauit q̄ venenosi ꝙmes pascūt feniculi recentis semē vt eoz visus cōfortet. ¶ Et vipe et serpētes fricant oculos suos cū egrediunt de cauernis suis post hiemē supꝫ ipm: vt illuminent oculi. q̄ humidū est lac eius berare facit: z ꝓprie ortulanū. et q̄ bibit cū aqua frigida: cōfert nausee: et inflatōni stomachi. ¶ Et eius digestio est tarda: z eius nutrimētū ē malū: ꝓuocat vrinā et menstrua. Et siluester ꝓprie frangit lapidē. in terreno q̄dē z fluuiali est iuuamentū ad renes z vesicā. Et ꝓprie confert siluester distillationi vrine.

E ¶ Et q̄n comedit radix cū semine suo. stringit z cōfert febribus antiq̄s. z dat in potu cū aq̄ frigida. ¶ Et cōfert nausee et febribus. z inflāmatiōi stomachi. ex eis cōfert eius decoctio cū vino morsui vermiū venenosoū et cū aq̄. z tenet eius radix z ponit su pmorsū canis rabiosi z cōfert

F ¶ Gal. Feniculus generat lac in mammillis. Suffusiones curat. et est diureticus z mēstruorū eductiuus. Et feniculus siluestris sistit ea que fm ventrē etem adest stipticitas maxia ei. huiusmodi igit nō solū radix: sed multo magis semen. Et pōt etiā lapides frāgere: et ꝓtericos sanare. menstrua ꝓuocare: et vrinas mouere

G ¶ Alius ꝙo eq̄nus feniculus est cuius semen rotūdū ē semini coriādri. simile ꝙo in ꝙtute semini alterius eq̄ni feniculi debilius tamen.

H ¶ Dyascorides. Feniculus lac mammillis generat. comestus vrinam et menstrua educit. et catha plasmatibus adhibitus cum ptisana comestus id facit.

K ¶ Elixatura eius bibita nefreticis et vesice doloꝛi medetur. Urinam prouocat. Morsibus venenatis cum vino occurrit.

Capitulum. cxc

Febrifuga. Dyascorides. Febrifuga siue cētaurea minoꝛ est herba similis camomille. virgam habens perlongā angulosam. floꝛem purpureum. Folia minuta et oblonga sicut ruta. semen sicut triticum: et sic oblongum. radix est ei oblonga et inutilis. gustu amara. Nascitur locis aquosis. Nominat etiam ab aliis elleboritis siue amaratrum vel febrifugia.

Operationes

¶ Dyascorides. Centaurea minoꝛ siue febrifuga tunsa et imposita viridis vulnera purgat para coletim prestat. A B

¶ Cicatrices vulneribus recentibus et veteribus inducit. Elixatura eius bibita coleram z humoꝛes pingues deponit.

¶ Sciaticis ano suppositā sanguinē ꝓuocat z doloꝛē illius mitigat. Succus eius melle addito caliginem oculis detergit. abꝛosum facit. Ceruis dolētibus fomento plat auxilium. L

Capitulum. cxci

FEnugrecū. Aui. li. ij. ca. de fenugreco: Fenugrecū ca. ē in fine ꝑmi. sic. i ꝑmo. z nō eya cuak ex būlditate extranea. eius ꝓtus ē digestiua et lenitiua. z illō ꝓptereā qꝫ in ipo aggregak de caliditate cū viscositate. zeiꝰ viscositas phibet dñium nocumēti caliditaꝫ et eius caliditas opak cū facilitate: z eiꝰ hūor ē malus. licet nō sit paucus. Substātiā bz gluti nosaz. ꝓtutē hz maturādi z relaxādi. Dias. c. bu ceron. Bucerō ei sanat bouis cornu. eglocerō ꝺo capri cornu. Hā semia fenugreci cornicul' silibꝰ cornibꝰ sunt ꝓtus eius ē malactica Gal'. viij. sim. far. ca. tylis. Tylis. i. fenugrecū ca. ē in ij. sic. in ꝑmo. Se. li. aggre. c balba. Balba: i. fenugrecū. ꝓtus elt ca. in. ij. gradu. sic. in primo

Operationes

A ¶Aui. Eius oleū qō sit cū mirto ꝓfert capill' z vellig̃s vlcerū. z ꝓfert fissuraꝫ frigidis ꝓpt' mu scilaginositatē suā ꝓpe cū oleo rosaz z ingre diū in medicinis pāni: et facit colorē bonum

B ¶Et alterat odorē orꝫ: z remouet odorē corpis z sudoꝝ. Et resoluit apata flegmatica z dura.

L ¶Et eius farina valet ad apata ca. apparētia z occulta cū nō sunt inflāmata. sed ſt' declinan tia ad duriciē q̃ndā. z lenit adublet z maturat ea. ¶ Et ꝓfert cū oleo rosaz adustioni ignis. mūdat furfures ablutō e capitꝫ facta ex eo. z fa cit sodā ꝓpie cū comedit cū muri. q̃ uis sit cum almuri minus nocuū stomacho. ¶ Clarificat yocē z pulmonē. z lenit pectus z guttur z seda t tussim z visniā ꝓpie qñ coqk cū melle aut vac til' aut ficub'. z melius ē vt ꝺūgak etiā cū vac qil' carnosis. z sumak succus amboz z misceak cū melle plurio: z sup prunas trate calefiat. z sumatur añ cibū tpe lōgo cū nitro factū empla strū ex eo ꝓfert spleni. ¶ Et eius decoctio cum aceto ꝓfert debilitati stomachi. ꝓpie qꝫ ex ipo recēs ē. Et eius electuariū facit nausea: ſz ace tū z muri expellit nocumētū cō mesliōis eius. Fit eucarisma ex decoctōe ipius ad apata ma tricꝫ z doloꝝ eius z coartationē ipiꝰ. ¶ Et eiꝰ decoctio cū aceto ꝓuenit vlceribꝰ intestinaz. et sil' recēs cū aceto qñ cōedit. Et decoctio eius cū aq̃ ca. ē bona tenasmōi z solutiōi. ¶ Et eiꝰ oleū ē bonū apatibꝰ ani z ad tenasmonē. z do loꝝ ventriꝫ pungitiuū ꝓpie cū almuri añ cibū. Et nō mouet ad expellēdū fecē nisi ꝓpt' suā acri moniā. z ꝓpie cū melle nō plimo vt nō mordi cet fortiter. ¶ Et eius decoctio cuz melle facit descendere būlditates grossas ab intestinis. et puocat vrinā et mēstrua. vt supponak cū adi pe anaz. ¶ Et ꝓfert duriciei matricꝫ. z facit ge nerationē matricis facilē. cuius generatio est difficil' ꝓpt' desiccationē. Et ē bonū hūtibus e morroidas. z facit sterc bonī odoꝝ. z facit fe tere vrinā z sudorē. z non ē sicut lupini in diffi cultate sui exitus. ¶ Gal'. Fenugrecū feruēter inflāmatiōes exacerbit: minus ꝺo calidos et q̃ cunq; scliros. si sunt diafo. rando curat.

Fenū. Isi. li. xvij. Ois cīm herba mollis ꝓcisa sicca fenū dici pōt. z maxie q̄ fenby alīq̄ apta ē nutriēdis. Hā fenū ciby est ꝑpe iumētoꝝ. Idē ōt. fenū ē dictū ex hō q̄ co flāma nutrit. flos ei9 flāma ē. De feno āt ōt glo. sup Isaiā. xl. Fenū nascēdo hz viroꝛē z crescendo decoꝛē. deinde floꝛē: tādē caloꝛe sol' siccatū redigit in puluerē. sicut z hō p etatū successiōnē decoꝛē amittit ac cadit in puluerē z i moꝛtē. Fenū itaq̄ q̄diu viret z frōdet mōtes z prata vestit z ornat. z tā floꝛū diuersitate q̄s etiaz viroꝝ venustate ad sui aspectū intuētiū oculos allicit. reficit et delectat. ꝓpter sue substātie aut viriditatē: feruēte sole ei9 hūiditas de facili cō sumit. z herba q̄ ꝑmo floꝛēdo q̄si ridere videbat. tādē a sua gl'ta spoliata penitus inuenit. Hā fenū qđ oꝛit et virescit: cras moꝛit et in cibanū mittit. qz q̄si subito deficit et arescit. sicut de impio ꝑsilitudinē ōt in ps. Fiat sicut fenū tectoꝝ q̄ ꝑus. ꝛc. vbi ōt glo. q̄nto fenū altius stat z min9 ꝑfunde inferius dep̄mit: radicē tanto minus crescit: immo citi9 deficit z arescit

Operationes

¶ Fena crescētia in locis aliq̄ntulū mōtuosis medio crit' siccis magis sūt odorifera. etiā aliq̄by magis sapida q̄s alia q̄ crescūt in p̄tis plaultribus z aq̄sis. ¶ Ut ōt Plu. qz in illis humoꝛ nutrimētalis magis ē digest9: in illis vero minus. ¶ Itē Fenū ad diuersos vsus necessarios reseruat. que causa breuitatis relinquo

Capitulum. xcviij.

Ferula. Isi. Ferula dicta est a medulla. Hā yginus arro tradit ferule esse medullā quā greci appodelō vocāt. nōnulli āt a feriēdo ferulā vocat. hac etiā pueri vapulare solēt. huiꝰ succꝰ galbanū. Pli. li. xxj. Ferula nascit in locis calidis atq̄ trasmarīa geniculatis nodata scopis. Dyas. c. de ferula. Ferula quā mlti cnr'iorē vocāt. Sūt ādū q̄ mlti sūt spēs ferule z ill'aq̄ diuersarū spēz sūt diuersi gūme. s. serapinū: armoniacū. galbanū. opopanacū. asafetida. z ꝑ ill'as spēs ē vsual' ferula nulli. hīs gūmi de q̄ sit curandū cui9 semē ē careos sūt carereos. vnde dicit ferula a medullis. nōnulli vocant eā sic a feriēdo. qz hac pueri et puelle vapulare solēt. vnde sunt alique spēs ferule q̄ nō silant in foliis. et tū dicunt ferule q̄m faciūt stipitē aptum ad feriendū.

Operationes

¶ Dyas. ca. de ferula. Usual' ferula viridis quā multi enteriorē vocāt emoptoicis z ciliacis maxīmū effectū ꝑstat. morsibꝫ venenatis potata cū vio occurrit. ¶ Tūsa z ꝑposita fluxū sanguinis vulnez stringit. Semē ei9 bibitū tortionibus medicat. ¶ Semē ei9 cū oleo tritū et perunctū dolorē ꝛmouet. Ꝑge ei9 comeste sudorē capitiꝫ mouēt. Ꝯpositē in sale comedi possunt ¶ Gal'. Emoptoicis et ciliacis cōpetit.

Capitulum.cxciij

Ficus. Isidorus. Ficus secunditate vocatur fertilior ē cēm ceteris arboribus. Hāc ter quaterq; per singulos annos fructū generat. ⁊ altero maturescente: alter aboritur. Vnde et carice a copia nominate sunt. Plinius li. xv. De genere pomorū ficus amplissima est quedamq; et piris magnitudine emula. Ficus Judea rubet oliue magnitudine: rotūdior tamen. sapore mespili. Alexandrinā hanc ibivocant grossitudine cubitali rumosam: materie validā. lentam sine lacte. cortice viridi. folio tilie sed molli. Q nesicrit⁹ tradit in hyrcania multum nostris esse dulciores fertiliores q̄. Sunt et lidie que sunt purpuree. Et mammillane: q̄ similitudinem mammarū habent. Item Lalistrutie sapore prestantiores. ficorum omniū frigidissime. Quedā in egypto cute carice detrahitur. Hec vt putamē virentibus ficis. q̄ maxime placet in eisdem siccis. Aresto. in lib. de vegetabilibus. In quibusdā fructibus ē humor vt lac. sicut in ficubus q̄bus ē dulcis fructus atq; mellaris sicut et palmis. Idem in li. de aialibus. Lac ex coagulo et lacte ficuū coagulatur qm̄ lac ficuū in lana aggregatur. deinde lana illa cū modico lactis abluit: ac postmodū ille idem in residuo ejicit. et cū admiscetur lacti coagulat. Ficubus ac ceteris dulcibus apes cibant. Palladius li. iij. Ficus que in montanis ⁊ frigidis locis nascunt: q; minus lactis habēt ad siccitatē durare non possunt. Usus illi in viridi est melioris magnitudinis et saporis acuti Que nascuntur in campis et locis calidis pinguiores sunt: et in siccitate durabiles sūt. Cōstantinus in pantegni. Ficus in primo gradu sunt calide: virides in secundo humide. Sicce vero inter siccitatē ⁊ humiditatem temperate. Isaac in dictis particularibus ca. de ficubus. Ficus ceteris fructibus laudabilior ⁊ nutribilior humiditatis ītē sue causa grossos creat humores. Natura eius ca. ⁊ sic. q̄litas aūt caliditate et siccitate diuerse sunt. et ꝑm sui ipsius diuersitates. Est cēm ficus domestica ⁊ siluatica. Domestica etiā in viride diuidit ⁊ siccaz. Viridis q̄z duplex est modus. qm̄ q̄dam ē ꝑfecte matura: ⁊ nō ꝑfecte matura. Nō ꝑfecte matura minus ca. ⁊ magis grossa ꝓpter dominationē terrestris pris: habet ītē hūiditates latentes que acuitatē ei prestant ⁊ siccitatē in secūdo. Unde Ypocras. Ficus q̄nto longinquior est a maturitate: tanto minus calidior ⁊ magis grossa.

Operationes

¶Sera. libro aggre. ca. cui. aucto. Hal. Cui id est ficus. Sunt cēm eis siluestres domestice et montane. Et ex domesticis quedaz sunt recentes. quedam non. sed sunt sicce. Et recentium virtus est debilis ꝓpter hoc q; admiscetur eis de humiditate. et licce sunt meliores: ⁊ maxime carnose. Et ille in quibus est acuitas ⁊ punctio abstergunt magis et resoluunt et habent in se humiditatem subtilem.

¶Et alia est q̄ resoluit apostemata qm̄ miscet cū farina ordei: aut cū medulla panis frumenti Et aqua i qua coquunt ficus decoctione multa: est similis melli in virtute sua et recentes q̄dem ⁊ sicce laxant ventrē. ¶Et virtus siluestrium est attractiua et resolutiua. Et ita est in domesticis anteqū maturant. qm̄ est in eis aliq̄d lactis ex arbore. ¶Et arbores ficuū domesticarum virtus est calida et subtilis. et lac eius et succus foliorū ipsius calefaciunt calefactione sorti: ⁊ mordicant: ⁊ vlcerant corpus. ⁊ aperiunt orificia venaruz q̄ sunt in ano. et euellūt verrucas et laxant ventrem.

¶Sed in arbore ficuū siluestriuz est de caliditate et subtilitate tantū q; si coquant cū carne bouina dura faciūt illā decoqui. et est fortior ī omnibus p̄dictis q̄ domestica.

¶Sed mōtanarū ficuū arboris sapor est acutus prouocans et abstergens. Et qm̄ sit emplastrum cū ramis eius sup verrucas q̄ dicuntur capita clauorū aperit eas. et ita est de lacte eius qm̄ fit vnguentū ex eo.

¶Et qm̄ fit medicamentū ex eo ⁊ melle: abstergit maculam oculi grossaz: et est ꝓueniens obscuritati visus ⁊ descensui aque ad oculū q̄ fit ab humoribus grossis multum

¶Et cineres quidez ficuum ⁊ glandiū et lactinioz: sunt meliores cineres ad abstergendū Auī. li. ij. de ficubus. Melior est alba: deinde rubea: deinde nigra. Et que vehementer ē matura est melior ⁊ proxima ad hoc vt non noceat. Et sicca quidem in suis operationibus est laudabilis.

¶ Uerūtamen sanguis ex ea generatus nō est bonus. ⁊ ꝓpter hoc facit pediculos.

¶ Uerum si sumatur cum nuce eius cbimus sit bonus: et cum amigdala. ⁊ liuor omnibus est alba: illa que est humida est calida parumper. et que ē humida: ē plurime aqueitatz et parum ē medicinalis Que vero immatura ē abstersiua ad frigiditatem parum declinans: misi lac eius. Et que sicca calida est in primo gradu: ⁊ in fine ipsius est subtilis. et que sicca est et ꝑprie acris fortis est absterſionis maturatiua ⁊ resolutiua. ¶Et car/

nosa ẽ plurime maturatiõis. et in ipa sunt glu
L tinatio et in cisio et subtiliatio ¶ Et siluestris ẽ
acutior z fortior in h. z fructꝰ q̃dẽ cꝫ mirabili
D or ẽ reliq̃s fructibꝰ z q̃ vehemẽtꝫ ẽ maturatõis
ppinq̃ ẽ ad h vt nõ noceat. ¶ Et in ipa ẽ inflaꝫ
tio: et expellit superfluitates ad cutim: z facit sudare. z ẽ maxime sicca silr expellit ad exteriora z facit sudare. z illa q̃dẽ q̃ ẽ bũida velocis ẽ
F nutrimẽti z penetratões in stomachꝰ i corpe
¶ Nutrimẽtũ ẽ ficus licet nõ exilit in roboꝫ
re nutrimẽti carnis z granoꝝ: tñ vehementis
est roboris q̃ nutrimentum oim fructuũ.

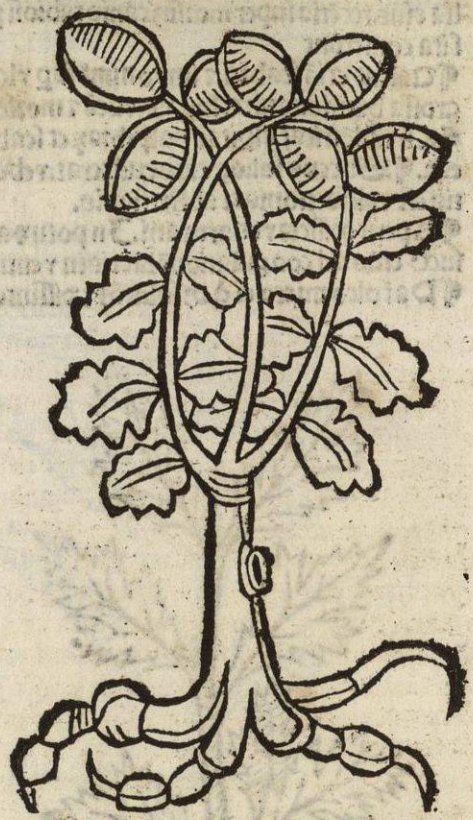

Capitulum.cxcvi

Ficus lupi vl comar9. Dyas. ca. Lamarus. i. ficus lupi. Et est arbor silis cidonie fz folia minuta hz: z fructꝰ cocci mellesties. est cñ ossibꝰ. quã multi menequilon dicũt cui si maturitas fuerit rufũ facit colorẽ sed cũ edit remanet in ore substantia q̃dã silis ei q̃ remanet ex ficubꝰ vocatur arabice canlabinch. i. interfector patris sui. z ficus lupi. z est arbustum quod vocat nño ydomate et monifructus eius ẽ in superficie asperꝫ habet saporẽ mixtũ ex dulcedine z acetositate aliq̃. Sera. li. ag. ca. barnãchierb. i. ficus lupi. Arboris buꝰ folia sunt silia foliis citonioꝝ. fz sunt minora z fructus eiꝰ ẽ silis prunis in q̃ntitate. non bũs nucleũ. z q̃n matura declinat color eius ad rubedinẽ et q̃n comedit remanet in ore substãtia silis ei q̃ remanet ex ficubꝰ.

Operationes

¶ Sal. vij. sim. far. ca. de comaro. i. ficus lupi. A
Arbor et fructus eius sunt siliprici
¶ Dyasco. est malus stomacho: epilat cito et B
inducit stuporẽ.

Capitulum.cxcvij

Ficus egyptiaca. Soli. Ficꝰ pcipua ẽ egiptia foliis mora cõpanda. poma nõ ramis tñ fz z caudice gestãs: z scapadecsue fecũditatꝫ angusta ẽ vt vno ãno septies fructificet. Ubi cũ vnũ pomũ decerpserꝫ: alterum sine mora proturberat. Plini. li. xiij. In egipto multa sunt genera arborꝝ q̃ nõ alibi. ante oia ficus egiptia ob id notata. arbor moro simil folio: magnitudine aspectu. Pomũ fert nõ ramis sed caudice. Idq; ipm ficus ẽ pẽdulꝫ sine ẽnis interioribꝰ: p quã fecũdo puctu scalpẽdo tñ ferreis vnguibꝰ aliter nõ maturescit. sed cũ factum ẽ quarto die demetit. alio sub nascẽte septeno ita numeroso partu: per singulas estates multo lacte abundante. Subnascit etiam si non sculpatur fetus. quater est ate priorem q̃ expellit immaturum. Idem lubrio vt supra.

Obid q̃dã egiptiã sicũ dixere errore manifesto
Hõ enim egypto nascit: iz in syria. romaq; circa gadĩ: atq; in Rhodo supcomantibus solijs flore candido cũ vehementia ardoris

Operationes

A ¶ Dyas. Lacrimus eius siue succ⁹ instillatus
B necatiõib⁹ vel pcussur⁹ serpẽtũ aptissim⁹ ꝓbat
¶ Preterea impetigines lepras maculas ꝛ podagras admixtus cathaplasmatib⁹ curat. folia eius recẽtia super morsuz canis rabiosi posita conferunt
C ¶ Valent etiã scabiei. ꝛ imponunt sup vlcera
D grossa humiditatũ: et sup verrucã ꝛ morsceam
E ¶ Cũ eisdẽ fricat aspitas palpebraz. et scabies eaz. ¶ Succus folioz eius exulcerat: vehemẽtis est calefactionis et abstersionis.
F ¶ Aperit orificia venaruz ani. In potu datur succ⁹ eius ad coagulationẽ lactis in ventre.
G ¶ Dat oleo mixto ei q̃ bz soluroz ꝛ dissinteriã

Apulia. ꝛ in montuosis locis: caliaic. Radix eius ꝓperit medicine. Et in fine autũni colligitur. ꝛ ꝓ decẽ annos seruat. et est barba trũcis folia petrosilino similia: sed elcuata ꝛ nõ in terrã expãsa. in cuius radice sunt q̃si nodia adherentes. Fructẽ bz diuretica ex subtili substantia et ex qualitatib⁹ suis ca. est et sic in ij. gradu.

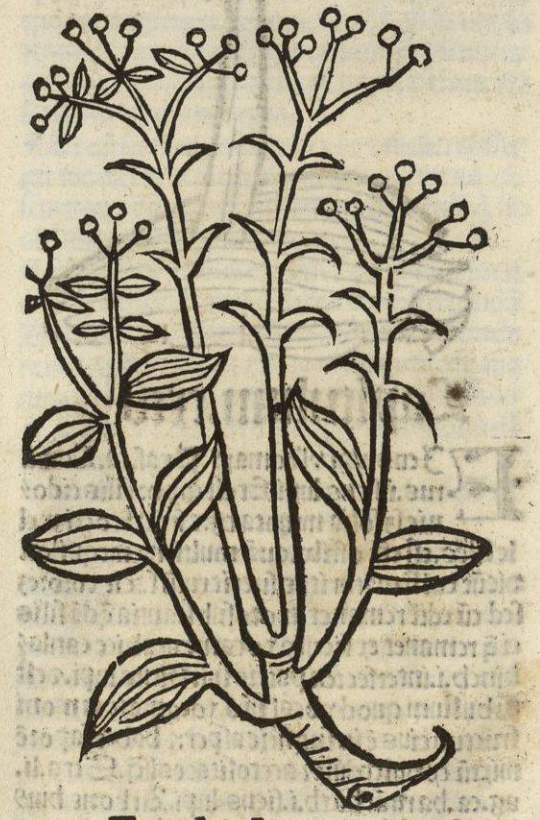
Operationes

A ¶ Cõtra lapidẽ strãguriã et dissuriã et iliacã passionẽ ꝑcipue valet electuariũ factũ ex duab⁹ puluer⁹ filipendule et trib⁹ saxifrage.
B ¶ Cõtra yliacam passionẽ fiat cristere ex puluere eius aqua salsa ꝛ oleo et melle
E ¶ Detur etiam benedicta acuata ex puluere eius cum vino puluer⁹ eius.
D ¶ Cõtra dolorẽ stomachi ex frigida causa vel vẽtositate dẽt puluis eius cũ puluere feniculi
E ¶ Cõtra strãguriã et dissuriã ꝛ yliacã passionẽ ex nutritiuoz vitio: ponat puluis eius in mta q̃ntitate in sacculo ꝛ fiat decoctio ei⁹ in vino et oleo et super locum dolentem ponatur.
F ¶ Cõtra frigidũ asma dẽt puluis eius cũ puluere gentiane in cibis ꝛ potib⁹.
G ¶ Cõtra epilentiã valet puluis eius in cibis

Capitulum. cxcvij.

Filipẽdula siue viscago idẽ. Ubi sciendũ q̃ hoc nomẽ viscago aliq̃n ponit ꝓ q̃dam herba que est viscago arboris de q̃ fit viscus sicut apparet in ca. viscus inferius dev. Aliq̃n ponit ꝓ filipendula. et ẽ herba que in vltramarinis partib⁹ reperitur. et in

Capitulum. cxcviij.

Filius ante patrez. vel gariofilon. Pli. a. garifilon Herba eſt faciens florem ſicut butalmos: cuius ſtipites ſaciunt ramulos plurimos. ſed ramꝰ poſt natus excedit longitudine ante natū. et ob hoc filiꝰ ante prem vocat. z vocat ſili oculus chriſti.
¶ Aui. in. ij. li. dicit q eſt planta que naſcitur in vere. et flos eius eſt ſimilis croco ortulano

Operationes

A ¶ Auic. Decoctio eius cū effundit et aſpergit ſuper morſum vipere: ſedat dolorē eius
B ¶ Pli. Succus eius vel pulvis curat fiſtulaz peſcit. ſtericas cās ſoluit. ipa herba bibita vētrē oblinet: mēſtruis impat: puſtulas cathaplaſmatibꝰ adhibita purgat. ¶ Bal. vi. ſi. far. ca. damaſſionū ſeu altiſmade. i. fiſtula paſtoz hac herba narrat Dyaſc. q eius radix ſi bibit ſanare diſſinterias. ¶ Uētrē q ſtringere z tūores ſedare poteſt. Nos tñ hoc nō experti ſumꝰ palā aūt q bz quandā abſterſiuā virtutem
¶ Aui. li. ij. ca. de fiſtula paſtoris. Virtus ē abſterſiua: reſolutiua poſtemata fluxa et grauia i viſceribus.
¶ Conſert lapidi renū: z frangit ipm decoctio eius et radix ipſius pfert vlceribus.

E D E F

Capitulum. cxcix

Fiſtula paſtoris. Dyaſco. ca almea. i. fiſtula paſtoris. Habet folia ſimilia arnogloſſe: ſed anguſta et ſuper terrā ſpāſa baſtam tenuem ſolā vnius cubiti: et ſuper ipm capitellū florem viridem pferens. radices tenues habet ſicut elleborus odorata z viſcidas z pingues. naſcitur in locis aquoſis.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Radicz eius cū vino bibita. z. i. z mellis. z. ij. bibētibꝰ lepoze marinū z miconiū z opium medicat. torſionibus ſubuenit. diſſinterie maxime pdeſt ſola cū dauco bibita equo pōdere ſingulare preſidiū eſt.
B ¶ Dolorē laterz cō

Capitulum. cc

Filix ſiue filex. Iſidoꝛ. Filix eſt herba a ſingularitate ſolū appellata eſt. ex vna veniqz virgula cubitali altitudine. ſciſſa gignunt folia. ¶ Sera. li. agg. ca. ſarex ſiue ſarax. i. filex. auc. Dyaſ. Eſt herba que naſcitur in montibus et locis petroſis. et non habet ſtipitem neqz florem neqz fructū. et habet folia que expandunt ſicut ale. z odorē nō bonū. Radix eius ē nigra deforis longa a q multe oriūtur radicule: et in ſapore eius ē ſtipticitas: et maius iuuamentū qō eſt in radice eius. ſapoz eius ē amarus parum habens ſtipticitatis. et iſte eſt filex maſculus. Virtus eius ēque exſic

rat siccatione fortiſ ſine mordicatione z lauat et confortat virtutem.

Operationes.

A ¶Dyaſ. Filex interſicit vermes cucurbitinos
z potanꝫ de eo aurei ꝯttuor cū mellicrato: et
B interficit teniā: z expellit mortuū. ¶Et eſt alia
ſpecies ſaracē q̄ hz folia ſilia ſuprādicte: niſi q̄
hz plures ramos: z folia eiꝰ ſūt altiora z remo-
tiora a ſtipite: z hz radices lōgas: z colorē earū
eſt rubeū cū pauca nigredine. Et q̄dā ex eis ha
bēt colorē rubeū ſicut color ſanguis. z iſta eſt
L filex femia. ¶Et radix eiꝰ q̄ miſcet cū melle z
fit loboc: expellit lūbricos lōgos. ¶Et q̄ dat
D mulieribꝰ phibet impgnationē: z pgnāti facit
abortum. z q̄ deſiccat z terit z cribrat z poni
tur de puluere eiꝰ in fiſtulis humidis: q̄z ſana
E tio eſt difficilis curat eas. ¶Et folia eiꝰ tene-
ra recentia elixata z comeſta laxāt vētrem.
F ¶Bal. vij. ſim. far. ca. de filice q̄ icipit pteris
pteris id eſt filex. in radice q̄dē hz virtutem.
G ¶Interficit em̄ lumbricos amplos ſi ꝯttuor
tragmaꝝ pōdus de ea in mellicrato q̄s aſſu-
mat. ſm eundem aūt modū embriones viuos
corrūpit: mortuos ꝙ extrahit: z nullū mirum
eſt cū amara ſtipticitate participans fortiter
H ſiccatiua: nō tū eſt mordax. ¶Sūmile ꝙ buic
thilipteris filex femina notata habet virtutē.
cū dicit in eodē capitulo. Filices ſtiptice exiſtē
I tes qualitate nō imerito. ¶Dyarias z diſſin-
terias iuuant bibite.

Capitulum. cclj.

EOlium. Serapion lib. aggrega. cap.
Sedis. aucto. Dyaſco. Sedis. id eſt

folium. z eſt herba que naſcit in india in loc' hu
midis z paludoſis carēs radice. colliguntꝫ hec
folia in aqua ſupnatantia. Eſt aūt optimum
qđ eſt leue z albidū vel nigroſuz nardi referēs
odorē ſine vlla ſalſedine ac diu multūqz reſer-
uans. Hāc herbā cū indi colligūt inſerunt ſilo
lineo: z ſiccāt eſtate. Aliq̄ etiā illos ramos col
ligūt z ſic ſeruāt. Et q̄n terra cū oībus herbis
eſtate vi caloris areſcit: niſi foco herbe aride
fuerint guſte: alio anno nullā generāt herbā.
Eſt aūt folium integri odoris cū ſua uitate ſtipti
cum z diu cū diuturno odore. virtutem habet
ſpicenardi: quia ſimiliter eſt diureticum.

Operationes.

¶Dyaſcorides. Tinoribꝰ oculoꝝ elixum in A
vino fomēto adhibet. ¶Puluerē eius i aqua B
fricatum oculis ſupunge folium maſticatum
diutius odorem retinet: quod i veſtimētis po-
ſitum cum fuerit tineolas non permittit: et ve-
ſtibus odorē gratum reddit. ¶Multi puta- E
uerunt folium eſſe nardi indici folium: ꝫ fallūtur
¶Et idem aucto. Halieni. Virtus eſt ei ſimil' D
virtuti ſpice. Verum eſt fortioris operationis
¶Paulus capitulo de folio. calidum eſt in ſe
cundo. ſiccum in tertio

FUmus terre. Pli. ca. de fumo terre. Fumus terre q̄ nascit̄ z remittit̄ a terra in magna q̄ntitate vt fum⁹: nascit̄ a q̄dā grossa fumositate a terra resoluta: z circa sup̄ficiem terre adherēte: z sic ex actiōe calidita⁊ tis generat̄. Debet eñ viridis poni in medici⁊ nis. Et est ex eo ali⁹ cui⁹ flos est subalbidus ci⁊ nericius. z alius cuius flos est pallens violace us. z ista est melior. ¶ Sera. lib. ag. ca. sterig. auc. Dyas. Sterig. i. fum⁹ terre herba est simi lis pastinace agresti: nisi q̄ magis est minuta ea z amarior: z habet radicē cui⁹ color vergit ī albedinē. ¶ Et auc. Hal. Sapor ei⁹ ē ama⁊ rus z stipticus. virt⁹ eius est ca. z sic. in. ij. gra. ¶ Dyasco. ca. de capnos fm trāslationē gre⁊ cā: q̄ latie fumarie dr. nascit̄ ī sagete ordeacea sil'is coriandro vel corio herbe: ſz mollis alba z cinerosa: z multū florē habēs z purpureū.

Operationes.

A ¶ Dyascorides. Caligines oculoꝝ detergit. la chrymas prouocat. vñ z nomē accepit. herba ipa comesta vel bibita plurimā coleram p vri am̄ puocat. ¶ Platearius. Fum⁹ terre q̄nto viridior tāto melior est: ex siccata nulli⁹ effica⁊ cie est. ¶ Et p̄cipaliter purgat melancoliam. secūdario flegma salsum z colerā. ¶ Cōtra sca biem dat̄ succus eius addito zuccaro cū a⁊ qua calida ter in septimana: z optime purgat humorē inducentē scabiē. ¶ Valet idē succus cōtra ydropisim si fiat ex eo syrupus. ¶ Con⁊ tra opilationē splenis z epatis dat̄ succus ei⁹ addito zuccaro cū aqua calida. quia fum⁹ ter re ventositatē facit: dandus est cū aliquo re⁊ primente ventositatē: vt cū semine feniculi vel mastice. ¶ Auicēna. Fumus terre dicitur esse frigidus in primo: siccus in secundo. melior est recens: acutus amarus. sanguinem purificat. In ipso est frigus p̄pter id quod est ibi de sapo re stipticitatis. z calor propter illud quod est ī ipso de sapore amaritudinis. ſz quasi frig⁹ est fortius. ¶ Bibitur ad pruritum et ad scabiē. Stringit q̄ gingiuā. Stomachū confortat. Opilationes epatis aperit. Et naturam lenit. Urinam prouocat. ¶ Constantinus. Fumus terre ca. est in. i. sic. in. ij. gra. Unde confortat stomachum: excitat apetitum succus potui da tus. ¶ Corpus a scabie ac pruritu pustulis q̄ mundificat. Coleram rubeā adustam purgat Sanguinem calefacit. maxime si cum mira⁊ bolanis mixt⁹ sit. ¶ Dyascorides quo q̄ dixit q̄ fumus terre sua proprietate mundat corp⁹ ab omni humorum putredine.

Capitulum. ccliij.

FUngus. Isi. Fungi dicuntur eo q̄ ar⁊ di ignē acceptū q̄cipiāt. Fos ei ignis ē vñ z esca fulgo dr. eo q̄ sit vomes ignis et nutrimentū. Alij dicūt fungos vocatos co q̄ sunt ex eorum genere q̄dā interēpti. vñ z de functi. ¶ Hal. Cōplexio eoꝝ frigida et hūida multū p̄pter q̄ sūt p̄pe medicinas mortiferas et p̄prie q̄rū substātie a dmisceat aliq̄ putrefactio.

Operationes

¶ Et dixit Hal. in li. de dieta. Boni ex eis sūt A nō nociui z sūt fri. z si q̄s vtit̄ eis nimis gene⁊ rant humores malos. Et ex eis sunt spēs male mortifere. z iam vidi hoiem q̄ passus est ab eis anxitatē anhelitus et coartationē z syncopim: z sudorē frigidū. z cuasit post q̄ potauit vinū ī q̄ decoctū fuerat pulegiū: z piectū ē sup ipsuz baurach: z sic euomuit fungos illos ex q̄b⁹ ge nerati fuerūt hūores grossi in stomacho ¶ Cū B q̄ fūgos comedit: sibi accidit ex eis colica z suf focatio z via tardādi nocumētū ip̄z est dare in potu vinū purū: aut aquā ciceris cū aceto z sale et decoctiōe saturegie et origani z stercus galline cū aceto mixtū z melle et facto in de lo hoc. ¶ Et fungi q̄dē nutrīūt nutrimēto super⁊ fluo: nisi q̄ sunt difficil' digestiōis: et egrediū tur cū stercore integri sine mutatione. Et nimi eras fungoū generat straguriā. ¶ Et idē auc. Aben mesua y. Deli⁹ ē q̄ fungi p̄mo coquāt cuz piris siccz aut recentib⁹: z bibat̄ postea vi nū purū. Et p̄prietas eoꝝ est q̄ generāt suffo⁊ catiōes. ¶ Hal. vñ. sim. far. c. mikite. i. fungi fri E gidi z hu. sufficiēter sunt: vnde z p̄prie delicteri osaz p̄tē attingūt z maxie quecūq̄ naturaz

F pmixtaz hñt putredinali alicui ꝗlitati. ¶ Et idē li.ij.de cibis.ca.de fungz. Fungi hñ bulliri vel decocti in aqua veniūt ꝓpe edulia apoya: nō tñ sic tñmodo vtuntur homines.

G ¶ Preparāt aūt z comedūt multiformiter: flegmaticū aūt est qđ ex ipsis nutrimētū est. et palā qđ frigidū et humidū: et accidit ex ipsis malus chimus. maxime q̄dez ergo innocui aliis

H fungis sunt boleti ¶ Et ego vidi quosdaz boleto⁹ q̄ innocuissimi videnť: cū plures nō bene coctos comedūt. Unde quendā ex eis vidi afflictū in ore ventris: et grauatū et angustātem et vix respirātē: et spiritu deficientē et frigidū sudantē: et vix saluatū per oblationē sedantiū grossos humores quale est oximel per se. z cū ysopo et origano mediocriter decoctis in

I ipso ¶ Et cū ille sumpsit et vomuit huiusmodi spumā. post q̄z vomuit comestos fungos: iam aliqualiter in flegmaticū chimū suffocantem et frigidū et grossum permutatos.

K ¶ Almāsor tra.ij.ca.de fungis. Fungi tuberibꝰ valde sunt deteriores. quorū quidā homines strangulant atq; occidūt. qui autē ex illis boni exīstunt in corpore: viscosum generāt flegma. ¶ Et est aliud genus fungorū qđ cōiter

L nominatur tubera. pro quibus lege capitulū Tubera. infra de. T.

.Capitulum.cciiij.

Ariofilū. Plinius. lib. xij. Hariofilū tradūt in India gigni piperis granis simile grādi⁹ fragilīusq; Aduehit aūt odorē grā Fert z in spinis piperis similitudinē p̄cipua amaritudine: foliis quis: deinsq; cipri mō: ramis trīū cubitoꝝ: cortice pallido. radice lata lignosaq; buxei coloris. hac in aqua cū semine excepta i cerco vase medicamētū fit: qđ ſtion appellat. ¶ Platearius. Hariofili quidē ex origine pfecti z acuti saporis sunt. z hi sūt ca. z sic. in. ij. gradu. Quidam remissiores habēt ꝗlitates. z hi in secūdo gradu iudicant. Sunt aūt fructus cuiusdā arboris i India. qui maturi collecti p annos quinq; seruāt. Per decē vero sine corruptiōe: z hoc in loco sicco temperate: qz multum humido putrescunt. In multū sicco arescūt z corrugāt. Eligendi aūt sunt qui in superficie habēt aliq̄ntulū planiciē: z qui ex impressiōe vnguis aliq̄d humiditatis emittunt.

Operationes.

¶ Platearius. Hariofili habēt virtutē confortandi ex aromaticitate: dissoluendi z cōsumēdi ex qualitatibꝰ ad dolorē stomachi ex frigiditate vel ventositate. ¶ Conferūt ad cerebrum confortandū. Contra fluxū ventris ex acumine medicine. Contra cardiacam et sincopim. A B E

¶ Dyascorides. Hariofilū calidum est z siccū in secundo gradu. ponitur in collirijs: quia visum acuit. Potatū vero nauseā prohibet. Ptisicos iuuat. Huius arboris gumma vires habet vt therebētina. D

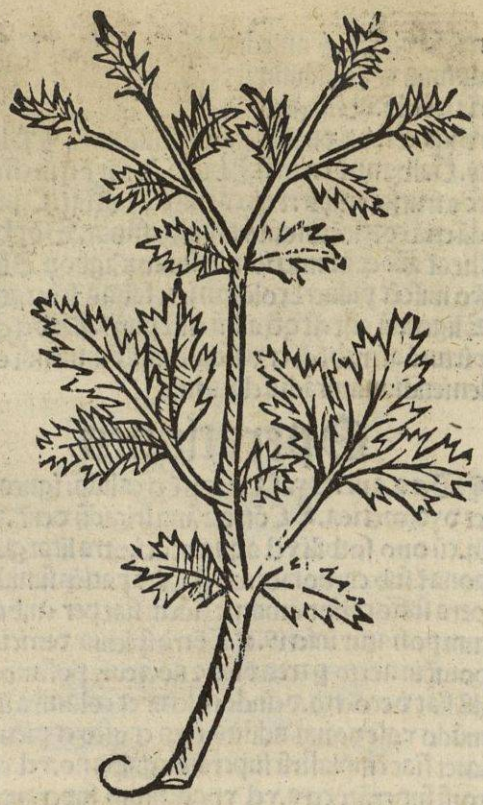
¶ Auicenna. Hariofilꝰ calidus est z siccus in tertio gradu. Corpis odorem bonū efficit. Usum acuit z cōfert panno: confortat stomachū z epar: z confert vomitui z nausee. ¶ Constantinus. Hariofili calidi sūt et sicci in secundo gradu. Stomachum z epar et interiora cum sua aromaticitate ꝓfortant. ventrem constipant. cibum digerunt. F

¶ Serapion auctoritate. Yachin. Ingredit in medicinis que acuunt visum. remouet nāq; obscuritatē visus: z cofert sebel z gluten gariofili est simile glutini albotin. G

¶ Idem auctoritate Rasis. Hariofili confortant stomacho z epati. confortant cor et stringunt ventrem: z digerunt cibum. H

¶ Et auctoritate Isaac. Quando bibitur ex gariofilo. 3. quinq; cum lacte in ieiunio: corroborat potentiam coitus.

Capitulum.ccv.

GAriofilata. Dyasc. Est herba similis agrimonie: cuius radix odorem habet gariofilorũ: dicta a quibusdam sana munda et enancia et pes leporis et oculus leporis. ca. est ꝛ sicca in secundo gradu.

Operationes

A ¶ Herba ipsa trita et succus eius fistulis iniectus sanat ipsas. Silr operat ore captus

B ¶ Ad menstrua puocanda fiat fomentũ ex aq̃ decoctiõis eius. ¶ Lõtra colicã et ad digestiõnẽ cõfortandũ detur vinũ decoctionis eius.

L ¶ Bal. vi. sim. far. ca. Lapagũ. i. oculos leporis siue gariofilata: sicca tiue virtutis est: vt q̃ẽ ventre reumata habet sufficienter sistat

D

Capitulum. cvj

GAlla Sera. li. ag. auc. Dyasco. ca. galla. Est ex ea q̃ accipit ex arbore sua recens: immatura: parua. rotũda: nodosa: nõ pforata et grauis. Et ẽ alia q̃ ẽ leuis pforata: sed prima medicinis ẽ cõuenientior.

¶ Idẽ auc. Bal. Virides ex gallis sunt accipe plumũ q̃ est in ei substantia terrea. ꝛ sapor eaꝝ stipticus multũ. frus eaꝝ ẽ fri. in ij. gra. ꝛ sicca in ij. ¶ Pli. Galle fructus in Syria et Egypto copiosius existit.

Operationes

¶ Dyas. Oẽs spẽs gallaꝝ sunt stiptice fortitq̃ qñ terunt ꝛ puluerisant sup carnẽ sup fluã ẽlent eã. ꝛ cõferũt ad vlcera corrosiua. ¶ Et prohibent hũiditatẽ q̃ currit ad gingiuas: ꝛ cõferũt alcole. ¶ Et qñ accipit id qõ ẽ intra gallaꝝ ponit in corrosurã dentiꝫ sedat dolorẽ eius. ¶ Et qñ cõburunt sup prunas et extinguñ in aceto et sale stringũt fluxũ sanguinis ¶ Et decoctio gallaꝝ qñ fit sessio in ea cõfert exitui matricis et cursui humiditatũ antiq̃ et exitui ani. et qñ infundat in aceto aut aqua nigrificant capillos. ¶ Qñ puluerisant et dant in potu aqua vel vino pferũt hũiditatib⁹ vlceꝝ intestiorũ: ꝛ fluxi antiq̃ ꝛ sunt pueniẽtes in cibis coꝝ: ꝛ silr qñ coquit cib⁹ coꝝ in aq̃ in q̃ bulierint. ¶ Et vlr quidẽ ad ministrãde sunt ad stipticãdũ: retinendũ et desiccãdũ ꝛ infrigidãt satis. ¶ Et dicit Sera. auc. Bal. q⁹ fortus eaꝝ scda ẽ repcutit et phibet et aggregat. ꝛ tertia fort⁹ sortificat mẽbra fluxa debilia. ꝛ phibet oẽs egritudines q̃ fiũt ex hũorũ dissolutiõe: ꝛ coꝝ fluxꝰ phibet ¶ Lonstã. in li. gra. Galla fri. ẽ in. ij. sic. in. ij. Huius quedã ẽ nondũ matura. q̃ bullata ẽ nec pforata. Altera ꝙ matura tumori ac ruboꝛi pertinens:

Ideoq; minꝰ frigiditatis ꝛ stipticatis habet. ¶ Decoctũ vsta sanguinolẽta valet egestiõi: ꝛ deq̃ cũq; loco manauerit sanguis fluxui: scissuras ãz ca lcancorum sanat: et labioꝝ sissuras curat

A B L D E F B H J K

Deniq; valet galla locis q̄b⁹ repugnatio ⁊ cō
stipatio ac desiccatio sūt opportuna ¶ Platea.
Galla fri.ē ⁊ sic in iij ḡdu. In asia repit pua ⁊
nō pforata. Inter has grossiores plus valēt.
habēt q; ⁊ tutē pstrin gēdi. valet ꝯ fluxū ventri
⁊ dissinteriā. ꝯ fluxū sanguinis e naribꝫ. pulvis
eius vulneribꝫ suppositus ea consolidat

Capitulum.cxvij

TAlbanū. Serā li. ag. ca. Venc alb egi
j. galbanū. auc. Dyas. Galbanum est
gūmi plāte cuiusdā silis ferule in figu
ra sua. Et melio⁹ ex eo est illud qđ est mundum
sile olibano aut armoniaco adherēs manui.
nō hās aliq̄d ligni nec semis ei⁹. plāta ⁊ lignū
hūt grauē odorē. et nō sūt nimis sicca. adulte
rat cū resina pini q̄ ar miscet cū fabis fractis et
armoniaco. ¶ Hal. rūj. sim. far. ca. galbanum
fm transl. gre. Galbanū opos ē ferularꝫ plan
te mollitiue ⁊ dyasoretice cuius ⁊ fructus. Et crit
virtutis in calefactiēdo. ex. ij. grad. incipiēte vel in
ij. cōpleto. ex siccāco vero ex. ij. incipiente.
¶ Actor. Galbanū est succus ferule. sicut dicit
Isido. de q̄. l. ferula. cxiij. ca. dictū ē. ¶ Plī. lib.
xij. Dat syria in amarore mōte galbanū resine
modo. q̄ maxime laudāt cartilaginosum ⁊ pu
rū ad similitudinē armoniaci: mirrheq; lignoli. m
Adulterat aūt faba aut lacapton. ¶ Dyas.
ca. gal. Galbanū lachrymū ē cuiusdā herbe si
mil ferule q̄ in scomedia nascit ⁊ syria. cuius est
optimū q; ē mūdissimū ⁊ sile armoniaco ⁊ thu
ri in colore hūs grana vt faba. Adulterat aūt
resina et faba diuisa ⁊ gutta armoniaci ¶ Pla
te. Galbanū ē ca. in ij. g. hu. i. i. Laq̄r ē q̄ in ei
te a frutice erūpit: ⁊ circa fruticē pdēsat. Quī
dā etiā corticē findūt vt magis effluat. Sophi
sticat aūt ex immixtione minutoꝝ lignoꝝ. Alij
fo miscēt puluerē colofonie: ⁊ fabas fractas.
Eligendū aūt est qđ albū est ⁊ puri⁹. Habetq;
virtutē attrahēdi et dissoluendi: cōsumendi et
leniendi: maturādi: relaxandi.

Operationes

¶ Sera. auc. Dyas. Virtus ē ei calida: ignea: A
et dyaforetica. ¶ Cōtra asma frigidū dent. ʒ. B
ij. cū ouo sorbili vel aqua ordei. ptra litargiā
ponat sub carbonibꝫ: et recipiat patiēs fumū.
ptra suffocationē matricis idem fiat per em
botum ponatur inferi⁹. ¶ Cōtra splenis duriciē E
ponit in aceto p tres dies ⁊ noctes: ⁊ postmo
dū fiat decoctio. deinde coletur et colatura in
mūdo vase ponat addita cera et olco et picu
la: et fiat emplastrū superante galbano. vel ce
rotū superāte cera. vel vnguentum superante
olco: sed melius si fiat emplastrum. ita q; acce
dat ad cerotū ad menstrua puocanda: et fetus
mortuos: et secundinā educendā: fiat nascale cū
eo extincto in olco. ¶ Ad apostemata matu D
randū et rumpēdū supponat ad lumbricos oc
cidēdos dentur pillule ex galbano immincte in
melle. ¶ Dyas. Appositū naribꝫ sumigio ⁊ sup E
positū menstruis imperat. abortum facit. acce
to et nitro mixtū lentigines tollit: vt granū fa
be glutitū tussim medet. ¶ Dinoicis ⁊ asma F
ticis opitulat. Ex alto cadētiū cē quassatiōibꝫ
subuenit. Cū vino ⁊ myrrha bibitum venenis
occurrit. Infantes in vtero mortuos accepū
excludit. Impositū dolorem lateris mitigat.
Tortiones spargit. Epilēticꝫ vtiliter adhibet
¶ Platearij. Contra asma frigidum dat cum G
aqua ordei. Cōtra litargiā sup carbones po
nit: et patiēs fumū recipit. Ad apostema rum
pēdū et maturandū supponit. Ad lumbricos
occidēdos: dentur pillule ex eo melle inuncte.
valet ⁊ in emplastro ptra splenis duricies H
¶ Constan. in li. gradū. Galbanū est caliduz
in tertio gradu. siccuz in secundo. Cataplas
matū cum raphano et accto lorificiem pustu
larū mundificat: Tussim q; et anhelitū tollit.
Epitima suppositum reptilium morsibꝫ repu
gnat. ¶ Sup dentes dolētes ac corrosuram I
hūtes positū eos curat. Si vero cū fortiri no
pregnāti detur: mortuū celeriter expellit: ⁊ la
borosis etiā spasmaticis subuenit.

Capitulum.ccviij

GAlãga.Arui.Galanga ẽ frusta inuoluta rubea nigra.in.ij.grãõ.ca.cst.acsic.et est subtile resolutiuũ.Dyas.dicit q̃ est radix q̃ repitur circa arboris pedẽ in persia.qõ patet et q̃ co q̃ habet interius radicẽ q̃ndã:r etiã terra adheret ei.ꝑt aũt seruari p̃ q̃n q̃ annos.Est aũt eligẽda subrufa r in sua materie põderosa.r etiã acutũ hñs saporẽ.Et q̃ ẽ p̃fozata:et facile in pulueꝛẽ solui ꝫ bũciẽda ẽ Virtutẽ hz cõfortãdi q̃ aromaticitate et dissoluẽdi r cõsumẽdi q̃ q̃litatibꝫ.Solet aũt sophisticari q̃ admixtione iunci hñs radicẽ torꝛtuosam et etiã q̃ admixtione bistorte.dinoscitur aũt quia iunci radix insipidũ vel salsuz haber saporẽ.bistorta põticũ.Galãga vero aromaticũ et acutũ.Alij sophisticant hoc modo: pulueriząt optimũ galãga:r piper cõficiũt cuz aceto:et imponũt radicẽ iunci p̃ noctẽ et efficitur acuti saporis:sed dinoscit̃ q̃ interiꝰ insipidi saporis ẽ.galanga ꝫo acuti.Sera.li.a gg. ca.galũgen.i.galanga ẽ vena in grossitudine canne lignee.et cortex eius ẽ rubeus interiꝰ purulentus.Defertur ex syria.ca.ẽ et sic.iterio g.

Operationes

A ¶Dyas.Ad digestionẽ confortandã et q̃lo rem stomachi ex frigida causa vel ex ventositate vel ex vinũ decoctionis ciꝰ.¶Ad cerebꝝ confortandũ.naribꝫ applicetur.Contra cardiacã passionẽ et sincopim detur pulvis eius cũ succo plantaginis.¶Contra fetorẽ oris accipe galangam et coque in vino:r postea dẽ patienti ad modũ syrupi quolibet mane: et removet fetorem oris.

¶Serapi.Est faciens bonũ odorẽ.Et cõuenit flegmaticis r humiditati q̃ generatur in stomacho.Et facit digeri cibũ ꝑter suam calefactionẽ et ꝑter suam dissolutionẽ in flegmate.Et cõuenit colice:¶Et facit odorem oris bonũ et calefacit renes:r cõmouet sperma.Et quando frustum ex ea tenetur in ore facit eructationem magnam.Unde cõuenit stomacho et digerit cibum antique materie.et cõuenit frigiditati renum.

¶Et idem auc.aben mesuay.Est ca.et sic.in iij.gra.et est cõueniens habenti colicam ex ventositate.nam frangit omnem ventositatem et cõuenit habẽti eructuationes acetosas

¶Cõstã.vbi supra.Balãga ẽ in tertio gra.ca. et sic.Stomachũ flegmaticũ cõfortat.Virtutem digestiuã adiuuat.Ventositatem dissoluit.Os odoriferũ reddit.Curat colicam.Renes calefacit:et auget libidinem.

Capitulum.ccix.

Gallitricū. Pla. herba est hñs fo. simili a folijs gladiū sz latiora. saporē acutū hñs. Gallitricū qđ alio nomie dr gallicētrū elr ca. 7 sic. in. ij. Actor. Gallitricū ē qđ alio noie pollitricū vocaf p annū fuaf. Uirtutē hz ꝓsumēdi: calefaciēdi 7 resoluēdi. Folia et semē in medicinis vtunf: in hortis nascuntur

Operationes

A ¶ Fomētū ex a q̄ decoctiōis eiꝰ factū matricē
B optīe mūdificat: 7 mēstrua ꝓuocat. ¶ Secundinā educit. Fetū mortuū expellit. Succꝰ folio
rū eiꝰ cū seie saxifrage 7 maratri sumptū valet
L calculoſ. ¶ Uinū decoctiōis eius bibitū ꝓuocat sudorē: 7 ꝓsumit flegmaticos humores
D ¶ Confortat. Gallitricū ꝓfortat et adiuuat frigidū stoma. grossumq̄ digerit cibum. Epatiq̄ 7 cardiacis ꝓpter colerā nigrā ac flegma. patientibus subuenit. ¶ Naribus applicatū opilatiō
E nē nariū ac cerebri aperit.

Capitulum. cc̄x

Gallitricū agreste. Plate. Gallitricū agreste ē herba folia hñs silia p̄dicti. sed maiora et latiora paꝝ. ca. 7 sic. in. ij. ℊ.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Uinū decoctiōis gallitrici agrestis valet oīb⁹ febricitātib⁹. ¶ Opilationēq̄ splenis
B 7 epatis aperit. Cōtra antiquū asma daf. habet cū ꝓprietates 7 ꝓtutes oēs gallitrici predicti

Capitulum. cc̄j.

Gladiolus. Isido. Gladiolus dicitur co q̄ sit folijs gladio simílib⁹ tyrso cubitali: floribꝰ purpureis. Dyaſ. ca. de xeris. i. gladiolus. xeris habet folia similia yridi: sed latiora 7 acutiora: 7 hastaz in medio foliorū cubiti vnius longā et grossam: in cuiꝰ ꝓgie sunt capitella trigona sub ipsis flores habens purpureos in medio feniceū colorem: semen eius in folliculis est sile cucumeris: semini rotundū et nigrū: gustu viscidum. Radix est illi nodosa longa et rufa. Plí. cap. de gladiolo. Gladiolum oīs nouerūt. Gladiolus dicitur q̄ sit folijs simílib⁹ tyrso cubitali. floribus purpureis. Ex sinonimis sciendum q̄ acorus est gladiolus. Sunt enim quattuor herbe in forma similes valde. Sed acorus discernitur citrino flore rubeaq̄ radice Spatula fetida malo discernitur odore: et caret flore. yris florem gerit purpureum. yreos album. Gladiolus habet croceum: sed spatula fetida album Dicitur autē bulbus omnis tunica radix. Et vero moderni medici qñ simpliciter accipiunt ꝓ radice nairili.

Operationes

¶ Dyaſ. Uulnera capitis optime curat fractu A
ris medetur. ossa confracta excludit. omnia insita corpori euocat imposita. si ꝓ partes tres florum ei addantur. et radicis centauree partes quinq̄ et mel sufficiens et acetum. et vt ca
thaplasma imponatur tumores et duricies spargent. bibitum conquassationes reformat lateris dolorem tollit. Stranguiriꝰ 7 sciaticis optime opitulatur.

¶ Radix eius fluxū ventris stringit cū dulco B
re et aqua maritima accepta. semen eius diureticuz est. quod valet obulo vno accepto: aut .z.i. cum vino omnia vt supra facere potest. Cum aceto bibitum splen siccat

¶ Itē radix ex vino potata venena destruit et E
mēstrua ꝓuocat. trita ꝓ o et in modū fomenti posita furūculos et spinas de corpore extrahit et omnem duriciem dissoluit.

¶ Plí. li. xxi. Radix eius potata cum vino ad D
venenū ꝓficit. Fetum 7 menstrua ꝓuocat. Itē trita et imposita furunculos et spinas ex corpore extrahit: et omnem duriciem dissoluit. 7 euaporat.

¶ Constan. vbi supra. Bladiola. i. yreos ē ca E
lida in secundo gradu. Dolorem neruorum de flegmate mitigat. Tussim q̄ diuturnaz placat et screatum facilem reddit.

¶ Grossos pectoris tumores attenuat cū ace F

to potata morsus reptilium sanat. splenetic; subuenit. spasmum ac rigorē febrium curat

Capitulum. ccxij.

GRanatum. Isidorus. Malus granatus feminini generis arbor est. pomus vero neutri. sc; malo granatum. Serapion li. aggre. ca. Burnam: id est granatum sunt ex eis acetosa et dulcia. et virtus cuiusc; illorum est fm illum saporem. et sapor ipi9 granati totius et granorū ipsorū est plus stipticus q; sapor succi eius et pluris desiccationis Cortex vero eius in hoc est fortior grano ipsius. Et corpus granati qđ cadit ab arbore est plus in hoc q; cortex. Et idem auctor. Dyasco ridis. Omnia granata boni chimi. Halienus vij. sim. farmacorū. ca. de granato. Malum granatum omnium stiptica participat qualitate: non tamen dominante in omnibus. queda m enim eorum sunt acida: quedam dulcia plus q; austera. Et iuuamentum vniuscuiusq; eorum fm predominantem necesse est fieri qualitatem. Dictum est autem in. iij. horuz libroz de dulci sapore et austero. Unde ex illis est tibi silogisare. sunt autē girgata succo stipticiora et sicciora. His vero adhuc cortices q; vocant sidia. similis aūt virtutis cor sunt. Auicen. li. ij. ca. de granato. Granatum illud quod est dulce est fri. ad primū. z hu. in ipo z acetosum est fri. z siccum in secundo.

Operationes

A ¶ Idem. Acetosum reprimit colerā z ꝓhibet cursum superfluitatum ad viscera: z ꝓprie vinuz eius: z in omnibꝫ suis speciebus vsq; ad acetosum ē abstersio cum stipticitate.

B ¶ Grana granati cum melle liniunt ad vlcera fraudulēta. z ei9 capita ꝑ capue ad vlcera adusta. ¶

E Et dulce quidem lenificat. muzum vero ē magis iuuatiuum stomacho q; poma vel citonia: sed eius granum est maluz. z quod de partibꝫ eius magis stipticum est capita sunt: z grana eius stiptica sunt: siue sint grana dulcz aut non dulcis.

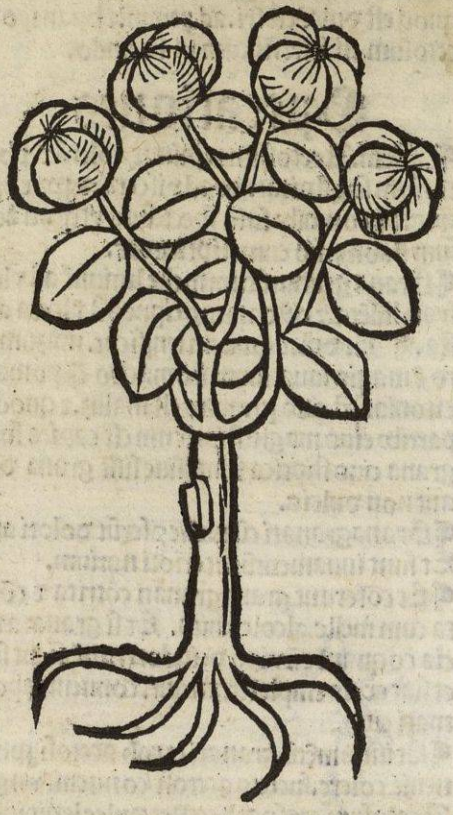
D ¶ Grana granati cū melle ꝓferūt dolori auris Et sunt iuuamentū interiori narium.

E ¶ Et cōferunt grana granati cōtrita z cōposita cum melle alcole linita. Et si granata dulcia coquant cū vino deinde terant sicut sunt: et fiat ex eis emplastrum auri conuenit apostemati eius.

F ¶ Et iuua mētū granati et rob acetosi ꝓprie cō uenit colere. succus acetosi conuenit vngule. Acetosum exasperat pectꝰ et dulce lenit ipsum: z ꝓfortat pectꝰ. et qñ dant in potu granagranatoz cū aqua pluuiali valēt ad sputū sanguinis. Et ipm totū confert tremori cordis. et abstergit os stomachi. ¶ Rabi moyses allegando Halie: Granatū ꝓprietatē habet miraculosam: quia non facit cibum corrumpi in stomacho: et acetosum coquinatū cum cibo non facit cibum in stomacho corrumpi.

H ¶ Radices granati acetosi valent contra ꝯmes vel lumbricos qui vocantur cingulum vel folia in hunc modum administrata. Re. radicum minutarum granati acetosi. et radicū rapeste. ā. Ḋ. i. pistent: extractis prius tamen fistulis existentibus in predictis radicibꝫ et buliant. postea cum media quarta vini greci vel alterius vini optimi albi vsq; ad consumptionē medietatis vini: et in fine ponatur. z. f. piperz nigri triti: et coletur per pannuz et ꝓpinetur actu ca. patienti in media noctis. et post ei9 assumptionem nō dormiat. ¶ Sera. auc. abenmesuay. qñ acetosum sumit confert fluxui stomachi qui accidit a colera et syncopi: que accidit ab eadem et puocat vrinam. ¶ Et cuz subtilitate sue acetositatis ꝓfert vngule oculi qñ do fit collirium cum eo.

Capitulum. ccxiij

GRanati silvestr. Johān. sera. in. ij. ca. de trifera. dicit q est bona cremen. Et apud sera. auc. cuiusdam vocat airac. z est arbor granati silvestris. Et fructꝰ qꝰ vocatur bel. z est arbor spinosa. Eiꝰ lignū ē rubeum vel purpureū. Scōm almansorem hz florē citrinū. in barbaria vocat aldani. ingredit intro cisos andromaci tyriace maioris. Cuius loco ponit Aui. fructū altēbut. Sera. li. aggre. ca. mabat. Habat sunt vene arboris granati silvestris q nascunt in semi vltra mare z in corasē. z sunt vene grosse albe colligūt in basmen. Et eiꝰ malagranata sūt sicut malagranata domestica in pncipio ortus coꝛ. et colorē inter rubedinē et viriditatē. Et inter maluz eius sunt grana rubea rotūda in magnitudine seminis lentisci. et dimittunt eum in cortice suo: quando egent eis extrahūt a cortice. Habat ē ca. z bu. Dias. c. ō aspalio. Aspaliū siue aspaltos id est granatū silvestre. Nascit in insula Rhodo: cuius spēs duplex ē. Et si cm vna spinosam fructicē z tyrsū grauē hns. Et depositū cū cortice purpureo vel rubeo. dēlo et odoris summi et amari. Altera est alba lignosa z imbecillis. suple et ista est quā serapion vocat mabat

Operationes

¶ Dyas. Granati silvestres augēt spma z coꝛroborāt coitū. z est bonū podagre qñ teritꝛ z cōficit cuz aceto z linit sup ipm: z pfert spasmo et mollit duriciē iūcturarū. Et aliq dicunt q sit aspaltū. et illō idē facit qō iā dixim9. ¶ Idem Dyas. Uirtꝰ eiꝰ ē ca. z stipti. q cū vino si fuerit elixatū vulneribus oris medet: et putredines q̄s greci nomas appellāt: z putredines nature curat. ¶ Et valet ꝫ vlcera vētris qñ sit ex eo clistere z bothornasi. et expellit fetum qñ fit cū eo nascale. ¶ Et fomēto vulneribus pdest pessariꝰ addūū mulieb̄ria deponit. cuiꝰ elixatura ventrē stringit. sanguinē reicientibus subuenit. aq eius bibita inflationes z dissurrias cōpescit

A

B

C

D

grama

Capitulum. cxxiij

GRamen. Platearī. Gramen est herba satis nota hns ramos rotūdos nodosos sup terrā se expandētes. et a nodis ramoꝛ exeūt radices terrā ingredientes. dulces cū abhominatione: cuius folia parua sunt ad similitudinē cannemorīs. Est fri. z sic. in pncipio primi gradus. Sera. libro aggre. ca. ne gē. i. gramen est herba habens ramos habentes nodos q̄ expandunt super faciez terre z ex ramis eius generant radices exeuntes a nodis ipsius figētes se in terra et radices eius habent nodos. Folia eius sunt oblonga acute ex

tremitatis sicut folium canne parue. Est alia species cuius folia rami et radices sunt maiores q̄ supradicte. immo sunt folia similia edere. que q̄n comedūt animalia ea occidit: maxime illud quod nascitur in babylonia in vijs. et quod nascitur in sicilia q̄n comedit a bouibus apostemantur: et istam speciē inuenies in cap. Calamus de c. Sed illud q̄ nascitur in cosos habet plures ramos q̄ alia species. habet florem albū boni odoris: et semen minutū in quo est iuuamentū: et radices quinq̄ aut sex in grossitudine digiti albas: molles: dulces: et ferentes. Gal. vi. sim. far. ca. a grostide. i. gramē Substantia eius est subtilis: et sapor eius est dulcis. et est in eo paruā acuitatis cū stipticitate pauca. Et radix eius habz saporē abhominabilē. et virtus eius est fri. ū sic. cū temperamēto Dyas. ca. de agrostis. A grostis. i. gramen virgas habet nodosas et spansas super terrā sup quas virgas folia sunt acuta et lata et dura sicut canne minoris. Radix est illi nodosa et dulcis q̄ boues et alia animalia pascunt

Operationes

A ¶ Aqua decoctionis eius valet ꝯ dissuriā sibibatur et frangit lapidē: et curat vulnera vesice et puocat urinā: et est cōglutinatiua radix eius Et curat reuma ventris.

B ¶ Sera. auc. Halieni. Uirtus eius est q̄ cōglutinat vulnera recentia dū sunt sanguinolenta: et coquitur et bibit eius aq̄ et frangit lapidem. Sed semē eius quod est in cosos puocat urinam. et desiccat q̄ cumit ad stomachū: et intestina et humiditatibus: q̄ virtus eius est desiccatiua subtilis sine stipticitate.

C ¶ Gal. Radix eius sanguinolenta vlcerū est cōsolidatiua. ipsa quidē herba cathaplasmata infrigidat. quidē nō vehemēter consistit aūt in medio humida et sicca.

D ¶ Dyas. Herba ipsa cathaplasmatibus adhibita vulneribus paracolesim facit. Et ligatura cibibita tortionibus et dissurie medicatur. Vulnera velice optime curat. Et calculos frangit: et urinā puocat. Canes q̄n se volūt purgare hāc herbam manducant.

E ¶ Auicenna li. ij. ca. de gramine. Gramen facit coberere plagas sanguines. Et decoctio eius extrahit lapidem. Et semē eius puocat et constringit.

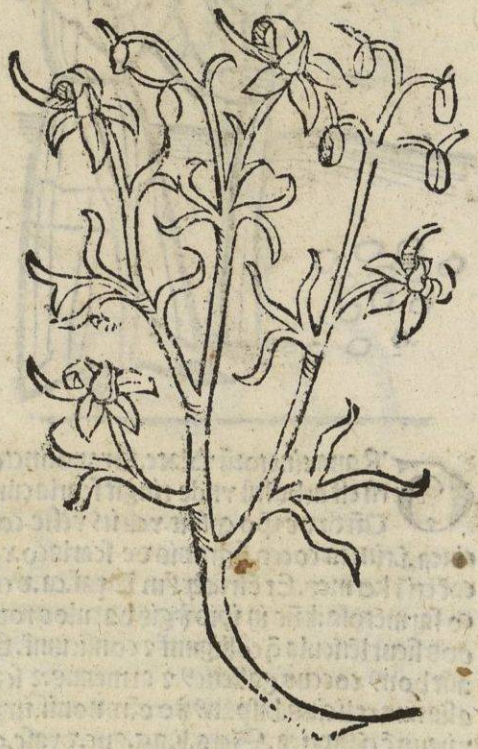
F ¶ Et idem auct. Gal. Decoctio radicū eius facit id quod herba ipsa. et eius semen puocat urinam puocatione forti. Et abscindit vomitum et fluxum.

Capitulum. cxv

Granatinctorū Plate. Granatinctorū est arbustū vnde tingit scarlacum. Uñ dr de xpo q̄ fuit vestitus veste coccinea. i. tincta cocco. s. granis de scarlaco. rocat etiā kermes. Et ē frutex fm Dyas. ca. de cocco sarmētosa: hñs in ipis ꝯgis baculos rotūdos sicut lēticula q̄ colligunt et conficiunt. Est aūt bonus coccus galleticus et armenus. et sccs asianus et licius. hispanus. Ex oīm nouissimus virtus ē ei stiptica. Sera. li. a g. auc. dyasc. ca. harmē vel karmē. i. granatinctor est arbustus quod administrat ad ignē accēdēdū: et est incendū inter arborē et herbā cuius rami sūt mlti subtiles sup quos sunt grana rotūda sīlia lenticulis que colligunt et reponunt et reseruā tur et conficiunt ad tingendū. Et melior ex illa est q̄ defertur ex terris que dicunt gallates: et andabasi et armeni. et sccā est illa de syria et licia. et deterior oibus est illa que defertur ab hyspania. et repit in arbore quasatz simili in solijs arbori glandium in terris calichie. et in ea mltiplicat aīal testosum paruū sile limacibus: et colligāt ipam mlieres illius terre cū rore coruū Et idē auc. Gal. Sapor eius est stipticus cuz amaritudine. et virtus eius desiccat sine mordicatione et abstergit et incarnat

Operationes

A ¶ Dyas. Leoccus. i. grana tinctoꝝ aceto tritus
B z impositus vulneribꝫ paracolesim facit: z ner
uis incisis maxime pficiũ est. ¶ Sera. aucto.
Bal. Granatinctoꝝ confert magnis vlcerib
neruoꝝ aliorum membroꝝ quando teritur fo
titer z miscetur cũ aceto z melle: z etiã decoctio
L nẽ eorũ dant illis q̃ patiunt in neruis. ¶ Pli.
ca. de cocco. Valet vlceribꝫ magnis: z maxime
neruoꝝ vlceribꝫ: z valet ꝯ tremorẽ cordis z eiꝫ
D debilitatẽ. ¶ Hoc asserit silr Damasce. in anti
dotario suo in quadã cõfectione q̃ incipit cõ
fectio alkesmes.

Capitulum.ccxvi

GRanũ cul. i. Serap. li. ag. ca. lobachium. i. granũ culcul. Folium eius ẽ
sile folio albene. et ẽ herba q̃ habet ve
nas in grossitudine pollicis z indicis z lõgas
et sunt coste ꝑ terrã sicut scel. z sunt in eis no
di. et nascunt in vnoquoq; nodo folia similia
foliꝭ balsami. z est albũ maius. z in summita
te eius nascuntur flores in vere. z in principiꝭ
messium: quorum color est color violaruꝫ. nisi
q̃ sunt maiores eis. Et q̃libꝫ flos habet fructũ
magnũ in quãtitate ciceris plenum dulcis sa
poris. latine vocat granum culcul. Et herba
eius inuenitur in locꝭ vmbrosis: et iuxta vehe
menter humectis. Et tps collectiõis eiꝰ est in
tpe messis. Virtus est. ca. z hu. in. ij. gradu.

Operationes

¶ Sera. Granũ culcul mouet coitũ z auget A
sperma. z erectionẽ virge: et ꝑprie q̃n confic
cũ melle: vel miscetur cum silamo. et qui vtitur
eo nimis incurrit colliricã passionẽ. ¶ Et idez B
auc. Desaruget. q̃n bibit post ipm vinum fa
cit sodam. et ꝑprie quando torrefit.

Capitulum.ccxvii

TEnciana. Plini. li. xxv. Bencianam in
uenit gentius rex illiricoruꝫ vbiq; na
scentẽ: in illirico tñ prestãtissimã. folio
fraxini. sed magnitudine lactuce caule tenero:
pollicis crassitudine cauo et inani exintervall
lis foliato triũ cubitoꝝ alto casu. radice lenta
subnigra siue odore aquosa Sub alpinis mõ
tibus plurima nascitur. Usus eius i radice ac
succo. Pla. Benciana cli herba calida z sicca
cuius radix precipue competit vsui medicine:
nõ ipsa herba In sine veris colligitur et sicca
tur: et per annos q̃tuoꝝ in multa efficatia ser
uatur. Debet aũt eligi solida z cõtinua habẽs
citrinum colorẽ. que non sit porata nec faci
le pulueꝛẽ exsoluaꝫ cum frangiꝫ. Virtutem ha
bet dissoluendi: attrahendi: ꝯsumendi: z ape
riendi. ¶ Dyas. ca. de Benciana. Benciana di

eiusdem gentis. Unde ꝛ nomen accepit: cuius folia q̄ circa radices sunt nucis odorē habent: et sunt similia plantagini: sed paulo subrusiora et in summo diuisa vel incisa speciē serre immediate habens bastam. q̄ basta lenis est ꝛ vacua. digiti habens similitudinē: longior duobus cubitis nodosa: circa quos nodos folia nascūtur. semen est ei circa folia in pomulis latis et lenibus. et nō inutile sicut affodilli. radicē habet sicut aristologia longa. solidam ꝛ amaraz: sed nigriorem et fragiliorem. nascitur in locis altis et humectis ꝛ umbrosis

Operationes

A ¶ Bal. vi. sim. far. ca. de gentiana fm̄ translationem arabicam. Id quod de ipso administratur est radix huius: cuius sapor est amar⁹ in fine amaritudinis: et virtus eius est magna in mundificatione et abstersione: ꝛ aperiendo opilationem. Est cēm calefactiua ꝛ stiptica.

B ¶ Et idem eodem libro et eodem ca. fm̄ translationē grecam. Gentiana huius herbe radix efficax est. vbi oportet subtiliare aliquod ꝛ abstergere ꝛ deopilare. nec est mirū si hoc potest amara violenter existens.

L ¶ Sera. Ego non vidi medicinam meliorem in morsibus canis rabidi quando dat ex ea qualibet die vncia vna trita et cribrata cum vncia vna myrre. et cum vncijs duobus puluerisi cancrorum fluuialium adustorum in principio egritudinis anteq̄ timeāt aquā. Et hec quidez planta ꝓtraria est venenis mortiferis: et aufert nocumentū eorū cū auxilio dei

D ¶ Dyas. Gentiana est acris et calefactoria: et relaxans acrimonia et amaritudine sua partes expellens: et serpentes fugans

E ¶ Radici eius virtus ē calida et stiptica. que radix. ʒ. ij. cum pipere ꝛ ruta ꝛ vino accepta morsibus venenatis occurrit. succi eius. ʒ. ij. accepta doloribus laterum et conquassationibus vtiliter ꝓdest sicut collirium supposita. Radix facit abortum. Vulneribus imposita medetur. Succus eius sicut licinium inunctus rumorem oculorum compescat: maculas corporis tollit.

F ¶ Radix vero infusa in aqua diebus quinq; et postea cocta q̄diu virtutē ex ea dimittit cōfricatur: et sic deliquatur. postea aqua ipsa recoquatur q̄diu mellis spissitudinem faciat: et reponitur in vase fictili ad vsum. ¶ Paulus. Gentiana calida est et sicca in tertio gradu

B

Capitulum. ccxviij

Genestra. Jo. mesue. ca. de genestra. et vocat capistrū arborū: ꝛ est arbor montana: super cuius stipitē eleuat̄ densitas fusciū multe rotūditatis. et dū plicant non patiunt̄ fracturas. Unde ligant̄ ex eis arbores et ꝓducunt flores similes figure lunari citrinitatis multe. Et ꝓferunt folliculos fm̄ semitam orobi hūtes semina distincta sicut lentes

¶ Inq̄t Dyas. ca. ē ꝛ sic. ꝓplexionis in. ij. ꝛ semē eius est calidius: ꝛ in flore ei⁹ et stipite ē būiditas superflua cū virtute incisiua: q̄re multiplicat vomitū. Et sunt oēs partes eius cōturbatiue: incisiue: subtiliatiue et ꝓuocatiue. ¶ Paulus. ca. de genestra. Est alia q̄ vocat genestra sri. ꝛ sic. complexionis: silis genestre superiori: sed minorē. et habet stipites minores et angustiores et album florē facit

Operationes

¶ Dyas. Semē genestre et flos bibit⁹ cū mulsa būores vomitibus purgat. ¶ Bal. Fructus genestre ꝛ baculorū succus laxatiue nō debiliter elt ꝓtuꝫ. ¶ Jo. mesue. Per vomitū ꝛ ꝓ ventrē educit flegma. ꝛ cū fortitudine vehementi materias q̄ sūt inūctur⁹. ¶ Et mundificat renes aboibus superfluitatibus. ꝛ ꝓuocat vrinā fortē: ꝛ frāgit lapidē in renibus et vesica. ꝛ nō ꝓmittit materias figi in eis neq; lapidē dēsari. ¶ Et q̄n flores ei⁹ ꝓtriti ꝓpinat̄ cū melle rosat. aut cū ouo

A B L D E

F

B

H

B

L

D

E

F

G

A

solubili resoluũt scrofulas. z oximel ex eis aut semis ipsius soluit apostemata splenis. ¶ Et si frequentat vomitus cũ eis, quenit sciatice et podagre z doloꝛi renũ: Dosis eius ē ꝓprie fo. a z.ij. vsqꝫ ad. v. semini eius a z.ij. vsqꝫ ad. iij. vel iiij. ¶ Dyas. Semē eius et flos bibitus cũ mulsa humores vomitiꝫ purgat. ¶ Paulus. Uirtutē habet ꝓstringendi. ad fluxũ menstruorum valet fomentũ ex aqua decoctionis eius. suppositorium etiã ex puluere eius et succo plantaginis. valet etiam contra dissinteriam predictum fomentum.

Capitulum. cxcix

Gith. Nayma. Hũb ē genus legumis sile cimino in ꝙntitate: sed nigri coloꝛ z in pane dulcoꝛãdo imponit. ¶ Dias. Hũb est herba ꝙ in segetibꝫ crescit. cuꝰ semen nigrũ minutũ: odoꝛe suaui. relaxat cũ z calefacit. ¶ Pla. calx est z siccũ in iij. gra. Et ē herba ꝙ inter frumẽtũ oꝛit. semen nigrũ z ꝙ si triangulũ facit. Aliꝙntulã hz amaritudinẽ. vñ diuretica est. ꝓfutē hz dissoluendi z ꝓsumẽdi. ¶ Pli. lib. xx. Hũb ex grecis. alij melachiõ. alij melaspermon vocãt optimũ ꝙ excuratissimi odoꝛis.

Operationes

¶ Dyas. Hũb potatũ vrinã z mẽstrua puocat lũbricos expellit. impositum ꝓ tumoꝛes aut vuricas soluit. Est etiã desiccatiuũ ac leptonticum. ¶ Lepras ac ꝓrucas appositũ tollit. pigues ac glutinosos atqꝫ ꝓstipatos bũoꝛes digerit. ¶ Catarrũ sanat calefaciendo si puluis eius ligef in linteolo z ad nares sepius apponat vt ex eo odoꝛef. Lũbricos aũt enecat comestũ vel ꝓtrusuꝫ extrinsecꝰ ventri appositum. ¶ Plate. Cõtra opilatiõem epatꝫ ac splenis. et renũ straguriã: dissinteriã: yliacã passionem. z doloꝛẽ stomachi ex vẽtositate dat vinum decoctis eiꝰ z puluis eiꝰ in cibis. Valet et cõtra emoꝛroidas inflatas. ¶ Cõtra lũbricos etiaꝫ dat puluis eiꝰ cũ melle. vz z ꝙmes aurũ. ¶ Pli. Decet ꝓpẽtũ plagꝫ z scorpionũ. Illiniti ex melle et aceto reperio. Incensoqꝫ serpẽtes fugari. bibit ꝙ. i. ℈. aranꝰ. ¶ Capitis doloꝛes illinitũ ex aceto et infusum naribꝰ: dentiũ doloꝛes coctum cum aceto mitigat.

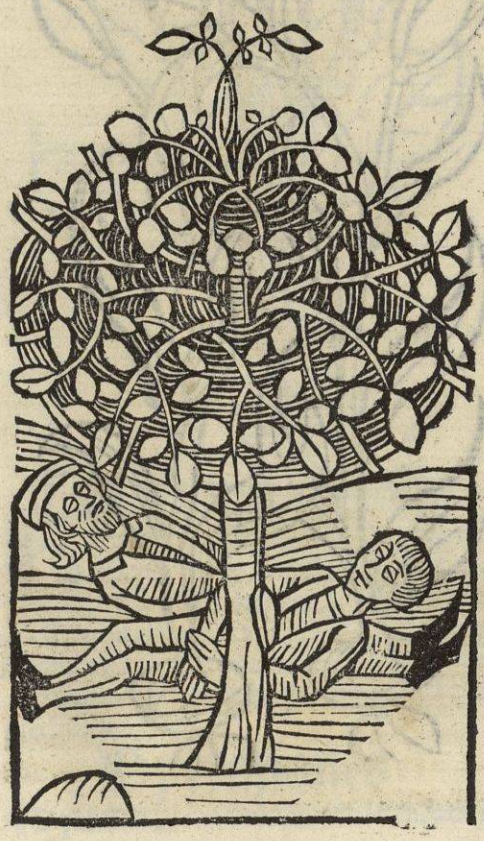

Capitulum. cxcx

Gummi arabicũ. Sera. li. agg. ca. sanꝛ gli arabi. i. gũmi arabicũ. Et est gũmi qđ repit sup arboꝛem acacie. sicut alie gũme. ꝙ arboꝛ noiat a galle. z melius ex eo ē qđ ē ex hac arboꝛe sile ꝛmiculis in figura sua. Coloꝛ eiꝰ est sicut vitrũ clarũ. et nõ hz lignũ. secundũ ꝓ post ipm ē albũ: sed illud quod ē sile sordicie reꝛine puri est malũ. fri. est z sic.

A ¶Sera.auc.Bal.vna ē ꝑtus eius q̄ desiccat
z alia ē ꝑtus eius q̄ ꝯglutinat:et aufert asperi-
tatē:z frāgit ꝑtutes medicinaꝝ acutaꝝ.z lenit
asperitatē pectoris:z stringit ventrē:z fortificat
intestina:z meliorat ossa fracta q̄n̄ sit emplin cū
eo.z cōuenit malignitati vlcerū pulmonis.

B ¶Et auc.Habiz.Dicit q̄ ē hu.parū z retinet
ventrē q̄n̄ nimis fluit.z ꝯglutiat intestinū in q̄
est tena simon.z ꝯsolidat ossa fracta q̄n̄ fit em-
plastrū cū eo z sedat tussim q̄n̄ retinek in ore et
L trāsglutik q̄ in de soluik. ¶Aut si misceatur ali
quib medicinis cōferētib ad tussim z vlceribꝫ
D pulmonis q̄n̄ bibik ex eo. ¶Ē cōuenit obtalmie
et rectificat medicinas laxatiuas q̄n̄ misceatur
E cū eis.et phibet acuitatē earū. ¶Et frangit
vomitū q̄ ꝓuenit ab eis.et q̄ntitas dosis eius
ad tussim.et ad retinēdū ventrē aureos.i.quā-
F do miscek cū alīs medicinis ē aurei.v. ¶Bul-
calim eben aben azarin.li.qui dr seruitor. For-
ma assandi gūmi arabicū est sicut oīes alias
gūmas.qui vult assari gūmi arabicuz oportet
vt frangat illud in frusta ad magnitudinem
ouobi.deinde accipiat patellā z calefaciat eaz
et auferat ab igne.et ponat sup eā gūmi arabi
cū.et misceat bene sine intermissione donec al
bescat.et si nō albescit ꝑma vice.iterū calefaci
at patellam vt ꝓius donec fiat albū:et eodem
modo fit ex alīs gummis.

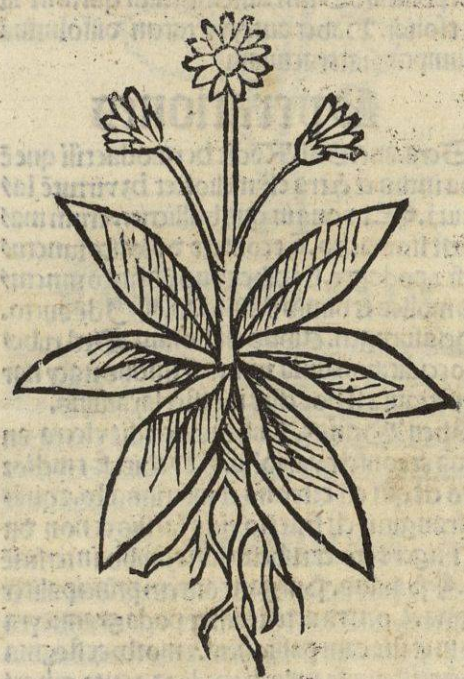
Capitulum.ccxxj.

Auser vel hausor.Aui.
in.ij.li.ca.facit q̄ scribik
hausuz:sed in ara.ē hau
ser Et hausor ē lacticinū
q̄ddā z nō ē taxus:vt q̄dā
dicūt vel spēs ei9:sub cu
ius vmbra picītanī dor
mientes:vt Dyas.dicit.
Flam hausor est lacticinium.et taxus est ar-
bor magna et vmbrifica.

Operationes

A ¶Sera.li.ag.cap.bau.Hausor ē planta hīs
lata folia.z nascik in vno tpe anni.z hz ꝓcauū
B q̄ egredik ab oculis ramoꝝ suoꝝ z a locz flo
rū eius. ¶Et colligūt ab eo hoies rē ꝓuenien-
L tē.z succo ei9 ē amaritudo.z egrediunk ab ea
mala sicut testiculi camelorꝝ. ¶Et egredik ob il
D lis pomis q̄dā res adurens:ita q̄ nō pōt fieri
cauterīū cum re meliori ea. ¶Et implenk ex ea
culatre et pulmaria.et noiak etiā arbor eius
coberea.et q̄n̄ incidunt folia hausor emittit
tūc lac q̄ colligik in mense Maij. Et ponunk
in co coria:et nō remanet pilus in eis.et vnuz
vas impletur ex duob impressionib. ¶Et li-
E gnū hausor est leue grossum rectū pulchrū rc.
Alius hausor ē vna ex speciebꝫ titimalli.

Capitulum.ccxxij.

Hermodactilus. Joh̃. mesue. Hermodactilus est radix habens mōtanes: eius alius lōgus sicut digitus. alius rotundus. sed melior est rotundus. z eius aliꝰ albus. alius rubeus: aliꝰ niger: sz melior ex his ē qui ē albus vere albedinis intus z extra. z q̃ est grossus et duriciei mediocris. Aliter aūt facti mali sūt. Sera. li. ag. ca. Sturagē. auc. Dyasco. Sturagen siue suragen. i. hermodactilus est herba que floreſcit in fine autūni. et ē eius flos albꝰ simil in figura sua flori croci. Deide emittit folia silia foliis bulbi in quibꝰ ē humiditas adherens manui. et habet stipitē in longitudine vnius palmi porrectū. eius colꝰ est albus declinās ad nigredinē. et habet radicē cuiꝰ colꝰ est niger ad rubedinē declinās. sed quando aufertur corter: apparet radix interius alba: mollis: dulcis saporis: z plena hūiditate. q̃ grece vocat coliricon: vt apparet in ꝓpria littera. Est āt radix ipsa rotunda similis cepe bulbi. z radix ipsa habet in medio sui scissuram et qua egredit stipes super quem est flos. multū nascitur in loco qui dicitur charin. et in terris que dicuntur guagna. Et hec radix et alia operat vt infra ¶ Paulus ca. de hermo. Hermodactili sunt calide z sicce in ꝓncipio secundi gradus Herba est circa radices eius tuburositates inueniūt que colligi debēt et vsui reseruari. In est ate colligunt z reseruant: per annū vnū seruari possunt. Sunt autē eligendi qui sunt albi et solidi. Habet autez virtutem dissolutiuā cōsumptiuā: attractiuam

Operationes

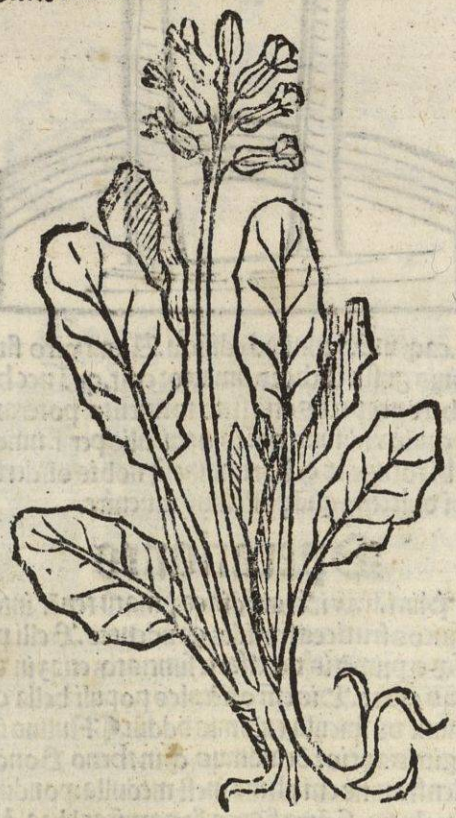
A ¶ Sera. auc. Bal. Radix hermodactili que ē alba intus et extra est melior. et hz virtutē laxatiuā. ¶ Et aqua in qua bullierit: verum magis est stomacho. Et confert doloribꝰ iunctu-
B rarū z podagre. Exhibendus ē hūtibꝰ iunctu-
E ras molles et nimis humidas. ¶ Idē aucto. Hesa surugen. Albus est bonus. Sed rubeus occidit: non quia nimis frigidus ita q̃ narconset: quia si hoc esset nō esset laxatiuus.
D ¶ Aben Meluay. Rubeus occidit vlcera antiqua et confert variolis. ¶ Habit. Et melior ex eo est qui est exterius et interius albꝰ. z quādo frangitur est fractio eius facilis et non dura. Niger vero et rubeus sunt ambo interficiētes. ¶ Paulus. Purgant autem ꝓncipaliter
F flegma. Contra arteticam et podagram: cyragram et iliacam passionem. z morbꝰ ex flegmate nō existente se. valet benedicta acuta ex hermodactilis: yera logodion: theodoricon: anacardina. ¶ Contra sciaticam podagrā z cyragram succus feniculi cum melle decoquatur: z cum tali melle detur. z. ij. hermodactilorū. z. z. i. seminis feniculi et fiat electuarium quod more benedicte potest sumi ¶ Et nota q̃ in dosis
H debēt poni vncie due vel tres hermodactili.
I ¶ Contra yliacam passionē fiat decoctio mellis addita aqua ne exuratur: et ne mel exeat: et ex illo melle additis z. ij. hermodactili et cynamomi detur pulvis hermodactili: superfluam carnem corrodit.
K ¶ Pulvis eius conficiatur cū sapone gallico: et licinium intinctū fistul. imponat et iam pulvis eius cretico. Confician cū aliq̃ medicina cerebrū confortante. Et fluellū de bombace intinctum naribꝰ si immittur cerebrum confortat: et polipum corrodit.
L ¶ Johānes mesue. Solutōne educit flegma grossum: z a iunctur' ꝓprie. et est medicina magna arretice et podrage sumptus z cataplasmatus: z ꝓpria cū farina ordei.
M ¶ Et vitellis ouorū aut mica panis pinguis et vitellis oui. et vsus eius impinguat corpus: z augmentum facit in sperma te.
N ¶ Et est medicina bona vulneribꝰ. abstringit cū sordes corū et cōsumit carnes putridas in cis. Dosis eius est ab aurco vnoz q̃ ad duas Conseruatur aūt per annos tres.

Hermerocalles. Platea. Hermerocalles: id est planta vt bulbus ematicos q̃ manducat. fructus eius ẽ sicut narcisus. differens ab eo in flore tãtũ. ¶ Dyas. caHermerocalles. Hermerocalles aut cathalepten velut bulbi ematicus. Folia habet z hastã similẽ lilio: in initio cũ inceperit apire flores lilij ostendit tres vel quattuor: sed postq̃s floruerit viridem facit colorem bonũ z odoratũ. Radix eius in magnitudine similis est bulbo: sed paulo maior.

Operationes

A ¶ Dyas. Hec si bibita fuerit: humorem sordidum matricis excludit. ¶ Menstruis iperat.
B Folia eius cathaplasmatibus adhibita cõbustionibꝫ medicant.

Capitulum. ccxxiiij.

Herba paralisis. Platea. Herba paralisis: siue herba sancti petri siue paralitica siue arthetica: que omnia idem sunt et est herba cuius folia florere incipiunt tẽpe hyemis: q̃ se extendunt in terra quasi citrina vt alis fagus. florem citrinũ pfert ca. est et sic. cõplexionis.

Operationes

A ¶ Dyas. Hec herba doloribꝫ medet membrorum

Foliũ eius z flores hũida et non sicca q̃ ponunt sup empetiginẽ et pannũ expellit cosz resoluit oẽm sup fluitatẽ. ¶ Et ꝓuenit habentibꝫ B
catarrũ: et mitigat dolorẽ capitis illis q̃ sũt frigide cõplexiõis. ¶ Et oleũ eius est imanium E
in hyeme. et si hñs calidã cõplexionẽ: odoret nimiũ de ipso cũ est viridis. ¶ Idem Aben mesuay. Confert humiditatibꝫ et flegmati salso et senibꝫ frigide cõplexionibꝫ et confert doloribꝫ iunctarũ. ¶ Remouet loq̃lam amissam ꝓpter apopleziã vl paralisim in potu sumptum eius succus auriũ. i. vel. ij. E

Capitulum. ccxxv

Herba grassula. Actor. Herba grassula ẽ herba de qua inuenit maior z minor. Et minor est vermicularis. de qua habet in ca. vermicularis inferius de V. Maior est herba hñs folia tenera et pinguia: in q̃rum superficie ẽ borra

Operationes

¶ Valet ꝫ ignis arsuras. succus eius curat ramicẽ puerorũ. ¶ Si accipiant folia grassule z A
cime oliuarũ et terant subtilr cũ axungia porci recenti. et exꝑmat per petiã. z buliat cũ modico vino albo quibꝫ admisceat mastix et oliba numꝫ et postea vngatur. B

Capitulum.ccxxvi.

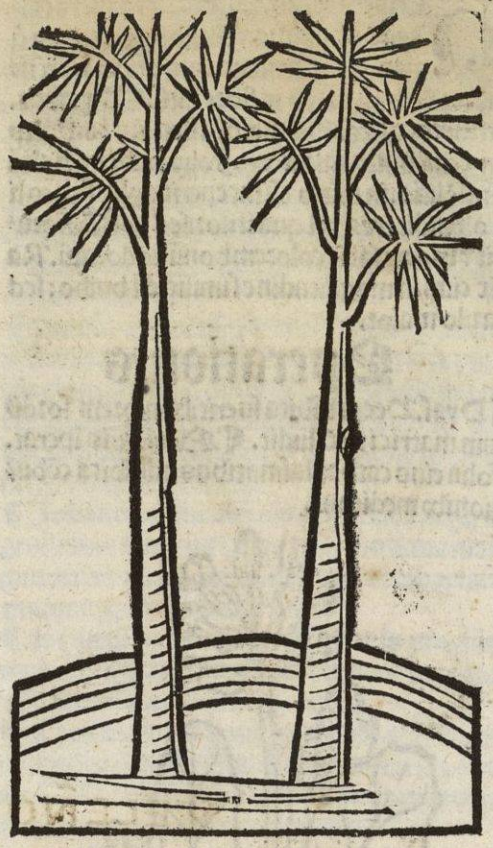
HErba ferida. et ē herba subtilib⁹ foliꝭ hālis herbe q̄ vocaf abrotanū plena seminib⁹ similātib⁹ semib⁹ lubricoꝝ. sapor ei⁹ tendit ad amaritudinē no ciuaz: cuius odor ꝛ sapor ei⁹ ē amar⁹ cū aliq̄ salledie ꝛ stipticitate pauca. ꝛ ē calidior absynthio: ꝛ debilior abrotano.

Operationes

A ¶ Est mala stomacho: et claudit orificia venarū matricis: sic q̄ cathaplasmata supra vētrē calida. ¶ Constringit sanguinē exeuntē post partū: et tpe menstruandi.

Capitulum.ccxxvii.

HArūdina siue barundina. Actor. Barundinam ponit. Isi. inter arbores. et hoc (vt videf) ꝓpter q̄sdā speciales q̄rū tanta crassitudo ꝛ magnitudo esse dr: vt ex illis naues et edificia fabricent. De ceteris autē dictū ē apud Isi. inter herbas occultas et inter satiuas. ¶ Alex. in epla ad Aristo. Post victoriā nr̄am de Dario rege obtentā: acceptis centū q̄nq̄ginta ducib⁹ indoꝝ: q̄ breuitates itinerū nouerit: cū p̄geremus ꝑter flumē apparuit. cuius ripā barūdo pedū sexa genū vescebat pinoꝝ abietūq̄ vincens in crassitudine robora. eaq̄ indi vtunf ad edificia. Aqua vero fluminis gustu ellebozo amarioz erat. quā nec bō bibere nec pecus etiā sine tormento poterat. Deinde vidimus boues nauiculis per flumen vehi rotundis ex barundine: q̄ nobis oñdert vbi dulcem a quā possemus inuenire.

Operationes

¶ Plini. li. xvi. Barūdines p̄ matū tenēt inter aq̄ticos frutices frigidis gaudentes. Belli pacisq̄ exp̄imētis necessarie sunt: atq̄ etiaz in delicijs grate. His cū orientales populi bella cōficiunt vū spicula calamis addūt ¶ Nullus āt sagittis aptior ē calamus q̄ in thebano Bononiensi amne cui plima inest medulla: pondus q̄ volucre. Lōtra flatus q̄ paruica. libra. q̄p pene non eadem gratia belgicis

¶ Hec est creticis cōmendationib⁹. q̄ q̄ preferant indi. q̄rū alia quibusdaz videf natura: q̄ et hastarū vicē prebent additis cuspidib⁹. Barundo denicq̄ indica arboreā habz amplitudinem: q̄lis videf in tēplis. Folia vero brevia. nauigozūq̄ vicem prestāt (si credimus) intermedia singula. ¶ Pli. li. xvii. Illa que nascitur in India et syria odoꝝ vnguētoꝝq̄ causa. Urinam mouet cum gramine vel apij semine decocta. menstrua q̄ citat motu. ¶ Hydropisi prodest ac tussi etiam sufflitu.

VELEÑO

Capitulum.ccxxviij.

Jusquiamꝰ. Jsiõ. Jusqa mue ẽ herba sic a grecis appellata: ꝛ a latinis herba calicularꝛ ꝺr: eo qꝺ caliculi eiꝰ in figura cãcaro rũ nascãt vt ꝛ mali puni ci. q̃rũ ora serrata sẽt hñ tes intrinsecꝰ semia pa paueris silia. Hec herba ẽ insana. vocat eo qꝺ vsus eius periculosus ẽ. deniqꝫ si bibat vel edat insaniã facit vel somni imaginẽ turbidã Diaſ. ẽm translationẽ nr̃am ca. de Jusqamo. Jusquiamus frutex est parue hastaꝛ habẽs grossiozẽ et folia lata et oblonga tũisa: nigra ꝛ aspera. iuxta cuius hastas sũt capita plena semine. Sed Jusquiami tria sunt genera. vnum purpureum florem habens: et semen nigrum: folliculos duros ꝛ spinosos. Alterũ vero florꝛ res mellinos hꝫ ꝛ folliculos molles. semẽ obtusuꝫ sicut erisimõ. ãbe ẽo ille maniã pꝫtat ꝛ narcotice sẽt ꝛ minꝰ vsuales. Tertiũ ẽo genꝰ ẽ cuius vsus frequentat. folia hꝫ pinguia ꝛ mollia: et chili. succi plena: flozes albos et semen album pferens. Nascãt in locis maritimis ꝛ in ripis. semen vero vtile est album: quod minꝰ si in uẽtũ fuerit rufum fecundat. Nigrum vero inutile ẽ semen eius et folia exiccant. hasta ipsius tusa et expressa. Hic succus in sole siccatus est. qꝫ vtilis est vsui post annũ. semen eius siccũ in calida missum tundit ꝛ exprimit. est vero succus melioꝛ viridis q̃ siccus. Multi vero farine triticee succum eius admixtum factis trocis reponunt. Bal. viij. sim. far. ca. de Jusquiamo ẽm translationẽ arabicã. Jusquiamꝰ cuius semẽ nigrũ ẽ. et signũ sup hoc qꝫ sit semẽ nigrũ: est qꝫ flos eius ẽgit ad rubedinẽ. facit maniã ꝛ subeth. Jlle ẽo cuius semẽ subruſuꝫ est: cognoscit in hoc qꝫ flos eius ẽ citrinus. et ẽ propinquus ꝑmo in virtute. et ꝓpter hoc oportet qꝫ caueat ab his ambabꝰ speciebꝰ nõ vtatur q̃s eis: qꝫ nõ est iuuamẽtũ in eis: sed occidunt Jusquiamus vero habens semen albũ et florem albũ. est cõueniens vsui medicine. et est in tertio gradu fri. et sicc. ij

Operationes

¶ Dyasc. Utilis est succus semini viri in volũtario. Confectionibꝰ collyriozũ mixtus rem. A
risicdũ ꝛ calidũ cõpescit

¶ Dolorẽ auriũ mitigat. Stericas causas me B
dendo cõpescit. mixtus polente. vel vt cathaplasma adhibitus tũores spargit.

¶ Semẽ eius oia silr facere nouit. maxie tuſ L
sientibꝰ subuenit ꝛ catharrũ soluit. reuma oculozũ et dolorez cõpescit. obulo vno cũ semine miconis et mulsa mixtus et bibitus fluxui matricis et sanguinẽ reijcientibꝰ opitulat.

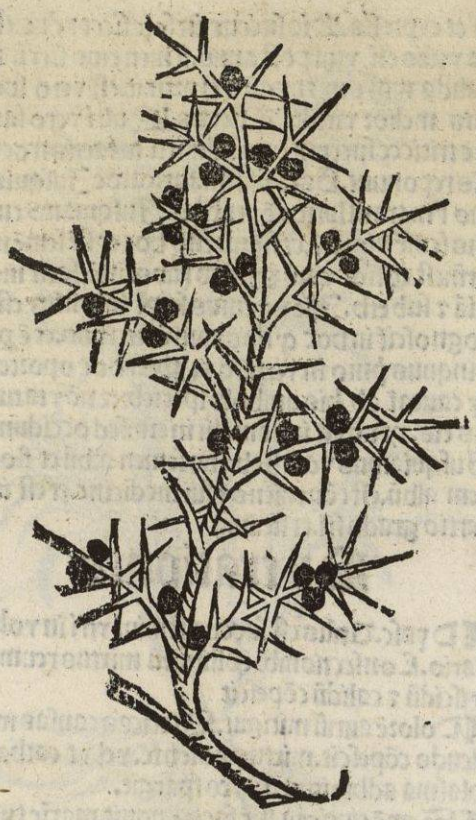
¶ Semẽ eius solum: podagricis auxiliũ vino P
mixtũ et cathaplasmanbꝰ adhibitũ: tumorem testium et mammarum soluit.

¶ Multi aliꝰ ecathaplasmatibꝰ necessario mis E
cent. folia eiꝰ maxime cũ polenta mixta et in cathaplasmanbꝰ adhibita ꝛ dolorẽ tollũt. cũ vino bibita aut q̃ter febres empiales prohibet.

¶ Eocra sicut olus et comesta statim maniaꝫ F
faciunt. Radix eius cocta in aceto ꝛ dolorẽ dẽtium oris retenta mitigat.

Capitulum.ccxxix

Juniperus. Jsi. Juniperus grece dicta est. siue qꝫ ab amplo in angulũ sinit. siue eo qꝫ ceptũ ignẽ diu teneat. ita si prunę eius cinere cooperte fuerint vsqꝫ ad annum perueniant. Piro enim grece. id est ignis latine. Juniperus autem alia parua est. alia magna. Pli. li. xij. Piperis granũ: cuius arbor in Jtalia nascitur. Juniperi baccis mire vim trahentibꝰ adulterant. Sera. li. ag. ca. halbil balach. i. iuniperus est vna ex speciebꝰ cipressi masculi. Et oẽs sunt q̃tuoꝛ species. ꝛ sũt iuniperꝰ et habel. i. sauina et zerbi et garai. i. iunipe

rus q̃ no ĩak arconas: Est et ea alia magna: alia parua. et hz fructũ quẽdã: cuius fructus est magnus sicut Habach. z in lr̃a habel dicit sicut zaroz. z q̃dã cui⁹ fructus ẽ parus sicut faba: nisi q⁹ ipe ẽ rotundus tot⁹ Hal'. vi. sim. far. ca. de iunipero. Uirtus arboz huius ẽ ca. z sic. in. ij. gradu. sz calidita⁹ ipius fructus ẽ fm ħ. sed siccitas ei⁹ ẽ in ꝓncipio tertij. Et idẽ Sera. Sauina ẽ illa q̃ oz brachos siue brachcos z non hz fructũ. z nos de illa dicemus in capi. Sauina. infra de s. Sed zerbin ẽ illa que dicitur padras. et habet fructũ sil'em fructui cipressi: nisi quia ẽ minoz eo satis. Et ẽ ex zerbin parua spinosa. et fructum similẽ fructui iunipe ri: cuius magnitudo est sicut granũ mirti. sed ẽ rotundum. et virtus zerbin est calida z sicca in. ij. gradu. Sed gara ẽ species parua respectu zerbin. Hemozia eius veniet in ca. laurus del.

Operationes

A ¶ Archeutos siue Arconos. Juniperus magna et parua. Ambe calefaciũt z subtiliant. et ꝓuocãt vrinã. Et q̃n fit fumigatio cũ eis expellit venenosa reptilia. Et habet fructus: cuius q̃dã reperit in magnitudine auellane: et q̃dam in magnitudine fabe. nisi quia ẽ rotundus: et habet odoꝛẽ bonũ: z ẽ dulcis bñs in se aliq̃n tulũ amaritudinis: ¶ Dyas. ca. z e iunipero fz trãslationẽ grecã. Juniperus arboz alia ẽ qua alia magna: sed utreq̃ acriozis sunt ꝓ tutis atq̃ mictualis et insensibilis. ¶ Auer. ĝnto colliget ca. de iunipero. Juniperus que vocatur abel ca. ẽ z sic an. iij. gra. ¶ Paulus ca. de ꝓnice Bũmi ipsius arboris ẽ vernix.

¶ Itẽ Dyas. Prunis imposite fumigio: serpẽtes fugant. fructꝰ eius iocũdus ẽ et odoris sũmi si in oze detinet. z customachus ẽ. et coraci vtilis est. tussim sedat. ¶ Ventrẽ z inflationes sedat. tortionibꝰ q̃q̃ bibita subuenit. Contra venena ꝓstat auxiliũ. diureticũ est illi adiutoꝛium. Spasmatibꝰ et reumatibꝰ prodest

¶ Offocatiões stericas tollit. Appellat autez a grecis archiotides. succus eius medet vipera vexatz ¶ Succꝰ eius extinctus atq̃ cũ aq̃ illitus lepꝛã despuit. Limatio ãt ligni eius potui data interficit. Lachrymꝰ eius potui datus tussim: ventrẽ atq̃ perotidas sanat.

¶ Auer. abel ꝓuocat vrinã z menstrua plus oĩ alia re donec facit mingere sanguinẽ. Et facit aboꝛsuz z extrahit fetũ mortuũ. Pro illa specie lege Sauinam infra de s.

Capitulum. cxxxx

i Uiube. Auicen. li. ij. Jujube. meliores sunt. maiores earũ frigide sunt in ꝑmo

equales in ficcitate ꝛ humiditate. et sunt declinantes parum ad humiditatem. et nutrimentum earū et digestio sunt difficilia. et sermo q̄dam in eis bonus ē ille quem dixit Halienus. Non reperiuubas in conseruanda vanitate et remouenda egritudine aliquid operantes. sed reperi eas difficilis digestiōis et pauci nutrimenti.

Operationes

A ¶ Auicenna. Confert acuitati sanguinis caliditi et extimo q̄ illud est ꝓpterea q̄ ingrossant
B sanguinē et viscosum faciunt ipsum
¶ Et illorū extimatio qui putant q̄ ipse clarificent sanguinem et lauent eum. est extimatio corrupta ad quam ego non declino
E ¶ Idem Conferunt pectori et pulmoni. Sūt mali stomacho difficilis digestionis. extimant quidam q̄ conferunt dolori renū ꝛ vesice

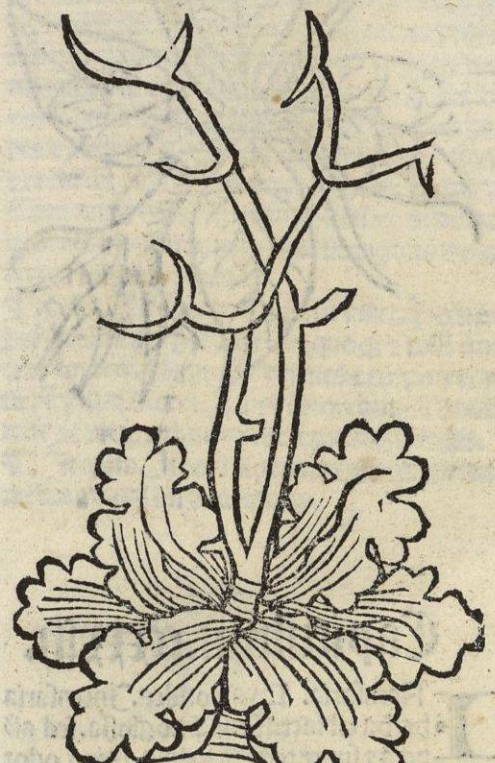

Capitulum. ccxxxj.

Iuncus. Sera li. aggre. ca. Dis. aucto. Dyascoridis. Dis: idest iuncus. est herba cuius due sunt species. Una ipsarum habet acutas summitates: et ista etiam species similiter diuiditur in duas. quia ex ea est q̄ non habet fructum. Alia est que habet fructū nigrum et rotundum. et canna huius speciei ē grossior q̄ canna alterius. et est tertia species que habet cannam grossiorem adhuc et magis cannosam q̄ supradicte due species. et huius speciei fructus qui est in summitatibꝫ eius est similis fructui iunci supradictarum spērum

Operationes

¶ Idē aucto. Halieni. Huius herbe sunt due species, vna earū est subtilior et durior. ꝛ alia grossior et melior. ¶ Fructus huius secunde speciei facit dormire. sed species ꝓma est similiter duarum specierum. Una que non facit fructum et non est in ea ūa mētū aliquod in medicina et alia facit fructū: ꝛ facit somnū: nisi q̄ est debilior q̄ ꝓma. et ista species facit sodaz A B
¶ Et substantia istarum duarum specierum est cōposita ex terrea pauca frigida pauce frigiditatis: et substantia aquosa ca. pauce caliditatis. et desiccat et infrigidat ꝛ est narcotica E
¶ Et due sunt spēsq̄ assantur in igne: ꝛ sumūtur in potu: stringunt ventrē: ꝛ abscindunt superfluitatem menstruorū. ꝛ desiccant q̄ descendit ex humoribꝫ ad partes inferiores. D

Capitulum. ccxxxij

Iudaica. Dyas. cap. hierob. i. Judaica. et est herba porrecta virgultis vltra cubitum. geniculosis cū foliis ꝑ intervalla distantibꝫ tanq̄ quercus incisis et subalbidis Ures habet acres et mictuales.

Operationes

A ¶ Dyasc. Facit ad capitis z epatis dolorē. Et ad serpentis morsum et aranearū et rabidi canis. Calculus expellit.

B ¶ ydropicos sanat: vulnera recentia suppositā curat. facit ad eos q̄ induratas venas hñt

L ¶ Et cibū ejiunt propter parotidas strumas collo ligatur

D ¶ yctericos sanat. z. i. ex succo foliorū z nardi .z.iij. et paululū myrrhe ex aqua sciatis. iij. potui data. radicem huius qui secum habuerit a serpente tutus erit.

Capitulum.ccxxxiij.

IAcensaria. Dyascorides. Incensaria herba est facta sicut arnoglossa. sed aspera z super terram spansa. cuius odor est sicut odor thuris habens in costis aliqualē pilositatez: et albedinē sicut cnula. Et folia habent formam aliqualiter cordis nascentia.

Operationes

A ¶ Dyasco. Desiccat humiditatem pectoris: et confortat neruos

B ¶ Et valet ad coxigam.

Capitulum.ccxxxiiij

IAdicus. Sera. lib. aggre. cap. Filech auc. Dyas. Est de ipso domesticus z silvestris. Et domesticus ē ille quo tinctores vtunt. Cuius foliū est simile folio plantaginis: nisi quia est magis viscosum z fortioris nigredinis. et habet stipitē longitudinis brachij vnius. Sed agrestis assimilat domestico. nisi q̄ foliū eius est magis simile folio lactuce: et habet ramulos lōgos plures graciles cū multis ramusculis: quorū color tendit ad rubedinem: et in summitatibus ramorū sunt vagine multe similes linguis. Et est in eis semen. et habet florem paruum subtilem. Et idem auc. Bal'. Domesticus est ille quo vtunt tinctores sapor eius est amarus: stipticus: et virtus eius est q̄ desiccat fortiter sine acumine. ¶ Et idem auc. Aloesme. Est arbustum puluerulentū: eleuaturq̄ cū stipite suo longitudine vnius brachij: z hz germina ramorū. In sūmitate sua ē flos sicut flos coriādri: z siccat et terit: et ponitur cum alcanna. Dicunt quidam q̄ achlemi. indicus est arbor nilet charis: et nesme sunt idem. Et idem aucto. Isaac benaram alcat et nesme sunt idē. Et est balbac: z est planta hñs foliū longum plus q̄ folū salicis. Et assimilat folio faseoli coloris quasi aurei: sed maius est et est calidū et siccum z stipticum

Operationes

A ¶Sera.auc.Bal.Uirtus indici incarnat ꝛ reſoluit ꝛ cõglutinat vlcera q̃ ſunt in corporibus duris.etiam ſi fuerint in capitibꝫ maſculorũ.ꝛ abſcindit fluxũ ſanguinis et diſſoluit ꝛ minuit ap̃ata mollia.et confert vlceribꝫ putridis ꝛ coroſiuis. ¶Idẽ auct. Dyaſ. Emplaſtrũ cuz foliis eius confert apoſtematibꝫ et vlceribꝫ. Fiã in principio ipoꝛũ conglutinat ea ſua caliditate et abſcindit fluxũ ſanguinis. ¶Et curat formicam ꝛ heriſipilã. Et a greſtis fortioꝛ ẽ fructus.ꝛ cõfert ſplenericis qñ bibit.et fit emplin cũ to.et iuuat plus q̃ primus.

Capitulum.cxxxvi

ISopus.Platearius.Ysopus eſt calidꝫ ꝛ ſiccꝫ in.iij.gra.Uirtutẽ habet ſm folia et flores:non ſm radicẽ. In eſtate cum flores producit colligit:in vmbroſo et non fumoſo loco ſuſpendit et deſiccat:in medicinis abiectis ſtipitibꝫ flores ꝛ folia ponunt:p annũ ſeruant.virtutẽ habet diureticam diſſoluendi attrahendi:conſumendi.

Operationes

A ¶Iſi.Ysopꝫ ẽ herba purgãdis pulmonibus apta.Uñ in veteri teſtamento aſpergebant cum faſciculis yſopi q̃ agni ſanguie volebant mundari.Faſcit in petris berens ſaxo radicibꝫ.

¶Papias.Ysopus eſt herba humilis:calefacit et flegma deducit.eius radicibꝫ nihil fortiꝫ ꝛ penetrabilius inter ſaxa. ¶Platearius.Cõtra tuſſim frigidã valet vinũ decoctionis eius et ſicuũ ſiccarũ.ad idem valet electuariũ qđ fit ex ea ſcz et yſopo. ¶Auicen.Ysopus alia ẽ mõtana.alia ortiua calida et ſicca in tertio.et eſt ſubtilis ſicut origanũ. Potus eius calorem bonũ facit.et eius gũmera veſtigia in facie abſtergit. Cum vino bibita reſoluit apoſtemata dura. ¶Confert pectori et pulmoni patientibus diſſuriam et tuſſi antique. Soluẽdo aũt educit flegma et aſcarides et vermes. ¶Valet etiã ſpleni et ydropiſi. decoctio eius cũ aceto et oxi melle ſedat dolorẽ dentis. Et vapor decoctionis cũ ſicis cõfert ſonitui auris. Et ipſa etiam cocta fit emplaſtrũ:rarfati ꝛ ſanguini mortuo ſub palpebra. ¶Cõſtantinus.Ysopus calidꝫ eſt et ſic.in tertio gra. Succus eius cũ ſicubꝫ coctus:et melle et ruta bibitꝫ apoſtemata pulmonis anbelitus et duricies tuſſim et catarrum ad gulã de capite deſcendentem curat.lumbricos occidit. Apozima cum melle groſſos humores diſſoluit. ¶Idem. Si cum ſicubꝫ ſiccis vratur:et ventrẽ humectat et cutem clariſicat Cum aceto cocta ſi os tñ abluat:ex ea dolorẽ dentiũ amputat.auribꝫ inde fumigatis dolorem et ſonitum placat.

¶Raſis.Ysopus vt origanũ valet.Pectus ꝛ pulmonem purgat. Aſmati quoq; ꝛ tuſſi antique confert. Flegma et vermes e corpore educit. ¶Plini.li.xxvi. Ysopi q̃nq; rami cũ duobꝫ rute ac vicis tribus decocte toxa ceꝫ purgat.

¶Iterum.Ysopi faſciculus cum quadrante mellis ad tuſſim decoquitur.

Capitulum. cxxxvj.

Isopum humidū. Dyasco.ca. de ysopo humido ſm trāſlationē noſtrā. ysopi cerotū eſt q̄ſi ſordes. z ſuccus lanarū ſuccidarū que hoc modo colligit. Lane ſuccide z ſordiſſime mox detunſe mittunt in vas aq̄ calidā hās: z ſic accendit ignis vt aliquid feruecat: deinde refrigerat. z q̄ ſupnatauerit in modū pinguedinis abradit manu: z vas ſtāneū abſtergit. z ſic ipm vas replet pluuiali aq̄ z coopertū tenui linteo ad ſolē biduo ponit. et ſic tertio die aqua delimpidat z reponitur. Adulteratur cū pinguedine et cera. ſz intelliget q̄ ſincer odorē lano ſuccidi ſeruat. Sera. li. aggre. cap̄. Cēſaraffab. Et eſt pinguedo q̄ eſt in lana. que fit in hūc modū. Accipe lanas ſuccidā vel mollē: et laua eam cum aqua calida: et in ſole calido. et exprime totū quod i ea eſt ex lorde. z pone ſordiciē illā in vaſe habēte orificium latū: et proīce ſuper eam aquā infundens ab alto cū impetu vt ſpumā faciat. Deinde agita agitatione forti vt multam faciat ſpumam ſuper aquam abſterge aquā marinā cum impetu donec ſpuma ſedetur omnino: et tunc tolle pinguedinem ſupernatantē: z pone in vaſe terreo. deinde proīce i vaſe iterq̄ aquā aliam z agita ſicut feciſti primo. et proīce ſup ſpumā eius aquam marinā: z dimitte ſedari ſpumā z collige eam. Et facias hoc quotiens ſpumam videris. deinde accipe pinguedinem quam aggregaſti z malaxa eam cum manib9 Et ſi aliquā in eis inuenies ſordē: extrahe ipā aquā agitando. Et facias hoc totiens donec videas ipſam albam z puram pīguedinem ſine admixtione alicuius rei. z cum hoc feceris pone in vaſe terreo z ſerua.

Operationes.

A ¶Sera. Melior ex ysopo humido eſt illud quod eſt molle quādo tangitur ſine aſperitate habēs odorē lane ſuccidi Et q̄ diſſoluit non apparet ibi aliqua groſſicies ſicut in adulterata. Et virt9 huius eſt calefactiua: mollificatiua vlcerū induratorū. z proprie vlcerum matricis quando miſcetur cum melle et butiro.

B ¶Et quando ſit ſuppoſitorium cum eo purificat menſtrua z expellit fetum z ſecundinam. Et quando miſcetur cum ſepe anatis cōfert vlceribus ani z vlceribus virge z teſticulorū et exiſtentibus circa loco illa.

C ¶Et confert pruritui lacrimaliū oculi z groſſicieci palpebrarum. Et ponitur in vaſe nouo ſupra lenem ignē: z dimittit donec veniat pinguedo eius: et fiat cinis. et eſt conueniens cinis in collirijs et medicinis oculoꝝ.

D ¶Et cōfert morſibo venenoſis z fluxui vētris antiquo z vlceribo inteſtinorū.

E ¶Et abſcindit fluxū menſtruorū: et diſſoluit ſanguinem congelatum in ſtomacho. et quando ſumit in potu mundificat vlcera pectoris et pulmonis.

F ¶Et quando miſcetur cum butiro z fit naſcale cum eo poſt mundificacionem matricis: z p bibet impregnationem.

G ¶Et q̄n datur in potu mulieribo poſt partum facit eas adhibere ad impregnationē.

Capitulum. cxxxvij

Arabe. Platearius. Karabe eſt gummi arboris vt gemma vnde annuli ſiunt. Unde electrum ſuccinum karabe ſub codez ponunt. quia electrū ē karabe. z ſuccinū ē karabe Unde habem9 in Alex. ca. de diſſinteria trociſcis dyalectrum Item Seruius ſuper bucolicon Virgilij in egloga paſtoris dicit. q̄ electrum eſt poſt ſuccinum. Item caſſius felix tractatu de trociſcis dicit Trociſcos de ſuccino et eſt electrum: et deſcribit trociſcos de karabe. Eſt autem gummi arboris dicte dyalagiros. z eſt ſpecies populi

arboris.vt patet in illo capitulo agiros.verus aliud facit capitulū de populo diuerse speciei ab illo.Auicen.lib.ij.de eo duo facit capitula Unum de hauro:cui consonat capitulum de populo arbore.Aliud de hauro romano cui consonat capitulum de agiros.quod etiaz exponit Dyascorides q̄ est populus arbor.Auicēna dicit q̄ est achiros:volēs dicere agiros sed in arabico est achiros cuius gūmi vt dicit Auicen.est karabe.Et diascorides dicit q̄ ex hac arbore succinū nascit̄ circa quosdā.z in rhodanum distillat.et ipm est electrū: vt ostensuz est supra.Due ergo videnť esse species huius arboris.Una calide complexionis.Alia frigide.sicut p̄ vtrūq; textū colligit̄.¶Auicenna libro de viribz cordis karabe.calida est in p̄mo sicca in scō.aliq̄ volunt q̄ sit frigida.Paulꝰ de karabe Karabe est gūmi arboris haur romani.z calefacit caliditate temperata cuz pauca frigiditate.Bulcasim eben aban azarin.libro:qui dicitur seruitor karabe sic assat̄ z̄ buritur.Oportet q̄ frangas karabe in fracturis paruis z assa vna vice vel duabz et seruа.Sz cōbustio eiꝰ est in hunc modū.Accipe ollā vitrilem.et pone karabe intus et claude os eius cū luto.z pone in igne vna nocte.deinde extrahe:z vtere:et tere.

Operationes

A ¶Auicenna.Habet p̄prietatem confortandi cor et letificandi et repellendi cardiacam:et fortificandi spūs

B ¶Serapion.Karabe sumitur in potu et p̄hibet cursum humiditatum ad stomachum.z abstringit ventrem et stomachum.et cōfortat eum.et abscindit fluxū sanguinis.Et quando cortex huius arboris inciditur minutim:et seminatur in letamine:oriūtur ibi in toto anno fungi ad comedendum.

C ¶Paulus.Karabe est gummi arboris haur romani quod quando bibit̄ retinet fluxum vētris et stomachi:et sanguinez vndecūq; fluētē Et putant quidam q̄ sit sandaraca.z dicunt q̄ karabe sodoma huius est gummi.z est gūmi funeris eo q̄ latini ponebant ipsuz sup̄ corpora defunctorum.

D ¶Et idem auctoritate Albuberig.Caliditas eius est temperata cum pauca frigiditate.z habet p̄prietatem retinendi sanguinem et p̄pie in tenasmone.Et confert cardiace z stringit ventrem.

E ¶Et idem aucto.begde.Karabe calida est et retinet sanguinē vndecūq; fluentem.

F ¶Et idem auctoritate Alcazi.Suspenditur sup̄ apostema et confert.et est frigida.Et confert cardiace et sputo sanguinis:z fluxui eius a naribus

¶Alias fruces inuenies in tractatu delapidibus p̄ciosis in ca.Bargates. B

Capitulum.cxxxviij

Alendula.Plinius capitulo kalendula est herba cuiꝰ stipes plurimos habz ramos.Folia eius sunt similia foliis conizi maioris sed angustiora et pinguiora cum aliquali viscositate et odore graui:vel vt̄ coniza.Flos eius aureus,similis est aurigali vel bugalmos.semina eius q̄z plurima ordinatim posita in capitulo quodam habentia formaz corniculorum:et ipsa semina sunt pilosa aliqliter.Est calide et sicce complexionis.

Operationes

¶Virtutem habet stringendi:confortandi:et desiccandi: A

¶Contra dolorem dentiuz puluis si inuoluatur in bombice et dentibus applicetur:statim dolor cessat,similiter naribus intromissa vermem qui est in dente occidit. B

¶Contra rosulas pedum valet fomentum ex ea factum. C

Capitulum.ccxxxix.

Kubube. Pli. ca. de Kubube: Ex eis sũt domestice et siluestres. Sunt ẽm fructus cuiusdã arboris in partib⁹ Indie nascentes. Et sunt triũ generũ. Sunt enim siluestres que sunt minores. et sunt saporis acuti sicut piper. et sunt graues intus plene breuis stipitis. Sunt etiaz a lĩs superioribꝰ siluestres maiores ponderose silr et plene amari saporis superioribus meliores. Sũt alie que sunt domestice omnibꝰ predictis laudabiliores. Interius inanes leuis ponderis lõgi stipitz: modice amaritudinis. In sũmitate habẽtes planiciẽ aliquã: zubi ꝓiungit stipiti cõcauitas est q̃dazꝫ cũ masticat fumositas q̃dam euaporabilis ad cerebrũ ascẽdit. Lũ simpliciter ponit ista intelligitur. Virtus est in foliis et in semine eius calide et sicce temperate. ¶ Serapion li. a. ggre. c. Kubube ẽ. Kubube plãta hñs folia mirte domestice. nisi quia sunt latiora eis. et summitates eorũ sunt acute: sicut summitates lancee. Et habet fructũ rotundũ aliq̃ntulũ depressuz et latum. Inter folia eius repertum: quod q̃n maturatur vergit ad rubedinem inter ipsum z granũ triangulũ. z hz ramulos silꝰ ramis plãte dicte laros: egredientes ab vna radice sicut agrestis. difficile frangibilis. lẽ gus cirtiter bra chium vnum. plenus foliis. z fructus eius pontic⁹ declinans ad amaritudinẽ. et color eius declinat ad rubedinẽ. Et idem postq̃ congregaui inter sermonem Dyascoridis et Galieni super omnem herbam inueni: q̃ Galienus nõ memorauit mirtum agrestem. Et Dyascoridꝰ non memorauit Kubebas. Et vidi q̃ descriptio Galieni super Kubebas est descriptio Dyascoridis super mirtum agrestem.

Operationes

¶ Sera. Semẽ eius bibitũ vrinã ꝓuocat: mẽstruis imperat. calculos vesice frangit. A

¶ yetericis et cephilargicis medicat. Radix eius cum viridis est a multis pro sparago comeditur. que amara est et diuretica. B

¶ Et idem auctoritate Galieni. Est medicina similis fu. in sapore et virtute. nisi quia est subtilior. multũ ideo sit aperiua operationum q̃ sunt in corpore toto: C

¶ Et ꝓuocat vrinam: et mundificat renes a lapide qui generatur in eis. Et est bona gutturi: et stringit ventrem. D

¶ Paulus capitulo de kubeba. Kubeba valet contra frigidum reuma. z confortat cerebꝝ et curat apoplexiam. E

Capitulum. cxl.

Lactuca.ysid. Lactuca dicit eo q abundantiã lacti exuberet.seu q lacte nutriẽtes femias iplet.Nec ẽ i viris veneris vsum coercet.

¶ Platearius. Lactuca cibario vsui competit semẽ eius medicine.qđ frigidũ est ipa herba. Judicant aũt ab autoribꝫ omniũ herbaꝝ temperatissima. ¶ Palladius libro scđo mẽse Januario lactuca serenda est.vel Decẽbri.vt plãta eius Februario trãsferat Itẽ Februario seriꝫt possit aprili mẽse trãsferre. Sed certũ est eã toto anno bene seri:si locus sit letus.stercoratus.irriguus.anteq̃ pangat radices eius resecemꝰ equaliter.ẽ liquido fimo linamꝰ.Vl q̃ iam pacte sunt nudate leramẽ accipiãt.Amãt solum subactũ.pingue.humidũ.stercoratũ. ¶ Auicẽna in capitlo Lactuca.Et sũt ei ẽtres species. Una est q̃ voçat lactuca agrestis.quã greci saralliam vocant. Cuius tyrsus in modũ secundi est.Et est species scariole sicut apparet ibidem. Alia species dicit lactuca azini quã siris scire lege ca.cxxij. Ancusa supra de A.Et alia species que dicit Lactuca domestica q̃ omnibus est nota.de qua hic loquimur. Galienus sexto simpli.far.cap.de lactuca. fm trãslationem grecã Lactuce domestice virtus est q̃ infrigidat ẽ humectat sicut aqua non extrance: sed sicut aqua stagnoꝫ vel lacunaꝫ:vt fontanarum.Et ipsa elt que generat sanguinẽ bonum. Lactuca agrestis est simulis domestice: nisi quia stipitẽ habet maiorẽ.ẽ folia eius sunt albiora folijs eius ẽ subtiliora ẽ asperiora.Et sapor eius est amarus:et elt in virtute tua similis papaueri nigro.

Operationes.

A ¶ Serapion li. aggre.cap.Bakas.i.lactuca Virtus lactuce domestice est q̃ iuenit apostematibꝫ calidis ẽ herisipile.Et semẽ eius q̃ bibit abscindit distillationẽ humiditatẽ sperma tis.Et iuenit pollutioni que fit in somnis.

B ¶ Et idem auctoritate Galieni in lib.decibis Lactuca generat sanguinem bonũ in fine bonitatis.Et ego quidem comedebam lactucas q̃ eram iuuenis: quia in stomacho meo generabatur colera. et sic infrigidabam ipsum. ẽ tunc etiam postq̃ senui comedo eas elixas. Ideo quia non reperio aliquam herbam cum qua possum curare vigilias sicut cũ ipsa. Humor vero qui generatur ex ea est frigidus ẽ humidus.Et neq̃ ex ea accidit nocumentũ sicut ex alijs oleribꝫ ẽ non stringit ventrẽ nec laxat. q̃ non habet stipticitatẽ:nec salsedinem neq̃ acuitatem.

¶ Idem q̃z auc. Dyas. Lactuca domestica ẽ bona stomacho:et infrigidat ventrẽ:et facit dormire et prouocat lac.Et quando ipsa decoquit elt magis iuuatiua.et q̃n comedit sic euellitur sine ablutione.conuenit illis qui conquerunt de stomacho suo.

¶ Et assiduus vsus cõmestionis earũ obtenebrat visuz.Et q̃n fit ẽplastrũ cũ ea cõuenit apostemanbus calidis:et herisipile.dũmodo non sit vehementis inflammationis D

¶ Sed semen eius bibitur ẽ valet cõtra fluxũ ventris.et extinguit libidinem et pollutionem seminis in somnis. Sed q̃n lactuca emulserit stipitem suum tunc efficitur virtus succi et lactis ipsius similis virtuti lactuce agrestis ẽ papaueris nigri. E

¶ Et idem auct.Ruffi. Lactuca quidez curat egritudines que fiunt ab ebrietate q̃n sumitur sed ipsa nocet intestinis:ẽ lenit ventrẽ.ẽ abscindit libidinem et facit dormire F

¶ Item q̃n coquit cũ oleo zizamino.ẽ comeditur expellit ẏctericiã.et elt medicina bona opilationibꝫ nariũ ẽ cozize q̃n comedit in iciunio cocta cũ oleo.sinapiũ et lac lactuce domestice cũ emittit stipitem abstergit vulnera que fiunt in tunica cornea.Lac vero lactuce agreste positum in fronte inducit somnum. G

¶ Et q̃n fit collirium cum eo lacte iuuencule conuenit vlceri cornee.ẽ placat dolorem capitis.et prouocat menstrua:et curat morsum rutele et scorpionis. H

¶ Galienus. Calidis flegmonibꝫ cõgruit:nec non paruis herisipilationibꝫ:non tamen potens elt maioribꝫ sufficere. Est autem ex cibis sedatiuis sitim.Semen vero bibitum contra gomorream.i.effusionem spermatis cohibet. Unde et somniantibꝫ datur sicut etiam semen agrestis lactuci liquorem citius colligit caligi nem.necnon in superfluionibus apta cũ subiuncta cũ lacte femineo I

¶ Et idem secundo libro de cibis.ca.de Lactuca fm translationem grecam.Fosce auteq̃ oportet ex omnibus oleribꝫ paucissimũ ẽ cha chocimum sanguinem generantibꝫ ex lactuca nõ multum quidem neq̃ cacocemum. non tñ euchimũ perfecte sanguinem generari: comedunt aũt ipsam vt ad multũ quidem crudam. q̃n autem extiterit circa productionez seminis estatis rpe prelixatam in aqua dulci offerunt cum oleo et garo et aceto.aut cum aliquo salsamentorum.Et maxime quecunq̃ corũ q̃ cũ caseo preparantur. K

L ¶Utuntur autem ipsa et anteq̃ in lapitē im/ pertranerit p aquā cli/antes: sicut et ego nunc incepi: ex quo dentes habeo prauos. scies cū aliquis amicorū in ꝛ fructudine ꝗdem mihi ex multo tpe olus: hoc laborosam autē nūc tūs mastication̄ induxit decoctionem

M ¶Utebar autem lactucis in iuuentute quidez calefaciente mihi continue superiorum ventrem frigidationis gratia.

A ¶Aui. li. ij. ca: de lactuca. Ex ea est domestica ꝛ siluestris. Et illa que est siluestris est similis in virtute papaueris nigri.

D ¶Et idem auctoritate Halieni. Non est in frigiditate eius que domestica velocitana ē applicatio ad vltimum.

Capitulum.cxlj

Lacca. Platearius. Lacca est gūmi arboris: quod defertur a partibus vltramarinis. quo tinguntur panni colore rubeo. Habet virtutem extenuatoriam. Et est calide et sicce complexionis in tertio gradu

Serapion libro aggregatoris capitulo Lecc auctoritate Dyascoridis. Lecch gūma arboris que nascitur in terris arabum. et est in ea simile myrrhe ꝛ storaci. Et habet virtutem extenuandi. Et idem auctoritate Halieni. Lactuca est gummi arboris que nascitur in arabia que est similis myrre: habens odorem bonum. ꝛ administratur in fumigūs. ꝛ tinguntur et ea panni rubei coloris. et dicit tinctura illa Karmes. ꝛ defertur similiter de armenia. ꝛ est calide ꝛ sicce complexionis in tertio gradu. Et idē auctoritate Halieni in translatione albatarith Lacca est gumma arboris que nascitur in Arabia: que est similis myrre: habens odorez bonum. Et idem auctoritate Rasis. Lacca cadit ex celo super ramos arboris gubera. id est mespili in partibus Sirek: in insulis maris. ꝛ est calide et sicce complexionis

¶Auicenna libro secundo capitulo de lacca Lacca dixerunt quidam de quibus est dictus Paulus: est gumma herbe similis myrrhe boni odoris. et oportet ꝙ administretur cuz cautela. Alij vero errauerunt ꝙ est Karabe. Verum lacca in pleriſq; est virtutis Karabe. ꝛ est extenuatiua virtute vehementi.

Operationes

¶Dyascorides. Lacca confert asmati. si pulvis eius cum ouo sumatur ieiuno stomacho A
ꝛ confert splenetici/s in syrupo si ponatur: ꝛ prouocat menstrua. ꝛ confortat visum ſm omnez modum administrationis eius. ꝛ confortat stomachum: et aperit opilationem stomachi ꝛ epatis. et curat yctericiam ex opilatione.

¶Serapion. Lacca habet virtutem extenuandi pingues. ꝛ bibunt de ea splenetici ꝛ asmatici ꝛ confert. Et quando bibitur cum mellicrato prouocat menstrua: et abstergit maculas ꝙ fiunt in oculis abstersione veloci B

¶Et curat debilitatem visus quando miscet cum vino. et fit inde collirium. ꝛ est bona dolori dentium. ꝛ aperit opilationes. et fortificat viscera. ꝛ tinguntur inde panni coloris rubei E

¶Et aperit opilationem stomachi et confortat eum. et confert yctericie. Et modus abluvionis eius est: ꝙ accipitur gummi eius et terit: et proiicitur super ea aqua calida. in qua buli erint aristologia et squinantum. ꝛ mouetur. cū pistello: et dimittitur residere: et ejcitur aq̃ deinde desiccatur in vmbra. ꝛ reponitur in vase vitreo: ꝛ si non clarificatur prima vice: facias secundo. D

¶Aui. Lacca confert tremori cordis. et confert epati. ꝛ ꝓfortat stomachum. ꝛ ꝓfert yctericie ꝛ ydropisi: ꝛ doloribꝫ epatis. E

Capitulum.ccxlij

Larix. Isi. Larix a castello liricino dicta est, ex qua turbule tegulis affixe flammā repellūt: nec ex se carbones exulte efficiunt. Plī. li. xvi. Larix est arbor ex siluestri genere cui folia nō decidunt sicut nec abieti. nullo q̄z flore exhilarat. pinus cū flore fructū gignit. Hōtes amat sicut t cedrus. et est q̄nq̄ genū earū q̄ picē ferūt. cui situs idē et facies vt abieti. Huius materia lōge prestantior incorrupta. vis hūore cōtumat rubeū. p̄terea et odore acrior. Huic q̄z plusculū erūpit liquor mellio colore atq̄ lētiore nunq̄z durescentis. Sextū p̄o genus est t eda. laricisq̄z morbus est vt teda fiat. Omnia vero huius generis q̄ picem ferūt accensa fuligine in modica repēte carbonem cū eruptionis crepitu expuunt. eiaculātur q̄z longe. exceptā larice. que nec ardet. nec facit carbones. nec alio modo ignis vi cōsumit q̄z lapides. Omnia quoq̄z illa ꝑpetuo virent. Larice sūt omniū arbor altissime atq̄ erectissime

Operationes

¶ Plī. in li. vtō. Gignit et larix cauchrin sicut et ab eis, vicz pillulā in medicina vim vrēdi habentem q̄ cōtinet nucleum pinei similem

¶ Idem in li. xvij. Seruntur autē semine nec vnq̄z degenerant larix ac cypressus ac palme, E

¶ Palla. li. xij. Larix ad materiā est vtilissima ex q̄ tabulas suffigas tegulis in fronte et extremitate tectoꝝ, vtilisti presidiū cōtra incendia Nec cū flāmas recipiunt: aut carbones creare possunt.

Capitulum.ccxliij

Lappacium maius. Dyas. ca. de lappacio. ponit quattuor eius genera dicēs Lappacij q̄ttuor sunt genera vel species. Unū quod manducat. et est illud q̄ vocatur insipidū. Alterum q̄ dicit oxilappaciū: et acetosum lappaciuz. Et illa est herba q̄ vocat acetosa q̄ in locis humidis nascitur. et in summitate eius sunt folia acuta et dura. verū melius ē quod in ortis nascit Est aliud genus lappacij quod est agreste. et bonum minus. simile plantagini sup terrā sparsum t indebile. Est aliud genus quod multi zadam dicūt. Folia similia lappacio agresti habens. et virgam minorē. semen ei est acutum et rufum siue subnigrum. et triangulatum t viscidum. sup ꝑgam habens semen. Hal. sexto sim. far. cap. de lappacio. Lappaciū dyasoretice moderate virtutis. Acutū vero lappaciū mixtum simul ꝑo cū dyasoretica et repercussiua participat qua daz

qualitate. Semen ꝫo eius habet quidſtpti/
cū manifeſte: et diſſinteria s et diaria s ſanat: z
maxime id quod eſt acutū lappaciū. Et quinz
aūt lappacium in nemoribꝫ quidē generaſ: vt
plurimū aūt eſt eiuſdem quidem cū predictꝫ de
bilioris vero virtutis.

Operationes

A ¶ Dya ſ. Virtus lappaciꝫ vna eſt q̄ ventrē mol
lit crudum et tunſuz z cathaplaſmatibꝫ adhibi
tū cū oleo roſarū duricies ſpargit.

B ¶ Valet etiā ꝫ ſcabiē: emperiginē: z ſerpigines
ſi accipiaſ ſuccus eius et oleū nucis. z pix liq̄
da: z ſil buliant. z colef. et colature addaſ pul/
uis tartari. z ſulphuris. z fiat vnguentum ad
apoſtemata maturandum. Lappaciū acutuz
tritū et in oleo decoctū: z cū axūgia ſupponaſ

C ¶ Contra ſplenis duriciē ſuccꝰ lappacij acuti
cū ſtoracelīq̄da et armoniaco z aceto confici
atur z dimittaſ tribus diebꝫ: poſtea fiat deco
ctio z colef: et colature addaſ cera z oleū et fi/
at vnguentū.

D ¶ A qua vel vinū decoctionis eius ſoluit opi/
lationem ſplenis vel epatis. Contra ſcrofulas
nouellas fiat emplaſtrum ex lappacio acuto z
axungia ſimul contritis.

E ¶ Eriſpelle facte ex lappacio acuto valent al/
maticis ex frigida cauſa.

Capitulum.ccxliiij

Lappaciū minus ſiue rotūdū. Platea.
Lappaciū rotundū ꝺr eo q̄ ad rotun
ditatē tandit: z minore ſupradicte. ca.
eſt z ſic. in .ij. gradu. Paulus ca. de lappacio:
q̄ ea eſt maior et minor. Maior vocaſ barda
nus: z eſt maſculus carēs ſemine. Minor vo/
catur bardana et eſt femina faciens lappas et
ſemina adherentia pānis. aliqui vocant eam
lappam inuerſam.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Radix eius cathaplaſmata lepꝛoſis
medicaſ. Eius elixatura ſomēto adhibita z in
balneis fricata. puriginē coꝛpis tollit. doloꝛē
aurīū mitigat. ¶ In vino elixa doloꝛē dentiū
gargariſmo compeſcit. et cathaplaſmata ſcro
B phas ſpargit. Et omniū virtꝰē vna cū p̄dicta.

Capitulum.ccxlv.

Lapago. Dyaſ. ca. appꝛoparine. i. lapa
go. Et ē herba ꝫgas multas hīs lon
gas z q̄dras z aſpas. folia rara z īn oꝛ
die poſita. ſemen eſt ei albū z rotūdū z puū. in
medio ptuſatū ſicut vmbilicus. floꝛē habet al/
bum. Folia eius veſtibꝫ tranſeuntiū inherent.
Naſcīt circa muros et oꝛtos. Hec herba pa/

stores p liquatorio vtunt lac liqntes. Hal. vi. sim. far. ca. apotina. Apotina, siliatropos vel filotropi dr. Dicit etiã lappula minuta z purpurea. mediocriter abstergit et desiccat. habet autem aliqd subtiliũ partiũ.

Operationes

A ¶ Dyas. Succus huius herbe ꝑ gargarizatum et seminis eius morsuz mitigat. spalagiosis cũ vino bibitus et venenis occurrit. Vic succus auribus infusus earũ dolorẽ mitigat. hec herba cũ axungia mixta scrophas spargit. folia autẽ eius cõstringentis sunt virtutis. ¶ Et ꝓpterea fluoreꝫ

B sanguinis cathapl asmatibus apposita medent et rei coherenti miscentur

Capitulum. cxlvj.

LAurus Isi. Laurus a laude dicta ẽ. vñ z olim laudea vocabat. Hac cñm cũ laude victoz capita corona bant: eo qꝺ nũ qꝺ viriditatem deponat. sola quoqꝺ arbor hec vulgo fulminari minime creditur. ¶ Auicen. Laurus est arbor ca. z sic. in. ij. cuius odor redolens. Oritur in locis montuosis habens folia sicut mirti: nisi qꝺ maiora sunt. Et eius fructus est rubeus. ꝓtusqꝫ illius est in foliis z fructu ipsius. Grana eius sunt ad modum auellane parue. In ipsa tota est calefactio. Sz grana eius calidiora sunt foliis. Cortex vero debilior est et minoris caliditatis. Pla. Laurus ca. ẽ et sic. Cuius folia ꝓtutẽ bñt cõfortandi fructus ex aromaticitate dissoluendi z ꝓsumendi. Folia exsiccata in loco vmbroso z non sumoso p annũ in multa efficacia seruant. fructꝰ p duos annos. ¶ Pala. li. iij. Mense februario ex bacis mirte z lauri seminaria sunt facienda. vl' si facta fuerint excolenda. ¶ Sera. li. aggre. cagara. auc. Dyas. Bara. i. laurus: Ex co ẽ bñs stricta folia. et ex co est bñs latiora. et ẽ masculus. et calefaciunt z desiccant calefactiõe et' desiccatione forti. Et granũ eius ẽ fortis. ¶ Dyas. ca. de Lauro fm translationẽ grecã. Laurus alia est latiorũ foliorũ. alia tenuioz. sed vtreqꝫ ferventis virtutis sunt atqꝫ recorporatiue. ꝙꝫ elixatura calida ẽ. ¶ Hal. vi. sim. far. ca. dasne arboris siue lauritam folia qꝫ fructus siccant: z calefaciunt vehementer. plus tamẽ fructꝰ qꝫ folia. Cortex vero radicis minus quidem acer z calidus. magis aũt amarus: z quid stipticitatis habet. ¶ Juuenalis. Laurus ẽ arbor cuius foliis victores coronant. vnde lauro ꝓpter victoriã coronatus: dicit laureatus. z corona qꝫ propter virginitatem' mulieres coronantur: vocatur laureola.

Operationes

¶ Dyas. Elixaturã eius si in scafio missa fuerit z desu p fedeat vesice z matricis dolorẽ cõpescit. Huius folia viridia stiptica qꝫ tunsa z cataplasmatibus adhibita respaz et aptum ꝓcessum prohibent: z oẽs tumores spargent. A

¶ Et si synapi aut polente misceant z viridia bibita nauseã puocant. stomachuz subuertũt. Huius bacca plus ca. est qꝫ folia. B

¶ Et habet virturẽ fortiorẽ qꝫ tunsa et electuarij more melle collecta: tussientes z ptisicos orthopnoicos et toracis reumatismum sanitati restituit. cum vino bibita ictibus scorpionũ occurrit: maculas nigras z detergit. C

¶ Succus eius surditatẽ auriũ manere non sinit. z incõgruos sonos cũ vino et olco rosaz adhibita cõpescit. D

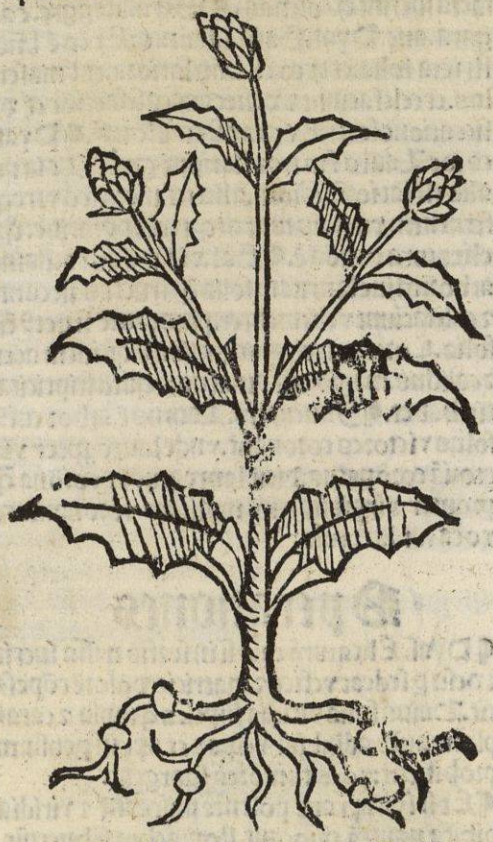
¶ Acopis et vnctionibus calidis notabiliter miscetur. virtutibus etiam dyaforeticis necessemiscetur. Cortiũ eiusdẽ arboris tritũ et bibitũ calculos frangit. aborsum excludit epaticis obuliis tribus cũ vino bibitũ prestat effectũ. E

¶ Succus ꝙ radicis eius minus est acer: et tñ ẽ amarus z magis stipticus. ꝓpter qꝺ lapides vesice rumpit. ois aũt arbor vires habet acriter relaxantes z calefacientes z cuaporates. F

¶ Hal. Laurus lapides frangit: z epaticos fert. bibitus cũ vino odorifero ꝙ pondere trium obulorum: B

¶Zui. Laur9 cõfert doloribꝫ neruorũ oĩibꝫ linit sup morsam cũ vino. Resoluit etiã sodam z facit ad dolores auris frigidos

¶Rasis. Jar. i. laur9. Apostemati matricis et punctureſcorpionis: ac doloꝛi neruorũ auxiliatur. cꝫ totũ semen et oleũ auxiliant fastidiũ tũ et vomitũ faciũt ¶Lorteius bibitus frangit lapidem.

Capitulum.ccxlviij.

Laureola. Ubi sciendum cꝫ aliq̃ putãt laureolã nõ esse mezereon. q̃z sez erroꝛ dinoscitur in ca, coconidion superius de L. Dyasc. ca. Dasnoides. i. laureola habet virgas lõgas duobꝫ cubitis. tenues rectas et lenes. et folia lauri silꝛia. sed tenuioꝛa z viridioꝛa. semen in medijs foljs bñs. Et idem fm aliam translationẽ Dasnoides. i. laureola cubiti vnius habet longitudinem. z ꝫgas multas et nõ fragiles sed muscilaginosas: Folia sunt illi lauro sĩilia sed mollioꝛa. id est flexibilioꝛa et durioꝛa. et nõ frangibilioꝛa gustu calida eꝛasperantia. Flores albos habet. semen ꝫo nigꝫ cũ maturũ erit. Radix est illi inutilis Nascitur locis montuosis. Et illud quod de ea adminiſtrat est radix.

Operationes

¶Dyas. Dasnoides. i. laureola. folia eiꝰ sicca z viridia bibita flegma ventris deponũt. vomitũ puocant. menstruis impant. Apostegmatisimis masticata pstãt auxiliũ. sternutamẽta puocant. seminis eius grana. x. bibita ventrem mollĩunt. ¶Hal. Lamedapne. i. laureola. puocat vrinã et menstrua. Et cõfert distillatiõi vrine z mingentibꝫ sanguinem

¶Lassius felix. ca. Lamedapne. Et est diureticaꝛ valde. Folia eius catbaplasmatibꝫ adhibita doloꝛẽ capitis tollunt. egestiones stomachi imposita compescunt.

¶Et tortiones anterioꝛes cũ vino bibita potissime q̃ semina habent anterius. posterioꝛes vero q̃ sunt posterius medicans. Succus eiꝰ cũ vino bibitus menstruis imperat. puouocat vrinã. pessario adhibitus: hec oĩa facit

¶Victualis est virtutis cum foljs suis sine floribꝫ incẽdiose se laboꝛantes quidam catbaplasmauerunt. Que vero dicit Heluc. vide ca. cocognidion supra de L.

Capitulum.ccxlviij.

Laudanum. Dyas. Est enim genus edere. quam multi antion vocant. Alijꝰ arbam yrcinam. quia pinguedo eius adheret garbis yrcoꝛum. frutex est similis cyſtereon. sed lõgioꝛa folia habet hec z integra

Et nescio quã pinguedine habet super folia. Virtus est illi stiptica in soliis: et ex ea colligit laudanum. Huius enim edere folia yrci capra rum libenter manducant quã cuz depascere ceperint pinguedo illa que super foliis erit barbis et humeris yrcorum adheret. Et a diligentibz ex ipsis collecta et in se redacta laudanum facit. Alii vero super ramos ipsius sunes trahunt extendentes inter se. Et si quid ex ipsa pinguedine sumi adheserit colligunt. Et sic vruntur tali disciplina et manibus fricata malaxant: et pastillos ex ipsa faciunt: quod laudanum vocant. Est autem vtile quod odore plenum est et viride: et facile ad malaxanduz z pinguedinẽ habens arenam commixtam: et minime fragile. et simile resine. Cuius virtus calida est z humida in fine primi gradus: prope secundum. Substantia eius est subtilis multum. et in sapore eius est stipticitas pauca. ¶ Serapion. La. ledent. id est laudanũ. Et colligitur ex vna specie cistos. et est arbustum quod assimilatur cisto rotundo. nisi quia folia eius sunt longiora: et nigriora: z habet humiditatẽ que adheret manui tãgentis caminvere. et est stiptica. z ex hac specie accipitur laudanum quod disciplina superiori conficitur.

Operationes

A ¶ Sal. vij. sim. far. ca. Cistibus siue cistus. id est laudanum. Est autem subtilium partiũ in substantia z calide virtutis fm primum accessum complete. vt dicit secundum: tanget propterea. virtus eius est que maturat. aggregat z fortificat et similiter dyasorotice dicit virtutis et digestiue et vltra predicta habet quandam stipticitatez breuem: propter quod confert egritudinibus matricis. et fortificat eam.

B ¶ Et facit oriri capillos qui cadunt. propterea qz destruit quod est in radicibz eoz z bũiditatibz eoruz malis. z stringit sua stipticitate poros p quos egrediuntur pili. Fiunt enim bepassiones propter prauos humores: viscosos et grossos: quos incisiua z dyasorotica farmaca maxime educũt z euacuãt. subtiliũ vero partium oportet esse virtutis ea. z nõ multũ stiptice. Nõ tñ in tantũ subtiliũ partiũ z siccantium vt siccent et depascãt cũ hũoribz pter naturam aceruatis ibi naturalem humiditatẽ q augent capillos. ita enim non alopicias sanabũt magis q̃ caluiciem operabuntur.

L ¶ Necnõ et laudanũ incarnat vlcera difficilis ꝺsolidationis et miscetur in medicinis sedantibus tussim. Et quando bibitur cũ vino veteri stringit ventrem. et fit ex eo fumigiuz ad expellendũ secundinam. z ponit in nascalibz valentibus contra duricies matricis.

¶ Paulus cap. de Laudano. Est eligendum quod est ponderosius et nigrum: z qđ malaxari potest. Et valet etiam sic electum cõtra epilentiam si inungatur spina patientis: et valet ad frigiditatem matricis et suffocationẽ. si mulier ex eo recipit fumũ. z super inferiora. Valet etiam contra relaxationem dentium: si laudanum et mastix cõficiantur: z circa gingiuas extra et intus ponantur. D

¶ Sera. auctoritate Dyascoridis. cap. ledent idest laudanum. Virtus laudani est ca. mollificatiua. aperitiua orificiorũ venarũ. qñ miscet cũ vino et mirra. et cũ oleo mirtino super cicatrices vlcerum meliorat eas. E

¶ Et qñ mittit in aurẽ cũ vino qđ dr ydromel aut cũ oleo rosaz: curat dolorẽ caz. et fit inde fumigiũ ad expellendum secundinam F

¶ Et ponitur in confectione nascalium vel collirioruz matricum. et confert duricibz earũ: z miscetur in medicinis sedantibz dolorem. et in medicinis tussis et in vngentis. G

¶ Et quando bibitur cum vino veteri stringit ventrem et prouocat vrinam faciliter. H

¶ Auicenna. Laudanuz est subtile. z est in eo pauca stipticitas. z est maturatiuum humiditatum grossarũ viscosorũ quas cũ equalitate resoluit in quo est virtus attractiua. z est calefactiuũ. aperitiuum orificiorum venaruz. et ingreditur in sedatione doloris. z facit nasci pilos: inspissat eos et prolongat eos et conseruat p̃ piccum olei mirtino z cum vino. et non facit hoc nisi quia ipsum est subtile: et profundat: et est resolutiuũ z mundificat corruptionẽ corrodentem carnem. I

¶ Et est attractiuũ z attrahit materiam bonã ad pilos. verũtamen non videtur conferre calliciem cum incipit: z casui pilorũ cũ apparet cutis. z fluxui capillorũ. et non peruenit ad hoc vt sanet alopiciam. quoniaz materia alopicie nõ resoluitur nisi virtus que est supra virtutẽ resolutionis eius. K

¶ Et laudanum consolidat vlcera vure consolidationis. z stillatur cum oleo rosarum in aurem z doloroſam. z ingreditur in medicinis sode et pullationis. L

¶ Et confert tussi z resoluit apostemata matricis suppositum nipestario. z attrahit secũ mortuum z secundinam suffumigatiõe sacra ex eo intraiectorio. z qñ bibit cũ vino antiquo: constringit ventrem: z prouocat vrinam. M

Capitulum.ccxlix.

Latina fm Dyascoridez in proprio capitulo.cirsulum habet oblongum fasciata et vigiti cauuz in summo quasi ramulum diffusum. et folia oblonga fructum in summitate ramorum habens triangulum: et subrotundum in moduz capparis.in quo tria grana continentur sub membranula que intra corticem est.

Operationes

A ¶Dyascorides.Granula eius.vij.vel.ix.potata ventrem viscide purgant.q si aqua frigida super bibatur coleram rubeam et flegma deponunt.

Capitulum.ccl

Lauendula est herba calide et sicce cōplexionis.Paulus.Lauendula ē herba omnibus nota et caret semine.flores vsui medicine competunt.et odorem suauē et bonum habent.non habeot succum nisi valde parum.Radix non competit vsui medicine

Operationes

¶Virtus eiꝰ est que resolvit et fortificat.Et cōtra sincopim et cardiacam passionē et frigida causa fiat decoctio eius in vino odorifero:addita aqua rosarum et detur patienti. A

¶Lauendula est pstans somnū:et sedat sodā qñ emplastrū cū ea fit super frontem. B

¶Aqua decoctionis eius potata nefreticis epilenticis:et apopleticis cōfert.lauendula miscetur diuersis antidotis et miris et varijs odoribus grate miscetur. L

¶Item odor eius grauat caput et facit somnū.Et qñ bibit decoctio eius est conueniēs illi cuius cerebrum infirmatur. D

¶Aqua eius e floribꝰ distillata valet ad apoplexiam.Emplastrum ex eo factum cū ozimo valet punctureꝭ scorpionis.

¶Ad preseruandam apoplexiam. Re.florem lauendule.ʒ.ij.cinamomi.spice.croci.lugnj aloes.masticis.nucismuscate.gariofili.calami.aromatici.zinziberis.rosarū macꝭ.cardamomi F

an.3.i. buleant cū aqua rosarū in vna fiola vi/trea in cine calido: postea coletur: et paulatim cum coclari potui propinetur.

Capitulum.cclij.

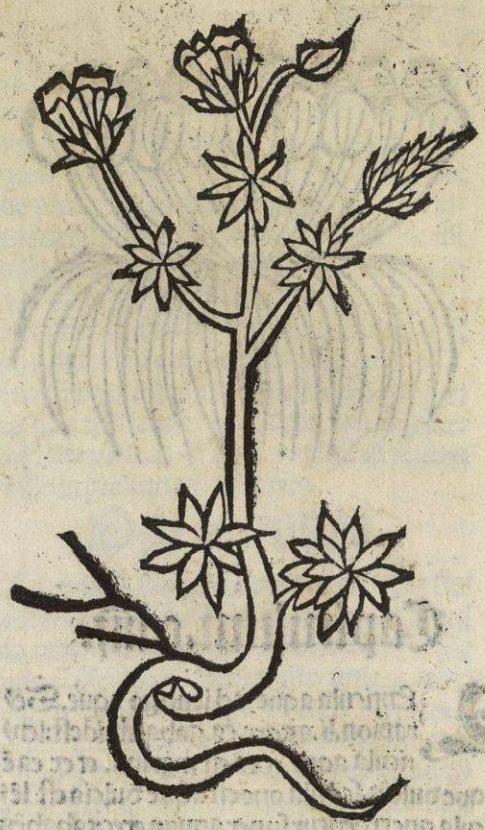
Leuisticū. Platearius. Leuisticum est herba omnibus nota. calida et sicca in ij. gradu. Cuius semen silr appellatur Et in medicinis semen ponit. Virtutē habet diureticā. virtutez q̄z aperiendi et extenuandi.
¶ Constantinus in li. graduū. Leuisticum est in tertio gradu calidū z siccū. Semen autē et radix in medicinis ponitur.

Operationes

A ¶ Plate. Vinū vel etiā aqua decoctionis eius valet contra opilationē splenis et epatis: z cōtra ventositatē. z ptra dolorē stomachi z intestinorū et ventositate. Puluis etiā eius cū pul/uere cinamomi datus valet ad p̄dicta.

B ¶ Cōstantinꝰ vbi supra. Cibum digerit: opi/lationē epatis aperit. de frigido humore dolorem mitigat.

L ¶ Stomachi ventositatē z inflationē rugitū z intorsionē dissoluit. Mēstrua et vrinā pro/uocat. Etiā illa ꝑba fm Cōstantinū habent in libro de simplici medicina almagesti.

Capitulum.cclij

Leuisticū silueſtre. Dyas. ca. Thaspiuz fm translationē grecā. Thaspiñ. i. Leuisticū silueſtre. nascit in tumulis et in vȳs z sup tegulas: herba ē minuta. z folia h̄ñs angusta duobꝰ digitis lōga. z in summo diuisa et pinguia. ꝯgā in medio pferens duoz palmoū cū paucis ramulis. in quibꝰ fert semen latum simile cartamo: et obrotundum et veluti conquassatum. vnde et nomen sumpsit. florez habet subalbidum.

Operationes

¶ Dyascorides. Virtus est ei termatica. z po/tissime semini eius potui datum in acceptabili quantitate per superiora atq; inferiora. purgationem facit vehementer. A

¶ Sciaticis p̄ clistere adhibitū medet. bibitū menstruis imperat. aborsum facit. B

¶ Balienus. vi. sim. far. Tasapis fm translationē grecam. Est autem leuisticū silueſtre cuiꝰ semen acris virtutis est. qz apostemata rūpit. L

¶ Et per anum impositum sciaticis cōuenit. Est aūt et alterū purgatiuū super z subtus colliricoū bibitū inoxifabi multitudine. D

Capitulum.cclij.

Lenticula aque vel lentigo aque. Serapion.li.aggre.ca.gabaleb.idest:lenticula aque.ex ea est marina. et ex ea ē aque dulcis.sed illa que est aque dulcis est lēticula que reperitur super aquas erectas habēs corticē virīdem.et est rotunda sicut lenticula: similis est ei in figura sua.Et reperit in lapidibus super aquā erecta:natans super faciem aque.Hal.vij.sim.far.ca.facus.idest lenticula aquatica humide et frigide complectionis in secundo gradu existens ſm vtrūq;. ¶ Paulus ca.Stratiotis.Et ē herba que nascitur in superficie aque sine radice cū foliis similibus semper viue:Est autem virtutis redarguentis ac repmordentis.Dyas.ca.lenticula aque.Lenticula colorem viridem habens:virtus est ei frigida

Operationes

A ¶Halienus.Lenticula aque habet quid stipticitatis ꝓpter quod vulnera potest consolidare.et vlceribus est vtilis.quidā aūt eo ad emorroſagias vtuntur et ad fistulas.

B ¶Paulus.Potui data valet ad fluorē sanguinis ex renibus.et cum aceto contrita. atq; vt cathaplasma adhibita.

C ¶Diascorides.Omnes tumores spargit.Ignem sacrum extinguit:podagricis necesse miscetur.medicaminibus sola.et cum polenta apponitur infantibus.

Capitulum.cclliij.

Lens.Sera.li.aggre.c.xedens.auctor Dyas.meliores ex lētibus sunt ille q̄ velocius maturant.et q̄ infundunt in aq̄ ad mollificandū nō nigrescūt.Hal.vij.sim.far.ca.de lentibus ſm translationē grecā inquit. Lentes stipticant nō fortiter.in medio cali.et fri.ꝓsistūt.siccant aūt in secundo gradu.

Operationes

¶Hal.eodē li.et ca.ſm translationē arabicā. A
Sapor eaz est stipticus stipticitate pauca.virtus lētis ꝓma ē media inter ca.et fri.et siccat in ij.gra.Et ipsa stringit ventrē q̄n coquit bis et prouocit aq̄ ꝓma.et aqua in q̄ coquūt laxat vētrē. ¶Et dixit ypo.vi.epidimiarū q̄ est tpata in ca.et fri.et declinat ad calorē parūper: Et signū in hoc est q̄ nō appareat p eā q̄n comedit. aut q̄n mozat in stomacho aut q̄n descendit a ventre in frigidatio corpori.et ē cōpōsita ex substantia q̄ stringit ventrē q̄n coquit bis et ꝓpter aqua ꝓma.et aqua in qua coquunt laxat ventrem. B

¶Idem auc.Dyas.Quādo comeditur ex ea assidue facit obscuritatem visus.et est dure digestionis malo stomacho: et accidunt ex esu eius somnia mala. et est mala neruis et pulmoni. C

¶Et idem Sera auctoritate Dessarugie.Ex corticate ex his sunt frigide:grosse stringūt vētrē et vrinā:et ingrossant sanguinē D

E ſn̄ venis: z nō ſinunt eū currere. ¶ Et idem auctoritate Heſuay. Lens ipa eſt frigida z ſicca in primo gradu. et cortex eius eſt calida et ſicca in primo gradu. Et de proprietate eius eſt minuere vrinam: et menſtrua propter eius ſanguinis ingroſſationem.

Capitulum.cclv.

LIlīū. Ambroſius. Conſiderate lilia agri. q̄ztus ſit candor in foliis: ipſaq̄ folia ſtipata quō ab ymo ad ſummū aſſurgere videant: vt exprimāt formā ciphi. z vt auri ſpecies q̄dā intus effulgeat. q̄ cū vallo in circuitu floris obſepta iniurie nulle pateat. Si q̄s hūc florē decerpat: z i ſolia ſua ſoluat q̄ tāta eſt manū artificis q̄ lilijs ſpeciē reformare valeat. ¶ Gloſa. ſup Lucā li. cij. Lilia non ſiluis ſed i hortis naſcunt: nec vllū agricularū cultū req̄rūt ſicut ceteri fructꝰ. ſicut ſcriptū eſt: Conſiderate lilia agri quō creſcūt: neq̄ laborāt neq̄ nent. Nō laborāt coloribꝰ odorādo. neq̄ nent ſibi indumēta faciēdo. ¶ Palladiꝰ lib. ij. In februario mēſe lilioꝝ bulbos ponemus. vel lilia ante habita ſariemꝰ ſumma diligentia ne oculos circa radicē naſcētes z minores bulbulos ſautiemus. Qui a matre ſubtracti atq̄ in alios digeſti ordines noua lilicra formabūt. ¶ Dyaſ. ca. de lilio. Lilīū hec eſt lecina quā multi in coronā ponūt. Et eſt oībꝰ notū: cuiꝰ flores albi ſūt ſatis. Eſt aūt aliꝰ genꝰ lilij q̄ vocat yris ylirica. folia hz ſiluio ſilia vl gladiolo: ſed maiora z valtiora. flores habet et ſupiores inclinatos ſibīmicē diuerſis coloribꝰ albo. ſ. et mellino aut purpureo aut veneciano. Radices ſūt ſibi dure z curue z odore bono plene. Hē radices colligēde ſūt z filo inſerende. et ſic in vmbra pendētes ſiccande ſūt dura: z breuis: z coloris rufi: z odoris boni. eligenda eſt in gultu calidior. ¶ Serapion libro aggregatoris ca. Anſea: idēſt lilium. Eſt enim calide z ſicce complexionis in ſecundo. Ex eo eſt domeſticum et ſilueſtre. Sed ſilueſtris ſunt ſpecies: et nominatur vna arſemetim: id eſt celeſte. et eſt album: quod eſt notum De illo in preſenti ca. dicemus.

Operationes

¶ Auicēna. Lilīū albū ortulanū calidū et ſicū in ſecōo. In ipa eſt terreitas ſubtilis acquirens amaritudinē. et aqueitas ita eq̄lis cōplexionis. Cōfert pāno et lentigibꝰ ꝑpriecq̄ radix eius. et mūdat faciē ac remouet eiꝰ cōtractiōnē. valet inciſiōibꝰ neruoꝝ et ſpleni. ſed malus eſt ſtomacho. ꝑpriecq̄ oleū eiꝰ. q̄ eſt reſolutiuum: aperitiuū: lenitiuū duricie matricis bibitum et inūctū. ¶ Idē radix eiꝰ confert aduſtioni a que calide. q̄m exſiccatiua eſt mollitiua z abſterſiua: cū equalitate cōſolidat. Ex decoctiōe q̄z ipſius radicis fit oris collutio ad dolorem dentiū. z ꝑprie illius quod ſilueſtre eſt. ¶ Idē. Lilīū ꝓfert puncture vermīū veneno ſorum: proprieq̄ ſcorpiōis. Oleum q̄z eius eſt tyriaca coriandri z fungoꝝ. Emplaſtrū ex ſolijs cū vino factū ſup̄ herisipilā cōfert valde. ¶ Plini: li. xxi. Lilīū roſe nobilitate ꝑmū ē quadā cognatiōe vnguēti: oleiq̄ qđ lilion appellatur. Nulla florum excelſitas maior. Interdum cubitorū trium longitudo. Alba lilia omnibꝰ eiſdem modis ſerunt quibꝰ z roſa. Nihilq̄ ſecundius: vna radice quinq̄gentos ſepe bulbos emittente. ¶ Sera. Cōuenit combuſtioni ignis q̄n aſſat et terit cū oleo roſaceo. et ponit ſup locū cōbuſtiōis et dimittit donec curet. q̄m cōbuſtiōes egent medicina q̄ deſiccat et abſtergit cū temperamēto. ¶ Et eſt bonū ad incarnandū omnia vlcera: et mollit duricies matricis. Folia eius incarnāt et abſterguntꝰ abſterſione debiliori q̄z radix. Et quādo coquunt et ponunt ſuper combuſtionē ignis. aut ſupra quodcūq̄ vulnus faciunt incarnari vlcerationē eorum. ¶ Et ſunt quidam qui infundunt flores eius in aceto. et vtuntur eis incarnandum vulnera: et conſumitur flos

eius et exprimitur succus eius et coquitur in aceto z melle. ita q; ex succo fit q̄n q̄es plus q̄ B
acetū z mel. ¶ Et est medicina q̄uenies ad om
ne qđ eget exsiccatōe sine mordicatōe sicut sūt
vulnera magna z p̄prie q̄ siunt in capitib; mu
sculoz z ad vlcera oīa q̄. sunt difficilis incar J
natiōis. ¶ Sed alteri⁹ speciei lilij q̄ dicit yris
et est liliū agreste p̄m eūdē autorē. Hal. Sub
stātia est subtilis z mundificat z maturat. Et
cōuenit speciēb; tussis z facit ascendere screa
tum a pectore z curat tortiōes ventris z vlce K
ra sordida. z q̄n bibitur cum melle z aqua cali
da laxat ventrem. ¶ Dyascorides. Flores lilij
domestici possunt emollire duricies neruoz.
Folia eius cocta z imposita ad cōbusta p̄fici
unt loca. Uexatiōes serpentum curant. Suc
cus eius melli admixtus ac decoctus in vascu
lo nouo: vlcera vetera medet. ¶ Halien⁹ septi L
mo simplicij farmacoz cap. de lilio. Flos lilij
domestici cōpletiōe mixtus est subtilij partiū
quadā ex terrestri substantia. Uñ habet et eaz
que in gustu amaritudinē z ex quadā aquosa
ducrita. ¶ Unde oleum qđ ex eo est pigmentū
in mordacis z dyasoretice z mollitiue est vir M
tutis. ex q̄b; duriciebus que in matricib; aptis
simū ē. radix aūt et folia per se trita siccāt z ab
stergūt et dyasorāt moderate. ¶ Auicē. de vi
ribus cordis ait: q; confortat cor. A

Capitulum.cclvj.

Lij ꝙualiū. Pla. Liliū cōualliū
est herba habēs flores bene redolētes.
folia cⁱ⁹ plātagini maiori similia. Hec
folia nec radix vsui medicine cōpetit: sed flo
rres virtutē hñt cōfortandi et resoluendi.

Operationes.

¶ Plin. Re. flores liliorz ꝙualiū lib. f. ponant in A
vino optimo mēsurā vnā stēt in infusiōe p men
sem. deinde distillet vinū istud p alembicū. cū
ista aq̄ distillata sume. z. ij. aq̄ lauēdule. z. iij. ¶
na piperis ro. z. f. misceant. de ista sume in se
ptimana. z. f. ieiuno stomacho. z ista septima
na nō hēbis apoplexiā neq; lū argiā. ¶ Idem B
Liliū ista aq̄ etiam potes linire tempora. minuit
fluxū catarralē z sedat sodā. Ista aq̄ etiā cu
rat colicā passionē poratū: z cōfortat cor.

Capitulum.cclvij.

Lilialis. Pāde. ca. xxxvi. Lilialis est q̄
dā herba hñs folia sicē rubea tinctorū
nisi q: sūt minora: z vt cūcta aspera. ex
pādēs se p terrā. sicē herba ḡn oz vel rub. eius
flos ē paru⁹ sicē flos solatri hñs recte figurā li
lij domestici. ¶ Auicē. li. ij. ca. alguasicē. vl alu
seu. i. herba lilialis. z ē herba cui⁹ flos est sili
lio: z p̄pter hoc oz lilialis. z est ca. z sic. in. i. ḡ.

Operationes.

A ¶Idem. Lilialis desiccat cum equalitate et abstergit: et confert panaricio: et resoluit totū illud cum equalitate.

B ¶Halienus sexto de simplici medicina. capitlo alissum. Alissum siue amplosilō. dicta est quidem alissum: id est lilialis herba. q mirabiliter ꝓfert morsui a cane rabido: imo et iam occupato rabie, ꝓpinata sepe sola sanauit.

C ¶Si ḡs aūt vratur in pluribus cognoscet q dyasoricū est mediocriter: et siccatiuū cū eo quid aliqd abstersiōis habet. Hinc aūt aluos et cesilinas mundificat.

D ¶Plinius capō Alison: id est lilialis silis est rubee tincto: et nō distat ab ipsa nisi quia ipsa rami et folia sunt minora.

Capitulum.cclviij.

Liquiricia. Theodorꝰ prisianꝰ. Liquiricia est eligēda nō multum grossa nec nimis tenuis q̄ in terra crocea fit. que etiā cū frangit̄ leuis est et interius subalbida: sed nigra vel viridis abiciēda est. succus eius fortioris efficacie est qui efficit sic. Cū viridis est radix: cōcutit̄ bene: et in aqua decoqt̄ usq; ad ꝓsumptionē postea exprimit̄ et desicca tur in sole. et in rotundā corpuscula fm formā vasculoꝝ format. Alij sophisticāt hoc modo faciunt puluerē liquiricie et coquunt in aqua et addunt mel et faciunt vt dixim⁹. ¶Serapion auctoritate Dyascoridis capitlo stie: id est liquiricia. et est arbustū habens ramos longos duobus brachijs. habet folia silia foliis arboris masticis. et sup folia est humiditas que adheret manui. et flos eius similis est herbe flore dicte brachion. est et purpurei coloris. Et semen eius est in magnitudine seminis arboris dicte kalatabas. verū est asperius et habz radices longas in colore suo silis ligno quod noiatur in oriente bussum. aut sicut radix gentiane: et est in eo stipticitas cū dulcedine: et exprimit̄ inde succus. ¶Dyasco. ca. Hlicoriza. Et est que nascitur in capadocia aut i ponto. Frutex est habēs virgas longas duoꝝ cubitorum in quibus folia sunt spissa et similia lēnisco: sed pinguia et glutinosa. florem profert iacincto similē. semē habet simile platani et asperuz: quod semen est latum: sed rufum et oblongū. sunt illi radices bussei coloris et longe sicut gētiane constrictē et dulces que exsiccant vt licū ¶Plinius ca. de liquiricia. Hlicoriza herba est que nascit̄ in campis. gustu dulcis et cū dulcedine abūdante: de qua succus extrahit̄ et medicoꝝ vsui seruat. ¶Cassius felix capō. Hlicoriza grece ex eo dicta q dulcē radicē hz Hlienus cm grece dulce dicit̄. ¶Halienus. vij. simplicium. capō. de liquiricia. Galenus iuuamētū qō in liquiricia est: est in succo eius radicis. et substātia eius est ꝓpinqua substātie nucis coryls. et valde similis ei. Sapor eius radicis est dulcis cū stipticitate pauca. Virtus eius frigidior est complexiōe horis: et est tepide caliditatis. et ideo est prope cōplexionem equalem. et est humida tēperate humiditatis.

Operationes

¶Vires hz relaxātes cū dulcedine et humiditate. vnde et sitim sedat: et renū et vesice mitigat dolorem: et puocat vrinā et menstrua. A

¶Et omnē tumorē tunsa et imposita placat. succus ipse aspredinē arteriaꝝ distenit. et non solum trachea m arteriā lenat: sed et iam scabiosam vesicam. qui succus diu sub lingua retētus glutin dz. q̄ et situationē stomachi tollit: et tumorē stomachi et epatis tollit ac cōpescit. B

¶Radix vesice et renum vulnerationem curat bibita cum dulcore sitim prohibet: vulneribus vtilis est. radices ipse masticate sunt stomatice et ligature radicis ora ista facere nouit. Ipsa radix puluerem redacta et imposita preciagia detergit. ¶Halienus. Hliconza asperi C D

tas est remouere: nō solū in arteria sed in scabiosa vesica ꝓpter mediocritatē cōplexionis.

¶ Theodorus priscian⁹. Valet ptra oia vitia pectoris decoctio eoꝝ in aqua: et in pleuresi: et peripleumonia. aqua decoctionis eius valet ptra tussim. ¶ Ad idē valet electuarium factum ex succo liquiricie et melle. Liquiricia masticata et sub lingua retenta sitim et asperitatem stomachi et gutturis mitigat.

Capitulum.cclix.

Ligustici. ſm Dyasco. cap. Ligustici multū nascit in liguria ꝓuincia. vnde et nomē accepit. nascit et in monte vicino alpibus: sed ciues panacem illum vocant: ideo qꝝ radix eius alba est et odorata simul panaci: cui virtus vna est cū panacis ſtrute. Hanascit in locis altis et asperis et vmbrosis. virgā habet longā et nodosam simile anetho. In q̄ virga folia sunt similia melliloto. Sed molliora et odorata: que folia in cucumere renuissima sunt et duisa. In virge sūmitate caput ē vmbraculosum. Vbi semen ostendit. qō semē nigrum est et oblongum sicut feniculi gustu risidum et odoratum aromaticum.

Operationes.

¶ Dyascorides. Virtus est mictualis. Radix eiꝰ alba est similis panaci eracleontico ꝛ odorata. Virtus est radici ꝛ semini eius calida et stiptica doloribus oꝝ intrancoꝝ occurrit. Inflāmationē stomachi soluit. ¶ Icti bus venenatis opitulat: vnā ꝓ uocat: mēstruis imperat si bibat. antidotis qꝫ colicis ꝓsunt aut miscet.

¶ Radix eius tunsa et suppositā idē ꝓstat. radix eius et semē oꝝ ꝓpoꝝ necesse miscet confectionibus etiā digestibilibus vtiliter adhibet: ꝯa eustomaca est. vnde multi ciues ipsius prouincie coꝝ ꝓpipere vtunt ꝓ cuturis miscentes:

¶ Et mīti semē siselei ꝛ se iuniculi addūt illi: q̄dam dicunt q̄ est leuisticū sed falso.

Capitulum.cclx.

Limon. Pan. capi. ccccviij. Limō fructus pulchri odoratus: plenus succo acetoso valde apto salsamētis. Et ipe etiā comeditur sale cōditus. nusqꝫ memini me deipō legisse apud autorē autenticū: nisi apō Auicennā in quarto canone de cura febriuꝫ acutarum in generali. vbi iubet dari aquam acetositatis limonis salliti.

Capitulum.cclxj.

Linaria. Pandecta. ca. Dix. Linaria est herba silis esule vl lino: ppt qđ vocatur. z differt ab esula. qm esula lactescit. linaria no. Unđ plus. Esula lactescit sine lacte linaria crescit. ¶ Operationes.

A ¶ Succus eius valet cōtra herisipilas inunctus. z cum succo pimpinelle mixtus. ¶ Et ipsa sola valet ad cancrū trita et impolita. ad hoc similiter sucus eius valet.

B

Capitulum. cclxij.

Linū. Isiđ. Linū ex tre nitēti spē ozit. nomē sūpsit a greco. vel qđ leue sit ac molle. Byssū aūt est genus qđdā lini mi mū cādidi ac nobilissimi qđ grece papasē vocāt. ¶ Pall. In se. mēse liqui semē lini leto solo spargūt. z lina psequūt exilia. ¶ Idē lib. xi. In mēse octobri semē lini seri pōt si placuerit. qđ tñ p sui malicia serēdū nō est. qz terre vber exhaurit. Sz si velis loco pinguissimo z modice hūido serere poteris. aliq macro solo spissum serentes: si assequunt vt linū subtile nascat.

Operationes.

¶ Sera. li. ag. au. Hal. Virtus eius ē q̄ subtiliat z puocat vrinā z mēstrua. z qñ bibit aūt sit eū eo ēplastz pfert apatibz epar z orificio stomachi z ipi stōacho. Sz radicis eius stipticitas est āplior stipticitate flor. z caliditas eius est mior caliditate ipius. z ppt eius stipticitatem acqrit qđ admisceat cū medicinis q̄ admittrant ad spuū sanguis. ¶ Sera. au. Dyas. Flos eius est stipticus stipticitate pauca calefactiua: maturatiua z est ca. q̄si i. i. gra. z est mediū i hu. z sic. Et. ij. eius ptes est q̄ mollificatiuū. ¶ Sce. li. ag. ca. barari chichene. i. linū ē mollificatiuū sedatiuū doloz. z pfert egritudinibz interioribz: nisi qz est minus i ꝑ q̄z camomilla. z ē mediū inter laxatiuū z stipticū: z admisceat i eo pars ptus puocatiue vrine. et ꝑ q̄dē apparet in eo manifeste qñ comedit assatū. et tūc ē magis pueniēs ad stringēdū vētre. ¶ Et dixit i li. de pseruatiōe sanitatis qz qñ semē lini decoquit i aq̄ ei decoctio ē infrigidatiua. ¶ Et idē au. Dyas. Virtus semis lini ē silis ptui semis fenugreci. z qñ admisceat cū aq̄ melle z oleo z cōsicat: resolvit apata ca. z mollificat ea sive sint interius sive exterius. et qñ sit ex eo emplastz cū ficubz et nitro delet pannū z pustulas albas faciei. i. papulas fm trāsla. no. ¶ Dyas. Et qñ pficit cū aq̄ resolvit apata q̄ sūt in radice auris: z apata dura. Et qñ coq̄t cū vino eradicat formicā z species vlcez q̄ dicunt fauī. z qñ miscet cū melle z pipere et vtit q̄s eo mouet coitū. z qñ miscet cum nasturtio q̄ntitate eq̄li cōfert scissuris vnguū et eoz excoriatiōi. ¶ Et fit cū decoctiōe eius cristere ad mordicationē intestinoz z matricis. z mollit ventrē qñ mlieres sedēt in decoctiōe eius pfert apatibz matricis sicut fenugrecū. ¶ Paulus. ca. de lino. Linū qñ cōburit. Fumus eius ē subtil. et cōfert coxize et suffocatiōi matricis. ¶ Aui. li. ij. ca. ō semine lini. Virtus est ei prima ptui fenugreci i. i. ca. cōmēsuratū in hūiditate z siccitate. Et ō q̄dē q̄ decoctio lini est deco

A

B

C

D

E

F

G

H

I

R ctio recētis ei9. ¶ Jn ipa ēm est būditas sup/flua: z maturatiuū et abstergit et inflat ꝓpter būditatē suā supfluā: ita q illud qō ex eo fri/xū est. B agit cū lūpticitate q in frixo manisestē cōmēsurata: et in nō frixo manisestē permixta cū lenificatiōe. z est sedatiuū doloꝝ min9 q ca momilla. z ex ipo fit emplastꝝ cū nitro z bolo: et lenit pānū: z ꝓfert ꝛcriōi vnguiū z scissurꝝ et L fracturꝝ eoꝝ. ¶ Et qn̄ pmiscet cū cēqli mēsura D nasturcij z cōficit cū melle: lenit apostemata ca. exteriora z interiora. ¶ Et apostema qō ē polt aures cū aq cineris z apata dura: et ꝓbi/bet spalmū. z ꝓprie ꝛctionē vnguiū. cū permi/scetur cū cera z melle. ¶ Et eius suffumigatio A cōfert coxize. z silr fumigatio ipius limi confert tussi flegmatice. z ꝓprie qō est ex eo assatū.

si mi è te de fresno

Capitulum.cclxiij.

Lingua auis. Pla. Lingua auis ē ar/bor z hz folia pua z acuta. ligue auis ꝓformia: z ē in. i. ḡ. ca. z hu. ¶ Ser. li. ag. ca. lisen hasafir. i. lingua auis. Et ē arbor silis arbori dirdar: nisi q folū ei9 est lōgū sile folio amigdali. et fructꝰ ei9 q dr lingua canis sūt racemi z palmites q diuidunt in cherarn9 sil'es folijs oliuarū nisi q sūt minora satis: z i/tra qualibet cherarn9 est medulla silis lingue auis exterius rubea et interius alba declinās pau/lulū ad citrinitatē. sapor eius est acutꝰ: mordi/catiuus cū pauca amaritudie. Et q ponit ei9 ꝓtutē ca. in fine. ij. nō elongat a veritate: z con uenies est dicere q cū caliditate sit būditas: q nō apparet mordicatio eius postq̄ bñ ma/dicat. Et sciendū q est alia lingua auis que ē debilitās stomachū: z puocās ventrē. et ē cor/rigiola maior. Et ista nō est illa de qua locutꝰ est. Ser. Hāidem Sera. in. ca. de augmenti bus in coitu dicit: q lingua auis est lingua pal serū. ¶ Jtē idē dicit in. vij. in ꝓfectiōe pillularꝝ Jndarꝝ q assimulant pelliculi vel corticuli que est in medio bacce lauri. ¶ Auicē. ca. de augē tibꝰ in coitu. Inter medullas cōputat. non est ergo quā ponit Sera. et Auicē. herba. sed est ꝓma species per Sera. descripta. vide qñ ponitur simpliciter ꝓma debet intelligi.

Operationes

¶ Sera. auc. Abēmesuay. Cōuenit doloribꝰ la terꝝ: z ꝓuocat vrinā: auget ispermate: z corro/borat libidinē. ¶ Et idē auc. Damascen. z cō uenit cardiace. ¶ Et idē auc. Bedigurae. Au get sperma ¶ Et idē auc. Rasis. Prohibet car diacā: z auget sperma. ¶ Et idem auc. Jsaac. Est ca. z hu. in. i. ḡ. et delectabil'et de ꝓprietate ei9 est cōfortare libidinē. ¶ Et auget sperma. et hz ꝓtutē humectādi comesta cū carnibꝰ vel alijs. valet silr cōtra siccitatē pectoris.

A B D E F

Capitulum.cclxiiij.

Lisimachion.fm Dyas.ppio ca. Basta habz maiores z fructuosas.circa quarū nodos folia minuta habz salici similia.florē purpureum aut aurosum.nascitur locis humectis.

Operationes

¶Dyas.Succus herbe huius stiptic9 ē.Sāguinē reiicietibz maxie pdest. Dissintericis potui datꝰ z suppositꝰ subuenit. ¶Fluxuz matricis mulierꝫ abstinet suppositꝰ. Naribz pfluentem sanguinē fronti illinitꝰ statī stringit. Vulneribus recētibz pacolesim facit. ¶Herba sumi9 gatiōe addita vim veneni lōgi9 arcet:et sorices occidit. ¶Sal'.vij.sim.far.ca. lisimachion pdñantē hz stipticam q̄litatē;ppter quā et plagas cōsolidat:z emorroisagias ex naribz sistit emplastratū. ¶Et aliaz etiā emorroisagiarū idoneū est farmacū ipm.z etiā succus eius adhuc magis et bibitus dissinterias et sanguis eductiones et fluxum mulieb9 sistit.

Capitulum.cclxv.

Licium.Sera.ca.hadath.i.licū. Habet tres spēs.vna earuz est indica. Et alia sit ex herba que dicitur zeriach siue serpah.Tercia est arabica q̄ nōiant hadath:id est licū.Et idē auc.Dyasco.Licium accipitur ex arbore spinosa que habet ramos longitudine duoz brachioū aut amplius. Et folia sunt similia foliis arboris bussirara.z habet fructū simile piperi:et est niger: amari saporis:lenis tactu.et cortex ligni est glaucus similis licio dissoluto.et habet radices multas pcedentes a latere ligni eius. Nascitur locis agrestibz.et extrahitur succus eius in hūc modum.Tenunt folia sicut sunt cū tota arbore. aut ponunt in aquā z dimittunt pluribz diebz et coquūtur et exprimunt. Et succus ponitur ad coquendū sup ignē donec ingrosset sicut mel:et sit similis ex succo fructus eius quādo exprimit et ponitur in sole. Et melius ex eo est illud qō accendit igni.et quando extinguit facit spumā:cuius color est sanguis Et exterius est nigrū.et interius est sicut crocus.et non est pingue:et est in eo stipticitas cū amaritudie.z ex illo melius est Indū et fortioris operatiōis. Adulterat aūt licū cū amurca olei: cū admiscetur in coctura eius et cū succo absinthei et felle bouino. Et oportet vt colligatur ex eo q̄ natat sile spōgie z reponitur ad opus medicinaz oculi.et residuū ponitur i alijs medicinis. et tz q̄ indicū fac arbor q̄ tz licios. Et hec arbor est de speciebz spine bñs ramos erectos lōgitudine triū brachioz:aut amplius pcedētes ex radice.et sunt grossiores ramis rubi. Et euellit eiꝰ cortex facile.z color eius apparet sicut color sanguinis. Et folia eius sunt silia foliis oliue.et ex illa arbore accipit licū scilicet ab illa que est spinosa. Et est apud nos medicina quasi humida z liquida. Et substātia eiꝰ est cōposita ex ȳtute subtili.ca.z terrea frigida:z in sapore eius est stipticitas mili q̄ ē pauca. Alia secūda species est que sit ex arbore licios siue ex acantum appellata.folia quercus similia at q̄ spinosa generans.

Operationes.

¶Halienꝰ fm trāslationē grecā. Ꝟ farmaco ad ipopiā vtunt et ad flegmones .qui in ano et ore z vlceratiōes et herpetas et putredines: male morigerata vlcera z aures pus fluētes: et paranichia et vngues leprosos. A

¶Et idē fm translationē arabicam.virtꝰ eiꝰ est que remouet q̄ i pupilla ex eo q̄ obscurat visum:z conuenit fluxui ventris.et habentibz vlcera in intestinis:et habentibus fluxū menstruorum.Et ponitur in medicinis panni que fit in facie. B

¶Et in medicinis vlcerū et apostematū que sunt in ore z in ano z formice.Et cōuenit vl- E

ceribꝫ fraudulẽtꝫ et putredibꝫ vlceꝝ et putredi
ni auriũ ꝛ tenasmoni ꝛ panaritio : ꝛ formicat
D capillos. ¶ Sera. au. dyaſ. Uirtꝫ lichꝫ ẽ liptꝫ
ca et abſtergit ꝛ curat obſcuritatẽ viſus ꝛ ſca
biẽ ꝛ puritũ oculoꝝ : ꝛ abſcindit curſum humi
ditatũ ad oculũ veniẽtiũ curſu antiq̃ ꝛ ꝓuenit
E ꝛ apatibꝫ gutturꝭ. ¶ Et qñ linit cũ eo palatũ:
cõuenit apatibꝫ gutturꝭ. ꝛ qñ linit cũ eo ꝓuẽit
ginguis ꝛ vlceribꝫ putridis ꝛ ragadibꝫ ani: et
F tenasmõi. ¶ Et qñ bibit ꝛ fit cũ eo cruſtere ſa
nat fluxũ vẽtris antiquũ ꝛ vlcera inteſtinoꝝ. ꝛ
bi bit ꝺ ipo cũ aq̃ vſq; ad ſanguis fluxũ. ꝛ ſpu
tũ ſanguis cũ tuſſi: ꝛ dat in potu morſui caniſ
B rabioſi. ¶ Qñ fiũt ex eo pillule et dant et rubri
ficant capillos: et curat panariciũ et formicam
et vlcera fraudulẽta. Et quãdo fit cũ eo naſca
le conuenit fluxui antiq̃ bũiditate a matrice.
H ¶ Et dicit. Qñ coq̃t cũ ramis eius i aceto: cõ
uenit apatibꝫ ſplenis et ycteritie: ꝛ ꝓuocat mẽ
ſtrua. Et qñ bibit ex fructu eius laxat flegma
I et cõuenit cõtra medicinas venenoſas. ¶ Et
idẽ Sera. auc. Raſis felicabarach. Uirtꝫ eſt
cõpoſita ex cõtrarijs. Hã hꝫ virtutẽ extenua
tiuã: digeſtiuã: ca. et fri. ꝛ modice ſtiptica ha
bẽs vim. ꝛ ideo dyaforeſim facit ꝓpicies ꝛ por
K rigans. ¶ Et facit aũt ad ipopiã herpetas et
ad epatis vlcera: et ad parotidas: et putrida
vlcera: et conuenit vlceribꝫ oris et ani.

Capitulum. cclxvj.

LOnchitis ſm dyaſ. Lonchitis ẽ ſpẽs
gladioli ſolia bñs porri ſilꝭ: ſed latio
ra et rufa. multas bñs ſup radices vir
gas ſpanſas ſup terrã: et ramos ſup terrã de
clines: in q̃bꝫ ſunt flores ſiles pellucino. ſed for
ma coꝝ vt gele eſt: et album hꝫ in medio ſicut
roſtrũ et labꝝ inſanũ: et ſicut lingua ꝛ ſemẽ ei9
lancee ſile et trigonũ et longũ. vnde et lonchi
tis appellatũ eſt. Radix eſt ei ſilis dauco. na
ſcit locis aſperis. ¶ Pli. ca. Lonchitis. folia hꝫ ru
bicũda. ſemẽ nigrũ ſile camedoꝝ cõꝝ ora patẽt
ꝛ oblongũ in ſilitudinẽ lanceaꝝ radicẽ vt dau
cus. Item Dyaſ. Eſt ꝛ ſcdm genus lonchitis
ſo. habens ſicut ſcolopendria et aſperiora.

Operationes

¶ Plinius. Uulneribꝫ ipoſita folia ei9 tumo A
rẽ nõ admittũt. Bibita cũ aceto ſplenẽ ſiccãt.
Radix eius cum vino bibita vrinam puocat.
¶ Bal. vij. ſim. far. ca. Lonchitis. Eius q̃dẽ ſe B
men triangulũ ſicut lancee ſm figurã. Radix
quidẽ ſimilis eſt aliq̃liter paſtinace. et ꝓpterea
vrinatiuũ eſt farmacũ. ¶ Eius vero q̃ ſimilis L
eſt ſcolopendrie folia viridia quidẽ ad conſo
liditatẽ vulnerũ ſũt idonea. ſicca vero p oxi
mel bibita ſplenes ſiliridos ſanat.

Capitulum.cclxvij.

Lupinus.Sera.li.aggre.cap.Tarmꝰ auc.Dyas.Tarmus.i.Lupinꝰ.Sũt et lupini quidam vt dicũtur regales: et sunt siluestres:quorum folia sunt albidiora domesticis.Et quidam sunt domestici.et domestici comeduntur post eorum elicationem: et infunduntur in aqua plurib⁹ diebus donec recedat amaritudo.ꝛ generant humores grossos.Halienus.vi.sim.far.cap.de lupino ꝑm trãslationẽ grecã.Tarmꝰ idẽ lupinꝰ.comedit quidẽ decoctus:ꝛ multis diebꝰ deponens amaritudinẽ in aqua.fit ex cibus grossorum humoꝝ vt farmacũ vero hic talis ex emplasticis est qui non habet amaritudinẽ.et est abstersiuus ꝛ dyaforeticus.

Operationes.

Z ¶ Halienus.Superplasmatus necat lumbricos.Ad si quis ipsum bibat cum melle vel orizuccaro siue etiam ipsius decoctio nata ẽ lumbricos educere.imo ꝛ suffusa defluxis cõuenit morfeis ꝛ scabiei et cancrenis et malignis vlceribꝰ.Hoc quidẽ abstergendo:illa vero consumendo:ꝛ sine mordicatiõe desiccando expurgat:ꝛ aperit opilationes epatis ꝛ splenis.si bibatur cum ruta et pipere:attrahit tãmenstrua ex embriones cum myrrha et melle appositus.

B ¶ Est autem et ipsius farina immordaciter dyaforetica.non enim liuida solum sed scrofulas ꝛ simata dura sanat.tunc etiã oportet eos in aceto coquere vel oximelle vel orizuccaro iuxta complexiones.videlicet patiẽtium:necnon passionis differentiam:cogitantes illud quod oportet.non est autem presentis negocij distinguere talia.diaforat enim et liuida et cetera omnia que prius dicta sunt.

L ¶ Decoctio etiam ipsa farina nata est facere. Tarnos agrios vel lupinus agrestis siue siluestris amarior est et validior in omnibus domestico est ei similis existens ꝑm genus.

D ¶ Et idem ꝑm translationem arabicam.

E ¶ Virtus eius prima est que desiccat sine mordicatione.Et secunda abstergit et resoluit et madificat ꝛ aperit.ꝛ tertia occidit lumbricos quando fit ex eis emplastrum exterius:et ꝙndo comeduntur melle:aut bibũtur cum vino admixta aqua et farina lupinorum resoluunt sine mordicatione.

F ¶ Et curant liuores et apostemata et scrofulas quando coquuntur cum aceto et melle. Et quando fit emplastrum cum eis fracte cõsterunt.

¶ Et cõfert empetigini et vlceribus capitis ꝛ scabiei et botbor et vlceribus fraudulentis. B

¶ Et quando bibitur cum ruta et pipere aperit opilationes epatis et splenis:et prouocat mẽstrua.et nascale ex eis cum melle et myrrha expellit fetum.Et farina eorum facit boc.lupinus siluestris vel regalis valet ad ea que dicta sunt. D

Capitulum.cclxviij.

Lupulus.Jo.me.ca.de volubili ait:ꝙ lupulus sit species volubilis. Notandum ergo ꝙ plures sunt species volubilis.Una est que dicitur funis arborum cuius flos est albus.et est sicut tuba.et habet lac.et vocatur volubilis magna.Et est alia cuius rami repunt super terram et super ramos plãtarum.que folia et flores habet minores:ꝛ dicitur volubilis parua.Et est alia species eius habens folia subalbida et lanuginosa:et habet lac.Et est species alia aspera habens folia citrulli.cuius flos est sicut ampulle adherẽtes.et vocatur lupulus.De qua in isto ca.habetur mẽtio.Et est quarta species eius cuius radix est sicut fescires ĩm ꝛ magis grossa imo est grossitudo eius in modũ cucurbite maioris: et eius ꝛ pites elevãtur super radicem suam

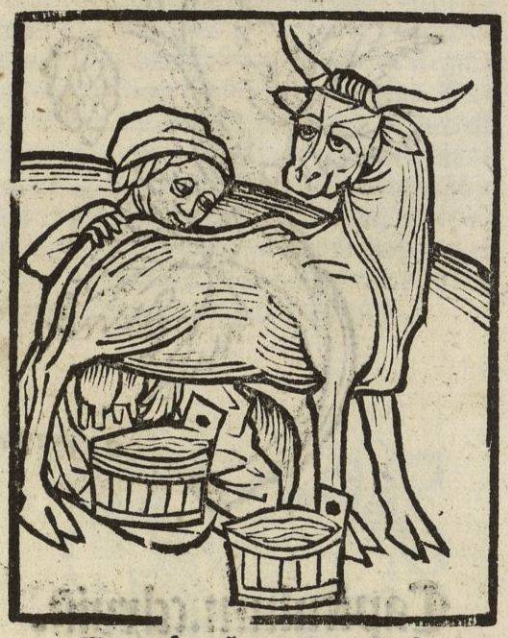
circiter cubitus duos: z folia eius sunt stricta pua in medio sagitte alate: q exleui cā kuūt et bz lac: z vocat dñs lacticinioz. Et ex ea fit scamonea. vt habet in ca. scamonea de. s. Etiam in ca: volubilim de v. inuenies de ytute earū. lupulus yo est eqlis ad frigiditatē declinans Et dicit q est in principio primi. et est verius.

Operationes.

A ¶Jo. me. Lupulus sedatiuꝰ est doloz calidorum extinctiuꝰ inflāmationū et lenitiuus.

B ¶Rectificatio magna. Apit oxificia venarū: ppter qō miscendū est ei aliq̄d ex draganto et mastice. z rectiꝰ q vigorat opationē eius.

L ¶Est a qua casei cum spica et mastice. Ex aliis vero volubilibus tractetur de ca. volubili i ferius de. v.

Capitulum. cclxix.

Lac. Sera. li. aggre. cap. Lelen auct. Hal. Lelen. id est lac. Et melꝰ lac est sanū naturale nō habēs infectionē alicuꝰ alterīꝰ humoris. aut sup qō nō vincit aliqua q̄litas. Et est claz in quo nō est turbulentia aliq̄: neq; acuitas neq; salsedo. imo est in eo dulcedo pauca. et odoz eiꝰ est bonꝰ. z lac q̄dem qō est hmōi est illō qō generat ex sanguine sano separato ab oī malicia. Et sanꝰ lac est mulieris: z maxie cuiꝰ corpus est sanū non antique sed inuenis. pulchre tēperate cōplexionis cuiꝰ nutrimētū est bonū generatiuū bonorum humoz. Et post est lac animaliū q̄z natura nō est elongata a natura homis. sed est ppe naturā bois. Et odoz carniū significat sup bonitatē lactis z sanguis eius. Nā sūt quedam aialia: quoz carnes sūt fetide. sicut carnes camis: lupi: leonis: cameli z vsi. z quedā carnes sunt boni odoris sicut carnes porcoz: pecudū caprarū z boum: z equaz z asinarū z damularum: ac eoz que currūt cursu istoz quoz carnes comedunt q̄z plures homīm. Natura nāq; eoz est ꝓpinqua nature bois. z ppter hanc causam administrat lac caprazꝫ: z alioz aialium vt boum z similiū. z fit caseus ex eis pterq̄z ex lacte asinino. Propterea q est aquosum subtile nō habēs grossitudinē. lac yo vaccarū est grossum. Et lac caprazꝫ est mediū inter vtrūq;: z lac quidē est velocis alterationis quādo tangit a caliditate aeris. z ppter hāc causam ꝓcipit q fugat ex māmilla ne alteret ipm aer.

Operationes.

Sera. Et lac quidē est cōpositū ex tribꝰ substantijs: scilicet caseata: butirosa et aquosa. A

Et q̄n tu cognoueris has substantias z separas vnam ab alia causa medicationis: inuenies q vnaquecq; ipsarum habet operatiōem ꝓpriam in via nutrimēti: et in via medicine. et ppter victoriam pinguedinis sup lac vaccarū accipitur ex eo recocta.

¶Butirū vero accipitur ex lacte caprarū: vacarum et ouium. Sed caseus est lac coagulatum: z sic caseus non est lac nisi cū recipit coagulationem et caseitatem. B

¶Nā illō lac coagulat super qō vincit grossicies. tale quidē est facilis coagulationis: z separat facile q̄n fit caseus ex substātia butirosa. In lacte vaccaz est plus. z q̄n coagulatur aufertur ab eo butirum: et fit caseus pinguis. Et quādo caseus veterascit generāt coleram. et hoc significat sapoz z odoz ipsius. C

¶Rabi moyses cap. de lacte. Lac porcinum est magis conforme post lac mulieb̄re. Et lac corrumpit maliciam humoz̄ malorū. Lac asininum est humidius omni lacte et minoris grossicici. Et lac vaccinum est pinguius. Et lac caprinum est medium. Unde lac nō est conueniens capiti nec lacertibus aptꝰ ad retositatem. D

¶Almansor tractatu tertio ca. de lacte. Lac recēter mulctū tēperato existit vicinū: licet frigiditati z humiditati paruper approximet. Unō corpus humectat z impinguat. Eius tamen conuersio est velox. quapropter acute febrientibus vel quibus dolor capitis ex humore accideri. colericis quoq; quibus frigide ex consuetudine accidunt egritudines nullo modo est tribuendum. E

¶Dyas. ca. de lacte. Omne lac generat bonū F

chimum:et est multi nutrimenti:et mollit ventrem:et conuenit stomacho.et lac quidem veris est aquosius estiuo.

B ¶ Et lac animalis pascentis herbas recentes est magis mollitiuum ventris q̄z pascentis herbas siccas. Et lac caprinum est minus mollificatiuum q̄z aliorum animalium.quoniam capre vt plurimum comedunt herbas stipticas et folia arborum.et propter hanc causam est bonum stomacho. Sed lac ouis est spissum dulce et pingue. Non est adeo bonus stomacho sicut caprinum. Sed lac vaccarū: asinarum vl' equarum sunt magis laxatiua q̄z aliorum animalium.

D ¶ Et omne lac quando coquitur stringit ventrem. Et maxime quando siccatur aqua eius cum lapidibus calefactis:et conuenit vlceribꝫ intestinorum:et interiorum membrorum.et p̄prie illis que sunt ex gutture et canna pulmonis:et renibus et intestinis et vesica.

I ¶ Et quando abluitur os cum lacte conuenit vlceribus eius et gargarismata cum eo confecta vlceribus palati:sed nouiter mulsum est bonum bibentibus medicinas mortiferas.et illis qui sumpserunt cantarides.

K ¶ Et lac vaccinum est ad hoc melius omni alio lacte.et lac asini proprie quando colluitur os cum eo confortat gingiuas et dentes. Lac vaccinum et caprinum et ouinū: quando vnū quodq̄z coquitur cum lapide littoris cōuenit fluxui ventris et vlceribus intestinorum et tenasmoni.

L ¶ Et quando fit cristere cum eo solo aut cum aqua ordei aut cum decoctione gummi quod dicitur caudare siue bandaim sedat mordicationes intestinorum.et fit cristere cum eo vlceribus matricis.

M ¶ Omne preterea lac quādo sugitur ex mamilla ipsa est magis iuuatiuum:z velocius nutritiuum.neq̄z ita corrumpitur. Et lac mulieris dulcius est et nutribilius omni lacte:et cōuenit vlceribus pulmonis.et ponitur in collirio tritū:et dissoluitur in oculo in quo est vngula aut vlcus et conuenit.

N ¶ Et quando miscetur cum eo succus papaueris et cera et oleum et linitur cum eo super podagram conuenit. Et omne lac est malum splenī et epatī egrotanti et sode et epilentie et scotomie et egritudinibus neruorum et febribus antiquis.

Capitulum.cclxx.

Maiorana. Pla. Maiorana ē herba q̄ alio nomie samsuc9 dr ca. z sic. in. ij. g. Flores z fo. ei9 cōpetūt vsui medicie. Igit in estate collecta cū floribus i vmbroso loco desiccat.ac p anniū seruat. Gal. viij. sim. far. ca. de samsuco. Subtilius p̄nū ē z dyaforetice ꝑtutz. siccat cū z calefacit i iij. g. Sc̄. li. aggre. ca. Herzem9 auc. Dyas. Herba ē bōs ꝑgas ex tēlas supfaciē tre i suo hortu.q̄ hz folia qua rotūda sup q̄ ēborra seri silias foliis calamēti bōtis folia subtilia.et hz odorē bonū. Idē auc. Gal. Virt9 ei9 est q̄ calefacit z desiccat i. iij. g. z ꝑt9 ei9 est q̄ resoluit et subtiliat. Itē ex aromaticitate ꝑtutē hz p̄fortādi. z ex q̄litatibꝫ suis dissoluēdi: p̄sumēdi et mūdificādi. Auicen. Maiorana est ca. et sic. i iij. gra. et est subtilis cū fortitudine.

Operationes

¶ Serap. auctoritate ab en mesuay. Q̄n linit cū succo ei9 sup linores sanguinis mortui aufert eas.et ꝓpter hāc causam apponentes ventosas vngūt locū post ventosationē cum eo vt nō appareant cicatrices scarificationis. ¶ Et q̄n sit caput pūrgū cū eo cōuenit dolori capitis maxime melancolicis z ventositati cerebri et agit opilationes que sunt in eo. et propter hāc causam cōfert epilentie z paralisi. In qua

declinat hō caput suū ad posteriora. et alteri paralisi. et torture oris ꝛ emigrance. attrahit. cēm hūiditates malas a cerebro: ꝛ pucit mltū.

¶Et fit oleū cū ea et cōuenit ad oīa supdicta

¶Et qñ teritꝫ maiorana sicca: ꝛ pficit cū melle et linit sup liuorē q̄ fit sub oculo aufert ipm et exprimit succꝫ ex ea dū est recēs ¶Et fit caput purgiū cū eo: et mūdificat cerebꝫ: ꝛ puenit egritudinibꝫ ei⁹ frigidis et melācolicis. ¶Et qñ imbibit i eo cotū aut lana et ponit i aurē aperit opilatōes ei⁹. Silr aūt facit oleum ei⁹. Et calefacit mīcē. ¶Uñ Rasis ꝓpter aromoticitatē suā ꝛ caliditatē et subtilitatē puenit oībꝫ egritudinibꝫ frigidis: ꝛ pfortat cerebꝫ ꝛ oīa mēbra. ¶Pli. ca. Maiorana vires hz acres ꝛ calefactorias ad oēm duriciē vl rigorē valde idonea. Dedeḱ etiā cathaplasmatibꝫ īpposita siue potu data: a scorpiōe vexat⁹ et intestinorū tormēto vel difficultate mictus laborantes.

¶Elixatura ei⁹ ydropicis medeḱ. Urinā puocat et tortiōibꝫ vtilis est. Succꝫ ei⁹ melle addito liuores detergit. Scorpionū ictꝫ cū aceto ꝛ sale cōpescit. Lucratiōibꝫ bñ adhibeḱ. ceroris vtilter adhibeḱ. ¶Tumores oēs corpis et oculoꝝ cathaplasmatibꝫ adhibita spargit. maxīe cū polēta īpposita. ¶Jtē apposite solute purgatiōis materiā puocat. Jn temis Halaginanbus et acopis miscetur bene.

Capitulum. cclxxj.

MAcis. Cōstantinꝫ i li. graduū ait. Nucis muscate arboris ramoꝝ cortex est macis q̄ ab india venit. cuiꝰ natura calida est et sicca in tertio gradu. ¶Plateariꝫ. Macis calida ē ꝛ sicca. in. ij. gradu. Et ſm q̄sdam flos est muscate. Qđ videt falsum esse. qꝛ flores aut decidūt aut in fructꝫ mutant. Sunt aūt cortices quidā qui reperiunt circa nuces muscatas: sicut circa auellanas p annos decē seruant. Habentq; ſtutē ꝓfortandi ex aromaticitate: dissoluēdi ꝛ ꝓsumēdi ex qualitatibꝫ. Eligēdus est aūt macis ruffus vel subruffus acutū habēs saporē cū aliq̄ntula amaritudine. Qui ꝓ nigricat terreus est. ꝛ qui sapore acutū nō habet abiiciēdus est. Sera li. aggre. ca. Silosi. Silosi. i. macis. Et est cortex nucis muscate q̄ est sup corticē grossū. Et melior ex eo est ille q̄ est coloris fusci. et deterior ex eo est niger. et in cortice duro grosso nucis muscate nō est aliquod iuuamentū. Sed fructus eius est vtilis medicine. et orit in oriente. Arabes vicūt quidē q̄ est macis. et est cortex qui apportatur de regione que nō est greco⁹. et color eius est flauus.

Operationes

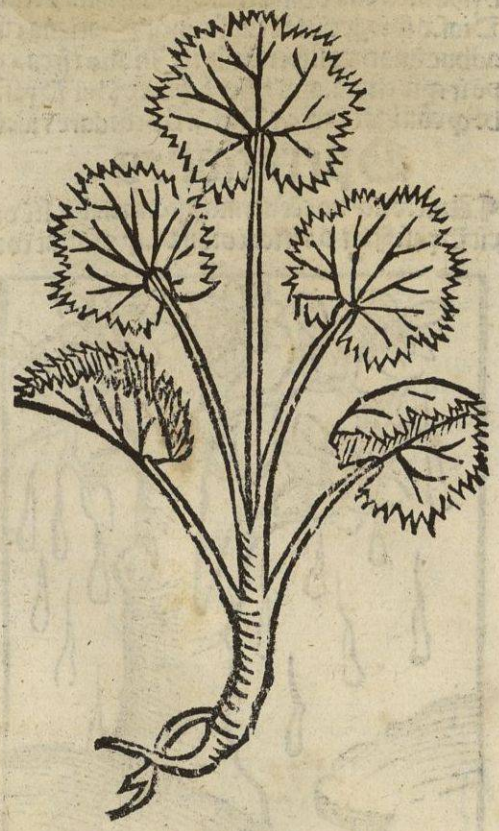
¶Dyas. ca. machil siue machir ſm translationem grecā. i. macis. Lozū est ligni veniēt⁹ de barbarico. coloris ruffi cuꝫ robore solido. cui virtus est stiptica et remordens q̄maxime in gustu. Tunsa et bibita emoptoicis et dissinthericis et sciliacis singularē prestat effectum.

¶Collector hui⁹ tēporis macis est cortex nucis muscate: qui adheret ipsi circūquaq; vt potest videri in barbulis auellanaꝝ. et multotiēs vidi tunsū sic esse: licet dicat Dyas. Machir: id est macis esse corium ligni error dictatoris. quia debet dici corium fructus: vt patebit in capitulo nucis muscate. ¶Hal. vij. sim. far. ca. de maci ſm translationem arabicam. Bliastar siue Taliffar. i. macis: cortex est qui portatur de india: in gustu quidē stipticus sufficienter cum brevi quadā aromaticitate.

¶Cum autem aduratur est similis plumbus aromatibus in dyanis: et subtītia eius ē cōposita ex substantijs contrarijs: et plurimum quod est in ea substantia est terrea frigida. Et minus quod in ea substantia est subtilis caliditate: et odor eius eli bonus sicut odor aliarum specierum aromaticarum. que apportantur ab india. Sapor eius est stipticus stiptricitate multa cum aliquantulo aromaticitatis. ¶Virtus eius est que desiccat in tertio

gdu.sz ca.z fri.non est oꝛatio manifesta.ꝓfert fluxui vētris z vlceribꝫ intestinoꝝ.z bibitur in emoptoyca z in fluxibus humoꝝ ad ventrem

F ¶Auiceñ.de viribꝫ cordis ait.qꝫ ꝓfortat cor.

Capitulum.cclxxxij.

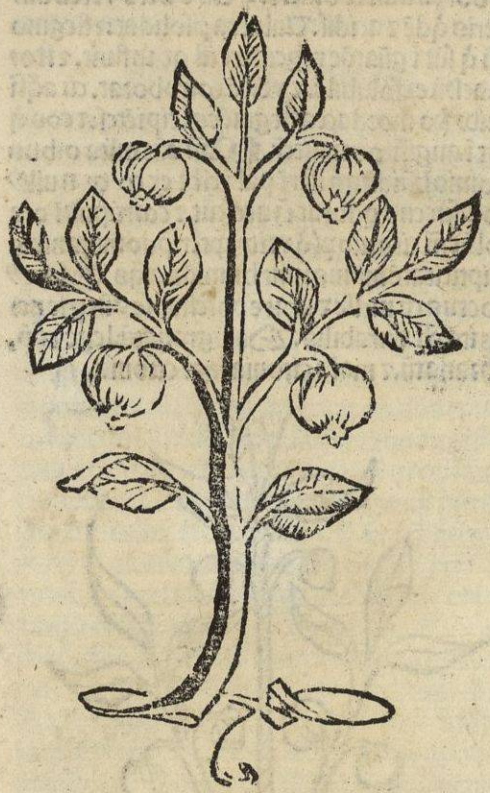
Malua.ysi.Malua ꝺr eo qꝫ molliendi aluñ ac soluẽdi naturã habeat.¶Pal. lib.iij.In feb.mẽse malua serenda est q̃ occursu hyemis ab incremẽti repumet lõgitudine loco pingui delectak̃:z hũido gaudet letamie.Trãsferunt ei9 plãte cũ ceperini q̃ tuoꝝ bie folia vel quiqz ad min9.ysaac.Malua ca.est in p.g.hu.in.ij.¶Pla.Est em̃ malua domestica z siluestrꝫ.Malua domestica magis fri.est z hũiditatẽ habet subtiliorẽ.Siluestrꝫ aũt crescit alti9.z altiora hz folia.z q̃si frutex.hec min9 fri.est:z hz viscosam humiditatẽ.

Operationes.

A ¶Dyas.Malua melioꝛ est oꝛtiua cꝫ agrestis: sz ca costomaca est:ventrẽqz mollit.maxie autem eius ꝓgule itestinis videtur ac vesice.Ei9 folia cruda cataplasmata cũ sale modico medentur eglopis.valẽt z apum percussuris.

B ¶Malua elixa z oleo admixta cataplasmatibus adhibita acoꝛas z furfures capitis tollit. Elixatura ei9 malactica est.Ad duricies intestinoꝝ atqz matricꝫ z ani necessario supponit.

Folia ei9 cocta z ipposita cũ oleo modico cẽbustiõibꝫ z igni sacro.¶Malua cum radicibꝫ cocta i iuscello.venenosis potõibꝫ subuenit si frequenter bibak̃.¶Pla.Malua valet ad maturãdũ ca.apta:terunt em̃ folia malue cũ axungia porcina receti z sup tegulã calefacta supponik̃. Dec etiã valet ꝺ duricie splenis z epatꝫ.¶Jo/mẽtũ ex aq̃ decoctõis ei9 factũ circa pedes.valet ad sõnũ puocãdũ i febribꝫ acutꝫ.¶Lõstãti. Malua est fri.i.ij.g.z hu.in p.q̃ddã calorꝫ accidẽtaliꝫ hz.iõqz si in vino sit cocta z cathaplasmek ꝺ scrofulas:apata:tumoresqz mãmillarũ valet.¶Succ9 ei9 si cũ vino bibak̃ strãguriã id est difficultatẽ mingẽdi dissoluit:z lapidem frãgit.Sciatice ꝓueniẽs itestina sanat vulnerata.si cum aceto coq̃t dolorẽ capitum lotoꝝ rum mitigat.

Capitulum.cclxxxiij.

Malũ.Rabi Moyses caꝑ.de malo.Ex eis quedã sũt dulcia.q̃dam ponnica.q̃dã stiptica zc.Hoc idẽ dicit Auerrois.v.Colligget.auc.Auenzoar.Sera.lib.ag.c.de malo. Et ex eis q̃dã sũt stiptica.q̃dã põtica.q̃dã dulcia.q̃dã acetosa.z q̃dã insipida aq̃sa.In dulcibus est suba aq̃sa tpate sube.z i põticꝫ qõ vincit sup ea est tpamẽtũ fri.terreũ.sz stipticꝫ ẽ hec eadẽ suba cũ suba aq̃sa:q̃ in dulcibꝫ.Et in acetosis suba aquea frigida.

Operationes

A ¶ Rabbi moyses. Malū odore suo corroborat cor & cerebrū: & iuuat ptisicū & melancolicis. Sz comestio ei⁹ peior ē oīm comestiōe fructuū. gñat vētositatē. s. quā gñat in. ij. & iij. digestiōe ita vt sit dictū a sapiētib⁹ q⁹ gñat ptisim & ethicā. eo q⁹ hmōi vētositates inflāt arterias & venas.

B ¶ Hal. vij. sim. far. ca. Milea. i. pomaria. & est arbor mali. nō q̄libet est vni⁹ nature. sic̄ nec fructꝰ. Hā pomor alia sunt dulcia. alia ꝓ austera alia pōtica. alia ꝓ acida. alia ꝓ non tota⁹ exoluta & aq̄sa. & p̄dñat aq̄sitas in his vt sit cōplexio eor hūidior & frigidior. Terrestre ꝓ frigidū dñat i pōticis. Indigestū ꝓ i austeris. Hoc & aqueū frigidū sic̄ i dulcib⁹ eu cratū dñat. Ista aūt & folia succi & cortices ei⁹ arbor a diuicē differūt.

C ¶ Uñ ō herb⁹ vti cū austeris q̄dē & acidis. Uulnera ꝓsolidat: & flegmonū q̄ sūt i gñatōe repcutere id qđ influit. & stomachū exsolubilē. & vētrē corroborat. cū aq̄si oīb⁹ ꝓ mordaces flegmōes icipiētes: & eos q̄ sūt i augmēto remittēs.

D ¶ Qm̄ aūt mlta oibus pomis hūiditas iferūt palā est & ex eo q⁹ nulli⁹ cor succus p̄durat sz accescūt & corrūpunt oia solūēm citonior (q̄ vtiq; ꝓpter p̄dominantem stipticitatē minus sunt humida alijs) q̄z succꝰ coctus cū melle durare potest. ipse aūt p̄ se nec ita est durabilis. Malū granatū. lege cap. Granatū. & mala citonia lege citonia.

Capitulum. cclxxiiij.

Mala maciana. expōit ysi. q⁹ a loco dicūt. Quidā ꝓ exponūt siluestria. vulgari in hyspanico etiā domestica oia maciana dicūt Dias. ō ipis ꝓpriū fac̄ caplm in q̄t Maciana cū adhuc īmatura stiptica sūt &c. In alio tñ ca. expōit q⁹ sūt siluestria. apō Sera. ꝓ. ex ꝓbis Dyas. bī q⁹ colligūt i vere. & Auic. i h̄ ꝓcordare videt

Operationes

¶ Auic. di. q⁹ no cēt neruis ꝓpe nerualia. sic̄ di A
xit Dyas. ¶ Et ō viribꝰ cordis di. q⁹ ꝓfortat cor B

Capitulum. cclxxv.

Manna vt ait Auicen. est ros cadēs super lapidē et plantas. et habet plures species. & denoiata est tereniabin. & silracost. & succaz hauser est de specieb⁹ eius. Et ait Auicen. Mana diuersificat sm diuersitatē rez sup quas cadit recipiens ab eis diuersitates & virtutes. apud nos vidi duas species. vna q̄z est granulosa nō cōiuncta granulis. alia cōglobata q̄ artificio magis videt sophisticata ex zuccaro cocta & folijs senes q̄z frustula imixta vident saporē (q̄ sene) olitē dit. ¶ Sera. li. ag. c. Men. i. mana est ca. & abstergit & lauat. & est ca. in p. g. tēpata humiditate & siccitate. ¶ Et idē auct. Rasis dixit q̄dem manna cadit sup arborē q̄ dicit tamariscus sicut mel. & qñ fac̄ morā sup plantā illā albescit. sed qñ ibi nō morat sed colligit cito cum folio eius est viridis. Melior ex ea est cui⁹ color est clarus appropinquās albedini. & hz parū ruboris. ¶ Plini⁹. Manna est oīs ros cadens su

plapidē aut arborē. z fit dulcis. z coagulat sicut mel. z exsiccat sicut gūmi quē admodū tereniabin. Est alia species q̄ vocat tereniabin. per qua lege capitulū. Tereniabin.

Operationes.

A ¶ Sera. auc. Rasis. Que de ipo cadit super arborē tamariscī est bona tussi z asperitate pectoris. Colligit eā Rasis z dixit. q̄ manna cadit sup arborē q̄ dicit tamariscus sicut mel.

B ¶ Et idē auc. Habit. Est ca i fi. p̄mi sicca ꝙ quās caliditati. ꝓfert relaxatōi stomachi z abstringit vetrē. z cōuenit aq̄ citrine q̄n bibit de ea. emplastrat venter. z ingredit in medicinis

£ apostematū. ¶ Et exsiccat catarrum q̄n fit caputpurgiū: q̄n mūdificat cerebꝝ z expellit ab

D eo vēositatē grossam. ¶ Et fortificat medicinas: q̄n miscet cū eis iportiōibꝫ z caputpurgiis. z delet apostemata flegmatica. z miscet in ꝓfectiōibꝫ ꝓpter excellēs iuua mētū qō est in ea

Capitulum. cclxxxvj.

Mandragora vir. ysid. Spēs eius due sunt. Masculus scilicet z femina. De masculo in isto cap. tractat. Mandragora silis est parvo pepni. dicta q̄ hz mala suaue olentia: magnitudine malimatiani. vnde et latini eam malū terre vocant: eo q̄ radicē habet formā hominis similantē. Antropos enī hō dicit. huius cortex in vino missa dat ad bibendū his quoꝝ corpus secandū est propter curā vt soporati dolorē nō sentiant. Masculus folia habet similia bete. Plini. lib. xxv. Candidus q̄ z mas. niger q̄ femia estimatur mandragora. ¶ Dyas. Masculus ꝙ mādragora habet folia alba z maiora: lata z lenia sicut bete. Mala eius duplicia nascunt colore croceo. odore suaui cum gravitate q̄ pastores comedunt. z statim somnū capiūt. Auicenna. Mandragora fri. vsq̄ ad. iij. gra. et humida. Omnis aūt mādragore radix magna est: hominis forme silis. Mādragora enī nomen est ymaginis naturalis. scz sicut plāta existens in forma bois. ¶ Ex herbario. Mandragoraq̄ fortissimi odoris est abhoie ieiuno nō colligitur. Masculus autē habet albidiora folia et maiora: sed vtriusq̄ vis est vna.

Operationes.

¶ Sera. Q̄n ex ista radice exhibet alicui in A potu vel cibo cū pane incidit sumēs eā i suber. Et iō vtunt cyrurgici q̄n volūt mēbꝝ incidere

¶ Et idē auc. Dyas. Virt⁹ masculi est. q̄ si coq̄tur radix in vino donec minuit tertia pars. et B colat z reponit z accipit ex ea q̄ntitas. ʒ. i. z administrat ad nimias vigilias. z ad secādos dolores: z q̄n fuerit necesse incidere aut cauterisare aliqō mēbꝝ z volum⁹ q̄ nō sentiat: detur ei in potu p̄i⁹. ¶ Et si bibant duo onolos ex suc £ co radicis cū mellicrato: faciunt euomere flegma z colerā sicut elleborus. sed si accipiatur plus occidit. Et cortex radicis ingredit in medicinis oculoꝝ z in nascalibꝫ. ¶ Et q̄n accipi- D tur ex eo medius onolus z supponitur puocat menstrua: et extrahit fetum. Et quādo ponit i ano sicut suppositoriū facit dormire. ¶ Et q̄n E radix eius elixatur cū eboze sex horis mollisicat eum z facit ipm abilē ad faciendū quācūq̄ figurā volueris. ¶ Et q̄n fit emplastrū cū soliis eius recentibꝫ cū sanie. est ꝓueniens apostematibꝫ calidis oculoꝝ z apatibꝫ supuenientibꝫ F vulneribꝫ z vlceribꝫ. et resoluit apata dura: et scrofulas et epituras. ¶ Et quādo fricat cum G eo empetigo et baras z similia eis sex diebus aufert ea sine vlceratione loci. et cōferūt attritionibꝫ que fiunt in itinere. ¶ Radix ꝙ eius q̄n terit ꝓtritiōe fouit z sit emplastrū cum ea et H aceto curat herisipilā. z q̄n miscet cum oleo et melle est bona morsui venenoso. z q̄n miscetur cū sanie sedat cyragras. z dolorē iuncturaꝝ. z oēs alios dolores ¶ Fit aūt vinū cū cortice eiꝰ radicis in hūc modū absq̄ decoctiōe. accipiatur ō vino dulci amphora vna. z ꝓiciant tres I

magne radices in ea. & detur in potu quantitas trium onolos illi quem necesse est incidere aut cauterisare. et nō sentiet cauterisationem aut incisionē ꝓpter subet qō ꝓtingit ei. & quando sumitur de ea nimis facit apoplexiam.

K ¶ Succus pomoꝝ eius qñ sumit in potu mūdificat matricē qñ admiscetur ei sulfur. & sit inde nascale abscindit fluxum matricis.

L ¶ Colligit aūt lachrymꝰ huiꝰ plāte: qñ ꝓforatur radix eius & colligit qō emanat ex lachrymo in vase vitreato. Uel succus eiꝰ fortior est lachrymo. & nō est un oīm ꝓte radicis tm̄ de humiditate: ꝙ qñ vulneratur emittit lachrymā: quod quidem experientia sciri potest.

M ¶ Alia species que notatur narbꝰ administratur a cirurgicis quando volūt membū aliqō incidere. et quādo bibitur solatrum quod dicitur suffocans ei est tyriaca.

N ¶ Et idē auctor. Rasis. dixit mihi quidā ex antiquis babylonie. ꝙ quedā puella comedit ḡn ꝙs poma mādragore. et cecidit sincopisata. et tota effecta est rubicunda. et quidam superueniens effudit super caput eius aquam nimis donec surrexit.

O ¶ Et ego vidi homines qui sumpserūt de radice eius causa inpinguandi. et accidit eis sicut accidere solet hoīb ingredientib balneū & bibentib post exitū vinū multū. Hā factus fuit

P vultꝰ eoꝝ nimis rubicūdus. ¶ Et idē auc. Dyasco. Radicē mādragore multū dāt ad amorē.

Capitulum. cclxxxvij.

Mandragora femie. Serap. auctori. Dyas. Et femine color est niger. et nominat landa chis siue banda chis aut lactuca. Hā i foliis eius est silitudo cū foliis lactuce. & sūt pinguia ḡuis odoris. et extēdunt sup faciē terre. in medio folioꝝ eius est sile mespili. & est lofach. & est citrini coloris. bñs odorē bonū. & intra ipm sūt ḡna silia ḡnis piroꝝ. et hz radices magnas mediocriter duas vel tres adherētes inuicē exterius nigras & interius albas. sup qs est cortex grossus. Et hec species mandragore non habet stipitem.

Operationes

¶ Mandragora fortissimi odoris est ab hoA mine icūno non colligitur.

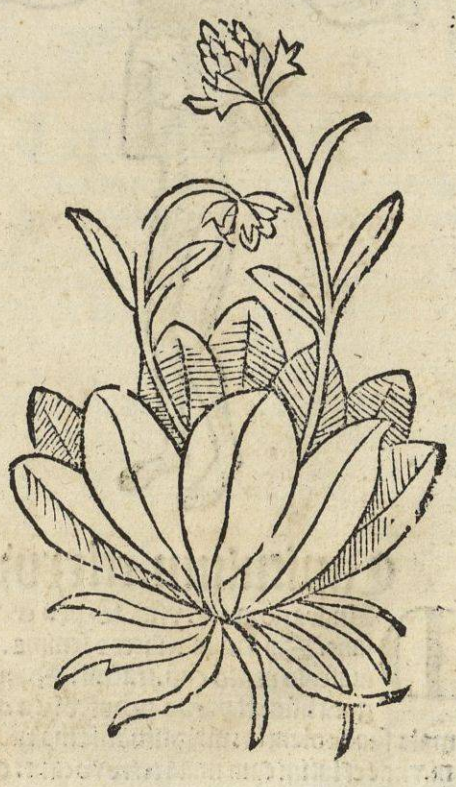
¶ Utriusqꝫ vis vna est. hec cum polenta trita B feruores oculoꝝ & dolores aurium sedat.

¶ Radix eius cū aceto trita et illita ignem sa- L crum curat.

¶ Auicē. Mādragora somnū ꝓuocat. et qñ D ponitur in vino vehemēter inebriat. multusqꝫ sus eiꝰ & odoramētū faciunt apoplexiā.

¶ Lac eiꝰ euellit lētigines & pānū sine mordi- E catiōe. soluēdo aūt educit colerā & flegma.

¶ Radix eiꝰ trita & ū caceto imposita super be F risipilam sanat eam. semen eius matricē mundificat. vel vomitum ꝓuocat.

Capitulum.cclxxviii.

Marua. Serapion. Marua est plã ta similis prassio: nisi quia est longi gior. eo q; habet folia parua multa dura et aspera: bonũ odorẽ haben tia dulcia. sup que sunt pili parui. z habet virgas multas egredientes ab vna radice. z albi oris ẏgis prassit: nascitur locis montuosis et asperis. ¶ Et idẽ auctor. Hal. Sapor eius est acutus pungitiuꝰ amarus. z virtus eiꝰ est que calefacit in secundo gradu.

Operationes.

A ¶ Serap. Virtus eius est q̃ abstergit z incidit. z puocat mẽstrua. z occidit ferũ.

B ¶ Et expellit secundinam. habet virtutem calefactiuam acuram.

C ¶ Et ideo quãdo bibitur decoctio folioꝝ eiꝰ cum vino prouocat menstrua.

D ¶ Et facit abortum: z expellit secundinam.

Capitulum.cclxxix.

Marubium siue Prassiũ. Serapion lib. aggre. cap. Farasion. i. prassiũ. Est herba habens ramulos multos egredientes ab vna radice. z sup ipsos est bozra pauca. Cuiꝰ color est albus: z virge eius sunt quadrate. et folia eius sunt in longitudine pollicis. obzotunda rugosa vel aspera. sup que est bozra: Et semen eius z flores eius sunt diuisa per ramos eius. z semen eius rotundũ ad asperitatem tendens. Nascitur in campis et in edificijs domorum. Dyascorid. cap. de marubio. Marubium vel Prassium frutex est et vna radice. multas virgas habens albas et asperas: et quadratas. Et folia similia digito maiori. z obzotunda et aspera alba z rugosa. z gustu amara. semen est illi obzotundum z verticulosum et asperum. Nascitur locis multis. ¶ Auicenna. lib. secundo. cap. de prassio. Prassium est herba amari saporis. ¶ Inquit orbasius. Non sunt calefactio eius et exsiccatio ipsius fortes. Alij autem dixerunt q; est calida in tertio gradu: sicca in secundo. Est apertiuum: abstergit et liquefacit et resolut et incidit.

Operationes.

¶ Serapion inq̃t. Aperit opationes splenis z epatis. z mundificat pulmonẽ z pectus perscreatiũ. et prouocat menstruꝫ quãdo bibitur. z q̃ndo ponit exterius abstergit z resolut. succus autẽ folioꝝ eius postq̃ est desiccatꝰ in sole resolui cũ melle: et administrat ad visũ abcuendum. A

¶ Et fit cũ eo sternutatoriũ ẏctericis. ad mundificandum infectionẽ coloris. z administrat cum medicinis aperientibꝰ instrumenta auditus. et datur succus eius illis in potu qui suspserunt medicinas mortiferas. verũ nocet renibus et vesice. B

¶ Et emplastrũ cum folijs eius z melle mũdificat vlcera sordida. z euellit panariciũ et carnem putridã. z sedat dolores lateris. Et fit emplastrũ cum marubio z sale. z cõfert morsui canis rabidi. C

¶ Dyas. Folia eiꝰ sicca: vel succus folioꝝ eius vel semẽ eius cũctũ z bibitũ cũ melle pulicis et tussientibꝰ z asmaticis pdest. Tonacẽ purgat maxime ẏsilirice mixta. D

¶ Purgãdis vtiliter mulieribꝰ adhibet. Secundinas excludit: diu partientibꝰ subuenit. Ue sice z renibꝰ ptrariuꝫ est. melle addito vulnera purgat z illa detergit. Pascẽtia vulnera compescit. dolorẽ lateris tollit. E

¶ Succus siccatꝰ melle z vino addito caliginꝰ oculoꝝ detergit. ẏctericis naribꝰ imissus fert auxilia. cũ oleo rosarum succus eius auricum dolorem mitigat. F

¶ Auicen. Succꝰ eiꝰ pfert dolori auris antiquo. z mũdificat z aperit meatus auditꝰ. z remouet antiquũ dolorẽ eius. Succus eiꝰ cum melle ẽ pueniẽs ad acuendũ visum mũdificat G

pectus ꝛ pulmonē ꝑ deductionē sputū.

¶ Est aperitiuū opilationū ep̄ ate splene ꝛ renibus. ꝓuocat mēstrua. ꝛ mūdificat matricē.

¶ Hal. viij. sim. far. ca. de prassio ſm trāslationē arabicā. sapor ei⁹ est amar⁹ ꝛ ꝑtus eius calida ꝛ sicca in scō g. vñ abstergit ꝛ resoluit.

Capitulum. cclxxx.

Marrubiastrū vel Marrubiū nigrū. vel Marrubiū siluestre. Dyas. cap. Bubloe te. id est marrubiastrū. Et est silis marrubio: nisi q̄ folia eius nō sunt rotunda: sed pilosa similia soliis ignide magne vel a califex. idē virgas nigras ꝛ quadras habz ꝛ asperas ex vna radice virgellas multas ꝓferens.

Operationes

¶ Dyas. Eius vires faciunt ad serpentū morsus et ad suspiriosos. strumas dissoluit. ꝛ menstrua prouocat.

¶ Decoctio eius in aqua cū grano solis ꝛ modica liq̄ricia stomacho bñ ꝓuenit.

¶ Folia ei⁹ addito sale ī carbaplasmatibz cōposita morsus caninos mitigāt. ī cinere calido missa ꝛ marcida facta ꝓdilomata soluūt.

¶ Vulnera sordida melle addito purgāt.

Capitulum. cclxxxj.

Matrissilua. Pādecta. c. ccccxxxiij. matrissilua latine. grece splemō vel splenaria vel linealis vel periclimenos. Herba est cui⁹ folia sūt ex altero latex̄ subalbida. ꝛ ex altero viridia se adherens ꝛ inuoluēs sepi⁹. cui⁹ fructus est magnitudinis cubebaz in p̄ncipio viridis. ꝛ cū maturauerit citrini coloris rendētis ad rubedinē positi ordinarie. ꝛ ꝓclusi in duob⁹ folys sil' ꝓiectis. existātibus ī capitib⁹ stipitū iuxta eū. ¶ Dyasco. cap. Periclimenos frutex est simplex ī circuitu folia bñs alba ꝛ silia edere. ꝛ circa ipa folia ꝑ ge sūt tenues. in q̄b⁹ est semē edere sile. qđ semen folys adheret. duz vt cū vileuet. Radix est illi grossa. Nascit in locis cultis et in ortis: ꝛ inter rosas: et intercluſis locis. ꝛ coheret sibi vicinis fructib⁹ vel circūuoluit. Hal. Periclimenos. i. matrissilua. vtilis est fructus: et folia incisiue simul et calefactiue existentia virtutis.

Operationes

¶ Dyas. Semē eius collectū et in vmbra siccatum et cum vino bibitum dieb⁹. xl. splenem siccat. vrinā sanguineā sexta die prouocat ortbonoicis et subglutientib⁹ medetur.

¶ Diu parturientib⁹ subuenit. similis virtus est folys ipsius. exprij. dub⁹ bibita genitalia semina hominis priuat. olco mixta ꝛ puncta frigora periodica excludit.

¶ Hal. Ira est vrinatiua et vrinam sanguinē

an operatur bibita vsq; plurimum in principio ꝓo vrinatiua solum est.

D ¶ Extrorsum ꝓo cum oleo vnctū calefacit. iuuat aūt splenet̄icos et dissinceritos.

E ¶ Mesura ꝓo potatiōis dragos est vn9 cū vino: siccat aūt sperma. Et q̄dā aiūt. si plurimuz bibat omnifariā i generatiui fiūt q̄ bibūt.

F ¶ Quidā aūt terminū diey i hui9 potu sic Dyas. facit. xxxvij. dies repiri ab eo ponunt. Ita aūt t vrinas sanguīeas fieri vt a q̄rta diey.

turbith

Capitulum. cclxxxvij.

MElissa vel melissa. Pan. ca. xc. Melissa filis est prasio: hns tñ citri odorem ca. t sic án. ij. g. Sera. li. ag. cap. bedarūgie. auc. Dyas. Bedarūgie vel melisophilos: qō sic dr eo q̄ lubēter eā apes mādūcēt. herba est tirsos hns q̄dratos hirtos plurimos ex vna radice. t folia silia bublote. maiora tñ t tenera t nō sic aspa vt citr i odore. In alio Sera. habet sic. Melisophilos. i. melissa herba est sup quā apes delectant stare: t virgulti9 t folia silant ꝓgis t folijs marubij siluestris. et ꝓge eius t stipites sūt anguloſi q̄drangulī. t folia eius sūt maiora folijs marubij siluestris. t nō sunt pilosa sicut folia ipsi9. t odor eius est sicut odor citri. Bal. vij. sim. far. cap. melisophilū. i. melissa. Prasio quidē est simile deficit q̄dē ab eo multū in ꝓtute. t ꝓterea nec q̄ vtik aliq̄s eo. supfluū em̄ ē prasio exīte ita copioso vbiq; terrarū melisophilo vti. Si ꝓo aliq̄ nō affuerit prasium licz h̄ vti in oibꝫ in quibꝫ vtimur illo: sciētes q̄ ab actu deficit.

Operationes

¶ Sera. Folia ei9 cū vino bibita t i cataplasmatibꝫ vim scorpiōis optime curat. Canīnos morsus ad sanitatē ꝓducit. ¶ Elixatura ei9 id facere pōt. cui9 dixatura fometo adhibita mēstruis lōgissimi tpis impat. ore retēta dolorē dentū mitigat. dissintericis opitulatur. Folia ipa oia silr facere pñt. cortiōibꝫ recte adhibet. ¶ Et vt electuariū ortbonoicis ꝓdest sale addito. t anhelosis: t q̄ nō pñt iacere. t in catharsi plasmanbꝫ adhibita scrofas spargit: vulnera purgat: atricis opitulat. ¶ Et q̄n fit emplastꝝ cū ea sedat dolorē iūcturaꝝ. ¶ Et idem auct. Aben mesuay. Prop̄etas ei9 ē clarificare aiaz. ¶ Et idē auc. yisaac. Q̄n comedit bed arūgie i ieiunio ꝓfert stomacho frigido t hūido. et facit digeri cibū grossū. t aptt opilatōes cerebri. ¶ Et de ꝓprietate ei9 ē ꝓterre debilitati cordis et aufert cardiacā. t remouet afflictiōes solicitudines t timores q̄ accidūt a melācolia t humore aduſto q̄bꝫ nō possunt dormire. ¶ Auicēna de viribꝫ cordis dicit q̄ ꝓfortat cor.

Coro na de Rei

Capitulum. cclxxxiij.

Mellilotū. ꝓla. Mellilotū ca. est ꝛ sic. ī ꝑ. gra. Cuius semē similit̄ appellatur. ꝛ q̄ semicirculi formā hꝫ etiā corona regia dicit. Semē cū corticib⁹ in medicinis ponit ac ꝓ tres annos seruatur. Adeo nā q̄ paruū est ꝛ adherēs cortici. vt vix inde possit separari. ꝫtutē habet ꝓfortandi ex aromaticitate. diuretica ex subtilitate substantie. Idē corona regia dicit. q̄ vagine seminū eius formate sunt admodū semicirculi: q̄ cū suis seminibus ponūtur in medicinis. Herba ipsa habet folia rotunda viridia. ꝛ rami eius sunt subtiles multū: ꝛ folia eius rara. ꝛ semina eius bñt vaginas subtiles rotūdas: sicut virge puerorū: in quibꝫ ꝓtinētur. Et sūt illa semina pauca glauci coloris rotūda: minora granis sinapis. Et q̄ de ipsa administrat sunt ille vagine cū eo q̄ est in eis ex seminibꝫ vel granis flos eius est citrini boni odoris. Hec habētur etiā a Serapiōe cap. Alchelialamech. Dyasco. cap. de melliloto. Mellilotū dia foreticū est ꝛ modicū digestoꝝ est cū nimietate caloris Hal. vij. sim. far. cap. de melliloto. Mellilotū mixte est virtutis. habet em̄ quid stipticū ꝛ dya foreticū digeritq̄. plus em̄ in eo est calide substantie q̄ frigide. Auicena. ij. lib. de melliloto. Mellilotū est flos plante coloris palee in quo est figura lunaris cū raritate sua quendam habens duriciē. Et ex eo quidē aliud est album: ꝛ aliud est citrinum. ꝛ ex eo melius est quod est durius. ꝛ cuius color ad albedinem parum declinat ꝛ sapor eius amarior sentitur. ꝛ cuius odor est manifestior. Et idem auctor. Dyasco. Melius ex eo est croceus color. ꝛ est acutioꝝ odoris: q̄ius eius odor in ꝓncipio speciei ipsius sit paruus ꝛ debilis. ꝛ sic in colore eius color fenugreci.

Operationes.

A ¶ Serap. auc. Dyas. Mellilotū est stipticū et mollificatiuū apostematū calidoꝝ ꝛ maxie apostematū oculoꝝ ꝛ ani ꝛ testiculoꝝ.

B ¶ Et q̄n coquit cū rob ꝛ fit cū eo emplastrū. et fouēti misceat cū vitello oui. aut farina fenugreci. aut semis lini. aut puluerꝫ molēdini. aut cū papauere solū cū aqua ꝓfert vlceribꝫ q̄ nominant faul. Et q̄n misceat cū bolis q̄ asportātur de terra q̄ ꝛ botā. aut miscent cum eo galle. et dissoluunt cū vinō ꝛ liniunt cū eo vlcera humida q̄ fūt in capite: curat ea.

C ¶ Et ponit coctū ꝛ crudū in vino: ꝛ cū aliquo illoꝝ q̄ dixim⁹ sup stomachū: ꝛ sedat dolorem eius. Et q̄n exprimit ab eo succus coctus ꝛ misceatur cū rob: ꝛ stillat in aurē sedat dolorē eius Et q̄n cꝫ fundit sup caput cum aceto ꝛ oleo rosarum: sedat dolorem capitis.

D ¶ Auicen. Mellilotū ꝓfert apostematibꝫ calidis ꝛ duris. ꝛ ꝓprie cū careno ꝛ etiā ꝑmixtum cū vitello oui ꝛ farina fenugreci semie lini. aut papaueris ꝑm locum.

E ¶ Et ꝓfert vlceribꝫ hūidis. ꝛ ꝓprie linitū cū aq̄ ꝛ cū aliq̄ desiccatiuo ꝝ apposito cū eo quod sit sicut galle. ꝛ lutū lene et lentes.

F ¶ Et ꝓfert apostematibꝫ auriū et doloribꝫ anchaꝝ suppositō emplastro ex eo cum careno: et reliq̄s q̄ dicta sunt. ꝛ distillatiōe facta in eis ex succo. et eius iuuamētū in doloribꝫ est velocius. ex ipo cꝫ fiūt embroce ꝛ sedant sodam.

G ¶ Et ꝓfert apostematibꝫ ocli: facto emplastro ex eo cum careno. et cum eis que dicta sunt vel decocta cum vino.

H ¶ Et cōfert apostematibꝫ ani et testiculoꝝ facto emplastro cū cis q̄ dicta sunt. loco eius ponit q̄ntū est pondus ipsius de camomilla aut eius medium de foliꝫ sici.

I ¶ Plateri⁹. Vinū decoctionis eius ꝓfortat: et ventositatē inclusam expellit. Opilationē renum et vesice aperit.

K ¶ Semē eius in brodio positū ipm facit boni saporis: et odoris.

L ¶ Et potissimū est mellilotum ad emorroidas cancrum et fistulam.

Capitulum. cclxxxiiij.

MElon. Hal. viij. sim. far. c. sichirmis id est melon. Melõis maturi subà est grossa virtus eius est q̃ infrigidat z humectat in .ij. gradu. Unde virtus melõis maturi est abstersiua. Dñatur aũt in eo frigida z humida ꝛ cõplexione non tñ fortis sed in .ij. gradu. Dicat radix z semẽ eius qñ siccant nõ adhuc humida. Qñ siccãtur sũt in primo gradu siccitatis: aut in principio secundi. Et in eis est plus de abstersiõe qñ siccant q̃ in carnecius z q̃ in carne cucumeris.

Operationes

A ¶ Sera lib. ag. c. Rachera. i. melon. Quando fit emplastrũ cum eo sedat aspata oculoꝝ.

B ¶ Et cortex eius qñ ponit sup caput infantis sedat aspata ꝛ calida q̃ fuit in eius cerebro. z ponitur sup frontẽ illius: ad cuius oculos currunt humiditates. et prohibet eas z rota carnositas.

C ¶ Et semẽ qñ siccatur ad solẽ z pficit cũ farina ordei: vel cũ amido. z siccatur bene: mũdificat cutẽ mulieꝝ qñ lauant cũ eo facies suas. z reddit eas splendidas. ¶ Sed radix melonis qñ siccatur et sumitur de ea in potu .z. i. cum ydromelle prouocat vomitum.

D ¶ Et qñ accipitur post cibũ in hũc modũ facit vomere sine labore. z qñ fit emplastrũ cũ ea curat vlcera que dicuntur faul.

E

Capitulum. cclxxxv.

MElon Indus. Seraph. lib. ag. caph. dulla sia siue dulacha. i. melon Indus siue melon magnus. Ubi sciendũ q̃ melon magnus est melon Indus. quod per Auicennã patet de cura terciane pure. vbi laudat in terciana predicta melonẽ Indum. Et subdit: z forsasse nõ nocet melon parus. ergo melon Indus est melon magnus. Est em melon parus habens virgularum colorem exterius est albus z dulcis. et est paruus p alia specie melonis. lege ca precedens quod incipit Melon.

Operationes

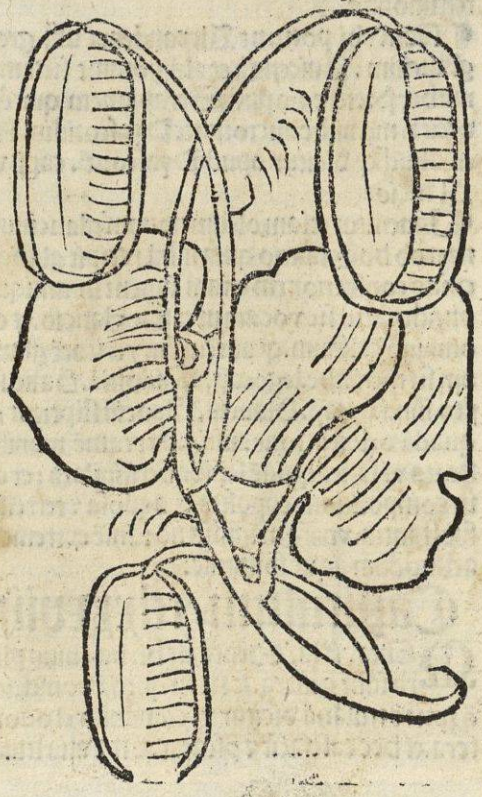
¶ Seraph. Melon magnus siue Indus viridis fm Rasim est fortis humectationis et extinctionis. A

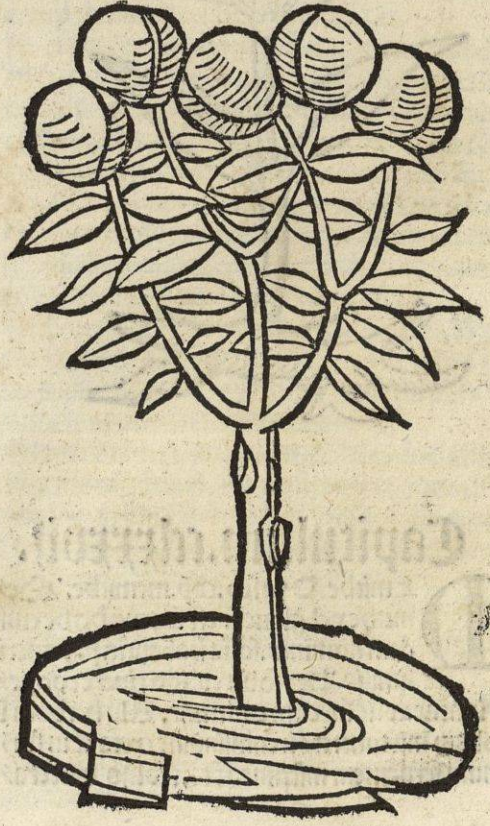
¶ Et profert febribus adurẽtibus z est frigidior aliis speciebus melonũ z tardioris imutatiõis i stomacho z longinquior a corruptiõe. B

¶ Et propter hoc est conueniens febrientibus coleram in stomacho suo propter suam grossiciem z propter suam elongationem a cõuersione. et cõueniens caliditati febrili. quia extinguit caliditatem. C

¶ Et sedat inflãmationem eius.

¶ Et cucumer qdẽ facit operationẽ ꝑpinquam huic nisi qpl9 prouocat vrinã q̃ melon Indus. D E

Capitulum.cclxxxvj.

Melongena arabice.grece Melongia. Sera.lib.ag.cap.melōgia. Melongia fructus sunt oblōgi:medij intra rubedinē z nigredinē. z inueniunt ex eis citrine z albe. Et idē auctoritate filij Mesague:est calida z sicca in secundo gradu.

Operationes

A ¶Sera.Generat melācoliā z opilatiōes epatis z splenis:z generat sodā:et generat emorroidas.

B ¶Uerū si ex capitibꝫ eius in vmbra siccatis et cōtritis fiat epithima cōuenit emorroidibus.et cum ipsa in oleo coquitur soluit:sed in aceto stringit.

C D ¶Et ideo nō habet ꝓportionem abstringendū vel soluendū. ¶Rabbi moyses cap.de Melongena valet contra nauseam z vomitum.et ex cibis est peior.

Capitulum.cclxxxvij.

Emithe.Dyasco.cap.memithe. Memithe vel glaucū est succus herbe eiusdem nominis.folia habentis papaueri similia. Hec folia calido cinere cooperiuntur:et sic succum emittunt. Alij herbam in ollam mittunt:et circumliniunt creta et in furnum feruentem mittunt. Et sic folijs maceratis succum exprimunt:et siccatum in sole in pastillos redigunt. Eius est optimum quod est crocei coloris intus et gustu conarum.et odore grauī miscetur ocularibus medicinis.z cetera. Et idem fm aliam translationem cap.supdicto. Glaucium siue memithe succus est herba nascentis in Syria in gerapoli. Folia habet similia miconio ceraticis sed pinguiora.et super terram spansa.odorem habet graue.gustu amaro.succum multum habet:croci simile. Folia eius ciues mittunt in cacabis et in cibarys coquunt.que cum coxerint exsuccāt et glaucium faciunt.

Operationes.

A ¶Plinij.cap.de glaucio. Glaucū in syria et persia nascit humilis herba.foljs decisis fere papaueri minoribꝫ tamē sordidioribus qꝫ odoris tetri.gustus amari cū ꝓstrictiōe z stipticitate z gummi habet crocei coloris.

B ¶Multi ꝙo errauerunt in hac herba.quidaz putauerunt qꝫ esset celidonia. Quidā putauerunt qꝫ esset papauer cornutum.et sic vocatur apud Auicennam.

C ¶Et ego vidi meo tempore multos in hoc errare et multi errauerunt tempore Dyascoridis. Nam Dyascorides cap.de monte ratides dicit.qꝫ multi falso putauerunt glaucium ibi fieri propter similitudinem foliorum.qꝫ aūt glaucium sit memithe vel sieff eius apparet multis testimonijs.

D ¶Nam vbi ponunt Alexander et alij greci glaucium. Auicenna et alij ponunt sieff memithe:Preterea apud Serapionem quicqd dicit ō memithe auctoritate Dyascoridis. Nō est aliud qꝫ dicitur apud Dyascoridē. capi. de Glaucio.

E ¶Inuenitur etiam oleum nouum glaucinum non ob hoc glaucio quia nihil recipit glaucij. cuius confectionem etiam inueni in antiquo antidotario sic vocatam et sine glaucio.et est omnino calidum.qꝫ autem fm veritatē glaucium sit memithe.lege cap. Celidonia. Halie.sexto sim.far.cap. Glaucū. Glaucū stipticat cū quadā delectatione:infrigidat tamē manifeste.ita vt sanet quidē sepius berisipilata:et est in compositione cōpositā ex aquosa z terrestri substantia.vtriqꝫ frigidis nō tamē extreme.sz ad modum a que fontanie.

Capitulum.cclxxxviij.

Menta.Pla. Menta est herba cuius plura sunt genera. Est eñ quedā domestica q̄ꝫ pulegium vocatur vl cōmunis vel odorifera.et hec calefacit z ꝓfortat. Est z alia silua-

tica q̄ mentastrū ōr. de illa statim postea tra/ctabit. Est alia mēta q̄ longiora ⁊ acutiora ha/bet folia. et hec mēta Romana vel sarracenica ōr. hec magis diuretica est q̄ alie. Et est alia mēta q̄ ōr aquatica. et vocat sisimbriū vel bal/samita. Est alia mēta nō odorifera. et illa est ca/lamentū. de qua in seq̄nti. c. habet. Sera. lib. ag. c. dichanacha. i. mēta. Et ex ea est domesti/ca et siluestris. et ramuli domestici q̄n mascu/lini hñt colorē celestē. et sunt interiꝰ cōcaui. ⁊ in summitatibꝫ ramulorꝫ sunt q̄si licinia. et vi/ret et augef estate ⁊ hieme. et hz odorē bonuz. Et idē auct. Dyas. quidā noiant eā mentā: et est dichanacha. et est nota: hz virtutē calefacti/uam stiptica et desiccatiuā. Est alia spēs mēte siluestris. cuiꝰ folia sunt aspera pilosa maiora foliis sisimbriū. et in odore suo est pinguedo. et est minꝰ uiuatiua in medicina q̄ species alia. Idē. Bas. In suba eiꝰ est plus subtilitatꝫ q̄ in alio olere. et in sapore eiꝰ est parua caliditas et pōticitas. ⁊ ꝓtus eius est ca. in. ij. g. ¶ Dyas. ca. de edios mon. i. mēta. herba est oibꝫ nota. q̄ ꝓtutē habet termanticā et stipticā et serantica. Paulus ca. de mēta. Mēta est calida et sicca in. iij. gradu. Est cū domestica et siluestris. et est alia q̄ ōr mēta Romana vel sarracenica: sz domestica magis vsui medicine cōpetit. tā vi/ridis q̄ exsiccata magne est efficacie. virtutem habet consumptiuam. et dissoluiuam ex pro/priis qualitatibus et confortandi ex sua aro/maticitate.

Operationes

¶ Bas. vij. sim. far. ca. Edios inū quidā mentaz odoriferā vocāt. Est q̄dā nō odorifera menta quā et calamētū vocant. vt in seq̄nti ca̅. dicit. A

¶ Contra fetorē oris ⁊ putredinē gingiuarū et dentiū ex decoctione eius cū aceto os ablu/atur. Ad appetitū ꝓuocandū cum impeditur ex frigidis humoribus existentibus in ore sto/machi fiat salsamentū ex menta et aceto. ⁊ mo/dico cynamomo seu pipere. B

¶ Contra vomitū factū ex debilitate virtutis contentiue: vel ex frigida causa. fiat decoctio mente in aqua salmacina et aceto. et spongia i tincta oris stomachi superponatur contra sin/copim ex debilitate cum febre vel sine febre. si/ue ex medicina vel quacunq̄ causa conteratur menta et distemperetur cum aceto. et frustum panis assi in igne ponatur ī aceto illo et dimit/tatur tamdiu q̄ inde humectetur et naribꝫ ap/plicetur. et exinde fricētur labia gingiue ⁊ den/tes. et ligetur in tēporibꝫ sup venas pulsatiles. temporꝫ et brachiorꝫ. et patiens mastices ⁊ hu/miditatem transglutiat. C

¶ Ad matricē mūdificandā tenecitates mēte coq̄nf in vino. ⁊ fiat inde suppositorū ꝑ colicā passionē fasciculi mente coq̄nf in vino ⁊ oleo et sup renes et pectinē cathaplasmef. D

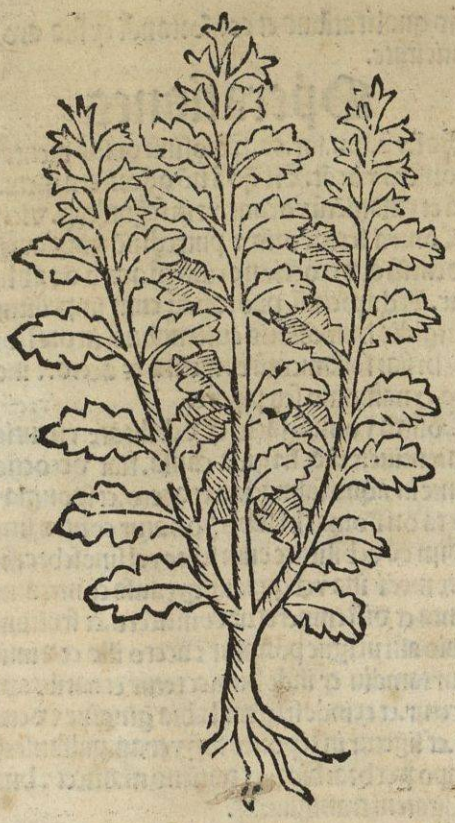
¶ Cōtra coagulationē lactis in māmillis ꝑdi/cti fasciculi mente in vino ⁊ oleo decocti et su/perligati māmillis soluit. hz eñ silr vim attra/hēdi venenū: ⁊ qñ dat cū aliqua medicina cō/tra venenuꝫ detur cum succo eius. Sed suc/cus mente rōne vel saracenice vel vinum deco/ctīcis cū melle mixtū valet ꝓtra opilationem splenis stomachi et epatis et naturaliū viaruꝫ ex frigido humore ⁊ etiā ex ca. sine fe. E

¶ Succus etiā datus lūbricos occidit. Au/rib. instillatꝰ vermes necat. Decocta bene bai vi/no et oleo ⁊ cathaplasmata soluit scelrosim ⁊ duriciē apostematū superiorum. F

¶ Uinū decoctōis ⁊ puluis eiꝰ in cibis datus digestionē ꝓfortat. fomentū factū ex aqua de/coctōis matricē infrigidata calefacit. Saccel/latio facta calefacit. Et saccellatio ex puluere eius reuma frigidū capitis stringit. G

¶ Palladius de agricultura lib. iij. In mēse fe/bruario mentā seri ꝓuenit plantis vel radicib⁹ circa aquas vel in humido loco. H

¶ Pla. Menta domestica siue ortulana ma/gis cōpetit vsui medicine q̄ alie. habet ꝓtutē cōsumēdi ex ꝓpriis qualitatibꝫ ⁊ ꝓfortandi ex aromaticitate. I

Capitulum.cclxxxix.

MEnta nō odorifera siue calamētū. Pā decta.ca.cxxiij. Calamētū arabice grece calamitis. Latini pro nepita vel menta odorifera. Sciendū q̄ in isto cap. tractabit de calamēto. q̄ calamētū vel menta nō odorifera. ¶Pla. Calamētū est herba que alio noīe vel mēta nō odorifera vel nepita. ca. est & sic.in.iij.gra. Melius est mōtanū. q̄ magis siccū. Cū flores pducit vel colligi. ac p annū potest seruari. Habet aūt vtutē dissoluēdi & confortādi. Anicē. Mēta nō odorifera siue calamentū: aliud est fluuiale. aliud est montanum ysopo sile i sapore. & silr ei⁹ folia sūt ei silia.

Operationes.

A ¶Q̄n bibitur succus ei⁹ cū aqua mellis: dyafforat totum corpus & prouocat sudorē. et teritur cum oleo. et coquitur & inungitur corpus et cōfert rigoribus periodicis.

B ¶Et q̄n fit emplastrū sup sciam habentibus sciaticum dolorē pfert valde. trahit em̄ funditus ad interiora supficiē. & calefacit totū articulū. superincendit aūt manifeste cutim.

E ¶Et sumptū in potu: vel appositū puocat mē strua efficaciter: et est ex medicinis q̄n sumitur magis conferentibus lepro⁹is resoluēdo humores resolutiōne fortis. & aufert liuorē qui sit sub oculo et ypopias dyaforat.

D ¶Et tu debes scire q̄ omnes medicine que terūtur et habent acuitatem attrahunt cito ex profundo corporis humiditates quas recipiūnt in locis illis.

E ¶Et melius quidē in his est vino decoquentes catha plasmate ipm viride magis q̄ siccū vehementius post q̄ desiccatur: et promptius adurendū. sicut que canstica. et quecunq̄ farmacorum calida sunt & acria. & subtiliū partium facile attrahentia funditus ad se totā adiacentem humiditatē.

F ¶Amaritudo aūt q̄ inest ei breuis q̄dē omnino est. operat aūt in quibusdā sicut que violentius. & quod cōsistit vehemēti caliditati cū substantia subtiliū partiū. Et ideo q̄n sumitur in potu eius succus. aut fit cristere cū eo: occidit ascarides & lumbricos. Et valet ad morsus ferarum. & occidit similiter vermes qui generantur in auribus et in vlceribus profundis.

B ¶Et q̄n sit nascale cū eo aut sumitur in potu occidit & expellit fetū. Igitur incisiua quidem virtus inest ei pter caliditatem eius & subtilitatem partium & amaritudinē. solaita q̄ pter omnia p̄dicta confert oibus asmaticis & bicteri cis. pter amaritudinē maxie sicut & pene omnia cetera purgando et mundificando epatis opilationes. est autem ad omnia predicta efficacius quod monstratum est.

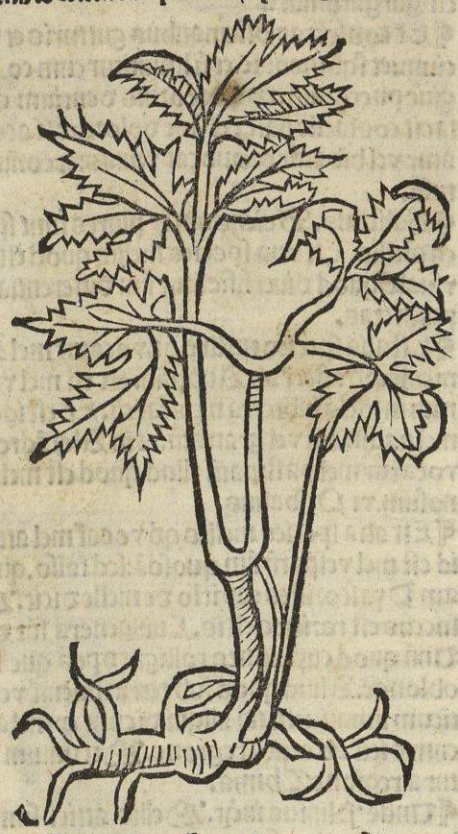

Capitulum.ccxc.

Mentastrum. Plini. Mentastrū est mēta silueſtris differēs ſpecie foliorū quaſi figura ozimi colore pulegij, ꝓpter qđ z quidam ſilueſtre pulegium vocant.

Operationes

A ¶ His cōmāducatꝫ z īpoſitꝫ elephātiā ſanari traditū ē. ſic magni pompeii etate. fortuito cuiuſdā expīmēto ꝓpter pudorē in facie illita cōpertū ē. ¶ Eadē liniunt atqꝫ bibunt īvino adB uerſus ſcolopēdrias z ictus ſerpētū. cū ſale qꝫ z oleo z aceto, aduerſus ictus ſcorpionū. Deniqꝫ aduerſus oīa venena hec ſolia ſeruāt ad farine modū arida. ¶ Mentaſtꝫ qꝫ ſubſtratū vel acceſum ſcorpiōes fugat. potū feias purgat: ſꝫ ptus necat. ¶ Ortonoicis tormīnibꝫ colericis efficaciſſimū. Jtēqꝫ podagris īpoſitū.D ¶ Succꝰ ei9 auribꝫ ỹminoſis inſtillat. ¶ InE morbo regio dat z ſtrumis illinit. oīa veneF nis inhibet. tineas pellit: z ꝫ pruriginē valet.

Capitulum.ccxci.

Meu. Dyaſ. Meu quod et amanticꝫ dicit. in Macedonia z in biſpania naſcit. tyrſo z ſoliꝰs aniſo z aneto ſimilibus. aſcendit de terra vſqꝫ ad cubitos duos radicibꝫ ſparſis ac teneris a ceruis longis: ſuauiqꝫ odore. guſtu caliđo: linguā mordente. vires habet radicis ipa releuātes. ¶ Pla. Meu eſt herba in .ij. gradu. ca. z ſic. Huiꝰ radix appellatur ſimili noīe. Et pcipue competit vſui medicine. Unde radix in medicinis debet poni que per duos annos poteſt ſeruari. virturem habet diureticam ex ſubtilitate ſubſtātie. attrahendi et ꝛlumēdi ex qualitatibꝫ ſuis. ¶ Plī. caꝑ. de Meu. Meu radicula eſt herbe aſpera tenuis z oblonga ſua virtute olēs. ca. eſt et ſic. in ſecundo gradu.

Operationes

¶ Dyaſcorides. Uires eius habet radix relaxantes. vnde trita z elixata in aqua dat in potione vtiliter ad renū dolorem z ad veſice cauſas: vrinam prouocat. A

¶ Stomachi inflationes z tortiones intraneorū mitigat: z ſtericas. hoc eſt dolores matricis curat. Arteriaſum mitigat. B

¶ Tozacis reumatiſmo cum melle vt electuarium datum prodeſt. C

¶ Veſtrua etiā ꝑ fomentū ꝓuocat. Stranguirias infantiū vt catha plaſma impoſitū ſuꝑ pectinem reſoluit. Exquo ſi plus bibitū fuerit capitis dolorem cōmouet. D

¶ Platearius. Uinū vel aqua decoctiōis eiꝰ reſoluit opilationem ſplenis z epar ex frigida cauſa facta. z etiam ſtranguriam z diſſurriā. Aqua vero competentius in eſtate datur ſuueni. Uinum autem in hyeme z ſeni. E

¶ Puluis eiꝰ cū feniculi ſemine in cibo vel potu datus excludit inteſtino z ſtomachicꝫ vētoſitatē z cōfert. Cōtra tenaſmonem ex frigida cauſa in vino decoquitur herba ipſa. F

Capitulum.ccxcij.

MEl.Auicenna prima fen.quarti canonis cap.de hora cibationis febricitantium. qui dicit q̄ mel canne est zuccarum.et hoc similiter inuenies si leges capitulū zuccarum. Nam inuenies q̄ est zuccarum q̄ scilicet propter sui pinguedinem nō indurat. Hoc similiter vult Halienus septimo sim.far.dicens zuccarum quidem vocatū qđ ex media et felici arabia portatur. Coagulatur quidem vt quidam aiunt cannis. Est autem et illud mellis species. minus autem ex eo illud quod a nobis dulce.virtute autem simile est ei inquantum abstergit et siccat et dyafo rat. Et similiter mel canne quod az eo residuo zuccari quando decoquitur.vel ipsemet succ9 Est alia species mellis quod dicit mel rubū. et est idem quod supra. Et similiter alia species mellis quod vocatur mel storacis. z est illd mellubue.vt supra. Est similiter aliud mel qđ vocatur mel acanum. z interpretatur mel sine fumo.et est mel cassia fistulatū.et est pulpa cassie fistule. Et est mel mirtinum: quod fit ex duabus partibus mellis: z vna succi mirti. vt apparet in antidotario Halieni minori qui incipit. Confectio mellis mirtini. ¶ Halienus.vij. simpli.far.cap.de melle. Mel calefacit z siccat in secundo gradu. Est autē simplicis: vt est dicere maxime virtutis et complexionis. Dyascorides. Mel est succus roris celestis quem apes colligunt: z habet in se quasi compositionem quandam quoniam ex multarum herbarum flore et succo colligitur. Ideo q̄ omnib valitudinibus proficiens omnibus antidotis miscetur. ¶ Item mel apum in plenilunio capiendum est sereno die abrumpi statim ac resilire guttas vtilitatis est indicium. Bonitatis vero probatio est vt sit odoriferū: z exre dulci glutinosum ac perlucidum. Cum autem eximitur mel: apes abigi fumo vtilissimum est ne irascatur et mel auiditate vorant. Mel calidū est et siccum. Conseruat et mundificat. In medicinis ponitur vt amaritudo specierum eius dulcedine temperetur. in electuarijs quando q̄ cum puluerib miscetur: vt diutius in maiori efficacia conseruetur.

Operationes

A ¶ Dyascorides Mel vulneribus sordidis pdest rūp. diebus perunctum caliginem oculorum detergit. Gargarismo adhibitū vulnera faucium et sinantes curat. vrinam prouocat. ventrem mollit.

B ¶ Tussientibus prodest. morsibus venenatis occurrit. Morsibus etiam rabidi canis adhibitum curat patientem. Aridū comestum inflationes prestat. Uez mel estatis melius est: hiemis vero minus vtile est et spissum.

C ¶ Mel solū fastidiū tollit: nauseā pbibet. pulmoni z oib interioribus medetur.

D ¶ Serapion. Mel quando ponitur in vlceribus fraudulentis profundis conuenit eis multum.

¶ Et quando coquitur z ponitur super scissuras cutis consolidat eas. et quando coquitur cum aneto humido: et linitur cum eo empetigo curat eam.

E ¶ Et quādo miscet cū sale trito z distillat i aurem sedat tynnitū auriū: z linit cū eo caput: occidit pediculos z lendines.

F ¶ Et quando indumentum alicuius est breue nimis si est ex lana z vult q̄ elongetur: si irrorauerit illud cum aqua: deinde liniatur cū melle elongatur.

G ¶ Et mel abstergit tenebrositatem visus qñ fit collirijū cū eo p̄ tuor decim dieb p̄tinuis z fūt cū gargarismate

H ¶ Et confert apostematibus gutturis et fauciū: et squinantie. et si liniuntur cum eo gingiue puerorum tempore ortus dentium eorū: facit eos facile nasci et sine dolore. et si accipiatur vel bibatur prouocat vrinas: et conuenit tussi.

I ¶ Halienus. Sciendum q̄ plures sunt species mellis. Est vna species mellis quod est mel vsuale. quod diuersificatur sm differentias supradictas.

K ¶ Est alia species mellis qđ vocatur mel athenense. qđ affert ab Athenis. Et est mel vesparum in locis subterraneis factū. Et est idē qđ mel pastinatū vel granatū. vt in Alexādro. Et vocatur mel pastinatū illud quod est mel granosum. vt Oribasius.

L ¶ Est alia species mellis qđ vocat mel atticū. id est mel vesparū sm quosdā: sed falso. quoniam Dyascorides capitlo de melle dicit. Mel succus est roris celestis. Cuius genera sūt duo. Unū quod cupliones colligūt apes que sunt oblonge. Aliud quod sub terra inuenit vel atticum limaticū. Etiā aliqui dicunt q̄ mel atticum dicit ab attica regione. Mel timum dicitur a regione Thima.

M ¶ Unde Plinius inqt. Mellis attici summa laus toto orbe estimatur translatū in attica. Sed thimum magis laudatur. quare in aliq̄bus antiquis antidotarijs mel atticū: mel thimenū exponitur.

Capitulum.ccxciij.

MEdica. Dyasco. cap. Lot. i. medica grece. Lot est herba silis trifolio q̃ infra fenũ nascit. Folia hz angusta z virgulã similẽ trifolio. in q̃ ygella semẽ est vt lẽticula. illud semẽ miscet pani p odore. ysiõ. ẏo medicã int legumia scripsit.

¶ Palla. li. ō agricultura. Medica inq̃t q̃ semel serit q̃tuor ãnis pmãet ita q̃ ter z septies possit p ãnũ rescindi. Aggz stercorat. aĩalia reficit. curat egrota. Pli. Medica oz a medis iuẽta p bella Persaz q̃ latiỹ itulit: q tãta ẽ eiỹ dos vt ex vno situ ampliỹ q̃z. ccc. ãnis duret.

Operationes

A ¶ Medicina inda sunt quidaz trocisci facti ex ea. et vnguntur in balneis.

B ¶ Hanc herbam equi et asini comedunt.

L ¶ De quo Auicen. lib. ij. capi. Lot. Oleũ cot est res magis conferens tremori.

Capitulum. cxciiij.

MEspila. ysiõ. ait. Mespila est arbor spinosa fructu silis malogz: hz paulo breuiori. Uñ appellata ab eo q̃ pillule formã habeãt eiỹ poma. Pli. li. xv. Arbor mespilogz ẽ de amplissimis. Folia eiỹ antecz decidũt rubescũt. radices mlte z alte. iõ q̃z iextirpabiles sũt. Pal. li. iij. Mespile locz calidis maxime gaudẽt. hz irriguis z frigidis puenũt. magz ñ sabulo pingui aut glareosa terra cui pmixta est arena vel argilla cũ saxis. Serenda est talis mẽse Marcio vel nouẽbri. solo stercorato z subacto. ita vt vtrũq̃ caput tale stercor obducat. Sũt ei incremẽta tardissima: amat putari atq̃ circũfodi. z parco hũore siccitates sepe foueri. Serit z semie: hz in longiorẽ spargit etatẽ. Si ymbz occupat stilo ereo purgande sũt z amurca. vel hũana vetere vna vel viuo calce pfundẽdi: hz partiỹ ppter arboris notã: vl aq̃ decocta lupini. hz putat hinc arbor sterilis fieri. Fimỹ z cinis vitiũ sil si radicibz infundantur sterilẽ reddũt. Si formice molestẽ sunt. rubrica cũ aceto z cinere tẽperata necabunt. In serit mẽse Februario. Surculỹ tñ eiỹ ex arbore media debet assumi. Aã de sũmitatibz vicious est. In trunco fissa inserẽda est. nam corticis in acies ieiuna nil nutriet.

Operationes

¶ Dyascorides. Mespile folia z cortex idemq̃ radicis cortex tunse z imposite: cuicũq̃ tumori seruori q̃ subueniũt. trita z sicca cũ melle cicatricẽ vulneri adducunt. A

¶ Hasta cum vino dulci sanguinem reijcientibus opem ferunt. Item cum vino propinata: veneficij potionibus repugnant: vesicam vina largiori lauant. B

¶ Serapion li. aggre. cap. zaror. auc. Dyasc. zaror a rabice. id est mespilũ. z est arbor spinos L

ſa. cuius vna pars vocat meſpilū: z habet fruc
crū parū ſimilē malis paruis: bonū ad come
dendū. Eſt ſtipticus, bonꝰ ſtomacho cū come
dit retinet ventrē z tarde maturat.

D ¶ Galienꝰ li. ij. de cibis. Fructꝰ eius eſt ſtipticꝰ
ſtipticitate fortī. z in folijs z in ſummitatibꝫ eſt
ſtipticitas. Uirtꝰ eſt ei frī. palā. qm̄ taliū omni
um parū comedit. q̄uenit nō vt ficuū: aut vua
rum copioſe. neq; em̄ vt alimento: ſed vt medi
cinis ipſis indigemus magis.

E ¶ Et dicit in. vij. ſimpli. far. cap. meſpilū q̄daz
tricociū noīant: eo q; tria hz oſſula: oīa intra
ſe zc. Stipticus aūt eſt ſufficiēter fructꝰ huiꝰ
arboris z vix edibilis: z retētius ſufficienter eſt
ventris. Et in germinibꝫ eius z in folijs ſtipti
ca qualitas eſt nō pauca.

F ¶ Dyaſ. cap. de meſpilo. fm̄ trāſlationē gre
cam. Meſpilū ſemē habet rotundū: fructū mi
nutū: matiano ſimilē. tria oſſa habēs vñ trico
cinū dicitur. ſtipticū eſt z euſtomachū: ventrē
abſtinet: z tarde matureſcit.

B ¶ Alman. tract. iij. an frī. ſunt z ſic. ventrē ab
ſtringūt: z vomitū abſtinēt. Et eſt alia ſpecies
que in hiſpania naſcit: quā multi epymelidam
vocāt. ſemē rotundū habēs z trigonū. vnde et
triconū dr. B bonū eſt ad edendū ſtipticū: z ſto
macho aptū. z ūſta eſt azarola.

Capitulum. ccxcv.

Millefoliū. Pli. li. xxiij. Millefoliū qđ
z minoſilon dr. Caulē hz tenēs ſimilē
feniculo: plurimis folijs. vñ z nomē ac
cepit. Naſcit in paluſtribꝫ. Ex herba
rio. Millefoliū q̄ z ambroſia vel ar
millea dr. in locis cultis naſcit. hz flores auroſos z albos

¶ Dya. c. Minoſilos naſcit in paluſtribꝫ locis
tirſim hz ex vna radice mollē z ſubrufum: z q̄ſi
manibꝫ linīatū: z folia ſimilia feniculo.

Operationes

¶ Dyaſ. Uulnera glutinant z ſine tumore cu
ſtodiūt. In dentiū dolore cū butiro ponunt
in modū emplaſtri. Cōtra vrinē difficultatem
bibit cū aceto: z valet cōtra calculū. ¶ Gal. vij. ſim
pli. far. Millefoliū ſiccatiue eſt. ſtrictis intātū vt
ſolidat vulnera. ¶ Pli. Bibit cum aceto ad
difficultatē vrine vl̄ veſice: vl̄ ſuſpiria p̄cipita
tiſq; ex alto. ¶ Eadē ad dētiū dolorē efficaciſ
ſima ē. Folia eiꝰ eximiꝫ vſus ad vulnera eaq;
affirmat. ¶ Ex herbario, Coma eiꝰ tunſa z ap
poſita nouis vulneribꝫ dolorē tollit z eadem
glutinat. Profluuiū ſanguis ſtringit. eadēa q̄
potata diſſintericos curat. ¶ Itē valet ad dē
tiū dolorē. ad vrinē difficultatē z ad tumorē.

Capitulum.ccxcvj.

Jliū solis. Sera.li.a g.c.culb.au.dy asco. Culb.arabice.i.miliū solis. Et est herba cui⁹ folia sil'ant folijs oliue. nisi q̄ sūt maiora eis z molliora z latiora. z sūt eis inferiora. declināt ꝑ sus trā velut stēt supi ipam. z bz ꝓgas eleuatas subtiles sic squinātū. z i sūmitate ꝓge est sile i ramulo diuisū i duas ptes i q̄ sūt folia minuta. z iuxta qlibet foliū ē semē albū duz fere vt lapis rotundū. in magnitudine orobi qui. nascit in locz aspis et altis. Dyas.ca. Licos pmō.i.miliū solis eracli on vocat ꝑt fortitudinē semis. ei⁹ folia sūt similia folijs oliue: sz latiora z oblōgiora. z virgas tenues in grossitudie. iunci lignosas. z in sūmo ꝓga diuisa ē i q̄ folia minuta sūt. vbi et semē rotūdū z lapidosū est z albū pise sile. nascit locz aspis z altz.

Operatiões

A ¶ Dyas. Uirt⁹ ē ei mictualis. z semē ei⁹ bibitū cū vino albo calculos frāgit: z vrinā puocat.

B ¶ Plī.cap̄. Bataglīscos.i.miliū solis. est semen eius herbe que dicit astorcos. qđ si quis biberit frāgit lapidē: z puocat vrinam.

E ¶ Pau.c. Lalebi.i.miliū vel granū solis: puocat vrinā z mēstrua. z est ca. z sic. in. ij. gradu.

D ¶ Et vinū decoctiōis eius z puluis ipsius i ci⁹ bis sumpt⁹ soluit stranguriā z dissuriā z ylia cum passionē. z oia illa solū semē operat.

Capitulum.ccxcvij.

Jrabolani. Pādecta. Sciēdū q̄ sm mes. Mirabolanoz spēs sūt q̄nq̄. Et sūt fructꝰ arboz i India exūtū: z non eiusdē maneriei sūt oēs sz diuersoz effectuū z diuersaz formaz. Unꝰ ꝑsus. Mirabolanoz spēs sūt q̄nq̄ bonoz. Citrinꝰ: kebulꝰ: bellericꝰ: emblicꝰ indus. Quidā dicūt q̄ sūt oēs ab eadē arbore pducti. ita q̄ citrini sūt de primo germie. Et nigri indi sūt in q̄b⁹ q̄uenit cōplexio z maturatio. z dixerūt q̄ arbor eoz ē de his ferētib⁹. z q̄ citrini sūt de pmo germine et nigri silr. Kebulꝰ germē scōm tulit. sz falso. imo pducūt a diuersis arboribus. z illō ē qđ credūt. Sz aliq̄ volūt q̄ emblici z bellirici nō ūuenirētur int mirabolanos. qm̄ Auic. z Sera. de eis diuersa faciūt capla. vt habetur s. de b. in. c. bellirici. vbi tractat de bellericis z emblicis. Sz in isto. c. de alijs trib⁹ spēb⁹. Itē Serap. lib. a g. facit cap̄. de emblicis z bellericz. et facit cap̄. de alijs trib⁹ p se. de q̄ dicit Dalilig id est mirabolani. cuꝰ tres sūt spēs Kebuli Citrini z nigri. Et sūt illi q̄ noiant indi et seni et kebuli. Idē auct. aben mesuay. Meliores sūt ex eis q̄z color est citrinꝰ approximās viriditati. Sues. pleni. sine rugis. Et dicit auct. ysaac. Et sūt fri. in pmo gdu. sicci in. ij. Nigri frig. et sic. in pmo. Mirabolani indi vel nigri. z de seni sūt silr ex spēb⁹ bñtib⁹ corticē subtilē nigrū. z cortex eoz vergit ad citrinitatē. z sūt sil'es oliuis i forma sua. Et iuuamētū eoz est minꝰ iuuamēto aliaz speciez mirabolanoz. Et idem auc. aben mesuay. Mirabolani seni sūt ex speciebꝰ oliuaz: q̄ q̄n ꝓdiūtur corroborāt stomachū z incoriāt eū incoriatiōe pauca. z nō est in eis iuuamētū q̄ntū i kebulis. z ex kebulis q̄dā sūt citrini q̄dā nigri. z nigredo q̄ est i eis est ꝑt ampliorē morā q̄z fecerūt in arbore sua. z sunt pinguiores z carnosiores citrinis in colore. q̄z ipi fecerūt maturationē ampliorē. z illi q̄ colligūtur añ sūt citrini: z q̄n sumūtur triti inducūt laborē in stomacho: q̄m natura laborat multū circa ipam. sz q̄n infundit aut decoquit extrahit ꝓtus ei⁹: z pūgit ei⁹ suba. z est leuior nature. z ōscēdit velociꝰ a stomacho. Et ille tres spēs mirabolanoz miscent cū tamarindis q̄m tamarindi extinguūt calorē febrilē. nisi q̄ nocēt tussiētib⁹ ꝑt acetositatē q̄ est in eis. Auic. de ꝓtrib⁹ cordis ait. Mirabolani sunt fri. et sic. ¶ Johannes mesue. Mirabolani sunt de medicinis bñdictis. nō em̄ debilitant cū solutione sua. imo ꝓfortant stomachū ꝓpriē: z viscera preparāt. et coadunāt partes eoz. z ꝓfortāt cor et epar: et corꝑ totū. Nō em̄ nisi ad vnum

videnť nociui. Acq̃rit em̃ dispositis ad ħ opilatio. et ꝓprie paratis cadere in ipa. ſz ſunt de ꝑfecto rectificatiby medicinas q̃ hñt acuitatē et purgāt diſſoluēdo. Magnifice em̃ adinuenit q̃ eos et ꝓprie citrinos cū ſcamonea miſcuit. reprimit em̃ eā ꝓpter obuiationē ſubſtātiaꝝ z q̃litatū adinuicē: et eā in ſoluēdo iuuāt.

Operationes.

A ¶Sera. Uirtꝰ citrinoꝝ eſt q̃ ꝓfortāt oc̄los et ꝓhibēt curſū humoꝝ ad ipos. et ꝓferūt ſebel. et ꝓfortāt ſtomachū et incoriāt ipm. et ꝓferūt melancolie et cardiace. et clarificāt colorem.

B ¶Uirtꝰ kebuloꝝ eſt q̃ ꝓferūt ano. et emorroidiby et incoriāt ſtomachū et ꝓfortāt eū. z digerūt cibū. deſiccāt humiditatē. leniūt naturam. ꝓferūt vētoſitati emorroidaꝝ. et ꝓferūt melancolicis. maxime q̃n cū eis admiſcent ſpecies.

C ¶Corroborāt ſenſum z memoriā: z ꝓferunt lepre z colice. Sz ſeni z indi vel nigri hñt corticem ſubtilē nigrū. et cortex eoꝝ vergit ad citrinitatē. q̃ q̃n cōduntur corroborāt ſtomachū et incoriant eū incoriatione pauca. et nō eſt in eis iuuamentū quantū in kebulis.

D ¶Johānes meſ. Mirabolani ſunt ex reby q̃ faciunt vtētes ſe iuuenеſcere. et acquirunt eis colorē bonū. et bonitatē odoris oris et ſudoris. et generāt gaudiū. et ꝓfortant coꝛ et epar et ſtomachū. Et ꝓferunt tremoꝛ cordis. z mūdificant ſtomachum. z ꝓferunt emoꝛroidibus et extinguunt inflāmationem colere.

E ¶Sed citrinoꝝ operatio in ħ eſt p̄cellens. ipi em̃ ſolutiōe educunt eā et ꝓferunt cōpleciōes ca. hñtiby. Et eoꝝ fricatio cum aqua agreſte et cū aqua ro. aut ſucco feniculi abſtergit oculum. et aufert ſuꝑ caliditatē eius. et facto inde alcobol: ſtringit lacrimas. et ꝓuenit mollificatiōi oc̄loꝝ. et ꝓfert tertiane fe. colericis. z ptrite cū maſtice ſanāt vlcera. et deſiccant ea:

F ¶Kebuli quoq̃ ſolutiōe educūt flegma. z addunt in ratione. et clarificant viſum. et ꝓprie cōditi. et mundificant ſtomachum et confortant ipſum. et conferunt ydropiſi et fe. antiquis.

G ¶Nigri autē vel indi ſolutione educunt melancoliam et colerā aduſtā. et cōferunt melancolie et tremoꝛi. et clarificant viſum et colorē. et cōferunt lepre et triſticie et quartane. Doſis potio citrinoꝝ tritorū a. ʒ. ij. vſq̃ ad quintum et infuſoꝝ a. ʒ. viij. vſq̃ ad. xx. et indoꝝ eſt ſicut kebuloꝝ.

H ¶Lulcaſim eben aben azarin. libro qui dicit ſeruitor. Modus aſſandi et calliandi mirabolanos oportet q̃ imbibāt mirabolanos in aqua citonioꝝ. aut in ſucco agreſte. aut in aceroſitate citri. aut in aqua vbi cocte ſunt lētes. aut vbi coctū eſt lappaciū acutum. Deinde deſicca eos bñ z madefac in oleo ro. vel oleo delētiſco. aut oleo maſticino. aut cū butyro. aut oleo oliue. deinde aſſa ſuꝑ patellā ferream vel terreā. quā cum ꝓmo calefeciſti z abſtuliſti ab igne. caue ne adurat z deſtruat virtus coꝝ.

¶Si aſſant ſemia q̃ adminiſtrant ī medicinis fluxꝰ. Et modꝰ aſſatiōis eoꝝ ē ille. Accipe patellā ferreā aut creā aut terreā aut lebetē cū lato orificio z calefac bñ. Deinde aufer ab igne et ſtatim ſuꝑ pone ſemia. dū ipa eſt calida anteqũ infrigideť. z cōmiſce ea ſemp donec videas aſſatiōeꝝ coꝝ cōpletā ad volūtatē tuā. Et ſi nō fuerit ꝓpleta vna vice. pōe iteꝝ z fac vt priꝰ

K ¶Et ſcias q̃ nō oꝑtet oia ſemia eq̃liter aſſare q̃ ſūt q̃dā q̃ hñt multā viſcoſitatē q̃ debēt amplꝰ aſſare ſicut pſillū. z caue ne cōburanť.

Capitulum. ccxcviij.

Mira. Sera. lib. ag. ca. hec auctoꝝ. Dyaſco. Hec ara. i. mirra eſt gummi arboris que naſcit in terris arabum ſimilis arbori que dicitur in greco ſpina babylonica. Nam fiunt ſciſſure ī ligno arboris. vnd egreditur gūmi quod emanat cadens ſuper ſextoria que ſternuntur ſub arbore. z quedam perſe coagulatur ſuꝑ ſtipite

z est de ipsa res que dicitur bacātiscus siue batanasas z grossa est aqua egredīt meth. i. storax liquida. qñ exprimīt sicut apparet in ca. storax. Et arbor eius est in terra q̄ dicīt ptinia. et est pinguis. z qñ exprimīt succus eius egredīt velut storax multū. z melior mirra est illa q̄ dicitur tarbalud. z canchi. z noiatur h̄ noie: eo q̄ defert ex terris q̄ dicūtur sic. Et color ei9 est ad viriditatē tendens. pungēs linguā clari coloris. et ex ea est q̄ dicīt liti et est litha gluthichi. est mollis tactu sicut bdelliū. in odore suo est pinguedo. z arbor eius est in locis soli expositis. Ex ea est q̄ dicīt poaclis. z est aspera multū nigra. z apparet in ea vestigiū ignis. Et deterior est illa que dicīt argasin. z est leuis nō pinguis. acuti saporis. silis gūmi arabico in fortitudine z ſtute. Et ex mirra est q̄ dicīt crumu: siue amini. z est mala. Et fiunt quidā trociſci ex substātijs mirre. z si mirra pinguis fuerit croci sci q̄ ex ea fiūt habēt bonū odorē z pinguem. et si nō fuerit pinguis qō fit ex substātia eius nō habet bonū odorē neq̄ pinguē. z habet virtutem debilē: pter qō admīscet ei oleū qñ ex ea fiunt trociſci. Adulterat mirra. qñ admīscetur ei gūmi qō infusū fuerit in aqua mirre. Et melior ex mirra est noua. leuis. munda. q̄ qñ tangitur est aliquantulū aspera z arida. z cito frā gibilis. z qñ frangīt remanet in ei9 fractura res alba. et figura eius est sicut figura vnguiū. et q̄ est in frusta nō parua. z color ei9 est vniformis non diuersis in exterioribus eius. sed interius est trabēs ad rubedinē parū cū lineis subalbidis sicut diximꝰ. z odor eius est delectabilis amara. sz illa q̄ est gūis: cui9 color est sicut color picis: nō est alicui9 vtilitatis. Sed mirra q̄ est ex terra: q̄ dicīt labotero abscindīt ex radice arboris q̄ est in terris illis. Eligīt em̄ ex ea illud qō est simile mirre in odore. z virt9 eius est calefactiua z mollificatiua z resolutiua. z ingreditur in cōfectionib9 vnguentoꝝ.

Operationes.

A ¶ Sera. auct. Albugerig. Mirra ꝓuenit ad aquā citrinā qñ sumīt ex ea in potu. aut qñ fit emplastrū cū ea sup̄ ventrē.

B ¶ Et qñ fit caput purgiū cū vno anoch ex ea mūdificat cerebrū: z aufert ab eo ventositates grossas. z incoriat gingiuas.

E ¶ Et cōsumat dentes. z est conabolice quādo fit linitio cū ea.

D ¶ Balien9. Mirra abstergit cū tpamento: et glutinat fragmēta ossiū capitis. z occidit lumbricos z fetū: expellens eos.

E ¶ Et ingreditur in confectionib9 colliriorum que fiunt ad vlcera oculi: z ad maculas que fiunt in eo. z in medicinis que bibuntur ad tussim antiquam: z ad asma. Nam ipsa expaspērat cannam pulmonis. z hoc quia non calefacit neq̄ desiccat calefactiōe z desiccatiōe fortī z sine sup̄fluitate sue amaritudinis z sue abstersionis.

¶ Est alia mirra que trahitur a radice arboris huius. et virtus eius calefacit mollificat et resoluit. F

Capitulum. ccxciɔ.

MOracelsi. Auicen. lib. ij. cap̄. de moro. Mori sunt due species. Una earuꝫ est alfirsedu: quod est dulce. z currit fm̄ se mitam ficus in maturatione. Sed est deterioris nutrimenti z minoris z est siccioris z magis destruens sanguinem. z deterius stomacho. Reliquas vero ficus dispositiōes habet. est tamen inferius ea amarum autē quod nominatur moꝝ de sceni fit nunc illud de quo plurimum loquamur. Quod ergo immaturū est cum exsiccatur stat loco sumach. dulce est calidum: humidū: z acetosum. z de sceni est ad siccitatē declīue. in ipso est stipticitas z infrigidatio. z succus mori est stipticus. z ꝓprie quando decoquitur in vase eneo.

Operationes

A ¶Auicẽna. Succus mori ꝓhibet fluxũ materierũ ad membra. z imaturꝫ ẽ sicut sumach. Qñ coquũtur folia eius z folia vitis. z folia ficus nigre cum aqua pluuie: denigrat capillos.

B ¶Acetosum renouet apostemata oris z gutturis. Et folia eius sunt vltima ad squinantiã et ꝓfocationẽ. Quod acetosum est cõfert vlceribꝫ fraudulẽtis ipsius succus.

L ¶Rob eius acetosum est ꝓferẽs bothor oris. et decoctio radicis eius mollificationi dentiũ et decoctio radicis ei9 est bona dẽti doloroso

D ¶Mor malũ est stomacho corrũpit ꝯprie in eo alfirsedu. z qñ corrumpit alfirsedu ĩ stomacho velociter nõ nocet. Et oꝑtet quidem vt comedant oẽs spẽs eius ante cibũ: z recipiantur in stomacho: in q̃ nõ sit corruptio.

E ¶Illud ꝯ de seni nõ nocet stomacho coleri co. z nõ est in ipso de mala cõuenientia stomachi quod est in alfirsedu: q̃uis sit in ea malicia. z nõ est nausea in ipso. z nutrimentũ ei9 est paruum. et facit appentũ cibi. z facit ipm lubricuz: z extrahit ipsum velociter. z omnino descẽsus eius de facto fit velociter. sed eius descẽsus ex intestinis est tardus.

F ¶Sera. lib. ag. cap̃. hoc. Moc arabice. i. moracelsi. Virtus eius est q̃ retinet ventrem. z q̃n do desiccatur retinet ventrẽ retentione forti. z cõuenit vlceribꝫ intestinorꝫ. z fluxui z omnibꝫ egritudinibꝫ que fiunt ex fluxibꝫ humorꝫ. z admiscentur postq̃ reumk cũ cibis sicut sumach Et quivult ex eis sumere in potu: potest cum aqua z vino.

B ¶Sed arboris eius virtus est cõposita ex virtute retentiua z laxatiua. z plus quod est ĩ cortice huius arboris est virtus laxatiua cũ amaritudine pauca. quousq̃ occidat ascarides: et sunt lumbrici cucurbitini. sed in foliis arboris et summitatibꝫ est temperamentũ mediũ illarũ duarꝫ operationum.

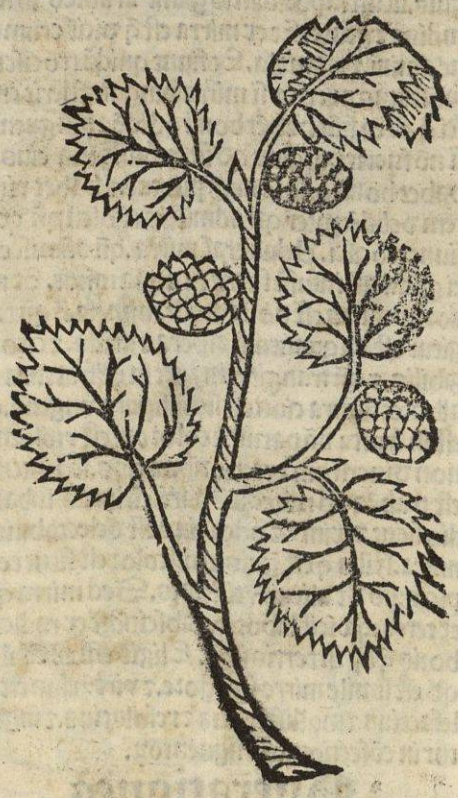
H ¶Et mora matura q̃ ꝯuenit stomachũ purgat. si comedunt ante cibũ egrediunt a stomacho cito. z ꝑparare faciunt exitũ alioꝝ ciborũ. q̃n ꝯ comedunt post cibum: vel in stomacho sunt humores: cito accelerãt ad corruptionẽ. z corruptio eorꝫ est multũ nociua.

I ¶Sed acerba q̃n desiccant sunt bona medicina z iuuatiua vlceribꝫ intestinorꝫ z fluxui antiquo. Et mora q̃n descendũt anteq̃ corrumpant nõ inferunt nocumentũ. nisi de eis añ comestionem nimis sumatur.

K ¶Et idẽ auct. Hal. Ex eis sunt matura: z maturi saporis. z sapor eorꝫ est dulcis stiptic9. virtus eorꝫ. mollit ventrẽ z nutrimentũ paucũ corpori ꝑbẽt: z facile corrũpunt. nõ corrupta humectãt penitus. Infrigidãt añ nõ penit9 nisi frigida sumant. Et pauciss̃imũ corpi dãt nutrimentũ cõsimile peponibꝫ. nõ tñ nocumentum adeo ipis. neq̃ malũ stomacho vt in illis.

¶Hal. vij. sim. far. fm transla. grecã. cap̃. Mo racelsi. fructus maturus subducit ventrem. non maturus ꝯ desiccatus ꝯstipatiuũ sufficienter sit farmacũ. vnde ad dissinterias conuenit dispositiões z ciliacas z alias quecunq̃ sunt fluxibiles. L

¶Et tota arbor in oĩbꝫ ei9 partibꝫ mixtã q̃ndã ꝯtutẽ videt habere ex detentiua z purgatiua cõpositiua. ꝓuealet añt in cortice quidem radicis purgatiua ꝯtus cũ quadã amaritudine vñ amplos lũbricos interficit. In aliꝫ ꝯ partibꝫ detẽtiua. In foliꝫ ꝯ z pollulatiõibꝫ media vtraq̃ est complexio. D

Capitulum. ccc.

Morabacci. ysid. Morus grece: latine vocatur rubus. eo q̃ rubeant fructus eius vel virgulta. Silueſtris more fructibus in deserto. Pastorum fames ac penuria consouetur.

Operationes.

¶Arestotiles in libro de plantis. Fructus q̃dam cito maturantur. vt mora z ceruſa. z succorum qui sunt in fructibus. quidam sunt po- A

tabiles.vt est succus mororum.

B ¶ Plinius.lib.xv. Moris est succus in carne vinosus. Trinicolores.primo scz cādidus.mox rubeus maturis vo niger. In nouissimis florent.inter pma maturescūt.manuscz succo tinguntur. Matura ruunt.acerba minimū. Carne et succo constant mora.

£ ¶ Mora quidem z piro ac mīro succus est vinosus.colorēcz succi moris ac ceralis est sanguineus.

D ¶ Palladius.li.x. Ad diamoz conficiendum agrestis mori succū facies paululum deferuere. Tunc duas eius succi partes z vnā mellis admiscebis:ac mixta c..abis ad pinguedinē mellis decoquere.

Capitulum.cccj.

Morsus galline siue anagallus. Pandecta. Anagelli due sunt spēs. Una est auricula muris.et est maior. z alia est morsus galline.z est minor.

Operationes

A ¶ Ambe spēs anagalli vulneribꝫ pstant effectū. Tumorē nō admittunt.z infixa corpi euocant.pascentia vulnera abstinent.

B ¶ Succus earꝫ dentiū dolorē phibet:si pdextro dente in sinistro nare fuerit īmissus. Hic succus cū melle attico coctus z adhibitꝰ caligines oculoꝝ siue vicīū coꝝ qō vocat argemon siue argema detergit.morsibꝫ venenatis bibitus medicat. ¶ Hefreticis:hidropicis:z epaticis:z renali passiōe defectis prestat auxilium. Ano tumenti impositus medicatur.

¶ Itē succus naribꝫ infusus putredinē capitis purgat. Habet em̄ desiccatiuā ꝑtutem absqꝫ mordicatione.vnde z vulnera glutinat.

¶ Uentrem quoqꝫ deducit mulse admixtus z potui datus.herba contusa z impositaltipites educit de corpore.

¶ Sera. Spēs anagalli minoris.scz morsus galline facit a nū ingredi si sit cū ea emplastrū.

¶ Bal. Ambe spēs anagalli bīt occultā caliditatē attractiuā vt z stimulos infixos euellāt. Earꝫ succꝰ a naribꝫ flegma purgat ꝓpter eādem causam. Et vniuersaliter loquēdo siccatiuam habēt virtutē. quapropter etiā vulnera solidant:z putrescentibꝫ ꝓferunt.

Capitulum.cccij.

Mirtus latine z grece. Arabice der domestica vel hes. Sera.li.xg.c.der domestica.z est de ea fortis viriditatꝫ declinans nigredini.et de alia est que declinat ad rubedinem.z que declinat ad nigredinem.cōfert magis in medicinis. et similiter

grana eiꝰ ꝓprie eiꝰ que ex ea est mōtana. ⁊ suba eiꝰ est cōpositā ex ꝓtutibꝫ ꝛrīs: et illud qō vincit plꝰ ī ea est suba terrea frigida. ⁊ ē in ea cū ℏ res calida subtilis. et sapor eius est stipticus.

Operationes.

A ¶ Sera. auc. aben mesuay. Succus eiꝰ confert doloꝛi pectoꝛis et pulmonis. et stringit fluxum vētris colericū. ⁊ ꝓfortat stomachū. ⁊ est bonus vlceribꝫ mēbꝛoꝝ interioꝝ. fortificat viscera. retinet fluxū menstruoꝝ. ⁊ grana eiꝰ cōferūt sputo sanguinis a pectoꝛe ⁊ pulmone. et ꝓferunt stomacho sua ponticitate.

B ¶ Dyas. Sanguinē excreātibꝫ dak. stomatic ꝓueniēs est. vrinā mouet scoꝛpiōis morsui impositā atq; potui data ꝓdest. Folia eiꝰ virētia cataplasmati apposita medent vlcera fluētia.

L ¶ Arida ꝙ ptrita aspredine dyafoꝛesim faciunt. Itē baccaꝝ viridiū succꝰ aptat sanguinez spuētibꝫ. ipe quoq; comeste eadē faciūt. Ex vino decocta ⁊ in modū cataplasmatis imposita extrema vulnera sanat.

D ¶ Auic. Mirtꝰ retinet solutionē ⁊ sudoꝛem: et oēm fluxū sanguīs: ⁊ oēm fluxū ad mēbꝝ.

E ¶ Et qñ cū eo fit fricatio in balneo ꝓfoꝛtatur coꝛpus. ⁊ desiccant hūiditates q̄ sunt in cute.

F ¶ Et embꝛoce quidē decoctiōis eiꝰ cū sup ossa effundunt: velociꝰ fit ipoꝝ restauratio. ⁊ qō ex ea vstū est loco tutie ponit ad ℏ vt bonus fiat odoꝛ coꝛpis. ⁊ ꝓfert oīi fluxui sāguis unitū. ⁊ loco emplastri suppositū ⁊ bibitū. ⁊ silr eiꝰ rob ⁊ rob fructꝰ eiꝰ et ipiꝰ q̄dē nutrimētū est puū.

G ¶ Et i syrupis q̄dē nō est q̄ restringat ⁊ phibeat doloꝛē pulmōis ⁊ tussim ꝑter syrupū eiꝰ.

H ¶ Et cuiꝰ oleū et succꝰ decoctio ipiꝰ ꝓfoꝛtant radices capilloꝝ. et phibēt casum. et ꝓlongāt eos: ⁊ denigrāt: et ꝓprie ipsius semina.

I ¶ Et decoctio seminū eius i butiro ꝓhibet sudoꝛē et rectificat rasurā venarū.

K ¶ Et folia eius sicca ꝓhibēt feroꝛē a scelle ⁊ inguiū. et ipsius cinis loco tutie ponit. et cōfert panno. sedat apostemata ca. ⁊ heꝛisipilā et foꝛmicā. ⁊ bothoꝛ et vlcera. et qō est super ambas volas: et adustio nē ignis cū oleo.

L ¶ Et silr eiꝰ syrupus ⁊ emplastꝝ factū ex foliis ipsiꝰ cū oleo et vino: ⁊ pꝰ ipiꝰ cōmixtiōez cū eis et silr eiꝰ oleū. et vnguentū factū ex eiꝰ oleo. et silr ꝓfert ipiꝰ succꝰ si pūciat sup pannariciū.

M ¶ Et silr cerotū factū ex eo: ⁊ cū decoquit etiā eius fructus cū vino et fit ex eo emplastrū: sanat vlcera q̄ fiūt in ambabꝰ volis manuū et in pedibꝫ. et adustionē ignis. et phibet eos a vesicatione. et silr eius cinis cū ceroto.

N ¶ Et emplastrū factū ex fructibꝫ decoctis ī vino elt ꝓuenies mollificatiōi iunctura ꝝ retinet fluxū sanguis ex naribꝫ: ⁊ abstergit fursures. ⁊ exsiccat vlcera capitis ⁊ vlcera auris. et ipsius pus ex ipsius aqua in ipsam distillatur.

O ¶ Et ꝓfert ipius syrupus mollificatiōi gingiue. et eius so. cū vino decoquunt. ⁊ fit inde emplastrū sedans sodam et obtalmiam.

P ¶ Et cū decoquit cū ordeo: sanat eoꝝ apostemata. et ipsius cinis ingredit in medicinis vngule. ꝓfoꝛtat coꝛ: ⁊ aufert tremoꝛē coꝛdis.

Q ¶ Et cōfert fructus eius tussi ꝑter dulcedinez suā. et retinet ventrē vtentis eo: si est solutꝰ sua stipticitate.

R ¶ Et confert fructꝰ ipsius sputo sanguinis. et etiam eius rob similiter confoꝛtat stomachū. Rob eius et semia ꝓhibent cursum supfluitatum ad stomachum.

S ¶ Succꝰ fructuū eius est ꝓuocatiuus. ⁊ ipsemet ꝓfert ardoꝛi vrine et ardoꝛi vesice.

T ¶ Et est bonꝰ in phibēdo mēstruoꝝ ꝓuocatione. et eius aq̄ stringit naturā et retinet solutionem colericā et melancolicā. linita et ipa cum oleo sysamino expellit flegma. ⁊ solutōe emittit ipm. et decoctio fructuū eius confert fluxui humiditatū matricis. ⁊ ꝓfert emplastro inde facto emoꝛroidibus.

V ¶ Et ꝓfert apostemati testiculi: ⁊ eiꝰ decoctio ꝓfert morsui rutele. ⁊ similiter fructus eius cū potat in vino: et similiter pūcture scoꝛpionis.

Capitulum.cccliij.

MAstix siue mastix latine.grece scinus vel achias vl chias. Arabice mescebe. Et est gūmi arboris cini vel lētisci. q̄a lentiscus grece vocatur scinus. sicut inuenies in cap̄. Terebentina infra de. T. Dyasco. cap̄. de Mastice quedam mastix emanat ab arbore que scinus dicit. Et quedā ex ea est alba. quedā subuiridis. Sz melior ex ea est cuius color est albus. perlucidū habens granuz graue siccissimū et cito frangibile. habens bonum odorē. Et est de ea quedā que est nigra: et quedā citrina. ¶Hal. vij. sim. far. c. de Mastice alba. Et est illa que dicitur gluten romanum. et est composita ex virtutibz diuersis. scz stiptica et mollificatiua. Et virtus eius est que calefacit et desiccat in. ij. gradu. vnde mollificat et resolvit. Et ideo stomachi epatis et ventris flegmonibus cōpetit. Sed nigra est que dicitur capiti vel egyptiaca est. et est maioris desiccationis q̄z alba. et virtus stiptica est in ea minor: et ideo est ꝓueniēs vbi oportet resolvere amplius. Et ꝓpter hoc multū conuenit apostematibus duris que sunt in exterioribz corporis. Sed oleū masticis est simile virtuti masticis. ¶Serap̄. lib. ag. cap̄. Mescebe. i. mastix. Mastix est primus inter omnia glutina in bonitate. Et arbor masticis est composita ex suba aquea et terrea frigida nō multū in sapore omniū partiū. huius arboris dico radicis et fructus. et corticis est stipticitas pauca. et virtus eius est infrigidare et calefacere mediocriter temperate. et desiccat in fine secundi gradus vsq̄z ad principium tertij.

Operationes

A ¶Serapi. In ea est de stipticitate qua confert debilitati epatis et stomachi z intestinoꝝ et apostematibz in eis existētibz. in eo est stipticitas. et nō habet acuitatē aliquam. et est multum subtilis. et fit emplastrū cum foliis masticis dū sunt recentia. et est in eis virtus manifesta. et ideo quando bibuntur fo. aut cum aliis medicinis ad vlcera intestinorum. et ad fluxū

B ventris conferunt multum.

¶Et conferunt spuentibz sanguinē. et fluxui menstruoꝝ et ani. et non est in eo diuersitas a succo ypoquistidos.

E ¶Et idē auct. Dyas. Tota hec arbor est stiptica. et ꝓtus foliorꝝ fructus z corticis z radicz est equalis. et decoquitur cortex eius z cortex radicis et folia decoctione plurima.

D ¶Et quando fuerit cocta colat ab eis aqua q̄ iterū coquit vsq̄z ad mellis spissitudinē. et conuenit sputo sanguinis decoctio illa bibita. et fluxui vētris z vlceribz intestinoꝝ z fluxui matricis et ani. Et vniuersaliter quidē ponitur ꝑ acacia z ypoquistidos. z ponit decoctio illa loco succi foliorum.

¶Et qñ ꝑcipitur decoctio illa sup vlcera pfunda z sup ossa fracta restaurat carnē in vlceribus. z restaurat ossa z stringit mēbra lapsa. et abscindit hūiditates antiqs a matrice z phibet vlcera corrosiua ne dilatet in corpe provocat vrinā. z qñ fit collutio oris cum ea stringit dētes cōmotos. Et ex ramis huiꝰ arboris fit oleū qđ est bonū vbi cōuenit stipticitas.

¶Et idē auct. Dumay. Mastix resolvit apostemata stomachi: z cōuenit tussi: z nō est pauce attractionis flegmatis qñ masticat. z ꝓpter hoc miscetur cū aloe vt ꝑparet ipsam et attrahat cū eo flegma a capite.

Capitulum. cccliiij.

Asturciū. Dyas. cap̄. Lardamus. id est nasturcium. Quoddā est domesticum et quoddā est agreste. Et ideo facit duo capitula ō eis. Unū qđ icipit Lardam9. z ē nastur. domesticū. Aliū qđ icipit Lardā. ag. z est nasturciū agreste. Et ideo dicit lardam9

id est nasturciū domesticū. vtilior dicit baby
lonicus oīm ibi semen eius calidissimū est cau
stica participās virtute. viscidū z cacostoma
chum ventrē turbans. ¶ Serapi. lib. ag. cap.
Jorsalbathe. i. nasturciū. z ex eo est nasturci
um cōmune notū. z ex eo est nasturciū tecto
rum et ex eo est nasturciū oriētale. Nasturciū tecto
rum est plāta habēs folia stricta z longa duo
bus digitis in summitate acuta z scissa et pin
guia. z extendunt sup terrā. z habet in medio
virgam subtilē duoby palmis longā. paucos
habens ramulos. super quos sunt pile haben
tes densam summitatem: in quibus est semen
simile semini nasturcij. cuius est virga sicut fi
gura rutele: ita est depressum. nascitur in vijs
et parietibus domorum. Nasturcium orien
tale est planta duorum brachiorum lōga. ha
bens ramos subtiles et multos. in quib; sunt
folia similia folijs scitaragi: nisi quia sunt al
biora z molliora: z in summitatibus ramorum
sunt capitella similia plante actis: z habet flo
res albos. semen huius ponit in cibis loco pi
peris. Sed nasturciū cōmune notū est meli;
illud quod defertur a babylonia. ¶ Almásor
tractatu tertio. capitulo de nasturcio. Nastur
cium calidum est z siccū. appetitū adiuuat: licz
inflationem z capitis efficiat dolorem digesti
uam. preterea retardat.

Operationes.

A ¶ Seraplon aucto. Halieni. Semen nastur
cij est ca. z sic. sicut semen sinapis. z incidit in
cisiōe forti. z adurat z sedat dolores sciaticos
et dolorē capitis. z quālibet egritudinē i qua
oportet calefacere: et miscet semen eius in me
dicinis asmaticis. quia ipm incidit incisione
forti: et adurit humores grossos.

B ¶ Et dicitur cj quando nasturciū desicca
tur. fit eius virtus sicut seminis eius. et dū est
recens propter humiditatem aquosaz que est
in eo habet virtutem debiliorem virtute semi
nis eius.

L ¶ Dyascorides. Nasturciū lumbricos expel
lit: et vētrem turbat. Splenem attenuat cum
aceto. z abortum facit. ventrem stimulat: simi
le est sinapi z eruce.

D ¶ Et impositū lepras z zernas emēdat. melle
addito duricies splenis cōpescit. Sordida
vulnera purgat si succus adhibeat. Morsibꝫ
venenatis bibitū occurrit. Fumigatio eiꝫ ser
pentes fugere facit. Vel flētibus profluis suc
co linito occurrit.

E ¶ Carbunculos rūpit cū polēta z ceto coctū.
Sciaticis vtilissime cū aceto z polēta auxilia
tur. tumores z duricies spargit

¶ In dolore cordis coquitur in lacte caprino F
et datur ad bibendum. Dolorem omnis loci
tollit puluere seminum aspersō. sed plus melle
uncto loco scabiem cum aceto sanatus.

¶ Halienus. vij. fim. far. c. de nasturcio. Se B
men nasturcij habet virtutē que calefacit z de
siccat sicut sinapis. Et ꝓpterea sciaticos z do
lores capitis. et quodcūcj aliorū indigentiuz
rubificatione calefacit cum eo sicut est sinapis
miscetur autē cum eis quecūcj asmaticis dan
tur farmacis.

¶ Auicenna primo canone fen. quarta. capi. D
vij. Nasturcij semina torre facta mixta cū ad
og: cōstringunt fluxum superfluū proueniente
ex catarro.

Capitulum. cccv.

Nasturciū aq̄ticū vel senation: vl' Lar
damus agrestis. Serapiō li. aggre
gatorz cap. berochachay gre. id est na
sturciū aquaticū. Et est planta q̄ nascit in aq̄s
habet stipitē rectū z ramos. z ē tota plāta pin
guis. z hz folia sil'ia folijs apij dicti yposellinū
nisi q̄ sunt minora eis. z hz odorē bonū quan
do masticatur. z est cali. z sic. z cōuenit calefa
ctis quando rorat̄ super ipsam aqua fri. aut
aqua rosa. Et quidam dicunt q̄ est fri. ex eo
quia non nocet habentibus sirsen. ¶ Et idem
auctoritate ysaac habē aram. est ca. in primo.
z sic. in. ij. Et idē auct. Hal. Virtus eiꝫ est cale
faciens: Dyascorides cap. senation. id est na
sturciū aquaticū. Nascitur in aqua. fruticē ha
bens pinguem. et ramulos longos. z folia mi

nuta silia yposellino. nisi qz sunt minora: eo qz masticata odorē sua uissimū habet.

Operationes.

A ¶ Serapiō auc. ysaac haben aram. Semē eius stringit ventrē q̄ fluit ꝓpter caliditatē qñ bibit ex eo aureus vnc̄ cū aqua frigida. aut succo citonior. z ipsum confortat membra.

B ¶ Dyascorides. Semē eius crudū z comestū calculos excludit. vnā puocat menstruis imperat: dissintericis prodest.

C ¶ Latebras sapiēs huic phibet testimonium: dicens qz coquinati in aqua soluūt. et cū carnibus spiritualia mūdificat fomentū ex aqua salsa z oleo decoctionis eius valet ad dolorē yliacum.

D ¶ Stráguriā z dissurriā i vino decocti: z cataplasmati ad idem valent. diuretica sunt.

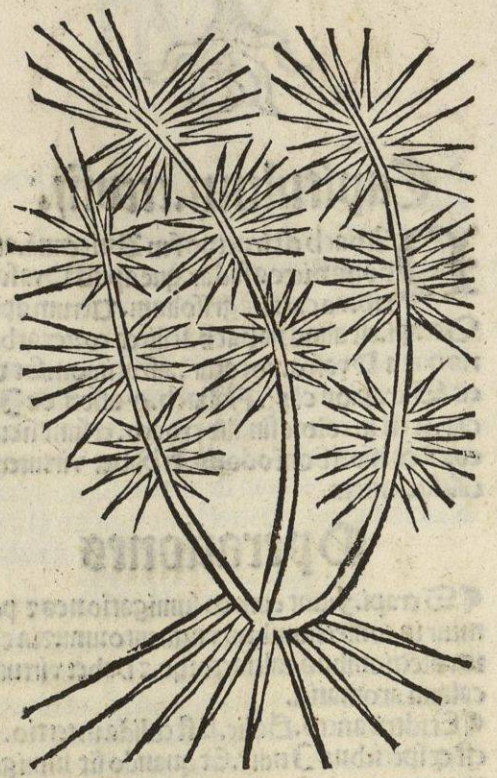
ba que est venenum pernicisum. z est i summo caliditatis z siccitatis.

Operationes.

¶ Auicenna. Napellus delet albaras linitū z confert lepre. vnde est venenū destruēs bibentem se. Maior ꝓ ipsius potio est medietas. 3. vnius. z hec interficit z similiter minus. A

¶ Et ex eo cocurnices bibunt z non moriuntur. Ex oīnibus confectōnibus dyamuscus ei resistit. B

¶ Et est alius qui vocat napellus moysis. Et vult dicere napellus mus. z est quoddam animal quod assimilatur muri: quod moratur in radice napelli: nascens cum napello. et q̄ cum eo ꝓpinquat. nō crescit arbor. et est tyriaca napelli: z est maior eo. z in eo sunt oīa iuuamenta que sunt in napello. C

Capitulum. cccvj.

Napellus. Pandecta. capi. cccclxiiij. Napellus est herba que facta est sicut ellebor⁹ niger: cuius radix est ordinata ad modū rhetis. est anthonomatice herba venenosa. z est ꝑma pars aconiti. ¶ Auicēna libro. ij. cap̄. de napello. Napellus est

Capitulum. cccvij.

Narcisus vel bulbus vomiferus: vel cepe marinum. ¶ Dyascorides capitulo Narcisus. vel bulbus ematicus: vel bulbus vomicus. folia habz porro similia sed minuta. et hastas habet duorum palmorum que inanes et concaue sunt et sine foliis.

Flos est illi albus in giro in medio croceus: et est quedam species: cuius illud medium purpureum est. Radicem habet albam rotundam sicut bulbus. et semen nigrum z oblongum vt i membranulis. Qui in locis montuosis nascitur est melior. cuius etiam flos suauem lõge iacrat odorem. In reliquis autẽ porri habet similitudinem et viridis est. Virtus eius est que abstergit et incarnat z desiccat. Et illud quod de eo administratur est radix. ¶ Plinius libro vicesimo primo. Narcisci duo genera in vsu medici recipiunt. vnum flore purpureo. z alterum herbaceum. ¶ Ysidorus. Narcissus fabulose nomen impositum habet a quodã puero. cuius membra in hunc florem transierunt qui z nomen narcisci in appellatione custodit et decus pulcritudinis in candore retinet foliorum. ¶ Serapion. Narcisc9 est calida et sicca in secũdo gradu.

Operationes.

A ¶ Dyascoridis. Radix eius bibita z comesta z cocta vomitũ prouocat. trita cũ melle cõbustionib9 medicatur. Neruos incisos cõsolidat. Laxatos componit: antiquis doloribus articulorum prestulatur.

B ¶ Melle mixtus effelidas et omnes maculas vultibus tollit. Mixtus semini vtrice aceto z melli.

C ¶ Et herba mixta vulnera sordida purgat: apostemata dura rũpit. Infixa corpi imposita euocat cũ yrisilirica melle mixto.

D ¶ Item electiones erumpit atq; stipites euocat. et si qua sunt aliena cum farina z oleo ad mixto melle.

E ¶ Serapion auctoritate Halieni. Virtus eius est q̃ desiccat z abstergit: extrahit et incarnat vlcera magna. z incarnat incisiões in lacertis factas. Et mixtus cũ orobo mũdificat sordes corporis z aperit apostemata. z qñ comedit ex radice narcisci aut bibitur cõmouet vomitum. z trita cũ melle confert combustionibus ignis. Et quãdo fit ex ea emplastrum cõgluti nat vulnera neruorum.

F ¶ Et idem auctoritate Aben Mesuay. Narcissus facit operationẽ ieiunio: nisi q; est debilior eo: z confert doloribus qui fiunt a flegmate. et oleum eius est bonũ ad hoc. et radix eius incarnat vlcera neruorum: et habet virtutem laxatiuam.

G ¶ Halienus. vij. simpli. far. cap. Narcissus. Radix eius siccatiue est virtutis in tantum vt consolidet plagas maximas vsq; ad abcisionem que circa tenantos: habet autem quid abstersiuum et attractiuum.

Capitulum. cccvij.

NAbach est fructus fm Auicennã. arboris dicte asadar. que apud Dyascoridem vocatur agrifolium. Verum apũd Serapi. est aliud nabach. scilicet cortex arboris que a Dyasco. vocatur nascatimon. Et dicit Serapion capi. Nabach. q; affert de India. et est in colore similis crocco. et sunt sicut cortices mori boni odoris. et habet virtutem calefacientem.

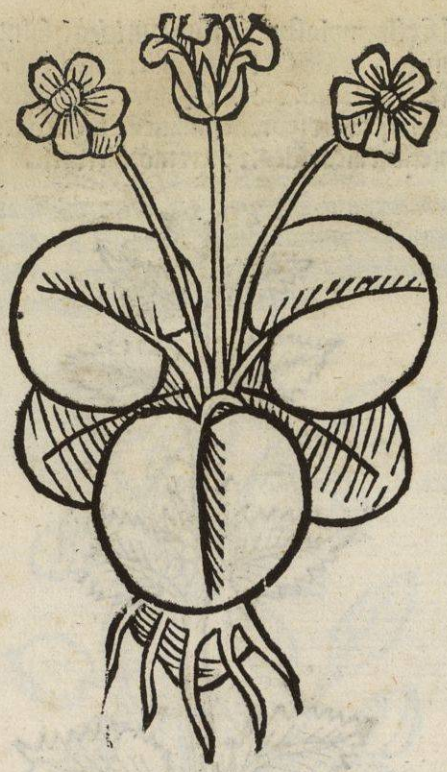
Operationes

¶ Serapi. Fiunt cum eo fumigationes z ponitur in confectionibus vnguentorum: z in aliis cofectionibus calefactoriis. z habet virtutẽ calami aromatici. A

¶ Et idem aucto. Halie. Est calida in tertio. z est ex speciebus Indie. Et quando fit fumigatio cum eo valet corruptioni matricis. et confert suffocationi eius quando est siccum. B

¶ Item scribitur q; nabach comparatur nespilis et zaror quod est magis odoriferum nespilis. et ita similitudo est in virtute quoniam fructus agrifolij est stipticus confortans stomachum. et similiter comparantur nespila et zaror. C

Capitulum. cccix.

Nenufar. Pla. Nenufar est herba in .ij. gradu frigida z humida. habēs folia lata. in locis reperit aquosis: z in calidis regionibꝫ z in frigidis. Itē duplex est eius maneries. vna q̄ purpureū florē pducit z melior est. Alia vo q̄ croceū: et nō adeo bona est. Flos eius medicine cōpetit. Et melior est ille qui in calidis regionibꝫ reperit q̄ in frigidis. In septembri collectus in efficacia multa seruatur. ¶ Auicē. Nenufar notauit Galienus caulem aque. fortius est illud qđ habet radicē albā q̄ qđ nigram. Flos eius frigidus est et humidus in secundo.

Operationes.

A ¶ Pla. Ex floribꝫ p̄cipue fiant syrupi ꝫ febres acutas z calefactiōes. ca. epatis: calidas q̄ dispērātias. Itaq̄ flores in aqua decoquunt. et ex tali aqua zuccaro addito fit syrupus.

B ¶ Cōtra dolores capitis ex calore sarraceni florē p̄ nocte in aqua ponūt: z mane talē aquā bibūt. floresq̄ naribꝫ suis applicant.

L ¶ Auicenna. Syrupus eius vehementis extinctiōis est et subtiliatiuꝫ valde. Cōfert tussi z pleuresi: z febribꝫ acutis. Radix eius confert borborꝫ apostematibꝫ calidis splenis. Eadem cum aqua confert morsee suppositā. cum pice vero alopicie.

D ¶ Idem. Nenufar somnū facit. sodā calidam et colericam sedat. sed tamen debilitat.

E ¶ Pollutionem minuit: et frāpit desideriū coitus cum syrupo de papauere bibitus. et cōgelat sperma proprieq̄ radix eius. Eadem q̄ radix confert solutioni antique: z vlceribus intestinoꝝ: et doloribꝫ vesice.

F ¶ Semen eius fortius est in omni re. et probibet fluxꝫ menstruoꝝ. Natura nenufaris Indi: est natura mādragore.

G ¶ Constantinus in libro graduum. Nenufar est subtile ac penetrabile: dolorem capitis ex calore placat. appositum naribus colericus et sanguineis. et omnibus congruit passionibꝫ.

H ¶ Syrupus eius calidā tussim extinguit. ac febres colericas ac sanguinolentas aufert vigellas. Oleum eius dolorem capitis aufert si cathaplasmetur. aut linteum ternutatio prouocetur

J ¶ Auicenna libro secundo capitulo de Nenufare. Syrupus eius lenit ventrem: et confert febribus ethicis. et est vehementis extinctiōis.

K ¶ Et idem de viribꝫ cordis ait q̄ roborat cor.

Capitulum.cccx.

Nigella. Pla. Nigella est semen cuiusdam herbe rotundum: subnigrum habens colorē. subamarū saporē. virtutē

habet diureticā ex amaritudine dissolutiuaz: consumptiuā ex qualitatibꝫ suis. folia eiꝰ sunt paruaz minuta et mollia: similia cotule. z flos eius est figure stelle. coloris celestis. z habet ī summitatibꝫ capitella sicē papauer. z in medio ex intrinseca parte sunt aliqua ordinatim diuidenda semina. Est calida z sicca in. iij. ḡdu.

¶ Sera. li. ag. c. Larum. i. nigella. est planta parua habens virgas paruas circiter duos palmos ad plꝰ. z habet folia parua minuta z mollia: similia foliꝭ plante. q̄ dicitur carnabaon siue ranobaon. nisi quia sunt minoza satis. z in summitate sunt capitella subtilia: similia capitibꝫ papaueris: z oblonga: z in medio eius sunt parietes separātes semina. Dō quidem semē est nigrū acutū boni odoris.

¶ Dyasco. ca. Melanchiū. i. nigella ſm trāslationem nostrā. Melanchiū herba est minoz folia minuta et tenera. et semē minutū hñs. cuiꝰ frutex lōgus est duoz palmoz. et desup habens capitella simile miconio. sed oblōgū in medio veluti parietes habens quibus discernuntur semina. q̄ semina sunt nigra et odozata z viscida q̄ multi panni aspergūt.

¶ Hal. sim. far. ca. Melanchiū. i. Nigella. calefacit z siccat ſm tertiū gradū. Hoc idē dicit Platearius.

Operationes.

A ¶ Plate Nigelle ex farina cū succo absinthio emplastꝝ factū circa vmbilicū: z p̄cipue pueꝛ lumbricos necat. Aliꝭ conficiatur ad scabiem cum melle z datur per os.

B ¶ Unguentū ad scabiē pulueris nigelle ī multa q̄ntitate fiat decoctio in fortī aceto vsq; ad aliq̄ntulā spissitudinē. z tūc addito oleo fiat inde vnguentū bonū ad scabiē z impetiginē z lentiginē faciei tollit. Farina nigelle p̄fecta cū aceto tepido infusus auribꝫ vermes necat.

L ¶ Lōtra strāguriā: dissuriā z ylia cā pallionem detur vinū infusionibus nigelle p noctē. sed ante coquaſ. q; nimiū fieret violentū. Lonstat eñ q; si in multa q̄ntitate fuit occidit.

D ¶ Si aūt in multa q̄ntitate habeꝫ: ponē i saccello: z fiat decoctio eius in vino z oleo. z supꝛenes z pectꝰ fiat saccellatio p̄tra p̄dicta. et est satis experta odozata p̄tra catarrū z chouzā. Et ꝫ habet nigella a sui cōplexione. vt Halienus. vi. sim. far. ca. de Peonia dicit.

E ¶ Sera. auc. Dyaſ. ca. ō nigella. quidā admiscēt ꝫ semē in massa paste z faciūt inde panē. et q̄n fit emplastrū fronti cū eo p̄fert sode.

F ¶ Et q̄n fit caput purgū cū eo z aceto confert aque que descendit ad oculum.

G ¶ Et q̄n sumit in potu. ʒ. i. cū aq̄: cōfert morsui rutele. z q̄n fit fumigatio cū ea fugat venena.

¶ Et fit emplastꝝ cū ea sup duricies q̄ fiunt in iuncturis pedū q̄ dicunt calli: z aufert eas. D

¶ Et idē auctor. Aben Dehsuay. Proprietas eiꝰ est q̄ aufert febrē flegmaticā z melācolicā: z interficit ascarides. z p̄fert morsui rutele. J

Capitulum. cccxi.

Nymphea. Plini. lib. xxv. Nymphea dicitur a nympha zelotipa erga herculem rbopalo mortua. vnde aliqui heracleon vocant eam. alij rophalon. Nascitur radice claui simili. Dyaſ. Nymphea vl vt dicūt alij ca cabum veneꝛ. i. papauer palustre siue vt latini alga palustris. Nascitur ī aquis stantibus vel locis non cultis. habens folia cicorie similia: sed minoza et oblonga. caput altius super aquam proferens. multa q; capita infra aquam ex vna radice habens. flos est illi albus lilio similis: cum pallore parvo. semen eius in medio croceum. sed cum efflorverit nigrū efficit hasta lenis et nō grossa z nigra. radix q; aspa nigra z nodosa. In autumno siccatur. ¶ Nota q; nymphea habet proprīū capitulum. similiter et nenufar. quare nō sunt idē sicut aliqui volunt.

Operationes.

¶ Plinius lib. xxvi. Ventrē in totū adūit nym- A

phea heraclea. p. xl. dies ieiuno' pota ꝛ in cibo
B sumpta. ¶ Illita radix genitalibꝫ inhibet non
E solū ventrē sed etiā geniture affluentiā. ꝛ ob id
corpꝰ alere dr atq; vocē. ¶ Dyas. Sicca bibi
ta cū vino ciliacis medet. splenē siccat. catha
plasmata. dolores q; cōpescit stomachū impo
D posita. ¶ Radix ei9 bibita dolorē vesice miti
gat. Lorpis maculas detergit. ꝛ semē eius bi
bitum hoc assidue facere nouit.

Capitulum. cccxiij.

NUx vsualis. est illa qua cōmuniter vti
mur ad edendū. Sciendum q; nucis
multa sunt genera. sed qñ simplicit' po
nit' p vsuali intelligit'. Hal. vij. sim. far. cap. La
rea grece. i. nux vsualis vel nux arbor. Nux ar
bor hz q̄dē q̄d in pullulatiōibꝫ ꝛ frōdibꝫ slipti
cū euidēs. plūmū aūt in nucꝫ cortice recēti ꝛ sic
co. Utunt' aūt eo ꝓpterea ꝛ tinctores. nō aūt ex
primētes eos. ꝛ succū sūr succo mororū ꝛ rubo
rū coq̄ntes cū melle: stomatico vtimur pha
maco. ꝛ etiā ad alia vniuersa in q̄bꝫ sūt cōgrui
p̄dicti succi. Nunc ꝓo ipsi9 aliud q̄dem est esi
bile. aliud oleaginosum ꝛ subtiliū partiū. quo
circa ꝛ succi fit faciliter. ꝛ magis quidez fit ta
le quantūcūq; repositū diu manet oleū. nāq; ex
primere est possibile ex eo antiquato.

Operationes.

¶ Anic. li. ij. cap. de nuce ca. est' in. ij. sic. in p̄n. A
secūdi gradus. ꝛ in ipsa est humiditas q̄ delect
cū antiquat'. et infra est nuci stipticitas. pluri
ma ꝛ folia ꝛ cortex ipsius oia sunt cōstringen
tia fluxum sanguinis. ꝛ eius cortex adustus ē
desiccatiuus sine mordicatione. Oleū ꝓo ve
tuste est sicut oleum vetus: ꝛ absterſio antique
est fortis.

¶ Ex recentibꝫ fit emplastrū sup vestigia pcus B
sionis. masticata medulla ei9 ponit' sup apo
stemata melancolicū ꝛ vlcerosum. ꝛ cōfert ei9
gūma vlceribꝫ calidis sparsa super ea.

¶ Et in emplastris cū melle ꝛ ruta ꝓfert tor E
oni neruoꝝ: facit sodā. ꝛ distillat succus folio
rum tepidus in aurē: ꝛ ꝓfert sanies in aure.

¶ Dicit alcaus. q; ipa guat linguā: ꝛ est faci D
ens bothor in aure. Eius oleū ꝓfert herpetie
stiomeno ꝛ herisipile et fistulis in parte oculi.
Succus cortic ei9 ꝛ rob eius ꝓhibent ꝓfo
cationē ꝛ nocent tussi. ꝛ oculū antiquarū fa
cit venire dolorē gutturis.

¶ Et ex omnibꝫ quidē speciebus nucis dixit E
Alcaus fieri emplastrū māmille apostemose ꝛ
ꝓrie ex regali magna. est difficilis digestiōis
et mala stomachi: sed nutrita ꝛ recens est me
lior stomacho ꝛ minoris nocumēti. ꝛ illud q̄n
frangit' a duobꝫ corticibꝫ suis. ꝛ nux quidē nu
trita cū melle ꝓfert stomacho frigido.

¶ Dyascorides cap. de nuce. Nux si māduca F
ta fuerit cacostomaca est indigestibilis: ꝛ cole
rā nutrit. dolorē capitiꝫ cōmouet. Tussientibꝫ
ꝛia est si comesta fuerit. Sumpta cū caricis
lūbricos la t9 excludit. Cathaplasmatibꝫ adhi
bita tumores mammaꝝ cōpescit. luxationibꝫ
cū melle ꝛ ruta bene adhibetur.

¶ Ueteres autem nuces carnes earum catha G
plasmatibus adhibite: cancros ꝛ carbunclos
tollunt. Egilopas limpidant. si caro mastica
ta ꝛ imposita fuerit.

¶ Fit etiā ex ipsa oleū si tunsa ꝛ expressa fuerit. H
virides aūt nuces cacostomatice sunt quasi
oleo mixte fuerint eius actionem temperat ꝛ li
uores corporis tollunt.

¶ Arbor nucaria habet in solijs hoc vl' cinis I
stipitum. nucis autem viridis cortex tunsa et
pressa ꝛ succo qui ejicitur cocto cū melle: vt so
let fieri de moris odoris vitia bonū est: et vo
catur dyacareon. Item cortex nucis siccata ꝛ
vsta leptomeris ꝛ desiccatiua sine mordicatio
ne sit medicina.

Capitulum. cccxiij.

Nux auellana. Halie. vij. sim. far. ca. de nucib. Est t aũt aliud genꝰ careaꝝ et nucũ paruaꝝ. que vtiqꝫ t pontice nuncupant ampliori participãtes terreitri substãtia: quo circa t magis austera. cũ gustat ipsa planta: t fructꝰ t cortex apparet. In alijs vo cant magne nuci q̃ vocatur ab aliqbus basilica. Nuncupat aũt t hec parua nux a plu ribus leptocariũ vel auellana.

Operationes.

A ¶ Auicen. li. ij. cap. Auellana. Auellana mu tribilior est nuce. qm̃ est magis solida t minꝰ vnctuosa. t tardiorꝫ digestiõis declinis est ad caliditatẽ quandã t siccitatẽ paruã.

B ¶ Generat ex ea colera. t in ipsa est stipticitas maiorꝫ q̃ in nuce. t ipa est inflatio. t generat vẽtositatẽ in vẽtre inferiori. t qꝺ ex ea adustũ est tingit capillos. facit sodã. t assat t comedit cũ pauco pipere: t maturat corizam.

C ¶ Ypo. inqt. Auellana i cerebro facit augmẽtum. Extimauerũt quidã q ipa illinita supervertice puerorꝫ varios bñtiũ oculos. delet varietatẽ. comedit cũ aqua mellis: t ꝓfert tussi antique. t adiuuat ad spuendũ ¶ Est tarde digestionis t exsiccat vomitũ: t est tardioris digestionis q̃ nux vsual. ¶ Eius cortex est stipticus: t ꝓstringit ventrẽ: t ꝓfert venenis t morsibꝰ. t ꝓprie cũ ficubꝰ t ruta t pũcture t scorpiõis.

D

E

¶ Dyasco. Auellane in cibo sampte dolorẽ capitis incutiũt. stomachũ inflatiõe distẽdũt. corpori sano pingue dinẽ ꝓferũt. Sicce in vase ficticli constitute distillationibus mitigandis vltime offeruntur.

F

¶ Trite ex aqua mulsa potecꝫ veterrimum tussis molestiam sedant.

G

¶ Alij tritas cum passo bibendas dederunt a pulmonis t iecoris vitia sananda. Multi tritas cum pipere miscuerunt cum vino propinatas contra catarrum. et tormenta vẽtris t vrine distillantis angustias valere senserunt. cũ axungia vel adipe vrsina contrite t alopicijs linite capillis damna restituunt. dicunt aliqui cortia eius cum oleo trita oculos gattineos iũcta inficere t capillos. Hãc multi leptocoriam vocãt cacostomatica est q̃ si assata fuerit.

H

¶ Et cũ pipere bibita catarrũ matureſcere facit. t tota combusta t axungie mixta vt superius scriptũ est facit.

I

¶ Johãnes mesue cap. de oleis. Oleũ eius valet cõtra dolorem articum t neruorum.

K

Capitulum. cccxiiij

Nux muscata. Serapi. lib. aggre. cap. Jeuzba ue arabice. i. nux muscata: q affert ꝺ india. Et idẽ auc. Jsaac. De

liores sūt ex eis rubee pingues graues. Et de teriores nigre leues: et sunt ca. et sicce.

Operationes.

A ¶Sera. Stringit ventrē et aromatizat stomachū z odorē eius facit bonū: aufert superfluitates a stomacho z digerit cibum. ¶Et expellit ventositates et corroborat stomachum et epar. et confert lentigini faciei z serpigini. et extenuat splenē: et mollit apata dura epatis.

L ¶Et natura eius est sicut natura garioflorū. et est ca. et sic. in. ij. gra. bona est stomacho et epati frigido. et confert debilitati eorum.

Capitulum. cccxv.

NUx indica: z est nux magna. Sera. li. ag. cap. neregil. z est palma insule q̄ est in mari arui: z i ptib insulaꝝ zing. Et dr q̄ neregil est palma de mochol. z iste insule noiank dabget. z ab eis deferūt dabig: z est neregil. Ultra ꝙ ista ꝙ est saranbib azaran. Et idē auct. Bak in li. de cibis. Nux indica est ca. in secundo gradu. humida in primo.

Operationes.

A ¶Sera. Signū humiditatis eius est q̄ cito corrupit. z ipa est grosse z fuis subē. nisi q̄ ipa nō est mali chimi: oportet vt caueat ab ea q̄ non

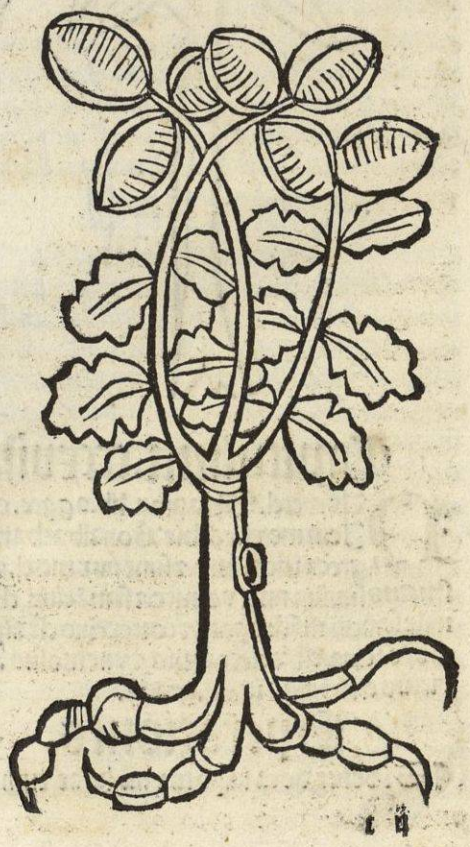
B est recens. ¶Et bona q̄ est multe albedinis in carne sua. z in q̄ est aqua dulcis bona. illa aqua q̄ est intra ipam est signū sue recētie. z debet excoriari illud qđ est albū ex ea existens exterius: qz iste cortex est durus grauis stomacho lōginquꝰ a digestione. ¶Et si aliunde digerit nō inuenit corpus in eo aliud. nisi nutrimentū modicū. z ipa quidē nux comedit cū zucchara tabarzet aut cū penidijs albis. z ꝓprie ab eis qui sunt calefacti. flegmatici ꝙ cū pauco melle z colerici nō vtāt ea. ¶Et sumant eā flegmatici in ieiunio z expectent donec descendat a stomacho et post comedāt. z qñ ipsa vetera scit expellit ascarides a sua ꝓprietate. z oleum eius vetustū ꝓfert ventositatibꝫ lumborū et doloribꝫ genuū. z emorroidibꝫ q̄ fiunt a flegmate qñ bibitur et qñ linit exterius maxime admiscet cū oleo nucleoꝝ ꝓsicoꝝ quādo administrat de vno quoq; illoꝝ. ʒ. i. aut aureus. i.

L ¶Oleū ꝙ eius q̄ noua est ꝓfert z flegmatic: et est melior chimi q̄ butiꝝ vaccinū vel ouinū. qz nō pūgit stomachū sicut facit butirum vaccinū vl ouinū nec mollificat eū. Oleū ꝙ eius ꝓfert vesice. ¶Jo. mes. tractatu de oleis.

E Oleū eiꝰ ꝓfert doloꝛi neruoꝝ z lenit pectus et pulmonē. clarificat vocē z impinguat: z addit i spermate ¶Auic. li. ij. ca. de nuce Jndica. dicit q̄ augmētat coitū. z cum antiquat comesta: ascarides z vermes neccat.

F

B

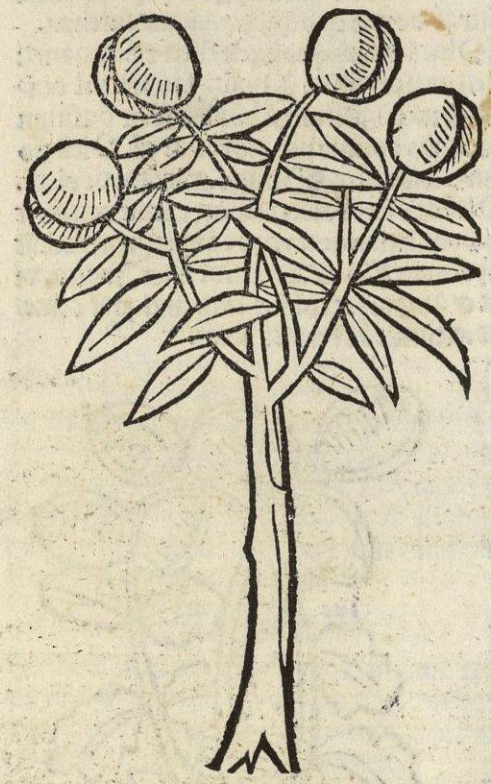

Capitulum.cccxvj.

Nux vomica per Dyasco. est fructus secundi speciei. Titimalli carsiceti. Fm quosdã vocat castanea Indica. Serapion lib. aggre. ca. Jeuzalkei. auct. Habitz facit vomere fortiter, color eius est inter glaucedinem z albedinẽ. z est maior anellana paz. z sunt in ea nodi.

Operationes.

A ¶Dyascoridis. Quando accipitur de cortice eius z teritur z cribratur. z accipitur de ipo. ʒ. ij. cum duobus aureis anisi triti. aut semine feniculi. z conficitur cum melle sufficienti. Et bibit cũ aqua calida mouet vomitũ: z expellit superfluitates colericas z flegmaticas.

Capitulum.cccxvij.

Nux metel. Serapion. lib. aggre. capz. Jeuz metel. vachie Bonalbacharich: greca idem sunt. z sunt nuz metel. z est fructus similis nuci vomice. z semẽ eius est simile semini mãdragore. z cortex eius est asper. z sapor eius est delectabilis z vnctuosus. Et virtus est frigida in. iij. gradu.

Operationes.

A ¶Si detur de ea in potu vna kirat. cum vino inebriat ebrietate forti. sed si detur duo aurei cũ eo statim accidit. ¶Et idẽ auctor. Rasis Jeuz metbel est narcotica. z forte occidit et opilat: z facit euomere. z si detur ō ea quantitas ʒ. ʒ. inebriat ebrietate forti. z oportet q̃ sumens eã sumat butirũ calidũ. z ponant extremitates ei9 in aq̃ calida: z fiat q̃ euomat satis: z curet cura illius q̃ sumpsit mãdragorã. B

¶Auic. lib. ij. Nux metbel facit subeth. z est mala cerebro. z põdus dauich. i. ex ea ebriat. Est inimica cordi. ʒ. i. ex ea est venenũ diei sue. C

Capitulum. cccxviij.

Ordeũ. Sera. li. ag. capz. Habaet arabice. i. ordeũ Virtus eius est q̃ infrigidat et desiccat in p. ḡ. z desiccatio eius est amplior paz de siccatõe fabaz q̃ applicat exteri9. Uez ordeum coctũ est meli9 fabis q̃ ipm nõ inflat. Et fabe q̃ quidam generãt inflationẽ. q̃m substãtia eaz est grossior substantia illi9, ꝓpter hoc sunt magis nutribiles q̃ ordeum. z ipsa ambo declinãt parũ a temperamento. Sed sanic ordei est magis desiccativum q̃ ordeum ipsum. ¶Halienus. vij. sim. far. capz. de ordeo trachi. i. ordeum primi gradus est in

cando et infrigidando. est aũt breui quodã sic⁹ cius ꝙ farina fabarũ. Talia vero oĩa silia sunt in his qui vtunt extrinsecus. Cũ vero comedit superat fabam. quoniã inflationẽ deponit. In faba vero qualiter cunꝙ coquat ꝑmanet inflatiuitas. Grossiorum em̃ est gtium ꝙ hordeum et ꝓpterea nutribilior eo est: quoniã autẽ modicum a mediocritate abscesserunt. ꝓpterea sunt in multo vsu. hmõi enim farmaca multis alijs pmiscentur ceu materie quedaz. Et ꝓpterea cera et oleum non paucis cõmiscentur farmacis Alfita autem multa ordeo ipso sunt siccatiuiora crimínuz. ita nominatur quod ex grossa gte farine ordei et zea: que ex parte farine subtilis. Est autem nutribilius quidem alfita. difficilius vero digestibile. Et dicit in libro de cibis. Fit ex ordeo panis. qui quando est furfureus vocatur maza

Operationes.

A ¶ Serapion auctoritate Dyasco. Aqua ordei est iuuatiua ad reprimendũ caliditatez humiditatum calidarum Et confert asperitati cãne pulmonis et vlceribꝫ eius.

B ¶ Et cũ semine feniculi puocat vrinã. et est abstersiua z maturat apostemata calida.

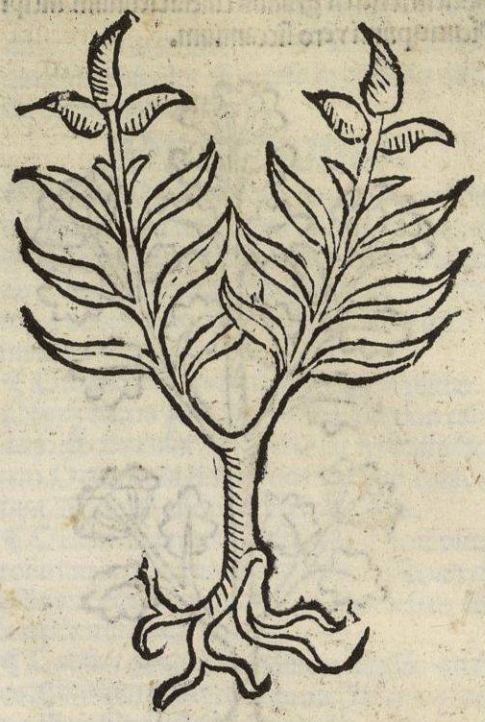
C ¶ Et quãdo miscetur cum semine lini et fenugreco et ruta confert tumoribꝫ testiculoruz. Et quando administrat cum mirto et vino et piris siluestribꝫ et fructu rubi: et cortice granati stringit ventrem.

D ¶ Et quãdo fit emplastrũ ex eo cum citonijs z aceto confert apostematibꝫ calidis que accidunt podagricis.

E ¶ Et quando miscetur cum aceto forti: et ponitur super scabiem vlcerosam. maturat eam z farina ordei stringit ventrem: et sedat dolorem apostematum calidorum

Capitulum. cccxix

Oleander. Dyasco. ca. Hereõ grece id est oleander. Frutex est omnibus ignota. Folia habet similia amigdalis sed maiora et pinguiora: et florem rodo similem. semen etiam pariens sicut cornu veluri lanaz de intus habens similem iacinto. Radix illi oblonga et angusta: gustu salsa. nascitur locis aq̃sis et maritimis. ¶ Auicen. li. ij. ca. de oleandro. Oleander alia est siluestris. alia fluuialis Siluestris habet folia portulace similia: sed sunt strictiora: et eius tyrsi sunt longi expansi sup terram. z apud folia sunt spine Et nascitur in desertis domibꝫ. Fluuialis autez oritur in ripis fluuiorũ. cuius tyrsi a terra eleuant. et spine eius sunt occulte. et folia eius sunt sicut folia salicis et folia amigdali. z ẽ sapor valde amari supior cutis eius. z flos eius est sicut rosa rubea bonus valde. et sup ipm egredit q̃dã silepilis. et eius fructus est durus plenus asper. et intus est res sicut lana. Est ca. in. ij. sic. in. ij.

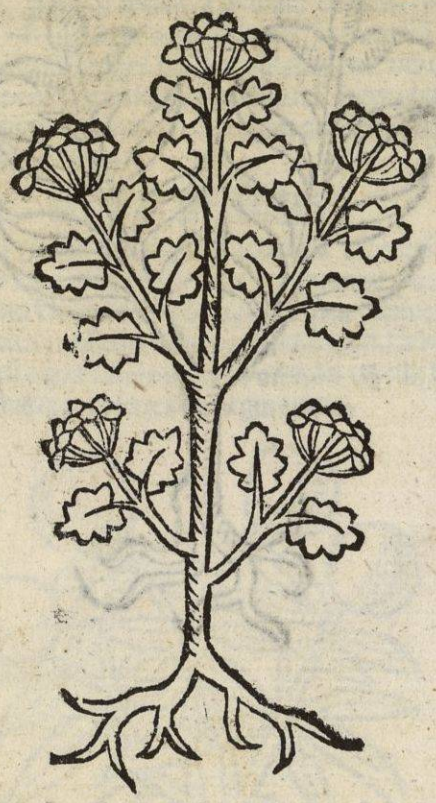
Operationes

A ¶ Dyas. Virtus est illi mortifera. Hã comesta ab animalibꝫ mortẽ ifert. sed homini remediũ est saluris. maxie cũ vino et ruta bibita morsibus venenatis occurrit. Pecora minuta si odore eius tacta fuerint moriunt. ¶ Bui. Interficit pulices z vermes terrenos. succus foliorz eius valet scabiei z excoriationi. et cõfert dolori dorsi antiquo more emplastri. ¶ Et flos eius facit sternutationẽ. z est venenũ hoibꝫ z bestijs. vel cõfert cũ bibit cũ vino decocto cũ ruta z potat et liberat a venenis vermiũ venenosoruz.

B ¶ Ego tñ dico ꝙ ẽ est timorosus. Et ipe eius flos est venenũ hoibꝫ et bestijs z canibꝫ. Verũ tamẽ cõfert qñ bibit cũ vino decocto cũ ruta sm ꝙ dict. ¶ Hali. vij. sim. far. capi. Rodo dafnes. i. oleandri: vel nerion. nota est oĩbꝫ frutex cathaplasmata dyasoret ice virtutis est

C ¶ Intra corpus vero sumpta perniciosa ẽ. nõ

solum hominibus sed pluribus bestiarum sm cōplexionem tertij est gradus calefacientium incipientis primi vero siccantium.

Capitulum.cccxx.

OLiuarum arbor. Hal.li.ij. de cibis cap. de oliuis. Oliue paucū omino alimentum dant corpori. z maxime q̄ sūt mature. Comedunt aūt boies has cū pane quidē magis. sine autē pane alinadas z kolomiadas sic vocatas gratia subductionis ventris. Cum garo autem ante cibum. sic autem que sūt mature in arbore plurimum vncruosum sicce stipticum chimum habent. propter quod z roborant stomachum. excitant appetitū. quo idonee issime aūt ad hec sunt: qui cum aceto reponite. Multipliciter aūt ipa preparat qui studuerūt circa pulmētariā experientiā. Sera. li. aggrega. Habit. i. oliua. Oliua quedā est domestica: quedam siluestris: q̄ grece vocat agriolear. Et idem aucto. Hal. sim. far. Oliuarum domesticarum folia z cime q̄ sunt humida habent saporem stipticum. et virtus earum prima est q̄ infrigidat ea quantitate qua sunt stiptice. Et idem aucto. Dyas. Virtus foliorum domestice assimilatur virtuti foliorum agrestis. nisi q̄ foliorū domestice est debilior. z sunt cōueniētiora oculo q̄ agrestis.

Operationes

¶ Et idem. Sera. Agrestium oliuarum folia sunt stiptica q̄ piscātur. z fit inde emplastrum sup herisipilā z ofert: neq; sinit ipa augere. A

¶ Et ofert formice et vlceribus que nominātur antrax. et vlceribus fraudulētis et panaritio. B

¶ Et q̄ fit ex eis emplastrū cum melle occidit ascarides. et cōfert apostemati q̄ non habet vuo vlcera et apostemabus calidis. et facit adherere cutim capitis q̄ separat ab osse. et q̄ masticatur cōfert vlceribus oris z alcole. C

¶ Et q̄ ex eis fit emplastrū cū farina ordei: cōfert fluxui vētris antiq̄ et humiditatibus antiq̄s q̄ a matrice emanāt: et fluxui sanguinis. D

¶ Et sanat eminentiā oculi. et cōfert vlceribus eius q̄ nominātur alcatalia et alijs vlceribus. E

¶ Et cōfert fluxui humiditatuz antiquaz ad oculū. z ideo ponunt in rob q̄ administrantur corrosioni palpebraz. ¶ Et cōfert auribus ex q̄bus fluit sanies: et auribus vlceratis. ¶ Et q̄n volueris extrahere succū ipoz tere ea: et i piscatione asperge sup ea vinū vel aquam. et postea exprime et desicca expressurā in sole. et fac trociscos: et q̄n sit cū vino est fortior q̄ cum aqua et melior ad reponendū: et ofert sanici aurium. F G H

¶ Et iam quidē cōburunt folia ipa cum flore et ponit cinis loco tutie. z fit in hūc modū. Ponuntur i olla terrea cruda. et obturatur os ei9 z dimittitur in fornace donec illa coquat. Deinde proijce sup ea vinū quousq; infrigidetur. et confice simul. z iterū cōbure sicut prius. z postea laua sicut lauat ceruisa: et fac trociscos. et creditur q̄ q̄n cōburūtur in hunc modum non est eius virtus minor virtute tutie in iuuamento oculi. Et ideo cōceditur q̄ virtus huius sit sicut virtus illius. I K

¶ Et idem auctor. Halie. vi. sim. far. Fructus ei9 q̄n est maturus cōplete est calidus caliditate temperata. z q̄ ex eo est immaturus est frigidior et stipticior. ¶ Halie. ij. de cibis. cap. de oliuis. Oliue paucū omnino alimētuz dant corpori. z maxime que sunt mature. comedūt aūt homines has cū pane quidē magis. sine autē pane alinadas z kolimiadas sic vocatas gratia subductionis ventris. Cum garo autez ante cibū. sic aūt que sunt mature i arbore plurimū vncruosum. sicce stipticū chimū habēt. ꝓpter q̄ et roborant stomachū: excitant appetitū. idoneissime aūt ad hec sunt que cuz aceto reponite. Multipliciter autē ista ꝓparant q̄ studuerunt circa pulmentariam experientiaz. ¶ Almansoris tractatu tertio ca. de oliuis. Oliue de aqua calide sunt et sicce cōplexionis. que si ante cibum siz comedantur ventrez mouent. et os stoma- L M

chirobustum reddunt. Olive aũt de oleo calidiores sunt. q̃ z os stomachi minus corroborant ac ventrem nimis fluere faciunt.

Capitulum. cccxxxi.

OLeum oliuarum. Sera. aucto. Bal'. Oleũ qđ sumitur ex oliuis maturis q̃dam est nouũ. quoddã est vetus Ejus vero quod est nouũ calefacit calefactione tẽperata et humectat. sed vetus ex eo calidi⁹ ẽ et magis resolutiuũ. ſz illud qđ accipit ex oliuis recentibꝫ immaturis dicitur oleum expẽsaruz. et est oleuz onfancinũ Et i nouo aliqua existit ex eo de frigiditate quãtitas que est i eo de stipticitate. Et vetus ex eo dum in ipso pseuerat stipticitas ẽ virtutis desiccatiue: donec stipticitas recedat ab eo. qz tũc fit simile quod oleo accipitur ab oliuis in summitatibus. simile ẽz ꝓpinquũ in virtute oleo expẽsarum. et vniuersaliter pone cõsiderationẽ tuam in oñi oleo qđ gustabis. quia eadem quãtitas quã in eo inuenies de stipticitate ẽibi de frigiditate. et si nõ inuenies in eo stipticitatem omnino: sed inuenies ipm delectabile vere delectationis dic ipsum calidum cum tẽperamẽto. z si tu inuenies cum hoc ipm subtile. z illud qđ est claruz de q̃ si accipias parum: z ponis ipsum supra membrum vel corpus extẽditur supra corpus et dilatat multũ absq; eo qđ imbibitur in eo z abscinditur. scias q; illud est bonũ valde. z bonitas que conuenit oleo est in ipso. et quando abluitur oleum non mordicat.

Operationes.

¶ Auicen. Oleum q̃q; exprimit ex oliuis immaturis. z dicit onfancinũ q̃q; ex maturis: q̃q; ex rubeis inter illas medijs. Et huius operatio est inter illas duas res. Item q̃q; exprimitur ex oliuis domesticis: q̃q; ex siluestribꝫ q̃ mordicant linguam. A

¶ Onfancinũ frigidũ est et siccum in primo. Oleum autem de oliuis vltimo maturis calidum est cõmensurate: z declinat ad humiditatem. Omnes aũt eius species corpora confortant. Motum alleuiant extincte sunt. B

¶ Oleum oliuarum siluestrium est sicut oleuz rosarum in plurimis intentionibꝫ Cõseruat capillos: et phibere velocitatem canicici cuz administratur omni die. E

¶ Confert gingiue sanguinee calluẽdo os ex eo. Cõfirmat q̃z dentes motos. Itẽ expressum de oliuis siluestribus immaturis confert vlceribus humidis et siccis et scabici. D

¶ Dyascorides. Oleum qđ fit ex oliuis nõbene maturis est oleum expensarũ. et est conueniens sanis. et ꝓpie illud qđ est notum ex eis sine putrefactione boni odoris. et ex illo qđ ẽ huius modi fiunt olea aromatica. et est bonũ stomacho ꝓpter stipticitatẽ que est in eo. et restringit gingiuas z cõfortat dentes quando tenetur i ore: et prohibet sudorem. E

¶ Et oleum vetus oliuarũ maturarũ cõuenit i medicinis. et oñes spẽs olei sunt lenientes corpus. z phibent aduentum frigoris corpori. et faciunt ipm abilem ad motũ z mollĩut ventrez et debilitant virtutem medicinarum vulnerãtium. F

¶ Et datur in potu contra medicinas mortiferas vt euomatur cum eis. et fit cum hoc aq̃e due q̃ bibuntur ex eo. ʒ. ij. cum tantundem aque ordei vel aque calide laxant ventrem. et quando decoquũtur cum ruta et bibuntur ex eo calido. ʒ. ij. confert torsioni vẽtris et expellit lumbricos. G

¶ Et q̃n fit cũ eo cristere cõfert colice q̃ fit ab apostemate interiori: z opilatione q̃ fit a sterco re: z antiquũ ex eo ẽ calidius z plus resolutiuũ. z fit cum eo cohol ad a cuenduz vsum. z si nõ habes necessario indiges eo: coque ipm donec fiat sicut mel z vtere. et virtus eius est sicut virtus veteris. H

¶ Et oleum oliuarũ siluestriũ est stipticum. in- I

namẽtuz eius ẽ in medicina minus iuuamento supradicti olei. z iuuamẽtũ eius ẽ sicut iuuamẽ tũ oleiroſaz. z stringit sudoreꝫ z pbibet casum piloꝝ. et purgat furfures capitis: z confert scabiei z poris. z pbibꝫ canos qñ ex eo fit collutõ oris valet ad apostemata gingiuaz. z confert dentibꝫ cõmotis. ¶ Et iam ꝓparant ex ea epithimata ad gingiuas qñ humores currũt ad eas. et oportet q accipiat lana z inuoluat supstilum z madefiat in oleo feruenti z ponat sup gingiuas sepe donec albescant

k

Capitulum.cccxxij.

OLibanum grece z latine vel thus arabice Ronder. Sera.lib.aggre.capi. Ronder aucto. Dyaſ. Est gummi ex canchi siu. Karech. Et sunt eiꝰ speciesꝫ tres. Una est melioꝝ z ex terra indie. cuius color ẽ smaragdinꝰ z sicut color melogie. z colligitur in conchijs. z figura eius ẽ rotunda. z fractura eius ẽ angulosa. z ponunt illud homines in olla terrea. z agitãt ollã tamdiu donec figura eius rotundat. Et postꝫ tps fit rubeum. z secunduz ẽ ex terris arabum. z ẽ secundum in bonitate. z melius ex eo est masculum. et est illud quod est rotundum album. z non facile frangibile. Et qñ frangitur qđ est interius eius ẽ tenax. et qñ fit fumigatio cũ eo cõburit cito. z tertiuz est in bonitate sicut arabicũ: z est bñs fruſtra mundra qꝫ ipm: z declinat plus ad colorẽ acori. Et quartũ est de colore albo. z qñ frangit vergit color eius ad calorẽ masticis. Idẽ aucto. Halieni. Sapor olibani est stipticus stipticitate multa. Uer albũ ex eo nõ habz stipticitatẽ manifestam. Uirtus eius est q calefacit i secto gradu. et desiccat in primo. vñ est stipticũ. Dyasco rides ca. de olibano. Thus vel olibanuz lacrimis est arboris que grece libanus dicit. Qđ autem de arabia defertur candidũ ẽ. qđ vero de india rufum. sed vtrũqꝫ masculuz est. Et est tertium genus minutuz valde z rufum qđ manna thuris dicit. Est ergo optimũ thus qđ masculũ dicit. subrufum et rotundũ et pingue z naturaliter leue et fragile. et qđ ab igne cito incendit odorẽ suauẽ copiose emittens. Halienus. vij. sim. far. ca. de thure. Libanũ. i. thus calefactiuum quidẽ est in secũdo gra. siccatiuũ aũt in ꝑmo Habet aũt quid stipticans paucũ minime vero manifesta est stipticitas in albo ꝝ colorem. Cortex autẽ eius stipticitatẽ virtutẽ manifestam possidet. quo circa siccat generose: vt in secundo gradu siccatiuum existat.

Operationes

¶ Sera. aucto. Dyasco. Abstergit obscuritatẽ visus. replet vlcera pfunda z incarnat ca. consolidat vlcera recentia cũ suo sanguine. A

¶ Et qñ bibit olibanũ cõfert sputo sanguinis et abscindit fluxum mẽstruoꝝ. et cuiuscũqꝫ sanguinis vndecũqꝫ fluat: et sanguinis qui fluit a cerebro qui dr meseha: z ẽ species fluxus sanguinis nariũ. et pbibet vlcera fraudulenta q fuit in ano z in alijs mẽbris. Qñ miscet cuz lacte et fit inde lucinium et administrat. B

¶ Et qñ admiscet aceto et oleo. et fit linimẽtũ in principio formice. aufert eã. et emperiginez et miscetur cum adipe anseris et porci et curat vlcera fracta ab adustiõe ignis. et scissuras pedum que fiunt a frigore. C

¶ Et qñ miscet cum pice curat concussionem aurium: Et qñ miscetur cum vino dulci et distillatur in aurem: confert dolori eius. D

¶ Et qñ admiscetur cũ chimolea: z oleo rosarum. et liniuntur cuz eo apostemata calida mãmillarũ que fiunt post partũ. tunc cõfert eis. et ipsum admiscetur cum medicinis conferentibꝫ pulmoni z emplastris resoluentibꝫ apostemata interiora. E

¶ Et qñ bibit ꝓfert sputo sanguinis: et dissoluit flegma et aufert tristiciam: et auget memoriaz Et quãdo bibunt de eo sani parum melioratur F

eos. ꝛ si nimis cū vino biberint iducit maniā. ꝛ amplꝰ cū vino occidit. Et cōburit olibanuz qñ accipit frustū ex eo. ꝛ incēdit ꝛ inflāmat. et ponit in testa subtili ꝛ cōburit. ꝛ qñ comburis eū optet vt cooperias eū aliq̄ alio vase: qꝛ facit cū ß ꝙ nō incinerat. ¶ Serap. aucto. Hal. Virtus fumi olibani est calidioꝛ et sicciꝰ virtute olibani q̄lcq̄ reponat in tertio gdu. ꝛ abstergit ꝛ replet: ꝛ mūdificat vlcera ocū quēadmodū faciūt fumꝰ myrrhe ꝛ storacis. ¶ Et idē aucto. Dyasco. Fumꝰ olibani sedat apostemota oculi. ꝛ abscindit cursum būiditatū ad ipm. ꝛ mūdificat vlcera eiꝰ: ꝛ generat carnē in vlceribꝰ ipsiꝰ q̄ dicunt chilomata: ꝛ sedat apostemata q̄ fiūt in eo q̄ dicunt kankri. Fumus aūt myrre ꝛ storacis codē mō colligit. ꝛ valet vt s. ¶ Et idē auct. Abē mesuay. Olibanū destruit flegma ꝛ aufert tristiciā: ꝛ auget memoriam Auicenna de viribus cordis dicit ꝙ cōfortat coꝛ.

Capitulum.cccxxiij.

Opopanax latine. ꝛ grece panax. crasclea. Arabice Jensis vel Hensir Isidorus lib. ethymologiarum. Panax est herba fragrantis odoris tyrso ferule similis: ex qua profluit succus qui oppopanacis dicitur: croceus et pinguis: odore grauis et amarissimus. ¶ Dyascoꝛid. Est panax crasclea vnde opopanax colligitur. Hec habet folia expansa super terram: horribilia et aspera valde in quinq̄ partes diuisa. virgam longā sicut ferule coloris albi. et super eā capitella aneto similia cum flore melliteo. Semen odoratum ꝛ calidum. radicem vnam solidam que de se multas emittit radices albas odore graues et gustu amaras. Ipsaq̄ radix lachrymū emittit qui colorem croceum ostendit.

¶ Serapio libro aggre. cap. Hensir. aucto. Dyascoꝛid. Arboꝛ Jensis vel Hensir: id est opopanacis planta in hortis et pomeriis inuenitur. et est planta habens folia aspera sicut ficus non magna et spansa super terram viridia rotunda: et diuisa in quinq̄ partes. similia foliis ficus in sua similitudine. ꝛ stipes eius est longus similis stipiti galbani albus. super quem sunt pili albi simules pulueri albo. in cuius circumitu sunt folia parua. et in summitate eius sunt capitella similia capitellis aneti. in quibus sunt flores croceum colorem habentes. et habentes odorem bonum. ꝛ habet semen odoriferum. ꝛ habet radices multas egredientes ab vna radice. grauis odoris. solida super quam est coꝛtex grossus amari saporis Quod autem ex semine huius plante est melius: est illud quod est super stipitem.

¶ Auicenna libro secundo cap. de opopanaco. Opopanacum est arboꝛ que nō elcuatur a terra. et similantur ipsius folia foliis ficus. ꝛ sunt vehementis viriditatis rubea incita. habentia partes rotundas. et eius crus est sicut cucumeris. super quod sunt pili pulueruleuti. Et eius folia sunt parua valde super cuius extremitatem est coꝛona similis coꝛone aneti. et eius flos est citrinus. et folia floris sunt boni odoris. et vene ipsius sunt plurime. ramificantur a radice vna. grossum habentes coꝛticem. et interius odoris est grauitas. Eius autem gumma extrahitur cum incisiōe sue radicis in primis cum crus apparet.

Operationes.

¶ Auicenna. Est autem resolutiuum ventosi tantum: lenificatiuum: absterssiuuz. lenificat vuricies ꝛ botboꝛ. Eius radix est ad medicanduz ossa nuda. et cum melle est conueniens vlceribus antiquis et igni persico: ꝛ quod sup ipm est etiam vulneribus et botboꝛ. et ad summuz omnes partes eius confert vlceribus fraudulentis. A

¶ Et bibitur cum aqua et alcaratin. ꝛ cū vino B

ꝑter ꝯtractionē lacertoꝝ ex ꝑcussione.

L ¶Quidam enim dixerūt q ipsum est malum neruis.et videtur q sit malum neruis sanis sine humectatis. Et conferens est sciatice: et removet lassitudinem:et conuenit doloꝛi iuncturarum omniū.et podagre more emplastri suppositum.

D ¶Cōfert corrosioni dentiū:cum eo implētur: et sedat doloꝛes eoꝝ ꝛ cōuenit sode et ex tētie.et matri infantium. Acuit visum ꝛ fit ex eo collirium. Ex foliis eius fit emplastrum super doloꝛes lateris.

E ¶Et opponacū cōuenit doloꝛi vtroꝝq lacerū:ꝛ tussi cū sint frigidi. Eius succus cōuenit duricie splenis more emplastri suppositum et bibitum cum aceto.

F ¶Ponuntur aūt ex eo decem aurei in duobꝰ vascolis musti.ꝛ clarificatur post duos mēses et conuenit spleni valde.

G ¶Et multū hoc cōuenit ydropisi.lenit duricie matricis.ꝛ conuenit guttationi vrine.ꝛ auellana vna ex eo bibitur cum aqua calida ad ꝓuocandū vrinam et menstrua:ꝛ iuuat matricē frigidam.

H ¶Et eius fructus facit abundare mēstrua:ꝛ ꝓprie cum absinthio ꝛ interficit ferum:ꝛ ꝓprie radix eius. Ipsa nanq facit aborsum supposita et bibita.

I ¶Et ꝓuenit ꝓlocationi matricꝫ:ꝛ exterminat vētositatē ꝛ duriciē eius.ꝛ ꝓuenit colice.ꝛ solue dō:educit crudum humorem.

K ¶Et conuenit pruritui vesice si bibitur cū aq cartami ad rigorem et febrem:periodicas.ex eo cum pice fit emplastrum bonum morsui canis rabiosi cum aristologia ad puncturas bibita est tiriaca.ꝛ similiter eius succus. loco cꝰ ponuntur ficus.et extimo q armoniacum est ei propinquum.

L ¶Serapion auctoritate Galieni Radix eius est medicina que desiccat ꝛ calefacit.ꝛ iboc est melioꝛ ꝯ ipsum opopanax. Coꝛtici aūt eius inest virtus abstersiua. Coꝛtex eius valet contra denudationem ossium nudatoꝝ.ꝛ nos quidem eo vtimur in medicinis ossium denudatoꝝ.et in medicinis vlcerum fraudulentoꝝ quia generant iste medicine carnes in vlceribus generatione fœti.

M ¶Et auctoritate Dyascoridis. Quādo datur de eo in potu cū mellicrato aut vino cōfert rigoꝛibus se.periodicarū ꝛ cōcussionibꝰ neruoꝝ et doloꝛibꝰ laterum:ꝛ tussi:ꝛ dillillationi vrine:ꝛ scabiei vesice.

N ¶Et idem auctoritate Aben mesuay. Conuenit ad ea ad que iuuat armoniacum. et dosis est ℥.j.ß. vsq ad aureum.i.

Capitulum.cccxxiiij.

Onomia quam multi onomidam appellauerunt. Dyascorides.ca. Onomia virge sunt duoꝝ palmoꝝ.ꝛ nodose.folia illi sunt minuta sicut lēticule.aut rute aut anchuse subaspera ꝛ pinguia ꝛ spissa. hanc multi in sale componūt er comedūt suauissime.virge predicte spinas acutissimas habēt.albe sunt et virtutis calide.

Operationes.

A ¶Coꝛtum radicis earum cum vino bibitum vrinam prouocat. lapidem vesice excludit. Vulneribus sordidis medicatur. cum aceto cocta ꝛ oze retēta doloꝛē dentiū ꝓhibet.

B ¶Galienꝰ.viij.sim.far.cap. ononis. Ononis radicem habet calefactiuam iam ꝑm tertium gradum.

C ¶Coꝛtex ꝥo eius maxime est vtilis ꝓticipans abstersiuitate ꝛ incisiōe. vnde non tantū est abstersiua sed lapidem fractiua.

D ¶Eadē autē virtute ꝛ escaras cito sistit. vruntur autē ea ꝛ ad dentium doloꝛem coquentes in oxicrato et gargarizantes.

Capitulum.cccxxv.

ORiganū. Dyaſ. Origanū eſt omnib⁹ notū. ⁊ eſt duplex: domeſticū videlz et ſilueſtre vtrūq; ca. ⁊ ſic. in. iij. gra. ſilueſtre tñ calidius eſt. ¶ Pla. Origanū ca. eſt et ſic. in. iij. gra. Eſt origanū ſilueſtre qđ latiora bz folia ⁊ fortius olet. ⁊ eſt domeſticum qđ vbiq; reperitur in hortis: videlz ⁊ in pratis. ⁊ minuta bz folia. ſuauiuſq; olet qđ ī medicinis ponit. In tpe pductiōis floꝝ colligit: ⁊ cū floribꝫ in vmbra ſuſpēdit ⁊ exiccat. pannū ſeruat. Fo. cū floribꝫ abiectio ſtipitib⁹ ī medicinis ponunt. virtutē bz diſſoluēdi: attrahēdi: relaxādi ꝛſumendi. Item origanū naſcitur in locꝫ cultis inter vepres ⁊ fruticꝫ.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Origano ꝑtus eſt ca. ⁊ eius elixatura morſib⁹ venenatis occurrit cū vino data. bibita quoq; cū dulcore pſtat effectum.

B ¶ Coſtam. Origanum vrinam ⁊ menſtrua pvocat. Ventoſitatē ⁊ rugitum ſtomachi ⁊ inteſtinorum expellit. ⁊ maxie ſi ſunt ex groſſis humoribus aut indigeſtis.

L ¶ Lumbricos ⁊ aſcarides occidit et expellit ſi ex eius apozimate potetur.

D ¶ Maſticatū dolorē dentiū mitigat. ſtomachum et epar ⁊ pulmonē de groſſis humoribꝫ mundat. Cū ficubꝫ ſiccis māducatum ſudorē prouocat. Lorpore ex eiꝰ apozimate loco ſcabiem et yctericiam ſanat.

¶ Succus eius cum lacte mulieris auribus diſtillatus dolorem mitigat. E

¶ Succus eius bibitus viridis tumorē fauciū ⁊ vue tollit. bibita cum mulſa nigram coleram per ventrem deponit. Serpentes quoq; fugat. ventrem temperat. F

¶ Hacer. Origani vires calide ſiccēq; legūtur. Tertius huic in vtroq; gradu ꝓcedit eſſe Illiꝰ in vino curat decoctio ſumpta. Quo ſuis peſtiferos morſus ſi ſepe bibatur. Cū mulſa ſumptū, pdeſt aconita bibenti. Cū multis aliꝭs pōt obſtare venenis. Cōquaſſata iuuat manſum vel ſepius bauſtū. ydropicos reprimit bibitum: ſiccatq; tumorem ⁊c. B

Capitulum. cccxxvij.

ORobꝰ. Palladiꝰ li. ij. In meſe februario vltio ſerit nō pabuli ſectādi ſz colligēdi ſemis cauſa. Jugerū occupant modij ſeptē. Serēda eſt aūt in terra proſaſſa poſt horā tertiā vel ſcōam. cū ros eſſe deſierit quē ferre nō pōt. ſz ſtatim coopiēda eſt añ noctē. Nā ſi nuda māſerit būore corrūpit noctis Obſeruādū eſt ne ante lunā. xxv. ſerat. qꝛ ſic ſatā limaces ſequunt. Iſiō. lib. etymologiarū. Verbū a greco traxit vocabulū. H eñ illi orobum dicūt. Quod cū ſit quibuſdam pecorib⁹ infeſtum: thauros tamen efficit pingues.

¶ Actor. Orobum (vt ſupius dixim⁹) ipſum

est herbū siue herū. cuius natura sub herui cum aspiratiōe vel erui sine aspiratiōe noīb iam ex magna pte superius locis ꝓgruis posuimus. nōnulli medicoꝝ nostroꝝ illud esse putauerūt orobū qđ nos vicia dicimus. Sed Isiō hec ponit ꝑ duobꝫ. z dicit a nōnullis q; due species sunt quasi vnius generis. vna videlicz maior. que orobū vocat. alia vo minor que vicia z vulgariter necercon appellatur.

Operationes.

A ¶ Dyas. Orobū ossē siue herbū cū pte amaritudinis est calidū. Jdo splenū ac renes z eparpurgat. scabies empetigines sanat: vulnera q; cz curat: cum melle impositū desiccat.

B ¶ Habū danter incidit: aperit: proiicit parotidas: indurato scz testiculos digerit.

L ¶ Jsaac in dietis ꝑticularibꝫ. Orobū est ca. in ꝑmo g. sic. in: ij. vñ mūdificatiuū est z collatiuū mūdatū corticibꝫ iuꝝ cz ō eius farina facto vētrē humectat. ¶ Urinā z mēstrua ꝓuocat. cutē cz clarificat. nō tñ plurimū asuefiat: ne forte sanguinē mingere faciat ¶ Aliqñ ꝑ nares sanguinis efficit fluxū. farina eius cocta cū sepotis qđ est species thuris ydropicis ycterici scz valet.

D ¶ Tpata vo cū vino valet sup rabidissimi canis morsū posita. ¶ Rursus cū melle tēperata lentiginē mūdificat vulneribꝫ z apatibꝫ valet.

E ¶ Jtē calculosis magnū est iuuamentū.

Capitulum. cccxxvij.

Olus latīe. arabice sachiliemenie. grece blicoci vel bliton. Sera. li. ag. cap Sachiliemenie siue sachalaiamen a auct. Hal. Sachiliemenie: id est olus iamenū oibꝫ notū. Virtus eius est frigida z humida in ij. gradu. Jsiō. Olus ab alendo dictū est: eo q; primū oleribus quondā alerent boīes anteqz fruges ederent z carnes. Tantūmodo eīm oleribus alebant: et arborū pomis sicut animalia herbis. Dicitur olus molle quoddā herbe ortulane genus. ¶ Actor. Olus itaqz generaliter dicitur omnis herba precipue ortulana q; in cibum z alimentū hominis assumit. ¶ Unō Isiō. Baluā z rapam: napum z raphanū: lactucam: pastinacam: cepam: alliū z similia deputat inter olera. Nihilominus cum appropriato vocabulo dicitur olus herba quedam specialis ortulana.

Operationes

¶ Auicē. Olꝰ aliamenī qđ est in ipo fm Dyascoridē medicāne ꝑtus oino nō est. z est aqsum sicut attriplex qđ saporē nō hz. Et in ꝑ abundat plus in oibꝫ oleribꝫ. Est eīm vehemētioris hūiditatis qz lactuca z qz cucurbita. Nutrimētum eius paucū est. Eius penetratio nō est velox: eo q; penitus nitrositate priuatū est. Teste Galieno frigidū z humidū est in. ij. gradu. A

¶ Ex eo fit emplastrū calidis apostematibus z eius radix malis vlceribꝫ. ¶ Succus eius cū oleo roseo ꝓfert soda ex adustiōe solis occidenti. ꝓfert etiā tussi calide ꝓprie decoctū cum oleo amigdalino z aqua dulces granati. B L

¶ Sera. auct. Dyas. Herba ipa comeditur et mollit ventrē. z non est omnino virtus i ea ex rebus medicinalibus: z habet in se aqueitatez multā plusqz omnia alia olera. z quādo fit emplastrum cum ea super apostemata calida cōfert. z sedat sitim z tussim que fiunt a caliditate et ipsum est pauci nutrimēti quādo comedit z est tarde penetrationis. D

¶ Et idē aucto. Jsaac. Oñ fit emplastrū cum radice ipsius vlceribꝫ q; dicunt fani a quibus emanat humiditas similis melli. E

¶ Et idē aucto. Habix: est fri. et humidū in secundo gradu. Humiditas eius est amplior qz humiditas lactuce cucurbite. z substātia eius est aquosa non bñs in se grossiciem. q; cito descendit z mollit ventrē. z ideo modice redditur nutrimentū ex eo. F

¶ Et exprimitur succus foliorum z miscet cum oleo rosarum. z confert dolori capitis qui accidit a calore solis. B

¶ Et qñ coquit herba ipa z pñcit sup ipaz oleum amigdalaz z succ9 malop granatop dulcium ꝓfert tussi sicce que est cum caliditate z asperitate pectoris.

¶ Ypocras. Clauos. i. pozos pedum impositio eo liniri et comprimi credunt.

Capitulum .cccxviii.

Papauer latine. grece ámone vl miconiũ. ara. charchar vl cachili. vl chaschasi. Sera. li. ag. c. chacchar. auc. Dyas. Papaueris mlte sũt spẽs. Hã ex eo est domesticũ Et illud ẽ papauer albũ qđ semiak i ortz. c9 capita sũt oblõga. z semẽ ei9 ẽ albũ. z ex eo ẽ agreste. Et sunt ei9 due spẽs. Una ẽ hñs caput depssuz: z semẽ ei9 est nigrũ. z istđ vocak papauer rubeũ. Et alia hz caput lõgũ. min9 tñ altero. z noiak scil. z ex eo est papauer ꝺcussũ. eo ex semia ei9 eo ꝺcusso cito cadũt. z illud ẽ papauer nigr. Et ex eo ẽ almulcarã qđ nascik iuxta mare i littoribꝫ. z illđ ẽ papauer cornutũ: qđ hz folia alba silia foliꝭ plãte: q̃ oꝛ flomos. scissatũ z sũmitates altas sicut folia papauerꝭ agrestis. z stipitẽ similẽ illiꝭ stipiti. Et hz florẽ glaucũ. z hz semẽ minutũ in vaginis subtilibꝫ z lõgis z curuis sic cornua. z sicut hz fenugrecuz. z ꝓpter hãc causam no iatu kyratidos z almicõ. z ei9 expositio ẽ cornutuz papauer. z semẽ qđ ẽ inclusuz in illis vaginis ẽ minutũ nigr z aspez. Nascik in locis marinis z aspez. z latine vocak memit zc. ¶ Hal: vñ. simfar. c. Dicon chirãtes. i. papauer cornutũ nominatuz est quidẽ sicca fructu breuẽ connexionẽ habẽte: sicut z fenugreci. z assimilak cornu bouino. vocak aũt ab aliquibꝫ papauer marinum. qm̃ vt plurimuz ꝓpe mare nascik. Virtutẽ autẽ habet incisiuã z abstersiuam. Opium autem qđ ex succo ipsius fit fri: est in q̃rto sic. i tertio. Papauer cõponik ab aperio z vento. inde papauer qđ vẽto magis aperit florẽ. Idem libro vtꝭ. Papauer vnuz quidẽ est ix ias id ẽ fluidum notatum. eo ex cito ab eo defluũt semina ei9. vel qz ab eo cito defluit flos. Aliud ꝺo est domesticũ quod est ortense z excolitur. Atuero z alia duo sũt papauera siluestria vltra hec vnũ quidẽ q̃si depressaz bñs codiã. aliud autez oblõgioꝛẽ. hoc totũ aũt est oblõgius z aridius buꝭ papaueris opos. i lacticiniũ defluit Unde et quidã nominãt id fluiduz. virtus autẽ oim papauerũ est infrigidatiua. Sed ortensis quidem. qđ et calachitidam nominãt moderate ẽ somniferũ semẽ aptũ esui ꝓpterea quidẽ z in panibus miscetur id. et cum melle permiscẽtes comedunt. Primi vero cuius cito florẽ defluere diximus: semẽ fortius infrigidat. quo circa neq̃q̃ q̃s eo vtik incessanter. sicut eo qđ est ortense. attamẽ ponũt id in cibis qui cũ melle fiunt in nitro et in panibꝫ. Tertio vero dicti semen nigr existẽs tam farmacosum est sufficienter infrigidãs. Quarto aũt dicti farmacosus omñibꝫ ẽ. z fm semen: et fm codiã: et fm folia: et fm opium. i. eius lacticiniũ vehemẽter infrigidat vsq ad tozporẽ ducẽs et mortificationem vnde medici est vti eo: bene miscendo cum farmacis obtundentibꝫ frigiditatis fortiꝭ inez Est cñ ex quarto z vltimo infrigidantium.

Operationes

¶ Pandecta cap. clvi. Virtus papaueris domestici dicte speciei est q̃ infrigidat frigiditate fortiꝭ. et illud papauer est qđ plus ingreditur i medicinis. Unde qñ papauer simpliciter ponik in medicinis. illud debet intelligi. vñ valet in medicinis semẽ eius: folia: capita: et lac. Virtꝰ eius est frigida in quarto gradu A

¶ Serapion libro aggre. auctoritate. Dyas. Domestici papaueris semen inducit somnuz temperate quãdo puluerisatur cum pane. aut miscetur cuz melle z comeditur. sed contusuz semen eius infrigidat frigiditate fortiꝭ. Et gũmi eius papaueris et succus eius est opium. B

¶ Sed scil. i. liquidũ ingreditur plus i medici L

nis: valet semen eius: folia: et lac ipsius. et vtus eorum est que infrigidat in quarto gradu. et illa est virtus narcotica et mortificatiua.

D ¶ Et idez auc. Hal. Virtus domestici et agrestis est infrigidatiua. et ꝓpterea si coquant folia eius cū capitibus in aq̄: et fundat eius decoctio super caput facit dormire. et qñ terunt eius folia cōtriti one fortis: et miscent cum sanich: et fit inde emplastrum apostematibus calidis et herisipile. et datur et eo in potu non potentibus dormire.

E ¶ Et terunt capita papaueris recētia. et siūt trociscis q̄ desiccant et reponūtur et administrātur.

¶ Et qñ coquūtur capita papaueris in aqua: donec cōsumatur a que medietas. deinde admiscetur illi decoctioni mel: et iterum coquitur donec coaguletur. et fit inde loboc ē valde bonum tussi: et supfluitatibus que descendūt ad ēam pulmonis: et fluxui antiquo mēstruorum. quando autem admiscemus ei acaciaz. et ypoquistidos fit fortius ad boc.

F ¶ Semen vero nigri papaueris teritur fortiter et datur in potu cum vino in fluxu ventris et in cursu humorū antiquo exmatrice. Cauēdum tamen est a nimietate vsus eius ne inducat subeth: aut litargiam: aut etiam mortē.

W ¶ Et teritur cum aqua. aut aqua ro. fit emplastrum fronti et temporibus ad nimias vigilias: et ad dolorem capitis

I ¶ Et qñ sumit de ipso opio qua quātitas sicut est granū orobi. facit dormire et cedat dolorē. et cōfert tussi et fluxui antiq̄. et decoctio papaueris albi qñ abluit cū ea caput facit dormire temperate. et si aliq̄s vtit eo nimis inducit subeth.

K ¶ Et si sumit in potu cōfert morbis q̄ fiūt ab humoribus q̄ descēdūt a cerebro. qz repellit eos. et maxie qñ sumit cū aq̄ pluuie et vino. et qñ ex eo sumit q̄titas magna facit subeth. et postea occidit et miscet cū mirra et oleo ro. et croco: et distillat in aurē. et ꝓfert apostematibus ca. doloruz. Et qñ dissolutis cuz aceto cōfert herisipile.

L ¶ Et qñ miscetur cū lacte mulieris et croco cōfert podagre. et fit ex eo suppositoꝝ puīs et ponit in ano et facit dormire. Et autem vtus opij in collirijs. vt dicit idem Serapion.

M ¶ Dyagoras autez ꝓhibuit vsum eius in egritudinibus oculoꝝ et aurū: quoniaz debilitabat sua

N frigiditate membra illa.

¶ Anderadas dixit q̄ nisi a dulterat inducit cecitatez quibus intromitteret. et dixit q̄ iuuamentum eius solum est in odorando faciens dormire. aliis vero oīnibus modis vsus eius ē malus et periculosus valde. sz hi oēs errauerūt. qm̄ā opatio eius verificat ꝑ experientiā.

O ¶ Et idem auctoritate Hal. Papauer cornutum laxat venire et laxatione leui. vnde abstergit incidit et dissoluit et diminuit

¶ Hal. vij. sim. far. ca. micō caraputicos. Radix huius herbe cocta in aq̄ vsq̄ ad medietatē epaticos iuuat. et flo. et fo. valde sordida et male mongerata vlcera iuuat abscedere aūt ab eis oportet cuziā facta fuerint vlcera mūda. in tāto cū abstergere natura sunt. vt ꝓpius mūde carnis nō derelinquat q̄d ꝓpter nāq̄ fortitudinē ncdū sordes sz etiā escaras et vlcer auferunt.

¶ Aui. Spēs papaueris sunt in frigidatiue et nō ē in ipo cōglutinatio de q̄ sit curandū. et illō quidē qō ē nigz: est ingrossatiuū exiccatiuum et flos eius et folia ꝓferūt multū apostematibus sordidis. et oportet q̄ caueat postq̄ mūdificata fuerit. qz abstergit abstersiōe sorti q̄uscq̄ dissoluit et diminuit carnē. et ipa q̄ auferunt escaras adustas q̄ sunt in eis. Et qñ coq̄tur radix b9 plāte cū aq̄ vsq̄ ad ꝓsumptiōez medietatis. et dat in potu decoctio eius ꝓfert sciaticē et doloribus epatis. et cōfert illis q̄ bñt in vrinis suis vela tela araneā quoz vrina est grossa.

¶ Et semē eius qñ sumit in potu in q̄ntitate duarū casuf cū mellicrato laxat ventrē laxatiōe leui. et flos eius et fo. qñ fit emplastrū cum eis addito oleo auferunt fraudulentiā vlcerum.

¶ Sera. auc. Rasis. Opiū ꝓfert fluxui vētris et vlceribus intestinoz: et dosis ē ab vno dauich vsq̄ ad duos. et q̄titas occidēs ex eo ē z. ij.

¶ Et dixit si det opiū illis q̄z virtus dissoluitur ꝓpter vigilias curat eos. eo q̄ facit dormire. et sic facit reuerti virtutē eoz. Et dixit Hal. in li. de ingenio sanitatis. q̄ opium mandragora et iusquiamus desiccant vlcera.

¶ Dyasco. capit. de opio. Potest autez opiū lacrimas restringere collirijs admixtū: et circū linitum refrigerare. et aurium dolorem et tocis corpis mitigare: illa videlicet ratione q̄ somnū facere dicitur.

P

C

Q

R

S

T

U

Capitulum .cclxxix.

Daritaria latine: et grece alsmen: aut parmemon. aut perdition. aut sideritis. aut eraclia. aut quia asiri agreste. aut libatiam. aut poliominō. arabice tugregaria.

¶ Pandecta capitulo. xxix. Paritaria sive vt latini aliqui vtriola viridis habet virtutē. et non siccā. folia eius sunt calida et sicca in. ij. gradu. virtutem habet dyafoneticam. Semē eius est frigidum et humidum. ¶ Dyasco. ri. capitu. Alsmen sive paritaria herba est que nascitur in tectis aut parietibus. habet folia illi minute et rusa Folia similia allinos aspera. et circa ipius hastas semen asperum habens rebus adherens. Virtus est eius semini sliptica et frigida. ¶ Ha

lien9.vi.sim.far.c.Eliximen.Quidam eñ pdi tion nominãt.Alij aũt pertbericũ.Alij autem sidiritem.Sunt aũt alij qui nominãt hãc era/ cleam.ineſt aũt semini ei9 virtus expurgatiua leuiter.z stiptica.frigida z humida.

Operationes

A ¶ Pandecta.c.vtš.Paritaria in testa calefa/ cta sine liquore loco dolenti supponitur.vel etiam decocta in vino qõ melius ẽ.z cuz furfure in vino albo aliquãtulũ acido multũ confert. Curat etiam sic pparata paritaria frigiditatẽ stomachi et inteſtinoz et doloꝛẽ eoz.

B ¶ Cõtra stranguriã z dissuriã paritaria in aq̃ salsa coquat z oleo z carbaplasmet. Ipa similiter cocta z comesta valet cõtra doloꝛẽ stomachi z inteſtinoz ex frigiditate z ventositate Et crispelle ex ea facte z comeste valent cõtra predicta Ad eos q̃ sanguinẽ reiciunt paritariam tere:z extrabe succũ z bibant.

L ¶ Dyas.Semẽ eius cat baplasmatib adhibitũ ignẽ sacrũ extinguit.condilomata spargit cõbustionib medicat.Tumoꝛes oñes compescit.Pustulas emẽdat.

D ¶ Succus eius cũ ceruſa mixta ignẽ sacrum extinguit.et herpetas si vncus fuerit.

¶ Et podagricis medicatur cum ceroto cipri no aut cum axungia aprino.

¶ Succus foliorum eius in quantitate ciati F vnius acceptus tussientib antiquis opitulat. Tumoꝛes faucium gargarismo aut supunct9 compescit. Doloꝛem aurium cum oleo roseo mixtus mitigat

¶ Bal.Semen eius sanat vniuersas flegmo/ H nes in principio z augmẽto vsq; ad statum:et pcipue cõbustionib supplasmatus.Sed z succus eius ignis sacroz doloꝛibus aurium flegmonosis conuenit.

¶ Succus eius foliozꝫ tumoꝛes faucium gar I garismo compescit.Et quidam medicoz.Dis qui longo tempoꝛe tussierunt,pinauerunt euz q; autem abstergat euidentem prebet experiẽtiam in vitres vasis.

Capitulum.cccxxx

Palma christi latine:Arabice Hakala Serapion li.aggre.ca.Hachala siue nachla.Diuiditur diuisionibus multz Nam sunt rami eius z succus ramoꝛ ipsoꝛum et ciphilones eius:z summitates ipius sine cacumine.z coꝛtex cacuminis eius.z est kasri z recens ex eo immaturuz qõ est sicut agresta vue est balach. Idem auctoꝛitate Halieni. Sub/

stantia succi ramoꝝ z ciffilionū z summitatis ē cōpōsita ex substantia aquosa tepida et terrea frigida. sed corticis summitatis substantia ē in seipsa sicciōr. et nō est in eo humiditas aliqua. Et sapor totius arboris est stipticus. Virtꝰ eiꝰ est desiccatiua.

Operationes

A ¶ Pandecta ca. ccccclxij. Confert vlceribꝫ putridis. z stringit iuncturas. et cōfert corruptiōni corporis z oris stomachi applicata exterius: aut in potu sumpta. Sed sedumactinas. id est nucleus siue os dactili. qñq; cōburit in olla sicut alie medicine. z cum extractus fuerit ab igne extinguit in vino. et postea abluitur et ponitur loco tucie in collirijs. que ponunt in oculo et si nō cōburuntur prima vice comburunt ite; rum. Et virtus eorū est stiptica cōglutinatiua

B ¶ Quādo miscet cū lardo cōuenit vlceribꝫ que sunt in oculo z epitui oculi z casui palpebrarū et incarnat vlcera.

L ¶ Et idē auc. Aben mesuay. Virtus ciſilionuz est frigida in fine primi gradus. z sicca in medio eiusdem Confert acuitati sanguinis z colere. z stringit ventrez. et nutrit nutrimento pauco et curat dolorem stomachi.

D ¶ Et idē auctoritate Rasis. Cisilio cedat fluxum sanguinis z colere. z stringit ventrē. et tarde descendit a stomachi fundo: z ad eius descē sum uuat zinziber conditum. z facit ea que facit kafri. id est summitas ramoꝝ palmi vel cortex summitatum eorum.

E ¶ Galienus viij. sim. far. cap. Finix arbor. z est palma. Finix arbor est. id est palma stiptica. pticipat virtute in oīb eius partib. ramorum igitur succus austerus est ex aquosa substātia tepida et terrestri frigida cōsistens. similiter autem huius nature est. et vocatur cenogefalos. id est cefalionus cisibilis existens. Fructus ꝯo eius z maxime dulcis. nō pauca pticipat caliditate. cisibilis existēs. ad multū quenit vsuz: nō solum extrinsecus appositus vbi cōfortare ꝙd et siccare z cōgregare. z densare z constringere indigemus sed etiaz assumptus vt cibus simul cum alijs z ipse per se.

F ¶ Quod vero vocatur alacer germen existēs molle palme eandē cū cenogefalo habet virtutem. quod vero ē velut rectia ei⁹ stiptica virtutē possidet. siccat aūt plus ꝓdictis ceu et consistentia substantie siccius eis existens z minime participans humiditate.

G ¶ Unde multi in putridinalibus vlceribus eo vtuntur. z in farmacijs colligētibꝫ laxis articulorū z epatis z stomaticis virtutibꝫ extrinsecus. Est autem radix huius plante siccatiue simordaciter virtutis. habens quid z ipsa stipticitatis.

H ¶ Rabbi moyses ca. de palma. Lor palme auget sperma. z iuuat ad coitum.

I ¶ Auerrois in suo Colliget. Oēs ptes dactili stipticitatē habēt manifestā. Sz fructꝰ eiꝰ cum maturus aliquā habet stipticitatē. Lortices vero arboris ꝓdicte maiorē habent stipticitatem aliqbꝫ ptibꝫ ipius. Pro fructu buiꝰ lege supra. Dactilus. in ca. cliij.

Capitulum. cccxxxj.

Palacium leporis. Ex herbario. Palacium leporis herba est endiuie similis z nisi q; folia eius magis acuta. radices ipsius saxifrage similia. Flores parue et semen rotundum: magis tamen ꝙ saxifrage. Fascit longitudine duorū cubitorum. Aliqui nominant istam herbam domum leporis: siue palacium leporis: siue herbam leporis. Propterea q; ista herba leporem a melancolia sua custodit. Fascitur in locis vmbrosis siue arenosis

Operationes.

A ¶ Pallaciū leporis melancolicis multū est cō
ueniēs. Uinū decoctiōis eius valet paraliticꝫ
7 ad colicā passionē ieiune sumptū

B ¶ Radix eius in vino decocta puocat urinā.
7 bibitum calculum frangit. Item potatum
stranguriam curat. dissinterice multū pdest
radicem cum vino sumptū. Hec herba melan
colis magnū prestat auxiliū. Radice in collo
pendente generat audaciam. tollitꝙ timorem
Pallacium leporis cū vino decocta quar. se.
tollit. 7 omnibus passionibus splenis singula
re presidium est.

Capitulum.cccxxxij.

PLantago maior vel arnoglossa vel
quinꝙ neruia vel lingua arietis latine
grece arnoglossos. Arabi. lisen. alha
mel. Pandecta. cliij. Arnoglossa. i. plantago.
cuius tres sunt species. Una est femina. cuius
folia sūt lata habētia quasi fila in fractura sua
Alia est habens folia stricta que lanceola vo
catur. et est masculus. et habet fila vel neruos
in fractura sua. 7 ob id quinꝙ neruia vocat. 7
habet stipitem mediū seminib plenum. fri. est
7 sic. in. ij. gradu. Est alia species que vocatur
plantago aquatica. pro qua lege barba silua
na. Sera. lib. ag. cap. Lisen. i. Lingua arietis
et est plantago. Et subiungit aucto. Dyas. di
citur autē Arnoglossa. 7 eius expositio est lin
gua agni. Ideo qꝫ greci arnon agnū vocant:
7 glossos linguā. Et dicit etiā eptapleuros. id
est septē costas habens. nā in folijs eius sunt
septē coste ab epta in greco. i. septē 7 pleuros
costa. qꝫ habet septē neruositates manifestas
in similitudinē costaꝝ laterū animaliū. Cuius
due sunt species. Maior 7 minor. De minori
in sequēti capitulo dicet. Maior ꝯ hꝫ ꝯgas
asperiores: 7 folia lata similia oleribus q̄ co
meduntur. 7 virga eius est angulosa ad rube
dinem declinās. cuius lōgitudo est vni brā
chij. sup quā est semē in figura sua a medieta
te ipsius supra. Et habet radices molles 7 plu
res: sup quas sunt pili albi vt grossitudo digi
ti. 7 reperit in locis lapidosis 7 humidis 7 val
libꝫ 7 ortis 7 pratis. Et illa quidē maior est ma
iorīs virtutis ēꝫ minor.

Operationes.

A ¶ Galien⁹. vi. sim. far. cap. de Arnoglossa siue plantago maior. Hec plāta mixte cōplexiōis est. Habet em̄ quid aquosum frigidum. habet aūt quid 7 austerū quod est terrestre frigidum et siccum quare infrigidat 7 desiccat. 7 fm am bo secunde est abstantie. Quecunꝙ aūt cū sti
pticitate farmaca desiccant oīb malis vete
ribꝫ vlceribus 7 reumatibꝫ 7 putrefactionibus
conueniūt. 7 ideo etiā dissinterijs. nam fluxus
sanguinis figunt.

B ¶ Et si qō pulsū est refrigerant 7 consolidati
ua simul sunt malorꝫ vlcerum. tam recentiū ēꝫ
veterum. In omnibꝫ autē huiusmodi farma
cis vel prima vl nulla vltima arnoglossa est p
ter ꝓportionem complexionis.

C ¶ Iam et siccitas participat 7 frigiditas non
stupefactiue. sed 7 fructus eius et radices con
similis virtutis sunt nisi qꝫ sicciores et minus
frigide. sed fructus quidem plus subtilium
partium est. radices vero plus grossarū. Ipsa
autem folia herbe desiccate plus subtiliū par
tium 7 minus frigide sunt virtutis. eius exala
ta 7 euaporata supfluitate aquosa. Ipsarum
preterea quidem ergo radicibꝫ quidā ad den
tium dolorem vtuntur masticando. 7 lotioni
bus ipsarum decoctarum ad opilatiōes 7 epa
tis 7 renum vtuntur eis.

D ¶ Sz 7 folijs 7 mltomagꝫ adhuc fructu. Par
ticipāt em̄ hec oīa abstersiue virtutis: quantū
decet ea fm esse. Et in ipsa herba putat supari:
tamen a multitudine humiditatis.

E ¶ Pandecta cap. vt s. Arnoglossa. i. plātago
vtilis est ad siccandū vulnera 7 mundificāduꝫ
putredinem eorꝫ. epar ꝙfortat. repugnat sacro
igni ne corpus ambiat. valet etiā emorroidib

omnem dolorem qui est ex ignis adustione refrigerat.

F ¶ Succus eius cū albumīe ouī sumptus liberat ycterico. vtilis est emoptoicis z dissinteri cis. z q̄b fluūt menstrua vel emorroide. vulnera pulmonis curat. Radix eius in aqua cocta dolorē dentiū mitigat: si os ex illa aqua lauet. Succus eius valet ꝺ opilationē renū. Delet maculas nigras. z stringit sanguinē. Herba ipsa masticata dolorē dētiū tollit. Succus eius datus ꝙrtanario ante duas horas accessiōis confert. Valet etiā ad vulnera recētia cū axungia.

B ¶ Sera. auct. Hal. Virtus eius est q̄ incarnat. Et ꝓfert vlceribꝫ corrosiuis oibus z putredini eoꝝ. z ꝓpter ħ ꝓfert vlceribꝫ intestinoꝝ. z incarnat fistulas z alia vlcera antiqua. Et semē eius z radix sunt ꝓpinqua huic ꝙtuti: nisi quia sunt siccioras z fortioras. Et semen eius est multū subtile. z radix eius est grosse substantie. z ipa confert dolori dentium quando masticatur: z q̄n fit collutio oris cum aqua eius.

D ¶ Et semina quidē z folia z radix sunt aperitiua opilatiōis epatis z renum, ꝓpter abstersiōnem q̄ est in eis. nisi quia semē eius est fortius in hoc satis. q̄ in oib⁹ ist⁹ est ꝙtus q̄ abstergit satis. z fortasse est ꝙtus in hac herba dū est recēs. nisi q̄ vincit ab humiditate q̄ est in ea. vñ nō est manifesta sua opatio ꝓpter suā victoriaz humiditatis. z q̄n desiccant folia eius fit virtus ei subtilioꝝ z minus frigida. q̄n a quosa superfluitas q̄ est in ea resoluit et destruit.

I ¶ Et idem auct. Alexandri. Arnoglossa retinet ventrem quando bibitur: z sit cristere cum ea. z confert febribus tertiane et quartane q̄n bibitur succus eius.

K ¶ Dyas. c. de Arnoglossa. Arnoglossa cataplasmatibus adhibita sordida vulnera purgat z reumata siccat. Profluentib⁹ sanguinem occurrit. Maculas nigras z epicridas curat. et cicatrices vulneꝝ facile ducit. Semē eius tunsum z in puluerem redactū z vulneri aspersum sanat. Ustionib⁹ singulare presidium est.

L ¶ Morsib⁹ caninis auxiliū prestat. z tumoribus z scrofis maxime si cum sale imponat. Lota ꝙ folia ipsius cum aceto z sale dissinteriis z ciliacis opitulantur. maxime si cum lenticula adhibeātur ydropicis cocta succurrit. Epilent icis z asmaticis ꝓdest accepta. Succus eius vulnera oris purgat gargarismo.

Capitulum. cccxxxiij

Plātago minor. Sera. li. ag. c. Lisen: est plātago. Cuius due sunt ꝑcies scz maior z minor. De maiori iam dictū est. Sed minor habet folia subtiliora z minora z temriora q̄ folia maioris. z habet virgam que inclinatur versus terram: multos ramulos habentē. z flos eius est croceus. z semē eius est in radice lingue. ¶ Dyas. cap. Arnoglossos. Eius genera sunt duo. Unū dicitur polipleuron. Est etiam aliud: sed minus. Minus ꝙ habet minuta folia z angusta z lenia. virga eius multos habet angulos inclinata ad terram. florem viridem habens. z semen sup ipaz virgam. Nascitur ꝙ in cardiarijs locis.

Operationes

¶ Dyas. cap. de Arnoglossa inqt. Minoris plātaginis succ⁹ collutioni dat oris ex folijs z sanguinātes gingiuas curat. A

¶ Item succus tepefact⁹ fomēto vētris dolorē tollit. Succus bibēdus est eis q̄ purulēta reiiciūt cū sanguine. In serpētis morsu plantago minor trita cū vino sumit. B

¶ Lomenta aūt sola vel cū lenticula cocta' et olco viridi cū aceto dissintericos z stomaticos curat. Si cui vulnus secus oculū vel nasum natum fuerit: succus eius cum lana molli impositus ꝑ dies nouē curat. L

¶ Item succi eius cochleariū vnū bibitum lumbricos excludit. silr facit pistaura i vn. bilico posita. Si qua duricies in corpore nascitur ber- D

bam pistatam cum axungia sine sale quasi malagina impone. Succus eius in qua mulsa ante duas horas accessionis potui da quartanarijs et miraberis eius effectum.

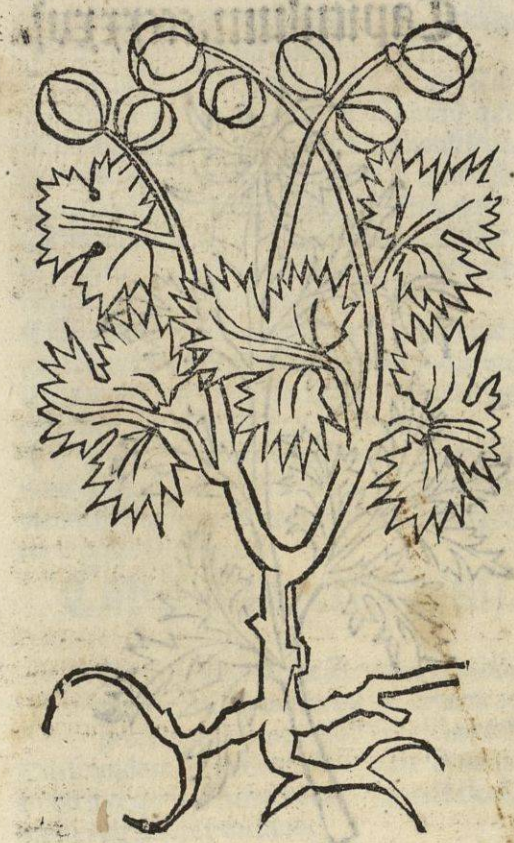
E ¶ Ad podagram et omne neruorum dolorem vel tumorem folia eius pistata cum modico sale optimum est. vulnera recentia cum axungia veteri curat sic et parotidas. Si cui pedes doluerit ex itinere cum aceto imposita tumorem et dolorem tollit. Fistulas tunsa et imposita facillime sanat.

¶ Oes difficultates vesice folia et radix eius potata fortiter medent. quia abundanter infrigidat et desiccant et reprimunt. propter quod ad vlcera maligna et reumatica et putrida iuuat. Verba ipsa dissintericos iuuat: et emorroidas repmit

F Usta infrigidat et glutinat. desiccat enim absque mordicatione.

B ¶ Semen autem eius et radix silia sunt virtute. propter quod siccziora sunt et minus frigida. Semen preterea habz subtiliadi virtutem. folia extenuadi. radix impinguadi quia masticata in dolore dentium. Ad oris etiam lauationem facit et epatis et renum emfrasim.

D ¶ Multi dicunt radicem eius collo suspensa scrofas nasci non dimittere. Hec predicta etiam Serapion refert auctoritate Dyascoridis: licet per alia verba.

Capitulum. cccxxxiiij.

PLatanus arbor. Pandecta. ca. cccxvij. Dulb vel baccā arabice. grece suffice re. latine platanus arbor vel scoranum. Ubi sciendum quod scoranum qua in Yspania tinguntur panni. et nos vocamus eā barzi. et est platanus arbor vt patet per procidiā Auicēne eius cap. cū Dyas. cap. de platano. et pfert velut nuces paruas. vt Jo. Serap. c. de dēti frigus. Itē in Dyasco. fm trāslationē arabicā ca. de Platano. Arbitror platanum esse dulb. Itē Stephan⁹ cap. de platano. Platanus est dulb. Serap. lib. ag. cap. Dulb. aucto. ysaac. Dulb est arbor magna extensa. habēs folia magna similia palme manus bois similia foliis kerue. nisi quod sunt minora. quorum sapor est amarus ponticus. et cortex ligni eius est grossus rubeus. Color vero ligni eius quod scindit est medius inter glaucedinē et rubedinē. et hz florē parum lenem glauci coloris. In cuius loco quod cadit nascit granum asperum glaucum vergens ad rubozem. puluerulentum in superficie sicut granum catapucie. hec in Yspania vocat palma christi. cum qua ibidem tinguntur panni. similiter folia eius simulant folijs ellebori nigri. Hal. vij. sim. far. cap. de Platano inquit. Substantia eius est frig. et hu. non longe a rebus temperate cōplexionis Dyasco. cap. de platano. Platanus habz virtutem fri. et hu.

Operationes

¶ Halien⁹. Folia eius recentia quod terunt et ponunt A sicut emplastrum super apostemata quod fiunt in geniculis: sedat eas sedatione manifesta. sed cortex eius virtus est quod desiccat adeo quod cortex ipse coquit cum aceto: et pfert dolori dentium.

¶ Aurum vero eius quod administrat cum axungia: cōfert apostematibus quod accidunt a cōbustione ignis B Cortex eius quod cōburitur est medicina desiccatiua absterciua. Confert egritudini cum qua eleuat cutis et cinis eius curat vulnera in quibus est sordes et putredo. propter nimiam humiditatem existentem in eius loco.

¶ Et oportet quod caueatur multum a puluere quod C est in foliis eius et in fructu. quia est nociuus valde canne pulmonis. Ideo quia desiccat multum et inducit asperitatem. et nocet voci et locutioni: et etiam vsui et auditui: si cadit in auribus vel in oculis.

¶ Dyas. Emplastrum eius sedat apostemata calida quod fiunt in genu. Et quod cortex eius et nux eius cōburunt. et fit emplastrum cum eis et adipe porcina aut arietina pfert vlceribus putridis. Similiter et eius cinis facit solus hoc.

E ¶Et quando coquũtur folia eius recentia cũ vino. et fit emplastrum cum eis: prohibet cursum humorum ad oculum. z resolvit apostemata flegmatica. et quando cortex coquitur cum acero: et fit collutio cum eo: confert dolori dentium.

F ¶Et quando fructus eius recẽs bibitur cum vino confert morsibꝫ venenosis. z quando administrat cũ axungia curat cõbustionẽ ignis Et pulvis folioꝝ eius quando cadit in oculũ aut aures nocet multũ. Similiter z pulvis q̃ est super fructũ eius.

G ¶Cortex eius cum vino scorpionum ictus restringit. Lanugo foliorum oculis z auribus est inutilis.

Capitulum. cccxxxvi.

PAliurus. ysidorꝫ. Paliurus est herba asperrima z spinosa. Glosa sup Esaiã xviij. c. Paliurius tanta spinarum circundatiõe densit. vt pro asperitate vix tangi possit. Plinius li. xiij. Cirenaica regio lothon prepositi siue paliuro. Fructicosior est hec fructuꝫ magis rubeus. cuius nucleus non simul manditur. Jocũdus per se: atꝫ suauior vino: quin z vina succo suo cõmendans.

Operationes.

A ¶Plinius lib. xxiij. Paliuri quo dest genꝰ spine: semen eius afari zuram vocant. Contra serpentes efficacissimũ est Item calculosis z tussi folia vim astrictoriam habnet.

B ¶Radix discutit pannos: collectiones vomicas vrinas trahit potata. Decoctum eius in vino aluum sistit. Serpentibus aduersatur. Radix precipue datur in vino. Bacce purgationi mulierum prosunt. Liliacis. dissintericꝫ. colericis prodest: radix decocta z illita extrahit infixa corpori. Utilissima quoꝫ tumoribꝰ est ac luxatis:

C ¶Dyascorid. Paliurus est que ab alijs acus palearis dicitur. vel cicer domesticum vocat. Folia eius z radix stiptice virtutis sunt. ita vt ventrem fluentem constringant. In hoc quoꝫ dyasorice virtuti participant. vt in vesica lapides frangãt. z ex torace atꝫ pulmone sputamina. flegmatica cum humore educant. Dicitur z lauaria. eo qꝫ plericꝫ ex ea lauant. Semen illius bibitum tussim cõpescit. Lapides vesice frangit. morsibꝰ venenatis occurrit.

D ¶Eius elixatura bibita ventrẽ stringit. vrinã puocat. Venenis acceptis obuiat. Folia eius vt cathaplasma imposita curant apostemata si sint recentia. radicibꝰ quoꝫ sicut z foliꝭ est virtus stiptica.

Capitulum. cccxxxvij.

Dastinaca domestica. Isidor⁹ dt: eo q̄ radix ei⁹ sit p̄cipu⁹ bois past⁹. Est em̄ odoratu iocūda: cibo delectabilis. Pal ladius li. iij. Pastinaca vere seritᷣ. Primo semi ne ponit᷑ z plātis loco pinguiz soluto alti⁹ pa stinaco. rarāq; statuēda est robur accipiat.

¶ Plini⁹ li. xix. Lignosiora sunt ortulana q̄dā a nobis posita in cartilaginū genere. mirumq; saporis vehementiā oīm̄ ibz inesse. Ex bis vnuz est genus pastinace sed agreste qđ̄ puenit spō te schaphilinis grece dicit᷑. Altera vero scz do mestica: seritᷣ radice vel semine. Primo vere vl̄ autūno vt placet bigino Februario Augusto Septembri Octobri. solo q̄ altissime refosso vtilis esse incipit annicula vtilior yma. grati⁹ or autumno. patinisq; maxime. Et sic q̄z virtus ei est intractabile

¶ Sera. li. ag. ca. Lezar. id est pastinaca. Est ex ea domestica et siluestris. Domestica quidē est nota. Et illa habet dicem in longitudine vnius palmi; boni odoris. que comeditur.

Operationes

A ¶ Hal'. rūj. sim. far. c. Staphilinū. i. pastinaca Domestica quidē debilior. siluestris ꝓ fortio rē ad oīa. Domestica vrinas mouet: z mē strua ꝓuocat. z tota q̄dē herba. maxime ꝓ se mē z radix. Habz aūt z q̄d abstersiuū in se. quo circa z fagedenosa vlceꝝ q̄dē cū folijs viridib⁹ z melle cathaplasmant aut mundificant.

B ¶ Et idē in libro de cibis. c. de pastinaca. Ra dices haꝝ domesticaꝝ comedūt᷑. Alimētū q̄dē minus rapis hūtes calefaciūt aūt manifeste. i. in medio secūdi grad⁹: z humectāt in primo g̃ du. z aliq̄d aromatizās: indigestibilitas quidē igit᷑ similiter ipsis inest z alijs radicib⁹. Vrinati ue aūt sunt. Et si abundat aliquis in ipsarum vsu mali chūmi generantur

L ¶ Siluestrē pastinacā q̄dā vocāt daucū: ma gis vrinatiuū q̄dē et istētē. magis aūt medicina lē iā z multa decoctiōe indigentē si debeat q̄s comedere ipm. De illa lege ca. Daucus.

D ¶ Dyasco. Pastinace vis oīm̄ in radice et se mine cōstituta est. Dissintericis quoq; vetustz vtilis est. Dentes eius radice circumdati credū tur a doloribz releuari.

Capitulum. cccxxxvij.

Anis porcin⁹ latine. Arabice Butbor marien. vel achbarincha vel artanita. grece vero leucopodion vel ciclamin⁹ Ubi sciendum q̄ Auicen. lib. ij. ca. de Artani ta. dicit q̄ archbarincha vel artanita est cicla men: et est panis porcinus.

¶ Sera. lib. aggre. c. Buthormarien Dicit buthormarien. id est Liclamē. Almansor ca de Apoplexia. In cristeri namq; quod facit ponit artanitam et buthormarien. credo q̄ sit error in scribēdo. qm̄ buthormarie fm̄ Sera est ciclamen. Et artanita fm̄ Auicennam est ciclamen. ¶ Unde Serapion lib. aggre. au cto. Dyasco. Buthormarien. i. ciclamen. z ha bet folia similia plante: que dicit᷑ cissus. i. edera nisi quia sunt maculata maculis albedini tra hentib⁹. z habet virgam ad nigredinē tenden tem sine folijs. cuius longitudo est quatuor di gitorum z amplius. supra quam est flos humilis roseruberus aut purpureus. et habet radicem nigram. grossam. rotundam. latam et pressam simile rape. nascitur in locis vmbrosis. maxie ad vmbram arborum. Et incidit hec radix et siccatur sicut squilla.

¶ Dyas. ca. de ciclamine fm̄ translationez no stram. Liclamen. i. panis porcinus. folia habz similia cissos. z vario colore picta. inter q̄ sunt et alba folia. cyrsus ei est nudus sine folijs vni us palme. habens in summo flores roseos vel purpureos. cuius radix nigra est. intus vero alba et grossa et lata sicut rapa.

¶ Galienus. vij. simpli. farma. capit. de Liclamine. Liclaminus varius virtute est. etenim abstergit z incidit z attrahit z dyaforat. palam

em est ex actibꝫ q̄ fm partē. Et subdit. Aliꝰ vero ciclaminus: quē quidā Lissanchomium nominant. eo q̄ odore z flore assimilatur. Radicem inutilē habēs. fructū vero habz operatiuū sufficienter. ¶ Plinius. ca. de ciclamine. Ciclamen id est panis porcinus. in folijs est simile cissos in figura. Et sunt colore varia. radix nigra et rotunda. in medio depressa Est ei tyrsus nudos cum flore purpureo. Est aliud genus ciclaminis. quod appellant ciclatemon. folia habz cissos similia: sed minora hastam grossaz z nodosam. que hasta si arborez proximā habuerit adheret illi. florem habet albū z odoratū. semē butruosuz z simile vuis: z velut cissos. Sultuz habens muscilaginosuz z viscidū. sed inutile. locis asperis z aridis nascitur. Idem. Ciclamen ca. est z sic in .iij. gradu. qui et cassamus panis porcinus z malum terre appellatur. Radix eiꝰ tuberosa. que quanto maiores tanto meliores sic q̄ ipa radix recens et exsiccata magnā habz efficaciam. sed recens maiorem habet. Debet autem circa finem autumni colligi. z in q̄tuor partes scindi. z cum filo suspendi. z paruz ad solem ponatur: z in umbroso loco exsiccetur. Habet autem virtutē dissolutiuam et consumptiuam.

Operationes.

A ¶ Pandecta: ca. xiiij. ad emorroidas inflatas z nō fluētes: sed exteriꝰ apparentes sup aspgat puluis eius: vel illinias ex succo eiꝰ si interius latitant: iij. ciant in modica quantitate p. cristere.

B ¶ Ad mēstrua puocanda z matricē mundificandā trifera magnā resolue in oleo muscellino vel cōmuni. z buliat in igne cū ciclamide et de bombace in ℞ intincta fiat suppositoriuz.

C ¶ Contra tenasmonē ex flegmate vitreo succus radicis eiꝰ cū oleo cōi in ipo pomo buliat et bombix intincta superponatur.

D ¶ Contra vicium splenis. malum terre in multa quantitate mundatuz z contrituz. per sex dies in vino z oleo mozetur: vt vbi marcescāt cuius colature addatur cera z parum aceti: z decoquatur ad spissitudinem: precedentibꝰ aliꝭ mollificatiuis. hoc efficax est si postea inungatur: vel ex succo eius vel ex puluere. si deest succus. confice cum oleo z cera in modū vnguēti et inunge egrum sepe.

E ¶ Contra apostemata ex causa frigida. q̄ non possunt rumpi pre spissitudine cutis. pomū ipsum conteratur z in oleo buliat z calidum sup ponatur aut per exteriora purgabitur.

¶ Contra fistulā tenta de radice eius facta si imponatur os amplificat. z os aliquod si interius fuerit attrahit vt melius cum tenaculis attrahi poterit: puluis eius carnem sup fluā corrodit. Cōtra polipū puluis eiꝰ sup aspgatur sup stuellum qui in naribus ponatur.

¶ Dyas. Radix eius cū aqua bibita: flegma z tumores p ventrē deponit. mēstruis imperat suppositā z bibita. Et ōr si sup radices eius mulier pregnans transierit abortum facit.

¶ Diu pturiētibꝰ sub femora posita citius parere facit. Cum vino bibita venenis cōtraria z quā maxīe bibētibꝰ leporē marinū cathaplasmatibꝰ adhibita morsus venenatos saluberrime curat Vino mixta aut bibita cum passo aut cum mulsa aquata in modū .z.ij. yctericos purgat z splenēticos. z si in oleo calido cooptifuerint vt sudare possint bonum est: quo sudore iuenies coleram rufam deponere

¶ Succus eius melli mixtus z naribꝰ immissus caput purgat. Tunsa z ano suppositā bumores deponit. Trita z vmbilico imposita et sup pectinem ventrē mollit. Cathaplasmatibꝰ adhibita tumentē splenē attenuat: et succi eiꝰ z.ij. accepte cum modico vino hec potissime facit.

¶ Halienus. Succꝰ ciclaminis emorroidas aperit z puocat violēter ad egestionē in licinio apositus. ita aūt z cū bis q̄ in sclirata z serofulas: et oēs alias duricies euaporēt. Oportet aūt (vt puto) esse bibendū aquam eius vsq; ad tres .z. vel cum vino dulci vel cum mellicrato: Et subdit. Est alia spēs ciclaminis cuiꝰ radix ē inutilis. fructꝰ vero est operatiuus sufficienter. q̄ circa z cuz vini albi cyatis duobus bibitus pluribus diebꝰ sanat splenes. mouens z vrinas et ventrē subducens.

¶ Auicēna li. ij. ca. de Artanita. i. panis porcinus. Artanita illud quod de ea administrat ē radix eius que est incisiua: resolutiua. z est bona doloribꝰ iunctura. z vtriusq; anche. z facit sternutationē. z vehemēter aperit opilationez et cōstrictionē narium z colatorij. et cōfert singultui. z ejicit semen. Et eius decoctio valz pūcturis venenosis. z similiter syrupus eius loco eius ponitur in iuuamento quod efficit venenis equale pōdus de aristologia longa z semine citri z mentastro.

¶ Jobānes mes. c. de artanita. Artanita ē panis alcuruit: vel panis porcinus. z ab aliꝭ panis fauni dr. z inuenitur ex eo parū z magnuz Magna aūt radix est in modū rape rotunde: cuiꝰ ps exterior est terrea nigra. interior autez alba. Et eleuātur radices sup frondes z flores fm semitā violarū subalbidarum sine eleuatione stipitis supra radices. Paruz autē habz radices subterraneas plurimas in modum auellanez cicerum. La. z sic. complexionis est in

in principio tertij gradus. z est incisiuū subtiliatiuū. calefactiuū. resolutiuū. abstersiuū. mūdificatiuū. z aperitiuū opilatio nū. Et ē ex rebus sudorem exuberare facientibꝫ. z ex marie munificantibꝫ cutim. et resoluentibꝫ feditatem eius.

A ¶ Et dixit Serapion. Accipe succi eiꝰ. ʒ. iij. z dissolue cum zuccaro z coque vsq; ad tertiam partem. et ꝓpinetur in mane. est enim medicina certa ad yctericiaʒ. Et dixit grecus. Succus eius cum mellicrato aut secaniabin. et ꝓprie de quolibet partes equales coctꝰ sumptꝰ in superiorem decoctionē sunt medicina expta ad yctericiam citrinā. Ponit qꝫ mes. in code capitulo duas descriptiones vnguenti de artanita. quas ibi require.

O ¶ Idem Johānes mes. Solutiōe educit flegma musculaginosuʒ sumptū z suppositū. z etiam lumbricū sup femur. Et cōfert colice flegmatice. z ei que fit ex retentiōe fecis. z ē ex rebꝰ mūdificantibꝫ caput z oculos. z ꝓprie purgat caput purgio ex eo facto. z abscindit emigrancā frigidam z sodam. z cōfert tremori. z paralisi.

P ¶ Et dicitur qꝫ si suspēdat in collo mulieris radix eius ipa nō concipit. z linit ex eo anus z cōfert egressui eius.

Capitulum. cccxxxviij.

Peonia latine. ara. Pimuser grece pētere bon vel pentaboeam. vel pernia vel glikaside. Sera. li. ag. c. peonia. auic. Dyasco. Peonia est arbor. z eiꝰ due sunt spēs. scʒ. masculus z femina. Et masculi sunt folia similia foliis nucis. et radix eiꝰ ē grossa sicut digitꝰ. et lōga lōgitudie palmi. colorꝰ eiꝰ ē albꝰ. Femine vero folia sunt similia foliis smyrnion. et super summitates ramorꝫ eiꝰ sūt sicut camerule. et apparēt in eis gna rubea sicut sanguis parua similia granis granati. Et inter illa grana sūt semina nigra seu purpurea. et radix ipsius ē ramosa z radices eiꝰ sunt siles glandibꝰ. vij. vel viij. siles radicibꝰ affodilloꝝ. Idē auct. Hal. Substātia eius ē subtilis. z sapor eiꝰ ē stipticꝰ pauca stipticitate cū dulcedine. et qñ diu masticat apparet ī ea acuitas z mordicatio z amaritudo pauca virtꝰ eius est que calefacit caliditate pauca. et desiccat desiccatione forti.

¶ Auicē. li. ij. c. de peonia. Peonia alia ē masculus z alia femina. Masculus quidē radices hʒ albas grossas vt digitū. stipticū habēs gustum. et femia hʒ radices in plurimas ptes diuisas et ramos. est ca. et sic. vehemēter. In ipa sunt exiccatio et stipticitas cū resolutiōe et aptione z subtiliatiōe et incisione et abstersione. Et qñ masticat vna hora apparet post eā acuitas ad stipticitatē declinās. ¶ Isidoꝰ. Peonia dicit a peone medico a q̄ inuēta phibetur. Hāc quidē glikaside vocāt. eo qꝫ dulcis saporis sit. vel penterobinā a numero granoꝝ. vel vt alij dactilos a similitudine digitoꝝ. nascit aūt in insulie. ¶ Ex herbario. Peonia in summitate hʒ mali granati magnitudinē q̄ noctu lucet q̄si lucerna. et hʒ gnū cocti similez. noctua pastoribꝰ iuenit. res est saluberrima.

Operationes

¶ Pla. Peonia ca. est et sic. ī. ij. gra. Nec ꝓtra epilentiā hʒ ꝓtutē occultā collo patiētꝫ suspēsa vt testat Jal. de q̄dā puero. cui collo dū suspēsa erat nō patiebat. ca vero sublata morbo affligebat. Sz q̄dā dicūt hꝰ nō de q̄libet vexisse sed de qua dā specie tm̄. Ad idem valet pulvis eius datus in succo pigani. Cōtra paralisiz datur succus eius cū vino decoctionis castorei. Cōtra strāguriā et dissuriam datur vinum decoctionis eius pulueris.

B ¶ Constā in libro graduuʒ. Peonia est in. ij. gra. ca. et sic. Quidam habet ponticitatis. z q̄dam dulcedinis. Qua masticata sentitur īoze amaritudo modica cum aliquanto acumine. Unde prouocat menstrua cum melle bibita. Epatis et splenis opilationem cum acumine aperit ventrem. cōfortat cum sua ponticitate.

Jdeoq; cuz vino bibit dyarriã in intestinis cũ rat. epilenticos quoq; iuuat

L ¶ Auic: Peonia ẽ ca. z sic. vehemẽter. Jn ipa sunt exsiccatio z stipticitas cũ resolutõe z apertione ac subtiliatione z incisione z abstersione et qñ masticaꝫ apparet post eã acuitas ad stipticitatẽ declinãs. Abstergit vestigia nigra ĩ cute. cõfert podagre. cõfert epilẽtic: ata q; etiaz suspẽsa. Et vt inq̃t Jude9 q̃dã: suffumigatio facta cũ ei9 semie cõfert demoniacis z epilẽticis: et sanat eos. Ego aũt dico q; hec ẽ fortitã species peonie romane. Nã illa q̃ ex Jndia fertur ad nos nõ habet effectũ in ꝑ caplo.

D ¶ Et bibunt de semine illi9. xv. grana cũ vino aut mellicrate. z cõferũt incubo valde. Naturã retinet decocta cuz syrupis ponticis. phibetq; materias effusas ad stomachũ. et mordicationem ipius. Radix ei9 ꝓfert ycterice. z apit opilationẽ epatis. Pot9 ei9 vrinã ꝓuocat. z ei9 decoctio cuz vino ventrẽ stringit z ꝓuocat. De radice ipi9 q̃ritas auellane ꝓfert dolori renuz ac vesice. Grana ei9 cũ vino cõferũt ꝓfocatioi matricis. z abscindunt fluxum sanguinis.

E ¶ Dyas. Peoniã gideõ dactilicuz vocat: z radicẽ ei9 peoniã. haltas hz cũ ramul9 lõgas duabus palmis. z ẽ masculꝰ z femia. Masculꝰ hz folia iunci regali silia. femia ꝓo folia diuisa z ĩ summo emittit ex se virgas q̃si cucurbitaq; cariolas. folliculos hz velut amigdala. in quibꝰ ẽ semẽ diuisuz z minutuz ac rufuz malogranato simile. sz in medio sunt quiq; vel sex grana nigra z subpurpurea. radix masculi grossitudinẽ hz digiti duo bz palmis lõga z gustu stiptica. Femia ꝓo radicẽ hz sicut balan9 in sex vel i vij. partes diuisaz affodillo similẽ. z illa dr pionia de qua in sequenti caplo dicet.

F ¶ Dat hec mulieribꝰ vt facile purgari possint ĩ modũ amigdale. cum vino bibita dolorẽ intraneoq; cõpescit. ycterices ac nefreticis z vesice doloribus in vino elixa z bibita matrie subuenit. ventrem abstinet: stomacho q; comesta sanita tem prebet.

G ¶ Stomatic; dolorẽ tollit. z: ab infantibꝰ comesta initiũ calculoq; excludit. nigq; semẽ acceptũ lõgi9 arcet pstrã somnioq; z offocatões

H ¶ Radix mẽstrua multũ mouet. Cũ amigdalo ꝓo imulsa potata epar purgat. renes ꝓlipat.

J ¶ Et qz stiptica ẽ cõstringit vẽtris reuma cuz vino aultero cocta z potata: Jntegra ꝓber9 ba fortiter desiccatiua ẽ. ita vt radix ei9 appensa pueros epilenticos sanat. Est cñ ꝓtus septo9 meris huius herbe desic. z ca. nõ manifeste.

Capitulum. cccxxxix.

Pionia. Sera. auc. Dyas. Peonia. i. pionia. z ẽ arbor. z ei9 due sũt spẽs. sz masculꝰ z femia. Et masculi sũt folia silia solijs iũci. z radix ei9 ẽ grossa sicut digit9: z lõga lõgitudie palmi. color ei9 ẽ albꝰ. Femie ꝓo folia sũt silia solijs smirniõ. z sup sũ mitatem ramoq; ei9 sic camerule. z appent in eis gna rubea sic sãguis pua silia gnis gnati. z inter illa gna sũt semia nigra seu purpurea. z radix ipi9 est ramosa. z radices ei9 sunt silles glandibꝰ

Operationes

A ¶ Sal. ri. sim. sar. ca. de Pionia. glikiside. sive pionia quã pãtaterã vocãt. radicẽ stipticantẽ hz cũ q̃dã dulcedie amplj9 aũt masticata lõgo tpe apparet in ea acumẽ cũ pauca amaritudie et cũ acredine. ꝓpterea igitur mẽstrua mouet z vrinã qñ bibit in q̃ritate vnj9 amigdale cum mellicrato terere oportet z ptractare. z ita emplastrata purgat opilatum; epar z renes. sz hec quidẽ in quãtũ acris z amara facere nata ẽ. in quãtũ vero a liq̃d stipticitatẽ hz. ilquidẽ q̃ fm ventrẽ fluxꝰ habẽtes fm veritatẽ sistere apta est cum vino stiptico potata. et virtus eius est multum desiccatiua. et ꝓpter hoc speramus q; qñ ligat in aliq̃ re et suspendit ad collũ infantis epilemici q; sanatur.

B ¶ Et ego q̄ dē vidi puer octo mēsiū nec̄ q̄z occupatū ex q̄ potari cepit radicē. vt ăt decidit q̄ quo mō a collo q̄n erat applicatū statim fuerit epilēticat9. Alia iter salubr̄iter se habebat.

L ¶ Uisū ăt fuit mihi vt iter auferret eā cā experientie z ita faciētibꝫ q̄ iter fuit occupat9. rōnabile ē ḡ vt aut aliq̄ ptes radicꝫ affluētes. deinde attracte p anbelituꝫ sanarēt. ita patiēti aut loca aut ipo aere mutato z alterato a radice. sic em̄ yrin9 liquor ꝓfert gutturi flegmonē patiēti

D ¶ Et tortefactū malachiū. i. nigella manifeste catarros z cozizas desiccat: si q̄s ligās illud i pāno raro attrahit frequēter p nares caliditatē q̄ ex eo. ¶ Et silr si accipiat filū lane: z p̄cipue filij lane q̄ reperit i pellibꝫ marinis. s. purpureis z tīgat tictura q̄ cr̄ gna. deinde involuat istō filuꝫ i collo vipere. z strigat donec strāgulet vipera cum eo. deinde filū involuat circa collum habētis squinātiā. aut illō q̄ dcū ex apa i gutture aut i collo videb ex ꝗ magnū mirabile iltī9 fili. Sz ꝗ dē forte semotius alibi tractabimus

F ¶ Pione ꝓ complexionē sciēdū ē subtiliū ptium et siccatiuuꝫ. nō tn̄ insigniter calidā: sed vel cōmensuratam vel paulo quodammodo

B ¶ Auice. de viribꝫ cordis dicit q̄ ꝓfortat cor. Paulus capit. de Pionia: dicit q̄ est calide z siccecōplexionis in secundo gradu.

Capitulum. cccxl.

Petrosilinū. Isi. in li. ethy. xi. Petrosilinum dr̄ eo q̄ apio sit silis. et nascit i petris mōtibusq̄ p̄ruptis. q̄n nos dicere possumus petrapiū. Silenon em̄ grece apiuꝫ dicit: sz est sūmū ac p̄babile macedonicū gustu suaue: z odore aromatico. ¶ Pla. Petrosilinū ē i. ij. ḡ. ca. z sic. Est ăt duplex. domesticū et agreste. Cuius semē maxie cōpetit vsui medicie

Operationes.

A ¶ Plinius li. xx. Petrosilinū appellāt quoddā genus apij in saxis natum ad vomitas cochleariis binis cum succo marubij ad ciatuꝫ et aq̄ ca. tribus ciatis p̄cipue.

B ¶ Dyas. Petrosilinū in macedonia nascit i rupis vel in spelūcis. semen eius est minutuꝫ ane to simile. odoratū z viscidū et aromaticū: Uirtus ē illi diuretica. Mēstruis imperat. urinam abundanter p̄uocat. maxie cū vino datū i flationes stomachi et colli cōpescit desiccādo nimis et calefaciēdo: tortionibꝫ q̄z subuenit. diureticis etiam miscetur antidotie.

E ¶ Cōstat in li. ḡduū. Petrosilinū dicunt apij genus. qđ calidū ē z siccuꝫ in fine tertij gradus

¶ Uñ Bali. Petrosilinū inq̄t cathaplasmatū pustulis aut morsee vel scabiei ca mire mūdat

D ¶ Semē eius urinā z mēstrua p̄uocat. ventositatē z inflationē dissoluit. valet hydropicis et periodicis febribꝫ. dolorē renū z vesice amputat: epar mūdificat. opilationē aperit. maxie si fuerit in renibꝫ: ventositatē colice passionis dissoluit. Uulue suppositū mēstrua p̄uocat: z secūdinam et mortuū fetū expellit.

E ¶ Ysaac. Petrosilinuꝫ ca. ē et sic. in fine ij. gra. Ideoq̄ diureticuꝫ ē incidēs urinā z mēstrua p̄uocans. ac ventositatē dissoluens et inflationē. Cathaplasmatuꝫ sup pustulas scabiem ac morfeam miro modo mundificat. vnde fit hydropicis iuuatiuuꝫ. et p̄odicam febrez patientibus. Renum dolorē ac vesice placat. quia corporis poros aperit. uiasq̄ ratificat z humores extenuando cum sorde z urina proij cit

F ¶ Epar z vulnera mundificat: z opilatiōes eorū aperit. secūdinā z fetū mortuū expellit. Quo etiā potui dato mundificat grossos humores

B ¶ Platear9. Cōtra ea sdē causas et codē mō valet q̄ peucedanū. et cōpetēs sit de domestico salsamētum. Herba q̄z ipa ibidē posita digestionē cōfortat: ventositatē excludit.

H ¶ Bartholome9 i li. de ꝓpietatibꝫ rer. Petrosilinū ē herba ortēsis odorata. sic dr̄ eo q̄ i petris z locis petrosis sepe oriat Eius spēs sunt plures z optimū ē macedonium suaue gustu et odore.

F

Item vt dicit Isi. aromaticum ē. vsus eiꝰ cōuenit esui ꝛ etiā medicinis. Est em herba calida ꝛ sicca ꝛ multū diuretica. apitiua. diuisiua. et cōsumptiua. ꝛ appetitꝰ excitatiua. ꝛ ideo lapidē frangit. mēstrua educit. hydropicis subuenit. opilatiōes splenis et epar aperit. ꝛ ad multas alias passiōes vz. vt dicūt Pli: Dya. ꝛ Pla.

J ¶ Pandec. ca. cccclxxxviij. Petrosilinuz q̄dam est domesticū. q̄ dā siluestre: qō vocatur macedonicū de q̄ inferiꝰ dicet de S. Sz domesticū oīibꝫ ē notū. cuiꝰ virtus ē diuretica. Satis mēstruis imperat. Inflatiōes stomachi tollit. Calefaciendo et siccādo tortionibus subuenit. Et ex eo fit cōpetēs salsamētū vnde digestionē cōfortat: ꝛ vētositatem excludit. Et valet ad omnia ad que valet siluestre.

K ¶ Halie. viij. sim. farma. ca. petrosilinū. Petrosilini semen est maxie vtile. extrahit ab herba. ꝛ silr radicibꝫ similis. debilioris ꝓ virtutis. Est aūt sicut in gustu acre cū amaritudine. ita et in operationibꝫ. simile tamen in edendo. ꝛ ꝓtereà menstrua puocat copiose

L ¶ Est aūt et ventositatū destructiuū. erit autē ip̄m tertij ḡdus calefacientiū et siccantiū.

DEs cozuinꝰ latīe. grece clinopodiū: vel clinopodium. Dyas. ca. de clinopodio Frutex ē sarmentosa. duabꝫ palmis ascendēs de terra. nascit locis saxosis. folia hz similia herpillo. ꝛ flozē ꝓassio similantē. ꝛ alio noīe vocat pes cozuinꝰ. Hal. viij. sim. far. ca. clinopodiū. calide ē ꝫ tut ꝫ nōdū caustice. Est aūt et simpliciū partiū ꝼm substantiā. Ponet vticꝫ quis. iij. ḡ. in calefaciēdo et siccando.

Operationes

A ¶ Dyascozi. Herba ip̄a bibita et cocta morsibus venenatis occurrit.

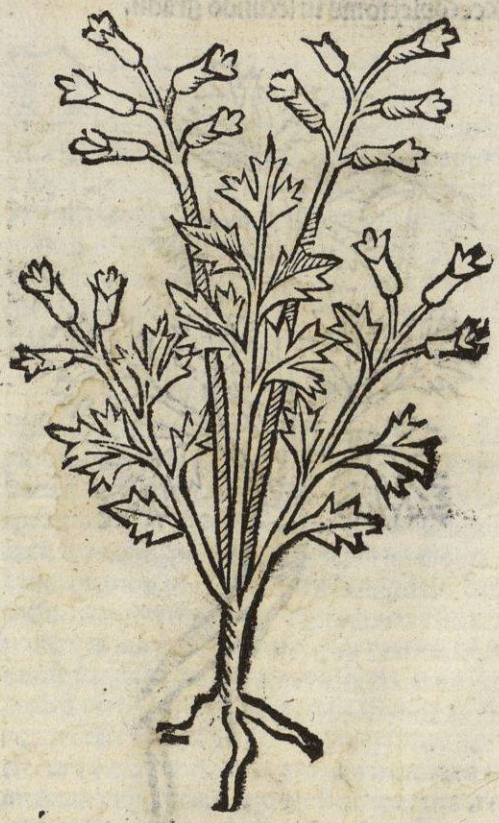
B ¶ De alto cadētibꝫ opitulatur. stranguriis ꝑstat effectum. mēstruis imperat. abozsum facit potui data: acrocozdinas multis diebꝫ tollit. vrine difficultati tardissimi temporis medetur Floscius lecripedi similat. vnde ꝛ nomen sumpsit.

C ¶ Auicē. li. ij. ca. de pede cozuino. Cōfert solutioni antique. ꝛ cōfert colice. ꝛ efficit operationem hermodactiloꝝ absq; nocumento.

D ¶ Paulus ca. de pede cozuino. Medetur dolozem iunctura rū: cōfortando membrum: et materiam resoluendo.

Capitulum. cccxlij.

Capitulum. cccxliij.

Pes colūbinus. vel pes colūbi. est triplicis generis. Est vnū genus qđ vocatur amomū latine et grece. sed arabice hamenie. z est aliud genꝰ hñs folia rotūda parua diuisa magnis z puis incisuris stipites subtiles z breues. coloris subrubei. habētes nodos raros. in qb⁹ sunt duplicia folia z semina tria vel quattuor vel quiqꝫ diūcta. in medio ēsicut acus Est aliud genꝰ qđ vocaſ anagiros. de q̄ ait Galie. vi. sim. far. c. anagiros. Anagirꝰ fruter est fetidus et acris dyafoꝛetice z calefactiue virtutis est. attamē viridia folia ꝓpter humiditatis admixtionē minꝰ acria z depressiua dyafoꝛantiū sunt. sicca vero incisiue et siccatiue vehemēter virtutis. silis aūt quodāmodo nature est et cortex ipsiꝰ radicis. semē vero magis ē subtilium ptium. sz etiā est vomitiuū.

Operationes

A ¶ Galienus. Elixatura seminis eius accepta flegma deponit. Oxifabo vno cuz mulsa accepto flegma deponit. Oxisabo vno cū mulsa accepto colerā z flegma deponit. qñ sumunt cuz aceto in potu attenuant splenem.

B ¶ Et qñ suffumigantur cum eis mulieres habentes suffocationem matricis cōfert eis

L ¶ Et ille fumus excludit secundinā. z quando fumigaſ epilenticus excitat eum.

Capitulum. cccxliij.

Delicinus ſm Dyaſ. herba ē q̄ naſcit i triticea segete z ordeacea cū laminis siue fibris semine plenis amara flauis baccis siliby. Naſcit cū plurimis z tenuibus ramis. folia hz pusilla. z granula in folliculis trina subrufa z amara valde. que nostro ydeomate vocatur luparia vel faba lupi.

Operationes

¶ Dicit ꝓceptū necare z mēstrua puocare. hec herby notaſ ab Alexādro. ¶ Galē. vi. sim. far. c. ydiasmū pelicinꝰ vel ydiasmū. huiꝰ fruticis semē rubicundi coloris est. amaz aūt z subacerbū apparet. vnde expurgat opilationes i visceriby. Idem eñ faciunt rami totius fruticis. A B

Capitulum. cccxliiij.

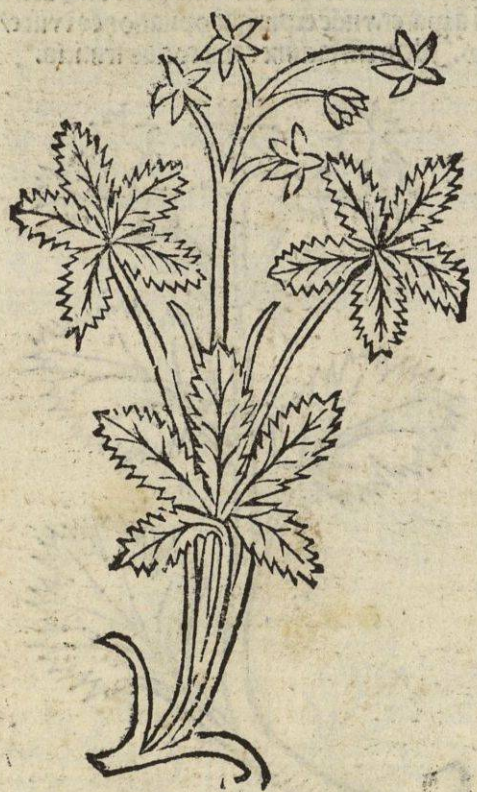
Deplos seu peplum: ſm q̄sdā ē eq̄uocuz ad illud mulierꝫ. z ad manutergiū. z ad q̄ddā genus cardui. in cuius sūmitate nascūtur q̄si folia subtilissima. q̄ cū q̄libet ipulsuenti volant per aera: sed falso. qñ peplos ſm Dyaſ. in ꝓpio capitulo. Est frutex plena lacrimo albo. folia minuta habēs sicut ruta: sed latioza. Uez omnis frutex obrotunda est et interrā spansa. sub qb⁹ folijs semē est minus rotūduz z breuiꝰ miconio albo. nā multum semen

habet. Radix ei⁹ inutilis ē. nascit vero in ortis vinetis vites. z a parte arearū colligit. z umbra siccat. ita vt assidue moueat. ¶ Hal. in li. dina midiaz ait. q est esula. z ꝫ videt dicere in lib. vij. sim. far. Hā dicit Peplus. Quidā aūt mi⁹ con. i. papauer spinosum dicunt. et hic fructi⁹ culus opiū hz sile tritimallo. z in alijs purgādo sūt illi. Pro q̄ lege caplm. cxxvij. de E

Operationes.

A ¶ Dyas. Elixatura seminis eius accepta flegma deponit. Oxifabo vino cuz mulsa accepto coleram et flegma deponit

B ¶ Et iussellis miscetur: et ventrem soluit. Alij in sole componunt.

Capitulum. cccxlv.

De ntaphilon. Isidor⁹ libro. x. ethymo. Pentaphilon a numero foliorum ē dicta. vnde et a latinis quinq̄ folium est vocata. herba videlicet adeo munda vt olim purificationi et tempus adhiberi a gentilibus esset solita. ¶ Plinius libro. xxv. Quinq̄ foli⁹ um nulli est ign otū. cum etiam fraga gignendo cōmedetur. Hanc greci vocant camezeleō: siue pentapeton: siue pentaphilon. rubeam habet radicem cū effodit. Hec marcescens nigrescat et angulosa fit. Nomē a numero foliorū hz. et ipsa herba incipit z desinit cū vite. aduersus serpentes medicat. ¶ Dyas. c. Pentaphilon aut pētaptes aut pētascō. hz hastas semie plenas et lōgas duab⁹ palmis: in q̄b⁹ semē ē. folia hz mēte similia: z in quinq̄ ptib⁹ diuisa. singula folia in singulis hastis florē viridem hūt. Nascitur in locis humidis et in vijs. Radix ē ciru⁹ fa z oblonga. ¶ Pli. Pentaphilon quinq̄ fo⁹ lium a numero foliorū dicta. vnde z eam latini quinq̄folium a numero foliorū vocant.

Operationes

¶ Pandec. ca. ccccc. Elixatura ei⁹ decocta ad tertiaz dolorē dentiū mitigat ore retenta z q̄si gargarismo adhibita. putredinem oris tollit. aspredinem arteriaz dissenit. ventre z stringit dissintericis necesse adhibetur. arteriacis z sciaticis prestat effectum. A

¶ Elixatura cum aceto in cataplasmatib⁹ adhibita: herpetas curat. scrofas spargit. durcies z tumores medēdo soluit. ignē sacz extinguit apostemata et panaricia imposita ad sanitatē pducit. condilomata soluit. scabiem tollit. B

¶ Succus radicis ei⁹ accept⁹ cās epaticas z pulmonis cōponit. potionib⁹ venenatis occurrit. Folia ei⁹ cū ydromelle aut vino bibita addito pipere. quartanarijs remediū est. si tamē quattuor folia biberint. tertianarij ꝫo tria cuz aqua sola. effimerans vero vnum. C

¶ Epilēticis ꝫo accepta z trigita dieb⁹ pstat effectū. Succ⁹ ꝫo foliorū ei⁹ yctericis maxie pfidium ē ciatis trib⁹ acceptis. Vulneribus et fistulis pstat sanitatē. inter ocellicis remedium ē bibita. et cathaplasmatib⁹ pfluentē abstinet sanguinē. Tēplis bonori additur. z domib⁹ posita expiamentū est. Radix ei⁹ calida ē non abundāter z nimis acris. z ideo vtilissima ē ad ventris fluxum: et dentium dolorem. D

¶ Galien⁹. vij. sim. far. ca. de pentaphilō. Pē taphilon herbe radix siccat quidē fortiter z nimium vero ē acris. ꝑpter qō in multis est sicut etoīnia alia quecūq̄z subtiliū partium etiā siccant absq̄z mordicatione. Est autē radix siccatiua ex tertio iam gradu: minime vero calidita te manifesta pticipat. E

¶ Auicen. li. ij. ca. pentaphilon. Pētaphilon noiat quicq̄ foliū. et est fortis exsicationis sine acuitate z adustione z mordicatioue. z fit ex eo emplastrum ad fluxum et sedat ipm. F

¶ Et fit ex eo emplastrū et sedat dubelet z scrofulas z duricies flegmaticas. decoctio radicis ei⁹ valz ad vlcera de ambulātia. z qō de eo coctū ē cū aceto ꝑfert herisipilis z panaricijs et scabiei. z ꝑfert doloribus iūcturaz sciatice. z cō fert ramici bibit⁹ z more emplastri suppositꝰ z G

valet ad alcola.

H ¶ Et folia eius cum vino valent ad epilentiaz accepta z bibita decē diebꝫ. Succus radicis eius valet ad dolorem epatis et pulmonis et yctericiam: cum bibitur per aliquos dies.

I ¶ Radix eiꝰ cōfert cōsolidatiōi z vlceribꝫ intestinoꝝ z emorroidibꝫ. z silr decoctio eiꝰ radicz

K ¶ Folia eiꝰ cū vino ꝓferūt q̄rtane z q̄tidiane. succus radicis eius est medicina perniciosa

¶ Plinius. xxv. c. Pentaphilon. Iſta herba incipit z desinit cū vite. aduersus serpētes bibitur et eiꝰ radix q̄ spargamon vocat ex albo vino.

L

D ¶ Idem li. xxvi. Quinq; foliū succus iecoris et pulmonis vicijs sanguinēq; reiiciētibꝫ: et cuicūq; sanguis vicio occurrit. Quinq; foliuz medet pectoris vicijs. velci q̄ grauissimū est tussi

Capitulum. cccxlvi.

Deucedanū grece: arabice herba turum vel herbatutis. Latine cauda porcina Sera. li. ag. Herbatutis aucto. Dyas. Est planta hñs folia similia plāte capsie. et bz velut capillos adherētes ꝓpe radicē. z stipites similes plāte maratri. z hz florē citrinū. Radix eius ē deforis nigra. deintꝰ alba. grauis odoris. grossa plena humiditate: nascit in montibꝫ vmbrosis locis. et obumbrātibꝫ arboribꝫ. Radix q̄dē eiꝰ scindit cū cultello dū est recēs z extrahit humiditas q̄ ē in ea z ponit in vmbra. qz ꝓtus eiꝰ debilitat a sole. z qñ colligit humiditas accidit eis q̄ eā colligūt soda z obscuritas visus. nisi ponat in naribꝫ suis oleū rosaz. z fundat ex eo sup caput suum. qñ ꝙ extracta fuerit humiditas a radice illa postea nō remanet in eo aliq̄ uuamētū. extrahit humiditas etiaz a stipite eiꝰ: sicut extrahit succꝰ radicz mādragore. sz virtꝰ eiꝰ ē debilior ꝓtute humiditatz q̄ extrahit a radice. Hā ꝓtus eiꝰ velociter resolui. Reperit ät gūmositas adherēs radici silis oli bano. Et melior ex isto succo bꝰ plāte est ille q̄ defert a terra q̄ dicitur sardinia. et ex terra que dicitur sarmabachi Et est grauis odoris. z in colore suo est rubedo. z mordicat linguā quādo gustat. Et melior radix ē noua nō corrosa dura puri odoris. ¶ Bal. viij. sim. far. c. ō. Peucedano. fm translationē arabicā: Plurimū q̄ administrat ex hac planta est radix ꝓprie. z iaz administrat lachrymus z succus eiꝰ. et olim virtus ē vna: nisi q̄ lachrymus est fortioris virtutis. et virtus eiꝰ ē q̄ calefacit calefactione forti vnde resoluit subtiliat et incidit

Operationes

¶ Sera. auc. Dyas. Lachrimus eius mixtus oleo rosaz. z aceto capiti fomēto adhibitꝰ: litargicis z freneticis medetur. stomaticis et epilenticis plurimum prodest. A

¶ Dolorē capitis mitigat. sciaticis et ꝓtractz z paraliticis maximum presidiuz ē. oēs neruorū causas cū oleo z aceto perunctus cōponet. B

¶ Qui matricis fumigio applicatꝰ offocationes stericas soluit. somnū plimū dormiētibꝫ ꝓhibet. fumigatiōe sua domi serpētes excludit. C

¶ Oleo rosaz admixtꝰ: dolorē auriū tollit. Iniectū foramini dētis dolorē nō admittit. D

¶ Tussiētibꝫ opitulat. Quo sorbili additꝰ z acceptꝰ disnoicz z tortiōibꝫ ꝓstat effectū. ventrez lenit. splenē attenuat. dolorē stomachi ꝓpescit E

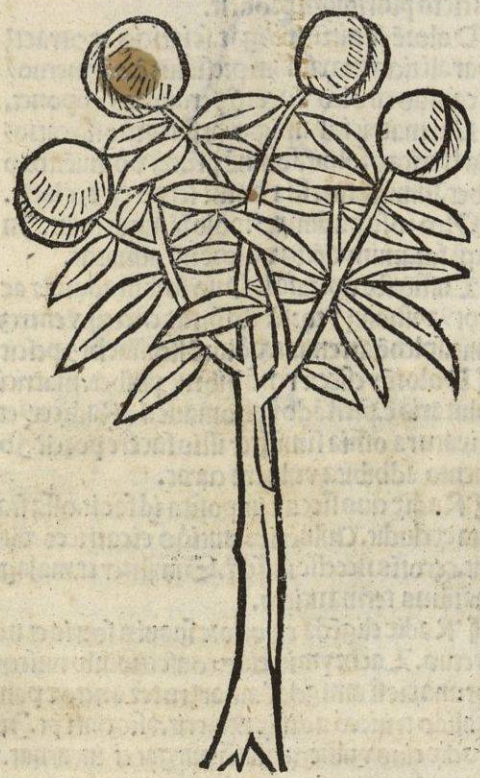
¶ Dolorē vesice z renū bibitꝰ ꝓhibet. matrici salutaris ē. preltādo eustomatica. Radix eiꝰ et elixatura oīa similiter istis facere potest Jomento adhibita vulnera curat. F

¶ Radix eius sicca z imposita id facit. ossa fracta excludit. Vulneribꝫ antiqs cicatrices ducit. cerotis necesse miscet. Similiter et malagmatibus termanticis. G

¶ Radix eligēda est odore suauis fortis et nō vetus. Lachrymis eius confectionibꝫ misceri ꝓt: maxie si amigdal' amarz rutez anetoz panicalido triticeo admixtꝰ fuerit. z sic dari ꝓt. Itē radix eius vulnera antiq̄ purgat et incarnat. z incensa viperas et serpētes fugat. H

¶ Balienꝰ. Peucedanū cōfert egritudinibus I

nerũoꝝ.et egritudĩbꝫ q̃ accidunt pectori ꝛ pul/
moni ab humoribꝫ grossis ꝛ viscosis q̃ sumũt ĩ
potu cũ vino.ꝛ sit fumigũ cum eo.et attrahit
odorando eger fumũ eius:ꝛ facit idem.
K ¶ Et qñ ex eo ponit in corrosionibꝫ dentiũ se/
dat dolorẽ cotidiatim.qñ subtiliũ partiũ ẽ.ꝛ cu
rat dolorẽ splenis incidẽdo et subtiliãdo gros/
sos humores. Radicis ꝧo calefactio ẽ minor
et desiccatio eius est fortis. Ipsa nãq; calefa/
cit in principio tercij gradus. Et virtus eius ẽ
que abstergit ꝛ incarnat.et potest administra
ri ĩ omnibus supradictis
L ¶ Et qñ ponit ex eo sup os cꝰ corticez volu/
mus expellere:expellit eum cito et incarnat ip/
sum cõuenit multũ vlceribꝫ fraudulẽtis malis
qñ desiccat teritur ꝛ puluerisatur sup ea.eo q̃
mundificat ꝛ replet carnẽ ꝛ cõsolidat.
M ¶ Pla. Peucedanũ est herba ca.ꝛ sic.alio noĩe
feniculus porcinus appellata. Huius radix in
medicina poni debet:quia principaliter ꝑm ra
dicẽ secũdario ꝑm herbã effectũ hz. Radix col/
lecta p annũ vel etiã p duos seruat. ſz melius ẽ
vt annis singulis renouet. hz ꝧ frutẽ diureticaz
N ¶ Cõtra stranguriã ꝛ dissuriã ꝛ opilationez
splenis ꝛ epatis datur vinũ vel aq̃ decoctiõis
eius. Herba etiã ipsa decocta in vino vel oleo
et pectini cathaplasmata:fomentũ decoctiõis
eius menstrua ꝓuocat.

Capitulum.cccxlviij.

PErsicus. Isido. in libro ethymologiaꝝ Persicum dicitur eo q̃ eius arborem primus in egypto seruit Perseis. a quo se oriundus ferebant ptholomei. Nec in Persida fructuum generat intersectorium. Apud nos autem suauem et iocundum. Est autem ar/
bor feminini generis persicus. Persicum autẽ neutri generis. Itaq; Persicus arbor ẽ cuius re/
uis admodũ vita cõcessa est. Trium generum esse fertur. Duracenus et etiam armeniacꝰ ac Persicus. Duracenus est nuncupatus:eo q̃ ĩ gustu acorem referat pomum eius. Armeniacus:eo q̃ primũ adiectum sit ab Armenia ge/
nus eius. Persicus quid sit iam dictum ẽ supra
¶ Plinius libro.xiij. Egyptus persicam arbo/
rem sui generis habet. Piro similem folia reti/
nentem. Huius fertilitas est assidua subnascẽ/
te crastino fructu maturitas et hesiarum affla/
tu. Pomum longius pro incluſum amigdale putamine ꝛ corio.colore herbido. sed vbi nux il
li:huic pomũ differẽs breuitate ac mollicie. Et
cui blandiatur predulcis suauitas nõ ramẽ innocuum. Materies vero bonitate firmitudi
ne:nigricia quoq; nihil differens a lotho.
¶ Idez in libro.xv. Persice arbores sero ꝛ cũ difficultate transierũt ad loca remota a perside vt que in rhodo nihil ferant. quod primuꝫ ab Egypto earum fuit hospitium.
¶ Pandecta.capꝫ.xxv. Akanedi vel alsabota Arabice persicaꝫ. Grece vel mulea persica. La
tine vero persicũ. ¶ Dyaſ.ca.de Persicis. Per/
sica eustomatica sunt. ¶ Serapion li.aggre.
ca. Akanedi. In sapore arboris persici et ra/
morum et foliorum est amaritudo et abstergit et resoluit. ¶ Auicenna libro secundo capitu/
lo de persicis. Persice sunt frigide in fine secun
di gradus. humide in primo. in fine tamen eiꝰ

Operationes

¶ Dyaſ. Persica mollĩt ventrẽ maxime si ma A
tura fuerint. Immatura vero abstinẽt ventrẽ maxime si siccata fuerint.
¶ Elixatura eoꝝ reuma stomachi et vẽtris cõ B
pescit. Folia eius cõstrictiue sunt virtutis: que siccata atq; locis patientibꝫ aspersa fluxẽ san
guinis cohibẽt. Micrucera id est minora per/
sica eustomatica sunt. et fastidium tollunt meli
us q̃ supradicta. vt in sequenti capitulo.
¶ Serapion. In foliis ꝛ ramis Persici est a/ E
maritudo. Et ideo quando terunt occidunt lũ
bricos. et ponuntur supra vmbilicum.

¶ Matura ex eis sunt bona stomacho: z mol liunt ventrē. Immatura ꝙ stringūt. z qñ de siccātur stringūt fortiꝰ. z decoctio persicoꝝ qñ bibitur cōfert humiditatū cursui ad stomachū et qñ siccata puluerisantur supꝝ locum vñ fluit sanguis abscindunt eum.

¶ Et idez auc. Abēmesuay. Qñ terūtur folia eius et flos eiꝰ: et exprimit z bibit expressura illa eꝫcit ascarides cū fluxu. Et qñ succus folioꝝ eiꝰ inꝫcit in aurē occidit vermes qui sunt in ea Et qñ linit supꝝ pectinē abscindit ardorē psilotri. Et oleuz nucleoꝝ persicorū confert dolori aurium qñ linitur cū eo

¶ Et idem auct. Meschehe. Persica remouet sitim facram a caliditate. et fetorem oris. et cōfortant stomachum.

¶ Halie. Arbor ipsa persicoꝝ in pullulationibus z frondibꝫ dominantē. habet amaram ꝙlitatem. z ꝓterea eius folia lumbricos interficiunt cum teruntur z vmbilico apponuntur Et aliqñ dyaforeticū est farmacū: fructus ꝩo eius qui est esibilis vocatur persicum. humide est et frigide complexionis.

¶ Auicenn. Persica que hu. sunt velocis sunt putrefactionis lenificatiua. z in ipis est stiptici tas aliquātula. sz ex eis stiptica sunt ea ꝙ sunt incisa et siccata. z in ipis est probibitio cursus. et in sua natura sunt stiptica.

¶ Et folia eius qñ ex eis fit linimentū abscindunt ardorem psilotri. z distillat succus folioꝝ eius in aurem z interficit vermes.

¶ Et cōfert oleū nucleoꝝ eoꝝ emigranee: z doloꝛibꝫ auris calidis z frigidis. z persica sunt bona stomacho

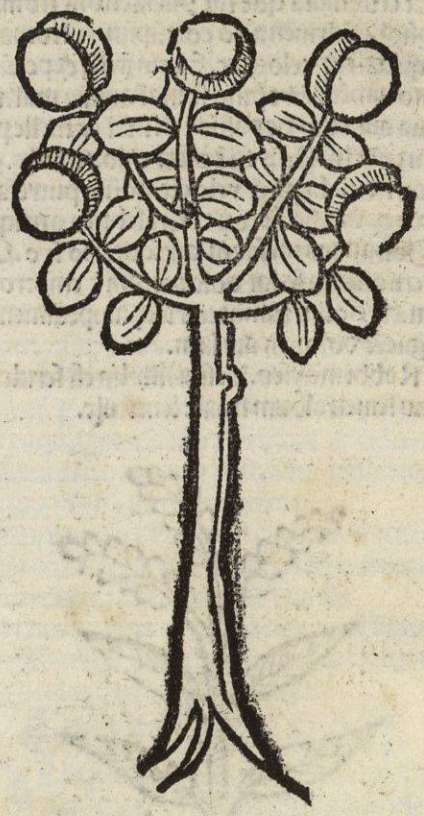
¶ Et in eis est virtus faciendi appetituz cibi. et oportet quidē vt nō comedātur post aliū cibuz quoniā corrūpunt post eū: et corripit ipm. sed precedant ante cibū omnē: z ea que sicca sunt: tarde digestionis sunt: z nō sunt boni nutrimēti. ꝙꝫis sunt plurimi nutrimenti.

¶ Et idem in quarto ca. de quartana ait. ꝙ valent contra quartanā de colera adusta.

¶ Halie. li. ij. de cibis. ca. de Persicis ait. Vidi et hanc arborē in Alexandria magnam. Flarrant aūt fructum eius sic prauū exīstere in persside: vt perimat comedētes. an Egyptum autē delatum esibilem fieri: cōsimiliter ꝙ comedi: vt pira et poma. Et ꝙꝫ ꝓm magnitudinē ē ꝙ siue poma vocare voluerꝫ siue milea siue persica fructum istum. siue simpliciter persica eodez modo modernis grecꝫ siue aliquid aliud antiquū velis querere in ipis licebit tibi hoc agere i multo studio. iam autem scias vtilius nominibusꝫ et horum succus velut caro facile corruptibilis ē. etenim quilibet prius. quare nō oportet sicut q̄dam post aliud alimentū offerre corrūpuntur enim supnatantia.

¶ Deminisse aūt oportet hꝰ qō est cōmune i oīb quecūꝫ cachochima humidaꝫ z lubrica z faciliter subire potētia. z propter hoc comedere ipsa prioza aliꝭ: sic cm ipa celeriter subeunt z aliꝭ viam faciunt. vltima aūt assumpta simul corrumpūt. z alia virtus eoꝝ est fri. z hu.

¶ Et idē lib. vij. de simplicib medicinis. capi. de Persico. Milia psica. id est persicū quevocat assuete ab oīb iam persicum solum dicētibꝫ hoc similea

Capitulum .cclviij.

Persica siue mela persica. siue microceta grece. Arabice Lesmes vl besmes vel crisomula. Latine ꝩo Lozula vel barí ocha. Pandecta. ca. clix. Mela persica fructus iste ē oīb notus.

Operationes

¶ Sera. li. a g. c. Mesmes. Virtꝰ eoꝝ ē frigida z humida in. ij. gradu. Flam proportionant persicis. Et idem auct. Alcauzi. Lapant coleram et generant humores grossos.

B ¶ Et idem auc. Rasis. Quidã patiebat fumo sirates ab aliquo hũore exĩte in stomacho suo et dedi sibi aliq̃b⁹ vicib⁹ de crisomulis recẽtib⁹ et sedat⁹ ẽ ille fum⁹. Et ego nõ credo q̃ reperiat cib⁹ aliq̃s frigidior et magis iuuatiu⁹ stomacho calida q̃ ipa. et ideo fastidium tollunt.

E ¶ Auicẽ. li. ij. c. de crisomulis. Meliora sunt armena. nõ cũ cito aduenit eis corruptio et acetositas. et cũ sumũtur crisomula oportet vt accipiat malicis et anisi eq̃liter. z. i. vsq; ad ũ. cum vino puro aut vino de passis parum et mellis Sunt fri. et hu. in. ij. et oleuz nucleoꝝ eoꝝ ẽ calidum et siccũ in. ij. Eoꝝ humor est facilis putrefactionis. et eoꝝ infusio sedat sitim

D ¶ Et crisomula q̃dẽ sũt ꝓuenientiora stomacho q̃ ꝑsica. et armena nõ corrũpũtur i stomacho neq; accidũt velociter. Et eis ꝓpo q̃ expellũt eorũ nocumẽtũ ẽ vt ꝓmo sumat anisũ et malicũ cũ miua aut vino de passis et ꝓficiat cũ melle puro oleuz nucleũ ipoꝝ et etiã ꝓfert emorroidib⁹. grauat crisomula ꝓpter velocitatẽ siue putrefactionis. et eq; infusio siccoꝝ cõfert febrib⁹ antiquis.

E ¶ Johannes mesue in antidotario suo. Olei de crisomulis sedat dolorem ani et emorroidarum. et resolvit tumores vlceꝝ. impedimentũ linguc. et dolorem aurium.

F ¶ Rabbi moyses. Esmi similis est ferule. habens semen album simile lenticule.

Capitulum. cccxlix

Persicaria. Pãdec. Persicaria et eo q̃ folia sibi ꝑsicis hz. iuxta aquã nascitur Duas hz ipẽs. vna in medio folio macũlã fuscã hz. alia caret macula. et illa adustiua est valde. quidã piper aque putauerunt.

Operationes.

¶ Dyas. Virtus eiꝰ ẽ q̃ infrigidat infrigidatione vltima. Pau. Folia eiꝰ sicca vel succꝰ foliorꝝ eiꝰ vel semẽ eiꝰ elixũ et bibitũ cũ melle ptisicis et tussientib⁹ et asmaticis prodest. A

¶ Idẽ Febrib⁹ pestilentialib⁹ mire mõ iuuat. B

Capitulum. cccl

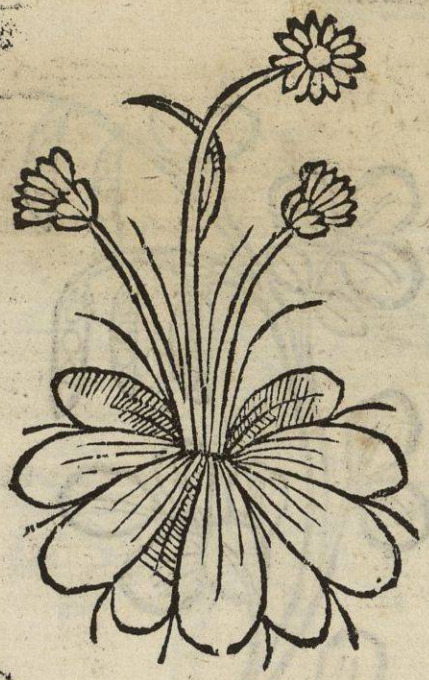
Perfoliata siue herba vmbilicoꝝ. Ista herba habet folia similia saliue: Et folia circũdant seramis. Nascitur in locis arenosis et saxosis.

Operationes

¶ Pulueres foliorum cuz vino sumatur curãt herniam. Herba sup vmbilicum posita curat eius vlcerationẽ. A

¶ Et ꝓsolidat vulnera cataplasmatib⁹ adhibita. B

¶ Ista herba valde curat vmbilicũ puerorum cum elõgat supposita et emplastrata. C

Capitulum.cccliij.

DEpo. Papias. Pepones crescunt in similitudine cucurbite. frigidi sunt difficile digeruntur.

Operationes

¶ Plinius li.xix. Cucumeres cū magnitudie excesserunt: pepones vocātur. Hire oleū oderūt nec minus aquas diligūt. desecti quoq; ad eas modice distantes arrepunt. aut si quid obstet vel si pendeant curuātur. Idq; vel vna nocte deprehendetur. Si vas cum aqua subiiciatur a quattuor digitoꝝ interuallo ante posterum diem descendentibus. ac si oleum eodem modo sit in hamos curuatis. A

¶ Idem: In fistula flore dimisso mira longitudine crescunt. noua eorum forma in campania mali citonij effigieq;. B

¶ Idez li.xx. Pepones maxie in cibo refrigerant z emolliūt aluū. Caro eoꝝ epyforis oculoꝝ aut doloribus imponit. Cōtra vomitōes sic cāturz i forma tusa dat i aq̄ mulsa q̄ttuor obulis: ita vt q̄ biberit quigētos postea passus ambuler. Cortex q̄z vomitionē mouet. facie purgat. hec z folia cuiuscūq; satiui illita cum vino canis morsibus coctos deraso cortice ex oleo aceto z melle iocūdiores esse certum est L

¶ Dyas. Peponis quidē vsus gratior ē sz difficile coquit̄ ꝓpter naturalē rigorē. Et ideo nō nulli cum aceto sumunt pulegium miscētes. q̄ nocitura vis frigoris temperetur. A

¶ Item pepo in cibo leuior est. qz detracta cute z obiecto semine vsui datur. stomachi compescit ardorem. Aluum lenit z mollit. E

¶ Coctus ex aqua cū oleo aceto et melle iocūdissime sumitur. Caro eius ꝫpposita frontidoloꝝ oculoꝝ miro modo mitigat. F

Capitulum.ccclv.

DEra pastoris siue bursa pastoris. Dyascó Pera pastoris herba ē q̄ hz virgulas teneras z molles. z multas nodosas et spansas sup terram. Folia habet rute similia sed oblonga et mollia. et semen in foliis singulis. Flos est illi alb̄ aut feniceus. Virtutem hz frigidam et stipticam. Et est masculus et femina. De masculo iam dicta. Femina vero fruter est vnus virgam habens cannosam z mollem spissam z nodosaz in quib̄ nodis folia sūt pini similia. Radix est illi inutilis. Nascit locis humidis. Virtus est illi stiptica.

Operationes

Capitulum.ccclj.

DRemula veris. Pādec. Premula veꝛ siue artetica idez. Et est herba sicut cō solida minor: nisi qz folia quasi nigra et pinguia cum flosculo celesti

Operationes

A ¶ Hedet doloribus articuloꝝ. z est ca. et sicca.

A ¶ Dyas. Succus eius bibit⁹ emoptoicꝫ medi⸗
cak. Uētris abstinet reumatismū. coliczꝫ stran⸗
guriok opitulak. vnā puocat. morsib⁹ vene⸗
natis cū vino bibit⁹ medicak. cū vino coctus et
B melle vulnera noua curat. ¶ Perio dicꝫ febrib⁹
añ vnā horā accept⁹ maxīe pdest suppositū. flu
xum mulieris stringit. dolorez aurīū cōpescit.
sāguinē reūciētib⁹ subuenit. herpetes curat ꝫ fi
stulas. Ignē sacrū extinguit. tumores ꝫ duri⸗
cies īpositū spargit. recētib⁹ vulneribꝫ maxime
L pdest. ¶ Bal. Iuuat itaqꝫ exustos stomacho
exteri⁹ applicata sic herisipilata. ꝫ calidos fleg
mones seu etiā talia existētia repcutit reumata
ꝫ exinde ꝓo siccatiuū existerēt, ꝓpter qō herpe⸗
tū bonū ē farmacū ꝫ vlcerꝫ ꝫ aliaꝫ cuidētissimū
D ꝓo flegmonosoꝝ reumatoꝝ. ¶ Est autē ꝫ san⸗
guinosoꝝ vulnerꝫ cōsolidatiuū. Iuuat vero ꝫ
vlcera q̄ in auribꝫ. ꝫ si pus in eis sufficiens fue⸗
rit id siccat, ꝓpter easdez ꝓo virtutes ꝫ fluxū mu
liebrē sistit. ꝫ dissinteriā et sanguinis eductio⸗
nē ꝫ q̄cūqꝫ īmoderate alūnde causatū. Est aūt
ad oīa p̄dicta masculus femina fortior.

Capitulum. cclviij.

De Isa. Isi. li. etbimo. xij. Pisa dicta est qꝫ
ea pēsabatur auri aliquid minutū. Fā⸗
pis ōz aurū. Nec mīme inflat. Jō ma⸗
gis egeritur. Pli. li. xviij. Pisum in apricis seri
debet. frigoꝝ impaciētissimū. Ideo qꝫ seritur ī
ytalia. et in austeriori celo. nō nisi tempereno
terra qꝫ facili ꝫ soluta. Frumētū quidē et ordeꝫ
um ac vitia ꝫ quicq̄d in stipula est in acumine
vnū solū hꝫ. multiplicia vero sūt ecōtra ciceri
et fabe ac piso. Frumētis ē foliū arūdinatū fa⸗
be rotundū ꝫ magne leguminū ꝑte lōgiora vt
piso Silique rotūde sunt ciceri, ceteriqꝫ legu⸗
minū lōgeꝫ ad figurā semīs late. piso ꝓo cilin
draice. Ex leguminibꝫ vomere serū lenticula ꝫ
in grecia pisa. Thise ac pisa sunt eiusdē generꝫ
ex qua in orbe nostro fit orisa. Palla. li. x. In
mense septēbri postremo serendū est pisum ī ter
ra facili ꝫ soluta loco tepido: Celo delectatur
humecto. et quattuor vel tres modios sparsis⸗
se sufficiet iugero.

Operationes

¶ Actor. Miror qꝫ in libro medicoꝝ nr̄oꝝm A
autēticis manifeste de pisoꝝ natura reperitur
sꝫ hēstimā q̄dam esse qō alio noie robēlie dicū
tur. vel fortassis eadez rō pōt assignari de pisa
quā superius assignauimus de aueña.
¶ Pandecta. Pisum est species orobi. B
¶ Galienus de cibis. Pisa ꝓsimile aliq̄d fab L
fm totaꝫ substātiam habentia. comesta qꝫ fm
eosdem modos cū ipis, in duab⁹ his variātur.
quia inflatiua cōsimiliter fabis nō sunt. ꝫ quia
abstersiuā virtutē nō habēt ꝓpter hꝫ tardioris
digestionis fm virtutem fabis sunt.

Capitulum.cccl v.

PIscacea grece.arabice Pistach siue fustech vel fistach.latine fistica. Sera .li. a g.c.pistoch.i.piscacea sunt fructꝰ qui veniũt de damasco. Dyasc.ca.piscacie que in Syria nascunt similia strobilis sunt.

Operationes.

A ¶ Dyasco. Eu stomacha sunt cum vino bibita morsibꝰ venenatꝰ occurrũt. Fructus piscacearꝫ austera ⁊ stiptica ẽ. Ideoq; etiã accomoda creduntur torraci ⁊ pulmõis ⁊ iecoꝛ vitia purgare.

B ¶ Et idez Sera. Pistoch.id ẽ fistice substantia est subtilis.et saporeius est fere ad amaritudinem declinãs:et virtꝰ eiꝰ ẽ ca.et sic.amplioris caliditatis q̃ nux auellana.

C ¶ Hal.li.ꝺ cibis.ca.de piscatijs. Piscacie nascuntur a pud alexandriã in egypto: multo aũt plura in boreali syrie .alimẽtũ quidem pauciss imũ habẽtia.vtilia sunt ad epatis corroborationẽ:simul ⁊ purgationẽ inserto; humorum ſm meatus ipsius. pticipant eñ sub amara et stiptica qualitate aromatizante.

D ¶ Scimꝰ aũt ⁊ alia multa epati vtilia sicut in negocio simpliciũ medicina ꝓstat sum ẽ. Stomacho aũt neq; pfectũ neq; nocumẽtũ notabile ex ipis habeo testari:sicut neq; restrictiui vẽtris neq; subductiui.

E ¶ Et idẽ.viij.sim.far.c.ꝺ piscatijs. Piscaciũ .i. fistica.in syria multũ nascit plãta hec fructꝰ ãt eiꝰ subtiliũ ptiũ ẽ.sub amaꝝ qõ ⁊ aromatizans habẽs.deobstruit ⁊ mũdificat maxie quidez ea ſm epar.et ea q̃ ſm toracẽ et pulmonem

F ¶ Aui.de viribꝰ cordis dicit q; cõfortat cor:

G ¶ Auerrois.v.li.Colliget.c.de piscacea ꝺt q; confortat stomachũ ⁊ epar a tota substãtia

H ¶ Rabbi moyses.c.de piscatijs. Piscacie sũt meliores oñibꝰ fructibꝰ:corroborãt stomachũ et epar .sunt calide ⁊ sicce temperate.

Capitulum.cccl vj.

PAnicum siue Panicum.ysaac in viatꝫ Panicuz in forma et natura simile millio .minus tamen eo nutrit.

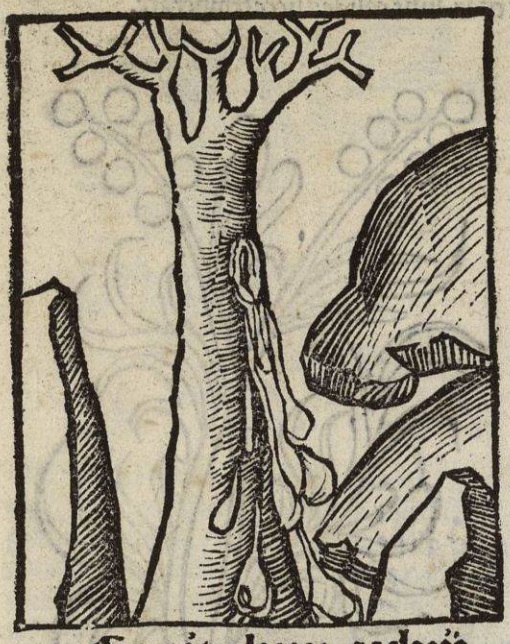
Operationes

A ¶ Panicum vẽtrẽ magis constipat. coquitur sepe cum pinguedine vel cũ lacte.

B ¶ Cõstan.in pantegni. Panicuz ⁊ miliũ fri. et sic.sunt in.ij.gradu.paꝝ nutriunt.stiptica sunt et panis inde factꝰ multo plus est constipatiuꝰ Uinaz autem puocant. Cum butiro vel lacte cocta sunt meliora quibus admixtis humectãtur ,et eorum siccitas expellitur.

E ¶ Plinius li.xxiij. Panicū. Dyocles medicus mel fruguz appellauit. effectꝰ hz q̄s milū In vino potuz diſſintericis ꝓdeſt. Siſtit his q̄ vapo/rāda ſunt: calefactum imponit. Siſtit aluum in lacte caprino decoctum: z bis in die bauſtū ſic prodeſt z ad tormina.

D ¶ Dyaſ. Panicuz in eſca oīb vtile eſt. vnde ſi panis ex eo factꝰ z cōmeſtꝰ fuerit. vētrē abſtinet. vrinā puocat. aſſum vero in cacabo nouo et impoſituz in ſaccello ſicut et miliuz prodeſt.

Capitulum.cccluij.

PIcea. yſi. li. erbimo. xiij. Picea ex pino rū gñe. differt tñ vt pini ſpecie Hā aliaz picin greci. aliā vocāt peucē q̄s nos pi/ceā dicimꝰ. eo q̄ deſudat picē. Plini. li. xvi. Picea ē arbor ramoſa. cui ramoꝝ ē ordo ſicut et abieti. Picea mōtes amat z frigora. feralis arbor. z indicio funebri ad fores poſita rogiſq̄ vl rēs. iā tñ z in domos conſili facilitate recepta. hec plerūq̄ plurimā in teruenientē candida gē/ma fundit reſinā arburi tam ſimilē vt mixta a viſu diſcerni nō poſſit. Huius arboris cortex eſt in vſu magno. ſicut abietis z fagi ac tilie.

Operationes.

A ¶ Pli. in li. vtꝰ. Dignit q̄z picea canchryn vocz pillulaz in medicina vim vrendi habētē. q̄ poſt q̄z folia ceciderint: hieme durat z cōtinet nucleū pineis ſilem. In hieme creſcit. et aperit pillula tota. cadit q̄z cum folia creſcere ceperint. Huic etiaz arbori folia ſunt breui ſeta z craſſiora. duraq̄z ſicut ciꝑſſus. Ramꝰ vo pene ſtatim a radice modici velut brachia lateribꝰ inhereut

¶ Picea minꝰ ē alta q̄z larix. cotis pāniculis minoribꝰ atq̄z graciliorib. habet nucleos mini mos ac nigros ꝓpter qō greci ptiboꝝ boron eam appellabant B

E ¶ In eadē q̄z nucamēta ſunt maribꝰ cōpreſſio ra minuſq̄z roſcida reſina. Ut āt pix exeat aperi tur picea a pte ſolari cū plurimū hiatu bipeda/li: vt a terra cubito cuz minimū abſit. Hec ipſo corꝑe ptik. vt i ceterꝫ. q̄m aſtula vl baſtula i fructu ē. ¶ Uez hec terre ꝓria laudāt. Altior ama ritudinē affert. Poſtea humor oīs e tota ꝓfluit i vlcꝰ. Habetq̄z picea folia pūgētia nulloq̄z flo re exhilarāt. prinꝰ em̄ fructꝰ a floribꝰ gignitur D

¶ Abiet q̄dē circa ſolſticiū floret. Pinꝰ z picea germiatōe. xv. fere diebꝰ puenīūt. Semē ꝙo et ipe poſt vigilias reddūt. Picea z pinꝰ z alnꝰ ad aq̄ ductꝰ i ſcobos cauank obrute terra pluri/mis annis durāt. cito ꝙo ſeneſcūt ſi nō itegāt. E

¶ Idez in li. xvij. Umbra piceaꝝ quacunq̄z attigerit ē venenuz. Idez in li. xxiiij. Picea ex la/ricis folio trita z in aceto decocta: dentiuz do lori prodeſt. Limis corticuz cius intertrigini et ambuſtis potus aluum ſiſtit. F

¶ Urinā mouet. Suffitu vuluas corrigit. Pi cea folia priuatim iocinori ſunt vtilia. Dragme pondere in aq̄ mulſa pota. Deniq̄z ſiluas illas dumtaxat q̄ pice ac reſine gratia radank vtiliſ ſimas eſſe ptiſicis autumank. Uel bis q̄ longa egritudine vires nō recolligunt. G

Capitulum.cccluiij

Pira. Isido. li. etym. xv. Pira videntur dicta. eo q in specie ignis sint formata. Ā ab amplo incipiūt: z in angustum desinūt. Nec ūmētis impolita etiā si pauca vehementer onerosa esse dicunt. ¶ Palladi⁹ lib. iij. Londiēda sunt pira ita. De placito descendente luna a. xxij. vsq in octauā: eadē poma sicca z manu lecta hora secunda in quintaz vel a septima in decimā. a caducis diligēter electa. integra z ppe dura z aliquanto viridia implicato vase claudunt. qō operculo tegitur z deorsum os eius ei inclinatur atq obruit eo loco circa quē perhennis aqua decurrit. Item que dura sunt in carne z cute prius in accto posita vbi se mollire ceperint. in fictile vas bene coctuz picatūq ponūtur. z operculo superueniente gipsantur. z vas breui scrobe demergitur in eo loco qui q̄tidie solet tangat. Plurimi pira obruta inter paleas aut frumēta seruarunt.

Operationes.

A ¶ Dyas. c. de piris. Piri multe sunt spēs: sz stiptice oēs. vñ ad reumaticas passiōes cathaplasmatib⁹ adhibita faciunt. z reuma compescunt. Elixatura eoz ad oia pfata iuuāt. Et si ipa pira a ieuno comesta fuerint abstinēt ventrē. Et piri siluatici spēs sunt q̄ tarde maturescere possūt plus stiptice q̄ supra dicte: sz similib⁹ causis p̄sunt. q̄bibēt q̄z aliq̄ fungos venenū amittere si

B cū piris fuerint cocti. ¶ Auic. li. ij. ca. de piris. In ipis sunt terreitas z aquositas. z in nostra quidē terra est spēs q̄ dicit senabzud. z hz magnā capacitatē. z ē vehemētis rotūditatis z subtilis corticis. est boni coloris quasi preuū. qua si ipm sit aqua zuccari coagulata plurimuz. sed nō ppter spissitudinē substātie boni odoris valde. qō cū ab arbore sua cadit sup terrā destruit et isti sunt in quib⁹ nō est nocumētū de specieb⁹

L priorum. ¶ Pira q̄ nominātur senia sunt frigida in primo. z sicca in. ij. Senabzud vero sunt temperata humida: et omnes species eius sunt stiptice intrātes in emplastris retentionis materiez. z qñq abstergūt parū. z eoz humor est

D plurimus z laudabilior humore pomoz. sm q̄ dixit rufus ¶ Ea autē que dicta sunt senabzud in terra Horasceni: absq̄ alijs dicta sunt lenitiua nature. z boni chimi valde cōsolidāt vulnera. z ppie siluestria exiccata. z sunt preparatiua stomachi. z abscindunt tussim. z sedant colerā. z stringūt ventrē. z ppie q̄ sunt exiccata.

E ¶ Et in piris quidē est ppietas faciendi euenire colicā: quare oportet vt bibatur post ipa de ydromelle cū speciebus q̄ sunt vt piper z cynamomū z his similia. ¶ Et coz rob cōuenit fluxui ventris colerico. Linis specici coz vel emētis stipticitatis. z tarde maturationis ē. z cura fungoz mortificantiū. z qñ isti fungi coquūtur cum piris minoraī nocumentum eorum.

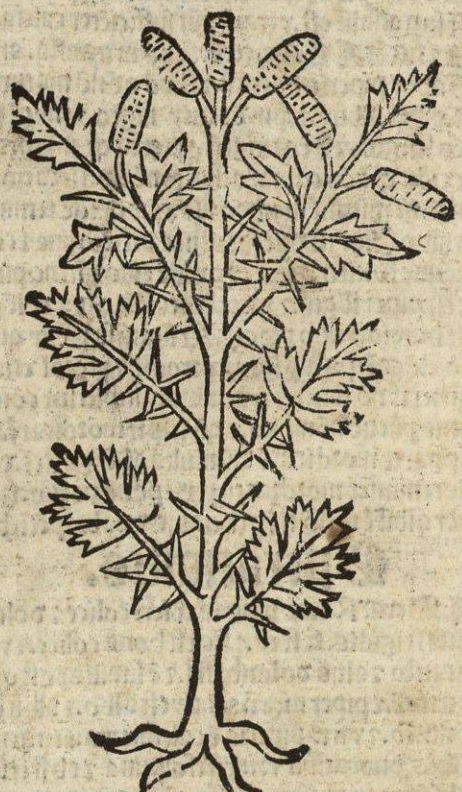
F

¶ Sera. li. ag. ca. Lumechre. auc. Bal. Lumechre. i. pira. Substātia ei⁹ est cōpositā ex suba terrea z aqsa. Et si vis potest aliter dici. q̄ vna s. eius pars est frigida z alia tēperata. z sapor piri ē stiptic⁹ cū dulcedine aqsa. z virt⁹ piroz est desiccatiua. z cōglutinat vulnera sine aliq̄ mordicatiōe. Et qñ comedit fortificat stomachum. et sedat sitim ¶ Siluestre vero est magz

H stipticū. z plus incorat z corrugat stomachū: z ideo plus cōglutinat vulnera. z prohibet fluxū humorū: ¶ Et idē auc. Aben mesuay Quādo quodcūq̄ totū coquitur vel domesticū vel siluestre cum fungis aufert maliciā eoz. z maiora ex eis sunt fortioris virtutis q̄ parua. Parua

I aūt sunt nutribiliora q̄ citonia. ¶ Et rob piro

K rū abscindit fluxū colericum. z excorat stomachum. Et pira ppie generant colicam. z oportet q̄ sumatur post ipsum vinum mellis factuz cum speciebus.

Capitulum cccliz.

Iper latine. arabice z gre. falfel. Serapion libro aggrega. ca. falfel. i. piper. Et est ar

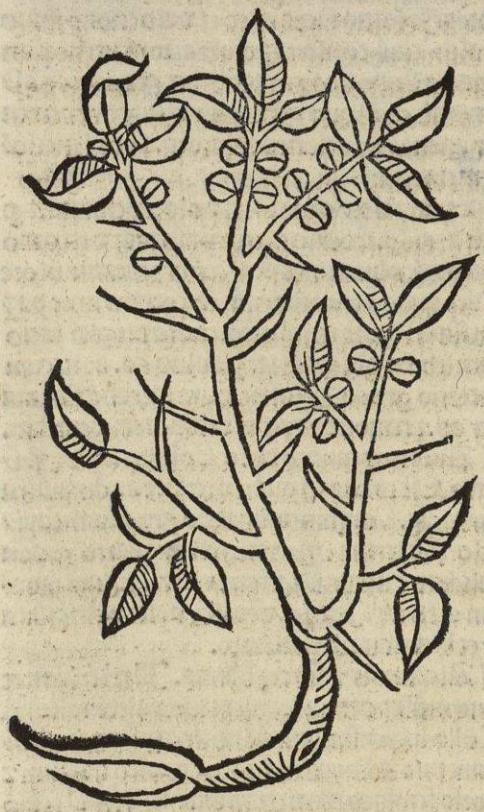
bor nascẽs in regiõib⁹ indie hz semẽ qđ simi or/
tu ẽ longũ simile fa scolis: z elõgat in forma sua
et est macro piper. z intra ipm sunt grana pua.
silia garguce: q qñ maturant fit piper. z ꝑ q ꝛ se
parat z fit sicut racem⁹ in quib⁹ sunt grana p/
ua. z sunt grana piperis. Et qñ colligit pfecte
maturũ ẽ piper nigrũ. hz qñ colligit ante matu
rationẽ est piper albũ. nã color ei⁹ est albꝰ. z nõ
recipit in colore suo nigredinẽ anteqũ maturat
et radix hui⁹ arboris ẽ similis costo. Eligendũ
ẽ aũt ex nigro qđ ẽ nouũ in q ẽ res similis furfu
ri graue z plenũ. Sz albũ meli⁹ ẽ illud qđ nõ ẽ
rugosuz albũ z graue z lõgũ ẽ eligẽdũ illud qđ
qñ frãgit apparet ẽ ensuz: hñs grana q sunt intra
ipm inuicẽ iũcta. z acutissaporis mordicãs lin/
guã cũ calefactiõe. Radix arboris hui⁹ vocat
falfanuẽ. z ẽ similis costo. deferẽt ad nos ex ter/
ra indic. ¶ Halie. vij. sim. far. ca. piperis fm trã
sla. nõ. Piperis radix costo maxime fm virtutẽ
similat. Fructꝰ vero ei⁹ qui q̃dãmodo germi/
nat ẽ piper lõguz. vñ z humidi⁹ existit maturo. si
gnũ aũt est humiditatis ei⁹ q facilit̃ cũ impo
nit perforat. z nõ cõfestim mordet: sz paulatim
incipit. pmanet vero multũ. qui vero q̃si matu/
rus fructꝰ albũ piper ẽ. acri⁹ q nigro. id cñ
q̃si sup assalũ est. vtraq aũt sufficiẽter calefaci
unt z siccãt. ¶ Halie. co li. z ca. fm transla. ara:
Sapor piperis ẽ acutꝰ. z illud qđ nõ maturuz
est. piper albũ ẽ. z ipm ẽ acuti⁹ nigro. z magꝭ pũ
gẽs lingũã. z ꝓ ẽ q nigrũ ꝓpterea q maturat.
accidit q nõ recipiat adustionẽ z desiccationẽ
fortẽ. q minuit acutas illa. que quidẽ remanz
in albo. Iste tñ due spẽs sunt desiccatiue z cale
factiue fortiter. z fructꝰ quidẽ eius qñ incipit es
se est piper lõguz. z ꝓpter ꝓ accidit q piper lõgũ
est humidi⁹ alio pipere. Et signũ sup ꝓ q quã/
do elõgat tps sup ipm corrodit z pforat etiam
qñ terit nõ inuenit tritor in principio suc cõtriti
onis pũctionẽ multã. z qñ icipit mordicare. nõ
apparet mordicatio ei⁹ multa aſ q̃ gustet. dein
de remanet mordicatio ei⁹ qpe nõ paruo. sz pi/
per albũ ẽ meli⁹ stõacho alijs duab⁹ specibus

Operationes.

A ¶ Sera. Radix piperis cõfert colice z dolori/
bus frigidis. Est ca. z sic. est bona colice. z vẽto
sitatib⁹ z alijs doloribꝰ fri. z ẽ similis costo fm
virtutẽ. z piper nigrũ acuti⁹ est albo. z albũ ẽ de
bili⁹ eo. z virt⁹ piperis ẽ calefactiua: attractiua
cibi. z puocatiua vrine: resolutiua z abstersiua
obscuritatis visus. ¶ Et qñ sumit in potu aut
B fit inunctio cũ eo. aut miscet in aliq̃ vnguento.
cõfert rigoribus febriũ periodicaꝝ. et cõfert mor
sibus venenatis. et q pellit fetũ. z potissime si in
potu sumat vel assidue comedatur

¶ Et qñ fit nascale cũ eo post coitũ ꝓhibet im C
pregnationẽ. z hoc similiter facit assidue come/
stũ. Hã iter pstat genitale. z admi̇nistrat in lo/
hoc z syrupis q̃ sunt cõuenientes tussi z dolori/
bus pectoris. z fit linitio cũ eo z melle. z confert
squinãtie ¶ Et qñ sumit in potu maxie cũ gra D
nis lauri aut solijs ei⁹ ꝓfert tortionibꝰ vẽtris. et
qñ masticat cũ stafisagria z cum passulis facit
descẽdere flegma ex capite. z ipm sedat dolorez
z cõfortat virtutẽ digestiuã. z digredit in cõfec
tionib⁹ specieꝝ quib⁹ vtitur sani in cõdimẽtis
ciboꝝ ad puocãdũ appetitũ. ¶ Et qñ miscet cũ E
pice resoluit scrofulas. Et qñ miscet cũ nitro ab
stergit morfeã. z nõ ẽ radix piperis zinziber. sicut
putauerũt q̃dã. immo radix ei⁹ ẽ similis costo.
que quidẽ calefacit z mordicat linguã. z attra/
hit humiditatẽ ad os. qñ miscet cũ accto. Et li/
nimentũ cuz eo resoluit apostemata splenis. z
si sumit facit idẽ. ¶ Et idẽ auc. Aben mesuay. F
Proprietas piperis est q̃ prohibet impregnati
onem. z maxime qñ sumit post coitũ. z prohibz
tortiones z vẽtositates que fiũt in stomacho z
intestinis. z exiccat flegma viscosuz qđ aggre/
gatur in pectore z pulmone z intestinis: z dige
rit cibum. z nocet febricitantib⁹. ¶ Et si q̃s vtit G
multũ pipere puocat vrinã. Et si vtatur eo pa/
rum prouocat vẽtrẽ. Scamonea est cõtraria
in hoc. z facit hominẽ macrefieri. z desiccat sper
ma. Et in pipere albo cũ acuitate sua est humi
ditas q̃ auget in spermate. et mundificat epar
ventrẽ et pulmonẽ z stomachũ. et cõfert morsi/
bus venenosis. z calefacit neruos et musculos
et plus omni alia re. ¶ Paulus ca. de pipere. H
Piper est calidũ in quarto gradu. siccum in se/
cũdo. Ubi sciendũ ne aliq̃ erroris materia re/
plean̄tur. ꝓpterea q in presentiarum litterã. Serapi
on z Dyasco. videnꝫ cũ Halieno nõ modicũ di
screpare dicẽtes q piper nigrum acuti⁹ ẽ albo
¶ Halienus vero ait. q piper albũ acutius est I
nigro. z ꝓpterea sicut ex verbis Dyascoridis be
ne intuẽtib⁹ et aperte est manifestum q piper al
bum est duplicis generis: ¶ Est quod dã piper K
album. qđ fit quãdo grana minuta que fuerũt
in pipere lõgo incipiũt ingrossari. z vnuz ab al
tero incipit separari. sed nõ factus est botr⁹ vel
racemus. ¶ Est aliud piper album qđ fit cũ il/ L
la grana que fuerunt in predicto pipere albo
fm debitã quãtitatẽ z fuerint aucta. et intra se
tota liter separata. sicut que sunt posita in quo/
dam botro vel racemo. z sunt ꝓpinq̃ maturita/
ti. Primũ vero piper albũ cñ sapit adhuc na/
turã piperis lõgi. q vicinat participat adhuc
de eius humiditate. cuiꝰ gratia nõ est multum
acutum. Piper aliud album de quo diximus.
quod est in medio inter maturitatem z primi

cipium generationis est satis acutuz. quare cuz
remoueatur et elongatur a piperelongo non
participat humiditatem eius: et est acutius se
ipso cum venit ad maturitatem: propter quaz
amittit de eius acuitate.
D ¶ Et hocidem videmus in fructibz acetosis q̃
sunt in medio tempore acetosiores. hocetiam
in seminibz est videndum: scilicet. Feniculis: si-
napibz. et ceteris. q̃ sunt acutiores z calidiores
qui sunt in medio tempore: cũ qui sunt in extre-
mo. Sic ergo ad ꝓpositum piger nigrum acu-
rius est albo: scilicet albo quod est in principio
generationis. quia non habet multam acuita
tem propter humiditatem quaz participat: vt
dictum est. hunc respectum habuit Serapiõ
et Dyascorides.
A ¶ Sciendũ insup q̃ in maiori quantitate in-
ueniretur de pipere albo: nisi quia inficitur
propter ignem. sed illud quod non contamina
tur ab igne remanet albuz z non rugosum: qõ
non potest esse nisi modice quantitatis: quia
modicum est illud quod ab igne impressionem
non recipit.

Capitulum.cccl̃x.

Piper nigruz latine. arabice babelzelim
vel grana ezelem.

Operationes.

¶ Serapion li. aggre. ca. habezelim id est gra A
num zelim: et est piper ethyopium vel nigroz
et est granum pingue in magnitudine ciceris:
et est citrinum exterius: album interius. et ha-
bet saporem bonuz. defertur ex terra barbarie
¶ Et illud quod nominatur in barbaria cro- B
in: est simile faseolis in forma sua. nisi quia gra
na eius et cortex eius sunt minora faseolis. ha-
bent nigrum colorem et acutum saporem sicut
piper. et defertur similiter a terris nigrorum. et
sunt calida in tertio gradu. humida in primo.
¶ Et confert dolori dentium. C
¶ Auget enim in spermate. D
¶ Et faciunt bonum odorem oris E

Capitulum.cccxl̃j.

Piperelle latine. grece haerma. arabice
haerinia. Serapion lib. aggregatoz
ca. haerinia: id est piperella. z est figura
sicut piperis minoris figura: nisi quia est in co-
lore suo citrina.

Operationes.

¶ Serapion. In ea due sunt virtutes contra A
rie: sicut frigiditas et caliditas. ¶ Et idẽ aucto B
ritate Aben mesuay. Haerina est granum par
uum minus pipere. et est in eo citrinitas pauca
et est odoriferũ: cuius odor est sicut odor ligni
aloes. est calidũ et humidum. z in eo est abster

sio parua. ¶ Idem prouocat vrinam multaz fetidā quando coquitur in vino z bibitur illud vinum

¶ Et aufert propter fetorem aſcellorum et fetorem totius corporis. Et operatio in hoc ē tota sua substantia. z quando coquitur radix z bibitur: cōfert sicut piper nigrum.

peli tre

Capitulum.cclxiij.

Piretrum latine. grece dentanos. arabice ꝙ achiraraba. siue achararachararaba. Serapion libro aggre. ca. Achiraraba. auctoritate Dyasco. Achiraraba. id ē piretrum. et est planta cuius folia sunt similia folijs dauci agrestis aut maratri. z stipites similiter sicut stipites illius. z super stipitem ē corona similis corone aneti. z habet radicem in grossitudine digiti.

¶ Auicenna libro secundo capitulo de piretro. Piretrum plurimū quod de hac plāta administratur est radix eius. melius est illud qō est acutum: mordicatiuum lingue. z magnitudo eius est ſm quantitatem digiti

Operationes

¶ Dyaſcorides. Pungit linguam quando gustatur punctione forti z attrahit flegma. z ideo quando coquitur cū aceto z fit colutio oris cōfert dolori dentiū. Et quādo masticat attrahit flegma. ¶ Et quādo teritur z miſcet cū oleo et inungitur prouocat ſudorem. z cōfert membris ſuper que vincit frigus: z conſeruat corpus a nimio frigore aeris ne noceat ei. z amiſſione ſēſus z motus: z est eius inuamentum magnū in homine. et cōfert paraliſi z rigoribus febrium.

¶ Galienus viij. ſimplicium farmacorum capitulo ō piretro plurimum quod de eo administratur est radix eius. z proprietas virtutis eiꝰ ē proprietas adurens. z pungit linguam quādo gustatur punctione forti: et attrahit flegma.

¶ Et ſedat dolorem dentium qui fit a frigiditate. z confert rigori febrium quādo fit iunctio cum eo diſſoluto in oleo ante aduentū paroxiſmi: z confert illi qui habet ſtupores in mēbris ante relaxationem. ¶ Auicenna. Piretruz q̄dam extimauerunt eſſe frigiduz. ſed non est. immo calidum z ſiccum in tertio gradu. extrahit flegma maſticatum. et virtus eius est adustiua Et prouocat ſudorē: cum ex eo cuz oleo abſtergendo inungitur corpus. ſi miſceatur cum oleo et abſtergendo inungatur ex eo prouocat ſudorez. Fricatio facta ex eo et decoctione ipius et oleo eius confert molificationi nervoꝝ antique: z ſtuporī eoꝝ. et prohibet generatiōe alcuzez ab eo in quo generatur alcuzez vehementer aperit opilationes colatorij. z conſtrictionem narium.

¶ Et eius decoctio cōfert dolori dentium. z p prie frigido. Et eius acetū confirmat dētes motoſi decoquatur cum aceto et teneatur in ore

¶ Et quādo fricatur cum eo corpus ante paroxiſmū rigoris cum oleo: confert rigori facto cum febre z abſq; febre. Paulus ca. ē z ſiccum in tertio gradu Maſticatum attrahit flegma per os. z remouet dolorē z ſtuporem dentium.

¶ Auerrois quinto libro Colliget. ca. de Piretro. Est calida in quarto: et de ea administratur radix. Conſtantinus libro graduum capitulo Piretrum. Piretruz est in quarto gradu calidum z ſiccum. Linguā vrit. z flegma nimium attrahit. Ideoq; dentibꝰ valet de frigiditate et humiditate dolentibꝰ.

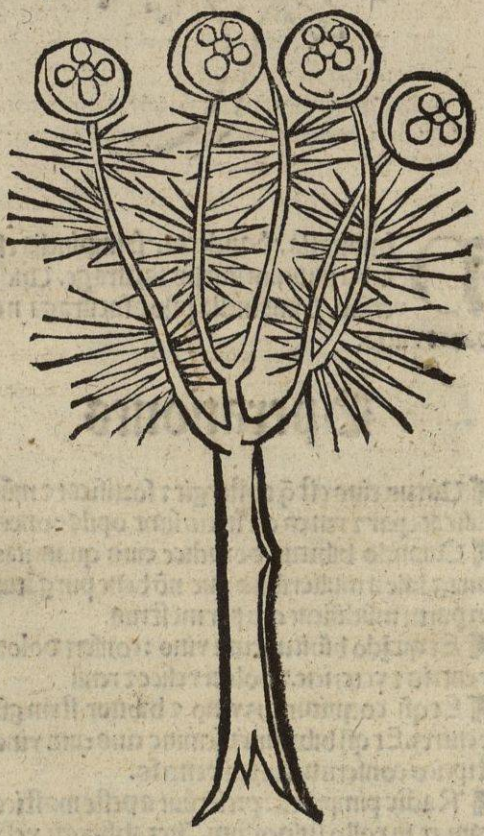
¶ Alexander z Stephanus. Illud tritum et cum melle potatum: epilenticis valere teſtanꝰ. Collo ſuſpenſum aut naribus applicatum ſubuenit infantibꝰ epilenticis. Cum oleo mixtum z dorſo femineo inunctum ante rigoris acceſſionem venire prohibet eam.

¶ Valet etiam paraliticis ac nervoꝝ molliciei de frigiditate z humiditate totiꝰ corporis. Deniq; in corpore toto ex eorum peruncto prouocatur ſudor.

¶ Platearius. Piretrũ est satis cõis herba in tertio gradu calida ꝛ sicca. Radix eius in medicinis ponit. que in hyeme colligitur. ac per annos quinq; seruatur. Piretrũ debet eligi continuum ꝛ nõ perforatũ saporez habens acutum. et cum frangitur nõ pulueriſat. Acumen eius nõ statim ꝓcipitur: ſed debet aliquantuluz masticari ꝛ in ore teneri. Quo cõtingit propter eiꝰ leuitatẽ: vel substantie soliditate. Virtutẽ habz dissoluendi: consumendi ꝛ attrahendi

¶ Bargarisma factũ ex vino dulci decoctiõis eius. cerebrũ a supfluitate flegmatica mundificat. ꝛ humores vite consumit.

¶ Inter dentes masticatũ doloreꝫ tollit dentiuz: et stomachi reumatismũ. Masticatũ quo q; lingue paralisim soluit. Contritũ in vino et oleo decoctuz ꝛ ad loca paralitica ꝛ podagrica cathaplasmatuz valde proficit.

Capitulum.cccl.xiij.

Pinus latine. grece Calida riſchochia vel azet. Arabice cinobar. Serapi. li. aggregatoris. c. Cinobar. id est pinꝰ arboz. Et est masculus et femina. Masculus nominatur azet vel cinobar: ꝛ non facit fructũ magnum: ſed de ſudore extrahitur pix: vt patz in littera pix. et ibidem inuenies eius virtutem ꝛ cuz ligno fit lumen. ꝛ est illud quod vocatur teda vel zappinus. Et femina ẽ illa que facit fructum magnum. ꝛ de ea est magna et parua.

¶ Et idem auctoritate Halieni. Minoz est in sapore sicut sapoz maioris. ꝛ est in ea aliquã tulum amaritudinis ꝛ acuitatis. ꝛ virtus eius est calida cum acuitate.

¶ Et idem auct. Aben Mesuay. Magne ex pinnis sunt calide in secundo gradu: sicce in primo. Que cũ bibunt cũ rob mũdificãt humores grossos ꝛ viſcoſos qui sunt in renib; ꝛ vesica.

¶ Et idem auctoritate Dyascoridis. Calidaris vel calicaris est fructus pinus maioz: ꝛ nominatur cochia.

Operationes.

¶ Serapion. Pinus maioz cõfert sanici in pectore: ꝛ omnibus quib; cõuenit educi saniem a pectore. ꝛ facit expuere sanguinẽ. ꝛ quãdo infũditur in aqua: recedit acuitas ꝛ punctio q̃ sunt in eo: ꝛ elõgatur a mordicatione. Et tunc ẽ cõglutinatiu9. ꝛ medius inter qualitatẽ calidaz et frigidam: ꝛ inter substantiã aqueam ꝛ terreã et substantia aquea in eo est pauca. sed fructus quãtum ad nutrimẽtum est dure digestionis: et nutrit corpus nutrimento forti.

¶ Idem aucto. Dyascoridis. Quando comeditur ꝛ bibit cuz semine cucumeris ꝛ rob prouocat vrinã. ꝛ cõfert ardori renum ꝛ vesice. Et qñ bibitur cum succo portulace: ſedat mordicatõnem stomachi: et reddit debilib; fortitudinem confert destructioni humiditatis.

¶ Et quãdo accipit ex fructu pini sicut recẽs et teritur ꝛ coquitur cum rob. ꝛ accipiũtur de ipſius decoctione. ʒ. iiij. qualibet die confert tuſſi antique ꝛ vlceri; pulmonis:

¶ Idez auctoritate Halieni. Minoz ex eis nominatur calidaris. Virtus eius est calida ꝛ abstergit. sapoz est ſtipticus: amarus: acutus: et confert sputo veniẽti a pectore ꝛ pulmone. ꝛ est ſtiptica. et confert tuſſi ꝛ doloriby pectoris. qñ sumitur sola aut cũ melle. ¶ Et idem auctoritate Aben mesuay. Magne ex pinis sunt calide in secundo gradu: sicce in primo. Que quãdo bibunt cum rob: mũdificant groſſos humores ꝛ viſcoſos q̃ sunt in renib; ꝛ vesica: ꝛ confert sanici eorum ꝛ lapidi. Resina eius desiccat ꝛ cale facit: et est dyaforetica. Pro qua lege capitulũ resina. ¶ Et idem auctoritate Halieni. Corteꝫ et folia pini que est minoris. que est nominata calidaris. habent in se virtutem ſtipticam. que curat tenasmonem quando apponitur ſicut emplastrum. ꝛ non est medicamen melius in hoc. et quando bibitur ſtringit ventrem. ꝛ cõferens cõbuſtioni aque bulientis. et ſumi

liter cortex illius speciei que dicit cochia. et est
masculus cōsimilis in virtute: nisi quia virtus
est ei debilior ꝑ tute illius. ꝛ folia istarū arborū
que quia sunt magis humida cortice iparum:
habent in se virtutē qua incarnant percussione

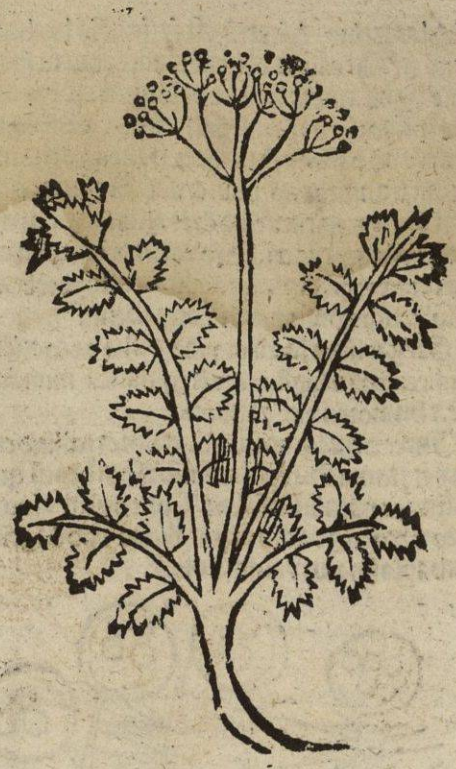
B ¶ Sed pini magne. Virtus foliorꝫ. ꝛ corticis
est fortis in oībus istis. ꝛ fumus qui eleuatur
a ligno pini confert multum fluxui pilorū pal-
pebrarum: et corruptioni lachrimarum. ꝛ cur-
sui lachrimarum ab eo.

H ¶ Cortex arboris pini minoris et cortex cochie
et est actiones sunt stiptice ꝛ cōferunt panēti-
bus tenasmonem quando teritur ꝛ puluerisat
supra locum. ꝛ quando de ipsis miscetur cuz li-
targiro ꝛ puluere olibani confert vlceribꝫ que
apparent in corpore ꝛ cōbustionibus signis. et
quando conficitur cuz cera dissoluta cuz oleo
mirtino. consolidat vlcera que dicuntur formi
ce ne augeantur in corpore. ꝛ fit cum eo fumigi
um matrici: ꝛ expellit fetum mortuum et secun-
dinam. Et quando bibitur stringit ventrem. et
mouet vrinam.

I ¶ Halienus. vij. simplicium farmacorum capi-
tulo de pinea. sm trālationem grecam. Comi
fructus. id est pinea quam scrobiliam nominat
tota quidem viridis. habet quid amaritudinis
ꝛ acredinis. ꝛ propterea quidem empicis ꝛ ali
is quicūꝫ indigent ea que sm pulmonez ex to
race faciliter extussire et expurgare idonea est.
esibilis vero fructus eius. Est quidem cibus
difficile digestibilis et fortis. est autem vt far-
macum: et ad leniendum asperitates idoneuz
et maxime quando in aqua infusus: dispose
rit in eo totam quantam habet acredinez. Re
liquum enim omne immordicatissimū fit in me
dio enim calidum ꝛ frigidum equaliter consi-
stens ex aquosa et terrestri substantia habet
c[illegible]sim: acetosa autem minime participat.

K ¶ Et idem in libro de cibis capitulo de pinea
Magne ex eius euchimie ꝛ grosse chimi gene
ratiue. Et ideo nutriunt corpus nutrimento
forti. non tamen bene digestibili.

L ¶ Auicenna libro. ij. ca. de pino. Virtus cor-
ticis maioris fortior est. Et cortex eius que no
minatur sufine est debilior. In cortice eius ē sti
pticitas plurima. et vermis qui existit in ipsa ē
in virtute cantaridis. Cortex eius confert vlce-
ribus cordicalibus. et in ipso est virtus conso-
lidatiua. et in cortice ipsius ē de stipticitate qō
perueniat ad hoc vt sanet abrasionem quando
super ea ponitur vt emplastrum.

PImpinella. Pandecta. Pimpinella est
herba multum similis saxifrage. Unde
versus. Pimpinella pilos saxifraga nō
habet vllos.

Operationes

A ¶ Virtus eius est q̄ abstergit ꝛ fortificat ꝛ mū-
dificat ꝑ ꝛ renes q̄n in eis sunt opilationes.

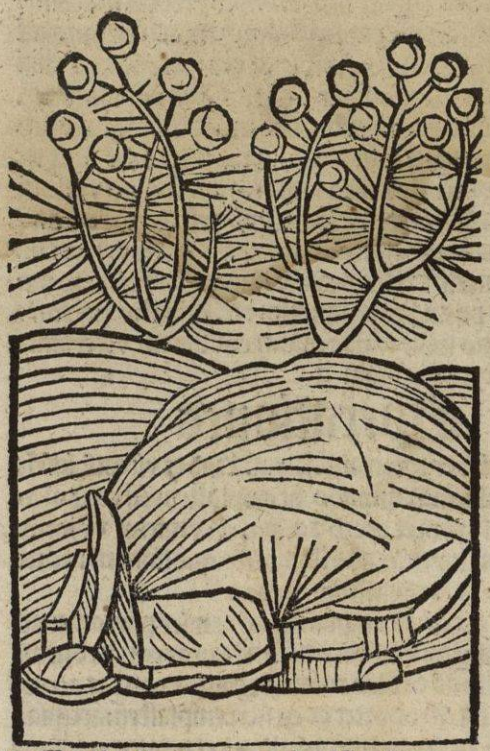
B ¶ Quando bibitur de radice eius quantitas
amigdale a mulieribus que nō bene purgātur
in partu mūdificat eas per mēstrua.

C ¶ Et quādo bibitur cum vino: confert dolori
ventris ꝛ yctericie. ꝛ dolori vesice ꝛ renū

D ¶ Et q̄n coquitur cuz vino ꝛ bibitur stringit
ventrez. Et q̄n bibitur ex semine eius cum vino
stiptico conferunt fluxui ventris.

E ¶ Radix pimpinelle preseruat a peste masticā
tam. et in collo suspensum. Itez abstergit vesti
gia nigra in cute. Confert podagre.

F ¶ Radix pimpinelle masticata longo tempo-
re apparet in ea acumen cum pauca amaritudi
ne et cum acredine. propterea igitur diuretica
et vrinarum prouocatiua.

Peridemon. Pan. Peridemõ grece velli ceos vel exacanton. arabice grimath. latine Capitolium. i. mater siluaruz

Operationes

A ¶ Dyas. ca. licios vel excanton so. sunt busso similia atq; spinosa. grana eiꝰ virida. z cũ matu rauerint cerasis silia. Nascit in siluosis locꝭ cu ius so. et grana z radix in vnũ cõtundũtur. et cum aqua dulci coquũtur vsq; ad grossitudi nem Mec aq̃ ẽ deliccatiue virtutis: z ex cõrari is ꝯposita. qz ꝭz ẽ extenuatoria. digestoria ca. et fri. stiptica bñs vini: z ideo diaforesim facit

B ¶ Facit autẽ ad herpetas: z ad vlcera epatis et ad parotidas. z putrida vlcera ex succo fructus eius fit licium. pro quo lege ca. licium superius de. l. cclxv.

Capitulum. cccl xvj

Dinaria latine. grece scalones. arabice Haixoff. Sera. li. ag. ca. Haixoff ẽ ex speciebꝰ pinearum. so. eius sunt similia cameleonte albe: nisi quia sunt nigriora. et ha bet virgam longã folijs plenã. z super ipsum ẽ capitellũ spinosuz: z hz radicẽ nigrã z grossam et est qꝺ de ipsa plãta administratur. Hal. Vir tus eius ẽ q̃ calefacit in. ij. gradu in vltimo eiꝰ z in principio scõi: z desiccat in. ij. Planta illa comeditur recens sicut sparagus.

Operationes

¶ Halsen. Prouocat vrinam multam fetidam quãdo coquit in vino z bibit illud vinum A

¶ Et quãdo coquit radix z bibit. aufert fetorẽ asellarũ et fetorẽ totius corporis. B

zazagatona

Capitulum.cclxvij.

Psillū latine.grece piperſillū. arabice bazarachona vel beſtercaton. Sera. libro ag.ca. Bazarachona auc. Dyaſc. Bazarachona :id eſt pſillū:eſt herba hñs folia pilosa.virgas hñs longas mēſura vnius palmi tota herba pilosa. Et exitus ramuloꝝ eoꝝ eſt a medio virge.z ſunt in ipo capitella duo vel tria rotunda.in qbꝫ eſt semē ſimile pulicibꝫ nigrū z durū.z eſt illud qđ ex eo adminiſtratur. Ba lic.viij.ſim.far.circa finem ca.de pſillio ſm trāſlationē grecā. Pſillū semē eius maxīe vtile ē ex ſcdo gradu infrigidantiū:ex cōplexione vero q̄ eſt ſm ſiccationē z humectationē mediū ē quod dā z moderatū. Dyaſ.ſm tranſla.grecā.ca.de pſillio. Pipſillū aūt quinofolion quē ſiculi dicunt criſtallū.aut ſquinnomella:folia hz carno poclion ſilia et aſpera. Virgā hz duobꝫ palmis longā cuius frutex piloſus ſpinoſa ē. coma eius a medietate incipit virge.in qua capitella duo vel tria ſunt conſtricta.in quibꝫ ſemen ē pulicibus ſile nigrū z durū.naſcit in cāpis. Auicē.li.ij.ca.de pſillio. Pſillū quidē ē duoꝝ modoꝝ hyemale et eſtiuū.z potio cuiuſlibet eoꝝ ſit pōdus.ij.z.melius ē illud qđ ē magis groſſum.qđ ſubmergit in aqua fri.eſt et hu.in.ij.grāđ. Pli. ca.de pſillio. Pſillū herba ē ſilis ambze: hz ſemina ſicut ſemina lini ſed minora z ſubnigra q̄ ſi tendentia ad purpureitatē.quoꝝ ſemē ē melius qđ ſubmergit in aqua .dicta eſt herba ſic. eo q̄ ſemen ſimile pulici habeat:et ideo iſta herba ſic dicitur infra a quibuſdam pulicaris: eo q̄ ſemen factū eſt ad ſimilitudinē pulicis.vnde pſillos.i.pulex. Johā. meſ.ca.de pſillio. Pſillium eſt de alteratiuis cōplexionē et ſolutiones facientibꝫ.z eius ſolutio fit ꝓprie lambificando. Eius aūt aliud eſt albū.aliud ſubnigrū.aliud ad purpureitatē declinās. Melius ē qđ ē completum et groſſum.et eſt grauius z ſubmergit in aqua.cōpoſitū ex duabus ſubſtantijs que ſeparari poſſunt:inter quas eſt cortex ſeparans Eſt em̄ duplex in eo ſubſtātia:ſcz Medullarꝫ. et in ea ſubſtantia expanſa ſupra corticem ipſius.ſubſtantia autem interior medullaris ca.eſt et ſic.in.iij.gradu.et eſt acuta vehemēter.inciſiua:rubificatiua et vlceratiua:et eſt de genere veneni. Subſtantia autem eius exterior ſup corticem eſt ex multum infrigidantibꝫ. Et dixit Ruffus. Eſt fri.et hu.in.ij.gradu:et exceſſit Et dixit Dyaſco. Eſt in ſecundo.et eſt verius. Inquit em̄ hypocras in epidemijs. Non enim eleuatur res frigida iuncta cum humida ſupra ſcām gradū. Et dixit Halienus. Humida res non tranſgreditur metā vſqꝫ ad quam poteſt extendi regimē hominis:propter qđ inuenimꝰ humidū eſſe cauſaz doloruz inquantū humidū ſed inquantū poteſt eſſe cum materia:que quātitate ſua mouetur ad ſolutionē cōtinuitatis. Quod ex eo conquaſſatum eſt cum aqua fontium frigida.z fit muſcilaginoſuz et bibit ſicut eſt et ꝓprie cum oleo violaruz aut ſyrupo violarū ſoluit ventrez.quod aūt ex eo frixuz eſt et conquaſſatur cum oleo roſaz:eſt medicina fluxus ventris z diſſinterie. Contrituz autez nullo modo potui propinandum eſt. occultat em̄ contritio ſubſtantiaz eius.medullarem vlceratiuā et excoriatiuam

Operationes

¶ Serapion auc. Dyaſ. Habet virtutē infrigidatiuaz quando fit emplaſtruz cū eo et oleo roſarum et aceto z aqua. et conuenit doloribꝫ iuncturaꝝ.et apoſtematibꝫ que fiunt in radice auris et cōcuſſioni neruoꝝ A

¶ Et q̄n fit emplaſtrū ad ramicē pueroꝝ.et ad eminētiā vmbilici infantū:curat eos.z cōuenit ad ſodā cū oleo roſaruz z pauca aqua et aceto. B

¶ Et q̄n oportet ex eo fieri emplaſtrū:accipiatur de eo quantitas aliqua et teratur et infundatur in aqua.et q̄n inſpiſſata fuerit: aqua ipa non extendatur:z fiat emplaſtrū:q̄n ipm infrigidat infrigidatione forti : et ſtringit et aufert lacrimas oculoꝝ.et conuenit obtalmie calide z doloꝛi capitis quādo infunditur in aqua lini ta penna.fronti apponitur.z q̄n aqua eius bibitur cum zuccaro :extinguit feruoꝛē acutaruz febꝛium et ſitim:et ſoluit ventrem. E

¶ Et idem auctoꝛitate Aben meſuay. Sedat doloꝛes pūgitiuos ventris.z lenit aſperitatem vlceruz z inteſtinoꝝ.z abſcindit tenaſmon.z cōuenit doloꝛi capitis qui fit a caliditate.z ſuccꝰ foliorum eius eſt ex medicinis laxatiuis ꝓpter frigiditatez z humiditatē que ſunt in eo. et cura nocumēti eiꝰ ē cū medicinis ca.z ſic. D

¶ Et idē auc. Habix ſemē pſillij eſt ſicut coriandrū humidū.q̄n datur ex eo paꝛ.ſedat inflationem colere:z ebulitionē ſanguinis ca.aduſtionem ſe.caliday acutarū. Et ſi datur in potu de muſcilla gine eiꝰ cōuenit habētibꝫ birſen:z ſedat ſitim eoꝝ magnā:z laxat quidē ventrez E

¶ Et ſi datur in potu crudum et aſſatum ſtringit ventrem:ſimiliter etiam faciunt ſemina lini et ſemina marrubium.z grana mirti: eſt ſemen portulace:z ſemen ozimi.laxant enim cruda et ſtringunt aſſata. Et quantitas eius que datur de pſillio eſt.z.ij.infuſo in aqua donec egrediat muſcillago eius:et bibatur cum zuccaro albo aūt cum iulep. ¶ Et folia pſillij quando emplaſtrantur ſuper apoſtemata in principio F

aperitionis coꝫ refrigerant ea. et si potetur ex eo parum: cõuenit egritudinibꝫ que fiunt a sanguine. ꝛ nimis ex eo acceptũ inducit syncopiz in ore stomachi: et fortasse occidit: quoniam nimium ex eo est venenum.

D ¶ Et cura eius eo qꝫ datur in potu mel bullitũ cum aqua calida et aq̃ aneti sicci. Johã. mes. Psilliũ cõquassatũ cum aqua fri. sicut diximus solutiõe educit colerã. ꝛ cõuenit fe. multe inflãmationis et siti vehemẽte ea. et sedat inflammatioñ spiritaliũ: et lenit pectus.

J ¶ Et conquassatũ sicut diximus cõuenit fluxui colerico et dissinterie: ꝛ fluxui mẽstruali. ꝛ p prie post potũ scamonee et medicinarum acutarum. Dosis eiꝰ a ʒ.i. vsqꝫ ad tres. timeat autẽ ipm habens debilitatem viscerũ.

K ¶ Auicenna Qõ ex eo frixũ ꝛ involutũ in oleo rosarum: stipticũ ẽ ꝛ sedat dolorẽ more emplastri suppositũ cũ aceto. Administrat etiã conquassatũ cum aceto super apostemata calida: ꝛ formicã ꝛ herisipilam. ꝛ ppie que sunt sub aure et sup flegmatica: fit ex eo emplastruz tensioni neruorum: ꝛ ipsorum spasmo ꝛ podagre. ꝛ doloribꝫ iuncturaꝝ ca. cum aceto ꝛ oleo rosarum cõuenit siti vehemẽti colerice. eiꝰqõ ex eo frixũ est pondus. ℥. ʒ. ꝛ involutum in oleo rosarũ strigit et conuenit dissinterie: ꝛ ppie infantiũ: ꝛ qõ ex ipso muscillaginosum est. ꝛ ipa muscillago ipsius cum oleo violarum soluunt. si bibatur ꝛ tunc sedabit inflammationem febrium acutaꝝ

Capitulum. cclxviij.

Polegium. Dyascorides. Polegiũ omnibꝫ est notũ Huius virtus termantica est. Ex herbario. Polegiũ masculus est et femina. Masculus florẽ habet albũ. Femina rubeum vtrũqꝫ. ¶ Platearius. Poleum calidũ est ꝛ siccũ in tertio gradu: cuius virtus cõsistit i folco et in flore. Tempore florum colligitur: et per annum seruatur.

Operationes.

A ¶ Dyasco. Polegiũ calefacit nimis ꝛ extenuat de torace et pulmone pingues ꝛ viscosos humores facile ex spuere facit. Nauseam ꝛ morsum stomachi cum pusca bibitum separat nigram coleram per ventrem deponit. cum vino bibitum morsibꝫ venenatis occurit.

B ¶ Siccum ꝛ combustum gingiuas cõfirmat cum polenta adhibitum omnibus tumoribꝫ vtile est. Solum impositum medetur podagricꝰ.

E ¶ Cerotis mixtum papulas limpidat. Splenericis impositum cum sale prauos humores exurit. In balneis infricatuz pruriginem tollit

Fomento tumores stericos mitigat: Odoreiꝫ nauseam prohibet

¶ Tussientibꝫ prodest. ꝛ ẽ diureticũ valde. Huius genera duo sunt. scilicet masculus qui florẽ generat album. ꝛ femina purpureuz. D

¶ Platearius. Polegiuz valet contra frigidũ reuma. Vinuz decoctionis eius cõtra frigidaz tussim ex glutinoso vel aq̃so humore. cõtra doloꝛem stomachi ex frigiditate et ventositate E

¶ Ex herbario. Si infans in vtero mortuus fuerit. huius tres rami recentes triti: et in vino veteri potati mire sanant. Valet ꝛ ad vesicę vl̃ calculi ꝛ ad cordis pectoris: stomachi: toracis ve doloꝛem F

¶ Plinius libro decimo. Magna est cum mẽta societas ad recreãdos animo defectos. Ad oris vlcerationis ꝛ ad tussim efficax habetur G

¶ Flos recentis incensus pulices odoꝛe necat. Ad hyemem cum sale est vtile. Estate caloꝛes sedat. H

¶ Macer. Feruida pulegiũ vis siccaqꝫ dicitur esse. Tertius a medico datus est gradus huici vtroqꝫ. Sepius hanc herbam si pregnans sumpta repente. Hoc qꝫ modo tardas hec extrahit herba secundas. I

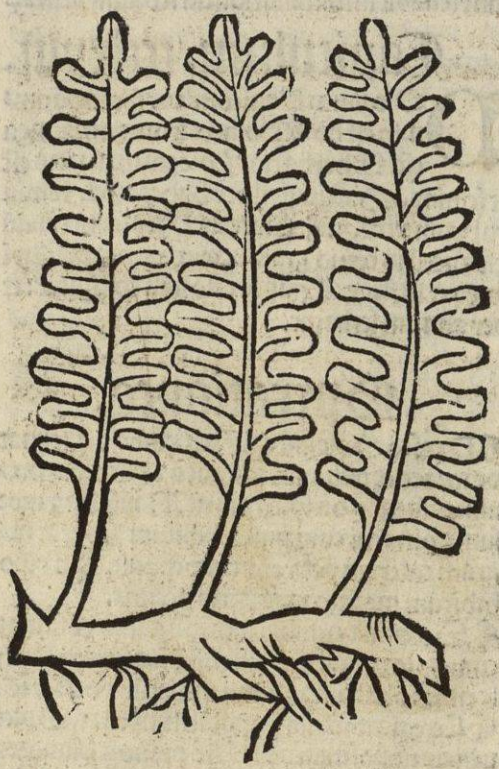
Capitulum.cccl xix.

POpulus arbor pãdecta. Populus arbor duas habz spẽs. vñ Dyas. duo facit capitula. Unũ sic incipit. Populꝰ q̃z leuce dicũt. ꝛc. Aliud sic Agirios. i. Populus arbor quaz alij leuce vocãt. ꝛc. in fine ca. Aliq̃ inquit perhibẽt arboris eius lacrimũ in ozidanum distillatum succinum facere. i. karabe ꝛc. Auicen. similiter facit duo capla. Unũ qđ incipit haur romanũ volẽs dicere agiros: vt Dyas co. dicit. Aliud akirosa. Plinius tria genera populi facit. alba. nigra. et que limbica vocat minima folia nigerrima alba folio bicolor supne candicãs: anteriori parte viridi hinc. nigra. q̃ inuenta circinate rotunditatis. so. sunt vetusti ora in angulos exeunte econtrario edere anguloſa rotundantur Isiõ. Populꝰ dicta est: eo q̃ ex eius calce multitudo nascatur. Cuius genꝰ duplex. Nam altera est alba. altera nigra. Alba populus dicta est: quia so. eius vna parte sunt alba. altera viridia Est ꝑ bicolor bñs q̃si noctis et diei notas. Generat etiã resinã: q̃ electrũ noiatur circa ozidanũ fluuiũ. vel vt alij memorant i finibus syrie. Ambro. Bicolor est ꝓpls arbor vicz coronis vmbrosa victricibus. Plinius li. q. Mõtes amat ꝓpls sicut et buxus. nec nisi in aq̃sis puenit ꝓpls. sicut nec salix nec alnus. Unitas ꝑo folioꝝ cuiusq̃ ꝑmanet in suo gñe. ꝑte q̃ populo ꝛ edere. Tria sunt populi gña: vtq̃ alba ꝛ nigra ꝛ q̃ limbica appellat minima folio ac nigerrima fungisq̃ enascentibus. Hec etiam mens est Auicenne et alioꝝ autorũ.

Operationes

¶ Dyas. Populus arbor calefacit ꝛ humectat mediocriter. Huius cortex bibita illibia dicis medetur. et stranguriis subuenit. Multi etiã dicũt q̃ eadẽ bibita cũ rene vel vrina burdonis gñare nõ ꝑmittit. ¶ Eius folia bibita post purgationẽ mẽstruoꝝ simili mõ cõceptũ nõ admittunt. Succus folioꝝ eius doloribus auriũ subuenit. ¶ Succus seminis eius melle mixtus caligines oculoꝝ detergit. Itẽ folia cũ aceto cathaplasmata podagricis medent. ¶ Semen vero cuz aceto bibitũ epilẽticos curat. Resina eius virtute calidior est. et malignãtibus vtiliter miscet. Aliqui etiã perhibent huius arboris lacrimũ rodanũ distillatũ et coagulatũ succinũ facere. quod tritum ac bibitum solutiones vẽtris constringit ꝛ stomachum reficit Ac fluorem sanguinis reprimit.

¶ Constantinus. Populus calida est et sicca in primo gradu. aliquantulum habens ponticitatis. Coleram rubeam purgat. Prodest eis q̃ dolorem habent in capite. aut apostema vel ydropisim. constipatos etiam ventres purgat

Capitulum cclxx.

Polipodiū latine.grece dipteris. arabi. bisbeyg. vel biste vel filicica. Serapionis.ag.ca.bisbeyg auct. Dyas. Bisbeyg. idest Polipodiū est plāta nascēs in rupib; z in saxis z in muris humidis antiquis z sup stipites. z iuxta radices antiquaz arborum maxime quercus. cuius lōgitudo est vnius palmi. z ē similis herbe decē baracos. z sup ipm sunt pili. z est alta. sz nō ē exaltatio eius subtilis sicut baracos. et hz radices sup quas sunt pili a qua egrediūtur rami. z radix ē similis animali quattuordecim pedū. qō nominat scolaca. i. scolopendria et grossitudo eius est sicut digitus. z color eius interius est viridis ad albedinē declinis z dulcis saporis. z est illa q̄ cedit in vsum medicine. Dyas. ca. de polipodio. Polipodium nascitur in parietib; humectis z circa radices arborum veteraz in quercub;. Radices sunt illi aspere et illigate sicut polipus. grossitudinē digiti habentes. Rosa vero deintus viridis et subalbida apparet. Plinius ca. driopteris vel dipteris in arboribus nascit filici similis tenui foliorum sub dulciz incisura radice hirsuta. ꝛc. Hoc nomen videtur cōpositū ex dzio quod ē querc9. z pteris que est filix. driopteris scripsit Stephanus. z aliqui dicūt q; vocatur filix masculus. sz filicem femina inuenies superius de. f. in. ca. cc. Halie. viij. sim. far. capi. de polipodio. in sapore eius est dulcedo et stipticitas. Virtus eius ē que desiccat desiccatione fortī sine mordicatione. et est laxatiua. et habet vim putrefactiuam vnde et pilos nudat

Operationes

A ¶ Johānes mesue. ca. de polipodio. Polipodium est radix plante. cuius ortus est sup arbores et sup lapides. Et vocauit eā grecus filicez arboris. et illud q̄ nascit in lapidibus humiditatē habet superfluam indigestā faciēs ventositatē. subuersionez et nauseam. Verū melius ex eo est arboreum. z ppie quādo nascit super arborem portātē glandes. z est cū ppietatibus bonis. z proprie qō est grossum solidum z nodosum. z cuius color participat aliquid nigredis ac rubedinis. sed parū. z cuius confractum est sicut color fistici. et in quo est aliquid ex aromaticitate. aliud est in cui9 sapore est dulcedo cuz insipiditate derelinquens in gustu aliquid ex amaritudine vltimo. et quod ē recens

B ¶ Et idē auc. Dyas. ca. est in. ij. sic. in. ij. Et idē auc. Hali. ca. est et sic in secūdo resolutiuz humiditatum grossarū ac viscosarū. et exsiccatiuum. et abstersiuū z resolutiuū. et est ex maxime desiccantib; et extenuantib; corpus. z facit subuersionem z nauseā. z est eius operatio debilis et tarda. et tollitur ab eo nocumentū primum. administrando illud cuz aqua mellis. et aqua passularum et or.

¶ Et idē auc. Vumay coquit cū iure gallorum et gallinarū. et fit solutiuū bonū. z similiter cum aqua casei. z fit solutiuū cōueniēs. z auferunt ei nocumētū secundū. si admiscetur ei aliquid de confortantibus sicut sunt semina redolentia. et species sicut sunt daucus proprie et amsi. et semen feniculi zinziber et similia: decoctionē autem sufficientem sustinet C

¶ Serapion auc. Dyas. Habet virtutē soluentem. datur vero cocta cū iure gallinarū. et oleribus aut cū piscibus et cuz mulsa aut sicla aut similib; et melancoliā et flegma deponit. Lathaplasmatib; adhibita condilomata anisoluit. et q̄n desiccat et terit et dat in potu cū melli crato purgat flegma z melācoliam. et quando fit emplastrū cum eo confert attritionibus neruorum z scissuris digitorum z emorroidib;. D

¶ Et idē auc. Aben mesuay. Proprietas eius est purgare melancoliā. et flegma sine punctione et malicia. et melius ex eo est citrinum. cuius sapor vergit ad cōpunctionē et grossitudinem z dulcedinem. z grossitudo eius est sicut digitus. Et qui vult ipm sumere. decoquat in aqua sicle decocte. et postea bibat. quando autem vis ponere in decoctione nō oportet vt rectifices ipm aliter nisi q; terat z misceatur cum eis. Dosis eius decocti aut infusi est a. z. ij. vsq; ad. v. et sine decoctione aut sine infusione a z. i. vsq; ad. ij. E

¶ Et idem auc. mesch a. Proprietas polipodij est purgare leuiter melancoliam. et bibitur simpliciter cum zuccaro. aut mixtum cum aliquib; decoctionibus aut confectionibus. Et ingeniati sunt aliqui medicoruz ad illos qui non poterant aliquas medicinas accipere. proijcere ipsum tritum in aliquibus cibis ipsorum. et purgat leuiter melancoliam. Dosis eius simpliciter cum zuccaro est. z. ij. decocti autem cū medicinis. z. iiij. F

¶ Johannes mesue. Solutione educit coleram nigram cuz facilitate. et grossuz flegma et muscillaginosuz et materias iuncturaruz. z cōfert colice. fm omnē modum administrationis eius et duricie splenis. et proprie cum epithimo et sale indo. G

¶ Et cōfert ad febres melācolicas. z ppie cum aqua mellis. et sanat scissuras que sunt in manibus. Dosis eius ē a. ij. aureis vsq; ad. iij. H

¶ Auicenna in libro de virtutibus cordis dicit q; confortat cor. I

Capitulum.cccl.xxj.

Policaria latine. grece coniza. arabice gafir. Dyaſ. ca. de coniza. alia ē maior atq; odore grauior. alia parua z odorj ſocūda. inter has alia eſt media gratiabilioris oderis. quaz prima appellata ē coniza lata ſiue vanilis. vel vt latini armentalis. Jtē ſcōa vocatur etiā laba nouis. ſiue vt latini piper marina vel ſiriſcar9. media appellat etiā coniza caſaleos. ſiue vt latini thimus minor. maior aūt z minor coniza hñt folia ſimilia oliue ſed aſpera z pinguia z viſcoſa minoris vo ſo. odorata ſunt maioris grauis odoris. que etiā in frutice maior eſt. virga maioris eſt longitudinis cubitis duob9. minor vero vni9 pedis lōgitudine porrecta ē. flore ē fragilē z mellinū habēs colorem. z amarū ſaporē. z cū floruerit velut capillos facit. Radix ē illi inutilis: Halie. vij. ſim. far. cap. Coniza. i. policaria tā maior q̄z minor ſilis ſunt cōplexiōis z virtutis. in guſtu quidem acres et amare apparētes. calefaciūt valde. a gte fructuoſa eſt plāta. Eſt aūt et tertia ſpecies policarie in humidioribz locis naſcēs fetidior ambabus z debilior. ſz due prime dicte tres gradus ſunt in calefaciendo z ſiccando.

Operationes.

A ¶ Quis fructj cū foliis ſuis fumigio adhibita ſuppoſita venena lōgi9 arcet aq̄ ei9 ſperſa pulices necat. Folia ei9 in cathaplaſmatibz adhibita morſus venenatos mitigāt: Vulneribz z puſtulis medicant. ¶ Flores ei9 z folia cum vino bibita mēſtruis imperāt. Aboſuz faciūt vrinā puocāt. Tortiōibz ſubueniūt. ¶ Yctericis bñ adhibent. Cū aceto bibita epilēticj pſtāt effectum ¶ Elixatura vero eoz fomēto adhibita cauſas matricis ꝓponet. ¶ Succ9 ei9 ſuppoſit9 aborſū facit. oleo mixta z pūcta tota corpa ꝛ frigora ſuat. minor ꝓ ipoſita adhibita cathaplaſmatibz dolorē capitis mitigat. media vero coniſa haſtā habet groſſaz et leniafolia. et paulo maiora. Maior vero nō pinguia nec maiora bz folia. ſed grauē iactātia odorē guſtū ſuauez z inutilē oibz. ¶ Uiperas z ſerpentes fugat. Et vulue vitia remediat. maior z minor coniſa calefacit z deſiccat. decocta igit in oleo ad periodas febrū z typos z malicioſos rigores puncta facit. ¶ Flos cū foliis in vino potat9 fet9 extrahit. z vehemēter mēſtrua purgat. ¶ Halien9 Si quis folia cū mollibz ramuſculis appoſuerit alicui particule ſiue decoquēs oleo ytatur. ¶ Uidet aūtē z rigorū q̄ fm periodū alleuiatiuū hz oleū. Flores aūt eoz ſimilis virtutis ſunt. ¶ Quocirca quidā et hos cū foliis terētes oleo propinant gratia mouendi mēſtrua violenter et educendi embriones.

Capitulum.cccl.xxxiij.

Poligonia. Pãdecta. Poligonia a goni qõ est genu. Hã & multi geniculata & et centũnodiã vocãt. seu a goni qõ est semẽ. Hã Dyas. Policarpos vocari dicit qõ magis est credendũ. & hec sanguinaria & corrigiola a multis vocãt. & ẽ ẽꝫ virgã pastoris ara. vocãt: vt ptz p̃ cõcordiã Dyascoridis ca. õ poligonos. & Auí. ca. de virga pastoris.

Operationes.

A ¶ Dyasco. Poligonos masculus herba ẽ virgas hñs teneras molles & multũ nodosas. & expansas sup terrã sicut a gresstis. folia hz rute similia: sed oblõga & mollioza. & semẽ in folijs singul. vñ et masculo dicta ẽ flos ille alb & fenicej

B ¶ Poligonos vero femina frutex est vnã virgam habens mollem & cannosam spissaz & nodosam: in quib nodis folia sunt pini similia. Radix ẽ illi inutilis. in locis nascitur humidis.

C ¶ Plinius. Poligonũ greci vocant quaz nos sanguinariam: nõ attollit a terra. folijs rute simile semine graminis. quã plura genera poligoni faciunt: hunc marem intelligi volunt: appellantqz a multitudine seminis aut densitate fruticis. Alij poligonõ a frequentia geniculorum &c. ¶ Stephanus in synonomis. Poligonos. id est virga pastoris. y pro y scripsit vt assueuit. & in kiraimida poligonos. i. corrigiola multigonia. alij vero camerzillũ dicunt.

D

E ¶ Plinius libro. xxvij. Poligoniũ greci vocãt herbã quã nos dicim sanguinariã. a terra nõ attollitur folijs rute similis gramini.

F ¶ Succus eius naribꝫ infusus sanguinẽ suppremit. Et potꝫ cũ vino cuiusqz partis p̃fluuium et cruentas execrationes inhibet ac sistit.

G ¶ Dyas. Poligonos masculus herba est hñs virgas teneras molles ac multas nodosas: et sup terrã expansas sicut a gresstis. vñ & policarpos dicta est. flos illi est alb aut feniceus. Virtutem hz stiptică et frigidaz. Unde succus eius bibitus medicat emoptoicis & abstinet reumatismũ ventris. medet quoqz colericis & stranguriis. vrinam prouocat. Morsibꝫ venenatis cum vino bibitus occurrit. Febribꝫ periodicis maxime prodest ante horã accessionis

H ¶ Suppositus ẽꝫ fluxũ mulieris cõstringit. aurium dolores cõpescit. Loctũ cũ vino ac melle curat vulnera nature.

I ¶ Folia eius cathaplasmata estuationes stomachi tollunt. Sanguinẽ reiciẽtibꝫ subueniunt. herpetas curant. Ignẽ sacrũ extinguũt. tumores ac duricies tollũt. ¶ Sanguinẽ reiicientibꝫ vulneribꝫ maxime p̃sunt. Poligonos vero

K femina frutex est virgã hñs mollẽ & carnosam et spissaz. & est ramosa pinguis atqz nodosa. in quib nodis sunt folia piri similia.

L ¶ Radix ei est inutilis: & nascit in locis humidis. Virtus est ei stiptica. & facere põt omnia suprascripta licet minorẽ habeat virtutẽ. Et scias esse herbã que dr pera siue bursa pastoris. de qua supra in ca. cccliij. dictum est.

Capitulum. cccl.xxxiij.

Polio. Isidorus. Polios a grecis dicit. a latinis ofim morbia: eo qꝫ multis morbis subueniat. Nascit in mõtibꝫ & duris locis. de vna radice multas & tenues fibras nutrit: seminis plenas. In summitate habz corimbos canescentes odoris grauis & subdulcz

¶ Platearij. Polij diuersa sunt genera: sz mõtanũ precipuũ. Cum flores p̃ducit debet colligi. Virtutez habet dissoluendi et cõsumendi et diureticam ex subtilitate substantie.

¶ Dyas. Poliõ vnum est maius alterum minus: id est montuosuz quod nobis venit in vsũ Et est frutex alba & tenera. habens folia vnius cubiti lõga: & super virgam capitella semie plena a quo p̃cedit quasi lanicies alba. & velut capilli lõgi habẽs odorẽ cũ suauitate grauem.

Operationes

A ¶ Isidorus. Succus eius a qua coctus à serpentiby percussos sanat. Sparsam in domum vel incensa omnes serpētes fugat

¶ Platearius. Vinum decoctionis eius valet contra frigiditatē stomachi z intestinorū z dolorez ex ventositate. Contra opilationem splenis et epatis valet.

B ¶ Dyascorides. Eius elixatura morsiby occurrit venenatis: magnūcz presidiū est hydropicj Aceto mixto spleni adhibetur vtiliter. Sz dolorem capitis cōmouet: z castomachū est. ventrez mollit. mēstruis imperat. rescz venenatas extinguit. Vrinam mouet. stratocz cōpositum serpentes longius arcet.

C ¶ Lathaplasmatū vulneriby cōfert. reumaticj paracolesim facit. z arcuato morbo succurrit.

¶ Auicenna. Polium est species de chea: in q̄
D est caliditas et acuitas pauca. Quod ex eo est minus et acutius et amarius. Et sunt in eo tyrsi et flores.

¶ Eius caput est vt spera: in quo sunt quasi pi
E li albi grauis odoris cū aromaticitate aliqua. Maius est autē debilius: qō nec amarum ē. z acuitas quedaz in ipso est. Montanum minꝰ est. et minus quidem est calidū et siccum in secūdo gradu. Est autē aperitiuū: subtiliatiuū. et p̄prie minus est ad opilatiōes intrinsecas aperiendum.

F ¶ Quod ex eo viride plagas recētes cōsolidat et proprie maius. quod ex eo siccum est. vlcera fraudulenta precipue minus.

B ¶ Cum aceto epithimatū cōuenit splenis apostematiby z duricie eius. facit autem capitj sodā. nocetcz stomacho: sed p̄fert yctericie nigre propriecz maioris decoctio.

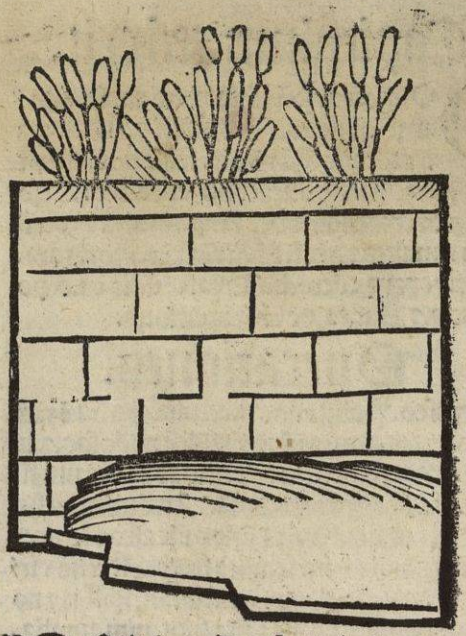
D ¶ Confert etiam eadem hydropisi. Idem prouocat vrinam et mēstrua. soluit ventrem: et cōfert ascaridiby et antiquis febriby. ac scorpiōis punctioniby.

J ¶ Decoctio maioris morsui vermium venenosorum omniū proficua: et ex ea suffumigatur ac sternitur. et fugat minora venenosa.

K ¶ Constantinus. Polium est calidum in secūdo gradu. siccum in tertio. Humores grossos attenuat. Valet hydropicis patiētiby propter opilationē epatis ac felliis z splenis. Vrinam et mēstrua prouocat. Ventrem soluit.

L ¶ Cum aceto bibitum valet contra duriciem splenis. Et eius apozima propinatū lumbricos sucurbitinos et ascarides excludit. Capitis tamen dolorem generat et stomacho nocet. Si domus ex ea suffumigetur: reptilia inde fugātur.

Capitulum .cclxxiij

Dolitricon. Dyascori. Politricon gallitricum: quod adyantos dicitur. habz folia coriandro similia in summitate scissa. hasta eius est duabus palmis longa: habens supra se turgida capitella semen habentia. radix est illi vtilis. Sed virtus eius est in solijs:

Operationes

¶ Dyasco. His siquidem in aqua elixis. aqua ipsa bibita medicatur asmaticis et disnoicis: ycterici et vissurrijs. calculos frangit. ventrē stringit. morsus caninos ad sanitatem perducit. reuma cz stomachi compescit. A

¶ Cum vino bibita menstruis imperat. aborsum facit: et sanguinem reiciētibus subuenit. morsiby quocz venenatis occurrit. B

¶ Alopicia et vlcera capitis. s. cꝫs acaras vocant: et pterigia purgat. scrophasz spargit. iposita quidem trita z mixta cum lixiuio addito cinere ac vino id prestat. C

¶ Comesta a pugilib⁹ ad pugnam vtiliter cōfortat. A pecoriby etiā comeditur. D

¶ Item politricon in locis vmbrosis atcz parietiby humidis et circa fontes nascitur. alij tā cz recorporatiuam decoctionem tardis etiam passionibus laborantibus dant in potu. s. baneloisis. stomaticis fluori ventris: et in difficultate mictus. E

¶ Desiccat enim adiantos et extenuat. ideocz chyradias digerit. apostema et lapidem rumpit. Potꝰ ad humores glutinosos ac pingues de torace ad pulmonem ascendentes beneficiat. F

B ¶ Reuma ventris constringit. medius em̃ est inter cali. z frigi. temperantia z In dolori colli so. eius trita cum granis piperis ac semine coriandri cum optimo vino detur ad bibendum introeunti balneum. facit z ad capillos mulier nutriendos: si deco quatur cum oleo.

Capitulum. cclxxxv.

Porrum latine. arabice curat. Sera. li. ag. ca. curat Curat. i. porrũ. Ex eo ẽ domesticũ: z est bispanicũ. z ex eo est nabati. et est montanũ. z ex eo est porrũ vince. et porrum agreste. z mediũ inter porrum z alliuz. Et reperitur virtus huius inter virtutem porri z alij. sicut inuenies si leges capit. xiij. Et propter hoc est magis desiccatiuuz et acutum q̃ porrũ domesticum. et cetera cuncta agrestia acriora sunt domesticis. Et medicine que calefaciunt illa calefactione sunt in fine graduum. et ob hoc est malum stomacho. et est acutum in ciliuum grossorum humorum magis aperitiuuz opilatorum organorum. et eius operatio est plus q̃ domestica. Et ꝓpter hoc prouocat vrinam z mẽstrua. potissime q̃n retinentur ꝓpter humores frigidos grossos. et hz tm̃ de calefactiõe q̃ vlceret q̃n applicatur corpi exterius. Et nos iam diximus q̃ omnes medicine que calefaciunt illa calefactiõe z vlcerant sunt in fine graduum

Operationes

¶ Sera. auc. Dyas. Porrũ domesticũ incitat libidinẽ: z q̃n miscet cũ mellez fit inde lohoch cõfert dolori pectoris z vlceribꝫ pulmonis. z quãdo comedũtur etiã mũdificãt cannã pulmonis et q̃n quis assuefacit cibũ eiꝰ: inducit obscuritatem visus z ẽ malũ stomacho. ¶ Et q̃n aq̃ eiꝰ miscet cũ mellicrato z exhibet: cõfert morsibus venenosis. Et q̃n fit emplastrũ cuz porris ipis et ponit supra locũ morsus facit hoc ¶ Et quãdo miscet cum olibano z aceto z lacte z oleo rosato. z distillat in aurem. cõfert dolori eiꝰ z tinnitui q̃ fit in ea Et quãdo fit emplastrũ cum eis et sumach: aufert verrucas. Et quando fit emplastrũ cuz eis z sale: mũdificat vlcera sordida. ¶ Et q̃n bibit ex semine porri z granis mirti. ana. z.ij. simul tritis, abscindũt sputũ sãguinis antiquũ a pectore. ¶ Et idem auc. Ruffi. Porrũ prouocat mẽstrua z fetus: z aufert eructuationes acetosas: z mollit ventrẽ. ¶ Et idẽ auc. Judei. Proprietas autẽ est q̃ destruit dẽtes z gingiuas. ¶ Et idẽ aucto. Aben Wesuay. Hocet vesice z renibꝫ q̃n in ipsis vlcera. Et folia porri de seni cõferũt matrici ex ꝓprietate que est in eis. q̃n est in eis humiditas q̃ facit lubricare fetum. z semen porri quãdo fumigat ex eo aꝰ desiccat fistulas que sunt in eo. ¶ Sed porrũ vince est deterius stomacho. Et est calidius et magis prouocat mẽstrua. et quando comedit confert morsui venenoso.

¶ Paulus capit. de poro. Porrum adustũ mixtum cum melle et inunctum curat ragadias seu scissuras que fiunt in labijs. ¶ Jsidorus. Porrus est olus cuius duo sunt genera. videlicet lectilis z capitatus ¶ Palladius libro. xij. In mense februario cõuenit porrũ serere. Quẽ si secrilem velis post duos mẽses quã satus est poteris desecare manentẽ in arcis suis Sz capitatũ rarius seres. ¶ Idem in li. vi. In mense mayo planta porri trãsfertur: vt rigationibꝫ animet. ¶ Idez in li. xi. In octobri mẽse porrum verno satum cõuenit transferre vt crescat in capite. Sane sarculis assidue circũfodiatur Sed cõprehensa porri planta velut tenacibꝫ alleuietur: vt inanitas spacij que suberit radicibus incremento capitis suppleatur.

¶ Jsaac. Porrus calidus est z siccus in tertio gradu. quod certificat eius pontica tas. Unde sanguinem e naribꝫ manantẽ cõstringit. Sz fm cibum illaudabilis est. Nocet enim stomacho: faciens inflationem ac vẽtositatem.

¶ Ypocrates. Porrus calefacit ac desiccat nimis epar. et splenem aperit vel curat: solꝰuens que q̃ constipata in eis. Thoracem pul

monem purgat. Ad aurium quoq; dolorē diu turnū facit: ac q̄ nares ycterico purgat.

D ¶ Macer. In multis causis vsus medicamie ponit. Dicitur Ypocras medicine maximus auctor. Ipsius sucū solum dedit ipse bibendū E gronis que reiciunt spumant ve cruorem. Quos emoptoicos solitī sunt dicere greci. Lū galla dant hunc allū thurisue farina Aut gē mis dragmis pondoꝝ seminis vnam. ℞.

Capitulum. cccl.xxv.

DRoserpinata grece. ara. harsiarbay. latine lingua passerina: ⁊ in lingua persica dicit persoidami. Sera. libro aggregatoris. capitu. Harsiarbay auctor. Dyascoridis. Harsiarbay: id est proserpinata. est enim masculus et femina. Masculus est herba que nascitur omni anno. Hec habet ramos seu virgas rectas: molles: subtiles: nodosas. et visten ditur super faciem terre sicut gramen. Et folia habet similia foliis rute. nisi quia sunt mollio ra et longiora. Et habet iuxta vnūquodq; folium semen. et propter hoc dicitur masculus. et habz florem albuz et rubeū: Sed femina habz platā paruā et virgam vnicam tam teneram si milem canne. et habet nodos similes nodis qui sunt in radice canne. et in nodis ipsis sunt folia egredientia ab ipsa virga similia foliis pi ni et habet radicem in qua nullū est iuuamētuz nascitur iuxta aquas. Hec latine vocatur cau da vulpis: que est virga siue bursa pastoris: si cut apparet in capitulo. Poligania.

¶ Galienus. viij. simplicium farma corū. Pro serpinata hz quid stipticitatis. Dominat vero in eo aq̄sa humiditatis vt sit in secundo gradu ex infrigidantibz farma cūs. vel in tertio sm̄ pri cipiū. ¶ Dyascorides. Proserpinata herba ē q̄ habz virgulas teneras ⁊ molles ⁊ multas n o dosas ⁊ spansas sup terrā sicut agrestis vnde ⁊ policarpos dicta est. Folia habet rute similia: sicut et oblonga et mollia. et semen in foliis sin gulis. vnde ⁊ masculus dicta est. flos est illi al bus aut ceniceus. Virtutē habet frigidā et stip ticam. Proserpinata femia frutex est vnus. vir gam habet cannosam et mollez. spissam ⁊ no dosam: in quibus nodis folia sunt pini similia. Radix est illi inutilis. Nascitur locis humidis Virtꝰ est illi stiptica. Et hec latine vocat Cau da vulpis.

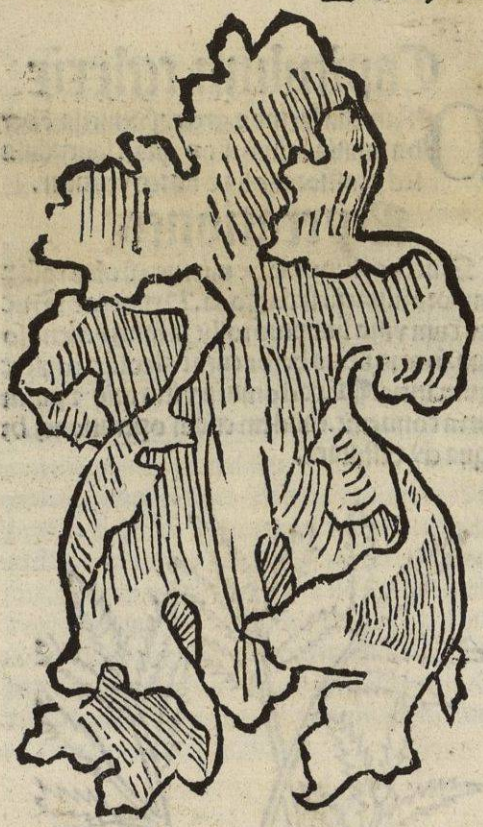
Operationes

¶ Galienus. Iuuat itaq; extrinsecos stomacho exterius applicata sic herisipilata et calidos fle mones: seu etiam talia existentia repercutit reu mata. et exinde vero siccatiuū existere: propter quod herpetum bonū est farmacum et vlceruz et aliorum euidentissimū vero flegmonosoruz reumatorum. ¶ Est autem ⁊ sanguinosorum vulnerum cōsolidatiuū Iuuat vero ad vlcera que in auribz: et si pus in eis sufficiens fuerit id siccat propter easdem vero virtutes. et fluxum mulierez sistit. Et dissinteriā et sanguinis edu ctiones et quecūq; immoderate aliunde causa tum. ¶ Bibit autem Dyascorides ⁊ vrinas pro uocare stranguriantibz datum. non tamen di simungit diligenter dispositionē in qua oportz dare. ¶ Dyascorides. Succus eius bibitus emoptoicis medicatur. vētris abstinet reuma tismum. Colicis ⁊ stranguriosis opitulatur. vrinam prouocat. morsibz venenatis cum vi no bibitus medicatur.

¶ Cum vino coctus et melle vulnera noua cu rat. periodicis febribz ante vnam horā acceptꝰ maxime prodest suppositum.

¶ Fluxum mulieris stringit. Dolorem auriuz copescit. Sanguinē reiciētibz subuenit. Ver peras curat et fistulas. Ignem sacrum extin guit. Tumores ⁊ duricies iposītū spargit. Re centibus vulneribz maxime prodest. Proserpi nata femina oīa similiter facere potest: q̄uis virtutem minorem habeat.

Capitulum. cccl.xxvj.

Pulmonaria Pandecta. Pulmonaria herba est satis minuta: et mollia habet folia: et quasi formam pulmonis: in locis humidis nascēs. quā quidā pepanū vocant

Operationes

A ¶ Ad oīa vitia pulmōis ꝓfert bibitū et emplastratū. ¶ Elixatura eiꝰ cū vino cōfert peripleumoniaticis ꝛ asmaticis. ¶ Et octꝰ ex aqua cum
B oleo aceto et melle iocūdissime sumitur
E ¶ Cōfert tussientibꝫ et ad pectus fluxibꝫ.
D

Capitulum.cccl.xviij

Pruna latie et grece. arabice guas. Isidorus. Prima a latinis ob colorem sic sunt appellata. Cuius generis meliora sunt damascena. ab oppido damasco sic dicta Uñ prius arbor ipsa est asportata.

¶ Aristoteles in libro de plātis. Fructuū quidam ex carne et osse ꝛ grano cōpositi sunt vt pruna. ¶ Palladius libro. xij. Pruna siccant in sole p crates loco sicciore deposita: hec sunt que damascena dicūtur. Alij in aqua marina vel muria feruente recentia lecta pruna demergunt. ꝛ inde sublata: aut in furno tepido factū aut in sole siccari. ¶ Johānes Mesue cap. de prunis. Pruna alia sunt alba. alia citrina. alia rubea. alia nigra. et ex eis quedaz sunt muza q̄ sunt ad alterandū magis. quedam dulcia que sunt ad soluēdū ventrem magis: et omnia alterant. et solutionem faciunt. plus tamen ꝛ minus. Damascena vero ꝛ armena in omnibꝫ illis sunt fortiora. ꝛ humida quidem plus faciūt illud q̄ sicca. et ficca minus corrumpuntur in stomacho q̄ humida. sunt em̄ humida ad corruptionē et putrefactionez conuertibilia. Dulcia sunt inter calidum et frigidum. declināt tamen ad latus frigiditatis. et sunt humida in secundo gradu. Muza vero frigide sunt in principio secundi: vt postea habet. Et alia quidem sunt laxatiua et refrigeratiua et lenitiua. Rectius cuz quo miscentur ei addit earum operationi: sunt tamarindi et proprie ꝰm modos infusionis notos et cassia fistula et tereniabin et viole condite et similia. Et fit cum aqua earuz syrupus iuuamēti noti. Et ex carnibus earum fit electuarium bonum. Armeni quoq; arborem prunorum perforāt subtilem in longitudine palme ex duabus vel tribus partibus: et intermittunt frustra scamonee: et sigillant luto. ꝛ sunt fructus illius arboris solutiui sufficienter et faciunt sopbilticatōes alias in arboribꝫ alijs

Operationes.

A ¶ Johānes Mesue. Solutione educit colleram: et dantur in egritudinibꝫ colericis et alterant maliciam earuz: et soluūt maliciam ex q̄ fiunt: nocent tamē stomacho: et sunt pauci nutrimenti. Dosis aque earum potio est circiter libram vnam cum zuccaro. ¶ Dyascorid. capi.
B de prunis. Prunū recēs ventrē soluit. ¶ Sto

macho contrarium iudicatur. sed omne hoc incōmode celerius digestionē finit sicca nō tantam maliciam prebent. quidam sicca cocta aluum stringere existimant. quod Halienus non immerito falsum esse contendit.

D ¶ Quis enī nesciat ex passo discocta vel mulsa solutionē ventris operari: maximeq; pficere si decoctum ipm cui succus admixtus est sorbetur. Facit tamen ipse suas differentias diuersi generis in prunis: vt syriaca tantū putat minus aluum mouere eo q; sint stipticiora.

¶ Hyspana vero plus soluere q; sint dulciora ex oīmbus prunis: que maiora t lata sunt

E ¶ Idem q; tenera t digestionis faciliora t vētrem molliēdo accomoda presumit minoribus

F omnia inesse contraria.

B ¶ Est t agreste prunum austeriorisq; fortioris q; virtutis. hoc siccum etiam dissintericos certus est adiuuare. gummi huiꝰ arboris potatū calculos frangit. cum aceto tritum a cū linitus faciei lichinas optime purgat: t curat a qua in q̄ folia pruni cocta sunt gingiuas t ulcera m t similia colluendo defendit. Sed in vino decocta vehementius prosunt.

¶ Radices itemq; cortex eandem stipticā habent potestatēque in foliis est constituta

H ¶ Serapion hec eadē dicit que dicta sunt ſm Dyascoridem.

Capitulum.cccl.xxix

DRunella latine t grece. Prunella ē herba similis ozimo: flos quasi lauendula sed grossiora: folia t flores vruntur.

Operationes

¶ Succus istius herbe mixtus cū oleo rosa t timpora inunctū sedat soda. Ypocras Succus cum vino sumptus tollit morsus renenosorum. succus istius herbe curat alcolā: t confert squinantie. ¶ Et ad omnia vitia oris t gutturis conuenit. eandem etiam operationē hz aqua eiꝰ distillata.

A B

E

Capitulum.cccl.xxx.

DIx latie. arabice affeff siue tersis vl̄ est Pandecta. Sciendū q; pix fit ex arbore ligni aryn. t est arbor scrobin vel deda. et est cedrus vel pinnus masculus cuiꝰ fructus dicuntur coni. ē ex ea humida t sicca.

¶ Serapion li. aggre. ca. Test. aucto. Dyascoridis. Et humida colligitur ex arboribꝰ ligni arym. i. masculi pini: t profert fructum paruum t ex eo fit lumen. Et melior ex ea est alba splendens leuis t munda.

Operationes.

¶ Halie viij. sim. far. ca. pix. fm transla. greca. Pix que quidē sicca siccat z calefacit fm tertiā abstantiā a cōmēsuratis z plus siccare nata ē q̄ calefacere q̄ liquida ecōtrario calefacit plus q̄ siccet. habz aūt q̄d subtiliū partiū q̄ asmaticos z empticos iuuat. ¶ Et habet quidē quid dige stiuū z dyaforeticū sicut z fm gustū sub amarū quid z acre. ¶ Ita autē loprosos vngues educant mixte cum cera. z empetigines expurgant digerūt aūt duros z indigestos humores omnes qui ponūtur in cathaplasmatibus. fortior vero ad oīnia talia est liq̄da. dura vero ad hec quidē peior est. ¶ Ad cōsolidationē aūt vulnerum magis idonea: palā ergo ex his ē qm̄ quid copiosuz humiditatis calide cōmixtum est pici liquide. ¶ Piceleū. i. oleum picis. Fit ex pice humida quādo coquitur. z est quedā ex ea que est similis visco viscositate sua z noīatur viscosa. Et est alia que ex tota sicca est. z melior ex ea ē illa que ē pura tenax z odorifera similis resine pini. sapor huiꝰ est acutus z fere amarus. Et virtus eius est cali. in tertio gradu. z desiccatō est plus q̄ calefactio ipsius

Capitulum. cccl xxxj.

Pix liquida. Pādecta. ca. cccl x. Hictan arabice. grece alkitran. latine vero oleū de scerbin. z est pix liquida. que ideo materiali nostro vocat pecula. Sera. li. a g. c. hictan: id est pix liquida: z est oleuz qō egredit de scerbin. Et scerbin due sunt species Una earū est arbor magna. z ē genus abietis. z est ex ea alkitrā hūs fructū simile fructui cipressi. nisi quia ē minor eo multū. z secunda est arbor spinosa hūs similitudinē cum arbore iuniperi. z magnitudo fructus eius est sicut grani mirti. Melius autē alkitran est illud quod est spissum clarum hūs odorem fortem cuz horribilitate. z quando intingitur in eo digitus: non cito defluit ex digito propter suam spissitudinem. z quando stilla eius cadit in loco remanet collecta: et non expanditur. Et idem auctoritate. Halie. Specierum scerpin cōplexio est ca. z sic. in. iij. gra. sed olei qō extrahit ex arbore sua substantia ē subtilis. z virtꝰ eius ē calida z sicca in quarto gradu: z plus calefacit q̄ siccet. Lignū scerbin nominatur lignum mortuoz: quia conseruat corpora mortua a putrefactione. Unde virtus eiꝰ desiccat et custodit corpora mortuorum. et destruit quod est ibi de humiditate.

Operationes

¶ Serapion. Pix liquida custodit corpora mortuorum. z oleum eius occidit pediculos et lendines z lumbricos et vermes qui sunt in auribus. Et quando cum eo fit nascale corrumpit fetum: et excludit mortuum. A

¶ Et quando linitur virga in hora coitus destruit conceptū. z pter hoc est ex venenosis medicinis z fortioribus ad phibendū impregnationem adeo q̄ accidit ei qui vritur eo: vt fiat omnino sterilis. etiaz quando distillatur ex eo in dentem corrosum sedat dolorem z frangit dentem z aufert liuorem qui fit sub oculo. B

¶ Alkitran. z est illud quod est cōpositū ex eo quod colligitur in lana: quando super ipm suspenditur z decoquitur. z subtilius alkitran et minus acutum. z residuum quod remanet est alkitran. z est illud qō est de eo spissum z grossum. et est sicut illud quod remanet ex spissitudine olei. z ideo alkitran propter sui grossiciem mordicat z aperit. z propter hoc alkitran curat apostemata. z est pix liquida. C

¶ Sed grani scerbin virtus est tēperate adeo q̄ potest comedi: nisi quia facit sodam et mordicat stomachum. D

¶ Et idem aucto. Dyasco. Alkitran est quod corrodit z incidit corpora viuentiū: z cōseruat corpora mortuorum. z si fiat pheretrum i quo reponatur corpꝰ defuncti ex ligno scerbin: seruat corpꝰ defuncti a putrefactione. et propter E

hoc nominãt ipm quidã vitã mortuoꝝ .z alkitran adurit plãtas et cozia ꝓpter neccsitatẽ sue caliditatis z desiccatiõis.et abstergit maculas oculi qñ bibit cũ rob z sale pauco.cõuenit morsui serpẽtis.et quãdo linitur super elephantiam cõuenit:et fit cristere cum eo:et occidit lumbricos paruos.

Capitulum.cclxxxij.

PAnis.Isidor9.Panis dictus est eo ꝙ cum omni cibo apponat Panis enim cibari9 ẽ qui ad cibuz seruis dat nõ delicatus. Fermẽtarius dicit fermẽtis cõfect9. Azimus autẽ nõ fermẽtatus. Nam azimus est sine fermẽto sincerus. Acrizimus autem leuiter fermentatus:q̃si acro azimus.clibanicius in testa coctus. Rubidus aũt recoctus et rubefactus. Subcinericius oz cinere coctus ac reuersatus idẽ et focacius. Sfungia oz panis aqua diutius laxatus.simil am modicã fermẽtumqz modicum accipit.et habet humectatiõis plusqz oñis panis,ꝓpter qõ et sfungie nomẽ accepit. Placente sunt q̃ de fare fiũt q̃s alij caudaz liba dicunt:eo qõ libeant et placeant. Dulcia sunt operis pistoꝝ genera sic a sapore dicta. melle cñ aspersa sumũtur. Actor. Collirida dicitur panis quadratus de simila factus in sartagine cum oleo fritus.vel modicus panis triangulus. Lagana sunt panes lati ac tenues Crusta est panis superficies.

Operationes

A ¶ Aui.Panis vt comedatur oportet ꝙ sit mũdus sallit9.massã bñs ꝓfectã:fermẽtatus:bene decoctus ne comedat calidus:sed vna nocte p manens. Calidus cñ nõ est apud naturaz receptibilis. ¶ Et acceptio eius q̃ est de furno z reliqꝝ sibi similũ est mala Panis de simila melior est z mũdior ac nutribilior q̃s alius. Et i9nutrimẽtũ melius ẽ:ſz tardioris penetrationis B

¶ Opirus aũt qui ẽ plurimi furfuris velocis ẽ penetratiõis:ſz nutrimẽti minoris ac deterioz C

¶ Ille vero qui nõ bñ coquit est plurimi nutrimenti:et similiter qui paz habet fermẽti .ſz ei9 nutrimentũ opilat nisi illos qui plurimi sũt exercitij.huius generis est panis de patella .naz eius interior pars raro bene coquitur D

¶ Emplastrũ ex pane factũ calidi9 ẽ q̃s ex frumento panis:ex frumẽto nouo velociter ipinguat ¶ Panis de frumẽto cũ mellicrato.succis q̃s cõueniẽtib9 valet apostematib9 calidis.lenit enim z infrigidat ea.Panis cũ aqua et sale decoctus et emperigini infusus cõfert :Est quidẽ velocis digestiõis et tarde descensionis. E F

¶ Panis opirus ẽ lenitiuus nature. fermẽtatus q̃z ventrẽ lenit:et azimus stringit. Similiter in patella coct9 et antiquus panis sicc9 vẽtrem stringit. ¶ Isaac in dietis particularib9 Panẽ tritico calidiorẽ diximus:cuius diuersa sunt nutrimẽta quattuor modis videlicz. Primo ꝓpter farinã vnde factus ẽ. Scõo ex artificio sui.Tertio ex igne a q̃ coctus est . Quarto pro qualitate qua sumit. Farine modus trifariam diuiditur.Primus ꝓpter essentiã sui. Secundus p q̃litate molitoris.Tertius ẽm breuitatẽ vel longitudinẽ tpis ex quo mola cõtrita est vt superius dictũ ẽ.Panis quanto mũdior est tanto pluris nutrimẽti et durioris egestionis. G H

¶ Diuersitatis panis ex artificio sui duo sunt modi.vel ex forma vel ex artificio simpliciter. Forma autẽ triplex est. magna: parua:media. Magna medulle plus habet.corticez vero subtiliorẽ et duriorẽ.Cortex preterea parũ nutrit.et est ad digerendũ durus. humiditatẽ egestionis exsiccat vnde et vẽtrez cõstipat I

¶ Medulla grossa est et viscosa et inflatiua. flegma viscosuz generãs.Panis parui et subtilis interiora ignis pforat:et humiditatẽ medulle exsiccat.vnde parũ nutrit z tardi9 digerit et vẽtrẽ constipat.maxime si est usus in primo vel secũdo die post decoctionẽ. K

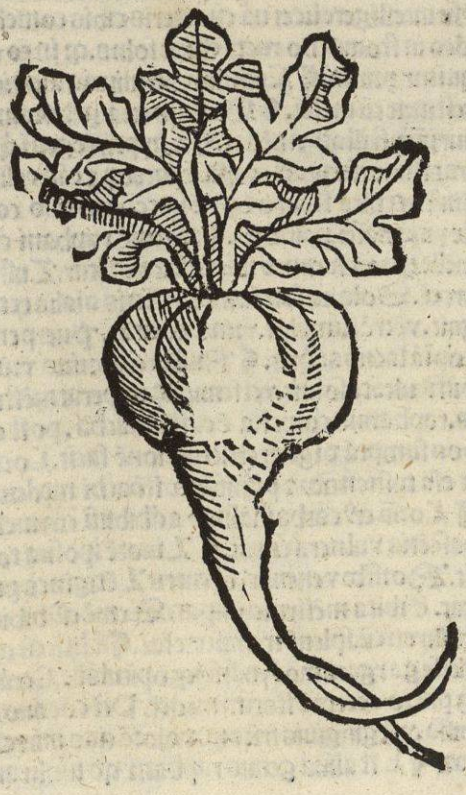
¶ Unde hypocrates.Panis magnus z grossus est medulle nutrimẽti pluris ventrẽ soluit. paruus aũt et tenuis medulle est pauce .nutrimenti pauci.Egestio eius tarda est ventrẽ constipat.Qui autem mensure medie est i forma.z medie est potestatis. L

¶ Artificium panis quattuor diuiditur modis.Est cñ panis quãtũ expedit fermẽti :ratuz habẽs et salis z bene cõfectus. et sicut oportet M

coctus. Est parū fermētatus ꝛ coctus: et in ce/
teris a necessaria temperantia immūnus. ē hūs
fermētū ex sale vltra ꝯ satis ē. ¶ Est azimꝰ ꝛ sa
le carens. Primus quidē moderatior ē in oib⁹
bis supradictis in stomacho ꝓfecte digeritur: ꝛ
sanguinē in corpore clarissimū generat. vñ na/
ture cōfortat actionē: ꝓpterea cōmodus est qui
quieti sunt ꝛ delitiarū delectatiōe vtūt Et eis
quoꝝ digestio defectū patit vt senior et egritu/
dines exeuntū. Ars em̄ exhibita exteriꝰ sufficit
nature laboranti interius

¶ Exercitatib⁹ aūt laborātib⁹ nō adeo cōueni
ens est ꝓpter suā subtilitatē et facilitatē dissolu
tionis ex mēbris eoꝝ. Panis fermentariꝰ mo
dicū habēs salis nec bñ coctꝰ viscositatē gene/
rat ꝛ grossitatē. vñ durior ē pciore tardior. ꝓ
pter ꝙ aptꝰ ē exercitātib⁹ ꝛ laborātib⁹. Hā abū
dantia caloris eoꝝ est causa fortitudinis ꝛ di/
gestionis. Sed qui fermenti salisq; supfluum
habuerit minimū nutrit ꝛ confortat: virtus em̄
salis humiditatē eius desiccat. fermentū cōiun
ctionem rarificat.

¶ Azimus silr minimū nutrit ꝛ durissime dige
rit tardissime q; egerit. ꝓpietatē hz opilationē
et ventositatem generādi. Idcirco incōueniēs
est oīm⁹ natur; nisi raro eis q̄ maximis labo
ribus exercentur vt messores.

Capitulum.cccl.xxxiij.

Rapa Isi.li.etv. Rapa dctā
est a rapiēdo: id ē cōprehen
dendo Est aūt radice ampli
or napo. sapore dulciorꝛ fo
lio tenuꝛ Palla.li.iij Semē
brasice vetustū mutat in ra
pā Idē in li.vij. In mense
iulio serēda ē rapa solo putri ꝛ solatri in sicco
nec spisso: locis humidis ꝛ cāpis letaf. Napus
aūt in sicco ac ꝓprietenui deuepo et sabulosis
melior nascit: loci ꝓprietas vtrūq; semen in alte
rum mutat. Nam rapa in alio solo ꝙ biennium
sata mutatur in napos. alia vero napus tran/
sit in rapam. Sub actū solū sterco ratum versa
tumq; coquūt quod ipsis et segetibus prode/
rit: quibi anno eodem seruntur: Jugo raparū
quattuor sextariꝝ. napi autem quinq; sufficiūt
Si spisse sunt interuelles aliquas vt ceteræ ro
borentur: vt vero in semina maiora redigātur
erucam rapam folijs oīmbus purgas: et ad di
midiū digui crassitudinem in caule succides.
Tunc in sulcis diligenter subactis octonis di
gitis seperatam obrues. iniicies terram ꝛ calca
bis ita magna nascetur.

Operationes.

¶ Rapa est napus validissimus: cōturbat cor
pus ꝛ deducit. Sed semē eius cōtra venena in
potum datur. Rapa si frequēter comedat̄ infla
tionem stomachi facit. Semē eiꝰ ex vino tritū
valet contra morsus serpentum.

¶ Dyascorides. Radix rapebona est. ꝛ si ven
trem inflat: corpori tamen succum addit: vētrē
ꝙ stimulat. Eius cliraturam fomento poda/
gris ac pernonib⁹ ꝓsidium est. ipaq; trita et
imposita hec omnia facere potest.

¶ Lima eius elixa et cōmesta est diuretica. se/
mē eius ex vino bibitū vulneribꝰ venenatis ꝓ
ficit. Itaq; semen in rapis calidū ac feruens vi
detur. ꝛ ipse paulo solutiores creduntur. Sed
quo minus caloris possident molliendi pote/
statem eo fortiorem continent.

¶ Idem radix inflat: ꝛ semen in homine gene/
rat vel augmentat. Agrestis rapa locis siccis
nascitur: fruticem collectum faciens cubitilon
gitudinem habens multasq; virgellas. Folia
leniora ꝛ in modum vigiti grossa. Semen eiꝰ
n folliculis est conclusum nigrum et fragile.
quod fractum habet intus colorē album. itaq;
faciei miscetur alba mentis vel etiam totiꝰ cor/
poris

¶ Isaac. Calida est in secundo gradu. hu/
mida in primo. dure digeritur. Mollem ꝛ in/

flatiuam carnē facit. ꝓpter sui ventositatem ꝓ
inde cotum suscitat. flegma augmētat. Utilis
aūt est si bis cocta vtraq; aqua reiecta coquat
cum pinguissima carne. Idem cuius iure si pe
F. des podagricorum loti fuerit dolori mitigatō
nem prestat. ¶ Galie. li. ij. de cibis. c. de rapa:
Waltiformiter autē et hanc homines prepa
rant vsq; ad hoc q̄ cōponunt eam cum garo ⁊
aceto vt habeant ꝓ vsu per totum annuz. Chi
mum autem reddit in corpore grossiorem com
mensurato. propter quod si abundauerit quis
in vsu ipsius. et maxime si quis deficienter in
ventre dirigens ipsam congregabit vocatum
crudum chimum.
¶ Ad secessum autem ventris neq; contraria
B ri vtiq; neq; conferre dicat quis ipsam: et ma
xime quando decoquitur bene. indiget enim
ipsa ⁊ ampliori decoctione. fit autem optima
bis elixata sicut dictum est prius de caulis pre
paratione: si autem crudior sumatur indigesti
bilis est. ⁊ inflatiua et mala stomacho. q̄q; au
tem et mordicationes operatur ꝓ̄m ventrem. ꝓ
aquā autē elixatam admirabar vtiq; si minus
aliqua homogenearū plantarū nutrit
¶ Et idez li. vi. de sim. medicinis ca. gengilidis
b siue rapa ipsa et semen ad libidinez incitat in
flatiui spiritus generatiua existens

Capitulum. cclxxxiiij

Raphanus. Isi. Raphanum grece nos radicē vocam⁹: eo q̄ tot⁹ deorsum ni
titur cū reliq̄ olera magis in summa ꝓ
siliant: hui⁹ semine macerato. Palla. li. iij. In
mense martio raphanos aliq; serūt quib⁹ vtun
tur estate. Idē in li. ix. Raphanū vt̄ia p̄dictum
est sicut ⁊ brasicā cōstat esse vitib⁹ inimicā. Hā
⁊ si circa se serantur natura discordāte refugi
unt. Auicē. Raphanus habet lignū calidū et
humidum in primo. Semen ca. in. iij. fortius
ē semē deinde cortex. postea folia deinde caro.

Operationes

¶ Radix ei⁹ a ieiuno comesta vel potata put A
antidotū magnū adiutoriū ē sanitatis ⁊ tuta
mentū corpis: ꝛ ad inflationē facit ⁊ ructus fe
tidos. ¶ Fruct⁹ ei⁹ vrinā mouet. Uentrē deco B
cta malaxat: ⁊ in cibo ptisicis prodest. Tota q̄
flegmata purgat. Cū oxymelle accepta vomitū
mouet. Cū melle mixta putredinez curat: Li
uores tollit. Uim fungi venenosi cōpescit
¶ Cōtra viperaz morsus plicit. Semē cū ace C
to datū splēminuit. hydropicis ac splenēticis
in modū cathaplasme impositū subuenit.
¶ Radix in aceto ac melle cocta si gargarizet D
synanticos curat. Folia ei⁹ cōtusa ⁊ ipposita do
lentib⁹ articulis ꝓsunt. ¶ Raphano calida es E
se virtutē oīm medicoz opinonē ptz: ꝛ nobis ex
vsu intelligere licet nā cū ceteris cibis comesta
ideo in stomacho ruct⁹ efficit solus. q̄ in eo co
quitur prima. ¶ Capillos ab iniuria alopicie F
restituit cū melle. ¶ Succus etiā gravedinez B
auriū instillat⁹ emēdat. ¶ Egyptij reges i q̄b⁹ W
erat studiū scrutati corpa mortuoz ⁊ cās valitu
dinū occulta fide recognoscere. et in ipso cor
de vitiū nasci ꝓdiderūt. ¶ Semē raphani cuz J
melle trito ⁊ sumpto suspiria mitigātur. Tussis
arcet. Sola cū sale sumpta vētris a ialia extin
guit. vētrē stimulat. vrinā cōcitat. Puerperis
copiā lactis acq̄rit. ¶ Nulla res fortius vrine K
difficultatē soluit. vel seminaz imperat mēstru
is. raphanus comesta ē eu stomacha. post ci
bos sumpta digerit eructuationē facit. Cocta
et esa tussientib⁹ ⁊ pituitatib⁹ stōachi medetur.
¶ Lotiū ei⁹ cathaplasmis adhibitū cuz melle L
pascētia vulnera curat. ¶ Liuorē ipposita tol M
lit. Morsib⁹ venenatiq; occurrit. Lētigines pur
gat. Bibita mēstruis impat: Semē ei⁹ bibitū N
ē diureticū. splenē tremiscere facit. ¶ Elixū cū oxi
melle gargarismo synāticis q̄q; opitulat. Cerasa
q̄z pūcto accepta statim medet. Dēt cōcauo i
missa. vel gingiuis fricata. dolorē eius mitre se
dat. ¶ Est aliud genus raphani qđ multi ar O

moratiã dicũt hũs folia lapsane silua. cuius radix oblonga est ac tenera. de q̃. s. supra dictũ ẽ.

¶ Pla. Raphanus ca. ẽ z sic. in. ij. gra. Uirtutẽ habet incidẽdi: dissoluẽdi. ex eo fit cõpedes orimellis cõtra quartanã. cõtra q̃tidianã: cõtra duricies splenis.

¶ Herba ipa cocta in vino et oleo spleni catha plasmetur. pectini catha plasmata stranguriaz et dissinteriam soluit.

¶ Hypocra. Capillos mulierũ defluos raphani iubet fricari: et cõtra tormẽta vulue sup vmbilicũ imponi. Reducũt z cicatricẽ ad colorem. Semẽ impositũ ex aq̃ sistit. ea q̃ fagedenas vocant vlcera. ¶ Democrit9. Uentrez ß cibo putat stimulari. z ob id fortasse voci nocere tradiderunt aliq̃. folia q̃ dũtaxat in oblõgis nascũt acẽ oculoz expectare dicunt. vbi vero acriorem vicina admota sit ysopũ dare ptin9 imperant. Hec antipatia est. Auriũ vero gustati raphani succũ instillant. ¶ Papi humectat z dispergit flegma auctoritate sua. Folia tñ eius min9 austera sunt. radix trita in vino nauseã puocat.

¶ Pli. li. xx. Raphani stomachũ purgãt. pituitam extenuãt. vrinã cõcitant. Est estiuosus in italia: z aromatiã vocãt satiuã. Satiui decocti mane ad tres cyatas poti calculos cõminuunt z eijciunt. Ad tussim q̃z ieiunis raphanus p̃destillatus mane cum melle. Semẽ eius tostũ deinde cõtritũ cuz melle suspiriosis valet. Idem q̃z cõtra venena prodest.

Capitulum. cclxxxv.

Radix. Plateari9. Radix ẽ herba cuius simili noie appellat. z ẽ cali. z sic. in. ij. gradu. Uirtutẽ raphano similẽ habz. Et cõtra easdẽ causas valz eodem modo: sed nõ efficax est. Itaq̃ cũ in receptione inueniat. potest poni radix raphani si radix nõ habeat. Palladius li. xx. In augusto mẽse vltimo siccioribus locis radices cõuenit seri. q̃ hyeme ministrent vsum. Amant terraz qualem rapa pinguem ac solutam z diu subactã. topbum vero reformidant z glaream: Gaudent celi statu nebuloso. serendi sunt autẽ grandibus spacijs z altefosis. melioresq̃ puenĩut si serãtur in arenis post nouam pluuiam nisi forte possint rigari. quod factum est statim leui sarculo debet operiri: sed tamẽ nõ in gerẽdum est: sed potius palce. que inde fungose sunt. sua uiores aũt sunt: si eas aq̃ salsa frequenter aspergas. Radices femini generis putantur que minus acres sunt. habentq̃ folia latiora lenia z cum iocũditate virentia ex his ergo semina sunt colligenda. Maiores fieri credunt si sublatis oibus foliis solo tenui caule demisso: sepe terris operiantur. Si exnimis acra dulcem fieri velis semen die ac nocte melle aut passo macerabis.

Operationes.

¶ Isaac. Radix est ca. in. ij. gra. sic. in. ij. min9 A
q̃z rapa nutrit. pter acumẽ suum: qõ fortius est acumine rape. Nutrimẽtum eius est durum z grossum digestioni stomachi nociuũ z inconueniẽs dẽtibus ac oculis z gule oñibusq̃ doloribus vulue. ¶ Scõm vero medicinam cõuenit. scõm cibum manducata tortionẽ z inflationem facit. z illaudabilis stomacho fit. Qõ testatur ructatus eius qui maxime sit ante cibum. eleuat enim z descendere phibet cibũ ad locum coctiõis. Idcoq̃ fit causa indurate digestionis. naturalẽq̃ virtutẽ inhibet. cibum expellens in superiori pte: ex qua re fit vomit9 maxime his qui ventositatem in stomacho habẽt ex consuetudine.

¶ Que tamen post cibuz accepta minorẽ agit E
ventositatẽ ascendentez supius. quia cum grauitate sua descẽdit inferius: deponitq̃ cibum in coctionis locum. Et vt oportet digerit vnde causa confortande secunde digestionis efficit hec est gratia sue coctionis: que non habentibus ventositatẽ accepta post cibum impedit

¶ Proinde si quis eam vult acũpere pro vo D
mitu ante cibuz sumatur. sed propter suppleme
um secunde ac tertie digestiõis: post cibuz mãducetur.

E ¶ Item radit cõburit z pulverizatur sup vlcera humida: mũdificat z desiccat illa. Et putãt alicq; exprimat succus eius z detur in potu cũ vino. et cõueniat medicinis mortiferis. z semẽ eius etiã facit hoc. Nos aũt expti sumus multocies de hac planta: q; qñ coquit multũ cũ kust oꝛdei donec dissoluat in decoctione z detur in potu hz magnã efficaciã in egritudinibꝫ pectoꝛis antiquis que fiunt ab humoꝛibꝫ grossis

F ¶ Et id ẽ auct. Ruffi. Raffanus cõfert flegmati: z puocat vomitũ: et est malus capiti z oculis dentibꝫ et palato: z corrũpit cibum. Et est cõueniens oĩbus egritudinibus mulieꝝ. generat vẽtositates in superioꝛibꝫ partibus ventris Et illud auct. Humay ꝓpter suã maliciam ẽ veloꝛis putrefactiõis sue substantie.

B ¶ Et idem auct. Rasis. Dixit mihi quidã amicus meus q; exptus est ꝫ. z inuenit verum Distillauit enim aquaz radicis raphani sup scoꝛpionem. et inuenit ipm statim immobilem. deinde cõtinuo inflatus est et crepuit ꝑ mediũ Et radix cõuenit se. quartanis. et rigoꝛibꝫ febrium periodicaꝝ z doloꝛibus ventris.

Capitulum. cclxxxvij.

Raphanus agrestis. Dyas. Raphanꝰ agrestis iuncos duos siue tres spargit rubẽtes ī terra. folia rute silia. radices cepe sed ampliora: quẽ quidẽ raphanũ siluestrẽ vocãt. Intus hz medullã candidã. extra cortices nigros. nascit in mõtibꝫ z locis asperis. aliquando z vmbrosis

Operationes

¶ Sera. Raphanꝰ agrestis ẽ hñs so. silia lapsane. z hz radicẽ mollẽ: subtilẽ. lõgã z renerã. z saporẽ eiꝰ ẽ acutꝰ: cꝰ folia z rami coquũtur z comedũtur: z ꝓuenit sto. ¶ Virtꝰ etiã ei ẽ viscida et diuretica et calida. et iõ in cibo sumpta copiosã effũdit vrinã. Incitat etiã mẽstrua feminarũ sto. vtilis z exaceto data. Pituitas glutinosas cũ melle sumpta dissoluit. lũbricos latos excludit. ¶ Radix adusta et in puluerẽ versa ad siccandũ et purgãdũ vulneribꝫ imponit. Quidã succũ eiꝰ cũ vino dãt cõtra venena. eadem vis in semine ẽ si cũ melle sumat. nobis exptum ẽ armoraciã in ptisana sorbitionẽ discoctã to racis vitia sanare. ¶ Sz raphanꝰ agrestis quẽ romani vocãt armoracbiõ hz folia silia foliis domestici. et hz radicẽ lõgã mollẽ. et saporẽ eiꝰ ad acuitatẽ declinãs: cꝰ folia z radix si coquãt et comedãtur cõueniũt stomacho. Et eiꝰ ꝓtus est calida inflatiua. ¶ Et ꝓuocat vrinã et menstrua. et qñ sumit cum melle incidit humoꝛes grossos et viscosos in pectoꝛe

Capitulum. cclxxxvij.

RAdicula. Plinius. xix. Radicula ē herba lauādis lanis apta. ad ꝫ succū hz mirū ꝯtū cādore ꝓferēs eque ⁊ mollicia. naſcit vbiqꝫ ſatiua. ſed ſpōte ꝑcipue in aſia ſyriaqꝫ ſaroſis ⁊ aſperis locis. Trans eufraten th laudatiſſima. caule tenui ferulaceo ipſiſqꝫ cibis indigena ꝫ expetito. ⁊ rnguēti q̄q̄d fit cū q̄ decoquāt oliue folio. bāc ſtrutbion vel ỿſatin greci vocant. Eſtate floret. aſpectu grata. verū ſine odore ſpinoſa. ⁊ caule lanuginoſo. ſemē ei nullū. radix magna q̄ excidit ad quē dictū ē vſum.

Operationes

A ¶ Plinius. xxiij. Tingētibꝫ ⁊ radicula ramos ꝑparat. quā ſtrutbion a grecis vocari diximus

B ¶ Medet morbo regio ipa ꝺcocta. ⁊ vis potū Itēqꝫ vitijs pectoꝛ obuiat. aluū ſiſtit. vulnaſqꝫ purgat. ex̄obrē aureū poculū vocāt eā medici.

L ⁊ melle etiā ꝑdeſt ad tuſſim. ¶ Ortopnee ꝑdeſt meſura cochleaꝛ. cū polēta ỿoꝛ aceto lepras tollit. eadēqꝫ cū panace ⁊ caparis radice calculos frangit ac pellit. pānos diſcutit cū ordeacea farina ⁊ vino decocta. ¶ Miſce ⁊ malagmatibꝫ ⁊ collirijs claritatis cauſa ad ſternutamēta vtilis inter pauca. ¶ Lieni q̄z ac iocineri codē mō ꝑficit. pō. denarij pōdere ex aq̄ mulſa ſanat ſuſpiriioſos. ſic ⁊ pleureticos oēsqꝫ lateris doloꝛes. ¶ Pande. Radicula. i. concilij. ⁊ ponit in antidotario virili in potione ad ſcrofulas.

Capitulum. cclxxxviij

RAnnus latine ⁊ grece. arabice hauſis. vel buſch ſiue hauſig. Sera. lib. ag. ca. hauſis ſiue hauſig. i. rannus. eſt plāta q̄ naſcit in vallibꝫ. ⁊ ſunt eius tres ſpecies. Una habet ſtipitē rectū ſpinoſuz ſicut arboꝛ q̄ ꝺr alebiſialich. in ramis ⁊ ſpinis eius. ⁊ folia eiꝰ ſunt oblonga hñtia humiditatē viſcoſam q̄ adheret manui. Scōa eſt fortis alba pluſqꝫ ipſa. Tertia habet minoꝛa folia qꝫ ipſa ⁊ latioꝛa. ⁊ declinat parū ruboꝛi. et rami eius ſunt longi: lōgitudo eius eſt brachij vnius. et eſt ſpiſſioꝛ alijs. ⁊ ē debilioꝛ. ſpina vero eius eſt acutioꝛ. Et fructus eius eſt latus ſubtilis. et eſt velut in vaginis ſicut herba que ꝺr ſachidalion. ¶ Et idē auctoꝛ. Halie. Quod a domineſtraſ ex ranno ſunt folia eius dū ſunt recentia. Et virtus eius eſt que in frigidat ⁊ deſiccat in ſecundo gradu.

Operationes

¶ Dyaſ. ca. de ranno. Rannus frutex eſt qui circa oꝛtas naſcit. Huius virge ſunt longe et ſpinoſe. folia habet pinguiſſima longa ⁊ leuia. A
Eſt etiā alia rannus coloꝛē hñs ſubalbidū. Et tertia habēs coloꝛē ſubruſuz ⁊ virgulas lōgas cubitis quinqꝫ. ⁊ plue. be ſpinoſe ſunt. et mīni mā habent virtutē. Fius ſemen latū eſt ⁊ tenue et in folle recluſum ſicut affodilli. ¶ Idē. Omniū ſpecieꝝ ranni folia cat haplaſmatibꝫ adhibita ignē ſacrum coꝛporis prohibēt. ¶ Sera. Virtus ranni eſt que curat formicā ⁊ herſipilam que eſt ex̄ calidit̄atis. Unde q̄n ſit emplaſtrum cū ſolijs eius curat herſipilā ⁊ formicam B
Et dicūt aliqui q̄ q̄n rami eius ſuſpendunt in oſtijs ⁊ feneſtris ceſſat operatio arboꝛis coꝛū. L
¶ Plinius lib. xxiij. Inter genera bruꝛoꝝ rannus appellatur a grecis candidioꝛ frutex. Is floꝛet ramos ſpargens rectis aculeis nō vt ceteri aduncis. Alterū genus eſt ſilueſtre nigriꝰ rubentes ferens folliculos. Huius radice decocta in aqua fit medicamentū: quod licijū voꝛatur. ¶ Semen ſecundinas trahit: alter ille candidioꝛ ſtringit: ſed magis refrigerat. collectionibus ⁊ vulneribus acomodatioꝛ. D
¶ Conſtantinus in libro graduum. Rannus frigida eſt in primo gradu: ſicca in ſecundo. ⁊ valet puſtulis oꝛis. Ventris doloꝛem ⁊ ſtomachi defectionem curat. cathaplaſmatus herſipilā deſtruit. ¶ Succus eius oculoꝝ collirio mixtꝰ ſiue ſolus conuenit doloꝛi oculoꝝ; maximeqꝫ pannoꝝ albedini. Bibitus autē lapidem renum frangit. E

Capitulum. cclxxxix. F

A

Reubarbarum. Isidorus in libro ethymologiarum. Reubarbarum dicit q̄ in solo barbarico trans danubiuz inuenitur. Reuponticū quod circa ponticuz inuenitur. Et idem dicitur reu quod est radix: q̄si radix barbarica vel pontica. ¶Platearius. Reubarbarum q̄ in India vel vltra marinas partes reperitur. radix est cuiusdā arboris quasi quedaz ruberositas. Eligitur illud quod graue est in suo genere et non perforatum: Q̄ etiam cum frangitur: interius habet quasdam venulas distinctas hinc rufas hinc subalbidas hinc croceas: et commasticatum tingit quasi crocus. Uirtutem habet purgandi colerā principaliter et diureticam. competenter ponitur in syrupis contra febres acutas. ¶Auicenna Reubarbarum adulteratum spissius est ac vehementius stipticum. Purum autem est vehementius rarum z minus stipticum. et est croceę tincture. In ipsa est terreitas amara propter actionem ignicitatis in ipsa.

Operationes

A ¶Platearius: Contra calefactionem epatis z opilationē ex calida causa datur cū aqua cali-
B da. ¶Auicenna. Reubarbarū confert panno ac veltigijs sup cutes remanentibz: quādo cuz acero linitur. Et eo sit emplastrum adapostemata calida. Confert etiam empetiginī. cū aceto. Eius epithima casui z percussioni p̄fert valde. prodest etiā contusioni lacertorum z ruptu-
C re. ¶Confert almati z sputo sanguinis: epatis stomachiq̄z doloribus intrinsecis. Singultui z dolori pungitiuo ventris ac dissinterie ac doloi renum ac vesice: atq̄z matricis z fluxui sanguinis: ac febribus antiquis. Splenez attenuat: z morsui vermium venenosorum remediuz est. ¶Constantinus. Reubarbarum. aliud ē
D indicum aliud ponticū. Indicum est laudabilius. calidum z siccū in secundo gradu. Quoddam stipticitatis z acuminis habet. Stomacho defecto valet: ventositatem z epatis dolorem z splenis duriciem. z ypocundriam z extensionem curat. Renum ac vesice dolorē ac matricis extirpat. ¶Sanguinē de pectore manantem cōstringit: anhelitus singultū. vulnera intestinorū: diuturnā solutionem: ac prolixam febrem amputat: faciem z cutez a lentiginibus z
E empetigine mundificat. Contra reptiliū morsus facit pulueri satus: cum aceto temperatus.
¶Pandecta. Reubarbarum dicit a reu q̄ est radix z barbax: quia est radix que in barbaria
F regione oritur: et in india transmarinis partibus. Et est aliud q̄ dicitur reupōticū. de quo in sequēti capitulo. quoniā dr sic de eo q̄ in pōto insula reperit: vel q̄ ponticū habet saporē.
¶Reubarbarum vt quidam dicunt: radix est
G cuiusdam arboris. z reperitur quasi quedā tuberositas in radice eius zc. Et est calidū z siccum in secundo gradu. ¶Johannes Mesue.
H Reubarbarum quoddā oritur in india. Et vocatur raduedseni. z est melius. et quoddā orit in barbaria. et est laudabilius post illū. Et q̄dā oritur in turchia: et est minus laudabile illis. et laudatur magis ex eis quod est subnigrū declinans ad rubedinem. et quod graue est cum raritate sua. z in quo in confracturis inuenitur
I disgregatio et ruso z glauco. z quod est croceę tincture. Et quod est recens cognoscitur quod non est adulteratum: quoniam est rarum z minoris stipticitatis: et est croceę tincture.
¶Adulteratū vero habet contrariū hoz: z varietatem quam habere debet in confracturis amisit: immo subnigrescit in eis. et est calide cōpletionis: z siccę in secundo gradu.
K ¶Conuenerunt autē in p̄mixtione eius aqueitas: dans ei stipticitatem substantie. z acreitas dans ei raritatem substātie. z est in eo igneitas perficiens: que propter actionem eius z terreitatem ipsius ipsum facit esse amarum. Uerum terreitas est p̄m profundū eius. et igneitas est in superficie ipsius: que propter infusionem separat inter eius substantiam. z cōplectio operas

bonis. solutionis z apertionis opilationū per ipsum est ꝙ dominium caliditatis in superficie eius: z consecutio cōtractionis ꝙ ipsum ē a substantia sua terrea stiptica. Non est in eo nocumentū apparens. z dat in omni tpe z in oīi eta te: ita ꝙ etiā pueris z pregnantibꝫ datur. z est de elegantioribus z melioribꝫ medicinis aque lactis. z proprie quod sumptum est ex capris q̄ magnificat operationē eius. similiter magnificatur infusio eius in aqua endiuie z apū prius bulitum et colatum: vel in aqua plantaginis. et nō permittat quin cadat in societate eius spica. Est em̄ proprū iuuamenti cum ipso. Neq; pretermittas additionē modici vini albi odoriferi dari in infusionibus eius. z proprie qū in emēdatione opilationū propinat. Et eius quidem infusio competit, quando solum queritur absterſio: solutio z opilationū apertio: z ipsius contriti exhibitio: quando querit: vt post illam in visceribus vestigia cōtractionis remaneāt. verū ex illo quod assum est vehemētius ex adusto: z qō ex eo purius est sustinet quod oportet z meret de contritione. In raro autē z laxo cōtritio vehemens resoluit virtutem. Decoctio etiam similiter resoluit qualiscunq; sit.

K ¶ Johānes Mesue. Educit solutione eius coleram z flegma. Maior eius proprietas est mūdificare epar et stomachū. et conferre doloribꝫ pungitiuis eorum z viscerum.

L ¶ Et clarificat sanguinem: z aufert opilatiōes z morbos quorum mater est opilatio: sicut hydropisim: yctericiam: grossiciem splenis z febribus opilationum: et similia.

M ¶ Et ex parte substantie sue proprietas est ꝓferre spurō sanguinis z emaciationi eius vndecunq; sit. z casui z pcussioni. z sanare rupturas intrinsecas z extrinsecas. z ꝓprie ciꝫ. ʒ.i. minime. gra. .ij. et rubee tinctoꝝ gra. xv. cum vino stiptico.

N ¶ Et confert inunctio olei eius contusionibus z contritionibꝫ lacertoꝝ et doloribus eorum. z ipsum quidē est medicina singultus: z est medicina bona dissinterie. et proprie quod ex eo est assum. z bibitum cum succo plantaginis z pauco vino stiptico.

O ¶ Et confert febribus periodicis z febribꝫ opilationū et febribus antiquis. Dosis potio eius infusionis ana. ʒ.ij. ℈. vsq; ad decem: z contritis ana. ʒ.i. vsq; ad. ʒ.iij.

P ¶ Et ipsum conseruat̄ per annos quattuor: et conseruat a corruptione z putrefactione: si superliniatur cera z terbentina liquefacte: aut cera sola. aut si sepeliatur in psilio aut milio: conseruatur em̄ tunc tempore extenso.

Capitulum. cccxc.

Reuponticū. Pande. Reupōticū. i. barba sirilla: et est radix pōtica multū silis reubarbaro. Interiꝫ hꝫ venulas distinctas vt reubarbar: ſz nō tingit vt reubarbarū. Et hꝫ reuponticū eo ꝙ in pōto insula reperit: vel ꝙ ponticū hꝫ saporē. z reu tantū est dicere quātū radix. ¶ Dyas. ca. de reupōtico. Reupōticū nascit in bosforo. et sic ab grecia venit: cuius folia magna sunt similia folijs simphiti. radix est aliquatenus vasta et nigra. Vasta similia centaureę: sed breuior est fragilis z leuis in pōdere sine odore: et gustu amara: leuiter stringens. et si masticet: fit glutinosa et crocei coloris.

Operationes

¶ Dyasc. Vires efficaciter habet stringentes. A Et iō fomēto impositā inflationes desiccat: et vulnera glutinat: ac sanguinis abundantiā reprimit. Habet in se magnā substantiā temperandi: ꝙ tenet in se terreni frigoris et caloris partē. et leptomeris est ad asma. ergo reumatica et orthogonia iuuat potata. liuores et impetigines sanat cū aceto illinita. et potata emoptoicis et dissintericis prodest: sed bona est q̄ nō est ꝓtusata. In gustu muscillaginosa modicū submordēs. bibita inflationem stomachi tollit. Laxitudinē et dolorē stomachi splenetiꝫ cis et epaticis prodest. ¶ Conquassationē cor B poris reficit. De alto cadentibꝫ subuenit. Neu freticis et torsionibꝫ et thoracis et ꝓ ocūdrus sa

lutare est. Stericas z sciaticas causas compescit. Sanguinē reūcientibus vtiliter adhibet.
E Asmaticis prodest. ¶ Subglutientibus vtiliter adhibet. Liliacis z dissintericis frigoribus tipicis singulare p̄sidiū est. Morsibus venenatis occurrit: similiter vt agaricus datur in omnib9 causis. Zernas lūpidat z liuores cū aceto imposita similiter cū aqua liuores omnes tollit. Virtus est ei termantica z paulo stiptica
D ¶ Paulus capi. de reupontico. Ca. est z sic. in secundo gradu. Virtutē habet mundificandi: confortandi ex ponticitate sua: et diuretica ex qualitatibus. Aqua decoctionis eius soluit opilationem splenis z epatis ex frigida causa. Ceroteū ex puluere eius z oleo rosaz: et cera valet contra debilitatē stomachi. Puluis eius lumbricos eius occidit. ¶ Ysido. lib. et hymo. Reu ponticū sanguinis abundantiā reprimit. Habet in se matrimā temperandi substantiā: quia retinet in se terreni frigoris z caloris partē. Et etiā leptomeris vnde potata ad spasmata reumatica iuuat. Et leniores empetigines sanat. Splenem reprimit: et luxuriā tollit. Cū aceto bibita emoptoicis z dissintericis est iuuatiua.
F ¶ Bibita ꝙz stomachi inflationē eiusꝙ lassitudinē prohibet ac dolorē. Splenecticis z epaticis proficit. cōquassationes corporis reficit: ac de alto cadentibus subuenit. lumbis etiā z tortionibus toracis z ypocundriis est salutaris.
G ¶ Stericas et sciaticas causas compescit. sanguinem reūcientibus adhibetur vtiliter. asmaticis subglutientibus prodest.

Capitulum.cccxci.

Resina. Ysido. li. xvij. Resina ē lachryma sudore lignorum exalata vt balsami seralupini z lentisci z arboum z virgultorū que sudare perhibent. Reyu cū grece emanare dicit vel sudare sicut ligna odorifera oriētis. sicut gutta balsami aut ferulaz quaruz gutta durescit in gemmam. s. in electz. Prima aūt resina dicit therebentina: z est pretiātissima pre alijs. z defertur de arabia: iudea: syria: cypro z africa: z ab insulis maris. Secūda est lētiscina que mastix vocatur. he de Chio insula deportantur. Tertia est pinealis: z hec nūc est liquida: nunc dura inuenit. ¶ Itē Ysi. Resina igitur dicit quodlibet gramē liquidum vel aridum liquida resina vt balsami z terebentina: durat vt mastix thus z myrrha z hmōi. Omnis autē resina primo est mollis z liquida vel viscosa. sed in prima sui emanatione et aliqua remanet liquida z aliqua caloze vel frigoze indurat. omnis aūt resina est vtilis in medicina. et ideo resina posita in nobilibus antidotis: z vnguentis. Operationes autem et virtutes resine singulorum. quere in locis suis.

Capitulum.cccxcij.

Ribes. Pandecta. dcvij. Ribes quidā dicunt ꝙ est acetosa. et quidam dicūt ꝙ est coccus. sed falso. quoniā coccus

nō est acetosa.qm̄ Melius facit scinotim capitulum de rob de ribes.z cap̄. de rob de acetosa.Silr vbi ponit cap̄.de rob de ribes ait q̄ valet sicut rob d̄ acetosa. Item nō est coccus qm̄ coccus est ca.z sicce ꝯplexionis: sed ribes sunt frigi.z sicce. ¶Albani. Ribes est planta stipitē habēs rubeum ad viriditatē declinē tenerum.folia rotūda viridia nigra.cuius granū potatur de corascen̄ aridi sapor̄:de q̄ fit rob. Hos aūt loco eius succū acetose que est lappacium agreste ponere possumus. ¶Sera.libro ag.cap̄.ribes aucto. Isaac benarā. Ribes est planta habens capreolos recentes rubeos ad viriditatē declinātes:z hz folia magna lata rotunda viridia.et habet grana q̄ sapor est dulcis cū acetositate. Et ipsa est frigida z sicca in ij.gradu. Et signū super hoc est acetositas eiꝰ et stipticitas. Et ex hoc cōtingit q̄ infrigidat stomachum. Et aliqui dicunt q̄ est frigida et sicca in.iij.gradu. Nascitur autem planta ista in montibus syrie frigidis niuosis.

Operationes.

A ¶Sera. Ipsa abscindit sitim:et ꝓfert species bubaon.i.morbilli.z abscindit sitim q̄ fit a caliditate corpor̄:z retinet fluxum. ¶Et conue
B nit speciebꝰ bothor que fiunt in corpore sicut
L variole z similia. ¶Et prouocat appetitum:z incorlat stomachū sua frigiditate.z abscindit sitim a colera:z fluxum vomitū.z rob eius cōfert cardiace z vomitui et fluxui qui fit a cole
D ra. ¶Et prouocat ībi appetitū.et in rob eius est dulcedo z acetositas. Et idez auct. Abenmeuai. Frigi.est z sic.in.ij.gradu.z rob ē sicut rob acetositati citri z agreste in virtute:z est bona emorroidibꝰ z ebrietati.z putant aliqui medicor̄ q̄ sit illa q̄ nominatur acetosa z lappacium.z putauerūt aliqui q̄ sit granū acetosum qđ afferꝛ ex corascen̄.licet oēs decipiantur.

Capitulum.cccxciij.

RIsi.Pandec.ca.lvij.Arz arabice grece ozora.latine vero risi.Halie.primo d̄ cibis ca.de riso. In sapore eius est stipticitas.z ideo retinet ventrē retentiōe tēperata et in cortice eius est rubedo magis manifesta q̄ in ipsomet aut in reliquo corpor̄ eius.z minus nutrit q̄ fermentū. ¶Et idez.viij.sim.far. ca.ozosa. Ozosa.i.risum hz quid stipticū q̄ circa ventrē moderate detinet. ¶Et idem li.prędicto de cibis. Hoc semine oēs ad restrictionē ventr̄ vtuntur delectationē ipsius similem facientes condro. Est aūt indigesthibilius condro:z nutriens minus.sicut z ad delectationez edulij deficiens ab ipso plurimum.

Operationes

¶Sera.li.aggre.cap̄.Arz.i.risum. Sunt ca
A lide z sicce cōplexionis in primo gradu. Almā sor tractatu tertio cap̄.arz de riso. Risi tempe riei que est inter calidum z frigidū vicinū existit:z ventrē stringit. Solitis aūt colicam pati nocet:eo q̄ licet nutriat de ventre:tamen nō facile descendit:nisi coquatur cū aliquo multū vnctuositatis habente.qđ quādo cū lacte coquitur z cū zuccaro comeditur plurimū nutrit atq̄ sanguinē augmentat. ¶Sera p̄. Quādo
B sani egent pultibꝰ eius ꝓpter punctiones quas habēt in ventre.aut ꝓpter fluxum multor̄ humor̄ sup quos vincit colera.aut aliqua alia d̄ causa simili huic.coquerisi quousq̄ dissoluā tur:z fiant sicut aqua kist:et da in potu:hora cōuenientior̄ vsus eius tempus est humidum et q̄n stomachus est fortis virtutis ad cibos.
L ¶Et idem auct. Dya. Est pauci nutrimenti stringit ventrē.auget sperma:z minorat feces et vrinā z vētositates. Est em̄ completū in stipticitate.z ideo est bonū vlceribꝰ intestinor̄:z pūctionibꝰ eor̄ quādo bibitur.aut fit cū eo cristere.z rubeū est constrictiuū plus. ¶Isaac. Ri
D si natura calidum est in primo gradu:siccuz in scō. Aliquādo mola teritur.eiusq̄ farina sicut tritici coquitur.z valet bis qui morsionem

in stomacho ꝛ intestinis patiuntur. integrum aũt cum aqua coctum valet ad colericã vyarriam. Cum lacte ꝛ amigdaleo coctum conti/ pationem suam amittit: ꝛ perfecte nutrit. Sã guinẽ bonũ generat si cũ eo vel aqua eius len/ tigines laues: aufert eas: ꝛ cutem mundificat.

E ¶ Constantinus in pantegni Risum calidum est in primo gradu. siccum in scõo. Unde ventrem stringit: non tamen multum: nisi mixtum sit ibi milium: lotum quoq; ꝛ cũ butiro ꝛ amigdaleon coctum: nõ est ventris constipatiuum sed mitigat dolorem stomachi: ꝛ ardorem intestinoꝝ. Huius nutrimentum temperatum est ꝛ digestiuum. si cum lacte coquitur: constipationem facit: sed humectat ac nutrit.

F ¶ Auicenna in secundo canone. Risum calidum est ꝛ siccum. Nutrimentum prebet multũ tarde infrigidatur: ꝛ in ipso est absterssio. Decoctum cum aqua stringit vsq; ad terminum. Et in spermate facit augmentum

B ¶ Idem in quarto canone Lortex risi venenũ reputatur. Ut enim quidaꝫ primorum dixerũt ei cui in potu datur: accidit statim dolor in ore et in lingua: et ipsa lingua apostematur. deinde dolor in vmbilico extenditur et stomacho: intestinisq; eius. Totumq; corpus inflammatur. curatur cum curatione cãtaridum. Oportet autem q; in oleo eius quod ipse in potu sumit citonia sint decocta.

Capitulum.cccxciij.

Robelia. Isaac Robelie frigide sunt in primo gradu medie inter humida ꝛ sicca. Lortex eaꝝ stipticus est. ¶ Actor. Iste sunt videlicet robelie. sicut diximus paulo supra. que a nonnullis medicorum nostroꝝ estimantur esse pisa.

Operationes

¶ Isaac vt supra. Lortice eius mundate laudabiles generant chimos. Nec inflationem aut ventositatẽ faciunt vt fabe. Ad vsum eendi bone sunt in estate ꝛ in calida regione. A

¶ Cathaplasma ex eis membris fractis appositum solidat ꝛ dolorem aufert. B

¶ Jus ex eius velut ex faba factum valet ad cardiasim tussim ꝛ dolorem pectoris. C

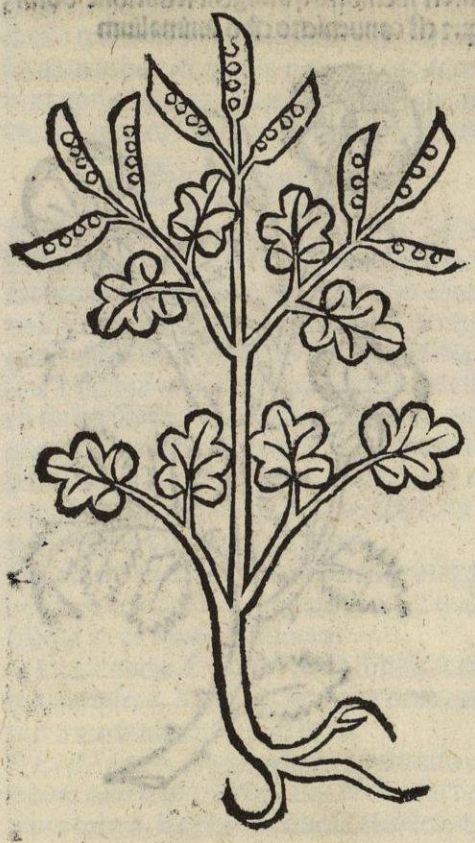
Capitulum.cccxcv.

Rododendron. ¶ Isidorus. Rododendron corrupte vulgo lorandrum vocatur: eo q; foliis lauri sit similis: flore vt rosa. Arbor enim venenata est. interficit enim alterã: ꝛ medetur serpentum vexationibus.

Operationes.

¶ Plinius lij. decimo. Rododendron vt nomine apparet a grecis venit. Alij neriũ vocauerunt. Alij rodopbanem vocauerunt. frõde A

sempiternum rose similitudine caulibus fructi
cosum. Jumentis q̄ capris z ouibus venenum.
Idem tamen est homini cōtra serpentum ve
B nena remedium. ¶Idem libro. xvij. Rododen
dron seritur propagine: sicut etiam semine.
£ ¶Idez li. xvij. Rododendros ne nomē apud
nos inuenit latinum. sed radophonem vocant
aut neriū. Mirumq̄ folia esse quadrupedu
venenum: homini vero contra serpentes presi
dium addita rutā z vino pota. Pecus etiam z
caper si aquā biberint in quo folia ea madue
rint: huiusmodi morbi dicuntur.

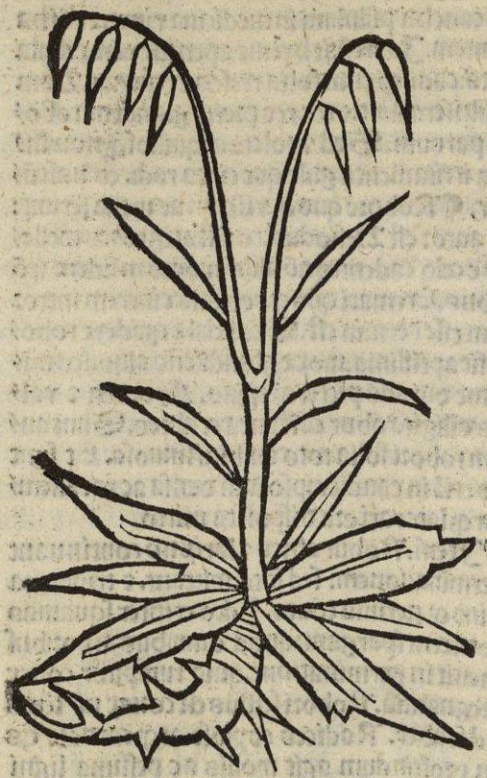
Capitulum. cccxcvj.

RObur. Actor. Robur (vt Isidor) ge
neraliter dicitur ex omni materia quic
quid est firmissimum. Nihilominus ta
men z arbor quedam hoc nomine nuncupat.
de qua frequenter Plinius loquitur.

Operationes.

A ¶Plinius libro. xvi. Robor est glandifera si
cut z quercus ac ylex: preter fructum z alia gi
gnit plurima. fert cū z galle genus vtrūq̄. Et
quedam veluti mora: nisi dilatarent arida du
ricie. plerūq̄ caput imitantia thauri quib⁹ in
est fructus nucleis oliue similis. Nascūtur z in
eo pullule nucib⁹ nō absimiles intus habētes
flocculos molles lucerna z luminibus aptos.
Nam z sine oleo flagrāt: sicuti gallia nigra.
Fert z aliam vtilem pillulam cū capillo. verno
tempore tamen melligeni succi. ¶Signunt z B
alij ramoz eius pillulas corpori nō pedicl'o ad
berentes candicātes vmbilicis. Cetera nigra
varietate dispersa. Media cocci colorem ha
bent. ¶Aliquādo z culices gignit. Nec non £
folijs conuolutas pillulas: z in folio rubentes.
Aquosos nucleos candicantes ac transluci
dos q̄diu molles sint: in quib⁹ culices nascū
tur. Maturescunt in modum. ferunt et robo
ra canchri pillulam in medicina vimvrendi ha
bentem. Is crescit hyeme aperitur vere pillula
tota: caditq̄ cum folia crescere ceperint. Tam
multifera sunt: z tot res preter glandem robo
ra paruum. Sed z poletos squillosq̄ nouissi
ma irritamenta gule que circa radices nascū
tur. ¶Roboze quoq̄ viscum ac mella ferunt: D
vt autor est Hesiodus. constatq̄ rores melle
os e celo cadentes nō alijs magis insidere frō
dibus. Cremati quoq̄ roboris cinerem intro
sum esse certum est. Scandula quidez e robo
re fit aptissima. more glandiferis alijs: sed mi
nime durans preterq̄ epino. Montes z val
les diligit. robur castanea et abies. Sunt au
tem roboꝛi folia toto ambitu sinuosa. Et sunt
eis etiā in caudice ipso iam densa ac rara. sem
perq̄ late rariora dispositā mirto.
¶Item. Robur abies z larix nō continuant E
germinationem: sed intermittunt. z tripartita
trinaq̄ germina edunt. Ideo et inter squamas
corticem spargunt: quod omnibus arboribus
euenit in germinatione. quia rumpitur cortex
pregnantiū. Roboꝛi scissus est cortex nō leuis
sed scaber. Radices copiose atq̄ carnose q̄s
in profundum agit mollis ac pessima ligni
pars etiam in roboze facile putrescens terre
dini obnoxia. idcoq̄ semper est amputanda
¶Robur ylex ac morus z ebenus z que sine me F
dulla sunt tota ossea sunt. Robor spissam ha
bet materiam: eiq̄ nigricans color est. Tanta
duricia inest roboꝛi: vt nisi madefactum non
queat terebrari. z ne quidem sic quid ad actus
clauus auelli. Itaq̄ cariem vetustatem sentit
tardissime. sentit tamen teredinem cesum in ve
re. Bruma vero neq̄ vitiatur neq̄ finditur. Ali
as obnoxium etiam vt torqueat sese: findatq̄
quod in subere tempestiueq̄ celo euenit defos
sum diu durat robur. sed aqua marina corrū
pitur.
¶Robur z olea in transuersum posite incur B
uantur: ceduntq̄ pōderi. Viridia preter robur
et buxū pertina cuneresiliunt sectioni serraq̄. q̄
dentes equalitate replent incerti. Sunt aūt ro

ḃura ⁊ inter se ⁊ cū alijs glutino insociabilia viscus adnascitur: ⁊ in robore vt quercu ⁊ yli-
ce. ¶ Idez li. xvij. Insitor omniū capacissima dicitur platanus: postea robur: vez vtraq; sa-
pores corrūpunt. pedamenta sunt optima vi-
cibus e robor oleaq;. Preterea pomifer; que
germinant: nec fructū ferūt. scissa radice lapis
inditur: fertilesq; fiunt. Hoc idem in amigda-
lis e roboze cuneo adacto fit. Deniq; arbores
quedam ablato in toto cortice moriuntur. tar-
dius autem robura ⁊ quercus.

Capitulum. cccxcvij

ROtabea vel rodaba. Serapi. ag. ca.
Rodaba quando est humida ⁊ recens
dicitur asfar fasa. qñ est sic. dicit akes
et est species leguminis sic notata. Et idez auc.
Dyasco. Primo qñ nascitur est similis anda-
cuche: q̄ nascitur in pratis. sed quando est com
pleta hz folia subtiliora q̄ folia ipsius. ⁊ habet
ramos similes ramis sandabuche. et sunt ei se
mina in magnitudine lentis: tortuosa sunt cor
nua. Aliq̄ desiccatur ⁊ administratur cū ali
is rebus: ⁊ pparatur cū sale. Et idem auc. Hali e.
Sapor huius grani est stipticus sicut sa-
por lentis. Et virtus eius est calida caliditate tem
perata. ⁊ exsiccatio eius est amplior exsiccatio
ne lentis: ⁊ comeditur sicut lens.

Operationes.

¶ Sera. auct. Isaac benarā. Alfar fasa: id
est rotobea nascitur sup aquas: ⁊ nō siccatur
in estate neq; hyeme. ⁊ ideo nominat humida
Et qō de ea administratur est semen eius ⁊ fo-
lia. ⁊ est cali. ⁊ humi. ⁊ est in eo inflatio. ¶ Et
ideo auget sperma: ⁊ incitat coitū. ⁊ auget iu-
mentum medicinaq; que faciunt ad hoc. ¶ Et
semen eius ingreditur in pluribus ꝯfectionibus
fortibus. ¶ Et qñ fit emplastrū cum folijs eius
confert membris q̄ indigent sedatione dolor;
coz: ⁊ est conueniens cibo animalium

Capitulum. cccxcviij.

ROsa latine. grece rodon. arabice bard.
Serapion libro ag. cap̄. bard. auctō.
Haliem. viij. simpliciū farmacoz cap̄.
de rosa. Substantia eius est cōpositā ex sub-
stantia aquosa calida cū duabus alijs quali-
tatibus permixta stiptica sez ⁊ amara. cuius stip
ticitas est in quantitate tali. quia corpora ha-
bentia virtutem fluxum nō possunt dissoluere
virtutem eius. ⁊ semen eius est magis stipticū
q̄ rosa. Et idem rosa cum stipticitate que est
in ea inest ei dulcedo ⁊ similitudo acuitatis vel
inordinationis pauce. ⁊ cōuenit apostematib⁹
calidis in principio coz. ⁊ oportet q̄ recipiat

recens ex ea: z abscindant summitates eiꝰ valde cū forpicibus: z reseruent p medicamin ibꝰ oculoꝝ. Sed oleū rosaꝝ est in natura sua medīū inter naturā rose z olei. z est medicina cū qua curant apostemata sanguinis in augmento ipsoꝝ. z in eo est virtus penetrandi ad pfundum corporis. z humectat corpora sicca: z conquassatur cū aceto: z iungit caput cū eo. z cōuenit dolori capitis facto ex caliditate solis. et quādo rose siccant: oportet q̄ desiccent in vmbra: z cōmoueant assidue. z aqua rosaꝝ est frigidior cōplexione temperata: non tamē multū et ipsa quidē est subtilis multe subtilitatis. Et signum in hoc est q̄ rosa desiccat cito. ideo q̄ in ea non est aliqua viscositas: quia odor eius vincit. z pterea festinat z replet vias odoratus

Operationes

A ¶Sera. aucto. Dyas. Est cū rosa frigida desiccatiua. z ex ea est plus stiptica sicca q̄ recēs. Et succus rosaꝝ q̄n coquit cum vino cōuenit dolori capitis z oculoꝝ z auriū. Et cōuenit gingiuis: q̄n cū eo fit collutio: z coquunt folia eiꝰ sine stipitibus et nō exprimunt. et fit emplastrū cū eis herisipile. z semen q̄ est in medio rosaꝝ q̄n pluerizatur super gingiuas ad quas fluūt humores conuenit multum. Sed caput rose quando bullierit in aqua z bibitur: abscindit fluxum ventris z sputum sanguinis.

B ¶Et idem aucto. Nacham. Aqua rosaꝝ phibet fluxū ad oculū. et conuenit sincopi: quādo bibitur ex ea haustus aliquis.

C ¶Et idē aucto. Yamay. Rosa fortificat membra intrinseca. Et stipticitas eius penetrat pter amaritudinem que est in ea.

D ¶Et idē aucto. Aben mesuay. Odoratio rose conuenit colericis z hūtib calorē z capitis dolorem a colera. Et phibet fumositates colericas acutas. et conuenit dolori acuto. z mouet sternutationē habēti cerebrū cal. Et q̄n conficit cum melle aut cū zuccaro abstergit quod est in stomacho ex humoribus flegmaticis.

E ¶Et idē aucto. Rasis. Expertus est quidā ex amicis meis qui accepit ex foliis rosaꝝ recentibus z zuccaro. z fecerūt eū asellare decē vicibꝰ Hoc facit succus eius: verū sicca nō est laxatiua. z hoc significat ex eo q̄ virtus eius est amara q̄ abstergit. Et q̄n rosa desiccat fit stiptica: quia separat ab ea amaritudo. Et siccitas quidem in rosa est pauca: quia ipsa est composita ex stipticitate z amaritudine. vnde abscindit libidinem: et laxat laxatione forti.

F ¶Johannes Mesue cap. de rosa. Rosa est ex medicinis benedictis: in qua est virtus confortationem faciēs: z solutionē z male qualitatis permutationē. Et est ex ea rubea z alba. z est de virtuosꝰ q̄ multoꝝ foliorū z densorum z crispoꝝ: et alia paucoꝝ z planoꝝ. Et melior est rubea vere rubedinis paucorum foliorū z planorum. z ex albis est melior habēs similiter. Et melior succus est cuius mater est rosa completa: sicca vero melior est in qua nōdum cecidit cōplexio. Est frigida in primo gradu: sicca in secundo. Diuersarū autē naturarum substantie composuerunt rosam. inter quas potest cadere separatio distinguens. Componit cū ex partibꝰ terreis z aqueis mediocribus z ventosis et stipticitatem et substantiam. Et ex partibus aereis pter quas est in ea de dulcedine aliquid z aromaticitas. Et ex partibus igneis subtilibus: a quibus consistit perfectio z species z ventosis ei amaritudinem. propter quod in abscisione amaritudinis ipsius que remouet propter solā exiccationē eius non resoluitur species. In abscisione rubedinis non est plus rosa q̄ homo mortuus. amaritudo autē in ea que recens est: plus est de stipticitate ipsius. Et prima eius operatio est propter amaritudinem suam. propter quod rosa recens et eius proprie succus soluit. Cum autē resoluitur calidit as ventosa ei amaritudinem: propter exiccationem eius nominatur substantia eius stiptica: faciens constipationem. Est autē succus eius calidus fere ad primum gradum propter exclusionē eius z reterrestri z frigida.

¶Johannes Mesue. Est autem rosa solutiua existens extinctiua inflāmationū: cōfortatiua membrorum: coadunatiua partiū z constrictiua. z semen eius in hoc est fortius. z similiter pili eius: qui sunt in medio ipsius: z succus eius ē resoluens. Et sicca quidem magis frigida z stiptica. et que non est completa frigidior z stipticior. z alba in frigiditate z stipticitate plus est q̄ rubea. non est in ea malicia: sed est ex debiliter soluentibus. vigorat tamen operationem eius aqua casei. B

¶Si cū succi rosarum. ʒ. i. misceatur cū aqua casei et pauca spica est solutiuum conueniens. Et similiter infusio. ʒ. vi. foliorum rosarum in aqua casei cū pauco melle: soluit sine molestia. Et syrupus factus ex succo eius est leuis solutionis. Et similiter ponitur oleum eius in emēdatione medicinarum acutarum: sicut est scamonea et similia. H

¶Rose autem condite cum melle abstergunt. z mundificant et confortant. Et condite cum zuccaro minoris sunt abstersionis z maioris confortationis z stipticitatis. et aqua coꝝ que fit per infusionem mundificat z confortat: abstergit et resolut. I

¶ Ea que fit per sublimationē est multe cōfortationis: neq; est resolutiua ꝓpter resolutionez subtilis caliditatis eius in decoctione ipsius. ꝑ albas vero nō fit solutio aliq̄ de q̄ sit curandū. z ē in eis de stipticitate plusq̄ i ru. neq; sūt similes eis in confortatione. z cito q̄ rose non substinēt de decoctione aliq̄d oīno: z ꝓpie recentes. soluit enī ab eis virtus: sigillās absterſionē eius z solutionē. z declarat virtus eius stiptica faciens constrictionē. Succus ꝯo eius sustinet decoctionē aliquid mediocriter: z acquirit ei subtilitatē z bonitatem absterſionis.

¶ Oleū q̄d factū ex rosa nondū cōpletis est maioris infrigidationis z stipticitatis. cui⁹ melius fundamentū est oleum oliuarum mediorum in maturitate aut siſaminum.

¶ Acetum autē infusionis eius est medicina omnium inflammationum. z est diuisiuum solutione z confortatiuum.

¶ Succus eius ex aqua infusionis recentium completaq; solutione educit colerā: mundificat sanguinem ab ea et venas z articulos.

¶ Et conuenit ycteritie: z aperit opilationes epatis z stomachi: z mundificat z confortat ea et confortat cor. z cōuenit tremori eius. z educit materiā causantē eam z febribus colericis. Rosa vero z oleū eius z aqua ipsius facta per sublimationē confortat cor z stomachū z epar et coadunat partes laxas membroꝝ. z cōfortat retentionē: z sedat dolores calidos mira sedatione. et extinguit ac permutat malicias inflāmationū: permit z sedat eas. Et sunt ex medicinis facientibus dormire. faciunt tamen corizam z sternutationē. z obsunt catarris. z stringunt guttur: z confortant ea: z auferunt crapulas. Dosis potio succi rosaꝝ est ab ʒ.i. vsq; ad .ij. cum ʒuccaro. Et potio syrup. facti ex succo earum est ʒ.ij. vsq; v.

¶ Aui. li. de viribꝫ cordis dicit: q̄ cōfortat cor.

¶ Palladius lib. ij. In mense februario rosaria conserenda sunt: que sulco breuissimo aut scrobibus ponenda sunt: vel virgultis vel etiā semine. Semina autē rosarum non putemus medios flosculos esse aurei coloris quos rose ferunt: sed baccis nutriunt: quas in breuissimi piri ad similitudinē plenas seminibꝫ suis post vindemiam reddunt: maturas ex colore fusco et mollitie poterimus estimare. Si qua etiaꝫ sunt antiqua rosaria: hoc tempore circumfodiunt: z sarculis vel dolabris aridas vnguis resecatur. tunc que rara sunt: possunt ducta virgaꝝ propagine reparari. Si rosam ipsius habere volueris duabus palmis ab ea gyrum fodies: z aqua calida bis rigabis in die.

¶ Idem Palla. Rosa frigida est in primo gradu: sicca in secundo. Et viridis z sicca cōpetit vsui medicine. Quidā colligunt eā post maturitatem: sed non tamdiu seruatur. Debent aūt colligi cum non habēt folia omnino expansa: z tamē aliquantulum iam rubea. Collecte aūt ad solem aliquantulum desiccari possunt: z ꝑ triennium seruari.

¶ Macer. Dici flos florū nobis rosa iure videtur. Quod specici cunctos precedat odoreq; flores. Non tamen hec specie tm̄ nec odore iuuare. Nos valet: hac varijs nos adiuuat illa fidelis. Eius sicca gradu vis est: z frigida ꝑmo.

Capitulum. cccxcix.

Atera vel Antera. Paulus cap. Antera. Antera est id quod in medio ipsius rose nascit aurei coloris: z a specie flos ns dicta est. Usui etiā medicine competunt.

Operationes

¶ Plinius. Capita rosarum pota ventrem et sanguinem sistūt. Item. Ungues rose salubres epyroris sunt. Ulcera cū oculoꝝ rosa preterq; initijs sordescūt. Item antera dissinterias magnum presidium est.

Capitulum. cccc.

ROstrum porcinum. Pandecta capitu. xcv. Rostrum porcinum herba est longitudinis vnius digiti: et eiusdē lateris pandens se super terrā amplectens eam. cuius folia ex vtroq; latere sunt incisa incisuris magnis. et in eius medio leuatur stipus paruus. in cuius stipite fit quedam lanugo rotunda sicut pila. sicut facit herba semision: que cum tangit dissoluitur.

Operationes

¶ Confert opilatis. Rostrum coruinum herba est quam plures dicunt consolide speciem. sed falso: immo est herba vtcunq; pilosa habēs quasi odorem boraginis: et virtutem consolidatiuam in virtute sicut precedens.

Capitulum. cccci.

RUta latine et grece. Arabice vero radeb vel alselep. Sera. lib. aggre. ca. radeb aucto. Dyas. Radeb .i. ruta. Et est duplex domestica et siluestris. Siluestris est magis calida q̄ domestica et magis acuta. que escis est non est bona. sed domestica: et maxime illa que oritur circa arborem ficus vel circa cucumeres est conueniens cibus. Et aliud genus rute siluestris que nascitur in macedonia et in gallicia asye quā mollicines appellant. Et alii qui armolam eam vocāt. Frutex est vna radix virgas multas habens. folia latiora plusq̄ domestica. sed mollia odorē grauem habentia et florem albū et capita maiora q̄ domestica. et tribus partibus diuisa. Huius semen obtusum et trigonū gustu amarū est. Hec in antiquo tē pore colligit. Isidorus libro ethymogia. Ruta dicta est eo q̄ sit feruētissima. cuius altera agrestis atq; virtute acrior. sed vtraq; feruentissima comprobat. Hanc venenis repugnare mustele docent. que dum cum serpente dimicauerint eius cibo armant. Isaac. Ruta siluestris calida et sicca in quarto gradu. domestica vero in tertio. que melior est ad digerendū. q̄ virtutē habet incidēdi. et grossos humores et viscosos extenuandi. Platearius. Est ruta domestica et siluestris que piganū dicit. Huius folia et semina comperunt vsui medicine. Virtutem habēt diureticam dissoluendi et consumendi. Dyoscorides. Ruta calida et sicca in tertio gradu. Palladius in libro quarto de agricultura. Mense Martio ruta seritur locis apricis. solius cineris insperſione contenta. loca desiderat altiora. vnde humor eius elabitur. si ponas eius semina adhuc clausa folliculis sigillatim debebis manu afficere. si iam minuta sunt sparsa

tractabis: z rastro obducta cooperies. Caules eius qui inclusis seminibus nati fuerint fortiores: sed sero nascent. Ramula eius cū aliqua corticis parte cōuulsi verno tpe pplantis teneri bunt: tota ꝙ translata morietꝫ. Hōnulle ramulos eius pertuse fabe inserunt vel bulbo: atq; illa obruunt alieno vigore seruandos. Sub fici arboris vmbra libentius acquiescit. Hō effodit herbas: sed optat auelli. Immunde mulierꝫ formidat attactū. ¶ Plin. lib. xix. Ruta serit Saunio z ab autumni equinoctio: odit byemē et humorē ac fimū. apricis gaudet ac siccis: terra q̄ cōi maxime laterticea. Linere nutrit vult: bic et semini miscetur vt careat erucis.

Operationes.

A ¶ Gal. vij. sim. far. ca. moli. i. ruta. quidā hmōi rutā silvestrē noiant: q̄dā aūt armolā. Virtus aūt eius subtillis est z ca. fm. iiij. gradū. vndez incidit grossos humores: z dyaforat: z ad vri-
B nationē puocat. ¶ Et idē. vij. sim. far. ca. piga mū. Pigamū. i. ruta. Silvestris quidē ex. iiij. est gradu calefacientiū z siccantiū: domestica vero ex tertio. Est aūt nō solū acris gustu: sed etiā amara: q̄ incidere z dyaforare bz grossos z viscosos humores, ꝓpter eandē aūt virtutē et p vrinas euacuat. quinimo z subtiliū partū est
L et vētositatis destructiua. ¶ Et idcirco ad sputationes conuenit: z anxiositates q̄ ad venerea pertinent: z dyaforat z siccat moderate. est em̄ de fortiter siccantibꝫ farmacis. Sera. auctori. Dyasc. Ruta est de rebus magis conferentibꝫ
D inflationibꝫ z vētositatibꝫ. ¶ Et ipsa extinguit libidinē coitus. Cū domestica z silvestris sunt ambe calefactiue: adustiue: prouocatiue vrine z menstruoꝝ. z q̄n comedit ruta aut bibit stringit ventrē. z q̄n sumit in potu ex semine: cuiusq; cūq; quātitas vnius caluf cū vino est medicamen conferens multum medicinis mortiferis.
E ¶ Et q̄n comedunt folia eius sola: aut cū ficubus siccis z nucibus: auferunt nocumenta me-
F dicinaꝝ mortiferarū. ¶ Et est vltima medicina contra malicia venenoꝝ: q̄n administrat sicut diximus: z p̄sertim contra pestilentiā. Et q̄n comeditur z bibit ruta semp abscindit sperma. Et q̄n coquit cum aceto sicco z sumitur: sedat torsiones. z q̄n administrat in hunc modū: confert dolori lateris z dolori pectoris: z almati et tussi z apostemati pulmonis: z sciatice z dolori
G iuncturarū z rigoribus. ¶ Et q̄n coquitur in oleo z ponit in cristeribus cōfert inflationi matricis: z inflationibꝫ intestinoꝝ: z doloribꝫ recti intestini. Et q̄n teritur z conficit cum melle: et linitur supra collū matricis confert dolori eiꝫ
H z suffocationi matricis. ¶ Et q̄n coquit in oleo et bibitur: occidit z expellit lumbricos. z conficit cū melle: z fit emplastrū dolori iunctura: z dolori et concussioni. z sit emplastrū cum ea: et ficubus bydropisi carnose. ¶ Et quando co- I
quitur cū vino vsq; ad consumptionē medietatis vini et bibitur. z confert speciei humide bydropisis. z quādo comedit sola siue est aut salita acuit visum. Et quando fit emplastrū cum ea cum sanich super oculum: sedat dolorē eius
¶ Et quādo teritur a miscetur cū aceto z oleo K
rosaꝝ: z fit linitio cum eo: sedat dolorē capitis. Et quādo intromittit in naribus ipsa aut succus eius, abscindit fluxum sanguinis ab eis.
¶ Et quādo admiscetur cū nitro: z fricat inde L
morfea alba confert eam. z quando fit emplastrum cum ea cū melle z albumine super empetiginem cōfert ei. ¶ Et quando succus rute ca- M
lefit in cortice granati: z distillat in aurem: confert dolori eius. z miscetur cum succo feniculi z melle. et fit collirium cum eo. et confert dolori
visus. ¶ Et quando miscet cum aceto z oleo ro- N
sarum. et conficit cum ceruſa. z fit liniamentū cum ea: confert berisipile z formice. et vlceribꝫ capitis humidis. Et ruta quādo masticat post comestionem cepaꝝ z alioꝝ aufert fetorē illoꝝ.
¶ Serapio. Rutam venenis resistere mustele O
docent. que quando cū serpentibꝫ dimicature sunt cibo eius armant. Docuit etiā rex ponticus. qui cum frātris sui timeret insidias rute folia cū duabꝫ nucibus z totidē caricis admixto sale ieiunus acceperat. z secure cum eo agebat
Agrestis si sumatur nimis de ipsa occidit.
¶ Et quando ipsa colligit maxime cum ceperit P
apparere flos. si carnem tetigerit vlcerat et facit inflare cum pruritu. quare oportet qui vult eam colligere q̄ vngat manus z faciē cū oleo rosarū. Et extimauerunt quidam q̄ si succus
eius aspergat sup pullos gallinaꝝ nō comedit eos miluus. Et putant quidā q̄ illa que nascit in Macedonia prope fluuium qui dicit archimon. quando comeditur occidit. z loca in quibus nascitur sunt loca serpentum plena.
¶ Sed semen eius quando bibit confert dolo- R
ribus intrinsecis. et ipsum ingredit in confectionibus medicinarum. et est iuuatiuum.
¶ Et idem auctoritate Ruffi. Ruta domestica S
est medicina maxima iuuatiua intestinis interioribus. z confert visui: z gummi eius est ca. in fine tertij gradus. sicca in tertio. Curat vlcera oculi quādo puluerizat sup ea. z confert scrofulis que sunt in gutture z sub ascellis.

RUbus. Pandecta ca. delxi. sulac arabice. grece batus. latine vero rubus. Et sulac est quedā egritudo: vt dicit Plin. ¶ Serapion lib. a ggre. ca. sulac siue suleir. auicto. Hali. id est rubus omnibus est notus. Folia eius z summitates recentes sunt cōposita in substātia sua ex substātia terrea frigida z aqa tepida. Et sapor eius est stipticus. et virtus ei⁹ infrigidat z desiccat. z secunda conglutinat.

Operationes

A ¶ Halienus. vi. sim. farma. capi. batus fm trās/lationē grecā. Batus. i. rubus: folia quidē z cyme: necnon flos z fructus stiptica participant qualitate manifeste. In hoc tamen abinuicem differūt. Nam folia quidē z presertim mollia z noua plurimū participantia aquositate: modicum sunt stiptica fm eam rationē z summitates. Unde masticata curāt alcola z cetera que in ore vlcera sanāt. et alia vulnera solidare potest. Est em eorū cōplexio ex terrestri z frigida substantia et aquosa tepida. Fructus vero qñ fit maturus particeps est moderate caliditatis sapōris cū sit vt ostendimus dulcis. quare propter hoc necnon propter moderatam stipticitatem comestibilis non est molestus. Immaturus autē a frigiditate terrestri superat substantia. Et ideo stipticus est et siccatiuus fortiter. z vterq; desiccatur. et reponit desiccatiuior existens recente. sed z flos eiusdem est virtutis cū fructu. Ad dissinteria s vētris quoq; fluxus necnon z sputum sanguinis idoneū farmacum radix aūt cū eo q; stipticat z nō pauca subtiliū partiū substantia participat. quāobrem et lapides qui sunt in renibus frangit. ¶ Et Serap. B auctoritate Dyasco. Virtus eius est que curat alcola et vlcera oris quando masticat. z curat alia vulnera. ¶ Et decoctio eius tingit capillos. C Sed sapor eius fructus est dulcis. z est bumidus z calidus. z immaturus est frigidus terreus. et sapor eius ponticus. z desiccat desiccatione fort. Sed floris eius est sicut virtus fructus. ¶ Et confert vlceribꝫ intestinoꝝ z fluxui ventris. z debilitati intestinoꝝ z ani. sed radicis eius est substātia subtilis. z sapor eius est stipticus. et ideo frangit lapidem renum. Et quādo fit emplastrū cum foliis eius curat vlcera humida capitis. ¶ Sed rubus canis qui grece dr E Linosbatus nocet decoctio eius fructus canne pulmonis. z stringit fluxum menstruoꝝ. Et radix eius est calidior ipso. de qua si fiat emplastrū extrabit spinas z alia insita corpori. ¶ Et F quando fit emplastrū cū foliis suis recentibus: probibet apostemata. ¶ Et idem aucto. Halie. G Fructus huius plante est stipticus stipticitate forti. et folia eius habent stipticitatē paucam. et oportet q; caueatur ab eo qō intra fructū est simile bombicino: quia nocet multū canne pulmonis. Hanc speciem inuenies: si leges Linosbatū. et est capitulū. cxxvi. supra de L. ¶ Dyas. H capi. Batus est omnibus notus. Virtus est illi stiptica z serantica. Elixatura eius capillos inficit. Ventrem abstinet. Fluxum matricis mulierum stringit. Morsibus venenatis occurrit. Dentes gingiuas a putredine seruat. tumores oris compescit. maxime si folia eius cum aceto masticata fuerūt. Herpetes mundant. acozas capitis purgant. Tumores oculoꝝ z condilomata soluit. emorroidibus subuenit supposita. stomachis imposita medicatur. cardiacis optulatur. ¶ Succus huius herbe z bastaꝝ sole I siccatus omnia facere nouit. Succus eius seminis maturi omnibꝰ causis oris vtiliter adbibetur. Ventrē abstinet comestus. sed non maturus. Flos eius cum vino bibitus ciliacis et dissintericis prodest. Flos eius albus. z est canicularis ortu vigēs. Ipse quoq; potui datus cū vino humoris fluorem cohibet. ¶ Illinitus K cum melle oculoꝝ lippitudinem medetur atq; igni aceto. Huius ergo folia z flores z mora leuiter stringunt. vnde ad vuluā z fauces proprie videntur facere. cūis omne profluuium donec strin gant. ¶ Folia eius z cime masticata al L

folia ꝛ alia vlcera curat in ore. Et plagas glutinant. mora eius matura habent in se mediocriter calorem. Immatura vero sunt frigida: ꝛ terrestrem retinet in se substantiã. vnde nimis desiccant. ¶ Item puluis ex eo factus: sicut est de flore eius plus desiccat recentioribus: facit namq; ad dissintericos: ꝛ ad omne reuma ventris: ꝛ ad defectiones sanguinem expuentibus. Vicio puluis datus vtilissimum est medicamen.

¶ Radix aũt eius stiptica ꝛ leptomeris est. et ideo nefreticis data lapides rumpit.

¶ Species bati sunt due. Una cõmunis: que dicta est: ꝛ que omnibus nota est. Altera que appellatur ydea siue cinosbatus: que est rubositatis maioris supradicta. Et est virtutis constrictiue: Eius namq; mollia germina siue tyrsi contusa ꝛ expressa succum dimittunt. qui sub sole relictus coquitur vsq; ad grossiciẽ mellis. et datur ad ea que supra.

¶ Succus eius cum vino melle suprapositus superioribus prodest. Mora cum vino sumpta sapientiam nutrit: vt ab antiquis dicitur. Leges eam in mense Junij et Julij: cum melle et pane contrita apostemata mirifice rumpit: et vlcera fraudulenta curat.

Capitulum.cccciij.

Rubea tinctorũ. Isidorus. Rubea dicit eo q; rubra sit radix eius: vnde ꝛ lanas colorare perhibet. ¶ Dyascorides. Rubea quã alij eritrodanũ: latini vero rubeã dicũt Herba est omnibus nota. Species eius due sunt. Una videlicet agrestis. Alia vero que vocatur sarchos: ramulos siue tyrsos habens tenues ꝛ q̃si nodosos: folia p̃ interualla distãtia ac p̃ singulas cõnodationes veluti stellarum imaginem mittentia. Fructus vel semen eius rotundum viride. ꝛ hinc rubrũ aut circa maturitatem nigrũ. Radicem habet paruã tenuem pusillam: rubicundã. ¶ Plinius. ca. Erithron quã alij eritrodanũ vocant: nos vero rubeam qua tinguũt lanę ꝛ pelles ꝛ cetera. Grecus vero eritrodanũ dicit. nã erithros rubeus cocbinos feniceus rubicundus exponit de rubea ꝛc. ¶ Pandecta capitulo. cclxiij. Eritrodanum vel eutradoron vel erithron vl eritrodanõ grece. Arabice fane vel eita. Latine vero rubea tinctorum. Ubi sciendum q̃ Dyascorides capitulo de rubea dicit: q̃ rubea siue vt alij erithrodanum dicunt: ꝛ est de rubea domestica. Alio capitulum inuenit apud Dyascoridem. quod sic habet eritrodanũ dicũt. ꝛ est rubea agrestis. Item fm veritatem eritrodanum in alia trãslatione Dyascoridis. Aut tetron vocant plurimi. Radix est illi inficiens. Duo sunt eius genera. Unum agreste. Aliud seminatum: sicut ꝛ uenne ita hic fuit locis cultis seminatum. Nam ꝛ in vijs spõte nascitur. Haste sunt illi quadre ꝛ lõge ꝛ aspere sicut apparine: sed fortiores et longiores. folia habentes intra nodos ipsos. Folia habet sicut astruz: id est stella in gyro posita. Semen eius rotundum est in primo viride ꝛ postea rufum. et cũ maturauerit nigrescit. Et radix eius longa tenuis ꝛ rufa ꝛc. Sed fm translationem aliam Dyascoridis: Rubea siue vt alij eritrodanum herba est omnibus nota. ¶ Serapion libro aggregatoris capitulo fane: auctoritate Dyascoridis. Fane siue fauca id est rubea tinctorum. quedam ex ea nascitur: et quedam ex ea seminatur. et habet ramos quadratos longos grossos similes ramis herbe q̃ dicitur abarum: nisi quia sunt maiora eis ꝛ durriores. Super ipsos sunt folia diuisa adinuicem egredientia iuxta nodos: ꝛ in similitudine stellarum. Et fructus est rotundus: cuius color in principio sue aperitionis est viridis: post ea vero rubeus. Et quando maturus est fit niger. Et quod de ipsa administratur sunt vene ipsius: ꝛ ipse sunt subtiles longe et rubee.

¶ Galienus libro sexto simplicium farmacorũ capitulo Eritrodanum. Eritrodanum: id est rubea tinctorum: radix acerbaet amara scõm

gustum. Unde et quod dictum est de alijs ad inuicem sibi hmõi virtutes cõuenientes i hac radice cõspicis. ¶ Paulus ca. de rubea. calida est et sicca in secundo gradu ¶ Auerrois libro Colliget. capitulo de rubea. Rubea calida ẽ et sicca in tertio gradu.

Operationes

A ¶ Dyas. Eritrodanum virtutẽ habet mictualẽ cũ aceto illinita albis maculã medet. Usus etiã eius ad ea pficit ad que cetera diuretica pficere dicimus. Sed agrestis virtus est fm Dyascoridem mictualis diuretica: vnde vrinã et menstrua prouocat

B ¶ Gal. Eritrodanũ splenẽ et epar expurgat et vrinas grossas et multas. Est aũt qñq; sanguinolentas euacuans. qñq; etiam prouocat menstrua. et abstergit mediocriter quecũq; abstersione egent. morseis quoq; albis cũ aceto peruncta cõfert. quidã aũt propinãt eas sciaticis: necnõ paraliticis cũ mellicrato. ¶ Auicenna. Rubea tinctorũ est põtici saporis: et abstergit cũ equalitate: ponitur cum aceto super empetiginem: et sanat eam. similiter et morpheas albam. ab omni vestigio mundificat cutẽ. Bibita cũ mellicrato confert sciatice et paralisi

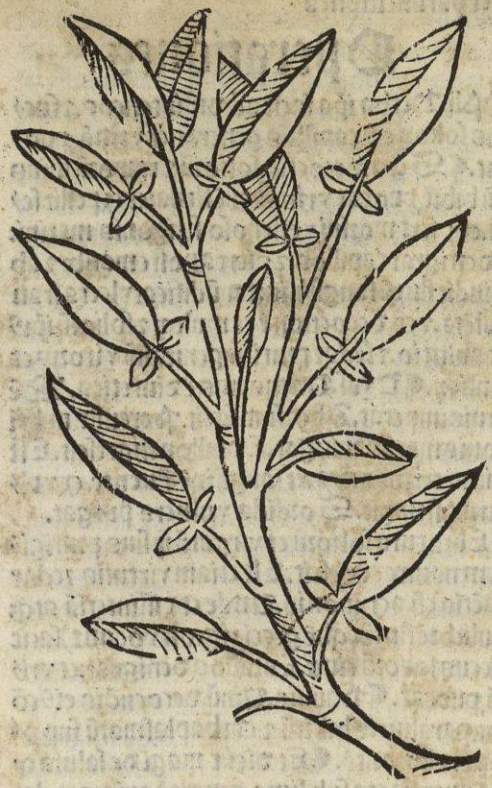
D ¶ Valet etiã pcussioni et casui succus eius cum oximelle. datur ad apostemata splenis: et muu dificat epar et splenẽ. Eorũq; opilationes aperit. dt in hoc ei proprietas exhibit aceti. vehemẽter prouocat vrinam: vt qñq; faciat mingere sanguinem. Et oportet qui eam biberit quaq; die balneetur.

E ¶ Supposita mẽstrua prouocat: et extrahit fetũ Eiusq; siliquitas cũ foliis cõferunt morsui ꝑmium venenosorum.

F ¶ Platearius. Rubea tinctoq; calida est et sicca in secundo gradu. Virtutẽ habet ꝑfortatiuã et aliquantula sua ponticitate et diuretica et amaritudine. Contra debilitatẽ stomachi et epatis et relaxationem datur vinũ decoctionis eius. Radix eius rasa supponitur ad mẽstrua prouocanda: et fetum mortuũ educendũ Aqua decoctiõis eius si caput inde abluatur capillos reddit rubeos.

G ¶ Constanti. vbi supra. Rubea est in fine primi gradus calida et sicca. habet quoddã amaritudinis et ponticitatis. vnde splenem et epar mũdificat. et eius opilationẽ aperit. vrinã et mẽstrua prouocat. Omnia q; mẽbra corporis a putredine mundificat: et morpheam curat. Adhibetur quoq; cũ melle et aqua calida propter ylũ

D dolorem. ¶ Plinius libro. xix. Rubea tingendis lanis et corijs est necessaria. Laudatissima est ytalica. et maxime suburbana prouenit sponte. In medicina morbum regium sanat. Et vrinam ẽjicit ex aqua mulsa. Folia q; q; capillum inficiunt. Apud quosdam inuenio regium morbum hoc frutice sanari: etiaz si ad alligatus spectetur tantum.

Capitulum. cccciij

Aluia latine Arabice gelissagos. grece eliffagus. Sera. li. aggre. ca. Helissagos. i. saluia. Et est arbustũ lõgũ hñs plures ramos. et lignũ ei9 et folia sẽsimilia foliis citoniorũ. nisi qz sunt lõgiora et stricti ora et rugosa pauca rugositate: sicut ẽ rugositas panni postq; abluit antecq; extendat et reponat. et color eius declinat ad albedinẽ. et hz odorẽ bonũ. et hz in summitatibꝰ ramorum semen simile semini herbe siluestris: que dicitur ormen. Nascitur aũt in locis asperis.

¶ Dyas. ca. eliffagus siue eliliffagus fm translationẽ nostram. Eliffagus. id est saluia. Fructꝰ eius est oblonga et multas habens virgas quadras et albas. et folia similia malicidonijs sed oblõga minora et aspera et albidiora et odorata subrugosa. semen sup virgas est simile omnino agresti. Nascit locis asperis.

¶ Plinius cap. eliffagus herba est exalbida.

Vasta est et vasta et quadra. folia aliquat en⁹ aspera. Potest cñ acriter restringere. ¶ Sal. vi. simplici. far. cap. clissagus. Complexio huiꝰ herbe est calida caliditate manifesta et sufficiẽ ti et parum stiptica

Operationes

A ¶ Pli. Herba ipa facit ad dissintericos. ⁊ sucꝰ cus soliorꝫ eiꝰ capillos generat: et vrinã ꝓuoꝰ cat. ¶ Sera. decoctio soliorũ ⁊ ramorũ ipsius

B qñ bibit ꝓuocat vrinã ⁊ mẽstrua: et expellit feꝰ tũ. et ꝓfert morsui venenoso strigonis marini: ⁊ denigrat capillos: ⁊ ꝓfert apostematibꝰ ⁊ abscindit fluxũ sanguinis: ⁊ mũdificat vlcera fraudulẽta. ⁊ cũ decoctione ramuloꝰ ⁊ soliorũ ipsiꝰ fit ablutio. ⁊ sedat pruritũ genitaliũ virorũ et mulieꝝ. ¶ Dyas. Virtus eius ẽ diuretica. Mẽ

C struis imperat. Aborsum facit. Percussum strigonis marini mitigat. Capillos nigrescit. Est etiam tei mantica: et sanguinẽ fluentẽ ex vulneribꝰ stringit. Sordida vulnera purgat.

D ¶ Elixatura soliorũ et virgarũ ipsius pruriginem nature cõpescit. Est etiam virtutis redarguẽtis cũ acrimonia. Unde et dissinteriã atq; muliebrẽ fluxũ (quẽ greci rigeon vocant) facit succus soliorũ eius. Capillos denigrat: et vrinã ꝓuocat. ¶ Paulus. Unũ decoctiõis eiꝰ cõfert paraliticis bibitũ ⁊ carbaplasmatũ supꝑ

E tẽ paralitican tẽ. ¶ Et dicũt magi de saluia q; ipa putrefacta sub limo generat auis quedaz hñs caudã serpentinã et albaz merule similis. De cuius cinere si ponat in lampade apparet et domꝰ sit plena serpentibꝰ. ¶ Ex herbario

F Saluia hz folia lõga et angusta subaspera odore suaui et graui. In locis asperis nascitur. Decoctio eius potata vrinaz et menstrua mouet. Pastinace marine si quẽ pcusserint virus excludit. Sanguinis eruptionẽ sistit. ¶ Pla.

B Saluia ca. ẽina. ⁊ sic. in. ũ. solũ folia cõperunt vsui medicine et viridia. et sicca domestica magis cõsumit et confortat. Siluestris aũt magis dyaforetica. Unũ decoctionis saluie valet paralitici et epilentici. fomẽtatio et aq; decoctiõis eius valet ꝓ stranguriã et dissinteriã

I Matricẽ mũdificat. ¶ Pli. li. xxũ. Herba nr̃i q; nunc sunt herbarũ clelisphacon grece. latini vocãt saluiã mente similẽ canã odoratã. hac apposita partus emortuos extrahũt. Itẽq; vermes auriũ et vlcerũ. ¶ Idẽ in libro. xxvi. Herba q; a q; busdã appellat saluia similꝫ herbasco.

K Lõt erit ea et colata calefit. et sic ad tussim lasterisq; dolores bibit. Eadẽq; cõtra scorpiões atq; dracones marinos efficax est. Lõtra serpentes etiã ex oleo pungi ea pdest. ysopi sasculus cũ quadrante mellis decoquit ad tussim

¶ Macer. Saluia cui nomen elysifacos est apud grecos. Eius mulsa iccoris ꝓdest potãta querele. Pellit a borbz. lociũq; menstrua purgat. Tuta venenatos curat super addita morsus. Crudis vulneribꝰ que multo sanguine manant. Apposita trita dicũt retinere cruorem. Cũ vino succus tepidus si sumat huius: Lõpescit tussim veterẽ lateriseq; dolorẽ. Pruritus vulue curat virgeq; virilis. Si foueas vino fuerit quo saluia cocta. Illius succo crines nigrescere dicunt. Si sint hoc vncti cerebroꝫ sub sole calenti.

Capitulum. cccv

L Alix. Isi. lib. xv. Salix dicta est: eo q; saliat: id est crescat. Arbor lenta: vitibꝰ vincendis habilis. ¶ Ambrosius. Salices videntur nichil habere seminis. habent tñ gramen quoddam in solijs quo terris cõmisso tanq; semine posito surgat arbor de surculo: et tanq; scipsam exuscitet de semine suo.

¶ Glosa sup Esaiam. xliiij. Salix est arbor infructuosa: sed cito crescit: maxime si iuxta aquam sit. ¶ Aristotiles in li. de plantis. Quedam in humido loco. quedã in arido et quedã in vtroq; vt salix. Idẽ libro de animalibꝰ. quedaz arbores nõ fructificant. Sicut viri pingues non multum sperma tisant. Talis est salix: ro manan⁹. ¶ Idem in libro decimo sexto. In

aquosis tm̃ pueniunt salices z alni. lōga qꝫ folia sunt vtriqꝫ inter primas germinãt. Circumagunt salicis folia post solsticiū. nec alio argumento intelligit certius sidus cōfectū. Occidisse vero salix amittit semē anteqꝫ maturita tem sentiat omino. z ob id frugiperda dicta est ab homero. Sequēs vero etas scelere suo hāc sē tentiā interpretata ē qꝺ semē salicꝫ mulieris sterilitatis medicamētū ē. Sz in ꝺ quoqꝫ nascenti natura puidit: qꝺ de pacto surculo incuriosus semen dedit. Una tm̃ pditur id maturita tem p ferre solita in insula chreta.

¶ Pandecta cap. cci. Eulefara. Grece ytre. latine vero salix.

Operationes.

A ¶ Sera. li. ag. ca. Luief. i. salix. folia z flos et rosa eiꝰ habēt in sapore pōticitatē. z virtus salicis est desiccatiua sine punctiōe. Cortex vero ipius siccioris est cōplexionis. sicut sunt oēs species corticis. ¶ Uñ administrat in glutinatione vlceꝝ. Sed flos z rosa eius administrantur z admiscētur in oībꝫ medicinis z vnguētis desiccatiuis. Et sunt ex boibꝫ q̃ accipiūt flores et rosam z succū ipsius. z cōponūt ex eis desiccatiuā medicinā que cōfert in multis. qꝫ desiccat sine mordicatione z ꝓprie: quia in ipsa est stipticitas pauca. ¶ Et qñ cōburūtur eiꝰ cortices z cōficiūtur cuz aceto: administrātur i oībus egritudinibꝫ in q̃bꝫ necessaria ē desiccatio sicut in verrucis z ꝓprie in rotundis z in verrucis similibꝫ capitibꝫ clauoꝝ: z in verrucis insipis i cute. era dicat em̃ eas qñ sup eas fit linitio

D ¶ Et qñ euellitur cortex eiꝰ tpe quo emanāt flores et colligit gummi eius. Habet hoc gūmi virtutē absterſiuā z subtiliatiuā. z ideo administrat in oībꝫ egritudinibꝫ q̃ accidunt pupille et faciūt impedimentuz visus. ¶ Et idem

E auctor. Pauli. Virtus foliorꝝ z corticū et fructꝰ salicis z succi eiꝰ est stiptica. Et est frigide z sicce cōplexionis in primo gradu. ¶ Et idem auctor. Bedigar. Qñ bibūtur folia eius trita cum

F pipere et vino pauco cōferūt colicis. et quando sumitur cum aqua prohibet impregnationem et fructus eius cōfert sputo sanguinis qñ bibit et cortex eiꝰ tritꝰ cuz oleo rosaꝝ. si bulierint in

G cortice granati cōferunt dolori auriuz

¶ Et eius decoctio administrata super pedes podagricoꝝ cōfert eis multū: z mundificat fures capitz. et colligitur humiditas abea defluens qñ excoriat a cortice suo qñ incipit apparere flos eiꝰ. qñ reperit intra corticem humiditas congregata que abstergit oculum. et aufert tenebrositatem eius. Proprietas salicis eius q̃ extrahit sanguisugas adherentes gutturi: et glutinat vulnera recētia. ¶ Et idem auctoritate Aben Wesuay. Folia salicis bibita

B prohibent impregnationē: et cōferūt fluxui sanguinis. z lac qꝺ egredit ex eis acuit visum z abradit pilos. ¶ Et idez auctor. Pauli. In foliis

J salicis et salice: nō dixit Halienus aliud.

¶ Halienus septimo simplicium farmacoꝝ ca

K pitulo ytre. ytre sine salix vtetur quidē aliquis et foliis ad sanguinolentoꝝ vulneꝝ cōsolidationem: z maxime flore eius fere oēs vtuntur medicis ad cōfectionem siccatiui emplastri. Est enim vis eorum suauis siccatiua habet autem et quiddam stipticitatis.

L ¶ Quidā vero z succuz faciētes ex eis immordax et siccatiuū habet farmacuz ad multa vtile. Nihil em̃ magis occurrit visui q̃ farmacuz immordatius siccans paruz: sed stipticans. sicut in tractatu de compositione farmacorum plenius dicetur. ¶ Cortex etiā huius arboris

M similis est tam frondiuz q̃ florum virtuti: pter q̃ qꝺ est siccior sm̃ cōplexionē: sed hunc quidā accēdut: et vtunt cinere in oībꝫ his que vio lenter indigent desiccari. sicut sigiles z chiles. id est mirmiceas. auferunt ipsum madefacientes aceto acri. quidam vero tempore florendi incidentes corticem. Liquorē siquidē colligunt et eo vtuntur in obfuscantibus pupillis. cū sit farmacū absterſiuū simul et subtiliatiuum. cū sit hmōi poterit eo vti et ad alia multa.

N ¶ Palladius libro tertio. In mense februario plante salicis obruende sunt: z omnium genez que applicantur arbusto.

O ¶ Dyascori. Salix est arbor cuius folia glutinãt vulnera cruenta. Flos etiā eius sine mordicatione desiccatiuus est. Cuius cinis cum aceto sup callos pedū inductus eos tollit. Et similiter verrucas emundat. Flos eius cum aq̃ bibitus omnē calorē libidinis frigefcere facit.

P ¶ Auicē. Salicis folia stiptica sunt sine mordicatione: Et est in eis exsiccatio sufficiēs. Lignis autem eius vehementis est exsiccationis. Emplastrum ex eo factū retinet fluxū sanguis.

Q ¶ Constantinus. Salices frigide sunt in secundo gradu. sicce in primo. Valent dolori capitis de calore si in naribus mittantur. Succus eius vulnera solidat. Cortex eius vsius et cum aceto temperatus verrucas et pozos aufert. Sed lac corticis a salicibus florem habentibus eruti visum clarificat. Defectos confortat oculos. Succus frondium et pomoꝝ potatus mulieri vt concipiat non permittit.

Capitulum. cccc vj.

Sambucꝰ. Pandecta ca. cccl.xxix. Sciendū ꝙ actis ē sambucus: kameactis dicit ebulus: z sunt plāte oīm̄ bꝰ note. Vñ versus: Sābucus est actis: ꝫ ebulus ē kameactis. ¶ Sera. li. ag. c. Kameacti. Kameacti due sunt spēs: q̄rū vna grece dicitur actis. in latino sambucꝰ. et ſcḋa nominatur in greco kameactis. et eiꝰ est intētio terrenus actis: z in latino dicitur ebulus. de q̄ lege ca. clxxv: ℞. ð £. ¶ Plinius. Sambuci due sunt species. earꝫ vna assimulatur arboribꝫ habentibus ramos similes cannis rotundis: quorꝫ color est ad albedinem. z sunt longa. z sunt in eis quattuor folia aut quinq̄ porrecta super ramos quosibet. z similia folijs nucis. minora tamen eis. habentia grauē odorem. z in summitatibꝫ ramorum sunt flores albi. z grana similia granis viridibꝰ vel lentisci. quoꝝ color declinat ad purpureitatem cū nigredine. et sunt velut in racemis. z habēt multā humiditatē habentē odorem limi. z ista dicitur actis. Alia vero species que dicitur kameactis est minor prima. habet ramos magꝫ prinētes herbe q̄dratos i quibꝫ sunt multi nodi z folia inuicē distantia: z singulis nodis similia folijs amigdalis in summitatibus suis: nisi q̄ habent venas: z sunt longiora eis hñtia grauē odorē. z i ſummitatibꝫ ramoꝝ sunt capitella silia coronis supdicte speciei. z semen z flos siñr. z hꝫ ramos lōgos grossitudinē digiti habētes. Isidorus li. etymologiarum. Sambucus est arbor mollis z parua.

Operationes

¶ Plinius li. xvi. Sābuci hñt acinos nigros z paruos humores lenti. Inficiēdo maxime capillo. qui z ipsi in aqua decocti manduntur. A

¶ Idē li. xv. Arborꝫ q̄rundā fructꝰ pediculis dependent vt piri. Alia vero racemis vt edere atq̄ sambuci. B

¶ Idē in li. xvi. Sābucus germinat inter primas: z nuda inter nouissimas. et ex his q̄ byeme aḋla exoriēte cōcipiūt: ordie nature florēt prime siluestriū sambucꝰ: cui medulla est plurima: z corpus cui nulla. Sambucus est arbor diuidua nec ramosa lentissima. z ideo scutis faciēdis aptissima. cuius nimiꝫ plaga se primus cōtrahit: suūq̄ vulnus claudit. et ob id cōtumacius ferrum transmittit. Sambuci atq̄ rubi generis sunt fungosi. aliter tamē q̄ ferule. quippe plus ligni atq̄ succi est vticq̄ sambuco ex q̄ magis canorā buccinā tubamq̄ credit pastor. Ibi cese: vbi gallorꝫ cantū nō exaudiat frutex ille. ¶ Idez li. xvij. Inuentuz est surculos abscisos serere. qō sepis causa factuz ē sambucis z coroneo rubiſq̄ depactis. ad palum vinearꝫ firmissima ē sambucꝰ. taleisq̄ serit vt populus. ¶ Aui. Sābucus alba calidior ē q̄ citrina z q̄ purpurea. Et est vniuersaliter in tertio calida et sicca. Est aūt subtiliatiua humiditatū. senibusq̄ cōfert eiꝰ oleum. Deler autem pannū: z facit rubedinē eius odoramentuz C

¶ Oleum eiꝰ cōfert senibꝰ z frigidis neruorum egritudinibꝰ. Odor eiꝰ facit sodā. cū ß tū resoluit sodā fri. a flegmate odorata. venisq̄ purum eiꝰ oleū fluere facit sanguinē ex naribꝰ calefactū cū ipm̄ odorat. ¶ £ōstātinus. Sābuci ca. sunt in. ij. sic. in primo dissolutiui ac neruorum mollitiui sunt: stomachū q̄ molliūt. vomitū prouocāt. cathaplasmati māmillarꝫ apostemata sanāt. Sābuceolū q̄ scabiē ac pustulas z apostemata narium sanat. vulnera clausa apit. euersaq̄ ad suā naturā conuertit. aurium dolorē placat bibitū q̄ lubricos z ascarides flegmaticos expellit: ac melancolicos humores expurgat D

¶ Plī. li. xxiij. Sābucus babet alterū genus magis siluestre. qō greci kameactē. alij hellō vocant multo breuiꝰ: z triusq̄ folioꝝ vel semis vel radicis decoctuz in vino veteri et ad cyathos binos potū stomacho inutile est aluo detrabēs aquā. ¶ Refrigerat etiā inflāmationē maxie recentis ambusti. Et canis morsuz cum polenta mollissimis foliorꝫ illius. Succus cerebri collectiones lenit infusus. Acini eius ꝫ firmiores q̄ reliqe capillū tingunt. ¶ Poti E

F

G

H

I

K

acetabuli mensura vrinã mouent. Ad omnia efficatior est z que minor. Radix eius decocta ac pota hydropicos extinguiunt Folia in vino pota serpentum ictibus resistunt. ¶ Podagricis cum sepo hircino vehementer prosunt cauliculi illiti. idem in aqua macerantur: vt spargi pulices necentur. ¶ Foliorũ decoctio si loco spargatur muscę necantur. ¶ Boa appellatur morbus pabularũ cum rubent corpora. sambuci ramo verberatur. Cortex interior tritus ex vino albo potus aluum soluit.

Capitulum.cccxvij

Sambacus. Pandecta ca.ccclxxvi. Jesemin arabice: z ambach: grece lẽcoya latine sambacus. ¶ Sera. lib. 3 aggre. ca. iesemin. Jesemin: id est sambacus et est plãta habens album florem. et quedã citrinum. et est minus ca. z sic. ꝙ albũ. et similiter est n. in operatione sua. et citrinus reperitur in babylonia. Est etiaz species alia ex co cuius flos celestis est coloris. ¶ Et idem auctori. Aben Mesuay. Est calida in principio tertij gradus ¶ Bal. vi. sim. far. ca. de iesemino. fm translationẽ grecã. Ambach herbe quã iesemin vocãt semẽ maxime vtile ẽ calefactiue z̃ desiccatiue: nec non subtilium partium virtutis est. Est autẽ gustãtibꝫ sub amaz et acre et palã. quoniam diureticũ est et dyaforeticũ. Erit aũt in calefactiẽdo z siccando tertij gradus intensi. Et iã hoc dicit in sexto huius. et subdit in septimo lencoya. i. Jesemin. tota quidẽ frutex abluens siue et subtilium partium virtutis. magis autez participant ea flores. et horũ siccatores magis vindibus. ¶ Auicen. ponit tres species. scilicet albam: citrinã et purpuream. Et est alius sambacus agrestis. de quo supra ꝛc.

Operationes

¶ Serapion. Folia eius humida nõ sicca cũ ponuntur super empetiginem et pannũ expellunt eos et resoluũt omnẽ superfluitatem. A

¶ Et nocent bñtibꝫ catarrum: et inducit dolorẽ capitis illis q̃ sunt calide cõplexionis. B

¶ Et oleũ eius est iuuatiuum in hyeme. et si habens calidam cõplexionẽ odoretz nimiũ de ipso timendus est: ne faciat fluxum sanguinis ex naribus eius E

¶ Et idem auctoritate Aben Mesuay. Confert humidis catibꝫ et flegmati salso: et senibꝫ frigide cõplexionis. Et confert doloribꝫ qui fiũt ex flegmate viscoso. D

Capitulum.cccxviij.

Andix: Plinius libro.xxv. Sandix est herba quedam de qua panni tinguntur in blauecum colorem.

Operationes

¶ Idem Plinius libro.xxv. Sandaraca si torreat equa parte rubrica admixta: sandicem facit. quod animaduerto Virgilium estimasse id herbam esse versu illo. Sponte sua sandix pascentes roscret agnos. ¶ Idem in lib. xxij. Sandix in olere siluestri a grecis ponit sicut Opinio et Erasistratus tradūt

¶ Decocta fo aluū sistit: z semine singultus p̄festim exacerbato sedat. Illinit ambustis vrinā ciet. Succus decocte p̄delet stomacho. Jo cineri remixtus acetosi. ¶ Hec est quā Aristophanes euripedi poete iocularit obiecit eius matrē: ne olus quidē legitimuz vendicasse sed sandicem. ¶ Dyascorides. Sandix vel sandix calefacit et desiccat fortiter: ac dyasoreticū est: et ob hoc merito viscez purgatiuū est.

Capitulum.cccix

Amsucus. Dyasco. samsucus a succulis nominatur amaracus. et est ramosa multas habens virgas super terraz expansas cum foliis paruis atq; rotundis nepite similibus ac velut bircis et acerimis.

Operationes

¶ Herba tota ē valde amara: virtutem habens acras atq; calefactorias: ad omnē duriciē vel rigorem valde idonea. Medet etiā cathaplasmata siue potata a scorpione vexatis vel difficultati mictus: vel intestinorū tormento laborantibus. ¶ Eius elixatura medetur hydropicis. Urinā puocat. et tortionibus est vtilis. Succus addito melle liuores detergit. Scorpionum ictus cū aceto et sale cōpescit. laxationibus bene adhibet. Cerotis vtiliter additur.

¶ Omnes tumores corporis et oculorū sp̄git cathaplasmata et maxime cū polenta imposita. Item apposita solite purgationez materie puocat in seminis. bene quoq; malaginatis miscetur z acopis. ¶ Samsucū est in tertio gradu calidū et siccū. Dolorem capitis et emigraneam de flegmate et colera nigra curat: si ex eius apozimate caput lauet aut naribus applicetur. Dissoluit opilationē z ventositatem grossam. ¶ Et eius apozima bibitum hydropisim stranguriam ventris dolorē habentibus valet bonū. ¶ Cum melle cathaplasmatū nigredinem in palpebris amputat. z cū aceto morsum scorpionis curat. ¶ Pessarisatū vero menstrua puocat. lapidem aufert. Et pilēticis cōuenit et paraliticis. Auribus instillatuz dolorem placat et sonitum.

Capitulum.cccx.

Saliunca. Dyascorides. Saliunca est genus herbe que radiculas z folia habet subrufa: florez q; plurimos a terra

refossa in modū stipularū ꝙ stringit. Nascitur aūt in lapidibꝫ sūmis et frigida regione. Illa vero optima ē ꝙ est odorifera recens et sine sabulone plurimosq; ramulos et radices habens. pūt ergo eadē que et spica ꝙ uis deformior sit.

Operationes

A ¶ Plinius. xxi. Saliunca odoramentorū multa nihil attinent ad coronamenta vt yris atq; saliunca. ꝙ ꝙ vtraq; nobilissimi sit odoris.

B ¶ Saliunca quidē foliosa. sed brevis est ꝛ que necti non possit: radici numerosa coberet. que herba verius est ꝙ flos veluti manui pressa. breviterq; sui generis cespes. hāc panonia gignit: nostrica alpiūq; apricarū bium eporedia tante suauitatis vt metallū esse ceperit. velibꝫ eam interponi gratissimum est. Huius radix in vino decocta vomitiones sistit: stomachumq; corroborat.

C ¶ Ex sinonimis Saliunca intelligunt quidā in medicinis p ancusa: sed in aurea alexandria recipitur pro ea spica celtica.

Capitulum. cccxj

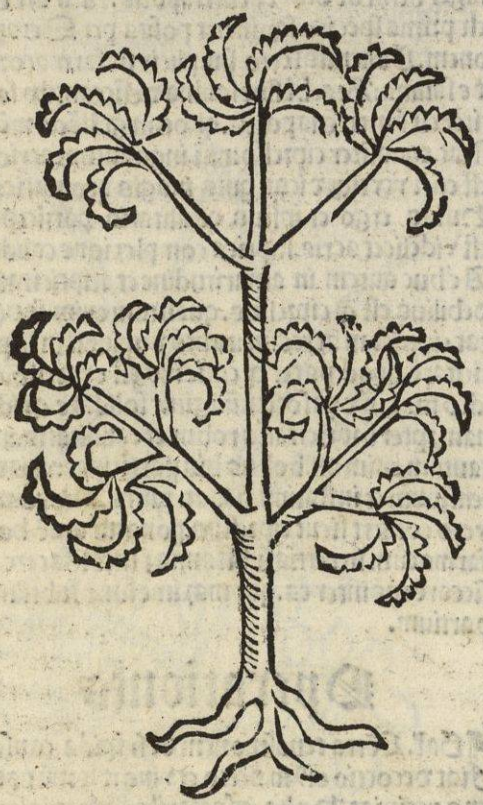
Sauina. Pandecta capitu. viij. Abbel arabice. grece brachi. latine Sauina

Sauina est arbor cuius folia sunt similia foliis tamariscī: magis spinosa. habet bonū odorē. et arboris ta crescit magis in latū ꝙ in longū. Est calide et sicce cōplexionis in tertio gradu. Serapion libro aggregatoris capitulo Abbel. id est sauina. Et sunt eius due species. Una cuius folia sunt similia foliis cipressi: sed magis sunt spinosa ꝙ alia. Habēs bonum odorem. et arbor huius est fortis. et crescit magis in amplum ꝙ in longum. Et fructꝰ eius est sicut zaror. Pro quo legeca. ducē tesimum nonum Juniperus. Et quidam vtuntur foliis eius pro sumigio. Sed alterius speciei folia sunt similia foliis tamarisci. et sapor eius est sicut sapor cipressi. hec latine vocatur sauine cuius substantia est subtilis. et in odore eius ē aromaticitas. ꝛ calefacit: et desiccat in tertio gradu. Auicenna libro secundo capitulo. Ebbel. Ebbel est fructus arboris similis Junipero factus sicut zaror. sed tamen vehementer est niger boni odoris ꝛ acuti saporis. ꝛ ista arbor est prima species sauine: et posita per Serapionem. Galienus sexto simplicium farmacorū de sauina: Brachi siue sauina desiccantibꝫ fortiter est ſm tres sapores. quos in gustādo mōstrat. equaliter cipresso: nisi inquantum acrior est eo. ꝛ vtrūq; dicat quis magis aromatica Huius ergo et ipsius qualitatis particeps est videlicet acrie. stiptica complexione calida Adhuc autem in amaritudine et stipticitate debilius est ꝙ cipressus. quantum enim superat cipressum acredine: tanto diminuit in stipticitate. quod patet q; calidius est cypresso. et ideo magis dyaforeticū: igitur solidare quidē nam ꝓpter stipticitatis robur et caliditatis. intantum enim ambobus his participat: vt iam tensiuum et inflatiuū quiētat. putrefactionibus vero confert sicut cipressus. ponatur autē hoc farmacum in tertia substantia ſm calefacere ꝛ siccare ens inter ea. que maxime sunt subtiliū partium.

Operationes

A ¶ Gal. Cōtra tenasmonem de frigida causa: Fiat decoctio ei9 in aceto et vino: ꝛ sumū patiens recipiat. Herba ipsa naribꝫ cathaplasmata valet contra frigidū reuma. Ponitur etiam in vnguentis benetrita cōtra scabiē sanioſam Vinum decoctionis eius valet contra dolorē stomachi et intestinorū: et contra strangurias et dissurrias: sed cathaplasmata valet contra dolorē yliacū. Est etiā dyaforeticū et diureticum fomentū ex aqua decoctionis eius vel vino. Est aūt sauina ex speciebus iuniperi vt appet in ca. Juniperꝰ. Sera. auc. Gal. Virtus ei9 ē que dissoluit ꝛ abstergit putredinem vlcerum

putridoꝝ maloꝝ cõrodentiũ antiquoꝝ et ipsa similiter mundificat vlcera melancoliꝯ ca sordida qñ ponitur cum melle: et aufert berisipilam: ꝛ ꝓpter causam sue subtilitatis ꝓuocat mẽstrua plus omnia alia medicina. ꝛ facit mingere sanguinẽ. et interficit fetũ viuentẽ. et expellit mortuũ: et ingredit in vnguẽtis odoriferis: ꝛ ponit ꝑ amonio vel cinamomo vt pluꝝ põderis eius. Et idem auctoritate Dyascoridis. Folia ambarum specierũ ꝙ habent dilatationem vlcerũ cõrodentium: et sedant apostemata cõrosiua. Et quãdo fit emplastrum cuꝝ eis aufert liuorem cutis ꝛ sordiciẽ eius que accidit ꝓpter superfluitates cõpozũ: et aufert escaram ignis. et qñ bibit facit exire sanguinẽ cum vrina: et expellit fetum. et quãdo ex ea fit nascale facit hoc. Et ingreditur in confectõnibus vnguentoꝝ calidoꝝ.

Capitulum.cccxij.

Andalum. Sandal arabice: Grece ꝛ latine sandalũ. Se. li. aggre. ca. sandal. i. sandaluꝝ defertur ex syria. et est album et ruffum et citrinum. Et fri. in. ij. sic. in secundo: et melioꝝ ex sandalo est citrinũ pingue post citrinũ rubeũ: et est magis siccũ citrino. et post ipm album. Et idem auctoritate Albugerig. Album est fri. ꝛ siccũ. in. ij. gradu. Sed citrinum ꝛ rubeum sunt fri. in. ij. ꝛ sic in. ij.

Operationes.

¶ Serapion aucto. Aben mesuay. Confert doloꝝ stomachi ꝛ epatis ex colera. Et rubeũ est frigidius albo ꝛ citrino. ꝛ est magis inuatiuum. Hã ipm ꝙ habet fluxũ humoꝝ ad mẽbra: ꝛ est sicut saufel in frigiditate ꝛ siccitate. ꝛ sortificat gingiuas ꝛ stomachũ. A

¶ Et idem aucto. Aben mesuay. Cõfert cardiace cũ se. qñ linit cũ eis sup coꝛ. B

¶ Et idem aucto. Isaac benaram. Conueniunt calefactis. et conferunt debilitati stomachi ꝛ cardiace que accidit a colera qñ tenuit. et miscentur cũ aqua rosaꝝ: ꝛ aplicantur exterius. ꝛ quando conficiunt cum aqua rosaꝝ ꝛ pauca camphora et liniuntur inde tempora: confert sode q̃ fit a caliditate. C

¶ Et quando miscetur cũ vna quãtitate sandali albi media quantitatis farco collo: ꝛ conficitur cum albumine oui ꝛ ponitur super tempora: et confert sode colerice. Et prohibet descensum catarri ad oculum: ꝛ linitur cum co i balneo. ꝛ prohibet ardoꝝ psilotri. et sandalum rubeum est frigidius albo. D

¶ Et qñ miscet cũ succo solatri aut semp viue aut portulace: aut lenticula aque. ꝓfert podagre calide ꝛ apostematibꝫ. et ꝙ habet buiꝰmodi ab illis membris. ꝛ melius ex sandalo est citrinum pingue: ꝛ post citrinum rubeum. ꝛ est magis siccum citrino: postea album. E

¶ Et idẽ aucto. Albugerig. Albũ est frigidũ in. ij. gdu. terit ꝛ resolui cũ aqua rosarũ et in catarris ca. ponit in fronte ꝛ in stomachis calidis: ꝛ infrigidat ea. ꝛ ꝓfert se. ca. ꝛ bursen: ꝛ stomachi debilitati. ſz citrini ꝛ rubei sunt fri. i. ij. gra. sic. in. ij. nõ bõtes sliticitatẽ neqꝫ pũticitatẽ rosaꝝ. ꝛ qñ dissoluunt in aqua rosarũ ꝛ ponunt supra stomachũ ꝓferũt se. acutis ꝛ debilitati stomachi. ꝛ sode que fit a caliditate. F

¶ Et idẽ auc. Arabari. Rubeũ est frigidiꝰ albo: et liniunt cũ eo apostemata calida. G

Capitulum.cccxiij.

Satirion. Pãdecta ca. cl. Lbasialkel arabice. Grece orchis vel afrodisia vl priapismon. latine ꝙo testiculꝰ vulpis vel satirion vel lepozina. Serapion lib. aggregatoꝝ capi. Lbasialkel siue chasialthebad est satirion. Sunt eius duo genera: Unum habet radicem seu testiculos albos. et vocatur. Lbasialkel. Primum genus satirionis vocatur testiculus canis. et grece kinosorchis: et est ei planta que habet folia extensa super terram prope ipsam ꝛ ortus est ex radice vnius stipi-

¶ Salie.viij.sim.far.ca.de testiculo canis ſm translationē arabicā. Radix eiꝰ ē dulcis.z virtus eius ē ca.z hu.niſi qz in humiditate eius ē inflatio ſuperflua:z incitat libidinem. A

¶ Ibidē ſm trāſlationē grecā. Satirion vel trifoliū humide ē z calide cōplexiōis: q circa et guſtātibꝰ ipm videt dulce z vētoſā humiditatē poſſidere.z ꝓpterea puocat ad venerea. Hoc ām et radix hꝰ herbe efficere nata ē: vt quidam ſcribunt etiam epiſtotonū ſanat cum vino nigro auſtero bibitum. B

¶ Et idē ſm trāſlationez arabicā de teſticulo canis. Radix eius eſt duplex ſilis radici bulbi Una plena.et ſapor illius radicis q ē plena: eſt dulcis multe humiditatis z ſuperfluitatis inflatiue. que qñ bibit incitat libidinez. Et alia mollior ſiue vacua q hz cōplexionē q declinat ad caliditatez z ſiccitatē. Et eſt in ea humiditas digeſta digeſtione cōpleta. z ideo cōtingit qz cuz hoc qz nō incitat coitū facit cōtrariū z abſcindit eum. z iſte ambe radices comedunt aſſate ſicut comeditur radix bulbi C

¶ Dyaſco.ca.orchis ſm translationē noſtraz Orchis.i.ſatirion dicit de radice eius qz ſi vir comedit partem maiorez eius generat maſculos z ſi minorem comedit: generat feminam.et qz mulieres partium italie dant tricam cum lacte capraz ad incitandū libidinem. et quelibet ipſarum habet operationē cōtrariā alteriꝰ qñ bibitur. naſcitur in locis petroſis z arenoſis D

¶ Et idem auctoritate Archiſalie. alia eſt ſpecies quā nominant quidam ſandachias propter ſuum ornamentum magnum. z eſt herba habens folia ſimilia folijs porrorum. niſi quia ſunt latiora et eſt humiditas in ea que adhereret manui: habens haſtam longam circa longitudinem vnius palmi. et habet florem purpureum et radicem ſimilem teſticulis E

¶ Salie.viij.ſim.farma.ca.orchis quam et ſerapicidam vocant ſm translationē grecā. in ſaporeſtius ſpeciei ſuple vltime dicte auctoritate Archiſalie z ſtipticitas. et virtus eius eſt ſiccior virtute radicis que dicta eſt ꝓius: et ꝓpter hoc nō ita confert in coitu ſicut predicta. z deſiccatur z eſt adhuc ſiccior. Virtus etiam eiꝰ eſt que reſoluit apoſtemata inflata quādo ponitur ſuper ea. et mundificat epituras ſordidas. F

¶ Et curat berisipilam. et quando eſt ſicca curat apoſtemata fraudulenta putrida. et quia i ipſa eſt ſtipticitas. retinet ventrem quando bibitur. G

¶ Dyaſcorides. Quando de iſta ſpecie ſit emplaſtrum ipſis teſticulis reſolvit apoſtemata flegmatica eorum: et mundifi H

tis.z folia eiꝰ ſunt ſilia folijs oliue: niſi qz ſunt ſubtiliora eis et longiora ſup terrā extēſa. et longitudo eius ē fere in longitudine vniꝰ palmi. z florem hz coloris purpurei. radix eius ē ſilis radici bulbi. niſi qz eſt tēdēs ad longitudinē z ſubtilitatem. Et eſt duplex: ſicut ſunt due olive in figura. Una inferius et alia ſuperius. et vna plena et alia vacua rugoſa. et comeditur radix eius elixata ſicut bulbus. et iſte dicitur ſatirion quoꝰ oēs cōmuniter vtuntur: et ſubdit. Secundū ꝓpꝰ genꝰ ſatiriōis hz duas ſpēs Una ē que vocat arabice chaſialhabel ſive chaſialthalep. id eſt teſticulus vulpis z vocat ſimiliter catharich et nominat hoc in greco trifolium. qz plurimū quod de eo naſcitur eſt habens tria folia declinantia verſus terrā. et ſimilantur folijs acetoſe maioris. aut folij lilij: niſi quia ſunt minora eis. et in teſticulo ſuo eſt rubedo declinans rubedini ſanguinis: et habet ſtipitem ſubtilem longitudine vnius brachij. et habet florem ſimilem floribus lilij albi in figura. et radix eius aſſimilatur cepe bulbi in figura. et eſt in magnitudine mali exterius rubei coloris: interius albi ſicut ouum. et quod de ipſa adminiſtratur ē radix.

Operationes.

cat vlcera et formicã. ꝛ aperit emorrodias. Et qñ fit emplastꝝ cũ ea sedat apostemata calida. et si administrat sicca pbibet dilationẽ vlceruz et abscindit putredinẽ eoꝝ: et curat vlcera fraudulenta que sunt in ore. ¶ Sed sciendu ꝙ satirion est ca. ꝛ humida in pmo. Sz ẽ alia species satirionis q̃ vocat herba basilica grece. arabice digiti citrini vel buzeiden. latine vero palma cristi. cuiꝰ folia sunt similia prime speciei satirionis: sed graciliora cũ nigris punctis. radix eius brance manus vel palme manus habet similitudinem floris croci. cum vino vel aq̃ tritum croceanum efficitur.

¶ Oribasius ca. de palma cristi Venenis resistit. quã q̃ biberit: a maleficijs ꝛ venenis securus erit. ¶ Aui. li. ij. c. digiti citrini. eiꝰ figura est sicut vola manus cõmixta ex citrinitate ꝛ albedine: ꝛ est dura in q̃ est paꝝ dulcedinis. ꝛ ex ea est citrina cũ parua alteratione atq̃ albedine. est calida ꝛ sicca in scõo. resoluit superfluitates grossas valde. ¶ Et est ei ꝓprietas valde mundificandi cutim. et confert mẽbris neruoꝝ ꝛ impedimentis suis. ꝛ confert manie ꝓprie. et loco eius in unguamento manie ponit quantum est medietas eius ex bederagi en cum dua bꝰ tertijs de sep.

Capitulum. cccxiiij.

Saturegia latine. Grece Tymbra. arabice Sabãc. Sera. li. ag. capit. Sabanc. auctor. Dyasco. Sabanc siue sabater est planta omnibus nota. nascit in locis saxosis et asperis. ꝛ est similis thymo. nisi quia folia eius sunt maiora ꝛ molliora. ꝛ habet spicam plenam floribꝰ. quorũ color vergit ad citrinitatem ꝛ viriditatẽ. Et virtus eius est sicut virtus thimi. ꝛ administrat sicut thimus. ꝛ est cali. ꝛ sic. in. iij. gradu. ꝛ ponitur in cibis. Et quedam ex eis sumit in hortis: ꝛ est debilioris operationis q̃ alia. ꝛ ipsa est magis cõueniẽs in cibis q̃ acuitas eius est magis remissa.

Operationes

¶ Serapiõ. Virtus timbre est calefactiua multum ꝛ desiccatiua ꝛ resolutiua: et ꝓuocat vrinã et menstrua. et expellit fetuz. et facit excreare superfluitates a pectore. A

¶ Et idem auctor. Aben mesuay. Saturegia est cali. ꝛ sic. in tertio gradu: ꝛ magis agrestis. ꝓprietas eiꝰ est q̃ expellit superfluitates q̃ sunt in stomacho. ꝛ prouocat mẽstrua. ꝛ acuit visũ debilitatũ ab humiditate. et ideo comeditur in hoc casu cum rafano ꝛ bederaos. ꝛ cõfert dolori sciatice quando fit emplastrum cum ea cum frumento trito. ꝛ agrestis fortior ẽ domestica. B

¶ Isidorus li. ethymo. Saturegia ẽ herba calida ꝛ ꝓprie ignita. vnde ꝛ illi nomen inditũ credunt: eo ꝙ venerẽ ꝓnos faciat C

¶ Palladius libro tertio. In februario mense saturegia seritur solo pingui vel stercorato et apico. vel melius mari proximo ꝛ epulis mixta seminatur D

¶ Dyas. Satura vel saturegia calefacit et nimis desiccat: et manifeste extenuat. ideoq̃ vrinam et menstrua mouet: ac fetus extrahit. potui data viscera purgat. A rorace atq̃ pulmone humorem purgat: ꝛ pectus sputa pellit. E

¶ Stomacbuz quoq̃ nauseantem cõfirmat in ouo sumpta vel potata. et contra ea que ictibus aculeatis sentiunt animalia. F

¶ Pla. Saturegia est ca. et sic. et pultes ex farina et aqua et eius puluere mundificant spiritualia. Puluis eiusdem comestus ad idem valet. G

¶ Macer. Timbra solet grece vici. saturegia latine. Illa sicca nimis. vis est et feruida valde prouocat vrinam: mouet quoq̃ menstrua sumpta. Pellit abortinum: mulicbria viscera purgat Illius puluis cum cocto melle subactꝰ. ꝛ H

Capitulum. cccxv.

Saponaria. Pandecta capi. cxij. Borich vel ozatis grece. arabice agisdo latine saponaria vel herba fullonum. est saponaria de qua parũculos faciũt: quos herbaticos vocãt. z siccãt eos: z p sapone vtũtur. Hieremias. Si laueris te nitro z multiplicaueris tibi herbã borich: maculata es iniquitate tua. Pli. capi. de borich. Borich est herba satis nota que satis ꝓgruit ad abstergendum pãnos. z ideo ipa multũ fullones vtunt.

Operationes

A ¶ Plini. Ex foliis eius factum cathaplasma vulnera magna glutinat: et cruorẽ illozũ siltit: et reprimit tumozes. que trita cũ melle purgat vulnera sozdida: et mundat maculas.

B ¶ Et mixta cum albumine oui subuenit igni sacro.

Capitulum. cccxcvj.

Saphatum. Auicen. Saphatũ est arboz arabica et armena. Et est vnũ de lacticinijs. Calida est in tertio gradu. et eius siccitas in quarto et in ipsa est sliptici/tas temperata. Sentiꝫ dicta est a situ: eo qꝫ ẽ terra inculta in qua sentites spineqꝫ nascunt. Maiozes autẽ nostri omnẽ arbozem spinosaꝫ dicebant vepremeo qꝫ prendeat. Hiero. super Esaiã. Setha est genus arboris nascentis in heremo. spine albe similitudinẽ habẽs. Cuius lignũ imputribile et leuissimũ omniũ lignoꝝ tam in soztitudine qꝫ in nitoze. soliditatẽ z pulchritudinẽ superat. Unde oia ligna archẽ z tabernaculi facta sunt instrumento. Haymo ibidẽ. Ex hac arboze terra in qua nascitur dicta est sethim. vnde dicunt ligna sethim. Ex li. de naturis rerũ. Sethim est arboz orientis nobilissima albe silis spine. sed multo maioz et altioz crescit. Lignũ eius albũz leue nõ facile cedens igni nec vnq̃ humoze aliquo vel antiq̃tate corruptibile. quod adhuc patet in archa noe: que est super montes armenie.

Operationes

¶ Auí. Saphatũ sliptice itatẽ habet tẽperataz A et confert empetigini linito. ¶ Sup alcola q̃ B qꝫ melle linitur et remouet. ventrẽ soluit. z debilitat viscera. et ẽ quedã species eius intersiciens sedentẽ in cis vmbza ¶ Cauendum ergo ab ea. Nam et lactis eius tres species. et interficit E in duabus eparet pulmonẽ frangendo.

¶ Notandum qꝫ in isto capitulo habet tres plãtas de quibꝫ audiuisti: scilicet saphatum sentiꝫ D et seta: vt apparet in figura.

Capitulum. cccxcvij.

ſ Labiosa latine.gre.ſtibes ſiue ſtibeos

Operationes

A ¶Dyaſ.ca.ſtibes herba ẽ cuius semẽ ſtiptice ẽ ꝯtut; ⁊ siccatiue satis.⁊ idcirco eius decoctio diſſintericis iniũcit ⁊ de auribꝫ pus emanãs sanat inſtillata:⁊ in magnis vulneribꝫ et cruẽtis glutinatoria ẽ vtilius id agẽs ſicũ vino nigro ⁊ austero et ſtiptico coquat.deſiccat cm̃ fortit
B oia q̃ ꝫ naturã sũt hũida. ¶Folia aũt eiꝫ viridia trita et cathaplasmatibꝫ apposita in anoemorroidas repmũt.⁊ ex pauſſiõe in oculꝫ ſinkyſim factã suppoſita iuuãt. ¶Jtẽ ſo.eiꝫ adhibita ſuffuſiões oculis detergũt. Sanguinem
D vulneribꝫ impoſita siccãt. ¶Pau.ca. ꝺ ſcabiosa Scabiosa ca.ẽ ſic.in.ij.g̃.Valet ꝫ ſcabiẽ ⁊ alopiciã.⁊ succꝫ eiꝫ lũbricos necat. Jumꝫ vini decoctiõis eiꝫ valet ꝫ emorroidas. ¶Contra ꝯdilomata q̃ atricia dicunt fiat emplim te
F ſuper ex ipſa herba.fumo iñ pꝛiꝫ recepto. ¶Dicit ꝙ.ſ.Urbanꝫ ad petõez cuiuſdã ſoꝛoris ſue anhelamis ſup ſcabioſe ꝟtutes qm̃ipe ꝯtinue vtebat:misit ſibi in fraſe ꝛiptos ꝟſus. Urbanꝫ ꝓ ſe neſcit preciũ ſcabioſe. Nam purgat pectus quod ꝯprimit erga ſenectus. Lenit pulmonem:purgat laterũ regionem. Apoſtema frangit.ſilocuz bibita tangit. Tribꝫ vncia foꝛtis:a ntracẽ liberat hoꝛis.

Capitulum.cccxviij

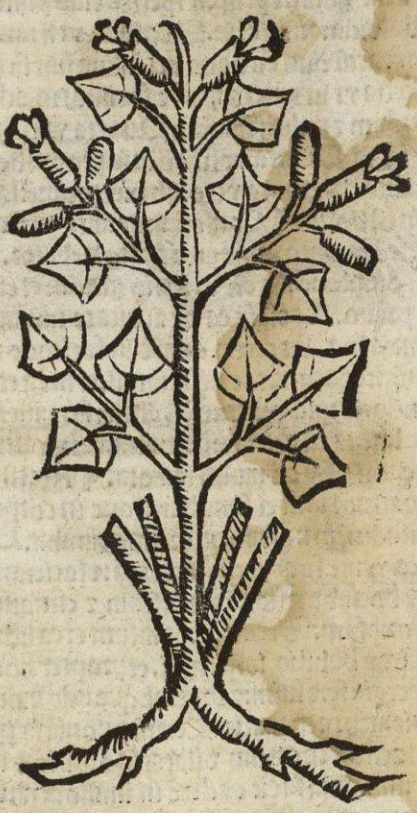
ſ Lalongia grece:latine Lepucia

Operationes

¶Bal.ij.de cibis ca.deſcalongijs.Sunt ſcalongie ex genere bulbi.comedit cm̃ ipſoꝝ radix ſine foliis.habet aũt in ſeipſa amarã et austerã ꝟtutẽ notabiliter per quã ſtomachũ reſolutũ excitat aliq̃liter.appetitui non ꝓtrariatur neq; expuere aliq̃d indigentibus ex pectoꝛe et pulmone.et quidẽ ſubſtantiã coꝛpis groſſioꝛem et viſcoſioꝛẽ bñs.amaritudo eius contragit groſſiciei.ſiccare viſcoſa.⁊ groſſa apta nata:ſicut in his que de medicinis dicta ſunt. pꝛpter quod ſi bis decocte fuerint nutritiue ſunt magis.contrariantur aũt ẽiam expuere indigentibus tanq; vtiq; depoſito toto amaro A
¶Comedere aũt ẽ ipſas melius tunc cũ aceto ſimul et oleo et garo.Et enim delectabiliores ſunt et minus inflatiue:⁊ magis nutritiue ſubtiliores ad digerendum. Abundantes autem ſm eſum ipſoꝝ quidam manifeſte ſenſerunt et ſperma plus habentes pꝛomptioꝛes facti ad venerea.preparant autem ⁊ hos homines multifoꝛmiter. Jon enim ſolum cibos per aquam ſed et vaſa ex ipſa valde preparata cõ B

ponũt: post frixurãcz alij offerũt. Multi autẽ assantes super lar multam decoctionẽ nõ sustinent. ¶ Contenti sunt autẽ valde modica: neq; omnino predecoquunt gaudentes ipsorũ amaror austero sapore saluato: prouocat enĩ ipsos magis ad esum. ¶ Sed inflationem ꝛ tortionẽ inferunt non digesti. Ex his quidem itaq; qui sic comedunt non bonũ chimi alimentum fit.

¶ Ex his aũt qui amplius decoquunt aut bis vt dictũ est: grossior quidẽ chimus. melior autẽ quantũ ad digestionem. ꝛ nutritiuus fit. Calefaciunt autẽ manifeste: ꝛ aliquid aromatizans insinuant: ꝛ vrinatiue sunt.

Capitulum.cccxix.

Scamonea latine. Grece Diagridion. Arabice scamonea. Sera. lib. aggre. capi. scamonea. aucto. Dyasco. Scamonea est planta habens ramos multos egredientes ab vna radice longitudinis q̃tuor brachiorum: sup quos est viscositas adherens manui: ꝛ parũ bozre. Et habet folia similiter pilosa: ꝛ silia foliis plante lebleb. i. volubilis agrestis aut folijs cussus. i. edere: nisi quia sunt molliora foliis cussus. ꝛ habent tres angulos. ꝛ habent flores albos. rotundos: cõcauos: siles in figura sua cartalaid est tube hãbẽs grauẽ odorem. ꝛ radicẽ habet grossam sicut pollex. albã grauis odoris plenam lacte. Et colligit ẽm hunc modũ. Nam vulnerat virga ꝛ radix eius et fũt fouee iuxta vulnus: ꝛ humiditas manãs a vulnere in foueis illis: que postea colligit in cocleis. Quidam vero fodiunt circa radicem ꝛ sternunt ibi folia: tũc ꝛ vulnerata radice qõ de humiditate egreditur super subiecta folia colligunt. postea sic dimittunt donec illa humiditas desiccata fuerit quã reponunt. ꝛ melior ex illa humiditate que est scamonea: est que est clara leuis ꝛ similis in corpore suo glutino: quod fit ex corijs boum: habens gibbositatem. ꝛ est spongiosa. et est illa que defertur ex locis mysie ꝛ ex terris asie est huiusmodi. Et ille qui vult eligere scamoneam ꝛ colligere ipsam: oportet q; non sit contentus vtrum albescat: aut non albescat quando tangitur cum lingua. quia idez contigit: quãdo ipsa est adulterata cũ lacte titimalli. Verũtamen discernitur quando non est admixtum: eo q; non aduret nec mordicat lingnam adustione et mordicatione forti. Nam hoc accidit quando est sibi mixtum lac titimalli. ꝛ deterior specierũ scamonee est illa que defertur ex seni ꝛ ex palestina: quia iste species ambe sunt male adulterate cum titimalli lacte: et cum farina hordei. Et est calida ꝛ sicca in tertio gradu.

Operationes

¶ Serapion. Sunt autẽ qui accipiunt extractionem plante scamonee: et coquunt eam. ꝛ dant elixaturã in potu ꝛ purgat. Et assumitur radix plante scamonee: et coquitur illa cum aceto et teritur contritione forti. et conflatur cũ farina hordei. fit emplastrum iuuatiuum sciatice. A

¶ Et quando lana inuoluitur in lucco radicis eius. et subũcitur pregnanti facit abortum. Et quando miscetur cũ melle ꝛ oleo ꝛ liniunt cum ea exiture soluit eas. ꝛ quando coquitur cũ aceto. et linitur scabies vlcerata excoriat eam. Et quando miscetur cum oleo rosato. ꝛ linitur caput cum ea confert sode antique. B

¶ Et idem auctoritate Halieni. Calida est et sicca in tertio gradu. Et est calidior pipere. Et idem auctori. Pauli. Scamonea abstergit cutim. ꝛ meliorat colorem. ꝛ mundificat baras. ꝛ aufert dolorez capitis antiquum. quando administrat cum oleo rosato ꝛ aceto. ꝛ infunditur sup caput. et melior ex ea est vergens ad colorẽ celestẽ quando frangit. ꝛ est in fractione sua sicut cochlea fracta. Et illa que colligit in montibus kem est huiusmodi. Et mala est cuius color vergit ad nigredinẽ. ꝛ figura eius est rotunda ꝛ alterius colorus ab illa. ¶ Et modus rectificationis prime speciei que est bona est q; acci C D

piat citoniũ: z abscindat de capite eius rotula. z fodiat mediũ ei⁹: z intromittat ibi scamonea. Deinde ponat cooptoziũ qđ fuit abscissum et firmet. Demũ inuoluat sup ipm pasta: z ponat in furno nõ multũ calido. z dimittat donec de siccet. et dosis eius ita ꝓparata sit ab anno da⁹ uich vsq; ad duos. ¶ Et scias q; scamonea nõ mutat nec; minuit acuitas eius circa spacium xxx. vsq; ad. xl. annos: nisi illa q̃ est ꝓparata sicut diximus. nã illa que est preparata q̃n transierit longũ tempus sup ipsam: amittit virtutẽ suã. z ꝓter hoc oportet q; prepares eã q̃n volueris eã administrare. z q̃n sumit scamonea plus ab ea quãtitate quã diximus fortasse inducit anxietatẽ z languorẽ z sudorẽ frigidũ z sincopim et fluxũ donec moriat. Et dosis eius cõueniens est a. vi. granis ordei vsq; ad. xx. ¶ Et de proprietate eius est q; expellit colerã z humores viscosos. et attrahit superfluitates malas a corpore. z multi ex his qui sunt calide cõplexionis post cibũ susceperũt eam incurrũt febres acutas. Et ab ea cauere boibꝰ melius est: nisi magna necessitas incũbat. z tunc accipiat ꝑm formã z quantitatẽ quã diximus. ¶ Et idẽ aucto. Aben Mesuay. Laxat fortiter ventrẽ: z nocet stomacho et epati: z diminuit appetitũ cibi. et inducit anxietatem z nauseam. Et rectificatio eius est q; admiscet ei anisum z daucus z semẽ apij: z radix piperis. z admiscere cũ oleo amigdalino est bonũ. Et scamonea non debet multum terere: ne adhereat stomacho vt noceat ei Et oportet q; nõ bibat simpliciter: z sumatur cum magna cautela. Et fit dosis eius ab vna kyrat vsq; ad tres. ¶ Johannes Mesue capi. de scamonea. Scamonea est solutiuũ magnũ Et dixit Democritus q; est dissolutiuũ antonomatice: z q; est genus solutiuoz z generaliꝰ sup oĩa solutiua. Fit añt ex succo cuiusdã speciei volubilis: cuius folia sunt in modũ sagitte alate. Nascit autẽ in antiochia Armenia: z corasceni in partibꝰ arabie z thurchie. z plurimũ nascit in terra nostra: z est mala. z credo q; dispositio loci z modus culture z ars in faciendo auxiliat: vt sit bona vel mala. ¶ Modi autem opationis eius sunt q̃ttuoz. Primus est vt accipiat radix eius post cibũ euellita terra: z fiãt incisiones in eo q; apparet sup terrã z inueniat. qđ egredit post diẽ: z est res sicut gũmi. z dimittit exiccari z conseruat. Secundus est: extirpant post illud totaliter radices z incidunt. z colligitur lac eorum fluens: z decoquitur cũ facilitate z exiccat soli. z fiunt inde forme z sigillantur. et huius scamonee color est subalbidus aut varius Tertius est: terunt adhuc radices post illud: z extrahit succus. z fit sicut diximus ꝺ decoctiõe z alijs. z sigillant alio sigillo. nunc autẽ fides sigillorum perijt. Et hec scamonea est grossa: nigra z ponderosa. Quartus est: teruntur flores eius z stipites: z extrahit ex eis succus z fit simpliciter. Et hec est scamonea nigra attinens viriditati. z est grauis odoris. ¶ Electio. Melioz vero est antiochena: z armena est post hãc. Que vero fit in partibus nostris z in corasceni ẽ mala prorsus. Et melioz adhuc est que est prime forme: z que est secũde post primam. z alie sunt male: z deterioz viridis. Adhuc autẽ qui laudauerunt scamoneam in quinq; proprietatibꝰ laudauerunt eam. Prima est vt sit in colore clara sicut gũmi. z propriespecies eius prima: aut subalbida: aut varia. Secunda vt si tangatur confractũ eius cũ aqua vel saliua fiat sicut lac: Tertia vt sit tenera multe facilitatis ad frangendum z puluerizandũ. Quarta vt sit ponderis leuis. Quinta vt sit odoris proprij boni: nõ grauis. Remota vero ab his proprietatibus non est bona. ¶ Conseruatur autez per annos xx. sed quanto antiquioz tanto debilioz. Calide complexionis est in tertio gradu: et eli sicca in primo. Et est in ea de acuitate minus q̃ in planta sua. Et credo q; ars in faciendo ipsam frangit ex acuitate eius aliquid: et in ea est amaritudo. et ipsa quidem est abstersiua: incisiua z resolutiua cũ attractiõe multa. cuius attractio extendit vsq; ad multũ remota. ¶ Rectificatio Quattuoz sunt ei familiaria que in corpe magnitudinem nocumentoz imprimunt. Est enim in ea ventositas mordificatiua: z faciens in stomacho subuersionẽ z nauseam. z estuationem laboriosam. Secundũ: q; insunt ei caliditas z acuitas habilis inflãmari. et propter hoc facit cadere in fe. z sitim: z proprie quando inuenitur patientis preparatio. Tertiũ quoniã fit ꝑ ipsaz attractio vehemens dilatatio orificioꝝ venarum: quia facit cadere in immoderatũ fluxum: quoniã est in eo serositas operans ad excoriationem viscerum. quare generat dolores acutos pungitiuos. et facit cadere in dissinteriam z tenasmon. Quartum est proprietas et operatio sua: quibus fit impressio nocumenti in membra que sunt minere virtutum: sicut corpar stomachus: et similia eis. ¶ Auxiliandũ igitur ex his cũ rebus quibus proprietate z virtute nocumenta tollunt. sicut verbi gratia: obuiamus ei quo primo dixi adiuuando: vt resoluatur vapor eius turbidus z inflatiuus: faciẽs subuersionem z laborem. Et ad hoc auxiliatur nobis decoctio in pomo: digerit enim z maturat et resoluit z excludit vapores eius: z aufert serositatem eius. Et misceantur etiã in decoctione illius que ventositatem resoluũt: z carminant

ꝛ adiuuant ad illud sicut daucus proprie ꝛ galanga: ꝛ semen feniculi ꝛ semen apij: ꝛ similia.

O ¶Et dico q̄ decoctio eius generalim: ꝛ p̄parationis eius auferēs plura ex nocumētis q̄ diximꝰ. Et obuiamus ei qđ diximus in secūdo: miscendo in decoctiōe eius aliq̄d ꝑtute refrigeratiuū ꝛ operādo vt frangat acumen ꝛ inflāmatio eiꝰ Et ad ħ auxiliant nobis decoctio eius cū his q̄ extinguunt ꝛ leniunt: sicut est muscillago psillij ꝛ aqua eius ꝛ carnes prunoꝝ: ꝛ succus rosarū: ꝛ aqua violaꝝ et viole recentes: ꝛ inuolue ipsaꝝ ante coctionē eius in oleo rosarū: aut violato auferunt hoc nocumentum a hea.

P ¶Et succus citoniorū musoꝝ ꝛ sumach ꝛ spodium faciūt similiter. Et obuiamus ei qđ diximus in tertio: miscendo ei in decoctione q̄ adiuuāt virtutes membroꝝ: ꝛ auxiliant in aggregatione ꝛ corroboratione partiū laxarū. ꝛ ad hoc auxiliant nobis maxime res stipticitatem habētes: ꝛ oīa que auferunt superfluitatē a cuminis eius: ꝛ remouent subtilitatē ꝛ virtutē penetratiōis ipsius: sicut est mastix: citonia ꝛ succus coꝝ. sunt cū rectificatiuū bonū. Mirabolani quoq̄ citrini sunt mirabiles in hac operatione ꝛ aloes similiter.

Q ¶Et obuiamus ei qđ diximus in quarto: miscendo res q̄ aggregant duas intentiōes. Prima est acquirere ei facilem egressum. ꝛ ħ cū rebꝰ expellentibꝰ cito audaciā eius: ꝛ facientibꝰ eā descendere. Et ad hoc auxiliant nobis administratio eius cū rebꝰ lubrificātibꝰ. sicut est muscillago psillij ꝛ carnes prunoꝝ. Et sciuisti q̄ compressiua citonia: ꝛ maxime sumpta post medicinam. ꝛ proprie post q̄s incepit educere festinare faciunt eius egressionem.

R ¶Et sciuisti q̄ aqua calida post medicinā trasmutat audaciā ipsius. ꝛ debilitat virtutē eius.

S ¶Et dixit Rufus eis qui sumpserūt scamoneā de melioribꝰ rebus: est ad expellendū audaciā eius: vt post quattuor vel quinq̄ horas post q̄s sumpserunt cum psillio cōquassatū cū aqua tepida aut oleo rosaꝝ. sumāt ꝛ post horas duas eius infusionem mirabolani tribue: sic cū non timent nocumenta eius. Secunda est reprimere eius virtutē acutā ꝛ serositatē. ꝛ hoc facimus cū auxilio rei humidaꝝ ꝛ vnctuosaꝝ: sicut est dragantū ꝛ oleū rosaꝝ ꝛ amigdalaꝝ. Et obuiamus ei qđ diximꝰ in q̄nto: q̄ est thesaurus totius operationis: ꝛ illō est acq̄rere ei bonitatē cū medicinis mēbra ꝛ virtutes cōfortantibꝰ. et ad hoc auxiliant nobis medicie cordiales frigide: ꝛ medicine stomatice. Et auxiliant nobis ares ꝛ modus preparationis: sicut iam diximus.

T ¶Modus rectificationis eius est ꝛm q̄ narrauit Rufus decoquere scamoneam in citonio post inuolutionē eius ꝛ reuolutionē ferē p̄ diem in oleo rosarū aut violarū aut amigdalarū. et post illud teratur faciliter: ꝛ voluatur ꝛ reuoluatur in scutella vitrea vsq̄ dum siccetur cū infusione mirabolanorum citrinorum facta in succo citoniorum. tunc fiunt ex eo trocisci quantitate quarte. ʒ. i. ꝛ sit dosis trocisci vnus. solutione cū educit absq̄ molestia. Modus autē alius ꝛm eundē satis bonus. Decoquit scamonea cū priori doctrina: adiungendo et mirabolanos citrinos ad quantitatem tertie partis ipsius. deinde accipe semen anisi feniculi: daucia. na. ʒ. ij. decoque cum succo citoniorū cū facilitate: ꝛ cola et vtere desiccatione ꝛ inuolutione: sicut hic proximo diximus. Inquit Rufus. Sit tua addere ꝛ minuere et mutare: ꝛm qđ exigit dispositio.

U ¶Inquit Galienus. Miscui scamoneā cū septuplo ipsius manne: ꝛ triplo eius succi rosaꝝ post bonitatē coctionis eius in pomo. Et inueni ex modis preparationis eius hunc modum satis laudabilem: emendantem plura ex nocumētis que timentur per ipsam. Et aliquando miscui medicinas cordiales. aliquando alia sicut res exigebat. Inquit Hamech. Accipe vuppū eiꝰ florum violaꝝ: ꝛ medium pōderis ipsius liquiricie. ꝛ inuolue in oleo rosarū: ꝛ fac trociscos. ʒ. i. ꝛ sit dosis eorum vnus.

X ¶Inquit Humay. Dissoluatur cum oleo violarum aut amigdalino et pauco mastices. et p diem ꝛ diem agitet in sole cum administratiōe olim paulatim post hoc agitet p diem ꝛ diē cū aqua rosaꝝ in qua fuerit dissolutū bdellium ꝛ exiccet ꝛ decoquat in citonio. Post hoc cū tertia parte mirabolanoꝝ citrinorū fiant trocisci. Et fit dosis ʒ. ß. Inquit Paulus. Zinziber ꝛ piper longum ꝛ anisum: admixta decoctione ipsius: ꝛ proprie in pomo acetoso aut pontico remouet nocumenta ipsius.

Y ¶Modus rectificationis ipsius ex inuentione nostra. Decoquant frustra eius inter amigdalas tritas multas post preparationē eorū inter folia sepeliendo ea in cinere calido. ꝛ post diem abiectis amigdalis dissoluant in aqua citoniorum acetosorū: in qua bulierit spica ꝛ anisum. ꝛ ex speciebus ꝛ seminibus redolentibꝰ: ꝛ desiccetur. Deinde cū pauco mastices ꝛ bdellij decoquat in pomo citonio inuoluto in massa. deinde fiāt trocisci vncia vna. Et sit dosis vnā Operatur cū sine nocumento.

Z ¶Modus alius preparationis predicte. Miscatur quantum ipsa est de sumach. ꝛ quanta parte eius de spodio. ꝛ fiant inde trocisci sicut priores. sunt cū vtimi. Dissoluat scamonea cū octuplo culmine. ꝛ cum pauco spice post in

solutionem eius fit oleo rosaꝝ aut amigdaliõ. Et decoquat cum facilitate: emendat enim a sua malicia. Et sciuisti q aloe frangit malicias eius et mirabolani magnificant eam. Et decoctio eius in succo portulace: aut aqua seminis ipsius auferunt plura ex nocumentis ipsius. Et medicine cordiales: aut stomatice calide: aut frigide: sm q res exigit frangunt maliciã eius. Et oportet q fiat decoctio eius cum facilitate. Impetuositas enim in decoctione addit in maliciam eius. Et ista sicut sciuisti de triturationem odicũ sustinet. quapropter in trituratione ipsius non nimiũ insistat. Ex rebus autẽ facientibus facilem et velocem egressum eius a corpore sunt citonia qñ in confectionibus et electuariis simul miscentur: et similiter mirabolani. Ipsi enim sunt de cito eam deponentibus. Et similiter si supra eam post spaciũ bibatur. Et sciuisti q aqua calida expellit maliciam eius: et
Aa aliqua alia similiter sicut diximus in canone.

¶ Solutione educit colerã cũ facilitate: et attrahit eã a sanguine et venis vehementer. et eius operatio est sicut operatio furiosi. Et ipsa est inimica cordi: stomacho et epati et intestinis. Et est ex facientibus nauseam et conturbationem in visceribus. et subuertentibus ea. et facit sitim. et debilitat appetitũ cibi. Et ex ea et myrra et oleo et succo agresti et pauco apio fiũt trocisci. et cũ vino pontico: et proprie cum vitellis oui et
Bb aceto forti.

¶ Sanat sodam antiquam et frigidam: et proprie emigraneã difficilem. Et si ponat supra dentẽ removet dolorem eius et corrosio. Et si super scrofulas: et proprie cũ succo apij et dauci: delet eas. Et si fit linimentum ex vno eorum cum succo sisimbrij et aceto. sed loco apij ponitur castoreũ: et linit in posteriori parte capitis. et est magnũ iuuamentum ad subet et litargiam. Et quando scamonea supponit cum lana educit menstrua et facit abortum. et ipsa quidẽ curat morsus scorpionis: proprie desup linita cum succo mentę aut cum vino. Utent aũt eius acceptionẽ qui calide et sicce nature sunt: est autẽ paratus cadere in febres. Vij autẽ qui sumunt ipsam: timeant estus et frigus: et abhorreant fructus: et proprie frigidos: et aquam veri frigoris: et somnum prolixum super eam: et excitãtia superbiã animi. Conseruat autem scamonea per annos duodecim. Dosis eius est a granis ꝙnq vsq ad duodecim.

Capitulum. cccxxx.

Saxifraga. Pandecta. Saxifraga est herba similis pimpinelle. non differens nisi in pilositate: quia pimpinella est pilosa: sed saxifraga non habet pilos. Uñ versus Pimpinella pilos: saxifraga non habet vllos.

Operationes.

¶ Paulus capi. saxifraga. Saxifraga calida est et sicca in tertio gradu. A

¶ Et valet contra stranguriam: et vitium lapidis: et dolorem yliacum. B

Capitulum. cccxxxi.

Staphisagria. ysid. Staphisagria est herba que habet folia quasi vitis: et caules rectos emittit. semen habens in folliculis viride ac trigonium in modum ciceris asperum fuscum: intus album et amarum. Nascitur in locis humidis.

Operationes

¶ Dyascorides. Staphisagria quam latini pedicularia vocant: nascitur in locis vmbrosis. A
Et sunt folia eius viti agresti similia: diuisa et

scissa tanq̃ malua agrestis. hastas hñs longas erectas et nigras. Semen est ei simile ysaci et flores. Qō semē in viridioribus folliculis est obtectuz. qñ teritur est nigrū: interius albū. gustu viscido et acri et calido.

B ¶ Grana eius quindecim accepta cū mulsa vomitibꝫ excludunt pingue flegma. verū hij q̄ acceperint mulsaz bibāt z deambulēt. qñ offocationes citius prestant: et gulam exasperant.

L ¶ Trita z bibita pediculos interficiūt: scabiē et pruriginem tollunt. Cum aceto elixa z tere retenta facere possunt omnia supradicta.

D ¶ Reuma gingiuis abstinent. tumores faucū spargūt. miscent̄ in malaginatibꝫ calidis. Semen tritū z oleo mixtū necare lendines ac pediculos est manifestū. Conueniens quoq̄ probatur in apo flegmatismo faciendo: vel asperitatibꝫ effectis quos greci stigmata vocant: ob recorporationem faciendam.

E ¶ Auicenna. Stafisagria est vua passa montana: cuius granū est sicut cicer nigrū. In tertio gradu est calida et sicca. z est adustiua: corrosiua: acuta: acris. Interficit pediculos: z proprie cū arsenico. z confert alopicie antique linita. Sadē cū arsenico vel sola ponit̄ sup scabiez coxationem: z masticata ad extrabendū ex cerebro flegma et humiditatem.

¶ Ex ea quoq̄ in aceto cocta colluit̄ os ad dētium dolorem et gingiue humiditatē. Preterea sanat alcola cum melle: z bibunt̄ et ea quindecim grana cum mellicrate: facitq̄ chimū viscosum vomere. In eius tñ bibitiōe timor est: qñ ipsa vesicam vlcerat. F

¶ Constantinus. Stafisagria in tertio gradu est calida et sicca. habet acumen quo cum mastice vel olibano masticata multum a flegmate caput purgat. Linguamq̄ propter flegma aggrauatam alleuiat. G

¶ Gargarisata quoq̄ caput de grosso z viscoso flegmate mundat. Cum aceto cocta dentiū dolorem ac gingiuarū putredinē curat. Sternutatio de illa z nigella vtriscq̄ in aceto coctis iuuat in opilatione venarum yctericos. mixta vero cum auripigmento et oleo valet cōtra scabiem ac pediculos. H

¶ Pandecta cap̄. cccxiij. Vaberas arabice vel numbasas. grece pediculicida. latie stafisagria vel pedicularia vel granū capitis: vel passula montana: vel rosa regis. I

¶ Serapion libro aggrega. capi. Vaberas siue habeltos: auct. Dya. Est vlanta habens folia similia foliꝭ vitis agrestis incisa sicut folia malue agrestis. et habet ramos longos. K

¶ Galienus sexto sim. farma. ca. Stafisagria ſm translationem arabicaz. Est acuta fortiter multum. Et virtus eius est calida adurens et attrahit z abstergit abstersione fortī. L

¶ Auerrois quinto Colliget capi. de Stafisagria. Est calida z sicca in tertio gradu. M

¶ Auicenna libro. ij. de Stafisagria. Est calida et sicca in tertio gradu. N

¶ Galienus. Facit descendere a capite quādo masticatur: aut fit gargarisma cum ea: flegma multum. Et conuenit cū egritudinibꝫ cū quibꝫ deuak cutis. et conuenit ad pruritum. Participat autem a dustiue cuiusdam virtutis. O

¶ Dyasco. Grana quindecim accepta cū mulsa flegmata pinguia vomitibus excludit. Vtrobi qui mulsam acceperint alicubi bibant et deambulent: q̄ offocationes citius prestat: et gulam asperat. Trita et bibita pediculos necat. P

¶ Auerrois. Quando masticatur trahit flegma et succus suus mundificat caput per nares Et electuarium eius valet ad morbuz caducū et maxeam: et menstrua educit. Q

Capitulum. cccxxij.

Sanguis draconis latine: grece sindrichis egilos: ara. demalachoem: Serapio li. ag. ca. demalachoē aucto. Dya. Demalachoem vel sindrichis egilos. i. sanguis dracōis qui fit ex arbore q̄ eodē noie nūcupat. et est plāta hñs virgas vnius palmi lōgas aut plus: silices fusis in quib9 filat. sup q̄s sunt folia parua similia folijs coriandri. quoz color vergit ad rubedinē. z habent viscositatē z odorem fortem: nō tñ malū sed proprijū odorē medicinarū. Et in sūmitatibꝫ ramoz sūt corone rotūde z flores albi in pncipio natiuitatis eoz. In fine vo fiunt aurei. Nascit in terra culta.

Operationes

A ¶ Sera. auc. Hal. Sindrichis. In plāta ista est res q̄ abstergit. z est in ea humiditas multa et ipsa infrigidat paz. et cū hoc est in ea parua stipticitas. et ꝓpter hāc causaz ꝓhibet generatiōnē apostematū. Et quidā noiant plantā q̄ oz egilops noie huius plāte. z est planta silis huic plāte in oib9 nisi qz ista plāta est supioz in stipticitate ab ipa. z ꝓpter hāc causaz ꝓfert sanguinē z vlceribꝫ intestinoz: z fluxui mēstruoz supfluo

B ¶ J dē auc. Cōstan. Succus huius plante est sanguis draconis dictus. z est rubeꝰ fortis rubedinis. z sapor eiꝰ est stipticus. z virtꝰ eius est q̄ infrigidat z deliccat in. iij. gdu. vñ ꝓglutiat vulnera q̄ fiūt a ꝓcussione. z ꝓfert fluxui sanguis z vlceribꝫ intestinoz. ¶ Et idē auc. Dya. Ista plāta q̄n terit bñ z ponit sup vlcera cū sanguīe suo cōglutinat ea: z ꝓhibet apationē eoz. z scindit fluxū sanguinis mēstrui. ¶ Et fit eucatisma ex decoctiōe eius: in q̄ sedēt mulieres. z abscindit fluxum humiditatū antiquarū matricis. ¶ Et bibit ex decoctione eius ad vlcera intestinorū. et confert incisionibus carnis: z incarnat ea. ¶ Et q̄n fit suppositoriū cū eo stringit ventrē: et ꝓfortat stomachū interiꝰ sumptus z exteriꝰ positus. Sanguis draconis fri. z sic. est ꝓpterionis in tertio gdu. Est aūt eligendus q̄ interius est clarus sicut miniū. Sophisticat quandoq̄ cum puluere miniū: et cū alio succo indurato. ¶ Cōtra fluxū sanguis e naribꝫ imponat pulvis ex eo: z fricent nares vt pulvis adhereat rupture venaz. Fiat etiā sinapisma ex eo z albumine oui z aqua rosaz circa frontem z tempora. ¶ Cōtra emoptoicā passionē vitio spūalū teneat pulvis eiꝰ z gūmi arabici ꝓfectus ex aq̄ rosaz infusiōis dragāti: z patiēs postea trāsglutiat. Si ꝓ vitio nutritiuoz det cū succo plātaginis. ¶ Jdē. Fit vsus ꝑ dissinteriā si fiat vitio superioz. si vitio inferioz initiat ꝓ cristere cū succo plātaginis z aqua oz. ¶ Suppositoriū factū ex eo z succo sanguinarie valet cōtra matricis fluxum: z ptra fluxū sanguinis narium.

Capitulum.cccxxiij

SArcocolla.grece.arabice anzaros.latine vo anzarura.Sera.li.aggre.capi. Anzaros.auc.Dyas.Est gūmi arboris spinose que nascit in terra Paras qō similatur olibano ꝛ sunt parua frusta.ꝛ color eius est subrufus ꝛ amari saporis.Et melior ex ea est que cito frangitur ꝛ desiccat sine mordicatione.et in sapore eius est amaritudo.ꝛ est calida ꝛ sicca in primo gradu.Unde virtus est que glutinat: et abstergit:ꝛ maturat:ꝛ resoluit:ꝛ incarnat:et aperit apostemata q̄ fiunt a percussione.¶Ba lienus.viij.sim.far.ca.de sarcocolla.Sarcocolla est lachryma arboris ex Persia.mixtam habens virtutē.Et emplastica quadā substantia:ꝛ modicum stiptica.vnde immordaciter siccat:ꝛ ꝓpterea vulnera potest consolidare.

Operationes

A ¶Dyascorides.Sarcocolla habet virtutem cōglutinatiuam vulnerū.et abscindit humiditates que veniunt ad oculum ꝛ corrodit carnez corruptam que est in vlceribus:ꝛ habet virtutem in obtalmia cum ponitur.Et proprietatez eius est expellere lippitudines ab oculo plus aliis medicinis.maxime quando administratur cum amilo ꝛ zuccaro albo.

B ¶Et idem auc..Atabari.Restaurat fracturā ꝛ incarnat vlcera.ꝛ mundificat vlcera cū melle ꝛ q̄n miscetur cū albumine oui:aut cum lacte et desiccatur.ꝛ postea teratur ꝛ cribrat ꝛ in puluere administrat:cōfert obtalmie.ꝛ purgat flegma viscosum.Et dosis eius est quādo miscet cum aliis medicinis in decoctiōe.a.ʒ.f.vsq; ad vnam.ꝛ ipsa non ponatur sola propter malicia eius magnam.

C ¶Et idem auctor.Habit.Sarcocolla acuta multum perforatiua.comedit carnes vlcerum: ꝛ habet in cura obtalmie proprietatem magnā ꝛ virtutem magnam:et virtutem potentem:et auferr lippitudinem oculorum;quando habēt obtalmiam.quod quidem non facit ita aliqua medicina.ꝛ maxime quando miscetur cū amilo et zuccaro albo.

D ¶Et potio eius ad laxandum ventrez.Habet proprietatem iuuandi oculum et ventrem.ꝛ ꝓprie ad purgandum flegma grossum quod est aggregatum in iuncturis et intestinis ꝛ in scia et in geniculis.expellit ipsum cum fortitudine. et cum aliquantulo colore:ꝛ iuuat medicinas alias ad exeundum ex corpore.Et forsasse vulnerabit oculum ad intestina.et excoriabit ea.ꝛ inducit tenasmonem propter suam acuitatem.

E ¶Et si ipsa datur in potu alicui sola:aut cum aliqua medicina.ꝛ fuerit ille etatis completē inducit ei caluicium.ꝛ facit cadere capillos omnes de capite suo.Et si fuerit iuuenis fit in hot mora.Et si fuerit senex:facit illud citiꝰ.Et melior ex illa est que teritur faciliter.que est albidior ꝛ in maioribus frustis.Et q̄n sit cum oleo de nucibus:quia oleum nucis frangit acuitatē eius. et propter hoc non habet ipsa facere id qō diximus in corrosione:propterea quia oleum prohibet eam adherere.ꝛ caliditas nucis frangit plurimum acuitatis que est in ea.

F ¶Sed si preparas eam cū oleo amigdalaruꝫ pone de eo duplū aut triplū pōderis ꝺ ipso oleo si vis ipsam ponere in aliqbus pillulis.Sed si volueris ipsam adhibere solam sine aliqua cōmixtione alterius medicine:pone plus ponderis eius de oleo.ꝛ pone de oleo de kerua quātitatē qua possit dissolui solū:ꝛ postea misce cū aliis medicinis:ꝛ cū oleo de kerua erit senibus conuenientior.Iuuenibus autē non est conueniens cum eo:quia calor nature iuuenturis nō fert calorem olei de kerua.

G ¶Et quātitas dosis eius simplicis postq̄ preparat sicut diximus est pōdus aurei vnius vsq; ad pondus.ʒ.iij.ꝛ quartā.Et meliores medicie que cōueniūt in admixtione eius sunt serapinū ꝛ mirabolani:ꝛ turbit ꝛ aloe ꝛ armoniacum ꝛ bdellium iudaicum:ꝛ semen apij ꝛ amcos:ꝛ similia horum ex medicinis.

H ¶Paulus capitulo de Sarcocolla:Sarcocolla calida est ꝛ sicca in tertio gradu.Emplastrum factū ex ea ꝛ albumine oui super timpora valet ad fluxum sanguinis a naribus.

I ¶Puluis eius cū aqua rosaz ꝓficiat ꝛ sole extrahatur:ꝛ iterq̄ cū aqua rosaz ponat i oculo.quia maculā consumit ꝛ oculū clarificat.Contra tenasmonem fumus eius per inferiora receptus emboto imposita valet.

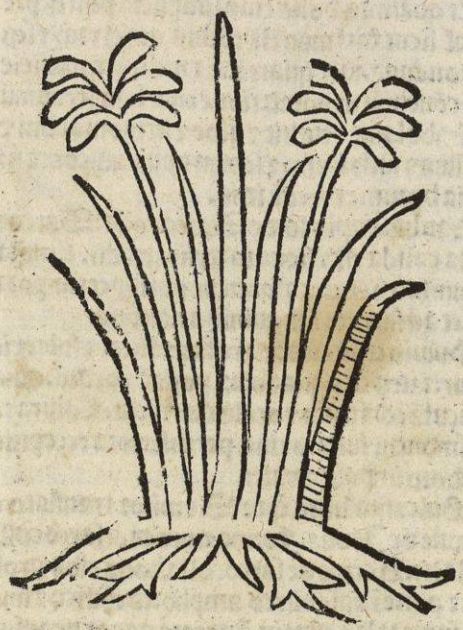
K ¶Bulcasim libro q̄ dr Seruitor translato a sinone de Janua.Forma nutriendi sarcocollā in lacte.Accipe de sarcocolla bona alba grossa:ꝛ pone i vase vitreo amplioris orificij ꝛ mulgesiq; eaz lac asine in q̄ntitate pauca ne infundatur in eo ꝛ liquefiat:sed remaneat;sic.ꝛ pone subito i sole vt cito desiccet.ꝛ q̄n erit sicca oportet vt iterq̄ mulgas ꝑm q̄ntitatē quā diximꝰ:ꝛ semper caueas ne cooperias eam lacte:ne accescat lac anteq̄ desiccet ꝛ destruat.ꝛ fac ita quater vel quinquies.ꝛ cū hoc feceris:sicca bene ꝛ cōserua.ꝛ si nō habes lac asine paratum:fac cum lacte mulieris:quia est melius.

L ¶Auicen.Sarcocolla est arboris spinose gūma in qua est amaritudo:ꝛ bona est illa que ad citrinitatem declinat;similis olibano.

M ¶Et dicit quidā q̄ est calida in secundo:sicca

in primo. Est aut̃ glutinatiua: z ideo consolidat et carnem creat. Valet etiam ad aurem sanniosam. Confert ob talmie. z prie lippitudini z fluxui oculi. proprie cum lacte asine.

H ¶ Platearius. Sarcocolla est in secundo gradu calida z sicca. Et est gũma cuiusdam arboris ex partibus transmarinis. Huius generis alia est puluerem redacta: que facile ex alterius pulueris admixtione etiam sophisticatur. Alia vero grossa reperitur. diu seruatur et glutinositate quam habet. Inest ei virtus constringendi z consolidandi. Eligẽda est illa que alba est: aut subalbida: aut gũmosa. que in maiori quantitate reperitur. Reducta in puluerẽ non valet.

Capitulum.cccxxiiij.

Spatula fetida. Herba est simi-
lis yreos.

Operationes.

A ¶ Paulus capitulo de spatula fetida. Succus eius eradicat morfeam albam si fiat vnguentũ ex puluere eius z puluere staphisagrie. flãmule z hermodactili: z de attramẽto cõbusto in olla rudi cũ aceto z axungia porcina vetusta. et inungatur. ter in die. z cooperiatur cũ folio caulis et plantaginis.

Capitulum.cxcv.

Sebesten. Pandecta capitulo Sexcentesimo tricesimo septimo. Sebesten latine. Grece Machalomagiata. Arabice faulis sebesten. Et in lingua Persica vocatur mammilla canis. Unde. Sebesten mammilla canis fert Persica lingua. ¶ Serapion libro aggregatoris capitulo Faulis. Sebestẽ. Aboauselmochiata sunt nomina istius arboris fructificantes fructus dulces: nominãt eos gentes faulis sebesten. ¶ Et idem auctoritate ysaac. Fenera mochiata est rothin Arabia. et est arbustum altum super terram sicut basta habens corticem cuius color vergit ad viriditatem. et habet folia magna rotunda. et habet racemos: quorum sapor est dulcis: et vua eius ẽ magnitudinis nucicule que postea glaucescit. cum maturatur. Et habet interius viscositatẽ albam. et granum qnod est sicut granum olive. Hic fructus colligitur et exsiccatur donec passus sit. z est illud quo vtimur in medicina. z est medicamen mediũ in complexione sua in calido et frigido.

Operationes.

A ¶ysaac auctoꝛ. vbi supra. Sebesten laxat ventrem febꝛicitantium. confert tussi que est a caliditate et siccitate. ⁊ lenit pectus. et sedat catarꝛuz calidũ stipticum propter eius humiditatẽ.

B ¶Et confert ardoꝛi vrine que fit propter moꝛdicationem colere in vesica ⁊ in renibus. ⁊ expellit vermes intestinoꝛum: quia adherent ei pꝛopter dulcedinem suaui.

¶Auicenna. lib. ij. capꝛ. kanbel. Kanbel calidũ est in tertio gradu. Et est semẽ arenosum quod cooperit rubedo que ẽ minoꝛ rubedini lapidis in felle bouis reperti. ⁊ in ipso est stipticitas vehemens: interficit vermes et ascarides: et expellit eos. D

Capitulum. cccxxxvij.

SEmen lumbꝛicoꝛũ latine. Grece Albasan. Arabice Kanbel. Serapion li. agca. Kanbel. id est semen lumbꝛicoꝛũ Assimilatur eñ arene. et ascẽdit super ipsum glaucedo. ⁊ est in substantia eius stipticitas fortis. et expellit ascarides.

Operationes

A ¶Sera. auc. Almásoꝛie. Kanbel vel kanabel id est semẽ lũbꝛicoꝛũ. est calide cõplexionis ⁊ expellit ascarides ⁊ cadit sup terrã albã. ⁊ nõ seminat. Et est vna de rebꝰ que cadit de celo.

B ¶Et idem auc. Aluismen. Kanbel est res in q̃ est glaucedo. solidantur cum ea olle qñ frangũtur. ⁊ dicitur q̃ reperitur sup terram in coꝛalse/ni postq̃ pluit: et colligitur tunc.

L ¶Et quando bibit expellit lumbꝛicos et ascarides. et laxat ventrem.

Capitulum. cccxxxvij.

SEne arabice grece ⁊ latine. Serapion libꝛo aggre. capit. sene. Sene quãdo deliccatur reponitur. Et ipsum habet vaginas oblongas in quibus sunt semina oꝛdinate distincta. ⁊ ille vagine habent pediculũ subtilem. que adherent ramulis: ⁊ quando agitantur vagine a vento cadunt: et pastoꝛes colligunt eas.

Operationes

¶Serapion auct. Habix. Virtus eius est calida et sicca: tamen pauce caliditatis et siccitatꝫ eius est prope caliditatem ipsius: ⁊ habet virtutem magnaꝫ quando peruenit ad stomachũ purgandi melancoliaꝫ ⁊ coleram. Et fortificat substantiam coꝛdis quando miscentur cum eo medicine quas dixi iuuare sicut viola: et potio decoctionis plus confert q̃ ipsum tritum. Et dosis sicci triti eius ẽ a. ʒ. i. et in decoctione. ʒ. r. A

B ¶Et idem auctoritate Rasis. Sene ꝛ fumus terre purgant humores adustos. ꝛ confert scabiei ꝛ pruritui.

L ¶Joban. Mesue. Sene est folliculus plante quã vocãt Perse alzemer. Et inuenit ex eo domesticum ꝛ silueſtre. Et melior pars plante est folliculus deinde folia. Et melior folliculus est cuius color declinat ad viriditatẽ ꝛ subnigredinem quandã. ꝛ in quo est de amaritudine res modica ꝛ stipticitate: ꝛ qui est magis completꝰ ꝛ in quo sunt semina ampla ꝛ compressa. Subalbidus aũt nõ est bonus ꝛ incõpletus. Similiter ꝛ folia sunt meliora viridia. subalbida vero ꝛ tenuia sunt bona. ꝛ antiquũ ex eo est sine spiritu: ꝛ stipites eius sunt inutiles. Est calida in principio secũdi: sicca in primo. ꝛ folia sunt in primo calida. Et est abstersiuũ: mundificatiuũ conuenienter ꝛ resolutiuũ. Debilis est ꝛ tarde solutionis. ꝛ debilitat stomachum.

D ¶Confortat cum rebus acutis sicut zinziber ꝛ sal gemma: ꝛ medicine cordiales ꝛ stomatice cum eo felicitant opus eius.

E ¶Et Galienus. Cum iure gallorũ aut carniũ solvit sine molestia: ꝛ si infundat in aqua calefacta cũ spica: deinde coquat parum: est medicamen bonum. Solutione educit cẽ cũ facilitate melancoliam ꝛ coleram adustã. ꝛ mundificat cerebrum cor ꝛ epar ꝛ splenem: ꝛ membra sensuum: et pulmonem. ꝛ confert egritudinibus eorum. ꝛ aperit opilationes viscerũ. ꝛ conservat virtutẽ ipso in iuuentute: ꝛ generat gaudium. Causam autem tristicie amputat.

F ¶Et ponunt folia eius in lauacris ad caput: ꝛ propria cũ camomilla. Confortat cerebrum ꝛ neruos. ꝛ fm omnem modũ administrationis eius addit in visum: ꝛ corroborat auditum.

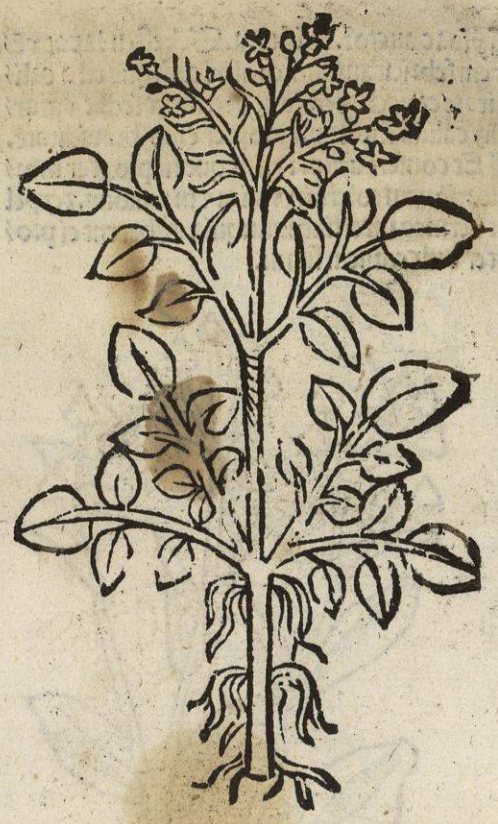
B ¶Et est medicina bona febrium melancoliam et antiquarum. Dosis eius infusi potio est ab ℥ureis. ℥ij. vsq; ad ℥i.

H ¶Platearius. Sene est herba calida ꝛ sicca q̃ in transmarinis partibus nascit: maxime circa babyloniam ꝛ in Arabia. vel in confinio babilonie ꝛ arabie. Folia tantummodo comperunt vsui medicine: per annos decem seruatur.

I ¶Et virtutem habet dissoluendi attrahendi et purgãdi flegma principaliter melancoliã. ℥j cũ per se detur principaliter in decoctione poni debet in quãtitate vnius ℥. Cum aũt cũ aliis in quantitate medie vel tertie partis.

K ¶Contra melancolicas passiones: epilentiam quartanam: emorroidas. contra vitium splenis ꝛ epatis ꝛ sincopim: epilentiam.

L ¶Ad idem quoq; valet syrupus ex succo feniculi ac sene cum zuccaro. ꝛ maxime contra vitium splenis.

Capitulum. cccxxxviij.

Senecion. ysi. li. ethimol. Senecion ꝛ eo q̃ vere primo senescat. vndecet eam latini senecionem vocant. Grecis origanon. Nascitur p̃ macerias.

Operationes

A ¶Dya. Senecion nascit in terris ꝛ in petris. ꝛ habet folia viridia ꝛ densa: ꝛ tyrsum subrufum. ꝛ in cius̃mitate capitella in modũ viticelle: vires habet stringẽtes: cadẽq; facientes que ꝛ plantago.

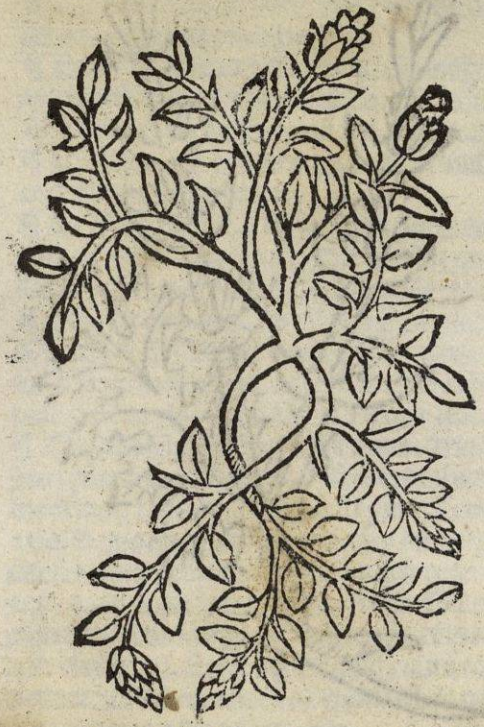
B ¶Cũ aceto carbasplasmata valet ad neruos ꝛ incisiones: cũ vino aut̃ dulci telliculos ꝛ inflãmationem tollit. Folia cẽ eius frigida sunt.

L ¶Ex herbario. Senecia tusa cũ axungia: ꝛ imposita vulnera sanat etiã recentia. Stomachi q̃z ꝛ pedum lumborꝝ ꝛ totarum atq; neruorum dolorem tollit. ad podogrameniam tusa ꝛ imposita eque pedibus proficit.

D ¶Actor. Senecio dicitur et carduus benedictus: sicut in synonomis legitur. Aliud est senacio: videlicet Nasturcium aquaticum. de q̃ superius dictum est de N.

E ¶Macer. Origeon greci: nos senecio vocitamus. quod similis canis videatur flore capillis. Nascit in muris: in ortis ꝛ regulatis. Illius herbe vis frigida dicitur esse. In medicinali

radat non ponit vsu. Flores cū folijs tundens in sundito vini. Per modicum dulcis: et sic tepefacta tumori. Nec simul apponas ani vel testiculorum ꝛc.

Capitulum.cccxxix.

Serpillū. ysiō. Serpillus dicit eo q̄ radices eius longe serpant. Eadem ꝛ matris animola dicit eo q̄ menstrua moueat. Palladius li. iij. Mense martio serpillū plantis aliquod semine seritur: sed vetusta melior. latius frondebit; sed iuxta piscinā vel lacuni vel putei margines conserat. Pli. li. xx. Serpillū a serpendo putāt dictū: qō in siluestri euenit: maxime in petris. Satiuū nō serpit; sed ad palmi altitudinē increscit. pinguis voluntatiū in candidioribus foliis ꝛ ramis efficax est aduersus serpentes maxime scolopendras terrestres atq̄ marinas. Idē Pli. ca. de serpillo. Serpillum idem est qō herpillū. Qñq̄ sumit p poligonia: vt in Alexandro de dolore capitis ex causa calida. Et dicit serpillū q̄ super terrā serpit. Et est aliud siluestre: aliud domesticum. Domesticū ramos diffundit sup terrā. Siluestre in longum crescit ꝛ altū. Pandecta capi. clxxi. Fumiter arabice vel mestratir miseri. grece serpillum vel herpillum. latine serapullū. Serapion libro aggregatoris capi. Fumiter. auctori. Dyasco. Est de eo domesticū et siluestre. sed domestica est planta inclinata super faciē terre iacens. et quod de ea tangit terram: infigit in terra radices. et habet folia ꝛ ramos similia foliis ꝛ ramis origani: nisi quia sunt albiores: ꝛ in odore suo est aliquantulum ex odore maiorane. et vtuntur ea multa in cibis. ꝛ nominant eam multi arclas ꝛ arclanem. Sed siluestre ex eo nominat ragis q̄ non inclinatur sicut aliud supra terram in ortu suo. immo stat erectum et habet ramos subtiles lignosos: adeo q̄ possumus facere ex eis licinia ad lumē accendendū: ꝛ ramuli sunt longi circa palmum pleni: foliis rute similibus. nisi quia sunt strictiora ꝛ longiora ꝛ duriora foliis rute. ꝛ flores acuti saporis ꝛ odoris boni per singulas ramos distinctos. Cuius color est in summitate eius purpureus. Et habet radices in quibus nō est iuuamentū. Nascitur in rupibus ꝛ in locis lapidosis. ꝛ est fortius et calidius domestico: et admiscetur in medicinis. Et est alia species agrestis vel siluestris: ꝛ est sisnabarion. Nascitur in locis habitabilibus ꝛ domesticis. et est similis mente: nisi quia sunt ei folia latiora q̄ mēte ꝛ meliorē odorem habentia. Et idem auctoritate Galieni. Substantia eius est subtilis que calefacit et desiccat in tertio gradu.

Operationes

¶ Dyascorides ca. de Serpillo: siue vt latini dicunt cicer erraticū. Herba est humilis ꝛ sup terram repens cū foliis atq̄ ramis origano similibus: albidioribus tamen: samsuci odorem fingentibus. Et eius species sunt due. Una ortualis siue vsualis: que i campis lapidosis crescit. Alia agrestis: que non per terrā serpit: sed recta atq̄ stipitis positione erigitur cū ramulis tenuibus atq̄ horrētibus in longitudine bispalmis: cū foliis paruis rute similibus: sed angustioribus ꝛ longioribus. cuius halitus similis est fermento. Florem odore suauē habens in omnibus virgis constitutū: ꝛ in summitate purpureā et linguā remordentē: et gustu viscidum. Radix eius inutilis est. nā scit in locis saxosis. Est aūt vehementior et calidior ea que est vsualis. que ideo accepit nomen herpillū: qō greci herpete repere dicunt: quia ambulat. Nam fructus huius plurimum ambulat fructificando. A

¶ Auicen. li. ij. ca. mescatra mesir. Mescatra mesir siue mescarra sir est: cuius stipites sunt similes ascebesabram sicco. Ex quo nō assumit in principio cibi sapor plurimus neq̄ odor. Deinde succedunt amaritudo ꝛ acuitas. et est diuersarum specierū. ꝛ vna est debilior: alia est calida et sicca proueniens ad tertium. B

L ¶Sera.aucto.Dyasco. Serpillū prouocat menstrua quando sumitur in potu: z vrinā. Et confert tortionibus ventris z attritionib⁹ musculoꝝ z summitatum eoꝝ. et apostematibus eparis calidis. z est bonum contra nocumēta venenoꝝ: quando bibitur. Et fit emplastrum cum eo super morsum.

D ¶Et qñ coquit cū aceto: z admisceat ei oleū rosaz. z ꝓicit sup caput sedat sodā. z est ꝓueniēs ꝓpue litargie et carabito. Et qñ sumit in potu et eo cum aceto. ʒ. iiij. sedat vomitū sanguinis.

E ¶Et idē aucto. Bali. Semen eius est similiter calefactiuū. et ideo quidā exhibent illud in potu habentibus syncopim z tortiones in vino.

F ¶Et idē aucto. Dyas. Habet virtutē calefactiuā qñ semen eius bibit cū vino. z ꝓfert dissolutioni vrine z lapidi: et tortionib⁹ vētris z sincopi. Et fit emplastrū cū eo ad punctura apum. z quando sumit in potu sedat vomitum.

G ¶Et idem aucto. Aben mesuay. Aperit opilationes viarum: et habet virtutem confortandi multum in punctura.

H ¶Dyasco. Virtutē habet ꝓstrictiuā siue redarguentem. menstruis imperat: vrinaz prouocat bibitum tortiones z conquassationes vtiliter curat: tumorem capitis compescit. Morsibus venenatis occurrit. bibitum et impositū id prestat. Dolorem capitis cū aceto cocto: oleo rosarum addito compescit. maxime litargicis et frenecticis adhibitus prodest. Nauseam prouocat. Item emptoicis mederi dicitur ʒ. iiij. cum aceto datis.

I ¶Balie. vi. sim. far. ca. de Serpillo: nominat ipsum multū subat. Sapor eiꝰ est fortiter acutus. et virtus eius est calida subtiliatiua z resolutiua. Et prouocat vrinam z menstrua.

K ¶Auicenna. Qñ pascūt eū pecudes facit emulgere sanguinem: et excusat a calamento. immo fortius est eo plurimum. z extrahit humiditates viscosas a pectore et pulmone. Syrupus eius confert conturbationi z nausee. prouocat menstrua fortiter et vrinam.

L ¶Platearius. Serpillū est ca. et sic. Et est duplex. Domesticū ramos sup terrā effundit. Siluaticū in longū crescit et in altū. Folia z flores eius medicine competunt. valet contra frigidū reuma. contra tussim. contra frigiditatē stomachi et dolorem eꝝ ventositate.

M ¶Et herbario. Serpillū qđ in mōtib⁹ saxosis nascit efficacius est ad medicinā. Huius tunsi z siccati puluis cū aqua calida potat⁹ mēstrua mouet: vrinam prouocat: tortiones viscerum z tormentoꝝ ruptiones sanat. Idem valet ad capitis dolorem: et ad serpentium ictus.

N ¶Macer. Serpillū veteres dixerūt qꝝ ꝗsi serpat. Terre vicinius: huic feruida siccaq; vis est. Acri cū vino tritū contundis oliuo. Cui rosa dat nomen: hoc vnguine perline frontē. Egroti capitis solet hoc sedare dolorem. Fidor cōbusti serpentes effugationes.

Capitulum.cccxxx.

Serapinū latine et grece. Sachabene arabice. ¶Serapion libro aggre. ca. Sachabenez siue Sachabengi auc. Dyascoridis. Est gummi cuiusdā plante: similis galbano in figura sua. Et est vna ex speciebus ferule: sicut apparet in capi. Ferula. Melior autem ex eo est clarum: exterius rubeum z interius album. Odor eius est inter odorem asefetide: et odorem galbani.

Operationes

A ¶Serapion auctoritate Dyasc. Confert vtroli pectoris: et attritioni lacertoz. et tussi antique. et aufert superfluitates grossas que sunt i pulmone. et curat epilenticos z spasmū: cū facit declinare caput ad posteriora. et valet vtroli plenis et paralisi.

B ¶Et illi q̄ amisit sensuz z motū alicuius mēbri causa frigiditatis: que accidit neruis z custodit corpꝰ a frigore. maxime ꝓ a frigore febrū.

periodicaꝝ. ꝛ fit cum eo inunctio in doloribus magnis et confert. Et quãdo bibit cũ ydromel le ꝓuocat menstrua. ꝛ interficit fetum.

¶ Et qñ bibit cũ vino ꝓfert morsibꝫ venenatis ꝛ qñ odorat confert suffocationi matricis.

¶ Et qñ linit cũ aceto sup cicatrices attenuat eas. et ipsum absergit vestigia vlcerũ oculoꝝ.

¶ Et confert obscuritati visus ꝛ aque q̃ descẽdit ad oculum. et probibet eam.

¶ Et dissoluit sicut dissoluit aq̃ cũ amigdalis amaris vt ruta: aut pane calido. ꝛ sic administrat ad ea q̃ dixim9. ꝛ ẽ ꝓriũ venenis mortiferꝫ

¶ Et aliquando teritur cum aceto: et linit sup ordeolum: ꝛ aufert ipsum.

¶ Et ꝓfert colerice. ꝛ qñ sumit in potu: aut fit cum eo cristere: purgat flegma grossuꝫ qõ ẽ in lũcturis. ꝛ mollit ventrẽ mollificatiõe ꝓpetẽti.

¶ Et ꝓfert emorroidibꝫ qñ sumit simplex aut cõpositũ. ꝛ est ꝓueniẽs medicinis laxatiuis acutis. ꝛ expellit vẽtositates grossas. ꝛ dissoluit lapidẽ. ꝛ cõfert rigoribus febriũ. ꝛ auget sperma.

¶ Et est bonũ epati. et purgat aquã citrinã. et ꝓfert pũcturis scorpionis. ꝛ ꝓfert ventositatibꝫ intestinoꝝ ꝛ costaꝝ. ꝛ purgat flegma viscosum ꝛ dosis eius simplicis est. ℥j. vsq; ad aureũ. i. infusi aliqua decoctione: aut in aqua rute: aut aque mellis. aut fenugreci. Et si admisceꝫ cum aliis medicinis infrigidat. ꝛ sic dosis eius est a ℥j. vsq; ad ℥j. Et melius est illud cuius color declinat ad rubedinem. ꝛ est clarũ habẽs odorem bonum ꝛ acutum saporem.

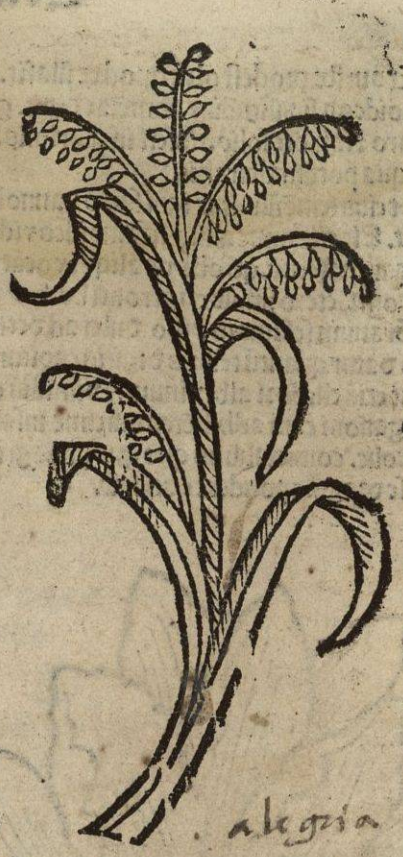
¶ Et cõfert doloribꝫ emorroidaꝝ qñ bibit simplex aut compositũ. est ꝓueniens administrari cũ medicinis laxatiuis. ꝛ ꝓbibet difficultatem aut grauedinẽ eaꝝ sup naturã. ꝛ resoluit ventositates grossas que generant in corpore.

¶ Bal. viij. sim far. ca. de serapino. Serapinũ opos est ca. ꝛ subtiliũ partiũ similiter aliis opis Habet aũt ꝛ ꝗd absterſiuũ q̃ ꝛ cicatrices q̃ in oculis expurgat ꝛ subtiliat. q̃nimmo suffusionibus ꝓpter grossiciez humoꝝ ſientibꝫ bonũ est farmacũ. Ipsa ꝛo planta ex qua fit ferule similis existens debilis ꝛ inutilis est. Nominat aũt principalius illa serapinum.

¶ Opos cũ ei9 ab vtẽtibꝫ noiat ita sicut ꝛ alia multa ꝓpt defectũ vocabuli noiam9 abusiue: melius erit ipm nõ serapinũ: ſz opos serapini dicere

¶ Paulus ca. de serapino. Calida est ꝛ sicca ĩ tertio gradu. Et ipsum dissolutum in succo rute frangit lapidem. ꝛ facit vũnare. Et fit collirium contra pannum oculorum.

¶ Et ꝓfert obscuritate visus ꝛ aque descẽdẽti ad oculũ. cui9 receptio est hec. Recipe serapini ℥j. dissoluat in ℥j. succi. celidonie zuccari. ℥ij. ꝛ distillet cum lacte mulieris ana equaliter.

Capitulum. cccxxxi.

Sesama vel sesamo. Plinius. Sesama venit ab Indis: ex qua oleũ faciũt. ꝛ est candidi coloris. Est aũt ex estiuis frugibꝫ q̃ in estate ante virgulaꝝ ex ortu serunt Eiusq; fructus vasculis sicut et papaueris includit. Hec quidẽ sic milium ꝛ panicũ ꝛ omnia estiua maturant a flore diebus. xl.

Operationes

¶ Plinius. Sesamam vt pinsat in ea. aqua macerata conuenit exporrigi. deinde cõfricari et frigide immergi vt palee fluitẽt. iterumq; in sole super linthea exporrigi. Qd̃ nisi festinato peragatur: liuido colore mutescit. Ipa vero q̃ euoluunt alia eualuant: variã habent pistaraꝝ rationem. acus vocat cũ per se pinsatur. Spica cũ ad vsus aurificum. Si vero in aera terit cum stipula: palea maiore parte terrarum pabulo iumentorum.

¶ Idẽ in libro. xxij. Sesama trita inhibet vomitiones. auriumq; inflãmationi illinit ꝛ ambustis. Eadem ꝛ dũ in herba est efficit. Amplius in vino decocta imponit oculis. stomacho autẽ est inutilis cibus. ꝛ animo grauitatem facit. Stellionum morsibus resistit. vlceribusq; que cocoethe vocant.

E ¶ Et auribꝫ prodest oleū quod ex illa fit. Sesamoides a similitudine nomē accepit. grano amaro z minore folio. nascit in glariosis. Bilē in aqua potum detrahit.

D ¶ Et eius semē illinitur igni sacro panno cꝫ discutit. Est etiā nunc aliud sesamoides videlicet antyare nascens. qō ob hoc aliqui vocāt antyciricon. Cetero simile erigeronti herbe.

E ¶ Granum sesame in vino dulci ad detractiones datur quantū tribus digitis capitur. Discent etiā elleborī albi vinum. z dimidiū obulū purgationi eam adhibētes maxime insane melancolie. comicialibus quoqꝫ z podagris etiā per se dragme pondere expinanit.

Capitulum.cccxxxij.

Seride. Plinius lib. xx. Seris lactuce similia. duorū generum est. Siluestris melior est nigra usta z estiua. Peterior byberna z candidior est.

Operationes

A ¶ Utraqꝫ stomacho utilissima. precipue quem humor vexat. z cū aceto in cibo refrigerant. vel illite discutiuntqꝫ z alios cꝫ stomachi.

B ¶ Cum polenta siluestrium radices stomachi causa sorbentur z cardiacis sup sinistrā mammam illiniunt. ex aceto podagris z sanguinem reiicientibus vtiles sunt omnes hec.

C ¶ Itēqꝫ ab hy genitura fluit alterno die potu.

D ¶ Dyas. Seridis due sunt species. Una videlz agrestis. z alia ortiua est. Agrestis quidē pinguis z citonon est appellata. z habet folia lata. Altera vero ortiua species habet duas. Una quidem habet lata folia lactuce similia. Altera vero est amara. z habet folia angusta. Omniū virtus est stiptica z eustomacha.

¶ Uentrem abstinet cū aceto cocta maximeqꝫ agrestis. vexatū stomacho firmat. z estuationes mitigat. sola cū polēta iposita blādit. cordiacis z oculoꝝ tumori subuenit. folia imposita vt cathaplasma mitigant scorpij percussum

F ¶ Ipsa quoqꝫ addita polentis z imposita compescit ignem sacrum. Dicta cū aceto ac cerussa omnibus calidis rebus opitulatur.

E

Capitulum.cccxxxiij.

Spelta. Pande. ca. cclxxv. Juta arabice vel fult vel bals vel balca. Brece benge vel tragus vel zeia vel ellica. Latine vero spelta. Sera. lib. aggre. ca. fult. id est spelta. z ipsa est sicut ordei granū. Et sunt eius due species. in vna inueniunt duo grana. et in alia vnum. z quodlibet granum in cortice suo. Et ipsum quidem minus nutrit cꝫ ordeū. z est boni saporis. Panis em qui ex eo fit minus nutrit cꝫ panis tritici vel ordei.

Operationes.

A ¶ Sera. auct. Dyasco. Tragus. i. spelta figura eius est figura grani. qui dr candarusum. et est minoris nutrimēti. qr multū hz de furfure. z nō est facilis digestionis. z mollit ventrem.

B ¶ Et idē auctoritate Pauli. Tragus est spelta et est ex speciebus granorū mala stomacho. et
L lenit ventrem. ¶ Et idem aucto. Isaac. Est frigida z humida viscosa. Galie. primo lib. de edulijs capitulo zeya. auctoritate Dyascori. Zeya duplex. Hec quidem est simplex: z vocatur kyrmon. hec autē dykolikos vocatur. in duobus quidem in volucris: coniugatū habens semen minus autē nutritiua frumentis. Est enī pfundarū radicum z multorū calamorum. fructus aūt leuissimus z affectatus ab omnibus animalibus. Est aūt simile frumentis in frigidis regionibus cultum. Fit autē magis nutritiua si cū ordeo aptaq; stomacho farina facta ex eo et frumento fiunt pultes. Est autē satis nutritiuū et facile elaborabile. magis autem subcitatiuū ventris.

D ¶ Et idem sexto simplicium farmacorū capitulo zeya. zeya siue spelta mediaz quodammodo virtutem habet inter frumenta et ordea. Et iō innotescat tibi per ea.

E ¶ Serapion. Mollit naturam et generat inflationes et rugitus. z est bona viscositatibus pulmonis et pectoris: et forti tussi. Nam fiunt ex ea lobor z pultes. et prouocat vrinam: z mūdificat renes z vesicam.

Capitulum. cccxxxiiij.

Symphicum. Dyasco. Symphicū nascitur in locis asperis. habens virgas origano similes ac tenues. capita vero sicut thimum: virge lignose sunt z odorate: gustuq; dulces: flegma prouocantes. Radix est illi lōga z obtusa in modū digiti grossa. Sympatos. Isidorus. Sympatos grece dictus est eo q; tantam radicis virtutem habeat: vt frusta carnis in ca cabo aspersa coagulet. Syna piagrion vel vt dicunt latini scand alicū .i. pes pulli. nascitur in tumulis z super tegulas. Herba est habens folia minuta z angusta duobus digitis longa: in summo diuisa z pinguia. Virgam profert in medio duorum palmorum cū paucis ramulis: in quibus fert semē cardamo simile. latum: obrotundum ac veluti conquassatum. vnde et vocatur talaspum. Brecināq; thalasse dicunt frangere siue quassare. Florem habet album. Virtus est ei z semini termantica atq; acra.

Operationes

¶ Dyasco. Potui datum vehementer purgationem facit superioz ac inferiorum. Sciaticis medetur per clistere adhibitū. Menstruis imperat bibitum. Collectiones in aceto bibitum rumpit. Aborsum facit. A

¶ Idem. Symphicū elixū in mulsa: pulmonē purgat. reiciente mq; sanguinē: aut nefreticos cum aqua medicinaliter iuuat. Radix eius cū aqua cocta et bibita fluxum mulieris abstringit. Dissintericis quoq; proficit. B

¶ Cum optimelle data cōquassatiōes atq; dolores lateris saluberrime curat. Masticata vero sitim amputat: z aspredinē faucū mitigat. Vulneri recenti paracolesim facit. Enteroceliacos bibita z cathaplasmata optime curat: et carnes concoqui facit. L

¶ Aliud est symphicū qō piten est appellatum. hastā habet asperā duobus cubitis longam: angulosam z abintus inanem. in qua folia sunt aspera et angusta. sicut buglossos oblonga. angulos etiā habet ipsa hasta in quibus nascunt folia. flores habet mellinos. D

¶ Et semen sup hastas sicut flomos. Hasta z frutex habent quiddam simile pulueri: qō cum carne applicatum fuerit: pruriginem facit. E

¶ Radix est ei nigra. que cū fracta fuerit apparet alba et muscilaginosa. Hec trita et bibita medetur emoptoicis. conquassationes reficit: z ani tumores spargit. F

¶ Cum yringi the folijs cathaplasmata facere potest omnia supradicta. Vulneri paracolesim efficit. Carnes incisas z in cacabos missas in se glutinare facit. G

D

¶ Dyascorides capi. de petrosilino qđ nascit in macedonia in criptis et speluncis. Semen est minutū simile apio vel ameos odoratum et viscidum et aromaticum z diureticum valde. A

¶ Menstruis imperat. Inflatiões stomachi z colli compescit calefaciendo z siccando. Animis tortionibus subuenit. Dolorem laterū mitigat. Nefreticis z vesice dolori subuenit. B

¶ Prouocat abundanter vrinam: maxime cū vino datum. diureticis antidotis miscetur. L

¶ Paulus capit. de petrosilino macedonico. Petrosilinum macedonicum cuius semen de Syria affertur. vel semen est minutum simile apio diureticum valde. Nascitur circa petras. semen et folia similia apio. semen eius odoratum z diureticū valde. Unde petrosilinum vocatur: quoniam multotiens in petris nascitur. quod multi petrapium dicere consueuerunt. Quia idem sunt sinonum z petrosilinum macedonicum: quod latine dicitur petrosilinū agreste. Lege capitulum Petrosilinum. D

¶ Multi sinono vel macedonico carētes: vtūtur alexandro. quoniam sunt eiusdem virtutis. Uirtutem sinoni vel macedonici inuenes in capitulo Petrosilinum. E

Capitulum.cccxxxvi.

Sinonū. Pandecta capitulo. dcclviij. Quidam dicunt qđ hec est herba que dicit pes milui. Quidam dicunt qđ est alexandrum: sed falso. Nam neutrum istorum est verum: quoniam non est pes milui qui vocatur pepanus: quia pes milui habet folia satis maiora et pinguiora. z flores satis a floribus sinoni differentes. quoniam pes milui facit flores multos et albos simul coniunctos in capite stipitis apparentes: sicut cauda gatte. z eius herba sicut valeriana. Sed sinonum recte floret sicut petrosilinum vsuale. secunda facit folia sed maiora. Non est similiter alexandrū qđ facit semina nigra rugosa vt cūcq; curua z magna sicut git. Sed sinonum ſm Dyascoridez z Plinij facit semina sicut apium et ameos. Unde ſm veritatem sinonum est petrosilinum macedonicum. Quoniam Dyascorides dicit. Sinoni semen est minutum simile apio: sed oblongum et nigrum: gustu calidum z diureticū valde ꝛc. Et dicitur sinonum: quia nascitur in Syria prouincia regionis Macedonie.

Operationes

Capitulum.cccxxxvij.

SInapis. Pandecta capitulo. cxlviij. Ebar del arabice: grece vero z latine sinapis. Sinapis duplex est species. Una est cuius semina exterius sunt subnigra: interius vero alba. Alia cuius semina exteri9 et interius sunt alba. et habent vnā virtutē: sed prima species est acutior secunda: Et compo9nitur sinapis a semi z napus: quia tenet mediū inter sinapim z napum. est calida z sicca in me9dio quarti gradus. ¶Serapion libro aggre9gatoris capitulo Ebardel. auctoritate Dya9scoridis capitulo Ebardel: id est sinapis. Et ē illud eligendum quod non est nimis si ccum nec extenuatum. et habet granum grossum. z si frā9gitur est album interius: z est humidū. nā istud est tale nouū bonum. ¶Idem auctoritate Ha9lieni est calida et sicca in quarto gradu. ¶Aui cenna libro secundo capitulo de sinapi. Sina pis est calida z sicca in quarto gradu.

Operationes

A ¶Serapion. Virtus foliorum est calida vlce ratiua. et propter hoc pungit multum: quādo teritur et miscetur cum radice enule. et dimit9titur super locum per spacium horę. z confert sciatice vlcerose z spleni.

B ¶Et linitur cū eo scabies vlcerosa: z aufert eā: et aufert maculas vnguium. z confert quando radix eius suspenditur in collo habentium do lorem dentium: nam sedat eum.

C ¶Idem auctoritate Dyascoridis. Sinapis virtus eius est calida: z subtiliat z attrahit qñ masticatur. Et quando teritur z miscetur cum aqua: et temperatur cum ydromelle. et fit inde gargarismus.

D ¶Confert apostematibus radicis lingue: z an tique asperitati pulmonis: facto cum eo gar9garismate. Et quando fit cum eo emplastrū cum rebus conuenientibꝰ ad hoc resoluit scro9fulas.

E ¶Et quando teritur z applicatur naribus cō9mouet sternutationem: et confert epilenticis ex citans eos. et mulieri que patitur suffocationē matricis.

F ¶Et confert litargie quando fit emplastrū cū eo super caput: postꝙ feciſti capillos eius ab9radi. et quando admiscetur cum caricis: z po9nitur super cutim: donec rubeat confert sciatice z duricici spleni. et est conueniens proprie do loribus antiquis: quando volumus attrahere aliquem humorem ad exteriora. et quando fit emplastrum cum eo: curat alopiciam.

G ¶Et quando miscetur cum melle et adipe: aut cum cera z oleo dissoluta mundificat faciem: z aufert maculam seu liuorem qui fit sub oculo z coquitur cum aceto: et linitur cum eo scabies vlcerata et empetigo.

H ¶Et qñ teriť grosse z datur in potu confert fe9bribus periodicis. z cōfert grauitati auditus z tinnitui aurium. Et quando teriť z admiscetur cū aqua z melle. et fit inde collirium. confert obscuri tati visus: et pruritui palpebrarum.

I ¶Auicenna. Sinapis incidit flegma: et oleū eius est calidius oleo raphani: et fugiunt ex fu9mo eius vermes venenosi. et illa que est silue9stris generat humorem maluz. Et in ipsa sunt absterſio et etiam resolutio.

K ¶Et hoies quidā comedūt folia eius: z radicē eius elixatā. z mundificat faciē et aufert occul9tationem et vestigia sanguinis mortui.

L ¶Et siluestris est bonum emplastrū sordicici: z excitat linguam: et cōfert alopicie. et resoluit apostemata calida. et oīe apostema antiquū et ponitur cū caulibus super scrofulas. et ꝓfert scabici et empetigini: et confert ad dolorem iuncturarum et sciatice.

M ¶Et mundificat humiditates q̄ sunt in capite: et fit ex ea emplastrū capiti eius qui patiť litar9giā. Et a qua eius distillať ad omnē dolorē au rium z molaris. Et siť eius oleū: z proprie quā do decoquitur in ipsa assa. et est ex medicinis aperientibus colatoriū opilationem.

N ¶Et dixerunt quidam q̄ si bibatur a ieiuno: intellectum efficit bonum.

O ¶Et administratur in alcobol oculi ad pan9num z asperitatem. si teratur z bibatur cū aqua mellis. aufert asperitatem antiquam in canna pulmonis. et extenuat splenem: z facit sitim. et confert prefocationi matricis. et facit desi9derium coitus.

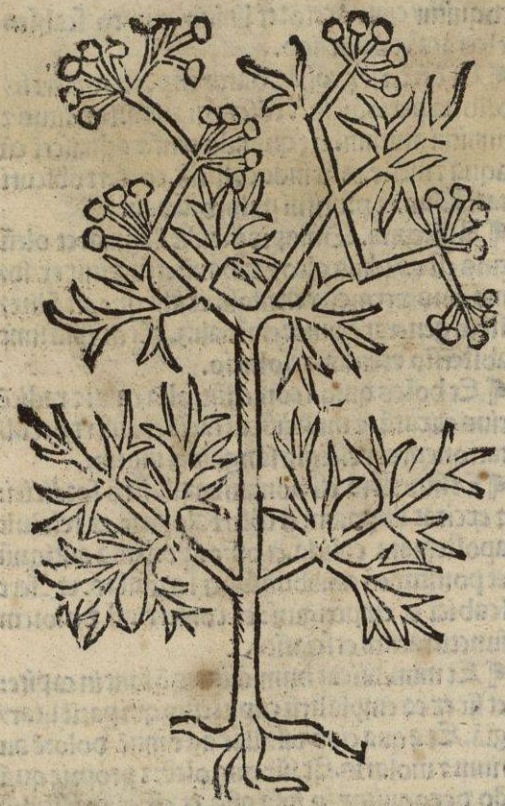
P ¶Plinius libro. xx. Sinapis ad serpētū ictus et scorpionum tritum cum aceto illinitur. Fun gorum venena discutit.

Q ¶Contra pituitam tenetur in ore donec li que scat: aut gargarisatur cū aqua mulsa. Ad den tium dolorē manditur: ad vuam gargarisatur cum aceto z melle. Stomacho vtilissimū con tra omnia vitia: pulmonibusq̄.

R ¶Excreationes faciles facit in cibo sumptū. Dať z suspiriosis. Sensus atq̄ sternutamēta capitum purgat. Aluum mollit.

S ¶Macer. Inter eas q̄s Pitagoras laudauerat herbas: Asseritur primam laudem tribuisse sinapi. Quartus z gradus in vi sicca calidaq̄. Extrahit humores viscosos: extenuatq̄ Comburitq̄ cutē: vis est sibi tanta calo9ris. Maior vis eius in semine dicitur esse.

Capitulum. cccxxxviij.

Siſelcos. Platea. Siſeleos idē eſt qđ ſiler montanū. Et eſt in.ij.gra.ca. ⁊ ſic. Semē eius medicine competit: ⁊ p annos tres ſeruat. Virtutē habet diureticā diſſolutiuā ⁊ cōſumptiuā. ¶ Pande.cap.dcli. Siſeleos arabice vel aſcegelios: grece ſiſali: latine ſiler montanū. ¶ Sera.lib.aggre.ca. ſiſeleos. auctor. Dyaſco. Siſeleos folia habet ſimilia foliis feniculi: niſi qđ habet lōgiora ⁊ groſſiora et habet haſtā longā: in cuius ſūmitate eſt corona in qua eſt ſemē longū ⁊ latū: habēs angulos ⁊ groſſum acuti ſaporis ⁊ fortis odoris. Et eſt illud quod eſt in vſu ⁊ adminiſtratur in cibis. ⁊ habet radicem longam boni odoris.

Operationes

A ¶ Hal. viij. ſim. far. ca. ſiſeleos ẽm tranſla. ara. Radix huius plante ⁊ ſemē hz caliditatē tantā qđ puocat vrinā forti puocatiōe. ⁊ cū eo virtꝰ

B ſubtilis q̄ confert aſmati ⁊ epilētie. ¶ Et idē eodē lib. ⁊ caplo ẽm tranſlationē grecā. Siſeleos radix quidē ⁊ fructus calefactiuū eſt: in tantū vt ſufficiēter vrinatiuū ſit farmacū. Eſt aūt ex ſubtilibus partibꝰ vt ad epilentias ⁊ orthomis cōpetat. ¶ Et Sera. aucto. Dyaſ. Virtus eius

L eſt calefactiua. ſ. radicis eius ⁊ ſeminis. ⁊ qñ ſumit ex eis in potu puocāt vrinā. ⁊ confert coarctationi anhelitus: in q̄ oportet hominē erigi ⁊ aſmati ⁊ ſuffocationi matricis. ⁊ puocant menſtrua ⁊ expellit fetū. ¶ Et conferunt epilentie ⁊ omnibus doloribꝰ inteſtinoꝝ ⁊ interioꝝ membroꝝ. ⁊ qñ ſumit de aliquo illoꝝ: aut ex vtroq; cū vino in potu confert tuſſi antique ⁊ debilitati digeſtionis: ⁊ tortionibꝰ ventris: ⁊ debilitati epatis. ¶ Et qñ ſumit ex ea cū vino ⁊ pipere ꝑſeruat ⁊ defendit hominē a frigore aeris. ⁊ ꝓpter hoc cōuenit itinerantibus in hyeme. Et qñ homines ⁊ alia animalia comedunt de hac plāta tpe coitus coꝝ: confert eis ſtatim ad impregnādum. ¶ Et idē aucto. Aben meſuay. Eſt cali. ⁊ ſic. in fine. ij. gradꝰ. incidit ⁊ diſſoluit humores flegmaticos viſcoſos ⁊ congelatos. Et ꝓpter hoc aperit vias omnes ⁊ canales opilatiōes. et puocat vrinā ⁊ menſtrua: et cōfert aſmati: ⁊ omnibus egritudinibus flegmatis. ¶ Plate. Contra aſmata ex frigida cauſa datur vinum decoctionis eius ⁊ ficuū ſiccaꝝ. Vel pulus eiꝰ cū ficubus ſiccis ⁊ aſſatis. Contra opilationez ſplenis ⁊ epatis ac renum et veſice ſtranguriā et diſſuriam datur vinum decoctionis eius. ¶ Herba ipſa in vino ⁊ oleo cocta et pectini cathaplaſmata: ſtranguriā ⁊ diſſuriam ſoluit. Sed ⁊ fumigatio facta ex aqua vel vino decoctionis eiuſdē herbe menſtrua puocat. ¶ Auicen. Siſeleos eſt in. ij. gra. ca. ⁊ ſic. reſolutiuū: mundificatiuū: carminatiuū. Similiter ſemen ⁊ radix eius ſunt ſedatiua doloꝝ interioꝝ: ⁊ liquefacit flegma cōgelatū. de ipſo datur in potu animalibus: ⁊ multiplicat eoꝝ partue. ¶ Cōſtantinus in lib. graduū. Siſeleos eſt ca. ⁊ ſic. in. ij. digeſtionē a dūuat: vrinā ⁊ menſtrua puocat. Matricis ſuffocationē curat: ſtranguriā ex frigiditate diſſoluit. Nanclituoſis ⁊ diu ex humido tuſſientibus ſubuenit potata cū pipere ⁊ vino calefacit eos qui in itinere deficiūt et ꝓpter hyemem frigeſcunt.

Capitulum.cccxxxviij.

Siderica. Dyaſcorides. Siderica ſiue heraclea herba habet folia ꝑraſſio ſimilia: ſed oblonga ⁊ aſpera. Haſtam habet quadrā duobus palmis longā: virgas longiores ſtipticas ⁊ in guſtu ſuaues. in quibꝰ ſcz virgis capita obrotunda ſicut verticelli: ⁊ ſicut ꝑraſſū orꝝuntur: et in eis ſemen nigrum inuenit Sub petra naſcitur.

Operationes

A ¶ Dyaſcorides. Folia eius trita paracoleſim faciunt mire vulneribus impoſita. Alia eſt ſydericis que haſtas duobꝰ cubitis habet longas ⁊ teneras. Folia que in ipſis haſtis peſtpiſteri ſimilia ⁊ diuiſa: in circuitu plurimū naſcētia: ſed in viſu tenuia ⁊ longa. In acumine ſo

hastę capitellum habet rotundum ꝛ asperū in q̄ semen blete est simile obrotundū ꝛ durū. Est autem virtutis termātice similis supradicte. Tertium est genus sideritis qō catebras Heracleon dixit. ꝛ nascit in parietib⁹ sicut vitis. Habet folia minuta tenera q̄ multa ex vna radice nascentia coriandro similia. Maius hastę duob⁹ palmis longe molles ꝛ albidiores. feniceos habet flores. ¶ Dyasco. In gustu est muscilaginosa. tritaq̄ vulneribꝰ recētibꝰ paracolesim facit impositā. ¶ Plinius lib. xxv. Panacem heracleon alij siderītē in cubitali scapo ramosum minutioribus q̄ feniculi foliis ab ymo vestitum. Alij fatētur illā quidē vulneribus vtile. sed veram achilleam esse scapo ceruleo pedali sine ramis ex omni parte singulis foliis elegāter vestitam. Alij quadrato caule. marrubij capitibus folio quercus. hanc q̄ neruos precisos glutinare faciūt. Aliam dicunt sideritem nascentem in macerijs. ¶ Cū teritur fedi odoris. sed ꝛ aliaq̄ huic similē. candidioribus tamen foliis et pinguioribus ac tenerioribus cauliculis in vineis nascentē. Aliam vero quincum cubitorum exilibus ramulis atq̄ triangulis filicis folio pediculo longo. Omnes aūt vulneribꝰ p̄cipuos esse. Eam vero ex latissimo folio nostri scopā regiā vocāt. ¶ Idē in li. xxvi. Sideritis varices adalligata minuit. ꝛ sine dolore p̄stat.

Capitulum. cccexxix.

Siliqua. Pandect. ca. cxxi. Ebabarliub arabice. grece xilocaracta vel siliqua vel keracium. vel keraca. vel faba siliqua. latine vaginella. vel carumba.

¶ Serapion li. aggregatoris capit. Ebabarliub. Ebabarliub sapor eius est stipticus cum pauca dulcedine. Et virtus earū que non sunt recentes est siccatiua. Nam que desiccant strin gunt sicut faciunt cerasa. quia humiditas eaꝝ resoluitur. et remanet substantia terrestris que desiccat. Sed arboris earum est virtus desiccatiua et stiptica.

Operationes

¶ Galienus scdo de cibis cap. de siliquis. De siliquis pessime sensi q̄uis digerant et ventrē stringant ꝛ humores noxios nutriant

¶ Et idem in libro de chimis. Est kerachium eduliū pauci nutrimēti ꝛ ligneum ex necessitate et indigestibile. Nullū em̄ lignum bñ digestibile. sed et nō egriceleriter non parum ipsis existit malum. quare melius esset ipsa neq̄ deferri ad nos ex orientalibus locis in quibus nascūtur. Est em̄ cibus mulierum et puerorum efferatorum nihil vtile ad sanitatis conseruatiō

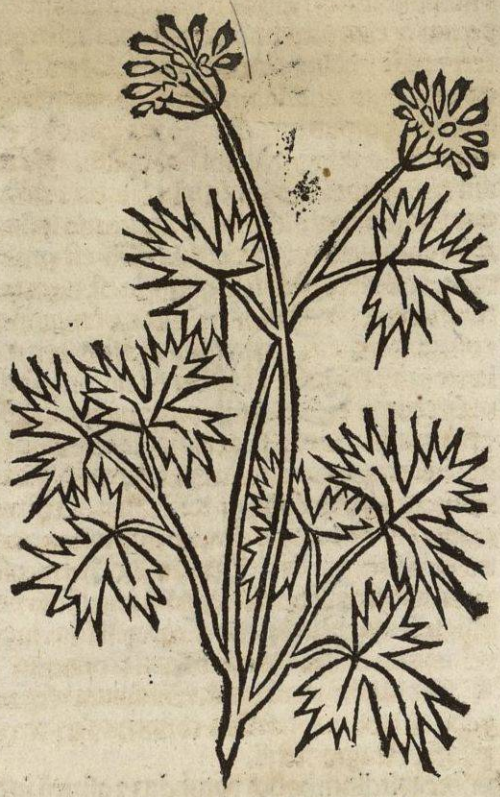
nem:neq; eu stomachus est. Alimētum aūt pa-
la neq; iet ipsum dat pauco corpori. ¶ Et idem
in libro de sim. far. de xilocaracta. Arbor xilo-
caracte que vocatur cētericene est siccatiue z stiq
ptice virtutis:sicut z fructus eius que vocatur
xilocaracta. participans videlicet de dulcedi-
ne quadam. patiuntur autem z hec simile cerasi
humide eīn magis subducunt ventrē. ficce aūt
si sunt magis expirata quidē humiditate:terre
stri autē substantia remanente. ¶ Paulus cap.
de siliquis. Est quoddā genus silique que vo-
catur siliqua caprina:cuius fructus ē sicut mir
tus: z folia sunt tracion. fructus eius est in va-
ginis sicut lupinus:hīs formā faseoli. ¶ Dya-
scorides capitu. de siliquis. Silique recentes
stomachum euertunt. eedem siccitate in cōtra-
rium possunt:cibus earum ad vinam proficit
commouendum. Traditur ad stomachi dolo
rem non leue presidium esse:si in sextario aque
ad dimidium coquantur. Huiq; succus per
dies quinq; continuos hauriatur. ¶ Paulus.
Siliqua caprina sufficienter cancros medet.
¶ Bartholomeus in libro de proprietatibus re-
rū inquit:Siliqua est genus leguminis sono-
ris follibus z vacuis:quod magis onerat q; reli
cit vt dicit glosa super Lucam.xv. ¶ Item sili-
qua dicitur folliculus cuiuscunq; leguminis et
purgamentum ex quo porci nutriuntur. ¶ Isi
dorus autem lib.xvij. dicit siliquon. quam lati
ni incorrupte siliquam vocant. Ideo tale no-
men a grecis accepit:quia est arbor cuius fru-
ctus est dulcis:xilon quippe lignum dicunt li
quon dulce. Et huic sententie cōcordat. ¶ Pli
nius libro.xxiij. vbi dicit:q; fructus silique sunt
predulces z habent longitudinem vnius digiti
et pollicis rem latitudinem:quorum cortex man
ducatur vt dicit. ¶ Idem libro.xx.q; aliqui di
xerunt eam esse ficum egyptium: sed hic est er
ror manifestus:quia in ēgypto non crescit:sed
in Syria.

Capitulum .cccxl.

Sisamus. Pandecta. Semyssen Ara-
bice. grece sisaminum. Latine vero sisa
mus vel iorolena. Serap. li. aggrega-
toris capitulo Semyssem. id est sisamus. au-
ctoritate Halieni. In eo est substantia vnctuo-
sa quantitate non pauca. Et virtus eius est q
mollificat. Et eadem virtus reperitur in oleo
sicut in substantia. et aqua in qua coquitur sisa-
mus habet eandem virtutem.

Operationes

¶ Dyascorides capitulo sisaminum sm tran-
slationem grecam. malum est stomaco. et co-

mestum oris fetorem facit. Et idem sm transla
tionem arabicam. Quando fit emplastrum cū
eo mollit duricies neruorum. Et curat cōqual
siones aurium. z apostemata calida que fiūt
in eis: z confert cōbustioni ignis: et dolori colli
co: z morsui animalis qō dicitur carates. ¶ Et
qñ miscet cū oleo rosarū sedat dolorē capitis:
q̄ fit a calore solis. Et planta sisami qñ coquit
cū vino facit hanc eandē operationē: z cōfert pro
prie apostemati oculi z pulsationi eius. ¶ Et idē
Serapion aucto. Aben mesuay. Oleum sisa-
minum est malum stomacho z destruit eū: z iu-
uamentū eius est illis q̄ hūt melancolicā: z scis-
suras in extremitatibus. Nam bi iuuant multuz
ex cibo eius. et rugas cutis extēdit z mollit eas
z consolidat scissuras que fiunt propter desic-
cationem q̄ sunt a melancolia. ¶ Et dicūt q; si-
samus est ca. in. ij. gra. bu. in. i. z prouocat vomi
tū qñ torrefit z rectificat z melioratur. ¶ Bal. in
li. de cibis capi. de sisamo. Sisamum cito sto-
machum euertit z tarde digeritur: z alimentum
dat corpori vnctuosum. ¶ Rabi Moyses ca.
de sisamo. Sisamus corrumpit cerebrū z mu-
cham: z replet caput fumositatibus. et facit fu-
dorem fetentem. et in mulieribus ventrem au-
get: z ipsum generat berniam. ¶ Auerrois qn
to colliget capitulo de sisamo. Est calidus in
primo vel in principio secūdi. humidū in tertio

¶Auicen.in.ij.cano.Sisamū est semen plurz vnctuositatis qz reliqua semina. Quidam dixerunt qz eius oleum nō nisi melancolicis confert vt eos impinguet z humecret. Et erisimon qō est genus quoddam sisami abominabilis saporis. Corpus eius est folio suo fortius z est ca.in medio primi.humi.in fine ipsius. ¶Est aūt glutinatiuū z lenificatiuū: equalis calefactionis.z similiter oleum eius z decoctio ipsius Est etiā mollificatiuū: z in eius oleo est grossitudo: z qō est torref actū minoris est nocumēti.viriditatē percussionis resoluit.z sanguinez congelatū. ¶Et confert fissurez asperitati melancolicoz bibitum z linitū: z est impinguatiuum.proprie excorticatū.z prolongat capillos z proprie succus arboris eius ac folioz ipsius: ac lenit eos: remouet quoq furfures. ¶Isaac Sisamū ca.est in primo grad.hu.in.ij. Qō sine cortice est vnctuosius est.ideo qz grossius z adurigendum durius. ¶Palla.li.x. In mense septembri serendum est sisamum putri solo vel pinguibus arenis vel terra congesticia. iugere quatuor vel sex sextarios seuisse conuenit.

¶Idez in libro vndecimo. Sisamum vsqz ad pdus Octobris z faselum conuenit seri terra pingui vel agro sterili.

Capitulum.cccxl

Siligo. Isido.libro etymo. Siligo ē genus tritici: a selecto dictū. Nam in pane species eius precipua est.

Operationes

¶Palla.li.xvij. Siliginē dixerim proprie tritici delicias. Candor ē sine virtute ac sine pōdere cōueniens humidis tractibus quales ita lie sunt z gallie comate. Sed z trans alpes in allobrogū tm̄ auernorūqz agro pertinax. In ceteris ibi partibus biennio in triticum transit. Remedium est vt grauissima queqz ipsius gratia serantur. ¶E siligine laudatissimus panis ac pistrinarū opera laudatissima precellit in italia.si pisis nate misceatur campana. Rufior quidem est illa: sed candidior pysana. pōderosior aūt cretacea. Iastum est e grano cāpane vel cāpanie qz caltratam vocant: redire sextarios quatuor siliginis ex modio. Iuxta sententiam Catbonis siligo z triticum in apto loco edito seruntur: qui sole qz diutissime torreatur. ¶Serenda dicitur in tenuiora terra q̄ nō multo indigent succo. vt cicerē ac citusum In pingui vero qui cibi sunt maioris vt siliginem ac triticum z linum. ¶Deniqz far z siligo solum sortiuntur cretosum z vliginosum. Siligo nunqz pariter matuescit: nec vlla segetum minus dilationē pariter propter teneritatem: eisqz q̄ maturauere protinus granū dimittentibus. Sed minus qz cetera frumenta periclitatur in stipula: semper habz rectam spicam: nec continet rotā: quin faciat rubiginem

¶Dulcissimus est panis ex Affrica. Ipsaqz spissior qz far. z spica maior eadem z ponderosior. Difficulter exteritur in grecia. ob id dari iumentis ab homero dicta: hec est enim quam oliram vocant. Eadē in egypto facilis atqz fertilis. Far sine arista est. Itemqz. Siligo excepta ea que laconica nuncupatur. Adiciuntur his genera bronos: siligo excepticia z tragos.

¶Sūma siliginis laus bonitate z cribri tenuitate pstat. Et galli quidē e seris equorum inuenere cribrorum genera byspanie lino excussiora et polinaria: egyptus a papyro iunco. Siliginem quidem ex ouis subigunt vel lacte. butiro vero gentes pacate ad operis pistorij genera cura transeunte:

¶Idem in li.xxij. Siliginis grana combusta z trita in vino ammínco atqz oculis illita epyforas sedant. ¶Auicenna. Siligo est species ordei sine cortice: z eius operatio propinqua ē operationi ipsius. ¶Glosa super Lucā. Siliqua est genus leguminis sonoris folliby et vacuis quod ventrem magis onerat qz reficiat

¶Rasis in almasore. Siliqne q̄ in terra bieroso

lymitana nascũtur tpatũ colorẽ bñt ꝛ ventrem stringũt. Que ãt in alijs terris vẽtrẽ fortiꝰ strin
H gũt ꝛ calide nõ sunt. ¶ Pandect. ca. cclxxxix.
Siligo vel germanũ latine. grece tyfa vel sithꝰ
O ara. siligobib. ¶ Bal. i de edulijs ca. tyffa. auc.
Dyoclis ꝛ menesithei ait. q̃ post frumẽtũ ꝛ or
deum meliꝰ q̃dẽ tyfa. i. siligo. Et eni sufficienter
nutrit. ꝛ cũ multo labore digerit. Panẽ aũt assi
due ex eis comedẽs: nullꝰ vtiq; ex inc̃suetorũ
huic edulio sanꝰ erit. neq; oĩno si modicũ est ei
P graue ꝛ indigestibile. semẽ aũt huiꝰ tyfebz qui
dẽ exterius leuã. i. corticẽ. ¶ Et a quibusdã vo
cat puũ frumẽtũ ꝛ eq̃s hãc q̃dã inocue comede
re. nõ improbabilr aũt vtiq; q̃dã nominãt puũ
frumẽtũ tyfaz ꝛ calore ꝛ spissitudine ꝛ calidit ate
O ꝑtus assimilatã ipi. ¶ Et idẽ. vi. sim. far. ca. sy
thus. Sitꝰ siue siligo acriorẽ credo nõ parũ et
cacochimia tũ ex putrefactiõe fiens. Est autẽ in
flatiua. ꝛ ẽ quidẽ bz acre ꝛ calidũ. plimũ vero
R frigidũ aq̃suz acre. ¶ Sera. li. ag. ca. siligo vel
bals. auc. Dyas. Sũt eiꝰ due spẽs. in vna inue
niũtur duo grana ꝛ in alia vnũ. ꝛ qlibet gnũ
in cortice suo. ꝛ illud plus nutrit q̃ ordeũ. ꝛ est
bonꝰ saporis. Panis vero qui fit ex eo mĩꝰ nu
S trit q̃ panis tritici. ¶ Et idẽ auc. Bal. Sub
stantia huius grani est media inter substantiaz
tritici ꝛ ordei quãtũ ad cibũ ꝛ ꝑm medicinã etiã
Et ex hac potest sciri operatio eiꝰ per illud qõ
dicemus de tritico et ordeo.

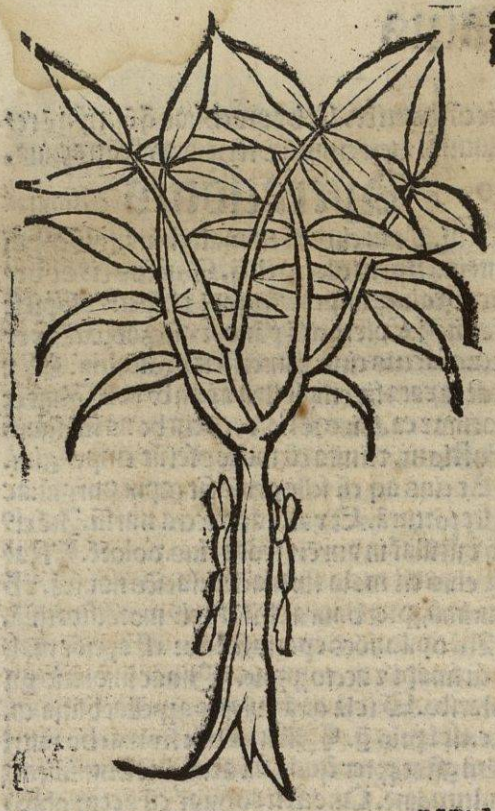

Capitulum cccxlij

Sisimbrium. Ex sinonimis. Sisimbr iꝰ
um idẽ est q̃ mentastrũ. de q̃ scz ment a
stro dictũ ẽ de m. Pli. li. xx. Sisimbrũz
silueſtre a quibusdã thymbreũ ẽ appellatũ. pe
dali nõ ampliꝰ altitudine. Qõ aũt in riguis na
scitur est nasturcio simile. Utrũq; aduersus oc
cultata efficax est animalia. vt sunt scrabones
et similia. Quod in sicco oritur odoratũ est. et
coronis inseritur. angustifolũ babẽs.

Operationes

¶ Plini. Ad dolorẽ capitis ꝛ epiforas valens A
Alij panẽ addũt. alij per se decoquũt in vino.
Sanat et epimictidas ꝛ vitia cutis in facie mu
lierũ. intra quartã diẽ noctibꝫ impositum. die
busq; detractũ. vomitiones singultus tormina
stomachi dissolutiões cohibet: siue cibo sump
tum siue succo potatũ. Nõ est autem grauidis
edendũz nisi mortuo cõceptu quippe illuz eĩcit
etiam impositũz. Mouet vrinam cuz vino po
tum siluestre ꝛ calculos. Quos vigilare opꝰ sit
excitat: capiti cum aceto infusum.
¶ Pla. Sisimbriũ q̃ dã alij herpilluz vocãt a gre B
sti maius ẽ. Nascit in locis cultis ꝛ aq̃sis. et est
ydiosmo simile. Sz eo ẽ odoratius ꝛ folijs lati
oribꝫ q̃ multi in coronas cõponunt. virtus eiꝰ
termantica existit. strãguirijs medetur.
¶ Et calculos frãgit. hoc maxime facit semen L
eius cũ vino bibitũ. Tortionibꝫ ꝛ suggultiõibꝫ
maxime ꝓstat effectũ. Idẽ nauseantibꝫ opitu
latur. Folia eius cathaplasmis adhibita capi
tis dolorẽ mitigãt fronti imposita
¶ Dyasco. Notum est sisimbrium quod ẽ na D
tura calida in secundo ꝛ sicca in ipso: putre
factionibꝫ resistit. pediculos interficit
¶ Confert apostematibꝫ frigidis. ac flegmoni E
duricie vehemẽtis decoctum cum aceto mix
tumq; cum oleo rosarum.
¶ Cõfert oblitioni ac sensus cõmixtitioni ꝛ li F
targie. quãdo linitur caput ex eo. Cõfert etiam
singultui bibituz cuz vino. ad sodã quoq; fit em
plastrum ex folijs silueſtris.
¶ Confert tamẽ vermibꝫ aſcaridibꝫ ꝛ extrahit G
ferum mortuũ. et prouocat vrinaz proprieq; pe
trosum. Quod aũt est siluestre cum vino bibi
tum. prohibet distellationẽ vrine. ꝛ lapidem ex
trahit. ac ventris doloꝛi pungitiuo subuenit
¶ Actor. Quia sisimbriũ ab autoribus nõ so H
lum dicit mẽtastrũ: sed etiã menta videlicz do
mestica. de ipo etiã inter ortulanas herbas sub
hoc eo nomine dictum supra.

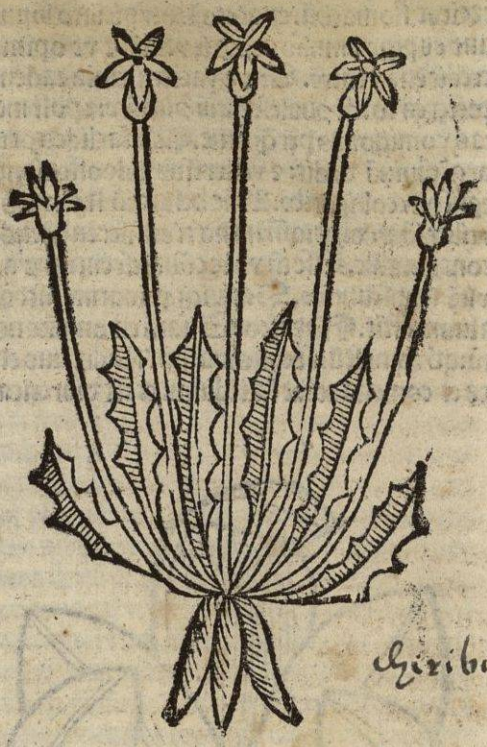
Capitulum.cccxliij.

SIlphio. Plí.lib.xxij. Silphio ex syria venit deterius parthico: sed medico melius. cuius est vsus in medicina. Dyascorides. Silphū radix nota est omnibus cuius lachrymus lazer nominatur.

Operationes.

¶ Plí. Ad lienes pdest radix eiꝰ. Arteriis etiã exasperatis z collectionibꝰ sanguis illinit. Sz in cibis cõcoquit egre inflãmantibꝰ. inflationes facit z ructus: vrine q̃z noxia. ¶ Sugillatis cũ vino z oleo ẽ amicissima: z strumis cũ cera sedis q̃z verruce cadũt eius suffectu crebrior. ¶ Folia eiꝰ ad purgãdas matrices ac pellendos partus emortuos i albo odorato vino decoquit: vt acceptabili mẽsura bibat. ¶ Dyas. Aures acriter calefaciẽs ac vesicã ledẽs. Sꝫ ventrẽ purgãs hec herba sortit calefacit. Virtꝰ eius oino inflãmatiua est: z ꝓpter hꝫ indigestiua est. ¶ Radix eius cocta cũ aq̃ z modico melle potata iuuat ad difficultatẽ vrine. succus eiꝰ cũ lacte resolutus emigrancã curat in aurẽ missus. extrinsecus aũt positus opat amplius. Nascit in syria z armenia z lybia. Cuiꝰ virga splẽdẽ vocata est: ferule silis: folia q̃z bz apio silia: et semen latũ. ¶ Virtus radicis eius termãtica z stomachũ inflat: z ructuationẽ ꝓuocat. Indigestibilis ac vesice ẽria est accepta. ¶ Oleo addito liuores corpis limpidat. Oleo cipruino vel yrino mixta sciaticis humorẽ frigidũ errãtẽ siccat. i aceto cocta z cathaplasmata causas ani

cõpescit. bibita venenis occurrit. Est etiã eustomacha mixta seminibꝰ z origaris nobilibꝰ addito sale comesta. virga eius diuisa est: lachrymũq̃ quod ex se dimisit colligi necessariũ est.

Capitulum.cccxliiij.

SIser. Plinius li.xix. Siser. Tyberiꝰ princeps omnibus annis a germania flagitans nobilitauit. cuius in geldꝫba castello reno imposito generositas est precipua: ex quo apparet frigidis locis cõuenire. Inest ei longitudine neruus Julie auguste quotidiano cibo maxime illustrata. Seritur autẽ et siser z pastinaca vtroq̃ tpe. s. vere et autumno: magnis seminũ intervallis nulla ne minꝰ quaterno q̃ pedum: quoniã spaciose fructificat si seratur: transferre autẽ melius. Idem lib.xx. Siser erraticum simile est sativo z effectu.

Operationes

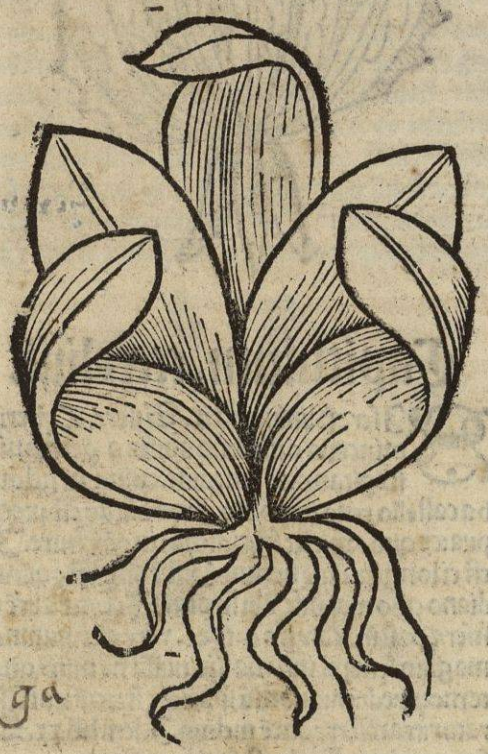
¶ Plí.li.vtꝫ. Inest cẽ siser lõgitudine neruus q̃ in decoctis extrahit amaritudis magna pte relicta: q̃ multo in cibis tpata etiã in grãz ꝓfit. ¶ Neruus idẽ z pastinace maiore dũtaxat ãnicule. Siser serit mẽsibꝰ his vicz: Februario: martio: aprili: augusto. septẽbri: octobri. Breuior est his: sz torosior amatorq̃ medullo ꝓ se minutissima. Eadẽ ꝓ o dulcibꝰ mixtis saluberrima iuenit grãz plibꝰ modis austeritate victa.

T ¶ Plā z in pollinē tundit arida: liq̄da q̄ dulci tēperat: z decocta postea aut asseruata vel macerata pluribꝫ modis. z tūc mixta de fruto aut subacta melle vuis z passis aut pinguibꝫ cariotis z. lege Plinīū ibidē. ¶ Itē siser sile satiuo: z excitat stomachū. ex aceto lasar piciato sūptū: aut ex pipe z mulso proꝟcit vrinā. z vt opinio credit etiā ventrē. Est z dyacles in snia eadem. preterea cordi qualescentiū q̄uenire: z post multas vomitiones per q̄ vtile. ¶ Heraclides ꝓtra argētūiuū dedit: z veneri subinde offensantē egrisq̄ recolligētibꝫ. Hūc hesius iō stomacho vtile videri dixit: qm̄ nemo tres siseres edendo continuaret. Esse tm̄ vtile cōualescentibꝫ z ad vitā transeuntibꝫ. Satiuiq̄ priuatim succus aluum sistit. ¶ Dyasco. Si sarū est omnibꝫ notū: qō comestū est eustomachū. Radix eius elixa et comesta tollit fastidium: et est diuretica.

D

E

F

a rolga

Capitulum.cccclxv.

Sycla. Aui. Sycla duaꝟ spēꝫ est: quaꝟ vna nigra ꝓpter vehemētiā viriditatis. Altera ꝓ nota est. apō q̄sdā est in primo ca. z sic. Et ꝼm veritatē est ꝓpositaꝟ ꝓtutū: z apud q̄sdā est frī. Nec dubiū ē q̄n in ei9 radice hūiditas sit. In ipa est virtus baurach subtiliatiua z resolutio z aptio. fortioꝟ resolutiōe ac triplicū z lenificatio. In nigra ē stipticitas: z ꝓprie cū ibentibꝫ. Et baurachitas q̄ ē in ipa ē resolutiua: z terreitas ē ꝓstrictiua vl cōtractiua.

Operationes

¶ Aui. Totū elixatū est mali chimi: totū q̄ pui nutrimēti sicut olera reliq̄. Succus ei9 ac decoctio folioꝟ fissuras frigorꝫ ꝓhibēt: z alopicie ꝓferūt. ¶ Lōfert etiā pāno. z q̄q̄ abscidit verrucas succus eius. z interficit pediculos. ¶ Ex ea dē elixata fit emplastrū apatibꝫ ac resoluit et maturat ea. Eius folia decocta bona sūt ignis adustioni. z linita cū melle ꝓferūt empetigini. ¶ Et eius aq̄ cū felle gruis fit caput purgiū: ac delet torturā. Et valet ad vlcera narīū. Itē ei9 aq̄ distillat in aurē: z sedat eius dolorē. ¶ Radix eius est mala stomacho: faciēs nauseā. z ꝑ plurimū ꝓpter baurachitatē ei9 mordificatiuā. ¶ Ad opilatiōes epatis fortioꝟ est aptiōe malue cū sinapi z aceto ꝓprie. ¶ Isaac in dietis particularibꝫ. Sicla quā vulgus appellat blitia ca. z sic. est i prio g. ¶ Illaudabile stomacho nutrimētū gñat ꝓpter q̄ndā sui acumiſ humiditatꝫ multitudinē. Que tm̄ si coquat cū aceto obsomagro. carui oleo onfancino vel amigdalino facilis quidē digestionis fit: ꝫ paꝟ nutrit. ventrē humectat. epatis opilationē apit. maxime ꝓ si de grossis ac viscosis humoribꝫ sit. In aq̄ cocta: z sic comesta fit stiptica. ¶ Actoꝟ de hac quoq̄ sub noie blitī dictū est suo loco in superiori parte huius tractatus. s. de B. ca. c.

A

B

L

D

E

F

G

H

I.

Capitulum.cccxlvj.

STicados arabicū. Pande.ca.lxxvij. Ascukodos arabice. Grece sabadis. Latine yo sticados. Est quoddā arabicū z est illud qđ arabice nominat ascukodos. Et est quoddā citrinū: de qua in sequēti ca. dicit. Unde Sera.li. aggre. facit de sticados duo capitula. Unū de sticados arabico: quod incipit Ascukodos siue ascocodos. z aliud de sticados citrino: quod incipit Sceha. Est autē sticados arabicū calida et sicca in tertio gradu. ¶ Sera.lib.aggre.cap. Ascukodos. i. sticados arabicum. Nascitur z in insula que dr sabadis in regione Balacie. est herba subtiliū ramoum habens comā saturegie similem: nisi folia eius sunt longiora saturegie. z est acuti saporis cum pauca amaritudine. Diasco. capitu. de sticados. Sticados nascit in insulis Balacie circa Galliliam: que insula sticados nominatur. vnde et nomen accepit. Est autē herba tenuis: semen minutū habēs cū foliis siliby thimo: sed oblonga z gustu acriora z subamara.

Operationes

A ¶ Halienus. viij. simpli. farma. capit. sticados. Sticados eius quidē ad gustū amarus sapor est: z stipticans moderate. Complexio eius cōposita est ex frigida terrestri substantia pauca: a qua stipticat: z alia subtili igneа amplioi: a q̄ amaricat. z propter vtrūq; vero de obstruere z subtiliare dicit. z abstergere z fortificare nata est viscera omnia: z totius corporis ambitum. Monstratum eñ est in anterioribus: quoniā quecunq; farmaca composita sunt ex talibus substantijs predictis energias comparantur.

B ¶ Johannes Mesue capit. de sticados. Sticados quod medici laudant est arabicū. et est planta foliorū subtiliū z longorū: habens stipitem subtilem cinericeū. cuius eleuatio super terram est in mensura cubiti. z habet flores assimilatos spicis siliginū: sed sunt breuiores sine semine. Et est calida in primo gradu: et sicca in

C secundo. ¶ Et est compositū ex partibus terreis frigidis vantibus ci stipticitatē paucā. et ex partibus igneis subtilibus a quibus insunt ei acuitas z amaritudo. sed acuitas plus est amaritudine sua: et amaritudo plus est de stipticitate ipsius. propter quod est subtiliatiuū: resolutiuum: aperitiuū opilationū: abstersiuum z solutiuū nature. et est preseruatiuū probibēs a putrefactione. z est ex parte stipticitatis pauce in eo confortatiuū cordis z cerebri z neruoz et visceruū. z boc est esse z proprietas eius. Probibendū est habentibo colerā in stomacho. cōturbat eñ cos inducens sitim z vomitū z estuationem laboriosam. Fā etiā calidā habentibus et siccam complexionē: z qui sunt illi potestate colere. ¶ Ipsum quoq; est ex debiliter soluentibo

D pter qđ miscendum est ei salgemma z mirabolani nigri cū eo aut kebuli. magnificāt eñ operationē eius. z similiter squilla. z proprie in egritudinibus capitis. Et infusum quidē in aqua casei meliorat in cōditionibus suis. z passule sine interioribus similiter sunt ex his que emendāt. silr z salgemma rectificat illud. z proprie ad oēs partes eius septuplū ipsius. z succus pomoz dulcium in decoctionib eius verificat illud.

E ¶ Auicen. li. ij. ca. de sticados. Sticados est planta habens spicā sicut est spica grana ordei sed ei folia sunt breuiora: z in ipso stipites sunt cinericci sicut in epithimo. et est sine semie: acutus cū amaritudine pauca. cōpositus ex substātia terrea: frigida z ignea subtili. calida in prio gradu z sic. in tertio. ¶ Sera. aucto. Gali. Decoctio sticados arabici confert dolori pectoz sicut ysopus. z in cōfectionib medicinaz habz vires acriter relaxantes cū odore suaui. vnde et menstrua prouocat. ¶ Joban. Mc. Fit ex

F sticados arabico z spica z olco veteri oleū bonū iuuatiuū voci. Flores quidē eius decoctione sustinent: plus q̄z folia. solutione educit colerā nigrā z flegma. et mundificat neruos z cerebrum z membra sensuū: et cōfortat ea. z pfert iuuamentū magnū egritudinibus frigidis. et

G boc fm omnē modū vsus eius: siue in potibus: siue in fomētis z lauacris. ¶ Et oleū ipsius cōfortat cerebrū z neruos: z calefacit eos z viuificat. In medicinis aūt sticados si iungat squilla aut eius acetū est medicina bona epilentie et vertigini. z cum lapide lazuli aut salemdo aut alijs valentibus ad ea. Confert melancolie et egritudinib9 tumoris. z miscet ei buglossa aut

H succus eius aut succus pomoz dulciū ad egritudines cordis z melancoliā. ¶ Et eu apozatio decoctionis eius aperit opilationes nariū. et est medicina bona opilationib epatis: splenis z visceq. ¶ Et est sedatiuū doloz qui sunt in

K neruis z in instrumentis iunctura rū z in lateribus fm omnem modū administrationis eius.

L ¶ Et confortat interiora omnia que a frigiditate lesa sunt: et proprie materiali. Et probibet a putrefactione.

M ¶ Et ipsius syrupus z alij modi administratio nis eius sunt medicina bona quartane z febribus lōgi temporis: z proprie flegmaticis. Dosis decoctionis eius est potio a. z. iij. vsq; ad vi. pulueris eius a. ij. z. vsq; ad. v.

N ¶ Auí. Sticados arabicum resoluit et subti-

liat amaritudine sua. z silr eius syrupus aperit opilationes z abstergit. z in ipso quidē est stipticitas pauca z confortat cor z viscera z phibet putrefactionē. ¶ Et eiꝰ decoctio sedat dolores neruoꝝ z iūcturaꝝ z laterū. Et ipsiꝰ syrupus est res magis iuuatiua egritudinū frigidaꝝ z neruis. q̄re oportet vt eo q̄tidie vtaī q̄ neruos hz debiles. et qui ex frigiditate in ipsis patīt. ¶ Et cōfert melancolie z epilēsie. z nocet habēnibus calidā cōplexionē. z facit eū vomere. z est ex eis qui faciūt sitim. z cōfortāt instrumēta vrine. et soluendo educit flegma z melancoliā. ¶ Bal. vero nō dixit hoc esse eius. et vltima quidē potio ipsius est duodecim kesumē cū vino puro z oximelle z modico sale. ¶ Plat. Sticados cali. z sic. virtutē diureticā habet. Vinū decoctionis eius z dragaganti spūalia calefacit. z intestina stomachū q̄ mundificat. valet ad yliacam z ad opilationē splenis z epatis. z cōtra strāguriam z dissuriā. ¶ Lōstan. in li. graduū. Sticados est ca. z sic. in primo. Aperit et attenuat: interiora membra cōfortat. Pectus ac pulmonē oiaq̄ viscera mundificat. ¶ Ex sinonomis. Sticados species due sunt. Arabicū videlicet et citrinū. Q̄n simpliciter ponit citrinū intelligitur. Idem est barba iouis. Sed aliud est iouis barba: sc̄z semperuiua. sicut dictū est in capitulo. lvij. de B. supra.

vulgodē
mā in multa

Capitulum. cccxlviij.

Sticados citrinū. Sera. li. aggre. cap. Sceba. Sceba. i. sticados citrinū: z est absinthium marinum habens minutū semen simile semini plante que dicit abrotanū. et non est ita amara herba sicut absinthium. z habet odorem grauem. Figura eius est in apparentia sicut planta absinthij. et sapor eiꝰ est sicut sapor absinthij: nisi quia non est tante stipticitatis. et calefacit plus q̄ absinthium. z est in ea plus de amaritudine q̄ in absinthio cum pauca salsedine. et calefacit z desiccat in tertio gradu.

Operationes

¶ Sera. Virtus eius est diuersa a virtute illiꝰ Nam nocet stomacho: vnde occidit vermes in ventre plus q̄ absinthium: q̄n apponitur extra aut intus. A

¶ Et idem auct. Dyas. Sapor eius est amarus. et habet grauem odorem. z est herba stiptica. B

¶ Et idem auctoritate Halie. vij. libro epidimiaꝝ. Sceba assimilatur absinthio in figura et sapore. Sed differētia inter ea est q̄ non est stipticum sicut absinthium. z q̄ calefacit plus eo. et amaritudo eius est plus cum pauca salsedine. L

¶ Et idem aucto. Bal. vij. sim. far. capi. sceba. Sceba similis est absinthio fm speciem z fm gūstum. tamen differunt in gustu et virtute. in gustu quidem in eo q̄ cum stipticitate magis calefacit: z amaricat cum quadam salsedine. D

¶ In virtute vero in eo q̄ cum mensuratū est: z magis absinthio interficit lumbricos extrorsum appositum z intra corpus assumptum. Et quidem calefacere in secūdo gradu intense ponendum est id: siccare vero in tertio. E

¶ Galienus. vij. simpliciū farmacoꝝ cap. chrusicos. Chrusicos siue barba iouis siue sticados citrinum vocatur. Chrusicos acrem simul et stipticam preualentem habet virtutem. F

¶ Serapion cap. sceba. Sceba vel sticados citrinum coquitur sola et bibitur: et interficit vermes: et expellit eos cum laxatione leui. Et quando coquitur cum lentibus z bibitur: facit boc. Et pecudes ūnpinguantur quando comedunt eam. G

¶ Et idem auctoritate Galieni. Virtus sceba diuersa est a virtute absinthij. Nam sceba nocet stomacho: et occidit vermes plus q̄ absinthium: quādo ponitur exterius: vel sumit intus Et est calida in secundo gradu: sicca in tertio. H

Capitulum. cccxlviij.

Spica celtica. Pandec. ca. cliij. Celtica grece. Arabice. symbel romana. latine vero spica celtica. Dyas. c. Celtica Nascitur in illirico. nomen habens apud eos hoc Et in syria nascitur et in italia. habens fructus super terram breues et spissos. Colligitur aũt a cuibus cũ radicibus qui fasces faciũt q̃tum plena manu cõtinere possunt. et ab alys fasces gallice appellãtur. hec habz so. oblonga z nõ lata. mellinuz florez. odorẽ circa se suauẽ cõtinẽs Utilior est recens odore suauis radicibꝫ plena vel spissa z nõ fragilis. que si talis fuerit similis in virtute poterit esse syriace. Est ca. z sic. hñs naturam spice inde: sed debilior sicca. Est alia nardus. id est celtica montuosa que nascitur in sicilia similitudinem habens in folijs z ramis yringo. Sed spica breuiorem. z spinosas radices mittens duas aut tres odore suaues. et nigrioris coloris similis affodilli radicibus. Nec nec florem nec semen habet. sed virtus est illi similis prime.

Operationes

¶ Dyas. Prima eius virtus diuretica est. z prodest iecoris tumori z yctericis cũ morbo regio ¶ Inflationes stomachi cũ aqua vbi absumbium deco ctũ ẽ discutit. ¶ Spleni medet. vesicẽ renibꝫ vtile est. ¶ Sed z morsibꝫ venenatis cuz vino data opitulatur malaginatibꝫ cuidis Et vnctionibus miscetur

Capitulum. cccclxliij.

Spicanardi siue nardus. Jsi. li. ety. Nardus est herba spicosa. Unde z a grecis nardosta cos est appellata. Huius alia indica. alia syriaca vocatur. non q̃ in syriana nascatur: sed q̃ alio latere in diam. altero syriam spectet mons in quo inuenitur. Idem Nardum indicũ est multiforme ꝫ meliꝰ syriacũ leue. fulicum comosum spica paruũ: odoratissimũ ciperũ simulans. Quod si multum in ore tardauerit lũguam siccat. Nardũ celticũ de quo supra dictum a regione gallie nomẽ traxit. nascitur cũ sepius in ligurie alpibz. z in syria fruticce paruo radicibꝫ in manipulos collectis ligamentis. flos eius tñ ꝓpter bonũ odorẽ accipit tyrsi eius z radicule vsibus nostris vtiles probantur. ¶ Pla. Spicanardi ca. in. i. gra. z sic in. ij. Eligẽda est illa q̃ suauiter redolet q̃ in gustu est acuta. aliquãtulũ subamara. habẽs aliquid pontricitatis in carne rufa. Cum autez in medicinis ponit. abꝰciẽdũ ẽ q̃ddã albũ qđ interius ẽ. z q̃ddã nigr̃ qđ ẽ exterius Spicanardi q̃ nigra ẽ vel terrea nõ dz poni in medicinis. Dz autẽ virtutẽ ꝓportiuã ex aromaticitate et põticitate: et diureticã ex qualitatibꝫ suis z amaritudine. Per. x. ãnos seruari põt in loco siccoz nõ humecto. ¶ Actor ex glosis. Nardus ẽ herba humilis: calẽs et redolẽs. de q̃ fit vnguẽtũ pre-

rioſum maxime qñ nõ ſolũ de radice: ſz de ſpi-
cis z folijs cõficitur. nec alijs herbis adulterat.
Tunc enim piſticum. i. fidelis dicitur.

Operationes

A ¶ Pla. Cõtra ſincopim z cardiacã paſſionem
limphat vinũ parietis ex aq̃ roſacea decoctio
nis ei9. vel ex tali aq̃ addito zuccaro fit ſyrup9

B ¶ Cõtra debilitatẽ cerebri aplicat naribꝫ. Cõ
tra frigidũ reuma puluis ei9 in oleo decoquit. z
cum digito naribꝫ imponit. Tale oleũ multuz
cõfert contra ſurditatẽ ex frigido ſtomacho. z
cõtra putredinẽ aurũ poſt apoſtemata.

L ¶ Cõtra frigiditatẽ ſtomachi z indigeſtionez
z opilationẽ ſplenis z epatis ex frigido humore
valet vinũ decoctõis ei9. Cõtra putredinẽ gin
giuarũ puluis eius ſupponit. valet ad matricez
mũdificandã. z cõceptũ adiuuãdũ. ¶ Oleuz fit
D ex ſpicanardi qđ ẽ optimũ cõtra paraliſim epi-
lentiaz arteticã z podagrã: ſumptũ p os vel in-
unctũ. fit aũt pcioſiſſimũ. vt dicit Dyaſ. H mo-
do Accipiũt. l. libras ſpicenardi z ponũt in olla
cuius os bene obturãt. aliã ollã in terra infodi
unt: z a fũdo ſupioris olle deſcẽdit calam9 ad
inferiorem ollã. circa ſuperiorẽ faciũt ignẽ. qui
exoluit. deinde effluit oleũ p calamũ in inferio
rem. Et ex. l. libris nõ fiunt niſi quinqz vel vi. un
cie. Quidã vero puluerẽ ſpicenardi dimittunt
in oleo. p. xx. dies. poſtea buliũt z bene colant
E ac reſeruant. ¶ Conſtan. in libro gra. Spica
epar ſtomachũqz cõfortat. qz dolorẽ ab eis am
putat. Eius apozima bibitum renes z veſicã ab
oñi ſordicie mũdat. Urinã et mẽſtrua ꝓuocat.

F ¶ Alber. in libro de natu. rerum. Spica yete-
riciã ex opilatiõe fellis et epatis curat. Humo-
ribꝫ a capite ad pectus z ſtomachũ deſcenden
tibus reſiſtit. Uetuſtatẽ inteſtinorũ amputat.
Mulieribꝫ ſuppoſita ſanguinis fluxũ cõſtrin-
git. Super empetigines fricata eas omnino
mundificat. Cum aqua frigidia potata abomi
nationem z cordis tremorẽ tollit. Cũ ſapa bibi
ta libidinẽ augmẽtat. Cum vino ꝓpinata cõtra
morſus ſcorpionis arcqz ſerpẽtis valet. Collirũ
ex ea factũ humiditatẽ ſalſi flegmatiz deſiccat.

G Piloſqz palpebraz cõfortat. ¶ Dyaſ. Nardus
eſt herba ſpicoſa. Hui9 genera duo ſunt. ſcilicz
Indicũ z ſyriacũ. Montis eñ in q̃ naſcit vna
pars in indiã porrigit. Altera in ſyriaz ſpectat
In alia q̃ ſyriaz reſpicit inuenit nard9 lenis ac
ruſa multis capillis illigata. ſuaueq̃ habẽs odo
rem vt cyperũ: z ſpicaz breuem. Que in ore miſ
ſa ſuauitatẽ habet cum amaritudine. ſi vero in
ore diu citius tencat linguaz ſiccat. Ex parte
aũtẽ Indie: nardus inuenit ſine virtute gene-
rans ſpicam oblongam ac multum ſpiſſam: ac
ex vna radice multos ramos generans in cir-
cuitu. non vtiles in odore. In acumine vero
eiuſdem mõtis. quo aqua non infeſtatur. vtili
or odore naſcitur. folijs cipro ſimilibus. Alia
quoqz inuenitur apud ſyrios: ſpicaz habẽs ob
longam: ſubalbidã fruticem maiorem cũ odo-
re non valde ſuaui. Omnium autem predicta-
rum virtus vnctualis eſt. Calefaciunt medio-
criter: deſiccant abundanter.

¶ Auicẽna. Spice ſpecies vna eſt aromatica b
et eſt album ſpica. Altera vero neriden et ſpica
romana. et alithitia debilior eſt inda. ſyreni vir
rute proxima. Arbor eius parua eſt. que cũ lu
to ſuo euellitur. et quando planta ſibi ſimili ad
ulteratur. Sed inter eos diſcernitur. quia plã
ta illa horribilis odoris inuenitur

¶ Eſt preterea quedam montana cuius ſunt I
vt croci hortulani folia. et ſimiliter eius ſtipites
ſed citrini ſunt z plani non in modum retibs in
uoluti. Duas vel plures habet radices: ſz crus
non habet nec fructum nec florem. Melior eſt
illa cuius pili ſunt plures ad rubedinem decli-
nans boni odoris vt ciperi: ſua ſpica linguam
mordicans. Et hec eſt ſyra que multos effectꝰ
habet in medicina. Calida eſt in primo. ſicca in
ij. Eſt aperitiua reſolutiua

Spinachia. Pandec. ca. dcliij. Spinachia latine. Grece aspenach. Sera. lib. aggre. ca. aspenach. Aspenach sunt. frigi. in fine primi gradus.

Operationes

A ¶ Serapion. Spinachia leniunt ventrē z cōferunt doloꝛi pectoꝛis z pulmonis ꝙ fiūt a colera z sanguine. Alutrimentū eoꝛum est melius nutrimēto attriplicis. z operatio eoꝛ prope operationem eius. z sunt lenificatiua.

B ¶ Et ipius nutrimentū melius est nutrimento crisolocanne. Et in ipsis est virtus absterſiua. lauatiua. z vincunt coleram.

L ¶ Et forte alse restringunt stercus a iure eoꝛum Ergo auferantur a iure suo Et si comedantur conferunt anhelitui z pectoꝛi z pulmoni calide z confert doloꝛibꝫ dorsi consanguineis. Et est lenificatiua ventris.

Capitulum. cccclj

Spina. Isidorus libro etymologiarum. Spina in egypto celebratur circa thebas dum tarat nigra. Quoniam incoꝛrupta etiā in aquis durat. z ob id vtilissima nauium costis. Candida facile putrescit. Acule spinarum z in foliis. Semen in siliquis coꝛia perficiunt galle vice. Flos z coronis iocundus et medicamentis vtilis. Manat gummi ex ea sed precipua vtilitas ꝙ cesa tertio anno resurgat. ¶ Aristotiles libro de vegetalibus. Spine non sunt de genere nec natura plante. ſz humoꝛ et frigus ascendit. z cum eis parua decoctio. illudq; coagulat sol. et ex illo sunt spine. fitq; forma piramidalis in spina. quoniam aer cū elongatus fuerit ab aliqua planta augētur partes eius cum extensione materie.

¶ Plinius libro. xij. In india est spina: sed deprehensa in lucernis igne protinus transiliente India fert in spinis similitudinez piperis. amaritudine pcipua foliis paruis densisq; cipri modo. ramis cubitoꝛum trium cortice pallido: raꝺice lata z lignosa buxei coloris. Hac in aqua cum semine excepta. in creo vase medicamentū efficitur. quod litione vocatur. Eadem spina in Pelio monte nascitur: qua medicamētum adulteratur. Gens indis contermina vocatur. Ariana cuius spina lachrymarum est preciosa myrrhe similis. accessu propter aculeos anxio lauri folia. Ibidem spina esse tradita est. Cuiꝰ liquoꝛ aspersus oculis cecitatem omnibus animalibus infert. In egypto nascit aspalachros spina cādida. magnitudine arboꝛis modice flore rose. Radix eius vnguentis expetitur. Tradunt in quo cūq; fruticе curuetur aruis celestis eandem quecunq; sit aspalatri suauitatē odoꝛis emittere: sed in aspalatro inenarrabilē quādam existere. Huius probatio ēin coloꝛe rufo vel igneo. Tactuq; spisso z odoꝛe castoꝛeo. Idē libro. xij. In egypto celebrat spina dūtaxat nigra. qm̄ in aquis durat z incoꝛrupta manet. Et ob id nauium costis vtilissima. Candiꝺa vero facile putrescit. Manat z gūmi ex ea. z. vt supra. Hec obmittendū est etiaz ꝙ in babylone seritur in spinis. quoniā non alibi viuit. Et ēsicut viscū in arboꝛibꝫ. sed illud in spina tārum que regia vocat. Mirumq; ꝙ eadem die germinat qꝺ iniectū ē. Inſicit autem ipo canis ortu. Et arboꝛes celerrime occupat. Vinum ex ea condiunt. z ideo serit. Spina hec nascitur z Athenis etiam longis muris. ¶ Idem libro xvij. In calabria est spina siluestris. que per incisionē vtiliter mixtos z soꝛbos recipit.

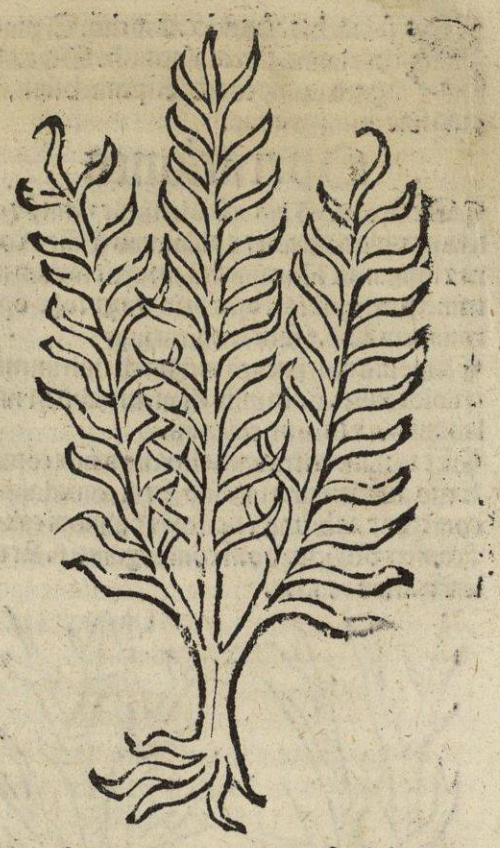
Operationes

¶ Auicenna. Spina alba frigida est et sicca i primo. Confert mollificationi stomachi. decoctio eius confert instrumentis iuncturarum et podagre. Spina iudaica calida est subtiliatiua resolutiua. Confert alcuzet z sputo sanguinis. Ex eius decoctione colluitur os ad doloꝛ A

ram molaz. Spina egyptiaca frigida in ꝓmo
B sicca in secundo. Exiccatiua est et catorticos ab
scindens. Confert apostematib⁹ gutturis z sto
machi. Radix eius z ꝓpria semen eius vehemē
tis sunt consolidationis
L ¶ Idem in eodē zedeguaro est spina alba q̄ spi
nas habet similes foliis amomi. sed subtiliores
et albiores. florem purpureū. semen rotundum
Stipes ei⁹ q̄n q̄ peruenit ad duos cubitos
D ¶ In ipsa est retētio fluxus sanguinis. confert
apostematib⁹ flegmaticis et spasmo z sputo sā
guinis solutioni antique. Febrib⁹ antiquis de
bilitati quoq; stomachi z aperit opilationes.
Salticata et posita super puncturam scorpio
nis. attrahit venenum
E ¶ Semē eius bibitū cōfert morsure venenoso
rum reptiliū. Collutio oris ex ei⁹ succo facta se
dat z dolorē dentiū. Radix ei⁹ ē infrigidatiua z
exiccatiua cum resolutione quadam.
F ¶ Plinius xxiiij. Spina arabica spissat stringit
q̄ distillationes oculoz z sanguis excreationes
mensiū q̄ habundantiaz. etiam nunc radice va
lentior. Spine albe semen cōtra scorpiones au
xiliatur. ¶ Corona ex ea imposita capitis do
G lorem minuit. Huic similis est spina illa quam
greci Echonton dicunt minorib⁹ multo foliis
aculeatis per extremitatē: et arancosa lanugi
neobductis. Qua collecta etiaz velles quedā
in oriente fiunt similes bombicinis. Ipsaq; fo
lia vel radices ad remedia bibuntur.
H ¶ Est et alia quā nos rubeā dicim⁹. qua lane
tinguntur. pelles q; pficiūtur. In medicina vti
nam proiecit. morbiq; regium sanat et yschia
ticos ac paraliticos. Radix semēq; menses tra
hunt: aluū sistunt z collectiones discutiunt.
I ¶ Contra serpentes rami cū foliis imponunt
K folia eius capillū inficiunt. Et est paliurus ge
nus spine. ¶ Actor de Achanto et rubea z pal
liuro superius diximus. Inter quas numerum
ponit eas Isidorus.

Capitulum.cccliij.

Squinātum. Pandecta capit. xvij. Ad
cher arabice. Grece squinum. Latine
squinantum. Squinantum dicitur pa
lea camelorū. quia cameli eam comedunt. Est
cū calide z sicce cōplexionis in primo gradu
a reperit in assirica et in Apulia. per decennū
seruatur. Eligendum est quod subalbidum est
Si autem inuenitur quoddam durum sicut li
gnum circa stipitem abiciatur. z stipes eius est
similis stipiti cypri. Dyal. ca. de squino. Squi
ni duo sunt genera. Unum oxischinos appella
tur. quia acutum semen habet. alterum verum
semen habet nigrum rotundum z grossius pre

fecto. et est forte tertium genus squini paulo
grossius supradictis: qui creticus siue oloschin⁹
¶ Sera. li. aggre. ca. adcher. Adcher id ē squi
nantum. et est herba habens radices sub terra
et ramos subtiles. et est sicut radix culē. nisi q;
est latior. et habet fructum fere similem flori
camarum. nisi quia est subtilior z minor. et nas
citur in insulis et in pratis. z forte asse ex eo re
pletur tota terra vbi nascitur. et quando z sic
catur fit album.
¶ Et idem auctor. Isaac. Squinantū est her
ba palearis. et habet ramulos subtiles durae.
in capitibus ramulorum sunt spice pilose: et illi
pili sunt flores eius. et habet bonum odorem.
et vene corticis eius sunt nigre z interius albe.
et sapor eius est amarus. Et quod de ipso ad
ministratur flores radices et folia
¶ Alien⁹. Flores ei⁹ substātia nō est longinq̄
a subtilitate. z in sapore eius est stipticitas pau
ca minor caliditate ipius. Et virtus ipsius est
virtus que calefacit moderate et subtiliat Item
Bal'. viij. sim. far. c. squinantū. Squinantum
calefacit moderate et stipticat moderatius ad
huc z a subtiliū partium substantia non alienū
Et idem Serapio auctoritate Dyascoridis.
Et eius electi ex corona in quo est rubedo plu
rimum florum. Et quēdo scinditur apparet in co
lor purpureus: et est subtile: et in odore suaue

Et quãdo defert in manib⁹ habet odorem bonum. et quãdo masticatur mordicat linguã. et pungit punctione pauca. et quod in vsu venit ex eo est flos eius et cortex radicis ipsius.

¶ Auicenna auctoritate Dyascoridis. Squinantum est duarũ specierũ. Una earũ est que nõ habet fructum nigrum. et habet folia sicut cauda equina. Et idem opinione propria. Squinantum ex eo alind est arabicũ et boni odoris. Et aliud est aginum quod est minutum. et est durius et grossum: et est terreum ⁊ non habet odorem. Melius ex eo est Arabicum rubeum fortioris odoris. sed illud quod est supra ipsum aliquantulũ declinat ad rubedinem. ⁊ cũ scinditur fit purpureum: mordicans linguã ⁊ adurens eam sua acuitate. Et in aginio est virtus infrigidatiua. et eius radix est vehementioris stipticitatis. Et eius flos calefacit parum. et eius stipticitas est minor calefactione ipsius. Et est aliud arabicũ. sed in sua natura est calida et sicca in secundo gradu:

Operationes

A ¶ Dyasco. Squinantum in vino decoctum et cathaplasmatum pudendis menstrua educit. Stranguriam ⁊ dissuriam soluit.

B ¶ Sera. Squinantũ prouocat vrinã et menstrua qñ bibitur. aut fit ex ea emplastrũ ⁊ cõfert apostematibus epatis et stomachi. Sed radicis eius stipticitas est amplior stipticitate floris. ⁊ eius caliditas est minor caliditate ipsius. Et propter istam stipticitatẽ accidit q̃ administratur ad fluxum sanguinis.

L ¶ Dyascorides capitulo de squinanto. Flos eius est stipticus stipticitate pauca: calefactiuus maturatiuus: mollificatiuus: frangens lapidẽ: aperitiuus orificiorũ venarum. Prouocatiuus vrine et menstruorum. et resolutiuus inflationes: ⁊ inducit grauedinẽ capitis. et confert sputo sanguinis: ⁊ dolori stomachi. et confert pulmoni et renibus. Et miscetur in confectionibus medicinarum multarum.

D ¶ Et radix eius est stiptica: ⁊ propterea datur ex ea pondus aurei. i. cum tantundẽ piperis aliquot diebus habentibus nauseam ⁊ hydropicis et habentibus quassationem in neruis. Et decoctio eius confert apostematibus matricis quando fit sessio in ea. Et oleum squinanti confert omnibus speciebus pruritus. ⁊ illi qui est in animalibus. et expellit lassitudinem. ⁊ est conueniens ad albaras.

E ¶ Galienus. Squinantũ est vrinatiuũ ⁊ menstruorum eductiuum potationibus sumptum. Iuuat autẽ ad eos qui fr̃m epar ⁊ stomachum et ventrem flegmones. Est autẽ radix eius magis stiptica q̃ flos: sed flos calidior. In omnib⁹ vero partib⁹ eius alijs quidẽ magis: alijs autẽ minus apparet q̃dã gustantib⁹ stipticitas. propter quã ⁊ farmacis que emoptoicis sũt miscetur.

¶ Auicen. Squinantũ in eo est stipticitas: q̃ propter cõfert eius flos fluxui sanguinis vnde cũ q̃ fit. Et in eius oleo sunt resolutio et attractio. sed ei⁹ radix est fortior in hoc: et cõstringit naturã. et in ipso sunt digestio ⁊ lenificatio. et orificia venar̃ aperit. ⁊ sedat dolores intrinsecos. et p̃rie in matrice. ⁊ resoluit ventositates. F

¶ Eius oleum cõfert pruritui: et eius decoctio confert apostematibus calidis et duricieb⁹ intrinsecis. Bibitum ⁊ suppositum pro emplastro ⁊ decocũ ⁊ apostematibus frigidis in viscer̃ibus. Et confert lacertis conquassatis. G

¶ Et confert spasmo cũ ex hoc bibit quarta pars aurei cũ pipere. ⁊ ipsum remouet lassitudinẽ et grauat caput. ⁊ p̃rie illud quod est ex eo aginũ Sed minutũ eius facit sodam. et grossioris semen facit dormire et stupefacit. H

¶ Et totũ ipsi⁹ cõfortat carnẽ rubeã q̃ est inter ginginas. ⁊ desiccat humiditates ipsar̃. ⁊ eius flos purgat caput. et squinantũ cõfert dolori pulmonis. et eius flos cõfert sputo sanguinis. I

¶ Et radix eius cõfortat stomachum ⁊ appetitũ. et sedat nauseam excepto aurco ex eo p̃rie cum pondere sui ⁊ pipere. et ipsius flos sedat dolores stomachi. et confert apostematib⁹ ei⁹ et apostematibus epatis. K

¶ Et squinantũ p̃fert doloribus matricis ⁊ eucatisma. ex decoctione eius apostematib⁹ matricis calidis cum distillat̃ in eam. aut vaporat̃ cũ aqua eius. Et frangit lapidem et stringit naturã p̃rie q̃ ex eo est aginũ. Et abscindit fluxum sanguinis matricis. et p̃prie eius flos. L

¶ Et confert doloribus renũ ⁊ fluxui sanguinis ipsor̃. Et cũ bibit ex radice eius aurcus cũ pipere cõfert hydropisi. et ipsius flos cõfert apostematibus ani. Species eius grossa cum ex folijs recentib⁹ que sunt iuxta radicem fit emplastrum est ũuatiua morsure venenosorum. M

¶ Platearius. Squinantũ dicit palea camelorum. quoniã eo cameli nutriunt̃. Est autẽ in tertio gradu calidũ ⁊ siccũ. In africa ⁊ arabia reperitur. per decem annos seruatur. N

¶ Eligendũ est quantũ albius inueniri potest ac molle. Si autem quoddam durum ⁊ quasi ligneum circa stipitem reperitur: abijciat. Virtutem habet principaliter purgandi flegma. sicut polipodium et colo quintida. Cum Platario concordant omnes alij. Dyascorides videlicet et Auicenna Constantinus ⁊c. O

Capitulum. cccliij.

Strignos. ysi. etymo. Strignos latie salutaris herba ꝺr gra virtutũ. Ex herbario. Strignos q̃ꝫ vua lupina dicta est frigide virtutis. Folia eius sunt ꝺzimi silia: nisi q̃ maiꝺra. Caulẽ ꝯo cũ creuerit ad terram declinat. Semen habet inter folia ꝑ totos ramos interuallis modicis ꝺrdinatũ folliculis q̃ siles sunt vesicis. In quibꝰ sunt bacce rubee: leues: rotũde multe ac minute. Frigidã vim bñt.

Operationes

A ¶ysiꝺ. Strignos ꝺlorẽ capitis ꝫ stomachi incendiũ mitigat. est em̃ frigida ꝫ retinens. Ũñ et succus eius ignẽ sacrũ curat. Folia eius trita cũ vino potata: seminis lapsum constringũt. Cadẽ et vua lupina ꝺr eo q̃ semen eius vue simile sit. ¶ Platea. Strignũ idẽ est qꝺ solatrũ vel morella: de qua infra dicet. ¶ Ex herbario Huius folia pro cataplasmate imposita ignẽ sacrum sedant. Luores abstergit. Dolorẽ capitis ꝫ ardorem stomachi cũ oleo trita dissoluit.

B

L

D ¶ Dolores aurũ sanat: fluxum matricis cohibet. Laborẽ q̃ꝫ partus subleuat: ad tumorẽ corporis ꝫ ad dentiũ ꝺlorẽ valet. Ad sanguinis q̃ꝫ fluxum de naribus restringendũ: si quis eiꝰ succo lana inficta sibi nares obstruet.

E ¶ Acor. Est etiã species quedã solatri que comedit videlicet ortulana. de qua infernus dicetur.

Capitulum. cccclviij.

Squilla. Pandecta capi. cccxi. baurifel arabice vel baulachach. Grece salla ꝫ Latine vero Squilla vel cepe muris. Squilla est herba habens folia satis maiora lilio. Et ex eius cepe magno quod est in eius radice fit acetum squilliticum. et latini vocant cepe muris: quoniã interficit mures. ¶ Serapion in lib. aggrega. cap. Baurifel siue basasel id est squilla: auctoritate Galieni. Virtus eius est que calefacit calefactione forti. Et melius ẽ q̃ accipiat cepe squille: et assetur vel coquatur et postea administratur. quod si fiet hoc: minuetur fortitudo ꝫ acuitas siue virtutis. ¶ Et idez auctoritate Dyascoridis. Habet virtutes acutas. et quando assatur ꝫ sumitur habet multa ꝫ maxima iuuamenta. Si ergo volumus eam assare: oportet q̃ inuoluat in pasta vel in luto: ꝫ ponat in furno: aut sepeliat in pruinis donec coquatur pasta: vel lutum. deinde extrahat. et consideret an sit bene cocta. q̃ si non: inuoluat alia vice in pasta vel luto vt priue. Nã si non assaretur bene: noceret accipienti ipsam: ꝫ lederet membra interiora. Assatur aũt alio modo. Nam ponit in olla et cooperitur pasta vl luto et ponit in arano donec coquat bene. et oportet quando squilla fuerit bene decocta: et acci-

pſatur eius interius: z abȝciatur cortex eius exterior. Et sunt quidã abȝcientes corticẽ eius et mediculum: et accipiunt illud quod est inter vtrũqȝ. Et quidã incidunt eam in frusta: et ponunt eam in aquã. et mutant aquã eius sepe donec videnꝯ nõ remanet in ea amaritudo. Et quidam incidunt in frusta et inserunt in filo lineo. et separant frusta a frusto: ne se cõiungant z desiccant in sole. et illud quod est incisum et ea ponitur in aceto z vino z oleo. sed illud qđ ẽ in eius medio coquitur in oleo: z dissoluitur in ea resina pini. et valet ad multa. Sȝ aceti squillitici ſm Sera. operatio est in hunc modũ. Accipiat squilla alba et bene purget z inscindat in frusta: et inserant frusta illa in filo lineo. et sit intervtrũqȝ fructũ distantia: ne se iungant z desiccentur in vmbra. xl. diebus. postea sumat ex ea quantitas vnius manipuli: et ponat in vase et proȝciant sup eam. cȝ. kist aceti fortissimi. z ponatur in sole. xl. diebus. sit aũt vas coopertũ et obturatũ bene. post ꝙo tempus extrahat squilla ab aceto: z exprimat z abȝciat acetũ: z reponatur. Quidã accipiunt de squilla vnũ mãnes: et proȝciunt super eam aceti. v. kist. Quidã ꝙo accipiunt squillã: z mundant eam z nõ desiccãt eã. Et quidã preparant proȝcientes sup vnuȝ mãnes ex ea acetũ: z dimittunt sex mensibus. z illud acetũ squillitici in hunc modũ factũ est magis incisiuũ humoram grossorũ cȝ aliquod aliud acetum vtilissimũ ad multa. Modus faciendi vinũ squillitici ſm eundẽ est iste. Accipiatur squilla sicut dixi supra: et desiccet in sole z accipiat ex ea quantitas vnius mannes: z teratur z cribretur cũ cribro tenui: et ligetur cum panno lini raro. et ponatur pannus in. xx. kist vini dulcis noui sȝ musti. et dimittat sic intus tribus mensibus. deinde colet vinũ: et pone in alio vase et seruet: postȝ obturatũ est caput vasis bene. Et fit ex squilla humida in hũc modũ. Accipiatur ex ea cruda recenti sicut est. et accipiatur ex ea duplũ eius qđ acciperet ex sicca. et proȝciat sup ipsum mustũ: et ponat in sole. xl. diebus: et coletur z reponat. et hoc tale quãto fuerit antiquius tanto melius. Etiã fit vinum squillitici um alio modo. Flam accipitur squilla et mundatur z inscinditur. et accipiunt ex ea mannes tres. z proȝcitur super ea de bono musto amphora vna: et dimittitur sex mensibus. postea colatur z reponitur in vase.

Operationes

A ¶Johannes Mesue ca. de squilla. Squilla sicut dicit Galienus: iuuamentum est duplex. Solutione cñ educit materias: et parat ad soluendum. et melior est habens partẽ sola cñ ſm Galienum est venenosa. z adhuc melior est que saporem habet compositum ex dulcedine et acredine z acutate z amaritudine: z que habet splendorem in laminis suis: z que nascit in locis liberis. Orta cñ in locis termarum: aut orta singularis ẽ mala. Calida est in tertio gradu: sicca in ipso.

B ¶Est cñ cõpositꝰ ex partibus igneis in superficie dantibꝰ ei acutatis vehemẽtiã: z ex partibꝰ terreis adustis dantibus ei amaritudinẽ: z ex partibus aereis mediocribus dantibus ei dedulcedine aliquid. Est cñ incisiua: vlceratiua: adustiua: resolutiua materieruȝ: attractiua ad exteriora. subtiliatiua partium grossarum z viscosarum adherentium. conseruatiua a putredine. Rectificatio: assatio acquirit ei facilitatẽ in soluendo. et preparatio ipsius cum aceto potest materias grossas adherentes z submersas facile expellere.

C ¶Modus aũt pparationis eius in elixatione est ſm hunc modũ. Accipiunt lamina ipsius z separatim inuoluunt in pasta. z sepelitur in cinere calido. z coquitur sufficiẽter z extrahitur ex pasta. et administratur vbi oportet.

D ¶Modus aũt assationis ipsius ponitur in vase luteo vitreato stricti orificij: et sigilletur ligatione fortꝰ cum pergameno. et dimittat diebꝰ quadraginta. et proprie diebus maioris estus. z moueatur vas z mutetur vicissim omni hora ita ꝙ equaliter in singulis partibus calefiat. Deinde extrahat squilla. z administretur vbi oportet. Et quandocȝ miscetur ei post assationem tñ de farine orobi quantũ ipsa est. z fiunt inde trocisci. et seruantur vbi oportet.

E ¶Modus autem operationis aceti squillitici ſm quod Galienus narrauit. Accipiat ex laminis eius. z proprie que sunt inter corticem et cor ipsius quantitas quã volueris. z conseparatim cum filo. z dimitte siccari in vmbra ꝙ quadraginta dies. z post hoc comminue ipsas in frusta. z pone ad omnem libram eius aceti boni z albi libras. vi. et pone in vase vitreo stricti orificij: z stringe caput eius z dimitte in sole per alios quadraginta dies. Et post illud cola et administretur vbi oportet. Et si necessitas vrgeret festinare: sepeliatur vas in cinere calido vel arena calida cũ succession. non repente sed proprie inter horam et horam.

F ¶Et dixit Paulus. Lamina eius ponantur sicut sunt in aceto a principio veris vsqȝ ad finem estatis in vase vitreo sigillato exposito soli. z post illud administretur vbi oportet. Et scire debes ꝙ Squilla de coctione sustinet rem mediocrem.

G ¶Auicenna libro. ij. capi. de squilla. Squilla

Est cepe muris: cuius folia sunt sicut folia lilij. Habet oleū ad nigredinē declinans. Est calida et sicca in secundo gradu. et est incisiuū: et in
D ipso viscositas adustiua est. ¶ Sera. Illud qō est in medio squille coquit in oleo: et dissoluitur in ea resina pini. et ponit in scissuris que fiūt in pedibꝫ propter frigus: et curat eas. et coquit cū aceto: et fit ex eo emplastrū ad morsum tyri. Et administrat squilla assata in plurimis cōfectionibus: et in illis in quibꝫ ingrediunt species aromatice. et datur ex ea in potu qñ volumus ꝓuocare vrinam: et in hydropisi. et datur illi qui conqueritur de stomacho. et in cibis natat in eo: et non digeritur: et dat ad tortiones vētris: et ad tussim antiquā et ad asma: et ad extrahendū saniem a pectore. et pectus mundificat a grossis humoribꝫ et sufficit ex ea pondus triū onolosa cū admixto melle cocto: et facto inde loboc comedit. et cōuenit ad omnia que diximus. et purgat optime ventrē a chimis grossis viscosis. Oportet tū cauere ab ea illos quibꝫ vlcera vel excoriationes seu vulnera in membris intrinsecis sunt Et qñ assant et liniunt cū ea verruce que dicit acdas et hocdas: et claui et scissure que fiūt propter frigus cōuenit eis. Sed semen eius quando teritur et ponit in sicu sicca: aut miscet cum melle et comeditur: mollit ventrem.

J ¶ Et qñ squilla suspenditur integra sup limen domus prohibet animalia venenosa et nociua a domo illa. Sed aceti squillitici quādo fit collutio oris cū eo restringit gingiuas laxas. et cōfirmat dentes cōmotos: et aufert putredinem et fetorem oris.

K ¶ Et qñ sumit in potu indurat trachearteriam: et ingrossat eam. et administrat ad debilitatem stomachi: et ad maliciam digestionis et opilationis eius: et ad melancoliā et apoplexiā et epilentiam. et frangit lapidem vesice.

L ¶ Et conuenit suffocationibꝫ matricis et apostematibꝫ splenis: et ad sciaticā. et fortificat corpus debile: et restituit ei sanitatē. et meliorat colorē: et acuit visum. et proiicitur in aurē. et cōuenit grauitati auditus. Et vniuersaliter est cōueniens omnibꝫ egritudinibꝫ corpis ptercꝫ vlceribꝫ intrinsecis. Et oportet qꝫ detur in potu in ieiunio: detur primo parū ex eo. deinde augeat in dosi eius paulatim donec perueniat ad duos cyatos et plus. Vinū squillitici cōuenit malicie digestionis et eructationi cibi et flegmati grosso qō est in stomacho et intestinis: et dolori splenis et sciatice et cōmotioni cerebri et malis habitudinibus que preparant ad hydropisim.

D ¶ Et cōuenit ycteritie et stranguirie et corrosionibus et inflationibus et rugitibus et paralisi et opilationibus et rigoribus febrium antiquarū et attritioni lacertoꝝ: et dolori laterū. et prouocat menstrua: et nocumentum quod infert neruis est modicum.

A ¶ Et est contrariū venenis. Fit aūt squilla buimida sic. Accipit ex ea recenti cruda quantum vis: duplū ifi. et ad hoc qō acciperet ex sicca: et infundat sicut infundit rapa. et fundat sup ipm mustū: et ponat in sole quadraginta diebꝫ et colatur: et colatura reponat. Hoc autē quanto fuerit antiquius: tanto melius. Fit etiā vinum squillitici hoc modo. Accipit squilla et mundatur et incidit et accipit ex ea vsqꝫ ad tres manes. Et proiicitur super ipsam ex bono musto italie amphora vna. et dimittitur sex mensibus et postea colatur et reponitur in vase.

Q ¶ Et cōfert hoc vinū ad ea que supradicta sūt. et melius vinū squillitici est illud qō est antiquū Et oportet qꝫ caueatur potus eius in febribus et quādo in membris interioribus sunt vlcera.

P ¶ Johannes Mesue. Solutione educit humores grossos viscosos. Et dixit Haly: cum hoc etiā educit colerā nigrā: et cū hoc iuuamentū magnū est ad egritudines capitis. sicut est cephalia et epilentia et ꝑticm omnē modum administrationis eius. et vertigo et scotomia et oxymel eius ponit materias viscosas facile ad expellendum: et subtiliat chymozum grossitudinem.

Q ¶ Et ipsa quidē fm omnē modū administrationis eius cōuenit iuuamento magno egritudinibus iuncturarū. Et est medicina bona pulmonis et pectoris et egritudinū in eis. Et ꝓprie electuariū ex succo eius et melle sumptum lambendo clarificat vocem. et similiter oxymel eius et acetum ipsius est ex medicinis bonis splenі et grossitiei eius. et est ex rebus preseruantibus corpus a putrefactione: et seruātibus ipsum in sanitate sua: et acquirit vsus eius maciem corpori: et conseruat in iuuentute.

R ¶ Et acetum eius desiccat et confirmat gingiuam laxā et putridā. Et confirmat dentes motos collutio ex ea. et similiter potus eius est medicina magna fetori eius: faciens ipsum odoriferum: et sanat dolorē stomachi: et adiuuat ad digestionē. Et vsus eius fm omnē modū administrationis confortat corpus cui accidit lapitudo et mollificatio: et colorē efficit bonum. Dosis potio aceti ei⁹ a ʒ. v. vsqꝫ ad. xij. Et oxymel eius ab aureis: vi. vsqꝫ ad ʒ. i. et trocisci ei⁹ a ʒ. ij. vsqꝫ ad. iij.

S ¶ Auicenna. Oleum eius confectum cum melle ponitur super alopiciam et serpiginē. Eius acetum exasperat gutur: et indurat carnem ipsius. Et est bonum asmati et orthopnoi et tussi antique.

Capitulum.cccclv.

Solatrum. Pandecta. ca. cccc.lv. Hames arab. vel Hupue. phatabalep. grece strignum vel cucul9 vel morella. Latine vero solatrum vel vua vulpis

¶ Sera. li. aggre. c. Hames auc. Dyas. Hames id est vua vulpis. et est solatrum. Sūt ei9 quattuor species. Una comeditur. Alie vero non. sed illa que comeditur est domestica. et est herba non magna habens plurimos ramos. z folia nigra similia foliis bedarog. id est ozimi. sed maiora et latiora. et habet semen rotundum cuius color est viridis et niger. sed quando maturatur fit rubeus. et quando frangitur inueniti in eo multa humiditas et granula que sunt semina eius.

¶ Idem auctori. Halie. Uirtus eius est frigida in secundo gradu. et non est humida: sed est media inter medicinas que humectant et que desiccant. et ipm est compositum ex virtuti bus contrariis: scz humida et sic. Et hoc quia in eo sunt due substantie. scz terrea et aquosa. Est aliud solatrum quod dicitur. Alkekengi. de quo superius dixi in ca. xvij. de A. ¶ Halien9. viij. fim. far. ca. de strigno p̄m translationē arabicā Strignū id est solatrum somniferum. Uirtus solatri somniferi est quod est fri. in. ij. gra. z facit dormire. et habet ꝓprietatē similez apij nisi quia ē debilior eo. ¶ Et idem Sera. Est alia species solatri que dicit solatrū maniale. et est illud qđ dicit furiale: eo q̄ facit furiositatē seu maniam. z ē planta habens folia similia foliis eruce. nisi quia sunt minora eis et spinosa que dicitur caradis. z hz virgas lōgas egredientes ab eius radice. x. vel duodecim. Et longitudo eius est duorū brachiorum. z in summitatibus eorum sunt capitella similia oliuis. nisi q̄ sunt super capitella sicut pili admodū arboris dulb. et sunt minora oliuis z altiora. z flos ei9 ē niger. z post florē emittit velut racemū. x. aut. xij. grana habentē. z grana sunt rotunda: mollia: nigra i mollicie vue similia granis cussus. z habet radices grossas albas concarias. quorum longitudo est vnius brachij. z nascitur in locis montuosis inter arbores dulb.

Operationes

¶ Serapion. Quando fit emplastrum cū foliis solatri z zuccaram conuenit formice z herisipile. z quando teruntur cōtritione forti z miscentur cum sale. et fit emplastrū cum eis resoluunt apostemata que fiunt in radice auris. Et quando succus eius miscetur cuz ceruisa z litargiro z oleo rosarum. et mutatur hora post horaz: conuenit apostematibus calidis que fiunt in cerebro z in capite infantiuz. A

¶ Et miscetur succus eius ȳcef. quod sumitur ad cursum humiditatum curentium ad oculuz loco aque et loco albuginis: B

¶ Et qñ distillat in aurē cōuenit dolori eius. z fit nascale cū eo. et cōuenit cursui humiditatuz matricis. ¶ Halie. li. ij. de cibis ca. de Solatro olerum nullum noui habēs tantā stipticitatez quantam morella. ergo merito vt alimēto quidem ipso raro: vt medicina autem cōtinue vtimur. efficax enim est ad quecunq̄ est oportunitas infrigidationis et stipticitatis. Alimentuz autem pauciſſimum habet. D

¶ Et idem. Uirtus solatri somniferi est que facit dormire. Et quādo accipitur de cortice radicis eius aureus vnus: et bibitur cum vino facit dormire leuiori somno q̄z gūmi papaueris. E

¶ Et succus eius prouocat vrinam prouocati one forti. z datur hydropico ex semine eius grana duodecim et curatur. sed si plus dentur inducunt maniam. veruz cui accidit hoc si biberit mellicratum curatur. F

¶ Et cortex eius ingreditur in medicinis narcoticis. et quādo coquitur vino. z decoctio ei9 tenetur in ore sanat dolorem dentium: et quādo admiscetur succus radicis eius cum melle acuit visum G

¶ Serapi. Uirtus solatri manialis est quan z

do bibitur ex radice eius. ʒ.i. inducit somnia nō recta sed aliena. Et quādo bibunt ex eo ʒ.ij. inducunt furorem. ⁊ velut ebrietatem tribus vel quattuor diebus. Et qñ bibuntur ʒ.iij. faciūt hocidem. ⁊ cum occidunt. ⁊ cura eius est melli cratum. quando bibitur ex ea quātitas pluri ma: et euomatur. et fiat hoc sepe

¶ Et idem auc. Heschalach. Solatrum ma
I niale est fri. ⁊ sic. in. iij. gra. et est plus stipticum ꝯ omnis alia herba Extinguit calorē igneum et fructus eius generat semper permixtionem sensus. ideo oportet cauere ab eis.

K ¶ Halie. Virtꝰ corticis eiꝰ fri. in fine tertij. ⁊ sic: in. ij. prope finez eius. Unde curat vlcera. Alie vero species nō sunt alicuius iuuamēti recepte interius. immo si quis biberit ex eo aureos quattuor morietur inde. ⁊ si bibatur minus inducit insaniam. Sed vnus aureus aliqñ nō nocet. Sed sciendū vbi ista translatio dicit aureus in greca translatione inuenit ʒ.i.

L ¶ Platearius. Morella ⁊ strignum ⁊ solatrum idem est. Est aūt hec herba in. ij. gra. frigida et sicca. et etiam aliquātulū diuretica. Scōm folia et fructꝰ est multe efficacie: exiccata modice Virtutē habet infrigidandi cōtra splenis ⁊ epatis opilationē. ⁊ matie yctericiā. Contra apostemata in stomacho vel in intestinis. vel epate datur succus eius cū aqua ordei. teste Dyascoride. Penna eadem succo intincta epati frequenter superponēda ē cōtra eiꝰ calefactionez

M ¶ Item ꝯ contra podagrā calidā. vel etiam herba ipsius trita sepius est superponēda. Ē cōtra calida quoꝯ apostemata in principio ad repercussionem materie herba ipsa superponit trita ¶ Macer.

Herba quā greci strignum dicere latini:
Solatrum hic dicunt: vis eius frigida valde.
Dicitur auricule mire sedare dolorez.
Illius succus si sensum funditur intus.

Capitulum. cccclvj

Orbes arbor est ferens sorbas

Operationes

A ¶ Sera. li. aggre. c. Sorba. Virtus eius est que restringit ventrem fortiter.

B ¶ Halie. vj. li. de alimētis ca. de sorbis. Sorba et nespila stipticant quidez ambo. multo autem magis sorbis. nespila propter hoc influenti ventri. magis conferens edulium est. ⁊ palaz quoniam talium omniū comedere parum conuenit. non vt ficum aut vuarum copiose. Necꝯ enim vt alimento sed vt medicinis ipsis indigemus magis:

Sezvas

¶ Halie. viij. sim. far. ca. de sorbis fm translationē grecā. ydria. i. sorba omnibus cognita est. terrestrē substantiā dominantē. ⁊ possidet modico subtili participat ei mixto. L

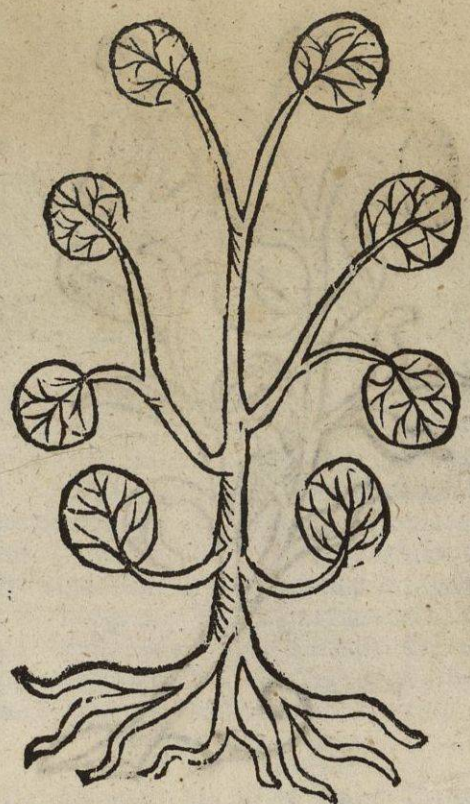
¶ Et dicit eodē libro capitulo qō incipit Mis sa est arbor sorbe. cuius fructus vocatur a mitis oya cum. y. littera stiptica participat qualitate. sed debiliori nespilo multum: quo circa ⁊ dulce est cum comeditur. ⁊ minus nespilo ē vētris constipatiuus. D

¶ Palladius Mense Januario Februario ⁊ Marcio locis frigidis. calidis vero Octobri ⁊ Nouembri sorba seruntur egregie: ita vt matura in seminario ipa poma pangātur. E

¶ Ego ex pertus fuz multas arbores ex pomis sponte progenitas. ⁊ in crescendo ⁊ in serendo extitisse felices. plantas etiā si ḳs ponere voluerit. habebit arbitriuz dummodo calidis locis mense nouembri: temperatis Januario vel februario. frigidis marcio inclinantē disponat. Amat sorbos loca humida montana. frigidis proxima solum pinguissimū. cuius indiciuz certissimū si frequens vbicunꝯ nascatur. F

¶ Item mense Aprili sorba inseruntur in se. in cidonio. in spina alba. vel trunco vel cortice G

Capitulum. cccclvij.

Soldanella pãde.ca.cxlvij.Chachille ara.grece azar.latine vero soldana vel soldanella. Sera.li.ag.c.chachille.est herba similis vsnen.nisi quia est maior.et homines quidem comedunt eum cum ficubꝫ sicut comeduntur olera alia.z so.eius assimilãtur foliꝫ nasturcij.z ipsa est ampliorꝫ humiditatis ꝙz cicera et magis aquosa.

Operationes

A ¶ Sera.aucto.habit.Chachille.i.soldanella orit in sterquilinijs.z ẽ herba similis vsnen.et nõ ẽ vsnẽ.z ẽ in ea aliq̃ caliditas ꝓpter suã salsedinem.z eius salsedo est salsedinis bauracb

B ¶ Et hꝫ ꝓprietatẽ laxandi aquã citrinã.cũ bibit ex ea aq̃ ei9.z nõ oportz ꝙ buliat sup ignez quia amitteret virtutẽ.sed detur in potu de ei9 succo sine ebulitione.Et quantitas que dat de ea est ab vna tertia libra vsq̃ ad duas ꝓtes libre cũ.z.ꝙ.zuccari albi aut rubei fortis rubedis qꝫ est:qz rubeũ cũ lebleb.i.volubilis.z cũ fumo terre.et cum chachille fortioris virtutis ẽ ꝙz album. ¶ Et idez aucto.Isaac benaram chachille est herba similis cicute in opatione sua.et est calida z sicca.cuius ꝓprietas est ꝙ aufert eruptiones corruptas.z aqua eius purgat aq̃ citrinã.et cõfert tumoribus ventris et debilitati epatis.z est cõueniẽs nutrimẽto.z habz operationẽ in stomacho ꝓpter viscositatẽ paucaz

C que est in ea. ¶ Et idem aucto.Aben mesuay Proprietas est laxare quam citrina.z subito:et dosis eius est a quattuor partibꝫ lb.vsq̃ ad ꝓtes duas absq̃ ꝙ buliat:

D ¶ Et idem aucto.Rasis.Soldanellu pargat aquam citrinam.z prouocat vrinam.

lingua cervalis

Capitulum.cccclviij

Scolopendria.Jsi. Scolopendras dꝫ eo ꝙ folia eius scolopendro animali simili sunt.nascit in petris humidis.et caulem nec semen nec florem habet.folia eius a superficie viridia sunt subter rufa et lanosa.

Operationes

A ¶ Jdẽ.Jsi.Splen curat.vñ et splenos dicit.

B ¶ Actor Scolopẽdria fm philicos ipa est q̃ vulgo lingua ceruina dicitur.

C ¶ Rasi in Almansore.Saculufundirion.i. scolopendria calida est.splenẽ grosso z stranguirie ac lapidi remediũ affert. ¶ Aui.Scolopendria ca.est in primo.sic.in.ij.subtilis resolutiua.Cõfert spleni magnifice.Cõfert etiam singultui et ytericie.frangit lapidem in renibꝫ et vesica.Et dꝫ ꝙ ipsa est herba petrosa que nascitur in locis fontium.

D ¶ Quidã autẽ dixerũt ꝙ ẽ spẽs squille.Item virtus scolopendrie habet eandẽ virtutẽ cum ceraracb.quare lege capitulũ.cx.de L.

Capitulum.cccclix.

SCrophularia. Pandecta. Scrophularia. Lastrãgula. Strãgularia idem Paulus. ca. de scrophularia herba est habens folia tenuiaz subtilia. que cũ flectuntur vt frangãtur stridẽt. z ideo multis dicitur caulis stridolus. z radices sunt ei satis subtiles in quibus adherẽt radices rotũde. sicut sunt auel lanẽ mundate albe mittentes lac

Operationes

A ¶ Idem Paulus. Radix illa dicitur scrophu lis medica.

Capitulum.cccclx

STorax latine: Ara. melachac: Grece si gia. Sera. li. ag. ca. melachac. auctor. Dyas. Eius species sunt tres. scz liquida: sicca z kearmitarum. vnde arbor storacis magna que vocatur lubue. habet lignuz q̃ assimulatur ligno sacro. folia cius sunt foliis simi lia seilẽ. i. lilij. habet fructum album magnum maiorem q̃ auellana similem. prunis albis duos habentem cortices. quorũ exterior comedi tur. et est in eo amaritudo. interius est nucleus pinguis sicut nux. et exprimit ab eo oleũ. z cor tex huius fructus est storax sicca z gũmi huius ar boris lubue ẽ storax kearmitaz. et latine vocat calamita. i. bona gutta. a calos qđ est bonum et mita quod est gutta. inde storax calamita. id est bona gutta. Et alio nomine vocatur sigia. est gũmi albus fortis albedinis. et vocat gũmi illud lubue kearmitarus. z melior spẽs oĩm est il lud gummi lubue. Et melior ex storace sicca est rubea que assimilatur maci. et deterior ex ea est illa que est arida nigra. Substãtia vero stora cis sicce que nõ habz oleũ administrat in suffu migatiõibꝫ. Et istã romani vocãt cõfictaz vel cozubũ. z est oleũ qđ ingredit in vngẽtis bal neozũ. Et melior illaz speciez est lubue muscatum. et est gũmi albũ albedine mixta rubedine. z postea est sicca que clarificat nõ habẽs oleuz et est spissa rubea. z deterior ex ea ẽ lenis nigra. z lubue muscatum est lubue kearmitaz. Et est notũ apud christianos. z est storax kearmitaz. id est storax calamita: z rubea gũmosa. z est gũ mi Substãtia vero storacis sicce que nõ habz oleũ vtũtur christiani in eoz. ecclijs z suffumi gationibꝫ. z vocãt eã cõfictã vel cozubzum. et deterior ex ea est nigra que assimilatur serratus re ligni. Et idem auctorita. Dyas. Storax li quida est pinguedo mirrhe recẽtis: vt appareat in ea. Myrrha. z extrahitur a myrrha. quia re runt eam cũ aqua pauca: et premunt eum cor nu z ẽ boni odoris. z ingreditur in confectioni bꝫ. z sola etiã sine aliqua admixtiõe olet et pa

rū ex ea ē multe virtutis z calefacit. z calefactō eius ē sili⁹ calefactioni mirre z oleoꝝ calidoꝝ et siccoꝝ Et storax liq̄da vocat meth. z meth exprimit ex gūmi arboꝝ q̄ assimilat arbori bȳ citonioꝝ: qđ gūmi ē mirrha. qđ inueniet si legas capitulū mirrha. Sz storax kearmitarū ē lachrymū arboris eiusdē nois. cuius virge intra cāniculas ortuz ex se emittūt scobē similē serre q̄ cauerna te lachrymū, pfluunt eius distillatū in terram cōueniēs est. illa aūt q̄ pcedēs virgis inhe serit cū siccatur mūda est z satis alba. Debinc flaua fit solis causa z mucosa. Et melior ex ea ē pinguis rubea similis resine pini. et sunt in ea fruſtra alba. z remanet in eo odor bon⁹ longo tēpore. z q̄n frāgitur emanat ab ea humiditas q̄ est sicut mel. Sz illa que est nigra et sicut fur fur est mala. etiaz inuenit in ea gūmi arabico coloris clari. cuius odor ē sicut odor mirrhe: Et parū quidē inuenit de hoc gummi. Et adulteratur storax cū serraturē ligni putrefacti cōmixti cū melle z residuo. z substātia mirrhe yreos puluerisata et alijs rebȳ scz cera z adipe. Sz illa q̄ nō est adulterata habet odorem acutum.

Operationes.

A ¶ Galienus. viij. sim. far. ca. Storax. Uirtus ē calida: z que mollificat et maturat.

B ¶ Dixit in quinto epidimiarū. q̄ est vna ex rebus mortiferis sicut iusquiam⁹ z mandragora

E ¶ Et idē eodē li. ca. storax. Calefacit z mollificat z digerit. vnde licet. Aui. li. ij. c. de storace. dicat aliter modū factionis storacis. Serapioni tamē magis credēdus est. quia magis expertus. Unde dicit Auicē. q̄ storax bu. alia ē que extrahitur per seipsaz gūmi. z est storax calamita. et alia est que extrahitur cū decoctione. per se autē extracta ē citrina: Sz que per decoctionē extrahit est nigra. z ē storax liquida. z fer buiꝰē storax sicca. et est conficta vel cozubrum.

D ¶ Auerrois. v. Colliget. ca. de storace. Storax calamita. cali. in. ij: sic. in. i.

E ¶ Item curat tussim z cozizam z brancos et raucedinē. z puocat mēstrua q̄ bibit. z q̄n supponit matrici. z fumꝰ eiꝰ ē similis fumo olibani

F ¶ Sera. auc. Dyas. Uirtus eiꝰ est calida. mollificatiua. maturatiua. z cōuenit tussi z catarro et cozize z raucedini q̄n bibit. z fit ex ea nascale: cōuenit coartatiō matricis. et puocat mēstrua et q̄n deglutit cū pauco gūmi albotin mollit vētrē mollificatiōe leui. et miscet cū aliq̄bȳ vnguētis resolutiuis. et etiā oleis q̄ resoluūt lassitudinē. Et administrat assata z torrefacta et adusta. colligit fumus eius sicut fumus olibani.

B ¶ Et idez auctor. Albugerig. Cōuenit dolori pectoris z pulmonis. z delet corrizā. et retinet ventrez. et aromatisat stomachum. z conuenit ventositatibȳ grossis z nodationibȳ membroꝝ Et q̄n bibitur aut linitur exterius: et vlceribus conuenit scabiosis humidis.

¶ Et idem auc. Atabari. Fumus storacis est bonus catarro multum. z storax est calida z sicca et stringit ventrem. B

¶ Platearij. Storax ē calida i primo gradu siccā in secūdo. et alia quidē ē calamita. alia rubea. alia liq̄da. Quelibz illarū est gūmi arboris in Jndia nascentis. Storax liq̄da reperit in calabria. Storax vero calamita dr nō a calamo. sed a calo quod ē bonū. et mita quod est gutta quasi bona gutta. per decem annos durat J

¶ Eligenda est illa que subrufa est vniuscz coloris per totuz. et sapore pontica et subamara qui malaxari potest in cera. Que autem dulcē sapozem habet sophisticata est: Hā yrim illirica cum melle conficiunt. et storacem calamitam (vt sophisticetur) addunt. Sed discernit quia talis habet dulcedinē nimiā. z si manibȳ tractetur: statiz fit humida et parū viscosa. Si vetus est cum malaxatur puluerisatur. Sz storax rubea plus accedit ad ruborē. effectus similes habens. Storax vero calamita maioris ē efficacie. Uirtutem habet ex ponticitate cōfortandi. et ex qualitatibȳ suis cōsumendi. K

¶ Contra debilitatē ac frigiditatem cerebri z catarruz ex ea malū informat z naribȳ apponit. Caphala ex eadem facta super dentes laxatos et gingiuas cōfortat et confirmat. L

¶ Emplastrum ex eiusdem oleo factum cōtra frigiditatē stomachi valet stomacho superpositū. Itē ptra frigiditatez stomachi: z contra frigidum reuma capitis dantur pillule storacis M

¶ Suffumigatio ex eadem facta per inferiora prouocat menstrua. Valet etiam suffumigatio ex eadem facta per inferiora. si fiat puta inferiꝰ contra matricis suffocationē. Si superius cōtra sui precipitationem. Liquida storax in emplastris z vnguentis. maxime cōtra tineā ponitur. et diutissime seruatur. Seruatur autem diutius storax rubea q̄z calamita. N

Capitulum. cccclxj.

Subere. vel Suberie. ¶ Jsidorus libro ethymologiarū. Suber est arbor ex q̄ validissima cortex nata totius extrahit. sic dicta: quasi subedies. eo q̄ fructus eius sues edunt. Porcorum enim sunt alimenta nō hoim

¶ Plinius libro. xvi. Glandem fert suber sicut quercus et ylex: fungosam carnem nigidius tradit fieri subere: sicut esculo et ruboze. Tardissimo germine germinat suber ac concipit

Et incipiente hyeme fructum emittit: Silue-
stremq; generi folia nō decidunt suberi ac buxo.
Et est cortex carnosus suberi ac ꝓlō. Suber
tēpestiue cesa torquet sese funditq;. Laricē ve-
tustatemq; sentit hec arbor tardissime. sicut et
glandes atq; castanee. Ceterum in aquis non
fluctuat suber si demat̄ cortex. Est autem su-
ber arboris minima. glans eius pessima et rara.
Cortex tantum in fructu precrassus ac renas-
cens. atq; etiam in denos pedes vndiq; explā-
natus.

Operationes

A ¶ Plinius. Usus eius maxime nauium ancho-
ralibus. piscantiumq; tragulis. tecadorum ob-
turamentis conuenit. Preterea in hyberno fe-
minarum calciatu: quamobrem greci cortices
arborum appellant

B ¶ Sunt et quifeminam ylicem vocant. Et vbi
non nascitur ylex. pro ea subere vtūtur. In car-
pentarijs precipue fabricis. vt circa helyn et la-
cedemonem. Hūc in ytalia nascitur tota. aut
omnino in gallia.

C ¶ Idem in li. xxiij. Suberis cortex tritus et
aqua calida potus ex vino calido sanguinē ex
creantibus magnopere laudatur.

Capitulum. cccclxij

Sumach. Platearius. Sumach est cuius-
dam arboris fructus similis granis. ex
quibus tingit pannus rubeus. Admixti-
one q; sumach sophisticant illa grana. Est aūt
sumach fri. in. ij. gra. sic. in. ij. Per annos quat-
tuor seruat. Virtutē hz constringendi. z incitat
appetitū. ¶ Pādecta. c. dclvij. Sumach latine
arabice adiutor vel barso: grece risikitin.
¶ Sera. in li. ag. ca. sumach auc. Dyasco. Est
planta nascens in locis saxosis habēs folia lō-
ga. z habet ramos altos. z fructum in racemis
quorum color vergit ad rubedinem sanguinis
et grana sunt in racemis in magnitudine gra-
norum lentisci. et aliquātulum lata. Juamen-
tum eius est in cortice granorum.

Operationes

¶ Et idem auctoritate Halieni. Melius quod A
est in tota arbore est cortex grani eius. Et suc-
cus eius quando existit in eo sapor stipticus. z
virtus eius est que infrigidat in secundo et de-
siccat in tertio.

¶ Halienus. vij. simpli. farma. capitulo de su- B
mach. fm translationē grecaz. qō incipit Ris-
kitin. id est sumach. fructuosa plātarum stipti-
cat et siccat. Undeet cerdones ad stipticandū
et siccandū cozia vtunt hac planta. Et ꝓtera

nominatur viso depsica.i.corioꝝ aptatiua

E ¶ Oleum aũt fructꝰ eiꝰ maxime ꝛ succus ad vsum ad te veniũt: sufficietes auferre exiltentes q̃ litates. Lõcordat ãt ꝛ totꝰ q̃ fm ptẽ vsus sen/ sui. et fm gustum. Erit igitur et hoc farmacuꝫ siccatiuũ quidem in tertio gradu: infrigidati/ uum autem ex secundo.

D ¶ Lõtra vomitũ ex calore: spongia intincta in aceto decoctiõis eius oi stomachi superponit Contra dissinteriam inferiorũ intestinoꝝ vicio factam puluis eius cum aqua decoctionis or/ dei conficitur: ac perclistere iniicitur.

E ¶ Fit etiam emplastrũ circa pectinem ac renes ex eiusdẽ puluere ꝛ oui albumine et aceto. Si vero superioꝝ vicio fiat aqua decoctionis ei⁹ vel saltem puluis datur. et carnes in aqua de/ coctionis eiusdem decoquentur.

F ¶ Lõtra fluxum sanguinis e naribus: medul/ la sambuci in succo sanguinarie intingitur et puluere sumach aspersa naribꝰ immittitur.

B ¶ Lõtra emoptoicaꝫ passionẽ e vicio spũaliũ dragãtũ ꝛ gũmi arabicũ p̃ noctẽ cum predicto puluere dimitta nt. ꝛ mastix cũ aqua rosarũ cõ ficiat. Indeꝫ pillule formentꝫ q̃s patiẽs sub lin gua teneat: ꝛ paulatim transgluti at.

H ¶ Lõtra dissinteriã itẽꝫ ex vicio superioꝝ inte stinoꝝ puluis sumachi i olla cũ anathasia dat Suppositoriũ q̃z factũ ex illa vel tali puluere ꝛ anathasia cõtra fluxum valet mẽltruorum

I ¶ Contra pruritꝫ oculoꝝ ex calore et humo/ re lauant oculi ex aqua decoctionis eius.

Capitulum.cccclxiij

SApo. Pãdecta. li. decimi. Scabõ. i. for micarũ. lacte sapo. Uñ sapo fit ex fori

ixiuio ꝛ quacunq; pinguedine. Cuius multe sunt spẽs. Est eñ spa tarẽticꝰ: q̃ sic dꝰ eo q; inci dit in spata. ꝛ iste vocat iudaicꝰ: q̃ iudei lauant sericũ. Et ẽ alius gallicꝰ. ꝛ aliꝰ muscatus. ꝛ aliꝰ mollis ꝛ niger. ꝛ vocatur sparatencus.

Operationes

¶ Sera. li. ag. c. Sabon. auc. Pauli. Uirtus A eius est q̃ abstergit ꝛ purificat. et ẽ calida ꝛ vlce/ rat corpus. ꝛ est fortis in ℏ. ꝛ est bonũ ad matu randũ apostemata dura. ꝛ ad rollendũ saniem et ad mollificandum apostemata dura

¶ Et idem auc. Rasis. Est calida ꝛ vlcerat cor B pus. ꝛ est fortis in hac operatiõe. Et si admisce tur cũ aliꝫ medicinis calefacit mediocriter.

¶ Ad apostemata maturãda sapo magnuꝫ p̃ L sidiũ est. tamen cyrurgici caute vtentur ne ni/ mium ante maturationem corrodetur

Capitulum.cccclxiiij

Anacetũ. Dyas. Tana/ cetũ ẽ spẽs artemisie: q̃ ta getes noiat. ꝛ ẽ tenera: se mẽ hñs minutũ. ꝛ vnã ba stã folijs plenã. nascit in locꝫ mediterraneis ꝛ alti oribꝰ: florẽ mellinũ atq; tenuẽ ꝛ iocũdiorẽ. Hec a grecis vocatur tagetes vel tanacetũ. ꝛ aliq̃ eaꝫ

vocant athanasiã. vel fm quosdam thanasiã.

Operationes

A ¶ Dyas. Artheniſia q̃ tanacetũ vel tagetes dr facit ad veſice dolorẽ z ſtrãguriã. ſucco dato cũ vino z.ij. febricitanti ex aq̃ ca. ciatis.ij. potui

B datur hic ſuccus. ¶ Tunſa cũ axungia z aceto coxax dolori medicat̃ ligata vſq; ad tertiã diẽ

C ¶ Ut infantem hilarem facias incende et ſuffumigabis. z omnes incurſiones malorum auertet. et hilariorem faciet infantem.

D ¶ Galie. Oẽs ſpẽs athemeſie ꝓueniũt lapidibus in renibus exiſtẽtib. z ad calefactiões z extractiones ſecundinarum. ergo thanacetus

Capitulum.cccclxv.

Tapſia. Pandecta. ca. dxlvij. Meza bara. id eſt tapſia. quidã dicũt q̃ eſt meze reon. alqui dicunt q̃ eſt clacterium.

Operationes

A ¶ Scõm Sera. li. ag. c. Mezabará. eſt planta q̃ repit in India. cuius cortex exterior hz iuuamẽtum in medicina in doloribus iuncturarum.

B ¶ Et hec quando ponitur in fluminibus inebriat piſces. Et melior ex ea eſt illa que habet ſubtilem corticem. z in ſapore eius eſt acuitas parua. et doſis eius ſimplicis cum zuccaro eſt aureus vnus.

C ¶ Platearius. Tapſia in .iij. gradu ẽ ca. et ſic. q tres annos ſeruat. Radix eius medicinę cõpetit vſui. ſz nũq̃ p ſe debet dari. principaliter educit per vomitum: ſecundario per ſeceſſum

D ¶ In medicinis vomitiuis maxime ponit: ſz teritur. Oportet q̃ terens maxime faciez z oculos cooperiat vt parum aut nihil videat (teſticulos ſq;) quia cito inflantur.

E ¶ Quod ſi aliqua inflatio euenerit infundatur pannis in aceto. et fiat inde partis infrigiditate fricatio. Vel idem fiat cum ſucco et trahit. Virtutem habet humores diſſoluendi. et ad ſuperficiem corporis attrahendi: et in groſſam venoſitatem reſoluendi.

F ¶ Plinius. xxij. Tapſiam vocauere q̃dã ſemẽ ferule eo decepti. q̃ ferula ſine dubio nõ eſt tapſia: ſz ſui generis feniculi folijs inani caule. nec baculi longitudinem excedente. Semẽ q̃ſi ferule. Radix cãdida. inciſa lac emanat. et contuſa ſucco abdicat oĩa venenata. Quippe fodiẽtibus etiam nocet ſiminima aſpiret aura intumeſcunt corpora. faciemq; ignes acri inuadunt. z ob id cerato prius illinũt

G ¶ Quibuſdã in morbis auxiliari dicũt medici pmixtã alijs. Itẽ in alopicijs. ſugillatiſq; ac liuẽtibus: ſeu vena remedia deſint: vt ſcelera contrectent. Sz iſta ꝓtexerũt noxio inſtrumẽto tm̃ q; in pudẽdi ẽ vt venenũ ortis eſſe ꝓſuadeãt

H ¶ Tapſia ẽ in affrica vehemẽtiſſima. Quidaz p meſſes caules incidũt. Et in ipa radice excauant quo ſucc9 cõfluat arefactũq; tollũt. Alij foliũ radicem in pila tundunt. et ſuccum in ſole coactum etiam in paſtillos diuidunt.

I ¶ Idem in libro. xxvi. Ad lichenas vruntur z tapſie radice cum melle trita. anguine et argemonia medetur in vino ſumpta

K ¶ Conſtãtinus in li. gradũ. Tapſia eſt herba ſup terrã ſaliẽs. i. brachiũ. cuius color rubeus ẽ Frõdes hz virides aliquãtulũ coloris plumbo ptinẽtes. Cortex aũt radicis eius ruffus. nigredini parũ attinens. ſed intus ẽ citrinus. Huic cortex medicine cõgruit. Calidus z ſiccus in tertio gradu. Groſſos z viſcoſos humores attenuat et valet ſciaticis ac podagricis flegmaq; viſcoſum vbicũq; fuerit purgat. Miſcetur et medicinis emperiginis. Horpbee atq; ſcabici. colatiuus enim eſt ac mundificatiuus

L ¶ Dyaſcorides. Tapſia victa eſt eo q̃ in tapſo inſula in primo inuẽta ẽ. frutex eſt illi feniculo ſimilis. habẽs folia ſimilia maratro. haſtas tenues in quibus ſingulis ſunt capitella ſicut in aneto. flos aũt eſt niger ſiue mellinus. ſemenq; latum ferule ſile ſed minus. Radix eſt illi alba z maior. corũ habẽs groſſuz z in odore viſcida.

Succus eiꝰ qñ colligit colligēs nō sic ꝛ ventꝰ sitꝰ qz manꝰ ꝛ faciet ebullēt. ꝓꝛ ē ca. ꝛ cat artica

B ¶ Corū radicis eiꝰ ꝛ succū ꝛ lachrymū accepta mulsa superiꝰ ꝛ inferiꝰ boiez purgat. plꝰ tñ iā sto accepta necē infert. Purgatio ipiꝰ dolorez mitigat laterꝫ Asmaticꝫ opitulat his etiā q̄ putridū bñt sputū medicat Est ät vieta eiꝰ cretica eiusq; potio vāda ē escis: aut coturrꝫ admixta. Radix eiꝰ ꝛ lachrymū tätā hz caliditatē vt nullā habeat cōparationē. ¶ Cū succus eiꝰ capiti supunctꝰ alopicias emēdat. ꝛ radix eiꝰ viridis infricata idem ꝓstat. liuores etiam detergit.

A ¶ Succus eius addito libanotide ac cera eq̄li ponderе oīa predicta pōt facere. In quolibet autem loco positꝰ nō debet amplius esse q̄z duabꝰ horis. Sed ante et post loca fouenda sunt aquis calidis lentigines mundat. lepras limpidat. pustulas purgat maxie mixto sulphure veteris lateris aut pulmonis dolores curat Arteticos ꝛ podagricos maxie iuuat. Nudis locis impositus ea vestit. hz fomēto id facit. humores etiam de pfundo violenter extrahit. sic q; dyasoreum facit

Capitulum cccclxvj.

TAmariscus domesticꝰ. Plinius. li. xvi. Tamarix ē arbor crassissima bñs folia nūq; decidētia. ¶ Idē li. xxiiij. Tamarice arbitrāt q̄dā esse myrice. ¶ Aui. In tamarisco est stipticitas ꝛ apertio ꝛ mūdificatio absq; vehemēti exsiccatione. Et eiꝰ aqua ē absterssiua ꝛ desiccatiua. cuius absterssio plus ē eiꝰ exiccatione. et eius exsiccatio est cū stipticitate. hz fructus eius vehemētioris est stipticitatis. In tamarisco quidē est subtilitas pauca. ꝛ quandoq; administratur loco eius viridis galle

Operationes

¶ Auicen. Eius decoctio emendat ad pediculos: ꝛ interficit eos. Et eiꝰ folijs fit emplastꝝ sup aſpata fluxa. Et iusq; fumus variolas explicat ꝛ vlcera būida. q; ex eo tritū ē. ꝛ eiꝰ cinis spargit sup adustionē ignis. Fructus eiꝰ ꝛ cinis vlcera difficilia exsiccāt: ꝛ carnē additā corrodūt A

¶ Decoctio foliorꝫ eiꝰ cū vino ꝓfert dolori dētiū. ore ex eo colluto; ꝓhibentq; corrosionē corꝓꝛis fructibꝰ. Iterū eius fructus stat loco galle et licq; in egritudinibus oculi B

¶ Confert itez antiq̄ sputo tamariscꝰ. ꝛ ꝓꝛie fructus eius. Rami eius in aceto dissoluti conferunt splenі. emplastro ex eis facto. ad splenez q̄z bibitū vinū i q̄ decocta sūt folia eiꝰ ac ꝗgulta. ¶ Et ex eius ligno faciūt sibi splenetici vasa. Denicq; cōfert solutioni antique ꝛ ad fluxuz matricis. sedetur q; in eius decoctione. Bibitur q; fructus eiꝰ qui etiam confert morsui rutele. Platearius. Tamariscus ca. est et sic. C

¶ Vinū decoctiōis eius valet ad opilationem splenis ꝛ epatis: stranguriā et dissinteriā. Est eñ diureticuz. Puluis eius in cibis positus ad eandē valet. Frequens eius bibitio in vase tali valet ad idē. Cortex maioris est efficacie D

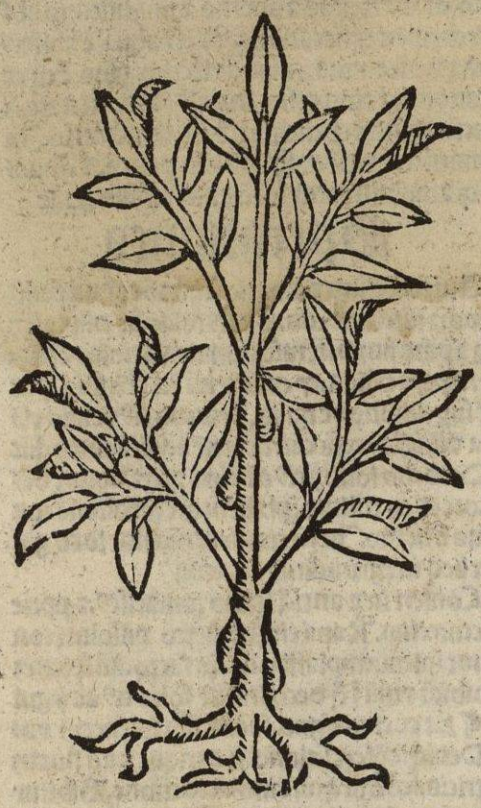
¶ Padecta. li. lxxix. Athel vel tharmezit Ara. Bre. nadahar. Latie ꝓ tamariscꝰ domestica E

¶ Sera. li. ag. c. Athel. i. tamariscus domestica. ꝛ est arbor multū lōga vsq; ad celū dura recti linea. folia eiꝰ lōga subtilia stricta. ꝛ nō hz spinas. ꝛ ex ligno eiꝰ fiūt parapsides ꝛ incisoria et vasa alia. ꝛ ipa ē magna athel. ꝛ grece vocat nadabar. Et oēs arbores ex q̄bꝰ fiunt vasa huiusmodi noiant nacha: sz ē athel aliq̄ntulū arbor rubea quasi coloris scorpionis. F

¶ Et idē auc. Dyas. Athel ē silis tamarisco et est in babilonia. ꝛ a q̄ infusiōis eius ponit i sief. que administrātur habētibꝰ debilitatem visus G

¶ Et idē auc. Hal. Athel ē spēs tamarisci. et ē arbor q̄ magis vēto agitat q̄z arbor tamarisci In sapore eiꝰ ē stipticitas ꝛ nō habet florez: et hz fructū rotundū sicut cicer: habētez colorē cinericiū ad glaucedinē tendentē: intra q̄ sunt grana pauca inuicē cōglobata et ūcta. que nominantur grana dulcia. Colligunt in mense Februarij. ē calida et sicca in primo gradu. Virtu H

tes illius inuenies in ca. proximo sequenti

Capitulum cccl̄xvij

TAmariscus agrestis. Pandecta. c.cxx. Lasa arabice. Bre. mirica vel bruca vel mirthi. Latine vero tamariscus. Ubi sciendū q̄ tamariscus quedam est masculus. et est Athel. de quo in precedenti capitulo dictū est. ꝛ vocatur similiter tamariscus domestica. ꝛ quedam est femina. ꝛ est illa arbor quam cōmuniter nos vocamus tamariscus. ꝛ illa vocatur similiter tamariscus agrestis. ¶ Sera. lib. ag. ca. de casa. Casa. i. tamariscus agrestis. ꝛ ē arbor erecta que nascit in aquis. ꝛ habz fructuz qui assimilat floribz. ꝛ est similis i fluxibilitate sua vsnee. ꝛ illa species vocat ab aliquibz bruca Est in babilonia ꝛ in seni. Alia tamariscus q̄ ē domestica que nominat termezit. siue athel. et assimilatur agresti in oīnibz preter hoc in fructibus in longitudine. quia fructus eius est rotūdus similis gallis dentatis ꝛ est stipticus: ꝛ ponitur loco gallarū in medicinis. Et sciendū q̄ est arbor quā ipse nominat in precedenti capitulo. de qua dicit q̄ est arbor magna vsq; ad celū: que vocat athel ꝛc. ¶ Halic. vñ. sim. far. ca. de tamarisco agresti. In sapore eius ē stipticitas. et est virtus eius q̄ incidit ꝛ abstergit. sed foliorum eius et radicis ꝛ ramorum subtilitas est plus subtilitatione fructus eius.

Operationes

¶ Sera. auct. Dyas. Radix tamarisci ponit pro gallis in medicinis oculorum ꝛ oris. ꝛ est conueniēs sputo sanguinis. ꝛ potatur in fluxu antiquo. et confert veteribus. ꝛ illis quos momordit rutela. A

¶ Et q̄n fit emplastrū cuz ea diminuit apostemata flegmatica. et cortex eius opat sicut fructus eius nec plus nec minus. ꝛ folia eius cocta cuz aqua ꝛ bibita ipa aqua extenuat splenem B

¶ Et quādo fit cū ea collutio oris confert doloribz dentiū. ꝛ ē cōueniēs mulieribz hātibz fluxum humiditatū q̄n fit sessio in decoctiōe eius ꝛ p̄dicitur decoctio eius sup illos in quibz generātur pediculi ꝛ lendines. ꝛ iuuat multū. Linis ligni tamarisci quādo supponitur confert habentibus humiditates matricis. C

¶ Et idē auct. Melsarugie. Linis eius desiccat oia vlcera. ꝛ p̄cipue illa q̄ fiūt ab adustiōe ignis. ꝛ p̄fert apostematibz frigidis q̄n fumigat cū eo D

¶ Et dixit mihi homo fidelis q̄ fuit quedā mulier sup quā apparuit lepra. ꝛ datū fuit ei de decoctione radicis tamarisci cū passulis sepe: et curata est. Et nos quidem experti fuimus in muliere alia. ꝛ curata est. ꝛ Bsuit: q̄ egritudo eius prima fuit apostema in splene. ꝛ ppter opilationem eius: que quidem fuit causa nō attrahendi melancoliam. ꝛ nō mundificandi vel clarificandi sanguinem. ꝛ fuit causa apparitionis lepre sup eam. Quando ergo resolutū fuit apostema et opilatio ppter operationē istius medicine in eo q̄ fuit de natura sua incidere ꝛ abstergere. reuerse sunt ad earum sanitatem E

¶ Et idem auc. Bal. in li. suo ad Glauconē q̄n scripsit ei signa apostematis duri in splene: q̄ melior medicina eius est cortex radicis cappa-ris et scolopendrie ꝛ cortex tamarisci. ꝛ summitates eius si coquantur in aceto F

¶ Hal. vñ. sūm. far. Q̄n cortex tamarisci coquit cū vino cōfert splenī duro. ꝛ expellit dolorē dētium. ꝛ in fructu eius et in cortice ē stipticitas nō pauca quouis q̄ virtus eius est ppinqua virtuti gallarū viridiū. nisi quia in gallis vilis viridibus manifestatur stipticitas solum. G

¶ Complexio fructus eius tamarisci est complexio inequalis. ꝛ possumus ei vti pro gallis. et cinis tamarisci quādo comburitur habz virtutem desiccativam desiccatione forti. ꝛ est in eo abstersio ꝛ incisio. H

¶ Et idem in eodem li. ca. de mirica. Mirica ꝛ tamariscus abstersiue ꝛ incisiue ē virtutis absq; q̄ siccet manifeste I

K ¶ Plinius ca. de tamariſco. Tamariſcus domeſtica habet virtutē eandē ſicut ſilueſtris niſi q; ē magis ſtiptica z min9 incisiua z abſterſiua.

Capitulum.cccclxviij

TAmarindi. Pandecta ca. dclxvij. Tamarindi arabice z latine. Grece oxifonitia. Sera. li. ag. c. de tamarindo Naſcitur multum ex eis in ceſaria et in terris bamen et folia eius ſunt ſicut folia ſalicis. z defertur ex terris Indie. Et eſt fructus coloris rubei. z hz medullā plurimam plus q; xilocaracta. crocei coloris ad nigredinē tendēs. et habet melleitatē. z eſt illud quod ex fructu adminiſtrat poſtq; egrediūtur grana eius. Et meliores tamarindi ſunt noui: recētes: nō aridi. ſaporis acerrimi Et virtus eoz eſt fri. z ſic. in tertio gradu

Operationes

A ¶ Virtus ei9 ē q; laxat colerā et repmit acuitatē eius. z abſcindit vomitū. z aufert puritū. z doſ aq; eoz poſtq; decoquūtur ē. lb. f. z aufert ſitim

B ¶ Et idem auct. Deſuay. Eſt fri. in. ij. mollit ventrē. z eſt ſicut pruna. niſi quia eſt ſubtilioz z minoris humiditatis.

E ¶ Paulus capitulo de Tamarindo. eſt frigida et ſicca in ſecundo gradu.

D ¶ Aui. de viribz cordis dicit: q; cōfortat coz.

A

B

Capitulum.ccclxix

TApſus barbatus ſiue Tapſus barbaſſus latine. gre. flōmos. arabice buſuri. Dyaſ. c. flōmos. Flōmos. i. tapſus barbaſſus. duo ſunt eius genera. maſcul9 z femia Una eſt alba ſcz maſcul9. alia ē nigra ſcz femia Maſcul9 aūt folia hz oblōga z angusta. z baſtam tenuē z ſemē tenue. Femina vero hz folia cauliculo ſilia: ſz aſperiora z latiora z baſtā lōgam cubito vno albā z aſperā. flores viridēs z albos. z ſemē nigrū. Radix eſt illi dura pollicz groſſitudinē habēs: naſcitur in cāpis. Eſt alia flōmos agreſtis ꝙ gas hñs lōgas in ſe z arboroſas. z folia ſalue ſilia circa ꝙ gas ſuas. flores ſuos habet auroſos aut mellinos ſicut praſſiū ſed folia ſunt illi aſpera circa terrā z obrotūda Et alterū genus flōmos q; lignitus dr: aut trifallis. folia habēs tria aut quattuor aut plura. pinguia et aſpera et groſſa. quibus multi in lucernis vtūtur. ¶ Balie. viij. ſim. far. ca. flōmos Flōmos. i. barbaſſus. quedaz eſt folijs alba q; dā vo nigra. Et alia alba q; dē eſt maſcul9: cuius folia ſunt ſtrictioza. Alia vero femina cui9 folia ſunt maioza. Et vltra has eſt alia flōmos agria. i. barbaſſus ſilueſtris nūcupata auriferz eſt floribz radix pōtica cuius guſtu. ¶ Plin. ca. flōmon. q; latini barbaſſum vocāt: fri. z ſic. cō plexōis ē. q; altera ē maſcul9 albidioribz folijs atq; angustioribus. altera femia folia latioribz

arcę nigris. Est aliud genꝰ qđ latini herbā lucernalē vocāt: ab eo qꝺ ex ea lucē faciūt. vñ z lucibros eam vocat: eo qꝺ lucē ꝓbeat vmbris.

Operationes

A ¶ Dyaſ. Radices oīs gñis sunt ſtiptice fluxuz vētris vnīno dꝰ ipaz. datꝰ cū vino ſtringit. elixatura eaz bibita cōquassatiōes z dolores laterū tollit. tussim mitigat. ¶ Dolorē dentium
B gargarisino adhibita ꝓpescit. flōmos ꝓo q̄ florēbz auroſaz capillos inficit. Folia eiꝰ cocta i aq̄ z vt catha plasma ipoſita duricies z tumores oculoz ſolnūt. maligna vulnera melle z vino addito ad sanitatem ꝓducūt. ¶ Aceto ꝓo mixto
C vulneribꝰ recētibꝰ singlare ꝓſidiū ē. pūctū ſcorpionis mitigat. Agreſtis flōmos folia cōbusti oni opitulāt. Folia eiꝰ q̄ ōz feia cū caricis cōpoſita memoratis cancris putredinē nō admittit
D ¶ Galie. Radix eiꝰ fluxibiles paſſiones iuuat. Gargariſan aūt eā in oze quidā ad dentiuz dolorē. folia ꝓo dyaforetice ſūt ꝓtutis. flores eiꝰ capillos purificāt. omnīū effi ſo. ſiccatiue z moderate abſterſiue ſunt ꝓtuz. ¶ Pli. Fomētatō facta ex vino decoctōis eiꝰ valz ꝺ emorroidas
E ¶ Ad idem valet ſi anus ex eo tergatur poſt aſſellationem. ¶ Valet etiā ad tenaſmonē eucatilina ex aqua decocta. z cōtra fluxum ventris

Capitulum.cccclxx

Terentabin. Pandecta. dclxxviij. Tereniabin. Tereniabin q̄dā dicūt. qꝺ ē māna. Ez falso ipmo est vt mel albū bñs saporē manne.

Operationes

A ¶ Sera. li. ag. c. tereniabin: Tereniabin. i. mel roſaz. vñ ē ros cadēs de celo. z assimilat melli granuloso z aggregato groſſis graniculis. z ē nomīa tū mel roris. z plurimū cadit sup arboB res q̄ sunt in terra cozaſceni z in oziēte q̄ arbores bñt folia z ſpinas virides z flores rubeos. z nō faciūt fructū. z cadit in ea ſtella sup ſūmitates palmaz. ¶ Et ꝓtus eius ē equalis molliſi
B catiua vētris: z ē humectatiua pectoris. z cōuenit calidis naturaliter. z ꝓpie q̄n ſoluit in aqua Juubaz z prunoz. ¶ Et est ex eo melius albū
C et nouū. z doſis eius ab aureis decē vſq̄ ad viginti aureos. ¶ Et idem auc. Habix. Sedat
D inflationē febriū calidarū. z aufert ſitim. z mollit vētrē mollificatione mediocri. z educit coleꝛā cū facilitate. Et melius ex eo est albū nouum.

Capitulum cccclxxj.

Terbentina. Pan. c. cix. Botin arabice Bre. terebitū vl' albotin. Iatie ꝓo arboꝛ gm viridꝫ. z ē arboꝛ vñ emanat t'bētina

Sera.li.ag.c.botin. Botin ē duaꝝ speciꝝ.domestica ꝛ siluestris. Domestica. s. arbor terbēti na ē botin fm veritatē vel terebintū.ꝛ ē capin9 cui9 lacrimus ē terebintina.ꝛ ab ea ortk pix ꝛ ra sa.ꝛ fructꝰ ei9 ē granū viride.ꝛ siluestris est len tisc9 arbor i mōtib9 nascēs. Et dixit mihi quidā arabs. Lētisci arbor ē sicut arbor glandiū mag narū: nisi qꝛ ē pulcrior sūmitate. scz qꝛ sūmitates ei9 sunt ad rubedinē declines.ꝛ sunt folia lenia et fructū facit in racemis sicut botr9 magnitu dinis granoꝝ granatoꝝ siluestriū. et qñ matu rant fructꝰ tūc sunt rubei.ꝛ folia ei9 silr rubes cūt ꝛ qñ fructꝰ pfecte maturāt sūt vt plurimū ni gri. Sciēdū qꝫ ista arbor lētisci ē arbor q̄ grece vocat scin9.c9 gāmi ē mastix. sicut apparet in lra mastix. folia ei9 sūt sicut folia sorbi.ꝛ odor eius ē odor stinci. Hā stinc9 vocat plāta quā nos re gnicole vocam9 lētiscū: incōgruē tñ. ex c9fructu extrahit oleū de stinco. Scz scin9 ē vere lētisc9 ꝛ ē botin siluestris Hal.viij.sim.far.c. de lētisco Echin9. i. lētisc9. fruteꝝ hic ex aqsa suba remissi calida ꝓpter ꝛ terrestri fri. non multa cōpositā propterea etiaz stiptica t moderate. siccat ergo in .ij. gradu iam completo vel .iij. incipiente. ꝛc. Dyas. c. terebinti scz domestici. folia semen et corium stiptica sunt simili diligentia colligun tur sicut scinus. Semen eius cacostomacuz ē Est enim calidum ꝛ diureticum.

Operationes

¶ Dyas. Terebintū domesticū vētrē stimulat. Uino mixto morsib9 occurrit. eius resina eligē da ē alba ꝛ limpida vitreū hñs colorē ꝛ odorē terebinti retinens. vtilior est omnibus resinis. secunda post istam resinā vtilis ē resina scini.

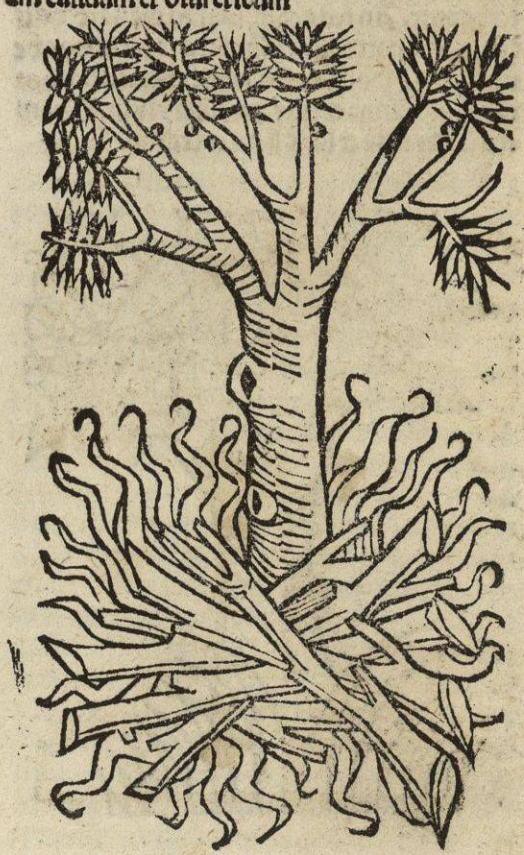
¶ Tussi ꝛ ptisicꝰ medicat more electuarij melle addito toracis vicia cōpescit. ventrē mollit eru gine cāpane ꝛ ere vsto. ꝛ calcāto vel nitro adiūcto lepras corpis purgat. Pus auriū melle et oleo mixto detergit. pruriginē nature non ad mittit. ¶ Profūdas plagas ꝛ vulnera replet. ꝛ purgat malaxātib9 medicaminib9 necārie mis cet. Dolorē lateris phibet resina molli. i. pituita ꝛ colofonia q̄ ex loco nomen accepit. hec vt electuariū data tussi medent. oēs resine nō sunt vni9 coloris. Hā aut albe sunt. aut mellinū ha bēt colorē. sit em̄ resina liq̄da de cipresso. duriores vero resine sunt strobilina. pescilina. pituina. et elatina. ¶ Eligēda ē q̄ fuerit odorata vl limpida et nō liq̄da valde: sz vt cera sit. et non valde fragilis. Melior est omnib9 pituina et elatina. quia odorate sunt et thuris habēt odorem. pescilina vero ꝛ strobilina ꝛ cypressina a nimiam in se habent virtutē. Hā scinina est silis terbētine. et id operatur vt terbentina.

¶ Jn̄. Terebintus est arbor generans resinaz omniū resinaꝝ ꝓstātiorē. ¶ Ambro. Si terebinti fructꝰ aq̄ misceat olei more facile transfūditur. ¶ Glosa sup primū Regī. cviij. Terebintus ē arbor de q̄ resina lacrime ꝓstātissime manat. vñ medicialis ēdustria dissoluta cōglutinat. ¶ Glo. eccl. Terebintꝰ ē arbor breuis ꝛ fructuosa. nascit in syria crassissima ē plenior q̄ illa q̄ de cortice erumpit. Dui9 arboris masculę sine fructu sunt. Femiaꝝ duo sunt gña. Alteri9 fructus rubet lētis magnitudīe. alteri9 pallet. nec faba grandior. odore iocūdior. tactu resinosus.

¶ Plī. li. cij. Jn cocco insula nasci creditur terebinti. florē imbrib9 decussū terre halitu animāte. ¶ Jdē li. xiij. Syria terebintū hz. ꝛ ex his masculā sine fructu ē. sz in macedonia breuis ē arbor hecatz fructicosa. i damasco sirie magē.

¶ Jdē li. xiiij. Terebinti bacce aut lignū recēs in musto decoquūt. siccaz vinū efficitur. ¶ Jdē li. xvij. Resinā terebintinā (vt fiat pix spissa) in feruenti sartagine ponūt: ꝛ hāc ceteris ꝓferunt vt fiat pix in syria terebinto cortices detrahūt.

¶ Idem li. xviij. Terebinti folia ꝛ radix collectionibus imponūtur. decoctū coz stomachum firmat. Semē in capitis dolore bibit in vino. ꝛ cōtra difficultatē vrine ventrē leuiter emollit. vētrē excitat. Terebinti folia semen ꝛ coriū stiptica sunt. Semen eius cacostomachuz. ē Est em̄ calidum et diureticum

Capitulum.cccclxxiij

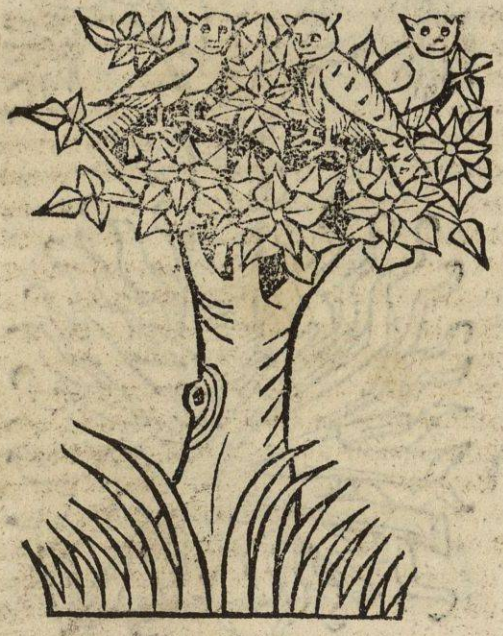
Teda. Actor. Teda est arbor picea flãmis ac luminibus apta. Ob quaz causam vt estimo transumpto nomine lãpades siue faces dicuntur tede.

Operationes

A ¶ Plinius libro xvi. Sextum genus arborum piceum gignentium est teda proprie dicta. abundantior succo q̃ reliqua. partior liquidiorq; q̃ picea flammis ac luminibus etiam sacrorum grata. Banc mares dumtaxat ferunt. et eam quam stacten greci vocant odoris grauissimi.

B ¶ Laricis morbus est vt teda fiat. hec autem scilicet teda (sicut et alia genera que piceum ferunt) accensa fuligine in modica repente carbonem cum eruptionis crepitu expuunt. iaculantur longe. excepta larice. que nec ardet nec facit carbones. nec alio modo vt ignis consumitur q̃ lapides.

¶ Pix liquida in europa e teda coquitur muniendis naualibus: multosq; alios ad vsus lignum eius concisum (furnis vndiq; igni et tracto circumdato) ferro vt in primis sudor califluat aq̃ modo. hoc in syria cedrum vocatur. eaq; in egipto corpora hominum defunctorum perfusa seruantur. In teda cum humor manare desinit ex alia parte cortex similiter aperitur. ac deinde alia. Postea vero vt pix eliciatur. arbor tota succiditur: et eius medulla vritur. Montes amat teda et larix sicut et cedrus.

Capitulum.cccclxxiij

Tilia. Tiliam vocatã dicunt. eo q; vtilis est ad vsum telorum nitore z leuitate iaculandi. Est eñ id genus materie leuissime ad sculpturam vtilis.

Operationes

¶ Plinius li. xvi. In arbore tilia differũt mas et femina. Nam et mari materies dura ruffior atq; nodosa: sed odoratior. cortex q; crassior ac detractus inflexibilis. Hec fert semen nec florẽ vt femina que crassior arbor est materie candida precellẽsq;. A

¶ Est autez mirũ in hac arbore fructũ a nullo attingi animaliũ foliorũ eñ corticisq; dulcẽ esse succum. Inter corticẽ et lignũ tenues habet tunicas multiplici mẽbrana. e quibus euocãt tilie vincula. Tenuissimũ habet corium phillire coronaz lemnitis celebres antiquoz honore. B

Materies teredines nõ sentit procritate perquam modica: sed vtilis. Cortex est tilie in vsu magno sicut abieti z fago.

¶ Cancbrin etiaz gignitur in tilia. vicz pillula vim vrendi habẽs in medicina. de qua dictum est supra. Montes z valles diligit tilia sicut et abies et castanea. Mirũq; quod euenit tilie vlmo quoq; euenit. Circũaguntur eñ folia earũ post solsticium. nec alio argumento certius intelligitur sidus confectum. C

¶ Idem Plinius. Tilia est arbor nobilissima eademq; videtur et calidissima. Corticem tenuem habet. z paulo ante equinoctiũ vernale germinat sicut acer lentissima. Et ideo securis faciẽdis aptissima quarum plaga se protinus contrahit. Vulnusq; suum claudit. z ob id contumatius ferrum transmittit. in quo genere sunt tilia et sambucus ficus et salix et populus. D

¶ Idẽ in libro xvij. Tilia cerasus et vitis corticem mittunt. sed non vitalem corpori proximum. verum eum qui alio subnascente ei pellit et quibusdam vt platanis est cortex rimosus. Tilie vero renascitur paulominus q̃ totus. E

¶ Idem in li. xvij. Solsticium estiuale folia tilie vertit ad mille vius petende. et est conspicuus sideris signum. F

¶ Idez i li. xxiij. Tilia lepras sedat. Cortex potus in aqua frigida aluũ purgat. Imponitur et collectionibus lacrima et vulneribus ambustis. Humor in folliculis huius arboris nascẽs cutis nitorem inducit. faciemq; gratiorem prestat. Cauliculi foliorum primo vino decocti rumores sanant. Ex libro de naturis rerum codẽ modo habetur: licet sub aliis verbis. G

Capitulum.cccclxxiiij

Tritimall⁹ latine Arabice xencua. Serapio li.ag.ca.xencua.auc. Dyas. Xencua.id est titimallus. Et sunt eius septem species. Quaꝝ vna dicitur arabice baraſmas. Grece vero caritias vel comites vel cosmos. Et est masculus habēs virgas quaꝝ lōgitudo est plus vno brachio. In quarum colore est rubedo plena lacte albo acuto. ꝛ folia super virgas ipas: similia foliꝭ olive. nisi qꝛ sunt lōgiora ꝛ strictiora. ꝛ radix ei⁹ est grossa aspera ꝛ in summitatibꝰ illaꝝ virgarum sunt come similes iunco. ꝛ in summitatibus illarum coma rum sunt capitella similia capitellis illius speꝛcici. que dicitur nominalis. ꝛ in illis capitellis est semen. Virtus eius est laxatiua. ꝛ ista ē camelea. Et ē alia species q̄ noiatur arabice. ꝛ grece carsites: et est femina. ꝛ est similis plante que ōr dido medas. et habet folia similia foliꝭ mirti: nisi quia sunt maiora ꝛ strictiora ꝛ duriora. et sunt fetidi odoris. ꝛ habet acutas summitates sicut spinas. ꝛ habꝫ virgas egredientes ab vna radice lōgas circiter palmū vnum. ꝛ habet qō profert omni anno simile nuci. Et ista nux dicitur vomica. et mordicat linguam mordicatione fort. Et nascit loꝯ asperis. Virtꝰ autē istius est similis virtuti prime: nisi quia cōmouet et eius vomitum ꝛ prima. et ista est femina. et est ista species laureole. Et est species alia que dicitur arabice. ꝛ grece paralios. ꝛ eius expositio ppria maxime est illud quod nomināt homines migatb et cansomias: nascitur in maritimis locis. ꝛ habet ramos quinq; aut sex aut septem ex vna radice. quorum longitudo est circa palmuꝫ vnum rectos: quorum color tendit ad rubedinem exeuntem ab vna radice. In quibus sunt folia parua ꝛ stricta ꝛ oblonga. similia foliꝭ lini. in summitate ramorum sunt capitella amigdalata rotūda. in quibꝰ est semē orobo similе coloris varij. et sunt ibi flores quoꝝ color est albꝰ. ꝛ est tota planta lacte plena. ꝛ ista vocat lactie equala. Est spēs alia q̄ arabice vocat elyostropos. grece elyoscopus habet folia similia portulace. nisi quia sunt subtiliora ꝛ rotūdiora. et q̄tuoꝝ habꝫ ramulos aut quinq; egredientes ab vna radice. longitudo quoꝝ est circiter palmū vnū. subtiles ꝛ rotūdos rubeos et plenos multo lacte. ꝛ habet in summitatibꝰ ramoꝝ coronā similē corone aneti: in qua est flos et semen est ei circa folia. qui ad cursum solis cōuertitur cum eius reuolutione. Et propterea dicitur elyostropos: et eius expositio est aspiciēs solem. Nascitur in ciuitatibus plurimum et in cauernis iuxta muros. ꝛ iste cōmuniter vocat a latinis titimallus paruus. Unde dicitur titimallus a tima qō est sol. et mallos qō ē coma. qꝛ titimallus vertit suas comas ad solem. Et ē alia spēs que dicit ciparissias. habet virgas fere vnius palme longas aut plus quarum color ē rubeus. in quibus oriuntur folia similia foliꝭ pini. que dicitur calicaris. nisi qꝛ sunt molliora et subtiliora ꝛ minora. Et vniuersaliter sunt similia eis in principio sui ortꝰ. et pterea sic nominat hec plāta: et est plena lacte. Nascit in locis lapidosis et siccis. Virtꝰ eiꝰ est silis virtuti aliarū. Est alia spēs: et ē illa q̄ nascitur intra lapides et ōr dendrodes. habet multos ramos. et color ramoꝝ est rubeus: et super summitates ramorum sunt folia mirti similia. subtiliora et longiora parum. et habet semen simile semini illius speciei que dicitur caricias: et modꝰ operationis et virtutis eius et forma repositionis eius est sicut dictarum specierum. Est alia species que dicitur planta silos. que habet folia similia foliꝭ plante: que dicitur flē mos. et radix eius et flos eius et lac eius laxat aquosuz humorem. ꝛ quando teritur et pōcitur in flumine vel stagno occidit pisces. Et etiā species supradicte totū lacticinioꝝ quas supra diximꝰ faciūt hec. Est alia species lacticinij q̄ dicit pithias silis speciei q̄ ōr cyparissias que potest reponi cum

supradictis septē speciebus titimalli. ꝛpter ꝙ posuerūt illā inter species titimalli. habet virgas longitudine vniꝰ brachij similes virgis lē risci. nisi quia sunt lōgiores. ꝛ plene nodis. ꝛ foliā bz stricta ꝛ acuta in summitate similia foliis pini. ꝛ propter hoc sic nominatur. ꝛ habz flores magnos ad longitudinem tendentes. quorū color est purpureus. et habet semen depressum simile lenti. ꝛ habet radicem magnam albam ꝛ grossam in qua est multum lac.

Operationes

A ¶ Galie. viij. sim. far. ca. de Titimallo ſm translationem arabicam. Virtus omnium illorum lacticiniorū est ca. et sic in quarto gradu. Virtus titimalli est laxatiua. ꝛ laxat flegma et colera. et prouocat vomitum.

B ¶ Galienus eodem libro ꝛ eodem capitulo ſm translationem grecam. Omnes quidē habēt acrem ꝛ calidam virtutem predominantē. Inuenitur autem amaritudo in eis fortissima. ergo omnium est opos et frondes.

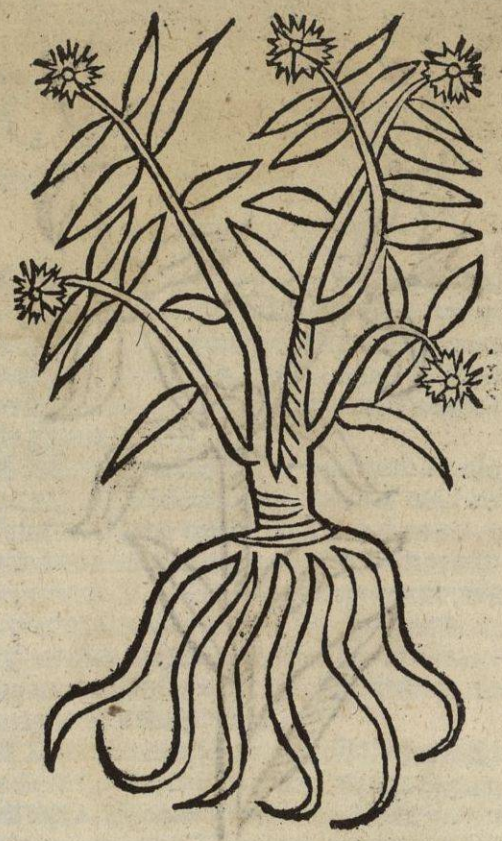
C ¶ Participat vero et radix predictis virtutibꝰ sed non equaliter. Ipsa autem cocta cum aceto dentium dolores ꝛ maxime quicunqꝫ corrosis ipsis fiunt curat. Opos vero fortiores habet virtutes ad foramen dentium. ꝛ alias ptes corporis mor. vlcerat extrinsecus emplastrata est enim et quarto gradu calefacientium. que causticorum diximus esse.

D ¶ Ita autem et pilos aufert perunctos opos quia vero fortis est miscetur oleo. ꝛ si multotiens hoc fiat tandem radices pilorum perimat. et nudum eis fit corpus

E ¶ Secundum eandem autem virtutem acrocordines ꝛ formicas et prerigia ꝛ tylos tollit. Abstergit autem ꝛ empetigines ꝛ scabies. eo ꝙ abstersiua et adest virtus propter amaritudinem et sagedenica. et vlcera carbunculosa ꝛ cācrosa. quoniaꝫ calefacit fortiter et abstergit. Juuare nata est si quis in tempore et mensura conuertatur. Atuero et fistularum tylos eadem virtute curamus

F ¶ Hec omnia operantur omnes opi titimallorum ſm genus similiter. debilius vero folia et fructus operari nati sunt. quibꝰ ad pisces quiescentes aquis vti assueuerunt. Citissime enim ab eis inebriati et semimortui facti ad superficiem seruntur a que

G ¶ Cum autē sunt septem species titimalli fortior est qui caricias nominatur. quem ꝛ masculinum quidam nominant. ꝛ qui in lapidibꝰ nascitur. qui dicitur dēdrodes. psequēter autem qui barbasio assimulatur ꝛ cyparissias. deinde autem chyostropbop. ꝛ cetera.

Capitulum cccclxxv.

Thimus. ¶ Jsi. Thimus ꝺr eo ꝙ odorē refert flos eius. ¶ Dyas. Thimꝰ est herba omnibꝰ nota. frutex est habens folia angusta: pusilla et oblonga. ꝛ in summo capitella in specie formicarum in se implicata. Est enim hec humilis ac ramosa cum duris ramulis et lignosis. cui flos est purpureus. Et nascitur in locis saxosis ꝛ asperis.

Operationes

A ¶ Plinius li. xxi. Thimū oportet in flore colligi, et in vmbra siccari. Duo sunt autem eius genera candidū radice lignosa nascens in collibꝰ quod preferūt. Alterum vero nigrius floriscꝫ nigri. vtraꝫ multum estimant ꝛ in cibo ꝛ in medicamentis oculoꝝ claritati conferre.

B ¶ Dyas. Vires bz acres ꝛ calefactorias panlulum stringentes ꝛpter quod omnibꝰ stomachi cboracisꝫ vicijs aptissimū est medicamen. Bibita ꝓ cū sale ꝛ aceto flegma depōit ꝙ vētrem. Elixatura eius addito melle medetur ortonoycis ꝛ asmaticis. lumbricos excludit. menstruis imperat. secundinas deponit. aborsum facit.

C ¶ Cathaplasmata tumores recētes spargit. sāguinē coagulatū dissipat. clauosqꝫ corpꝰ tollit

addito polline z macerato cū vino sciaticis ē salutaris feruens superposita. Oculorūq; caliginem detergit commesta.

D E ¶ Condituris omnibus necessarie admiscetur

¶ Conitā. in li. graduū. Thimū est in. iij: gradu cali. z sic. Cū sale et acero grossiz flegma purgat. z viscoso flegmati pectoris succurrit. lumbricos expellit. mēstrua deducit. acuitatem flegmonis de pectore excludit. z opilationem interiorum aperit.

5 ¶ Auicen. ca. ij. Medicine thimi semen fortis est caliditatis. Prouocat z extrahit embriones mortuū. et solutione sanguinē educit: et humorem colericum. extrahit q; vermes.

B ¶ Palladius. Thimum in septembri mense vltimo conuenit serere. sed melius plantis nascit q̄ iis possit et semine. Agrum diligit apricum macrum maritimum.

Capitulum. cccclxxvij.

THrifoliū. ¶ Isi. Trifolion. a grecis trifilū vocat ē eo q; sit folijs trinis p singulas annotatiões. ¶ Plinius. xxi. Folio coronat z trifoliū. Cuius gña tria sunt. Euphantes greci vocant. alij aspalcion. z maiori folio quo vtuntur coronarij. Alterū acuto oritriphilon. Tertiū ex oibus minutissimū: et inter hec neruosi q̄busdā cauliculi. vt maratrohitpomaratro myopbano: vtunt z ferulis z columbis: z edere floze purpureo Et est in alio genere earū siluestribus rosis similis. z in his tñ color delectat odor autē abest. ¶ Dyas. Trifolij genera sunt quattuor. scz odoratum. acutum. partemon. et lepozinū. ¶ Pandecta. capi. cccxxix. Bandachuca vel chua. vel cufarabice. grece lochos vel zbarat vel lotus Latine vero trifolium: vel quedam species trifolij. De qua dicit Dyas. ca. de trifolio: et habz odorē aspalti. ¶ Sera. li. ag. ca. Bandachuca. nominat eum Dyas. lochos id est trifolium. Et est duarū specierū. scz domestica z siluestris. Siluestris quidē habz stipitē longitudinis duorum cubitoz vel brachiorum et plus parum. z nascuntur ab ea ramuli multi z quodlibz habet folium in extremo. qō assimilatur bandachuche qui oritur in paludibus. et vicitur trifolium. z habet semen simile fenugreco nisi quod est minus satis. Sed sciendū q; illa vocatur a quibusdam berba flaura vel berba matura. Sz Dyasc. vocat ipm trifolium. maius domestica que nascit in ortis. z est quedaz alia que nascit super aquas. z maxime in Babilonia. quando fluuius irrigat terram. z est berba habens crus simile crun fabarum. z est semen album. z dicunt q; extendit q̄n oritur sol. z apparet super aquam. z q̄n occidit restringit se z submergitur in aqua. z capita eius similantur capitibz papauerū magnoz. z in capitibz est semen simile geguers z scariole: z exiccant ipm in Babilonia. et faciūt inde panem. Et habet radicem similem citonio que comeditur cocta et cruda. z sapoz decocte assimilat sapori vitelli ouorū. z vocat hauda z beuche. Et Auicen. in ij. dicit q; de eis seminibus fit pauis.

Operationes

¶ Sera. auc. Albugerig. Andachucha siluestris cōuenit stomacho frigido z grosse vento sitati: z aqua eius abstringit ventrez: z valet colice passioni si ponatur sup morsum scorpiōis sedat dolorem ex eo. A

¶ Et si ponitur sup mēbruz in quo est mordicatio animaliuz nō inducit dolorē: et semen eius ē fortius folio. Et est bona dolori testiculoruz z principio hidropisis: z dolori matricis B

¶ Dyas. Trifolij maij vel lothos fructis diuretice z acerrime ē. semen eius z folia cum aqua bibita pleureticis z dissurrijs z epilēticis z hydropicis in initio singulare presidiuz est C

¶ Stericis causis opitulatur Menstruis imperat. oīa predicta seminis ipius. z. iij. et foliorum. z. v. curant Folia ipius cuz oximelle accepta morsibus venenatis occurrunt D

¶ Fe. vt oz tertianis tria folia aut tria grana seminis eius cuz vino bibita medicantur E

Capitulum. cccclxxvij

TRibulus. Dyas. Tribuli genera sunt duo siccus z humidus. Siccꝰ hz folia andragine silia: sz teneriora. hastas lōgas teneras z porrectas in qbꝫ sunt spine. Nascitur ãt i locis desertis. Humidꝰ ẏo nascit in fluminibꝫ cuiꝰ coma sup aquã extẽdit z folia supernatãt. hastã hz in summo grossaz. ad radicẽ vero tenuẽ. habẽtez i se tenuas spinas sicut spica. Semẽ duz ẽ ambobꝫ. virtus ẽ illi frigida et stiptica et desiccatiua. Auicẽ. Hasceck. i. tribuli ſm Dyas. due sunt spẽs que fri. et sicca sunt. Alij vero dixerũt qꝫ ẽ calidꝰ z siccꝰ in primo. et ẽ magz sile hasceck terre nostre. Siluestris qdẽ plurime terreitatz ẽ. domesticꝰ ãt plurime aqueitatis. Hal. viij. sim. sar. c. de tribulo. Tribulꝰ ẽ ex humida suba moderate fri. z sic. non moderate existit. dñat aũt in terrestri qdẽ terreũ frigidũ z stipticũ vt ostẽdimus. in aquatili ẏo aqsitas. z ꝓterea vtraqz ad flegmonũ z omnino ad oẽs influxiões cõpetũt. terrestres vero tribuli subtiliũ partiũ existẽtes.

Operationes

A ¶ Hal. Fructꝰ eiꝰ frãgũt lapidẽ in renibꝫ.

B ¶ Dyas. Tribuli faciũt ad inflatiões z ad ea qꝫ supoccurrũt. Virtus est illis stiptica z desiccatiua leptomeris. Etiam oẽs tumores spargit.

C ¶ Fauciby z gingiuis impositi opitulant: melle addito naptas. i. oris putredines tollũt. sucꝰ eoz nobilibꝫ collirijs miscet. semẽ eoz calculos frãgit z excludit. Terreni vero semẽ. z. i. bibitũ z impositũ morsibꝫ venenatis occurrit. Data veneno cõtrariũ est vim eius vincendo.

D ¶ Elixatura eiꝰ sparsa pulices necat. in flumine tracie in strimonia palude. de herba eiꝰ equi berbank. semẽ eiꝰ qz dulce ẽ cui tomacũ est

E ¶ Serapi. Virtꝰ eiꝰ ẽ qꝫ ꝓhibet apostemata. ca. ne ꝓfirmẽt. Et Sera. qdẽ ꝓfert oibꝫ mẽbris ad qꝫ fluũt hũores. sz semẽ tribuli agrestis qñ bibũt frãgit lapidẽ renũ. z ambe eiꝰ spẽs ifrigidãt z stipticãt. z fit emplastrũ cũ eis apatibꝫ calidis. et miscet cũ melle: z curat alcolã z pustredinẽ que fiũt in ore: et dolorẽ gingiuaruz:

F ¶ Et exꝓmit succus ab eo: z admiltrat in oculꝫ z semẽ eiꝰ est humidũ cõuenit lapidi renũ et vesice. z qñ. z. ij. bibunt de ꝑma specie ipius. z fit emplastrum cum ea conuenit morsui tyri.

H ¶ Et qñ bibit cũ vino ꝓuẽit medicis mortiferꝫ

H ¶ Et qñ decoctio eiꝰ rorat sup loca vbi abundant pulices occidit eos. Ille vero qui nascit et dicitur sandarx in regione badacas datur ab incolis illius patrie animalibꝫ pro cibo duz est humida herba ipsius.

I ¶ Et ex semine eius faciunt panez. Nam ipm est dulce et nutrit. Et sic vtuntur eo loco panis tritici. Sandarx est bonus doloꝛi vesice et stranguirie. et augmentum magnum facit in spermate.

Capitulum.cccclxxviij.

TRibulosa. Exherbari. Tribulosa duo rū genez ē. Alia q̄ppe nascīt in ortulis. alia ē agrestij. cū maiorē efficatia: z hz folia portulace similia: sz maiora. Caules mitrit sec9 terras. in q̄b hz q̄sdā globulos duris spinis extantib9 angulatos in q̄b est semē inclusum. z habz virtutē stipticā atq; frigidā

Operationes.

A ¶ Hec trita z corpi apposita feruēs mulcet Trita q̄z cū melle omnes oris z faucium curat putredines. ¶ Eadē herba cū semine decocta pulices necat. si aq̄ ipa domus aspergatur.

B ¶ Huius semine theaces faciunt panes. z cum vino potio eiusdem seminis. contra veneni potionem est salutaris.

Capitulum.cccclxxix

TRiticū. ¶ Ysi. Triticū a tritura ordeo q̄ purgatissimū horreo recōdit. vel q̄ granū ei9 terit z cōmollit. Plura sunt ei9 genera. vt siligo. ordeū. far. de q̄b ordē s. Tremēse āt triticuz ideo ordq̄ satuz post tres mēses colligit. Nā vbi ꝓpter aquā aliamue causam maturatio obmissa est presidiuz ob hoc petitur

¶ Palladi9 li. x. Mense septēbri locis vliginosis. aut etilib9. vl' frigidis vel opacis. circa equinoctium triticum et ordeum seri oportet. dum sez serenitas constat vt ante hyemem conualescant radices. Idem in libro. ix. Mense ianuario triticum et far seri oportet diu quattuor foliorū ē. Idez in li. viij. In iunio mense postremo locis maritimis ac siccis et calidioribus tritici messis abscinditur. Idem in libro. viij. Mense Julio temperatis locis, tritici messis explēda est et more quo dictum est.

Operationes.

¶ Isaac. Triticū ē cib9 ad humani corpis nutrimētū ꝑcipu9 z naturaliter sile cōplexiōi eius A
Triticū ꝑm naturā sui substātialē in ꝑmo gradu est ca. z hu. z sic. in medio. Panis ex eo fact9 calidior est in scdo gradu: qz calor ei9 augmentat a calore ignis z coctione: sicut ordeū z faba cū in ꝓpria natura sicca sunt. si in aq̄ coquāt humiditatem assumunt. Granum tritici masticatum vel assatum apostemati qđ ex rabidi canis morsu contingit suppositū morsum fugat.

¶ Oleum autem de grano factum: ad empetigines z serpiginem auferendum valet. B

¶ Tritici recentis ac noui nutrimētū paruum existit: et crudū z flegmaticū. z inflatiuū. rugitū ac dolorē laterib9 cōmouet. z in putredinē cito cōuertitur. Assatū ad ignē magis nutrit. ventositatē min9 facit z stipticū ē. In aqua coctuz grauissimū ē et inflatiuū digestioni durū. z rugitum mouet. humores densissimos generat et viscosos. maxīe si granū ē farine multū habēs furfuris parū. Si tamē bñ digerit multū nutrit et mēbra ꝓfortat. tarde egerit: vnde dandū est eis qui magnis laboribus exercitantur L

¶ Granū factū et similia: sanguinē laudabilem faciūt et multū nutriūt. Si tñ vrant opilatiōes patis faciūt: duriciā splenis: lapides in renib9 vel in vesica. maxime si renes calidi inueniātur naturaliter vel accidentaliter. D

¶ Auicenna. Triticum mundificat faciem. et eius farina et amilum cū croco ē medicamē pani: Sauich tritici et ordei grauat. E

¶ Triticum crudum et etiam decoctū elixatuz nō mollitū neq; fractū. neq; coctū. ita vt si plus et fractū etiā similiter quādo comedit generat vermes. Triticū quoq; quidē tritū et pulueriz̄atū. sup morsuz rabiosi canis est iuuatiuū F

¶ Dyas. Triticū vtile ē z recēs ac rusum. i. auroſum. Et qđ siccatiuū vocat crudū masticatuz et impositū canis rabiosi morsuz curat. Farina eius addito succo iusquiami z cataplasmata. neruoq; reuma ꝓpescit. Oximelli mixti inflationez tollit. Lentigines emendat B

¶ Furfur eius cum aceto coctū lepras minuit. z impositū tumores oēs cōpescit. Cum ruta coctū tumores spargit. morsib9 venenatis medicatur. Tortionib9 calefaciēdo subuenit b

¶ Fermentū eius virtutem habet calidā Tumores plantarum spargit. Pustulas minutas corporis emendat. J

¶ Rasi in almansore. Triticū bñ coctū omnibus cibis plꝰ nutrit. z maxie si cū lacte coctū fuerit. Confert etiā natura calidis z macris. z his qui multū laborāt. vel ꝙ augmēto virium indigēt. Habētes vero dispositiones cōtrarias cito venas replet. et fe. et arteticū dolorez. et lapides in renibus: et apostemata adducit.

¶ Actor. Triticea ꝯz fit ceruisia. sicut ordeacea et auenacea. Uñ ceruisia iuxta ysidoꝝ ē acere id est a fruge vocata. quia potio est ex frumenti seminibus. vario modo confecta.

Capitulum. cccclxxx

TRipolion. Dyas. c. Tripolion fm trāslationez grecā. nascit in locis maritimis id ē in littoribus ipis. Folia hz apio similia et grossa. hastaz longā duabꝰ palmis: in capite diuisam: florezꝯ mutare ter in die. naz mane colorem albuz facit: z alijs horis eū mutat. media die purpureum. et sero fenicium.

Operationes

A ¶ Uirtus est illi calidissima. cuz vino bibita. z. ij. humores aquosas ventris deponit. vrinam

B prouocat. acceptis venenis occurrit.

¶ Plinius libro. xxi. Tripolion apud grecos herbam inclitam musey et hesyadꝰ laudibꝰ ad omnia predicantium vtilem superꝯ cetera ad famam quoꝯ dignitatis prorsus mirā si modo vt tradunt eius folia mane cādida: meridie purpurea: sole occidente aspiciuntur ferulea

¶ Duo sunt eius genera. Lampestre maius. et silueſtre minus. Folia canis hominis similia a radice palmo nunꝯ altiora

E

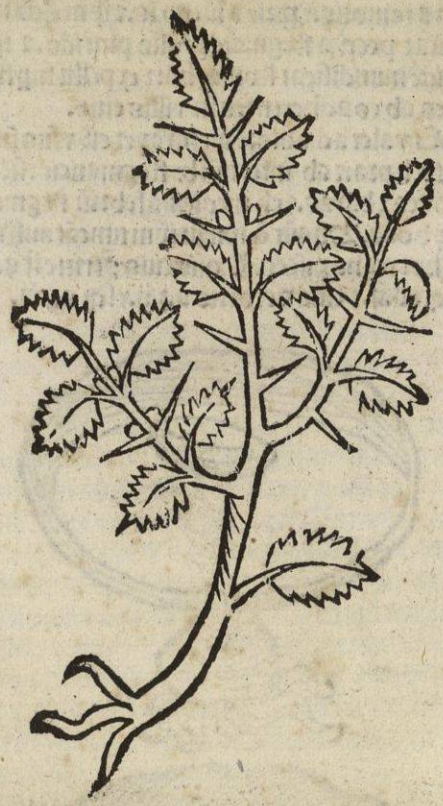

Capitulum. cccclxxxj

TOrmentilla: vel cataphilon. vel potentilla grece. Arabice buseke. Latine bistorta. Tormentilla est herba similis pētaphilon. nisi quia habet septem folia vndiqꝯ pilosa. et ideo vocatur eptaphilon. cuius radix ē rubea et tortuosa similis galange. sed non habet acumen. Flos eius auro sus. et ipsa iudicat frigi. et sic. in tertio gradu. Sed est notandum qꝯ est species tormentille habens. folia similia lappatio acuto. nisi quia color foliorum ex vno latere est celestis. et ex alio viridis. flos eius est rubeus. et radix rubea: que ab aliquibus vocatur bardana minor. et ab aliquibus lappa minor. Uirtus eius in omnibus sicut virtꝰ prime speciei: sed remissior

Operationes.

A ¶ Tormētilla hz virtutē ꝓsolidandi z ꝓfortādi
B ꝓceptū. Cōtra dissurriā dē puluis tormētille
cū succo plantaginis. ¶ Ad ꝓstringendū men
strua fiat fomētū ex aq̄ pluuiali decoctiōis pul
ueris eius. vel ex duabꝫ ptibꝫ eius z vna spice
fiat puluis q̄ aspergat supra ventrē. ipso prius
melle calido empla strato. z iuuat conceptum.
C ¶ Ad conceptū iuuandū fit empla strū ex pulue
re eius z alijs speciebꝫ aromaticis. Pulꝫis eiꝫ
D vulnera cōsolidat. ¶ Cōtra vomitū ex debilit
tate z furore colere puluis eius ꝓficiat cū albu
mine ouī. z coquat super tegulā. z det patienti.

Capitulum. cccl xxxiij.

TUrbit arabice. latine z grece catamiō
Ser. li. ag. ca. Turbit. au. Dyas. Tur
bit est plāta q̄ nascit in littore maris. in
locis scz q̄ mare cooperit q̄n crescit. q̄n ꝙ est
trāquillū nō tangit ea. nō enī nascit intra aquā
nec multū longe ab ea. z nisi q̄n mare turbat z
crescit nō tāgit ea. Habet folia sil'ia folijs plāte
q̄ vocat rasatis. nisi q̄ sunt grossiora eis. z hz sti
pitem duobꝫ palmis longū diuisū in sūmitate.
Et q̄dā dicūt q̄ flos eius mutat colorē suū ter
in die. q̄ in mane est albꝫ. z in meridie declinās
ad purpureū colorem. in vespis ꝙ sit rubeus.
Radix ꝙ eius est odorifera alba. que q̄n ma
sticat calefacit linguā. Et idē auctor. Bal. trāsla
tione albarich. Nascit in littoribus z arenis.
Et virtus eius est calida et sicca.

Operationes.

¶ Sera. Turbit laxat z mundificat ventrem. A
Et melius ex eo est illud quod cum euellitur. et
radix eius a terra auferetur cortex eius statim z
abijcitur grossum quod est intus.
¶ Et ex corticibꝫ eius melior ē ille q̄ est vt calamꝰ B
gūmosus z albꝫ. z volumꝰ ipm frāgere cito fran
git. z nō accipiat illū turbit qđ est tortuosum.
Turbit est calide z sicce cōplexionis in. iij. ḡdu.
¶ Et idē auct. Aben mesuy. Et melior est ille C
subtilis ligni. z ꝓprietas eius est laxare viscosi
flegma. vel ipm diminuit debilitatē stomachi
ꝓpter abominationē sui saporis. Rectificatio
eius est ꝓficere ipm cū oleo amigdalax dulciū.
Dosis eius a. ʒ. i. vsq̄ ad. ʒij. Et oportet q̄ adhi
beat solū. z ipsum quidē est bonū humoribꝫ scī
atice. Et educit eos z laxat humores grossos.
¶ Et idē auct. Habix. Melius ex eo est albū in D
colore suo. z qđ in figura est sicut calamus ar
gēteus. z pulpa calami est subtilis z cito frangit.
non existens grossum neq̄ graue. et q̄n teritur
est cōtritio eius facilis. z est albū q̄n est tritum.
¶ Illud ꝙ qđ nō est tale non est alicuius boni E
tatis. Et turbit q̄n trāsuerit tēpus multū sup
ipm fiūt in eo vermes sicut in alijs lignis. z de
bilitatē in virtute sua. Et signū eiꝰ sup hoc est:
q̄ apparēt in eo forāmina ac si esset forātū a cu.
z turbit quidē laxat flegma laxatione leui.
¶ Et rectificatio eius est ista: q̄ fricēs corticem F
eius donec quenias ad albū eius. z postea tere
ipm. z cribra ipm p̄ cribrū tenue. z si ponis ipm
in medicinis laxatiuis sicut in pillulis z decocti
onibꝫ cribra ipm p̄ cribrū strictione. sit ei aliq̄
grossicies ne adhereat vltis stomachi.
¶ Et cōuenientior modus rectificationis eius G
est: q̄ ꝓficiat cū oleo amigdalax amarax postꝙ
fuerit triturātū z cribrātū. Et si vis ex bibere
ipsum habentibꝫ flegma viscosum tenax: tere
subtiliter z cribra vt ipsum nō adhereat stoma
cho. z expellat ipsum flegma.
¶ Pau. c. de turbit. Turbit ē ca. z sic. án. iij. ḡdu H
¶ Johānes mesue. Turbit est radix cuiusdam I
herbe: cuiꝰ folia sunt sil'ia foliꝭ ferule minoris
z est ex habentibꝫ lac. Et est ex colusure z do
mesticū: z magnū z parū. Et adhuc ex eo ali
ud album: z aliud citrinum: z aliud nigrum.
¶ Electio. Qđ in locis nascit siccioribus z gu K
mosius ꝓpter ipsius subtilitatē lactis eius. Cōtra
riū ꝙ. econtra declinat a ꝓpriet. tibꝫ bonis. q̄ sunt
septē. ipm qđ sapientes scripserūt. hz vt sit albū z
vacuū: arundinosum z gummosum. z sit cortex
eius cinericius et planus: z sit recens et facile

frangibile. Citrinū ꝙ malū est: z nigrū peius grossum. est nō bonū. z subtile tenue subtiliter.

L ¶ Est ei debile antiquū malū: z qđ ē crispi cortícis bñs interiꝰ cū frangit sicut neruos. est silúestre malū. z qđ nō est gūmosuz est debilius z ventris cōturbatiuū. Et tua interest vt cognoscas adulteratū: ex eo q fit cū suplinitione in extremitatibꝰ eius ex gūmi dissolutiōe. Et cognoscit co q in fracturis ipsius est sine eo. z nimis recens est conturbatiuū z subuersiuū viscerum

D ¶ Antiquū ꝙ debile: mediocritatē in habēs est eñ qđ eligit. Complexio ꝛprietas ca. est in tertio gradu. Et est resolutiuū: attractiuū attractione mediocri: generās ventositatē z subuersionē z nauseā. z acquirit ex vsu eius exiccatio in corpe: euacuat eñ humiditates subtiles

A ¶ Rectificatio. Tria sunt corrigibilia in ipso. Est eñ debilis operatiōis z tarde. z nocet stomacho faciens subuersionē z nauseā. Et acquirit vsus eiꝰ corpi exiccationē nauseā z estuationē.

O ¶ Rectificatores ꝙ eius inprimis abradi iussérūt corticē eius: donec appareat albū ipsius. z corrigūt. de quo dictū est. Primo administrando aliqđ virtutis acute vigorās ipm in operando: z ex rebꝰ ipm maxie cōfortantibꝰ est zuccaꝛ

P ¶ Jpm eñ si gillat ei ꝛprietatē mirabilē: vt educat humorē grossum z viscosum. etiā a remotis cū facilitate. ita q etiā a iuncturis z anchis z a locis ꝛfundis z distantibꝰ p se ꝙ nō facit illud immo educit de flegmate qđ subtile z relinquit grossum. z hoc tarde operat. Et corrigunt qđ secūdo dictū est. admiscēdo ei ex medicinis stomaticis. z ex redolentibꝰ z sedantibꝰ agitationē in eo sicut est malt ix z gallia aromatica ꝛprie sicut zinziber z piper longū z silia. Et emendat qđ vltimo de eo dictum est: sicut dixit Alcauzi vt misceat oleum amigdalaꝛ: aut cōungat cū amigdalis: aut cum zuccaro.

Q ¶ Et dixit Ruffus. Administratio ipsiꝰ cum sliptícis remouet hoc ab eo.

R ¶ Et dixit iudeꝰ. Jpm cū ꝛfectiōe de citonijs aut rob ipsius cū medio ponderis eius ex zinzíberi: z duplo pōderet ipsius ex amigdalis est solutiuum bonum.

S ¶ Jnquit Hamech. Et fiūt trocisci ex eo z duplo pōderis eiꝰ z florū violaꝛ: z medio pōderis eius ex zuccaro. z fit solutiuū sine molestia.

T ¶ Et inquit Johānitius. Accipe dactiloꝛ infusoꝛ in aceto die ac nocte partes .c. penidiaꝛ ptes .l. amigdalaꝛ purgataꝛ. partes .xxx. turbit partes .xxxv. scamonee. ptes .xij. zinziberis. piperis longe folioꝛ rutę liccoꝛ ana partes .iiij. coꝛ fiat permixtio bona. z confice cū melle despumato. Est eñ medicina mirabilis.

V ¶ Jnquit filius Zezar. Medicamē de turbit: qđ elegi in egritudinibꝰ in quibus vsus eius est necessarius. Accipe turbit partes .x. zinziberis ptes .v. zuccari partes .xx. z qñqz addit masticie .z.iij. z alia fm intentiones alias.

X ¶ Et dixit itez. Jnfundant turbit in succo cumeris asinini die ac nocte: postqz rasus fuerit eius cortex. z exiccet. est eñ vltimū ad egritudines iunctuꝛaꝛ. Turbit aūt de triturationē z cōtritione sustinet omne qđ est mediocre. Flocumentū aūt eius expellit aqua mellis ca. z aqua similiter zuccari ru. cum olco amigdalarum:

Y ¶ Johannes mesue. Turbit ꝓfortatū solutione educit humores flegmaticos grossos z viscosos a remotis: ꝛprie a iūcturis. z ipm qđā mūdificat pectꝰ a flegmate grosso putrido. z ipm quidē mundificat stomachū: z expellit superfluitates ab eo adherentes in villis eius.

Z ¶ Et valet ad dolorē iūcturaꝛ: z eiꝰ vsus p̄seruat a lepra: z ab infectiōibꝰ flegmaticis: sic est morfea z baras. z est medicina febriū flegmatícaꝛ bona. Nō aūt q̄ sumūt ipm timeāt austrū z abhorreant pisces. Dosis eius ꝛprie est a .z.i. vsqz ad .ij. z eius decoctio a .z.ij. vsqz ad .iij.

Capitulum. cccl xxxiij.

Tubera: Pādecta ca. cccxxvi. Hamech ara. grece kamaket vl kamaçber. latis

vero tuberi. z est fungꝰ quidã. Et quidã vocãt ipm fungũ vescentiũ. Sera. li. ag. ca. Hamech. auc. Dyas. Hamech est radix rotũda non bñs folia nec tyrsum. colorꝛ eius ẽ rubeꝰ. z repit in vere: z comedit crudus z coctꝰ. Et idez aucto. Hal. Substãtia eius est terrea multum admiscetur z parum substantie subtilis.

Operationes.

A ¶ Hal. in li. de chimis. Kameket gñat grossuꝫ humorẽ: z nõ est multũ mali chimi. Et dixit in li. venenorꝫ q gñat stranguriã z colicã. silr faciũt fungi. Et melius eorꝫ est illud qõ reperit in arena bñs paucaꝫ aquã. ¶ Aui. li. ij. ca. tubera. Sũt ex substãtia terrea plus z aquea minus: z in ipsis est aeritas z subtilitas pauca. Deteriora eorꝫ sunt arenosa illa in quibꝰ non est odor malus. z que ex eis sunt sicca deteriora sũt humidis. sunt grossa valde. z gñant bñorẽ grossũ malancolicũ. z sunt dure digestionis. z tyriaca eorꝫ est vinũ purũ z species condiẽtes. ¶ Almã sor tractatu. ij. ca. de tuberibꝰ. Tubera fri. sũt z grossa. flegma q̃ generant crudũ: que aũt ex eis rubore bũt mala existunt quorũ multa comestio colicam generat: nec etiã absq; calidis sunt edenda condimẽtis. ¶ Ysido. Tubera est oleris species quã tumor terre pdit. ea q̃ causa illi nomẽ dedit. ¶ Pli. li. xix. In rerũ miraculis (vt iã dictũ est supiꝰ) maximũ est aliq̃d nasci vel viuere sine vlla radice. Tubera vocant hec vndiq; terra circũdata. nulliscq; fibris aut salt ẽ capilla mẽtis nixa nec vtiq; exuberãte loco in quo gignunt aut rimã agente nec ipa coberet terre. ¶ Aui. Tarde digestionis sunt z grauãtia stomachũ. z sunt grossi chimi. Ba. in quo dã loco dixit q̃ non sunt mali chimi.

Capitulum .cccclxxxiiii.

THus. Ysi. Thus a tũdẽdo dictũ est. Est ãt succꝰ aromaticꝰ quẽ arbor arabie in modũ amigdale fũdit albũ z mastice rõe resolutũ velut in puluerẽ. z cuꝫ frangit intus pingue ẽ. Igniq; appositũ facile ardescit Et appellat apõ nos masculꝰ: eo q̃ sit natura rotundũ in modũ testiculorꝫ. Reliquũ ẽ pallidũ z pene scabriosum minꝰ optimũ. Adulterat ãt admixta resina siue gũmi: sz pprietate sua dinoscit. Nã thus igni impositus ardescit: resina fumescit. Gũmi vero calefactũ liq̃scit. ¶ Dyas. Thus lachrymũ ẽ arboris q̃ grece libanus ór. De q̃ sup. de O. ca. cccxxij. dictũ est. Qõ quidẽ de arabia affert candidũ. Qõ aũt de India subrufum: sed vtrũq; masculũ ẽ: z tertiũ valde minutũ: qõ mãnꝰ ór vel mãna thuris. Adulteratur autẽ thus masculum picina. i. pinali resina z gũmi cõmixto. Sz in hoc deprehendit q̃ non talem odorem emittit. Blosa sup Ecclesiasticum. Thus bis in anno colligitur. In autumno sez z in vere. Sed in autũmali collectione preparat incisso cortice in estatis feruore. Inde prosilit spuma pinguis que cõcreta densatur: nisi loci natura poscat tegere palma incipiẽte. Quod in arbore hesit ferro depectit: ideo corticosum videtur. Purissimũ hoc est thus cãdidum. Secunda vindemia preparatur in hyeme incisis corticibꝰ. Rubrum hoc erit nec comparandum priori. Nouelle arboris veteris est odoratius quod ex eo pependit rotũditate gutte masculum vocatur.

Operationes.

¶ Rasis. Thus est calidum et siccum. Carnem in vulneribus creat. Ventrem ac vomitum arcet: intellectum acuit. De qua tamen si multa sumatur quantitas sanguinem adurit et amentes z vigilãtes efficit. Tremori cordis auxiliat A

¶ Dyasco. Thus valet ad zernas z aranceas z cõbusturas z squassationes. z ad auriũ mãnarũq; dolores z intraneorꝫ tumores. Verum si a sano bibitũ fuerit: maniã vel etiam mortẽ incurrit. Porro manna thuris eligenda est alba mũda. frusta bñs minuta: cuius virtus oliba- B

no similis est: sed paulo fortior.

L ¶Deniq; tumores oculorum ⁊ reuma suspēdit oculorumq; vulnera medendo limpidat. Similiter modo facit fumus storacis ac myrre: q; simules sunt ⁊ et virtus vna est.

D ¶Cōstat ⁊ in li. ix. cānū. Thus est ca. ⁊ sic. in. ij. g. calefacit ⁊ astipat. visū clarificat. recētia vulnera solidat. fluxū sanguis vbicūq; sit astringit.

E ¶Pessima vlcera in ano vel in alio loco nascētia: si superponat cum lacte temperatū dilatari nō permittit. et grossum flegma dissoluit. Memoriam quoq; corroborat.

F ¶Item masticatum cū origano vel staphisagria dissoluit flegma a capite extrahendo.

G ¶Et lingue grauedinē alleviat. cū sepo anatis temperatū ad vulnera desiccāda fit optimū.

H ¶Valet etiā ad vulnera ꝓpter a dustionē ignis facta. Cum sapa dissolutū ⁊ auribꝰ instillatum mitigat dolorem earum.

I ¶Facit. Thus calidum sicc⁹ q; gradū dicere secūdo. Lumina clarificat laccinio, si soluitur oui. Contritū vel femineo cū lacte tepenti. Acri cum vino tritum pice lacteq; mixtis. Vulnera precipue curare recentia dicunt. Pingui porcino mixtū medicabitur vlcus. Admixtum melli pannaricia decuit vngues. Thus bene cōtritū: vinoq; tepento solutū. Affirmat auri: multū proficere dolenti ⁊c.

Ca. cccclxxxv.

Valeriana. Fu. ara. Grece lichinis. Lati. ꝙ mara⁊ nella. Valeriana: herba gatte herba bñdicta amā tilla. genicularis antilla. siltar valētina. serpillum maius. Serap. libro aggregatoris capit. Fu. auctoritate Dyascoridis. Fu est spica silvestris habens folia similia soliꝭ herbe que dicit grece ꝙposellinum. vel ysopellinum: ⁊ habet stipitē vnius brachij longitudine aut amplius: cuius color declinat ad purpureitatem: ⁊ est interius concauus ⁊ nodosus: habens florem in figura similem narciso: nisi q; est minor eo: sed in albedine est sicut ille. ⁊ est in eo paruz purpurei coloris. ⁊ illud quod est inferius ē grossius ꝙ q; ō est superius. sicut spica frumenti. Radix eius subrufa in modum paruuli digiti. ⁊ ingrediuntur ab inferioribꝰ ei⁹ come inuolute. sicut squinantum. ellebozus niger. ⁊ sunt inuicem adherentes: quarum color vergit ad albedinez. ⁊ habet odorem bonum: ⁊ est aliquantuluz in ea de odore nardi cum pauca pinguedine Et quod de ipsa administratur est radix eius cum comis suis. ¶Halienus. viij. sim. far. capitulo Fu. fm translationem grecaz. Fu. id est valeriana aromatica quodāmodo est huius herba nardo similis fm virtutem: sed ad plurimum deficens. Et idem eodem libro fm translationem arabicā. In radice ipius plante est aromaticitas. et virtus eius assimilatur virtute spice nardi. ⁊ est ca. in. iij. gradu. ⁊ sicca in fine eius.

Operationes

A ¶Dyas. fm trāslationē nostrā Fu. id est valeriana. Multi nardū agrestē appellant. Nascitur in ponto. Folia hz similia ellebozo: vel silia ꝙposellino: siue apio siluatico. Matta dē illi lenis ⁊ mollis subpurpurea ⁊ nodosa crescēs de terra cubito vno aut amplius. Flozes similes hz narciso in figura. nisi q; ē minoz eo. sed similis in albedine: radix est illi in roboze digiti minoris similis iunco. aut ellebozo nigro coloze ruffa cū odoze grato: ex qua alie crescūt parue implicate sicut ellebozus niger.

B ¶Plinius capit. fu. Fu genus est herbe odorate: in ponte nascitur per interualla nodos hās ⁊ flozes albos minozes ꝙ narcisi. q; hz folia similia apū siluatici. ⁊ tūlū rufuz mollē ⁊ cauū ac leuē. Radix ei⁹ subrufa in modū pusilli digiti. ex q; alie crescūt minozes implicate: vñ equalis ē frutz spice. sz plus ꝙ vocat vnā. ⁊ est calida in iij. sicca in principio secūdi. est ferūtis virtutis

et mictualis.

L ¶ Paulus. capitulo Fu. Fu. ca. z sic. in secūdo gradu: Radix eius in medicina ponitur. virtutem habet diureticam.

D ¶ Bal. Fm translationē ara. Fu puocat vrinā.

E ¶ Dyasco. Fu seruētis est virtutis z mictualis cuius elixatura facit ad lateris dolorē. Menstrua incitat: antidotis miscetur.

F ¶ Paulus. Cōtra stranguriam z dissuriam detur vinum decoctionis eius. Herba etiā decocta z suppolita vrinam prouocat: ad digestionem confortandam z dolorem stomachi ex frigida causa detur vinum decoctionis eius: z seminis feniculi vel masticis cum succo alicuius herbe diuretice.

G ¶ Contra vitium pectoris detur vinū decoctionis eius: vel suppositorium ex bombice intincta in confectione facta ex puluere eius z oleo muscellino vel cōmuni. Contra opilationem splenis z epatis ex frigida causa: vinum detur decoctionis eius.

H ¶ Ysidorus. Fu est herba z in ponto nascit: folijs oleastro similibus. Platea. Fu est herba q̄ alio nomine dicitur valeriana. in secundo gradu calida z sicca. In estate radices eius colligūtur z ad solem exiccantur: ac per triennium in efficacia multa seruantur. Radix tm̄ in medicinis ponitur. Eligenda est illa que solidam intus habet substantiam et non perforatam. que cum frangitur non puluerizatur. Habetq̄ virtutem diureticam.

I ¶ Vinum decoctionis eius datur cōtra stranguriā z dissurriā. Herba etiā ipa in vino cocta z suppolita puocat vrinā. z ad confortandam digestionē: z ad dolorem stomachi ex frigida causa vel ventositate datur vinum decoctionis eius z seminis feniculi vel masticis cū succo alicuius herbe diuretice.

K ¶ Cōtra vitium pectoris ex frigida causa dat vinum decoctionis eius vel a qua. Ad superfluitatem matricis mundificandam fit ex ea fomentum vel etiam suppositorium.

L ¶ Auicenna. Fu. Folia eius sunt sicut folia apij Et crus eius vnius cubiti plus planum z teneru. cuius supremū est digiti grossitudini proximum ac purpureum: nodos habens z florem sicut narcisscus: vel maiorem. In albo etiā ipsius est quasi purpureum. Inferius in radice sua emittit ramos. Et in ipsa radice est odor aromaticus.

M ¶ Confert dolori laterie. vinum prouocat: si bibatur. z eius decoctio prouocat menstrua: plus etiam spica.

Capitulum. cccl xxxvj.

Verbena. ysido. Verbena siue verueca ꝛ quasi pura. sza grecis gerebotanea nomen accepit: eo q̄ remedijs ac ligamentis hominū ac purificationibus sacerdotū a gentilibo apta z bata est. vnde z pontifices illam appellabāt sagine quasi sancinen. ¶ Plin. lib. xxv. Nulla tm̄ romane nobilitatis plus habz q̄ herebotane: quam nostri verbenaram vocant Hac iouis mensa verrgitur: domusq̄ purgant ac lustrant. Duo sunt eius genera: foliosa que femina putat. Mas foliis rariori bz: virusq̄ plures ramuli tenues: cubitales: angulosi. folia minora q̄ quercus z angustiora: diuisurie maioribo. Flos ꝓo glauco: radix longa: tenuis. z vbiq̄ nascit in palmis aquosis. Quidā aūt nō dili inguunt: sed vnum tm̄ faciunt genus. eo q̄ eosdē vtraq̄ habeat effectus. ¶ Pandecta capc. Gerebotanū vel peristerion grece. arabice albea. latine aūt herbena siue verbena vel sacra herba. ¶ Sciendum q̄ prima species gerebotani est centrū galli. z est supina. Secunda species gerebotani est verbena. q̄ dr gallinacea z est recta. z ideo vocat orthos. Et hoc Dyasco. dicit in capi. de gerebotano. Et prima species gerebotani a quibusdā vocat peristerion. et illa est centrū galli. Et ideo in Pandecta littera P. facit semotim cap. ab illo qd incipit Herbotanū. z illd qd incipit Peristerion. vñ dic̄ gere-

botanū.ideo nomē accepit tale:qm̄ sacerdotes eam purificationibus adhibere consueuerunt.
¶Dyas.ca.de gerebotano. Herebotanū quaz multi peristerion aut verbenam dicunt. Species habet duas. Una est supina: altera recta. Prima vocat sidericis cureris: z alchea z cyperissis:vt asculapiꝰ in libro suo memorat.z Pythagoras crisceptron nominat: latine dicit licinia. quasi lustrago vel verripediū vel centrū galli. Secōa quā erectā diximus: vocat etiā trigomon bumo.vel gerebotanū hercularia.latine crista gallinacea vel verbena: vtraq; folia subalbida: z veluti incisa habent. z virgas in cubiti longitudine z amplius angulosa: z radices tenues et longas.

Operationes.

A ¶Dyas. Radix verbene z folia cū vino bibita: z cathaplasmatibꝰ adhibita: ycterici medent.

B ¶Et morsibꝰ venenatis occurrūt. Foliozq; eius .3.i. cū vino imposita p dies quattuor z gargarismo: ipsa folia adhibita vulnera oris z putredines tollunt.

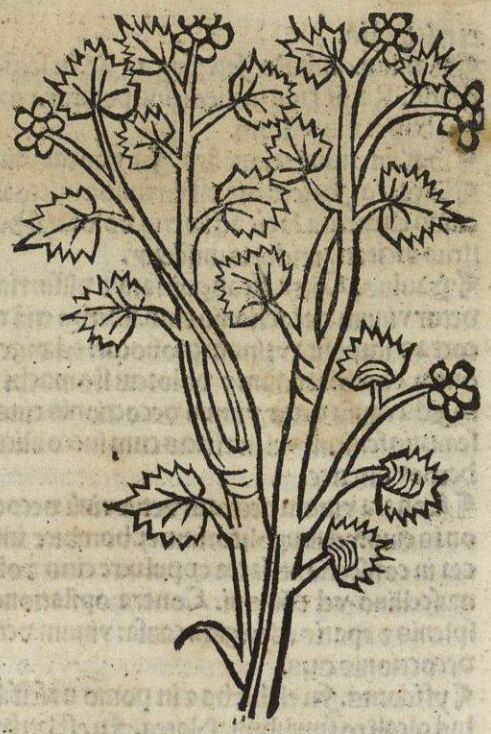
L ¶Elixatura eius si in conuiuio aspersa fuerit: hilaritatem prestat.

D ¶Datur vero tertionarijs cum foliis tribus z radicibus tribus: quartanarijs vero quattuor numero: foliis z radicibus tota herba vulnera glutinat: z alienationes stringit.

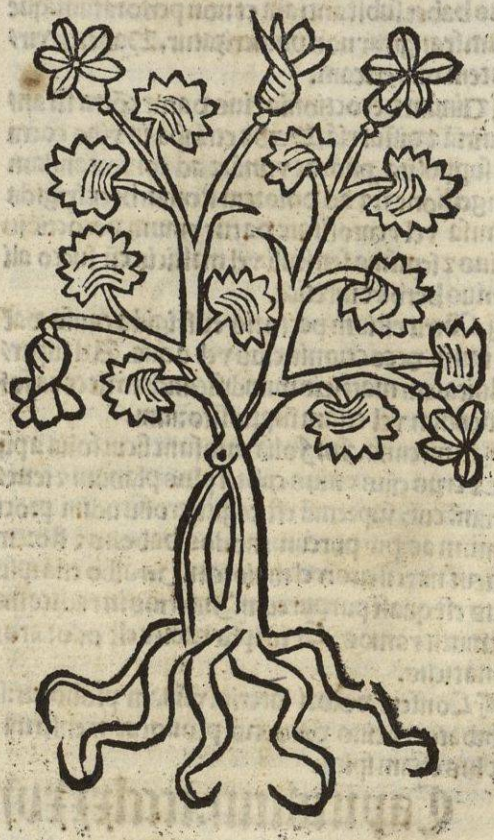
E ¶Et ad omnia venena potui data optime facit Hec aūt herba idem nomē accepit: sez vt sacerdotes eā purificationibꝰ adhibere cōsueuerūt.

F ¶In passionario habet q̄ si medicus visitādo infirmum ipsam in manu portauerit: nesciente egroto. z dicet egroto: qualiter es. si eger dicit bene: sanabitur. z si dicet male: morietur.

G ¶Paulus. Aqua decoctionis eius matricem mundificat optime: z menstrua prouocat. Semen eius cum succo feniculi oculis impositum ipsos mundificat.

in potu auxiliet: quod z de gentiana reperitur. B
¶Ex herbario. Verbascus nascitur in locis sabulosis. ¶Ad podagram hec herba contusa z imposita dolorem sedat. L

Capitulum. cccclxxxvij.

VErbasco. ysidorus. Verbascum latini herbam: quam greci appellant flamos Harum altera est masculus albidioribus z angustioribus foliis. Altera vero femina foliis latioribus atq; nigris: lanuginosis et hirsutis.

Operationes.

A ¶Plinii li.xxvi. Cōtra tussim bibit verbascus: cuius flos est aureus: atq; tāta vis huic est vt etiā iumētis nō mō tussientibꝰ: sz ylia trahētibꝰ

Capitulum.cccclxxxviiij

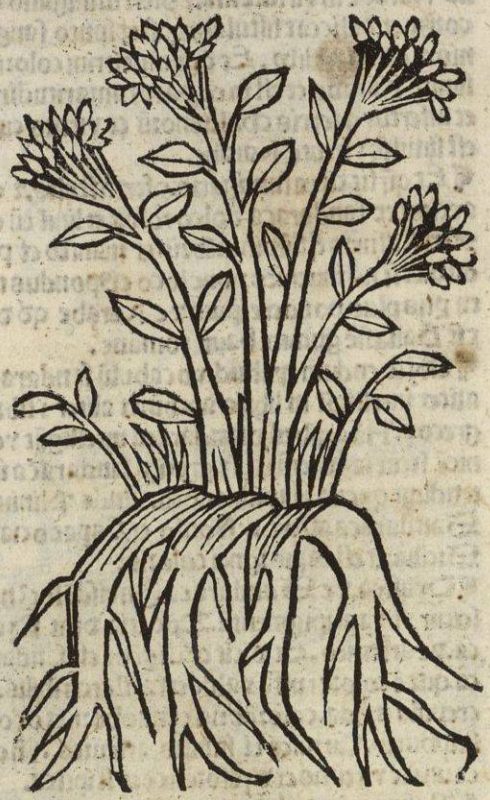
Tetracon.Dyas.ca.Uectico .fm trãslationẽ arabicã:herba ẽ que hz folia,similia edere.v. aut.vij .sed paulo maiora spansa circa terrã:desup alba,angulosa z viridia cũ multis virgis duoz palmoz.Flos est illi viridis,in verno maxime nascit.basta ipsi9 tenuis est:ita vt vix possit videri.

Operationes.

¶Dyas.Folia ei9 molli addita ignẽ sacrũ extinguũt tumoribꝰ oibꝰ medent.¶Sicca fumigatio ei9 oia etiã sũr facere nouit.Uortuos ĩ vtero infantes excludit ciato vno cu mulsa bibito.¶Radicẽ ei9 siccã pone sup carbones de vite amineã.aut de oliua aut cooperi.z ei9 qõ ẽ subtile de emboto infirm9 teneat ĩ ore z fumũ recipiat.postea vinũ amineũ modicum glutiat ¶Illa herba etiam aperit oꝛificia venarum ipsis folliculis.similiter cum cotis plantis gratia alimenti bꝛutoꝛum animalium.

¶In fame autẽ vini z ex his quosdam comedentes.et maxime adhuc viridibꝰ exũtibꝰ sicut cicera z fabas comedũt:cõsueta aũt sunt nõ indelectabilia solum:sed indigestibilia z sistitiua ventris.neqz boni chimi generatiua.

¶Apta ad sanguis grossi melancolici generationẽ sicut z lenticula.sed illi q̃dẽ multa bona adsunt.huic aũt nullum illoꝛ bonoꝛ inest.

Capitulum.cccclxxxix.

Feccia latine.grece ysofozacũs .arabice la chimis siue lecburios.

Operationes.

¶Hal.prio de cibis ca.veccia.Figura boꝛ seminũ nõ ẽ rotũda sicut fabe:sz sublata magis similis lentibꝰ:reponunt aũt agricole:z hoc cũ

Capitulum.cccclxxxc.

Uermicularis.Pandecta.capit.cccly.Herba grassula est herba de qua inuenitur maioꝛ z minoꝛ.et minoꝛ ei9 vermicularis.Dyas.Uermicularis est herba que similatur herbe grassule maiori.

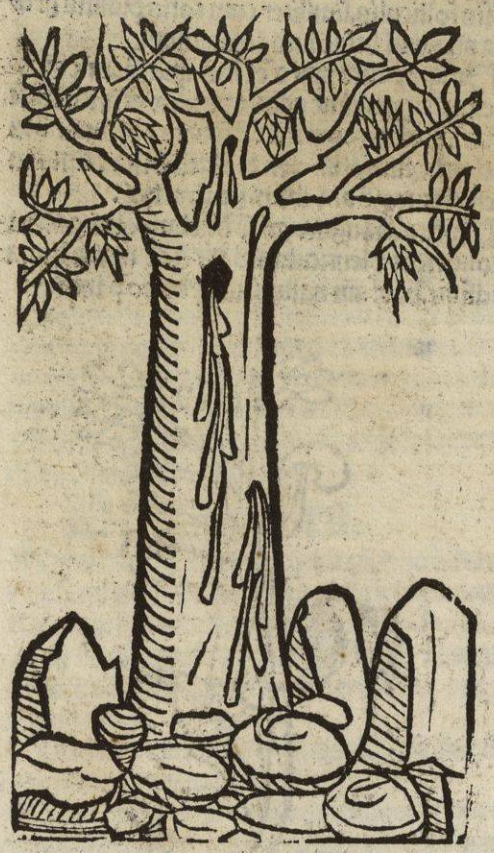
Operationes

¶Serapio.Semen illius herbe est calidum et siccum in tertio gradu.z expellit lumbꝛicos.

¶Et dicꝛtur q̃ reperitur super terram in cozazeni postq̃ pluit.

¶Et quando bibitur de eo tritũ expellit lumbꝛicos z ascarides.z laxat ventrem.

¶Auicenna.Uermicularis.calidum in tertioꝛ et ẽ semẽ arenosum interficit vermes et ascarides.

Capitulum .cccxcj.

VErnix lati. ara. sandaros vl baratin vl gressa vel sādaraca. grece gum. Sera. li. ag. c. sandros. i. vernix. z ē gūmi ca. z sic. cōplexiōis est in .ij. gradu. Et idē auc. Habix. ca. ē z sic. sz caliditas ē pauca. z ē silis Karabe: sz nō ē ita dux: z i eo paz ē amaritudis. z affert a terrz chūianoz. ¶ Dan. c. d vernice. Vernix ē gūmi cuiusdā arboris q̄ in chūianoz ptib nascit. q̄ arbor iuniperꝰ vocat. vñ ab eo tz̄ citi uo q̄dā gūmositas egredit. q̄ actiōe caloz exic cat z indurat. Et dz vernix: q̄ cū colligit est albi coloris. z cū antiquat est subrutrini. z cuz plus antiquat est ruffi coloz. q̄cūq; sit dūmodo sit lucida et clara eligēda est. Et dz etiā vernix q̄d dā q̄ cōficit ex oleo seminis lini z vernice. z inde illiniunt vl cōsolidant colores apō picturā Habet aūt vernix ꝓtutē ꝓ glutinādi et viscositate sua z clarificādi z cōseruādi. qd satz patet. Nam pictores supra alios colores cōseruant.

Operationes.

A ¶ Sera. Vernix aūt qd est gūmi absq; confectiōe valet cōtra fluxū sanguis ex naribꝰ si pulueris eius cōfectus cū albumine ouiꝝ ptib z frōti supponat. cōtra vomitū colericū fiat ex pulueris cū emplastrum z olibano z albumine ouiꝝ et stomacho superponatur.

¶ Idē etiā fiat contra dissinteriā addito aceto: z supponat pectini. pulueris cū in ouo sorbili datus valet ꝓtra vomitū colericū vel dissinteriā. valz etiā pulueris ꝫ interiorē z exteriorē solutionē. B

¶ Serapiō ꝓdicto libro z cap. Vernix cōfert catarro q̄n sit fumigatio cū ea. z desiccat vlcera. et abscindit sanguinem menstruum. C

¶ Et idem auc. Bedigoras. de ꝓprietate eius. z ꝓfert catarro z desiccat fistulas: z est sicca et calida in .ij. gradu. euellit sup fluitates flegmaticas que sunt in stomacho et intestinis. D

¶ Et occidit lumbricos et ascarides. et confert fluxibilitati neruoꝝ que accidit a frigiditate et humiditate et repletione. E

¶ Et idē aucto. Habix. q̄n fit suffumigatio cū eo confert catarro capitis. et quando pulueriſatur sup vlcera desiccat ea. F

¶ Et idem auc. Atabari. Sandaraca est similis Karabe in virtute sua. z ꝓfert fumigatio eiꝰ corize. et desiccat fistulas: z ꝓfert sputo sanguinis et emorroidibꝰ. Et ē gūmi citrini coloris: simile Karabe. et est in eo paruz amaritudinis et affertur a terris chūianoꝝ et virtus eius est similis virtute Karabe. G

¶ Et q̄n fit cū ea fumigatio. ꝓfert fistulis. z q̄n accipit ex sandaraca z oleo rosaz et linit cū eo ꝓfert scissuris q̄ fiūt in membris et manibꝰ et pedibꝰ. et si nō inuenies pone loco eius pondus tertij gris plus ponderis ipius de Karabe qō dixit Hali. este gummi baur romane. H

¶ Ubi sciendum q̄ illud vocabulū sandaraca aliter intelligit in libris arabū: et aliter i libris grecoz. Nā arabes p̄ sandaraca intelligūt vernicē sicut iaz dictū est. sz greci p̄ sandaraca intendunt quendā lapidē rubeū. Unde Plinius. Sandaraca affert a Ponto et Capadocia et Sicilia: et est lapis ignei coloris: I

¶ Dyas. cā. de Sandaraca. In eisdē locis nascitur vbi auripigmentū. Hoc etiā dicit Dyas. ca. de arsenico. Et dicit q̄ eligēda est sandaraca que ē coloze ruffa valde et facile terribilis. et crepula mūda. colorē bñs cynobori. et odorē sulphuris. Virtutesq; ei similes arsenico. vñ est cauſtice virtutis et dyafoxerice et stiptice. K

¶ Resine mixta alopicias curat cum pice vngues leprosos excludit. ozis vulnera et narium curat: Oēs pustulas cū oleo purgat. Oleo mixta pediculos curat. Pustulas cū adipe mixta mundat. Condilomata ani compescit. L

¶ Empicis cū melle et vino vtiliter datur. Fumigio tussim ꝓhibet. maxie resina mixta. Fumoze acceptus vocē limpidat cum melle accepta sicut electuarium alimatiq; medicatur siue rosa obtuse cū resina vt captapucia accepta. M

A ¶ Ysaac in viatico similiter sequit modū grecorū: sicut cap. de ventribus putridis. & ca. de morfea.
O ¶ Similiter Halienus in antidotario minori in antidoto illo qō incipit Medicamen ad polipū narium.

Capitulum. cccxcii.

VIola latine. Arabice seneflig vel sene flegi. Grece leucis. Sciēdū q̄ tria sunt genera violaꝝ: vt Dyasco. dicit capi. leucis. Sed tñ Serap. li. aggre. ca. Seneflig: non loquit nisi de vno. scz viola purpurea: q̄m vsus eius magis conuenit medicinis. sed alia duo genera sunt species cheiri: sicut apparet in capi. cxi. superius de L. ¶ Sera. lib aggre. cap. seneflig. Seneflig. i. viola est herba cuius folia sunt minora foliis cussi & nigriora. & non clongant multū ab eis in figura sua. Et habet stipitem egredientē ab vno radice. & est sup eū plus. Et in summitatibus eius flos boni odoris coloris purpurei. Nascit in locis vmbrosis & asperis. ¶ Bate. vi. sim. farma. ca. de Viola secundū translationē nostrā. Foliorū huius herbe substātia est subfrigida & aquosa. Virtus eoꝝ infrigidat parum. Dyasco. ca. Leucis. i. viola omnibus est nota. Est cēm in floribus habens distantiā: quia mellinū albū & purpureū florem ostendit Jobānes mesue cap. de violis. Viole sunt medicina temperata: cōueniens. & fit p eas male q̄litatis permutatio & nature solutio. Melior est quecunq̄ exprimis: q̄m non inuenit eā calor resolvens virtutē. aut pluuia dissipans frigida est. & humida in primo gradu. Et que sicca est minus est humida & minus frigida. Est cēm in recente humiditas superfluua supergrediēs calidi tatem eius: a qua est perfectio & species. Cū aūt exiccat & resolvit humidū superficiale ipsius: manifestat amaritudo eius que est propter calidi tatē que fuerat sepulta. & est tunc ca. plus & minus hu. Est cēm in recente humiditas superfluua propter quod q̄ recens est solutione per ventrem educit lambisicando. que vo sicca est educit dissoluendo. & ipsa quidē est infrigidativa narcotica sedativa voloꝝ calidoꝝ: & extinctiua inflammationū & lenitiua & solutiua. Est ex debiliter soluentibus. & vigorat cū aliis laxatiuis. Et propter hoc quidā addunt quantitati coꝝ medietatem exturbit. & faciunt trociscos. & vigorant cum hoc operationē earū. Et quidā addūt scamoneā. & ipsa quidē & oleū earū ingredit in emēdationē medicinaꝝ acutaꝝ. Succus aūt ipsaꝝ & syrupus ex eis lenitēdo. Et viole sicce educūt dissoluendo. Et ipse quidem conjunct cū zuccaro & melle sunt maioris abstersionis & minoris alterationis. & cū zuccaro cōtrarīū faciunt. Et scito q̄ non substinent de coctione aliquid qua sit superfluitas. & succus eaꝝ similiter & corroborat acetū cum infusionē eaꝝ. & fit mirabile febribus multe inflāmationis. & est melius oleū earum. fundamentū cuius est oleum: infancinū aut amigdalinum.

Operationes.

A ¶ Halienus. Ipsa herba tam p se q̄ cū alfitis supposita remediū calidis prestat flegmonibus superposita aūt in orificio ventris incensionem patientis vel in oculis.

B ¶ Serapion. Virtus eius est que lenificat & sedat apostemata calida: quando ponunt sub ea sola aut cum farina ordei. & confert inflāmationi que fuerit in ore stomachi & in oculo. Sed flos eius cū hoc q̄ sedat inflāmationē oris stomachi habet pprietatē reclaxandi colerā. Et fit emplastrū cum foliis cm̄ huius herbe aut cum sauich. & infrigidat & confert apostematibus calidis oculoꝝ & epirusami.

C ¶ Et dicit q̄ flos eius a proprietate que est in eo. quando bibit cum aqua confert squinantie & epilentie que accidit pueris. & est illa que vulgariter dicit mater puerorum.

D ¶ Et idem auctorizat. Aben Mesuay. De ppriete tate eius laxat coleram a stomacho & intestinis Et confert inflammationi que est in eis. & sede

z squinantie q̃ accidit infantib⁹ qñ sumit cũ aq̃ ca. Et qñ aliq̃s vult de ea exhibere in potu ad laxandũ ventrẽ: exhibeat ab.ʒ.iij.vsq; ad.vi.

E ¶Dya. Flos purpureus sedat inflammationẽ oris: stomachi z oculoꝝ. z aqua huius floris cõ squinantie. Laxat colerã a stomacho z intestinis. Et confert inflammationi que est in eis. folia eius sunt sicut folia cussus: sed minora z rotundiora. sed mellinus color medicine necessarius est. qui succus elixatus z fomento adhibitus tumores stericos curat: menstruis imperat

F ¶Cerotis mixtus ragadias ani ad sanitatem pducit: melle addito pustulas z inflationes tollit. Semen eius cũ vino bibitũ. ʒ.ij. aut suppositũ mẽstruis imperat: aborsum facit. Radices eius cathaplasmatib⁹ adhibite cũ aceto splenẽ siccant. Podagricis medicantur.

G ¶Sed viola alba pectorie est virtutis z extenuatorie. ſz flos plus. decoctio aũt herbe menstruas puocat: si post ptũ nõ sequat fetũ mortuũ extrahit z viuũ corrũpit z educit. matricis inflãmationẽ sanat: si tã fortis est mulier. Si in pessario posita omnia similiter facit.

H ¶Jo. mesue. Solutione educit colerã z alterat ei⁹ accessum. z viole conferũt inflãmatiõib⁹ omnib⁹. z sedãt sodã factã a calore vehemẽti. et sunt somnifere. z faciũt chorizam. z lenĩũt pect⁹ z guttur. z conferunt vuee z squinantie

I ¶Et iuuamentũ magnũ eoꝝ est ap̃atib⁹ pectoris z pleuresi. z sedãt sitim. z pferũt sicce opilationi epatis z apostematei ei⁹: z calide yctericie z sunt iuuamẽti magni in febrib⁹ inflãmatiuis z siti p eas. Dosis potiõis eaꝝ est ab.ʒ.iij.vsq; ad.viij. z succi eaꝝ ab.ʒ.i.vsq; ad.ij. z syrupi eaꝝ ab.ʒ.ij.vsq; ad.iij. z pditi eaꝝ ab.ʒ.i.vsq; ad.ij

K ¶Bartholomeus in li. de ꝓpietatib⁹ rer. Viola ꝓpter violentiã odoris sic ẽ nominata. vt dicat ysi. Cuius tres sunt species. s. purpurea: alba z mellina. Sed omniũ folia nature frigide sunt et a quose. z ideo solutiue.

L ¶Herba quidẽ modica est viola in substãtia. q̃ recens est melior q̃ antiqua. cuius flos maximi est odoris. vñ odor eius cerebri calorẽ mitigat: z spiritus animales recreat z confortat.

M ¶Flores vernales pri⁹ oriunt: sic se citius manifestant paruitatẽ eius in substantia magnitudo odoris pariter z virtutis notabiliter recõpensat: vt dicit Dyascorides.

N ¶Plate. Viola fri. est in principio primi gdus: z humida in fine secũdi. Habet virtutẽ leniẽdi: humectãdi: refrigerandi: relaxandi: Viole cõtra sũp ca. apostemata in principio valẽt. Fomẽta ex aqua decoctionis ipsius herbe facta circa pedes z frontẽ: in acutis somnũ prouocat.

O ¶Rasi. Viole somnifere sunt. capitis dolorẽ a calore factũ. remouẽt. colerã nigrã de stomacho z intestinis purgat. calorẽ eoꝝ mitigat.

P ¶Macer. Nec roseus superare decor: nec lilia pñt Fragrãtes violas specie nec vi nec odore. Dicit humida vis illius: z frigida primo Esse gradu. species tres esse legunt eaꝝ. Roscere q̃s tñ diuerso flore valemus. Nam sunt purpurei flores albiq; nigriq;. Cunctis pene pares sunt in medicamine vires ꝛc.

Capitulum. cccxciij.

Virga pastoris. Pãdect. ca. cccxviij. Dipseus grece. arabice persenda. vl' dipla cos vel basiarbay vel a ybsacos. latine vero virga pastoris. vel cardo fullonũ. Sciendum q⁹ due sunt species virge pastoris. scz masculus z femina. Masculus est quẽ Dyasc. ẽm translationẽ vltrã ca. Dipseus vocat dipseus z est ẽm ipsum frutex spinosa. virgã hñs longã spinis plenã. z folia in circuitu similia lactucis in singulis nodis bina habẽs folia. z ipsa oblõga z spinosa intus. z deforis spinis plena. z habet etiam contracta folia. que pluuiam z aurã in se retinent. vnde z nomen accepit Dipseus. id est sitiens. In virgis suis capita surgunt. singula spinosa similia echimo marítimo sed oblongiora. que siccata album faciunt colorem. et in virga deintus vermes nascuntur.

¶ Sera. li. ag. c. Barsiarbay. auc. Dya. Barsiarbay vel dipsac⁹ est spina qua pānos faciūt z latine dr ferga pastoris: z cardo fullonū. et est spēs spinaz bñs stipitē longuz spinosū. et folia eius sunt simlia foliis lactucis. z sup quēlibet nodū stipitis sunt duo folia amplectētia stipitē: lōga spinosa in medio coz interi⁹ z exterius bñt siltudinē vesicaz aquez: z sunt spinosa etiā. z habet iuxta stipitem concauitatē in qua colligitur pluuia z ros. Et ideo nominat dipseus: id est sitiens. Sup quēlibet ramū eius est capitellum simile echino marino: aliquātuluz in longitudinē tendens spinosum. qđ cum desiccatur fit albū. Et qñ scinditur reperiunt in medio eius vermiculi parui: z ista est virga pastoris masculus. Et idē Serapiō loco allegato. Sunt eius due species. Masculus z femina. Masculus est herba que nascit omni anno. et habet ramulos seu ferga tenues: molles. subtiles. nodosos: z dilatat super faciez terre sicut gramen: z habet folia simlia foliis rute. nisi q sunt lōgiora z mollioza. z bz iuxta vnūquodq; soliū semen. z ꝓpter hoc dr masculus. z bz florē rubeum. Sz femina est quā Serapion vocat in lingua persica Perseriānū. Et Dyascorides vocat eū poligonos. z est centū nodia. Femina que ara. vocat barsiarbay. Latine vero cauda vulpis. Et est ꝺm Serap. herba bñs plantam paruā z fergam vnicā tenerā simlez canne: et in nodis ipsi⁹ sūt folia egredientia ab ipsa virga simlia foliis pini. z habet radicē in q nullū est in uamētū: nascit iuxta aquas. ¶ Bal. vi. sim. far. ca. Dipseus Dipsez vel dipsacus ē ferga pastoris. plurimū qđ est in ipsa est frigiditas: z in sapore eius est stipticitas. Et virtus eius est que infrigidat z desiccat in pricipio tertij grad⁹. et radix huius plāte desiccat in. ij. grad. ¶ Auic. li. ij. ca. de ferga pastoris. Virga pastoris ē masculus z femina: sed masculus est fortior: in ipa est stipticitas: sz pars aquea in ipa est plurima. Et ꝓpter multitudinē repulsionis materierum effusarum estimatur. qđ est exsiccatiua fortiter

Operationes.

A ¶ Dyas. Est ferga pastoris masculi⁹. radix ei⁹ desiccat in. ij. gra. z abstergit: que cocta ī vino z tunsa. z sicut cerotū imposita. vl si emplastretur cū ea anus curat cissuras ani. z ragadias z fistulas z emorroidas interiores. quod medicamen in pixide enea conseruandum.

B ¶ Et clauos corpis mundat. z formicas z vermes q̄ in capite hui⁹ plante inueniunt. in corio suo ligati z collo suspensi aut in brachio dicuntur febrem quartanā penitus curare. z medetur mirmices et acrocordines.

¶ Sera. Virga pastoris femina est: cuius virtus repercutit z incarnat z cōfert inflammationi oris stomachi: quando apponitur extra. sicut est posit̄ trita fuerit. cōfert apostemati qđ dicit herisipila. z apostematibꝫ antiquis. C

¶ Et repercutit z phibet humores qui fluunt ad membra. et ex melioribꝫ medicinis herisipile. qñ dilatat z extenditur ambulans de membro ad membrū. z cōfert vlceribꝫ alijs. z vlceribꝫ manifestis. ad que humores fluunt et conglutinat vulnera recentia cum suo sanguine. D

¶ Et ꝓfert vlceribꝫ aur. z sic in ea sanies desiccat eā. z abscindit fluxū mēstruoz̄ īmoderatū. E

¶ Et curat vlcera intestinoz̄ z sputū sanguinis z sistit fluxū eius vndecūq; fluat. z in omnibus his masculus est fortior q̄ femina. vñ habz masculus frutē stiptica frigidā qñ sumit in potu ex succo eius: cōfert sputo sanguinis et fluxui sanguinis antiquo z egritudini que dicit colirica. z distillationi vrine: quia prouocat vrinā prouocatione forti. F

¶ Et qñ sumit in potu cū vino ꝓfert morsibus venenosis. z qñ bibit in febribꝫ periodicis ante accessionē paroxismi z horā cōfert multū. G

¶ Et qñ fit nascale cū ea mulier habēti fistulā z vlcera in matrice cōfert iuuamētū magnum: z abscindit fluxū humiditatuz antiquarum aborca. z distillatur ex ea in aurem. z cōfert dolori eius z sanici que fluit ab ea. H

¶ Et qñ coquitur cum vino z miscet ei mel. cōfert iuuamētū vlceribꝫ matricis. z fit emplastrū cū foliis eius. z īflāmationi stomachi z sputo sanguinis z formice z herisipile et apostematibus calidis z frigidis in pricipio coz̄. z qñ coquit cū vino z terit bene donec fiat cerotum. I

¶ Et emplastrat cū ea anus curat cissuras q̄ sunt in ano z emorroidas interiores. z oportet q̄ hec medicina reponat in pixide enea. z curat speciez formice que dr para godes. Et dicunt quidā q̄ vermes qui reperiunt in capitibꝫ huius plante qñ ligatur in corio suo. K

¶ Et suspendit in collo z humero būtes quartanam curat eam si deus voluerit. L

¶ Ani. Virga pastoris phibet fluxū. et fit ex ea emplastrū fegmoni z herisipile et formice. est valde cōferēs apostematibꝫ vlceratiuis. M

¶ Et cōsolidat vulnera recētia. Succus ei⁹ interficit vermes auris. z exiccat vlcera eius. aqua eius confert sputo sanguinis. et fit ex ea emplastrū īflammatiō stomachi. et prohibet fluxum sanguinis z matricis. et sanat vlcera intestinorum. N

¶ Et Dyascorides quidem existimauit q̄ ipa prouocat vrinam et sanat illum qui retinet eaz̄ et non potest eam emittere. O

Capitulum.cccxciiii.

VItis latine. Arabice barim vel barin. Grece ampeleos. Sera.li.ag.ca. Barim. Vitrus ex ea est domestica z silue stris. z alba z nigra. Domestica est vitis vini: z siluestrz ē que grece vocat ampeleos agria. bastas bz longas z lignosas z asperas. Folia eius strigno ortiuo similia: sz latiora z minora. florē bz sicut capilli. sz semē bz vt botrus. Qđ cuz maturauerit rufum facit colorem obrōtundz. Alia spēs est q̄ vocat lābrusca vel vitusir. cuius flos vocat ynantus vel ynantiuz vel ante flores. z ē masculus: de q̄ inuenies in.c.xxxvij. superius de A. z est plāta in qua sunt grana gua similia botrz vue paruis. z q̄n sunt matura colorē habent rubeū: z figura sui grani ē rotūda: et racemi sui botri reseruant in sūmitate eius. et grece vocat ambolosagine. Est alia spēs vitz q̄ dr vitis alba: z ē brionia. p qua lege ca. lxxv. supius de B. Balie. vi. sim. far. ca. Ampeleos melana. Ampeleos melana siue vitis nigra vocat hec ppie brionia. de qua lege viticellā hic infra. et est vera brionia. Sciendū q̄ brionia supra de B. non est vera brionia. sed autores illam appellant vitis alba siue brionia alba.

Operationes.

¶Bal. vi. sim far. c. vitis. Vinū vitz albe domestice est cali. in. ij. gradu. z vetus ex eo est in. iij. gradu. Et mustū est in primo z manifestat vnū qđqz in primo gradu. z per manifestationem caliditatis inuente in eo. A

¶Vitis domestice succus sm Sera. z potissime folioz eius cōuenit habentibz vlcera in intestinis sunt fri. z stiptice. z q̄ expuūt sanguinē. z q̄ cōquerunt de ardore stomachi. z pgnātibz habētibz apperitū corruptū: z caprioli eius q̄n infundūtur in aqua. z bibitur faciunt hoc. B

¶Et lachrymis vitz ē sil'is gūmi: q̄ coagulat sup palmites. q̄ potat9 cū vino expellit lapidē. C

¶Et linit cū eo emperigo z curat eam z scabiē vlcerosam similiter z nō vlcerosaz: z oportet q̄ ante q̄ linias cū eo q̄ linias membrum cum nitro z oleo assidue. et abradas pilos. Et infra cap. Vinum latius dicet. D

Capitulum.cccxcv.

VIrem sm Serapionem li. ag. ca. Virem. sunt spēs scz absi. z indū qđ appellatur arabicū: et est rubei coloris. z est idem qđ curcuma. Radix eius affert ex terris in hyeme. z bz grana sicut grana pasiule. Et melius ex eo est rubeū habens pauca grana: z aliđ est quod adheret manui. et habet colorē viole. et exterius est rubeū: cuius toxicum multū. Et

topicū quidē est res pauca minuta mollis adherēs manui qñ tangit vagina eius. z ipsū quidem linitur super morpheam confert ei.

Operationes

A ¶ Uirtus virē est calida z sicca in p̄ncipio tertij gradus: qō si linitur ad morpheam confert.

B ¶ Uiriditas inuēta sup aquā: q̄ arabice vocat batalep. z in lingua hispanica mulsas fm auerroim scō Colliget: est calida et humida in.ij.

Capitulum.cccxcvj.

Uiscus latīe z grece: arabi. dabalch vel bele vel bisos. Sera. lib. aggre. ca. dabalch aucto. Dyas. Dabalch. i. viscus. Melior ex eo est nouus q̄ silis est in colore suo colori pozri. Exteriꝰ vo est subrufus sine asperitate z sine furfuritate. z fit ex fructu rotundo paruo q̄ nascit in arbore glandiū: z folia eius sunt sicut folia arboris bussi. Fructus ḡ iste cōtundit z abluit: deinde coquit in aqua. Simt autē quidā qui masticando fructū ipsum faciunt viscū. reperit etiā in arbore pirozꝝ z malozū: z in multis alijs arboribus: z aliqñ in radice arborū aliquarū paruaz. z latine vocat hec planta visſago. Ego autez vidi in monte Habazat homines qui faciunt ex arbore magna que nascitur apud eos. z apud ipsos vocat tarabella: Et latine vocat Laurifoliū. Accipiunt quidē ramos ipsius: z excoriant eos fasciculos. z infundunt in aqua z dimittunt sic aliquo ex mensibus: deinde cōtundunt contusione fozti. et fit inde viscus bonus. Et virtus eius est similis q̄ subtiliat. attrahit et dissoluit: quia habet virtutem resolutiuā. ¶ Dyas. ca. Uiscus fm translationē nostrā. Uiscus in ramulis nascēs a quodam animali volatili: scz turdella viscat. Hā illō si mozatur in ramulis arborum glutinat z inde nascunt virgule plurime. z fit viscus qui semp viridis inuenit. Est autē optimus qui in arbore quercus crescit. z qui est mundus subuiridis. z si extendatur non corrumpitur: sed vt membrana extenuatur.

Operationes

¶ Halieny. vi. sim. far. ca. de visco. Substātia A
visci est cōpositā ex aquosa suba z aerea. et de bis ambabo est in eo multū: z ex terrea pauca. z in sapore eius est acuitas plus cū amaritudo.

¶ Et virtus eius est que calefacit: non tamen B
cito quando apponit corpori. sed postq̄ facit morā in corpore sicut facit tapsia. z nos quidē diximus in his que precesserunt: q̄ hec res invenitur in medicinis: quaz virtus est que calefacit: cū quaz calefactione est humiditas superflua indigesta. virtutes habet acres. duricies mollire pōt. Hā de profundo extrahit humorē cū vehementia. et nō subtile tantū: sed z pingues digerit. mox quidē nō calefacit: sz tēpore diuturno impositus calefacit vt tapsia.

¶ Auicenna li. ij. ca. de visco. Uiscus est notus C
omnibus. z eius quidem fructus similis est ciceri nigro vel sincere. rotūdus virgulatus frāgibilis. ex quo manus inuiscant. Eius autē minera est arbor ferens glandes et pira z mala in quibus sunt virtus aquea z aerea multiplicate valde. qui ex eo bonus est. est recens plenus coloris pozri interius: viridis exterius. teritur et lauatur. deinde coquitur. z non calefacit nisi post moram longaz: sicut gummi rute agrestis. et est debilior ea in hoc. et in ipso quidē est humiditas superflua indigesta. z est calida et sicca in.ij. Et est resolutiuus. resoluit cū humiditates grossas. et profunda corporis ꝓpter fortitudinem virtutis attractiue: et lenit. et dixerunt quidam q̄ non ineſt ei operatio in humiditatibus nisi tenuibus.

¶ Serapion aucto. Dyas. Quādo viscus mi- D
scetur cum resina pini maturat apostemata q̄ fiunt in radice auris: z alia apostemata.

¶ Et quando miscetur cum olibano curat vl- E
cera antiqua. et quando miscetur cum calce et cū lapide gagatis aut lapide asio. et coquit cū eis. et ponitur sup apostemata fraudulēta: aut super duriciem splenis curat. Et resoluit apostemata z duricies.

¶ Et qñ miscet cū auripigmēto citrino aut ru- F
beo. z ponit sup maculas aufert eas. et qñ cum calce miscetur z rob excludit vngues.

¶ Auicenna. Uiscus eradicat vngues malas G

cum super eas ponitur cum arsenico. z resoluit apostemata frigida. et proprie confortatur cū calce. et lenit vlcera antiqua et vulnera mala. z lenit iuncturas cum tam tanta cera quantum et ipsum: z cum equali pondere sui de resina pini. z cōfert apostematibus frigidis post aures

D ¶ Et mixtus cum gummi pini et cera extenuat splenem: cum super ipsum ponitur cum aliquibus rebus ipsum confortantibus: sicut est calx et huiusmodi.

Capitulum.cccxcviij.

VIticella. Pandecta ca.cclxvij. Fesera arabice vel felire. grece ampeleos leuce latine viticella vel vitis alba. Sed sciendum q; Galienus vbiq; vocat vitem albam vel nigram bryoniā. Et Dyascori. similiter fm translationem arabicam. Sed Galienus. vi. sim. far. ca. Ampeleos melana vt q; vitis nigra ppie vt Bryonia. Hoc silr apparet in ca. vitis parū supra. Sera. lib. aggre. ca. Fesera. Fesera herba est que habet folia et capriolos in similitudine vitis cōmunis: nisi quia sunt asperiora: et rami z caprioli adherent implicātes se quibuscunq; approximant ex arboribus alijs: et suspenduntur eis cum capriolis suis. Et habet fructum similem racemo rubeo.

Operationes

¶ Dyasco. ca. Ampeleos. Ampeleos leuce: id est bryonia siue vt latine vitis alba. hastas z folia similia habet viti nostre: sed aspera et minora. caprioli similes sunt implicātes se: semen ipsi vule simile. est et butriosum rarum. A

¶ Dyascori. Viticella in vino cocta et comesta ventrē z vrinā mouet. virtus est foliis z hastis ipsius z radici viscida: vnde vulneribus chironis imposita medicatur. Lācros z vagedenia vulnera ad scabiem perducit. Tybijs vulnera tollit. sale addito z in cathaplasmatibus adhibita et composita. B

¶ Radix eius colorē corporis bonū reddit. rugas vultibus distendit. Lentigines purgat: magnis cicatricibus colorē propriū reddit. Liuores z panaricia emēdat. cū vino in cathaplasmatibus adhibita duricies spargit. Apostemata curat. Ossa corpori infixa ejicit. Medicaminibus stipticis necessario miscetur. C

¶ Epilenticis. z.i. adhibita anno toto pstolat. silimō accepta apoplexie z stomaticis singulare presidiū est: maxime. z.ij. accepte singulis cauſis silr cōuenit morsibus venenatis. Abortum facit. plus vero accepta maniam facit. D

¶ Secundinas deponit. Urinam prouocat. Melle addito vt electuariū datum disnoicis et offocationibus prestolatur. Tussim et dolorem capitis et lateris compescit. De alto cadētibus z conquassationibus maximuz remediū est. obulo vno cum aceto bibita splenem desiccat diebus. xxx. E

¶ Accepta cum caricis cathaplasmata omnia similiter facere potest. cocta in aqua z solumento adhibita sterilcas purgat. infantes non coagulatos deponit. Uerno tempore herba ipsa exiccatur. F

¶ Cuius succus cum mulsa bibitus omnia similiter facere nouit: z flegma deponit. Semē vero eius tritum et potum scabiem z lepros curat. Lac mulierbus prouocat. Succus eius cum succo prisane coctus lac mulierbus prestat. Succus baccarum eius lac vrentibus siccis reddit. G

¶ Lime eius vrinam mouent mediocriter. Radix autē proiectoriam z extenuatoriā virtutem habet. et desiccat mediocriter. H

¶ Et ideo splenem resoluit z sclirosim posita extrinsecus: aut superposita cū ficubus lepram z scabiem sanat: datur etiā in cibo pro splene z per vrinam splen digeritur. Hec herba tā laudabilis est: vt in tyriacis potionibus mittatur. Miscetur z pulberisicijs medicaminibus cū oleo decocta: donec arescat detrahit. I

K ¶ Lõmuniter autẽ radix eius fricabilez z extensam facit. Dedetur aũt effelidas z lentigines z maculas nigras cũ oxobo atq; terachia et fenugreci semine. Item si tecum eam portaueris omnia mala a te effugient

Capitulum.cccc.xcviij.

Ethuen. Auicen. li.ij. ca. vetbuen. Ve
v thuen est planta habens virgas minutas. super quas sunt flores albi. habentes folia similia floribus maro. acuti saporis et odoris. et est. ca. in. iij. sic. in. ij. Et est ex ea alia citrina. alia alba. est digestiua. aperitiua opilationum: et in rubea est stipticitas.

Operationes

A ¶ Auicenna. Uetbuen prouocat sudorem. et eius oleum inunctum aperit orificia venarum et resoluit apostemata in stomacho. et sanguinem congelatum in ipso

B ¶ Et conuenit apostematibꝰ frigidis. Conuenit fistulis et vlceribus neruorum. cum in decoctione eius infunditur spongia: et ponitur super egros et facit suberb.

C ¶ Et odoratur humiditas eius z facit dormire. Conuenit asmatici cum bibitur sicca: sicut bibitur epithimum

D ¶ Et prouocat fortiter. et resoluit sanguinẽ cõ gelatum in vesica. et cum aqua mellis frangit lapidem. ¶ Et aperit opilationes matricis et E soluit melancoliam et flegma sicut epythimum quando bibitur sicca cum oximelle. et ipsa in partibus nostris caremus.

Capitulum.cccc.xcix.

Olubilis latine. gre. cussus. ara. Jebelé
v ch. Jo. De. ca. de volubili. Volubilis plures sunt species. Una est que dicitur funis arborum. cuius flos est albus. z est sicut ruba. z habet lac. z vocatur volubilis magna. Et est alia cuius rami repunt super terrã z super ramos plantarum. que folia z flores habz minores. et dicitur volubilis parua. Et est alia species eius habẽs folia subalbida z lanuginosa. et habz lac. Et est species aspera. habẽs folia sicut sunt citrulli folia. cuiꝰ flos est sicut ampulle adherentes. et vocatur lupulus. Et ẽ q̃rta species eius cuius radix ẽ sicut feniculum et magis grossa. immo est grossitudo eius in modum cucurbite maioris. et eius stipites elauantur super radicem suam circiter cubitos duos et folia eius sunt stricta parua in modũ sagitte alate: que ex leui causa fluunt. et hz lac. z vocatur dñs lacticinioz. et ex eo fit scamonea. qõ inuenies in ca. cccc. ix. De S. Heliotropio quarũ specierum prima rum est magna. habens folia

In modū sagitte alate. melior ē que oritur in locis tēperatis remotis ab excessu. Inquit Dyascō. Magna ē equalis. declinat tñ ad caliditatē. et est sic. in. ij. et ē resolutiua a naturatiua: aperitiua absterssiua et solutiua. lanuginosa vero ca. ē in excessu ulceratiua et incisiua Sagittalis vo ca. est et sic. in. ij. gradu. Et dixit Hal. in principio tertij. lac vo in fine tertij. et ē acris ulceratiua. et eius acrimonia nō ē in vehemētia lacticinij maioris. et ē in qualibet eius parte plante acuitas et ferositas: sed plus in lacte ipsius. et est in ea absterssio et resolutio. et ista est scamonea. Lupulus vero est equalis ad frigiditatē declinans. et dicitur quod est in principio primi. et est verius Est autē sedatiuus dolorū calidorum extinctiuus inflammationuz et lenitiuus.

Operationes

A ¶ Jo. We. Rectificato magna aperit orificia venaz ꝓpter qđ miscēdū ē ei aliq̄d ex dragāto et mastice. et rectius qđ vigorat operationez eius est aqua casei cum spica et mastice

B ¶ Et sagitali aūt nō ꝓpinatur ad solueēdū nisi coagulū eius. et est scamonea Lanuginosa vero prorsus vitāda ē. Solutione enī educit sanguinē. et est venenū. ¶ Jtē lanuginosa educit ex coziando. Lupulus vero aspera educit de colera citrina rem aliquaz et mundificat sanguinem ab ea et clarificat ipsum. et sedat inflammationem eius. et affert ei iuuamentū magnū infusio ipsius in aqua casei.

C ¶ Et syrupus eius removet yctericiā. et aqua parum vtuntur administratione eius medici temporis nostri. cum sit medicina bona.

D ¶ Et ipsa quidē et succus eius cum sanich ordei sedat dolorē capitis ca. et cōuenit calefactionistomachi et epatis. et syrupus eius cōuenit febribus colericis et sanguineis.

E ¶ Magna vero solutione educit colerā aduſtā cū facilitat e. et aperit opilationē epatis et meseraicaz. et cōuenit yctericie cū succo apij et endiuie. aut cū aqua casei. et conuenit apostemati epatis ca. extrinseco. et sedat sodā antiquā. et ꝓprie caz oleo ro. aut camomille. ¶ Et succus

F eius ex eis q̄ sanāt ulcera in aure. et est ex medicinis pectoris et pulmonis. mundificās ea a superfluitatibus. et conuenit asmati et alde.

G ¶ Et conuenit febri longi tpis. et ꝓprie fe. opilationū. et eis quarum materia est colera citrina

H ¶ Et radice vero sagittalis fit emplastrum et oleo rosarum aut camomille. et sedat sodam frigidam antiquam. et curat emigranez. Dosis potio volubilis magne in decoctione est citriter. z. iij. Lupuli vero infusionis in aqua casei potionē libra. i.

Capitulum. cccc

Uapassula. Halienus. vi. sim. fay. capi de vua passa. Astasis. i. vua passa. digestiue simul et stiptice et dyasoztice. ē et participat virtutis.

Operationes

A ¶ Dyascor. Albe passule sunt plus stiptice et carnes passularum qñ extrabūtur ab eis grana et qñ comeduntur conueniūt carne pulmonie. et conferunt tussi renibus et vesice.

B ¶ Et qñ passule comedūtur sole cū nucleis cō ferunt ulceribo intestinoz. et qñ caro passularū miscetur cū farina et cegneiii. i. scariola et ouis et modico melle. et cum editur admixto modico pipere. expellit flegma per os.

C ¶ Et quādo miscetur cum farina fabarum et cimino. et fit inde emplastrū. cōuenit apostematibus ca. intestinoz. et qñ passule pilate miscentur cuz ruta. et fit inde emplastz. delet qđ apparet cure ex clauis et ulceribo fraudulēt. i. cācro.

D ¶ Quādo fit ex eis emplastrū cum opopanaco conuenit podagre. et qñ potitur super ungues eradicat eos. et meliores ex eis sunt keſmes sine granis. et post eas sunt pingues subtilis corticis et parui grani

Capitulum.cccccj.

Uuauersa. Bartho. in li. ō ꝓprietatū rerum

v Uuauersa a humeo mes ōr. z ē dicta q̄ si humida: eo q̄ intrinsecꝰ hūoris ē plena. Uñ ōt Jsi. li. cvij Ex triby ät cōponit vua. s. ex folliculis: glacea z arillis. folliculi dicuntur vuina cia. in q̄bꝰ glacea ꝓtinet. Et ē glace succus siue humor pinguis ipsius vue. Jtē sunt ꝓticiarie sic dicte a magnitudine z longitudine.

Operationes.

A ¶ Halie. vi. sim. far. c. vuauersa inq̄t. Uuauersa sunt indigestibilia. suba eiꝰ est grossa terrea prout et gustu declarat. q̄ sapor eiꝰ ē acerbus vel ponticus

B ¶ Uirtus eiꝰ fri. in. i. sic. in. ij. z stipticat z ꝓstringit. z ꝓuenit oi fluxui vētris iuuamēto magno.

Capitulum.ccccclj

Ombilicus veneris vel cymbalaria latine. grece colitidon. Dyasc. Colitidon

v id est umbilicꝰ veneris est herba. folia habet sicut accintabulum obrotunda z alta. et latenter concaua. et bastā breuem in qua est semen positum. Radix est ei obrotunda vt oliua Est alia colitidon que folia habet pinguia z latioza et spissa sicut bugellas: folia que sunt circa radicem sunt sicut oculus picta. gustu stiptica. bastam habet tenuem: cuius flos z semen similes ypericon. Radix est illi maior ꝓdicte

Operationes

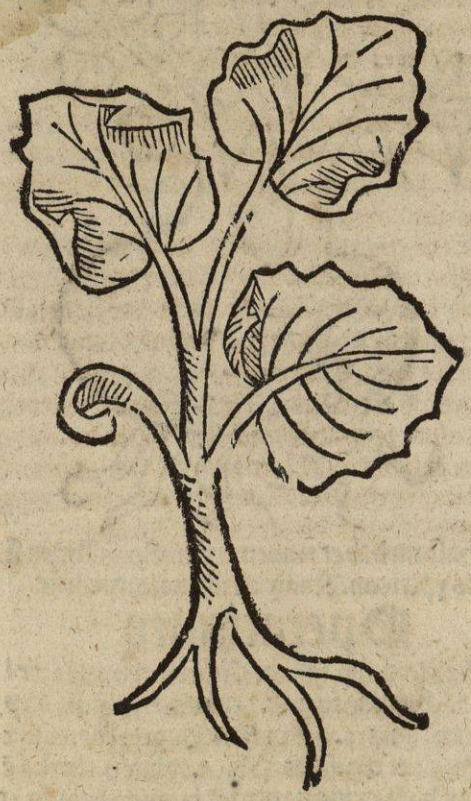
¶ Halie. vij. sim. far. ca. Colitidon mixte ē virtutis. s. humide. frigide. z cuiusdam obtuse. stipticitatis amare. vnde infrigidat et repercutit z abstergit et dyasorat. Pli. ca. colitidon herba ē oīm nota. cuius natura ex humido frigido et parum calido refrigeratoria. A

¶ Dyas. Uirtus prime speciei est q̄ succus radicis eius z foliorum peruncti: aut fomento adhibitus tumorem nature spargit. B

¶ Ignem sacruz extinguit. et pmones curat. Scrofis impositus eas spargit. Stomachi estuationē tollit. Radix cōmesta cū foliis calculos frangit. Urinā prouocat ¶ Hydropicis in optimelle datꝰ singulare presidiū est. Et multi ad amorē eam colligūt Hec mixtā habet virtutē infrigidandi z humectandi. Hec etiam nō a parte stiptica vim cum amaritudine modica vñ infrigidat z reprimit z proijcit et digerit inflammationē. ergo flegmonem curat. et in stomacho causam habētibus vtilissima est C

¶ Cathaplasmata tūsa z ipposita vulnera q̄ sūt cū rubore et rosulas sanat. succꝰ eiꝰ iniectꝰ ad veretri exiccationē (quā greci sinosim vocāt) valet. ¶ Galienuꝰ. Colitidon curat flegmones D

heristipilatos et heristpilas fleg. z maxime sto-
ardētis vtilis. z sufficiēter epiplasmata. credita
aūt sunt folia cuz radice comesta lapides fran-
gere. et vrinas mouere. ¶ Pli. Hec tunsa z im-
B posita vulnera curat et resoluit q̄ sunt cū rubo
re. i. rosulas sanat. Tunsa z stomacho impositi-
D ta ardorē z inflāmationē sedat. ¶ Radix vero
eiꝰ potata lapides frangit. Greci vero dicūt q̄
leniter sit humida frigida z stiptica

Capitulum.cccccliij.

Agula caballina. Sciendū q̄ vngula
V caballina duplicis generis ē. vnū aqua-
ticum. aliud terrenū. Aquaticū est ne-
nufar vel nymphea aquatica. vel cacabus vene-
ris. vel papauer palustre. vel alga palustris. ha-
bens flores albos. sicut apparet in ca. cccix. su-
perius de N. Terrena ē que vocat vngula ca-
ballina gre. z arabi. vocatur phatanum vel far
fugium. nascitur iuxta fluuium.

Operationes

A ¶ Hal. vi. sim. far. c. de tussilagine. z ē vulga ca
ballina vel nenufar terrenum vel farfana. No-
minat aūt tussilago. eo q̄ tussiby z oztonoicis
pferēs credit. si q̄s sumēs so. sic. vel radicē super
prunas fumigās inspiret pstirgētez fumum
¶ Est aūt mediocriter acre. q̄re z rūpe sine do-
B lore credit vniuersa apata q̄ in tozace. viridia
vero folia z flores. flegmonē patiētia membra
cum difficultate digestionis exteriꝰ cathaplas-
mata iuuāt. pter amissionē a quo se humidita-
tis. cuius oia virida z tenera. Hec quidē ma-
gis. illa vo minꝰ participāt. sicca vo folia lilij
acriozis sunt virtutis. vt ꝓpetāt flegmonē patiē
tibꝰ. ¶ Aui. li. ij. ca. de nenufare terreno. inquit
C sic frī. z hu. cōplexionis. in. ij. gradu.

Capitulum.cccccliiij.

Rtica maioz. Pādec. ca. cccl xv. Huius
V re vel varik flatū vel sarichara Gre. in-
guidalis ac calisex. latine vero vrtica
Sera. li. ag. auc. Dyas. ca. huiure. Sunt eius
due species. Una eaz ē asperioz et nigrior. hūs
so. latioza. z hz semē simile semini canabis. nisi
q̄ est minus eo. Alia vero habet minora folia
et nō habet folia aspera sicut prima. de qua in
sequenti ca. dicetur. Et est ca. z sic. in. ij. gradu
merito quidē igitur vt alimento nullus vtatur
sine eo q̄ maxima captatur fame. Utilis autem
est vt medicina subductiua ventris

Operationes

¶ Halie. li. de ābis ca. vrtica. Et idē vi. simpl.
A farma. eodem. cap. A calisex siue vrtica maior
Dur beibe tam fructus q̄ folia ipsa maxime
adhibentur ad opus medicine. Dyaforetice ē

virtutis vt pustulas z parotidas sanet. Habet autē z ventositatis aliquid. qua propter impet9 libidinis excitat. et maxime qñ cū sapa bibitur semen eius: q autē nō vehemēter calefacit. sit satis subtilium partium. sit educens grossoz humorum z viscosorum qui in torace z pulmone Testat z inhoc q patiuntur pericule corporis quas contingit Illa vero ventositas quas participare dicitur. nascit dum ipsa digeritur. Nō enim est actu ventosa sed potentia. ventrem laxat moderate. z hoc solummodo q mūdificat et cōmouet. non eo q purget

B ¶ Dyas. Latha plasmatibꝰ imposita corporis fricatione atq; rubore. dolorē atq; pruritū facit deniq; recorporatiue virtutis sunt maioꝛ videlicet z minoꝛ. Similiter limosis atq; similibus duricieb9. medet etiā eis qui ab aliqbꝰ venenatis fuerunt vexati. ¶ Item cocta atq; contrita emollit ventrē. Semē aūt eiꝰ vētrē mouet. Folia z semē dyaforetica sunt z leptomeris abundanter sine calefactione nimia. sanant stigmata z cyraculas z ragades. z ex torace z pulmone educit humores pingues z glutinosos. habz autem aliquid in se ventositatis. ad luxuriā pmouendam z excitandā libidinem. maxime quando cum sapa bibitur

D ¶ Acalifex calefactoria est. que potata cū vino regium morbū emēdat. semen eius in antidotis missum colericis prodest.

E ¶ Item tritū cū melle z in modū electuarij datuz tussim veterē z in frigore conceptā emendat ex calore suos omnes tumores dissoluit:

F ¶ Sera. auc. Halieni. Virtꝰ eius est que resolvit resolutione multa. et est cū boc ei virtꝰ inflatiua. et pter hanc causam mouet coitum. et delet epituras. z apostemata que fiunt p aures et facit exiccari humores viscosos a pectore et pulmone qñ bibit. z curat vlcera corrosiua. et omne cui cōuenit exiccatio. Et qñ bibit de semine eius cū rob excitat appetitū coitus. et solvit ventrē solutione temperata. propterea quia abstergit z commouet

B ¶ Et folia ambarum speciez quādo teruntur cum sale z fit emplastz curat morsum canis et vlcera fraudulenta z carnosa. z vlcera sordida z tornones neruoz z epituras. z apostemata q̄ fiunt post aures. Et fit cum eis cerotum cū cera ad duriciē splenis.

D ¶ Et qñ terunt et foliꝰ eiꝰ z ponunt in naribꝰ abscindit fluxū sanguis. z qñ terit ex eis z cōficitur cum myrrha. z fit inde nascale puocat menstrua. ¶ Et ponuntur folia eius sup matricem egressam. z eā revocat intus. z semē eius quādo bibit cum rob excitat appetitū coitus. z aperit orificium matricis: z terit z cōficitur cum melle z comeditur. z cōuenit asmati que non sinit hominē iacere. z pleuresi. z expellit supfluitates a pectore. ¶ Et decoctio folioz eiꝰ qñ coquitur cum pauco myrrhe puocat mēstrua. z qñ folia ipa coquūtur cū limacibꝰ molliunt ventrē z puocāt vriuā. z qñ folia ipa coquūtur cū ordeo expellunt supfluitates a pectore. z qñ fiunt gargarismata cū succis eiꝰ. curat apostemata vulue.

K

L ¶ Et idem aucto. Rasis. Oleum vtrice ē magis laxatiuum q̄ oleum cartami. scz quādo tu comparas virtutem laxatiuaz vtrice virtute laxatiue cartami

M ¶ Et idem auctoꝛ. Aben mesuay: Mouet coitum quādo comeditur cuz cepis z vitellis ouorum. z quādo teritur semen eius et ponitur sup cancrum conuenit

N ¶ Et de pprietate eius est q laxat flegma viscosum. z qñ excoriat semē vtrice z teritur. z miscetur cum melle z sumitur. laxat cum fortitudine. z oportet tñ q nō tāgat liuguā z caput meri ne adurat ea. ¶ Et dosis eiꝰ a. xx. granis vsq; ad. xxx. ¶ Et idē auc. Isaac. Soluit ventrez viscosum z puocat vrinā. z cōuenit doloui renum. et iuuat coitū. et maxime si comedatur cū cepis et vitellis ouorū. et qñ bibitur cum semine canabi. cōuenit spleni et dolori lateris

O

P

Capitulum.ccccv.

URtica minor. Dyascori. Urtica altera maior: altera minor. De maiori in precedenti capi. dictum. Minor vero que et vsualis est et simplex cum tenui semine. ac foliis nimis aspera. ¶ Auicenna. Color seminis eius est similis semini porri: sed tamen est minus et subtilius. et non est in eius longitudine. et mordicat quod ei obuiat. ita q; etiam intestina Urtica et semen eius sunt ca. in principio tertij gradus. et sic. in. ij. sed semen est minoris siccitatis q̄ ipsa. Est attractiua: vlceratiua: resolutiua cum virtute adustiua. Et sunt quidam qui dicunt calefactionē eius non esse fortem. et in ipsa quidem est virtus aperitiua. et in ipso est absterſio fortis.

Operationes

A ¶ Auic. Emplastr̄ eius cū raffano disrumpit dubelet et cōuenit duricieb;. Et semē eius conuenit cancro in emplastro. et similiter eius cinis cum sale conuenit vlceribꝫ que accidūt in morsura canis et vlceribus malignis et cancro

B ¶ Emplastrum ex eo cum sale cōuenit torsioni neruorum. Et folia eius contrita abscindūt fluxum sanguinis ex naribus. Et semen eiꝰ cōuenit stricture nariū. et aperit opilationes collatorij fortiter. et ex semine eius factum emplastr̄ fit dentium eradicatio facilis.

C ¶ Et ex eo emplastrū cōuenit apostematibus que fiunt post aures. et est absterſiuū q̄ bibit cum aqua ordei. et mundificat pectus.

D ¶ Et cum decoquūtur folia eius in aqua ordei educunt humores grossos qui sunt in pectore. eius semen est fortius. et ipm̄ remouet asma et frigidam pleuresim.

E ¶ Excitat coitum recipue semen eius cū vino Et aperit orificium matricis. quādo matrix recipit sperma. et similiter si comedat cuz cepis et ouis. Et quādo supponitur cū myrrha prouocat menstrua et aperit matricē. et similiter si bibatur decoctio eius cum myrrha.

F ¶ Et folia eiꝰ recētia reducūt matricē exeuntē loco emplastri posita. et soluēdo educit flegma et humorē crudū sua absterſione cū virtute solutiua que sit in ipa. ¶ Et oleum vtice minoris plus soluit flegma q̄ oleum cartami. Et decoctio foliorū eius cū obstracis lenit ventrem

G ¶ Et si vis vt ipsa facilꝰ soluat accipe medullā seminis eius et cōtere eā cum sanich. et pisce eū cum vino et bibe eā. et oportet vt post eꝰ bausti bibat aliquid ex olco ro. ne aduret gutur bibentis. Et quando fiunt ex ipsis collīria cum melle et superponunur et soluunt

¶ Palla. Urtica ex ea vocata est q̄ tactus eiꝰ corpus adurat. Sunt em̄ ambo omīno ignee nature. vñ et tactu purit et pruriginē facit. J

¶ Macer. Dicim̄ vticā quā grecꝰ acalise ōt Feruida nō modice vis illi dicitur esse K
Unde nec immerito nomen sumpsisse videtur.
Tacta q; exurat: digitos vtica tenentes
Hec solet yctericos: cum vino sumpta iuuare.
Illius semen colicis cum melle medetur.
Et tussim veterem curat si sepe biba tur:
Frigus pulmonis pellit ventris q; tumorem

Capitulum.ccccvj.

LApicum. Isi. Ulpicū appellatū ē eo q; v allij odorē hz. Pal. li. xi. In mēse nouembri vlpicū sicut et alliū serit terra: mapie alba fossa et subacta sine stercore. Sulcos i aeris facies et in locis altioribꝫ semina ponce. q̄tuor digitis separatas: nec altiꝰ presta. Sarculari frequēter debēt. q; plurescūt. Si capitatiz facere volueris. vbi ceperit caulis pdire particula. sicq; succus reuertet ad spicas.

Operationes

¶ Isidorus. Ulpicum cum vino tritum calculos aiunt prodesse potui datum. Illius semen A
cum vino menstrua prouocat siue purgat.

Capitulum.ccccxvij

Ulmus latine.ara.arnabū. grece petes
v la vel prolce siue preloe.Paulus ca.de
vlmo.Ulmo est arbor omnibus nota
cuius folia stiptica sunt.

Operationes

A ¶ Hal.viij.sim.far.c.Prolee fm trāslationem
grecā.Prolee.i.vlmus folijs cōsolidam9 qñq
recēs vulnus cōtusis q stiptica simul z ablter
siua virtus conseruatur in eis. Cortex vero ei9
adhuc magis est subamar9 z stipticus

B ¶ Uū z leprā sanat cū aceto. Et duz viridis ex
istit z recēs si supligata muo luat vlceribus con
C solidare ea poterit. ¶ Et radices ei9 eriā eiusdē
virtutis sunt. z cū eius decoctione fomētāt oēs
fractur as porositatione egentes.

¶ Paulus. Ipa bullita in aq̄ curāt excoriatio
D nē capitis si inde lauet. Radix ei9 est stiptica cō
glutinatiua z cōsolidatiua nimis. ¶ Isi. Ulm9
nomē accepit.eo q vliginosis z humidis lo cis
E melius pficit. Hā in mōtanis et asperis minus
leta est. ¶ Plī.lini.xvij. Ulmor vimbra lenis est
F enutriens quecūq occupat. In vlmo inserino
rū iabet religio fulgur. Nobilia vina in arbu
stis gignuntur.primo q oīm vlmus ꝓpter nimi
am frondē excipit. Ulmis vetrabit sucus inus
tilis supra terrā, vsq ad medullas forācis. In
senecta z cum alimēto sequūtur abundare mi
mio. ¶ Idem li.xviij. Ulmi z populi serātur a B
die quo Fauonius ceperit flare. siue a die. vi.
ydus februarij: siue ante primā solitā ei9 estiuā
die alia parte folia vlmi celum respiciunt: quas
spectauerūt pridie. z est cōfecti sideris signus
¶ Idez.li.xxiiij. Ulmi folia z cortex z rami vim Z
habent spissandi z vulnera contrahendi. Cor
tex vtq interior.

Capitulum.ccccxviij

Sir siue qusir ara. grece. Egilos vel
v egilopa. Sera.li.aggre. ca. qusir. id z
alkaleya siue a quileya. z est herba cui9
folia sunt similia folijs frumenti. nisi quia sunt
latiora z molliora. et in summitate calami eius
est semen nigrum trib9 vel quatuor tunicis ve
stitum a quib9 exeunt tiste simules capillis in
subtilitate. ¶ Plī. A quileya herba est que cre
scit in segetibus cum tenui calamo habenti in
summitate tegminibus ambitum ex quibus
ariste simules capillis extant.

Operationes

¶ Halic. Uir9 cuius ē q resoluit apata z cōfert A
sistalis q sūt iuxta oculū que egilope vocātur.
Maior virtus est in semine. qre cū sunt iuxta
ponitur semen intelligitur Uires enim leuiter z

efficaciter relaxãtes.et ad omnes tumores valet.¶ Sera.Mollit duricies.et ideo ad egilopar farina eius cathaplasmatibus commixta congrue facit.

Capitulum.cccciix.

USnea.Pandecta.ca.lxxi: Aynech siue alusne arabice.grece brion vel briuz vel licena.latine vero vsnee vel muscus arborum.Usnee vel brion quoddam oritur in arboribus lanugo.et quoddam est vsnee vel brion maris et est lanugo que oritur supra petras maris.¶ Sera.li.aggre.ca.Aynech.Aynech.id est muscus quercus.et est res que reperitur nascens super arborem serbin et nucis et glandium et super lapides.et melius ex eo est quod reperitur super serbin montanum.z postillud quod reperitur super arborem nucis.et melius horz est quod ẽ magis odoriferũ z albidioris coloris.z peius est ex eo qđ est ad nigredinez tendens.sapor eius est stipticus tẽperate Et virtus eius est que non est frigida frigiditate fortis.sed propetepiditatem.et virtus eiꝰ alia est que resolvit et mollificat.et prope illud qđ reperitur supra arborem serbin.

¶ Bal.vi.sim.far.c.Briũ vel brion marinũ cõpositũ ẽ ex terrestri z aqsa sil' suba vtriq; frigidis.stipticat eñ ꝓmelium.z q̃tq̃t calida sũt caplasmatũ manifeste infrigidat z adunat.Et est aliud brion vel briũ qđ a q̃busdã vocat spelticuz reperitur quidẽ in quercubo z spinis et lenkis.habet autẽ stipticã ꝑtutẽ nõ vehementem neq; eñ sufficienter frigida ẽ.sz q̃dãmodo mediꝰ approximat.gre et dyasoreticã z mollificatiuã possidet vim maxie qđ in cedrinis lignis inuenitur.¶ Dya.c.delicena q̃ super petras marinã nascitur brionẽ ¶ Aui.li.ij.ca.vsnee Usnee sunt cortices subtiles circũuolute sup arborem ferentez glandes z pinnum vel nucem.z habz odorem bonuz que ex ea bona est ẽ alba.et nigra est mala.In ipa ẽ frigiditas pauca ad debilitatem declinans.et stipticitas equalis. Et extrinauerunt quidã q; ẽ ca.in.i.gradu.sic.in.ij.¶ Inquit alcausi.est frigida vehementis siccitatis.Insunt ei virtus stiptica z resolutio simul et lenificatio ꝓcipue que est de primo.et eius stipticitas est equalis.

Operationes

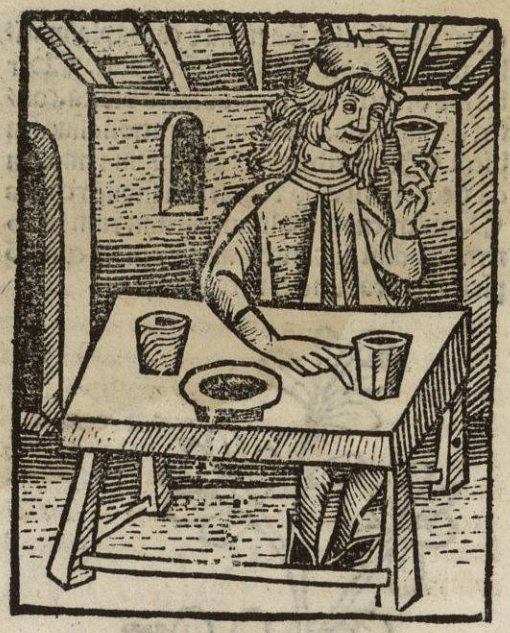
¶ Sera.auc.Dyas.Aynech ẽ muscꝰ quercꝰ. A
et cõfert doloribꝰ matricis:z qñq; coquitur et sedent mulieres in decoctione eius.

¶ Et cõfert multũ qñ admiscetur i fumigatiõibꝰ z vnguẽtis q̃ fiũt ad resoluẽdã lassitudinem. B

¶ Et ingreditur i cõfectiõe olei de ben.z in aliis vnguẽtis ꝓpter stipticitatez que est in eo. C

¶ Et infunditur i vino diebꝰ aliq̃t.z illud vinũ facit dormire dormitione fortiz.z qñ infunditur in vino stiptico:cõfert stomacho z curat ex cussionẽ ventris:z aromatizat stomachũ et abscidit vomitũ.¶ Dyas.Licena est muscꝰ maris.q̃ cathaplasmatibꝰ adhibita fluxũ sanguinis abstinet.tumorez compescit.zemas emendat.ycteritijs opitulatur.melle addito asperitatẽ oris et lingue diminuit.reumatismũ compescit.qz stiptice ẽ virtutis et siccantis.¶ Almansor trac. F
ij.ca.vsnee.Usnee vel muscus quercus parum existit.ca.quod est vomitum abstinendo stomachum efficit rigidum.¶ Auicen.Usnee aromaticum est.aperit opilationes z stringit carnes mollificatas.z linitur sup apostemata ca.z sedat apostemata carnosa supra cadit inunctionibꝰ lassitudinis:et resolvit duriciem iunctura rum.¶ Et silr eiꝰ decoctio cuz infunditur i vino facit dormire potantẽ ipm.z abstergit vinuz z cõfert tremori cordis.retinet vomituz et confortat stomachuz z removet inflãmationẽ eius ꝓcipue infusio in vino stiptico.¶ Et confert J
doloꝛi epatis debilis.Aperit opilationez matricis.z quãdo sedetur in aqua eius confert doloꝛi matricis.et prouocat menstrua.

¶ Et idem de vinbꝰ cordis ait.Usnee ca.est in R
primo gradu.sic.in.ij.et habet cortorta et cor.

Capitulum.cccccx.

VInū. Iisd. li. xx. Vinū inde dictū est: q̄ eius potꝰ sanguinē cito replet. hoc alij licum appellāt: eo q̄ bibentē a cura soluit. ¶ Aristo. in lib. topicoꝝ. iij. Vinū ait Empedocles aquā putrefactam in lignis. ¶ Ambro li. iij. Hoc post diluuiū vitē plantauit: que p̄us dom̄i p̄cepto pullulauit: ac bibit de vino eius & obdormiuit. Deus aūt p̄sciuit q̄ vinū sobrie potatū sanitatē daret: prudentiā augeret. Immodice ꝥo sumptum ad vitia causas daret: creaturā dedit. sed abundātiā humano reseruauit arbitrio. ¶ Aristo. in lib. de aia liby Vinū serpētes valde diligūt. & io q̄ ipsuz venantur cū imbibunt. Itē Isido. Vinū dr roseū. i. cū rubore: rosa cm̄ rubet. Aminneū q̄si sine minio: id est sine rubore. Succinaciū succine gēme simile. i. fului coloꝛie. Limpidū vinū. i. p̄spicuū ab aque specie dictū q̄si limphidū. limpha em̄ est aqua. Turbidū q̄si torbidū. i. terra commixtū: qđ est fece. Falernū vinum vocatū est a falerna regione campanie vbi optima vina nascunt. Honorariū vinū qđ regibus & potētibꝫ honoris gratia offert. Crudū vinū est insuaue qđ serui potant. Conditū vocat qđ non sit simplex: sed cōmixtione pigmentoꝝ compositum. Haselum vero a regione vnde defert. Haza em̄ opidū est palestine. Infertum vinū dicit qđ altario offertur atq̄ libat. Spureū quod offerre non licet: aut cui aqua admixta est quasi spurium hoc immundū. Acidū vel q̄ acutum vel quia aqua mixtum cito in hunc saporē conuertitur. ¶ Actor pluribus etiam modis vina vitiata emendant. sicut notum dr plurimis: vt (verbi gratia) si forte mollescēs incrassēt. Idē vinum per media lignoꝝ fragmenta trantfunditur: vt oleagma mollicies cōfringat vel lambrusce vel lignorum serratura. vel similia.

Operationes

¶ Isaac in dictis ꝓticularibꝫ li. iij. Vinū bonū dat nutrimentū corpori. Sanitatē reddit et custodit. si accipiat vt oportet: et q̄tum natura sustinere ualet. digestionē confortat stomachi et etiā secundā q̄ est in epate. nec vllus inuenit cibus vel potus adeo naturalis caloris cōfortatiuus & augmentatiuus sicut vinū: ꝓpter familiaritatis consortū quod habet cum natura. A

¶ Et q̄ calor eius similis est naturali coloꝛi: citoq̄ conuertit in naturalē & mundissimū sanguinem. Turbidū quoq̄ sanguinē clarificat. & aditus totius corporis maximeq̄ venarū aperit et mundificat. Epatis opilationem aperit. Tenebrositatē aufert. Fumositatē tristicie generatiuā a corde expellit. totiusq̄ corporis membra corroborat. ¶ Sed animā ipsam facit oblitiscī tristiciā & angustiā: laborē & dolorē. dat q̄ ei leticiam & audaciā. Ingeniūq̄ subtiliat. B

Igit conueniēs est omnibꝫ etatibus & omnibꝫ regionibus. sed tamen sumat̄ sm̄ sui quantitatem et bibentis consuetudinē ac nature possibilitatē: Iuuenes em̄ & viri maiorē vim et q̄ntitatem sustinent q̄ mulieres et adolescentuli. C

¶ Vinū mundū & durū si fuerit: cōuenit vt byemali tpe & frigida regione bibat. In estate ꝥo et calida regione vini paucitas aqua multum cōmixti necessario congruit. Corpa em̄ refrigerat & humectat ꝓpter aquā cōmixtā. Vñ antiqui assimilauerunt vinū tyriace nature: quia virtutē habet conseruatiuā nature proficuam. Calefacit em̄ corpa frigida: et infrigidat calida sicca humectat: et humida extenuat. D

¶ Haly in li. regalis dispositionis ait. Vinum caloꝛē naturalē cōfortat. Humoꝛes colericos tēperat: purgans ꝓ sudoꝛē & urinā. Hēbra dura humectat. appetitū iuuat & digestionem. E

¶ Ventositatē quoq̄ soluit. opilationē aperit. melancoliaz mitigat. Et hec maxime facit his qui temperate complexionis sunt. F

¶ Nocet autē illi cuius complexio superabundat in caloꝛe. vel qui febrem patit̄ epatis aut cephalcam. et cuius meriti debiles sunt. G

¶ Idē in li. vt supra. dicit autē q̄ ex multi vini potatione passiones accidūt graues frigide. sicut apoplexia: spasmus: epilentia: emigraneū: obstupefactio. & his similia. Replentur enim ventriculi cerebri vaporibus vini. et quod ad illud de venis ascendit: vnde caloꝛ naturalis refrigerat̄ & huiusmodi passiones generantur. H

J ¶ Rasi in ḡrta ptē: Uinū temperate bibitū nutrimentum penetrare facit. digestionem adiuuat. multeq; bonitatis causa existit in corpe: et in senib⁹ q̄ maxime ¶ Isido. Uinū antiqui vocabāt venenum: sz post q̄ inuētum est virus letiferi succi. hoc uinū vocatū est illud venenuz

K ¶ Uñ et Hiero. in li. de virgitate dicit. Adolescentulas ita debere fugere uinū vt venenum. ne pro etatis calore feruenti bibant z pereant. Inde est q̄ apud veteres romanos femine nō vtebant uino: nisi sacroꝝ causa certis diebus.

L ¶ Lonstan. in pātegni. Uinū quoddā est mer q̄ddam de passis factū: q̄ddam mellitū. q̄ddaz dactilicum. q̄ddam ordea ceū vel frumētiuū. i. ceruisia. ¶ Uerū vliter cali. est z sic. Nouiter q̄dem e torculari tractum in primū trāsit gradum. vetus aūt augmentat vel minuitur natura sua ex lōgitudine vel propinquitate preloꝝ.

M ¶ Jō pla. Herba ipa tunsa z cataplasmatis bus adhibita. offert ad pruritū z scabiē. ¶ Herba ipa decocta cū vino odorifero bibita. confert herisipilosis. z ad oēm vlceratione siue scabiem. ¶ Ista herba valet ad lepram remouendā decocta cū vino z curat excussione ventris ¶ Confert etiam multum mixtum cum fumo terre eandem quantitatē. nocet aūt illi cuiꝰ cō plexio superabundat in calore.

A
B
L
D

Capitulum.cccclxj.

Uacea vl herba clauellata latine: grece torqueta: ara. mare solon. Platea. yacea est herba similis lauēdule z ūn summitate flores quoꝝ color est citrinus glaucus z albꝰ. solum herba in medicinis vtit z nō radices. ca. est z hu. in ij°. gradu.

Operationes.

Capitulum.cccclxij.

Ualdane grece. anadragne arabi. latine portulaca. Serapi. li. aggre. ca. yaldanc. i. portulaca. et ē herba oiꝰ nota. ¶ Ba. vij. siz. sar. c. portu. Substātia eiꝰ ē aq̄sa. z i sapore eiꝰ ē stipticitas pauca. z virtus eiꝰ ē q̄ infrigidat i. ij° gra. z hūectat in. ij°. Dya. c. adragne siue vt alij. portulaca z ē i oiꝰ nota bñs frigidā z nutē atq; redarguētē.

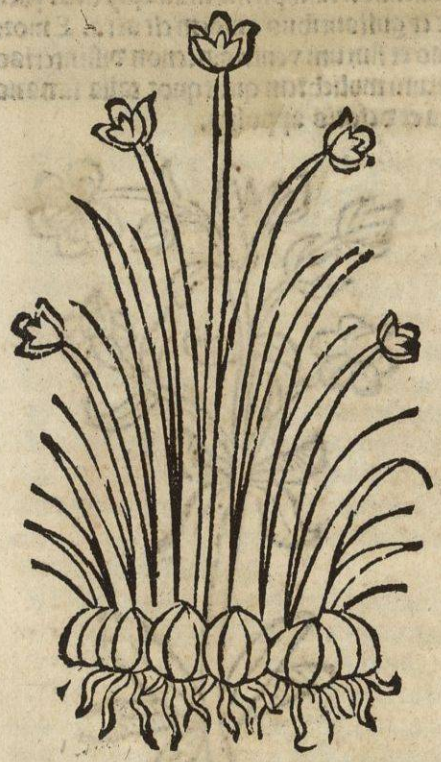
Operationes

¶ Sera. Portulaca ꝓuenit bñ in oiꝰ inflationē z incēsionē. z causionē i orificio stomachi. et in oiꝰ ypocondriꝭ. z curat stupore dentium. coq; lenit z auffert asperitatē. ¶ Et idē auc. Rufi. Portulaca debilitat visū z destruit eū. z infrigidat corpꝰ z phibet vomitū z auffert libidinē. ¶ Dyas. Portulaca masticata vel comesta

A
B
L

cum origaro fluorem sanguinis prohibet: et viscide stringit: propue cum masticata vel co/mesta dentium offensam sanat.

D ¶ In ardore stomachi portulaca in aceto co mesta mire iuuat tussa. et cum mollito ordeo mixta: et quasi maligna panno inducta: et sto macho impolita: mire febres tollit.

Capitulum.cccc.xiij.

¶ Reos. Pandecta. ca. dccv. yreos est herba faciens florē albū vt liliū. et ē in frōdibo silis yri. Differūt autē in floribo. Uñ ysus. yris purpureū gerit florē yre os albū. Gladiolus croceū: sed spatula fetida nullū. Unde ille herbe sunt silles in foliis. vñt tñ in floribo. Item yris habet florē purpureū: habentē gradatiōes diuersas in purpureitate sicut arcus celi. pq̄ lege capitulū liliū m superi us de l. Et est alius cuius flos est albo. et iste ē yreos. et ille debilior est superiori in omni re. et melior ex eis est cuius radix est alba rotunda: participans de rubedine fm aliquid: et grossa et dura et spissa. et in qua est aromaticitas: sicut odor viole ppie. et cuius sapor est acutus mor dicatiuus pter acrimoniā ipsius. habēs no dos breues et collectos. Et melior pars plante est radix. post illā flores. et melius tempus col lectionis ipsius radicū est principiū veris.

Operationes.

¶ Paulus ca. yreos. yreos ca. est in. ij. gradu A
sicca in. iij. Valet contra duriciē neruor et fleg
mate. Tussim placat. Screatū facilem facit.
Grossos humores pectoris attenuat.

¶ Cum aceto potatus splenecticis et spasmum B
habentibo prodest. rigorē fe. et dolorem vulue
mitigat et aufert. Cū vino potatū menstrua p
uocat. Pessariū inde factum secundinā et fe/
tū mortuum expellit. Stomacho nocet. Cum a
qua calida bibitū dolorē ventris placat. Eli/
catū et pistatū vulnera dolentia curat. coctum
aqua ro. mixtum vulnera et pustulas mundifi
cat. et bonam in eis carnem generat. Et valet
contra putredinē dentium et gingiuarum.

¶ Platea. yreos vel yris cali. et sicce sunt in. ij. C
gra. Similes quidē sunt in foliis et in effectu.
sed yris florē facit purpureū: yreos albū. Ma/
rū radice medici vtunt. q̄ in fine veris colligit:
ac desiccat. et p duos annos seruari potest.

¶ Itaq̄ pro radice yris potest poni radix D
yreos. et similiter econuerso. Uirtutē habet diu
reticam: vnde dissoluit et aperit.

¶ Constan. yreos est calida in. ij. sicca in. iij. et E
valet contra neruorum de flegmate. Diutur/
nam tussim placat.

Capitulum.cccc.xiiij

Ris illirica. Isidorꝰ. yris illirica a similitudine yris celestis nomen accepit. Unde arcumen a latinis dr: eo qꝫ flos eius varietate colorꝭ in eundē arcū celestem imitet Illirica dr. qꝫ in illirico plurima ē et violentissima. Species eius solius gladioli similibus radice aromatica: odoris bonꝰ.

Operationes

A ¶Dacer. yri dat florꝫ nomē arborꝫ ipe suorū Celestis similes sunt nempe coloribus yris. Illiricam dicunt illam: quia plurima nasci Iterum in illirico: vis eius sicca valensqꝫ Dicit at ꝫ gradū: dant hunc in vtroqꝫ scōm: Maior vis huius est in radicibus eius. Has desiccandas per frusta rotunda secatas Sic vt se partes non tangant insere filo Inqꝫ loco sicco: fac suspendatur in vmbra: Uix aliter totum: poteris siccare per annum Cum vino sedant tussim: prebentqꝫ saporem.

Capitulum.cccclxv.

Dea. ydea scōm Diascoridē cap. de ydea fm translationē grecā. Folia habet similia myrtbe q̄ amuli longi sunt.

Operationes

¶Radix eius remordentis sive redarguentis virtutis est. sanguinis fluorē sive quēlibet fluxum stringit. ¶Ubi sciendum qꝫ Diasco. de ydea facit duo capla. Unū qō incipit per. y. et est illud qō ponit hic. et aliud ca. qō incipit batus. et vna de speciebus eius est idea q̄ i. pro q̄ lege caplm. ccccij. superius de R

A ¶Balienus. vi. simpli. farma. cap. ydea. ydea radix et gustantibus quidem est acra. Emorrogias et fluxum ventris: necnon dissinterias et fluxum mulierem quotquot talia sanans bibita et deforis apposita.

Capitulum.cccclxvj.

Pericon vel scoparegia latine. Brece ypericū vel bitumi vel atricū. arabice Infaricon. Et sinonimis. ypericon et barba serī Jobānis. Herba qꝫ pastorata. Quidā etiā nominant eā coronā regiam. Sera. li. aggre. ca. Infaricon. Sunt quidā q̄ nomināt Kamepitheos ꝑter similitudinē quā habet secū in odore sine pini. Nam pitheos. i. pinus arbusium: est qō ydoneū est ad accendendum ignē sicut ligna. et habet folia similia rute. et longitudo eius ē circiter palmū et color eius vergens ad rubedinē. et habet florē subtilem albū similem flori cheyri albo. et semen eius est in cornice longū et rotundum. Et magnitudo seminis est in quantitate seminis

ordei cū odore resine pini. Nascit locis asperis et domesticis. Et vsus eius est q̄ administrat sicut est. ita q̄ nō sum⁹ cōtenti semie solo. Basilie. viij. sim. far. ca. ypericū. fm translationem arabicā ypericum calefacit et sicca subtilium partiū existēs. Dyas. ca. yericum. Est herba colore subrufa folia similia rute. habens et florem tenuem flore viole similē. et semē nigrū in forma ordei odoris resine. vires habet aciter stringētes et mictuales. Paulus ca. de yperico ca. est et sic. in. iij. gradu.

Operationes

A ¶ Galien⁹. Vēlitrua et vrinas puocat. Oportet aūt totū ad h̄ assumere. et nō solū semen sed etiā fructū. Sed cū foliis applicatū viride sit ad cicatricē ducere potest. oīa vlcera que ex adustiōe facta sunt ignis. siccū ꝓ si apposueris: sanabis. et lara et putrida vlcera.

B ¶ Quidā ꝓ et sciaticis bibere id dant pulueriz̄atū et siccatū. et q̄n fit nascale cū eo puocat menstrua. et q̄n bibitur puocat vrinam.

C ¶ Et si bibitur ex semine eius cum vino curat quartanā. Et quādo bibit eodē modo sepagita diebus continuis curat sciaticā. Est quando fit emplastrū cū foliis eius et semine curat combustionem ignis.

D ¶ Dyascorides. ypericū vrinā potatū puocat et ventrē stringit. Ite folia et succus eius medetur dissenterie et sanguinis effusioni.

E ¶ Ramicem etiam curat. Herba fomēto īposita et combusta sanat. Hec cauda caballina dicatur ab aliquib⁹. et desicca riua est fortiter sine mordicatione.

F ¶ Ad plagas aūt magnas cathaplasmatib⁹ īpositā vtilis est. et glutinat neruos incisos. facit et ad eos q̄ sanguinē vomūt.

G ¶ Et ad fluxum sanguinis mulierū et ad dissintericos et ad dyarriā. et ad oīe reuma ventris fortissimū adiutoriū est. si ipsa herba cum aqua aut cū vino bibatur.

H ¶ Succus aūt eius fluxū sanguinis de naribus. et ventris fluxum cum vino austero potui datur. febrientibus cum aqua.

¶ Paulus. Urinā puocat. Epar et renes mūdificat. femora dolores curat. Vulnera desiccat. venenum superat. Cathaplasmatibus celeriter vulnera sanat.

Capitulum. cccc^xvij.

Sia. Plini⁹. ysia est apō grecos tradūt q̄ ipam et typhen cū sint de genere ad frumētū redire si piste seantur nec prin⁹ q̄ anno tertio. Zea semē est ex quo fit alica. granū eius in pila lignea tundit. vel lapidis duricia nobilius cōteritur. excussisq̄ inde tunicis iterū armamētis nudata cōciditur medulla. Est zea q̄ degenerat in affrica. vñ ad ulterina fit alica cuius spice latiores ac nigre sunt et breui stipula.

Operationes

¶ Isaac. zizania nascunt int̄ triticū siccis corruptisq̄ tpib⁹. vñ vim hñt acutā et venenosam et aliq̄m mentē pturbāt et inebriāt. Mixta sulphuri vino et aceto ad impetiginē vel serpiginē valet. cocta aūt cū radicis cortice. vulneribus iā putrefactis apposita sanāt et mūdificāt valet etiā ad apostemata dissoluendū.

B ¶ Piero. super Matheū. Inter triticū et zizania quod nos loliū appellamus q̄dā herba est. nec dū calamus prouenit ad spicā grādis similitudo est. et in discernendo aut nulla aut perdifficilis distantia.

¶ Auic. zizania fm duas res ab hoib⁹ dicit. Quidā em̄ zizaniā vocāt granū sile frumento ex quo faciūt panē. et dicūt q̄ zizania plurima est. Alij ꝓ rem q̄ndā in ebriante malā que in granis puenit. Melior est illa q̄ est leuis ponderis. non vetus nec frangibilis: sed viscosa cū masticat declinās ad rubedinē. et in ipa est ponticitas parua. ¶ Pli. lib. xxij. Infelix dictum est a Virgilio lolium. boc tñ mollitum

D

ex aceto coctū ⁊ impositū sanat emperigines: eo celerius quo sepius mutatū est. Dedetur ⁊ podagre: ceteris q̄z doloribus cum oximelle Curatio bec a ceter differt. aceti sextario vno dilui mellis. ʒ.ij. iustum est. ita tēperatis sextarijs tribus decocta farina lolij. sextarijs duobus vsq̄z ad crassitudinem calidumq̄z imponi ipm volentibus membris. Eadem quoq̄z farina extrahit ossa fracta.

Capitulum.cccccxviij.

Yringus. Pande. ca. lxiij. Astaruri con arabice vel seca cul. Bre. biomō. Latine ſo centū capita vel yringus Non est autem affodillus: vt quidam dixerūt. sed vocātur due plante. quarum vna est yringus: vt patet per Serapi. ppio cap. Et alia ē vna alia herba que satis similatur. Item Plinius post sermonem de yringo ex his incipit: scilicet yringum candidum quem centum capita nominant: omnes effectus eosdem causat. ⁊ radices in cibis grecorum recipiuntur siue crudis siue coctis: vt Dyascorides cap. de yringis. Preterea in antidotario virili ī quodam antidoto quod incipit. Antidotum quod facit epilenticis recipiantur et centum capita et affodilli: quare non sunt idem.

Operationes

¶ Serapion lib. aggre. ca. Astaruticon: id ē centū capita. Alia est celestis coloris. et alia albi coloris. Sed q̄ est celestis coloris ē herba hñs stipitē durū ⁊ asperū. et in summitatib⁹ eius est flos glaucus similis flori camomille. ⁊ aliquis ex floribus habet colorē purpureū. et habet folia scissa ⁊ capitella similia stellis. sed folia q̄ sunt in ramis tendūt ad longitudinē. ⁊ habet velut pilos.

¶ Et idē aucto. Halie. Trahit nomē ab eo q⁹ curat apostemata. qñ fit emplastr⁹ de foris cū ea. aut suspendit sup ipa. Virt⁹ ei⁹ infrigidat ⁊ desiccat nō fortiter ⁊ maxime dū est recens. Sed centū capita albi coloris est yring⁹. Et est species spine. ⁊ sumit folia eius cū sale condita in principio sui augmēti.

¶ Et folia eius sūt folia aspera aromatica in summitate qñ gustant. Et in summitatib⁹ ei⁹ sunt capitella rotūda sicut sunt stelle. et in circuitu eoz sunt spine. ⁊ stipes eius est durus et color eius capitelloz est similis colori oleandri. ⁊ fortasse aliqñ sicut color iacincti. ⁊ habet radices longas nigras de foris intus albas ī grossitudine pollicis: boni odoris. nascitur in locis arenosis ⁊ asperis.

¶ Et idē auct. Halie. Virt⁹ ei⁹ est cōposita. q⁹ infrigidat ⁊ resolvit resolutione pauca.

¶ Paulus ca. de yringo. yringus seca cul aut yringion: herba est spinosa. radix eius cū aliq̄li aromaticitate comedit ⁊ p̄ficiunt cū melle et zuccaro radices p̄dicte ⁊ comeduntur.

¶ Dyascorides. ca. de yringo. yringus aut yringion aut nux agrestis: herba est spinosa. folia eius in initio comeduntur et in sale componuntur: que folia lata et aspera sunt gustū aromatis habētia. Que cū creverint obrufū colorē hñt. cū multis virgis in quib⁹ sūt capitella rotūda spinosa. balta habēt durā ī giro: ⁊ q̄z albā ⁊ viridem cū colore iacincti.

¶ Et radix est illi oblōga et nigra de foris. de intus alba aromate plena. nascit⁹ in locis lapidosis ⁊ campis et littoribus. Radix eius habet virtutē calefactiuam.

¶ Auicenna li. ij. ca. seca cul. Seca cul est ca. ī ij. ad humiditatem quandā tendens. et in ipo est levitas. ⁊ virtus eius est sicut virtus baucie yringus: ⁊ maxime radix eius cruda comesta: curat gomorream.

¶ Serapiō aucto. Dias. Folia huius plāte conferunt inflāmationi stomachi ⁊ apostematib⁹ oculi: ⁊ alijs apostematib⁹ calidis.

¶ Et quidā dicunt q⁹ flos huius herbe cuius color est purpureus: si bibatur cum aqua confert squinantie ⁊ epilentie que accidit infantibus. quando fit emplastrū cū ea humida con-

fert apostematibus lumborum calidis.

L ¶ Et dicunt q̄ ille qui habet apostemata in lumbis suis: acceperit florem eius siccum cum manu eius sinistra ⁊ posuerit super apostemata: sedat pulsationē eorum.

D ¶ Et idem auctor. Dyas. Quādo bibitur succus eius radicis qui est albi coloris prouocat urinam ⁊ menstrua. Dissoluit tortiones et inflationes stomachi ⁊ quādo bibitur cū vino confert dolori epatis ⁊ morsibꝫ venenatis. et quādo fit cum eis emplastrū: resoluit exteriora apostemata. aut quādo suspendit sup ipsa sicut quidam putauerūt.

H ¶ Auicenna. Seculi habet virtutē baucie et excitat appetitū coitus. ⁊ loco eius ponit buzidden siue buzeyden. qō inuenies in capi. lxxiij. superius de. B.

Capitulum.ccccxix.

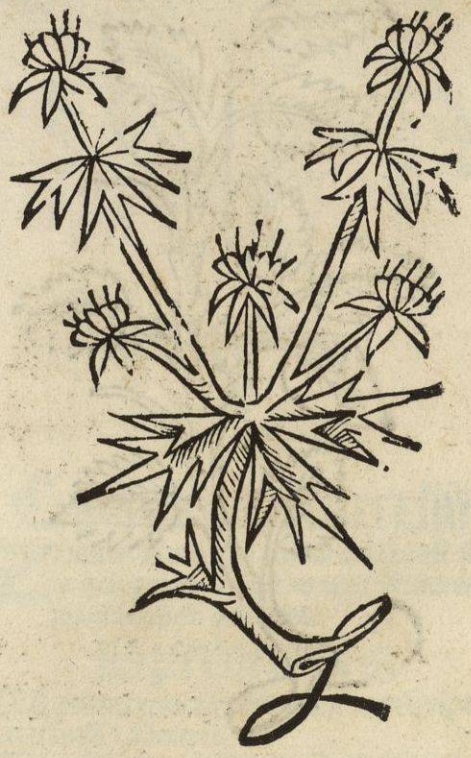
Dropiper. i. piper montanū vel piperastrum. Dyasco. ca. ydropiper fm translationem grecam nascitur locis humidis: cuius virga est nodosa. in quibꝫ nodis nascuntur folia que nodos intra se ⁊ gradus habent. huius fomentastro similia sunt ꝫ maiora ⁊ molliora et albidiora gustu acerrima sicut piper. sed non talis odoris. cuius semen in ipsius virgis minutū exit et spissum sicut botrus.

Operationes.

¶ Semē eiꝰ cū foliis cataplasmatibꝫ adhibitū duricies ⁊ tumores spargit. ⁊ liuores limpidat siccū ⁊ tritū p pipere misceri potest. A

¶ Radix eius inutilis est. herba cum semine cataplasmate facto. et impositio ypopias tollit. et duros tumores spargit. ruborem facit corpori. B

Halie. viij. sim. far. ca. ydropiper. fm trāslationem grecā. ydropiper vocatū quidem est sic a locis in quibꝫ nascit. ⁊ ab eo quē habet gustū ad similitudinem piperis. est autē ca. sed non quantū piper. ąnimo viridis. hec herba cum fructu ⁊ cataplasmata ypopias. ⁊ scliratos humores aperit ⁊ dyafo:at. L

Capitulum.ccccclx.

Aguria alis vel stellaria latine. grece asterion vel aster acticus vel buboniū. Pli. ca. Asterion. nascitur intra petras et loca aspera. Hec herba nocte tanq̄ stella in celo lucet adeo vt eam videntes ignorantes putent se fantasma videre a pastoribꝫ maxime videtur. ¶ Paulus capi. Aster vel asterion. est quedam herba radiata vt stella. soliis oblongis duobꝫ aut tribꝫ in acumine capitella. stelle modo radiata.

Operationes.

A ¶Hal.vi.lim.far.ca.aster acticus siue ynguis rial. Alq bubonũ vocãt: qõ nõ solũ supplasmatũ sed etiã ꝓpinatũ credit bubones sanare. hz aũt qõ dyaforeticũ. hz etiã nõ minus refrigeratiuũ q̃d z repcussiuũ: vt mixte sit potẽtie sicut rosa. nõ tamẽ sic stipticat.

B ¶Et idem eodẽ lib. magis infra ca. bubonũ siue alter acticꝰ: siue inguirialis noiatus est: ex eo q̃ creditur ꝓferre bubonibꝫ tã cathaplasmatum q̃z assumptum.

C ¶Est autẽ mediocriter dyaforeticũ: eo q̃ mediocriter est ca. z neq; vehementer neq; intense desiccat. maxime autẽ cũ adhuc tenerum est et recens dictum est prius.

Capitulum.cccclxxxj.

Poquistidos. i. succus eiꝰ qõ ozit ad pedẽ rose camie vl barbe hircie. Pro quo lege cap. clxx. sũpsi de E.

Operationes

A ¶Dyas. Strigit cũ vehemẽtissime. vñ rẽtꝫ pfluũ z sanguis abũdantiã rep̃mit sine mora.

B ¶Sũt aũt due spẽs. Una est flaua. i. subrufa z alia alba. q̃s greci ypoq̃stidos vocãt: eo q̃ in radice barbe dicte nascãt: vt apparet silr in caplo E dera arborea. Cuius succus expressꝰ tur z reponit valet ad eadẽ ad que dictũ et ad catia. Paulus. Fri. z est tic. in. iij. gra.

Capitulum.cccclxxxij.

Poglossos. i. lingua eq̃ z vocat alio
Y noie mirta agrestis.

Operationes

¶Dyas. Frutex est mirte agrestꝫ silis. folia habẽs minuta: z comã spinosam. q̃ folia in sũmitate sũt sicut lingua cũ ramulis minoꝝ circa eadẽ so. hãc phibẽt multi collo: ligatã: dolorẽ capitis tollere. Malaginãtibꝫ miscetur. A

¶Pla. ypoglossã dicũt alexandrinã. folijs hz optimi rsino silia. sz maiora z albidiora z mollioza. Semẽ i medio foliorꝫ ei sanguineũ est: et tanq̃z cicer. virgas duobꝫ palmis. aut modicũ plus hz lõgas. radices q̃z silꝰ mirsine: sed maiores odoratas molles ac rubeas. B

¶Nascitur autem in locis montuosis. virtus eius radicis iñ existit que cum vino dulci bibita diu parturiẽtibus subuenit. Stranguriosis etiam medicinaliter prosicit. et sanguinem per vrinam deponit. C

¶Plj. lib. xxvij. ypoglossã habet folia silueſtriꝫ mirti. figura ꝓcua z spinosa. z ceu linguas in his folio parvo exeuntes e solijs.

Capitulum.cccclxxxiij.

Zparagus siue asparag9 latine z grece i Ara.nalion vel balion. Serap.li.ag gre.ca.nalion auc. Hal.i.zparag9.virtus ei9 est q̃ desiccat sz nõ hz frigiditatem nec calidit̃ē.z abstergit z apit opilationē epaz et renum.et proprie semen et radix.

Operationes

¶ Sera.zparag9 curat dolorē dentũ .q siccat sine calefactione et infrigidatione.

¶ Et idē auct. Dyas. Q̃ elixat vna cbulatõe et comedit.mollit ventrē z puocat vrinā.

¶ Et q̃ coquit radix ei9 z bibit decoctio ipsi9 ꝓfert strāguriē z yctericiē z sciatice.

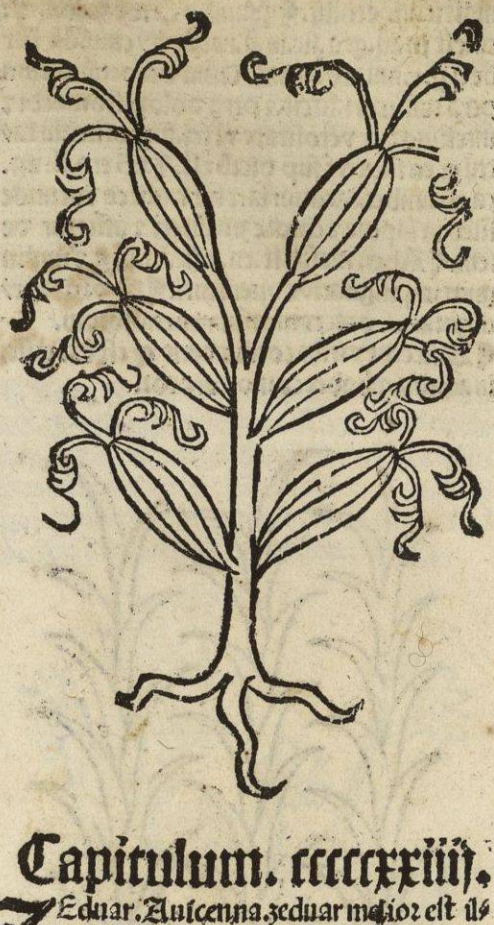
¶ Et q̃ coquit in vino cõfert decoctio eius morsui rutele. ¶ Et q̃ ex decoctõe eius fit collutio oris confert dolori dentũ. z semen eius quando bibit facit operationes radicis.

¶ Et dicitur q elixatura eius occidit canes. z dicunt aliqui q quando cornua arietum sepeliuntur in terra nascuntur inde sparagi.

¶ Et idem auctor. Aben mes. proprietas est remouere dolorē lumboz qui fit a flegmate z vētositate: z dolorē colice. quia mollit ventrem. et si homo vtitur eo multū facit nauseam.

¶ Balienus. ij. de cibis ca. de zparago ait: q sunt diuretici modicum habentes nutrimenti et non bene digeruntur.

¶ Et idē vi. sim. far. ca. zparagus est abstersiue virtutis: nõ tñ calefacit manifeste. nec infrigidat. Et ideo tam renũ q̃ epatis de opilatiuus est: z magz radices z semia q̃z herba. qm etiã sanat dolorē dentiũ. qm sine calefactione desiccat. quorum egent maxime dentes.

Capitulum. cccccxxiiij.

Zeduar. Auicenna. zeduar melior est illa q̃ cũ napello crescit. et eius vicinitas plantã napelli debilitat.

Operationes.

¶ Est autem tyriaca venenorum omniũ viperi et napelli z aliorum.

¶ Rasi. zirumberād est zeduaria. ca. est et siccat ventositatem dissoluit.

¶ Cõstantinꝰ in lib. graduũ. zeduar ca. est i. iij. sic. in primo valet ℨ venena: z morsus reptiliũ. stomachũ curat z ꝓfortat: appetitum excitat. putorē oris amputat: si post alia accipiat.

¶ Platearius. zeduar ca. est in. iij. gra. sic. in. ij. Vinum decoctiõis eius contra frigidam tussim valet. et contra dolorem stomachi z intestinorum ex frigiditate z ventositate.

¶ Salsamentum ex eo factum et rose marino et pane asso z aceto appetitū excitat. Suppositorium ex eo et trifera matricem calefacit et mundificat.

F ¶ Pandecta ca. decim. zedoaria latine. Brece zerumbet. Radix est cuiusdā herbe in transmarinis partibus iucta ca. est fructus z viscide.

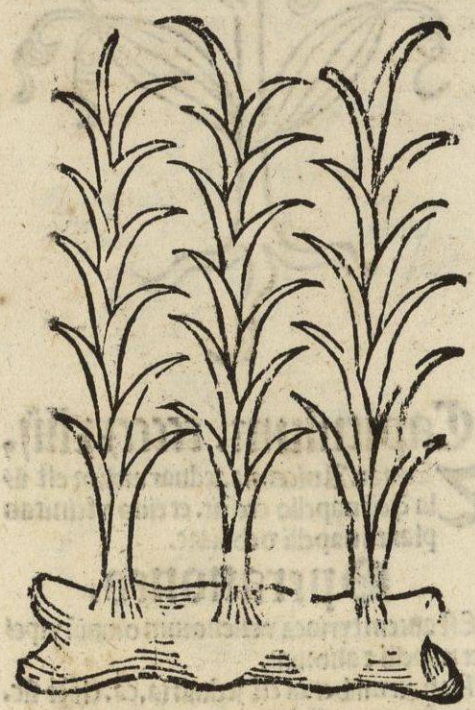
B ¶ Uñ lubricos occidit: ructum facit: z stomacho aptū. cui⁹ dolorē antiquū iciune sumptū

H masticatiōe tollit. ¶ Paulus ca. de zedoaria. ca. est in .iij. gra. sic. in .ij. radix ei⁹ cuiusdā herbe q̄ p. x. annos seruat. Uinū decoctiōis eius ꝓra tussim fri. facit. z ꝓra dolorē stomachi z intestinoꝝ ex vētositate vl fri. suppositoriū facti ex eo facit: vt sup dictū est. ¶ Sera. li. ag. ca. zerumbet. i. zeduaria. z sūt radices rotunde siles in sapore z colore zinziberi z affertur de seni. ¶ Aben mes. Est. ca. z sic. in .ij. ē. z impinguat impinguatiōe ꝑuenienti. ¶ Et dixit Bedigoras. Confert morsui venenosorum.

I ¶ Auicē. de viribus cordis dicit q̄ est ca. et sic. in .iij. gra. z habet confortare cor.

K L

D

Capitulum. cccclxxv.

Inziber latine. Ara. zinziber ꝛ tengibel. Sera. li. aggre. ca. tengibel. auctō. Dyas. Est arbustū quod repit in terris arabū. z hoies illius terre vrunt folia ei⁹ in multis rebus sicut vrimur ruta in cibis z potibus z decoctiōibus et alijs. z radices ei⁹ sūt parue: sicut radices ciperi. q̄rum color versus albedinē declinat. et sunt sicut mutilate. et in sapore eaꝝ est delectabilitas. z silitudo saporis piperis. et habēt bonū odorē. z oportet q̄ eligant ille que non sunt ꝓfrate. Et quidam sunt qui cōdiūt zinziber cū melle z quidā cum rob. Et quidā cū aqua z sale. z hoc ne putrescat. z sic ponūt in terreis vasculis vt deportetur ad partes romanoꝝ. z est cōueniens in cibis: z comedit in piscib⁹ z sale.

¶ Balie. vi. sim. sar. ca. de zinzibere ſm translationem grecā. Radix huius plante defertur ad nos ab india. et est illud in quo est iuuamentum. Et virtus eius est calefactiua calliditate fortī cū humiditate ꝓpter hoc accidit ei⁹ q̄ corroditur et putrefit cito. quoniam in eo est humiditas superflua.

Operationes.

A ¶ Paulus cap. de zinzibere. zinziber est ca. in iij. gradu. hu. in primo. Uinū decoctiōis eius et ficuū siccaꝝ passularū valet ad frigidā tussim z spiritualiū frigiditatē. Si etiam puluis eius in ficubus ponat: z sic comedatur.

B ¶ Puluis ei⁹ i cibis ꝓfect⁹ z ei⁹ bibit⁹ sincopisantib⁹ ꝓfert. ꝑ bieniū seruat. Et ē domesticū z siluestre Domesticū ē q̄ karopos colore: sapore vehemēti acuto solide subē. domesticū ꝯo subalbidū acutū hz saporē: sed nō adeo vehemēter: nec substātiā adeo solidā. Uñ cū frangunt ꝑtes sibi cohērēt q̄busdā ramusculis. In siluestri ꝯo raro vel nunq̄ sic inuenit.

C ¶ Auicēn. zinziber simile est piperi in naturis suis: sed nō est in eo illius subtilitas. et accidit ei vt corrodat ꝓpter humiditatē suā superfluam ꝓpter hoc etiā z ꝓpter spissitudinē suā calefactio eius durabilior est calefactione piperis. Est aūt ca. in fine tertij. z sic. in. ij.

D ¶ Isaac. zinziber ca. est in .iij. ē. būiditatē habet: lz sensui nō appet. hec testificat q̄ putredini apparat⁹ est. Util ē frigidos stomachos habētib⁹. ventrē soluit. hūiditatē desiccat. digestiuā virtutē adiuuat. ventrē humectat.

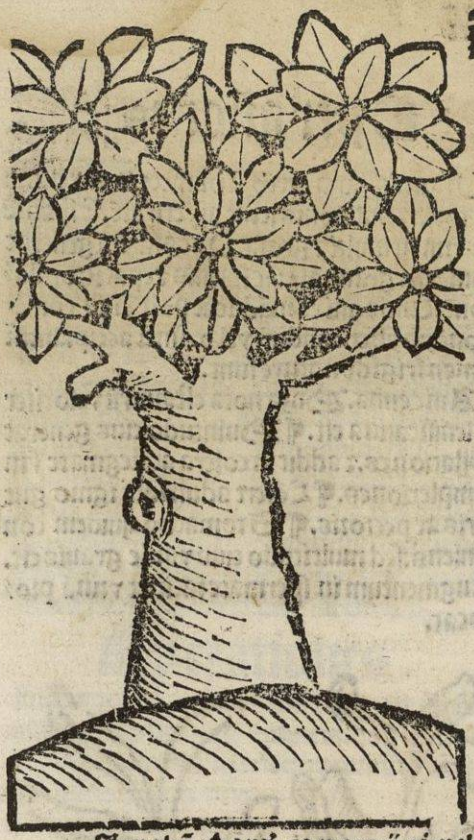
E ¶ Et Rasi. zinziber ca. est z bu. Libū digerit: ventrē mouet. Stomacho z epati frigidis cōfert: z oculis ex humiditate obscuris.

F ¶ Constant in⁹. zinziber ventrē humidū facit ij. z. de co. z. ij. z. succare cū calida aqua accepta viscosos humores purgant.

G ¶ Conditum libidinē augmentat. stomachū calefacit. Libum digerit. Superfluam humiditatē stomachi de fructibus desiccat. ꝑ quo piper albū z longum poni debet.

H ¶ Macer. zinziber ad q̄s piper cōlia nā medicine. Dicūt hac causa taceo de viribus huius.

Capitulum. cccclxxvj.

Capitulum.ccccxxxvij.

Zirumb siue zirūbet arabice. Grece cir cūquinere vel cauch. Sera.li.ag. cap. zirumb.zirumb est ex speciebꝫ odorifer. et ꝓpter ꝫ admiscet in ꝓfectionibꝫ aromaticis. Et idē auc. Hal. Est ca. z sic ꝓpe tertiū gradū. et est in ꝫtute sua sile cassie lignee z cubebe. Et idem aucto. Lonsodonij. Si nō habes cynamomū pone ꝓ zirumb. Et idem aucto. Jsaac eben ara. zirumb est arbor magna q̄ nascitur in monte lubue. i. in oriente. nullū faciēs fructū: hñs folia lōga. q̄z color est inter frigiditatem et citrinitatē similia foliis salicis.

Operationes

¶ Jsaac. Resoluit z strīgit vētrē. ¶ Et idē aucto. Desarugie. Virtꝫ eiꝫ est sicut virtꝫ nucis muscate. verūtamē est subtilior ea. ¶ Et qñ fit sternutatoriū cū co z oleo violaceo ꝓuenit dolori capitis frigido z hūido. ¶ Et ꝓuenit stomacho et epati ꝓpter suā aromaticitatē. A B L P

Jrnabū. Pan. ca. dcccxvij. zirnabū est arbor magn nō fructifieās in monte libano de seni. cui virgulta sunt quarotūde figure. hñs paruā grossitiē calami: cū q̄ scribit. nigra ad citrinitatē declinātia q̄ non hñt multū sapōrē: neq; odorē. z modicū quod hñt de odore est odor citri. Est z eius virtus nucis muscate. z est subtilior parumper.

Capitulum.ccccxxxviij.

Zirmirmon. Dyas. in translationē greca. nascit in mōte anamon. virgas hz siles apio z ramos plimos. et fol. simi lia, ei lata super terram spansa. florētia z pin

gniora ꝛ odorata cū viscositate color est melli-
nus. ꝛ sūt ei capitella aneto silia. ꝛ semē obrotun-
dū sile cauliculo nigrū viscidum ꝛ myrrhe
habēs odorē. Radix ei⁹ viscida est ꝛ odorata
ꝛ mollis succū plurimū bñs ꝛ fauces mordēs
Lotū est illi a foris nigrū: ꝛ intus viride aut
sub albidū. nascit in locis asperis ꝛ humectis.
virtus est radici ei⁹ ꝛ semini ꝛ herbe ca.

Operationes

A ¶ Dyas. Eis folia in sale cōponunt. ventrem
B stringūt. ¶ Radix ei⁹ venenis occurrit tussien
L tibꝫ ꝛ ortonoicis vrinā puocat. ¶ Folia ei⁹ ca
thaplasmatibꝫ adhibita tumores ꝛ duricies
D spargūt. ¶ Radix ei⁹ sitī facere pōt. semē eius
E vrinā puocat. ¶ Nefreticis ꝛ splenēticis ꝛ do
lori vesice maximū p̄sidiū est. menstruis impe-
F perat. ¶ Secundinas expellit.

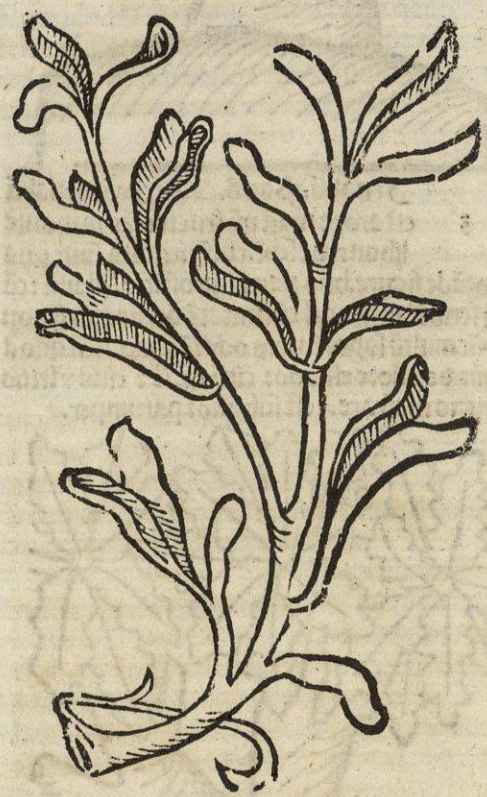
Capitulum.ccccxxix.

Uza siue muza grece. Et sinonomis
3 Muza est fructus paradisi: vt dicūt
quidam. in quo comedēdo peccauit
adam. Sed alij verius dicūt q̄ peccauit in fi
cu. Fertur autem muza crescere in babylonia
alio quoq; nōie muza est opiata. Jsaac. Mu
za est calida in medio primi gradus. et humi-
da in fine ipsius.

Operationes

A ¶ Jsaac. Muza cerebrū humectat et ventre:
pectoris ꝛ pulmonis ledit asperitatē. Est autē
nutrimēti multi ꝛ grossi. Que assueta generat
stomachi grauitatē: ac splenis ꝛ epatis opila-
tionē. Unde qui eā māducāt post eius comes-
tionē zinziber conditū vel oximel accipiant: si
tamen frigide nature sunt.

B L ¶ Auicenna. Muza nota est. nutrit velociter
ac lenificatiua est. ¶ Multitudo eius generat
opilationes. ꝛ addit in colera ac flegmate ēm
complexiones. ¶ Cōfert adustioni ignis gut
turis ac pectoris. ¶ Stomacho quidem con
veniens: sed multitudo eius valde grauis est.
Augmentum in spermate facit: et vrinā pro-
uocat.

Capitulum.ccccxxx.

Uccarum. Actor. zuccara ꝛ candi (vt
3 fertur) vltra mare vel in Hispania or-
tū habēt ex cannis que zuccarine co-
gnoiant. Orik enī zuccara intra cannā sicut
medulla intra sambucū vel arundinē. ¶ Se-
ra. li. ag. ca. zuccar: auct. Halie. ꝑma ei⁹ virtꝫ
est que siccat. Scoa que abstergit et resoluit.

Et dixit Galienus de ingenio sanitatis q̄ ingreditur in medicinis que operiunt opilationes: z abstergunt et mūdificant vias: z est longinquum a nocumēto stomachi. z ab eo q̄ facit sitim sicut mel. et efficitur p̄ expressionē cannarum. et succus earum coagulatus vocatur zuccarum. Et idem auctoritate Dyascoridis. Est similiter zuccarum species que est ex speciebus mellis. et vocatur mel cānę. et est illud zuccarum qđ est ita pingue qđ nō induratur: sed remanet liquidū ad modum mellis. et cū plus moratur durescit. cuius substantia coagulatur sup cannas in India z Arabia. z cū plus moratur durescit. cuius substantia in dura similatur substātie salis. et frangitur sub dentib⁹ sicut sal. et vocatur sal indum.

Operationes

A ¶Serapion. zuccarum indum quando resolvitur et bibitur: soluit ventrem. et est bonū stomacho. Lōsert doloꝝ vesice et renū. et abstergit obscuritatem visus.

B ¶Idē auctoritate Aben Mesuy. Est calidum in principio secundi gradus. et humidū in medio primi. et tale zuccarum sic coagulatum super cannam est quod affertur ab egen fm frusta similia frusta salis.

C ¶Et est etiā zuccarū tabarzet: id est de regiōe illa qua fit zuccaꝝ albū purū z bene coctū: qđ nō mollificat sicut sal armeni.

D ¶Est similiter zuccarū aluzar fm Auiccē. libro. ij. capitulo de zuccaro. zuccarum aluzar z est ros cadens sup abusam. et sunt sicut frusta salis. et in ipso est ponticitas et amaritudo cū abstersione et resolutione. acuit visum z ꝓfert renib⁹ et vesice.

E ¶Et est aliud zuccarum amarum qđ colligit in planta hauser.

F ¶Paulus ca. de zuccaro. zuccaꝝ est calidū et humidū in ꝑmo ḡdu. virtutē habet nutriendi et infrigidādi z relaxādi. cōtra doloꝝ oculoꝝ distemperet zuccaꝝ cū lacte mulieris: z distillatur in oculo. probatum est.

G ¶Auicēna li. ij. ca. de zuccaro. zuccarū est vehemētioris lenificatiōis: et sedat inflationē. et cū oleo amigdalino cōuenit colice.

H ¶Serap. Penidie sūt ca. z hu. in primo gra. Mollūnt ventrē. z sunt grossiores zuccaro.

I ¶Dyascorides. Ex zuccaro cōficiuntur penidie. quarum virtus frigida est et humida. Arteriarum asperitatem comeste leniunt. Oris et gutturis amaritudinem et fellis temperāt. Sicce tussientes humectant.

K ¶Constantinus in pantegni. zuccarū temperatum: sed tamen aliqualiter calidum. Huius actio melli vicinatur. Cum farina coctum indigestiuum est. Cum oleo amigdalino nutritiuum. Sed cp̄aris constipationem facit z in renibus lapides.

¶Ex libro de naturis rer̄. zuccara ca z humi. Sunt aūt canne in partib⁹ Hispanie. q̄ cum mature fuerint radicibus euelluntur. earum q̄ summitates ad mensurā duarum palmaꝝ abscise ad speciem germinis terre infiguntur. Reliquū ꝯo cannaꝝ per frusta scissum terunt et liquorem in vasis recipiunt ac bulliunt: cū totus in spumā transire videtur. ex hauritur z in vasis reponitur. paleaq̄ cooperitur et sup aspergitur. Citrinum autem remanet: z multo calidius est. et ob hoc in acutis poni nō debet. Album ꝯo frigidius est et laudabilius. et contra dolorem pectoris valet.

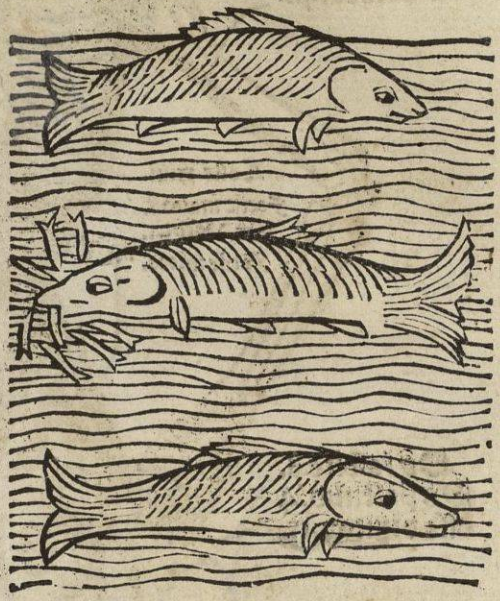
Hec de herbis z arboribus z que ex his ad vsum medicine cōcurrūt sufficiant.

Sequuntur alii tractatus.

Primus de animalibus

Tertius de piscibus

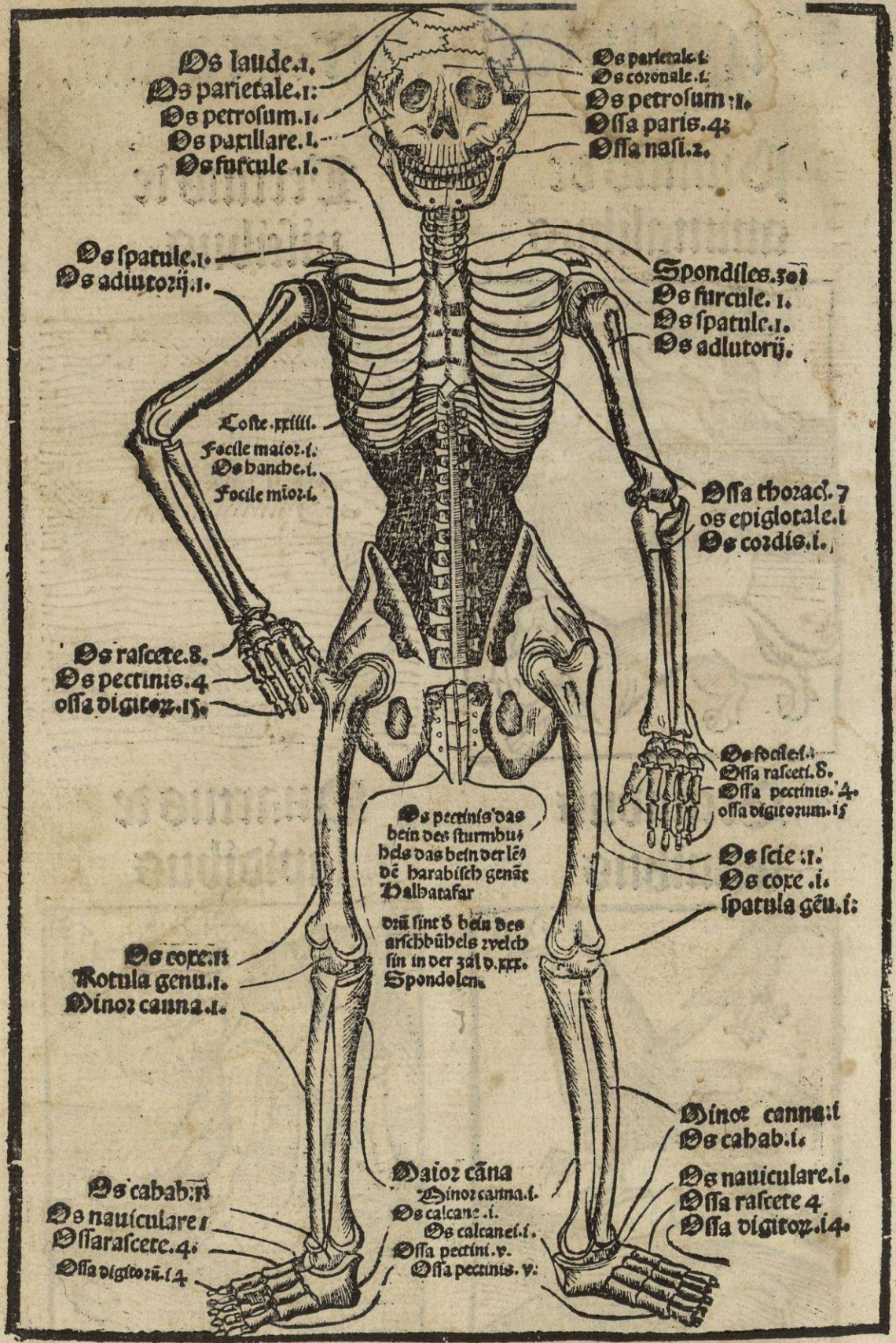
Secundus de auibus

Quartus de lapidibus

Homo natus de muliere breui viuens tempore.

Prologus in tractatum De animalibus

Quoniã in prioribus diuino nobis assistente auxilio. primuz pzesentis operis tractatum de herbis videlicet. et qualiter ad medicinam ad miniculantur breuiter expediuimꝰ. Restat nũc eiusdem intercedente auxilio vt ad secundum tractatũ: qui de animalibus erit aciem nostre mentz vertamus. in quo quidẽ (dum summa dei bonitas vt speramus haud deerit) naturas cõplexiones ex: et si quid medicine subseruiunt animalium: vitã in terris agentiũ explicare curabimus. Quia autem inter omnia animalia dignissimũ: nobilissimum: pfectissimuz: nec non a deo dilectissimum est homo. Primo loco de hominis natura: cius complexione atqz virtute dicamus.

Capitulum. j.

Omo. Isidorus. Formauit eagoꝯ (sicut scptũ est) dñs hominem in agro damasceno de limo terre ẽntum ad corpus Unde et adam interpretatur terra rubea siue terrenus. Erat corpus illud immortale non de conditione nature sed de beneficio gratie. Nam cius immortalitas erat sustentanda p esum ligni vite. Erat itaqz potens nõ mori si non peccaret. quia de ligno vite sustentaret. et potens mori si peccaret: quia ligno vite priuaret: sicut et factum est Isidorus in libro etymologiarum. xi. Corpus dictum est eo qꝺ corruptũ perit. solubile enim atqz mortale est: et aliquando soluendum. Caro autẽ a creando est appellata. Caro autẽ ex quattuor elementis cõpacta est. Naz terra in carne est. Aer in anhelitu. Humor in sanguine. Ignis in calore vitali. Habẽt in nobis elementa suã queqz partẽ. cui quid debetur compage resoluta. Uitrubius in libro tertio de architectura. Corpus hominis ita natura composuit: vt os capitz a mento ad summam frontem et radices ymas capilli esset decime partz Item manus palma ab articulo ad extremuz medium digitum tantundem. Ipsius aũt oris altitudinis tertia pars est ab ymo mento ad ymas naris. Nasum ab ymis naribus ad finẽ medium superciliorũ rantundẽ: ab eorum autẽ fine ad ymas radices capillorũ frõs efficitur Reliqua quoqz membra suas habẽt cõmensurationes et pportiones quibꝰ etiam antiqui pictores z statuarij nobiles vsi magnas laudes sunt assecuti. Corporis autẽ centrũ naturaliter est vmbilicus. Naz si homo collocatus fuerit supinus manibus et pedibꝰ pansis circinizqz centrũ in eius vmbilico collocatã circũagẽdo rotũdationẽ vtrarũqz manuũ et pedum digiti tangent. Item quadrata designatio in eo inuenitur. Nam si a pedibus ymis ad summũ caput mensuraueris: inuenitur eadem latitudo vti et altitudo: Ex ysagogis hypocratis. Corpus quidẽ hominis in tres partes generales diuidit. scilicet caput: pectus et pedes. In particulas autẽ multas. Specialiter autẽ cõsiat de venis et arterijs et neruis et ossibus cartilaginibus adipibus z ceteris spiritibus.

¶ Notandũ qꝺ omnia corpis ossa sunt. ccxli. Septẽ capitis. iiij. paria. xiij. maxillaria dentiũ eius. xxi. vnum pali. duo menti dentiũ suorum xxi. Spondiles. xxiiij. Costarum. iij. Anij. Coste. xxiij. Teneritudinum octo. Spatularum duo. Inferiorũ duo. Pectinis in manibus. viij. digitoz. xxx. Anchariũ duo Talcanеorũ duo. Nauiculaz duo. Rascepedum. x. digitoz xxx. Ex ysagogis hypocrit. ¶ Sũt autem in humano corpe ossa. ccxiiij. In capite. vi. In facie viij. Dentes plerunqz. xxxij: Spõdilia. i. ossa spine: xxiiij. Juguli. ij. Uertebraruz ij. Femorum. ij. Pale. ij. Pectoris. i. Laterum. xxiij. Cubitorũ et radiorum. iiij. Carpon. viij. Metacapon. viij. Digitorũ manuũ. xxx. Coxarũ. ij. Femorũ. ij. Uertebrarũ. ij. Beniculoruz. ij. Cruriũ radij. iiij. Plantaz. lxv. Talcanei ij: Astragali. ij. Digitorũ pedũ: xxx. ꝛc.

¶ Constantinus. Membra diuidunt prout singula fecit natura pprijs actionibus cueniẽtia. Actiones cũ sunt tres. scz Anialis. Spiritualis. Naturalis. quibꝰ similia sunt instrumenta corpis Unde membra virtutem animalem sequentia vocantur animata. Spiritualem spiritualia. Naturalem naturalia. Animata membra fecit deus in omnibus animalibus pter sensus et voluntarios motus. In homine vero et pter hoc et pter intellectum z rationẽ ea fecit: vt cerebz: oculos: nares: articulos: linguam: neruos atqz lacertos.

¶ Membra spiritualia sacra sunt propter spiracula flatus et caloris naturalis conseruantias: vt sunt pectus et eius panniculi: corz pulmo cum cannalibꝰ suis. fauces et dyatragma et arterie. ¶ Membra naturalia bipartita sũt quedam enim sunt nutritiua: quedam generatiua. Nutritiua sunt que mittunt cibum in substantiam membrorum totius corpis. Omnia enim humana et bestialia corpa cõmunitur ab aere et naturali calore. Jaco. necchech vt ad conseruantiã et integritatẽ consumptio cibus reparetur. Itaqz nutritiua sunt os: dentes stomachus: intestina: epar: splen: cor: renes: ve-

fica:rene. Hēneratiua vero facta sunt vt spe/cificarentur generalia et indiuiduarentur spe/cificata. Nā quoniā oīa indiuidua naturalit̄ ꝓsumunt̄:necesse est vt per genitalia reparent que sunt matrix vl vulua. Virga testiculi z va sa spermatis. Horum autem trium generū scz aīatorū spiritualiū et naturaliū membroꝝ sin gula hūt vnū principale membrū:cuius causa facta sunt alia. Hēbra ꝓ fibra(sicut dictū est supra) sunt partes toti:totūq; parti assimi lantia Sūt aūt septē. Primū scz ossa. Sec̄m cartilago:cor:nerui:ligamen. Tertium vene. Quartū arterie. Quintū caro: glandes: pin/guedo. Sextū cutes et pellicule. Septimum pili et vngule. Ossa itaq; sunt purior et siccior corpis pars. Ex li. de na. rerū. Sicut in pariē/te luteo pali ipam parietē tenēt ne penitus ob/ruatur:sic ossa carnē fragilē stipāt ne sua mol licie corpus in vnū improbe conuoluat̄. Et iaz multa hic essent dicenda de vno quoq; mem/bro:que causa breuitatis dimitto.

Operationes

A ¶ Auicenna in scō canone. Saliua hominis icūni scorpiōes interficit. Cū eadē z campho ra fricat impetigo. Eadez quoq; cum distilla/tur in aurē vermib⁹ lesam eos interficit et sa/nam educit. ¶ Sordicies auis boīs confert emigrance et pannaricio. Et linitur sup fissu/ras labiū. ¶ Capilli quoq; et dētes et ossa ho minis cōbusta. et alia plura de homi medici/nalia sunt. ¶ Item vrina boīs abstergit sca/biē vlcerosam et pruritū. phibet q; serpiginē z impetiginē. Eadem in vase eneo cum melle co cta abstergit albuginē oculi:et cōfert palpita tioni. Confert etiā ycterīcie:et ꝓprie cum aqua mellis et aqua ciceris. Fex eiusdem vrine sanat berisipilā fm qō dicitur. ¶ Et vrina infantis abstergit morpheā et pannū. Eadē quoq; bi/bita cōfert difficultati anhelitus z dilationi. Item vrina boīs p ceteris vrinis est magz ab tersiua. ponitur enim cum cinere vitis sup lo cum fluxus sanguinis et sistit. ¶ Confert etiā morsui vipere bibita:omniq; morsui z punctu re valet. et que ex ea antiqua est. confert vene/nis oībus et leporī marino. ¶ Alia quoq; plu ra medicinalia operatur. Sperma hominis ꝓprie cōpetit empetigini: et sedat dolorem p/dagre. Dicit etiā q; abstergit morpheam

B ¶ Sterc⁹ boīs calidū sedat berisipilā vt dicit et forsitan sordicici confert. Idem siccū cū mel le aut vino bibitū in febrib⁹ periodicis. prohi bet em̄ earū periodos. Confert etiā ycterīcie.

C ¶ Dyasco. Iimus humanus vulneribꝫ impos/tus tumorem non admittit. Succus aūt cuz melle squinanticos curat. Itē simus hūanus paracolesim facit adhibit⁹. Gratū vultū et ni/veum facit. ¶ Serapion libro aggre. ca. zbel auctoritate Hal'. inquit. Omne stercus est ca lidum et resolutiuū attractiuū:sed fm plus z minus. z maxime stercus aīalis comedentis ossa. et signū est q; curat squinantias et apo/stemata gutturꝫ: et miscet cū melle ad diffinte riā et ad vlcera antiqua. Et miscet cū lacte in quo sunt extincti lapides aut ferrum candēs. et datur in potu:aut fit cristere cū eo:et miscet cum medicinis resolutiuis appositum. et con/fert iuuamento magno. ¶ Stercus infantiū comedentiū panē et carnes gallinarum:curat squinantiā. Cōuenit et ei iuuamento mirabili quando miscetur cuz melle et linitur cū eo gut tur et palatum:aut datur in potum

Capitulum .ij.

Abnus. Isidorus. Agnus a greco vo/cabulo dr q̄si pius. nam inter oīa terre animantia maxime inuenit innocens et mansuetus. nullum em̄ ledit dente:nec cor/nu nec vngue. et quicquid in eo reperit totum vtile est:quia caro ad cibum: pellis ad variuz vsum:pilus ad indumentū. fimus ad terre im/pinguationem. vngula et cornu ad medicatio nem ꝛc. ¶ Item Isidorus libro xij. Latini ag num ab agnoscendo putāt dictū:eo q; pre ce/teris animalib⁹ matrē suā noscat adeo q; si in magno grege errauerit statim balatu vocem noscat par ētis. ¶ Scom Aristotelem z Au/icennam. Agni quidam nascuntur in tempore vernali. quidā in tpe autumnali. Vernales sūt

corpore maiores robustiores viribꝫ et pinguiores ꝙ sunt autūnales vel hyemales. Pli.lib. viij. In aliquibꝫ tamē regionibꝫ multi hybernos agnos preferūt vernis. quoniā magis interfit ante solsticiū ꝙ ante bruma firmos esse solūꝙ hoc aīmal vtiliter bruma nasci. Idem libro xviij. Porro decrescenti luna castrandi sunt agni vel arietes sicut iuuenci et edi ac veres. Ambrosius. Agnus simplicissimus cum a matre quādoꝙ aberrat frequenter eam balatu absentem excitat: multisꝙ licet versetur in milibus ouium. recognoscit vocem parentis et festinat ad eam. Nam ꝙuis cibi z potus desiderio teneatur. transcurrit tamen aliena vbera licet humore lactis grauida exundent: solisꝙ paterni lactis fontes requirit. ¶ Aresto tiles. Agnus si renes eius sepo circumquaqꝙ cooperiantur morietur. ¶ Palladius lib. xv. Agnorū prima generatio est in mense nouembri. sed agnus natus maternis vberibꝫ statim admouendus est manu: prius tamen exiguum lactis in quo spissior est natura mulgendum: quod pastores colluſtram vocant. hoc enim agnis (nisi auferatur) nocebit. ac per biduum natus cum matre claudatur. et tunc septis obscuris calidisꝙ seruetur. Item secluso paruulorum grege matres in pascua mittant. Sufficit autem prisꝙ in mane procedant. et cum sature reuertuntur ad vesperam agnis vbera hauriēda ꝑmittere. Qui donec firmentur: intra stabulum furfuribus vel modica herba vel (si est copia) farina ordei pascantur ingestum donec conseptis pabulum ꝑ etatis robur matribus habere possint cōmune. ¶ Actor Agnus est animal omnium simplicissimuz z mansuetissimum. quia nec vlla fraude vel astutia callet: nec vlli dentibus vel cū vnguibꝫ nocet. ¶ Item patientissimū. Quia et immolandus non clamat: et tondendus silet. Item ad plures vsus vtilissimum. Nam et lac prebet ad nutrimentum: et lanam ad vestimentum: et carnes ad esum: coriūm quoꝙ ad calciandum vl' ad scribendum: et fimum ad agrum impinguādum et fecundandum. Est z aīmal mundum fm legem: quia et ruminat et findit vngulam Lupum vero naturaliter timet et horret z fugit. Merito ergo et propter predictas tot bonas proprietates voluit christus pre omnibus bonis in agno precipue figurari: sicut spiritꝰ scilicet in columba.

Operationes

¶ Isaac in dietis particularibꝫ. Agnus q̄dez lactans in viscositate vicinus est porcis siluestribus, ꝓpter vicinitatē vulue et humiditatē lactis quo nutrit. pinde caro eius nō est laudabilis: qz indigestibilis: et lubricitate sua de stomacho descendit. Indigestibilis autē ꝓcipue si comedentes stomachum rumidum et defectu habeant. Ideoꝙ Hal. vituperauit lactantes agnos. ¶ Annuales vero mediocrem habent cōplexionē inter lactantiū humiditatez et iuuenū siccitatem. Ideo ceteris sunt meliores et ad digerendū faciliores. sanguinem meliorē generāt. maximeꝙ iuuenes iuuant calidā et siccam cōplexionē hñtes: et calidaz et siccaz regionē inhabitātes. ¶ Ex li. de naturis rerum caro agnina robustis et sanis est valde bona: sed infirmis infirma. qz licet a stomacho facile descendat: difficile tamen a membris soluitur Ideo viscosum humorē generat.

¶ Pli. li. xxix. Coagulū agni cōtra omnia mala medicamenta pollet: et contra marinorum morsus vel ictus valet. ¶ Auicenna. Sāguis agni sanat epilentiā cum vino Coagulū enim eius a venenis morsuris omnibus sanat.

¶ Albertus. Medulla agni ad ignez liquefacta cū oleo nucū admixto zuccaro albo distillata super sambucū: et postea bibita dissoluit lapidem in vesica: et cōfert patientibus dolores in virga et in vesica et in renibus: et cōfert etiam mingenti sanguinem. ¶ Si cum felle agni inungantur loca corpis in quibꝫ incidit cancer cōfert manifeste. Si vis remouere morbum ouiū interficiente eas accipe ventrē arietis et coque cū vino. et admisce cuz aqua z da ouibꝫ in potu et remouebitur morbus.

Aries. Isidorus libro. xij. capitulo primo. Est autem aries dux et princeps ouium. et ideo dedit ei natura fortitudinem ceteris ouibus prestantiorē. Decuit enim arietem ducem ceterarum ouium et tutorem alijs esse viribus fortiorē. Et ideo vt dicit Isidorus. Aries autem feruet a viribus est dictus eo q tanq vir ouium. Uel vt idem dicit Uerues a verme est dictus: eo q habet vermem in capite cuius pruritu excitatus caput concutit fortissime. et quicquid sibi obuiat dure ferit. et ideo aries grece quod dicitur virtus latine est vocatus. quia in gregibus masculi dicuntur aries. quia ad fecundandas oues virtuosi sūt atq fortes. Nam corporis magnitudine et virium fortitudine et animi virtute oues alias p excellunt:

¶ Dicitur etiā aries ab aris. quia vt dicit Isidorus. Hoc pecus primum fuit in aris a gentibus immolatum. Unde dicitur ideo aries q̄ mactatur ad aram. Unde ī lege Mosaica. Aries fuit animal potissime mundum: et ad sacrificium et ad esum. Nam pro peccato illo a populo conuenienter offerebatur. Et quia findebat vngulam pariter et ruminabat indifferenter a populo comedebatur.

¶ Item Plinius lib. viij. capitulo. xlvij. Arietis inquit naturale est agnos fastidire: et oues senectas sibi obuias consectari. Nam ipe melior est et vtilior in senecta. ramen respectu ouium feroris fit anno. Tempore amoris pugnat p vxoribus suis. et aduersarios cornibus impetit. et vt melius pugnet: et fortius contra resistentem retrocedit: ac resiliendo cum impetu hostem ferit. De arietibus etiam dicit Auicēna Arietes inquit et capri vadunt multum in vnum. et in hyeme non se abscondunt propter frigus. et aliquando exeunt de loco calido ad locum frigidum. et quando pluit quousq̄ moriatur. et arietes naturaliter sequuntur capras et quiescunt omēs quousq̄ pastor accipit vnū ex eis: et facit ipsum antecedere et sequuntur alij. et timent naturaliter tonitrua sicut oues que si impregnate fuerint et audierint tonitrua aborciunt pre timore. et ante mediam noctem stant simul cū ouibus et dormiunt: et post sparsim. et in dormiendo semper latus alternant per vices. nam a vere vsq̄ ad autumnum dormiunt in vno latere. deinde vsq̄ ad ver dormiunt in latere altero

Isaac in dietis particularibus inquit: q arietes et capri sicut et cetera animalia propriam habēt vocem p quā se clamāt et vocant feminas tpe coitus et amoris: et potātes aquā salsam anticipant coitū et citius mouent ad amorez. Et q arietes senes mouent citius ad amorē et coitu q̄ iuuenes in tpe determinato signū est bonitatis tpis in āno illo. Et si in illo tpe excitentur iuuenes ad amorē signū est pestis future sup oues in anno illo. hoc idem dicit Arestotiles. et Auicen. Arestotiles. In libia cito apparent cornua in capitibus arietum. et (vt ait Homerus) cornua sunt etiam in capitibus feminarum arietum. Apud septētrionē vo non habent arietes cornua in quodā loco. Animalia que habent cornua fissuras habēt in vngulis naturaliter: vt taurus: ceruus et aries. Et vt in pluribus aries dux gregis est. Pastores enim in grege ponunt arietem. vnū rectorem sicq̄ docent eū a puericia: q cū acclamauerit eum pastor proprio nomine anteriorat se. Eu scolapius in libro suo. Elephas cū arietem viderit: timet eum et fugit.

Operationes

¶ Isaac. Arietes habent carnes calidiores ac minus humidas q̄ sunt carnes ouiū ac vaccarum ad digerendū. Arietes iniuuenture manentes minoris sunt humiditatis et siccitatis propter etatis siccitatem eorum complexioni dominantem. Idcirco eorum caro melior est agnis et ouibus. quia si bene digerunt bonum et multū sanguinē generāt. maxime si castrati sunt. quia caliditas et humiditas eorum temperate sunt. vnde boni saporis sunt: nisi quando sunt decrepiti qui procul dubio pessimi sūt et nō castrati sunt eis meliores. Omnes enim decrepiti in calore naturaliter defectuosi sunt quia defectus puenit ex etate et testiculorū insistentia. Annuales mediocrem habent complexionem inter lactantium humiditatem et iuuenum siccitatem. Idcirco ceteris arietibus meliores sunt. et ad digerendū faciliores. Sāguinem cū meliorem generant. et maxime iuuant iuuenes calidam et siccam cōplexionem habentes: et calidam et siccam regionem inhabitātes. Decrepiti vero (vt dictum est) ceteris deteriores sunt.

¶ Auic. Caro arietis adusta linitur vtiliter super morpheam et sup empetiginem. Confert etiā morsibus serpētū ac scorpionū. Etiam cum vino canis rabiosi. ¶ Cinis eiusdem confert albugini oculi. Arietis pulmo calidus suppositus sanat excoriationem calcanei ex calciamento. ¶ Eusculapius. Arietis liquor qui a pulmone decocto distillat tertianas et renum membrorum in eis natum sanat. ¶ Plinius li. xxix. Jus ex carne arietum valet contra cancrum. Haly. Arietis fel aurium doloris qui est ex frigiditate medetur

Capitulum.iiij

Aper Isidorus. Aper a ferocitate vocatus est: ablata f littera et p subrogata. Unde et apud grecos fragros idē ferus dicit. Omne cm̄ quod ferū est et immite abusiue agreste vocamus. Porci agrestes valde bellicosi sunt tempore coitus z ingemātur vt cornia sua sint eo tempore dura: quia se cum arboribus confricant: et postea lutum intrant Illudq; desiccant. Vi inde preliant intantum vt vnus aut ambo moriantur. Ursus quoq; pugnat cum porcis agrestib. Est autem aper iracundus et insipiens: nec bonorum doctrinam morum recipiens. nullaq; mutatio accidit in eo etiam si castretur. Apri quoq; femina castratur. ita q; non indigeat coitu: vt cito impinguetur: sed prius biduo cibo prohibetur

¶ Pli. li. viij. Apris marib. in coitu est asperitas plurima. Tunc inter se dimicant arboru attritu costas indurātes seq; luto tergorātes. Femine q; in partu asperiores sunt: et ferc silr in omni genere bestiarum.

¶ Ex li. de na. reruz. Aper bestia fortis: nigri coloris. que nullam bonorum morum doctrinam recipit vnq; sed semper fera ac feror est. dentes habet magnos et recurvos incisionibus aptos in quibus hoc mirabile est: q; vi ua quidem bestia possunt idem q; ferrū. Mortuo vero detracti vim incisionis amisisse probantur. Hoc animal si mane anteq; mingat a venatoribus impetatur: de facile lassatur. Si vero ante vel interim dū venatur vrinam fecerit difficulter capture cedit. Verūtamen etiam lassatus non cedit: sed inposterioribus si. bsistit et atrocitate rigida lassitudinē dissimilat. duellum offerens venatori. ferire tamen in hominem vel inuadere non presumit nisi prius ab illo ictus acceperit. Caueat aūt homo sibi: quia nisi primo ictu pungentis cuspidis letale vultus inter aruum et laterales costas dederit: pi clitari de vita poterit nisi forte iuxta ad refugium arborem inueniat quam ascendat: aut in humiliori loco reliqua terre planicie totis mēbris sepremat. auersi enim acre curui dentes eius quibus quasi quibusdaz atrocissimis armis valent ad inferendam mortem: non possunt quenq; nisi elatum et erectum attingere: Sustinebit tamen pedum illius conculcationem quousq; sic iacenti a primo succurratur Aper cunctas bestias precedit auditu a dextris. Habet os ad modum scuri. qō venabulis et machere opponit

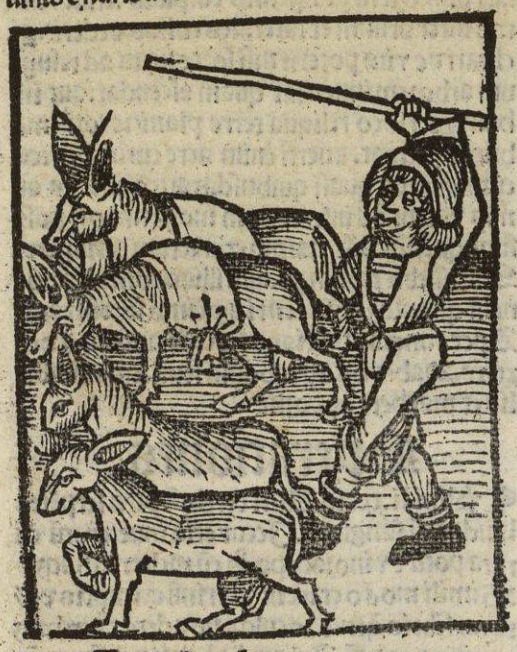
Operationes

¶ Plini. li. xxviij. Apri cerebrū ptra serpētes laudat cū sanguine. Jecur etiā inueteratū cū ruta potū z vino: adeps q; cū melle resinaq;. Simili modo et iecur verrinū exemptis dū taxat fibris q̄tuor oculoq; ponderē z cerebrū ex vino potū. ¶ Itē cerebrū apri vel sanguis verendorum medet carbuncul'. Jecur eius lithargicos excitat. ¶ In iecure femine apri inueniuntur lapilli qui contriti et in vino poti calculos pellunt. ¶ Apri pulmo ebrietatem arcet Fel' aprinum strumas discutit. Lenum quoq; sedat potum: ¶ Idem. Cum adipe pulmo i positus parmones sanat. ¶ Ulcera quoq; serpentia sanat fel apruni cum resina et ceruſa. ¶ Cinis maxillaruz apri sanat vlcera que serpunt. ¶ Idem quoq; confert fractis. Cardū cius elixum atq; circumligatum mira quoq; celeritate solidat ea. ¶ Apri vrina et ipsa vesica pro cibo sumpta vesice calcoruq; cruciatibus medetur. si prius vtrumq; fumo macerat. id in apri vesica si assa mandetur vrine cohibet incontinentiam

¶ Hydropicis auxiliatur apri vrina vel etiaz vesica paulatim in potu data. ¶ Urina quoq; apri in vitro seruata aurium vitia sanat. medetur. deniq; tam grauis est apro vrina: vt effugere non sufficiat nisi egesta. ac ea velut deuictus opprimatur. vnde illa exuri eos tradit. ¶ Aprini fimi cinis insper sus potioni tepidi vini dissintericis medetur. Luxatis quoq; valet idem fimus. Uerris q; spuma recens ex aceto. In fimo quidem suis est vsus efficatior q̄ non peperit. In apris quoq; multum prestantior. ¶ Usus exungie valet ad emollendas

A B L D E F G H J K L M

et calefaciēdas discutiendas purgandasq; cō fricatis membris itinerum lassitudines. ¶ Ex libro de naturis rerū. Fimus aprī recens z calidus precipuū est remedium contra fluxū sanguinis e narib⁹.

Capitulum.v

ASinus. Ex li. de na. rerū. Asinus est aial deforme vile ac despectū. grandi capite. longis z latis auribus. corpore macilēto: nesciūt impinguari. In humeris signata xpi portat crucis. Est ergo asinus aial mansuetū z discordie nesciū oneriferū ac nō rebellans sarcinis: etiaz vltra q̄z ferre possit sibi impositū. brutū et irrationale sup oīa animalia. Incessu q̄z pigrū et tardū: patiēs et inter ⁊ba durissimū: q; viaz incedens obuiantib⁹ cedere nescit. Post menses. xxx. coit. sed nisi post annos tres gignit. Spinas libenter comedit. frigidius est naturaliter: et frigoris impaciens: maxime tpe concepti⁹. Idcoq; non generat in locis frigidis et in Scocia z ill. regionib⁹ propinquis: nec in equinoctio sicut cocunt equi ⁊ in estate. In terra q̄z septētrionis que est frigidissima nō inuenit: q̄m illic viuere non potest. Bestat aūt in vtero per annū integrum. Asini pullus aliquantulūz docilis b⁊ in iuuentute: ⁊ q̄nto plus senescit tāto torpior fit. Aristoti. Asin⁹ b⁊ soleas sicut z equ⁹: nō b⁊ fel omnino sed habet sanguinē spissum ac nigrū valde sicut taurus. Asin⁹ z aialia cetera magni corpis timida sunt plus oibus aialib⁹. Timet frigus. felle caret: spinas comedit quando molles sunt. multuz coit: minus tñ q̄ equus. Et si nō inceperit generare post electionē posteriorū dentiū nō generabit oīno. Comedit fructū. Herbis pascit z aquas impinguatur. Quāto plus ex aqua bibit: tāto plus eius cib⁹ pficit. Unicū habet ventrē: sicut z cetera soleas habentia. Infirmat sepe infirmitate q̄ dicit mulide. z est prius in capite. Currit q̄z flegma multū e naribus. z si descēderit ad pulmonē morit. Actor. Asinus est aial stolidū tardū z luxurio sum. Crucē habet in anteriore dorsi parte sup humeros. z ibi debilior est. In posteriori aut̄ super renes ibi fortior est: horribiliter clamat. lapas comedit. sonū cirare (vt fertur) ¶ Ambro. Asinus piger z ad predā expositus: sensu q; tardior. docet nos viriatiores esse debere: nec desidia corporis animiq; pigrescere: ⁊ ad fidem confugere que onera grauia solet alleviare. Physiologus. Asinus est animal onerifer ū mancipiū seruituti addictū respectu multitudinis labor⁊ quos sustinet parū gratie consequit. vocē bovis consuetam intelligit. Et noluit iter q̄ sepe ambulauit. Cum aut̄ vidit lupum venientem respicit in lumbū: z sic improvisus a lupo comprehenditur.

Operationes.

¶ Auicēna. Asin⁹ sanat lepr̄ā. Cōtracti ex sicitate sedēt in iure carnis eius. z caro etiā eius iuuat. Epar eius assatum z aciūno comestuz confert epilentie. similiter z eius vngula adusta. A

¶ Cinis carnis z epatis ei⁹ cū oleo valet suppositis fissuris frigoris. ¶ Itē cinis epatis eius cū oleo valet sup scrofulas. ¶ Dicit aūt q; ei⁹ vrina cōfert dolori renū. Urina vero silvestris asini (sicut Galienus ait) lapidē in vesica frangit. ¶ Sanguis asini ⁊ habet fluxū sanguinis varium ex vesamine. ¶ Adeps eius valet ad vestigia cutis. Urina asini confert vlceribus ambulatiuis z humidis z dolori renum. Stercus eius in omni cursu sanguinis adminiſtratur. B D E F

¶ Odoratur quidē ad fluxum sanguinis narium fortē: z exprimit humiditas eius in narē ac retinet. ¶ Itē stercus asini pascentis siccū cū vino valde bonū est puncture scorpionis. G H

¶ Lac etiā asinar minus butirosum existens: subtile est z aquosum. Valet tussi ex tenuationi ac sputo sanguis z hydropisi ac duricie splenis. Ventrem lenit: z ethice bonum est. ¶ Fert etiam q; cum os ex eo colluitur: cōsumat dentes z gingiuam. Hō est aut̄ cōueniens habētibus sodā z vertiginē z tinitū ꝑ frigus. z dormire supra ipm. et vniuersaliter nocet habētibus capita debilia. ¶ Esculapius. Sanguis asini cū vino potatus febres quotidianas sanat: tribus vel quattuor guttis illius datis. Adeps I K L

eius coitū cōmouet: Splen eius cū aq̄ atrit⁹: t māmille appositus attrahit lac. ¶ Dyasco. Adeps asinus dicit cicatrices concolerare. Lac eius vētrem mollit: et ore receptū dentes gingiuasq̄ cōfirmat. Vulnerationes q̄z vētrj ac reumatissimū optime curat. Locium eius bibitū nefreticos sanat ¶ Haly. Asini pulmo ⁊ polli ei⁹ si desiccat⁹ terat ac bibitur attractioni spiritus ac tussi prodest. Et par asini domestici si comederit cū epilēticus prodest ei

¶ Asini sinus si opprimat eo sanguinis fluxū de venarū vel arteriarū incisione ampurat eaz vel stringit. Pari modo si de aqua ei⁹ instillet naribz sanguinis fluxū patiētribz stringit. Dicit lac asine medicaminibz leralibz obest: t intestinorū vlceribz pdest ac tenasmo. sic quoq̄ pdest lac ouium sed minus.

¶ Plinj li. xxviij. Anulū ex vngula et cruribz asini nigredinē nō habentj. si induat epilentic⁹ pbibet ipm ne cadat ¶ Preterea si domū fumiges asini pulmone mundas eam ab oīni reptili ac serpente.

Capitulum.vj.

Vane et alches. Ex li. de na. re. Vane fm Aristotelem est animal magnitudinem cerui contra consuetudinem omnium animaliuz habens fel in auribz similе felli hominis in colore Et est amarum valde causatiuū vehementis ire ferocitatisq̄

Operationes

¶ Melynādus Alches est animal in silua hercinia. harum cōsimilis est capris figura et varietas pellium: sed magnitudine paulo antecedūt. Vtilia sunt cornibus: t crura sine nodis articulosq̄ habent. Hec quietis causa pcubunt: neq̄ q̄ afflicte casu ceciderint: erigere sese aut subleuare possunt.

¶ His sūt arbores cubilibz ad eas se applicāt atq̄ ita paululū reclinantes quietem capiunt. Quarū ex vestigijs cū animaduersum a venatoribus fuerit quo se recipere loco consueuerunt eo loco a radicibz subruūt. aut abscindūt arbores tantū vt summa species vel stipes earum stantiū relinquatur. huc cum se consuetudine declinauerint ānfirmas arbores pondere affligunt atq̄ vna ipsa concidunt.

¶ Est alches mulis comparanda: adeo propē so labio superiore: vt nisi recedens in posteriora vestigia pasci nō queat. ¶ Bangama insula e regione germanie mittit animal quale alches. et cuius sicut nec elephantis flecti neque unt suffragines.

¶ Ideoq̄ nō cubat cum dormiēdū est. q̄z somnolentiā arbor tantūmodo sustinet que prope casum minatur vt fera ruinam faciat: dum assuetis fulcimentis innititur ita capitur. ¶ Alioq̄n eā mancipare difficile est. qm̄ nullo rigore poplicum inconpbensibili fuga pollet.

Capitulum.vij

Anabulla. Antaplon. Apralo Aucano. ¶ Isidor⁹. Annabulla bestia ē. ethiopie. collū homis: vt equus pedes

ꝛ crura velut bos. caput vt camelus. albas hz maculas. colorem rutilū valde. membra singula distinguentem. Lunꝯ tanto decore sit animal respersum. pellis multum spectabilis carius venditur ad luxum oculorū. Antaplon vel aptalos animal simile capriole fetidum nimis cui non potest homo approximare. Et habet duo cornua acuta valde. quasi duas falces. ꝛ recurvata sunt. Hoc animal cum sitit: accedit ad Eufraten vt bibat. et cum biberit: adit dumetum quoddam vicinum minutis virgulis et subtilibꝫ cōsitū. vt ibi quasi ludēdo se in illis viminibus constringat. Quo fit vt in illis illaqueatur: ita ꝙ se inde non possit auellere. Et tunc vocem magnam emittit. quam cum audit venator irruens in ipsum occidit illud.

Operationes

A ¶Et lib. de na. re. Aptalon est animal acerrimum. ita vt venator ei non possit appropinq̄re. habet autem longa cornua serre figurā habentia: ita vt possit etiā arbores magnas ꝛ altas secare ꝛ ad terram deponere. Lunꝯ sitit venit ad flumen Eufraten ꝛ bibit.

B ¶Est autem frutex que grece dicitur hercinie habens virgulta subtilia et prolixa. ad que ludens cornibus suis obligat ea virgultis eius sicꝯ diu clamans auditur. et a venatore occiditur.

L ¶Aristotiles. Ancacinor est animal equale catulo leuerario. Huius intelligentia maior est cum est parvus ꝙ cum est magnus.

Capitulum.viij

Affecrato. Affudio. ¶Auicenna. Affecrati et alterati. i. saliens et volans. de primo qō hic habetur afferati in Auicēna habetur cafezati. Serpētes sunt parui breues: minuti. q̄ qñq̄ occultantur in arboribus insidiantes vt proꝛciāt se ad trāseuntes. horū genus vidi. Callidi valde sunt et ad rubedinē declinantes ex corū morsu accidit (vt dicit) dolor vehemens et totum corpus pertransit. et q̄ etiam mors accidit. Cura corum communis ē vt cura viperarum.

Operationes

¶Affudius et sabrin pro primo in quibusdaz originalibus habetur affudius (vt dixerūt sapientes) Sunt duo serpentes arenosa corpora habentes: et sub capita eorum puncta alba et nigra. Et quando ꝙ sunt nigri rubei et albi. super eorum capite sunt squame albe incise: eorumq̄ incessui strepitus inest ꝓpter siccitatem corticum ventrium ipꝫ. ¶Et sunt grauis motus dentium equaliū. Horum morsus dirumpit poros et meatus naturales faciens ex eis fluere sanguinē. ita ꝙ et angulis etiaz oculorum. ¶Et compmit in sanguine et sputo sanguinis et fluxu sanguinis narium et vomitu ꝛ dolorez stomacho. ¶Et dixerunt ꝙ locꝰ apostemak ac denigrak. ꝛ currit et ex eo res parua aquosa. et soluit venter: et ꝓstringit anbelitus: ꝛ difficultas vrine fit: et absconditur vox et membra mollificank: et vincit sup corpus dispositio oblīuionis: et accidit spasmus: ꝛ cadūt dentes: et moritur patiens. Cura aūt eoruz ex parte prima est cura viperarum

A

B

L

D

Capitulum.ixx

Amfibena et armena. Isidorus. Amfibena dicta est: eo q habeat duo capita. Unum in loco suo. Alterum in cauda currēs ex vtroq capite tractu corporis circulato. Hec sola serpentium frigori se committit. ꝑma omniū ꝓcedēs. De qua Lucanus. Et grauis in geminū vergens caput amfibena. huius oculi lucent veluti lucerne.

Operationes

A ¶ Plini. li. viij. Amfibene caput est geminum Hoc est z ad caput et ad caudā: tanq̄ parū esset ore vno fundi venenū. ¶ Jorath. Amfibena serpens frigori cōmittit se vigil et sollicitus de ouis suis valde cū ea cubat. Nam dū quedam pars eius dormit: altera tunc vigilat. Et cū p semitā incedit. duo capita regit. nunq̄ caput anteriꝰ nūc ꝓ posterius ꝓsequitur. Est alius sup calcaneū ambulans in coitu suo: et super caudā suā. ¶ Auic. Armene est serpens ꝓprietates habens reguli ꝓprietatibus proximas. non enim interficit morsu tm̄ sed visu et sibili sui auditu. Quodcunq̄ animal mordet: dissoluitur. et quodcunq̄ ei appropinquat et animalibꝰ moritur. At vero quātitate diuersū cum a regulo differre. ¶ Estimauerunt enim q est ab vno cubito: vsq̄ ad cubitum z semis. Et dixerunt q morsu ab eo non confert aliq̄d ¶ Si vero aliquid confert ei: tunc semen papaueris et caltorcum. Hoc enim iam q̄dam testificati sunt.

Capitulum.x

Aspis. Isidorus: Aspis dicta ē eo q morsu venenato interimat. Aspis em̄ grecī venenum dicunt. Huius diuersa sūt genera et dispares effectus ad nocendum. Fertur q aspis cum incantatorem pati ceperit: q eam quibusdam carminibus euocat: vt eā de caverna educat. Illa cum exire noluerit: vnaz aurem in terram premit: alteram cauda obturat et operit: ac voces illas magicas non audiens ad incantatorem non exit. Ex generibꝰ aspidum sūt dipsa: ypnalis: emorrois: prester: seps

Operationes

¶ Phisiologus. Aspis si momorderit hominem: statim cum consumit ita vt liquefiat totus in ore serpentis. A

¶ Glosa super Job. xx. Aspis est paruus serpēs vipera plurioris ē corporis: et venenū aspidis concite. vipera tardius occidit. B

¶ Unde scriptū ē. Caput aspidū suget et occidet cum lingua vipere. E

¶ Andromachus. Aspidis habitatio ē in sicco: et in locis in quibus nō est aqua. Et hec ē quādoq̄ cinericia. D

¶ Aspis est serpens cerulei coloris cuius dentes super modū longi sunt: ita q extra os sicut apro apparēt. Morsu venenū immittit z spargit. vnde et nomē accepit virtute quorundam verborum. incantatur ne veneno interimat. vt (vt quidam dicunt) vt quieta capi possit. z gēma de frōte eius auferri que naturaliter in eo nascitur. E

¶ Auicenna. Aspis est ex serpentibus surdis hec sicca dicitur propter vehementiā siccitatis sue cutis. est z in quantitate sua inter tres cubitos et quinq̄ F

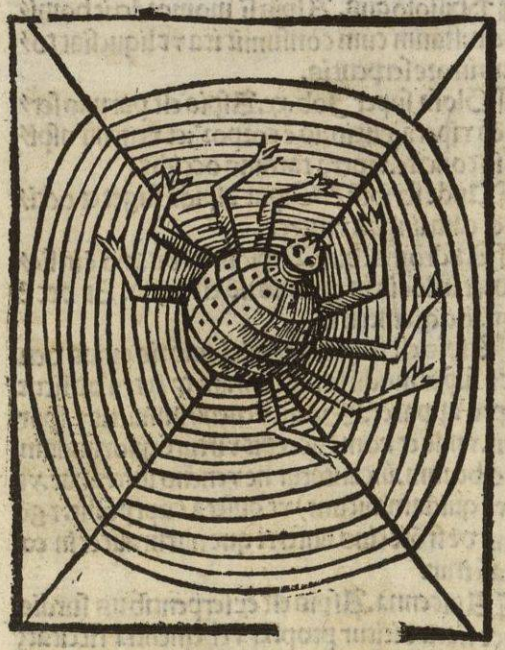
¶ Color illius cinericeus: et ad citrinitatē declinatis. oculi eius sunt vehementis luminis: et interficit a duabus horis vsq̄ ad tres. G

¶ Quem autem momorderit: alteratur color eius z stupescit. ac multiplicatur eius singultus et infrigidantur membra eius. Palpebre quoq̄ eius claudūtur: et profunde dormit. Ad eiꝰ morsionem est vnguentum emplastrum cū calce et melle et oleo. H

¶ Plinius libro. viij. Aspidum colla intumescere nullo ictus remedio asseritur. preterq̄ si partes contacte confestim amputentur.

¶ Idem in libro.xi. Aspidum dentes in os ꝓgentes sunt ne cibi excidant nullum habentium adminiculum retinendi: sed duo sunt in superiore parte dextra leuaq; longissimi: tenui fistula a perforati venenuz infundentes: vt scorpionum aculei. ¶ Solinus. Plures varieq; sūt aspidū species: vt Dypsas. ypnalis. Emorrois: prester. sunt autem ammodate. est ꝛ cenchris: elephantie: chercitra: camedracontes. Monstra hec sibilant: et (vt ferunt) affectus habent nec temere nisi coniuges euagantur

¶ Physiologus. Aspidem Lucanus somniferam vocat. quia vulneratus ab ea somnum morti continuat. Fertur autem sic incantari. Demones discurrunt cum verbis ad serpentes: et infectione interiori hoc faciunt vt serpētes ad nutum eorum moueantur: ac sine lesione tractabiles exhibeantur.

Capitulum.xj

ARanea. Isidorus libro xij. Aranea ꝓmis est aeris: ab aeris nutrimento nominata: que exiguo tempore longa fila deducit: et tele semper intenta nunq; desinit a labore: perpetuumq; sustinet in suo opere dispendium. quia sepe ad modicum flatum vēti aut pluuie stillicidium rumpitur tela sua. tūc totaliter perdit laborem suum. Auiceuna ait: ꝙ aranea est modicum animal reptile multipes. Sex vel octo habens pedes: quos semper habet pares et nunq; impares. et hoc fuit necesse vt semper esset eius incessus equus sicut et ipsum onus: et hoc est generale in habētibus duos vel plures pedes. habet autez aliquos pedes longiores et quosdam breuiores propter diuersas quas facit operationes. naz cum quibusdam fila subtiliat et in longum ꝓtrahit. Cum quibusdam vero pariter fila nectit. cum quibusdam per fila repit. et quando vult in tele superficie immobiliter se suspendit. vnde residens in tele sue medio subito sentit muscam telam in parte remotissima cōtingentem ꝙ subito inuadit et aggreditur tāq; hostem. de qua si triumphare potuerit eam ne euadat: inter tele sue fila multipliciter circumuoluit. et primo capiti insidens eius humiditatem sugit. et de tali muscarum venatione viuit. nam eius gustabile proprie est talis humor: sicut gustabile apis est mel: sicut dicit idem Auicen. et Arestoti. ¶ Item in genere aranearum est diuersitas sexus. Ut dicit Arestotiles libro quinto. Et est femina maioris corporis ꝙ masculus. et pedes habet longiores flexibiliores et habiliores ad motum: ꝛ etiam ad texturam. Et sic idem in libro.v.

¶ Tempore coitus et amoris femina attrahit marem. per fila tele. et post masculus feminam: et non cessabunt donec coniungantur. ꝛ masculus ponitur super vētrem femine. ꝛ iste modus est necessarius propter ventris rotunditatem. et ista coniunctio maxime est in fine veris et in principio estatis: et aliquando in autumno: et in principio byemis. et tunc maxime sunt nociue: et earum puncture amplius venenose.

¶ Item Arestotiles libro.viij. Genera aranearum sunt multa. Nam quedam sunt parue ꝛ diuersi coloris: et sunt acute et velocis motus Alie sunt maiores et coloris nigri: et earum crura anteriora sunt lōgiora. et sunt tardioris motus nisi quando coitu stimulantur. Et nigre solent texere iuxta terram inter foramina: et manent in textura sua quousq; aliqua incauerit bestiola: sicut musca quam deprehēdūt. et si habent famem sugunt eius humiditatem. et tunc deserunt ad locum suū vbi deponunt: et reseruant eam donec iterum esuriem patiantur. Et quando totam hausit humiditatem: deiicit residuum et reuertitur ad venandum: et non venatur quousq; reperit quod captum est de textura. Et si quis ruperit texturam incipiet ipsam reparare circa occasum solis vel circa ortum: et maxime laborat: quia tunc plures bestiole incidūt in texturam: et femina parit ꝛ venatur: ꝛ masculus iuuat eam:

Abscõdit aũt se in textura vel sub tela ne a bestiolis videat: et maxie qñ est magna. qz ꝓpter eius magnitudinẽ nõ de facili operatur. Facit etiam femina ouа: ꝑmo ex quibꝫ modice aranee post formantur. z statim qñ pariunt ponit eas in textura. et statim se mouẽt et disponũt ad texendũ ac si in vtero materno sunt iustructe ad venandũ. Qñ statim aptat retia conuenientia prede sue. Et est species quedã aranearũ que venant lacertũ paruum qñ ipm incipit texere sup ipm quousqꝫ liget eius orificiũ ligatione forti. et tunc saltat sup eum et pũgit quousqꝫ moriatur. ¶ Item. in codẽ libro etiã dicit idẽ. qz sepe inueniunt quedã aranee in alueari bus apũ: et ille corrumpũt mel et sugunt liquorem. et sic circa fauos faciũt texturas et corrũpunt eos. ¶ Idẽ dicit Auicẽ. et Pli. de generatione aranearũ li. xi. ca. xxv. Sicut aranearum natura ꝑcipua admiratõe ẽ digna. Cuius plura sunt genera: inter que est quedam q̃ dicitur spalãgio: cuius corpus ẽ exiguũ variũ acuminatũ velox ad saltũ: noxiũ habens morsum Alia est species maioris corpis et nigri coloris et cruris lõgioris ꝛc. ¶ Aranearũ aũt tele vt dicit Aristo. et Pli. Ex earũ visceribꝫ q̃dãmodo nature artificio generant subtilissima compositione ꝓtexte morerentis cõponuntur et parantur: et filis subtilissimis connectunt: et ꝺ ne a muscis et alijs bestiolis quibꝫ tendit videat ꝓpter grossitiẽ. cũ labore q̃dem cõponunt: sed miro modo facilit̃ dissipantur. Ignem non sustinent. vt ventum timent cuius impetum rumpunt et subito denudantur.

Operationes

A ¶ Pli. Et q̃uis venenosa sit aranea de cuius egreditur visceribꝫ tela. venenosa tñ non ẽ qñ post multũ vsibꝫ medicine vtilis deputatur.

B ¶ Hãr dicit Dyascо. Tela aranearũ alba z munda pulueruleñt; sordibꝫ nõ admixta vires habet cõstringẽtes: ꝯgluninantes et refrigerãtes. ideo sanguinẽ restringit a vulnere defluẽtem superposita vulneri ꝓhibet fieri saniem. et sanat plagã recentẽ z ꝓhibet inflaturã sanitatem vulneris retardantẽ. ¶ Item remedium cõtra morsus oĩm araneaꝝ est cerebrum galli

C naceum cũ exiguo piperis bibitum cum vino dulci. Item coagulũ agni potatũ cum vino sanat morsus aranearũ. ¶ Idem facit cinis vngule arietine cũ melle. ¶ Itẽ musce cõtrite et

D E posite super morsum extrahũt venenũ et mitigant doloꝛẽ. Sunt et alia remedia q̃ enumerat Pli. z Albertus. ¶ Pli. codẽ li. ca. vi. Aranea lõgaꝝ cãdida tenues hũs pedes cõtrita in

F teret oleo ꝺz solucre albuginẽ oculorum.

Capitulum. xij

Blacte bisãtia grece. arabice achafar. latine vngula aromatica. Sera. li. agg. ca. Achafar. est cõchilium ex speciebꝫ ostracoꝝ. et est silr de conchilijs purpuris: z reperiunt in regionibus indie: et in aquis iuxta q̃s oriũt spicanardi. Odor aũt eius aromaticꝰ ẽ. qñ ipm aial comedit nardũ. Et ipa colligũtur in tpe estiuo. qñ aqua desiccat, et reperitur etiã ex eis in littoribꝫ maris aizũ. Et color eius est declinis ad albedinẽ: et ambe sũt meliores: et est pinguis. Sed illa que nascitur in Babylonia est subnigri coloris: z est minor illa. et omnes habent bonũ odorem. Et qñ fumigatur domus cum eis sentitur odor earũ sicut castorei. Sera. li. aggre. ca. ostracoꝝ. Blacte bisantie sunt ex vngul' ostracoꝝ. z sũt coopcula quibꝫ tegunt in foramine suo: et meliores sunt q̃ vergũt ad albedinẽ: et sunt odorifere. q̃ rũ odor extrahit aliq̃n tulũ ad odorẽ castorei.

Operationes

¶ Galienus capꝫ. ostracoꝝ: Quando blacte bisantia sumit cũ aceto in potu attenuat, splenem. et quando fumigant cũ eis mulieres habentes suffocationem matricis confert eis: et ille fumus expellit secundinã. ¶ Et quando ex eis fumigatur epilenticus excitat ipsum.

Capitulum.xiij

Bonnacon.Solinus.Bonnacon ē animal qđ in locis frigie nascit: huic taurinum est caput: ac deinceps omne corpus.iuba tm̄ equina.cornua ꝓ tam multiplici flexu in se recurrētia: vt si quis i ea offendat non vulneret: sed quicqđ p̄sidū monstro illi frons negat aluus sufficit. Nam cum in fugaz se vertit p̄oluuie citati ventris stercus egerit p longitudinem trium iugerum: cuius ardor q̄c quid attigerit adurit. Ita egerit notia submouet insequentes. Actor forsitan. Hoc animal idem est q̄ vacca siluestris ſm Aristotilem. q̄ habet cornua declinantia adinuicem. nam et boues siluestres siue bubali alio nomine vocant bisontes. Arestotiles. Bonnacus est animal catonia in quodā monte tauro simile. sed est in eo crinis descendēs ad duas partes spatularum. Huius pili molliores sunt q̄z equi et breuiores. crines eius omnes continui sunt. et vsqz ad oculos perueniunt. Et qui ex pilis eius sunt inferius lane assimilantur. Pili vero qui sunt super eius frontem conueniunt. vsqz duz separentur ſm discrimen. Color eius est rubeus: et forte erit ad nigredinem declinans. huius vox assimilatur voci tauri: nec habet dentes superiores sicut nec taurus habet duos sotulares. et caudā breuem respectu corporis: z cauat terrā. habet et corū multos ictus patiens huius caro dulcis est: et ideo deprehenditur. Cūqz p̄cuit fugit z quiescit. Cū aūt debilitat pugnat. Et stercus per quattuor passus ejicit Cum ꝓ tempus partus eius appropinquat adunant ex eo genere multi priusqz circa ipm steccus congregant: et ipsum quasi murum ponunt. Est autem animal multi stercoris

Capitulum.xiiij

Bos.Isi. Bouē greci boetem dicūt. latini trionē vocant q̄si terionē: eo q̄ terram terat. cuius latitudo pelliū a mento ad crura palearia dicunt a pelle q̄si pellearia: q̄ est signū generositatis in boue. Boum in socios eximia pietas est. Nam alter alteruz inquirit. cū quo ducere collo aratra ꝓsueuit. z frequenter mugitu pium testat affectum si forte defecerit. Arestotiles. Bos coit post annum. et forte post viij. menses. Post biennū autem pregnans est nouem mensibz. viuit annis quindecim. castratus aūt viginti. Actor. Bos est animal mūdum ſm legē ad immolandū et ad comedendum. quia ruminat. et findit vngulā. paleas comedit. iugo premitur. stimulo cogitur. terrā arat. Pli. li. v. boues et animalia quibus continui sunt dentes bibendo sorbent vt equi. Idem in lib. xi. Superiores priores dentes non sunt bobus sicut nec ouibus: et omnibus ruminantibus. boues aūt mutant dentes. Horum caudis est longissimus caulis atq̄ in vna parte hirsus. In genere boum seminis tantū vox grauior: cum in omni alio genere sit exilior q̄z maribus. Theofrastus probat boues pisce vesci: sed non nisi viuente. boum attritis vngulis aruina vngendo cornua medentur agricole. Adeoqz sequax earum natura est vt in ipsis viuentium corporibus seruenti cera flectant. incisaqz nascentiū in ti-

uersas partes tor̃gantur vt singulis capitib⁹ q̃terna fiãt. ¶ Isaac i uiet̃ particularib⁹ Bouina caro ad ꝓperationẽ carnis pecudum siccissima est: ideo q̃ sanguinẽ generat grossuz et turbidez melãcolicũ: multũq̃ dat nutrimẽtũ. Jnobediens est digestioni: tardeq̃ de stomacho ejcitur et ventrẽ cõstipat. q̃ si eo assueti melancolice cõplexiõis fuerint fiunt splenetici vel quartanarij: vel ydropici. vel scabiosi. vel leprosi. ſm complexionem quam prepara tam his morbis inuenit

Operationes

A ¶ Auicenna. Bouinũ fel cũ nitro z ethimolea valet ad furfures: cũ caput eo lauat. Idez ꝯz fel aperit orificia emorroidarum: et eodẽ cũ melle linitur palatũ ad prouocationem

B ¶ Dyascorides. Lac bubulcũ ozꝫ vulnera recentia ducit ad sanitatem. Fimus bouz iuuat ad apum et vesparum ictus

L ¶ ydropicus etiã illiꝰ ex eo iuuatur. si ad solẽ multũ iaceat desiccatur Maxĩmũ vero beneficiũ prestat fimus masculi bouis stericis mulierum fumigatus pro pendentibus

D ¶ Plinius. xxviij. Bouis sepum cũ adipe anserino et ocymi succo vlcera oris ac rimas sanat. Item ptra ea q̃ vlceratõe venena enecãt sepũ bubulcum: alias bubulum auxiliatur.

E ¶ Medulla q̃z bubula ex crure dextro pore trita cũ sanguie pil' palpebrarũq̃ vicijs z angulor̃ occurrit. ¶ Si vero ḡuitas sit audiẽdi fel bubulum ꝑdest cũ vrina capre vel hirci.

F ¶ Talus bouis accessus dẽtes cũ dolore labẽtes confirmat ad motus. Eiusdẽ quoq̃ cinis cum mirra bonum est dentrificium.

B ¶ Lien bubulus in melle datur z illinit ad lienis dolores. Lac bubulum ceteris medicaminibus est. Bubulo sic quidẽ lacte cuncta venena expugnari tradũt vomitione. Preterea tenasmus poto lacte bubulo tollitur.

H ¶ Stomachũ exulceratũ lacteq̃ bubuli potꝰ reficit: eiusq̃ rosiones caro bubula mixta aceto z vino cocta. ad hoc etiã morsum bubula caro cocta z ꝓposita efficax ẽ. Lanũ scabies sanatur sanguine recenti bubulo. Iterũ cũ marcescat illico z postero die abluto cinere liuio

I ¶ Baly. Fel bouis tinnitibus z auris sonitui medetur si cum bombace supponatur.

K ¶ Si cũ oleo mixto instillet auri mitigat dolorẽ ex frigdo. Jn lotio q̃z boum si infundat sebõ: optimũ est i stomacho dolenti ex frigido.

L ¶ Prodest ẽt emorroidis Fimꝰ boũ cataplasmatꝰ sup apostemata grossa dissoluit ea. Si ꝯo ꝑbuerat z naribꝰ insufflet sanguis fluxũ abeis sedat. Preterea si cataplasmet̃ eo modico cũ butiro vẽtri ydropici manifestissime medetur.

M ¶ Jecur bouis si caburatur et bibatur ventrẽ solutioni prodest et fluxui sanguinis.

N ¶ Os quoq̃z bouille si cõburatur dentes cõmotos ex se fricatos solidat.

O ¶ Et si cũ squingibin bibatur: splenẽ liquefacit. Appetitũ coitus excitat: ac lepre prodest.

P

Capitulum. xv

Bombex. ysi. li.. ethimologiaꝝ. Bombex est frondiũ vermis: ex cuius textura bõbicinũ cõficit. Hoc aũt nomine appellat eo q̃ euacuet̃ oũ fila generat: z aer solꝰ i ea remaneat. Plinius. Bombices telas araneariũ mõtẽũt ad vestẽ luxũq̃ femineaz q̃ bombicina vocat. Bombicũ genus ẽ in Assiria pueniẽs nidos luto fingũt. sal' species applicatos lapidi tanta duricia: vt spicul' perforari vix possint. z ceras largiores q̃ apes faciũt. Deinde maiorẽ vermiculũ. Et in choo insula traduntur nasci cypressi: terebinti. fraxini. querc⁹ florẽ imbribꝰ decussum terre halitu animante. fieri aũt ꝓmo papiliones paruos nodosq̃ mox frigoris impatientia villis inborrescere. et aduersus hiemẽ tunicas sibi densas instaurare. pedũ aspritate radẽtes foliorũ lanuginẽ in vellera. Physiologꝰ. Bombex vermis est faciẽs sericũ filosum de ore suo in q̃ sepeliat se: ad ꝟ vt renascatur cõpletꝰ. Et postq̃ reiecerint omne q̃ sterocoratũ est ac ferulẽtũ ac nigz de corpe suo tũc corpus eius transluciẽs ẽ cũ aspicit ad solem. Folijs quidẽ celsi vestit. que vulgo morus dicit. Sed postq̃ operari ceperit eis cam remuit

delitioso labori operā ⁊ diligēt impēdēe. Lacti vero parieres industrio textor circuit. lanā educēs crocei coloris: q̄ niuci cādoris per ablutionē efficit antecēs artificial' tinctura super induatur. Cōsūmato āt ope nobil' textoris thecam in opere p̄cio inuolutā cētēis subintrat ianuā simil' papilioni. Semina postea mūnita ejcit. ex natura pēnatibo secretis q̄ p̄ biemē reseruant. vt aere clemētioze redeunte. carni humane admota in sinu fomenta suscipiant vsq; dum natura motū se mūndo cōferat animalē.

Idem vermis etiā lanuginosus appellatur ex lana. quā serica de p̄cijs visceribo operatur

Operationes

A ¶ Sericum porro putrida vulnera cōbustiq; mundat et confortat.

B ¶ Et si cū melle cōburat: rubiginē dētiū curat

L ¶ De arbore in qua isti vermes nutriūtur lege cap̄. lxxxix. in p̄mo tractatu de B

Capitulum xvij.

Borax ⁊ Botracha. Ex lib. de na. rerum Borax est genus bufonis. qō in capite portat geminā sui nois. h̄ vulgo cropōdia vocatur. Sz q̄n bufoni viuo ⁊ palpitanti extrahitur: tūc ip̄e lapis in medio sui oculū bīet. Cū aūt aliq̄ diu mortuo extrahit: tūc malicta veneni oculus extinguit: et lapis viciatur.

Phisiolog9. Borax de genere bufonis ē. h̄ p̄ter veneni q̄ntitatē q̄n tāgitur inflat. Cū aranea pugnat: ⁊ ab ea vincitur. Hā cū illa freq̄nter pupugerit: alle se vindicare nō valēs: antantū infl̄ado se exuberat: q̄ medi9 crepat ⁊ morit. Cui9 morsus pessim9 est ⁊ insanabil' efficitur. Gemmā in fronte nutrit p̄ q̄ occiditur. ⁊ q̄ ab ip̄o aīali borax appellatur: q̄n extinctū bz oculuz. Verba spēali vtitur i q̄ visū recuperat. ruta vero iterlicitur. būida loca ⁊ marcida libenter inhabitat. odit claritatē solis: nec eū de facili videre patitur. nocte ābulat. et h̄ magis per vias hominū tritas vestigijs: per diē vero latet i abditis. odorē florēt fugit. ⁊ p̄pe cubitalē magnitudinē aliq̄n crescit. In Hispanie partibus illud p̄cipue boracis genus habitat: qō lapidem in fronte portat

Capitulum. xvij

Bufo. Actor. Bufo est animal venenosissimuz: oib notū. qō videtur ab autoribo dici rubeta vl' crassantiū. Est aūt bufo frigidissima bestiola ⁊ aspectu fedissima. q̄ fertur bīe cor i gutture. vū nec de facili interficitur nisi per medū guttur trāsfigatur: Ex putredie āt l' corruptiōe ētre nasci putat. Ex li. de natur rer. Bufo etiā reptile venenosum habet visuz pestilentem. attractum surdidum: Terra vesciture: et hoc pondere et mensura. Quantum cū in anteriori pede concludere potest. hoc illi p cibo quotidiano est. Timet enim ne sibi terra pro cibo deficiat. In Gallie partibus est Bufonis genus. quod cornutum dicitur: quia cornisare videtur: vnde a sono vocis sic appellatur. Colores habet duos. tetrum et croceum. Duj vero prodeunt: et tūc voces tubaruz edūt Duoq; et duo voces tubarū reddūt inuicem

In sola gallia roscferi viuũt. clari vocẽ pdũt ⁊ muti sunt. ℙhisiologꝰ. Buso est aial bouis qđ nũc cũ aranea: nũc cũ lacerta: qñq; vero cũ colubro vel etiã cũ serpente prelũ subit. Lesus aũt veneno alterius aialis venenosi a plantagine medelã accipit. Saluia libenter vescit: cuiꝰ radix bufoni mortalis est. Lapis i capite bufonis inuentus ⁊ ab homine gestatꝰ veneni maliciã arcet. Ex bufone quoq; p combustionem in puluerem redacto cum sibi relinquitur: buso vnus regeneratur. nec tm̃ vnus sed etiam plures.

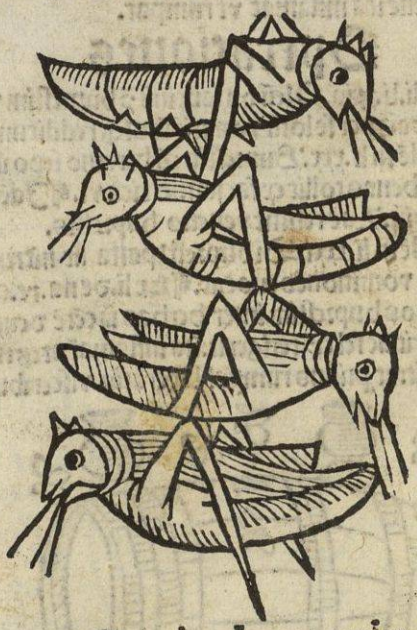

Capitulum. xviij.

Bubalus ⁊ Bisontes. Isido. Bubali p derivationẽ vocati sunt: eo q; sunt similes boum. adeo indomiti vt p̃ ferita te iugũ cervicibꝰ nõ recipiant: hos affrica procreat. ¶ Ex libro de naturis rerũ. Bubalꝰ est animal boue maiusꝰ altius corpe: nigrum colore. habet cornua longa torta: osa: collũ longum: caput ingens: membra macilẽta: caudã paruã: aspectũ benivolũ ac simplicem. Sed summe pernicitatis atq; crudelitatis est cum ad irã fuerit provocatum. Usibꝰ humanis accõmodatissimũ est. fortitudine maxia pollet. Bubalus patiẽs est laboris. pilos habet pauc os: vocem terribilẽ: frontem aspeimã: cutẽ duriss imam. pede spargit terram. In cius nare anulus creus cum funiculo ponitur: vt faciliꝰ homini cedat in opus qđ fuerat ei impositum: q; si onus est graue et vltra voluntatẽ suam imponatur: statim cõmotus i terra sternitur. nec facile ictibꝰ ad surgendum cogit nisi alleviato onere quo grauat: hic alio nomine bisontes dicitur. de quo dicit. Solinus. q; bestia est boui similis. ¶ Solinus. Bisontes in septẽtrionali plaga sunt boues feris similes: vltra tauros pernicitate capti assuescere nesciunt. bos imperitũ vulgus bubalos vocat.
¶ Plinꝰ li. viij. Bermania: cythie cõtermina gignit insignia. boum ferarum genera: iubatos bisontes ⁊ velocitate excellẽtes. vros quibus omnibꝰ imperitũ vulgus nomen bubalorum imponit: cũ id affrica gignit vituli potius cervice quadam similitudine.

Operationes.

¶ Pli. li. xi. Bubaloꝝ sanguis non spissatur.
¶ Haly. Lo a gulũ pulli bubali ꝓtra potũ cicute pdest ei qui comedit fũgos. ¶ Urina bubali si ꝓtrita misceatur mirrha aut oleo ⁊ i aure ponatur: dolorem eius ex frigido mitigat.
¶ Dyaſ. Fimus bubali pascentꝫ impositus tumores vulnerũ tollit: ⁊ sciatice passioni ꝓuenit. ¶ In̓ catbaplasmatibꝰ positꝰ vlcias ac serosas purgat: et pustulas soluit.

Capitulum. xix

Bruchus. Rudolphus sup Leuiticum et Blosa super Iobel. Bruchus modicus ẽ et fului coloris. Bruchus vocatur fetus locuste ante q; habeat alas: deinde cum incipit volare parũ: ⁊ athelabus. cũ ꝓ pleniter volat ẽ locusta. ¶ Est aũt bruchus multo grauioꝝ q; locusta vel athelabus. qui iacens in vno loco radicitus rodit fructus

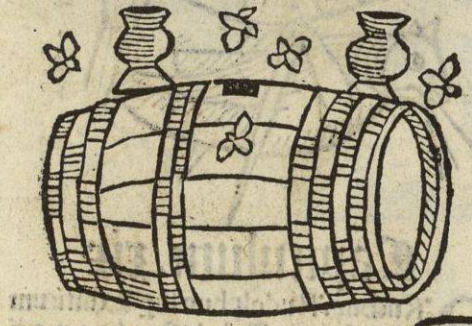
Capitulum. xx.

Bupreste. Isi. z Pli. li. xxx. Bupreſtis eſt aial paruũ in italia ſimilimũ ſcarabeo: longipedu: fallit inter herbas bouem maxime. vnde et nomẽ habet. deuoratũq; tacta felle ita inflãmat vt rumpat.

Operationes

¶ Pli. li. xxiij. Oleũ onſancinũ ꝫ bupreſtim valet ex aq̃ per ſe lotũ vomitiõibuſq; redditum ¶ Idẽ in li. xxx. Bupreſtis cũ hircino ſepo ũlita lichenas tollit ex facie ſmectica vi. ¶ Idẽ in li. xxviij. Lac reſiſtit veneno bupreſtis. ¶ Idẽ in li. xxxi. Si bupreſtis palta ſit nitrum ex aq̃ vomitiones euocat. ¶ Ex li. de na. re. cuz aũt bos bupreſtim inter herbas iacẽtẽ deuorauerit ac fel ei⁹ tetigerit: ita inflãmat atq; tumeſcit: vt ptinus rumpat laceratis viſceribus

Capitulum. xxj

Bubione ſine Bibione et Blata. yſidorus. Bibiones ſunt q̃ in vino naſcunt quos vulgo muſciones a muſto appellant. Unde Affronius. Cum a me expectaſſet fabulare incipis ex ore Bibiones inuolant in oculis tuis. Blatea. calore dicte ſunt. ſiquidẽ et cõprehenſe manuũ tingunt. vnde et blateuz colorẽ dicũt. Hoc aial lucem nõ patit videre cõtrariũ muſce. Muſca eñ eſt lucipeta. Blata vero lucifuga. ¶ Ex li. de na. rerũ. Blatea ẏ mis eſt qui lucẽ videre non patit. vnde per noctem tm̃modo ambulare conſueuit. Palladius de agricultura. Blate ſunt apibus inimice ſicut et lacerte. Unde huiuſmodi animalia et his ſimilia oportet apũ caſtris vel aluearibus longe fugare: qui vult apes bene ſeruare ꝛc.

Capitulum. xxij

Capra. Ex li. de na. rerũ. Capra eſt animal barbatum: longis et acutis cornibus: paſcitur in cõuallibus et in montibus et in ramis arborũ quos ore poteſt attigere. ſed morſus earũ exicialis eſt arbor. Hedi vero lambentes capre moriuntur. Herbis venenatis viuũt. Eõſtan. Si capre ex valle tamariſci biberint aut comederint nõ habebũt

Sera. in li. de simplici medicina. Vidi inquit Balien⁹ capras lingentes ramariſci frondes: et inueni eas ſine ſplene. quaſdaz vero vidi lingentes serpentes pelle depoſita. z poſt albeſcentes min⁹ ſeneſcere. Iſido. Capra a carpendis virgultis quidā dixerūt. alij q⁹ carpent aſpera. Nonnulli a crepitu cruriū. vñ eas creas appellatas que ſunt agrestes capre. Areſto. Capra eſt animal ruminans qđ tñ habet dentes i vtra q⁹ mādibula. Capre in paſtu cito mouentur a locis ſuis: qđ non oues faciūt. z accipiūt ſummitates herbaz tm̄. Quādo mouent poſt meridiem plus aque portabūt. z quādo ſalem ante partū comederunt multū fluxū a māmillis habebunt. ¶ Capre naturaliter vloces ſunt. ideo paſtores nō ponūt eis rectorē. Capra nō bene videt in die: ſed acuitur eius viſus de nocte. habet autē aliquādo oculos diſſimiles in colore. quādo ſagittata fuerit pulegiū ceruinū querit: z comedit vt extrahat ſagitta. Pli. lib. viij. Capre in ſicilia ſicut oues villo tonſili veſtiunt. Caprís in ethiopia vita eſt vſq⁹ ad annos. xi. in orbe reliquę plurimū octo. Idem i li. xi. Oculi capre de nocte ſplendēt: lucē q⁹ iaculant. Pili acute craſſi exeunt hircis: feminis aūt tenuiores. Item mares capraz plures habent dentes q⁹ femine. Hec habēt capre dentes p̄ter priores geminos habēt. Et binas in feminib⁹ māmas. nec alibi ſicut z oues. Pli. lib. viij. Capre parīt z q̄ternos. ſed raro admodū. ferūt q̄nq⁹ mēſib⁹ vt oues. veneno pingue ſcūt: pinguedine ſterileſcūt. Itē Areſt. Caper vnius āni coit: ſed debile qđ generat. In ethiopia p̄ter capra viuit annis. xi. tota vita coit: z gemellas parit. z ſi cib⁹ cōueniens eſt: caper virtuoſus erit. Palladius lib. viij. Capra trima optime poteſt educare: ſed eligēda eſt capella magni corporis craſſis crurib⁹ breui collo: plena q⁹ ceruice: auribꝫ flexis z grauib⁹. paruo capite: nitido ac ſpiſſo longo q⁹ capillo. magnis vberib⁹. Hec multe capre ſicut oues claudende ſunt vna ſtatione q̄z luto carere poſſit z ſtercore: q̄teneriores mares generant baud tranſeundum eſt. Sed vltra octo annos nō ſunt mares ſeruandi: quia genus hoc languore ſterileſcit et etate.

Operationes.

Z ¶ Euſculapius. Capre cerebrū cū melle carbunculos in ventre ſanat. Sepum eius omni mor. lui z leſure ſubuenit. ¶ Axungia q̄z eiuſdem cū roſis mixta pultulas q̄ in nocte graue ſcūt tollit. hoc etiā auribꝫ inſtillatū ſurdos ſanat. ¶ Caſeus q̄ impoſit⁹ omnes punctiones atq⁹ dolores reprimit. Pili eius veſti fluxos om-

B

E

nes ſedant. ¶ Ungule eius dē vſte et cū pice liquida trite et illite alopiciā curant. Lac eius bibitum arteriacum liberat. Vermes occidit. Pruriginē et morſus ſanat. ¶ Sanguis eius ea dē facit: et venenū bibitū extinguit.

F ¶ Ex li. de naturis rerū. Cornu capre aduſtū ſi ante nares vere caduci teneat: ſtatim cadit.

G ¶ Aui. Cornu capre aduſtum et albificatū dentes fortiter abſtergit. ſtringit q⁹ gingiuā: z ſedat inflate gingiue dolorē. ¶ Plinius. lib. viij. Capre cornu vel pilis accenſis fugare ſerpentes dicūt. Et inercmq⁹ ex cornu potū z illitū valere contra morſus eoruz. Idē quoq⁹ cinis ſudores inhibet. ¶ Sanguis capre cū medulla decoctus contra venena toxica ſumit. Idem etiā ſic datur diſſinteritis z auxiliat ydropicis.

K ¶ Jecur capre contra papilionē. q̄ luminibus aduolat proficit. Aſſum quoq⁹ ciliacis ſubuenit: laudabiles quoq⁹ ſunt medulle bircine et caprine.

L ¶ Dyaſc. Adeps caprinus ceteris magis eſt ſtipticus paſcuarū cauſa: vnde diſſinteric⁹ eſt ſteribus miſcetur: Jus teſtis eius etiā ptiſicis auxiliatur. Bibentibus quoq⁹ cantarides ſubuenit. ¶ Fel caprinum adhibetur fiſtulis cū ſucco porri. Adhibetur etiam medicaminibus vulnerum: et ea ſine tumore ſanat.

M

N

Capitulum. xxiij

Capraea. Pli. li. viij. Capree transſigurā tur in plurimas ſimilitudines. Sunt enim capree: ſunt rupi capre. ſunt ibices. ſunt z origeſſoli a quibuſdā dicti. contrario veſtiti pilo et ad caput verſo. Sunt et dāme et pygargi et ſtrepſicerotes multaq⁹ alia z diſſimilia. Sed illa alpes. hec tranſmarini ſitus mittunt. Idem in libro vndecimo. Fla tus

ra cornua dedit ramosa capreis sz parua: nec decidua fecit. huius aialis sanguis nō spissat Isid. Caprea a agrestes creas dicūt quas greci: eo q acutissime videāt recte pandorcos appellauerunt. Morantur em in excelsis montibus. Et q̄uis de longinq̄ sint: vident tm oēs q̄ veniūt. Eedem et capree eedem et ibices quasi anices: eo q ad instar auium ardua et excelsa teneant et inhabitē. Ita vt de sublimi vix humanis obtutibus pateant. vnde z meridiana pars. Ibices aues vocār: qui ml fluentis inhabitāt. hecita q̄z aialia in petrz altissimis cōmorant. vt si q̄s fera z vel hoim aduersitate p̄ senserint de altissimis saxoz cacuminibz sese p̄cipitant: z in suis se cornibus illesa suscipiunt Ex li. de. na. re. Capra siluestris que z capreola vel rupi capra dr: bestia seua est in cōparem sui generis. Ina alias aūt bestia timida ac mānsueta nimis. Nec in insula creta: q̄n vulnerata est pulegiū querit. quo comesto sagitta de corpore exilit: vix aūt capi pōt: quia celerrima est. Et cuz a canibz premitur: ad mōtes altissimos cōfugit. plurima inter mares est discordia p̄ feminas: et hoc tempore coitus.

Operationes

¶ Dyas. Humus capraz siluestrium cum vino bibitus ydericos sanat. ¶ Eum folia spicca nardi bibitus mēstruis imperat. ¶ Reliquos sanguinis fluxus cū aceto impositus abstinet ¶ Cōbustus et tritus cū aceto et oximelle alopicias sanat. ¶ Aspungie mixtus podagricis medetur ¶ Actor. Itē de caprea hoc idem q̄ supra posuit: licet sub alijs verbis.

Capitulum. xxxiij

Canis. Aresto. Canis est aial iracundū z applaudēs hoibz: pilosuz fm vniuersum sicut porcus et vrsus. habet dētes supius et inferius: et ventrē vnū: ac post ventrē intestinū. multos habet fetus: multas q̄z fissuras in pedibz z mltas māmillas sicut et porcus. Quinq̄z digitos habet in pedibz anterioribz z q̄tuor posterioribz sicut leo et lupus. Stimū etiā habet ficcū sicut et lupus. splenem longū sicut bō et porcus. p̄terea somnus et vigilia. crementū et corruptio. z vita. et mors. cetera q̄z accidentia ex sensibz sunt in canibus sicut ī equis et hoibz. Alexander. Canis aial est immundū rediens ad vomitū: iracūdus: latratu horrendū canē extraneū lacerans: ossa corrodens: qui cum habuerit cōsortiū alteri canis refugit. Solus aūt nomen suum cognoscit. Ex li. de nat. re: Canis est bestia docibilis ad omnem ludū: dōm suū diligit: et eius hospitiū vigilando custodit: noctuq̄z latratu nocentes p̄dit. Est etiā quoddā genus canū q̄ odora tu fures intelligit: et a ceteris hoibz implacabili odio discernit. Isido. Nihil aūt sagatius canibus. plus em sensus ceteris animalibz habent. Nam soli nomina sua cognoscunt. recognoscunt dōos suos et diligunt: et corū tecta defendunt. p̄ dīis suis se morti obijciunt. solitarie et voluntarie cum eis ad predam currūt Ambrosius. Canis est animal sagax. quod vbi vestigium lupi vel leporis inuenerit. argumēta quedā ad eum directa semita insequendum colligit. ad diuerticulū semite venit. singularū q̄z semitarū exordia tacitus percunctatur: vt per odorē cognoscat in quā partem diuerterit huic etiā aīali insitū est naturaliter impartire alimonie memoriā seruare: gratia mq̄z referre: ac sollicitas excubias p̄ dominorum salute p̄tendere. Cū em infirmat canis: radicē alicuius herbe comedit ad vomendum. Phisio. Canis cetera abruta in tribus excellit: in discernendo amando: seruiendo. Discernunt em dominū ab extraneis: nec eos quos insectatur odit: sz pro eo quē amat zelat: et ex cōscientia solicitus a moris inuigilat. Mos eius est cū pastore alludere. gregē nosse. insidiātes feras persequi: soli huic a natura insitū est. voluntarie ad q̄ōppa ratur ingeri. et per quādā obedientie formulaz sola disciplinari timoris expectatione suspendi donec ad pera gēdi licentiā signo mittatur Canū aūt genera sunt plura. Alij em ad capiendū feras siluarū inuestigant. Alij volucres. Alij vero greges. Alij domos custodiūt. Ex libro de naturis rerum. Tria sunt genera ca-

canũ. Dor nobilissimi sunt leporarij alias leuerarij quibꝰ forma elegantior ꝛ ad cursum celerior aptiorꝙ venatui. Vi pectore valentes sunt. Latratꝰ edere nesciunt. ꝛ nisi ꝓducantur ad cursum infra domũ se continent. Alij sunt apti venatui: longis auribꝰ ac dependentibus bi odore ꝛ importunis latratibꝰ bestiam insequunt. Item canis masculi nõ de facili ledũt canes teminas. Et ita fit in pluribꝰ generibus bestiarꝝ. In oĩi aũt genere aialiũ masculi plꝰ feminis viuũt exceptis leuerarijs in quibus accidit contrarium. Arcto: Leuerarij quippe viuũt annis vere decẽ leuerarie duodecim. In leuerariorꝝ quidem genere plus viuũt femine maribꝰ ꝓpter laborẽ ipsorum masculorum. In aliꝭs aũt plus viuunt mares feminis. Item canes femine cũ applicãtur ad etatem coitus habent signa sicut homo. qm̃ eaꝝ mãmille intumescunt. ꝛ inuenit in eoꝝ pectore cartilago: ꝛ hoc difficile est cognoscere nisi exercitato. maribus aũt nõ accidit hoc: sed in maiori parte crus eleuant in mingendo: ꝛ nõ nisi post sex vl octo menses faciunt. Et vniuersaliter postꝙ rigescunt. Omnes autem femine sedent quando mingunt. In canibꝰ feminis lac inuenitur ad quinꝙ dies ante partum: et in quibusdam per ieptem. Estꝙ lac caninum spissius omni lacte: ꝓterꝙ porcorum ac leporum.

Operationes.

¶ Eusculapiꝰ. Canis sanguis potatꝰ tremulosos liberat. ¶ Caput eius vstum tritũ et puluerizatum. vel eius caro neruosa ꝛ sicus: morsus canis si bibat sanat pulnis dentium eiꝰ. Dolores dẽtiũ ac gingiuas curat ¶ Cor eius potatũ canes a latratu detinet. Fel eius cum melle curat oculos. Lac eius bibitum pilos ꝛ capillos crescere non sinit. ¶ Cũ melle vel vino datũ mortẽ mortuũ ejicit. ¶ Dens ex eo tactus cito omittit: et cicatrices oculoꝝ extenuat. Adeps eius podagram ꝛ aurium dolorem sanat. ¶ Apicẽna. Sanguis canis ꝓhibet ortum pilorum euulsorum: vt scripsit Bal Urina quoꝙ canis administrat sup verucã. ¶ Dyal. Lac primi partus canis capilloꝝ ortus amputat: ꝛ in vtero infantes excludit. Lotũ caninũ addito nitro aut medicamen facto lepras et prurigines tollit. ¶ Fimus caninus in canicularibꝰ diebus collectus ꝛ siccus bibitus ventrem abstinet cuꝝ vino. Albus vero fimus eiusdẽ arcuato morbo medetur. ¶ Pli. li. xxx. Sanguine canino nihil ꝓstantius ptra toxica putãt. Canino felle cum melle curabat appoloniꝰ oculoꝝ suffusiones. ¶ Itẽ albugines canini lactis instillatio: dolorem ꝛ grauitatẽ auriũ sedat. Adipe canino lendes a capillis tollunt ¶ Idẽ li. xxx. Canina cutis cuilibet digito circũdata distillatiões sedat. Fel caninũ podagris cõfert penna illinitũ. Verucas oĩm generum sanat vrina canis recens illinita simiꝙ cinis cũ cera. ¶ Canis lingua medicinalis est: lãbendoꝙ sua vulnera vel aliena sanat ꝙ si vulnꝰ ꝓpriũ attingere lingua non possit pedem lambit et saliue medicamine delinitus ad vulnus apponit: certus de medicamine quod lingue sue natura indidit. ¶ Aui. Aꝙ calci canes impinguat valde et nutrit eos bene. ¶ Canis cecus nascit: lunaticꝰ ẽ: odoratu mltũ viget: dentes habet acutos ꝛ os fissum: valde mordet et lingit: non ruminat sed rodit: ad vomitũ redit: priusꝙ recubet lectũ circuit: bolismũ patitur: id est rabidam famem.

Capitulum. xxv.

Catus et cathaplepa. Isido. Latꝰ. i. ingeniosus a greco venit: musio est appellatus: eo ꝙ muribꝰ infestus sit. hunc vulgus captũ a captura vocant. Dicũt alij ꝙ captat. i. videt. tam eñ acute cernit vt fulgure luminis noctis tenebras supet. Albertꝰ. Latus est aial a capiendo dictũ muribꝰ eñ infestus. Et ꝛ moribꝰ esse verecundũ et pulchritudinis amatiuũ. Habet aũt colorem griseum glauci sortit ꝓgelare silem. habet eñ colorem hũc naturalẽ: et alias hꝫ ex accidentali cibi: et ꝑcipue q̃ domesticus est: est aũt mordax valde: in multis simile leoni vnguibꝰ et dentibus armatur sicut leo: ꝛ intrabit et emittit vngues sicut leo. Carnem autem habet laxam ꝛ mollẽ

Operationes

A ¶Aui. Ex catti morsu qñq; accidit dolor vehemens et viriditas in corpe. et curatio eius ē curatio cōmunis. ¶Juuat aūt cū emplastro

B E cepe: vel calamēti siluestris. ¶Razi. Catti siluestres ex sumo rute z amigdalarum amarum fugiūt. ¶Haly. Carnes catti calide sunt et sicce. medentur emorroidarum doloribus. Renes calefaciunt. dorsi doloribus prosunt.

D ¶Esculapius. Stercus catti vel catte cuz synapi et aceto alopiciā curat. ¶Catthaplepa

E F Pli. li. viij. Catthaplepa appellat fera modica effigies iuxta fontem tygrim qui est apud hesperios ethiopes (vt plerique estimauere) nil ica put. Fera hec ceteris quoq; membris ineris ca put tm̄ pregraue egrefert quod deiectum semper in terram. Alias in tremore est humani generis omnibus: qui oculos eius viderint confestim expirantibus. Eadem et basiliſci serpentis est vis. ¶Solinus. Juxta fluuium tygrim nascit catthaplepa: modica et ineris bestia pestilenti aspectu figura fere catti.

B

Capitulum. xxvj

Caccus. Ex libro de naturis rerū Cacus est monstrum in archadia totum cetosum vt porcus. Et vt scribit Adelinus philosophus. Anhelitu suo pectore flāmas eructuat: id est spiritum flammineum: maxime cum ira furit per motum. Hic in antris super tyberim cōmorat: et inuadit subito thauroz et vaccarum greges per caudas tres vel quatuor apprehendens: et viſue sozitudinis in antrum occulte trahēs gressu retro gradone scilicet de facili possit inuestigari. Hec solū aialib⁹ est infestus: sed bubonī grauissime insidiat: cum tm̄ ipsum boiem plurimū timeat Si querit quō de aialis ore flāma possit cuomi tam efficax: vt prime cōtrectata aliās contracta cōburat: z nō ipm corpus animalis flāma tali obsumat. Respōderi potest: quia cum anhelitus adhuc in visceribz aialis per membra varia late diffusus est tepidum vsque quo non exuberat in flammas. Sed eructuatꝰ cōtinuat ac multiplicat in obiectum aliquod corpus. virtutemq; recipit comburendi sicut videmus per medium berillum lumen solis multiplicare radios et in summo mucronis acumine radiozum ignis virtutem in subiectā materiam suscipere. Ignemq; effici violentū. huic aniali similia fuerūt illa de quib⁹ in libro Sapientie legit: q⁹ ignes ex ore suo spirabant. De cacco dicit Virgilius. viij. libro eneidos. Semihominis facies huic monstro. Vulcanus erat pater illius atros ore fomens ignes magna semole ferebat. terribiles oculos villosa q; setis pectora semuseri. huius cacci mens efera quatuor a stabulis prestante corpore thauros auertit. totidē forma superante iuuencas: atq; hos ne qua forent pedibus vestigia rectis: cauda in speluncam tractos versisq; viaruz indicijs raptos saxo occultabat opaco. Hunc caccuz propter furata sibi pecora Hercules interfecit ut ibi Virgilius in longum prosequitur.

Capitulum. xxvij

CAmelus: Ex libro de na. rer. Camelꝰ est aīal deforme: gibbosum: habēs collum longū: crura poplexa: lentū incessum. ⁊ dū graditur nunq̄ pedes atterit: mundū aīal ſm legem. qm̄ ungulam quidē habet: sed nō diuidit eam. Cum aūt onerādi sūt: paululum super genua percutiuntur: ⁊ statim ad onera flexis cervicibus inclinantur aquas puras refugiunt: lutulentas bibunt: ⁊ hoc gratia nutrimenti. Omne enim elementū quantum plus cōmixtum est alijs: tanto plus nutrit. et ecōtrario irati cameli stridēt horribiliter. Dis etiam rabies accidit ⁊ podagro de quibus facilime moriuntur. Fō autem ungulas cōcūt. Sed vehementissimo dolore grauant quando duras et laboriosas vias incedūt. Fō cū i pedibus bñt de forti corio sotulares. Ordeum cito transglutientes reseruant: vt rursum rumināndo tota nocte manducent. Alij compatientes abstineant: illi qui recti cameli dicuntur: vnum tm̄ habēt in dorso gibbum. Est autem ⁊ aliud genus eorum quos dromedarios vocant cursu mirabili vigentes ⁊ bina tubera in dorso habentes. Arestotiles. Cameli sunt sicut animalia cornuta: quia ventres eoꝝ sunt sicut habentium cornua. et quia cibus illius spinosus est: necessario fuit eoꝝ lingua carnosa propter duriciē palati. Natura ergo vtitur palato sicut parte dentium terrestri. Camelus nō habet fel distinctum: sed venas paruas in quibus est fel. ¶Solinus. Camelorum femine ad bella preparantur. putantq̄ validiores eas fieri. si castratione a coitibus arceantur. Camele cum homines eis vtuntur ad prelianduꝫ: castrantur: quia tūc nō impugnant. In locis quidem altissimis habitātes: tria milia camelorum habent homines currentium velocius eq̄ equus: ⁊ hoc non accidit eis nisi propter amplitudinem passus. ¶Vegetius de re militāri libro tertio. Camelos apud veteres aliquantule nationes in aciem produxerunt. Sed hoc genus animalium arenis quidem tolerabile hic aptum: nam confusas etiam in puluere vento vias: absq̄ errore dirigere memorātur. Ceterum preter nouitatem hoc visu videatur inefficax bello est. Item camelorum mares habet virgas ad posteriorem partem vnde auersi coeunt. Sunt autem virge nerueo se ac dure vnde ephetes arcuum corde fiūt. Loci tus tempore solitudines aut secreta petunt. Item. Camelus est valde malus tempore coitus. Et si quod animal vel homo tēpore hoc a propiquauerit ad eum ledit ipsum. Lon autem post triēnium. tempore luxurie solitarius est cum femina ferus ac siluestris et cocundo per totam diem equitat. Sed cum alias luxuriosus sit: erga matrem continens est. vnde in quadaꝫ ciuitate cooperiebatur camele caput vt eius pullus super eam saltaret. qui cooperto matris capite super eam saltauit: et cooperimento sublato matrem agnoscens. turpitudinis opere quod ceperat intercepto: descendit q̄ ipsum ingeniatorem mordens interficit. Camela pregnans est per annum: post partuꝫ quoq̄ quiescit a coitu per annum vnumtantū filium facit sicut elephas equus et omne animal habens soleas. Cameli viuunt centum annis Cameli patiunt sitim per quatriduum: et postea bibunt multum. huic animali natura dedit magnitudinem corporis in modum iumenti sicut et elephanti. animal quoq̄ cuius cibꝰ ē materia lignea et spinosa multos habet ventres: et in hoc genere est camelus.

Operationes

¶Aui. Laro camelꝰ prouocat vrinā. Adeps qui est in gibbo camelꝰ suffumigatus confert emorroidibꝰ. cameli cerebrum exiccatum: ⁊ cū aceto bibitū cōfert epilentie. ad idē valet eius sanguis. A

¶Qui etiā siccatus et tritus retinet fluxum: cum vino quoq̄ bibitus sagitte arme ne nocumento cōfert. post purgationem vero mensiruorum potatum iuuat ad impregnationem: et confert puocationi matricis. B

¶Idem. Lac camelarū ferarum est subtile et valde aquosum: nec facit opilationes (sicut cetera) propter paucitatem caseitatis et absersionis aquositatis illius. ¶In ipso est salsedo quia cameli diligunt accetosum. et hoc est melius lac. Dicitur aūt q̄ est vehementis tarditatiꝫ in stomacho et in superioribꝰ ventris. Ex ipso non timetur sordicies sicut ex ceteris nisi raro C

¶Urina cameli ꝓfert ydropici ⁊ vehemēter sedorij narium. Et aperit opilationes colatorij cum virtute vehementi. ablutione exta facta confert furfuribus. D

¶Dyas. Fimus camelinus albus cum melle tritus et impositus tumores reprimit: et vulnera delicata permundat. E

¶Haly. Sanguis camelifricatus dissinterie prodest: et solutiōe cronice potuiq̄ veneni lac cameli prodest: corruptioni complexionis augetq̄ ventrem F

¶Plinius. Stercus camelimundificat ⁊ destruit verrucas: abscindit fluxum sanguinis et naribus et quando bibitur cum medicinis epilentie confert G

¶Item resolvit bothor et vlcera: scrofulas q̄z fortiter ⁊c. H

Capitulum.xxviij

De Ameleon. Isidorus. Cameleon non habet vnū colorē: sed diuersa varietate cōspersus est: vt pardus huius cameleontis corpusculū ad colores qs videt facilima cōuersione variat. cū alioz aīaliū non sit ad quersionē facilis corpulētia. Rudulphus sup Leuiticū. Cameleon in infirmitate mansueuz esse se fingit: cū alias sit immānsuetū animal. Glosa super Leuiticū. Camelcon est natum ad videndū: dolosum rapax: ingluniosum: z ideo fm legem immūdum. Ambro. Camelcon diuersas species colore vario fertur mētiri. Aresto. Cameleon est aial valde timorosum, pter qō in multos colores mutatur. Causa vo timoris eiꝰ paucitas ē sanguis z caloris. vnde etiā valde macer est: z vocat leo terre. huiꝰ facies est sicut aialis ex porco z symea compositi. Ungulas hz sil'es vncis seu auium vngulis. Alteratio coloris fit qñ cozū eius insufflat. manet in cauernis sicut lacertulus Soli. Cameleon p oēm asiam est plurimus. Animal scz q̄drupes: facieq; lacerte: nisi crura recta et longioza vētri iūgerent. plixa cauda: cadēq; in verti ginē torta. hamati vngues subtili q; adoneitate. Incessus vero piger et idem fere qui testudinuz motus. Corpus asperū cute quale ex cocrodrillis deph endimꝰ subducti oculi et recesso concauo intorsum recepti: quos nunq; in ratione obnubit.

Operationes

¶ Pli. Cameleon q̄z multa in se teneat habeatq; lia medicine. Caput eius et guttur si roborēis lignis accendant imbrūq; ac tonitruuz concussus facere democritus narrat. ¶ Itē iecur in tegulis vstum. Reliq; ad veneficia ptinentia q̄ dicit q̄q; falsa estimātes obmittemus pterq; in risu coagentū. ¶ Oculo eius dextro si viuenti eruat albugines cum lacte caprino tollūtur. lingua q̄z ad alligata pericula puerperij. ¶ Eundē salutarē esse pturiētib; circa domū. ¶ Cor eius aduersus quartanā est, pficuū. lana nigra prime tonsure illigatū. ¶ Pes prior dexter in pelle: hiene ad alligat; brachio sinistro: dicit pdesse ptra latrocinia terroresq; nocturnos. ¶ Item dexteram māmillā ptra formidines paurosq;.

¶ Sed z pedē eius sinistrū in furno torreri cū herba eiusdē nois addito vngento pastillis factis inde (si credimus) fertur hoiem inuisibilē facere. ¶ Eius felle glaucomata et suffusiones corrigi credit, prie tridui vnctione. creditur etiā eo liembus instillato serpentes seperari: et ad alia multa.

Capitulum.xxix

De Amelopardus. Isidor⁹. Camelopardus ē dictus: eo q; cū sit vt pardus albis maculis superaspersus collo equo similis: pedibus bubulis: capite tamē camelo similis est. Huc et hiopia gignit. ¶ Plini. li. viij. Camelo; aliq; similitudo in duo trālfert animalia. Fiabuna siquidē et hiopes vocant bestiā collo similē equo: pedib; et cruribus boui capite camelo. albis maculis colorem rutilum distinguentib;. Unde et camelopardulus appellata est. Hec primū quidez dictatoris cesaris cursensibus ludis rome visa est. Exco lib

inde cernit aspectu magis q̄z feritate conspicua. qua propter et ouis fere nomen inuenit

Capitulum.xxx

Caprecolus. Auicenna. Caprecolus est animal in india: simile hinnulo siue cernuorū filio: q̄ apud nos etiā non mutat dentes. Et q̄n eius dentes sunt magni signāt vite diuturnitatē in eis: et habet oculos acutos. Aresto. li. viij. Caprecoli siluestres habent sapientiā. q̄n vulnerantur querūt pulegium cerui num ꝛ comedūt ipm vt extrahant sagittas a corpe si que in ipsis sunt infixe: ex velocitate motus et assiduitate discursus. Caro caprecoli a superfluo humido exonerek: et eius caro tenerior et digestibilior efficit: et saporis ac odoris eius grauitas amputat. Idem Aresto. Pastq̄ gratia de locis altis ad altiora rendit: et inter herbas salubres et noxias odore diiudicat et discernit. Ruminat cibos et vngulam findit. Non vngue non cornu nō dente: sed solaꝛ velocitate fuge a canibus venatorū insultus se defendit. Unde quando in campestribꝫ persequitur ad montana fugiens alta petit. In montibus indie sunt quidam caprecoli qui ab herbis aromaticis et odoriferis pascunt: in quorum vngulis sunt quedam cōcauitates: in quibꝫ humores quidā apostemata colligunt: que p̄mo ad maturitatem et motū et confricationē rūpunt. et a corpe cū pilosis folliculis abstrahuntur: et substātia que infra pelliculā cōtinet summe est odorifera: et inter aromatica maxime preciosa in medicinis plurimū vtilis et virtuosa. Ut vult Dyas. et Platea. Et aliqui dicunt illud muscum vulgariter appellauere.

Capitulum.xxxj

Caprior est animal ad modū canis portici. longum scilicet ꝛ gracile. dentes habet acutissimos: pellē delicatam ac nobilem. que quanto nigrior est tāto preciosior. colores in pilis habet velut daxus: sed pili subtiles sunt: et pulchri. nō potest diu sustinere vl subsistere nisi caudam in aqua teneat quā habet vtiq̄ piscium caude similem: saporēq̄ eiꝰ et speciem. Unde et a christianis in ieunio comeditur. pars enim caude ipsius edibilis ē: residuum autem eius est caro. Ipsaq̄ cauda lōgitudinis cubitalis est pinguedinez multaz habens. Pedes autem posteriores habet vt anser. Anteriores autem vt canis. Dec enim illi natura parauit: vt ꝛ posterioribus velut auis in aqua nataret. et anterioribus in terra sicut quadrupes ambularet.

¶ Ex libro de naturis rerum. Castores vt dicit experimentator in grege viuunt: ꝛ simul ad siluas pergunt. Ligna q̄z dentibus abscindētes ad cauernas suas ea miro modo referunt: Unum etiam ex castoribus pro vehiculo resupinatum pedibus elevatis in terram proiiciūt et inter crura eius abscisa artificio se componunt. ꝛ sic cum trahentes cauda ad propria tecta deducunt. verum iniuriam talem non faciunt his. qui inter illos educati sunt. sed illis q̄ de alienis partibus ad se venerunt. Nos cīm in fruitutē sub certa custodia redigūt ¶ Alioꝛ tñ opinio est: q̄z hoc illis faciūt q̄ senectute laboribusq̄ cōfecti dentes obtusos habent. ꝛ q̄

ligna secare non valent. Tales cm̃ in seruitutẽ redactos p̃ absumptionẽ pilozũ in dorso venatores agnoscunt: eos q̃ pietate cõmoti illesos abire p̃mittunt. In duplices autẽ vsus ligna secta habent. Nam et corticem comedũt et ex lignis habitacula valde artificiosa faciũt A maris quidẽ arbor̃ foliis. et corticibus castor pro summis delicijs vescit. vnde ꝛ tota eiꝰ caro: ꝛ si bono tamen amaro odore persundit ¶ Physio. Castor cum eum venator prosequitur absc̃isos testiculos ante faciẽ eius proiicit ꝛ venator habens qõ ab eo cupiebat vltra nõ sequitur. Si aũt alius venator eum̃ sequatur erigit se et ostendit virilia se non habere: et sic euadit. Est aũt animal mansuetũ nimis. ¶ Ex li. de. na. rer. Huius ãalis venatio fit hoc modo. Canis ad hoc instructus in aquã proiicit: qui ad foramen mansionis illius perueniens ingreditur. nec cedit castor morsibus donec a venatorib9 artificiosa illa mansio refringat. ꝛc

Operationes

A ¶ Platearius. Castoris testiculi absc̃isi in vmbroso loco suspensi desiccant: vt in vsum medicine reseruent: ꝛ dicunt castoreũ. ¶ Bonum aũt castoreũ: id est nõ sophisticatũ: habet saporem mediocriter acutum. Blutinosum est ꝛ saporem habet multũ horribilem neruos intricatos et pelliculis adherentes per annos sex in magna efficatia seruari potest. Melius ĩ est quanto recẽtius. In medicinis ponitur abiecta pellicula exteriori Virtutem habet dissoluendi attrahendi et maxime neruosa loca cõfortandi. ¶ Contra epilentiã et alias frigidas passiones capitis datur castoreum cum succo rute in potu vel decoctionis eius vinum

D ¶ Contra paralisim lingue puluis eius sub lingua ponit donec per se resoluat et consumat:

E ¶ Contra paralisim totius corpis dat vinum decoctionis eius ꝛ rute et saluie. ¶ Contra litargiam ꝓuocat sternutatio ex castoreo: cerebrum cõmouet et cõfortat. ¶ Dyas. Castoreũ testiculi sũt ãalis: qõ castor dicit. ꝛ sepe aquatica. sepe vero terrenã sustinet vitam. ¶ Optimũ est ponticum q̃ si interius cereum ꝛ obstrusum membranul' naturalib9. quidã aũt testiculos adulterantes immittũt vesicis cum armoniaci gutta sanguine castoris conspersa

I ¶ Eligendi sunt ergo q̃ iuncti sunt ex vna radice sibi coherentes. plenũ incidi fragiles. ipsis folliculis se tracius separantes. ¶ Calẽfacit aũt castoreũ et desiccat ꝛ attenuat. Illis ergo qui ex plenitudine spasmũ patiuntur aut tremorẽ neruorũ vtilissimum est. Quib9 aũt, boc contingit ex inanitate vel siccitate contrariũ.

¶ Vitia q̃z pulmonis emendat. Et humidum frigidi cerebri humorẽ cũ pulegio. Cum vino bibitũ inflationes tollit. ¶ Tortionibus medetur. potiones venenata nocere nõ sinit. litargicis singulare presidiũ est. ¶ Tremori et contractionib9 ꝛ oĩbus neruoꝝ causis delitum et vnctum medetur.

¶ Virtus cm̃ ei termantica est ꝛ recorporatiua mixtũ malacinatibus ꝛ acopis paraliticis seu sciaticis et his similibus subuenit: ¶ Auicen. Castoreũ confert obliuioni ꝛ litargie cũ aceto et oleo rosaceo surdida tiq̃ frigide ac ventositati in aure dissolutum in oleo nardino.

¶ Attractio per nares exfumigatione ipsius cõfert apostematib9 pulmonis ꝛ infirmitatib9 eius. Bibitur cũ acero ꝓpter singultũ ꝛ facit sitim ¶ Delet dolorẽ ventr̃ pungitiuũ cũ aceto bibitum. ventositatẽ resoluit. Menstrua prouocat. Secundinã et fetum extrahit. ¶ Confert morsui paruorum venenatorum. et quod ex eo declinat ad nigredinem est venenuz. Itaq̃ interficit quandoq̃z in vna die: ¶ Fel castoris ad multa vtile est. Eius quoq̃ coagulum sedat morbum caducum.

Capitulum. xxxij

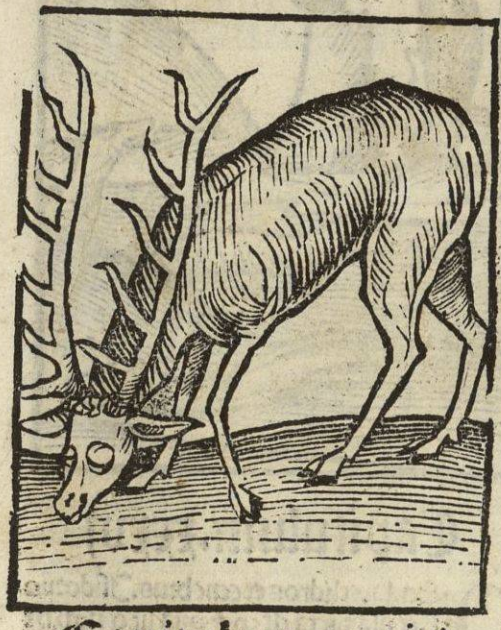
Achama. Albertus in li. de na. animalium. Achama est bestia alio nomine rufinus dicta in ethiopia. Est aũt ad modum lupi in figura macul' albis vt pard9 per totum respersa: ludis apta: eo q̃ disciplinę multum est perceptibilis. Et in hoc conuenit cum natura canis.

L D A O P O R S T

Capitulum. xxxiij.

De Alopus. Albertus in lib. de na. aniā. Calopus dr esse anial iuxta Eufraten habitās. z de eufrate ppter aq frigiditatem bibēs. Altutū et velox eē dr. Ita vt venator sibi appropiāre nō possit. Cornua gestat longa serre modū pretēdētia. qbus z arbores deijcere dr. sed ꝓ gulta añ repulsū cornū suoz tendētia frāgere nō pōt. Licet ad hoc sepe nitatur. et ideo in eis frequēter inuolutis cornibus cum captū tenetur dentibus stridet. et audito stridore a venatore capitur.

Capitulum. xxxiiij

De Ceruus. Ex li. de na. reꝝ. Ceruus ē aial velocitate mirabili frontē habēs ramosis cornibus asperatā. Quorum creatio fit si biennis fuerit: tunc vsq ad sex annos ꝓcreat eramos augēt. deinde numerosiora fieri non pñt sed maiora. Solū hoc animal cornua mutat: et supra modū gloriat. habet vnū vermē in capite q̄ eam vere vexat assidue. Sz et omne animal et ipse homo vermē hz sub lingua. ¶ Aresto. Ceruus est animal sapiens. ō quo etiam opinantur ꝙ inter aīalia quadrupedia diserecius sit. Idem. Ceruus est animal timidum: cornua quidē bñs et fissurā in vngulis. dentes eius declināt ad inferius. habet q̄tuor dentes in vna parte oris: et in alia quatuor per quos mollit. habet etiam duos magnos alios: qui sūt in masculo maiores: z in femina minores. Vox masculi grossior est z altior q̄ femine. Masculus vociferatur multum tempore coitus: et femina quādoq̄ timet. Ceruus itaq̄ (sicut et cetera magni cordis animalia) timidus est: vocē vulpium timet. In sibilo autem et cantu delectatur. Itaq̄ sibilantem et cantantē sequit: et alius eū occidit. Unde cū aures erectas habet insidias subsequentis aduertit. Postq̄ vero dimiserit: non aduertit.

¶ Item. Cerui pugnant: et victus obedit victori obedientia fortis. Cum autem impregnatur cerua latet propter venatores. Intestina cerui valde fetida sunt. vnde non comeduntur a canibus: nisi sint valde famelici.

¶ Philosophus. Cerua vbi serpentē agnouerit esse implet os suū aq̄ effundit q̄ in foramē deinde cū quodā oris sui spiramine serpentes foras attrahit: et pedibus suis ꝑculcans ipsum interficit. Ceruorum autem duo sunt genera. Unū qō vt inuenerit serpentes in cauerna vbi latitat: flatum immittit vt exeat. z egredientis collū ꝑcutiens hinc et inde occidit cum z deuorat. Postea vero ꝓpter timorem ad aquas purissimas currit ac venenū euomit. Sed inter hunc timorem pilos mutat et cornua abiicit. Aliud est genꝰ qō si serpentē inuenerit occidit et post victoriam ad montē vbi pabulū inueniat tendit. Ambro. Cerua cū nondū habet cornua: cū fronte preludit: et ea que nondū expertus est tela minatur. ceruus q̄n egrotat: ra musculos olee comedit: et sanꝰ fit. Aresto. ceruus (vt dictū est) masculus vociferatur multum tpe coitus. cerua non potest coitum pati ꝓpter duriciem virge maris: recipit autem fugiendo. Cerua parītura priꝰ dragonteā comedit. cum vero parit subito comedit secundinam ferum anteq̄ cadit ad terram. et eius ē secundina venenum.

Operationes

A ¶ Phisiologus. Lquorũ lachryme collecte ꝛ ossa inuenta in corde ipsoꝝ apta sunt potui cordis pulsu laborantibus.

B ¶ Platearius. In corde cerui reperitur quoddã os in sinistra parte: in qua est quedã concauitas. ad quẽ splen habet respiraculuꝫ et emittit superfluitatem. que ibi ꝓpter siccitate in substãtiam mutatur ossuosam. Illud est de sanguine cordis subtilius habet virtutẽ depurandi fumum melancolicum.

C ¶ Datur et cõtra cardias et syncopim et cõtra
D emoꝛroides ¶ Esculapius. Si quis in corio cerui voluitur: serpentes non timet. Medulla quoqꝫ cerui dolores sedat.

E ¶ Haly. Lo agulũ cerui potũ cicute ꝛ fungorum esum prodest. Urina cerui splenis dolorem adiuuat. Uentositati stomachi et intestinorum prodest. Auribus inillita medetur
F earum vlceribus. ¶ Auicenna in .iiij. canone Extremitates caude cerui venenũ est. et ipam bibenti accidit angustia vehemẽs ꝛ syncopis et moꝛs. Sed cura eius est vt cuomat cum butiro et aceto. deinde in potu detur auillane ꝛ filitici confecta simul.

G ¶ Plinius libro .xxviij. Pulmo ceruinus cum gula subarefactꝰ in fumo. dein ꝺ tusus ex mel le tussim sanat. Lo agulum cerui aceto sanguinem sistit. Hinnuli vero coagulũ matꝛi vtero exectis: summis preferꝛ remedijs.

H ¶ Plinius dicit. Lornu cerui vsti nidoꝛ comitialem morbum siue caducam deprehendit. Eiusdem coꝛnu cinis illitus ex aceto vel rosaceo dolorem capitis sedat.

I ¶ Idem cinis dentes mobiles fricando vel colluendo confirmat: eorũqꝫ dolores mitigat
K ¶ Idem quoqꝫ valet crudi coꝛnu farina. Itẽ Linus predictꝰ reumatismos sanat: ꝛ sanguis excreationes curat.

L ¶ Tinearuꝫ quoqꝫ genera id est formes pellit potatus. Regio morbo ꝓdest potatꝰ ex vino.

M ¶ Solinus. Ex coꝛnibꝫ aũt cerui dextrũ efficacius est ad medelã. Actoꝛ Quia vero coꝛnu dextrum (vt dictũ est) ad medelam efficacius est. Ideo dicit Plinius: ꝙ cervus hoc bono suo inuidens: homini coꝛnu dextrum abscondit nequeat inueniri. Idem quoqꝫ dicit liber de natura rerum.

N ¶ Arestotiles vero dicit eũ abscondere coꝛnu sinistrum tanꝗ in eo sit aliquod ornamentum

Capitulum.xxxvj

Ceruleus. Actoꝛ (vt aũt Solinꝰ ꝛ Statius sebosus) Uermis est mirabilis in gange fluuio abũdans. habet eñ brachia bina longitudinis sex cubitorũ: ꝗbꝫ etiam elephantẽ corripit vndisqꝫ submergit. Sz qñ hic ymis ingẽs ac mõstruosus ẽ et aquaticus Ideoqꝫ inferiꝰ eũ inter mõstra aq̃tica: vicz in tractatu de piscibus de illo plenius dicemus.

Capitulum.xxxvij

Cecula. celidros et cenchrus. Isidorus Cecula dicta est coꝛ qua sit et non hꝫ oculos. Celidros serpens ẽ ꝗ et cherilidros ꝗ et in terris et in aquis moꝛatur. Nam

cersi greci dicũt terram ydros aquã. Dic ter/ram per quã graditur fumare facit. quã Da cer sic describit. seu terga expirant spumantia virus seu terra fumat. q̃ theter labitur anguis Et Lucanus Tractiq; via fumare chelidri: sp autẽ directus ambulat. nam si torserit se dum currit statim crepat. Solinus Calabria chelidris frequentissima boum quoq; gignit. Isidorus. Chenchris serpens inflexuosus est: q̃ semper rectum efficit iter. De quo Lucanus. Et semper recto lapsurus limite chenchris

Capitulum.xxxvij.

Ceraſtes. Exti. de na. re. Ceraſtes ẽ ser pens octo cornua in capite habens. ex quib⁹ fieri solent manubria cultellorũ ad mensas impatorũ. quia sudore produnt ve nenum appositum. Solinus. Ceraſtes vict⁹ est eo q; habeat cornua arietum similia. Cera sti enim greci cornua vocant. sunt autem hinc quadrigemina cornicula. quorum ostentatio ne velut esca illiciens solicita animalia primit. Totum enim corpus arenis tegit: nec vllum indicium sibi præbet nisi ex illa parte qua inui/tatas aues vel animalia capit. est autem flexu osus plus quam alij serpentes. ita vt spinam non habere videatur. ¶ Aui. Cornuta est ge/nus serpentũ surdorũ. cuius lõgitudo ẽ ab vno cubito vsq; ad duos. z sup caput eius sũt due eminẽtie: q̃si duo cornua. Color corpis eius est cinericius: et vẽter eius sicut squame licce du/re que liniunt super terrã cũ strepitu. Dentes eius sunt cẽlces non recurui. plurimũ ãt mansio eius est locis arenosis. In locis quidẽ in quibus eius sentiuntur quasi acus aut claui infixi in eis. Et dixerunt q; continuatur eius corpo ri grauitas maxima. et eius labia inflantur et accidunt ei vertigo et tenebrositas oculorum et destruitur ratio.

Operationes

¶ Cure autem eius appropriatur. vt semen ra phani cum vino in potu detur A i

Capitulum.xxxviij

Cephos et centrocota. Plini. li. viij. Ce phos ethiopia mittit: quorũ pedes po steriores humanis pedib⁹ et cruribus sunt similes. Hoc animal roma postea nõ vi dit nisi ludis pompeij. Solinus. Tempe di/ctatoris cesaris monstra rome visa sunt q̃ ce/phos dicunt. Hoz posteriores pedes crure ac vestigio humanos mentiuntur arcus: priores hominũ manus. ¶ Phisio. Centrocota ẽ que bestias vniuersas precedit huius corpus azini: pectus et crura leonis similitudinem habent: oris aiatum vsq; ad aures vastum. imitat ãt homĩs vocem. Plini. li. viij. Crocutas ethio pia inter alia mõstra generat. velut ex cane lu/poq; conceptos omnia dentibus frangentes protinusq; deuorat a ventre p̃ficientes. Idem in eodem. Hyene coitu leena ethiopica parit

Acies ei perpetua in vtraq; oris parte nullis gingiuis ꝛ tinuo dentecꝫ ne occursu cõtrario haberetur capsarũ modo includitur. Solin⁹ Crocuta nunc̃ aciez oꝛbiũ cõmouet sed in obtutũ sine intactione intẽdit. in oꝛe gingiua nulla: dens vnus atq; perpetuus.

Capitulum.xxxix

Cirogrillus. Rudolphus sup̃ leuiticuꝫ Cirogrillus est animal spinosum ꝛ hericio simile. Actoꝛ. Alibi legitur q̃ maius sit hericio: spinosum tamen. Unde patet q̃ quidam falso dixerũt: hunc esse cuniculũ. Alibi q̃z legit̃ q̃ cirogrillus ipse sit hericius vel herinacius. animal videlicet procelli soꝛmã habẽs sed spinosum. de quo plenius dicitur inferius. Unde in psalmo. cũ vbi legitur in nr̃a translatione. petra refugiũ herinacoꝝ. alia translatio habet cirogrillis. Glosa sup̃ puerbia Salomonis. In prouerbijs quoq; vbi iuxta trãslationẽ nostram legitur. Lepusculus plebis inualida. q̃ collocat in petra cubile suum. Alij pro lepusculo habent cirogrillum. Et est animal non minus hericio simile muri et vrso. cuius in palestina magna est copia. In soucis ꝛ in petrarũ cauernis. Hinc et in psalterio vbi dicimus. Petra refugium herinacoꝝ. Alij ponunt leporibus. Alij cirogrillis. Sed quidaꝫ hic pro lepusculo hericium habent. Hieroniꝫmus enim verbum hebreum saphan interpretatur. et cirogrillum et hericium et leporem. Item super Leuiticum Cirogrillũ animal debile quidem: sed rapax ꝛ mordax serum esse dicũt

Capitulum.xl

Cicade. Uincentius in speculo naturali viceſimo primo Licade vermes sunt quoꝝ genera sunt duo. Quedam p̃ uis locustis similes sunt. et be domos inhabitant. eaq; loca que magis calida sunt. vbi scilicet igniuz feruoꝛ est. Aliud vero genus acrũ coloꝛe papilionibus simile. ferunt etiam q̃ earũ genus est quod nos ceruos volantes dicim⁹. et hos experimẽtatoꝛ supra crabones vocat. Licade habent in pectoꝛe quoddam aculeatum. linguis simile: quo roꝛem lambunt Ipm vero pectus fistulosum habent: ex hoc dulciter canunt. Mares quidem canunt: femine silent supine coeunt. Qua cãdida sed coꝛrupta In terra feture locũ excauant: ibiq; prolem faciunt. Ambroſius. In exiguo cicadarum gutture dulcis est cantilena. quarum cãtibus estu medio rumpuntur arbusta. eo q̃ magis canoꝛe meridianis caloꝛibus quo puriozem aerem spiritu attrahunt: eo cantus clariozes reddũt: ¶ Isidoꝛus. Licade ex cuculoꝝ sputo nascuntur. hee in italia apud regmos mure sunt nec vsq; alibi. Nam alibi dulciter canunt. quarum cantibus medio estu arbusta rumpuntur ¶ Plinius libro vndecimo. Licade non nascuntur in raritate arboꝝ. nec in frigidis aut vmbroſis nemoꝛibus. penn arum illis natura que apibus: sed p̃ coꝛpoꝛe ampliꝛ ꝛc.

Capitulum.xlj

Crotrochea.Alber.in li.de na.aialiuz inquit. Crotrochea bestia est q̃ rechio na voces hoim imitat oclos nũq̃ claudit. In ore nullã habens gingiuã sed dentẽ habet.os vnum continuũ verecundat capsulis. Tante est virtutis vt oĩa mor ptinuat.z de lupo et cane genera dicitur.

Capitulum.xlij.

Critetus.Alb.in.li.de na.aialiũ. Critetus aimal est paruulũ in terra habitans capite vario:dorso rubeo:ventre candente.pilum adeo tenaciter pelli habẽs infixum:q̃ citius pars pellis de carne recedat q̃z pilus possit euelli de antro.etiam nõ extrabit de facili nisi aqua feruenti.vel alia in antrum infusa.Et in hoc conuenit cum cuniculo:quia habet pilum fere sicut cuniculus.et nõ habet aures.sed vias auditus sicut auis. Solinus. Crtetus est aial qõ nos bameſter vulgo vocamus.et est anial mordax valde et iracundum.

Capitulum.xliij

Coluber.ysidorus.Coluber ab eo dictus est q̃ colat vmbras.vel q̃ in lubrico tractus.flexibus sinuosis labatur Nam lubricum dicitur quicq̃d labitur dum tenetur vt piscis.serpens.Ambrosius. Coluber autem ceruum fugit.leonez interficit.Physiologus.Colubri pellis q̃ exuitur in oleo decocta mire auriũ dolorẽ mitigat.Actorp atet de colubro verum esse in speciali: qõ.supꝰ dictũ ẽ de genere serpentum.vicz q̃ exuuijs suis depositis p foramen petre transiens senectutẽ suã deponit:sed pus ieiunãdo carnes suas subtiliat.vt eidem trãsitui abilior fiat.Est autem longus vt anguilla tortuose incedens et sibilans. Transeuntib9 insidiatur. et mordẽs lingua venenum infundit.Unde scriptũ ẽ Fiat dan coluber in via.Et alibi. Qui dissipat sepem mordebit eum coluber.

Operationes

A ¶ Plini.li.xxxiij.dicit:q; ptra rubeta venena auxiliat coluber viuens in aqua.

B ¶ Huius adipem aut fel secum habent.qui cocodrillos venantur:eosq; mire his adiuuari testantur ydris a grecis vocatur coluber viuens in aqua.

C ¶ Dyascorides Tunica colubri in vino cocta doloꝛi medetur dentium.Est etiam oculoꝛum adiutoꝛium

Capitulum.xliij.

Cocodrillus.Isidoꝛus li.xij. Cocodrillus animal est quadrupes in terra z in aquis valens.longitudine fere viginti cubitoꝛum:dentium et unguium in inamitate amarū.tanta est ei duricia cutis vt q̄uis foꝛtiū lapidum ictus in tergo recipiat:nihil oīno curat.nocte in aquis.die in terra quiescit. Qua in terra souet q̄ouis anseris sunt maioꝛa.masculus et femina vices seruant.hic quidam pisces serratam cristam habentes:tamē ventris desiccantes interimunt.Et dicitur q; solus inter animalia superioꝛem mandibulaz mouet.Plinius libro.viij. capitulo.xxvi. Cocodrillus est aīal nilum inhabitās lingue vsu inter animalia terrestria caret sola:superioꝛi mādibula existenti mobili moꝛsuz imp̄mit veneno sum.Dētes habet horribiles admoduz pectinis siue serre.z cubitos admodum apri.Nullū aūt animal ex tam parua origine crescit in tā magnum animal sicut Cocodrillus.animal ē valde gulosum et multum comedit.Unde q̄n do est satur iacet iuxta littus ructans prepletione.superuenit autem auis modica que dicitur apud eos Cusphillos.apud ytalos autem dicitur auiū reꝛ.z volat ante os eius:quā aliquotiens a se repellens.tandem fauces aperit aui et eam intrare permittit.z hec auicula cum leuiter unguibus scalpit et ei facit quendam pruritum:in cuius dulcedine delectatus statim obdoꝛmit.Auicula autem cum sentit eum doꝛmire statim illabitur in eius ventrem et quasi telum statim cum perforat et coꝛrodit In ventre enim valde mollis est:z ideo a piscibus spinas et cristas pinnulas in doꝛso habētibus de facili superat.Subdit Plinius.Hec belua insequitur fugientes et eis est terribilis: sed fugax est contra serpentes.cbetes autē habet oculos quamdiu est in aqua.sed extra a q̄z nimis acute videt.In hieme per quattuoꝛ mēses se abscondit.sed in vere exit.et q̄diu viuit semper crescit.Item Plinius libro octauo.capitulo vicesimosexto.Cocodrillus si quendaz inuenit hominem circa littus interficit cum si potest.et preterea ploꝛat super euz et postea deuoꝛat ipsum.Item herbas libenter comedit inter quas cnidros serpens paruulus qui ei inimicatur caute se inuoluit.et dum cocodrillus herbas carpit serpentē transglutit.qui intrās ventrem eius omnia interioꝛa carpit:et sic interimit eum et occidit et sic illesus exit. Item Plinius libro duodecimo dicit.q; idem vermis insidiatur cocodrillo quando doꝛmit.et tunc inuoluit se in luto et intrat per dentes eiꝰ Solinus.Insidiatur quibusdam parus auibus que generantur inter herbas nili que euolant propter caloꝛem solis et intrant ventreꝫ cocodrilli.et comedunt vermes ventris eius: et sic purificatur belua a vermibus.Habet autem coꝛium valde durum quod vix gladio p; foꝛatur.Habitat in aq̄ de die q̄ꝫ ō nocte.quia aqua calidioꝛ est de nocte q̄ꝫ de die.retinet em radios solis:et ibi agitantur:et sic fit calida ipsa aqua.et non habet linguam prominentem ad vociferandum sed habet paruam linguam in parte inferioꝛi sicut habent pisces ad gustuz vt dicit idem Solinus:et etiam Aristoteles z Auicenna hoc idem volunt.

Operationes

¶ Plinius libro viij.dicit.q; de sino cocodrilli fit unguentum unde facies mulieꝛum sop bificantur.vt sentes et rugose iuuencule pertēpus videātur q̄diu viuunt.

Capitulum. xlv

OCuniculus. ysidorus. Cuniculi sunt genus agrestium animalium: sic dicti q̃si caniculi: eo q̃ canum indagatione capiantur: vel a speluncis excludantur. Plinius libro octauo: Leporum genera sunt quos hispani cuniculos appellant. Varro et autor. Est a cuniculis suffosum in hispania opidum cuniculi fecundita eis innumere sunt. famemq; balearum insulis populatis messibus afferunt certumq; est ballearicos aduersus eorum prouentum auxilium militare aduio augusto peruisse: Et libro de naturis rerum. Cuniculus est bestia lepore minor: colore et forma prope tamen similis hec in antrosa habitacula terram fodiens nocte vineta frugesq; depascit. mane vero antrũ ingrediens os eius equat terre pulucre per intrinsecus. ne superuenientes homines per diem eius habitaculum deprehendãt vbicũq; habitant cuniculi multiplicantur nimis: quia septus in anno pariunt. Cumq; ali qui ex eis aliquid illic aduersi senserint animal fugiunt. nec mori ceteri sociorum iniuria dedignari: locum cum illis dimittunt. Aduersis posterioribus coeunt. quoniam illis aduersus est membrum genitale.

Operationes

A ¶ysaac: Cuniculus vim habet dissoluentem proprie etiam stomacho confortat. ventrem dissoluit.

B ¶Urinam puocat. Utilius quoq; eis qui elephantico morbo apparati sunt.

Capitulum. xlvj.

OAmma. Albertus in libro de naturis animalium. Dãma bestia est magnitudinis capre. figure et pili Sicut canis: cornua habens non squamosa. sed plana longa et acuta. Est autẽ cursu veloz. vite puida. Hec bestia in arabica vocatur adgazel. cuius caro frigida est et sicca.

Operationes

¶Idem Albertus. Stercus huius animalis A
crescere facit capillos et meliorat eos preparatum in oleo.

¶Dicit etiam q̃ si cũ eo vngatur virga virilis B
et sic coeat cum vxore sua semp diliget eũ. Si cum lingua desiccata suffumigetur guttur in quo est sanguisuga cadet

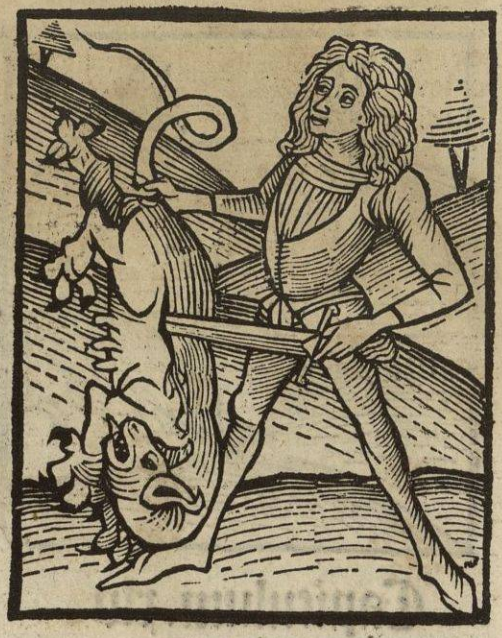
¶Calcaneus combustus impletus in concauum fistule curat eam. C

¶Dicit etiam q̃ fel huius animalis et semen D
testiculoz vulpis et piper et semẽ eruce de quolibet equale acceptum ad pondus aurei z mellis vncias duas. et fiãt ex eo electuariuz z ipm teneat in lana quando mulier cum viro cõcubit concipit masculum

¶Et nota si fel sit ex femina cõcipit feminã: si E
ex masculo concipit masculum

Capitulum. xlvij

Capitulum.xlvij

DAmula. Bartholomeus in libro de proprietatibus rerum. Damula siue dama: sicut ait Papias: caprea est agrestis. ¶ Isidorus libro duodecimo. Damula est vocata: eo q de manu effugiat: timidum enim est animal et imbelle ac imbecille. Unde nescit se defendere nisi fugiendo. Habent enim pro armis abilitatem membroꝝ: et ad fugam leuitatem. ¶ Unde dicit Marcianus. Dente tuetur aper. defendunt cornua ceruum. Imbelles tamen quidem nisi preda sumus. manuosa loca et venenosa. diligit gramina medicinalia et aromatica. comedit ramusculorum tirsos: et extremitates carpit: quando est vulnerata dragonteam comedit. et sic de corpore telum trahit.

Operationes

¶ Isidorus libro quinto. Sanguis eius est medicinalis sm Plinium libro vicesimo sexto Neruos enim contractos remollit: et articulorum dolorem soluit. venenum discutit et expellit.

A

¶ Damulam odiunt serpentes et fugiunt: et eius anhelitum sustinere non possunt.

B

Capitulum.xlviij.

DRaco. Philiologus. Draco sup oēa serpētes maximus: et sup oia terre animantia. Qui qñq; sup aerem fertur ipsum cōcitādo ac vehementer impellendo.

¶ Isido. Draco maior est cunctorū animantiū sup terrā. Hunc Greci dracontam vocāt. Est aūt cristatus ore paruo: et artis fistulis: p quas spiritū trahit et linguā exerit. Gignitur aūt in Ethiopia et in India. ¶ Ex li. de na. rer. Draconis mansio frequenter est in speluncis ꝓpter eltū naturalem sui corporis et ꝓpter accidentalem solis. q maximus est in partibus orientis. Raro eñ inuenitur hoc animal nisi in calidioribꝫ partibꝫ orbis. Itaq; libenter etiam i rupe lapidea spelūcam sortitur. Circa turrim Babel. et in desertis illius antique Babilōis: ac ruinis eius maxime dracones habitare dicunt. quoꝝ vox ac rugitꝰ homines terret. Ad viginti quinq; cubitos et amplius crescens sepius eualescit. Ad senū autē et debitā magnitudinem veniens sine cibo tempe multo viuit At vbi comederit nō de facili satiat. In abissis terre (sicut dicit Augusti.) aliqñ draco moratur. et cum in aere sentit humiditatem egredit et sup aera fertur. magnis alarū remigiꝫ aerem concitans et impellens. Alis quidē pellicea volubilitate extantibꝫ: et ꝑ corporis sui magnitudinem late diffusis: vbicūq; moratur aerem inficit. ¶ Plini. li. xxvi. India dracones habet et elephantes per petua discordia bellantes: tante magnitudinis vt facili circūplexu elephantes ambiant: noxioq; nodo per stringant ¶ Ambrosius. Draco elephantem li-

gat:cuius ruina mors victoris est.et inde sum me in vtrūq; certāt. Ille vt pedem alliget:in q̄ casus victi sibi nocere nō possit. ¶ Pli.li.x. Aq̄ le q̄z satis est pugna cū draconе:multo q̄z magis anceps etiā si in aere. Aresto. Vultur etiā et draco pliant:qz comedunt aialia.ysidorus Draco vim in cauda nō in dentib⁹ habet.z ꝑ/ bere potius q̄z ictu nocet.Aristoteles in lib.de aialib⁹.Est in terra ethiopie draco ex q̄ tyr⁹ generat:et ex illo enthichon accipit.Cōtra qō nō est remediū.Omniū q̄z aialiū venenū habē tiū morsus est valde malus.maxime q̄z si se co medant ad inuicē.sic comedit draco scorpiōez ¶ Itē de ꝓprietatib⁹ elementorum.In diebus Philippi regis via in monte armenie fuit. de qua rex interrogauit.Cur sup illā nullus trā/ siret q̄n mortuus caderet? Socrates ergo speculū de calibe ꝓtra illū posuit.in quo duos dracones magnos vidit.q̄ aperuerūt os suuz et egredieb atur corrumpens aerem fumus ex oriciꝫs eoz.Rex vero ꝑcepit ad montē illū ex iri z ipsos interfici:sicq; saluatus est loc⁹ ille

¶ Narrat Petrus damianus de quodā agri cola:q̄ q̄dam die valde mane surrexit: et vidit draconē enormis magnitudis:lignū putauit: Fessusq; sup eum vt requiesceret: sedit q̄ mox indignata bestia deglutiuit.

Operationes

A ¶ Solinus Draconū ex cerebris excidit:dra contias lapis:sed lapis nō est nisi detrahat vi uentibus.Nam si obeat priusi cum aia simul euanescit duricies soluta.

B ¶ Philiologus.Braminibus quidē medica/ tis draco dormire coguntur.sicq; lapis ac quiritur.cuius vsu reges orientales precipue gloriantur.

C ¶ Draconem adipū fugiunt venenata: ne ipe draco habet venena.

D ¶ Draconis capita prosperam et fortunataz domum promittunt facere.

E ¶ Ex li.de na.rer.Lingua eius z fel in vino de cocta remedio sunt bis qui verant ab incubis eoz corpib⁹ ex hoc inunctis.

F ¶ Draconis caro vitrei colorē:ac vescentes illa refrigerat.Vnde est q̄ ethiopes in feruida plaga manētes draconis carne libēter vescunt adeo q̄z auaricie sitz in immēsum crescit:vt in/ stitores q̄busdā carminib⁹ draconē adtps mā suetū reddāt:cuiusq; tergo insidētes:freno ipm regāt vsq; dū in ethiopiā perueniat.

G ¶ Actor.Sanguinem draconis quo phisici vtuntur in medicinis aiunt gummi cuiusdam arboris sic dictum ꝓpter sanguinis similitudi/ nem veri draconis.

Capitulum.xlix.

DRaconcopedes.Ex li.de na.re.Dra cōcopedes serpētes sunt magni z po/ tentes.Facies virgineas habētes hu/ manis silles.in draconū corp⁹ desinētes.Cre/ dibile ē huius generis illū fuisse ꝑ quē diabolus Euam decepit:q̄(sicut dicit Beda)virgineū vultū habuit.Huic etiā diabolus se cōiungēs vel applicans vt consimili forma mulierē alli/ ceret:faciē ei tm̄ ostendit et reliquā partē cor/ poris arborum frondibus occultauit.

¶ Augustinus super Beñ.Dicitur autem ser pens ille callidissim⁹ fuisse.Vel fm alios sapiē tissimus. Non ꝓprie sicut in bono solet accipi sapiētia dei:vel angeli:vel anime rationalis:sed translatiue.sicut apes vel formicas dicim⁹ sa pientes:ꝓpter opera sapientiā imitantia:q̄uis serpens non anima rationali:sed spiritu dya/ bolico q̄ plenus erat posset sapientissimus di/ ci.Mali enim angeli q̄uis superbia deiecti: na tura tamen excellentiores sunt oīnibus bestiꝫ ꝓpter eminentiam rationis.Serpens enim nō intelligebat verba nec rationalis est facta.Nō enim verbis magorum vel incantatorum ser/ pentes trahuntur de latebris dyabolica ērs Quod permittitur ad memoriam illius primi facti.vt sciatur:quia cum hoc genere familiari ter sit ei locutus.Est autē ille serpens sicut asi/ na Balaam:sed hoc fuit dyabolicū:illud an/ gelicū.Boni enim et mali angeli silr operantur.

Capitulum.l

Daxus. Alb. in li. de na. aialiū. Dax aial est pigue valō ꝛ latū ī dorso. breuibꝫ cruribꝫ multū mordax. pilo plus albo ꝙ nigro. Hz ī dorso plēs hz nigros. ꝛ ī lateribꝫ plēs albos. ꝛ caput ī medio nigꝝ ꝛ ī lateribꝫ hz albū. ꝛ qñ ē domesticū mltū ē lusiuū. dicūt crura siniſtri lateꝛ breuiora eē ꝙ dexteri. ꝛ ꝟ ego nō depēdi cū tñ sepi⁹ aial ꝓsideraui. Et duꝝ hz pilū. ꝛ ē spissę pellis. ꝛ ē ad ꝙntitatem vulpis. Et ē duoꝝ generꝝ. Dī aūt dax⁹ caninꝰ q ī mlta findit pedē sic canis. ꝛ dī dax⁹ porcinꝰ q ī duo findit vngulā sic porcꝰ. dī ꝙ scrabōibꝫ ꝛ alīs ꝟmibꝫ viuit: qꝛ nō ē velox ad venādū.

Operationes.

A ¶ Idē Albꝰ. Axūgia eiꝰ valet ad renū dolores: ꝛ ad mlta alia ꝙ causa breuitatꝭ dimitto.

B ¶ Dicūt etiā aliq ꝙ morsꝰ aliqñ hz venenosos

Capitulum.lij.

Dypsa. Isiō. Dypsa est genus aspidis. qui latine situla dr. qꝛ quē momordꝰ rit siti perit. Tante aūt exiguitatis esse fertur vt vū calcaꝫ nō videaꝫ. de quo poeta. Signiferū iuuenē tyrrenis sanguinis aulum. Torta caput retro dypsas calcata momordit. Uix color aut sensus dentisq; fuit. Andromachus. Dypsa cum aliquem pungit inflammatur in eo caliditas valde superflua. Indeq; accidit ei vehemens sitis et adustio inflammata. nec bibere cessat aquam donec corpus eius scinditur. et sic moritur. Auicen. Serpētis facientis sitim ꝟm quosdam longitudo est palmi vnius. et super corpus eius sunt vestigia nigra plurima. Caput eius est paruum: ꝛ collū grossum. a quo incipit creatura eius vsq; ad caudam subtilem.

Operationes.

¶ Auicenna. Ut euacuatur aqua ꝓpter sitim ex morsu illius serpentis. Huius regimē post communia regiminū est indesinenter cum face re bibere oleum plurimum et euomere. deinde clisterisare cum bis que educunt feces ꝛ humiditates. A

Capitulum.liij.

Dromeda ꝛ Dāmula. Isidoꝰ. Dromeda genus est camelorum minoris quidem statureꝫ sed velocioris. vnde et nomen habet. Nam dromos grece cursus

miliaria vno die pgere solet. qđ sez anīal sicut bos z ouis z camelus rūinat. Dāmula. Isid. Dāmula vocata est co q; de manu effugiat. ri midū anial et imbelle. Unde Marcial. Dente timetur aper: defendunt cornua ceruū. Et īm belles dāme quid nisi preda sumus. Blosa sup Paral. Dāmula est animal mundū: velox: per spicax. Unde scriptum est. Eruere. quasi damu la de manu ꝛc. ¶ Plinius. Dāme raro māsue scunt. cum fere dici iure non possint. Cū plura nangz sunt nec placida. nec fera. sed medie in ter vtrunqz nature. vt in volucribꝫ yrundines. apes in campo. in mari delphini. Idem in li bro vndecimo. Natura dedit cornua dāmis.

Operationes

A ¶ Auicen. Dāmule caro more emplastri poni
B tur super dolores iuncturarum. ¶ Eadem cū vino miscetur z bibit̄ ꝓpter epilentiā vel soda.
L ¶ Item exiccata cū vino in potu accepta con fert vencnis.
D ¶ Daly. Virga dāmuli siccata trita et bibita: morsui serpentū ꝓdest. Idē facit z virga cerui.

Capitulum. liij

Duran ex li. de na. re. Duran (vt dicit Aresto.) est aīal velox atqz fortissimū qđ a venatoribꝫ insecutū cū cuadēdi desperatōne frāgi ceperit asturai naturali ster cus intorquet ꝓtra canes insequētes se. cosqz retardat putride degestionis odore. ¶ Actor fortassis et iā hoc nomīe videlicet duran voca tur bestia. que superius iuxta eundē Aristote lem bannacon est appellata. et ipsa est (vt vi detur) siluestris vacca. de qua dicit Aresto tiles q; habet cornua cōtra se inuicem inclinā tia. Et ideo natura dedit ei aliud iumentuz videlicet eiectionem stercoris in remotum. vt ab ipso venatorem detineat: ne ad eam ꝓpe ac cedat. Hoc idez vult Albertus in libro de na turis animalium.

Capitulum. liiij

Equus. In libro de naturis re. Equi vniuersis fere partibus orbis generan tur. sed illi precipui qui in scithia et ca padocia. hij ad sonitum buccine gaudent. et cōgressionibus gloriātur. In equis precipue et omni genere iumentorum aures indicia animi proferunt. In coloribus equorum ni ger est optimus. russusqz vel glaucus: albo etiā plerūqz bonus. Ceteri vero deteriores iudicā tur. Aristoteles. Equus et equa plus diligūt coitū q; animalia cetera: preter hominē. Equa quoqz furit concupiscentia coitus olofacien do se inuicem ore ad os concupiscentiam pro uocant. Masculus supra matrem suam non salit. Unde equus aliquando matrem suppo sitam agnoscens subito fugit seqz precipita uit. Coit autem equus duum vel trium anno rum: sed debile generat. Fortis aūt est a quat tuor annis vsqz ad. xx. et fortis est quousqz ge nerat. Tota vita sua coit. z vsqz ad ānos. xxx: vel vsqz ad. xxxv. vivit. Equa vero vsqz ad. xl. Equus cum equa coit. coit etiam impregnat a

Nulla q̄z femina post impregnationem recipit coitū. nisi mulier et equa. Et est equorū coitus iuuenū ante tempus determinatū si bonū habuerint cibū. Nō est ledens coitus equoꝝ sicut coitus tauroꝝ. Partus equarum melior est q̄z oīm aliorum q̄drupedū. Apparetq̄z precipue in equabus ꝛ vaccis mensiruū. Idem Aristoteles. Equus oculos habet diuersi coloꝝ vnius ab altero. Hec est oculorū varietas sicut in boibꝫ et equis. Contra naturā etiā oīm aialiū est q̄ cū senescit equus dentes eius albescunt Item equus felle caret. In corde equi ꝛ vacce sunt ossa. Ibis auis est que odit equum. et vocem eius imitando stupefacit ipsum: ac fugere cogit. et forte interficit.

Operationes

A ¶ Dyasco. Equorū sanguis medicaminibus causticis admiscetur.

B ¶ Lac equinū ventrē mollit et boiez turbat

C ¶ Fimus caballinus crudus ꝛ combustus sanguinem abstinet profluentem.

D ¶ Baly. Coagulū eq̄ solutōi cronice p̄dest: et intestinorum vlceribus. Fimus equoruz si vaporetur mulieri secundinam fetumq̄z mortuuz educit.

E ¶ Eusculapius. Eque lac bibitū matricē laborem sedat. et caducus eiicit.

F ¶ Easeus eius ventrem reprimit: et torsiones tollit. coagulū eius cum vino propinatū omnes doloꝝ sedat

G ¶ Stercus equi siccū aspersuz sanguinē sistit auribꝫ instillatū doloꝝ tollit

H ¶ Auicenna in secundo canōe. Sanguis eq̄ adustiuus ē putrefactiuus. totiusq̄z debilis digestionis: p̄cipue qui grossus est.

I ¶ Lac equarum sicut et lac camelarū partui vicinarū subtile est: aquosum: et ventrez lenit. coagulū equi conueniens fluxui antiquo ꝛ vlceribus viscerum ac fluxui.

K ¶ Coruū pulli equi si aduratur ꝛ liniatur ex eo cū aqua sup bothor infrigidat eas.

L ¶ Dicitur quoq̄z q̄ additiones illi que sunt in genu equi trite ꝛ bibite cum aceto sanant sodam et epilentiam. Stercus etiam equi facit operationes stercoris azini.

M ¶ Plini. li. xxviij. Sanguis equorū et equarū p̄terq̄z virginū vim habet stipticam: crocit: vlcerat: carne ac simo equi in agro pasti vtunt ad plagas

N Item fauilla simi equini inueterati partū mortuum eiiciat

Capitulum.lu

Elephas. Aresto. Elephas est animal mansuetum qō cito domesticat. ꝛ obediētioz atq̄z disciplinantioz est oībꝫ animalibꝫ. vnde instruitur etiam adorare regē ꝛ in hoc oībus melioz est animalibꝫ Et libro de naturis rerū. Elephanti (teste Eassiodoro) omniū quadrupedum superant intellectum. Unde non dubitat elephas primo aspectu adorare: quem cunctorū intelligit rectorem esse. Cui si tyrannus apparet: inflexus permanet farinam similem minutissimo pulueri permixtam: sepat optime. ita q̄ farinā in passum colligens nihil admittit de puluere. Lesi vero dicūtur offensam seruare. longoq̄z tempe post iniurie vindictam reddere. Auicenna. Juuantur homines in pugna et elephantuz femina sicut masculus. sed corpora feminarū minora sunt q̄z marium ꝛ cum hoc etiam audacie sunt minoris. Elephas autem tante fortitudinis est: vt cum suis culmis prosternat magnos parietes: et cum sua fronte magnas arbores. Et li. de na. rerum. Elephanti concupiscentiam fetus in se nō habent. Sed tempore quo volūt filios procreare. vadunt ad orientem. vsq̄z in proximum paradisi vbi inueniant mandragoram. de cuius fructu prior gustat femina. deinde masculus eius suasione. et tunc conueniūt: et concipit femina. Tempore vero partus ingreditur aquaz vsq̄z ad vbera. et ibi parit sup aquam: propter draconem qui insidiatur ei. Et si extra aquam pareret: fetum eius deuoraret. Masculus quoq̄z non recedit ab ea dum parit: propter serpentem: qui inimicus est eius

eius sicut draco. Ad huius alaꝝ ossa et pellis i quācūqz loco incēsa fuerint statim odor eoꝝ serpentes fugat. ꝛ q̄dlibet venenosum nō accedit ¶ Isi. Biēnio autē fetus portāt nec amplius q̄z femel gignunt. nec plures sed vnū tm̄. Viuunt autē annis tricēt. ¶ Aresto. Elephas coit in agresti loco maxīe ppe fluuios. femina sedet: mas equitat sup illā. Femina post annuz decimū vsqz ad quindecim coit. Mas autem post q̄nquennīū. ꝛ hoc in vere. Unicū filiū gignit sicut equus et camelus. Femina per duos annos impregnatur. Impregnata q̄z a masculo nō tangitur oīno. et post partum cessat triennio. ¶ Ex li. de na. re. Elephanti cadētes surgere nō possunt. qm̄ ossa solida sine iuncturis habent. Unde et crura tibiasqz flectere nō valent: nisi in iuuentute. Crura vero equalia hz in grossitudine in star stipitū ab ymo pedis vsqz ad vētrē. Pedes ro rotūdi ad istar pomi ¶ Plini. Elephāto durissimū tergus est dorsi. Uētres molli. Interius simile est interiori pedi. ac pedes sequēs interiori hois. Elephanti nasus lōgus. ¶ Actor. Elephas in tibijs iuncturas nō hz: et dormiētes elephāti nūqz recūbūt sed cū labore defatigati sunt arboribus magnis applicari se recreant et in ipsis suffulti dormiunt. Qō eoꝝ venatores attēdentes: locū et arbores notāt: easqz pene succidūt. sicqz capiuntur.

Operationes

A ¶ Isidorus. Elephanti sanguis et maxīe masculi fluxus reumatis sistit. Fumo quoqz qui fit ex vngula et pīlis elephantis aialiū quelibz venenata fugantur.

B ¶ Platearī. Elephas hz ossa quedā solida vt dētes: et hec nō cōburunt̄ qz ad diuersa officia reseruant̄. Quedā ro sunt medullā habentia et hec cōbusta dicunt̄ spodiū. Est aūt spodius frigidū in .ij. ḡdu: siccū in .ij.

L ¶ Sophisticat aūt qñqz ex ossibz canis combustis. qñqz ex murmure cōbusto. sed id est minus ponderosum. vnde illud eligendū est qō ē subalbidū. et valet leue et continuum

D ¶ In syrupis ponit̄ ad infrigidandum: Pulvis eius cum succo plātaginis datus valet ad dissinteriā et emoptoicam passionem.

E ¶ Auicenna. Adeps elephantis cū ex eo fit linimentū: fugat venenosa. Fumus eius suppositus prohibet impregnationem

F ¶ Fimus elephantis si vaporetur eo venter febrem patientis prodest. Sed si cum lana submittatur mulieri: non concipit.

Capitulum. lvj.

Archires Ex li. ō na. re. Enchires ē animal in oriēte tauro sile: qz hīs longos crines ad scapulas descēdentes sicut equus. Cornua vero recurvatur ꝛ ad pugnandū abilia. Laudāqz breuē respectu corpis. Cornū valde durū. huius etiā caro dulcissima est. Cū venatores fugiēs debilitatū fuerit pugnat ꝛ in pugna stercus ejcit p q̄ttuor passus: causa timoris. est em̄ aial multi stercoris. Deinde cū appropinquat ei tēpus partus multa eiusdē generis aialia circa ipam adunantur: ꝛ egerentes aggregant stercora ad instar muri in circuitu eius. Actor. Uidetur autem enchires eadē esse bestia que superius durā vel bonnasicon fm̄ Aristotilem est appellata.

Capitulum.lvij

Hidros.z enitra.ysidō. Enidros est bestiola ex eo nuncupata: q̄ in aquis versatur: et maxime in nilo. Que si cocodrillū dormientem inuenerit volutat se p̄mo in lutū: et intrat etiā per os eius in vētrem: et carpens omnia intranea eius: sic vt moritur. Hec ychneumon grece vocatur ¶ Ex li. de nare. Enitra est animal modicum in Hermania. mas et femina cumulos in terra facientes. cōgerunt cibos in estate q̄bus viuant in hieme. Femina naturaliter ciborū est auida. mas ecōtra. super modū parcus et auarus. Unde et aditū obstruit ne femina cibos attingere possit. Et illa naturaliter calida foramen occultum ex alia parte facit per quos furetur quod auiditati sue sufficiat. Sicq̄ fit vt masculus parcus macie tabescat. femina vero pinguedine rutilescat.

Capitulum.lviij.

Erinacius z Ermineus. ¶ Ysidorus: Erinacius q̄ et cirogrillus est animal porcelli formam habens. sed spinosum preterq̄ in ventre. vndiq̄ vero spinis suis claudit̄ p̄pter insidias et difficulter se videndū p̄bet atq̄ palpandū. sed quando in aquam calidam mittitur: statim ea delectatus in planā membrorum dejectionem ostēsionemq̄ resoluitur. et sic inoffense videt atq̄ palpat. ¶ Hic (vt dicit Aristotiles) obtusius audit oīm aliali habente testā in capite. Erinacius pinguis ē z medicinalis. Solus habet duos anos per q̄s feces emittit. Huius speciei mas et femina stando coeunt applicati z ad inuicē p̄iuncti. et hoc p̄propter spinarū aculeos q̄ in ei⁹ dorso sr. ¶ Ex li. de na. re. Ermineus est bestiola de genere mustelarū: sed forma minor: et colore dissimilis. In hieme candet instar niuis p̄pter extremitatem caude. Estate vero tātū in ventre candet et dorso fusc⁹ apparet. Mures persequitur. carnib⁹ vescitur.

Capitulum.lix

Edus ysido. Edus ab edendo dictus ē p aruī enim pinguissimi sunt: et saporis iocūdi vnde et eduliū vocatur. ¶ Palladius vbi supra. Edis aūt nutriendis supra lactis abundantiaz edera vel lentisci cacumina sepe p̄benda sūt. Plini. li. viij. Edi luna decrescente castrandi sunt sicut et vituli.

Operationes

¶ Pli. li. xxviij. Sanguis edi recens cū aceto acri feruens pot⁹ sanguīs excreationes iuuat. A

¶ Eius pulmo ebriet atem arcet Utunt et ipsorū pelle ad plagas. B

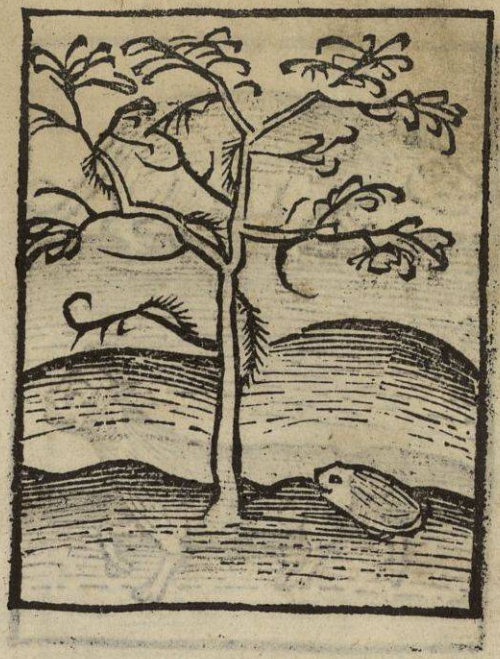
¶ Femini edi cinis intestina rupta mire sanare traduntur. B

¶ Auicen. Caro quippe capraz paruarū melior est: magisq̄ susceptibilis digestionis. D

¶ Idem. Caro edina minorum est superfluitatum q̄ arietina. E

¶ Haly. Coagulū eduli potum cicute p̄dest: eiq̄ qui lungos comedit. F

Capitulum.lx

EMorrois enidros et excedra. Isidor9 Emorrois est aspis ex eo nuncupatus q̄ sanguinem sudet qui ab eo morsus fuerit: ita vt dissolutis venis quicquid vite est per sanguinem euocet. Alexander. Emorrois ergo recte dictus est a sanguine: eo q̄ ab eo punctus nimium emittit sanguinem. Vnō mulier menstruata dicitur emorroilla.

¶ Enidros. Isidorus. Enidros est coluber in aqua viuens. greci enim aquam ydor vocant supra capitulo quinquagesimoseptimo ō ea tractauimus.

¶ Excedra. Isidorus. ydra grece dicitur draco multor9 capitū: q̄lis fuit i lernia palude puincie archadie. Latie fo t ydra: grece t excedra: eo q̄ vno cesо tria excrescebāt capita Actor. De hac ergo plenius dicetur in loco congruo fm ordinem capitalium litterarum vbi de ydra tractabitur. De hac enim Hieronimus in prohemio Esdre contra detractor̄es suos loquens versum poeticum tractat dicens. Licet excedra sibilet victor9q̄ si non incendia iacet: nunq̄ meū iuuante christo silebit eloquium et precisa lingua balbuciet.

Capitulum.lxj

Egula et eruca. Ex libro de natur9 rerum. Engula est vermis a re nomen. Habet enim semper in sanguie caput continueq̄ sugens ita intumescit vt medius crepet. Non enim exitum superfluitatis habet hic a quibusdam pediculus siluestris dicitur. In iumentis nunq̄ sed in lupis t canibus frequenter gignitur.

¶ Eruca in libro vt supra. Eruca est fmis longus multis distans pedibus: colore varius. Olera et arborum folia depascitur. Isidor9 Eruca est frondium vermis in olere vel pampino involuta: ab erodendo dicta. De q̄ ineminit Plautus. Imitatus nequā bestiam malesicam inuolutam in pampino frondem t florem erodunt. hoc malum oritur tēpore humido et lento.

Operationes

¶ Palla. libro secundo. Contra erucas femina que spargenda sunt semper viue succo vel erucarum madefaciunt sanguine. Aliqui vero cinerem de fico super erucas spargunt. Nō nulli squillam in horto serunt. Vel aliqui etiā mulierem menstruatam nudis pedibus cōtra erucas circumire faciunt.

A

Capitulum.lxij

Alena et fiber. Isidorꝰ. Falena est animal quod naturali quodam indignatione superbiam in homine detestatur. Ita ꝙ si congrediēdi occasiones acceperit: pugne cōstanter insistit: victorꝙ superbie indementer nititur hominem decerpere. Solinus. Fiber per vniuersum pontum plurimus: quem castorem aliqui dicunt. lutbere similis: est animal morsu potentissimum adeo vt cum hominem inuaserit: conuentus dētium non prius laxat: ꝙ ossa fracta concrepuisse persenserit. Plinius libro tricesimoprimo. Fibris victus est in terris. Castores testes eorum dicuntur: quos ab ipsis amputare sertur cum capiuntur. Scilius medicine diligentissimus illos esse partes: substrictos et adherētes spine dicit: neca dimisi sine animalis vita posse asserit

¶Item Operationes etiam superius sub nomine castoris sunt dicta.

Capitulum.lxiij

Formica. Actor. Formica est animal vnum solicitum prouidum et sagax. Terram de cauernis egerit: arto calle incedit: grano pascitur. Isidorus. Formica dicta ē ab eo ꝙ forat micas farris. Ex libro de naturis rerum. Formica est animal mire prouidentie sibi. Nec sola inter animalia senio fortificatur et crescit. Formice labores communicant vt apes: sed apes cibos faciunt: hec vero condunt Efferunt etiam mortuos suos atq; sepeliunt: et be sole inter omnia animalia faciunt. Item formica frumenti granum digit. et si completa in fossa sua fuerit: illud exponit vt siccetur. siccq; iterum reponit ipsum vsq; ad tempue. vt autem granum conseruet absq; germine: serf ipsum in tres partes diuidere. Aristoteles Formica est animal anulosum sine alis et sine sanguine. Et est ex animalibus que cū sociis suis manent: et ex bis que habitacula habent sicut murce et talpe. Formica sicut et musca coit in hyeme si conueniens acr fuerit. et ventus meridionalis flauerit

Operationes

¶Arestoti. Si quis acceperit sulphur et origanum agreste: et pulueriza uerit super mansiones formicarū: dimittunt illas et fugient. A

¶Similr etiā fugiūt a sumo siccorū ficci. B

¶Rasi in almansore. Formice et alcbūran et ex sulphure et ex asaferida fugantur L

¶Et si ex illis mittatur aliquid in cafum soraminibus: morientur porro si ex eo circa foramine cū bima sint non exibunt. ¶Ex li. de natu. rerū. Domus formicaruz ex sulphure et origa D

no agresti fumigata: formicas effugere cogit ab illa.

Capitulum.lxiiij

FOrmice maiores. Soli. Formice dicũ tur esse in ethiopia ad formam maximi canis: que arenas aureas pediby quos leoninos habent eruũt: ac ne quis auferat custodiunt. Ex li. de na. re. In india sunt formice circa montes aureos vulpiby maiores: fortes ac seue nimis: pedes quattuor habentes: z in pediby hamatos vngues. Tante vero fortitudinis sunt. vt viros homines discerpãt. Bestias autem de facili non ledunt: satis conscie q; aurum illud quod ipse custodiunt inuitis non auferant. Ad plectendum ergo temeritatem auaricie illic adeo collocato sunt bestie. De bis formicis meminit Johannes de Mãda villa: q; in nonnullis montibus indie morantur formice in quantitate nostrorum catellorum que effodiunt: purificant et colligũt cuz intenta occupatiõe: auri minutias eas ponũt et reponunt de cauernis in cauernas: et conseruando aurum sunt ita diligentes z acres vt nemo hominum de facili appropinquare audeat: nisi interdum illis pausantibus z ab estu se occultantiby aliqui nõ tamẽ sine periculo in drometarijs rapiũt vel furantur. ingeniose etiam super equam que nuper fetuz edidit imponũt cistellas ligneas seu cophinos nouos vacuos: a lateribus apertos dependentes prope terram. Hanc equam familicã ad montes huiusmodi dimittunt vt se herbis pascat quam formice videntes solã: saliẽtes et iocãtes colludunt ad cophinorũ nouitatem. Et quoniaz eis ẽ naturale vt circa se omne vacuum implere conentur cõportant certatim aurum in predictas cistellas: cũ homines a remotis temp9 obseruauerint emittunt pullum eque vt videat matrẽ cuius aspectu iam diu sterit priuat9 et ad hinnitũ pulli primus equa reuertit onusta auro. Hoc et simile ingenio aurũ a formicz eripitur.

Capitulum.lxv

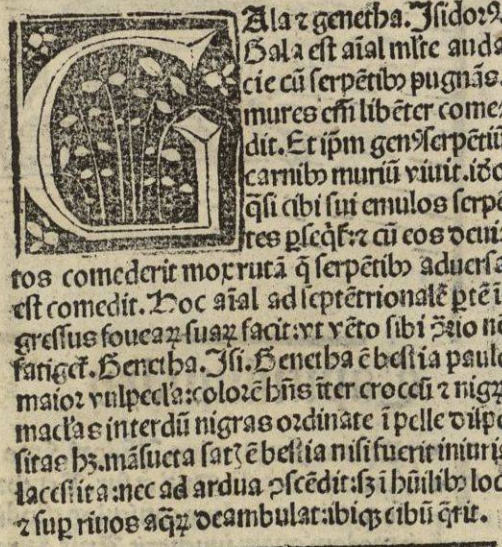
FUrus et Furunculus. Isidor9. Furo a furno dictus est. Unõ et fur. Tenebrosos enim et occultos cuniculos effodit: et eiicit predam quam inuenerit. Arist. Furonum femine sunt obedientes ad coitum. valde clamãtq; mares ad coitũ tempore luxurie. nec coeunt mares cũ femina retro: sed mas eleuatur: z femina equatur subiacendo. Furunculus Ex li. de na. re. Furunculus putorie valde consimilis est: paulo amplior q; mustela: Inter album et buxeum colorem habet: z ẽ animal animosum ac ferox. Loire dicunt pstrati. femina si marem nõ hz. quando luxuria stimulat: tunc mescit et moritur. Partu quidem fecunda est vtpute septem vel octo fetus simul edens: q; ortat in vtero quadraginta diebus. Et cum nati fuerint catuli ceci sunt diebus. xxx. A tempore vero quo videre incipiunt vsq; ad quadraginta dies venari incipiunt

Capitulum.lxvj

Capitulum.lxvij.

Camaleon. Jsido. Hamaleon siue camaleon est aial q̄drupes bñs faciē q̄si lacerte: caudā pliā ꝛ tortuosam: corpus aspex: cutē q̄lis est in cocodrill'. pfert autē ex cute q̄si lanā q̄ndā: de q̄ zone cōtexte cōburi nō pñt. Est aūt aial pigrū incessu: sz victorē suū interfectus perimit. Hā cū ales ex eo comederit: illico morief. Hoc idē aial dr ꝛ salamādra grece: ꝛ eriā (vt quidā) volūt stellio latine: sz fortasse diuerse sūt species q̄uis eiusdē generis sic̄ capre ꝛ capree ꝛ rubricapre. vñ idē Jsidorus. Hamaleonē ponit in genere bestiarum salamandram ac stellionem tanq̄ diuersas species in genere lacertor. Plinius aūt dicit stelliones habere quodāmodo naturaz camaleonū. De his ergo plenius dicetur infra. vbi agetur de salamandra.

Ala ꝛ genetha. Jsidor. Hala est aial mīte audacie cū serpētiby pugnās. mures eñ libēter comedit. Et ipm gen serpētiū carniby muriū viuit. ideo q̄si cibi sui emulos serpētes pscq̄f: ꝛ cū eos denitos comederit mox rutā q̄ serpētiby aduersa est comedit. Hoc aial ad septētrionalē ptē ingressus fouea ꝛ suaz facit: vt vēto sibi zefio nō fatiget. Genetha. Jsi. Genetha ē bestia paulo maior vulpecla: colorē bñs iter croceū ꝛ nigrū macl'as interdū nigras ordinate ī pelle dispositas hz. māsueta satz ē bestia nisi fuerit iniuria lacessita: nec ad ardua pscēdit: sz ī hūilib⁹ locz ꝛ sup riuos aq̄z deambulat: ubiq̄z cibū q̄rit.

Capitulum.lxviij.

Gazelle. Sera. li. aggre. ca. misch. Dicit: Habonbasen ex verbo albulhuasim almascadi in li. auri ꝛ minerarum ꝛ margaritaz. terre in quib⁹ sūt gazelle muscī et sunt regiones tumbaī et seni sunt terre confines. Uerum muscus regionis tumbasi est melior musco seni duabus de causis. Una est quia gazelle de tumba si comedunt spicam nardi: et alias species odoriferas. gazelle vero de seni comedūt alias herbas ab istis. Et nō differunt gazelle iste ab alijs in figura ꝛ colore ꝛ corporibus. cognoscuntur tamen in den-

tibus caninis earuz: qz quelibet ex istis hz duos caninos dentes egredientes ab ore ipsius sicut egrediuntur ab ore porcoz̃. Itē cū natura gazelle exponit cursum sanguinis ad folliculū illū vel chistim: z cōplet esse sanguis i eo nocet illi aiali. z tūc venit ad saxa: vel ad aliqd ex lapidibz ca. caliditate solis: z fricat se multū cū delectatione magne: donec vulnerat cutis in loco illo et emanat qō cōtinet super lapides queadmodum emanat ad apostemata aliqua qñ aperit. et sentit tunc illud aial in exitu eius delectationē magnā. et illud sic euacuatū dicit muscus. Egrediunt ergo homines qui nouerunt loca vbi pascunt gazelle: z peruenientes ad saxa illa z lapides: inueniūt sanguinē illius qui desiccatus est sup lapidem siue saxa z colligunt eum et ponūt in folliculis qs habent ex gazellis qs ipsi venati sunt et seruant apud se et hmōi est ille muscus quo vtuntur reges z q̄ donatur pro dono magno

Operationes

A ¶ Muscus enim fortificat cor z oia interiora membra: qñ bibit aut ponit exterius in emplastris: et abstergit albuginem subtilē et desiccat eius humiditatē z calefacit cerebrum. ¶ Unde corroborat membra sua aromaticitate.

B ¶ Et confert sode antique q̄ ē ab humiditatibus et corroborat cerebrū. Et si accipiat ō eo parū: et resoluatur cū oleo de Kerui et liniat cū eo virga iuuat ad coitū

L ¶ Et est in eo būiditas quedā per quā excitat coitū. ¶ Auic. ō viribus cordis ait: q̄ confortat cor. Infra ca. musquelibet plenius tractetur ō musco.

D

E

F

Capitulum. lxix

GLandosa et Gnatrix. Constantinus. Blandosa serpens est. cuius morsus ē putridus: z de q̄ pessimus odor emanus egredit. Dicūt aūt quidā q̄ pedes super illā incedētes excoriant: et apostemata in crure patitur. Illius q̄z q̄ ei medet manus excoriā tur. Qui vo hunc serpētē occiderit: odor eius putridus sit: et omnē nisi solius huius fetoris pdit: huius morsus significatio ē: q̄ in illo loco subsequit apostema cum rubore: vesica illa membra circundat. aliqñ summatim currit sanguis quasi aqua: dolorē quo q̄z patitur in ore stomachi. Gnatrix. Isidorus. Gnatrix est serpens a quā veneno inficiēs. In quocunq̄z eñ fonte fuerit cū veneno immiscet. De quo Lucanus. Est gnatrix violator aque.

Capitulum. lxx

GRillus et Burgulio: Isidorus: Brillus a sono vocis nomen habet. hic retro ambulat: terram terebrat: stridet noctibus: venatur cum formica circumligata capillo in cauernam eius coniecta: efflato prius puluere ne se abscondat. et ita formice cōplexibus trahitur.

Operationes

¶ Plinius libro vicesimo nono. Brillus prodest purulentis auribus cum terra sua effossus. magnā huic animali phibet nigidius auctoritatem magi quo q̄z maiorē. Auricule parotide psunt grilli siue illiti siue ad alligati. A

¶ Idē libro tricesimo. Strumis quo q̄z sua- B

deret illinire grillum cum terra sua effosum.
¶ Porro ꝯ calculos et alias difficultates vesi ce pdest grillū aq̄ calida dilutū sumere: prete rea grilloꝝ crematorū faulla ex oleo perducit ad cicatricē vlcera. ¶ Maly li. regalis dispo sitio. locuste longe. i. grilli. si collo suspendant quartanā patienti prodest. ¶ Petrus come stor. Burgulio vermis ē qui nascit in corrupti one fabarū sicut tinea ex corruptione olerum teredines ex corruptione lignorū. Isi. Burgu gulio dr qz pene nihil est aliud nisi guttur.

Capitulum. lxxi

Hericiꝰ. Aresto. Hericiꝰ est animal spi nosum: cuius sensus apparet multoti cens ꝯ vētos septētrionales et meridio nales. foramina nāq̄ facit in terra econtra in oppositō. Pli. li. viij. Huius cute vestes expo liunt. Isi. ē animal spinosum cooptū qđ inde no minat: qz subrigit se qñ spinis suis clauditur q̄ vndiq̄ protectus ē ꝯ insidias. Nā statim vt aliq̄d persenserit pmū se subrigit. et in globuz cōuersus: in sua se arma recolligit. z ita spino so defendit regimine: vt nec pungi qđē possit Jorath. Hericius cū spinis dorsi colligit fru ctus. Si qđ ād ex huius cibo ceciderit: reliquū a se totū reiicit ac reuertit vt spinas suas reple at. Hunc aūt lupus timet ac fugit

Operationes

A ¶ Auicenna. Hericius alius est terrenus hīs spinosas sagittales. Aliꝰ marinus: et est spēs pisciū. De q̄ infra tractatū de piscibus habet

Utriusq̄ cineris sunt absterſio et resolutio: et acuitas et exiccatio ¶ A depe hericij prohibet effusiones ad viscera silr et eiꝰ epar. ¶ Ex lib: de naturis rerum. Carnes hericij vim habent desiccatiuā et dissolutiuā, prieq̄ stomachum confortant. Uentrē soluūt. Urinam prouocāt Utiles sunt his qui ad lepram et elephantiam dispositi sunt.

Capitulum. lxxii

Hyena. Hieronimꝰ contra Jouinianū inquit. Hyena esse animal magnitudine lupi. In cuiꝰ collo sunt pili sicut collo equoꝝ. Pilos habet duros vel fortes super oia spondilia. Pastores et canes singultā do quasi esset canis deludit: z sic pecora comedit. Ipsos etiā boues z canes deludens depredat z sepulturas cauat: qñ talem carnem comede re desiderat. Ex li. de na. re: Hyena duas ha bet naturas: maris scz et femine. Et olorem cuz voluerit variat: z in sepulchris mortuoꝝ semp habitat: gemmā portat in oculis. vel (vt aliq̄ dicunt) in fronte.

Operationes

¶ Hieronimus vt supra. Hyene fel: oculorum claritatē restituit. ¶ Stercus eius putrida cu rat vulnera.
¶ Pli. li. xxviij. Lutē quoq̄ capitis hyene. di cunt capitis dolorē alligatam prodesse.
¶ Sic z caligines discutit: z in claritatē suffu siones excitari multaq̄ alia huiusmodi

Capitulum. lxxiij.

Hystrix. Piero. ꝫ Jouinianꝰ. Hystrix i Ethiopia frequētissime bernacio silis ē: spinis tergū hispida. Ex li. de na. rez Hystrix ē bestia q̄ vulgo porcꝰ spinosus ōr. circa marina habitat. z in cauernis mōtū. nōnū/ q̄ qñ scz iuxta marina refugiū nō hz. In terra z a q̄ potenter valet. Ira eiꝰ ad vindictā citissima est. Uñ plerūqz iaculē tergo spōte laxatis: canes vel hoīes vulnerat p̄mantes. Ā resto. aīal qđ ōr porcꝰ spinosus: loco pilorꝝ sunt spine corū sui et coopiunt ip̄m vt pili. Sūt etiaz illi sicut arma: q̄bꝫ ip̄m q̄rentē defendere torquet. Jdē Hystrix ē aīal spino tergū hispidum Quos pleꝝqz laxatas emittit iaculatione voluntaria: vt assiduis aculeorꝝ nimbis alias iaculis canes vulneret ingruentes.

Capitulum. lxxiiij

Hircus. Ex li. de na. rez. Caprę mas. i. hircus: est aīal aiosum ac bellicosū et robustum. In fronte aūt et cornibꝫ est illi maxima fortitudo. Isido. Hircꝰ est lasciuū aīal z sp feruens ad coitū cuiꝰ oculi ob libidinē intransuersum aspiciunt: vnde et nomē traxit. Nā hirci ēm sue coitū sunt oculorū anguli Huius natura adeo calidissima ē: vt adamantem lapidem quem nec igni nec ferri materia domare valet. solus huiꝰ cruor dissoluat Maiores hirci cōsuꝫ dicunt. a fluuio cuz se in lybia vbi grandes nascunt. Actor. Est et iam hircꝰ animal fetidū (vt dicit Isaac) si sumat in cibum peiorē sanguinē generat q̄z caprа.

Operationes

¶ Pli. li. xxviij. Hircino sanguini tanta vis ē vt ferra mētorꝝ subtilitas non aliter acuat aut indurēt aut scabritia poliat vehemētiusqz q̄ lima. ¶ Aui. Hircina caro mala est absolute: z facit euenire se. q̄rta. ¶ Sanguis apostemata ca. cito maturat: et administrat post cōgelationē. ¶ Jdē potatus frangit lapidē renū. Friꝰ aūt z cū vino bibitus armene sagitte nocumēto confert. ¶ Hircinꝰ adeps vehementiorꝝ est resolutiōis q̄z ceteri. ¶ Fel hircinū carnē malā eradicat. Fel hirci siluestris est triaca morsibꝫ venenosis. ¶ Isaac in dietis. Sanguis cal. hirci punctus vt dicit Dyas. araneas z mala vulnera cōpescit.

¶ Plinius libro vbi supra. Sanguis caprinꝰ cum medulla ydropicis auxiliat. Efficacius autem si hircus lentisco pascatur

Capitulum.lxxv

Hynnulus. Bartholomomeus de proprietatibus rerum. Hynnulus cerui est filius: ab hynniēdo est dictus. Isidorꝰ li. duodecimo. Hynnulus animal quidem est debile et imbelle sicut damula: et est acutissimi visus et velocis cursus. mater aūt eius ipm in specubus et antris et locis umbrosis abscondit: et illū ultra spineta et rubeta satrare instruit. Carnes habent teneras et digestibiles, ꝓpter motus frequentiā. Et si fuerit castratus anteq̄ crescant eius cornua. caro eius melioꝛ et tēperatioꝛ in siccitate et colore. Et si fuerit castratus anteq̄ cornua habuerit: nunq̄ ei ulterius crescent. Et si post nunq̄ ea abiciet nec mutabit. Aristotiles libro octauo. Hynnuli serpentibus contrariantur miro modo

Operationes

A ¶ Plinius. Qui fuerit inunctus eius sepo vel sanguine a serpente illo die non tangitur

B ¶ Et eius coagulum est summum remedium in venis. vt dicit Plinius li. xxxviij. ca. ix.

Capitulum.lxxvj

Iaculus et Ipnalis. Isi. Iaculus ē serpēs volās. De quo Lucanus. Jaculiq̄ volucres. Exiluunt enim in arboribus: et dū aliquod animal obuium fuerit iactant se super illud et gimunt: vnde et iaculi dicti sunt. Jorath. Jaculus serpens volatilis: animal quodcunq̄ occurrit ei dum volet interficit. Et est alius quo sine sensu doloꝛ animal moritur. Alius qui si quem tetigerit doloꝛe diurno fatigabitur: et postea moritur. Ex li. de na. re. Jaculus est serpens qui volās alis: arboꝛes subit et in eis delitescit. Et quibꝰ ri maxime turbinatus: penetrat animal quod cunq̄ obuium inuenerit.

¶ Ipnalis. Isidorus. Ipnalis est serpens ab aspide genus trahens q̄ somno q̄s mordet interimit. Veneno enim immittit somnū q̄ nullo impulsu deserit infectum. Vnde cleopatra sinistro brachio suo apposuit iuxta suum anthonīū se collocans: vt eius attactu dormiret et vitam quieta morte finiret

Capitulum.lxxvij

Echinus et inachilin. Isidorus. Jcinus ē animal terrestre quod vulgus vocat. a quo ericinꝰ marinꝰ nomē traxit. Actor De cino marino qui est echinus appellatus: de q̄ infra in tractatu de piscibus dicetur. Jcinus autem terrenus similiter pluribus appellatur nominibꝰ. scilicet echinus: ericius: et herinacius. Que sex nomina quādoq̄ scribunt cum aspiratione: quandoq̄ sine illa. et ideo ꝺ hoc animali dictum est supra.

¶ Pli. lib. viij. In achilin in scadinauia ferunt nullo suffraginum flexum. Ideo non cubantē sed arboꝛi in somno ecclīuez: eaq̄ incisa ad insidias capi: alias est velocitatis memoratę. labꝛum ei superius est pregnande. Et ob id res

tro gradiꝫ in pascendo ne in priora tendens inuoluatur

Operationes

A ¶Dyas. Ecbini terre cozium combustum: et
B pice liquida commixtum alopicijs medetur.
L ¶Carnes eius cum oximelle bibite nefreticis
singulare est presidium. ¶Ypostarchis et ydro
D. picis contractis et strumaticis et colericis sic-
cat intraneozum reuma. ¶Jecur eius intesta
siccatum in feruenti sole atq; repositum z inun
ctum mirifice sanat iam dicta

Capitulum.lxxviij

Lacertus. Isidorus. Lacer
tus est reptile genus sic vo
catus: eo q; habet brachia
z quattuor pedibus innitit
Genera vero lacertoꝝ plu
ra sūt: vt botracha: salamā
dra: saura: stellio. Ex lib. de
na. re. Lacertam potius vermē dicunt q̄s ser-
pentē: quia clemētius ferit. sibilat tamē vt ser-
pens et caudam habet consimilez: linguam q;
bifidam et pilosaz. pedibꝫ vero graditur. huic
animali nulla est memoria: et ideo non cubat:
oblita quidem in quo loco sit cuiꝫ. per se erū
punt catuli numero vndeni. Quidam dicunt
fetus a matribꝫ deuorari. Lacerte sūt in india
numero pedum. xviij. colore fulgenti. Glosa
super Leui. xi. Lacerta immundum aīal sm
legem in sepulchris habitat: z inconstantiam
vite signat.

Operationes

¶Auicenna in ij. canone. Lacerte natura stel A
lioni vicina est sed melioꝝ. ¶Sanguis eius B
confortat visum. Stercus eius albugini con-
fert oculi et puritui: visum acuit: colorem q;
bonum efficit. ¶Idem in. ij. canone. Lacerte L
caro mortificans est. z ei qui bibit eam accidit
apostemata linguę: et puritus et dolor capiꝫ
z adustio et tenebrositas oculoꝝ

Capitulum.lxxix

Lamia et lauzanum. Ex li. de. na. reū.
Lamia est animal magnum et crude-
lissimum: nocte silvas exit et hortos in-
trat: arbores frangit: earumq; ramos dissipat
z hoc per brachia fortia nimis ad omnez actū
abilia. Cumq; superuenerint homines ad pro
bibendū: pugnat cum eis et mordet eos. Hoc
autem in eius morsu mirabile est (vt Aristoti-
les refert) q; homo sauciatus lamie dentibus
non sanatur a morsu donec rugientiꝫ bestie vo
cem audierit. Glosa super Isaiam Lamia pe
des habet equinos: cetera vero capris confor
mia. De qua dicit ꝓpheta Ibi cubauit lamia
et inuenit sibi requiez. Glosa super Treū. La-
mia dicitur quasi lania. quia durior et crudeli
or est suis fetibꝫ q; cetere bestie. fertur eū eos
laniare et inde eos lactare. Sicut scriptum ē:
Lamie nudauerunt mammas.
¶Ex li. de. na. re. Lauzanū est aīal cuius cru
delitate nulla bestia eē tuta potest. Hā ex ipsa
leonē omibꝫ formidabilem deterret: suo tamē

genere parcit.in cetera grassatur: q reliquas bestias deprædat. Et cū hoc scelus in alijs persequatur.propriæ tamen iniquitatis non meminit

Capitulum.lxxx

Leo Isidorus. Leo vocabulum habet influxum ex greco. Leo siquidem grece interpretatur latine:eo q sit princeps omnium bestiarum. Aresto. Leo est animal audax:forte:largum:nobile:magnanimū. Huius generis mas habet comas. Leo est et animalibꝫ quadrupedibꝫ:que fissa sunt in extremitatibꝫ.vncos habet vngues z incurvatos. Mingit ad posterius:z in modum canis eleuat crus. Cum q os suum aperit:odor ab illo exit. Animal est multorū digitorum. habet quinq digitos in pedibꝫ anterioribꝫ: quattuor in posterioribus:vt linx et canis et lupus. Ex libro de naturis rerum. Leo setidus ē ma ximeq in ore.dormiens apertos habet oculos. Cum autem dormit in naui.periclitat navis. Isidorus. Leonum virtus est in pectore: firmitas in capite:animos eorum iudicat frons z cauda. Aristotiles. Leo ergo est animal forte. Dentes habens acutos vt serram:z fissurā oris terribilem. Ossa q duriissima ac pene omnino non medullata. ¶ Plinius libro octauo. Vnus quidem est caput inualidissimū:quo contra leoni est fortissimus. Physiologus. Leo cacumina montiū amat ire. Et cum a venatoribus queritur: odorem eorum sentit:sua vestigia cauda regit: vt p ea venatores cum sequi fatigare nequeant. Ex libro de naturis rerum. Leones adeo sunt calide nature:vt oi tempore desiderent coire. Feminis magna libido coitus:z ob hoc maribus ira. Hec habet in pectore duas mammillas:in medio scilicet ventris.z has paruas respectu sui corporis: quia modici lactis est. Solinus. Leones aūt auersi coeunt.leene primo fetu quinq catulos parit z educat.deinde per singulos numero detrahunt annis insequentibus.z postremo cū ad vnum materna fecūditas redijt: sterilescūt in eternū. Physiologus. Leonū itaq fetꝫ pducti vsq in diem tertiam sunt mortui. Flam leones quidez calidissimi sunt natura. quod probat eorum nobilitas z fortitudo cū audacia z iracundia. Fetus autē humiditatē habent ex generis temperie:que siccate complexionis z caliditate viscosior reddit:z maxie circa cerebrū dominante siccitate:z sibi animali spiritu cooperante.vnde cum opitulantur nerui:spiritꝫ non possunt ingredi:nec virtutes ad actiones suas mouere. Parentibꝫ ergo rugientibꝫ circa fetum spinas per os z aures z poros capitis ingredientes prebent fetui motū. Isidorus. Leo z lēena cum genuerint catulū tribꝫ diebꝫ et noctibꝫ dormire fertur. Tūc deinde patris fremitu vel rugitu velut tremefactꝫ cubilis locus:suscitare dicitur catulū dormientē. Jorath. Leo minimū solicitus de se z catulis iusis dormit apertis oculis quasi vigilantibus. vestigiaq sua terram cauda spargens operit vsq ad antrum suū. ¶ Rasin in Almansore. Leo p mure fugit. Pro ligno quoq quod dicitur serbin timet. Elleborus etiam et squilla canes z leones plurimaq beluasq interficiūt Esculapius in libro de mēbris. Leterum si super cortices querꝫ calcauerit zarimad eū leo formidabit continuo.

Operationes.

¶ Isaac. Leonina caro ceteris est calidior: grossa:grauis z difficilis.si comedat dolorē z torsionem in ventre generat. A

¶ Esculapiꝫ. Leonis caro fantasticos sanat: auriū doloꝛi z oīi alij valet. Si q̄s sederit super pellē leonis.recedēt ab illo emorroides. B

¶ Qui vero linit corpus suum sepo renū leonis terrentur ab eo lupi. C

Haly. Adeps leonis calidior est ceteris z fortioris dissolutionis in apostemata dura. D

¶ Dyascorides. Adeps leonis oibꝫ quadrupedibꝫ calidior est z minus extenuatorijs. Vetus autem factus a seipso calidior fit. E

¶ Dicitur autem venenum esse contrarius cū F

vino adhibitus bestias omnes expellit: et est repercussibilis odoris quo serpentes persequit.
¶ Auicenna. Adeps leonis resoluit duricias apostematū. ¶ Pli. li. xxviij. Leonis adeps cū rosaceo cutē in facie custodit a vicijs. Lando remq; seruat z sanat adusta.
¶ Idem etiaz adeps cū rosaceo quottidianis febribus prodest: eo q; perunctus eo bestie fugiunt. ¶ Fel eius aqua addita claritatem oculis inunctos facit. Lor in cibo sumptum quartanis medetur.

Capitulum.lxxxi

Leopardus. Ex li. de na. re. ¶ Leopardus est animal qđ ex leena z pardo generatū est: colore subrufo maculas hz nigras per totū. Femine mare fortior est. Luz pardus bestia crudelissima sit: aliquando quidē domestica: sed nunq; sic: vt sue crudelitatz obliuiscat. Domestica aūt ad venandū: itaq; cū ad predam in venatione ducit: relaxat: q; si quarto vel quinto saltu capere nequerit ferociter iratus subsistit. Et nisi statim venator furē ti bestiam aliquam obtulerit: cuius sanguine placetur in ipm venatorem vel in quoslibet obuios irruit. Impossibile est enim cum placari nisi in sanguine: sed in hoc prouidi sunt venatores vt agnos pen es se r' alia animalia semper habeant q̄bus iratos placant. ¶ Phisi. Leopardus est animal leni simile in capite ac membrorum dispositione. licet non sit tam magn9 nec tam robustus. hic ab homine ita domesticatur vt eo sicut cane ad venandum vtatur

Operationes

¶ Auicenna in ij. cano. Fel leopardi venenuz ē ex eo bibēti: cui vomit9 z tyriaca ppria subuenit. ¶ Esicula. Leopardus cū hois craneuz viderit fugit. ¶ Rasi. Herba q̄z q̄ leopardi herba dicit: leopardus terret. ¶ Et herba q̄ Leopardum strangulans dicitur interficitur.

Capitulum.xxxlij

Leonthophonos: z leucrocuta. Isidor9 Leonthophonos ē bestia modica ex eo vocata: quia capta exuritur eiusq; cinere asperse carnes. z posite per compita semitarum: leones necant si quantulūcunq; ex illis sumpserint. Solinus Propterea leones eas naturali odio premunt. z vbi sa cultas dant morsu quidē abstinent. Pli. li. viij. Leonthophonon accepim9 paruum animal vocari: nec alibi q̄z vbi leo gignit nasci. Quo gustato a leone tanta ei vis inest vt ceteris qua drupedum imperitans illico expiret.
¶ Leucrocuta. Solin9 et Plinius libro octauo. Leucrocuta velocitate precedit feras vniuersas. Ipsa est asini fere magnitudine. ceruinis clunibus: collo: cauda: pectore: z cruribus: leonis caput: ore vsq; ad aures debiscente. dentium locis osse ppetuo. hanc q̄z feram humanas voces tradunt imitari. Nam voce loquentiū hominū sonos emulatur apud indos inuenitur. Actor. Videtur leucrocuta eadem esse bestia: que superius vocata est ceucrocata. Et fortassis ex scriptoris vicio puenit hec nominum variatio.

Capitulum.lxxxiij

LEpus. Isidor. Lepus quasi leuipes: qz velociter currit. velox cñ est aial et satis timidū. Actor Lepus est anial molliſſimū: debile: timidū ac fugitiuum: auriculatum. habet crura retro longiora vnde z facilius ascendit q̄z descendit. Immūdus est ſm legem: quia non ruminat: ſed quidam vngulā diuidit. In petra cubile ſuū collocat. Apertz oculis dormit. habet autē ſimul vtrūq; ſexum Unde Therētius. Tute inquit es lupus z pallamentū ḡris. quasi dicat: ex quo nūc femine nunc maris vſurpas officium. q̄cūq; ex palpes queris mulierē. habet aūt lepus labia ſemper in motu. Ambroſius. Lepores cognominus hyeme albeſcere: eſtate aūt in colorē ſuū redire. Teſtāte plinio: Lepus nūq; pinguescit.

Operationes

A ¶Isaac. Lepus licet ſiccus ſit z groſſuz ſanguinem generet. melior tñ est burcis et capriz iuuenib; vnde valet ſiccas habere volentibus cōplexiones.

B ¶Cōtrarius ẜo est tenuē victuz ſeruātib;. Auí. Lepus ſilueſtris frī. est z ſiccus ſtomachū mūdificat.

E ¶Sanguis eius mūdificat pannū: z cinis capitis eius medetur alopicie.

D ¶Cerebrū eius aſſatū ꝛ fert tremori accidenti in ſucceſſione egritudinis.

E ¶Itē cū codē cerebro gingiue puerorum mūdunt. Propterea q̄ in ipſo est: velociter oriuntur dentes: et facile exēūt ſine dolore.

F ¶Coagulū eius melius ē oibus coagulis in ſpecie. b cū aceto bibitū cōfert epilentie

¶Itē cū tiriaca et aceto valet venenoſis.

G ¶Itē caro leporiſca. ē z ſicca: aſſata bona est vlceribꝫ inteſtinoꝝ.

H ¶In iure carnis eius ſedēt podagrici: z hñtes dolorē iūcturaꝝ.

I ¶Et eius operatio prima ē operationi iuris vulpis.

K ¶Itē cerebellū leporis comeſtū tremorē coporis tollit.

L ¶Caput eius cōbuſtū cū ſepo vrſino: et vt cataplaſma adhibitū alopitias emēdat.

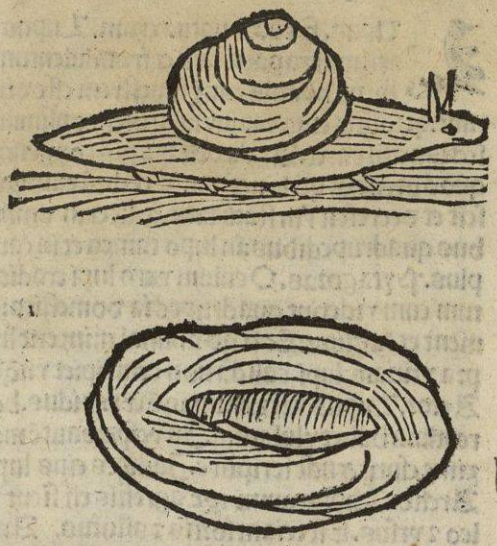
M ¶Coagulū eius bibitū abſtinet mēſtrua

N ¶Coagulum cum aceto lacin mulierum māmis coagulatū diſſoluit.

Capitulum.lxxxiiij

LEuiathan. Actor. Leuiathan hebraice dr draco. Fertur autē q̄ draco et in terra ſerpit: z aq̄s natat et in aere volat. vnde et in Aſia tribꝰ noib; appellat ſcz ſerpens et cetus et leuiathan. Loquens enim in ſpū de diabolo ſub leuiathan typolita dicit p phetā. In die illa viſitauit dñs in gladio ſuo duro z grandi z forti ſup leuiathan ſerpentez rectē: z ſuper leuiathan ſerpentem tortuoſum et occidet cetū qui in mari est Jozath. Leuiathan piſci aſpedo id est cetō frequenter inſidiatur: z pugnat cum eo. Omneſq; piſces maris q̄ pugnam vident inter illos ſubito ad caudā ceti conſluunt. Et ſi quod cetus ab illo victus fuerit moriet. et ipſi ſtatim. quos cū cauda cinxerit mox deglutit. q̄ ſi cetus superari non potuerit: tūc leuiathan a faucib; ſuis fetidiſſimum odorē cū aqua emittit. Cetus aūt ecōtrario aquā haurit: z reſpuit: et odorē fetidiſſimum repellit: et ſic ſe ſuoſq; ſaluat et defendit:

Capitulum.lxxxv.

Lanificus ↄ limax. Exli. de naturis rerum. Lanificus vermis est lōgus maculosus ex multis distans pedib: sparsim colore albus. hic lanam sericam ex ꝓpriis visceribus operatur: et arboris mori folijs vescitur. qui. s. cibus mediantibus ipsius visceribus in lanam conuertitur. Itaq; lane sue fusos in ramusculis faciunt. ↄ in circuitu sui operantur: ita vt pfectis fusis vndiq; in opere suo includantur: post hoc exitū sibi faciunt in summitate fusorum. Egredientesq; natura mirabili mutati prorsus apparent a forma priori. adeo vt vermes qui repebant innumeris pedibus habentes alas iam apti sunt ad volandū Demum venerem incuntes diebus tribus coeunt. quo peracto masculus moritur. femina vero ordine iterato ova parit innumera: substrato sibi panniculo vel albo vel rubeo: deinde emoritur. Tunc panniculus cum ouis suscipitur: et vbi non possit hyemis attingere frigus reponitur: postea calore veris inualescente: ova ad solum exponuntur et calore fauente donec animata in vermes formentur: Isidorus. Limax est vermis limi dictus: eo q; in limo nascatur: vnde et sordibus semper et immundus habetur. Actor. De hoc plenius infra dicetur. vbi de testudine agetur.

Capitulum.lxxxvj

Linx. Isidorus. li. xij. Linx dictus est: quia in lupoꝝ genere numeratur. bestia maculis in tergo distincta vt pardus. sed similis lupo. Algazel sup libro de sensato. Hanc vero linx animal mouetur fm sensum visus. Nam visu suo res solidas penetrat. etsi aduenit ei res transparens: cito excecatur ab ea. Exli. de na. re. Linx adeo perspicaces oculos habet: et subtilitate visus etiam solida corpora penetret. Constat enim q; oculus in humido situs est iuxta philosophum: Tria vero sunt in aqua: scilicet aque humiditas: et raphoncitas et lucis ꝓspicuitas. ↄ hāc vltimam communicat cū natura celesti. Linx habet linguam serpentis similem: sed maiorē quā in longitudinem magnā porrigit: et collū circumagit: vngues habet grandes. vricuz setū facit: et vrina eius in gemmam durescit

Operationes

¶ Plinius lib. vicesimo octauo. Pruritus corporum vrine lincis stillicidio tractum inhiberi ¶ Eademq; prodesse monstratur et vngulaꝝ doloꝛi. ¶ Iozarb. Linx habet formam vt lupus. Lapil q; ligurius ab eius vrina distillatus septē dierum spacio generantur ¶ De hoc lapide inferius in tractatu de lapidibus dicetur.

A
B
L
D

Capitulum.lxxxvij

Locusta. Ex li. de na. re. Locusta ē animal q̄drupes puū ad cunicli fere modū: caput hz carnosum z magnū z commestibile: habitatq̄z circa partes hierosolyme. Un Johā. Baptista hmōi carnib⁹ aialiū vescebat. Quidā tñ dicūt q̄ circa iordanis terrā ē herba dulcē ad edendū q̄ locusta vocat. z hmōi cibo nō locustis aialib⁹ Johs vtebatur hoc anial gregatim incedit. Un Salomō ait Regē locusta nō habet ꝛc. Qō vtiq⁹ de locustis ꝓmiss intelligi nō pōt: q̄ in multo timore sunt z nō p turmas: sed solitarie īcedūt. Dicit Aresto. q̄ femia q̄dā locusta nutriuit ab eo tpe q̄ iuuenis et pua fuit: que cū creuisset p se et sine masculo impregnatam inuenit.

Capitulum. lxxxviii

Lupus. Ex li. de natu. rerum. Lupus ē animal rapacissimū et fraudulentum. hunc nōnulli canē siluestrem esse dixerunt: qz forma eius canis vlulatus q̄z consimilis sed latratu caret. Audax est magis q̄ gens quod breue q̄z qō longū est. Cerebrū eius crescit et decrescit ꝓm statū lune. q̄ licet in omnibus quadrupedibus: in lupo tamen et in cane plus. Pytagoras. Oculum vero lupi eradicatum cum viderint quadrupedia domestica: timent et fugiunt: Et si qō animal minxerit supra vrinam lupi calidā non concipiet vnq̄z. Actor. Lupus vet idissimus ē et rapidus. horrendum habet vlulatum. In vespere autē maxime cernit. vnde scriptū ē. Judices eius lupi. Aresto. Lupus omni tpe agrestis est sicut et leo z vrsus. Est etiam fortis z altutus. Ambro. Lupus si primo hominē viderit: vocem eripit: et eum tanq̄z victor vocis ablate despicit. si aūt se preuisum senserit: ferociam deponit z currere nequit. Aristo. Lupi famem quidē diu portant: et post longa ieunia multum deuorant. Lupus gulose comedit sine masticatione: et vna die q̄ ad tres dies sufficiet. nō aūt comedunt nisi carnes. Isi. Lupi toto anno nō amplius q̄z duodecim dies coeunt. Ex li. de na. re. Lupi virgas osseas habent. Anno per duodecim dies coeunt: et solū cotēpore gregatim incedunt. Aristo. Lupus coit sicut canis. Tempore coitus quando filios habet valde malus est.

Operationes

¶ Ex li. de naturis re. Lupi cor si desiccetur: ac seruet multū dicitur fieri aromaticum A

¶ Idem cōbustū contritū et potatum iuuat epilenticum. ¶ Physiologus. Ex par lupi siccatum et tritum et cū dulci vino sumptū: facit ad omnes distemperantias B L

¶ Esculapius: Lupi caro cocta z esa. fantasticos sanat. Adeps eius et fel quantū canis. D

¶ Haly. Fimus albi lupi colice prodest. E

¶ Auicenna in ij. canone. Caro lupi mala est. Caro tamen lupozum habentia rostra et vngues oculo confert et confortat ipm. valet etiā emorroidis sed abhorret eā stomachus. F

¶ Physicus. Nec solū lupi sanguis: sed etiā fimus confert in colica passione. B

¶ Pytagoras. Homo in passione sua q̄ lunā senserit canini dentes. a dñ. id est lupi curant eum H

Capitulum. lxxxix

Capitulum.xc.

Lubricus. Jsi. Lubricus est re ꝑ intestinoꝝ sic dict⁹: q̄si lubricus: qz lubric. vel eo qꝛ in lubis fit: boꝝ tria sūt genera. rotūdi: lōgi ꝛ lati. Haly in li. regalis dispositiōis. Lubrici nascunt ex hūoribꝫ flegmaticis putrescentibꝫ in intestinis vbi nascit calor extraneus. Nos impossibile est nasci ꝛ sanguine vel colera rubea. nā colera rubea cum amaritudie ꝛ acuitate ac siccitate sua hmēi occidit aialia. Sanguis aūt de venis vl' arteriis nō exit: ꝛ si exierit ipa gignit cū passionibus aliis. Unde passiones bāc habēt pueri flegmaticam ꝛ grossam humiditatē habētes cū dicta sua grossa et purgādi negligentia. Hanc ꝯo in autumno: hec passio nascitur ex fructuū comestione ꝛc.

Uber. Ex li. ō na. re. Luber est aial astutū ꝛ malicioſū: magnitudie muri legi: forma ꝑpe ꝯsili ꝑter q̄ꝫ i capite colore fuscū ꝛ nigꝝ: pelle nitēs cui mollior pluma pil⁹ ē: cui⁹ nitor nō ō facile cedit vetustati. Uñ ō pelle ipi⁹ fiūt ornat⁹ circa collū i vestibꝫ viroꝝ ac mulieꝝ. hec bestia circa stagna ꝛ fluuios habitat: ibiq; foueas bz: ꝛ fet⁹ facit: piscibꝫ viuit q̄s mirabili seq̄ntia venat. Qui licet sub aq̄s diu viuere possit: respiraculū tñ ab aere trahit. Uñ q̄ndoq; auiditate ꝑde gurgustiū. i. nassā ingredit. Et qz tūc ne ꝑ introitū locū redire nec nassam tā cito discere ꝑ possit: spūm in aere recupare nō valēs in aq̄s suffocat. Adeo ꝯo ciborū cupida ē ꝛ auara q̄ pisces captos i specu suo tāto cumulo ꝯgregat: vt ex putredis coꝝ feto re nō solū foueā sz etiā aerē inficiat. Q̄ nō sine piculo sui q̄dā exp̄ti sūt: q̄ hāc bestiā capere voluerūt. a piscatoribꝫ aliq̄n domesticat ꝛ arte inducit vt pisces suo circuitu cogat pericula retiū ingredi: suoq; iuuamīe capi. Uñ magnū emolumentū dñis suis ꝑstare videt.

Capitulum.xci.

Ucbaonē siue lichaonē et lintisc⁹. Ex li. de na. re. Lichaon in orientis ptibꝫ est bestia quā in genere lupoꝝ nōnulli ponūt: sed lupo longior est: et habet crura breuiora ac dissimilia: ceruicē q̄z iubatā ꝛ multiphariā coloris varietatē: saltu velox ꝛ inocua hoīm: venenatu viuit: habitū mutat ꝛm tpa. Nam hyeme hirsuta est ꝛ pilis horrida: estate ꝯo nuda. Et hoc idē vult Plī. licet ꝑ alia verba. Lintiscus. Ex li. de na. re. Lintiscus aial quadrupes est vt dicit exp̄mentator in li. suo qō ex cane ꝛ lupa nascit. Est cñ vterq; gens adeo luxuriosus: vt odio naturali sibi ꝯcipiente qō ē inter canē et lupū in copulā nō ꝯueniāt ꝓpter luxurie delectamentū. Sicq; sit vt fetus attrahit sibi colorē et mores vtriusq;. Plīni li. viij. Et lupis galli canes cōcipi volunt: q̄rū greges suū quisq; ductorē e canibus et ducē habet. Illū in venatu comitant: illi parent. Jsi. Lintisci victū (vt ait Plinius) canes nati ex lupis et canibus: cum inter se forte misceantur.

Capitulum.cxij.

Aricomorion. Alber. in li. de na. aialium inquit Maricomorion ē bestia orientis raro visa: cuius magnitudo ē vt leōis: color rubicūdi: tres ordines dentiū hz in ore. Pedes sunt vt leonis Facies eiꝰ et oculi: aures vt bois. Cauda eiꝰ vt scorpionis. Agressui sonus eius vt tube: et voces imitantur hominis. Velocitas eius sicut cervi. Et decepto homines devorat.

Capitulum.xciij

Mustela. Et lib. de na. rerum. Mustela est bestiola subdola: catulos sedule nutrit: cosqz de loco ad locum sepius trāsfert ne forte inveniantur. hec rupes et cavernas inhabitat: vigilantissime dormit. Quādo cū serpente pugnare vult. a gressu ruta se munit: p inde sup oēm medicorū artē ruta esse dr: ita vt si mortuos fetus suos inveniat p herbā naturaliter notaz rediviuos faciat. De hac clemēs papa dicit: q ore concipit et aure parit. Mustela serpētes psequit a deo vt ipm basilicum interimat: hz eo interfecto cōmorit. sic ergo brevis corpe et ore: hz astutia magt et animositate. vicit etiam aialia magna agilitate corpous.

Operationes

¶ Auicenna in scdo canone. Ex immatura sicu cū herba sit emplastrū sup mustele morsum ¶ Idē li. iiij. Est āt mustele morsus velocꝰ dolozis. cōtra quē fit emplastrū cū cepis et allijs. ¶ Odor rute mustelā effugat. ¶ Esculapius. Mustele cinis et sanguis eius elephāticiosas sanat. ¶ Plini. li. xxx. Humeri doloꝛib cinis mustele cū cera medet. ¶ Sanguis mustele poda gris cōfert cuz plantagine illius. pterea cinis mustele et aqua potus frenēticis pdest. Elephantiam quoqz sanat.

A B L D E f

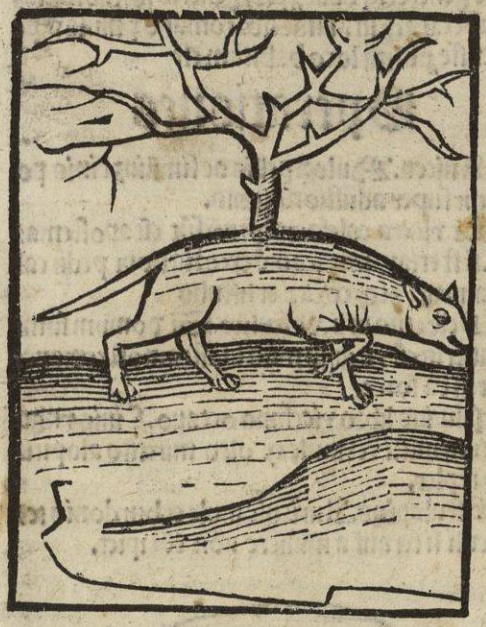

Capitulum.xciiij

Mumunetus siue mamonetos et mantizora. Isidorus. Mamonetus ē animal symia minus. in dorso fuscum: in ventre candidū: caudē habens pilosam: et collū ita grossum vt caput. Vñ caput nō ligat per illud sicut cetere bestie: cū laqueus id tenere non possit: sed per ventrem. Habet autem proprijssime faciē humanē similē: nigrā humectat et sine pilis. a collo desuper frontem nec

nec est nasus ore ꝓtinuus sicut in symea. ſz certū spaciū inter vtrunqꝫ sicut in homie. Inter has bestias ⁊ symeas odiū est implicabile. belluqꝫ frequens. ⁊ licet viribꝫ nō pualeant. astutia tñ et animositate bellandi symeis ꝓferunt.

¶ Manticora. Auic. In ptibꝫ Indie lupus q̄dā est q̄ grece dr Maricorion. latine scilicet Mānticora. tres habēs dentiū acies inferius ⁊ superius. Est aūt magnus et pilosus eiusqꝫ pedes vt leonis. facies ⁊ oculi ⁊ apres vt bois fusci sunt eius oculi. ⁊ color est rubicūdus vt minij. Cauda eius est vt scorpionis agrestis. Et in ea est rubedo. Ipseqꝫ pilos ēicit et loq̄tur et hinnit. vox eius est vt tube et velociter currit sicut cervus. Est q̄ agrestis hominem comedens.

Capitulum.xcv.

Marcatus. Alber. in li. de na. anialium Marcatus est animal figure muſtele. sz q̄ntitatē hz cattꝰ. sed longius est. et bina hz crura. in dorso vēter ⁊ gutture albū sicut muſtela: vngues habet breviores q̄ cattus. et duoꝝ generꝫ. vnū fagoꝝ: et alterum abietū dictū: sed illud qđ nidificat in abietibꝫ multuꝫ est pulchrius et cōmiscent sibi mutua ambo genera: pellis vtriusqꝫ est preciosa. Hēnera istius aīalis et muſtele habent hoc q̄ cū sint iracunda valde: efficiunt effetida. Et sunt animalia vix vnq̄ quiescentia: etiaꝫ quando domesticantur.

Capitulum.xcvj

Melo. melosus. et monoceros. Isi. Melo dictus est eo q̄ sit iocundissimo mēbro: vel q̄ favos petat ⁊ assidus mella capter. Est aūt aīal q̄drupes armatū vngulis. Glosa super eplaꝫ ad Hebreos. Melo vel melotus ē animal quod et tapus dr: cuius pellis hispida valde melota vocatur. Unde de quibusdam sanctis antiquioribus legit Circumierūt in melotis. ¶ Ex li. de na. re. Melosus est bestia valde magna que truculentos hostes persequit tanq̄ ad hec creata. Ricrus habet ingentes. dentes quoq̄ fortes et pminentes: cum quibus audacter bella cum aduersarijs patitur. Nec tamen hominibus fortibus terribilis sit: puerorum tamen innocentiam et eorum paruitatē mirabiliter perhorrescit eorum verba fugit: in quo digne magnificentia innocentie cōprobatur.

¶ Isidorus. Monoceros est monstrū: equino corpore: cervino capite: cauda suilla: pedibus elephantis: mugitu horrido. cornu tamē vno sez a cutissimo: in medio frontis armatum. Captum quidem perimi potest: sed nunq̄ domari. imo (vt dicit Jacob) q̄ nimiꝫ vinuꝫ in hominis potestatē venit: quia vinci se cernēs furore vitam equit. Physiologus. Monoceros est animal pusillum: edo simile: acerrimuꝫ habens vnum cornu in capite. pleni. xij. Et ꝓprimā ferarum monocerontez reliquo corpore eq̄ similem: capite cervo. pedibꝫ elephante. cauda apro. mugitu graui. vno cornu nigro media fronte duoꝝ cubitorum eminente. viuam capi negant.

Capitulum.xcvij

Migale. Actor. Migale bestia q̃ cameleõti silis eẽ dr. Rudolph⁹ sup Leuiticũ. Migale dr q̃si mus gulosus. Est ãt et fraudulẽtus. Nã cũ dolor rapit q̃ postea vẽtri cõmittit. Aui. Migalũ esse dixerunt aial min⁹ mustela. Color ei⁹ ad citrinitatẽ declin⁹ ẽ cũ subtilitate z tenuitate. Lõgitudo orꝫ eius ẽ ad vltimũ. z labiũ ei⁹ in vltio. cũ qꝫ videt aial: salit ad ipm. z cũ telicul' ei⁹ suspẽdit. Dixerũt aũt q̃dã q hz formã et colorẽ muris. Uerꝫ muscida eius ẽ a cũra et oculi pui. Dentes eius hñt tres ordines. et accidũt in circuitu morsus vesice plene humiditate sanguinea super bases fustas. Qñ qꝫ autẽ puenit res ad pũcturã in intestinis z difficultatẽ vrine. sudorem q̃ frigidũ corruptũ Cum ergo cadit caro corrupta curetur vulnus curatione sua

Capitulum. xcviij

Mulus. Ex li. de na. re. Mulus ex azino et equa genit⁹. habet q̃daz azini ꝓpria scz aures lõgas. hinnitũ horridũ: crucẽ in humeris: pedes exiguos. et corp⁹ maculentũ: reliq̃ vo vt hz equus. Mule nunq̃ ꝓcipiunt. qz menstrui supfluitas in eis cũ cibo transit in nutrimentũ corporis. Itẽ sanguis q̃ natura nõ indiget exit cum supfluitate velice. Est z alia ratio qm̃ hoc aial extra naturam generatũ est: et eius natura diuersificata ẽ in eq̃ q̃ calidius nature est. z azino q̃ summe frigiditatis. Itaq; in feru diuersifice generato z malo cõplexionato. nõ potest esse ꝓcordantia ꝓtium et ordinata natura: vt quasi ex ꝓpria sibi sile generet: q̃ nullã ꝓpriã generis sui substãtiaz habeat itaq; in animalibo romanor mulas peperisse ꝓdigij loco habitum est

Operationes

¶ Auicen. Mulor pellis ac similiuz cinis ponitur super adustionẽ ignis.

¶ Et vlcera calefacit qm̃ nõ sũt cũ apostemate. Est etiam medicamẽ excoriationi pedũ calceamentoz atq; coraz et fistulis

¶ Belbetus in li. de sensibo. Si domum fumigaueris cũ vngula muli sinistra: non remanebit in ea soricx.

¶ Plinius libro vicesimo octauo. Linis vngularum muli vel mule ex oleo mirtino alopicias replet.

¶ Esculapius. Auricule mule et burdonis testiculi si ferant a muliere non cõcipiet.

A
B
E
D
E

Capitulum.cxix.

MUs. Ex li. de na. rer. Mus ē bestiola panis cupida: et cor̄ que ex frugib⁹ ad humanos vsus fiūt In q̄quirendis cibis solertissima, p q̄b⁹ etiā nulla plerū q̄z vitat q̄cula. cor̄ūq̄z cupidine duriores solidasq̄z materias demollit. Porro si in aqua bibit mozit. q̄z valde humide natura est. Pli. li. viij. Muriū plura genera sunt in regiōe cyrenaica. Alij lata fronte. alij acuta. alij crinaciorū genere pugentib⁹ pilis ⁊c. Ex lib. de na. re. In oriente mures magni sunt ad modum vulpiū. q̄ alia p̄mūt boues licet nō occidāt morsib⁹ tamē molestant. In arabia mus inuenit: cuius pedes anteriores sunt magni. scz vnius palme. posteriores aūt vnius digiti

Operationes

A ¶ Pli. li. xxij. Lameleonis herbe succus additis aqua et oleo mures in se p̄trahit ac necat: ni p̄otinus aquā sorbeāt.

B ¶ Idem li. xxiiij. Taxi quoq⁹ arboris fumus necat mures.

C ¶ Idem li. xxv. Ellebozum etiā pollente admixtum mures necat.

D ¶ Idē li. xxvi. Porro si cerebz̄ mustele cor̄ gulo addat: dicūt caseos a muribus nō attingi

E ¶ Idē li. xxvij. Aconitū e longinquo mures odore necat.

F ¶ Rasi in almansore. Mures de domo calcanto fumigata fugiunt

G ¶ Auicen. in sc̄o canone. Squilla est cepe muris sic noiata. q̄z murem interficit.

H ¶ Itē argentū viuū interficit mures

I ¶ Ad effugandū mures mus masculus excoriat et in domo dimittit aut castrat. aut cauda eius abscindit. sz excoriatio fortior est.

K ¶ Itē mus assatus ⁊ siccat⁹ infanti dat⁹ ad comedendū abscindit saliue fluxū ab ore eius

L ¶ Sanguis muris eradicat verucas.

M ¶ Stercus aūt eius super alopiciā p̄fert. p̄ie q̄z adustū et cū cepe linitū.

N ¶ Cum thure vero et aqua mellis bibitū frāgit lapidem.

O ¶ Itē sumptū soluit ventres puerorū.

P ¶ Et q̄n cū aq̄ coq̄tur ⁊ sedat in ea qui difficultatē vrine patitur confert ei

Q ¶ Ex li. de na. re. Fimus muris vehemēter lapsat. vū ⁊ crutāni medicinā ex eo acuunt.

Capitulum.c

Musquelibet ⁊ musc⁹. Isi. Musquelibet m est bestia oriēt⁹ capole magnitudinē habēs. in cui⁹ inguine crescit apostema de collect⁹ hūoribus. Qđ cū maturatū fuerit: colligit illō ⁊ fricat ad arborē. sicq⁹ soluit ⁊ decurrit sanies. ibiq⁹ p̄densat ⁊ indurat. ⁊ hmōi sba musc⁹ vocat Dis etiā caro ei⁹ ⁊ stercus dicit muscus. sed ille multo melior ē q̄ ab ap̄ate currit. Muscus odore p̄dito p̄tutē suā in feroribus ⁊ latrinis recuperat ꝫ ferorē eluctat. ⁊ sic q̄si luctamine reuiuiscit. ¶ Constan. in li. graduū Muscus pustula est in ventre cuiusdā aīalis de q̄ etiā superius dictū in ca. lxviij. Bazelle: Et est capreoli silis. qđ est in India. Idē in regni. Muscus maior est in aromatibus calipāda ⁊ licca in iij. gradu.

Operationes

¶ Isi. Muscus valet ꝫ sincopim: ⁊ cordis debilitatē: cerebriq⁹ ⁊ epatis ⁊ stomachi A

¶ Cōstā. li. vtis. Musc⁹ p̄gruit senioribus in hyeme mēbra q̄dē defecta aromatizādo p̄fortat timorē melācolicū amputat ⁊ audaciā p̄stat. B

¶ Itē sternutatōes de musco ꝫ paralisim ad iuuāt. ¶ Itē muscus mittit in collirijs et pilulis seu pulueribus oculoz cuius vires albugines ocloz extenuāt. noxiū humorē desiccant. C D

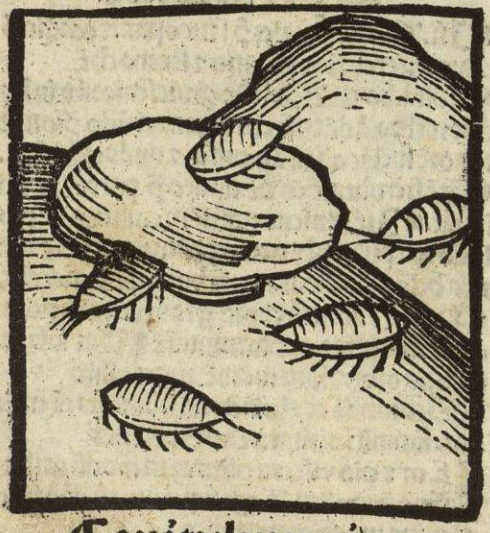
¶ Dyas. Inunctū capiti ⁊ grauedinē depellit: eiq⁹ vires p̄stat. q̄z p̄fortatiuū ē ¶ Dat solatiū mēbris oib⁹ fortitudinē auget oslib⁹ E F

¶ Scotomiā ex abundanti hūore natā emēdat. somnū inuitat: ventrē stimulat G

¶ Cor ⁊ oia viscera p̄fortat in modū cataplasme impositū. Lege superius ca. Bazel. et plenius inuenies de musco H

Mvlio Isi. Mvsio cattus est appellat⁹ eo q̄ muribꝫ sit infestus. Ex li. de na. re. Mvsio siue murilegus aut cattus grece dr q̄si astut⁹. Aial ē imūdū ꝛ ve nenosum: ꝛ oīm muriū gen⁹ psequit̄. cū bufonibꝫ q̄z pugnare dr: quoꝝ licet venenatꝫ aculeis repugnet: nō tñ necat. Mures captas primo lusibꝫ afficit. post hoc illusas comedit. Oculꝫ carbunculosis tam acute cernit q̄ etiaz in antris tenebrosissimis velut in luce etiā mures aspicit. Dētes hz admodū serre. pilos circa os hz. q̄bꝫ ablatꝫ audaciā perdit. Blandicijs gaudet. loca calida diligit: Unō pre nimia duricia pellē suā cōburit. hominis manu cōtrectari gaudet. ꝛ ad ludū facilime puocatur. Coturā facieī lambēdo porcꝫ pedibꝫ imitat. Libidine impatientissime accendit. Et libenter coitus tempe silueſtre efficitur.

Capitulum. cij

Multipes. Isi. Multipes est ⁊mis terrenus a multitudine pedū vocat⁹ q̄ ꝛ tract⁹ in globū cōplicat. Nascit sub petrꝫ ex hūore ꝛ terra. Aresto. Aial anuloſuz lōgi corpis ꝛ multoꝝ pedū eqlē hz anuloſitatē. ꝛ vīnt aliq̄ntulū post capitis abscisionē. Itē p fumū storacꝫ sicci multipes ēducit ac deprehēdit. Ex li. de na. re. Multipes a re nomē hz: ꝛ sanguine caret hoc aial (dr Aug⁹) Aliquādo cora ipso allatū. eoqꝫ spectante in multas partes concisum: ꝛ tamen vnaqueqꝫ ps vīxit ab alijs pribus seperata.

Operationes

¶ Auicen. Vermis q̄ est sub vrceis aque: plurimos hz pedes. ꝛ cū tangit rotundat.

¶ Si palatū ex eo cū melle tangit: valet contra pfocationes. et sitī cū comedit

¶ Confert etiā asmati: ꝛ ad dilatationē anhelitus ⁊m qd dicit.

¶ Itē vermis multipes cum vino bibitus cōfert ictericie ꝛ difficultati vrine

Capitulum. ciij

Epa Phisio. Hepa q̄busdā placꝫ ꝑpetē cē femineā q̄ in ora libidis estuātꝫ marisuo ꝑari caput ꝑcidēs ipm necat. Uñ ꝛ ipa in ꝑtu necatur vicissim. Sic ꝑ eadē ē nepa: q̄ ꝛ vipa sic dicta. quasi vi pariēs. Cū em̄ ꝑpe partū ē catuli matrꝫ viscerib⁹ corrosis erūpunt cū interitu ipius matris. Actor. De hac ergo specie plenius dicet infra vbi aget d vipa. ¶ Obix. Isi. Obices dicta ē. eo q̄ arene colorē habeat. De q̄ poeta. Quaꝫ sparsis pictus maculꝫ theophanus obices. Lōcolor equstis atqꝫ indiscretus harenis ꝛc

Capitulum.ciiij

NEomon. Albertus in li. de na. aialiū Neomeon bestia est: et grece vocatur neomon. latine vero squillus: z ōr co q̄ seras bz p pilis. z hoc odore cibū cōuenien tem a venenoso discernit. Hec bestia serpen tes persequit que cū aspide pugnans caudam erigit quam aspis quasi minantem obseruat z ad viam suam cum ea trāsfert aspidem dece pram.

Capitulum.cv

ONager. Isi. Onager in terp̄tat azin⁹ fer⁹ ¶ Ona ger. xxv. die. Marcū. xij. vicib⁹ i nocte rugit silr in die: z in hoc cognoscit eq̄ no ctū eē Eius q̄z rugit⁹ q̄ singl'as horas rugiētis nūer⁹ horarū cognoscit Actor Onager vt legit in solitudinib⁹ in altz habitat. vbi ppt bñficiū vētoz diuisus a potu viuit. Ūñ Hieremie. Onagri inq̄t steterūt i ru pib⁹ traxerūt ventū q̄si dracones. Ex li. de na. re. Onager in die magnū ē aial z crudele. for mā azini bns: et vnū solū cornu in frōte. duruz nimis z acutū ac lōgū ad bestias ferias debel lādas. z B bz in medio capitis soleas etiā fortes et acutas bz: vt inuamē naturale q̄ i alteri⁹ cor nu defectu pdidit in eis recuper. Plini. li. viij. Onagri in frigida et licaoni a p̄cipui sunt.

Operationes

¶ Isi. z Aui. Onagri fel. i. azini siluestris era dicat moz: ?fert sup apostematū vestigia lini tum. ¶ In emplastris etiaz beris pile ponitur ac p̄hibet ipsam. A B

¶ Urina azini siluestris lapidē in vesica frāgit E

¶ Actor. Ungula siluestris azini si cōburatur et bibatur epilentie prodest D

Capitulum.cvj.

ORrafius. Alber. in li. de na. aialium Orafius aial ē varij coloris omnia precedēs aialia. In anteriori parte ē valde altū: ita vt capite extēso altitudine ez. xx. cubitoz in posteriori ār gte emissum. ad inuitar

cerui pedes hꝫ caudã. collũ extẽsũ: ꝛ caput eꝯ nũ hꝫ min9 sit aliq̃ntulũ colores multos hꝫ: tm̃ albũ et rubeũ hꝫ frequẽtiores. cum vidit se ꝓtẽ plãtes ammirari huc ꝛ illuc se vertit ꝓbẽs se bene videndum. hoc aial tpib9 nostris visum est. Et arabice vocatur seraph.

Capitulum. cviij.

Onocentaurus: et orasius. Ex lib. de na. re. Onocentaurus est aial mõ struosum ꝛ natura biforme capite scz azinino et corpe velut humano. facie hꝫ satis horridam. manusq; formatas abiles ad oẽm actũ. cum vocẽ promit q̃silo qui incipit. sz in fucta labra vocẽ humanũ formare nõ potest hic post insequntes seligna vel lapides mittit vt experimentator dicit. hoc mõstꝫ dicit ad eli9 phũs inter ceteras bestias ab inicio non fuisse tale creatũ. sed aliq̃n ꝛ alicubi casualiter ex adulterina cõmixtione generari. ¶ Orasi9. Isidorus. Orasius in anteriori pte altũ. emi9 nens valde. ita vt extenso capite. xx. cubitorum altitudinẽ possit attingere. In posteriori ꝓ pte dimissum est instar cerui. Collũ hꝫ extensũ caput equinũ. licet minus. pedes aũt et caudã vt ceruus. pellẽ ꝓ sic oñi colore genere diuer simode variatã vt hõ frustra tempꝫtet artificio naturalẽ eius pulchritudinẽ imitari. Hoc ani mal nostris temporib9 a soldano babilonioꝝ tran smissum est imperatori Friderico roma norum augusto ꝛc. In precedenti ca. Albert9 illud animal specialiter describit et appellat cum Orafius.

Capitulum. cviij.

Orix. Actor Orix ẽ aial mũdũ fm legẽ iuxta libꝫ Deu. De q̃ etiã dicit Isai. Dormierũt sicut orix illaq̃atus Ex li. de na. re. Orix est bestia capree magnitudinis hirco ex pte silis. villũ habẽs sub mẽto Nec in illa pte affrice q̃ caret aq̃ generat. ꝛ ideo ppe tua siti ardet. Admirabile ꝓ remediũ sit ferũ latrões getulie terre aq̃ carẽt cervinis expe rimẽt pdiderũt q̃ bõ in siti eo duraret auxilio q̃ illo saluberrimo liqre vesicꝫ dictaꝫ bestia ꝛ i9 fuso ꝑ pte modica vterenꝫ. hec bestia (sicut e9 giptij tradũt) in exortu canicule nat aliter tri9 pudiare videt cõpage corpis ei9 visibilr sentiẽ te. q̃ imber et frigus abũt. instentq; vapores igni solis vt velit a terra floribus herbasq; p ferat et fructus. Est aũt frigor9 impatiẽs. Tm̃ nec frigus nec nives de facile sustinere põt

Capitulum.cix

De Anthera. Isid. Pāther victō ē siue q̄ oīm aialiū sit amicus: excepto draconē siue q̄ ex sui generis societate gaudet et ad eandē similitudinē q̄cūq; accipit reddit. Pan cūm oē dr. Glosa sup Osee. Nihil leone fortius: nihilq; pāthera velocius. Jō p. Epheā ait vñs Ego q̄si pbantera effraim et quasi leo domui iuda. ¶ Ex libro de naturis rerum. Panthera est animal variū ac speciosum nimis. Sūt q̄ tradūt huic in armo maculā eē lune similem: et interdū crescere rotundā et ad lune mutatōez variari. Plī. li. xi. Mūtq; pāthere q̄tuor māmas in medio vētre. Mares āt in oi genere sortiūtur femis. pterq; in pātheris et vrsis. ¶ Itez pāthera sel'oino parturit. cuius cāe rō māifesta ē. Nā cū in vtero imfis coaluere catuli maturq; ad nascēdū viribus pollēt. odiū tēpoz moras Jtaq; onerata fetibus vuluā tāq; obstātē ptui vnguibus lacerāt: et effundit illa partū seu potius dimittit dolore cogēte. Jta postea corrupt et cicatrisatis sedibus genitale semē influz nō haberet acceptū. sed irritū resilit. Hā vt dr Plī. Animalia cū acutis vnguibus freqnter parere ñ possent. viciant eīm intrinsecus se mouētibus catulis. Phisi. Panther et venādis insidiātes bircanis veneno carnes illinūt easq; per cōpita semitarū spargūt vt illaq; esu pāthere seducant. Sz ille dū excremēta hoīs devorant euadunt.

Operationes

A ¶ Avicen. Panthera et pardus quando venenum comederunt stercus hominis querunt et comedunt. et sic euadunt.

Capitulum.cx

De Apro. Albertus in libro de naturis animaliū. Aper animal est circa cesariem habundans ciuitatem. pax vulpibus: maius lepozum habens mores. aduna ta eīm vlulant. Aliquando eīm vno precinente et alijs postea simul respondentibus. pilosa autē sunt hec animalia vt vulpes. Et vbi vnū istius speciei occisum fuerit. cetera circa ipsum vlulant sicut plangunt mortuum. Et sunt eoz rum voces adeo sonore q̄ cum eminus sunt tanq; ō propinquo putantur audiri. hoc aīal dicitur sepulchra hominū in fame aliq̄tiens introire: et cadaueribus hominū vesci. Et est quasi sit compositum ex lupo et vulpe.

Capitulum.cxj

De Athyon. Albertus in libro vt supra. Pathyon animal est. quod nature decorem mirabilem habet. colore enim purpureo pollens: adeo est radiosum: vt visus in ipsa quasi scintillare videatur. Mortuū autem ruborem retinet pellem. sed subducitur radiositas. et est ad modum canis in quantitate mansuescibile valde et delectabile gaudet in cibo. Quidam autem antiquorum putabant hoc animal habere aliquid diuinitatis. Ossa huius animalis durissima sunt et fortissima. et nerui adeo fortes. q̄ non nisi magna violētia valeant dirumpi.

Capitulum.cxij

Arandrus et pardus. Solinus. Parădrū nutrit ethiopia: boum magnitudine: ybico vestigio. ramosis cornibꝫ. capite ceruino: vrsi colore. pariter villo ꝓfundo. Hūc parădrū affirmant habitū metu vertere: t cū delitescit assimilē sieri cuicunq; rei ꝓximauerit. siue saxa alba sit. seu frutecto vitēs. siue q̄libꝫ modū ꝓferat. faciūt hoc idem in mari polippi in terra camelcontes sedet polippus et cameleon glabra sunt: vt ꝓnius sit curios: leuitate ꝑ ꝓximantia emulari. In hoc autē est nouū ac singulari birsuciā pili colorꝫ vices facere hinc euenit vt difficulter capi possint. Isidorꝰ Pardus secundus post pantherā est. genꝰ varium ac velocissimū et ꝑceps ad sanguinem: saltu eñ ad mortē ruit. ex adulterio pardi t leene leopardus nascit. et tertiam originem efficit

¶ Ex li. de na. re. vt dicit magnus Basilius. Pardus est bestia torua et acuta nimis impetu corpusq; moribꝫ aliū conueniens habet: t varium in colore. saltu potius quaz cursum predam insequitur. In affrica propter inopiam aque congregantur diuerse fere ad eam̃s nes ibiq; leene bestijs varijs vel vilis voluptate miscent. Et inde pardi procreari dicunt.

Operationes

¶ Arestotiles. Pardus sicut et panthera q̃n do venenum comedit stercus hominum quesit et comedit.

Capitulum.cxiij

Pilosus. Pirolus et Putorius. Ex li. de naturis rerum Pilosus est animal (sicut glosa dicit super Isaiam) qō in hominis figura superius incipit. sed inferius ī pedes bestie desinit. qualem beatus Hieronimus in vita pauli heremite primi describit: q̄ superius sit homo frontem asperam habens cornibus et in caprarum pedes desinens. Asserit idem nulli esse dubium illud monstrum in oriente esse captum. t in Alexandriā missum: t inde mortuū: salecq; in sulum ne a calore vitiol uere. deportatū fuisse Constantinopolim: vt ab imperatore iam Friderico videretur. Hīa etate delata fuit regi Francie bestia ad magnitudinē canis. Caput quidem nō multū distabat a capite canis. ceteraq; corporis membra vt homo prorsus habebat. Crura quidem nuda vt homo. manusq; brachia: collū album ac ruduz habebat. Carnibꝫ coctis vescebatur. Ita decenter et modeste manibus capiebat cibum t ori suo inferebat: vt nullus dubitaret in hoc quoniā humanū modū in talibꝫ haberet. Erectum vt homo stabat. sedebat vt homo. Puellis et feminis libentissime iungebatur. Et in sexu viri t femine discretionē habebat. Genitale membrum vltra q̄ corporis q̄ntitas exigebat habebat magnū. furijs igit agitatū hoc animal crudelissime mouebat: t in hoices seuiebat. Et eterum cum placatum esset instar hominis mitissime et decentissime se gerebat. et mulcebat alloquijs: et colludentibꝫ applaudebat. ¶ Ex li. de naturis rerum. Pirolus est bestia parua maior quidem sed non longior q̄ muscula: colore rubea sed in vētre candida. Vira agilita

te viget. In arboribus habitat. et fetus fouet In quiete se gerit. z de arbore in arborē saltu potius q̄ volatu transit. cuius aliq̄n cauda, p pennis vtat. Caudam em̄ villosam prope ad sui magnitudinē habet cuius ad visum saltu mouetur. Et si q̄n gratia pastus aquā transire cupit lignū ad modū leue sup aquā ꝯgerit cui supsidens (q̄si velum nauis) caudā suam erigit. sicq̄ vento flante verificās lingno trāsuehitur, Estate cibū cōgerit: quo viuat in hieme. Viuit aūt nucibꝫ et cibo q̄ dulcis est libentius vescit. Ysido. Putorius a putore dictus ē. quia nimiū fetet. z hoc maxime cū irascitur. hic sicut et varus. Habet crura in sinistro latere breuia: in dextro longiora. ardua domorum inhabitat z penetralia. gallinaꝝ ac pullorum cupidissima est: ratibꝫ em̄ viuit. Cunq̄ gallinam capit aut pullum. caput in initio petit vt hoc denicto in ceteris ei membris laborare difficile non sit.

Capitulum. cxiiij.

Pegasus. Albertus in li. de na. a. Pegasus animal magnum est et horridum in ethiopia. equi formam habz alas vt aquila sed multo maiores. caput armatum cornibus habet. adeo monstruosum vt eo viso cuncta fere animantia terreat grauī corpore. fuga mirabili. Alarū remigio adiuti pegasi potius currunt q̄ prouolant. z colliso aere virtute pennarū ad instar turbinis impellunt ventos. multas escas deuorant. Inq̄ere mouent. infesti sunt animalibus: z hoc maxime homini

Capitulum. cxv

Pigargus. Barthō. in li. de pp. re. Pigargꝰ ē aial mūdū q̄ ad esū. vt patet Deutro. xiiij. z ē aial cornutū z barbatū sicut hircus. minꝰ cerno. maiꝰ hirco. vñ simplis est hircocerno sz lōge minꝰ. q̄ reliqua de trā gelacho ruminat sicut hircꝰ z findit vngulam sicut ceruus. z ē aial agreste magne velocitatꝫ. memoza inhabitat z deserta. Hugo aūt dicit q̄ pigargꝰ ē auis qua z depssa. vnde ōr a pige q̄ est depressio Sz i Deutro. suppōit pa aial q̄drupede qō ē sile hircocerno. vt ibi inuit glosa. nec aspirat ibi pma sillaba. vñ cuz h nō dz scribi q̄d scribūt philargꝰ: sed male. vt patet in libris correctis.

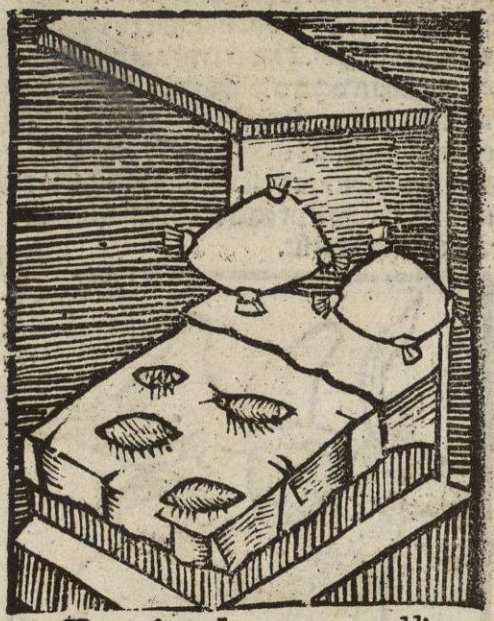
Capitulum.cxvj.

Pigmei. Bartho. vtŝ. Pigmei sũt homines qui statura cubitali. ḳs greci a cubito pigmeos vocant. Hi mõtana Indie tenẽt. ḳbus vicinus ẽ oceanꝰ. vt dicit Papias. Sed ꝺt Augꝰ sic. Pigmei tm̃ semi cubitales sunt. qui tertio anno pfecti sunt etatis. septimo senescũt. Dicunt aũt pugnare ꝯ grues. a ḳbꝫ armati ferro aliq̃tiens deuincũt De pigmeis ãt dicit Pli. li. vij. ca. xij. Pigmei cernos vt sunt vocãtes nõ excedẽtes sa lubri celo semp vernãti habitãt in terra temperata montibus compositis ex ꝓnibus aquilonis ḳs grues infestare fama est. Qui incidentes arietũ capraꝝ vorsis armati sagittis vero tempore ꝯgregato agmine ad mare descendũt et ouaꝝ pullos gruum ꝓ viribꝰ destruunt ꝛ consumunt. Et hanc impeditionẽ faciunt tribus mensibꝰ: quod si nõ facerẽt futuris annis gregibus resistere nõ valerent. De pennis autem carũ et ouoꝝ putaminibꝰ sibi casas faciũt vt dicit idem Et subdit Aristotiles. Inquit in cauernis viuere pigmeos tradit

Capitulum.cxvij

Poledrus. Albertus in li. de ꝓprietatibꝰ re. Poledrus ꝺt equi filius siue pullus equus. qñ diu matris vberibꝰ est subiectus. In cuius fronte vt ꝺt Aristoti. li. vij. inuenit ycona mozi. id est amoris veneficium. qñ nascit ꝛ lambũt matres equoꝝ lingua ꝛ tondũt illud. a mulieres incantatrices puerbiant ex hoc. Posterior pars pulli est maior ꝙ te anteriori: et cũ iuuenescit crescit pars superior ꝛ ꝓpter hoc erit elleuacio anterioꝝ ꝓtis corpis multorum equorum magis ḳ posteriorꝭ. Et ideo quando est pullus potest pede posteriori tangere caput suum. quod facere nõ potest qñ peruenit ad etatem. Jsi. li. viij. Circa aũt pullum equinũ hoc vltimo animaduertas: qꝛ passum suauem vel dirum quem assuescit in iuuẽtute vix potest dimittere etiam in senectute ꝛc Superius in ca. liij. dictum est. quare ibidem vide de Equo.

Capitulum. cxviij

Pulex. Ex li. de na. re. Pulices volatiles sunt eo ꝙ in puluere magis nutriunt. Patet pulicẽ esse vermiculũ nigrum ꝛ minutũ quidem. sed valde pungitiuũ. maxime aũt tempe estiuo et pluuiali. Saliunt aũt potius ḳ volant. nocte ḳ die magis hominẽ infestant. Et nisi vehemens torpor aut somnus grauis in membris sit se tueri nõ potest. Cum quis manũ adhibet celerius fuga dilabuntur nec inuenire queũt.

Operationes

¶ Ex li. vtŝ. Cõtra pulices optimũ remediũ ẽ omni vespere corpus absinthio fricare. vel herba eadẽ cũ oleo cocta corpus perungere. A

¶ Pulex in duas partes diuisa reuiuiscit. B

¶ Rasi. Si aqua in ꝙ tribuli cocti fuerint domus rorẽt pulices omnino destruent. ¶ Aqua sũtere in ꝙ cuta coquãt aut oleã der cos interfi D

tribuli · albertꝰ de poledro.

E cit. ¶ Aui. Ad effugãdũ pulices aspergit̃ domus cũ infusione coloq̃nde. tũc em̃ saliũt et
F fugiũt. z silr ex decoctioni rubi. ¶ Dixerũt ãt quidã q̃ q̃n sanguis hirci ponit̃ in fouea i do
G mo apud eũ congregant̃: deinde moriunt̃. ¶ Similr aggregant̃ sup lignũ linitũ exadipe herici. ¶ Itẽ fugiũt ex odore cãnis. et folioz oli
H I andri. ¶ Palladius. Pulices fugant̃ a murca q̃ pauimentũ frequẽter aspera: vel cimino agresti cum aqua trito vel cucumeris agrestis semine aqua resoluto sepe infuso.

Capitulum.cxix.

De diculus. Isido. Pediculi sunt ẏmes cutis: a pedibꝰ dicti. vñ pediculosi dicti sunt q̃bꝰ pediculi in corpe efferuescũt Extli. de na. rer. Pediculi dicunt̃ a numerositate pedũ. hoc malũ ex ipa bouis carne creatur indubitanter: z tñ inuisibilr. hos nõnulli desudore bouis. alij de poris et eua porationibus gigni dicũt. Haly. Accidit aũt peregrinanti copia pediculorũ in corpe ꝓter sudorem et pulueren ac balnei paucitatem.

Operationes

A ¶ Haly. Quod eũ euenerit corpi peregrinoz vt alioz cathaplasmet̃ cũ argẽto viuo. occiso cũ oleo. adũcta aristologia lõga mane q̃z balneum ingrediat̃. et corpus eius fricatione valida
B mũdet̃. ¶ Rasi. Pediculoz generationẽ ꝓhibẽt vsus balnei z lauacri: pãnoz frequẽs mutatio ꝓtectoz vt pãnus q̃ carni adheret lineus sit huiusmodi. pediculos interficit argẽtũ viuũ extinctũ si oleo misciat̃ ex oleo coz fila lanea inungantur. q̃ super se alios appendat. aut ex eis se cingat. ¶ Aui. Stafisagria cũ arsenico pediculos interficit: et similiter argentũ viuuz extinctũ. ¶ Precipuum remediũ esse dicitur frequens ablutio corporis ꝛc.

L
D

Capitulum.cxx

Porcus. Extli. de na. rer. Porcus ẽ bestia seua et immũda z obscenis locis gratissime cõmorat̃. Actor. Porcꝰ nõ ruminat: z ideo interim mũda fm legẽ reputatur. Mundis z immũdis indifferenter vescit̃ in luto delectat̃: rostro lutũ suffodit: horrẽdo grinnit: capue aũt vno pausso ceteri grinniũt z q̃si cõpatiens illuc cõueniũt. sed statim obliti sui planctus ad lutũ vel ad cibũ redeũt. Fertur ãt nullũ corpus aialis iterius z dispositione z nũero porciũ sic assimilari hũano corpori sicut corpus porci. Vñ Pbisici z alij interiora hũani corporis inuestigantes. porcorum interiora q̃si quoddã exemplar inspiciunt. Aristoteles. Porcus vij. mensium coit. sed nũc debile quid generat. Multos filios facit ꝓter multitudinẽ spermatis: cetera bisulca paucos faciunt. viuit autem vsq; ad annos xv. Cũ impinguat̃ coire põt omni tpe. Porca pregnans est q̃ttuor mensibꝰ: fertilis est in setu. parit em̃ xv: filios: z lactare nõ sufficit. p totũ ventrẽ hz mãmillas. Extli. de na. rer. Porcus habet prãtez coeundi multũ p alijs aialibꝰ. porce autẽ in tãtum efferari dicuntur in coitu: vt hominem lanient. maxime candida veste indutum. Pbisi. Agrestes porci tẽpe coitus bellicosi sunt. Et

vt habeāt durū coriū cōfricāt se arboribꝫ. et ꝑ modū intrant lutū: deinde lutū illū desiccant: postea ꝓliank itātū vt ābo vl vnꝰ corꝫ moriak

Operationes

A ¶ Sui. Porci sanguis et boīes silēs sūt in oī re silī et carnes amboꝝ. ita vt q̄dā vēdiderūt carnē boīs ꝓ carne porci. ꝛ latuit donec in ea i uēti sunt vigiti boīs. ¶ Sāguis tm̄ porci debi
B liorīs est virtutꝫ sanguine boīs. ¶ Fel porcinū
E ceteris felibꝫ debiliꝰ ē: solutiuū tm̄ malichimi ¶ Adeps porcinꝰ valet ad apostemata et ad
D ignis adustionē. ¶ Stercus porcinū cū aqua
E ꝛ vino confert sputo sanguinis ꝛ dolori lateꝛ
F ¶ Item̄ stercus siccū cū aceto bibit ad infirmi
B tatē la cerꝫ. ¶ Os cauille porci si cōburatur ꝛ fricent eo dentes solidant. Lotū porcorum ꝑdest albedini oculoꝝ. sed eius ꝓprietas est vt lapides frangat ꝛc.

Capitulum.cxxi

PAder. parias: ꝓster. Et li. de na. reꝝ. padera ē serpēs in germania ad grossitudinē būani brachij. colorē in ventre aureo et dorso virenti. Huius flatus adeo nocīus esse dr: vt si virgā recenter cesam ori eiꝰ adhibeas. corticē eius flatu suo faciat in vesicas felleas ebullire: sed et fulgentē gladiū si oris eius adhibeas venenō eū inficit. et vsq̄ ad sūmū gladij ꝓcurrens. Hic cū hominē in pede ꝓcusserit: venenū ad cetera mēbra ꝓ momētum decurrit. ꝛ ꝑ nimio excessu caloris eiusdē nature cuius ignis. q̄ semꝑ ascendit. Cum autez ascendēs corꝫ tetigerit. tunc bō cadit et moritꝫ. Cōtraq̄ remedium est: vt homo ꝓcussus in pede. suspendatꝫ in altuz ꝓ pedes demisso capite sicq̄ venenū nequit ascendere. sed inferius locus excidit nr et per medicamenta sanatꝫ.

¶ Isi. Parias est serpens q̄ semꝑ in cauda ambulat. et sulcū facere videtur. De qua Luca: Quo contentus iter cauda sulcare parias

¶ Idē. prester est aspis qui semper ori patenti ꝛ vaporanti currit. Unde poeta. Oraq̄ diu stendens auidus fumantia prester. Hic quem ꝓcusserit distendit enormiq̄z corpulentia necatur. et uberatū cm̄ putredo sequit: Alexander Prester est serpens fumū exalans: et in morsu suo tumorē tm̄ homini leso adducēs vt humana prorsus forma ꝑeat.

Capitulum.cxxii

RAna. Isido. Rana a garrulitate vocata est. eo q̄ circa genitales paludes strepit: et sonos vocis importunis clamoribus reddit. ¶ Ex libro de naturis rerum: Ranarum coitus magis est de nocte q̄ ō die et in eorum coitu magna est mora multumq̄z seminis effundunt. Ranas habet mare que alas habent. Et omnis piscis fetus nutrit ꝓter ranam. ¶ Isidorus. Ranarum quedaz aq̄tice dicuntur: quedam palustres. quedaz rubete ob id: quia in vepribus sunt grandiores cū cetarum. Alie calamite vocantur eo q̄ inter arundines et frutices viuunt. minime omnium et viridissime muteq̄z ꝛ sine voce sunt. ¶ Ex li. de na. re. Rana vermis est quādoq̄z colore viridis. sed illa q̄ rubet deterior est loquax est: ac

aut lectatur. In augusto mense nũq; potest os suũ pro quolibet ministerio cibi vel potus vel vocis aperire. Quod si manu vel baculo temptaueris difficulter aperire poteris.

Operationes

A ¶ Plinius. xxxij. Ranę iecur geminũ esse dicunt Itẽ ranę si viui concrementur in olla: cinis earũ cũ melle alopitias replet. ac meli9 cũ pice liq̃da

B ¶ Jus ranę in patinis decocte tussim fertur

E sanare. ¶ Uermes nati in boue ranarũ tollunt felle: prodest & febri ranarũ felliũ cinis.

D ¶ Ranis et oleo et sale decoctis vt succus sorbeatur thetano medet. ¶ Auicẽ. in ij. canone.

E Cinis ranę positus sup sanguinis locum reti

F net cum. ¶ Idem confert apostematibus cordarum iunicturarum super effusus

¶ Ranę cũ sale et oleo decocta dicitur eẽ bezabar lepre ac vermiũ venenosorũ comesta

H ¶ Ex decoctione ranę fluuialis os ad dolorẽ dentiũ colluitur et sedatur.

I ¶ Corpus ranę petrose et propie pinguedo eius facilem facit dentium eradicationem. ipsa q̃z dentes ejicit animalium q̃ sumũt eam.

Capitulum. cxxiij

Rangifer et rosurella. Albertus in lib. de naturis aialiũ. Rangifer aial est in Aq̃lonis partib9 versus polum articum generatũ. et in partib9 norwegie et suetie. et in his que sunt minoris latitudinis regionib9 generatum. Et dicit rangifer quasi ramifer. Est em̃ quasi de figura cerui. sed maius corpore et robore fortissimum et fuga celerrimus. cres or-

dines cornuum gerens in capite et in quolibet habens duo cornua. ita q̃ caput eius videt9 gulis circũpositum: duo ex his ceteris maiora habet in loco cornũ cerui. et hec efficiunt in bestia perfecte quantitatis. aliquãdo quinq̃ cubitorum & ramorum viginti quinq̃. duo aũt quaq̃ in medio capit9 que sunt lata in modum cornũ dame. et sunt circũpositi ramis multis et brevibus. duo aũt alia h9 in fronte. Et cum his omnib9 magis pugnat contra bestias aduersantes. ¶ Isi. Rosurella est animal circa aquas habitans. vt frequenter mustela maius9 pirolo minus. In dorso subrufum. in ventre candidũ. In terra facit habitacula. digerit stercus odorifer valde. et musco simile in odore. sed impar virtute. et odoris violentia Uisus hominũ fugit vno tamen in loco stercus illud cõgerit et hoc mirũ in bestia: quia bonum suum presto omnibus accipiendũ ponit. quo videatur bonum non inuidere

Capitulum. cxxiiij

Rattus et Sorex. Acror. Rattus sive glis et sorex species sunt. Et cum sorici nomen muris communis vulgariter appropriatur. econtrario rattus in medicorum libris quasi proprio nomine mus vocatur. vnde et medici simo ratti ad alopitias vntur. qui tamen videlicet rattus venenũ in cauda gestare dicitur. Est autem rattus duplicis generis: scz terrestris et fluuialis. Ex libro. de na. rerum Rattus est murũ genus multo ceteris maius bi adeo pernicios sunt. cũ libidine accendunt vt si eorum vrina partem aliquam hominis

nudā attigerit carnes ei⁹ vsq; ad ossa putresce re faciat. nec vuln⁹ in cicatricē vlteri⁹ inducit. ¶ Ysid. Sorex latinū est vocabulū. eo q; aīal binuscemodi rodat z in modū serre precidat.

Operationes.

¶ Belber⁹. Si domū suffumigauerz cū vngu la muli sinistra nō remanebit in ea sorex.
¶ Plinius libro .xi. Aures soricis sunt pilose.
¶ Dyascorides. Fimus autē sorcis cū aceto tritus alopicias emendat cum roze marino.
¶ Tusus ac bibitus calculos excludit.

Capitulum.cxxv.

Regulus. Ysid. Regulus ipe est basili⁹ seus serpēs lōgitudine semipedalis albis maculis lineat⁹. Idē z sibilus dz q; sibilo occidit anteq; mordeat vl'eurat. Re guli sicut z scorpiōes arentia queq; sectant. et postq; ad aq̄s venerint: ydrofobas z limpha ticos faciūt. Glosa sup Esaiā .xiij. Regul⁹ ipe rex serpentū q̄ solo vūu z flatu absorbet volu cres: occidit q; boies. Unō de achab z filio ei⁹ Ezechia sic loquit̄ ꝓphera. De radice colubri egredietur regulus z semen eius absorbēs volu crē. Est aūt regulus serpēs pēnatus. vnde vbi iuxta translationē nostrā legit̄ volucrē absor bēē: in hebreo iuxta Hieron ymū legit̄ serpēs volās. Ecfor. Hinc etiā alibi p eandē ꝓpheā dicit̄. In terra tribulatiōis z angustie leenā et leo. ex eis vipera z regulus volās. Andromachus in libro de cōfectiōe tyriace. Regulus q̄ et basiliscus serpēs est subalbidus. sup cuius caput sunt tres pili. Quē cū videt aliq̄s paulo post morit̄. et q̄n sibilat morit̄ q̄ audit sibilū eius. Quis quoq; bestia de illo mortuo comedens statim morit̄. Et est maligniōr serpentiū nec aptus tyriace. ¶ Jorath. Regulū si quod animal viderit vel audierit ydropicū efficitur et morit̄. De hoc autem regulo plenius dicet̄ inferius in tractatu de auibus.

Capitulum.cxxvj.

Rinocephalus z Rinoceron. Ysiolo gus. Rinocephalus ceruicem habet equinā cū vniuerso corpore. flammis quas in ore aspirat boies pauent. ¶ Ysid. Ri noceron grece lat ine interptat in nare cornu Idē et monoceron. id est vnicornus. eo q; vnū cornu in media fronte habeat. pedū quattuor ita acutū z validū vt quicq̄d impetierit aut vē tilet aut pforet. Flam et cum elephantib⁹ sepe certamen habet. et in ventre vulneratum pro sternit. Tante aūt dz esse fortitudinis vt nulla venantiū virtute capit̄. Sed sicut asserūt qui naturas aīaliū scripserunt. virgo z puella pro ponitur que venienti ymum aperit in quo ille omni ferocitate deposita caput ponit: liceq; so poratus velut inermis capit̄. ¶ Ex lib. de na. re. Rinoceros qui et monoceros habere dicit̄ in media fronte cornu robustissimū in longitu dine quattuor pedū. Eo q; aduersus depban tes preliat naturaliter aliud petens quaz fo lam intelligit ictibus suis peruiam. Cū autez a vena tonbo capit: ex sola indignatione su perbum aīal morit̄. De illo inferius in capitulo vnicornus plenius dicetur

Capitulum.cxxvij

Rutela Aui. Rutela ē aīal sīle arance q̄ vocaī alpheed. et est venatrix muscarū Spēs eius sunt multe fm Haī. Est ei quedā rubea rotūda. q̄dā aūt alba rotundum bñs vētrē: paruū os stellata. z ipa ē acuti dorsi cū lineis lucidis. quedā ꝯo citrina z pilosa. z q̄ dā vnea. s. ad nigredinē ꝺclinās: q̄dā formicaī q̄dā vespaī. q̄dā egyptiaca. Ex morsu ei coꝝ sit dolor vehemēs: z facit accidere dolorē capitis vehemētē z pfunditatē sōnj z succedit ei mors

Operationes

A ¶ Aui. In cura morsuū ipoꝝ admīstraī canō
B vlis ꝺ attractiōe et suctōe. z linīt cū aq̄ salsa dā
tur q̄ tyriace fini. ¶ Balneū z tyna velociores
sunt res in sedando dolores coꝝ: cū eīm hume
cranī in tyna dolor sedaī. et cū egrediūī ab ea
redit. vñ oportet vt iugiter z oī hora balneenī

Capitulum. cxxvij

Rubetū siue rubeta. Actor. Rubetū est aīal ac venenosū. rane genꝰ q̄ꝺ vulgo crassan ꝺr. Ex li. de na. re. Rubeta diuersis referta medicaminibus: q̄ꝫ vult deponit ac resumit. z hec assidue in pastu facere dicī. Uenena ꝯo nūq̄ deponit: sꝫ tāq̄ arma sua pe nes se reseruat. Habent gemina cornua venefici oꝝ plena. ¶ Plī. li. viij. Rane rubete q̄ꝝ et in terra et in humore vita est: plurimis referte medicaminibꝫ deponere ea assidue ac resume re pastu dicunī: venena sibi tm̄ reseruantes

Operationes

¶ Carnibꝫ (vt dicit Isidorus) earū in hamū A
positis ꝓprie purpuras allici certū est:
¶ Contra venena marini leporis et rubete ci B
nis earū remedio ē in aqua potatus

Capitulum. cxxix.

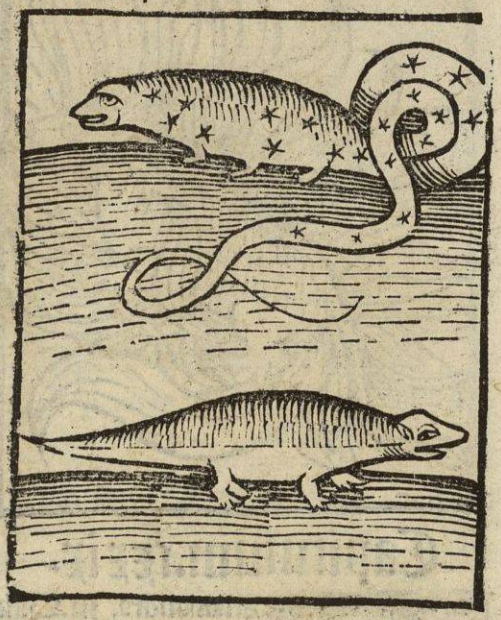

Salamandra. Isi. Sala mādra dicta ē eo q̄ ꝫ ūni cēdia valeat. Cuiꝰ inter oīa venenata matia vis ē. Ex li. de na. rex. Sala mādra quā nōnulli came leōtē. i. leonē terre vocāt Est aīal q̄drupes. faciez bñs lacerte. vel (vt ꝺt Aresto.) faciem hz inter faciē porci et simie. in igne viuit: et incendium extinguit: pfert etiā q̄ndā lanā pallidam. de q̄ cōtexte zone cōburi nō possunt. Est aūt splene carens: z cōtra oīa aīalia. Jecur hz in sinistra parte. In extis quoq̄ viscex magna est in eo

varietas a ceteris aialibꝫ: macra est valde. qz parũ hꝫ de sanguine. Ideo qz rumorosa ẽ valde qz diminuit in ea calor q̃ ẽ incentiu9 audacie. Color eius ẽ vari9 ac p momẽta mutabil'. Ova gallin aꝫ more gignit. et ex ei9 fetus prodicit. In ꝫ ãt genere nõ ẽ mascul9 neqꝫ femia sed oẽs gignũt. ¶ Alexander papa (vt fertur) Ex huius aial lana vestimẽtũ habuit qõ cum ad mũdiciã aliq̃ndo lanari deberet: nõ alꝫs a quis ablucha'. nisi q in ignẽ pjcicha'. z p ignẽ candescebat. ¶ Plini9. xxix. Pannis coctus linguis a salamandra cõtactis interficit

Operationes

¶ Dyas. Salamandre fꝫtus stiptica ẽ et calida rectegꝫ miscet medicaminibꝫ stipticis: z improbos capillos q̃ sunt in palpebris ãputat.
¶ Seruat' aũt sic. caput et pedes ei tolluntur siccꝫ qõ remanet in melle mittit: et cũ opus fuerit in vsum assumitur.
¶ Pli. li. xxij. Testudinis marine carnes admixte ranarum carnibꝫ preclare contra salamandras auxiliatur.

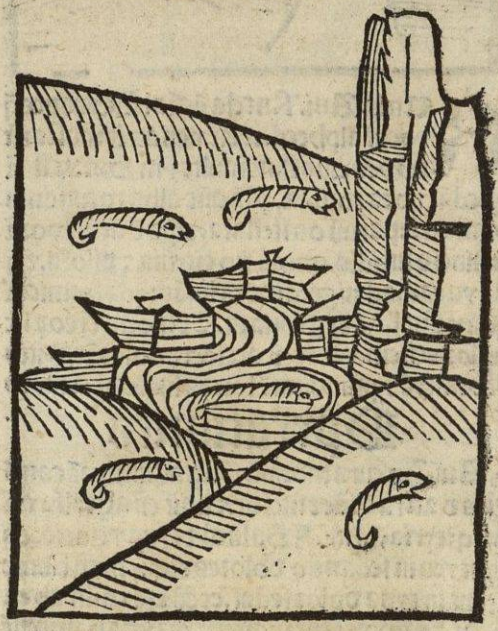

Capitulum. cxxx

¶ Saura et Stellio. Isidorus. Saura cerla certus ẽ q̃ q̃ndo senescit excecantur oculi eius: Et vltra' in foramen parietis aspicientis ꝫ orientẽ. et ortũ solis intendẽs illumina'. Rudulphus sup Leuiticũ Stellio et lacerta sunt aialia infirma: malicioſa tamẽ et reptilia venenata. Ex li. de na. re. Stellõis venenũ mortiferũ z cõtra illud remediũ fit ex tritis carnibꝫ scorpionis. ¶ Pli. li. xxx. Stellione nullũ aial fraudulentius. hũc in videre bomini tradunt z inde stellionũ nomẽ in malũ ex trãslatũ dicũt: sic eũ capiũt. Est atibꝫ obseruat cubile ipsius qõ est in locis hostiorũ vel cardinibꝫ fenestrarũ aut in cameris vel in sepulchris ibi vere incipiente sissis harundinibꝫ textas apponũt casas: aquarũ angustiꝫs etiã gaudet co facilio9 quens corporem circũdatũ: sed corelicto remeare nõ potest.

Operationes

¶ Guaíl. id est stellio. longã habet caudã z parũ caput et nõ est lacertus. ¶ Caput etiã z corpus eius ab illo sunt diuisa sed fortasse ꝑtim9 ei est in natura. ¶ Caro eius multũ calida est. In ipso ẽ fꝫtus extrahens furculas et spinas.
¶ Sanguis eius valet albugini oculorũ.
¶ Adeps eius fortiter impinguat. Stercus eius tritum eradicat verrucas

Capitulum. cxxxj.

¶ Anguisuga. Ex li. de na. re: Sanguisuga est vermis aq̃tilis ossibꝫ carẽs et pedibꝫ ac pennis. hominem impetit ac bestias ut sanguinẽ eaꝫ sugat. Cuius satietate nimia mortẽ sibi sepius accersit. Os hꝫ ad modum trianguli. Cũ et vulnus relinq̃t. Cum qz carnẽ adheserit: quanto magꝫ trahit': tanto fortius insidet donec rũpa'. Itaqꝫ sanguinez putridũ extrahit et aliũ sanando seipm occidit. Quidã aũt his vermibꝫ min9 sapienter ad superfluũ corpoꝫ sanguinẽ hauriẽdũ se prebent nisi corruptionẽ nimiã in sensiãt. Nam in homine sano nobiliorẽ ac bñ digestũ sanguinem extrahunt. Meliores aũt ac minus nocue dicuntur ille que rugate a cinerate in dorso. de-

aclíneate in dorso sunt. deteriores vero que nigre sanguisuga cuz vrticis ac tribulis pungit vt venenū euomat. scz quod in bestijs aut bufonibus aut serpentib⁹ a quaticis hauserit.

¶ Auicen. in secundo canone. Aliquādo quedam aque sanguisugas habent paruas. quarum occultatio difficile facit ab eis cauere. iō deglutiunt. et aliquando pendent in manifesto gutturis: quando cz in interiori parte meri quando cz perueniunt ad stomachum Cunctz diu morantur sugit ex sanguine quantitatem magnā. sicz crescente illius corpore quātitas eius apparet Et ergo in quo suspendit: accidit angultia et trilticia ac sputū sanguinis.

Operationes

A ¶ Auicen. in lib. de natu. rez. Quando cz quidem curatur cum medicinis gargarismorum si fuerenint prope guttur.

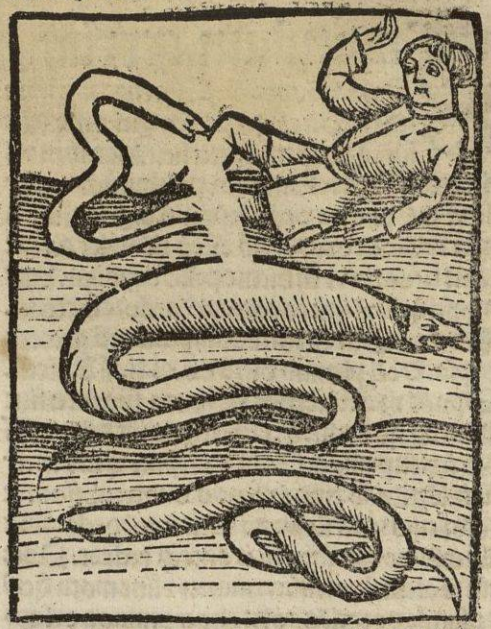
L ¶ Cum eis vero que vomitu ex solutione vermes educunt. si fuerit stans in profundo et in stomacho.

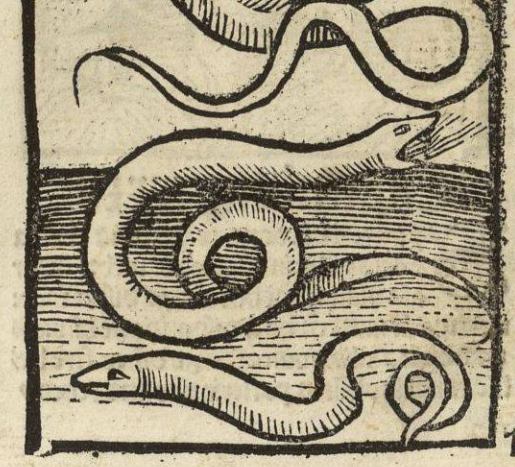
Capitulum. cxxxij.

Scrabrones. Isidorus. Scrabrones a cabo. idest caballo vocati sunt. eo q ex eis creent. Sicut autem Scrabrones nascunt de carnibus equorū putridis: ita ex eis iterum sepe nascunt scarabei vnde cognominati sunt. vt infra in tractatu de auibus latius agetur.

Capitulum. cxxxiij

Salpiga: scitalis: z seps Isi. Salpiga vl salpinga serpēs est q nō videt. Idē Scitalis dicta est eo q tanta tergi varietate pfulget vt nota z grana retardet aspiciētes: z q reptādo pinguior est: qs assecl ñ valet miraculo sui stupētes ca . Tāti ät feruoris ē vt etiā hiemis tpe exuias corpis seruēt exponat. De q Lucan⁹. Et scitales persis etiā nūc sola pruinis exuias posita suas. Solin⁹ Scital' hiemales exuias pmā ponit. ¶ Isi⁹. Seps ē exigua serpēs: q nō solū corp⁹ z ossa venena cōsumit. Cuius poeta sic meminit. Ossaq dissoluēs cū corpe tabific⁹ seps. Idez seps ē tabifica aspis: q dū momorderit hoiem stati eū p suā tabē ut liq fiat tot⁹ ore ppēt Luca. Parua mō pēs sz q nonulla cruēte mortz hz tm z c. z post eripiūt oēs aiaz. tu sola cadaueri

Capitulum.cxxxiiij

Situla. Spuens. ⁊ Syrena. Ex li. de na. re. Situla serpēs est pu⁹ ⁊ malicio sus. q̄ hoiem siti interficit. hic tanta varietate refulget: vt intuētes pulchritudie retardet. ⁊ quē natura dedit reptādo pigriorē mirāculo stupētes detinet q̄s asseqū nō valet. Est āt tanti feruoris vt in bieme pellē deponat. hui⁹ morsu q̄ tāgit igneo corrept⁹ ardore succēdit. ¶ Actor. Situla genus ē aspidis. qđ grece dr dypsa. De q̄ plenius dictū ē ꝛ. ca. li. ¶ Auicen. Spuēs dr q̄ dā serpēs. q⁹ sputo suo interficit illud sup qđ cadit. q⁹ ſ. sputū p̄icit dētes eius ꝛstricti sup alios. Q dor etiā sputi ipius interficit. lōgitudo eius ē vsq̄ ad duos cubitos. et color eius cinericeus ad citrinitatē declinās: ⁊ illū quē mordet interficit anteq̄ redeat. Quę em̄ mordet sine sensu remanet ⁊ sine motu q̄dā ⁊ pfunde dormiēs post saltos ꝓtinuos ⁊ clausionē oculoꝝ et torsionē colli. ⁊ spasmū ⁊ pulsū inordinatū. ⁊ nō sentit dolorē intestinoꝝ. ⁊ intromittit digitos in guttur suū vt euomat. Jsido. Syrene sunt in arabia serpētes cū alis que plus currunt q̄z equi. sed etiā volare dicūtur. Quarū tā virtus est vt morsum antemors insequatur q̄z dolor.

Capitulum.cxxxv

Symia. Ex li. de na. re. Symia ē bestia odēsa villo: in exterioribꝫ mēbrꝫ superoia aīalia. sil̄ hoi corpis dispositiōe: interius āt nullā cū hoīe dispolitionē hns: cōmunē aūt aīalib⁹ minorē. ergo oēs fere bestie māmillas hnt in posteriori contra renes v eas inferius positas fetus attingere possint: et ꝓmptas hre cū velint. Homo ſo ⁊ symia hnt eas in pectore. q⁹ natura dedit eis manus abiles ad oēm actū. q̄ bene leuare possint fetus a terra ⁊ aptare illos ad vbera. hoc āt illi deest humani corpis. q⁹ caret vmbilico. ſga q̄z masculi est virga canis. Calcaneum hz in pedibus. ⁊ ꝓpter hoc erigit vt bō: stat ⁊ currit q̄nq̄ ſz ß nō pt nisi modice. q⁹ natura bestiā hāc cōdidit in facie esse ꝓstratā. Fiā solus bō natura liter erecta hz statura. Nec bestia gestu inq̄eta ē. morsu feror. cauda caret. et pre ceterꝫ aīalibꝫ gustu viget. Fluces ⁊ poma libenter comedit. sed cū in eis amarū corticē reperit totū ꝓicit. sicq̄ ꝓpter amarū dulce respuit. Jn India dr Plin. esse symias toto corpe cādidas. ¶ Alexander: Symia domestica dñm suum agnoscit post multa reuertētē annoꝝ curricula. ¶ Ex li. d na. re. Symia ad oēm ludū docibilis est. ⁊ ad ferocitatis oblitionē nūnq̄ tñ sic est mansueta vt nō sit rabida. libenter cū pueris ludit. ⁊ si copia data fuerit eos aliq̄n strāgulat. Si quis eam leserit diu cōtra eū rancorē custodit. Jngenio pollent: et emulant q̄cquid vidēt. vñ facilius incidūt in manus venatoꝝ. habitāt aūt in arboribꝫ vel rupib⁹. At vbi eas habitare venatores viderint acceptꝫ calciamētꝫ hoīm vadūt et sedent in locis vbi ab illis videri pñt: induuntq̄ calciamēta illa pedib⁹ suis ac diligētius ligāt. et post hoc exuentes: ea sub arbore relinquūt et ꝓcul abeunt. tunc Symie descendētes: qđ eos facere viderūt imitantur sicq̄ calciate capiunt. ¶ Jsidorus. Symie nomē grecū est. i. prelis naribꝫ vñ symias dicimus eo q⁹ suppressis naribꝫ sint ⁊ facie feda.

Capitulum. cxxxvj.

Scorpio. Ex li. de na. re. Scorpio blãdũ z sqi ẏgineũ ỏz hie vultũ. sed hz in cauda nodosa venenatũ aculeũ q̃ pũgit z inficit ꝓmantẽ. Ferit ãt oblq̃ ictu et infleꝛo. nllo oꝛ momẽto meditari cessat z occasiones inuenire feriendi hominẽ aũt ab eo ꝓcusso putaꝛ remedio esse cinis eius potatꝰ cũ vino. Solus infectoꝛ scorpio caudaz hz. Duos hz aculeos. vt ỏt Aris. Terra viuit. z i vere ouat. z in autũno silr. Pariũt ẏmiculos ouoꝛũ speciẽ. q̃s cũ parens deuoꝛare voluerit. illi immunes sũt q̃ se duobꝰ mꝛis imponũt. Porcos niger si a scorpione ꝓcutiaꝛ ꝓculdubio moꝛitur. ¶ Alteriꝰ colorꝭ porcus euadit q̃ꝫ z nõ sp. ¶ Isi. Scorpio ẏmis ẽ terrenus q̃ potius ẏmibꝰ ascribit nõ serpẽtibꝰ. Glosa sup Lucã. Ecce inq̃t: dñs dedit nobis ptãtẽ calcãdi sup serpẽtes et scorpiões. Sũt em scorpiões q̃ cauda i sidiant occulte: serpẽtes q̃ dente ledũt aperte. Iꝑoꝛ venenatus aculeus retro ẽ timendus.

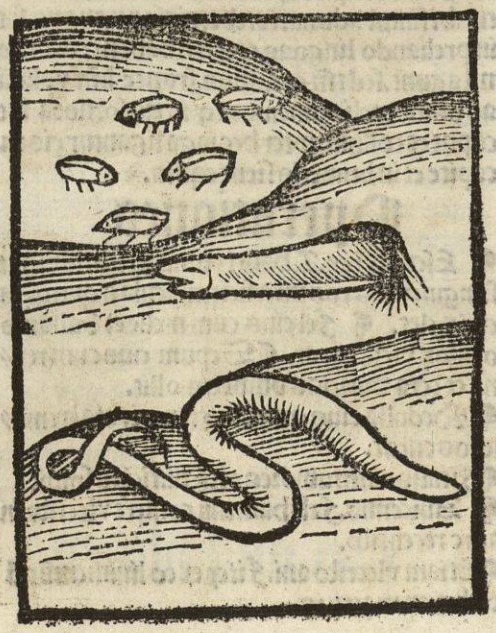
Operationes

A ¶ Palladius. Scorpiones exisse timãt aliq̃ posse fugari. si aliq̃ ex eis vrant in medio domus

B ¶ Auicẽ. in. ij. cañ. Sputũ boꝭ icũm scorpiones interficit.

E ¶ Itẽ raphanus scorpioni aduersat ita q̃ si fructuz raphani imponaꝛ super eũ moꝛit. Eius etiã aqua in boc exꝑta est. z foꝛtioꝛ ẽ. si scorpio momoꝛderit aliquẽ qui rapbanum comederit nec ei nocebit

D ¶ Auicen. in. xiij. cañ. Scorpionis punctura curatur q̃ canones cõmunes. et per vaporatiõnẽ cum sale et milio. et similibus.

Capitulum. cxxxvij

Seta. simultas: z solifuga. Ex li. de na. re. Seta est vermis (vt q̃dã dicũt) serpens a re nomẽ hñs. Est em tenuissimus instar fere. fere cubitalis lõgitudine durꝰ et albus. nibil differens vtraq̃ extremitate q̃ppe cui caput non est. sed serpit vtrobiq̃. hic in aq̃s coꝛruptꝫ nec tñ fetidis nascit. adeo durus est: q̃ vix pede cõteri potest. Cuius veneni tãta vis est vt ab boie potu haustus clãgueꝛe eũ et tabescere faciat donec cũ diꝛo cruciatu vita exuat. Ex Papia. Simultas est ꝓpie ẏmis in capite arietis: qui dũ mouetur facit eũ repedare. Ex eodem Simultas est vermis in capite animal' cornua habentis: cõmouens eũ ad feriendũ cornibus. ¶ Isido. Solifuga ipsa est musaraneus. Solinus. Sardinia quidẽ abl̃ q̃ serpentibus est. sed quod alꝭs locis serpẽs est: boc est solifuga sardis agris que occulte rapta: et per ĩprudentiã super ĩsidentibꝰ pestem facit huic incõmodo accidit herba sardonia: quã de fluuijs fontanis puerit largius iusto. Nec si edulio fuerit vescentibꝰ neruos contrabit. deducit oꝛa rictus: vt qui moꝛtem intereant facie velut ridentium ꝛc.

Capitulum. cxxxviij.

Spoliatoꝛ a stella colubꝛi. Ex li. ỏ na. re. Spoliatoꝛ colubꝛi ẽ vermis coloris aurei. q̃ etiam viꝛoꝛem ad ymbꝛaz habet. hic paruus et ĩualidus cũ sit anguem astutia decipit. et inde nomen accepit. Flam vbi colubꝛum ad estuz cubare viderit per caudã eius ascendens ad caput transcurrit. Eum q̃ꝫ ꝓius quasi fricando permulcet: et demum

morsiby carnes eius aggredik. anguis lesa fugit persecutor insequitur: ac letali morsu insilit donec interiora cerebri penetret ac pempti carniby sanies. Dicit aute Aresto. de vermibus coloris aurei. q̃ quãdo nati sunt primo q̃dẽ a parentiby cibant. deinde sine cibo pmanent diebꝫ mltis. z ita iacent imobiles vt mortui videant. Post temp9 aũt a natura pfectũ reuiuiscũt sibiq̃ puisuri ad pastũ surgũt. Ex li. vt supra. Stelle figura ỹmis est qui nocte vt stella lucet. nũq̃ nisi magnis imbriby puenit et serenitatẽ adesse signat. huius tantus rigor est vt ignẽ tangẽs nõ alio modo q̃ glacies extinguat. huius sanie si caro hois cõtacta fuerit capilli defluunt. Idq̃ qõ cõtactũ est colorẽ in virorẽ mutat. hi ỹmes nil gignunt. nec est in eis mas vel femina.

Capitulum. cxxxix.

Talpa. Ex li. de na. re. Talpa est aial paruũ. nigrum et cecum. de terra genitum. compluta et lutulenta. Sed corrupta. Huius pellis multorum pilorum est et suauis valde. sed teterrimũ colorem habet. In terra habitat. vermiũ esca viuit. in fame quoq̃ terram comedit.

¶ Rudulphus. Talpa est aial cecum quod dicũt ex terra simul ac pluuia creari. ¶ Isidor9 Talpa dicta est eo q̃ perpetua cecitate teneb9 damnata sit. Est enim ab9q̃ oculis. semp terraz fodit et humum egerit et radices subterfugiby comedit. quã greci aspalata vocant

Operationes

¶ Talpa cẽbusta in pulueres et sparsa cũ albugine ouĩ super faciẽ remediũ est ꝯtra lepram. A

¶ Sanguis eius super caput pilis nudatum declinatur pilos redire cogit. B

¶ Actor. Fert etiã q̃ cinis talpe combuste valet contra fistulam. videlicet ad eius putredinem consumendam. L

¶ Haly. Sorices magni talpe si ponant sup scorpij percussionem sanat. D

Capitulum. cxl

Thaurus. Ex li. de naturis rer. Thaurus est aial robustum. et inter omnes bestias sotiales satis mansuetum preterq̃ ad eas que rapacitate ceteris aduersantur. hi simul adunati creberrime pugnant. Et in preliando linguas exertas habent. dentiby nil agunt. sed tm̃ cornibus. frontẽ hũt validã ad omne preliuz. membra q̃ in eis fortiora sũt caput et collum. ꝓpter hec iuga ligantur eis in capite et in humeris sicut equis.

Operationes

¶ Esculapius. Thauri cornu serpentẽ fugat sanguis eius eos interficit. maculas quoq̃ faciei delet. A

¶ Fel eius cum melle et balsamo oculoꝝ vicia curat. B

¶ Sepum eius cum resina et cera duricias omnes mollit. L

¶ Medulla eius cum vino temperata tremulosos curat. D

¶ Fimus eius tumores atq̃ duricias soluit E

¶ Auicenna. Fel thaurinũ confert vlceribꝫ in aure recentiby. F

¶ Etiam vlceribꝫ ani. Fitq̃ ex eo linimentũ ad dolorem matricis B

¶ Dyas. Fel thaurinū mixto felle hircino. squi nantico curat.
¶ Vulnera ꝛ cicatrices sanat. mixtū lacti dolo res auriū mitigat. plusq; mixto lacte mulieruꝫ
¶ Sanguis thaurinus diaforeticus est ꝛ ma lacticus. duricies soluit. et cathaplasma adhi bitus medetur ꝛc.

Capitulum. cxlj

TArandrus est animal (vt dicit Pli nius) cui magnitudo bouis est. caput magis ceruīone ab simile. cornua ra mosa. vngula bifida. villus magnitudine vr sorū. Lunq; libuerit sui coloris esse asini simil est. Tergori tanta duricia est vt toraces ex ea faciant. colorem omnium arborum. floruꝫ fru ticum. locorumq; reddit. in quibus meatūs la tet. ideoq; raro capitur. Hoc ergo animal ex tharum mutat colores. nec aliud ex his que ꝑ silo vestiuntur: nisi in indis. et licaon. cui iubata traditur ceruix. Nam thoe quod est lupoꝝ genus longitudine procerūs breuitate crurū dissimile. saltu veloꝛ. venatu viuens. innocuuꝫ homini. habitum. non colorem mutat. per hye mes hircus. estate nudus. Actor hoc animal quod Plinius vocat tarandrum idem esse esti mo. q; iuxta Solinum vocari parandrum quod vitio scriptoris attribuendum puto et q̄ debeat esse littera capitalis. scilicet vtrum pro tincertum habeo.

Capitulum. cxlij

TAxus in li. de na. re. Taxus est animal magnitudine vulpis. hz crura breuia. nec in vtroq; latere eq̄lia. sz in sinistro bre ora. vnde fit vt in folliculas rote q̄s attri tione currus facit. positis pedib⁹ dextri later valenter currat sicq; suos ꝓsecutores effugiat Pellem habet villosam ꝛ satis rigidā albis ni grisq; pilis ꝓtextā. ¶ Isi. Taxus est aial agre ste magnitudine fere vulpis hīs in corpe. sed humilioris stature: q; tibias hz curtas. Pilum habet grisei coloris. cutem durā atq; sordidis simā. dentes acutos. Et cū a canib⁹ vel ceteꝛ animalib⁹ infestat sēp̄m resupinat. et dentib⁹ pedibusq; repugnat. Iertur autē huic vulpes quodāmodo esse ꝓtrarios. Vulpes em̄ nūq; si bi foueā parāt sed foueā taxi ꝓ doluꝫ occupāt Cum em̄ eaꝫ exisse inde scit. ad introitū vadit ꝛ ibi stercorat. sicq; taxo ꝓpter immunditiā lo cū deserente vulpes eum occupant

Operationes

¶ Ex lib. de na. re. Taxi sagina luna crescente auget: decrescente minuit. ita q; si occidatur i vltimo lune defectu nō inuenit. hmōi sagina ꝓficiuntur vnguenta. quib⁹ sedant renum do lores mēbroꝝ q; lesiones. ꝛ h mirū q; bestia li cet ex vna ꝑte sit medicinalis morsus tñ ꝙ ple rūq; guissimꝰ ē ꝛ exitialis. sz huius ratio est q; viui scabroniby ꝛ aialib⁹ que in terra repūt ac venenifera sunt. ideoq; dentes eius inficiunt
¶ Esculapius. Adipe taxiōis inuncti febrien tes sanantur. ¶ Cerebrū eius cū oleo coctum oēs dolores curat. ¶ Eius q; testiculi cū melle cocti libidinem accendūt

Capitulum. cxliij

Capitulum.cxliij

Tragelaphꝰ Tragodita. Isi. Tragelaphi a greco noiati sunt q̄ cū eadē spē sint vt cerui: villosos tm̄ hñt armos vt hirci. z plixis menta hirsuta barbis. q̄ nō alibi sunt q̄z circa phasidē. Plī. Tragelaphꝰ ē eadē spē barbaꝝ z amaz villo distās quē tragelaphon vocāt: nō alibi q̄z iuxta phasin amnē nascēs. Helymādus. xi. li. Dictꝰ āt ē tragelaphꝰ q̄si hircocerus. Nam' tragos hircꝰ. laphos: cerus. Est aūt q̄ntitate z forma ceruo silimꝰ: sed villosos habet armos vt hircus. Ex li. de na. re. Tragodita sola inter bestias deiectis corniby obliq̄ ceruice pascit. vt magis videat herbā sic oza attractā secare q̄z aliorū aialium more carpe. habet em̄ cornua lōga. p decliuū capitis et maxillaz a dterrā vsq̄z dependentia q̄ phibent eā in terra iuxta morē pascere.

Capitulum.cxliiij

Terredo. Bartho. in li. de ppietatibus re. Terredines vocant greci lignoz vermes. eo q̄ terendo edant. Ex hoc re aūt corrupto in arboribꝰ derelicto sub cortic̄ibꝰ arboz z in medullis generant. Maxime autem in arboribus generantur: q̄n in oportuno tpe arbores resecant vel plātant. z hoc ē in plenilunio potissime. Terredo itaq̄z lignꝰ miculus in substantia est mollissimꝰ et inde tm̄ corrodit z cōminuit durissima ligna z subtiliorem puluerē q̄z possit tinea facere.

Capitulum.cxlv

Tynea. Bartholomeus in li. ō ppe. rer. Tynea ē vestimentoz vermis dicta eo q̄ teneat: z eo vsq̄z vestibus insideat quas corrodit. et ex vestiū corruptiōe gignitur. q̄n scz vestis aliquādiu in aere grosso cōpremit nec ventu perfundit z in puro aere libere nullatenus explicat. insensibiliter aūtē panni in superficiē cōsumit: et cū sit sensibile animal. infra panni substantiā se occultat q̄ vix vnq̄z videri oculis se permittit.

Operationes

¶ Amara et odorifera tinee fugiūt ad vestes respsas talibꝰ de facili nō accedūt. A
¶ Et ideo folia lauri. cedri z cipressi. z hmōi posita in cistis vel vestes ibi repositas z libros corrupi a tineis nō permittunt. B
¶ Constan. Est quedā scabies capitis q̄ppter suā tenacitatē et adherentiā tinea est dicta De qua quere infra in tabula de infirmitatibꝰ quō sit curanda. L

Capitulum.cxlvj

Tyrus.Exli.de na.rerum Tyrus est serpens in partib⁹ Iericbo circa solitudinis iordanis.infestus auib⁹ et aialib⁹.maxime ouis auium que cum ipsis auib⁹ comedit.Quius carnes confecte cum quibusdam admixtis omne toxicum venenum expellunt.quam cōfectionē tyriacam dicūt.Ferunt aūt nōnulli hunc ante passionem christi nullū habuisse remediū.maximeq; fuisse hominib⁹ infestum.Ipsa vero die passionis vnuq; ex eis infestissimus: circa partes hierusalem casu fuisse cōprehensum.et ad christi latus fuisse crucesuspensum.atq; ex illo die totum illō serpentis genus accepisse virtutez ꝓtra oīne venenū.

¶ Actor.Tyrus idem esse fertur qō vipera. Nam et autores in medicina loquentes ō carne serpentina vel tyriaca conficienda raro vl nunq; de tyro sub hoc nomine faciunt mentionem sed de vipera.A tyro vero denominatione dicitur tyriaca.

Operationes

A ¶ Auicenna in canone.v.Tyriaca affarab idest a morte liberans sublimior est et medicinarum compositarum.propter multitudinem sui iuuamēti proprieq; in venenis.que sunt ex puncturis vel morsibus.vt serpentiū z scorpionis et canis rabiosi.

B ¶ Exli.de na.re.Tyriaca cum ex tyri carnib⁹ admixtis quibusdā sit cōfecta omne aliud venenū extinguit.sed contra venenum ipsius tyri nihil prodest.

Capitulum.cxlvij

Tygris.Isiō.Tygris vocata est ꝑ volucrem fugā.sic em̄ noīant.Persi et Indi sagittā.Est bestia varijs distincta maculis virtute et velocitate mirabilis: ex cuius noīe tygris fluuiꝰ appellat eoq; rapidissimus sit omniū fluuioꝝ.Mas aūt magis bircania gignit.Phisiologꝰ.Est aūt tygris aial seuissimū et incomparabili rabie seuiens ꝑcipue quādo raptꝰ catulis insequitur venatores ¶ Plini.Tygris totus ferus qui semper nūerosus est ab insidiatore rapitur.

Capitulum.cxlviij

TOrtuca ꝛ Taranta. Exli. de na. rerũ Tortucã de genere serpentiũ quidam esse volũt. veneno q̃dem in vita caret. sed nequaq̃ post mortẽ. Nam renes eius (vt vt Ambrosius) si q̃s post mortem nudo pede calcauerit veneno statim inficit. Est aũt duorum pedũ. Caput habens vt bubo. caudã vt scorpio. duobꝫ scutis durissimis quasi testis tegit. quibꝫ adeo se induit vt difficulter etiã validissimis ictibꝫ perimi possit. Quat vt gallina sed oua eius ad comedendũ sunt nociua. Tortuca femina (vt dicit Aresto) nõ hꝫ nisi vnaꝫ viã exitus supfluitatiꝫ. q̃uis habeat vesicã cõtra om aialiũ naturaꝫ habentiũ: plumas aut squamas aut corticem. Nam ista oia nõ habent vesicam. Actor. Tortuca dr et testudo. qr teste teguminibꝫ adopta est in cauerne modũ. Harũ plurime sunt aq̃tice. de quibꝫ iaꝫ dictum est. Quedã vero terrestres. q̃ et siluestres dicunt. nec sunt venenose: sed ab hominibꝫ comeduntur. ¶ Phisiologus. Tarante serpentes sunt modice quantitatis a quibꝫ puncti vehementer angustiantur. Et nisi tiriaca eis subueniat quãdoq̃ anxietate moriuntur.

Capitulum.cxlix.

TRogodice. Alber. in li. de na. aialium Trogodice sũt aialia quedã longissima habẽtia cornua a capite ante mãmillas vsq̃ ad terrã descendentia. cervicẽ sãt lõgissimas. ꝛ iõ incuruata et inflexa cervice lõgitudine capitiꝫ ꝛ cornũ in terra positis. ita q̃ frons tota in terra iacet pasiũ ꝓtra omnẽ morem sumentia. qr aliter pasci non possunt ꝓpter suorũ longitudinẽ cornuũ. ꝛ iõ pasci nõ possũt nisi longis herbis que potius secare videntur q̃a radicibꝫ mordere sicut alia aimalia faciũt.

Capitulum.cl.

VAcca. Aristoti. Vacca ẽ aial mansuetũ ꝛ iracundie pauce: mlte vero insipiẽtie. Huiꝰ renes in aspectũ q̃si cõpositi sunt ex pluribꝫ paruis renibꝫ. ventres hꝫ multos: vt cibi cõpleãtur vsus. et qõ diminuit ex eo ꝓpter digestionẽ hꝫ ventrẽ post aliuꝫ. Primus ergo venter cibũ recipit crudũ. secũdus digestũ. tertiꝰ iã digestione melioratũ. quartus ꝯo bñ digestũ. Cornua vacce si calefiant in oẽm partẽ declinãt. Cornua feminarũ sunt fortiora cornibꝫ masculorum.

Operationes

¶ Auic. in. q̃. cañ. Vaccinũ fel fortiꝰ est ceteris fellibꝫ q̃drupedũ. ¶ Ponit in emplastrũ ad vulnera q̃ sunt herisipila. doloriq̃ vehementis ¶ Crura vaccina. i. ossa crurũ adusta fluxum sanguinis abscindũt et solutiones ventris ¶ Stercꝰ vaccinũ est ex his q̃ dant pulmoni ꝛ ptisi ꝛ siliby: Ex eo sit emplastrũ sup ciaticam ¶ Itẽ cũ aceto sup exituras calidas positum sedat eas. Conuenit etiã apostematibꝫ q̃ post aures sunt ¶ Colla de corio vaccino linita cũ aceto sup empetiginẽ ꝛ scabiem excoriabilem cũ nõ ulcerẽt ꝛ fundiratiꝫ ꝛ sert. ¶ Silet linita cũ melle et acet o sup vulnera. aculea

A B C D E F G

et lota valet ad curationem lendium. ¶ Bayly. Sanguis vacce si super vulnus infundat sanguinem stringit. ¶ Aristoteles. Vacce cornua si calefiant in omnem (vt dictū est) partē declināt: et siquidem vnguantur cū oleo accipe valent cōtra pedum et cōtra niuis nocumētum. ¶ Plinius libro vicesimo octauo. Vacci mū etiam iecur cyliacis atq; dissinthericis medetur

Capitulum.clij

VEruex. Ex li. de na. re. Veruex siue aries habet cornua in modum circuli replicata: quibꝫ gregem defendere nititur. Ex naturali feritate dextro pede terram percutit. quando irascitur aut stupet vel timet. z hoc maxime amoris tempore: per dimidium annum iacet super vnum latus: et per dimidium super aliud. Isidorus. Veruex a viribꝫ dictus est q; ceteris ouibus sit fortior: vel eo q; sit vir: id est masculus. vel q; vermes in capite habeat Quoꝝ excitati pruritu se inuicem cōcutiunt: z pugnantes cum magno impetu feriunt.

Operationes

¶ Adeps veruecinus: similem habet virtutem porcino

¶ Stericas aut ani causas vtiliter curat. et combustis opitulatur.

¶ Fel veruecinum lanis adhibitum et in vmbilico positum ventrem soluit infantium.

¶ Fimus veruecinus cum aceto vt cathaplasma impositus maculas nigras emendat. nascentes clauos corporibꝫ tollit.

¶ Ignem sacrum impositum curat. Cū cera et oleo mixtus combustionibus medetur

Capitulum.clij

VEsontes. Albertus in li. de na. aīaliū. Vesontes aīal est boui simile. collū habens fetosum et iubas vt equos tam in anis pertinacitatis et truculentie: vt captum domari vix vel nunq; possit.

Capitulum.cliij

VItulus. Isidorus. Vitulus et Vitula a viriditate dicti sant. i. viridi crate sicut virgo. Vitula ergo parua est: z nō

dum enim a. Nam enim iuuenca est aut vacca Iuuencus aũt dictus eo q̃ iuuare incipiat bominũ vsus in excolenda terra. vel quia apud gentiles ioui semper nisi iuuencus immolabat nunq̃ taurus. Nam inuictinis etiã eras cõsiderabatur. Aristoteles. Vituli post vnum annum castrandi sunt Alioquin parui erunt. Castrati vero diutius viuunt.

Operationes

A ¶ Plinius in li. xxviij. Omnes quidem medulle molliunt expleñt et calefaciunt. Inter ceteras aũt laudabilis est vitulina.

B ¶ Sepũ quoq; vitulinum capitis vlceribus cum sale ratum laudatur vtilissimũ. Podagricis quoq; prodest et articularijs morbis

Capitulum.cliij

VIpera. Auicenna. Vipere sunt serpẽtes habentes capita plana et lata. collum minutũ ac subtile valde: quorum caude curte sunt strepitum facientes ac sonitum in incessu. Capiunt aũt a medicis in fine veris et principio estus. vt inde trociscifiant: q̃ bus tamen nõ oẽs conueniunt vipe sed flaue: et de flauis femine. Item in secundo canone. Vipere post hyemem de cauernis egredientes: oculos suos super feniculum fricant vt illuminentur. Urina hominis vtiliter effunditur sue morsum vipere: propterq; vipere petrose. Et libro de naturis rerum. De vipera dicit Philisiologus: q̃ habet faciem humanã vsq; ad vmbilicum: ab vmbilico vero vsq; ad caudam codrilli figuram. Meatus digestibilis quasi foramen acus est. Et ideo more viperarum cetterarum concipe non põt sed tm̃ per os.

Operationes

¶ Dyascorides. Adeps viperinus suffusiones oculorũ et obtusiones et caligines mixta cedria tanti ponderis et melle attico et oleo vetteri curat. Alarumq; pilos inunctis nasci nõ sinit. A

¶ Exli. de na. re. Vipere valent contra omnium serpentiũ ictus: vt dr Plinius. B

¶ Tunica eius quem proiecit cum innouatur in vino cocta dentibꝰ et oculis medet. Adeps eius caliginem oculorum tollit. C

Capitulum.clv

VNicornus. Varius. Isidorꝰ. Unicornus est animal paruum: sed corporis fortitudinẽ habens: crura breuia ad suam magnitudinem. ferrum non timet. in excelsis montibꝰ vastissimisq; solitudinibus cõmoratur: vt supra latius habetur. ¶ Isidorꝰ. Varius est bestiola ō genere piroli: paulo amplior q̃ muscela. In arboribus habitat. et fetꝰ facit. a re nomen habet. In ventre nanq; candidus est. in dorso colorem habet cinereum elegantem atq; spectabilem. Varũ pellibus in ornatu vestium gloriantur homines vtriusq; sexus ipsa tamẽ bestiola minime gloriat in pelle propria: nec dum in aliena.

Capitulum.clv.

URo. Isido. Uri sunt boues agrestes adeo fortes vt arbores et armatos milites in cornibꝫ eleuent. Idem vri dicti sunt apoton orion. i. a montibus. Sunt boues aũt agrestes in germania hñtes cornu intantum ꝓtensa: vt ex regũs mensis insigni capacitate ex eis gerule fiant. ¶ Helynandus libro vicesimo sexto. In hyrcinia silua germanie sũt vri. Hi sunt magnitudine paulo elephantos: specie et colore et figura tauri. Magna vis eorũ est et magna velocitas neq̃ homini neq̃ fere quã aspexerint parcunt. Nos studiose fouetis captos interficiunt.

URsus. Ex libro de naturis rerũ. Ursus dicit quasi orsus scilicet in vẽtre: sed extra completus. Et hoc ideo. quia per mature parturit: vnde lingendo informatur. Est autem vrsus animal seuum nimis deforme membris. Aristoteles. Ursus est animal habens dentes superius: et vnum ventrẽ inferius. ac post ventrem intestinum sicut ↄ lupus. Est autem in aliquibus animalibus venter maior: vt in porco ↄ vrso. Manifestum est autem ꝙ vrsus aggrestis hyeme latet. sed vtr̃ hoc faciat ꝓpter frigiditatẽ an ꝓpter aliud questio est. Mares autẽ ↄ femine in tempore illo pingues sunt valde. ita ꝙ de facili moueri nõ possunt. ¶ Isidor9. Ursus caput est immanidũ: sed vis maxima est in brachijs ↄ lumbis. Und et interdũ erecti insistũt. ¶ Ambrosius. Ursis angustiora colla data sunt. ꝙ nõ pascunt herbis in terra sed carnes animaliũ comedunt. ¶ Alexander. Ursus quodã murmure vtens: pedes sugit tanq̃ alimẽta quedã sumat ex eis. ¶ Solinus. Ursi coeũt sicut quadrupes alĩ: sed apti amplexibꝫ mutuis velut humanis cõiugatõibꝫ copulant. Desiderijs venerẽ hyems suscitat. Secreto honore mares grandes reuertentur. Et in eisdẽ licet foueas: partitr̃ tamẽ per scrobes secubationibꝫ diuiduntur. Uterũ dies tricesimus liberat.

Operationes.

¶ Isaac. Ursina caro viscosissima digestiõi q̃ inobediens. pessimũ dat nutrimentum. Unde plus pertinet medicine q̃ cibo. A

¶ Philiologus. Fel vrsi calidũ est ↄ siccũ. Ualet ꝓtra epilentiã ↄ paralisim. Debet aũt fel cũ folliculo suo ab epate separari: et ita suspendi et siccari: ꝑ duos annos seruatur. B

¶ Eusculapius. Si oculos vrsi eradicauerr̃ ↄ supra sinistrũ hominis adiutorijs ligaueris eũ quartanam mitigabunt. C

¶ Auicenna. Adeps vrsi confert alopicie. D

¶ Dyascorides. Dicitur adeps vrsi capilioꝝ incrementis prestare et alopicias emendare. vel vrsinum vel electuarium datum epilentijcis medetur. E.

¶ Item lanis adhibitum ↄ in vmbilico positum infantium ventrem soluit. F

¶ Actor. Ut autem dictum est superius iuxta Plinium: Ursi primis diebus quattuordecim graui somno premuntur. Tuncq̃ mirum immodum vterno pinguescunt. Et illi sunt apti medicaminibus. G

¶ Adipi contraq̃ capilli defluunt tenaces. H

Capitulum. cluiij.

Uncia. Isi. Uncia est animal seuissimus non altius cane sed longius corpore. canibꝫ inimicũ valde. predã non comedit: nisi eum in altũ portet: sed qñ ad arborem venit ad suprem ũ eũ ramũ defert: eamqꝫ pendẽdo comedit. Cũ aũt in calore coitus existẽs aliquẽ vulnerauerit: mures super ipsum conueniunt ac super eum mingunt ⁊ moritur. Unde quidam ab ea vulneratus se per barcham in mari portari fecit: ⁊ mures ad mare venerunt vt ad eũ accederent: sed propter mare non poterant. Huius animalis fel mortiferũ est.

Capitulum. clix

Vulpis. Isido. Vulpis est aial dolosuz villos habet vberes et altos: caudam qꝫ magnam. fertur autẽ q vulpis nunqꝫ facit sibi foueam: sed foueam taxi dolose occupat. Cunqꝫ enim scit taxuz exisse de fouea accedit ad introitum: et ibi stercorat. sicqꝫ propter immundiciam fugit taxus: et vulpis occupat locum eius. Hanc insequũtur venatores propter pellem: non propter carnes que sunt inutiles. ¶ Aristoteles. Vulpis est animal ingeniosum et malarum operationum. habet virgaz ex osse: coit ad terram proiecta. Ursus et kyrokos auis: scilicet vncoꝝ vnguium cum vulpe pugnãt: quia carnem manducant. Tirus autem et vulpes amicantur: amboqꝫ in cauernis terre manent. Vultur quoqꝫ vulpem deprehendit. ¶ Ambrosius in hexameron. Vulpis est animal odio dignum propter rapinam: despectum propter infirmitatem incautuz sue salutis vum insidiatur alienis. ¶ Ex libro de naturis rerum. Vulpis est animal fetidum: maxime qꝫ in ore: etiam a posteriori parte imminente mortis periculo. Succum qui de pino fluit in cibum sumit. sicqꝫ salutem recuperat: ⁊ eum vite in longum protendit. ¶ Constantinus Vulpis in fame pre angustia latrat⁹ canũ imitari dicitur. hoc est cum esurit: nec inuenit qd̃ manducet. fingit se mortuam. ⁊ resupina flatũ attrahit lingua protracta: tũc auis incaute descendẽtes quasi ad cadauer: aperto suo ore rapit: devorat qꝫ et consumit.

Operationes

¶ Maly vulpis si cum oleo decoquatur olive oleum hoc nodis et duricie que fiunt ex arteti ca prodest. A depis vulpis cum oleo silami: id est yreos liquefactus aurium dẽtium qꝫ medetur doloribus. A

¶ Auicenna. Vulpes in aqua cocta et embrocata iuncture dolorose confert vehementer. B

A depsetus in aurem distillatus sedat dolorẽ eius. C

¶ Ad hoc enim euacuatiua est valde D

¶ Itẽ eius pulmo siccus confert asmatic⁹ valde. Pellis eius calidior est ceteris: et hac iuuantur humectati ꝓpter eius resolutionem. E

¶ Testiculus vulpis calidus est in primo ⁊ humidus in ipo. ⁊ ẽ in eo hũiditas superflua. F

¶ Confert spasmo ⁊ tetano que sunt in posterioribus ex paralisi: facit appetitum coitus. G

Ber. Pli. li. viij. ybices siue capree sunt alia ō capraz genere pnicitatis mirāde. q̄z onerato capite cornibz vastis: gladioruq̄z vaginis. in hoc ita se librant vt tormēto aliq̄ rotati in petrz pomi simū: et monte aliquo in alium transilire cupientes: atq̄z recursu pernici quo libuerit exultāt ¶ Ex li. de na. re. ybex est aial paruū velocissimum. in capite vastis cornibz oneratū in petrz cōmorantur: ibiq̄z fetus faciunt.

Capitulum. clxij.

Chneumon et yppotamus. Isidorus ychneumon grece vocatur: eo q̄ odore suo salubria ciborū et venenosa prodant. De quo Dracontius ait. Precidit subtilis vim cuiuscūq̄z veneni. Dictus est autē subtilus a serie. Dic etiā serpens insequitur: qui cū aduersus aspidē pugnat: caudam erigit. quā aspis maxīme in cipit obseruare quasi minantem. ad quā cum vim suā transfert corripitur. Aristoteles. ychneumon cum videt serpentez qui vicīt bascos nō pugnat cū eo quousq̄z clamat adiutores. Et quia timēt a morsu serpentis: intrant aquam: et post arenā. deinde cū serpente pugnant. ¶ Ex li. de na. re. yppotamus in terra nascit: licet in aquis sicut in terra potens sit z habitet. Caudam habet tortuosam dentes purigineos: dorso et hinnitu similis equo. de quo supra plenius dictū est.

Capitulum. clxij

Dra Isido. ydra dicitur draco multorum capitū: qualis fuit in lerna palude prouincie Archadie. Dec latine excedra dicitur: eo q̄ vno cesо tria capita excrescebant: sed hoc fabulosum est. Nā constat ydrā fuisse locū cuomentē in quo vno meatu clauso multi erumpebant. Quod hercules videns loca ipsa exussit. z sic a quo meatus clausit. Nā ydra a baqua dicta est. ydros autem est a quatilis serpens: a quo icti obturgescunt. Cuius quidam morbum boum dicunt. eo q̄ fimo bo

nis remedetur: ¶ Ex libro de naturis rerum. Est autem ydros (vt dicit Plinius) pulcherrimus anguium in orbe terrarum. Fabulose vero dicta est ydra serpens: cuius cum vellet caput Hercules amputare statim duo subcreuerunt. et sic semper amputatis quibusdaz alia statim subcreuerunt.

Capitulum. clxiij

Libro. Ex libro de naturis rerum. Libro est bestia de genere taurorum silvestrium fortissima maxima maq; vt pote quindecim cubitorum longitudinis Tante quoq; velocitatiz est vt stercus (quod cum impetu egerit) retroacta in cornibo recipiat ac longius post terga proiiciat. Hocita q; stercore egesto largissime persequentes canes excecat atq; debilitat: et penitus inutiles reddit. pilos habet subnigros. cornua maxima trium cubitorum ampla supra modum ita vt ad mensas diuitum gerula fiãt potuum. Cum ergo hominem aut canem obuium habuerit in cornibus subtollit eum. et tãdiu in altum proiicit: iterumq; in cornibus recipit donec penitus interimat conquassatum. Hanc quidam propter eius velocitatem dicunt esse tygridem sed falso. Nam tigris ẽbestia satis modica: et habitat in oriẽte. Hec autem reperitur in Bohemia

Capitulum. clxiiij

Ilio. Albertus in libro de naturis aliz lium. zilio animal est quantitatis lupine: nimium crudele. in mortem hominum et aliarum bestiarum. hoc animal imitatur voces bestiarũ et hominum in condensis. zilio vocans vt homines sequentes deuoret: et simili ingenio deuoret canes. canum latratus est imitans. Est autem hoc animal compositũ ex hyena et symia que mari cõmorion vocatur et intrat in sepulchra: et cadauera cõedit mortuorum.

¶ Hec igitur de natura animalium quadrupedum et aliis in terris morantium sufficiant. quia sic alia sunt facile ex antedictz agnosci possunt.

Prologus in ō Auibus

Expedito ꝙ tractatu scō de ꝓprietatib⁹ videlicet aialiū in terris vitam ducen⁹tium. Restat nūc in tractatu tertio dicere aliqua de naturis auiū: vt ī ꝑsis sicut in ceteris creaturis dei magnalia extollātur. Ideo ꝙ adiuuante christi clementia. de auib⁹ dicturi ꝛ volatilib⁹ iuxta ordinem alphabeti. primo ō aquila initium sumamus

Capitulum.j

Aquila. Isido. Aāla ab acumine oculorū vocata. Est em̄ tanti cōtuitꝰ vt cū sup maria īmobili pēna ferat: nec humanis pateat obtutib⁹ de tāta sublimitate piscicolosos natare videat. ꝛ instar tormenti descēdēs raptā ꝑdam pēnis ad littꝰ ptrahat. Hā ꝛ ꝺ radiū solis ferē obtutū nō flectere. Cū ꝛ pullos suos vngue suspēsos radijs solis obijcit: ꝛ qs videri it īmobilē tenere aciem vt dignos genere cōseruat. si qs ꝺo flectere obtutū q̄si degeneres abijcit. Jorath. Aquila est auis magna et regalis. De q̄ ōr: ꝙ vbicūq; viderit ex alto serpē tē magno stridore oppressum vnguibus laniat. ꝛ postq̄ extracta de visceribus venena mortifera decerpserit: adhuc faucium deuorat. ꝛ vīꝰ quod inerat extinguit: veneno calore decocto. hoc q̄ experimento aut ꝓfitēat aut gloriatur Aquile vnā sedē et vnum nidum semp habēt Ex li. de natura. rerum. Aquila altissimis arboribus nidificat: vbi mala bestia non accedat. pullosq; caute custodiēs non relinquit donec fortes ꝓtegere sciāt ac valeāt. Itaq; ꝺ draconē vel hoīem vel aliud aial si eos turbare vel rapere voluerit: miro animositate pugnat: seq; mortis piculo ꝓ eis exponit q̄s etiā in humerꝰ subtollit: vt eos ꝓuocet ad volatū. docet etiaꝫ eos lambere sanguinē. lapidē etheicē habet in nido: qui velut ꝓgnās fetū habet intus lapidē minutū sanantē. ꝛ hūc ꝓtra calorē nimiū (quē habet aāla naturaliꝫ) in nido habet ne depereant oua decocta calore nimio. Huic cū lapidi calor ignis nocere neq̄t. Dicūt ꝛ alij ꝓphi q; duos lapides ꝑciosos noīe indes in suo nido collocat. sine quib⁹ parere nō pōt. Aāla multis diebꝰ ieiunat. adultos pullos ꝓsequit: longe fugās emulos siꝫ rapine. Ex libro vt supra Est em̄ aāle pessimū genꝰ q̄ pullos suos añ ꝑs expellit tedio nutriendi. Ratio aūt hec est ꝺm Aresto. q; post incubationē adeo debilitatur: vt venari nō possit. Etiā vngues eiꝰ incuruant vt ꝑdā tenere nō valeat. Albescūt ale et aggruant vt vix possit volare. Aāle pulli sine clāgore sunt ꝛ sine murmuratione. Est aquila grādis in septētrione habitās duo faciēs ouasp. vt dicit Pli. in cacumib⁹ ramoꝝ suspensa. caproq; lepore vel vulpe minutatim ei corium detrahit. ꝛ oua sua in illo inuolut. ac sub calore solis ponit. itaq; reliq̄ as ea nō cubat. Sꝫ quousq; naturali maturitate franganꝰ: expectat. In egressuꝫo pulloꝝ redit. ꝛ tūc eos vsq; ad robur ꝑfectū nutrit. Actor. Aquila ē auis magna ꝛ nobilissima. vtpote auiū regina. que cum senecta grauat sup oēs nubes in sublime volat. ꝛ calore solis oculoꝝ eius caligo ꝓsumitur: ꝛ mox īpetu cū ipo caloris cūm descendēs aquis frigidissimis tertio īmergit. indeq; resurgēs statim nidū petit: ꝛ inter pullos iam robustos ad ꝑdā in q̄litate frigoris ꝛ caloris q̄si q̄dā febre correpta. quodā sudore plumas exuit fouiturq; a pullis suis et pascit: ꝛ donec pennas plumasq; recuperans innouetur.

Operationes.

¶ Aquile fel cū melle suffusos sanat oculos.

¶ Plinius. li. xxix. Oculis inuncte aquile cerebro aut felle cū attico melle: claritatē visus dicunt restitui. ¶ Itē in eodē li. Aquile felle (q̄ diximus pullos ad cōtuendū solē experiri) mixto cū melle inunguntꝰ nubecule et caligatio⁹nes atq; suffusiones oculorum.

¶ Idē in li. xxx. Lumboꝝ quo q; doloꝝ pedes aquile in auersum a suffragine euulsi alliganꝰ. dexter quidē doloribꝰ partis dextre. similiter q̄ q; leue. preterea morbo regio resistit cerebrum aquile in cyathis vinitribus.

A
B
L
D

Capitulum.ij

Achacus et auis paradisi: et auri frigius. Isidorus. Achacus de quo legit in Leuitico: est auis ignota etiam peritis iudeorum. Ex lib. de naturis rerū. Aues paradisi vulgariter sic appellant. non quia de paradiso sint: sed ob insignē pulchritudinē. tantas nanq; sunt decoris et glorie vt nullus eis color credatur deesse. Magnitudo earum est vt anserum. Vox ita dulcis et pia vt excitare possit in homine deuotionem et gaudiuz. Si quando vero capta fuerint illa queata gemit: nec cessat plangere donec reddita fuerit libertati. Super flumina nyli libenter habitat: et raro alias reperitur. Sunt et alie aues in eisdem partibus eodē modo appellate fusci coloris et subrutili minores quē monedule. Aues autem paradisi vocant: quia nescitur vnde veniant: aut quo vadant. Non enim coitus earum videtur sed certis temporibus aggregate terras quas inhabitabāt transiture relinquūt: et sic recedūt. ¶ Actor. Auri frigius ē auis sic dicta: quasi auram frigiam sequens. Habet vnuz pedem cuz vncis vngubus ad predandum. alterum vero latum ad natandum. Hiro multiplici vtitur in aere. nunc more ludentis: nunc more insidiantis vsq; dū predam in aquis cernens: impetuose descendit. altero pede predam rapiens. altero natanter rapiente adiuuans.

Capitulum.iij

Achantis. Ex li. de na. re. Achantis est auis parua: sed fecunda. Nam duodenos simul facit pullos. herbarū pabulo reficit. et ob hoc odiosos habet equos quos vbi pascenti sibi superuenire viderit et herbas deripere: fugit et vindicat se vltione qua potest. Eorū hinnitus ppūs vocibus imitans ac deridens. Pli. li. x. Achantis intantū odit auē egithum: vt non coire credant sanguinem eorum. Actor. Achantis iuxta Isidorum. ipsa est que apud nos vocat carduel. De quo etiaz dicetur inferius.

Accipiter. Ex libro de naturis rerum. Accipitrū quattuor sunt genera. Primum est corpore magnum: domabile multum: oculis varijs perlucidis: hilari vultu: grosso pede: longis vnguibus: delicioſe comedens: omnes aues inuadit: nullam timet. Scōm genus est priore minus: quod alictū dicere possumus. alas habēs grossas ſm q̄ntitatem sui corporis breues ⁊ vngues grossos et oculos magnos ⁊ obscuros. non cito mansuescit: et ideo pluribus odiosum. Anno primo domationis parum valet. secundo plus. tertio imitatione aucupat satis bene. Tertium genus est nisus paruus quidem aliorum respectus: sed tamen velox: cito mansuescit: et delicate nutriri vult: ⁊ leuiter aucupat. Quartum genus est frogellus: quem muscetum dicimus: multo quidem minor sed colore consimilis. sicut nisus accipitri consimilis est in dispositione habit9 et colore. Hec auis cito mansuescit et delicate enutriri vult: ac leuiter aucupat: velox ad volatum. Phisiologus. Accipiter aucm quam ei sors contra noctem offert: et tota nocte sub pedibus tenet. Sed illaz veniente sole ⁊ famelicus anolare permittit. Et etiam si eandem alias obuiam venientem habuerit: non persequitur. Accipiter colorem oculorum mutat et rostrum. Panis eum necat ſm Augustinum. Aristoteles. Accipiter in altissimis montanis nidificat et comedit auium corda quas capit. Congrediens cū aue que dicitur kokie conuincitur. Ipsa tamē pugnam non incipit. Fel habet in epate et in testino tantum sicut et miluus. Uter q̄z cubat. xx diebus. Pulli accipitris pingues sunt: et bone carnis valde. Vultur admiscetur in coitu cum accipitre masculo. splen paruus est in auibus calidi ventris sicut in accipitre et columba et miluo.

Operationes.

A ¶ Plinius libro. xxviij. Accipiter in rosaceo decoctus ad omniū vitiorum in oculis accidentiū iunctiones putatur efficacissimus. similiter et fimi eius cum attico melle.

B ¶ Idem in eodem. Fimus cenchridis accipitrum generis ex melle oculorum albugines extenuat: et oculis claritatem facit.

E ¶ Ex libro empirices esculapij magistri Ypocratis. Adeps accipitris si teratur in oleo. Unctio quoq̄ inde facta caliginem oculorum tollit.

Capitulum.v.

Aeriophilon Ex li. de na. re. Aeriophilon q̄si amatrix aeris dicta vulgariter aelyon appellata: est auis nobilissima paulo maior aq̄la. volatu potēs et alis velocissima. pēnas hz subrufas: caudā q̄z lōgā. vngues ac rostrū ⁊ crura maxia. aer serena inhabitat int̄ m̄t vix vn q̄z v̄l paz in terra residebat aut q̄escat. sup nubes q̄z freq̄nti9 eleuat ita q̄ videri ñ p̄t ab hoīe: cibūq̄z capit in aere. ⁊ h q̄z p̄dātiū auiū more. Cui si se auis obuiā in aere tulerit mox ab eo corripit: ⁊ d̄ sūmo aere in terrā deiicit: nec ab hoīe videri p̄t q̄s eaz ab aere occisaz deiecerit. Hec auis dū adhuc in pullo ē. ⁊ necdū q̄gscit se ab hoibz capi ⁊ domesticari ad capturā instruī. Hec auis capriolos ⁊ hinnulos capit vnguibz laniatōe. Socialr autez duo ⁊ duo volāt. captāq̄z predam diuidunt.

Capitulum.vj

Hochiles et alauda. Isido. Agochiles arabice dr. latine caprimulgus. Est em̄ auis oriental is magna: que duo vel tria facit ouа. Capras lacte irriguas petit earū mām̄illis se supponēs rostro lato. lac ex eis velut capreolus sugit: sed extunc in eis lac annihilat: earumq; mām̄ille desiccantur. Dicit etiaz Plinius q; eadē suctione caprice vsum p̄dunt: Lector de eadem inueniat inferius in ca. xij. ¶Actor. Alauda est auis parua oibus nota suo modulamine cantus. In estate incipit in aurora quasi nuncians ortum diei. In hyemevero capitur precipueq; tpe niuis. Ex li. de naturis rerū. Alauda est auis a laude dicta: quia mira iocunditate pennis expertis in aere vocis modulamine letioris temporis aure congaudet. Haz obnubilato vel pluuioso celo vix aut nunq; canit. Sedens in terra vix aut nūq; cātet. sed in ascendendo canit: paulatim q̄dez ascendit. sed instar lapidis subito descendit cantando.

Operationes

A ¶Rasi in almansore. Laro alaude que pileata dicitur ventrem constringit.

E ¶Et iusq; ius ventrem fluere facit

Capitulum.vij

Alietus. Actor ex generibus aquilarum alietus tantum in plumos etiam percutiens pullos suos. subinde cogitauersos intueri solis radios: Et si quāq; ex eis cōuenient em humectantemq; i. lachrymantez animaduerterit ipsum e nido velut adulterinū atq; degenerem p̄cipitat. Illum vero cuius acies firma contra ll eterit educat. Est aūt alterius volucris oculorū acie clarissima sese ex alto liberans. visoq; in mari pisce: preceps in cuz ruens. ac discussis pectore aquis rapiens. Alieti situm nō bñt genus: sed diuerso aquilarum coitu nascuntur. Rudulphus super Leuiticū Alietus rapina pascitur: sed q; viribus destituitur: minoribus tantum auibus quibus prevalet infestus est.

Capitulum.viij

Altion. Ambrosius. Altion est auis maritana: q̄ in littoribus fetus suos edere soler. Nam in harenis ouа sua deponit. medio fere hyemis qñ maxime mare insurgit: z littoribus vehementioz fluctus illiditur qua excubante mare subito mitescit. et omnes ventorū p̄celle cadūt. Fouet aūtē ouа septem diebus: tunc pullos educit: q̄s alijs septē diebus enutrit. Unde hos. xiiij. dies naute p̄sumpte serenitatis obseruant quos altionides vocāt eo q; altione fouente vel enutriente fetus nulos procelle motus horrescant. Ex libro de naturis rerum. Altion est auis minutissima i mari habitans z fetus faciens. Aues q̄dā domestice (vt gallina et columba) indiscretis temporibus fetus faciunt. quoniam ab hyemis intemperie tute sunt. Nec aūtē sola inter aues silvestres hyemali tempore fetificat. Nuius nidus ferro nequit incidi: sed ictu valido frangi. Dicitur q; altion quasi ales oceani: eo q; in hieme in stagnis oceani nidos facit et pullos educit

Capitulum.ix.

Anas.Ex li.de na.re.Anas est auis aliquantulū maior gallo. Mas caput et collū viridis coloris habet.rostrū vero latum et alas albo virido nigroq; vinstūctas. Torquem habet albū circa colluz:pedes russos et latos quibus in aquis subremigat. Nam aquis fluminum gaudet.difficileq; sine his viuere valet.maxime cum eam obi sicci cit ius ingurgitant. Mares aliqñ cuz plures fuerint simul tanta libidinis insania feruntur vt feminā solā coeundo vicissim ac certatim occidant. Nouū pulli mox vt ouuz exeunt tanta agilitate vigent:vt etiam si matrē mori vel alie nari contigerit:sine nutrice viuant.

Operationes

¶ Isido. Anas cocta pectore melior est q̄ cervice. De qua Marcialis ita dicit:tota ḡdem ponat anas:sed pectore tñi ac cervice placet. cetera redde coquo. ¶ Rasi. Caro anatis plures hz superfluitates z plus fastidire facit:z maioris est caliditatis:nō tñ plus nutrit q̄ caro gallinacea. ¶ Plinius libro tricesimo. Anatū q̄z masculoz sanguis aluū sistit. Mirum vero traditur in torminibus a nate apposita morbū transire ventris ipamq; anatem emori

¶ Auicen. Ana calidior est oīb domesticis auib. Et dicunt quidā q; infrigidatū calefacit. Calefactū vero febricitare facit.

¶ Clarificat aūt vocē:augmentū facit in coitu z sperma multiplicat. ¶ Eius pinguedo maxima est in sedando dolorem ꝛc.

Capitulum.x

Anser ex li.de na.re. Anser vel auca est auis aquile magnitudinis huius generis ille que indomite sunt et proprie libertatis. glauci coloris sunt z acris. alta petūt volant vt grues ordine litterato. z sin flatū vētoz volatus suos dirigūt. aquilone flante petunt austrum satis conscie frigidiora tempora imminere. Uix a volatu cessant. nisi cū manducantes interim depascant. adeo nanq; delectabilis est ei volatus vt raro dormiant ac contra domesticis aucis volatus est grauis pascere officiosissimū quiescere ac dormire precipuū. horas noctes z fures clāgore produnt. Est in alpium montib anserū genꝰ inter aues maximum pterstructionem:sed adeo ponderosum vt manu capiatur immobile sup terram. Anates z anseres ceteroq; aues hei base purgant syderice. Isidorus. Nullum aial est qđ ita odorē bonū sentit sicut anser.

Operationes

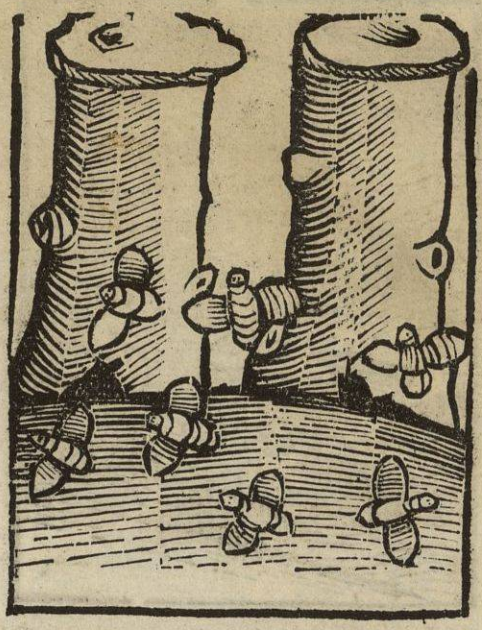
¶ Aui. Anserū caro grossa est. Adeps eorum alopicie cōfert. z ad fissuras facici atq; labioꝝ valet. Sedat quoq; doloreꝝ auris et confert matrici. ¶ Esculapius. Adeps anseris omnes ossium iuncturas solvit. ¶ Idemq; cū succo capedinis instillatus auri aquā illapsam ejicit.

¶ Dyas. Anserū adeps summe mitificat est ob dulcedinē pinguedinis. ¶ Rimas labioꝝ curat. totiusq; vultus factas ex frigore rimas optime sanat:et aurium dolorem.

Capitulum.xcj.

Ardeola.Ardea.Azalon et azida.Isi. Ardeola dr quasi ardua propter arduos volatus. Unde Lucanus.q3 causa volare ardea.Cũ altius volauerit tempestatem significat.hanc multi tantalum vocant.Plĩ.lib.x.Ardeolaz tria sunt genera.scz leucon.asterias:pellos.Hi agentur in coitu. Mares siquidẽ cocundo cũ vociferatu sanguinem etiã ex oculis profundunt nec minus egre grauide pariunt.Sorices et ardeole vissident inuicẽ fetibz insidiantes.Idem in li.xvi. Ardeolarũ autẽ genera quas leucos vocant altero oculo tradũt carere. ¶ De natu.re.Ardea licet in aqs cibũ suum querat:in siluis tñ et aluis arboribz nidũ suũ collocat.Ferk autez q3 pullos suos miro rigore nititur defendere. Accipiter eis infestus est.Sed ardea huic anum opponit et stercus ejicit.ad cuius tactũ accipitris penne cõputrescũt.plurimũ3 eaz colorẽ hñt cinereũ.quedã vero albũ.Est quoddã carũ genus quarũ mares angũtur in coitu cuz magna vociferactõne:fundunt q3 sanguinem ex ocul'pre dolore. ¶ Azalon.Ex li.de na.rez. ¶ Azalon est auis parua q̃ cozui frangit oua. Huius pulli a vulpibz infestant.Ipa vero vulpis catulos vellit ipamq3 vulpẽ.quod vbi corvus viderit auxiliaf vulpi q̃si contra cõmunẽ hostem.Nec auis in spinis viuit:et ob hoc azinos odit.Flores ac folia spinarum devorãtes Actor.Azida iuxta Phisiologũ ipsa est ltruzio.de qua dicetur infra

Capitulum.xcij.

Apis.Aristotiles.Apis est animal ãnulosi corpis:hñs membrũ vel additamẽtum ab ore exiẽs p quod gustat z cibũ contrahit ac recipit:sanguine caret.dentes alioz̃ animaliũ dentibz similes habet.in comitatu volat:et est leuis corporis.Habet3 quatuor alas:duos3 pedes habet in dextera z duos in sinistra.nec plus q̃ q̃ttuor habet ne volatũ suũ prohibeat.Hoc aial nõ recipit aerem nõ anhelat.Comedũt mel maxime in necessitatis tpe.Unde qñ incipiunt infirmari:apparet mellis diminutio:quia videlicet comedunt ex eo nec reparat ipm.Bonos odores diligunt: et aqs enrrẽtibz delectãt.Actor.Apes mundiciam diligũt.frigus et fetorem ac fumũ odiunt.Gregatim volant.circa opus suũ solicite sunt:et ociosas abjiciunt. ¶ Ex li.de na.rerũ. Apes ceteris aialibz preeminent dignitate et vtilitate pclaris dotibz:et nobilitate vigẽt:agilitate:strenuitate:animositate:ingenij subtilitate.Ambrosius.Apes regẽ sibi ordinãt nõ sorte sed iudicio.z q̃uis sub rege posite ĩ libere sunt.qz prerogatiuã tenẽt iudicij z fide devotionis affectũ.et regẽ ipm tan q̃ a se cõstitutuz diligunt.Hic autẽ rex nature claris formatur insignibus:vt et magnitudine corporis prestet ac specie (et quod in rege precipuum est) morũ mansuetudine.Nam et si habet aculeuz:eo tñ non vtitur ad vindictã.Sunt enim legee nature:non litteris scripte:sed moribus impresse vt leniores sint ad puniendum:quia maxima potestate potiuntur. Sed apes que legibus

que legibus non obtemperant: penitentie condemnatione seipsas mulctãt vt aculei sui vulnere moriantur. ¶ Ambrosius. Nulle autem apes e domibus audent exire: nec in aliquos procedere pastus: nisi rex prius egressus sibi vendicauerit principatum volatus. Processus autem earum est per rura redolentia vbi orti sunt redundantes floribus: fluensq; cuius per gramina herbisq; dulcibus prima ponũt castrorum fundamenta. Apes ordinãtur ad opera diuersa. Nam flores adducunt quedã alie mollificant ceram. ⁊ alie adducunt aquã Earumq; operationes tempus determinatũ non habent. sed cum habuerint res conuenientes subito preparant. et in sereno tempore operantur assidue.

¶ Virgilius in Georgicis.

Nunc age naturas apibus: quas Jupiter ipse
Abdidit expediam.
Magnanimosq; duces: totiq; ex ordine gentis.
Mores ⁊ studia: et populos: ⁊ prelia.
Rex melior. vacua iam regnat in aula.
Maculis auro squalentibus ardens.
Et rutilis clarus hic melior insignis ⁊ ore.
Tũc trepide inter se coeunt pẽnisq; corusc̃at.
Spiculaq; exacuũt rostris aptãtq; lacertos.
Et circũ regem mixte glomerant̃ in orbem:
Ille opez custos illũ admirãt̃ ⁊ oẽs circũstãt.
Uerum ipse e foliis natos ⁊ suauib; herbis.
Ore legunt ipe regem paruosq; quirites.
Sufficiũt aulasq; et ceras regna refigunt.
Tanto amor flox ⁊ generãdi gloria mellis.
Nam alie victu inuigilant et federe pacto.
Exercent̃ agris pars intra septa domoz.
Narcisi lachrymã ⁊ lentũ de corrice gluẽ.
Prima fauis ponũt fũdamẽta deinde tenaces
Suspendũt ceras alie spem gentis adultãs.
Educũt fetus: alie purissima mella.
Feruet opus: recolentq; thumo fragrãtia mella

Operationes

A ¶ Arestoteles. Apes a floribus accipiunt ceram: et cum pedibus anterioribus congregãt eam. deinde ad coxas pedum posteriorum. postea volant cum ipsa. et tunc manifestatur ponderositas ex ea.

B ¶ De virtute ⁊ operatiõe cere lector inueniat superius in tractatu de herbis. de L. in cap. centesimo quinquagesimo primo.

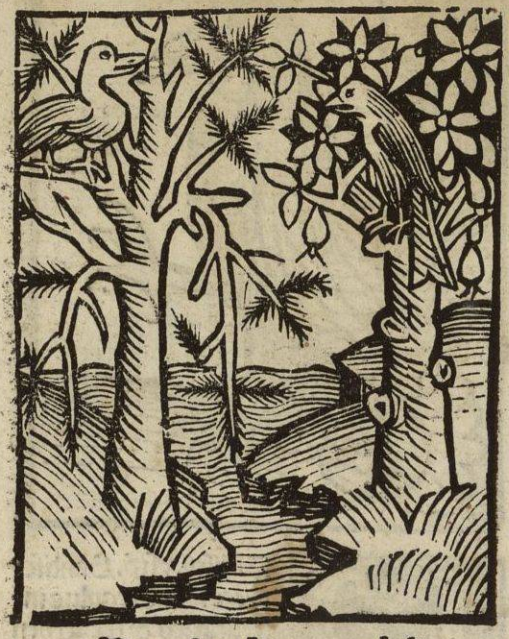
L ¶ De virtute autem ⁊ operatione mellis inueniat in eodem tractatu de M. in capitulo trecentesimo decimo.

Capitulum. xiij.

Basiliscus. ysidorus. Basiliscus grece latine regulus interpretat: eo q; rex serpentũ sit: adeo vt videntes eũ fugiãt: quia olofactu suo eos necat. Nã ⁊ hominẽ vel si aspiciat interimit. siquidẽ ⁊ ei⁹ aspectũ nulla auis volãs ille sa ptrãsit. Sed q̃uis ꝑcul sit: ei⁹ ore cõbusta deuorat. ¶ Auicen. in. iij. can. Basiliscus est serpẽs q̃ solo visu interficit ⁊ auditu voces fugat. Hũc agit quidã vocari regulũ. q; caput hz coronatũ: cui⁹ longitudo duaz palmaz est: ⁊ caput acutũ valde. oculi rubei. Color ei⁹ ad nigredinẽ et citrinitatẽ declinãs. Hic adurit totũ quod incedit. nec in circũitu cauerne ei⁹ vitur aliq̃d. ¶ Ex lib. de natu. rerũ. Basiliscus interdũ ex gallo nascit: q; gallus in etate decrepita facit ouũ ex se vnde basiliscus ꝑcreat. Sz in generatiõe hac oportet vt multa cõcurrãt. In fimo nãq; calido ⁊ multo ponit ouũ: ubiq; fouet vice patris: et post multũ tpis exit pullus et inualescit sicut solẽt alii pulli. Habet aũt caudã vt coluber. reliquũ ꝙ corpus vt gallus. Dicũt aũt hi q̃ creationẽ eius se vidisse testantur q; nulla est oui testa: sed validissima pellis intantũ vt resistere possit ictibus validissimis. Opinio q̃z quorũdã est: q; ouũ illud galli coluber aut buso foueat. Sz ꝙ incertũ est. ꝙ tamẽ in antiq̃z scriptis habem⁹: q; basiliscus quoddã genus ex ouo galli decrepiti generet. ¶ Ysidorus. A mustelis basiliscus vincit: q̃s illic homines inferunt cauernis quib; delitescit. Ita q; eo visu fugit. quẽ illa persequitur et occidit.

Inferius de regulo plenius dicetur de basilisco. quia fere idem sunt basiliscus ⁊ regulus.

Capitulum.xiiij.

Barliata et berneca. ysi. Barliates sūt aues de ligno crescentes. Fertur enim q̄ lignum de abiete marinis aquis incidens quādo successu temporis putrescere cepit humorē exsecrabilē emittit. ex quo densato formant parue species auiū ad magnitudinem alaudarū. primū q̄z sunt nude: deinde maturātes plumescūt ac rostrū ad lignū pendentes. p mare fluitant vsq̄z ad maturitatē donec se cōmouētes obrūpant. sic crescant et roborētur vsq̄z ad debitā formā. De his aūt Jacob arbonēsis epūs in oriētali hīstoria loquens. dicit q̄ arbores sunt sup ripas maris de quib⁹ hec pcreant. Rostris infixis arboribus dependētes. Tpe ꝑo maturitatis ex arboribus decidūt. ac p incrementa pficientes: sicut aues ceteris volare incipiūt. De his itaq̄z certū est q̄ in orbe nō circa germaniā nec p coitū generāt. nec generant. ¶ Philosoph⁹. Berneca ē ex arbore nascit in q̄busdā q̄z Flādrie ꝓtib⁹ inuenit Nec aues nō hz supfluitatē: sicut nec arbores Infra cap̄. xx. plenius habes.

Capitulum.xv.

Bistarda ⁊ bonosa. Ex li. de na. re. Bistarda ē auis aq̄line magnitudis: q̄ volatu tarda. bis autem saltū i terra facit anteq̄z ad etheras subleuet. vñ ⁊ nomē hīe ōr. vngues hz vt aq̄la. ⁊ rostr̄ aduncū. carnib⁹ vescit. nō tm̄ in volādo p̄dā diripit: sz si cubi oue

aut aliud aīal i offensū inuenerit: plures earum aggregate inuētū eīciūt ⁊ occidūt. sicq̄z carnibus eis satiant. cadaueribus etiā libētissime vescit. Sola ꝓ pene int aues q̄ carne vescunt herbā depascit. i alis ⁊ cauda albedinē hīt. reliq̄ colore aq̄lā imitat. Qua sua nō i arboribus ponit: qm̄ alte volare nō pōt. sz i tra deponit: et illic ea fouet dū seges i fructu est. ¶ In libris. Bonosa est auis i germanie ꝓtib⁹ habēs carnē exteri⁹ nigrā: interi⁹ albā. delicatā ꝑpe ad p̄dicz sapozē hz aūt fasiōi magnitudinē. Cū q̄z tps vētrē excitauerit. masculꝰ hiāti ore curr̄it donec ore spuēt. tūc femia veniēs ore spumā recipit. indeq̄z cōcipit et oua parit.

Capitulum.xvj.

BUbo.Ē li.ō na.re.Bubo nomē hz a vocē sono.fugit lucē.i ecclīs habitat et o' eū de lāpadib⁹ bibit.Mercoriū eū eas defedat.ouaq; colūbe bibit.mures venatur. hac q; volucres cetere capiūt.Qū ēo ab illis auib⁹ q; i luce bīrant īpugnat:et cū puna pedum vnguib⁹ se defēdit.Aristo.Bubo sic̄ et vesper tilio vicīū sibi nocte a cēnit.Monedula pugt cū bubone q; bubo debilis est vīsus apō meridiē.Jōq; eozū⁹ ille rapit ouabubonis et comedit,eozū⁹ appetitior est de die:et bubo de nocte.Jtaq; bubo et eozū⁹ iuicē sibi aduersantur i nidis.Eozū⁹ meridie comedit ouabubonis.et bubo nocte comedit ouaeozui.Cetere q; aues circa bubonē volāt īmoq; deplumāt. multa nāq; pars auiū eum odit.

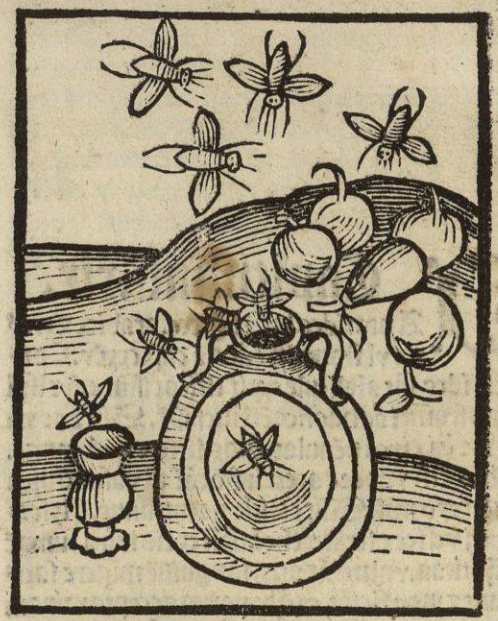
Operationes

¶Auicē.Sāguis bubōis valō ē fert asmati silr etiā ius et caro īpi⁹.¶Phisiolo.Eoz bubonis si apposītū fuerit mlieri dormiēti in parte similitra oia q; gessit narrabit.¶Plinius li.xxix. Bubōis pedes vsti cū barba plāta gie ē serpētes auxiliāt ¶Oculoz cinis cū collirio mixtus claritatē oculis facere p̄mittit.¶Jdem lib.xxx. Frenetici q; bubonis oculoz cinerē īponūt.

Capitulum.xvij.

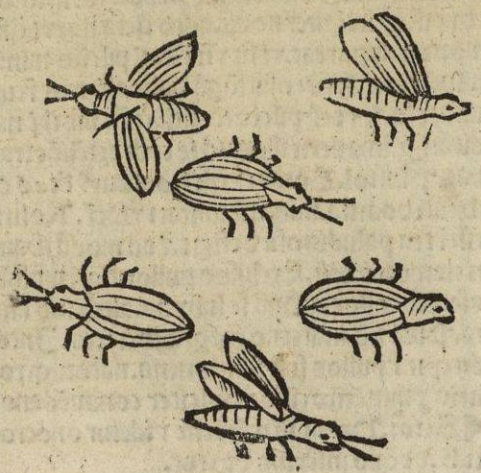
BUteo.Butorius et Botaurus.Ē li.ō na.re.Buteo ē ō gñe accipitz: sz paulo nigriozz tarda nimiū: pigraq; ad volandū.Hēda tñ viuit:quā cū dolo vl languore aliq̄ aut pigricia detentā assecq; possit.Nec auis sapore dulcissima ē.Jn li.vtō.Butorius est auis sic dicta a sīg̃ vocē.hz crura lōga.collū et rēsū rostrūq; lōgū et acutū sicut ardea.colore nō distās ab illa.est cñ terre similima.Habitat circa stagna pisciū cibo cupida.Ranas comedit et venenata.Nec sola veris tpe p cantu vocē horrisicā edit.Jn littore sub ardore sol in loco vbi pisces frēgnter nouit.adeo q̄eta stat vt q̄si mortua appareat.vt sit vñ cautz pisciby minus suspecta sit.sz cū collū lōgū habeat breue rēcuritate facit vt cū pisces īcautos ei q̄ nihil p̄ meditāti p̄ximauerit illos ad se colli extēsiōe trahat.Phisiol.Botaurus q̄si bootaurus dr.eo q̄ thauri boatū.i.mugitū imitari videt.Rostrū cñ i cta paludinosa defigit.et ad modū thauri clamores edit.Exclusos pullos stati mī sub ascellis collocat.Unū se subvna,alterq; sub altera.Pulli ēo materno corpi adherētes.Jncedit q; mī pullos sub alis fouens.natoriūq; rostris p̄minētib⁹ cibos dulciter commēdans.¶Actor.Nec auis mihi esse videtur onocrocul⁹.de quo inferius dicetur.

Capitulum.xviij.

BIbones et Blata.ysi.Bibones sūt q̄ i vino nascunt.quos vulgo muscliones a musto appellāt.Uñ Affroni⁹.Cū a me expectasset fabulare incipis et ore bibones inuoluāt i oculis tuis.Blate a caloze dicte sunt siq̄dē et cēprehēse manū tingūt.vñ et blateū colorē dicūt.Hē aial lucē nō patī videre p̄ter musce.Musca ē lucipera.Blata ēo lucifuga.Ē p li.ō na.re.Blata p̄mis ē q̄ lucē videre nō patitur.Uñ p noctē tm̄mō fabulare p̄sueuit.¶Palladi⁹ de agricultura.Blate sūt apib⁹ inimice

ſicut ⁊ lacerte. Unde hmõi animalia ⁊ his ſimilia oportet apum caſtris vl alueariis longe fugare qui vult apes bene cõſeruare.

Capitulum.xix.

Cantarides latiꝰ grece. arabice veraꝛie vl irane. ꝓdecta cap. cxxv. Cantarides ſũt aialicule q̃ꝫ ſt efficaciſſime: q̃ ⁊ iſpicis frumti adhuc florẽt ⁊ inueniũt. Sũt hec varie ⁊ q̃i circa pẽnulas ſuas ſtricte ⁊ oblonge. Hec cũ vapore aceti ſuffocãt ⁊ i vaſe nõ picato ponũt. Sũt calide ⁊ acutiſſime. q̃ ſcabiei vel ice ꝓferãt: vel icã tñ ſi ex eis mixta ſumat q̃ntitas. vulnerãt at q̃ ſanguinẽ mĩgere faciunt ⁊ interficiũt. ex q̃bꝰ parua accepta vrinam prouocãt vehemẽter. Operationes.

¶ Sera. li. ag. c. de rarie. au. Hal. Expti ſum⁹ expiẽtia nõ modica i vngubꝰ leproſis. ⁊ inuenim⁹ q̃ꝫ q̃ ponit ſup eas cũ ceroto ꝓfert mltũ aut cũ vnguẽto. auferẽ cũ vnguẽ ⁊ faciunt cadere totũ. ¶ Et cãtarides ĩgrediũt i cõmixtiõe vnguẽtoꝝ ⁊ medicinaꝝ q̃ fiũt ad ſcabiẽ ⁊ egritudinẽ cũ q̃ cleuat cutis. ⁊ i medicinis q̃ euellũt erucas q̃ dicũt capita clauoꝝ. ¶ Et ſũt q̃dam ex mgris nris q̃ dabãt ex eis in potu miſcẽtes parũ ex eis ad prouocandũ vrinã. ¶ Et q̃dã accipiebant alas ⁊ pedes ipſarũ ſolum dicẽtes q̃ hec cõferunt illis qui ſumpſerũt corpa ipſarũ. Et alij dicebant ꝑ totã huiꝰ videlicet corpa ipſarũ ſola iuuabant eos qui ſumpſerũt alas ⁊ pedes earum. ¶ Ego vero miſcui omnia ſit corpora cũ pedibꝰ ⁊ alis: ⁊ dedi. Ille aũt que ſunt magꝝ iuuature ex eis ſunt ille q̃ reperiunt in tritico: in quaꝝ alis ſunt lince citrine in latitudine protenſe. ⁊ ꝓ hoc q̃ ꝓiectis eas in olla terrea noua: ⁊ claudis orificiũ olle cũ panno lineo ſup vas in quo ſit acetum feruens: donec ſuffocentur ⁊ moriant. ¶ Et ſilr oportet q̃ ſiat ex animali q̃ dẽ ꝓpoſitis: q̃ volumus ipſum reponere. Et ſilr eſt ſpecies alialis ſilis cantaribus in figura ⁊ virtute. Et ſilr vermis viridis qui reperit ſup arborẽ pini. Virtus eius eſt ſic virtus eaꝝ. Poſt q̃ꝫ ꝓpoſunt cãtarides mortue inſerant in lino ⁊ reponant. ¶ Diaſ. ca. cãtarides. Meliores ex eis ſunt q̃ ſunt diuerſoꝝ coloꝝ. ⁊ in alis eaꝝ ſunt linee trãſuerſe citrine: et ſunt groſſe ⁊ oblõge. ¶ Operatio aũt illaꝝ q̃ ſunt vnius coloris eſt debilis: ⁊ virtus cãtaridarũ eſt putrefactiua: calefactiua: vlceratiua. Et ꝓpter ꝫ miſcent cũ medicinis ꝓuemẽtibus apoſtematibꝰ cãcroſis: ⁊ ad ſcabiẽ vlceratã et empetiginẽ. ¶ Et q̃ ponunt in naſcalibꝰ puocãt mẽſtrua. ¶ Et eſtimauerũt quidã q̃ꝫ q̃ miſcent cũ aliquibꝰ confectionibꝰ ad hidropiſim ꝓferũt ꝓpter virtutẽ eaꝝ quã habẽt in puocando vrinã. ¶ Auicẽna libro. ij. ca. Cantarides. Dixerunt quidã q̃ꝫ ſunt ſuperflue caliditatis. Et dixerunt alij q̃ꝫ ſunt calide ⁊ ſicce in tertio gradu. ſed primũ verius. Et cantaris eſt acris acuta: putrefactiua: aduſtiua.

¶ Et eradicat verrucas linita: ⁊ fit ex ea cerotum. ⁊ linit ex eo albedo vnguis: et confert ei.

¶ Et eradicat vnguẽ mollificatũ velociter: q̃ fit ex ea emplaſtrũ. ⁊ remouet morfeam: ⁊ albaras linita cũ aceto. ⁊ q̃ ex ea trita cum ſynapi fit linimentum: facit naſci capillos.

¶ Et ſimiliter quãdo coquitur cum oleo donec inſpiſſetur: et linit ſuper apoſtemata cancroſa: ⁊ reſoluit ea. Et linitur ſuper ſcabiem ⁊ empetiginem.

¶ Inquit filius Meſarugie. Ipſa incidit vngulã valde: ⁊ parũ de ea prouocat vrinã valde Et parum de ea adiuuat medicinas puocatiuas ad prouocandũ abſq̃ nocumento. Et ꝓuocat menſtrua: ⁊ facit abortum.

¶ Dixerũt quidã: dat̃ in potu vna earũ ei qui querit de velica ſi. e. ⁊ cõfert. Et dant in potu tres tanaſgi de ea: ⁊ exulcerat veſicam.

¶ Inquit Halienus. Ipſa exulcerat veſicam. ⁊ eſt propterea q̃ facit materias acutas declinare ad eam a quibus corpus non euacuat cum proprietate que eſt in ipſa.

Capitulum.xx.

Arbates. Alb. i li. ō na. aialiū iqt Ar bates q̄dā mētiēdo dicūt aues q̄s vul gus bomgēse. H̄ arbor anseres vocāt (vt etiā supi⁹ audiuisti i cap. xiij.) eo q⁹ ex arboribus nasci dicūt. a q̄bus stipite z ramis dependēt q̄ inter cortice est nutrite. Dicūt etiā aliq̄n ex putridis lignis bec aialia in mari generari (vt supius dictū est) z pcipue ex abietū putredine. Asserentes q⁹ nemo vnq̄z vidit has aues coire vel ouare. Et h̄ omino absurdū est: q⁹ ego et multi mecū de socijs vidimus eas coire z pullos nutrire. sic etiā in ant. habitis diximus. bec auis caput h̄z q̄si pauonis: pedes nigros vt cigni. z sūt membrana piūcti digiti ad natādū. z sunt in dorso cinerei nigredinis. et in ventre sunt albi de aliq̄ntulū minores anseribus.

Capitulum. xxj.

QAladrius z Calandrius. ysi. Caladrius (vt dr) est immundus ſm legem.

Operationes

¶ Dicit cīm phisiologus: q⁹ auis est tota alba nullā pt̄e h̄ns nigrā. cui⁹ iterior limus curat caliginē oculor. In atrijs regū iuenit. Per hanc cognoscit de bore infirmo vtr vriuat an moriat. Si cīm egrotat ad mortē: mox bec vt viderit eū: auertit ab eo faciē suā. si aūt nō ad mortē: intendit illa faciē suā vertit. z assumit oēs infirmitates ei⁹: z dispergit eas. z sanat infirmū. A

¶ Aristo. Caladrius infirmū si mori debeat nō respicit: sed si cōualescere possit z ipm videre velit. ab illo oēm infirmitatē ad se trabit. Itaq⁹ ille sanus efficit. z auis egritudo q⁹ sepius p eo morit. Dec auis h̄z vnū os grossum in cruce: cui⁹ medulla oculos caliginātes si q̄s linierit: eos clarificatos boni visus efficit. B

¶ Ex li. de na. rer. Caladrius est auis alba. q̄si ad infirmū sanādū ducit oēs infirmitates ei⁹ intra se colligit: et in aere volans ibi eas comburit atq⁹ dispergit. C

¶ Pars iterior femor⁹ caliginē aufert ab oculis. Has aues Alexāder iuenisse ferit in pside. D

¶ Ex lib. de na. re. Calandris est auis pua ꝓpe cōsilis alaude. colore fusca: plumis despecto: sed mira modulatione vocis audientes leuiscat omnes voces auiū exp̄ssissime imitat. ita q⁹ q̄n capta ergastulo includit. abi quoq⁹ capitui taris et calamitatis sue oblita vitā vnam duci borā sine cantu pterit. ad quoq⁹ spaciari diuersis auiū cantib⁹ gaudet. vt nec cibi solita sit. E

CApo ꝛ Lapimulgꝰ. Actor. Lapo ꝺr gallꝰ castratꝰ siue gallinaceꝰ. Et bi iō castrant vt faciliꝰ ipiguent ac teneriores comedant.

Operationes.

A ¶ Dyas. Lapones viui apti ꝛ ipositi morsibꝫ venenatꝫ occurrūt si mutent assidue.

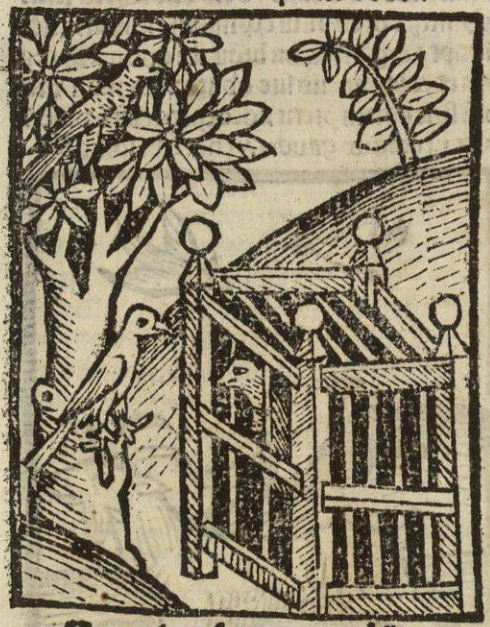
B ¶ Lcrebrū capōis meliꝰ ē ceterꝫ. acceptū i vino fluxū sanguis abstinet.

L ¶ Pell' vētriculi eiꝰ siccatū ꝛ bibita customachā ē cū vino. Juscellum marie minorꝫ estuatōis stōachi mitescit simplr cōpositū. Juscellū pomaioris artificialr cōpositū vētrē mollit: crudos būores. i. colerā

D nigrā depōit. ¶ Utile ē palibꝫ febribꝫ ꝛ typicꝫ egritudinibꝫ. tremoribꝫ ꝛ inflatōibꝫ stomaticꝫ. et arteticꝫ singlare plidiū ē. Fel capōis albi magne ꝑtutꝫ ē. facit ad effusionē oculoꝝ ꝛ ad caliginē ꝛ aspredinē palpebraꝝ. De capōe inscriꝰ

E clitū. latiꝰ patebit ¶ Plī. li. x. Lapmulgi appellant merule gndiorꝫ aspectu nocturni fures sē iterdū cū vīsu carēt. pastoꝝ stabula itrāt. caprarꝫ vberibꝫ ꝑ succū lactꝫ aduolāt: q̄ videlꝫ iuuria vbere morīt. capsq̄ cecitas q̄s ita mulsere obruit. ¶ Actor. Lapmulgꝰ ipe Arist. agochilē vocat. ꝺ q̄. s. i. c. vi. istꝰ tractatꝰ. ¶ Arist. Est auis mōtana modicū maior merula. alitu morsꝫ raro videt ꝺ die: nec bū tunc videt. sed acuīl visus eiꝰ ꝺ nocte. lac ex mammillis caprū

F sugit: nōq̄ ꝺr agochiles. s. caprarꝫ lac sugēs. vidit aūt nocte: manet in lapidibꝫ de die.

Capitulum.xxiij.

OArduelꝰ. ysi. Larduelꝰ ꝺr co q̄ spinis ꝛ carduis pascit. vñ a pō grecos achātis ꝺr ab acbātꝫ. i. spinis q̄bꝰ alit. Augures aūt dicūt ꝛ i gestu ꝛ i motu ꝛ i volatu a uiū esse sig̃ ꝓstituta. ¶ Plī. li. x. Larduelī mime auiū ipata faciūt nec voce im̄: sed pedibꝫ ꝛ ore p manibꝫ. Est q̄q̄ bouī mugitꝰ imitet. i ore latē si agro taurꝰ appellata. Est q̄ cārūq̄ binnitꝰ anibꝰ noīe herbe pabulo aducentu coꝝ pulsa imitat ad hūc modū vlciscēs. ¶ Ex li. ꝺ na. re. Larduelꝰ ē auis pua crocoq̄ i corpe: rubeo ꝓ in capite colore venustata. Dixꝫ aūt videt q̄ hec auicula carduoꝝ acutis aculeis pascit. In hac g̃ natura miraclm apparet: q̄ talē astu cīā ci dedit quā nec boui nec asino magnis animalibꝫ ipsi voluit. vt vicꝫ ergastulo clausa suppositā aquā ab ymo q̄ filū vasculo suspēso ad se cū rostro trahat. peditq̄ filo interdū suppositō cū attigerit vasculū sitim potu sedat.

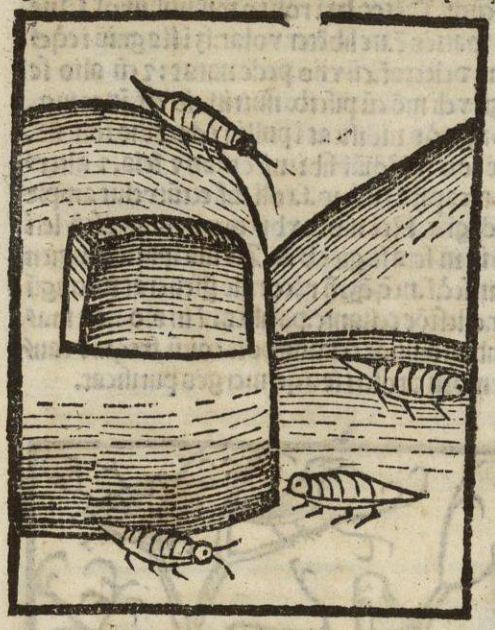
Capitulum.xxiiij.

OArabdriō ꝛ Laristā. Rudol. sup leuiticū. Larabdriō est auis garrula. de q̄ legit i Leuitico. q̄ im legē sit imunda. ¶ Actor. Hec auis ipa ēq̄ supiꝰ i ca. xxi. dicta de calēdrꝫ est. Fallunt aūt q̄ hāc esse caladriū putāt vt sup Deutro. dicit glo. interlīn. Larisle vt dicit Solinꝰ. aues sunt q̄ impune flammas inuolant. ita vt nec plume nec carnes earum flammis ignearum aliquatenus cedant.

Capitulum.xxv.

Ceruus volans. Ex li. de na. re. Cerus volãs ferk esse genus cicade. Dunc tñ expũmentator crabronẽ vocat. sub alis (vt dicit) grossioribꝫ alas hz subtiles z tenues sicut bruchꝰ. Circa vesperã potissime volãt: et volãdo strepitũ faciũt. hñt cornua medicinalia grãdia ꝓlonga bisulca dẽtata z lucida: qsi forcipibꝫ in ca cumie cum libuerit ad morsum coeũtibꝫ. crura ꝓlõga z reflexa. lucent igneũ more noctu ptes latex ac clunũ colores pinarum refulgẽtes aliqñ compsse obũbrant. amputatũ caput eaz viuit diutiꝰ sine corpe. sed et pscorpꝰ sine capite: sz nõ tãdiu sicut caput.

Capitulum.xxvj.

Cicade. Pli. li. xi. Cicade tñ vñũt rore quaz duo sunt genera. Minores que primo pueniũt que vt sunt mute. et nouissime pereunt. Sũt aũt multe que canũt vocant achete. z que minores ex his sũt tetrigometre. sed ille magis sonore. Mares canunt in vtrocz genere: silent femine. Gentes his vescunt ad orientẽ. Ante coitũ mares preferũt. a coitu feminas circa solsticiũ est coitus earum. Quis eaz corruptis que sunt candida coitus supinus. Est illis asperitas in dorso ꝓacuta qua feture locũ excauant in terra. Fitcz primo vermiculus: deinde ex ea (que vocat tetrigometra) cuius cortice rupto circa solsticia euolant: et est sine ore. sed pro eo quidã est aculeatum linguis simile. et hoc in pectore quo rorẽ lambunt. Pectus ipsum est fistulosum hoc: vt diximus canũt achete de ceteris nihil est in vẽtre. Quidã vero negãt vocẽ in sectis esse in tãto cicadarum sono et apum murmure.

Capitulum.xxvij.

Ciconia. ysidoꝰ. Ciconie quasi cicanie a sono quo crepitant dicte sunt: quẽ sonum oris potius esse constat qz vocis. quia cum rostro quatiendo faciunt. hee veris nuncie societatis comites: serpentũ bostes: maria transuolant in asyam collecto agmine pergunt. Cornices eas duces precedunt et ipse quasi exercitus prosequuntur. Ex libro de naturis rerum. Ciconie serpẽtium ex itio tantus est honor in Thessalia vt capitale fuerat occidisse ciconiam: sicut et hominem. Multipharie nanqz serpentibus insidiatur. eosqz comedit et alia venenata: nec tamen morit. Bufonem autem non nisi in magna fame comedit. in quo natura le bufonis malum notatur. Videtur autem ciconia caput habere valde reumaticum: quia rostro eius aqua vere continuo distillat. Et hoc byeme magis. Vere nidos suos annuo repetunt. et vnum se e scribus suis domino loci sub quo fetificant: plumatum quasi tributum vt fertur deiciunt. Sed forte causa magis est reditum nutriendi. Quin immo vt vulgo dicitur pro decimatiõe deiciunt. deo ius suum seruantes. In cuius signum Thoringiam vbi decime nõ dantur neqz intrant neqz inhabitant: vt experientia docet: abiturc aũt (vt dicit Solinꝰ) i certo loco congreganta vt nulli sui generis nisi captiua relinquat. In asia cãpus est vbi cõgregate murmurãt. z eã q nouissime venit dilacerant: sicqz recedũt. Ex lib. re. vtũ. Ciconia dr auis

pia: Cū ēm antiq̄tes ciconie pēnis amissis p̄
priū sibi victū acq̄rere neq̄ant: iuniores frigi-
da genitor̄ membra reuouētes eos in pastu p̄-
curāt: donec ala fort̄ redierit. Nam vt ysido.
ait. Quātū tps ipendūt i fetib⁹ educādis tm̄ et
ipe iuicē a pullis suis alunt. Nec dubium eas
castitat̄ sectatrices esse. fedusq̄ ?iugū ad iui-
cē seruare. Un̄ fert q̄ i eminētiori loco domus
cuiusdā par vnū ciconiar̄ hītabat. Un̄ mare
ad pastū recedēte freq̄nter alio⁹ mas aduenie⁹
femināā adulterino coitu polluebat. At illa sta
tim emin⁹ i fonte se mergebat. licq̄ scel⁹ adul
terū p aq̄ lauamētū delēs marē p̄priū delude-
bat: hmōi factū dñs hītatiōis freq̄nter aduer
tit. t q̄dā die post adulteriū eā a fonte ne laua
ret̄ p̄hibuit. nec mora masculꝰ a pastu rediēs i
femia sua scel⁹ adulterū dep̄hendit. t ad horā
dissimulās abijt. Reuersusq̄ sequēte die maximā
multitudinē secū adduxit. q̄ singulā adulteram
aggresse: miserā crudeli lania uerūt morte.

Operationes

A ¶ Plini⁹ li. viij. Ciconia origano sibi medet.

B ¶ Idē in li. xxix. Ciconie pullū qui egerit ne-
gat annis cōtinuis lippire oculis. Ciconie q̄z
ventriculus valet cūtra oia venena.

C ¶ Idē. li. xxx. Furunculus etiā dr̄ mederi cico
nie ventriculus ex vino decoctus.

D ¶ Dyascorides. Fimus ciconie cum aqua po
tui datus. epilenticos curat.

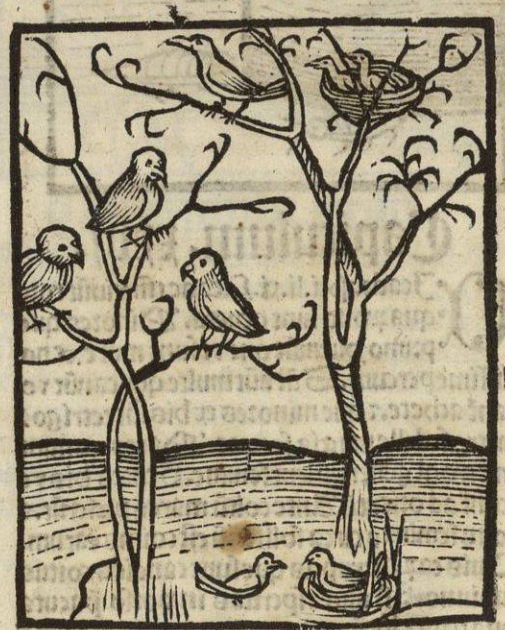
E ¶ Albert⁹ in. lib. de na. aīaliū. Hec auis alas
habet nigras. t caudā t alias ptes bz albas.

F ¶ Inuenit etiā gen⁹ ciconie: totū in dorso ni-
grū: t i vētre sub albū. sz nō nidificat i hominū
habitatiōib⁹ sed in paludib⁹ deserti.

Capitulum. xxviij.

Cign⁹. Aristo. Cign⁹ est genere auiū
coriū iter digitos bītiū. Habet q̄z m
ripis lacuū t i loc⁹ mlt⁹ arbor̄. Bo-
ne vite est atq̄ nature: t senectut̄ bone. Cmōi
aues ꝫ accipitrē pugnare nō icipiūt. Sz si cū eis
ille pugnare cepit. pugnat cū ipo eūq̄ vicūt. ¶ Ysi.
Cign⁹ grece latine olor dr̄. co q̄ totꝰ albꝰ sit plu
mis. olon ēm grece totū dr̄. Hanc ?o sibi hāc
auē bonā pgnosīā facere dicūt: sīē Emili⁹ ait.
Cign⁹ in auspicijs sp letissim⁹ alef. Hūc optāt
naute. q̄z nō se mergit i vndis. Ex li. de na. re.
Cign⁹ bz plumas albas: sz carnes nigras. sor
ritudinē sūā i alis. colerice cōplexiōis ē: t ob ꝫ
iracūd⁹. Dētes bz i rostro minutissimos. One
ris ipatiēs ē. ne libēter volat: sz i stagnis req̄-
scere delectat. cū vno pede natat: t cū alio se
regit veli mō cū piscib⁹ nutrit⁹ eis est inoxius.
Sup aq̄s nidificat i pullis educādis solicit⁹.
tpe coit⁹ blādiūt sibi iuicē mas t fēia. t alter-
nati capita cū suis. f. collū iniecūt velut ample
xādi gr̄a. Hec mora vbi coierit. mas ?sci⁹ lesi
onis in fetā fugit ab ea. At illa ipatiēs fugien
tē insect. nec q̄z ñ rāc⁹ ille pseuerat in longū
ymo lesiōe cessante: pacificant in alio ac a ma-
sculi psecutiōe cessans poli coitū freq̄nti cau
de motu t rostri se aq̄s mergēs purificat.

Capitulum. xxix.

Cinomulgus. Cispedo. et Citramo.
¶ Ysiō. Cinomulgus est auis arabie. sic
dicta: eo q̄ in excelsis nemorib⁹ texit

nidos ex fructibꝫ cynnami. Et qꝝ non possunt ibi hoies cõdescendere ꝓpter ramorũ altitudinem et fragilitatẽ eosdem nidos plumbatis iaculis appetunt ac cynnama illa deponunt: et precijs amplioribꝫ vendunt. eo qꝫ illud cynnamũ magis ꝙꝫ alia mercatores ꝓbãt. ¶ Aristo. Cinomulgus passere modicum maior est cuiusꝙ color celestis est cũ citrinitate. et colores isti sunt in eo distincti. Rostrum eius est longum ad citrinitatem declinãs: sꝑ arbores magnas ex cynamomis (vt dicitur) sperice cõponit nidum suum. habẽs introitum paruum ¶ Plinius. Lyspedũ siue cispeli plurimũ volant qui et apodes dicuntur: eo qꝫ vsu pedum careant hyrundinũ specie. nidificant in scopulis. Hec sunt que toto mari cernunt. Aristo. Auiũ genus qꝫ pedes non habet omni tẽpore apparet. hec auis longa gracilis ꝛ pauce latitudinis. hyrundini assimilatur. Hec inter illas leuiter distinguitur. Ista nidificat in estate. et hoc post lapides vt animalia fugiat ꝛ homines. Plinius lib. x. Litramus: alis cenchramus habetur. aues remeantes comitata solicitat. ac perseueranter ad expectatas sibi terras peruenire festinat easꝙ noctu. et iam itineris admouens excitat. Aristo. Litramꝰ auis de nocte ceteras aues clamat. eaꝙ audita sciunt venatores qꝫ in locis suis nõ remanebũt aues. Ex libro de naturꝫ rerum. Litramus alis Asie recedentibus hyrundinibus ac cycnis instante hyeme comitans eas festinantiꝰ or perseuerat. et precedens solicitat.

Capitulum.xxx.

Cinomia. Isido. Cinomia grece dicit musca canina. Nã canis grece cynos dicitur. Ex lib. de na. rerũ. Cynomia ẽ musca canina catulorum auribꝫ importuna. Quam licet catulus frequenter excutiat: semper tamẽ importune reuolat. Ubi aũt cum pigrum ad excutiendũ inuenerit vsqꝫ ad sanguinem ꝛ vulnera ꝓcedit. Actor. Cynomia est illa musca grauissima qua ꝓcussa est egyptioꝝ populus in quarta plaga. De hac cñ in Exodo legitur. Uenit musca grauissima i domos pharaonis ac seruoꝝ eius: in omnẽ terrã egypti. corrupta qꝫ est terra ab hmõi muscis. Per hanc cñ fm glosam canini mores significant in quibꝫ humane mẽtis voluptas. i. libido arguit. Sic cñ cinifes quibꝫ in terra plaga percussi sũt egyptij: significãt in ꝙtudines mũdanoꝝ: qui ꝓuocatores rixaꝝ: amatores calũniantiũ nõ admittũt quietem spũalis sabbati. Uñ psalmista. Dixit ꝛ venit cinomia.

Capitulum.xxxj.

Cicendula cimice ꝛ coleoptro. Isidorus: Licendula genus scarabeorum est. sic dictum eo qꝫ gradiens vel volans lucet. Ex li. de na. rerꝫ. Licendula est vermis in ytalia nocte volãs. ꝛ inter noctis tenebras fulgidus radiãs. ita vt si eum in tenebris videas exhalationẽ scintillaꝝ putes. ¶ Isi. Limex aũt ex vermibꝫ carniũ est. Dictus aũt est cimex ex similitudine cuiusdã herbe cuius fetorẽ habet Aui. in. ij. cañ. Ex fraxino capita iflata sicut gnata egrediunt i ꝙbꝫ est hũiditas de ꝙ cimices oriũt. Lũ cñ capita hmõi aperiũt cimices

ex illis egrediunt. Cimices effugat ꝓpter sterc9 thauri qñ cũ eo fit fumigatio. Palla. Quãꝯ cimices nocent, extinguunt aũt amurca ꝛ felle bubalo lectis aut locis eaꝝ punctis, vel solũs edere tritis et oleo vel icẽtis sanguisugis. ysi. Losdros greci appellãt eos q̃ extremis fauoꝝ partib9 maiores creant. Quos aliq̃ reges putant. dictos eo ꝙ castra ducant.

Capitulum.xxxij.

Colũba ex li. ō na. re. Colũba (vt dicit Beda) felle caret. Dicit tñ Aristot. ꝙ fel hz nõ eo loco q̃ cetera alia: sz i intestino. Mortifero nõ viuit. sz puro ḡno visũ recuperat nouem vicib9. In alta nidificat. vbi mala bestia attingere nõ valeat. supq̃ aq̃s libẽter reqescit: vt situm sedet. Et vmbrã accipitrꝫ venientis i aq̃s ꝓspicit. Aliqñ ꝙ sola sedet. colores suos varios circa collũ admirãs alaꝝ plausu rostro q̃ plumeculas fulcit et i regimẽ volat9 cultꝰ pẽnas disponit. Tũc nisus speculator occultꝰ congaudentẽ in hmõi gũa rapit. Colũbe calidissime sũt ꝛ lapillos ꝓpter stomachi tpa ingerũt comedũt. simũ etiã ardentẽ nimis hñt. quẽ ꝛ ipe nido ejicũt ꝛ pullos ejicere docent. pẽnis eleuatꝫ pugnãt. Colũbã errantẽ cũ viderint sibi aggregãt. Dicit Jacob ꝙ transmare ysus orientẽ colũbe sunt q̃ nunciaꝝ fungẽtes officio ĩas dñoꝝ suoꝝ sb alis breui spacio ꝓ lõge deportãt. Iq̃ valde necesse sunt: maxie qñ ꝓ terras inimicoꝝ aliq̃ nũciꝫ transire nõ audent. Colũbe ꝓprũ est inter aues nõ cleuare caput qñ potant donec ei sufficiat. ¶ Ex li. de na. re. Colũba valde grauat iouoꝝ partu: q̃ si pareret tardauerit amare pcutit. Aristo. Colũbe toto anno ouãt ꝛ pullificãt: si fuerit locꝰ mãsiõis calidꝰ ꝛ cibꝫ patꝰ. Alioq̃n nõ nisi in estate. Earũq̃ pulli sũt meliores in vere ꝛ in autũno. peiores aũt i bieme ꝛ estate. Masculus cũ femina coit post vnũ annũ. Quã colũbe sunt albi coloris sicut ꝛ pdicis. Columba senex coire non põt. sed ttm osculat. Colũba q̃z femina saltat super feminã: si nõ fuerit mas. et inuicẽ osculant. et ex illo quidẽ coitu oua faciunt. sed non pullificant.

Operationes

¶ Ex li. ō na. re. Pulli colũbaꝝ i autũno ꝛ vere saniores sũt qñ bis tpib9 ḡno maxie viuũt. A

¶ Esculapi9. Colũba occisa ꝛ calida supposita oi morsui subuẽit. Sãguis ei9 valet oculis ꝓfert9 infusus ꝓcipueq̃ desub ascellis tract9. B

¶ Stercus eius omnes dolores soluit: et bumores desiccat. C

¶ Dyas. Colũbe sanguis abscindit fluxũ sanguinis narũ: qui est ex vulnere cerebri. D

¶ Plinius libro. xxix. Caro recens colũbe cõtra serpentes auxiliatur. Masculi sanguis a vena sub ala incisa eximie prodest oculis cruore suffusus. E

¶ In li. xxx. Fim9 colũbaꝝ cũ aceto delent stigmata. Hoc fimo carbũculꝰ abolet ꝓ se illito vel cũ semine lini ex aceto multo. F

¶ Auicen. Sãguis columbe ꝓfert podagre. Stercus columbaꝝ ꝓueniẽs ex sup dolores iunctura ꝛ valet empetigini. G

¶ Cõfert etiam dolori colice cum administratur in clisteri. H

Capitulum.xxxiij.

Oredulus et cornix. Ex li. ō na. re. Lore dulus dr q̄ cor edēs: carne nāq; ꝑ da uiuēs. corde maxie ibiat saturari. y sīō Cornix auis est ānosa apō latios: greco noīe cornix appellat. Quā aiūt augures boīm cu ras fcatōib⁹ agere insidiaq; uias mōstrare: fu tura ꝑdicere. magnū nefas h̄ credere: vt deus ꝓlia sua cornicib⁹ mādet. His int̄ mlta auspi cia tribuūt et pluuias vocib⁹ ꝓtēdere. vū ē illō Tūc cornix plena pluuiā vocat ip̄roba voce. Ex li. ō na. re. Cornix in solstitio morbo corni pit: hec nucib⁹ libēter vescit: horribiles aues q̄ si suos hostes impugnāt: q̄ ille freq̄nter cū ipu gnātib⁹ multū detulerit: tādē i patia victe lace rāt ip̄ortunitas. cornix pluuiā mlto clamore p̄ nūciat: ouis colūbe insidiat vt dilipet et exugat

Operationes

A ¶ Plini. li. xxix. Cerebrū cornicis coctū in ci bo sumptum: capitis doloribus est remediū.

B ¶ Item in li. xxx. Cornicis carnes ac nidum illinite: morbis longis putant vtilissimum.

Capitulum. xxxiiij.

Corvus. Ex li. ō na. re. Corvꝰ auis cla morosa nihil aliō sonare nouit q̄z cras cras: diuersas tñ voces formar. s. lxiij. vt dic̄ Fulgētius: volādo coit aliq̄n. plēs sp q̄z duos pullificat. grauidus fieri dr si eū ouū cor uinū edere cōtigerit: ore parere dic̄ur et ꝺcipe. Femie corvor ouā sole cubāt et mares eis escā dant. Pulli corvor septē diebꝰ absq; vlla cibi alimonia manere ferunt. Septima ꝓo die ni grescūt: q̄z nōnullos ej̄ciunt tedio nutriendi. Fortior est corvus de die: bubo de nocte: et vt ciſſum sua ouā comedunt. Corui parū cocunt sed multū osculant adinuicē. Et putāt quidaz q̄ alio modo non coeant. sed hoc falsum est. Cadauere corvus vescit: vt dr a potu se absti net q̄ diu sicus sui fructus dulcedine gloriatur Unde Ouidius. Ac cibi dū lacteus pendebit in arbore ficus: A nullo gelido fōte bibent aq̄ ¶ Gregorius in moral. Pulli corvor (vt fert) anteq̄ nigrescant a parentibus: vt cunq; ne glecti: medici affecti: huc illucq; vagantur in nido: aut ciborum expectant aperto ore subsi dium. Unde etiam scriptum est. Quis prepa rat corvo escam ꝛc. Sed cum nigrescere illi ce perint: tanto eis alimēta prebenda corvus ar dentius requirit: quāto illos alere diutius di stulit. Ex li. de na. rer. Est corvor genus i ori ente qd̄ cū asino et thauro pugnat: eisq; fugien tib⁹ sup eos volat: ac sic cū impetu eor oculis impūgit. et cū potuerit eos execās rostro dīis suis inutiles reddit. Itaq; per cōsequens oc cisi decoriant. et corū cadavera volatilib⁹ ef ferūtur: sicq; ab auc improba animalia fortia superantur. Corvus turres inhabitat et ibidē ndificat: citissimus est mutatiōis aeris nunci us: et alia crocitationis voce prophetat aurā tranquillam alia tempestatem. Corvus lōge uus citissime fit domesticus. corvosq; silue stres inuitos retinet ac seducit. Corvus ex na tura est inclinatus ad furtū. vt experiētia Er fordie docuit vbi corvus domesticus succes sue de mesa qua pecunie iacere cōsueuerant in ortum de prope subtus lapidem circiter quin q; vel sex florenos in grossis abscondit.

Capitulum.xxxv.

Ocurnix. Ex li. de na. re. Locurnix est auis quã vulgariter questulã dicimus Hec ducẽ habẽt ortigometrã. quã in maris transitu iã terre. i. portui maris appro/pinquãtes accipitres speculati rapiũt. z idcir co cura est vniuersis. vt externi generis ducẽ solicitẽt. scz cornicẽ p quã pma discrimina ca ueãt. rarissimas habẽt feminas ĩ genere auiũ sicut et pectines in genere pisciũ. In hominũ ꝙo genere pauciores nascunt masculi ꝙz femi ne. Lomestor. Locurnix in synu arabie ꝑcipue nutrit. et est auis regia quã nos vulgo cureli/um dicimus a currendo. ¶ Ysiõ. Locurnices a sono vocis dicte sũt. quas greci ortigeas vo cãt. eo ꝙ vise primũ fuerũt in ortigia insula. Hec aduenientiũ tempora habenti. Hã esta/te depulsa maria transmeant.

Capitulum.xxxvj.

Ocyx. Plinius. lib. x. Locyx videt ex accipitre fieri: tempe anni figurã mu/tans. Tunc enim non apparent relicq accipitres nisi diebus paucis. ipso quoq; mo dico estatis tempore visus: postea non cerni/tur. Est autem neq; ad vncis vnguibus acci/pitrum nec capite similis. neq; alio quã colore acrictu: sed columbe potius similis est capite et vnguibus. Quoniam absumitur ab accipi tre: si quando simul apparuerint: sola omniu; auis a suo genere interempta ¶ Aresto. Auis co cyx paucor; uor; est: vnius scilicet aut duo rum. quia natura eius valde frigida est.

Capitulum.xxxvij

Rochilos. Ex li. de na. re. Lrochilos ĩ yta lia rex auiũ appellat oĩm q̃dẽ est minima. sz q̃nto mio; tãto velocio;. a/deoq; aiosa: vt etiã ꝺ aq̃lã audeat conat9 ac/ceptare. boies q̃z deludit. q; cũ se ꝑ pũq̃ q̃si manu capiẽdã obtulerit. casso boĩs conatu z labore ipigra ꝓfugit. araneis vesci pulli fecun da ẽ. nã plimos vno fetu ꝓducit. vno specu vel antro ĩ hieme mlti ꝓdunt. vt ad calorẽ turba ꝓferẽte calor q̃ puus est ẽ in tã mimis corpib9 augmẽtet. Est q; auis mima oĩm aliaꝝ. Ite; Alb. ĩ li. d na. aialiũ ait. Lrochilos ẽ auis mi/nima oĩm quã regulũ vocãt: q̃ lz sit pua corpe ausu magꝺ aq̃lã pugre conat. solitaria volat mlti etiã ẽ ꝓt9. z i hieme vno ꝓtẽta foramĩe an tri vl muri. mltos socios secũ sui generꝭ nocte habitare ꝓmittit. vt calor qui corpis exocie/tate mltoꝝ calescat z foueat. Hec etiã ẽ auis musica: z ꝑcipue cãtat tpe magni z sicci frigo ris in hieme. Infra ca. ciiij. de eadẽ tractet

Capitulum.xxxviij

Corinta. Plinius. Corinta est auis ma
C xima in partibus orientis que vere ad
quantitatem pulmonis vacce habet
mollem: et multum infusum sanguine. z ideo
multū bibit plus q̄z alie aues. ¶ Albertus in
lib. de na. animaliū. Corinta est auis que pau
cas et paruas habet plumas et pennas.

Capitulum.xxxix.

Oculus. Ex li. de natu. re. Cuculus est
auis iproba: q̄ vocez suā in cantando
non mutat: sed semp eandem replicat.
Auis pigerrima est: et loco nō stabilis. Tur
turis fere colorē habet. Hyeme plumis spolia
ri dr. intratq̄ terre latibulum: vel cōcauitates
arborū. illic ętate cōgerit q̄ hyeme viuit. Ova
sua in nido minorū auicule ponit: z de ouis illi
us totidē demit: nedū illa numero supflua in
uenerit quasi aliena repudiet. Iratq̄ cuculus
ab aliena matre cū pullis eius fotus z educat⁹:
dū adhuc in nido inualidus sedet. quedam ñ
auiditate naturali ceteris pullis cibos rapit.
et hac sagacitate p̄ ceteris pinguescit atq̄ niti
dior sit. In cuius elegantiam nutrix cōuersa
gaudet eius forma: miraturq̄ seipsam q̄ talē
peperit adeo desipiens vt magnitudine fetū a
pullis minoribus nō discernat. Ex oēs pullos su
os in eius ꝓparatiōe damnat: ac vbi eū edure
rit z ad robur volandi nutritus. ipsoviceuersa
z in nutricem insurgit: et consequēter perimit
¶ Isid. Cuculi a voce ppria noiati: tēpus ha
bent et ipsi veniendi minorū scapulis suscepti
ꝓpter breues z paruos volatus: ne ꝓlonga ac
ris spacia fatigati deficiant. Dor saliue cica
das gignūt. Ova passeris nido reperta come
dunt: et sua obiciūt. post hec illa suscepta z fo
uent z nutriūt: ¶ Aristo. Cuculus ouis ꝓpriis
incubat: sed vnū ouum in nido fulice ponens
eiusdē ova fugit. Illa vero futuri euentus ig
nara ouū sedula nutrix fouet. Sed a cuculo
excluso et postmodum adulto nutrix a nonnul
lis quandoq̄ necari perhibetur. In estate vo
lat et lasciuit. In hyeme iacet languens et de
plumatus ac buboni similis apparet.

Operationes.

¶ Plin. li. xviij. Mirabile quoddā est de cucu A
lo: q̄ quis loco primū audiat alitē illam: si pes
dexter circumscribat: ac vestigiū id effodiat:
non gigni pulices vbicunq̄ aspergatur.
¶ Idem lib. xxviij. Cuculi fimus in vino de
coctus et potus: morsui canis rabiosi confert B

Capitulum.xl

Cubeth. Aristo. Cubeth ē auis luxurio
sa cuius mas si inuenerit ova femie sue
frāgit ea: ne femina sit sollicita circa ea
Femina vero abscōdit ea. Que siue coeat siue
nō: oblectando vel audiendo subito ovat.
Itē si presenserit masculum venientē occurrit
et coeunt. Mas quidē pcedente cum ad femi
am accedit sine strepitu. ne alij masculi sentiant: et
pugnet cū eo ne eccoire ꝑmittat. Itē masculi pug
nāt inuicē et victor cū victo coit: ac versa vice
si victor victus fuerit. Solitarie tñ et occulte
coeunt. eligente victore locum adhoc: z victo
sequente. Mas aūt et femia in voluptate sua
frequēter deprehendunt et cadunt in manus

S

venatoz. Cum ꝯ luxuriosa sit auis ista. singuli tamen mares singulas feminas accipiunt.
Item aues ponderosi corporis que non sunt boni volatus: multã habens superfluitatẽ: multumq; coeunt: et multoz ouoz hmõi sunt: vt cubeth z struthio z gallina. ¶ Actor. Eubeth idem videtur esse quid perdix. que cũ hic de illa dicunt eadem pene z de perdice dicunt inferius. qõ forte latuit translatorem

Capitulum.xlij

Culex. Isido. Culex ab aculeo dictus ẽ eo q; sanguinẽ sugit. habet em̃ in ore siphulam in modũ stimuli quo carnẽ terebrat vt sanguinẽ bibat ¶ Aristo. Culex animal corporis annulosi: membrũ habet p qõ cibum sentit. z quedã habẽt ꝑ membz extra sicut aculeũ: cuius natura est mollis z vacua. per ipsum gustant z sentiunt z cibũ attrahũt. Culices autem z muscę minime bestias per ꝑ membrũ perforant hominis corpũ z aliox animaliũ. Eyli. dena. rex. Culex acida petit: z dulcia sugit: lucem diligit ita q; ad lumẽ aliquando se vrit

Operationes.

A ¶ Aui. in. iiij. can. Ad effugandũ culices et cimices: fit suffumigium cũ serraturis ligni pini aut cũ nigella. siliq; cũ mirto sicca z cũ sulphure z bdellio z spino fetida z stercore vaccino z cũ foliis cypressi. ¶ Ad idẽ aspergitur domus ex
B decoctiõe radicis lupinoz aut ex decoctione
L nigelle: aut absinthij: aut rute. ¶ Palladius. Lõtra culices z cimices in hortis vel satis amurca recens vel ex cameris fuligo spargitur galbano q; infuso: aut sulphure fugantur.

¶ Ambrosius. Culices non tangũt boiem: si absint hũ cũ oleo coquat: z eo se perungat D

Capitulum.xliij

Dyomedias. Isid. Dyomedie aues a socijs dyomedis appellate sunt: qs fabule ferũt in easdẽ volucres fuisse cõuersos forma fulice similes. magnitudine cignorũ. colore candido duris z grãdibz rostris. Sunt aũt circa Apuliã in insula dyomedia inter scopulos littoz z saxa volitantes. Solinus. Dyomedas aues insula q; ozã in Apulie videt.. z tumulo ac delubro dyomedis insignis est. sola gignit cui ẽ color cãdidus. ignei oculi: ora dentata. cõgregate volitãt. duceq; duces sunt. quaz altera agmẽ pit vt ductu certũ iter dirigat: altera insequit: vt instantia tarditatẽ vrgeat. Cũ fet isicũ tẽpus adest. rostro scrobes cauãt. z surculis inuersuz positis subter cauata cõtegũt. z ne operimẽta desint: si forte lignoz cassia venti auferãt. hãc struem premũt terra quã egesserant. sic nidos moliunt. bifori accessu aditus q; mittit ad pastus in hortũ destinat. q; excipit reuertentes rersus occasum ẽ. vt lux z mozãtes excitet: z receptui non deneget. Eadem sacrã hmõi studio oim̃ die celebrãt. aquas plumas imbuũt: z agilis ipendio madefactis rorulenteꝫ fluũt: z sic cedẽ hũore excussa purificãt. Tunc pẽnis suppl audunt: et inde quasi pacta religione discedũt. Ob ꝑ aues factos dyomedis socios fert.

Capitulum.xliij.

ORaycha. Albert⁹ in li. de na. ania. in quit. Draycha auis est pedib⁹ carēs: vt dicit Arist. ⁊ cū ad terrā cecidit cubitis alaꝝ ⁊ pectore repit sicut vespertilio. Debiles habet pedes caude sue cōiunctos. Hoc nō apparet nisi post pluuiā in principio estatis: et tūc pullificat. ⁊ cū pulli cōualescunt: mouēt. pullos relinquens sue miserie vice successores.

Capitulum. xliij.

OHibus Emeria ⁊ Ercinia. Plini. li. ⁊ Egibus auis minima cū asino pugnat. Asin⁹ quippe spinetis se causa scalpendi atterens nidos eius dissipat. quēadeo pauet auicula: vt oīno voce rudentis audita ouū eijciat. pulliq; ipsi metu cadant. Ita q; aduolans vlcera eius rostro excauāt. Porro auchantis egibum odit intātum: vt eoꝝ sanguinem credant nō coire. ¶ Jorath. Emerie sunt aues que de nocte volantes illuminānt aerem propter pennaꝝ suaꝝ naturā: que magis in tenebris q̄z in lumine lucent. sicq; produnt et capiuntur. ¶ Jsido. Ercine aues dicte sunt ab hercinio saltu germanie vbi nascuntur: quaꝝ penne adeo per obscurum emicant. vt quāuis nox densis tenebris obtenta sit: ad presidium itineris dirigendi iacte interluceant. cursusq; vie pateat iudicio plumarum fulgentium

Capitulum. xlv

FAlco. Ex li. de na. rerū. Falco est auis nobilissima: volatu impetuosissima: et in custodia sui minus cauta. Jdeoq; cū ad predam dirigendus est: a dño suo tardatur: nec auis ei capienda ostenditur: nisi prius aliquātulum elongetur: vt predam cum ipetu moderato subsequatur. In arduo captura duo falcones pariter relaxant quoꝝ vnus summa petit. alius iuxta terram inuolat vt videlicet ille volantē ardeam in pullu precipitet. Jste vero precipitatā accipiat. ¶ Aristoteles. Falco renes habet debiles: pectuseq; robustum: deliciosis vtitur cibis. vnica versatione collum girat circulariter pectore existente immoto adeo: vt colli eius duo centū argi luminibus ratione. Huius visus cuiusdam naturalis discretionis videantur ex equo respondere. prede quo q; que post tergū est prouidus inuigilat. ¶ Ex li. de natu. rer. Falconū gene-

ra sunt duo. Unū nobile qđ auem vsu paruo naturaliter capit. aliud ignobile ac vile: quod nisi multo labore et macerationē assuefactum hoc facit. Hoc vltimū genus cum ardeam ad terram impulerit: Jamq; imprompta est vt eā capiat. Ardea anguillam vel aliū piscē quez recentius vorauerat euomit. z tunc falco libere eam volare permittens: ac minus fetidum sibi oblatum preferens z gaudens ocius apprehendit. Non sic aūt falco nobilis: sed cicetum munus vilipendens: auem dolosam seuerius punit. Habet aūt falco os acutum ac durum in pectore. quod ei natura prouidens indidit ad impulsionem prede. Scripserūt a quila symachus z theodocion epistolam ptholomeo regi Egypti. in qua tractauerunt de auibus nobilibus z caz medicinis. De q̄ hic pauca de falcone cōmemorare liceat

Operationes.

A ¶ Albertus in libro suo de animalibus. Si falco non potest fimare: fel galli da ei comedere: vel testudines albas decoctas.

B ¶ Si falco nimium laxatur succum iusquiami modicum da ei bibere: et intinge in eodem cibum eius.

L ¶ Si os fractum fuerit in crure vel ala. Aloe calidū supliga: et dimitte vna die z vna nocte

D ¶ Item sumum galli in aceto coctū superliga.

E ¶ Ad idem. Jnuolue aloen herbā cū puluere apij in cordibus paruaz auiū: z da ei comedere De hac materia reperies per Albertum tradita in libro suo de animalibus

Capitulum.xlvj

FAsianus. Ex li. de na. rez. Fasianus e gallus siluaticus: auis pulchra valde. pennis coruscis instar ignis: ceruleus interdum ac viridis: rubeisq; pennis intersc̄ribitur nitor. Aures geminas videtur habere: in capite pluuis extantibus: quas subrigit q̄n vult atq; submittit. Cristis aūt in capite caret. z spicalis in cruribus. bis tamē armis frustratus animosus z audax est. Aristoteles. Fasiani tantū coitus tēpore simul habitant. ceteris vero temporibus separatim: nec cito rubricatas habent barbas vel in pedibus calcaria sicut galli domestici: sed tractu temporis. Fasianus sic capitur: aliquādo auceps panno in q̄ hec auis depingit coopertus: fasiano se ostendit: qui sequēs coopertū nec fugientem nec recedentem: tandem a socio aucupis in insidijs latitāte rebi inuoluitur. Nec auis in aura pluuiosa tristatur z tūc in rubetis ac syluis latet. Circa vesperā vel auroram de silua egredit̄: z tunc de facili venatur. Rostrum in terra figens abscondit se: z sic absconditum se totum credit. pennas p̄ pinguedine mutat. Jtez q;sepe renouat. Carnes habz subtiliores ac leuiores ceteris auibus siluaticis: exceptis perdicum pullis. ¶ Jsidorus. Fasianus a fasi de insula dictus est: vñ primū asportatus est.

Capitulum.xlvij

FAgrator. Ex li. de natu. rez. Fagrator est auis in oriente que ferū procreando z naturaliter cupida. Tempus veris anticipat: quo scilicet aues ceteras solent initiare conceptus. Unde fit vt ova que tunc facit frigore corrumpantur: ne fetum habeant et?

fectum: sed iterum sequenti tempore calido ponunt: et tunc pullos faciunt: quod est contra omnes fere agrestes aues: que semel in anno ouant atq; pullificant.

Capitulum. xlviij.

Fenix. Isidorus. Fenix est auis arabie sic dicta: eo q; colorem fenicem habeat. vel q; in toto orbe singularis z vnica. Nam arabes singularē et vnicā fenicē vocant. Hec q̄ngentis z vltra viuens annis duz senuisse se viderit: collectis aromatū virgulis rogū sibi instruit. z cōuersa ad radiū solis alarum plausu voluntariū sibi incendium nutrit sicq; iterū de cineribus resurgit. ¶ Ambro. libro quinto. Fenix cū sinez vite sibi adesse animaduertit: facit sibi thecā de thure et myrrha z ceteris odoribus in quā impleto vite suete tēpore intrat z moritur. De cuius humore carnis vermis exurgit: paulatim q; adolescit: ac processu statuti tēporis alaz remigia induit: sicq; in superioris auis speciem z formā reparat. Docet ergo nos hec auis exemplo resurrectionem credere: q̄ sine exemplo z sine rationis precepti one sibi insignia resurrectionis instaurat.

¶ Solinus. Apud arabes fenix nascit. auis aquile magnitudine: capite ornato in comā. plumis extantibus: cristatis faucibus: circa colla fulgore aureo: postera parte purpureus. extra caudam in q̄ roseis pēnis interscribit nitor ceruleus. Hec etā est mens oīm aliorū autorum Etiā idē habet in li. de na. re. licet p alia verba

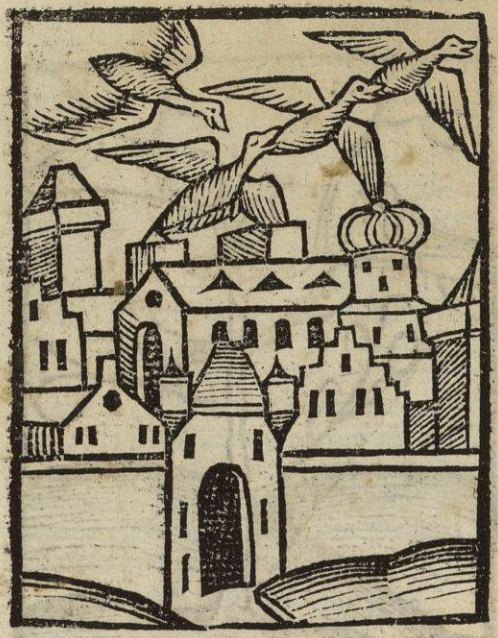
Capitulum. xlix.

Filomena z Ficedula. Ex li. de na. re. Filomena dra filos q̄ est amor: z mene q̄ est dulc. Hec em̄ auis mira modulatione letificat audientē. gaudet ad ortū solis preit q; letitia veniente. verno tm̄ tpe cātat: hyberno num q;. In initio q; veris adeo sue vocis amenitate delectat: z rarissime comedat: et ß cum summa festinatiōe. Itaq; certāt inter se tā pertinaciter. vt victa sepe vitā finiat pus deficiente spū q; cātu. Dm̄ z dra filos q̄ ē amor z mene q̄ est defect: q̄si amore deficiēs. Miramur igit in tā paruo corpusculo tā p̄tinacez spm̄. Miramur in illo pfectā musice scientiā. Modulatus em̄ edit sonus: z nūc p̄tinuo spū trahit in longū: nūc variat inflexo: nūc diuidit in gulā z p̄ciso. copulat in torto grauis acutz creber extensus vibrās. z aliq̄n q̄dez medius: summus ymus. Meditant inter se alie minores versus q; quos mirent q; addiscūt. audit attēta discipula. Reddit q; vicib; cantū: intelligit: emendat: z a docente q̄dammō reprehendit. Stari aūt vt coire inceperit vocz amenitate perdit. Et vt dicit Plī. Alia vox fit: mutat z color. Ab exitu nāq; verni tpis aucto estu in totū alia vox fit: mutat z color. linguis eaz tenuitas illa nō est q; ceterz auib;. ¶ Actor. Filomena est auis parua canora oīmbus nota: q; et luscinia dicit

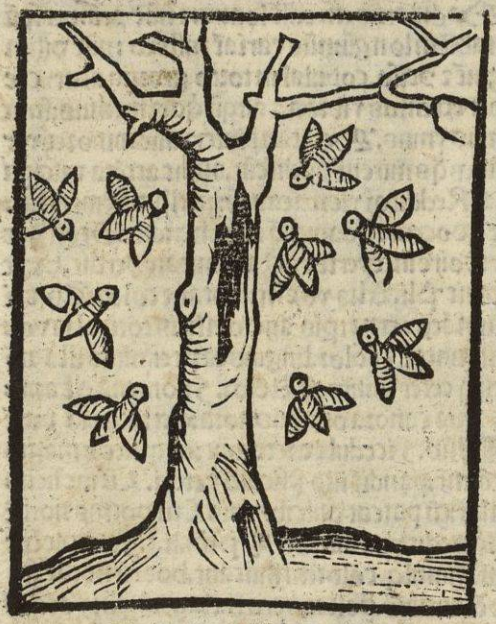
¶ Isid. Ficedule dicte sunt: eo q; ficos magis edant: pandit illo ysiculo veteri. Cū me ficus alat: cū pascat dulcib; vuis Cur potius nomē nō dedit vna michi. ¶ Plīn. li. x. Ficedule forma simul q; colorem mutant. hoc tm̄ nomē habēt autūno. postea vero melancoriphi vocant

Capitulum. l

Fulica. Actor. Fulica est auis magnitudine z colore cigno similis z grādi rostro in scopulis littor cōmorat: has latini dyomedias. greci herodios vocāt. ¶ Physio. Fulica est auis prudentissima: cadaueribꝫ nō vescit: nec oberrat de loco ad locū. sed in vno loco permanet vsqꝫ in finē ibiqꝫ escam suā circa se colligit et quiescit. ¶ Idem. Fulica est auis boni moris nigra: anate similis: nisi qꝫ minor est anate. In stagnis delectabiliter cōmorat: esca z pace contenta: vñ patet si locū inueniat vbi pacē z escā habeat nō inde recedit

¶ Plī. li. xi. Fulicaꝫ generi dedit natura placabilem cruētā ꝙ mediū caput a rostro residentē.

Capitulum.lij.

Fucus. Bartholo. in li. de ꝓpte. rer. inquit. Fucus est apis maior. dictus aūt est fucus eo ꝙ comedit labores alienos quasi fagus a fagin qđ est comedere. de pascit cū qđ nō laborauit: qꝫ nec mellificat sed aliorū mel māducat. De qꝰ Virgil. Ignauū fucos pecus a ꝓsepibꝰ arcet. Sūt aūt fuci sine aculeo: velut imperfecti apes. z sunt seruiciales veraꝫ apū. z ideo eis imperāt vere apes ꝓmosqꝫ expellunt ad opa. tardantes aūt sine clementia puniūt z puniunt: neqꝫ in ope tantū sed etā in fetu adiuuāt apes. certe ꝙ maior copia fuerit multitudo: eo maior examinū ꝓuentus. Cū mella vero ceperint matura esse abigūt eas: melleqꝫ singulas aggresse eas trucidāt atqꝫ fugāt: nec vident nisi in vere. Imperatoribꝰ apū fuci extrahūt regias mansiones amplas magnificas seperatas coopculo eminēti ex quo sunt sex anguleis celle singulorū z ꝙuis fuci sufficiant ad labores. comedere tñ de melle vix ꝓmittunt nisi quantū capiunt z furant: vt dicit Plinius

Capitulum.liij.

Gallus. Exli. de na. re. Gallus est auis faucibꝰ capite crista ta: spiculis aduersis in cruribꝰ armata. Habet z quādoqꝫ spicula galline: sed ꝑ errore potius ꝙ opere nature. Gallus nocte ꝓfunde cantat validius z matutino leuius. Cantus cū cū vētō fert: z anteqꝫ clamari possit longius audit. ¶ Grego. in moralibꝰ. Gallus ꝓdicī nūcius: horas noctis discutit: z demū voce exhortatiōis emittit. Cunqꝫ cantus edere parat: ꝓius alas excutit: ac sepīm feriens vigilantiorem reddit. Ambro. Est galli cātus sua auis in noctibus z

vtilis. quasi bonus cohabitator: dormientem excitat. ⁊ solicitū admonet. vigilantē solak: p̄cessum noctis signās. Idē. Leo timet gallū: maxime q̄z albū. ¶ Arist. Uisi sunt aūt galli: q̄ feminas suas interficiebāt. Dañ soliciti circa pullos suos regebāt illos: ⁊ assimilabank femi nis in nutriendo illos. ita q̄ etiam inuicē nole bāt coire. Isido. Gallus aūt a castratiōe voca tus est. nā inter aues ceteras huic soli testicu li adimunk: veteres aūt abscisos vocabāt gal los. ¶ Ex li. de na. re. Gallinaceus gallus testi culis viduatus dicik q̄ capo vulgariter apel lak vt superius dixi. Ferk aūt citius ipinguari q̄ albedine arcek. Cū gallinis quidē ipinguak.

Operationes.

¶ Ex li. vtš. Galli carnes grossiores sūt ad di gerendū ⁊ minoz hūiditatis q̄z galline vel gal linacū. Decrepiti tñ galli carnes teneriores sūt q̄z iuniores. ¶ Gallinaceus aūt habet carnes validiores oñib⁹ volatilib⁹. bonū sanguinem generāt: ⁊ optimū nutrimentū. ¶ Aui. Gallo⁊ melior est ille q̄ nondū cantat. antiqui p̄o ma li sunt. Testiculi aūt gallo⁊ multū laudabiles sunt velocis digestionis. ¶ Jus gallo⁊ p̄fert doloꝛi stomachi ex ventositate. ¶ Jus gallive teris cū polipodio ⁊ aneto: p̄fert colice valde. ¶ Docet aūt Gal. in decoctiōe gallo⁊ veterū vt post q̄z nutriti sūt fatigenk faciendo eos cur rere vt cadant ⁊ decollenk. dañ vētres eua cuati ac sale ipleti suank ⁊ coquank cū. ⁊. kyst aq: donec veniāt ad tres rotillas ⁊ bibak. hoc ius p̄fert asmati: ⁊ etiā tremori ac doloꝛi iunctura rū. Esculap. Cerebrū galli cū vino bibitū oēs morsus destruit: ⁊ alia multa mirabilia facit

Capitulum. lxiiij

Gallina. Isidorus. Gallina dicik a gal lo: sicut a leone leene. Huius eñ mem bra ferunt quidam si auro liquescenti misceantur consumi. Ex li. de na. re. Gallinis supponenda sunt oua semp impari numero lu na crescente a decez vsq̄ ad quindecim. Oua incubari intra decem dies edita vtilissimū est Nam vetera aut recentiora infecunda sunt. subiici aūt debent impari numero. Quartove die post q̄ ceperint incubari: si coꝛ cacumini bus contra lumen in manibus apprehensis pu rus ⁊ vniusmodi colo⁊ perluceat estimātur ste rilia. ⁊ pro illis supponēda sunt alia. In aqua quo q̄ experimentū est. Nam ouum inane flu ctuat iniectum aqua: subsidens vero plenū est ¶ Physiologus. Gallina ouat in omni tempo re: p̄ter q̄ in duobus mensibus topico⁊. Dū aūt galline pulueris fomento ⁊ crebra respersi one fungentes vice balnei: sine coitu delectā tur. Oua de quibus exituri sunt masculi galli na gerit in parte ventris dextra. Ex quib⁹ aūt femine in sinistra. Uniuersaliter si gallinę oua sua non incubauerint infirmantur. Et quedā galline semper faciunt gemellos: semper q̄z est vnus maior alius minor. Gallina q̄ñ cubat in estate citius excludit pullos q̄z in hyeme.

Operationes

¶ Isidorus. Gallina⁊ in cibo melior est illa q̄ nondum parit oua: antiqua vero praua. A

¶ Adeps pullo⁊ calidior est q̄z gallina⁊ mag narum. B

¶ Caro etiam gallina⁊ clarificat vo cem. L

¶ Cerebrum gallina⁊ prohibet fluxum sanguinis narium ⁊ cerebri velaminibus acci dentem. D

¶ Idem. Epar gallina⁊ pinguium si cut ⁊ anatum sanius est ceteris galline sangui nis vt dicitur. E

¶ Idem. Adeps quidem galli sicut ⁊ cerui vehementioris est calefactionis. F

¶ Adeps aūt galline minus calidus est. ⁊ aspe ritati lingue confert. G

¶ Esculapius. Ouū gal line valet ad omnem dolorem oculoꝛū. etiam albumen infusum oculis sedat punctiones H

¶ Totum ouum combustum: ⁊ cum vino vel aceto bibitum omnes fluxus stringit. I

¶ Quo rum quinq̄ vitella bibita cū trib⁹ vini cyathis emoptoicis valent. K

¶ Adeps gallina⁊ pultu las oculoꝛ reprimit. L

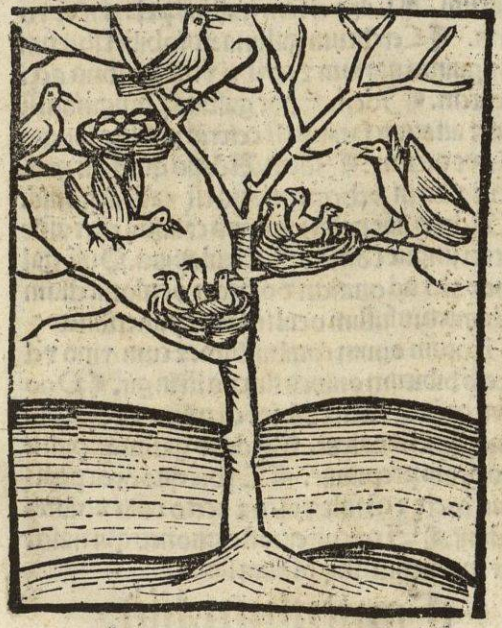
¶ Tybie quo q̄ cū pedi bus cocte ⁊ cū sale ⁊ oleo ⁊ aceto colli dolorez sedant. M

¶ Stercus eius flegmones qui nascū tur in naribus impositum sanat. N

Capitulum. lxv.

Gallinacius. Alexā. Gallinacius si bñ vtricē ducet pullos suos admodum galline qō vt ōr nō facit ꝓpter cōmodū pulloꝝ sed ꝓpter cōmodum ꝓpriū: vt ex calore pulloꝝ faciat venenū vtrice eua porare. ¶ Exli. de na. re. Gallinacius gallus resticulis vidu atus ōr: q capo vulgariter appellat: vt superius in ca. xxij. dicti. Ferk aūt citius ipinguari: qz libi dine arcet. cū gallinis q̄dem ipinguat: sed neq̄ qz impinguādo secūdat. cū eis pascitur: sed nō eas defendit. nō cātat: nec hora diei vel noctis discernit. Igit ad nihil vtilius est nisi ad coq̄nā. Ite aliqñ gallus post triennīū castrat: postea quiq̄z vel septē annis viuere sinitur: z sic in eius iecore lapis inuenit. Electorius: quē vt ibi cōceperit nō postea bibit. Unde z si q̄s hūc lapidem in ore suo habuerit: sitim extinguit. De q̄ inferius in tractatu de lapidibꝫ tractetur.

Capitulum.lv.

Graculus z Garrulus. Exli. de na. rer. Graculus est auis nigra p totū corpꝰ. Est em̄ de genere cornicis: licet corpe minor. libēter in altissimis nidificat: z ꝫ in tanta multitudine: vt in vna sepius arbore septez paria graculoꝝ nidos ꝓstruāt. Optime nāq̄z aues iste sibīuicē cōpatiunt. Est aūt auis clamosa nimīū maxie atpe coitus: quē. s. coitū tē pus excitat vernū. Amoꝝ gra masculus femi nā cubat. Carnes pulloꝝ eius edibiles sunt: et maxie si excorient. Hāc auē nōnulli falso opi nant candē esse garrulū: sed multa inter eas est differētia. nā graculus est vnius coloꝝ: garrulus aūt colore distinctus ex diuersis plumis. Dictus a garriendo. nō em̄ eā quisq̄z transire pōt ꝙ quē nō garriat. Ceteraꝝ etiā auīū voces vel modulos nō ad delectamēta leuit ie sed tm̄ ad garriendū ōr imitari. Tanta plumaꝝ varietate distinguit: vt nullus ei ceteraꝝ auīū color deesse dicat. Captus in iuuētute claudit vt articulata verba loq̄ doceat: que etiā vbi didicerit magis garrire gestit. Et q̄nq̄z dū garrulitate intendēs sibi nō ꝓspicit nidus eā inopinate rapit frequēter insaniare ōr: ita q̄ plerūq̄z inter furcatōs arboꝝ ramos se suspendit.

Operationes.

¶ Pli. li. xij. Gracula q̄q̄z sicut z alie quedam aues lauri folio annuū fastidium purgāt.

¶ Idē. li. xviij. Graculi sero a pabulo recedentes hyemē ꝓsagiūt. ¶ Isido. Est em̄ loquacissimum genus z vocibus importunum.

GRippes. Isi. Grippes vocat eo q sit aial pnatū z q drupes. Hoc genus fere in yperboreis nascit mōtib. Q mi corpis pte leones sunt alis z facie aqlis siles: eqs vehemēter infesti. nā z boies vlos decerpūt. Solin. In asyatica scythia terre sunt locupletes inhabitabiles tm. nā cū auro z gemmis affluant. Grippes vniuersa tenēt alites ferocissimi z vltra oem rabiē desecientes: qz immanitate obsistente: aduenis accessus rarus ē Vlos quippe decerpūt velut geniti ad plectēdam auaricie temeritatē. Arma spi cū his pugnāt vt lapides q ibi sunt intercipiāt. Ex qb sunt smaragdus liceni cus z cristallus. Ex li. d n. re. Grippes ē auis q drupes: capite z alis aqle silis: sed multo maior. tm in nido suo lapidez agathē ponit: nec dubiū qn ad aliqd reme diū. Vi eqs z boibus maxie infesti sunt: z homines armatos preliando superāt z occidunt Grippes dm aur effodere z in effossi inspectione gaudere. Alb. li. d na. ai. Grippes in posteriori pte z cauda z posteriorib cruribz imitat leonē: habet etiā vngues longos ex qbz cipbi fiunt. ¶ Johānes mōteville dicit. Corpa magni grippis maius esse octo leonib de partib illis. nā postqz bouē equū vel boiem etiam armatū occidere leuat z asportat pleno volatu Illius vngule sunt tanqz cornua bouis: de q bus fiunt cipbi ad bibendū q repurant valde pciosi. fiunt qz de pēnis alaz eius arcus rigidi z fortes ad iaciendum missilia z sagittas

Capitulum. lvij.

GRicocenderō siue gracocēderō. Alb. in li. d na. ai. Gracocenderō auis esse dr magna itra oia volatilia mirabiles coitu. vno em coitu i etate iplet. fetam ad filiarū fecūditatē: z sic toto anno nō coit amplius.

Capitulum. lviij.

GIrfalco z Hosturdo. Girfalco venit a pribz trāsmarinis in coborte multarū aucaz silvestriū. qz vnā de nocte propter frigd pellens sub pedibz suis. aliam de die capit in cibis. Actor. Girfalco idem dr esse qd herodius. De q dr inferius. ¶ Ex li. de na. re. Hosturdi sunt aues admodū parue. colorz terrei. cristā pnā ex plumis habētes in capite: nec aliaz auium more volantes. q vento cogente nūc alta nūc yma petūt. De his fert vulgo q caz ouā in terra posita a busone. ex qbz cū exierint pulli. tūc pmū eos parētes curāt: cisqz cibos ferūt qa dulcqz volatus tentare possunt.

Capitulum.lix

GRus: Isidorus. Grues nomẽ de propria voce sumpserũt. tali enim sono sibilare sunt. Ne dum pergunt vna sequitur aliam ordine litterato. ¶ Aresto. Gruibus quoq; natura dedit placabilem cristam q̃ medium caput a rostro residentem: Regem habent grues: eiq; sunt obedientes. Grus dormiens caput sub alis declinat: & super vnũ pedem stat. Habent autem rectorem grues qui ceteris dormientibus & capita sub alis reclinantibus excubat eleuato capite. Grues adinuicem pugnant: ita q̃ in hora pugne accipi possent. Ex libro de naturis rerum. Per grues domesticas alie capiuntur grues. habẽt carnes reliquis auibus graviores. ¶ Isidor. Grues excelsa petũt: quo facilius videant q̃s petunt terras. Castigat aũt voce que cogit agmen. at vbi rauce sit succedit alia. Nocte aũt excubias diuidunt: et ordinem vigiliarum per vices faciunt: tenentes lapillos suspensis digitis quibus somnos arguãt. quod cauendũ est: clamor indicat. Dicit Aristote. q̃ ad plagam septentrionalem vltra egyptum in byeme veniunt quibus pigmei homines scz cubitales occurrunt: et cum eis pugnant. Pugna gruum adeo fortis est & pertinax vt manu capi possunt. Quando nubes pluuiosas prospiciunt clamant et voce ferant: ducem suum celeriores captare volatus solicitant. Cum autem super terram descenderint vt comedant: dux earum caput in altum erigit in cultodiaz omnium: cetere vero secure depascant. Fertur autem q̃ post byemem volantes a montibus orientis barenas aureas & auricalcum lapidem transglutiunt: & post in partibus trãsmarinis reuomunt. Unde dixerunt qui experti sunt q̃ lapis quem grues euomũt: igne mediante trã sit in aurum.

GLuta. Isido. Glutis est auis grece sic nosata: quia longã exerit linguã. Nec instante byeme recedentibus hyrundinibus atq; ciconijs blandiente sibi societate: auide cum eis iter aggreditur. Sed postmodum in volatu labore cõperto penitentia ducitur. & q̃n in comitatẽ reuerti piget. sequitur aues aliquas tanto tñ tedio tam paruisq; dietis: vt eam incõpleto itinere byems anticipet. Econtra vero citramus asye festinantior persuerat. et alias aues socias preit: reddit q; ilicitas: & excitat de nocte somnolentas.

¶ Aristo. Auis galator. i. magne lingue: linguam habet prominentem valde. & hec adiũgitur in redeundo cum gruibꝰ & alijs auibꝰ

Operationes.

A ¶ Rasi. Caro gruis grossa est que et tarde digeritur & sanguinem melancolicum generat

B ¶ Haly. Fel gruis calidum subtile. si cũ aqua samsuci naribus instilletur: paralisi prodest & facit titillationem.

L ¶ Item. Occisa grus vna die in estate duobus in byeme seruari debet antequã comedet. vt caro digestibilior fiat atq; tenerior.

Capitulum.lx.

Capitulum.lxj

Arpia. Actor. harpie dicunt q̃dã aues maxime q̃ nunq̃z satiant mãducando. Digitos ad predã exacuũt cruris timẽdos vnguib⁹ sup mensas aduolant. z qd̃ ꝓtingãt auferẽt qd̃ relinquũt pollunt Ex libro de na. rer. Harpia est auis in solitudine iuxta mare pontic⁹: fame rabida: fera z semp insatiabilis. vngues h⁹ adũcos z ad rapiendũ z disserpendũ semp paratos. facie tamẽ habet hois: sed in se nihil humane virtutis. nã supra modum humanũ ferocitate grassatur. Primũ hominem quẽ in deserto viderit: occidere fertur etiã inde cũ fortuitu aĝs inuenerit faciẽq; suã in eis ꝓtẽplata fuerit: mox sui similem hominẽ occidisse se perspiciens: modice tristat. z h̃ alios vsq; ad mortẽ. Plangit q; occisum omni tpe vite sue. Hec auis licet careat ratiõe: aliqñ in domestica z docta loquit̃ hũana voce. Virgilius in .iij. eneidum de harpis loquit̃. Extruimusq; thoros dapibusq; epulamur opimis. At subito horrifico lapsu de montib⁹ adsunt Harpie. z magnis quatiũt clangoribus alas Diripiuntq; dapes cõtactuq; omnia fedant. In mundo predam pedib⁹ circũuolant vncis

Capitulum.lxij.

Hyrundo. Exli. de na. re. Hyrũdo est auis lauissima: rostro paruo: cauda etiã furcata forma grata: nigredine decentissima in ventre candida: sub gutture russa: modicam habet carnem z nigrã: plumas multas: z alas magnas. ideoq; circum habet volatũ: diem prenunciando nunciat: dormientes excitat: z ad laudem creatorẽ inuitat. Aprico⁹ montium recessus hyeme petit: ibiq; nuda et implumis reperitur. Aduentus sui tpa custodit: z aduentu suo veris initium prodit. Quedam in iecore lapidem celidoniũ portant. Harum pulli in hoc cognoscũtur: si pro signo pacis ore ad os in nido conuersi sedent. Nam ceteri qui non habent lapidem auersis posterioribus sedent. ¶Ambro. Hyrundinẽ accipiamus materne sedulitatis in filios grande documentum. Hyrundo minusculo corpore: sed egregio pre sublimis effectu. in nido constituendo tam sapiens est vt hoim domicilijs paruulos suos cõmendet: vbi nullus eos incurset ore festucas legit: z luto illinit vt conglutinari possit. sed qui lutum pedib⁹ deferre nequit. aqua pennas infundit: vt eis puluis hereat. et limus fiat quo festucas sibi colligat: z herere faciat. ¶Physiologus. Hyrundines quant bis in anno. sed oua prima quandoq; propter hyemem corrũpuntur. posteriora vero complent: et faciunt pullos. Hyrundines z passeres pullos incõpletos faciunt z pullificãt pullos multos. propter hoc si extrabatur oculus hyrundinis pulli dum paruus est: iterum crescit. Ex libro de naturis rer. Hyrundinis femina libidinis imagine concipit: aut pulueri Celidoniam. vt dicit Plinius: herbam scz visui salubrem primã monstrauerunt hyrundines vexatis oculorum pullis illa medentes. Hyrundinum quedam nidificant in domibus. quedam in fenestris vitreis. quedaz in abruptis montium. Et he qualitate z quantitate differũt. Pullus hyrundinis auide clamat z iciunus z de nocte. Si pullo hyrundinis extrabantur oculi: a dea natura reparante recuperat. In eius ventre lapis inuenitur multis deseruiens vtilitatibus viris scz ruffus z alius albus.

Operationes

¶Dyascorides. Hyrũdinis pullum primo de A
fectu prime lune aperiens inuenies in eo lapides duos. vnũ beneficum. z alterũ malefic̃um
¶Sed cũ aperis cum cane ne terram tangat. B
Hic in pelle vituli vel cerui positus in collo vl brachio sinistro patientis ligatus: epilentiam curat: si hoc assidue fiat.
¶Maiores aũt hyrũdines si combuste fuerit C
puluis eaq; melle mirrus z inunctus caligines oculoq; detergit. Hec etiã squinãticos pdelet. Et vue fauces q; tumorem compescit

D ¶ Esculapius. Hyrūdinis combustio vel pul
uis pullor eius combustor morbos faucium
curat. Lor eius si bibatur idem operatur.
E ¶ Auicenna. Hyrundinis cinis et maxime a/
F dusti acuit visum. ¶ Et dicitur q eius cere
brum cum melle confert principio a que.
G ¶ Idan. Hyrundinū stercus valet albugini.
et hoc ipsum esse mirabile sum expertus
H ¶ Plinius libro .x. Fimus hyrundinis decoc/
tus et potatus: confert morsui canis rabiosi.

Capitulum.lxiij.

Herodios. Isidorus. Herodios greci
vocant. quos latini diomedes. Glosa
super psalmū. ciij. Herodius est auis
rapacissima omniū volatilium maior: q̄ t a qui
lam vincit. Glosa super Deutero. Herodius
vulgo girfalco dicitur: et rapit aquilam: Et li
bro de naturis rer. Herodius qui t Girfalco
vt glosa sup Leuiticum dicit in loco vbi aues
immunde prohibentur siue girfalcus. vt dicit
liber rerum appellatur. Est auis inter omnes
nobilissima: colore ceruleorum. maxime tamē
parte corporis ad albedinem declinans: p̄ter
q̄ in pectore et alis. vbi celestem colorem cui/
dentius imitatur. adeo fortis est: vt aquilaz ca
piat. adeo quo q animosus: vt cum post quin
q̄ grues vel alias quasq̄ aues in aere volātes
fuerit dimissus ab ea persecutione non desi
stit: donec omnes ad terram successiue deici/
at. Est aūt canis ad hoc educatus t doctus: q̄
herodio desuper volante ipsas aues dejectas
capiat et occidat. Herodius cū videt predam:
excutiens se animat t discernit: an ad capien/
dum apta sit. Carnes crudas et seruatas non
comedit: sed recentes. Herodius parui corpo
ris est respectu alarum suarum

Capitulum.lxiiij

Bis. Ex libro de naturz
rer. Ibis est auis sup ni
lum requiescens. aquam
tū nunq̄ ingrediens: sed
iecta cadauera p̄medēs
que cum cibis nimis cō
stipata fuerit. rostro de
nature secretis indigesti
biles cibos detrahit. Mentiuntur plane qui
dicuntur ibites esse ciconias: nisi forte dicant
genus esse ciconiarum in orbe nostro ignotū
Nam ibites (dicit Plinius) habere rostrum
aduncum: quod itaq̄ de ciconijs nostris fal/
sum est: que rostrum habent longuz directum
in summitate acutum. Nec auis ore parit. t ci
ouas si quis comederit: morietur. Glosa super
Esaiam. Ibis est auis aquatica: serpentib⁹ ini
mica. huiusmodi aues Josephus a Moyse
dilatas in bellum contra ethyopes narrat: qz
serpentes habundant in terra illa per quā adi
tus erat. Plinius libro decimo. Inuocant ibi
tes suas egyptij contra serpentium aduentū.
¶ Phisiologus. Ibis semper de nocte t die
iuxta littora ambulat: querens cadauer aliqd
quod ab aqua iam putridum iectum sit. refu/
giens altiores et puriores vndas: vbi mundi
pisces habitant: quia natare nescit: nec dat o
peram vt addiscat. cum cadaueribz delectatur

Capitulum.lxv

Ibos. Alb. in li. de natu. anialiū inquit. Ibos auē esse orientalium partiū: fortē et odiosam equis existere. habet em̄ binitū sicut equus: sed vox eius est horribilis et terribilis ad audiendum. et illa volando eūcit equos a pascuis: eo q̄ herbis pascitur sicut equus. Inuidie aūt et auaricie causa equos eadem auis extollit de pascuis cū pratis sedet.

Capitulum. lxvj.

Ispida. Albert9. in libro vt supra. Ispida auis est pulchra que germanice yfuogel vocatur: colorē habet mediū inter viridem et ceruleum. cui cū radius solis incipit saphirni coloris esse videtur in pectore colorem habet bonum ardentium: circa aquas volat: piscibus insidiatur et vermiculis.

Operationes

¶ De hac dicunt q̄ pellis eius detracta et parieti infixa mutat pennas annis singulis: sed prob aui in quibusdam verum non esse. A

¶ Dicūt etiā auguria sectantes q̄ hec auis cō seruata in thesauris: thesaurus augetur et abolet paupertatē. Infra in capit. de ybos et ydros et ysidaxiane. etc. plenius dicetur. B

Capitulum. lxvij

Iches et Koky. Ex lib. de nat. rer. Kiches est auis q̄ vocibꝫ diuersis vociferat et q̄libet fere die vocē suā mutat sup arbores nidificat: et glandibꝫ quādo mature sunt cibum congregāt sufficientē sibi. Educati yo pulli eius et ad volatū roborati cibāt parētes suos in senectute: faciunt q̄ eos manere in nidis absq̄ vllo labore.

¶ Eodē li. Kokis ē auis in cuius morte vociferantur aues vociferatione dolorosa et suaui. Dēs q̄ aues vncoꝝ vnguiū cū viderint pullos suos volare posse: illos pcurium et a nidis eūciunt: nec postq̄ fuerint: de illis solliciti sūt. preter Kokis que longo tpe de pullis suis cogitat: et cū eis volantibꝫ volat: eisq̄ ad comedendum dat. Actor idem alibi de cornice dicit. vnde hanc auem estimo cornicem esse

Capitulum. lxviij

kyni⁹:karbol⁹. Alb. in li. ō na. ai. kyni⁹ auis ē p̄da viuēs: bone pullificatiōis: z diligēter pullos nutriens: nō solū suos sed etiaz nutrit pullos aquile subiectos tedio ¶ Eodē lib. Karbolus auis ē pigra: q̄ nec oua sua fouet nec pullos nutrit. oua sua latenter i palumbi nido reponit: z a palumbis fouent: z nutriunt pulli ei⁹ ouis palūbi p̄ius ꝯfractis.

Capitulum. lxix.

Lagus z Lucidius. Jorath. Lag⁹ est auis aq̄tica mergo vtcūqz moribꝫ contraria. Nā sicut merg⁹ tēpestatē marz fugit. sic lag⁹ in tēpestate letat et ludit. Elici⁹ sup Leuiticū. Lag⁹ est animal in terra z in aq̄ habitans: volat eñ z natat: Actor. Hec ē auis (vt fert) que vulgo vocat rallē. ¶ Ex li. de na. re. Lusciuij dicti sunt quasi lucē dātes haz eñ auiū penne p obscurū in nocte lucent Uñ qui eas habēt qñ volant p̄ tactis: lucferis pennis: harū gratia vias dirigunt. In hercinio germanie saltu hec auis habitat

Capitulum. lxx

Lagep⁹ auis est: vt dicit Alb: in li. ō nai. sz suū modū natura lepozinos hns pedes z vellus hns plumis z male volat. z iō in specubꝫ sub terra viuit q̄ qñ p̄ p̄da a liq̄ p̄silit: sta tī capta p̄da ad antrū redit z comedit. hec auis nō domesticat z capta moritz citissime putrescit ꝓpter sue ꝓplexiōis maliciā.

Capitulum.lxxj

Linachos. Ex li. ō na. re. Linachos ē auis acuti visus valde q̄ z pullos suos anteq̄s habeāt alas cōpletas percutit ad solem aspicere cogit. z si cuius oculus lacrimetur: ipsum interficit: alios vero nutrit. Nec etiā marinis auibꝫ cibat: eosq̄s quādo q̄s desuper in aere leuata natantes cōtemplatur. quaz ille videntes se submergūt. At illa ppe aquas descendit: eas vsq̄s ad suffocationem in submersione manere cogit: et tunc plumis ad superficiem aque deductas rapit.

Capitulum.lxxij

Luscinia. Actor. ipse est filomena: vt in papia legit. Isido. Luscinia dicit quasi lucinia. que cantu suo solet signare vici surgentis exortū: eadem z accedula a cicerone vocatur. Ambrosius. Luscinia pernigil custos cū oua quodā sinu corporis z gremio fouet insomnē longe noctis laborem cantilene suauitate solatur quo possit non minus dulcibus modulis (vt mihi videtur) q̄s fotu corporis oua animare que fouet. ¶ Plinius libro. x. Luscinijs diebus ac noctibus cōtinuis quindecim garrulis sine intermissu cantus est. Dē fante se frondium germine digna mirat auis. Primum tanta vox in tam paruo corpusculo tanquā pertinax spiritus. Deinde in vna musice perfecta scientia modulatus editur sonus et nūc continuo spiritus trahitur in longum. nunc variatur inflexo: nunc distinguitur consciso copulatur in totu. Itaq̄s cesarz iuuenes habebāt luscinias greco z latino sermone docilēs. Preterea meditātes in diem assidue nocua loquentes. Postremo hyeme ipsa non cernitur. linguis earum tenuitas illa prima non est que ceteris auibus. Pariunt in vere primo plurimum sua oua.

Capitulum.lxxiij.

Agnales. Alb. in li ō na. ai. Dagnales aues sunt orientz valde magne pedibus magnis z rostro hoibus nō nocentes. Piscibꝫ in fluminibꝫ z in alijs stagnis insidiāt z illos ꝫmedūt

Capitulum.lxxiiij

Merula. Isi. merula ārīq̄tus medula vocabaꝫ eo q̄ modulet. alīj merulam aiunt vocitatam: qz sola volant quasi mera volans Hec cū in oīmbꝫ locis nigra sit: in Achaia tamen candida est. Plinij. li. vīj. Merula folio lauri fastidium annuum purgat. Idem in lib. x. Abeunt z merule in vicina. sed plumā nō amittunt: nec occultātur nisi spe cibi quo hibernū pabulum petūt. Merula ex nigra ruffescit estate canit. hyeme balbutit. circa solsticium mutat rostrū. anniculis in ebur tranfigurat̄ duntaxat maribꝫ. Ex li. de na. re. Merula dicebaꝫ olim medula: qz mirabiles vocis modulos redit. maxime cū vernū tēpus imminere prospexerit. Nam hyeme tacet: aut tīm balbutit. Olim merula fuit spectandū in clero miraculum q̄ arte humana edocta nouē notulas in ordinem musicā cātabat: ita pfecte vt nullus musicoz eā alīq̄tenus imitari posset parilitate cōcordantie. Hec auis croceum quāculumq̄ colorē habet in pectore: reliquū vero corpoz occupat nigredo. Merula domestica cōtra naturā carnes comedit: z hec dulcius canit: libēter se balneat z plumas rostro purgat. Cunq̄ nigra sit et turpis: in delectationē mouet seipsam propter amenitatē vocis merula plumas non exuit. sicut cetere aues: sed rostrū suum singulis annis mutat in candorē. et in hyeme vix potest volare propter pinguedinem.

Operationes.

A Maly. Merularum fimus qui risum comedunt si tritus sit et cum aceto distemperatus: morpheeq̄ nigre superponatur: eam extirpat sic quoq̄ lentiginem elūnat.

Capitulum. lxxv.

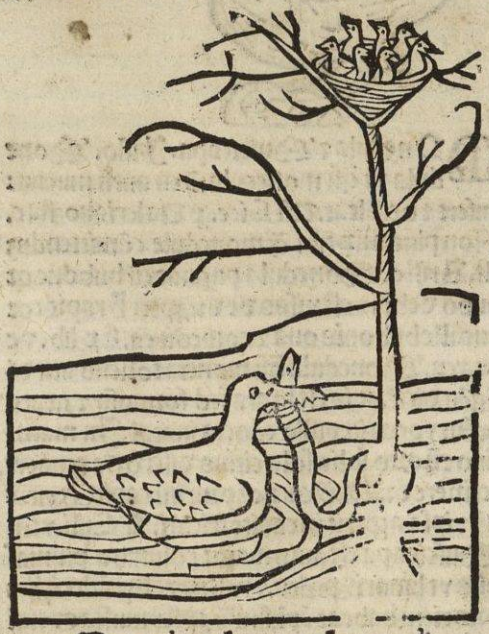
Mergus. Ex li. de na. re. Mergus flumīa stagna q̄ innatat: et pisces persequitur. sic dictus: eo q̄ in aquis semergat. diutiusq̄ tamen sub aquis morari non valet. quoniam in aere spiritum recuperat. quando percuti debz in aqua mergitur. Serenus sulpicius tradit q̄ quedam earum species est quam a re cornuta vocant: eo q̄ rubeas plumas in capite in star cornuū habet. Contra omne genus auiū pedes habent in cauda: itaꝫ cū in terra stant sicut homo gestu pectoris eriguntur. Has aues beatus Martinus diuina virtute coegit: aquam contra naturam suam deserere: et aridā loca deserta q̄ petere. Naz pulli statim vt oua exeunt tanto vigore pollent. vt si matrē eos perdere cōtigerit virtute ppria viuant. Et vt dicit experimentator: in hyeme pinguiores sunt propter paucitatem motus. Omne enim animal sereno aere gaudet: et in eo plus vagatur. Plinius li. xvīj. mergi sicut cetere aues aquatice pennas rostro purgantes: aut maria aut stagna fugientes presagiunt ventum

Capitulum. lxxvj.

Merillus et meropes Isidorus. Merillus auis est non multo maior merula. colore quoq̄ prope similis: sed rostro pedibusq̄ vngubusq̄ dissimilis. prede cupidus ē. Sed qz parvus et parui roboris: paruaz auium est prosecutor. Vi sicut accipitres et herodij socialiter volant. Imbuiq̄ cītuor ex illis possunt vt ciguū hoc modo rapiant. Primus ex eis cig

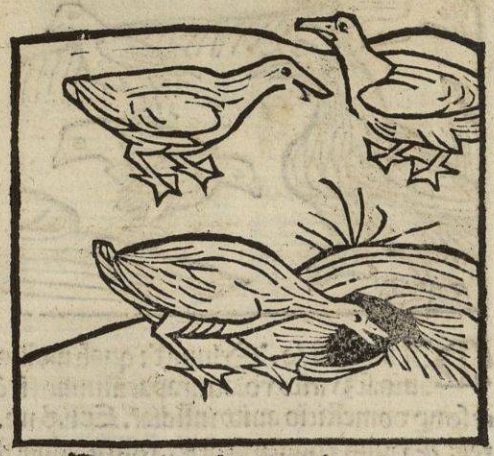
ni caput inuadit. Sedos a tertius extroq; latere binas alas: Quartus vero collum z pectus. Et sic cignus auis grauida: angustijs circumsepta monere se non valens ab aucupe p uenta capitur z occiditur. ¶ Idez. Meropes est auis habēs in dorso colorem ciameum: pectore subrutilum: in ventre pallidum. Hec naturali colore abundans: antra septem pedibo altitudinis in terra fodit: ibiq; nidificat: ac fetus facit. z eos vsq; ad robur debitum illic absconditos pascit. z nutrit. ¶ Jozath. Meropes sollicitisunt de pullis suis. et quando iam senescunt et volare nequeunt: pulli fouent eos: et alunt quousq; viuunt.

Capitulum. lxxvij

Melancorisus z Morfex. Alber. in li. de na. aialiū. Melancorisus sic dictus. q; mortificat. auis est (vt dicit Plinius) quantitate parua fecunditate magna. Nam vltra vigintiouafouet: z omnes inducit filios. z ita diligenter pascit q; in nidis pinguissimi sunt. et cū a nido volant per turbas matrē sequuntur nec ipsa deserit eos: donec per seipsos sibi ad procurationē sufficiant. ¶ In libro vt supra. Morfex auis est aquatica et magna. Rostrū habet serratile z forte: z vngues fortes. z mergitur sub aqua z capit pisces magnos: z precipue anguillas z gregatim nidificat in arboribus iuxta aquā: z pascit pullos piscibo: z sunt voraces. z dz de eis qñ auolare debent a nido si sentiunt se nimis grauati cibis denouo sumptis euomūt eos vt leues fugiēdo volare possint. z q̄ non euomūt aliqñ pereunt. Stercus huius auis siccat arbores in q̄z ramis cadit. Hec auis saturata expādit alas ad solem insidens palus z arboribo vt siccent. et qñ incipit volare vix eleuat z caudam diu in aquā ducit Unde et a quibusdam humusculus vocatur:

Capitulum. lxxviij.

Mennonides Meauce et Merustiones. Alber. in li. de na. aialiū. Mennonides aues a loco ab egyptijs sic vocatae. De egypto cū volant ad nilum ad sepulchrū Mennonis philosophi semper in quinto anno. et cuz biduo ibi circūuolauerūt: tertio die pugnam ineunt z se rostris et vngubus lacerant. z tūc reuertentur in egyptum. ¶ In libro vt supra. Meauce aues sunt a mutatione vocis sue sic dicte. sunt aūt anribus maiores. et sunt breui colliet breuibo pedibo. coloris cinerei. oculis glaucis. rostro ex parte crocco et ex parte rubeo: semp clamans meauca. cadauenibo cupidissima: z p̄cipue boim. vnde et gaudet in tempestate. Insidiatur iñ eni paruis animalibus ab illis auibo. Etiā multe alie aues apud marinos meauce vocātur. ¶ In eodē libro. Merustiones aues sunt parue rapaces iñ: et aliq̄d hñt de falconū natura: et socialiter volant ad predaz. Et aliqñ quatuor vel octo simul in pilij boris cignū p̄sternūt: et tunc vnus capiti duo aūt alis insidentes: z ḡrtus pectus oppugnans cignū opprimendo deijciunt: vt ab aucupe capiat. qñ aūt siluestres sunt paruaz auriū: sunt insecutrices. Sunt aūt in figura et colore fere sicut merule: excepto q; pedes vngues z rostrū habent aduncos ad capiendum.

Capitulum. lxxix.

Miluus. Isido. Miluus dr quasi mollis auis: scz viribz volatu: rapacissimus tñ ē et semp domesticis auibz insidiat. Ex li. d na. rer: Miluus vngues pedes z rostrū aduncū habet instar accipitris: sed alas curuas z nō rectas: in q est eis dissimilis. Audax ē in paruis: timidus in magnis. fugat a niso: qz uis in triplo sit maior illo. circa macellas z cadauera excubat. Jecur eius medicinale Plinius laudat ¶ Glosa sup Jeremiā. Aues sua tēpora norunt: quādo scz ad calida loca festinātes rigorē byemis debeāt declinare a principio veris ad regiones solitas redire. Unde scriptum est: Miluus nō appareat nisi in estate: sicut nec turtur z byrūdo. In byeme nanq manent in nido vel latent in cauernis arborū: vel ad alia loca calidiora se transferūt. Jozath. Miluus cubitus cū a nido egredit in cōplemento alaz suarū aues magnas venat. Cum q fortior fit magis debiles capit. in cōplemento aūt viriū suarū muscas z culices ac lumbricos terre tresve natur: z tūc fame morit. Ex Auiano. Miluus insidiatur auibz domesticis: maxime q pullis: et quos incautos viderit statim rapit. Circa coquinas etiā z macella volitat: vt si quis carnis crude proiciat foras velocius rapiat.

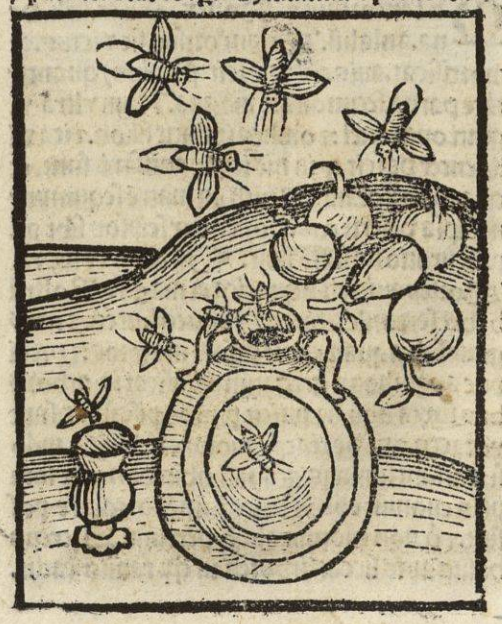
Operationes.

A ¶ Plini9. li. xxix. Milui iecur ad inunctiones
B oculoz vitioz laudat. ¶ Idem in li. xxx. Ex nido
C q milui furculus vitis alligatus cervicis: neruis z opistotano auxiliari dicit. ¶ Comicialibus etiā iecur milui deuoratū medetur.

Capitulum. lxxx

Monedula z Muscicapa. Isido. Monedula dr q si monecula: q cū aurū inuenit: aufert z occultat. Un Lice. p Valeriano fac. Non plus auz tibi q monedule cōmittenduz est. Aristo. Monedula pugnat cū bubone qz bubo debilis est visus de die propter q rapit corpus illi bubonis ouaz z comedit ea. Ex lib. de na. rer. Monedula q si monetā tollens aut diligēs dicit. auis est nigra sed formosa z grata hoīm voces in pullo edocta imitat. In matutino cū orto solis sola citius discretiōz tenaciōz retinere dr. Cuiz carnes pruritū capitis excitāt nā z ipsa apperit in capite fricari. ¶ Ex li. vt9. Muscicapa est auis maior columba plumas hñs vt lanariz pedes. z rostrū vt byrūdo. q licz oris rictū habeat ampliss imū propter muscas z cimices quibz solummō vescit. Rostz tñ inter aues proportiōe sui corpis bz minimū z pedes silir

Capitulum.lxxxj.

Musca. Actor. Musce (vt fertur) ex immũdicia nascuntur: immundus adhererent & loca immunda frequentant. Inquiete sunt & importune & infeste pungitiue ac tumultuose. ¶ Isidorus. Musca ex greco venit sicut mus. De sicut apes necate in aqua aliquotiẽs post vnius hore spacium reuiuiscunt. ¶ Aristoteles. Animalia duas alas habentia: tantum pungunt aculeo: qui est interiori sui capitis vt musce & mustiliones. Cuncq; quodlibet annulosum habeat membrum per quod sentit cibum. Musce ac mustiliões hoc membro pungunt: & sanguinem extrahunt. Musca sicut & apis non facit strepitum ac sibilum nisi volando: scilicet alas per aerem inter ipsas: et corpus cadentem extendendo & contrahendo Musca & formica non sunt nidificantes. In hyeme coeunt: si aer conueniens fuerit: & ventus meridionalis flauerit. Non autem separãtur in coitu: nisi grauiter quedam anulosa: qa coitus in eis multum durat vt patet in muscis & araneis. Musca habet aculeum sicut apis extra. eius natura est mollis & vacua. per ipsuz gustat & sentit: ac cibum attrahit. Habet itaq; dentes muscarum genus & apum: qui cuz sunt similes dentibus aliorum. ¶ Ex libro de naturis rerum. Musca proteruolat & circumuolando strepitum facit ex aere circumagitato. Inter alias rostrum habet quasi cannam concauam pedibus posterioribus alas acuit: anterioribus aũt rostrum & caput lucem diligit: nec in tenebris ambulare nouit. Ad calorem se libentius confert.

Operationes

A ¶ Auicenna in quarto canone. Musca interficit arsenicum: quando de illo ponitur aliquod in lacte & sugunt musce. Interficit etiam eas fumus eius et fumus thuris: atq; decoctio ebuli nigri.

B ¶ Haly in libro vbi supra. Musce prosunt oculorum doloribus & sui palpebrarum.

E ¶ Que si comburantur: & cum melle super alopicie loca ponantur: capillos producunt.

D ¶ Plinius libro vicesimo quarto. Musce quidem necantur: si locus foliorum sambuci decoctione spergatur.

Capitulum.lxxxij.

Icedula. Isid. Alicedula est genus corui q̃ pugnat cũ bubone. Corvus em̃ ova bubonis rapit: qz parz videt in meridie & ea comedit ova corui silr̃ ō nocte. Actor. Idẽ dictũ est supsez de monedula. vnde videtur idem esse: sed forte diuersitas illa nominis peruenit ex vitio scriptoris.

Capitulum.lxxxij

Psus est auis: vt habet in libro de natu. rex: nobilis forma & robore minor q̃ herodius. sed vnus est color pluma

rũ amboꝝ. ꝛ tamẽ socialiter volare recusant. Nam inuidia fertur et fastu. ꝛ cũ impetit solus ambit honore victorie potiri. hoc quidem estimari potest. et forte merito: sed reuera magis credibile est eũ solum prede inhiare: nedum in volatu socium habuerit: pastu quoq; sodalem accipiat. Non enim dubia fides est nisum parem sui generis designari. ꝛ velut alieni generis auem persequi. ꝛ hoc cõtra omniũ auiũ genus. Nam vt dicit Aristo. omnis auis in volatu predam capiens parcit sui generis auibꝰ: Solus ergo nisus expers est generositatꝭ huius: ꝛ hoc cum ipso homĩe qui inter animalia terrestria animali sui generis insidiari non cessat. ¶ Alexander. Nisus ac triciolus locum eligunt in q̃ aues captas deplumant singulis diebus: multa q; diligentia mundant q̃dãu cõparent aues incubant: quibꝰ ꝛ eas ministrant.

¶ Actor. Est autẽ nisus aucupantiũ volucrũ minima: sed p sexu a natura sua ad aucupãdũ prõptissima: falconũ generibꝰ adiungitur.

Capitulum.lxxxiiij.

Nocticorax vel Noctua. Ex li. de na. rer. Nocticorax ẽ noctis corvus. lucifuga em̃ est: ꝛ nocte cibos querit. nã si de die volaret a ceteris auibus impediretur Nocte (vt vulgus opinatur) mortem hominũ prenunciare videtur vocibus importunis: caput habet ingens. nec vt aues ceteræ formatũ. Rostrũ habet aduncum vt nisus. vngues hamatos ꝛ asperos. in domicilijs vt parietibus precipueq; rimosis que sine tecto sunt libenter habitat: ꝛ pullos suos fouet. humanis vocibꝰ delectat: mures ꝛ om̃e genus caꝛ persequitur.

¶ Isidorus. Nocticorax ipsa est noctua: quia noctem amat. Est em̃ auis lucifuga: id est lucem fugiens: ꝛ solam videre non patitur. Noctua dicitur eo q; nocte circumuolet. hanc in sula cretensis non habet. et si venerit aliunde: statim moritur. ¶ Ambrosius. Noctua q; ꝛ nocticorax magnis ꝛ glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non sentit horrorẽ et quo fuerit obscurior: nox eo crebrior volatus exercet in offensos. Die autem videre non potest: quia ex orto splendore visus eius hebetatur. Habet autem ꝛ noctua cantus suos.

¶ Glosa super psalterium. Nocticorax ẽ auis vigil: theter corvus noctis: habitans in parietinis: que vulgo ruine dicuntur: vbi parietes stant sine fundamento. Unde scriptum est: ꝛ cetus suꝫ sicut nocticorax in domicilio. ¶ Glosa super Leuiticum. Noctua est auis rapax de nocte.

Operationes

¶ Plinius. Huius carnes paraliticos curant A
¶ Idem libro. xxix. Noctua est contraria apibus atq; vespis scarabeonibus ꝛ sanguisugis B
¶ Huius cerebrum coctum in vino vel cibo sumptum: remedium est capitis doloribus L
¶ Idem li. xxx. Qua quoq; noctue per tri... in vino data: tedium adducunt ebriosis. D

Capitulum.lxxxv.

Nepa siue nepa. Albertus in libro de naturis animalium. Nepa auis est lõgi rostri. in dorso colorem habet per-

dicis:in ventre nisi.rostrum autem molli luto infigit:z cibum vermium requirit.z si aliquando profundius defixo rostro hesit.pedibus lutum eruens se liberat:Hec in die quiescit:z in aurora z crepusculo volat:z ideo tunc in altū eleuatis etiam rhetibus capitur.et habet carnes dulces ad comedendum. Hāc sicedulam quidam vocauerunt.

Capitulum.lxxxvj

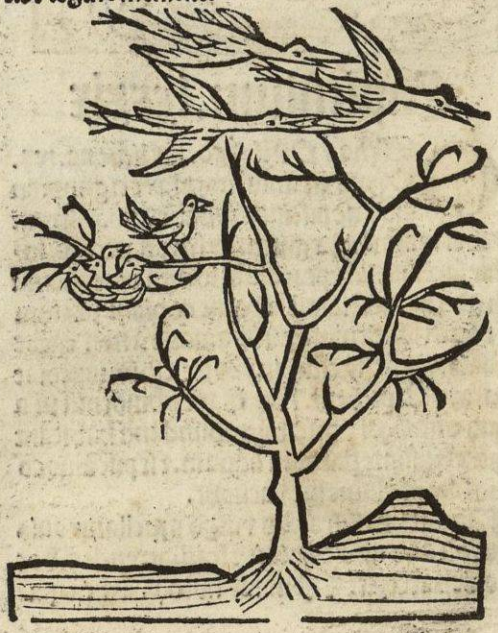

Nocroculus Ex li.ō na. re. Onocroculus ē auis q̄ insimul multas recondit escas z postmodū extrahit z manducat eas. ¶ Pli. Onocroculus similitudinē oloris hz nec oistare estimarek omnino:nisi fauciby eius incesset alterius veteri genus Huc oia inexplebile animal congerit.mira vt sit capacitas.mox p̄fecta rapina sensim inde in os reddita:in verā defert aluū ruminantis more: hos gallia septentrionalis profia occeano mittit. ¶ Isiō. Onocroculon vocant aues rostro longo q̄z duo sunt genera. Actor. Onocroculus.vt legit: auis est rostro longo similis cigno.sed maior.porro iuxta Hieronimū.nisi fallor:est auis illa q̄ fixo in palude rostro horrende clamat.que etiā in Esaia vocat vlula:quasi ab vlulatu. Et ōr in vulgari butorius.de q̄ dictum est supra:Que etiaz de profunditate terre vel aque cibuz trahere putatur. ¶ Ex libro de naturis rer. Onocrocul⁹ est auis de partibus orientis. que cū vocē edere voluerit. caput in aquis ponit:z illic instar rugitus clamorem emittit. In fauciby quosdam habet folliculos:in q̄ primo cibum concipit:z post horā in ventrē suum mittit:ab q̄z eum digerit

Capitulum.lxxxvij.

Opimachus. Ex li. de natu. rer. Opimachus est contrarius serpentibus z pugnat cū eis Ophis em̄ serpēs magnos pugnans. Actor. Opimachus vt in Leuitico legit:est ex volucribus mundis em̄ legē ex his videlicet que gradiuntur quidem super quatuor pedes:sed habet longiora retro crura per que saliunt super terrā. Ultimo aūt hūc inter volatilia minuta debere numerari.sicē bruchum z locustam.que sunt eiusdem generis: sicut ibidem legitur. De attaco vero qui ibidem in eodem genere reputatur.nihil me penitus alibi legisse memini.

Capitulum.lxxxviij.

ORiolus z Ortigometra. Ex libro de naturis rer. Oriolus est auis sic dicta a sono vocis: coloris aurei per totū excepto q̄ in alis habet pennas quadaz ceruleī varietate distincta. Nidum in ramis arborum minutissimis mira subtilitate depēdit: ita vt ūn aere solo pendere videatur de terra cernentibus. Ipsum quoq; niduz ab imbre camerat ac densa fronde protegit.

¶ Isidorus. Ortigometra dicitur q̄ gregem cucurnicum ducit. Ūn de hac dictū est superius in caplō de Cucurnice. ¶ Plinius libro.x. Cucurnices aquilone volāt: maxīe ortigometra duce. primā eaz q̄ quantē terre rapit accipiter: ac sepe binc comitatū solicitāt abeūtq;

Capitulum.lxxxix

OSyna z Ossifrago. Ex li. de na. rer. Osyna est auis magnaut cignus: fluuios ac piscinas inhabitans. rostrum habet magnū: et a gutture vsq; ad pectus instar sacenili: receptaculum longū et amplum: in quo magnū simul reponit copiam piscium vt ūz in tanta mole diffusa: natura non egeat paulatimq; digestis in ventre cibis inueniat paratū q̄ pabeat. Nunq̄ auces bmōi nisi in aqua diffusiori z piscibus abundanti habitant quia citissime paruam aquam. z si piscibus copiosam in gluuie sue vacuant.

¶ Isidor⁹ Ossifragus vulgo appellatur auis que ossa ab alto dimittit z frangit: vnde z hoc nomen accepit: ¶ Plinius libro.x. Alieti quidem suum genus non habēt sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id autem quod ex alietis natum est ossifragi genus habet. Ex q̄bus minores vultures progenerantur. pullos autem ab aquila deiectos ossifragi genus exci piūnt: z cum suis educant

Operationes

¶ Idem in li.xxx. Ossifragi venter arefactus potus confert bis qui cibus nō digerūt. Uel si tm̄ manu teneant capientes cibum: confert adalligatus sed nō cōtinue. Unū aūt est. Ossifrago intestinū oīa devorata consiciens: cuius extrema pars adalligata ꝓdest contra collum

Capitulum.xc.

OTbus. Plinius libr̄.x. Otbus ē auis bubone minor: nocturnis maior. Aureis plumis eminentibus. vnde et nomen illi. Quidam latini asyoiem vocant. imitatrix aliarum auium: ac parasita z quodaz genere saltatrix: capitur baut difficulter vt noctue intenta in alio circumeunte alio: q̄ si ventus agmen aduerso flatu ceperit inhibere pondusculis lapidum aprehensis. aut gutture harena repleto stabilitate volant. ¶ Idem in libro.xi. Itaq; buboni z otbo plume sunt velut auree. Aristo. Denicq; quidam otbum vocant bubonem: deprehenditur autem quando venator incipit se mouere ad ꝓpositam partem. ¶ Ex libro de naturis rer. Otbus ē auis que vulgariter buans dicitur a sono vocis. nocte nanq; bubu horrifice clamat. impropie voce humanā similans. Itaq; vt bominē cōtractū

frigore clamare credas. sed terras speciales habet: in quibus huiusmodi voces profert. In ceteris aũt vt in plurimũ muta est. Nec auis bone minor est: noctua maior: aduncum habz rostrum ac pedes: z eminentibz plumis habere videtur aures. preda viuit. carnibus vescitur. mures plequit. z ab auibz ceterz odio habetur.

Capitulum. xcj.

OVa Almansor tractatu. iij. ca. ō ouis
Oua galline z perdicis plus alijs cō
ueniencia: Post hec oua anatis in bo
nitate existunt: q̄uis malum efficiant nutrimẽ
tũ. Alia vero oua sicut oua q̄ sunt parua z aui
um aut magna comedenda nō sunt nisi me
dicine causa. Dico vero ouoz prius victa ge
nera galline scz atq; perdicis sperma augmẽ
tant: atq; ad coitũ stimulando incitant. A n
scz aũt oua fastidium faciunt: grauẽ habentia
odorẽ. sed galline z perdicis oua tẽperata sunt
et cõuenientia. Vitellus quoq; oui in calidita
te tẽperatus existens bene nutrit. Albumẽ ve
ro frigidũ est z viscosum: durecq; digerit. San
guis etiã ex eo generatus nõ est bonus.

Operationes

A ¶Serap. Que eligimus sunt oua gallinarũ:
non ergo oportet vt q narremus alioz ouoz
virtutẽ: q; eoz natura est ea dẽ cũ natura illoz

B ¶Et cõplexio quidẽ oui est frigidior corpore
tẽperato. nã infrigidat infrigidatiõe tẽperata:
z desiccat sine mordicatiõe. Et oportet q; admi
nistrent ex eis illa q̄ sunt recentia. q; vetera nõ
sunt bona. Albugo quidẽ oui adminiſtrat u
doloribz omnibz in quibz est necessaria medici
na q̄ nõ mordicet. sicut sunt dolores oculoz: et
apostemata ani z pectinis: z oĩa vlcera fra
dulenta mala. et cũ medicinis que abscindunt
sanguinem qui fluit a miringis cerebri.

¶Et q̄ imbibitur in ea lana z ponit sup com C
bustiõnẽ ignis aut aque bullientis pfert mul
tũ. Et est bonũ in emplastrz q̄ ponunt sup fron
tẽ. z facit adherere pilos: quoz ortus nõ est di
rectus in palpebrz. post q̄ miscetur ei medicina
cõueniens ad hoc sicut olibanũ. et maxie pin
gue ex eo qõ nõ est antiquũ nec nimis siccum

¶Et iuuamentũ est in hoc nõ ppter cõplexio D
nẽ q̄ est in eo sed ppter viscositatẽ. Vitellu vero
ouoz substantia illis est substantie albuminis

¶Et ppter hãc causam miscet cũ cerotis q̄ non E
habẽt mordicationẽ: postq̄ fuerit elixatũ aut
assatũ. Paz em̃ assatum desiccat superfluitates
paucas. Et nos q̃dẽ estimauimus q; h̃ qõ ac
quirit ex hac fruge egressuz est a sua cõplexiõe

¶Et miscetur similiter in emplastris que pro F
hibent apostemata calida:

¶Rabbi Moyses cap. de ouis. Oua in se re B
centia sunt cibus propinquior sanguini. sz oua
dura assata sunt ex cibis grossis viscosis.

¶Et oua iuuant ad coitum: et maxime cum ce H
pis z rapis.

¶Galie. sup illo amphorismo. Eoz q̄ nutriũt I.
oua nutriunt paz z tarde. et maxime in aqua
cocta. z oua sunt grossus cibus sicut ius tritici
z pisces. vitella eoz cum oleo rosato z croco
remouent dolorẽ podagricoz. z si multum
doluerint: misceat modicũ opij z inungantur.

¶Contra incendium ignis fiat vngentum sa K
tis probatum ex vitellis ouoz recentium oleo
rosato. cera alba z sepo arietino

¶Ad idẽ valet succus plãtaginis cũ albumie L
ouoz recentiũ z succo cucurbite. Albumẽ oui
cũ vitello in vrinali positũ alicuius suspecti: q̄
quismodo sumpsit venenũ interĩ. infra certas
horas illũ patefacit vbi sit: qm̃ si sit vltra gibũ
epatz scz i venis vel venis vrinalibz nigrescit z
fetet. ¶Si vo sit citra pcauũ eius vt i orobo M
vel intestinis alijs rugat z citrinescit. sed nõ fe
tet. Hoc reperi in margine cuiusdã Serapio
nis apud caplm de vrina. ideo h̃ etiã hic addo

¶Auicenna libro scdo capitulo de ouis. De N
lioz ex eis sunt oua galline recentia. Et melius
quod est in eis est vitellus

¶Et melius coz artificium est: vt non cũ alio O
congelentur. Post oua autez galline sunt oua
auium que cursu earum procedunt.

¶Oua vero anatis z similia sunt mali humo P
ris. oua sunt ad equalitatẽ tẽdentia, sed ipsoz
albumẽ ad frigiditatẽ: z vitellus ad caliditatẽ.

¶Amplius omnia ouа ꝑcipue ouа passer augmentū facit in coitu. ¶Et dicitur ꝙ ouа anseris miscent cū oleo. z distillat repida in matricem puocat menstrua post quatuor dies.

¶Et idē in li. de vtilib⁹ cor. dicit ꝙ ꝑfortat cor

Capitulum.xcij.

Asser. Isiō. Passeres sunt minuta volatilia a paruitate vocata. Ouа passer in nido reperta cuculli comedunt z sua obijciūt. z post illa suscepta fouent z nutriunt. Ex li. de na. re. Passer in tectis habitat: gregatim ad pastum volat. omnib⁹ auib⁹ callidior est. cito digerit quicq̄d glutit. vñ corpus eius nequ: cū ibo sumpto impinguat: sed tantū sustentat. Stercus etiam eius calidissimū est qñ emittit. Supra modū ꝗluxuriosus est z in furorē citius cōcitatus: z nulla mora discordie. Dicit Aristo. ꝙ mas trīs vno anno viuit. femia vero diutius. qđ de passeribus orientis credimus. Nam z illa nigredo de qua dicit ꝙ est in collo masculi: non est in eis q̄ sunt apud nos. scz in europa. Et as passeris apparet in rostro. qđ iuuenis habet illud tenex: z circa fauces croceū. Senex vero durū et nigrū. In quibusdam orbis partib⁹ morbū caducum hec auis patitur. Et hoc vt Aristo. credit qz semē iusquiami comedit. Huius pulli cū euolare debent: vicini passeres cū eoz parentib⁹ conatus ipsoz euolantiū comittantur vt inbecilles si necesse sit plurium ꝓtipatione confouent. Aristo. Passer habet vocē sibi appropriatā: sicut z turtur. Pascit aūt z vermib⁹ sicut z alie multe consimiles auicule. Glosa super psal. cxxiij. Passer aliquo strepitū magnū faciente volat: ne laqueo venantiū capiat. vñ inquit Anima nostra sicut passer. ꝛc. ¶Actor Passer est auicula valde circūspecta: in tectis habitat z in altis locis: in petre foramine nidificat. Has nigredines habet circa os. femina vero albedines. Fertur autem hec auis muscas venari: et morbum caducum pati.

Operationes.

¶Auicen. Passeres omnes male carnis sunt et omnia quidem ouа. sed ꝑcipue ouа passerum in coitu faciunt augmentum. A

¶Rasi. Caro passeris calidissima est z luxuriam commouet. B

¶Plinius libro. xxx. Cinis passerum sarmentis crementoruz duobus cochlearibus in aqua mulsa regio morbo resistit. C

¶Ex li. de na. re. Passer (vt dictū est) oīb⁹ auibus calidior. vnde caro eius liptica est: z sanguis incentiua. Stercus eius (vt dictū est) calidissimū est qñ emittit. sed cutissime infrigidat D

¶Haly. Oua passerum augent venerem. Fimus eius a lentigine purgat faciez: quod si cū bomuris puto diutemperet. eo ꝙ varices cathaplasmentur extirpantur. E

Capitulum.xciij.

Pauo. Ex li. ō na. re. Pauo ē auis pulcherrima z pulchritudinis amica. Collum hz longū z extentū coloze saphirinū z pectus siliz. in capite ꝓ pluma desup imitar coronā: vel portū ciminē. caudā longā z occultā

quã cũ landak extẽdat. si pedũ deformitatem viderit: mox deponit. Sed z si a tacito spectetur: pennas oẽs q̃s spectari gaudet cõtractis oculis abscondit a crimatu fundere colores gẽmantes incipit z tũc parit. Item nocte cũ cui gilaverit: secz in tenebris constitutũ intueri nõ põt. clamãs pauide suã pulchritudinẽ amisisse se credit. Idem clamore suo serpẽtes deterret et oia animalia venenata depellit. ne de facili p pe habitare audent: vbi vox illius frequenter auditur. Pauo q̃n alte ascendit pluuie signũ ẽ Aresto. Pauo pullificat post triennium semel in anno. ponens z cubãs ouo. xij: tantũ vel minus. Mas coit cũ femina sua etiam sup qua cubante z plerũq; franguñ. Idcoq; ponunt aliquãdo sub gallina ad cubandũ. Ponunt aũt oua duo ibi: quia nõ possunt ab illis plus extrahere. Pauonis femia prima vice qua pullificat oua octo: z q̃q; facit oua venti. Et post q̃ posuerit vnũ ouum stat duob; diebz aut tribus. z deinde ponit secundũ. ¶ Palladius. Pauones ab ydibus februarijs calere incipiunt. faba leuiter torrefacta in libidinẽ prouocantur: si eis quolibet quinto die repida prebeatur. Cupidinẽ quoq; coeundi masculus contestatur q̃ens circa se amictũ caude gẽmantis incuruat. z singulaz capita occultata pennaz locis suis ereperit cũ Isidore procurrens. Physiologus. Pauo sue cõparis oua dissipat z cõsumit. si ad illa etiã accedere possit. Est eñ inuidus (teste Aristotile) prolem quoq; propriã non dignatur agnoscere: antequã in crũtam sibi similem ipsam venisse prospexerit.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Pauonis fel magne virtutis est eiusdem fcz cuius z perdicis. vel alibi caponis z scorpij marini. ¶ Ad effusiones o culoz valet z ad caliginem aspredinem q̃ palpebraz

B ¶ Hieronymus: Fimus quoq; pauonis feruorem podagre dicitur mitigare.

C ¶ Physicus. Caro pauonis diu reluctat putrefactioni z inobedientissima est digestioni.

D ¶ Isidorus. Pauonis itaq; caro tam dura vt putredinẽ vix sentiat: nec facile coquatur

E

Capitulum. xciiij

De Alumbus. Arz. Palumbe sunt aues que naturaliter sese diligũt: pugnãt tñ extra se p nidis: eosq; sibi inuicem auferunt. Vi sicut z turtures in anno bis ouant binosq; pullificant. Hanc q̃z prinentiã seruant: q̃ si parẽ suum amiserit vlterius nõ coit. extra nidum stercus ejiciunt: z cũ eoz pulli creuerint

ad hoc ipsum eos eruditunt: vt videlz z ipse ejiciant. Est aũt palumbꝰ minor columba: nec domesticatur vt columba. Color eius ad nigredinem declinat. Pedes eius rubei z asperi. Viuunt aũtẽ ex fructu sicut z turtur. z palumbus semp apparet: turtur aũt nõ. Huius generis semine nõ diligunt coitum. Isidorus. Palumba est columba siluana videlicet auis casta ex moribus appellata. est eñ comes castitatis: cũ amisso corporali consortio solitaria incedat: nec carnalem vltra copulam requirat. Ex lib. de na. rez. Palumbi femina incipit oua cubare a medio die vsq; ad mane. mas vero residuo tẽpore. Mas palumba z fugit terram salsam z humidam: ac ponit in os pulli: vt assuescat cibo. Palumbes amisso corporali consortio: vide quicq; in quo requiescat petit: nec carnalem copulam vltra requirit.

Operaciones.

¶ Plinius lib. xxix. Palumbinus sanguis ex mie prodest oculis cruore suffusis.

¶ Idem in libro. xxx. Palumbi caro decocta in aceto dissintericis ac ciliacis medetur.

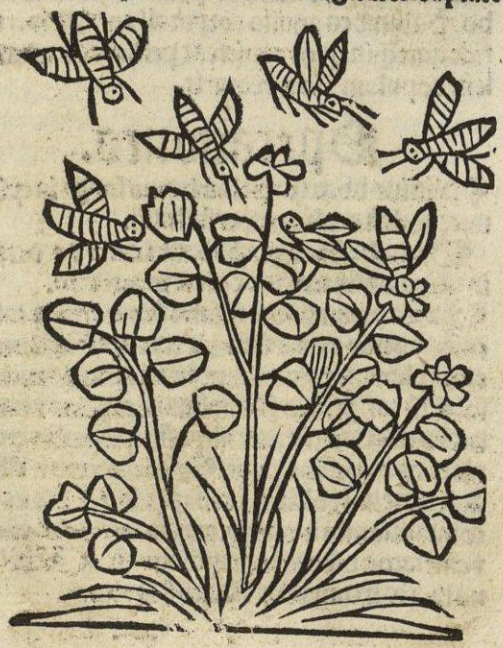
¶ Fimus palumbinus in faba sumitur contra calculos z alias vesice difficultates ¶ Similiter cinis plumaz palumbium feraz ex aceto mulso. ¶ Dyas. Fimus palumbinus calidus z cauticus cũ aceto tritus z impositus: scrofas curat: z carbunculos rũpit. ¶ Dixto veron elle ac semine lini z oleo vt cataplasma ad bibitus combustiones medetur. maxime vero fungos venenatos bibentib; presidium est. ¶ Id melius facies si cum vino z aceto bibatur

A B C D E F G

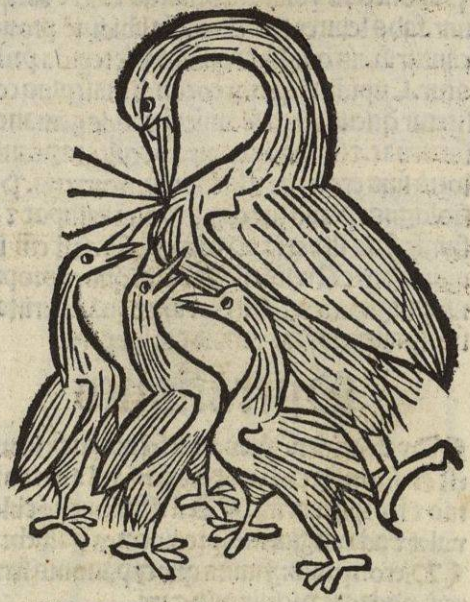
Capitulum.xcv.

De Platea ꝛ Pluuialis. Pli.li.x. Platea est auis q̃ ad aues in mari p̃da se mergẽtes aduolat. eorumq̃ capita morsu corripit. donec captura extorqueat eadẽ cũ se conchis ipleuit. calore ventriꝭ coctas euomit: atq; ita ex his esculenta excreans testes legit. ¶ Ex li. ō na. rer. Pluuialis ẽ auis ꝑpe ad magnitudinẽ ꝓdicis. variis pẽnis ornata: croceo ꝛ albo nigroq; distincta. aere solo viuere dicit. Huius argumẽtũ est q̃ licet pinguescat nihil tñ vnq̃ in eius visceribus inueniri põt. Baculos plũbatos bñt aucupes. q̃s altius in aere iactãtes: retia sup terrã tendũt: ac fugitãtes capiũt.

Capitulum.xcvi.

De Papiliones. Isi. Papiliones auiculę sunt q̃ maxime florentibus maluis habũdãt quęq; stercore suo vermiculos nasci faciũt. Ex li. de na. re. Papiliones sunt vermes volantes: q̃ maxie floribus innitunt ex eis cibos capiũt. post augustum coeunt: ꝛ masculo morĩente post coitũ femia edit ouа. q̃bus editis morit. que ꝙ hyemẽ durãt: ꝛ i estate vermes faciũt: q̃ calore solis ac nocturno rore inualescentes: alas ꝓcipiũt euolantes. Palla. li. v. Papilones q̃m apibus obsunt mense aprili necandi sunt. Tũc em̃ maxie abundant floribus maluis: quos hoc genere intercipiemus vas eneũ miliare sile. i. altũ ꝛ angustum. vespere inter aluearia collocemus. ꝛ in fundo eius ponamus lumen accensum: illuc ꝛ papiliones cõuenient: ꝛ circa lumen volutabũtur: ꝛ angusta vasculi ab igne ꝓmo interire cogentur.

Capitulum.xcvii.

De Pellicanus. Isi. Pellicanus est auis egyptia habitãs in solitudine nili fluminis. Vñ ꝛ nomen sumpsit. nã canapos egyptus ōr. Ferũ etiã occidere natos suos eosq; p triduũ lugere. deiñ scipam vulnerare: et aspersione sanguinis in filios viuificare.

Philio. Pellican⁹ amator ẽ filior̃ nimis ꝺ cũ ceperint crescere: ꝓcutiũt parẽtes in faciẽ. At illi irati repcutiunt eos ꝛ occidunt. et p triduũ lugent. Tertia die mater eor̃ ꝓcutiens costas suas ꝛ aperiens latus suum. incumbit sup pullos ꝛ effundens sanguinẽ suum super corpora eor̃ suscitat eos a morte. Ex lib. de natur. rer.

Pellicanus dicitur quasi pellem habēs canā: idest plumas albas. In egypto circa niluz habitat: z lacte cocodrilli viuit. qō vtiq; bestia p̄ nimia māmillaz habundantia in aliquo palustri loco in magna quātitate ejicit. vnde z cocodrillum libēter pellicanus sequitur. Hec auis macie semp afficitur: et quicquid glutit cito digerit. quia vēter eius nullum habet diuerticulum q̄ teneat cibum. solum enim viscerīs habz ductum qui ab introitu oris vsq; ad secreta nature pertingit. Pullos suos sanguine lateris sui viuificat: cū eos propter importunitatē suam occiderit. vel a serpēte qui eis insidiatur interemptos inuenerit. Post sanguinis aūt effusionem adeo debilitatur: vt exire de nido non valeat: sed eius pulli pro cibatione eius et sua exire cōpelluntur. Quidam tñ coz segnes exire nolunt z pereunt. quidā aūt seipsos quidem pascunt: sed matrē penitus negligūt q; cum illa post cōualentiam viderit: pios filios nutrit. impios autem abiicit z contemnit.

Capitulum. xcviij.

Perdix. Ex li. de na. re. Perdix est auis dolosa z luxuriosa. masculis pro feminis dimicātibus victi calcantur a victoribus coitu. De nocte conuersis posterioribus perdices sedent. et libidinis tēpore linguis ad inuicem extensis pre desiderio coitus estuant. Actor. Perdix propter terrā volat que cum in multis sit astuta in hoc dz esse fatua: q; sicubi possit caput abscondere: credat se totū latere. z cum ipsa neminē videat: putat quoq; neminē se videre. In hoc q̄z q; alienos pullos foueat z nutrit: cum eos citius amissura sit. Vnde ꝓpheta Hieremi: de illa in parabola dicit. Perdix fouet que non peperit. fecit diuitias sz nō in iuditio. In dimidio dieꝝ suoꝝ derelinquet eas z in nouissimo erit insipiens. Phisiologꝰ. Perdix oua perdit. sed eius mos est ouoꝝ perditorum damna resarcire: alterius matris ouа surripiendo. Ambro. Perdix est auis astuta q̄ alterius perdicis ouа diripit: corpore suo foueat: sed fraudis sue fructū habere nō potest: qz cū pullos suos eduxerit: eos amittit. Ubi em voces illius audierint q̄ ouа generauit relicta ea ad illam se naturali q̄dam munere z amore ꝓferūt quā verā sibi matrē ꝓgnoscūt. Arestio. Perdix si fuerit ꝓpe marē z flauerit ventus impregnat. In coitu facit odorem fetidum. Admodum vero gallineſup ouа cubat z sup pullos: z colligit eos sub alis. Item in li. de natu. rer. Perdix cum mater volat in circuitu venatoꝝ quousq; pulli fugiant. z post fugam eorū fugit ipsa: tuncq; vocat eos secura. ꝛc.

Operationes

¶ Isiō. Perdicū carnes pre ceteris auibus sil uestribz sanissime sunt. A

¶ Huius auis pectus cum superioribus est valde sapidum. anterior vero pars nō ita. B

¶ Perdix testante Plinio nō pinguescit. E

¶ Fel eius cū melle equo pondere prodest ad oculoz claritatē. D

¶ Dyas. Fel perdicis eiusdem virtutis est: cuius z pauonis. vnde valent ad effusionē oculoz z ad caliginem aspredinemq; palpebrarum. E

¶ Haly. Epar quoq; perdicis siccatum diligenter tritum ac bibitum epilentie prodest. F

¶ Plinius libro. xxx. Jus perdicuz recreat stomachum. morbo etiam regio resistit. G

Capitulum.xcix.

Pica. Isidorꝰ. Pica dicitur quasi picatrica: eo ꝙ verba in discrimine vocis: vt homo exprimat. ¶ Ex libro de naturis rerum. Pica est auis calidissima alba et nigra varietate distincta. linguam habens latiorem qua sermonē imitatur humanū. Nidū suum inter loca spinosa constituit. eumꝙ terra interius ⁊ spinis exterius in circuitu subtus ac desuper diligentissime sepit ac munit. artissimum enim tantum foramen per quod ingrediatur in latere relinquit. et hoc eo loco q̄ nidus inaccessibilior est: quem cū ab homine visum senserit: ova transfert alia commoditate vigilatorum iuuante. Phisiologus. Pica garrula breuitatem alarum causa longiore recompensat: nidum suum cum duobus foraminibꝰ cōstruit. per quorum vnum intrat: et alteraꝫ caudam emittit. In hoc autem commendabilis ꝙ curia vel horta in quo nidificat prospicit: multo clamore prodit. ita vt a proposito reuocentur infelici.

Operationes

A ¶ Ex libro de naturis rerum. Carnes pullorum eius ad acumen oculorum mandi dicuntur. qui tamen nisi prius excoriati fuerint. facile coctioni non cedunt.

Capitulum.c.

Picus. Isidorꝰ. Picus a saturni filio nomen sumpsit. qui eo in auspicijs vtebatur. Ferunt enim hanc auem quoddam habere diuinum: illo indicio: ꝙ in quacūꝫ arboꝛe nidificauerit: clauum vel quicquid aliud fixum est: herere diu non potest: quin statim excidat vbi illa insederit. ¶ Ex libro de naturis rerum. Picus martius est auis parua: aduncos vngues habens: et arboꝛes rostro penetrans. cumꝙ supinus corticem arboris percutit: subesse pabulum intelligit pullos in arboribus cauis educat. In quos cum sagittam vel aliud tale quis miserit. picus admota q̄dam herba statim eiicit quantalibet ingestum sit. Ex eoꝛum genere plures nigri sunt vt merula, crocei vt oꝛioli. Sed illi speciosioꝛes ac maioꝛes que sunt in vertice rufi: in pectoꝛe croceꝰ circa collum virides: in alis cerulei in caudis chorusci. Picus in agro tarētino negatur viuere. Huic proprium est semel in anno calescere: eo scꝫ tempoꝛe quo rapa seminatur. De hac aue quidam videtur versum dixisse.

Parua loquaꝫ volucris: dūm te voce saluto:
Si me non videas esse negabis auem.

Capitulum.ci

Piralis. Plinius libro.xi. Piralis siue pirotes vel pirausta est musca maioꝛ magnitudinis. ⁊ quem cipriarijs foꝛnacibus ex medio igni volat pennatū quadrupes. quamdiu est in igne viuit. cū euaserit longioꝛe paulo volatu tunc emoꝛitur. ¶ Ex libro de naturis rerum. In cipri partibus est muscarum genus quadrupes que pennate sunt ⁊ multo maioꝛes q̄z nostre. ⁊ pirole dicūtur: qm̄ in foꝛnacibꝰ e medio igniū volant impune. ⁊ qui dē mirabile est ꝙ q̄zdiu in igne sunt viuunt: cū aūt extra volauerint: paulo longius moꝛiunt.

Capitulum.cij.

De Sitacus. Isid. Psitacus in Indie litoribus gignitur: colore viridi: torque puniceo: grandi lingua z ceteris auibus latiore: vndez articulata verba exprimit: ita vt si eam nō videris hominē locutū putes. Ex natura aūt salutat dicēs. aue vel kere. Cetera nomina institutione discit hinc z illud. Psitacus a vobis alioz noīa discam. Hoc didici per me dicere cesar aue. ¶ Solinus. Sola India psitacum auē mittit. cui rostri tanta duricia ē: vt cū e sublimi precipitatur in saxum nisu se oris excipiat. Ex li. de na. rez. Psitacus aquas alias quocunqz modo patitur sed pluuia morik. Idcirco in montibz Helboe nidificare fertur. quia raro vel nunqz ibi pluit. Laudaz suā summo studio custodit: penna alqz rostro suo freqntius extergit. Auis est luxuriosa nimium: bibitqz libenter vinum: semetipsam pede cibat: z illo oris suo defert escas sicut homo manu.

¶ Physiologus. Psitacus qui vulgo papia gabio. idest principalis seu nobilis. gabyo dicitur eo as siue indicas habitat oras. Montē quoqz gelboe libenter inhabitat ꝓpter eius sicitatē. qz multa humiditate sugabunda nte in cute morit̃ur: aliquantulum similis est obelo z falconi. Viridis habens plumas. pectus rotundum. rostrū aduncum: tante fortitudinis: vt caueam suam vi ex virgis ferreis frangat: hominis vocem imitatur. Vire quoqz caliditatis est in exsiccando risum. Homines etiam osculari domesticos consuevit: admoto speculo ꝓpria forma deluditur: z nunc gaudenti: nūc dolenti similis efficitur. In aspectu qz virginco multū delectat: z cū vino inebriatur.

Capitulum.ciij.

De Orphirio. Isido. Porphirio est auis cōtra modum alia; vnū pedem habēs latū ad natandum. alium vero fissum ad ambulandum. In quo notatur qꝫ vtroqz elemento gaudet: z in aqua natans vt anates: et in terra ambulans vt perdices. Hic solus preter psitacum pede suo imitar manus a quā suscipiens ad rostrum defert z potat: seqz huma no modo cibat. qz cum omni cibo z cum solo morsu oportet vt bibat. Virtutē em̄ appetitus habet debilez naturaliter in attrahendo cibū z sibi incorporando. Huius generis laudatissimi sunt: qui rostrū habent magnū z crura p̄ longa. ¶ Actor. Porphirio vt fertur idem est qꝫ pellicanus. Unde in Deute. vbi ꝑm Hieronymi translationē inter aues immundas porphirio comedi prohibetur. Juxta septuaginta interpretes pellicanus ponitur.

REgulus. Ex libro de naturis rerū. Regulus qui z parra quasi auis parua dicitur multa est in prole et garritu. Cōtulerant aliquando aures inter se: sicut fabula refert. vt illa pro rege haberetur: q̄ sublimi volatu omnes alias vinceret. Cumq; parra sub aquile ascella latitāte. Aquila omnes alias aues ceteras transcenderet exiliens parra insedit aquile capiti z inde se esse victricem asseruit.

Capitulum.cv.

SCrabrones. Isid. Scrabrones a caballo id est caballo vocati sunt. eo q̄ ex eis creentur. Sicut aūt scrabrones nascuntur de carnib equoꝝ putridis. ita ex eis iterū sepe nascuntur scarabei vnde cognominati sunt. Ex libro de naturis rer. Scrabronū celle sexangulares sunt: cetere vero cortice aranioſe. Liber de natur z alligat ibi Plinium. cuius vera littera est. Cetera aūt cortice Nam a principio sic continuat. Vespe in sublimi e luto nidos faciūt. z in his ceras scrabrones in cauernis ac sub terra. Et horum omnium sexangule celle. cetera autem cortice. Arancis fetus et ipse inequalis est. alius in vermiculo. Et autumno tamen verno: omnia hec carnes vescuntur. in plenilunio crescunt: hyeme reconduntur. Autores dicunt interfici puerum bimum ter nouenis pūcturis scrabronum. Scrabrones ac vespe nequaq̄ reges sicut apes habent. z ideo periculis plurimis subiacent. horridos sonos ac murmura depromunt. Et hec magis in cauis locis. Horū mella sunt humanis vsib inutilia. Que qui rapere voluerit sponte periculo se subdit. nā coꝝ aculeis iaculatur.

Capitulum.cvj

SCarabei. Isido. Scarabei dicuntur eo q̄ de carnib equoꝝ putridis sepe nascuntur. Thauri vero vocant scarabei terrestres ricino similes. Licendula q̄z scarabeoꝝ genus est vt dictū est. Plinius libr. xi. Quibusdam in sectis pennaꝝ rutele crustis superuenit vt scarabeis. quoꝝ penna tenuior aq̄ fragilior existit. his negatus est aculeus. sed in quodam eoꝝ genere grandi cornua prelonga bisulcis dentra fortiſib in acumine cū libuerit admorsuꝝ cocūtib. Infantū remedijs ex ceruice suspenduntur. bos Egidius vocat lucanos. Aliud coꝝ est genus qui e fimo ingētes pilis auersis pedibus volitant. parturiscq; in his contra rigorem hyemis fetus sui vermiculos nidulantur. Alij magno cum murmure vl mugitu volitant. ꝛc

Operationes

¶ Plinius libro. xxiij. Menstruosa mulier si segetē ambiat nudata scarabei decidunt z animalia nocia. ¶ Idem libro. xxx. Viridis scarabei natura contentium exacuit visum. ideo q̄z continuo eo sculptores gemmaꝝ acquiescunt ¶ Thauri vt dictum est vocantur scarabei terrestres ricino similes. nomen cis dedere cornicula. Alij pediculos terre vocāt: qui strumis impositi conferunt. ¶ Auicen. Oleum in quo fricatur scarabeus valet ad dolorē auris in ea effusum. similiter z corpus eius optime pectū.

Capitulum.cviij.

Scinifes. Isiō. Scinifes sūt muscę mi/nutissime aculeis permolestę: quibꝰ tertia plaga supbus egyptioꝝ populus ē cesus. ¶ Origenes sup Exodū. Hoc aīal pēnis suspendit: q aera volitans: sed ita subtile et minutū: vt oculi visum nisi acute cernentꝫ effugiat. Corpus cui insederit acerbissimo stimulo terebrat. vt quā volantē videre quis nō valet: sentiat stimulantē. Glosa sup eodem. Scinifes nati sunt in terra egypti de limo muscę. s. minutissime ꝫ inquietissime inordinate volantes: atq; in oculos ruentes hominū: requiē auferunt dum ambigūtur redeunt. ¶ Exli. ō na. rer. Scinifes sunt vermes minuti volantes q̄ pecudum anhelitū sequūtur: ꝫ hoies maxime pungunt aūt aculeis dormientes acri satꝫ dolore pro posse. Unde in locis vbi abundat eaꝝ proteruitas: homīes delicati circa lectos suos rhetia sua tam subtiliter laqueant: vt per hec scinifes ad nocendum transire non valeant

Operationes.

A ¶ Albertus in li. de sensibꝰ. Extende pilum azuchi equi supra portū domus: nō ingredient domum illam scinifes dum stat in ea pilus

Capitulum.cviij

Strix Selentides ꝫ Strophilos. Alber. in li. ō na. aīa. Strix est auis nocturna. de q̄ Lucanꝰ meminit dicēs q̄ tepidus bubo q̄ strix nocturna querunt. Hec auis a vulgo ama ab amādo vocat. eo q̄ pullos amat. Et sic dicit q̄ sola inter aues pullis humorē lacteum instillat. ¶ Actor. Hoc nomen strix equiuocū est ad auē illam. s. selentide de q̄ iam dicet. ꝫ ad bestiam herinaꝰ similem

¶ Plī. lib. x. Selentides aues vocant aquaꝝ aduentū precibꝰ impetrant incole casini montis fruges eoꝝ loci stis vastatibꝰ: nec vnde veniant: quoue abeant cōpertum est illis nunq̄ conspectis nisi cum eaꝝ presidio indigetur.
¶ Actor. Idē inferius de selentide. iuxta li. de na. rer. dicet. Exq̄ vicū scriptoris ex altera p/te esse videt. ¶ Solinꝰ. Strophilos est auis paruula. que duz escas affectat os cocodrilli paulatim scalpit. ac sensum scalburigine blandiente aditū sibi vsq̄ in fauces eius facit. Qō conspicatus ychneomō beluam penetrat. populatis visceribꝰ erosa ex aluo exit.

Capitulum.cix

Strutio. Actor. Strutio aliqñ quidez alas erigit: sed volare nequit. est eñ ingens corpore: rara in plumas. habet aũt alas similes herodij z accipitris. Ferrũ ꝙ comedit. ¶ Aristo. Destrutione est opinio qꝫ nõ sit de genere auiũ: ꝓpter diuersitatẽ sue creationis. partim eñ quadrupedib assimilat: partim auib. Non habet alas: sed figuras alarũ q̃ volatui nõ ꝙueniunt. qz nõ sunt tenues vt pili: sed sicut quadrupes habet palpebras superiores z in eis pilos. Habet itez plumã multã in inferiori parte corporis. z duos pedes vt auis sed vngulam fissam vt quadrupes. Est eñ magni corporis: cũ auium corpora necesse sit esse parua: alioquin volare nõ possunt. Tres habz digitos in vtroqz pede ꝓpter alas z ꝓpter pondus. Cumqz sit ponderosi corpoz z nõ bonj volatus: multã habet superfluitatẽ. multumqz cozit: sicut z gallina z perdix. ¶ Ex lib. de na. rez. Strutio est auis pene bestialis generis. Habet eñ pennas: sed nunqz vtitur eis in volatu. Alas habet tenues: z plumas velut pilos. Incundo alas erigit. adeoqz in terra currit: vt eq̃os celeritate precedat. Habet aũt vngulas bisulcos ad cõprehẽdos lapides qs emittit in fuga contra insequentes. Ferrũ comedit z digerit: quia calidissime nature est: z equũ naturaliter odit: z miro modo persequitur. Equus etiam illam intantum odit ac retinet qꝫ eam videre nõ audet. Ossiculum parum sub alis habet. quo se in latere purgat z agitat quãdo prouocatur ad iram. In pectore vero magnũ os: z latum ad protectionẽ magni corpoz sibi creatum. Porro soliditas ei tanta est: vt cum frutice collo occultauerit: reliqui corporis latitudinẽ latere credat. Naturaliter autẽ caluescit. z ita plumas exuit. vt et nudus fere remaneat Sed cordium habet fortissimũ q̃ in plumis protegitur ab importunitate frigoris: corpus habet fere ad magnitudinẽ asini statura mediocris. Qua quoqz eius adeo magna sunt vt ex transuerso secta vasa fiant ad bibendum pro amplitudine sua. ¶ Physiologus Strutio solo viũ ita fouet ouа sua in harena recondita: vt ex eis pulli egrediantur in lucem. Hec inter aues ceteras duas tantum digitos cõtinet ad modum vngulaz arietis ita qꝫ de concauitate pedis sui subtus quasi de funda proiicit lapides super hominem. Ferunt etiam oculo vno intueri celum: z altero terram.

Operationes.

A ¶ Rasi: Caro strutionis oiby grossior iudicat

Capitulum.cx.

Strutiocamelo z Sturno. Plinius. Strutiocameli affrici vlterioꝑici: aues sunt grandissime z pene bestiarum generis: altitudinem equitis insidiantis equo excedunt celeritate vincunt. ad hoc solum datis pennis vt currentem adiuuent: ceterũ non sunt volucres: nec a terra tolluntur. Ungule his cerninis similes quibus dimicant: bisulce z comprehendis lapidibus. Quos in fuga cõtra insequentes ingerunt pedibus. Actor. Videtur esse strutiocamelus species strutionis. vel ipsum etiam genus sic appellari. quia sicut dictum est supra: pedes habz similes pedibus cameli. ¶ Ex libro de naturis rerum. Sturni sunt aues parue ad volandum extẽte fusco nitentes colore. Laterualim volant: z quodam orbe circumaguntur omnibus in medium tendentibus: z hoc ꝓpter accipitres qui eis insidiantur. Uespere quidem aggregãtur. Etiam immensis turbis: commurmurãt: nocte silent aurora rubente murmur excitant. Demum vero diuise per turmas ad cibum volant. ¶ Plinius. Est autem z sturnus ex auibus loquentibus: vnde z Cesares iuuenes babebãt sturnũ loquentem.

Operationes

¶ Rasi. Sturne vel sturni caro grossior est qꝫ pulli vel cocurnicis. Uentrem stringunt: z multum nutriunt. A

Capitulum.cxj

TArda ꝛ Tragopa. ysidoꝛ. Tarda apō nos dr eo q̄ tardo ꝛ graui volatu detenta: nequa q̄ (vt cetere volucres) velocitate pēnaꝝ attollitur. Brece aūt gradipes vocaf. Auicē. Qua auis tarde (fm q̄ dicitur) sunt tinctura bona.

¶ Exli. de na. re. Tragopa est auis in ethyopia ferruginei coloꝛ: maioꝛ q̄ aquila: caput hz vt fenix: excepto q̄ in eo cornua hz vt aries. vñ illud armatū pfert aduersus oēs aues sibi contrariātes. Solimus. Tragopa ē auis maioꝛ aq̄lis: cornib⁹ arietinis pferēs caput armatū.

Operationes.

A ¶ Auicē. Qua auis tarde sunt tinctura bona

B ¶ Experitur hoꝛa qua preparata sunt ad illud cum silo lane in eis penetrante.

C ¶ Idem Stercus auis tale pfert empetigini.

Capitulum. cxij.

TUrdela ꝛ Turdo. ysi. Turdela q̄si maioꝛ turdus dr. cuius stercoꝛe viscū gñari putaf Turdi aūt a tarditate vocati sunt: hyemis em̄ pfinio se referūt. Exli. de na. re. Turdi sūt aues parue q̄dē coꝛpe: sz puidentia magne. In cacuminib⁹ arboꝝ luto nidos edificāt ꝛ pene pterꝝ tim. i. ptinue post coitū generāt. ꝛ mixt qr. x. diebus ouā in vtero matureſcūt: ꝛ postea pariunt Pli. li. x. At abeūt ꝛ turdi in vicina: sz hū plumā nō amittūt: nec occultanf nisi spe cibi q̄ hyberꝝnū pabulū perūt. itaq̄ in germania hyeme turdi maxīe cernunf. ꝛ sunt aues trimestres sicut turtures. His coloꝛ estate circa collū varius: hyeme pcoloꝛ. in cacuminib⁹ arboꝝ luto nidificātes pene cōtertim in secessu generāt. Agrippina cōiunx Claudij cesaꝛ turdū habuit qō rur q̄n ante sermonē hoim imitantē. Pall. Turdi nutriē di sunt in cubiculo: ita q̄ includantur illesi: ac receēter capti mixtꝝ aliq̄b⁹ añ nutritis: q̄ꝝ socie tate ad cibos ipsos capiēdos pauidā noue captiuitatꝝ mestitudinē psolenf. Sit aūt locꝰ mūdus ac lucidus ꝛ vndiq̄ leuigatꝰ in q̄ trāsuerse figanf ptite: q̄b⁹ pūt post inclusū volatū sedere Rami q̄ꝝ virides sepe mutenf. carice tūse mixtis pollinib⁹ pbeanf. mirti etiā (si facultas est) lentisci olea stridere semia interdū excludenda fastidia: maxīeq̄ aq̄ tribuaf mūda. Turdi nāq̄ si alēdo sagināf: ꝛ voluptatē cibi: ꝛ reditū maximū pstant. pcitate bñficiū minuūtrāte luxuria.

Operationes

¶ Auicen. Turdoꝝ stercus comedentium risi confert panno ꝛ morphee ꝛ etiam empetigini. A

Capitulum.cxiij.

Turtur.ysido. Turtur a voce nominat auis pudica.semp̃q̃ in montibꝫ iugis z in desertis cõmorans. Tecta cũ hoim z conuersationẽ fugit:et cõmoratur in siluis. Que etiã hyeme deplumata in truncis arborũ cõcauis habitare perhibetur. Cuius econtrario columba humana hospicia diligit:domorum semp blanda habitatrix. ¶ Ambro. Turtur est auis pudica:que vbi cõiugalis p̃ris fuerit amissione viduata:cõiunctionẽ iterate recusat: nec iura pudoris:aut cõplaciti iuri federa resoluat.z primus amor eam decipiens: plus doloris ex morte q̃ suauitatis ex caritate dilecti generat. Discite g̃ mulieres quãta sit viduitas gratia:q̃ etiã in auibꝫ predicat. Turtur cũ nescit primã fidem irritã facere:q; prima cõnubij sorte amissa nouit castimoniam seruare Hec auis in nido suo folia squille supiacet: ne pullos suos lupus incurset. Nouit em̃ q; hmõi folia lupi fugere consueuerũt. ¶ Ex li. de na. re. Turtur socium diligit:eo q; mortuo vel capto incedens solitarie:siccis arbor̃ ramis incidẽs gemens ac tristis. nulli auium est infesta:sed ad omniũ infestationes patientissima. in locis tutissimis z delectabilissimis habitat per totã hyemẽ in concauis arboribꝫ. In plumis iacet. in vere aũt producũt. multe quidẽ ear̃ terras calidas hyeme petunt.z multe remanẽt si locũ habeant. soli oppositum ad quiescendum aptum Aliq̃n ita debiles sunt natura liter vt manu capi possint. Qua sepe terna pariunt. sed nunq̃ plus q̃ duas educãt. similiter z palumbi. Turtur ouat in vere bis z sepe ter: Sed hoc quãdo vnũ par ouor̃ corruptũ fuerit. aut casu perierit:solaq̃ auium pullos suos ỏ nocte pascit ¶ Aristo. Turtur ex fructu viuit: sicut z palũbus. Palumbus aũt semp apparet: turtur aũt nõ. Lout q̃dez turtur post. iij. menses: pregnãs est diebus. xiij. z totidem cubat. Viuit autẽ et cubat sicut z columba quindecim annis. ¶ Palladius. Turtures vt alantur breui z̃ p̃pe obscuro cubiculo claudendi sunt: quos nutrire facilium est. quia nihil expetunt..

Operationes.

A ¶ Auicenna. Sanguis turturis calidus distillatur super aurem contritam z dolorosam.

B ¶ Plinius libro. xxix. Turturũ sanguis eximie prodest oculis cruore suffusis. Fimus earũ albuginem extenuat. ¶ Huius ale dextre sanguis medicinalis est immissus oculis.

Capitulum.cxiiij

Ganellus. Ex lib. ỏ na. rer. Ganelli sunt aues quas. ꝓlini. simphalides vocat. satis pulcre columbina magnitudine cristato capite vt pauo: collo quidez colore viridi z lucenti. reliqua vero parte corporis varietate distincta. Hec auis cum hominẽ etiam a longe nido suo appropinquare sensit egressa: statim cum clamore occurrit. Sicq̃ stulta dum hominem a nido suo amouere se credit: ipso clamoris indicio nidum prodit. quem progressus homo spoliare contendit. Hoc idem dicit ꝓlinius: licet per alia verba

Capitulum.cxv.

VEsptilio.Arſ.Uesptiliones hñt pedes ſicut aues:z carẽt cauda qm̃ ſtẽ agreſtes Ipſaꝝ ale ſũt mẽbranules.i.corio indiſtincte z ſi caudã habuiſſent:motũ alaꝝ p hiberẽt.z qz nõ ſtẽ diuiſe inſtar muriũ habẽt in vtraq; pte mãdibula dẽtes.z victũ ſibi de nocte acq̃rũt vt bubões.Amb.Uesptilio ẽ aial volatile ſil'z q̃drupes:dẽtiby etiã vtĩ:q̃ in aliis auibꝫ reperiri nõ ſolent.parit vt q̃drupedia nõ ouaſz pullos viuẽtes.crepuſculo volare cõ ſueuit:volatq; in aere nõ aliq̃ pẽnaꝝ ſz mẽbrane ſue fulta remigio.Iſy.Uesptilio dr eo q lucẽ fugiens:veſpertino crepuſculo circũuolet pcipiti motu acta.aial muriũ ſile nõ tã voce reſonãs q̃z ſtridore.z cetera q̃drupedia volatu excellit.In ptibꝫ indie ſunt veſptiliones colũbis maiores.hñtes q̃ſi hoim dẽtes:he in faciẽ pcutiunt hoies.nares eis aures alaq; mẽbra amputãtes.Ferk q; hec auis ſtrepitũ querit:z ſanguis eiꝰ depilat.Blo.ſup Deu.Uesptilio circa terrã volat z pẽnis ambulat ãmũda ẽ f'm legẽ

Operationes.

A ¶ Aui.Uesptilionis lac(vt dr)eſt vrina ipſius in ipſo aũt eſt abſtersior z vehemẽs calefactio.
B ¶ Ungentũ veſptilionis,phibet mãmillas pu
E ellaꝝ a magnitudie. ¶ Cerebꝝ eius cũ melle cõ
D fert pncipio aque deſcẽdentꝫ in oculũ. ¶ Eius
canis acuit viſum.z ofert vngule z albugini

nõ recipit.i.non ſuaq; vita z nutrimentũ eſt circa ſtercus z carnes.Et eſt de aialibꝫ q̃ manent cũ ſocijs ſuis:ſicut formica z apis.hz aũt lanceam interius ſicut ſcorpio exterius.ſanguie carẽt.alas mẽbranas cooptas hz.accidit veſpis ſenectutem exuere.Apeſq; nocentur a veſpis:ideoq; nocet apibꝫ illas appingere. Expli.õ nare.Ueſpe ex eq̃nis carnibꝰ aliq̃ procreant:in plenilunio magis creſcere dñr.haꝝ vita circa ſtercus eſt.Ceras q̃dez faciũt:ſz nõ ex collectione floꝝ.z ob h̃ inutiles ſunt.Arſ.Ueſpaꝝ cibꝰ eſt ex floribꝰ z fructibus:ſepe q̃z viuũt ex cibis aialiũ.Mutita venak in fine hyemis:z plures eaꝝ venank circa calẽ.venãtur q; mutita ppe aggeres magnos z altiſſima loca.oẽſq; videnk cũ aculeis.nõ aũt ꝓgregãt veſpe flores.nec cibãt ex eis ſicut apes:ſz cibꝰ eaꝝ in maiori pte eſt ex carne,ideoq; circa ſtercora manẽt:muſcas magnas deprehendũt z caput eaꝝ abſcindunt.nidos ſub terra faciunt:z vt formice terrã extrahũt.Preterea iuxta Pliñ.q̃daz veſpe ſpalãgiorũ genꝰ perimũt z in nidos ſuos portãt.deiñ illinũt.z ex his in cubãdo genus ſuũ procreãt

Operationes

¶ Conſtan.Ueſpe z apes eis quos pungũt tumorẽ calidum z ruborẽ faciunt.roſtrũq; eaꝝ remanet vbi tangũt. ¶ Et aliq̃ morſi ſudorem pariunk z abhominationẽ. ¶ Auicẽ.in.ij.can. veſpaꝝ puncture bonũ eſt poliũ emplaſtri more ſuppoſitũ. ¶ Silr folia ſilueſtris maliꝰ edunt illam emplaſtrata.Itẽ ſtercus caprinũ attrahit veſpe venenũ. ¶ Ex ſale quoq; cũ aceto et melle fit emplaſtrũ adiunctũ veſpe.Et oleum lauri confert eius mordicationi.

A
B
L
D
E

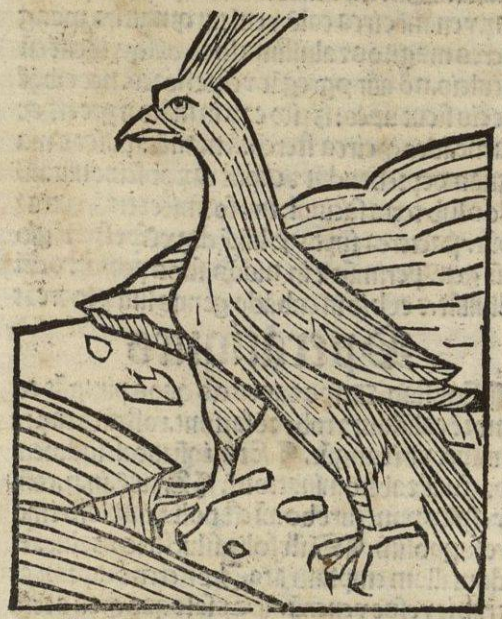

Capitulum.cxcvj.

VEſpa.Arſ.Ueſpa eſt aial annuloſum volatile.Aculeis venenoſuz q̃ dr de putridis aſinoꝝ carnibꝰ naſci ſicut fuci de mul'.ſcrabones de eq̃s z apes de vitulis.Itẽ veſpa aerem

Capitulum.cxvij

Ullula.ysidō.Ullula est auis a planctu ꝛ luctu nomiata.Cum eñ clamat aut fletū imitatur aut gemitū.Unde apud augures si lamentetur tristiciā tacens ostendere fertur prosperitatē. Actor. Ullule(vt dicit glosa sup Isaiā)sunt aues magnitudinis coꝛuine.maculis resperse.q̄ rostro in paludefixo horrende stridunt.habētes vocē similem vlulatui lupoꝛ.vñ ꝛ nomē acceperūt. ꝛ vocantur gallice bubort. De hac superius dictū ē in ca. Buthorio:ꝛ de onocroculo:q̄ noīa sunt idem.

Capitulum.cxviij.

Upupa.ysido.Upupa est auis spurcissima cristis extantibꝫ galeata semp in sepulcris ꝛ humano stercoꝛe cōmoꝛās Upupa grece dicta eo q̄ stercoꝛa humana cōsideret.ꝛ fetenti pascat simo. Cuius sanguine qui se inunxerit dormitum pergens demones suffocātes se videbit. Glosa sup Leuiticū. Upupa lugubris est ꝛ luctū amans. Unde ꝛ in lege comedi prohibetur:q̄ seculi tristicia mortem operatur. Phisiologus. Upupe pulli cum parentes suos senuisse viderit:ita vt neq̄ volare neq̄ videre possint:vetustissimas parentū plumas euellunt:ꝛ oculos eoꝝ linūt:fouent q̄ eos sub alis suis.donec crescant eoꝝ penne.ꝛ re illuminentur oculi eoꝝ.sicq̄ mutuam vicē parentibꝫ reddunt. Jozath in libro de animalibꝫ Upupe pulli parētes suos fouentes anhelant sup oculos ipsoꝝ vt visum recuperent.Ex lib. de na.re. Upupa est auis admodū pulcra :sed īmunda.vnaq̄ tū voce sicut ꝛ cuculus importuna est:hyeme latet:ꝛ nuda est.vere producitur Hunc parentes senescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt ꝛ interiꝫ a pullis pascūtur.donec vires plumasq̄ recuperēt Cum eñ senio visum perdiderint pulli notam naturaliter herbam colligunt:ꝛ eoꝝ cecatos oculos inde liniunt vt visum recuperent

Operationes

¶ Pitagoras in libro romanoꝝ.Sanguis vpupe illitus:homini dormienti demoniaca gignit fantasmata. A

¶ Penne vero posite super caput hominis:sedant soda:idest dolorem capitis B

¶ Huius etiam lingua super illum suspensa:q̄ multam oblionem patitur:ei confert. C

Capitulum.cxix

Ultur. Isidoꝛ. Vultur a volatu tardo nominatus putat: magnitudine quippe coꝛpoꝝ ꝛ prepetes volatus nō habet Fertur pene vsq̄ ad centū annos procedere. Uirtutes aūt sicut ꝛ aquila vltra maria cadauera sentiunt. Altius quippe volantes:q̄ multa montium obscuritate celantur ex alto illi cōspiciunt. Ambro. Vultures dicunt sine cōcubitu generare ꝛ cōcipere. Solent etiā mortem hominis quibusdam signis annunciare. Cum eñ lacrimabile bellum acies inter se instruunt multo vultures sequūtur agmine:ꝛ eo significant q̄ multa hominū multitudo bello casura sit futura preda vulturibus. Glosa sup Leuiticū. Lex vulturem comedi prohibet qui bellis ꝛ mortuis gaudet:Phisiologꝰ. Secet aūt vultur in altissimo loco q̄ retardatur in ascen

sua terra. ascendit q̄ tantū in altissima vt vide dear loca remota. Ideoq̄ dicit q̄ solus vultur est auis dei. Dic etiam maiores aues rapaces vt accipitrem insequitur. Aresto. Vultur grauis est z mali moris famelicus z clamosus Venatur in locis a nido remotis valde. ascendit ad locū altissimū abiq̄ sedet q̄ difficilis est elongatio a terra. ideoq̄ dicitur q̄ solus vultur est auis dei. deprehēdit aūt lepores. z paruos ceruos z capras ac vulpes et animalia cetera q̄ retinere potest. Idem. Vultur nidificat in locis altissimis. z multotiens super arbores. Inuidet pullis suis cum impinguantur. nec pascit eos nūl de cibi sui reliquijs: z illos anteqū volare possint ejcit. Est aūt auis alia que protectos illos cum pullis suis nutrit. vnum par vulturum occupat vnum magnum locum. z ideo secum alios nidificare non permittit. Est aūt longe vite quod ex eo cognoscitur. q̄ nidus eius semper idem manet. Cum enī senescit elongatur rostrum eius superius z arcuatur. Et in fine fame moritur.

Operationes

¶ Esculapius. Vulturis penne combuste fugant serpentes a domo. ¶ Jecur eius tritum cū sanguine p̄ decem dies bibitū: caducos liberat. ¶ Sanguis eius cū succo marubij cali ginē oculoz sanat. ¶ Adeps eius dolorē oculoz sanat: z dolores neruoz euacuat. Dyascorides. Fimus vulturis medicinalis est: maz fumigium eius secundinam expellit. ¶ Plinius li. xix. Vulturis fel ex a qua dilutū: albugines sanat oculorum. ¶ Penna vulturis si scalpantur dentes acidum faciunt babitum.

Capitulum. cxx

Ryon. Actor. Xyon est auis immunda scōm legem cuius natura non satis est nobis nota. Est autem vt legitur de genere vulturum: sed minor q̄ vultur. Hec enim est mens Alberti in libro de naturis animalium. Et similiter in libro de naturis rerum.

Capitulum. cxxj.

Yoos: ydros. ysida. Ex libro de naturis rerum. Idos est auis visu delis que imitatur vocem equi. Et quandoq̄ super eum volans. eum stupefacit: ipsumq̄ fugere cogit. Aristo. Idos ideo cum equo pugnat: quoniam ipsum a pascuis ejcit. z herbas comedit. Ideo stupefaciens cum fugere cogit: z forte interficit. Est aūt auis pulchri coloris z vita eius bona. Manet q̄ apud fluuios z margines eoz. ¶ Idem. Idros est animal volatile in nilo flumine satis inimicum cocodrillo. Nam de natura z consuetudine cū videt cocodrillum in littore fluminis ore aperto dormientem inuoluit se limo quo facilius possit eius faucibus illabi. sicq̄ faucibus suis irrepens erosis cocodrilli visceribus tandem inde viuas exilit. ¶ Ex li. de natu. rer. Ysida sono vocis dicta est. auis quidem parua: sed pennaz velocitate clarissima. In dorso colorē habet inter viridem z ceruleum. In pectore vero pfert imaginē carbonū ardentiū. Duos tm̄ hz in pede digitos. vngues aduncos sed rostrum paruum ac directū. Circa aquas

assidua est. Pisciculis viuit. terram rostro ca-
uat: ibiq; nidum congerit ac fetus facit.

Operationes

A ¶ De hac opinatur vulgus. quia si pellem cū plumis aut mortue detrabas & parieti infigas omni anno plumas ac si esset in corpore commutabit.

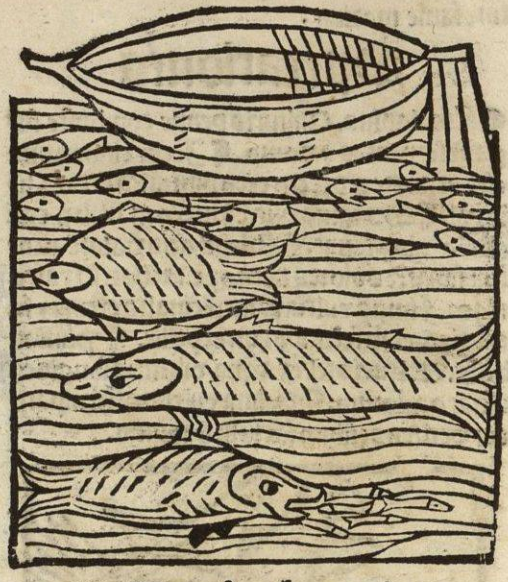
Capitulum. cxxiij

Celentides. Ex libro de naturis rez. Celentides sunt aues (vt dicit Plinius) quarū suffragium a Ioue deo petunt incole montis Lassini cum a locustis fruges illius vastantur. Itaq; a domisse locustas depopulantur & vnde veniant quoue abeant ignorantur: aut quo vadant. hoc idem dicit Albertus in libro suo de naturis animalium in tractatu de auibus

¶ Hec igitur dicta de Auium natura sufficiant.

Proemium in tractatu De Piscibus.

Iam in precedenti tractatu locuti sumus de volatilibꝫ que in genere animalium videnť esse perfectiora natatilibꝫ. Ideo nunc in isto quarto tractatu deo opitulante dicemus de natatilibꝫ siue animalibus aquaticis: hoc est de piscibꝫ. Nam sicut aer ornatus est suis animalibꝫ scz volatilibꝫ q̄ possunt ex eo respirare: ppter crassitudinē humoris & quoz corpora potest sustinere. sicz aqua suis. id est natatilibus: q̄ quidez pinnulis suis innituntur aque natando. sicut aues pennis suis volando. De piscibꝫ igit dicturi fm ordinē alphabeti: & p capitula sicut in p̄cedentibꝫ procedemus

Capitulum. j.

Abremon Achandes Accipender Albirē & Alphoram. Ex li. de naturis rez. Abremō alias Ebarenō est piscis vt dicit Aresto: multū fecundus ouis: nec alioz more contactu marz parit. sed naturali quodaz instinctu ventrē suum ad arenā fricat: que cōtactu aspera est & guttu salsa. Sicq; ouacepta parit: & post tēpus debitū fetus educit. Jorath in libro de animalibꝫ. Piscis abremō horatēpestatis marz: natos suos in ventre sal

natr̃ post tempestatem euomit eos. ¶ Idem Achandes piscis solicitus de pullis suis nauibus marꝫ adheret. sicꝫ propter ipsum oĩno sistunt immobiles naues. ¶ Ex li. de na. re. Accipender est (vt dicit Plinius) piscis apud antiquos nobilissimus. Hic solus cõtra morẽ omnium piscium habet squamas toto corpore ad os versas ¶ Plĩ. li. x. Apud antiquos piscis nobilissimus habitus accipender. vnus omnium squamis ad os versis: cõtra aquã nando meat. nullo nũc in honore est qõ quidez miror cũ sit rarus inuentu. quidam eũ alopem vocãt. ¶ In li. vtꝰ. Albirẽ est piscis marinus habẽs cutem adeo spissam ꝛ durã ac firmã: vt ea milites vtantur pro galeis. ¶ In eodez li. Alphoram est piscis qui nõ gignitur. sed in loco luto sa vbi non est aqua. ex ipsius luti putredine in modum vermiculi creatur. postea cum ascenderit aquam crescit in piscem. Durat aũt modico tempore. citoꝫ dissoluitur.

Capitulum. ij.

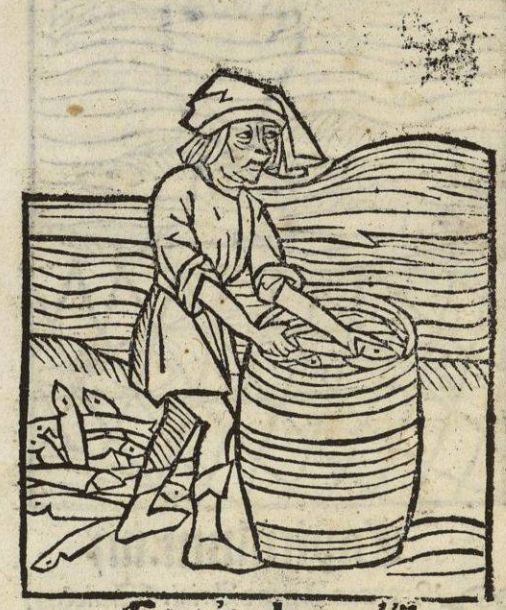
Anguilla. Jsi. Anguilla ꝺr ab anguis similitudine. Huius origo ex limo est. Unde ꝛ qñ capit a deo lenis est: vt quãto fortius pressérit anto citius labatur. Ferũt aũt orientis fluuium gangen anguillas terrenis pedibꝰ gignere. Plinius libr̃. ix. Anguille octennis viuunt annis. Durant ꝛ sine aquis vlebꝰ senis a quilone spirante austro paucioribus. At hyemem in exigua aqua nõ tolerant neqꝫ in turbida. Jdeoqꝫ circa vergilias maxime capiuntur. fluminibꝰ tñ precipue turbidis pascunt noctibꝰ: ex amnis piscium sole nõ fruuntur. Porro vicepedum pinne date sunt binę piscibꝰ omnino longitudo vt anguillis ꝛ congris. Item anguille scopulis se atterant. eaqꝫ stigmenta viuescunt: nec alia est eaꝝ procreatio. Diutius aũt ceteris viuũt anguille aquis exemptę. Idem li. x. In anguillis oĩmbus nec est masculinũ neqꝫ femineũ genus. q̃ nec animal nec olium ex se generãt: sicut neutrũ est ꝛ ostreis genus: ceteríqꝫ vaso vel saxo adherentibꝰ. Ex li. de na. rer. Anguilla ex alioꝫ piscium limo nascitur: difficulter excoriatur: durissimaꝫ habet morte. que etiam excoriata viuit ad vocem tonitrui cõmouetur. Aquis claris fluuialibus gaudet. ꝛ in absconsione pliadis maxie capitur. qꝫ tunc ex ventis oppositis aqua turbatur. Ad pisciculos inferiores potestatis rapax est. maxime tamen cũ in semine reperiunt.

Operationes

¶ Ex libro de naturis rer. Ex amnis sola piscium nõ fluitat: nisi cuꝫ aquis putrefacta dissoluitur: plus alio cibo decoquatur. aliter noquus est cibus eius. ad ignem assata plus cõperit: quia malicia eius illic euaporatur. A

¶ Pinguedo eius auribus medetur. B

¶ Item anguille vino necate: qui ex eo biberint tedium vini habent. C

Capitulum. iij.

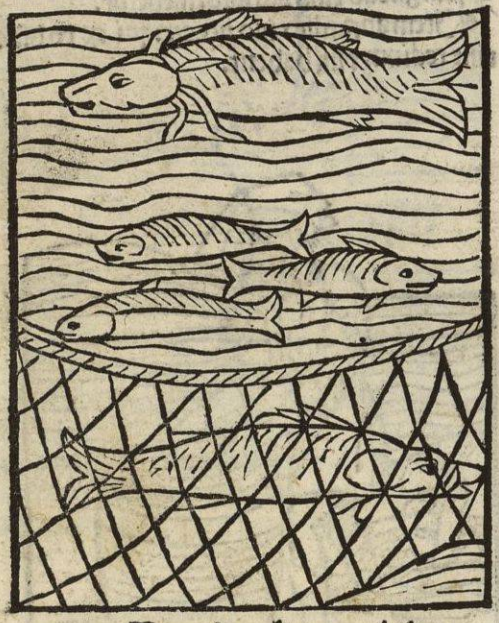
Allec. Ex li. de na. rer. Allec est piscis marinus admodum parus in Occiduo mari: qõ mediterraneum est inter maiorem Britaniam ꝛ germaniã. Cuiqꝫ vnũ quodqꝫ fere genus piscium mare inoꝫ habeat tempus suũ in quo solo sit bonũ: scꝫ ab Augusto vsqꝫ ad Decembrem. Qui cum recens captus

fuerit delicatiorem cibū prebet. Salsus autez in vsum hominū vltra q̄ alij pisces sanus durare potest. Omnium quoq; fere piscium solus aqua viuit tantū. Hec nisi in aqua viuere potest. Nam statim vt aeris serena contigerit expirat. nec vlla mora est inter cōtactū aeris et expirationē. Oculi eius instar luminis de nocte lucent in mari. sed boz virtus cum ipso pisce moritur. vbicunq; super aquas in mari lumē vident: gregatim adnatant. Et hoc astutum ad rhetia dictis tēporibz allicīuntur quasi parati ad capiendum diuino munere in vsus hominū deducūtur. Hybernis aūt tēporibz secrete maris vsq; ad tēpus debitū absconduntur: et B circa germania ¶ Isid. Allec piscis est ad liquorem salsamentoz idoneus. vnde et nuncupatus. Ector. ¶ Fertur aūt allec ex puro aque elemento viuere: sicut salamandra ex igne.

Operationes.

A ¶ Plinius libro. xxxix. Allece scabies pectoz sanatur infusa per cutem incisam.

B ¶ Et contra canis morsus: draconisve marini prodest.

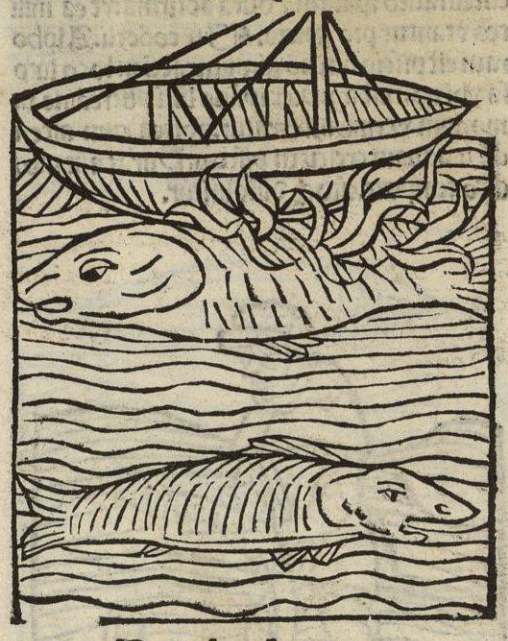

Capitulum.iiij

ARaneos Aries et Arini. ¶ Auicēna: Aranea marina: videtur q̄ dispositiones eius q̄nque sint dispositionibus scorpionis. ¶ Isid. Aranea genus est piscis dictum eo q̄ aure feriat. habet tm̄ in ea stimulos quibus percutit proximātes. ¶ Plinius lib. ix. Aculeo spine in dorso obnoxius est ac venenosus. ¶ Plinius in codē. Aries est piscis qui grassatur vt latro nūc grandi nauium in salo stantium occultatus vmbra. si quē nandi voluptas inuitet expectat. nūc elato extra aquaz capite piscantū cymbas speculatur. occultatusq; adnatās mergit. ¶ Esculapius in li. de animalibus. Arini siue barini pisces cū homo viderit eū inebriat. et mouet eum ad risas et cōtentiones: postq̄ vero comederit placat ira eius

Operationes

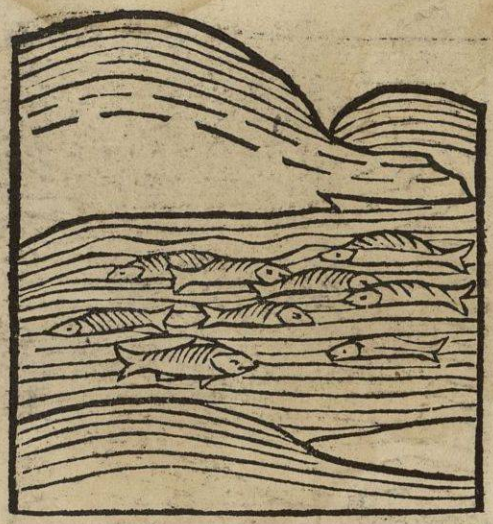
¶ Aranea itaq; morsus ceterūq; reptiliū marinoz venenosoz diserūt curandos esse cū tyriacis quibus curatur venenum frigidum et cum medicinis rutelarum: et tyriaca eorum. A

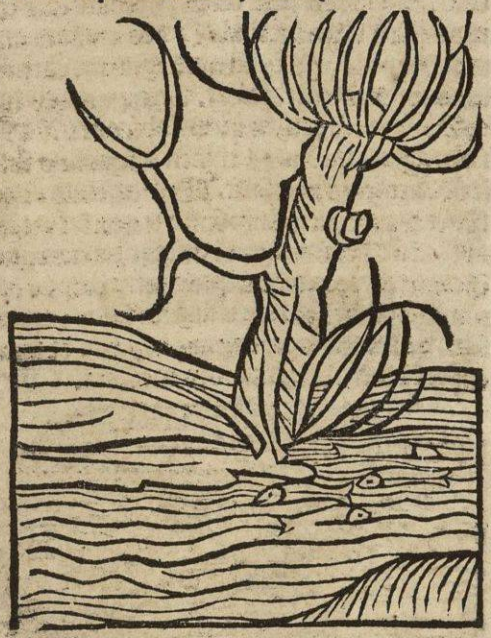
Capitulum.v

ASpidochelon et Aurata. Phisiologus Aspidochelone grece dr belua quedā in mari: q̄ latine dr aspido testudo. est aūt cetus magnus: habēs sup corium suū tanq̄ sabulum: qđ est iuxta littus marz. Unde plerumq; eleuato dorso suo sup vndas a nauigātibus nihil aliud creditur esse q̄ insula itaq; applicantes dentes sup eam alligāt naues accendunt focos ad coquēdos cibos. Ille vero vbi sentit odorem et calorem ignis mouere se a loco: et sic mergit naues in pfundum. alia quoq; huius belue natura hec est: qñ esurit aperit os suum: et quasi quendam odorē bene olentem exalat de ore suo. Quē sentientes minores pisces confluunt in os eius. quod vt impletū fuerit claudit et os trāsglutit. ¶ Idem. Aurata dicitur ex eo q̄ in capite suo auriculo rem habet.

Capitulum.iiij

Alforam. Alb. in lib. de na. animaliū. Alforā piscis est qui ex putredine luti generatur: z in luto sine aqua procreatur admodū ymiculi. qui ymis aqua ascendēte crescit in piscē. De hoc pisce naute dicunt: qm si plumaf putrefactus vsq; ad caput et ad oculos aduenierē aq; iterū renascit: z tūc diu viuit: cū ante hmōi sua regeneratio nē paruo vite sit. vt supra dictū est capitulo primo.

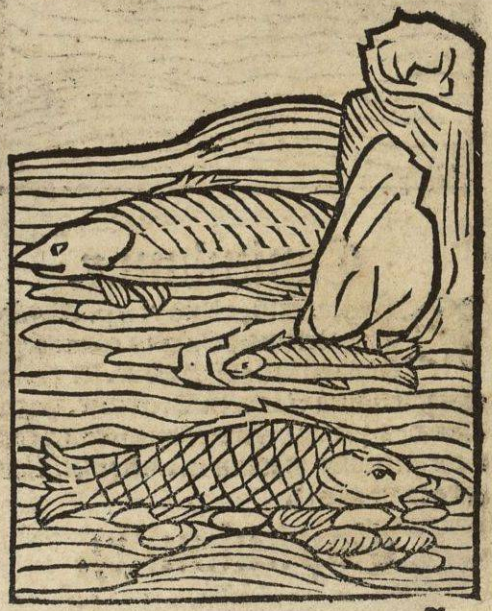
Capitulum.vij.

Asturā. Alb. in li. de na. animalium. Asturam piscis est qui tpe veris z autumni in spumis pluuialibus generat: et in eis ebulit sicut ymis ex stercoribus animalium. Dicitur etiaz ex luto generari. hic piscis impatiēs. claritatis solis fugit ad vmbras arborum quas in aquas proiiciunt: calorem tamen diligunt z habent. de profundo ad ripā natant. tēpore siccitatis non abundant sed qñ multe sunt pluuie z calide abundant.

Capitulum.viij.

Aureum vellus. Alb. in li. de na. animalium. Aureum vellus est animal marinum sicut spongia. et de spongiarum genere. sed rarius est z mollius admodū lane. z lanugo eius in auri splendorem cōuertitur et dilatatur: z prolongatur sicut vellus. z dū est in mari. et mouetur motu contractiōis z dilatationis sicut spongia. z raro inuenitur. tamen hoc inuentū in frigia: tum extitit belli troyani inter grecos z frigios. sicut dicit Dares frigius in hystoria troyana.

Capitulum.ix.

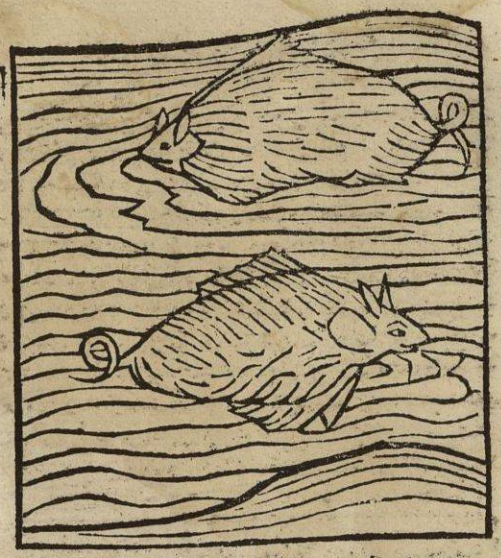
ARbuciū. Amnis. Abaniger Asserus ⁊ Astralus. Alb. in lib. de na. aialium inq̃t. Arbuciū piscis est mltis ouis fe⁹ cundus sed nō eĳcit oua nisi ventrē confricet ad barenā tactu asperam. ⁊ in illa pullos educit ⁊ compler. ¶ In eodē li. vtꝫ. Amnis piscis est vt dicūt sapatillis: qui lapidē gestat interius Est autē valde speciosus in lateribꝫ. ꝫgultas habens puniceas. toto aūt corpe reliquo diuersis coloribꝫ est distinctus ac depict⁹. ¶ In lib. vt supꝫ. Abaniger piscis est vt dicunt qui amno ꝓpemodū similis est. ⁊ est longus et rotundus. qui germanice grich vocat. ⁊ est albo bonaꝫ carniū. breuior anguilla. rostrum auis bñs. pore subtile ⁊ longū. ⁊ rubeū ⁊ viridē interius habet spinā. ¶ Alb. in lib. vt supꝫ. Asserus piscis est qui ꝓpter exiguitatē bamo capi nō potest. ¶ In eodē lib. Astralus piscis est q̃ aquaꝫ vndas ore suscipit ⁊ oritur quādo pleades occidūt: eo q̃ tūc tempus est pluuiaꝫ.

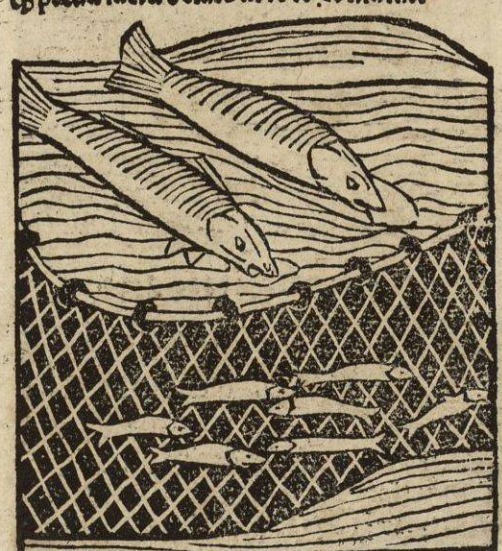
Capitulum.x.

ABydes. Alb. in libro vt supꝫ. Abydes animal est marinū. cuius conuersatio primū est in aquis: ⁊ cibus. Et postea mutatur figura eius ⁊ efficit terrestre. ⁊ egreditur de aqua querens victum in terra. ⁊ cum figura mutatur: mutatur etiam nomen eius: et vocatur astoyz.

Capitulum.xi.

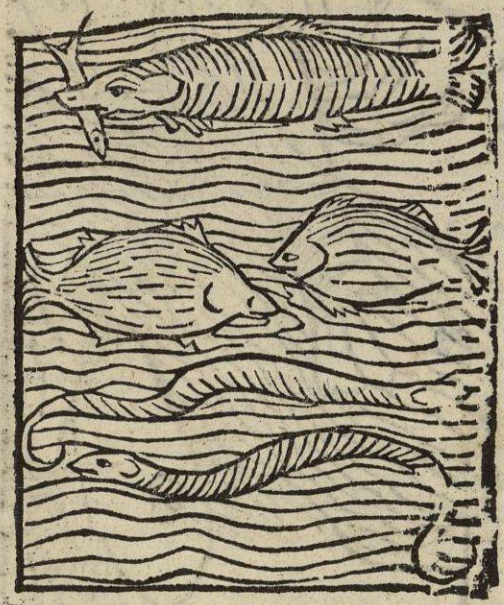

AHuna. Alb. in lib. de na. animalium Abune mōstrum est maris gulosius cunctis marinis beluis. preda viuit. ⁊ in crassitudine corporis sui vertitur ei quicq̃d comedit. vnde quia stomacho caret vēter ei⁹ quando comedit multum extenditur ⁊ inflatur supra modum. ⁊ cum amplius extendi nequit. pisces per os eĳcit. ⁊ hoc de facili. quia cum collo careat sicut ceteri pisces: os eius cōtiguum est ventri. Est autē a deo crassum animal q̃ quando periculū timet: pellem ⁊ carnes suas contrahens replicat. ⁊ extremitates sui corporis intra se sicut iricius abscondit. ita vt non appareant. quod tamen aliquando sine sui detrimento non facit. Mortem enim adeo timet q̃ cum periculum senserit non laxat: ne abscedere bestiam que in insidijs latet. nequa q̃ caput foras extrahit quod intra corpus suum abscondit. sed cum affligitur fame carnes suas deuorat. magis eligens in parte absumi q̃ preda facta beluis in toto consumi.

Capitulum.xi.

Barchora. Albertus in libro vt supra. Barchora est animal marinū habens orificium pre omnibus animalibus fortissimum. Nam & lapidem si in ore suo acceperit: eum frangit. hec quandoq; ad ripas exit: & herbas depascit. & quando oportet in aquā reuertitur. ibiq; submergitur ne cutis dorsi eius a sole exsiccetur. & ad nutum de introitū deflectere se non possit. Pisciculos quoq; comedit. & per illos deprehenditur. Piscatores nāq; pisciculos paruos viuos filo consutos in mare proiiciunt. qui dum effugere nō valent. sed insimul fluitant. animalis predicti morsibus patent. At ipsum animal dū vnū post alium transglutire laborat. interim occupatum deprehenditur.

Capitulum.xiij

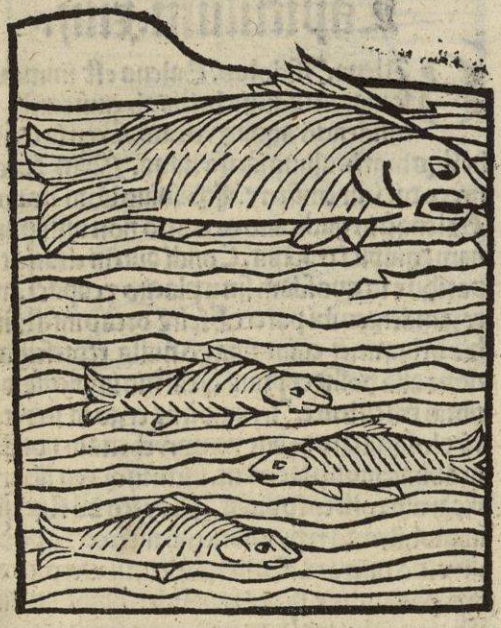
Borbotha. Botha & Brenna. Isidor9. Borbotha sunt pisces quidam fluuiales. aliquatenus anguillis similes. lubrice nanq; sunt. et excoriātur sicut anguille. Eorum habent nigrum. esum dulcem. & par pre omnibus piscibus melius & efficatius. Caput magnum respectu corporis os amplum et latum valde. Cum autem etate duodecim annos excesserit: in corpus magnum crescit. & tunc nomen eius mutatur: & solaris vocatur. de quo inferius dicetur. ¶ Idem. Bothe sunt pisces fluuiales: qui non natant: nisi per amplitudinem corporis. Tenuissimi nāq; sunt et lati valde. Pinnas habet in circuitu lati corporis. impinguantur vento meridionali flante. Cunq; venatur hic pisces a piscatoribus: fundū aque perens: aquam supra se turbat vt videri neque at. Maxime q; corpore strato cum terre adheret. supra dorsum terre similimus est. Maculas autem in dorso rubeas habet. ¶ Alexander. Brenna est piscis fluuialis: qui cum videt sibi Luciū imminere: declinat ad scenosa aquarum limpiditatem a tergo perturbans.

Capitulum.xiiij.

Balena. Isidorus. Balena est immense magnitudinis bestia ab emittendo & fundendo aquas vocata. Ceteris enim bestijs maris altius iacit vndas. Balin autem grece dicitur emittere. ¶ Plinius libro nono. Balenas in gaditano occeano non ante pruinam conspici tradunt. Condi autem estatis tēporibus in quosdam sinu placito & capaci. mire gaudentes ibi parere. Hscire orcas infestam his belua m. et cuius imago nulla representatione alia possit exprimi q; carnis immense dētibus truculente. Irrumpunt ergo in secreta vitulosq; illarum aut vetus: vel etiam nondū grauitas morsu lacerant. incursuq; ceu liburnicarum rostris fodiunt. Ille vero ad flexum immobiles ad repugnandum merces ac ponderesuo onerare. Tunc quidem in vtero graues pariendive penis inualide. solum auxilium nouerunt in altum persugere: secq; toto occeano defendere. Econtra orce laborāt occurrere secq opponere. & cauatis angustijs trucidare in vada vrgere satis illidere. Spectātur huiusmodi predia ceu ipso mari sibi irato nullis in sinu ventq; fluctibus vero adanhelitus: ictus

quantos nulli turbines voluant. Ora balene habent in frontibus. Ideoq; summa aqua annotantes in summa nymbos efflant. Balenis branchie non sunt sicut net delphinis. hec duo genera fistulis spirant que ad pulmonem pertinent. Balenis a fronte Delphinas a dorso. Item que pilo vestiuntur animalia pariūt vt pristis: balena. vitulus. ¶ Idem in libro .x. Balene ac delphini dormiunt. Nam etiā stertentes audiuntur. ¶ Solinus. Indica maria balenas vltra spacia quatuor iugerum habēt Sed quos fascituras nuncupant. qui enormes supra molem ingentium columnarum vltra nauium antemnas se extollunt. hausto q; fistulis fluctus ita eructuant: vt nymbosa alluuie: plerumq; nauigantium alueos deprimāt. ¶ Ex libro de naturis rerum. Balene branchias non habentes fistula spirant: quod raro in marinis animalibus inuenitur. Fetus suos gestant cum infirmantur z inualidi sunt. z si parui sunt: eos in ore suscipiunt: hoc idem imminente tempestate faciunt. z post tempestatem illos euomunt. Quoniam propter defectum aque fetus impediuntur ne matrem sequantur Mater aquam in ore receptam instar fluuij ad eos ejicit. vt sic inherētes terre liberet: adultos etiam diu comitatur. Adolescunt autem celeriter: z decem annis crescunt.

Capitulum.xv.

Babilonicus z Belue. Albertus i libro de naturis animalium. Babilonici pisces sunt (vt dicit theofrastus) circa babiloniam existentes in locis vbi dulces aquas incinerosis recipiuntur ex fluuijs incidentibus: inde enim egrediuntur pisces ad pastum: capita ad modum ranarum magnarum. reliquas partes corporis ad modum ragie habentes. similes piscibus alijs pinnulis gradientes: et cerebro motu caude.

¶ Plinius. Belue in Orientali mari sunt. Et belue sunt animalia marina adeo magna et importuna q; procellas excitant de profundo. z pericula nauibus inducant. ita q; naues Alexandri ad pericula deduxerunt.

Capitulum.xvj.

Cancer. Ex libro de naturis rerum. Cancer pedes habet z brachia forcipesq; pro manibus retrogradus est: nec vnq; ante faciem suam ambulare nouit. Dares duas habent spinas inter ventrem z caudam: quibus femine carent. Que ova in ventre habent ictibus serpentum medentur. Coitus tempore mas ascendit in dorso super feminam. At illa motum eius sentiens a tergo coire volentis inclinata super latus ad ipsum se conuertit. sicq; coitus completur. latent in hyeme mensibus quinis. Veris

tempore senectutem exuunt velut anguis. Cancer lacte potatus: sine aqua viuit multis diebus. Cum autem senuerit: duo lapides albi coloris intermixto rubore inueniuntur in eius capite: quos tante virtutis esse dicunt: vt in potu dati cordis punctiones sanant. ¶ Aristotiles. Cancer habet octo pedes: per quas mouetur equali motu: caret sanguine: durum extra: et intus molle. nec est illud durum conterribile. immo accipit ignem in ripa maris quod est intra iudeam habentur canceri parui qui dicuntur milites: propter velocitatem cursus: tantum cum currunt q̄ deprehendi non possunt. Et cum aliquis finditur non inuenitur in eius corpore caro vel superfluitas omino: quia pascua nō habent. ¶ Isidorus. Cancri vocati sunt: quia conche sunt. Crura habentes: inimica ostreis animalia. Eorum vero carnibus viuunt miro ingenio. Duo autem sunt genera cancroꝝ fluuiales et marini. ¶ Ambrosius. Cancer ostreis vescitur. sed quia ostreum clausum nulla vi aperiri potest. Periculosum q̄ est si chelani eius includat ad argumenta confugit. et insidias noua fraude mollitur. Explorat enim si quando ostreum remotis in locis ab omni vento contra solis radios dipticum in illud suum aperit. vt aere libero viscerum suorum voluptatem quandam capiat. et tunc clanculo calculum immittens ostree conclusionem impedit. sicq̄ aperta claustra reperiens ture chelas impetit: viscera q̄ interna depascit. Item femine maiorum membrorum sunt q̄ masculi. et distantia cooperturij maior est q̄ in masculis. et ouāt per locum superfluitatis. Cancer paruꝰ generatus ex terra et limo intra loca vacua testarum aliorum animalium. Cumq̄ creuerit aliquantulum mutat se ab illo loco ad testam maiorem. Cancer et Karabo in senecture exuunt spolium. Uterq̄ accipit pisces in profundo maris duobus suis labijs et diuidit eos in duas partes et ducit ad os suum.

Operationes.

A ¶ Auicenna libro. ij. Cancer marinus proprie dicitur illa species cancri maris qui habet omnia membra dura vt lapis.

B ¶ Quod ex eo adustum est subtilius est reliquis adustis. et abstergit dentes. et delet pannū ac lentigines:

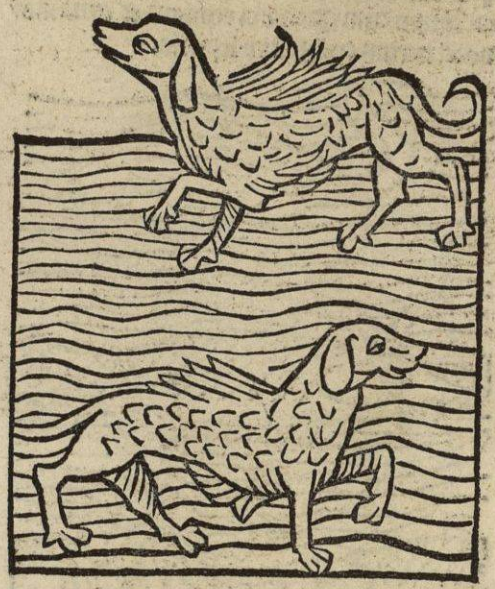
E ¶ Ulcera quoq̄ desiccat. et confert scabiei. Item prohibet lachrimas: et resoluit cum sale vngulam. Fit quoq̄ ex eo collirium et fricatur cum eo scabies palpebrarum.

D ¶ Prohibet etiam quartanam. Cancer fluuialis confert extenuatis valde. Testa cancri marini subtilior est q̄ chelani.

¶ Exsiccatiua et abstergit pannum ac lentigines ac scabiem: Cancer fluuialis est difficilis digestionis: ac plurimi nutrimenti: et ipsum quidem rectificat. E

¶ Decoctioq̄ cum melle extrahit spinas: et a cutis res infixas carni. F

¶ Isa ac li. ij. Cancros et omnes pisces conchas habētes testatur Galienus esse solubiles propter salsitatem eoꝝ et acumen proinde stomacho nociua sunt: maxime neruositati sue. B

Capitulum. xvij

Caab et Canis marinus: Isidorus. Caab est animal marinum habens pedes paruos: respectu sui corporis: quod vtiq̄ magnum est. Sunt autem pedibus vacce similes. horum vnus longus est cartillagino sus osse carens: quo vtitur loco manibus in omnibus. Per ipsum enim eradicat q̄ vult: et per cibaria per eum accipitur. eaq̄ ori suo reddit. Et cum natat in aqua spirat in ea. sed spirando anhelitu suo aquam in corpus suum attrahit: qua cum repletus fuerit: ad aerem recurrens eam reijcit. et sic respirat.

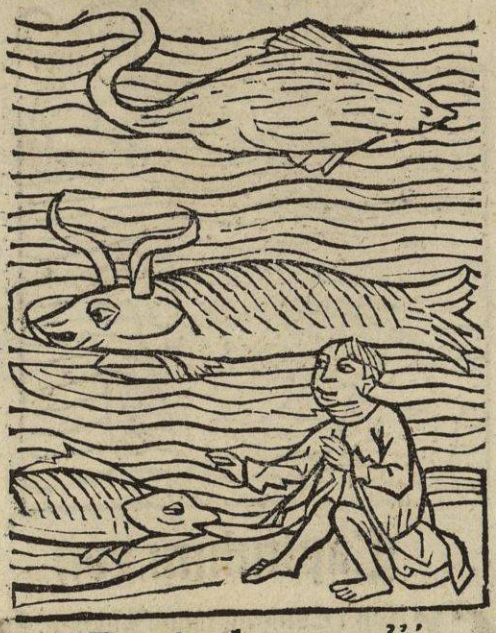
¶ Idem. Canis est marina belua: terribilis et hostilis omni animanti: quod eius verberibus cedit. Robustissimos habet branchos clauorum modo formatos. Hi venantur per mare greges piscium instar canum in terra feras venantium: excepto q̄ latrare nequeunt. sed pro latratu afflatum horribilem habēt. Insequētes ergo piscium greges ad loca angusta coar-

rant:et sic in eo artatos crudeli morte grassantur. Piscatores vero loca notantes in quibus absconditi pisces a fuga latebant. rhetibus capiūt circumclusos. Hec vero belue difficulter multis tridentibus confici possunt. Item canis marinus a similitudine morum canis terrestris dicitur:eo scilicet q̄ mordeat.

Operationes

A ¶ Aui. Fel canis marini vel canis aque dicerunt esse venenū. de q̄ si quis comederit quātitatem lentis vnius interficit post hebdomadā

B ¶ Sed cura eius est vt bibatur butirū coctū vaccinum cum gentiana romana et cynamomo:et iterum coagulum leporis.

Capitulum. xviii.

Laucus Capitatus z Carpera. Ex libro de naturis rerum. Laucius qui et glanis auersus mordet hamos mescatos:nec eos deuorat sed spoliat. Actor scōm Plinium per g z l in prima syllaba scribitur vt laucius glaucius. ¶ In libro vt supra. Capitatus est piscis admodum paruus habens corpus prope ad reliqu corporis magnitudinem os q̄z rotundum z amplum. Hic in fluuiis habitans:libenter sub lapidibus z inter sata delitescit. ¶ In eo dez li. Carpera piscis quasi squamis aureis in lacis vel fluuiis sic dicta:quasi que carpēs parit. cum em̄ oua in ventre ad pariendum apta dictante natura presenserit marem suum odit:z ore innuit pulsu leni. vt adiuuet pariturā. tunc ille loco seminis lac emittit: q̄ illa suscipiens ore tatim oua parit in sobolem p futura. Nam oua parere nequit nisi prius ore semen receperit. Semen autem cum receptum fuerit:non solum ad partum iuuare videtur:sed etiam ad oua concipienda z formanda vnde soboles in anno futuro speratur. Semini carpere nonnunq̄z in anno primo natiuitatis niger vermiculus. quidam post aurem suam rabificus innascitur. z hoc sepius post augustum. ea q̄z rabie moritur.

Operationes.

A ¶ Remedium eius est aqua dulcis z fluuialis Huius soboles paucis a quis prouenit si in singulis fossis decem cubitorum recenter factis ponantur singule carpere cuz paribus suis ante partum proxime.

B ¶ Opinio vulgi est eaz sic sobolem prouenire sed post q̄z peperit eximūtur. Soboles q̄z triū vel quatuor mensium tēpore roborata. fossis reiecta reponit vbi habet crescere cū perfectis.

C ¶ Habet hic piscis astutias multas. vt rheti capiendus euadat. cum enim rhete intrauerit circumiens foramen querit. Quod si non inuenerit: saltare nititur in auras liberas super rhete vt extra cadat.

D ¶ Aliquando sub rheti refugium querit. aliquādo herbam ore tenet in fundo aque: vt rhete superueniens elidatur.

E ¶ Aliquando etiam a superis veniens cum īpetu caput in limo fortius figit. vt scilicet rhete per caudam transitus captione frustretur:

F ¶ Huius cerebrum augmentum z decrementum lune crescere vel decrescere dicitur.

G ¶ Et licet hoc sit in omni pisce. in hoc tñ magis. sicut inter quadrupedia in lupo scz z cane

Capitulum.xix

CEtus. Ex libro de naturis rerum. Cetus est piscium maximus. habens os in fronte magnum. & patulum & oculis meatus strictos. In iuuentute dentes habet nigros: in senectute albos. Vi pisces aliquando fluctus haustos ita eructuant: vt alluuie nymbosa plerumq; classem nauigantium deprimant: sed & cum in mari tempestas oritur se super fluctus attollunt: & cōmotionibus acturbinibus naues mergunt. Harenas aliquando dorsis sustollunt. in quibus ingruente tempestate: naute terram se inuenisse gaudentes anchora iactis falsa firmitate quiescūt. ac ignes accensos belua sentiens subito cōmota se mergit & homines cum nauibus in profundum trahit. Cetus post cētesimum annorum trium excedit: cum balena coit. & in ipso mox coitu virtute virge genitalis emutilatur: ita q; vltra coire nequit. sed in trans alti maris pelagus intantum excrescit: vt nulla hominum arte capi possit. Infra tres igitur annos etatis sue capi potest. Capiuntur autem sic. piscatores locū vbi cetus est notantes. illic congregantur cum nauibus multis: factoq; circa eum fistularum: ac tubarum cōcentu alliciunt insequentem: quia gaudet huiusmodi sonis. Eumq; iuxta naues berentem sono modulationis attonitum cernunt: instrumentum quodam adinstar rastri dentibus ferreis acuminatum: in eius dorsum clam proiiciunt: clamq; diffugiunt. Nec mora si certum vulneris locum dederit: fundum maris cetus petit: secq; ad terram dorso fricās vulneribus ferrum violenter impellit: quousq; perfossa pinguedine viuam carnez interius penetrauerit. sicq; ferrum subsecuta salsa maris aqua vulnus intrat ac vulneratum perimit Mortuum ergo super mare refluitante piscatores cum funibus adeunt & ad littus cū magno tripudio trahunt.

Operationes.

A ¶Actor. Cetus (vt fertur) qñ ludit in mari signū est tēpestatis. Idez et balena &. Huius generis est aspido chelone. de q̄ dictum est supra

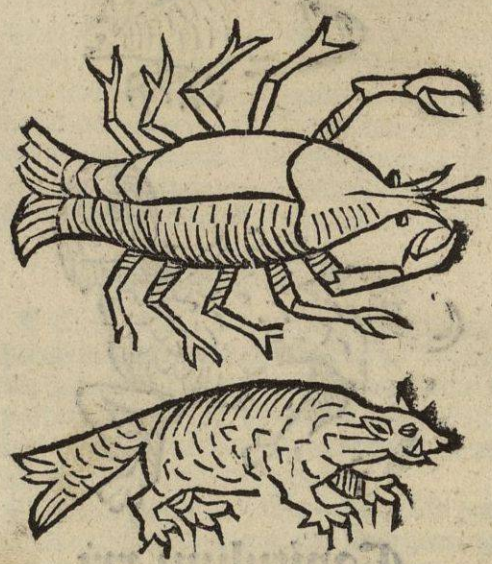
B ¶Isid. Cetus aūt vt legit nō comedit vt alij pisces masticādo: cibūq; dentib⁹ cōminuēdo: sed tm̄ mō glutiendo & intra corp⁹ retinendo.

E ¶Item habet oculis meatus vt dictum est strictos. Unde non nisi paruos pisciculos deglutit quos odorifero anhelitu suo attrahens ad se ac deuorans in ventrem suum mittit. Habz enim in gutture quandam pellem membrane similem: que multis meatibus perforata. non sinit quicq; magni ingredi ventrem.

¶Iorath. Cum aūt cetus sperma proiicit in coitu suo cū femina: qō superfluit ex spermate supnatat aquā & colligitur ambra. Platearius. Ambra dz esse sperma ceti. vt superius dictū est in tractatu primo de herbis. cap. xx. D

¶Auicenna. Ambra vt estimo est manatio fortis in mari. melior est grisea fortis. deinde varia. post citrina. E

¶Et adulteratur cum gipso & cera & laudano Nigra specie mala est. De virtute ambre etiaz superius satis dictum fuit. F

Capitulum.xx

CEleby & Ceruleo. Ex li. de natu. rer. Celeby ſm Aristotilem est animal marinum. quod preter morem alioz ouа in matrice sua generat. Quibus illic debito tē pore fortes exeunt vermes ex illis. Quos cum peperint incredibili celeritate fiunt animalia perfecta parentib⁹ similia. Cor habet magnū & tamen est valde timorosum: grauiter dormit ita vt manu capi possit. Aresto. Celeby est ex animalibus carnem comedentibus. Celeby quidez habet ouа: vnum completum intra qō et parit extra. Ceteri vero pisces ouant extra ouа incōpleta: excepta rana marina. Ouа hec post paruitatem cito crescunt sicut vermes q̄ generātur ex animali paruo valde. deinde crescunt per se. Celeby non habet alas. sed habz similem radicibus in terra crescentibus. Generat aūt multoties scz sex mensib⁹. Exita pfundo maris & pullificat prope terrā: qō facit propter calorē: & vt a pullis suis auferat timorem

Operationes

A ¶ Ex lib. de na. rer. Ceruleum monstrū in flumine gange instar cancri. habens brachia longitudine septem cubitorum. quibus elephantem corripit z undis submergit

B ¶ Plinius li. viij. In gange inde statius sebosus aut modico miraclo affert. vermis brachijs binis. lx. cubitoz z ceruleus qui nomen a facie traxerūt. Vis tantas esse vires vt elephātos ad potum venientes mordicus cōprehensa manu abstrabant in profundum.

Capitulum. xxj

Cbilon z Circhos. Ex libro de naturis rerum. Cbilon inter omnium animaliū genera non pascitur: sed tantum humiditate viscosa que exit ab eo: cibatur z nutrit. vnde fit vt hoc animal semper sit ieiunum: z tamen corpore validum. Nam z in feminis videmus plus posse differri ieiunium per multos dies cū in viris propter superfluitates humidas z viscosas que magis habundant in eis ideſt feminis.

Operationes.

A ¶ In eodē libro vt supra. Circhos alias Crichos: habet cutem testeam: lenem. nigram: z in aliqua parte rubeam fissuras duas in pede: q̄ tres digitos faciunt. pedem dextrū habet parum: sinistrum vero magnum.

B ¶ Et ideo cū ambulat totū corpus fert sup sinistrū aere claro absolutus incedit. Cōmotis aūt vētis applicat lapidib⁹ et īmotus quiescit.

C ¶ Cuicūq; rei adheret: forti applicatiōe adheret: ¶ Et hoc mirū est q̄ claro quidem tēpore sui potestatē habet. tempestuoso aūt debilitatur z infirmatur. Caput habet humanum. reliquum vero corpus fere vt canis marinus.

D

Capitulum. xxij.

Conche. Plinius libro .ix. Concharuz genera firmioris sunt teste. in quibus magna varietas apparet ludentis nature. Tot colorum differentie: tot figure: inter quas principatum tenent margarite. ¶ Isidorus. Conche z cochlee inde vocate sunt: quia deficiente luna cauantur. id est euacuantur. Omnium em̄ clausoz maris animalium atq; concharum incrementa lune membra turgescunt: defectu euacuantur. Nam luna cum in augmento fuerit auget humorem. z cum in defectum venerit humores minuuntur. Conche autem prime positionis nomen est. Cochlee vero per diminutionem quasi conchule. Concharum multa genera sunt. inter quas et margarite que celee esse dicuntur. Fulgentius in libro mitilogiarum. Concha marina toto corpore simul aperto miscetur in coitum sicut iuba refert in phisiologis. Haly. Sadephum ideſt concha marina melius est album.

Operationes.

A ¶ Rasi in almansore. Conche marine aduste abradendo purgant dentes.

B ¶ Ex non adustis aut attritis emplastrum factum adustionem ignis sanat.

Capitulum. xxiij

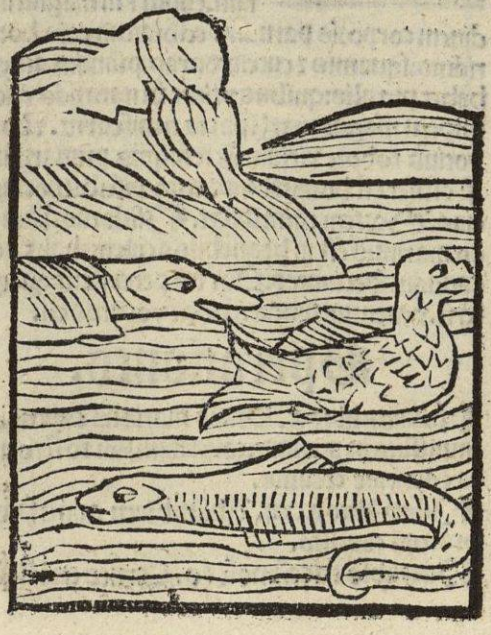
Cochlee. Plinius libro. ix. Cochlee aq̃tiles terrestresq; sunt exerentes se domicilio. bina q; cornua protendentes: contrahentesq; oculis carent. Ideoq; cornículis earum pretentant iter.

Operationes

A ¶ Idem in li. xxx. Cochleaꝝ cibo stomacho ẽ vtilis: sed in aqua oportet eas in tactu eaꝝ corpore subferuefieri. mox in puina torreri: z ẽ vino garo q; sumi. laudatissime sunt affricane: et ex insulis capreaꝝ. ¶ Idem in libro. xxxij. Ictibus scorpionũ carnes fluuialium coclearum resistunt crude vel cocte. ¶ Quidam ob id salsas quoq; obseruant z imponunt ipsis plagis precipiunt z cochlee crude carnem tritam bibere ex aqua calida in tussi cruenta.

B

E

Capitulum. xxiiij.

Conger Lorez z Lorius marinus. Ex li. de na. re. Conger est piscis marinus vt murena longus: sed corpore multo maior. Vic vento flante vehementi impinguatur z ei9 carnes dulcissime sunt ad edendũ. Cũ murena ceterisq; piscibus inimicitias habet. z intantum robustus est vt polippum fortitudine dentium laceret. Plinius li. ix. Conger est piscis longus vt anguilla vel murena: flexuoso impulsu corporis. ita mari vtens natando: vt serpens terra rependo. Conger et murena: mutuo odio flagrãt: caudam inter se preroden tes. Congri mensibꝫ hyemis iacent in spelun cis conditi. nec capiuntur nisi diebus estatis. Pinneq; vice pedum vtate sunt piscibus hinc sunt omino longis vt anguillis z congri. Polippũ sua rodere brachia falsa opinio est: Idem ẽ a congris euenit ei. Vaz polippum lacerãt congri. Polippum vero locusta pauet. locustam conger. in siccum repunt etiam congri.

Operationes.

¶ Esculapius. Lorez piscis est qui tempore pluuie in cauernis occultat se. Nam dum pluuia cadit super eum et haurit eam: excecatur z postea moritur. ¶ Isidorus. Lorius marinus a cordis voce dictus ẽ. quia pectore grunnit: suaq; voce proditus capitur.

A

B

¶ Iorath. Pisces q̃ dicũtur corui quãdo pullificãt voce sua produntur. quia semp gemitus vel grunnitus proferunt: z sic capiuntur.

E

Capitulum. xxv.

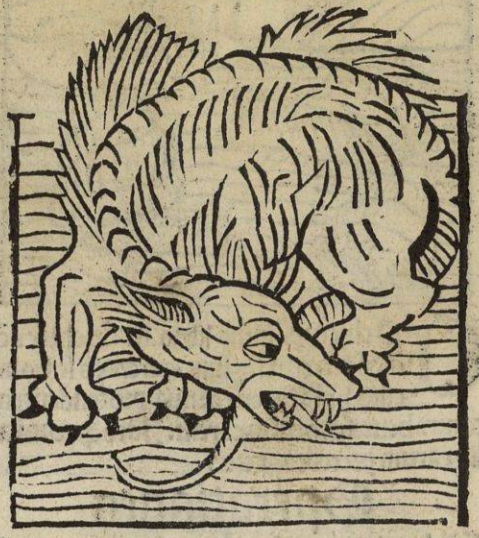
Cocodrilus. Isidorus. Cocodrillus a crocco colore dictus ē. Gignitur in nilo. Et est animal quadrupes in terra z in aquis valens longitudine plerumq; cubitorum viginti. dentium z vnguium immanitate armatū. tantaq; cutis duricia vt quāuis fortium ictibus lapidum tergo repercussus sit. nō sentiat: nocte in aquis: die humi quiescit. Ova in terra fouet. Masculus z femia vices seruāt hunc quidam piscis serratā habentes cristam teneraventrium desecantes interimunt. Solus ex animalib; superiorē maxillam mouere dicitur. Ex lib. de natur; rer;. Cocodrillus lingua caret. os patulum z apertum habet: z hiatum vsq; ad aures. per diez in terra quiescit adeo immobiliter: vt nisi consuetudinē eius p̄cognoscas mortuū illum credas. Oculis clausis dormire se similat. z aues hiatu suo pabuli gratia inuitat. quasi ad escā descendentes perimit z transglutit. Quidaz hoc animal sicut vsam semp crescere crediderūt. Circa nili ripas habitat in insula. gens hominū parua quidez: sed animosa: his beluis inimica. Soli enim innatare flumen audent: in quo cocodrilli habitant. saliunt; supra dorsa eo; z illos inquietant. Aristotiles. Cocodrillus in aqua conuersatur: non tamen recipit aquam intra se sed aerem z parit extra. habet sanguinem duosq; pedes maiores: z caudam omniaq; talia sunt fissi pedis multorūq; digito; z participant: instrumentū sensus in lingua p̄ter cocodrillum. Hoc etiam animal nō habet aures sed foramina tm̄: que sunt vie auditus. nec habet māmillas nec testiculos: nec virgam apparentem extra sed intra. nec habet pilos sed per totū corpus est coriū squamosi. Habet; dentes magnos z acutos z distinctos. habz etiam oculos similes porco; z habet culmos. In aqua quidem debiliter videt. quia spissior est aere. Maior est eius mansio in die super terram: z nocte in aqua. q̄m aqua calidior est d̄ nocte q̄ aer extra. Trochilos auis os eius apertum intrat: z eius dentes mundificat: illorumq; sordibus se cibat. Cocodrillus autez in hoc sentiens iuuamen non nocet eis: sed cum vult eas extrahere mouet collum: nec eas comedit.

Operationes.

A ¶ Plinius libro. xxviij. Cocodrillorum genus cuius vita est in aqua z in terra communis dētes e maxilla dextra: dextro lacerto adalligati coitus stimulare dicuntur. ¶ Lapillos etiā in ventre illius exemptos aduersus horrores febrium venientes pellere tradunt. ¶ Et ob hoc egipti; suos egros ipsius adipe perungūt

B L ¶ Diascorides. Fimus cocodrilli terreni collectus z succus adhibitus. gratum vultum ac niueum facit maxime si albus ac lenis fuerit, z in aqua missus cito se soluerit. D

¶ Auicenna in secundo libro. Stercus cocodrilli valet albugini oculi. E

Capitulum. xxvij

Draco marinus. Ex lib; de naturis re. Draco marinus est monstrū crudelitate horridū. instar draconis terrestris in longitudine extēditur. alis caret: caudaz habet tortuosam. caput fm magnitudinem corporis paruum: sed hiatum oris horridum: squamis z cutem duras. pinnam autez habet pro alis: quibus vtitur in natando vno impetu magna marz spacia transcurrit. z hoc potius roboze virium q̄ remigijs pinnarum. Pestifer est hominibus z etiaz piscibo morsus eius. Mortem enim infert. ¶ Isidorus. Draco marinus est in branchijs aculeos habz ad caudam spectantes. Qui dū percusserit quaq; serit. venenum fundit. vnde z vocatus est.

Operationes.

A ¶ Plinius libro. x. Draco marinus captus et immissus in arenam: cauernam sibi rostro mira celeritate excauat.

B ¶ Idem libro. xxvij. Absinthium aduersatur draconi marino.

E ¶ Idez libro tricesimo sc̄do. Carnes etiā stelle

maxime valet contra marini draconis ictus imposite.

D ¶ Imponuntur quoq; contra eũ salsamenta et aceto.

E ¶ Item draco marinus ad spine sue qua ferit venenum ipse prodest impositus.

F ¶ Auicẽna in.iiij.can. Morsus draconis marini similiumq; magni corporis serpentium: curatur inquantum est vlcus tantum non inquantũ est venenũ de quo sit curandũ.

G ¶ Draconis quidem marini morsus (vt dicerunt) liniatur cũ sulphure et aceto.

H ¶ Conferũt ei adipes cocodrilli emplastratꝰ et plumbum fricatum super ipsum.

I ¶ Idem in secundo. Draco marinus: vt ait Galienꝰ finditur et ponitur super morsum suum et confert.

K ¶ Succus etiã absinthij cõfert eius morsui.

L ¶ Stanni quoq; cerusa: confert sup punctu ram eius confricata.

Capitulum. xxviij.

DElphin Actor. Delphinus frater hominis dicitur. quia moribus humanis quodammodo assimilatur. ¶ Et lib. de na. rerum. Delphinus pro voce gemitꝰ est illis humano similis. Et hoc quia pulmonem habent et venam asperam. et eorum lingua non est absoluta. nec eorum labia prouenium vel prominent ad distinguendam vocem. Aures non habent: sed aurium loco foramẽ. Horum autem olofactus nec vestigia quidem habet: cum tamen sagacissime olofaciunt. dormiunt super aquas vt possunt audiri stertere. Viuunt vsq; ad annos. cl. Mulcentur musica. vnde artionem cytaristam in mari nautis interficere parantibus obtinuit ab illis vt prius cythara caneret. Ad cuius cantum delphinorum gregibus congregatis cum in mari se proiecisset ab vno exceptus est et ad littus protectus. Solus delphinus (vt dicit Aristotiles) inter pisces felle caret. ¶ Aristotiles. Delphinus valde diligit filios suos. et ideo longo tempore pascit eos. Solus inter pisces animal completum generat. et habet mammillas lactatq; fetus. Idem. Mortuo denicq; delphino: ceteri delphini concurrũt: ipsumq; circumdantes in profunda deferunt atq; sepeliunt: ne a piscibus comedatur. ¶ Item. Delphini parui semper simul sunt tanq; greges. Et habent duos magnos delphinos custodes. qꝰ si quis eorum mortuus fuerit: alij super scapulas eoꝝ efferunt: ipsumq; custodiunt: ne ab alijs piscibus comedatur. donec tempestate maris ad littus eiciatur. Inuicem enim se miro modo diligunt. Unde Plinio testante narratur: qꝰ Delphino capta a rege carie. cõueniit ingens multitudo reliquorum ad portum vbi Delphinus ligatus tenebatur: quibus plangentibus: et quasi miserationem poscentibus. rex eum dimitti precepit. ¶ Phisiologus. Delphini oculos habent in dorso. et ora in parte opposita. vnde non bene predam suam capiunt propter distortionẽ oris a parte oculorum. Hinc est qꝰ ora sua conuertunt ad celum. et dorsum oculosq; ad terram: vt pdam suam consequantur. Imminente tempestate ludunt apparentes in vndarum superficie. Subsidium vero naufragantibus exhibuisse dicuntur. Feruntur etiam plorare quando capiuntur.

Operationes

¶ Plinius libro. xxxij. Delphini cinis ex aqua illitus lichenas et lepras sanat. Porro exulcerationem sequi debet auratio: que perducit ad cicatricem. A

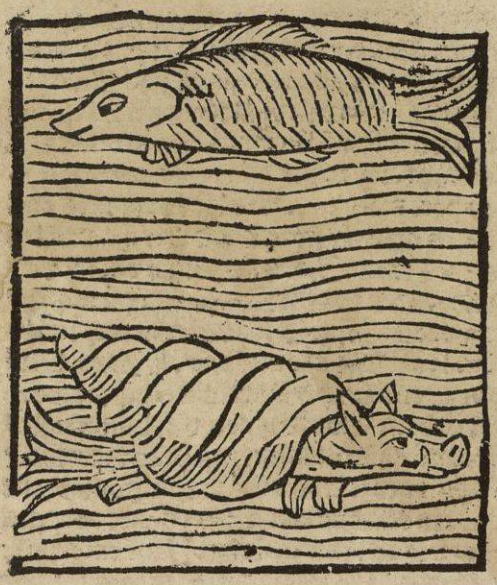
¶ Quidam vero Delphinum in fictili donec pinguedo similis oleo fluat ponũt. vel coquũt ac perungunt. B

¶ Circũitus aũt febrium tollit Delphini iecur ante accessionẽ gustatum. C

¶ Adeps delphini liquatus et cum vino potꝰ ydropicis medetur. D

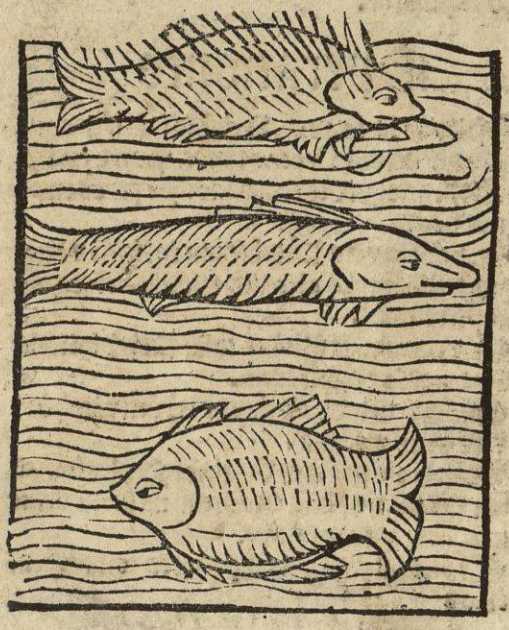
¶ Gingiuis aũt atq; denticionibꝰ plurimũ cõfert dentiũ. delphini cinis cum melle: et si dente ipso tangantur gingiue. E

¶ Idem. Ad alligatus pauores tollit repentinos F

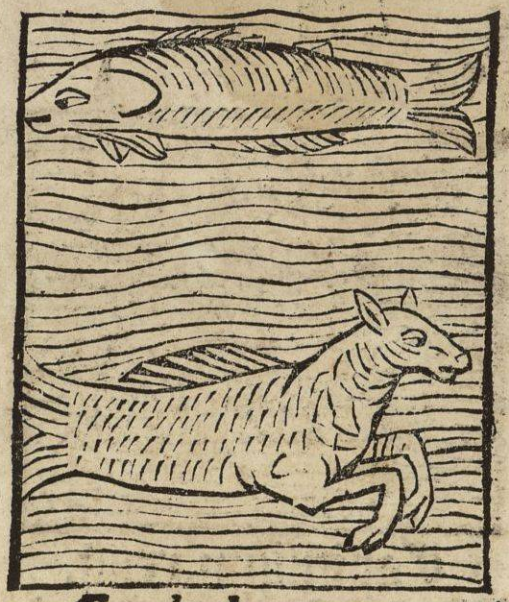
Capitulum.xxviij.

Dentrix.z dies. Exli. de na. re. Dētrix alis dentrix vel pagrus a re nomen habet: quia dentes habet magnos multos ac duros quibus grassatur in ostreas. et pisces inocuos. Actor. Nota ergo q̄ dentrix idem est quod pagrus: de quo etiam loco suo dicetur inferi9. ¶ Ex libro vt supra. Dies est piscis marinus. vt dicit Aresto. sic dictus: quia post perfectionem suam non viuit nisi per vnā diem. Habet tamē alas duas z duos pedes. z sanguine caret. Hoc idem dicit albertus in libro suo de naturis animaliū.

Capitulum.xxix.

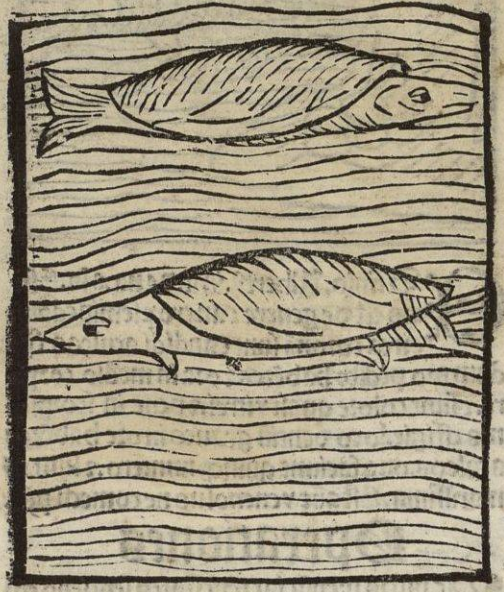
Erachoides Erochinus et Ericius. Albertus in lib. de na. animaliū. Erachoides. vt dicit Theofrastus: pisces sunt in pōto circa erachan morantes. Hic piscis multū sequit aquā dulcem. ita q̄ terrā incidēs de aqua transit ad aquā. Et aliquādo in cauernis latitat. vbi amnes sub terra cōfluere inuenerit. ¶ In lib. vt s. Erochinus piscis est arcbadie. vt dicit Plini9. vel potius aquaticū. z q̄ ꝓpter somnū de aqua exit ad siccum nec viuere potest sine somno. ¶ In eodē lib. vt s. Ericius est piscis maris: habens caput z os inferius. et crinitum superfluitatū superius: contra aliorum dispositionem animalium. suis spinis vtitur loco pedū. z ceteris piscibus est horroi. Et sicut dicit Plinius: habet carnes rubeas sicut minium.

Capitulum.xxx.

Elcus et Exposita. Elcus est vitulus marin9. de q̄ in ꝓhabitis libris multa dixim9. Habet aūt pellē pilosaz. albis nigrisq̄ maculis distinctā. Hoc aīal parit in terra z lactādo māmis nutrit vitulos. nec añ. xij. dies ducit eos ad mare. z difficulter interficit. nisi ict9 i caput i locū cerebri z vibret. In sōno ita altestatur q̄ stertio mugit9 esse videt. Guttur longissimum cū sōno int̄ oīa ꝑ mira aīalia. vñ pinna eius dextra q̄b ad natandū vtit dicunt somnifere. ꝓpari hominis supraponāt. Huius animalis pilū corio exconciato z bicū q̄ fuerit cōpositū

et erectione indicant fluxum et refluxum maris Et hoc faciunt cornua etiam aliorum marinorum que pilosa sunt. ¶ In libro vtsupra. Exposita vt dicit Plinius bestia est in maris illam partem que in judeam et oppen attingit: aliquando inuento: q̄ multos et latissimos habet dentes et pinguedinem. et est de genere cetorum

Capitulum. xxxj.

Ecola. Isidorus. Ecceola est concha margaritifera: in cuius carne preciosus calculus solidatur. De his enim tradunt hi qui de animantium naturis scripserūt. q̄ nocturno tempore littora appetūt. et ex celesti rore margaritam concipiunt vnde et a cecole nominantur. ¶ Solinus. Conche certo tempore anni luxuriante conceptu faciunt rorem velut maritum. Cuius desiderio hiant: et cū maxime linquitur imber lunaris: oscitatione quidam hauriunt humorem cupitum.

Operationes.

A ¶ Sic ergo concipiunt: grauidēq; fiunt: et de sagine qualitate redit habitus vnionis. Nam si clarū fuerit q̄d acceperūt candicant orbiculi

B ¶ Si vero turbidum aut pallore languēt: aut rufo innubilātur. Ita de celo magis q̄ de mari partus habent.

E ¶ Item gregatim natant. et que magis interillas experta est gregem ducit. quesi capta fuerit cetere diffugiunt.

Capitulum. xxxij.

Equus marinus. Equonilus et Equus fluminis. Isidorus Equi marini vocati sunt eo q̄ prima parte equi sunt: postrema vero soluuntur in piscem.

Operationes.

¶ Ex li. de na. re. Equus marinus est mōstr̄ fortissimū nihil extra a quā potest: vt dicit Arist. sed statim vt aquam ceruerit natura: carebit et vita. A ¶ Aliorum piscibus carnium viuit. Impugna crudele est: sed hominem timet: et cōtra eum partiri bella formidat. B

¶ Idem. Equonilus vt dicit Michel. monstrū est ingens ac fortissimum in nilo habitās E

¶ Crura pedes et vngues habet vt cocodrillus sed multo maiora. Humanam̄ mortū cupidissimū est. nā cū ei nauis in portu occurrerit vnū pedē in terra figēs: altero nauē in anteriori arripiēs facilime scidit: vel inclinatā aliq̄n mergit D

¶ Unde in locis in quibus habitat immanis multitudo hominum perditur per eum. sed hoc malum rarissime inuenitur.

¶ Nullis capi possit instrumētis nisi rheti ferreo et cathenis apō Damascenos in hoc opus fabricatis. Captum quoq; malleis tm̄ ferreis occiditur. Pellis eius vnius cubiti spissitudinem habere dicitur. Tanteq; esse duricie: vt nullo iaculo et armatura penetrari possit. F

¶ Idē. Equus fluuialis vt dicit Arist. est mōstr̄ in oriente: forma mirabili: sublimis facie. G

¶ Crines habet vt equus. pedes fissos et solutilares vt vacca. caudam vt porcus. H

¶ Corpus eius valde grossum est: interiora eius vt equi. magnitudo asini. hinnit vt equus. in terra et in aquis equaliter manere dicitur. I

Capitulum.xxxiij

Effimerion ꝛ Escarus. Jorath. Effimerion piscis est qui sine coitu nascitur. et cum per tres horas diei vixerit moritꝝ.

¶ Isidorus. Escarus dictus est: eo ꝙ saltus escam ruminare perhibetur. Tradunt autem hunc ingeniosum esse. inclusum quippe nassis non fronte erumpere: nec in festis viminibus caput inserere. sed auersum caude ictibus crebris laxare fore. ꝛ ita retrosum redire fertur. Quem lucrarum eius si forte alius escarus intrinsecus videat apprehensa mordicus cauda nisus erumpentis adiuuare dicitur.

Operationes

A ¶ Plinius li. ix. Escaro vel scaro principatus nunc datur. qui solus piscium ruminare dicit. Herbisq; vesci: non aliis piscibus:

B ¶ Carpathio mari maxime frequens promontorium troadis lectū nunc̄ sponte transit. Inde autem aduectos a Tyberio Claudio principe. Optatus Elipertus prefectus classis inter Ostiensem ꝛ campanie oram sparsos dissemi nauit quinquēnio fere cura est adhibita: vt captī redderentur mari. postea frequentes inueniuntur in littoribꝫ Italie non ante ibi capti

L ¶ Idem in libro. xi. Omnibꝫ piscibꝫ sunt dentes serrati: preter escaz. cui scz vni aquatilium pleni bic vtitur priorib⁹ pedibus. vt manibꝫ cibus ori admouentibus.

Capitulum.xxxiiij

Estinis. Albertꝰ. in li. de na. aīa. Estinis est de genere cancroꝝ semipedaliū circa coronā sunt candidi aculeos q̄sdam pro pedibꝫ habētes ꝛ ora in medio corpore. ꝛ sunt colore quasi vitrei. ꝛ pene in scorpionis effigie. loco dentiū graues in ore habētes aculeos. oua faciunt quinq; numero. ꝛ sunt amarissima. Est aūt venenosus ne comedi pōt.

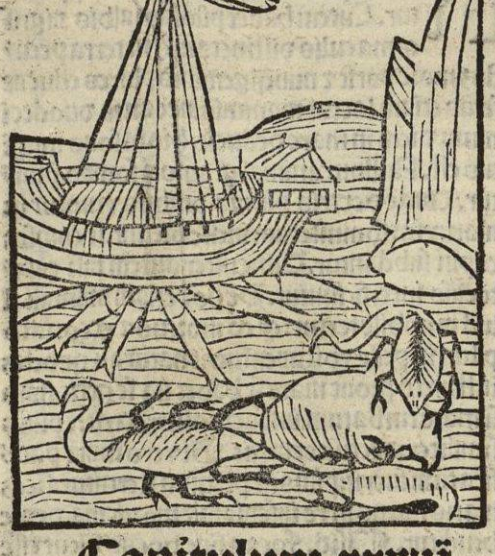
Operationes

A ¶ Hic piscis prenūciat tēpestates sentiens em̄ materiā ventoꝝ elcuari: de fundo rapit lapidē stabiliens se ad ipsum sicut anchorā. ¶ Et cū hunc lapidem escinū trahere ludent naute: etiam ipsi p̄ anchoras figūt naues. ¶ Hic piscis escynus quādoq; detinet nauiū. subtus em̄ adherens nauī ducentoꝝ vel amplius pedum cū oīmbus ornamentis suis detinet escynus cōtra quemlibet ventoꝝ impulsum. ita ꝙ moueri nequit aere aliquo vel violentia.

Capitulum.xxxv.

Erior vel Eror. Albertus in libr. vts. Eror piscis est quem quidam lachsen vocant. quidam aũt magnũ piscem danubij z quarundam aquarũ danubij influentium. quẽ Ungari z Almanni Husonẽ vocant Ille igitur qui Lachs vocatur: figurã z colorem habz salmonis: nisi q inferiorẽ mandibulam ad superius habet recuruam: sicut rostrũ aquile curuatũ ad inferius. z tamẽ nõ est longior q superior. foramine ad hoc parato in se recipit inferiorẽ. Carnez autem habet nõ adeo rubeam neq; ita delectabilem sicut salmo. Huso autem est piscis nõ squamosus in figura sturionis. sed est pellis albe z lenis absq; oĩ squama z spina. Et inuenitur longitudine viginti quattuor pedum quãdo perfectus est. z minor inuenitur scõm q; etate deficit. Nullum os penitus habet. in capite loco spine dorsi cartilago est. que foramen habet magnum vacuum sicut terebello sit perforatum a capite vsq; ad caudam. z nõ sunt spine in corpore eius alique sed spine eius cõiunguntur cartilagini. Caro eius est in sapore carnis vituli in dorso. In vẽtre est in sapore carnis porcine. et habet adipẽ intermixtum pinguedĩ sicut porcus. Hũc piscem sturio confricando se ad eum agitat. ita q; sepe simul capiuntur. nec alijs a quis inuenitur nisi in his que dicte sunt.

Capitulum.xxxvj

Ethenay vel Echyni. Jsid. Ethenays parvus z sempedalis piscis: nomẽ sumpsit q; eo q; nauem adherendo retineat. Ruant licet venti seuiant procelle. Nauis tamen radicata in mari stare videtur nec moueri: non retinendo sed tantũmodo adherẽdo. Hunc latini morã appellauerũt. eo q; cogat stare nauigia ipsa. Plinius lib. xxxij. Heu vanitas humana cum illa rostra nauium ere: ferroq; ad ictus armata: sempedalis piscicul9 inhibere possit ac tenere: deuincta fertur tenuisse. pretoriam nauem anthonij properãtis circũire suos z exhortari donec transiret in aliam. Itaq; cesariana classis impetu maiore protinus cum pertransijt. tenuit etiam nauẽ Hay principis. Quidam q; exilientes de naui inuenerunt gubernaculo adherentem piscículum: ostenderũt Hayo indignanti hoc fuisse quod retineret ipsum cum quadringentoz incederet obsequio remigum. Qui cuz eum postea viderunt limaci magne similem dixerunt. Idem libro. ix. Hunc arbitrat Aristoteles pedes habere ita posita pinnaz similitudine. Aristoteles. Piscis paruus in mari prohibet nauem recedere potentia naturali. plures q; homies ipso vtuntur in multos ad odium z amorẽ. Ale illius assimilantur pedibus: nam reuia pedes nõ habet. ¶ Ambrosius. Echinus est animal in mari exiguum vile z despicabile. Hic tamen cũ ventoz procellam presensent: calculum validum arripit: eum q; velut suburram vehit. et tanquam anchoram trahit. ne excutiatur a fluctibus. sicq; qui non potest se suis viribus liberare alieno regitur pondere. quo indicio etiaz naute velut signum future perturbationis capescunt: z sibi precauent ne hoc imperitos turbo inueniat. Maximas q; naues plenis currentes velis in medijs fluctibz quasi radicatas sistit: nec sine munere creatoris tantũ ei potest suppetere virtutis. Ex libro de naturis rerum Echinus est pisciculus spinas habens pro pedibus: sicut cancer. alas aũt sub ventre que pedibus assimilantur. In ore vero dentium loco graues aculeos. Hoc aũt supra modum mirabile est q; cum sit sempedalis non vlla violentia sed adhesione tantũ nauem ducentozũ pedum cum suis intus ponderibus retinet: ita q; nec ad punctum moueri valet. Hec est alia ratio in tam stupẽdo prodigio: nisi q; deus in creaturis predicetur mirabilis. Piscis iste comedi non potest: quia hominem a statu dispositionis sue dissoluendo mortem infert.

Operationes.

¶ Dyascoũdes. Echini marini sapor customachus est. ventrem mollit. z dyasenticus est. A

¶ Huiusmodi corium crudum miscetur vtiliter medicaminibus aut scabijs. B

¶ Combustum vero sordida vulnera purgat
Crescentia quoq; vulnera residere facit.
¶ Plí. li. xxij. Ethenas vel lechinus grauidis
adalligatus vsq; ad maturitatem continet lu
bricos partus ideoq; asseruatur sale.
¶ Idem quoq; piscis ventrē inhibet. ꝓterea
contra dorycinum echini maxime prosunt
¶ Et his qui carfati succum biberūt precipue
eius iure sumpto.
¶ Idem etiam ex aceto epinictidas tollunt.
¶ Echini cū spinis suis contusi z vino potati
calculos tollunt. z alias in cibo ad h̄ pficiunt.
¶ Echinoz teste cōtuse ex aqua illite incipien
tibus pannis resistunt. ¶ Echini q̄z viuentes
usti z in vino dulci potati profluuia sistunt
¶ Echini cinis cum carnibus suis cremati cū
oleo: alopicias replet.

Capitulum. xxxvij.

Exor. Et li. de nā. rer. Exor est piscis da
nubij maximus. ita vt v ꝙ in biga trahi
possit ab equis quatuor aut trib⁹. vnū
habet intestinū. ossa pauca z parua in corpore
cartilaginosa potius q̄z solida. sed in capite fer
tur multa habere ossa. Carnes vero fertur ha
bere dulcissimas. gustu vel specie carnib⁹ por
ci similimas. Per omne corpus leuis est. nec a
liquid asperitatis in corpore vel in interioub⁹
habet: sed est mitissimus ac timorosus. quippe
qui nec a minimo pisciculo se defendere potest
sed statim agitatur ad fugam. Huic sturio li
bentissime iocandi gratia se affricat. quē exor
statim vt sentit ad latibula fugit. que sibi solet
ad tutamen in littoribus effodere. Sed quan
doq; sturio importunus ejcit latitantem: sequi
turq; fugientem. z quia magni sunt ambo nec
etiam in validissimis a quis latere possunt dis
currendo et ante se aquas agitādo sepe simul
a piscantibus capiuntur. Piscis iste captus vi
no fortissimo vel lacte potatur: quia vino ine
briatus viuere potest pluribus diebus: hoc ad re
motas terras cibi gratia deferatur. Bibit aūt
vini sextaria quattuor anteq; inebrietur.

Capitulum. xxxviij.

Felchus Foca z Balata. Isidorus. Fel
chus qui et vitulus marinus appella
tur. Lutem habet pilosam albis nigris
q̄z maculis distinctam. In terra pecu
duz more parit z nunq̄z geminis plures educat
fetus etiam lactat mammis: nec ante duodeci
mum diem in mare deducit: bis in sono mugi
tus est. Nullum animal grauiori somno p̄mi
tur. Unde dextris pinnis quibus vtuntur in
mari: vim somniferam inesse dicunt. si cutisq;
capiti subdantur. Difficulter autem nisi capi
te elisо interficiuntur. De hoc etiam animali il
lud mirabile fertur: q̄ eo mortuo z excoriato
pilus in pelle vbicunq; fuerit naturali quodaz
instinctu prout mare se habet ita se gerit. nam
si mare turbatum in fluctus surrexerit: z pilus
similiter erectus exurgit. Si vero mare pacis
icatum fuerit: pilus in planum sternitur: sicq;
maris status in re insensata z mortua depre
henditur. ¶ Isiō. Focas siue bocas dicūt esse
boues marinos quasi boacas. Et li. de na. re
rum. Foca est bos marinus animal: sq̄z in suo
genere fortissimum: animo suz: aracundum: nō
tm̄ ad alia animātia: sed etiam ad sua domesti

ca Semp em cũ femina sua pugnat donec eã interficiat. Interfectã aũt a loco ejcit. z sic alia supducit. nec sic cessat eas femias supducere donec eũ ptingat ppria morte defungi. vel a femia sua superatũ interimi: nec mutat locum suũ de facili. sed illic semp manet vbi eũ natura cõdiderit. huius pnicie emuli filij rapinar iuũt

Operationes.

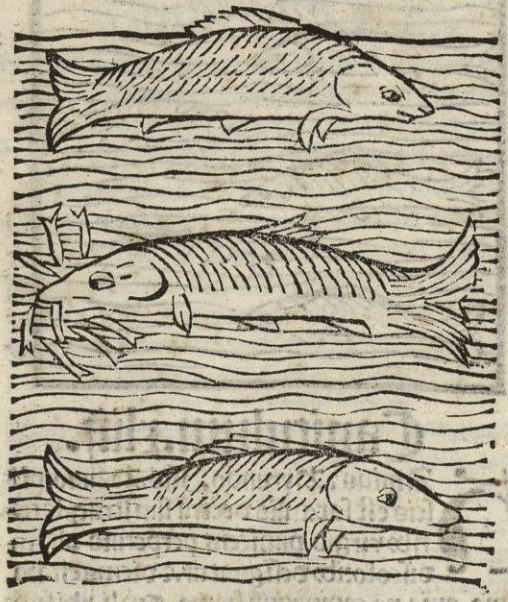
A ¶ Dyascorides. Coagulus foce marine virtutem habet castoreo similem

B ¶ Epilenticis prodest. Mulierũ q̃z sterilcis. i. prefocationibus matricis bibitum valet.

C ¶ Probat aũt an vere de foca sit coagulus: si coagulus agni solutus in aquã vna hora dimittat. nec se digerat nec post hec aqua ipsa coagulus foce pfundat. nã si ea accepta soluat verus nõ est. Verus em̃ accepta aq̃ non se solvit.

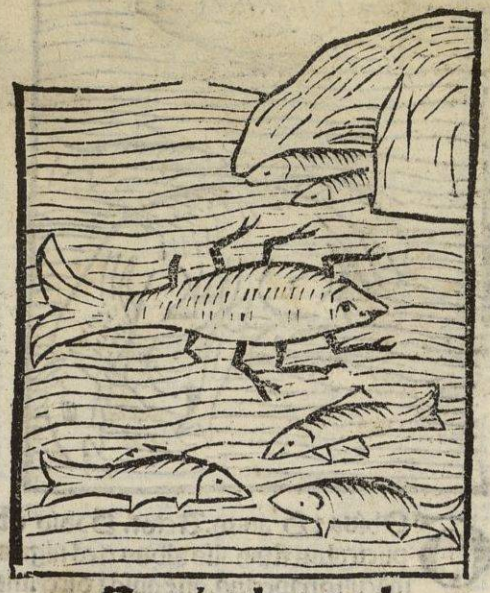
D ¶ Ex libro de naturis rer. Balata extra morẽ omnium animalium cum fetus in aluo suo viuere senserit illos extrahit.

E ¶ Et si quidem eos ad vitam maturos inuenerit: foris relinquit. Si aut em eos in matrice z vt foueantur reponit.

Capitulum.xxxix

Fastaleon Fastez z Ficis. Aristoteles. Fastaleon est genus piscis quod soluz inter cetera genera genus suum nõ comedit. Nam omnes pisces sese comedunt preter fastaleon. ¶ Jorath in libro de animalibus Fastez piscis est qui cum in ore suo coartat aquam: fit ex eo dulcis. vnde pisces minores sequũtur illam in os ipsius alle vero sic coscapit atq; deglutit. ¶ Plinius lib. ix. Ficis est piscis qui colorem suum mutat reliquo tẽpore candida: vere autem varia. Eadem sola piscium ex alga nidum facit: atq; in ipso nido parit

Capitulum.xl.

Gardus Bladius z Blaucus. Actor. Bardo piscis est fluuialis gratissimi saporis: vendesie similis: sed pruborẽ oculoz ab ea discernitur. vter q̃z aũt medio cris quãtitas est. ¶ Jsiõ. Bladius dictus est eo q̃ rostro mucro nato sit. z ob hoc naues p fossas mergit. ¶ Aresto. Bastarios alias bastaros. i. gladius marinus est similis scorpioni: z equalis aranee. z inducit magnum dolorem piscibus. ideo q̃z saliunt multotiens. Nam z delphinus propter dolorẽ salit: q̃ sub pinna pungitur eius aculeo qui gladius vocatur.

Operationes

¶ Pli. li. ix. Est paruũ animal scorpionis effigie aranee magnitudine: hec se z thinno z ei q̃ vocat gladius cerebro delphini magnitudinẽ excedens: sub pinno aculeo affigit: tanto q̃z dolore infestat vt naues sepenumero exiliant. A

¶ Jsidorus. Blaucus a colore dictus est: eo q̃ sit albus. Greci em̃ album glaucon dicunt. Vic estate raro apparet nisi in nubilo B

¶ Plinius vbi supra. Quidam em̃ pisces estate imparientes sexagenis diebus medijs latẽt feruoribus vt glaucus z azellus. C

¶ Aresto. Quidaz etem̃ pisces in cauernis manent in estate sicut glaucus p sexaginta dies: ac deprehenditur post ascensionem canis. D

Capitulum.xli.

Capitulum.xlij

GAmanez z Bonger. Alb. in li. de na. nia. Bamanez animal dicũt fluuiale. cuius femia vagabũde discurrens: non solicitat sed negligit partũ. Bas aũt stat circa eos q̃s femina preneglexerit. Et edificat etiã in gyro circa eos lignis ne pateat aditus inimicis pisciby. Et tũc aliq̃n extra aquã vociferat fortiter: vt aduersantia sibi terreant animalia. et si in tali solicitudine cadit in rhetia zelo defendendę prolis mordens rhetia erũpit non tam fortitudine q̃ animositate. ¶ In eodem libro. Bonger (vt dicit Plí.) est piscis magnus atq; robustus q̃ inimicitias z bella habet cũ murena z polippo z alijs pisciby. z intantũ fortiter: q; polippum laceret dentibus suis

GObius z Branus. Actor. Bobio est pisciculus fluuialis albus: sed nigris maculis respersus. quę quidã dixerunt vesci cadaueribꝫ. sed a piscatoribꝫ deprehendit Ḃ esse fabulosum. quã potius dñr in aq̃ liq̃dissima uersari z pabulo nutriri. in cibo tñ viles ac despicabiles reputãt. q; aq̃si z minie solidi

Operationes.

A ¶ Ex li. de na. rex. Bobio pisciculus est forma rotunda squamis paruis argento similibꝫ. hic vbi a quas arenosas lapillulis in nutrimẽtum habet. accomodatiorem vtiq; cibum prebet.

B ¶ Idez. Branus est piscis marinus q̃ cõtra natura oim animaliũ vnũ oculũ in summo capitis habet: q̃ supintendens semp insidias cauet

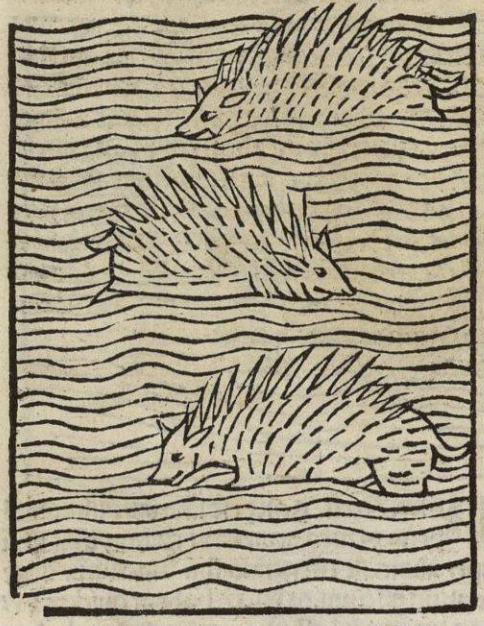
Capitulum.xlij.

HAmius z Byrundo. Isid. Hamio piscis est saxatilis dextra sinistraq; lateribꝫ virgis puniceis perpetuis aliisq; discoloribꝫ designatur. z dictus est hamio. quia nõ capitur nisi hamo. ¶ Plí. vbi sup Amiam siue Hamiam vocant piscem. cuius incremẽtum diebus singulis intelligit cũ thinnis: hec z palamides in pontũ intrãt gregatim ad dulciora pabula cũ suis quoq; ducibus.

Opraciones.

A ¶ Ex li. de na. re. Hamius est piscis saxatilis. vt ait Isid. z gerit lapidem interius. hic admodum speciosus est habẽs in vtro q; latere quasi virgulas perpetuo colore puniceas. reliquo vero corpe diuersis quidem z gratis coloribꝫ

B totus in modū panni serici variatus. ¶ Myrū/ do maris similis est aui huius noīs. hec admo dum loliginis in aqua manet vt piscis. ꝛ alas habens ad amena eleuatur etheris.

Capitulum. xliij.

ERinus marinus. Jsido. Jcinus ab ici no terrestri nomē traxit. quē vulgus e/ riciū vocat. cuius tectula ꝛ spinis acu leata in modum castaneaꝝ qñ adhuc operte de arboribus cadunt. Caro eius mol/ lis ꝛ minio similis. Actor. Jcinus ipse est echi nus. de q̄ dictū est supra in tractatu de anima libus. ca. lxxvij. Jdez etiam videtur esse ethena is. licet Jsido. de bis agat separatim tanq̄ de duobus. Jdem etiā dicit ericius vel iricius.

Operationes

A ¶ Ex lib. de na. re. Ericius est piscis marinus: habens caput ꝛ os inferius (vt ait Aristo.) et exitū supfluitatū superius. qō est contra morē
B animaliū ceteroꝝ. ¶ Utuntur aūt spinis loco pe dum. Eius anteriora separata sunt: ꝛ inferiora continua. horroꝛi est ceteris piscibus. quia spi nis hispidus. vnde nō de facili sit vlli piscium
£ preda. ¶ Carnes eius vehementer rubee sunt minio similes. vt dicit Plinius.

Capitulum. xlv.

HAlaoz Karkoza ꝛ Kilock. Jsido. Ka laoz est piscis maris specie multiformis pluuiaq̄ ceteris piscibus ad vite remedium ꝛ impinguationis iuuamē esse so let. huic pro exitio datur. Nam si mula pluuia fuerit oculis cecatur. ac per consequēs cū cibū

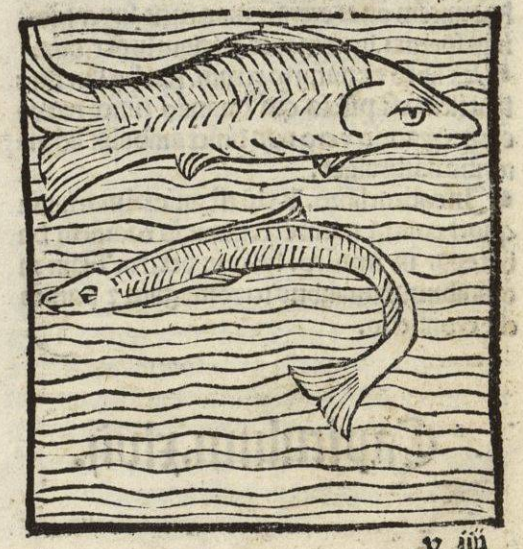

querere non possit: fame morit. ¶ Jdem. Kar kora vero est piscis qui postq̄ deprehendatur multo viuit tempore: ꝛ cibat se ex se. quia sup eius intestina est nidioꝛ aqua.

Operationes

¶ Jdem. Kilock est piscis marinus in testa A multum aspera latens. cuius orificiū est in me B dio corporis. ¶ Sentit autem quicquid ei ap/ propinquat. ꝛ applicatur lapidibus cum suis pedibus posterioꝛibus.

¶ Anterioꝛibus aūt quibus pro manibus vti £ tur quicquid per eum transit. qō nequaq̄ vin/ cere se posse credit: tumescit: seq̄ contrahit: et adheret fortius lapidi cui applicatur

Capitulum.xlvj

HArabo z Kylone. Isidor9. Karabo ster coze viuit z luto. Fedatur qz cibo. propter hoc animal ponderosum est. caudam habz latam. et ideo quando pugnat leuiter se vertit Huius enim generis monstra fortissime pugnant inter se velut arietes. muniunt qz se multitudine socioz aduerse partes. vnde frequēter visi sunt ambulare sicut greges: adinuicemqz bella partiri. fiunt autem in animalibus bella quatuor de causis. scilicet propter naturalem superbiam: propter cibum: propter coitū: propter fetum. sicut gallina propter fetum cū corno pugnat. z anser cum cornice.

Operationes

A ¶ Aresto. Karabo sicut z cancer sanguinem non habet. durū habet extra z molle intra: nec est nutribile illud durū: immo recipit ignem.

B ¶ Accipit autem pisces sicut cancer in profundo maris cum duobus labijs suis: eosqz in duas partes diuidit: z ad os suum ducit.

L ¶ Karabo ex piscibus dure carnis mouetur cū cauda sua motu veloci sicut motu alarū suaz.

D ¶ Est aūt genus quoddam ex quo generatur karabo: quod est bone carnis anteqz ouа ponat: postea vero male. Hoc genus exuit spolium in vere sicut serpens. Ita cancer z karabo senectutem exuunt z que mollis teste sunt

E ¶ Marinum animal mollis teste karabo coit z impregnatur z malakye similiter accidit. Karabo z sibi simile in genere sz animal mollis teste ouant coitu. Similiter est generatio malakye vt sepia z sibi simile:

F ¶ Mares qz karbo tm cultodiunt ouа. malakye autem ouat extra: z mas eiicit super feminas sperma. sicut mares piscium super ouа.

G ¶ Ex libro de naturis rerum. Karbo fm Aristotilem est piscis qui quando timet retrocedit: quando vero non timet ambulat ad interius naturaliter.

H ¶ In eodem libro. Kylō est animal marinum quod contra nature communis ordinem habet epar in sinistro: splen in dextro. Nam in omnibus animalibus terre magnis z paruis est econuerso.

Capitulum.xlvij.

HOky. Aresl. Koky est marinū animal: habens dentes acutos. et etiam ponit vnū super alium. sic cm genus suū diuersatur a generibus piscium. qz pisces habent quidem dentes acutos. z nō est in eis animal duas habēs acies dentium. Actor. Koky. ipse est felchus: de quo dictum est paulo supra. idemqz vitulus marinus. de quo etiam dicetur infra.

Operationes

¶ Ex libro de natu. rez. Koky est anīal interra sicut in mari manens. carthilaginosum habet corpus vt sepia. ossaqz minus debito robusta. pre infirmitate aliquando crurium vix ambulare possit: seqz in pedibus sustentare A

¶ Ambulatio ergo ipsius est potius in vigore spiritus z leuitate corporis qz ex virtute. Dētes habet acutos valde. caudam paruam vt ceruus. renes vt vacca. B

¶ Uenter eius sanguine caret. quia due vene que ramificantur super renes vsqz ad ventrem in eis non perueniunt. L

¶ Cetera vero corporz mēbra sanguinē habēt. D

¶ Hoc animal habet quatuor pedes. z habēt E
inflexiones digiti quinqz in vtroqz pede. figuraqz pedis est vt cauda piscis.

¶ In aqs spirare nō valet. dormit aūt ppe mare sup terrā. ibiqz fetus suos parit duos vl tres F

¶ Transacto vero die. xij. post partum: sequitur fetus matrem suam ad mare: z hoc multotiens in die vt aquis marinis assuescat. Hoc animal māmillas habet vnde fetus lactet. Uox eius est sicut thauri: maxime qz cum interficitur difficulter autem interimi potest G

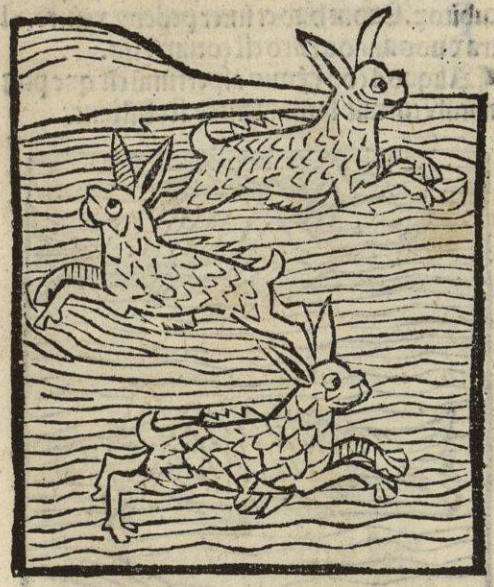

Capitulum.xlviij.

Leo marinus. Isidorus. Leo marinus dictus est a similitudine terrestris.

Operationes

A ¶ Ambrosius. Leo terribilis est in terris: sed dulcius in fluctib⁹. Eandem habet dispositionem z virtutem sicut in terra. quare transeo.

Capitulum.xlix.

Lepus marinus. Isido. Lepus a similitudine leporini capitis nuncupatus est. Plini⁹. Venena dira nō cessant in lepore. qui in indice mari eriaz tactu pestulens vomitū dissolutionem q̄ stomachi protinꝰ creat. Idem in lib.xxxij. Lepus marinus venenū est in cibo vel potu datus. Nullum est animal quin eius tactu intereat. homo tactus ab eo piscem olet z moritur. z lepus similiter ex eo tactus moritur. Sic vterq; alteri venenū est. In India non capi viuentem affirmant.

Operationes.

¶ Auicenna in scō can. Lepus marinus est animal ostreatum: lutosum: declinans aliquātulum ad rubedinem. A

¶ Sanguis eius calidus ē mūdificās pannū. B

¶ Caput eius adustum generat pilos in alopitia: proprie cū adipe vsti. z in tyria valde. C

¶ Cum autem ex eo fit emplastrum sicut est: abradit crines et pilos. D

¶ Item abstergit visum: emplastri more suꝰ perpositum z sicut collirium. Numeratur autem inter medicinas venenosas. et interficit cū vlceratione pulmonis. E

¶ Plinius in libꝝ.xxxij. Leporis marini seminam si mulieres grauide aspexerint stomacho nauseante: statim abortum faciunt. F

¶ Remedio est mas ob id induratus sale. vt in brachealibus habeatur. G

¶ Lepus marinus venenatus quidem est. Sed eius cinis in palpebris pilos inutiles emulsos cohibet. H

¶ Idez. Lepus strumas sanat: ita vt celeriter remoueantur. Et lepore quoq; marino recenti iubent quidam podagram fricari. I

¶ Sanguis eius et fel (si necetur in oleo) valet contra carbunculos. K

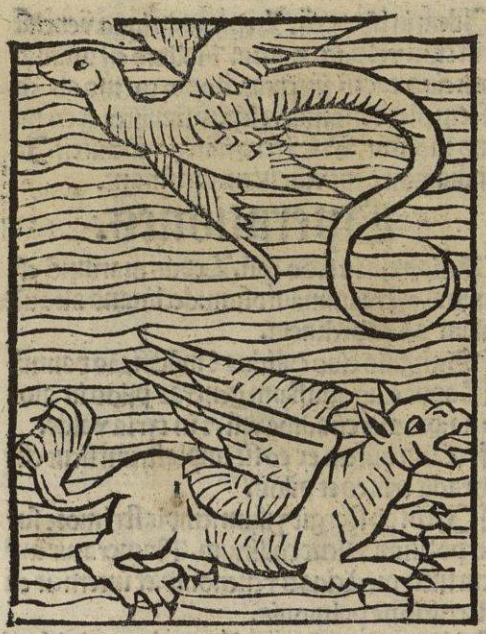
¶ Auicenna in canone vt supra. Lepus marinus ē venenosus si de ipso in potu datur accidunt constrictio anhelitus. z rubedo oculorum. tussis sicca: sputuz sanguinis: difficultas vrine. Urina violacea z egestio similiter vel dolor in stomacho. vomitus superfluus colore z sanguinis y ctericia et angustia ac dolor renū sudor fetidus. horror cibi. L

¶ Et cum videt eger pisces terretur ab eis: et inuenit saporem fetidi piscis in ore suo. in eructuatione cum salsedine. Plures autem qui ex eo eusadunt: in ptysim cadunt. M

¶ Confert autem eius curationi lac caprinū: quod est iuuamentum vltimum. N

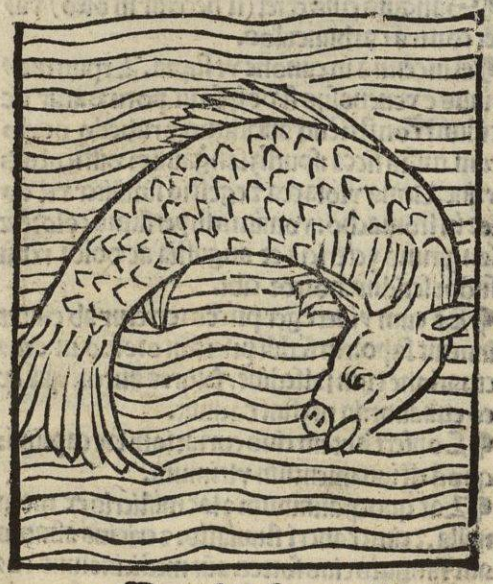
¶ Lac quoq; asininum z lac mulieris ex mammilla. z eius cancri fluuialis: z cricius assatus aut sanguis eius fortes aūt medicine sunt catlamentum fluuiale calidum: recens: z sanguis anseris z vrina hominis antiqua. z cetera. O

¶ Signum vere sanitatꝫ est. quando videns pisces nō terretur ab eis z comedit. Lunq; cadit in ptysim curetur ptysis. P

Capitulum.l.

Leuiathan z Ludolachra. Isid. Leuiathan siue leuim: est piscis serpentinus de q̃ scz supradictū est in tractatu de animalibz ca. lxxxiij. ¶ Isido. Ludolachra est animal natura z forma mirabile: duas habens alas in facie. duas in dorso: quibz mira velocitate nititur quocūqz voluntas eam impulerit.

Capitulum.lj.

Oligo. Isido. Loligo est monstrū in quo natura lusisse videtur. Nam cute squamosum cū gregibz piscium maris profunda scrutatur. Cū aūt aquas fastidierit, leuat se cū alis pennigeris quas in hoc illi natura dedit. z cū volucribz ethera scandit. Sed quia flatus ventoz sustinere non potest. post modicum vbi ventis cōcutitur ad aquas redire cogitur. z in profundum relabitur.

Operationes

¶ Plinius lib. ix. Loligo est piscis mollis sanguine carens sicut sepia. Caput habet etiam sicut z sepia inter ventrem z pedes. A

¶ Sepie z loligini pedes duo ex his longissimi sunt z asperi: quibz ad ora cibos admouēt z in fluctibus se velut anchoz stabiliunt. Loligo etiam volitat: extra aquam se efferens. B

¶ Sepia quidez in terreno parit inter arundines ac in alto conseruata: oua edunt loligines C

¶ Item loligines sicut z sepie coeunt linguis brachia inter se componentes et incontrariū natantes. ore quoqz pariunt D

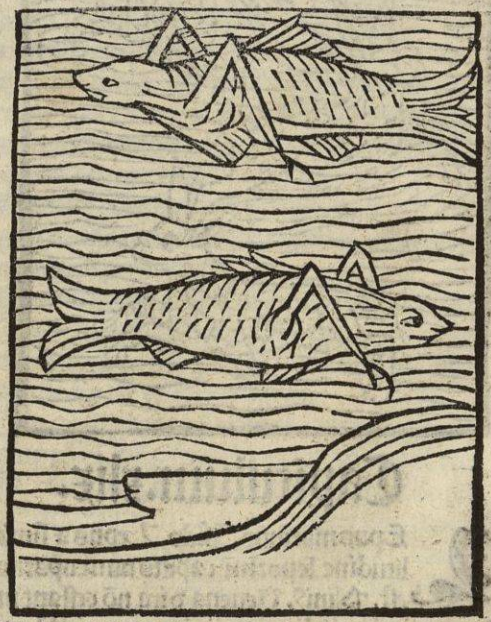
¶ Loligines etiam in littore mire magnitudinis sunt. sed in mari nostro quinqz cubitoz nec ossa nec spinas habet. E

¶ Idem in libro. xviij. Loligo volans signum est tempestatis. F

¶ Isido. Tradunt in occeano mauritanie tantam multitudinē loliginum ex aqua euolare: vt etiam naues demergere possint. G

¶ Phisiologus. Loligo capitur aliqñ quinqz cubitoz. Caput habet inter pedes z ventrē. vltra duos annos raro est eozum vita. H

¶ Aliquod coz genus asperrimū est que pugnature turmis se munientes stabiliunt. I

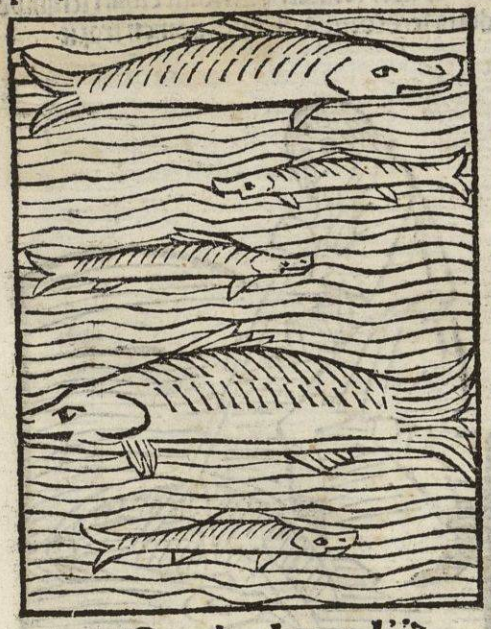

Capitulum.lij.

Locusta marina. Phisio. Locusta marina iuxta Plinium quatuor habet cubitos in longitudine. hyeme leditur. autumno et vere pinguescit. et plenilunio magis. Exli. de na. re. Locusta fluuialis ecõtraria ẽ locusta cãpestris. pedes anteriores habet longiores: nec ruminat in anteriori pte sicut animalia cetera: sed ad posterius. scz in extremo stomachi sui cũ dentibꝫ in ventre sibi herentibꝫ.

Operationes

¶ Pli. li. ix. Locuste pisces crusta fragili muniunt. in eo gñe qõ caret sanguĩe latent mensibus quinis. Siliter et cancri q̃ eodem tẽpore occultantur. ¶ Et ambo veris principio senectute in more anguiũ exeunt. renouatione tergoꝝ. Ceterũ in vndis natant. locuste reptanti um more fluitant. ¶ Si nullus ingrauat metus recto meatu cornibꝫ. q̃ sunt rotunditate ꝑpilata ad latera porrectis. et eisdem in pauore. obliquein latera ꝓcedant. Cornibꝫ inter se dimicant. ¶ Viuũt aũt hmõi locuste in petrosis locis. In indico mari locuste quaterna cubita implent. ¶ Polippum intantũ locusta pauet: vt si iuxta viderit omnino moriatur. Locusta quoq; conger inimicus lacerat et perimit.

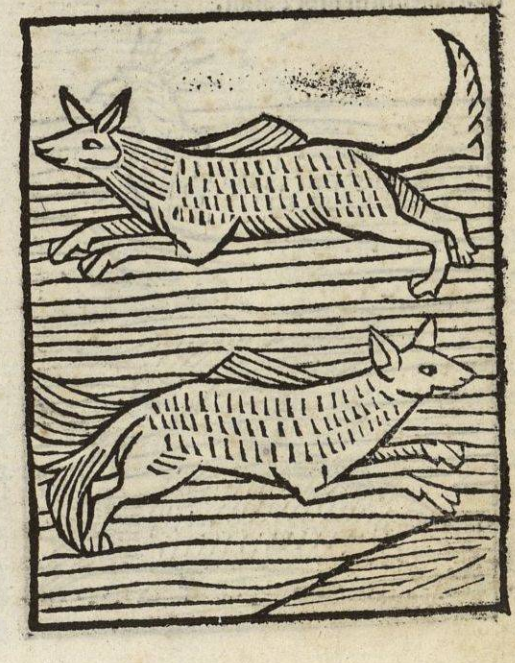

Capitulum. liij.

Lucius. Actor. Lucius ẽ piscis fluuialis ore lato et dentibꝫ acutissimis. minorũ pisciũ devorator. cui tñ perca squamis et branchijs asperrimis armata resistit: vt nõ ei preualeat: nec dentibꝫ eius preda fiat. Vescit aũt lucius venenosis vt bufonibꝫ et hmõi: et tũ infirmis dr esse in cibo sano. Si q̃n nassa in q̃ inclusus fuerit. et aqua leuata lucẽ dlei viderit. raro vel nunq̃ accidit. vt postea diuinus remaneat. sed quesita sibi via euadit

Operationes.

¶ Exli. de na. re. Lucius est piscis q̃ et lupus aq̃tilis appellat. Hic si fluuiales aq̃s cibũq; ꝑ vita sufficiẽtẽ habuerit ꝑ successus tẽpoꝝ in longitudinẽ maximã eualescit. Libꝫ eius sunt pisces. et quicq̃d rana et more repit. piscem admagnitudinẽ prope sui comedit. ¶ Nam vbi victũ subegerit: caput primũ ore devorat. q̃ digesto paulatim addit sequentia donec totum consumat. Pari q̃z generis sui parcere recusat vel ob naturalem crudelitatẽ. vel q̃ auidus est cibi: rapineq; ipatiens. Nam et ꝓpria semia ꝑsequit vbi piscis forma susceperint. ¶ Est autẽ piscis quidam habẽs acres squamas et pinnulas acutas. quẽ si lupus aq̃ticus ꝑ caput apprehenderit cito transglutit. Si vero a parte caude nõ potest qm̃ in contrariũ asperari gestunt ¶ Lucius in cerebro lapidem cristallo similem gerit: sed hoc cũ euum in longum duxerit. Impregnatur hic piscis: vt dicit Aristo. flanto vento septẽtrionali. similiter et pisces q̃ in longitudinẽ eualescũt. semia pregnãs a quas ascendit quanto põt remotius a loco suo in q̃ habitare ꝓsuevit. Ibiq; ova parit: vt filij sui non sint ei impedimentũ prede. ¶ Et hoc ꝓpter crudelitatem naturalem: vel ꝓpter cibi rapinẽq; inuidiã. ¶ Alij dixerunt q̃ ascenderet propter dulciorem a quã. qm̃ a qua tanto semper est dulcior: quãto fonti proximior. Lucius tante auiditatis est vt piscem quẽ totum quantitas eius deglutire nõ sustinet: dimidium incorporet.

Capitulum.liiij

Lupus marinus. Jsi. Lupus a velocitate appellatur. in q̃ lupo terrestri assimilatur. quia scz improba voracitate alios persequitur. Est aũt piscis captura ingeniosus. Nam z rheti circundatus fertur arenas arare cauda: z ita conditus transire rhete. Plinius li. xxxij. Lupus marinus in prouidendo minus habet solertie: sed magnũ robur in penitendo. nã vt heserit in hamo tumultuoso discursu laxat vulnera donec excidant insidie.

Operationes

A ¶ Idem libro. ix. Pregelidam hyemem omes sentiunt pisces. sed maxime qui lapidem in capite existimantur habere. vt lupi z pagri. Cuncq; aspere fuerint hyemes multi capiuntur ceci. Lupoz vero sunt laudatissimi qui appellant lanati. cãdore mollicieq; carnis. meliores sunt lupi in amne z rheti inter duos pontes q̃ alibi

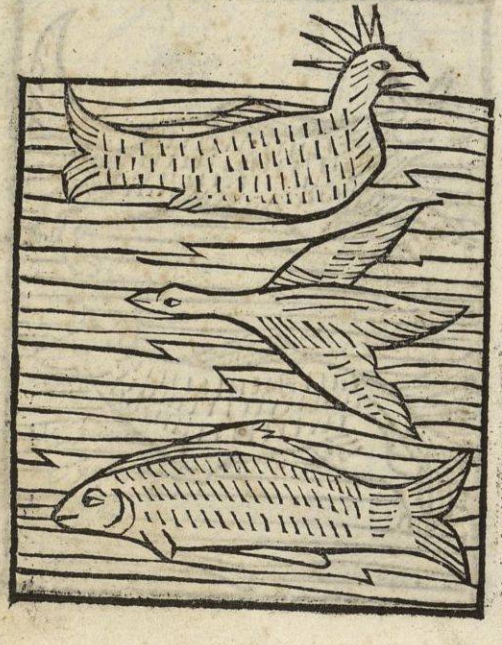
B ¶ Piscium lupus bis in anno parit. Higidius est actor lupum mugili caudaz prerodere eos demq; mensibus statis concordes esse.

C ¶ Idem in libro. x. Produntur (vt dictum est) mugil z lupus clarissime audire

D ¶ Idem in libro. xxxij. Tradit etiã Ouidius lupum rheti circundatum: cauda arenas arare: atq; ita conditum transire rhete.

E ¶ Aresto. Lupi marini cum intrant pelagus postea redeunt z ascendunt superius magna velocitate sicut delphinus. Omnes autẽ lupi magnoz corpoz anhelant aerem attrahẽtes.

F ¶ Ambrosius. Lupi deniq; in mari sunt teneri quos nescit agnus timere. Et ẽm Jsaiam simul pascuntur lupi z agni.

Capitulum.lv

Megar. Milagus z Miluus. Exli. de na. rer. Megaris est piscis marinus duaz palmaz longitudinis. vtilis habetur in partibus in quib capitur. sed cũ ad remotiora salsus reducitur: raritas eius precium facit. Recenter tamẽ captus z sine sale delicatiorem cibum edentib facit. Est autẽ (vt fertur) nociuus pcipue febricitãtib. Unde poeta dicit. Et megaris noxius omnis erit.

¶ Jorath vbi s. Milago cũ eius pulli volant significatio est sup tempestatẽ maris. Jsidor. Milago piscis est sic nominatus: q; sup aquã euolat. Quotiens aũt cernitur extra aquã volitans tempestates mutari designat.

Operationes

¶ Exli. de na. rer. Milago volitat super vndas in signũ letitie: q; cessauit tẽpesta s. hoc cõtra morem alioz piscium z monstroz marinorum qui oriente tempestate videntur quasi sup aquas ludere. ¶ Pli. li. ix. Miluus subdit in summa maria piscis ex argumẽto appellatus lucerna: lingua q; ignea p os exerta tranquillitas noctib relucet. ¶ Attollit e mari sesqupedalia fere cornua. ab hisq; nomen traxit

A

B

C

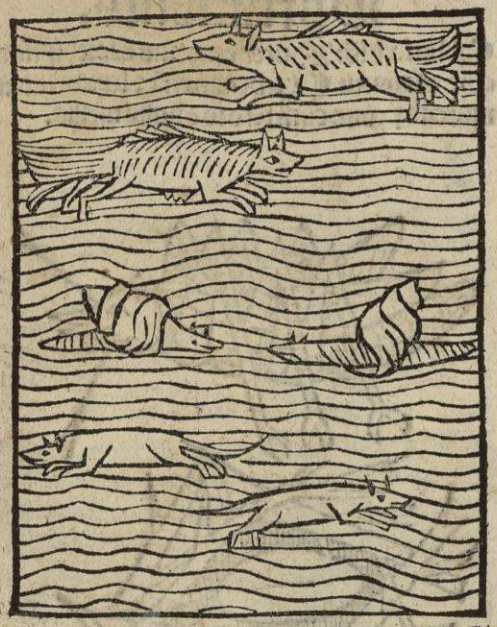
Capitulum.lvj

Mugilus Jsido. Mugilus ex co nomẽ habet q; sit multũ agilis. Nam vbi dispositas senserit piscatorum insidias confestim retrorsum rediens. ita rhete transilit vt volare piscem videas. Plinius. li. ix. Mugi-

lum natura ridet in metu capite abscõdito: tos se occultare credentiũ. ijsdẽ tñ tanta facilitas: vt in senice z narbonensi puicia coit9 tpe e viuarijs mare linea longinq̃ p os ad brachias religata emissum in mare. eodemq; linea retractũ femie seq̃nt ad littus. rursusq; feiaz mares ptus tpe. In narbonẽsi puincie z in nemusiensi agno stagno. scz laterna appellato: vbi hoies delphini societate z mugilũ piscant. mugilus z lupus odio flagrãt mutuo. Mugiles alioq; pisciũ vim timẽtes sup naues exiliunt: et tã p̃cipue velocitatẽ sunt vt trãsuersa nauigia interim supiactent. Idẽ li. xxxij. Mugil scit in esca hamũ esse: atq; insidias nõ ignorat, tanta est ei auiditas vt cauda ꝑberãdo cibos excutiat. Iorath. Mugilus ẽ pisces velocissimus in aq̃s fluuialibꝫ sz naturaliꝫ incautus: nã deridet eius stultricia: cũ in metu capite absconso: totũ corp9 absconsum ac securũ credit. hic cũ lucio inimicitias bz hyeme tm̃. z hmõi causa credit: q̃ tũc rarus est cibꝫ p̃o q̃ dimicãt. Estate ꝺo abundat. z ideo ad concordiam redigũtur

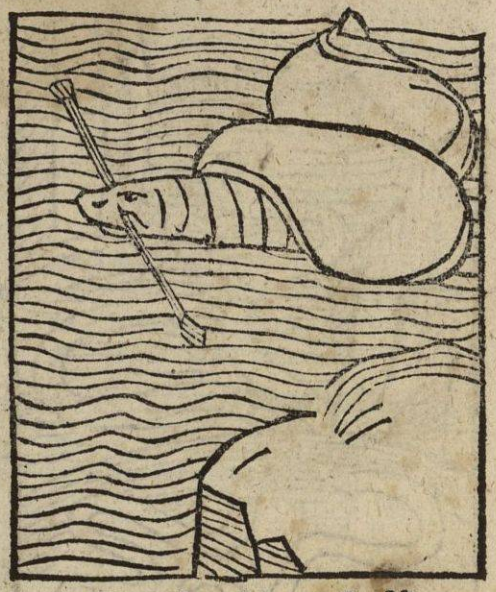
Operationes.

A ¶ Plinius libro. xxxij. Finis e capite mugiluz z mulorum sciaticos liberat.

Capitulum. lviij.

MUs marin9. musculus z mustela. Mus marinus ad terrã exit: abiq; fossam faciẽs ouã parit. ac rursus terrã obruit. Post. xxx. ro diem rediens itez fossam aperit: z fetus in aquã ducit. hoz fetus inter initia visu carent: sicut fetus oĩm fere aquatiliuz. ¶ Isiõ. Musculus dictus est: eo q̃ sit balene masculus. Eius coitu bec belua ꝓcipere phibet. Sunt aũt musculi cochlee q̃z lacte ꝓcipiunt ostree. Pli. libro. ix. Amicitie sunt exempla musculus z balena Q̃q̃z p̃ graui supcilioz p̃dere obtutus eius oculis infestantia magnitudinez in vada p̃nantans demõstrat. oculoruq̃z vice fungit. Idez in li. xi. Musculus marinus q̃ balenã antecedit nullos habet dẽtes: sed p bis seras ĩtus. ob id etiã birsutã dicũt appellatã. ¶ Idez in li. ix. Mustele pisces mense deputant q̃s inter alpes lacus rechie bigrãtinus emulas murenis generat. Aristo. Mustela sicut delphinus et soca viuos fetus de corpe suo edunt: z cũ partus ediderint si erga suos caulos insidias quẽ q̃ molliri p̃senserint ipsos tuentur etatis tenere pauorẽ affectu materno cõprimũt: oraq̃z aperiunt. z innoxio dente partus suos suspendunt. Interno q̃z corpe recipere ac genitali aluo ferunt abscõdere donec illos ad securitatẽ deferãt. aut sui corporꝫ obiectu defendant.

Capitulum. lviij.

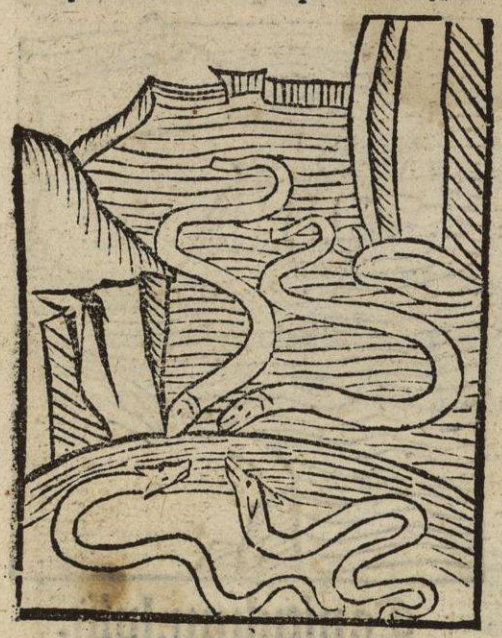
MUrix. Isiõ. Murix est cochlea marꝫ ab acumine z asperitate dicta. q̃ alio noĩe cõchilium dicit: eo q̃ circũcisa ferro lachrymas purpurei coloris emittat. ex quibꝫ purpura tingitur. z inde ostrũ appellatũ est. q̃ hec tinctura ex humore teste elicitur. Murianus aũt tradit muricẽ echineũ. Plini. li. ix. Murices conche marine sunt q̃ latent circa canis ortũ tricẽtis diebꝫ z statuto tpe exeunt p̃cioſum liquorẽ tingendis vestibꝫ in medijs faucibꝫ habẽt vtilem. Sed is color in sola vena candida reperitur. Reliquũ vero corpus sterile est. Viuis q̃z tantũ hic color exprimitur: quia morientes cuz

vltra succū cuomūt. nō habent spericū os neq; rotundum neq; in angulos prodeunte rostro se ad conchē modum vtroq; latere clauditur.

¶ Idem in eodē. Animalia marina que sunt dure teste vt murices: aut purpure saluiario lē tiore proueniunt (sicut a crescente humore cu lices) atq; spuma maris incalescente cū admis sus est imber. Et be pariunt in vere.

Operationes.

A ¶ Plīn li. xxvij. Muricū teste cinis vtiliter cū
B melle illinit vlceribꝫ capitis. ¶ Idem quoq; ci nis bonū est dentifriciū. Et maculas purgat in facie mulieris cū melle illinitus. cutem q; eru gat. extendit q; septenis diebꝫ illitus: ita vt oc
C tano candido ouoꝫ foueatur. ¶ Idem ex oleo valet ad parotidas ꝛ strumas. Pannisq; resi
D stit vtroq; modo. siue opus sit incipientes di scurrere: siue cōcoctos emittere. ¶ Item muri cum cinis cū oleo tumores rollit. Et misq; testa rū eaꝫ melle māmas mulieꝫ efficaciter sanat

Capitulum. lix

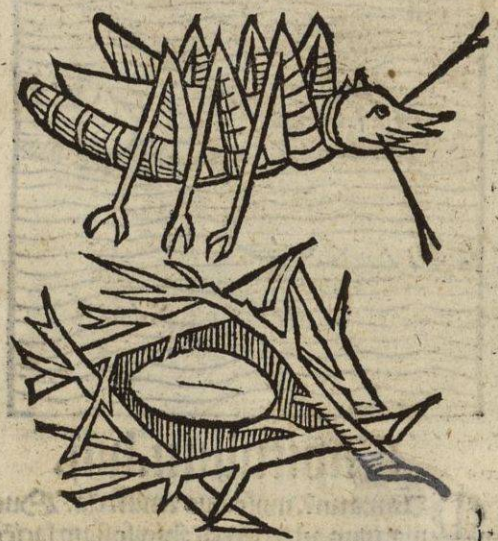
Murena. Isido. Murenam greci mirenā vocant. eo q; plicet se in circulos. Hanc feminini tantum sexum tradunt ꝛ a serpēte cō cipere. Ob id a piscatoribꝫ tanq; a serpente si bilo euocatur ꝛ capitur. Ictu fustis difficulter interimitur. Ferula vero protinus animā eam habere in cauda certū est. Nam capite percus so vix interimitur: cauda statim exanimatur.

¶ Plinius. li. ix. Murena est piscis long⁹ mol li cute intectus. hyeme latet. Nec capit nisi die bus estatis sicut conger ꝛ oēs saxatiles. Exit in terrā sicut polippus. huic emula et mustela

Quibusdam piscibꝫ date sunt pinne vice pedū Quibusdam vero nulle sunt vt murenis: quī bus nec branchie. hec flexuoso impulsu corpo rū ita mari vtūtur vt serpentes terra. in sicco quoq; repetunt. Murena quoq; mense pa rit: cū ceteri pisces ī tātū tēpore pariāt. Oua eius cinissime crescūt. In sicco littore elapsas vulgus coitu serpentū impleri putat. Ex li. de na. re. Murene (sicut dicit Plinius) libēter se tenent inter harūdines ꝛ ligna: vt si forte rheti cōcludant flexu multiplici euadant. Nec mor sum venenosum habēt: sed capitis eozundē ci nere morsus sanat. Periculosū est eas in cibū sumere: nisi prius in vino optime ac diutissime decoquant. et speciebꝫ aromaticis maxime q; pipere condiant. venenoso nāq; abundat hu more. vnde nec de facili cedunt coctioni. Itē murenā iuxta Basilium. vipera ex aquis in sic cum euocat ad coitum. ¶ Zoath vrs. Mure nā nō a suo simili sed a serpente sibilo ad iocū euocata cōcipit. nec aliquid ramē serpenti sed sibi simile gignit. Ambro. Vipera quidem ad littus maris sibilo murenā euocat venenū su um vomit. Illa ī tarim venit et cum eo coit: et post vipera venenum suum resumit.

Operationes.

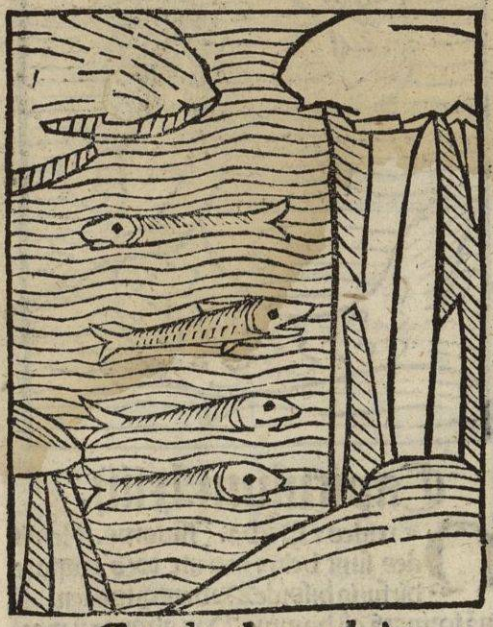
¶ Plīni. vbīs: Murene morsus capitꝫ ipsius cinere sanatur ¶ Lichenas etiā ꝛ lepras soluit murenaꝫ cinis cum terois obulis mellis. A B

Capitulum. lx.

Multipes. Ex li. de na. re. Multipes piscꝫ marinus est. a re nomē habet huic pedes a latere procedunt. In hyeme coit ꝛ inter cete

et inter ceteros pisces sibi niduz ex surculis cõ
struit. per duos menses ouat. z hoc vnũ ouum
tantũ adinstar nucis paruũ. Femina per ꝯdra
ginta noctes sedet: z ouũ a se editum fouet: ex
quo fiunt pisces innumerabiles Quod si non
esset: multũ eoz genus decresceret. qz seipsos
inuicẽ ꝓsumũt: z multe conuelliõis sunt. Mul
tipes astutia magis qz fortitudine vincit Kara
bo monstrũ marinũ qđ validum est ac robu
stum. Cuius victorie signũ ẽ. nã simul capti in
rheti reperiũtur. Karabo frequẽter mortuus
inuenitur aut letaliter vulneratus. Est etiam
quoddam genus multipedis naturaliter astu
tũ qđ in aqua supnatat z dorsi testam ad so
lem ponit vt desiccetur ac durior fiat. sic vt sal
sas maris aquas z aduersa scopuloz pati va
leat. ¶ Actor. Multipes ipse est polippus iu
xta Plinũ. de q̃ plenius inferius dicetur.

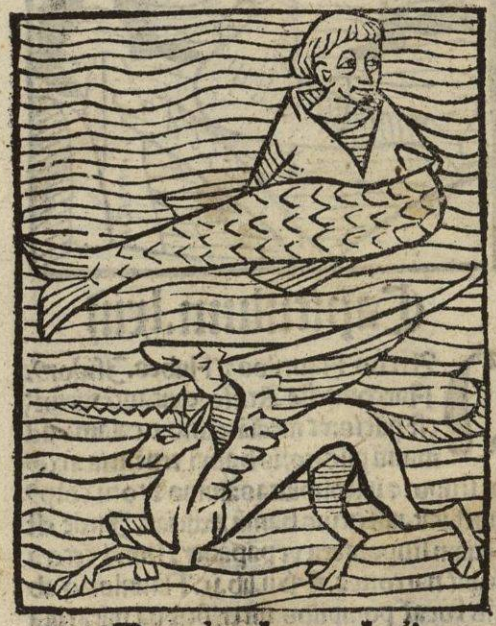

Capitulum.lxj.

Mulus vel Mullus. Ex. li. ō na. rer. Mu
lus est piscis marinus (vt ait Plini.) mo
dice quãtitatis gratia nobilitatis in esum tan
tum datus nobilib. Rarissimus tñ est quem
septẽtrionalis tantũ gignit occeanus. Noz ta
men genera plura. Quidam alga z ostreis ac
limo ceterorũ qz piscium carne vescũtur. Nobi
liores aũt in inferiori labio vel labro gemina
barba insigniuntur. victusqz eoz est qđ iuxta
ripas aeris serenitatem concreuerit. Mulum
nobilem expirantem numerosa colorum va
rietate spectari proceres gule narrant.
¶ Seneca de naturalib. questionib. lib. vñ.
Incredibilia (sicut iam superius dictũ est) sunt
opera luxurie in cubili piscens natant: z sub ip
sa mensa capitur q̃ statim in mensam transfe
ratur. Paz recens videt mulus nisi q̃ in cõui
ue manu moritur. Obseruatur morientiũ co
lor: quẽ in multas mutationes mors ipsa luctã
te spiritu vertit. Rubor primũ: deinde pallor
suffunditur. longa somniculosa inertisqz luxu
rie expectatio. Nolunt attingere nisi eodem
die captũ: qui ipsum (vt aunt) mare sapiunt.
¶ Isidorus. Mulus vocatus est: eo qz mollis
sit ac tenerrimus. cuius cibo tradunt libidinẽ
inbiberi: z oculoz aciem hebetari. Homies ve
rõ qui bis sepe pasti sunt piscem olent mulo in
vino necato. qui inde biberint tedium vini ba
bent. ¶ Alexander. Mulus bouis fimo delec
tatur: adeo vt in ipso iaceat: z tincturam caro
piscis ex fimo mutuetur.

Operationes.

¶ Pli. Mulus cõtra pallinacas z scorpiones A
terrestres siue marinos: z dracones atqz spa
langia prodest illitus: aut in cibo sumptus.
¶ Eiusdemqz recentis a capite cinis ꝓtra om B
nia venena valet. et priuatim contra fungos.
¶ Iterũ cinis e capite multoz attritos sciati E
cos liberat. Comburunt aũt in vase fictili z cũ
melle debent illiniri. ¶ Mulos aũt in cibo in D
utiles neruis inuenio. Eoz quoqz cibo tradũt
oculoz aciem hebetari. In menstruis vero
mulieꝝ auxiliatur mulus. Inueterati muli et
in potione triti vomitiones concitant. ¶ Mu E
lorum salsamenti cinis carbunculos discutit.
Mulus aũt in vino necatus (vt dictum est) bis
qui biberint inde vini tedium afferunt.

Capitulum.lxij.

Monachus marinus. Honocerō. Ex li. de na. re. Monachi maris dicti sunt: qz caput habēt vt monachi recenter rasi coronā desup rasam z cādidam. z circulum in modū crinium sup loca aurium. faciem tñ nō habz in toto similem homini: qz nasum habz pisci simi lem: z os naso cōtinuum. Caetez in inferioribz habet formā piscis. hoc monstrū boies super ripas maris ambulantes libenter allicit: z co ram eis sup aquas ludit: qz si hominē admirā tem ppinquare viderit appropinquat z ipse. z si data fuerit facultas hominem rapit et trahit in pro fundum: sicqz carnibus eius satiatur.

Operationes.

A ¶ In eodem libro vt supra. Honocero nest monstrū marinū: habens in fronte cornu ma ximum quo naues obuias penetrare possit: ac destruere z hominum multitudinem perdere.

B ¶ Sed in hoc pietas creatoris humano ge neri prouidit: quia cum tardum animal creatū sit: naues eo viso possunt effugere.

Capitulum.lxiij

Narcos Nautilos z Nubes. Isidor⁹: Narcos: teste Aristotele: tante virtutis est piscis: vt mediāte lino z calamo ad manū piscatoris hamū tenentis accē dat stupor z insensibilitas: immo z totū corp⁹ stupefacit. nisi citius hamū deiciat. Inde est qz etiam stuporifera vt papaver z hmōi cetera dicunt narcotica. ¶ Pli. lib. ix. Nautilos q ab aliis vocat pompilos inter pcipua mira cula maris cōputat. Iam supinus in summa equo rū peruenit. ita se paulatim subrigens. vt emis sa per fistulam aqua velut exoneratus sentina facile nauiget. Postea prima duo brachia re torquens membranā inter illa mire tenuitatis extendit: qua velificante in auras ceteris bra chijs subremigans media cauda vt gubernā culo se dirigit: ita vadit alto luburnicarū gau dens imagine. si quid pauoris interueniat bau sta se mergens aqua. ¶ Ex libro de naturis rerum. Nubes sm Aristote. est piscis in aqua viuens applicatus ad petram. Aqua non de scendit nec separatur: nisi per attractionem in spirationis concitus.

Capitulum.lxiiij.

Nereides z Orcha. Isidorus. Nerei des sunt belua marine toro corpore birsutis bispide. Habentqz speciem ali quā formatā cū homine. Vox aliqua cū mor talis conditionis imitatrix emori debet. audi tur procul gemitus eius ac planctus. De bis plenius dictum est superius in cap. Balena ¶ Ex libro de na. re. Orchum monstrū mari num est vt ait Plinius. cui ima go nulla potest exprimi representatione: nisi qz sit mollis carnis immense. hec balenas graui odio persequitur: dentibus truculentis secreta feminarum irrū punt: ac morsu lacerat. Ille vero ad flexuz im mobiles: ad repugnandum inertes: pondere suo onerate ac pinnis inualide. Solum noue runt auxilium in altum mare refugere: secqz to to occeano defendere. Econtra vero orche in malicia pertinaces laborant fugientibus oc currere: et incautas angustijs trucidare: inua da vrgere: saxis illidere. ꝛc.

Capitulum.lxv

ORbis. Isi. Orbis dictus est a figura .s. quia rotundus est. et totus in capite cõstat: ¶ Plī. li. xxxij. Durissimum est pisciũ corpus eum qui orbis vocatur rotundus sine squamis.

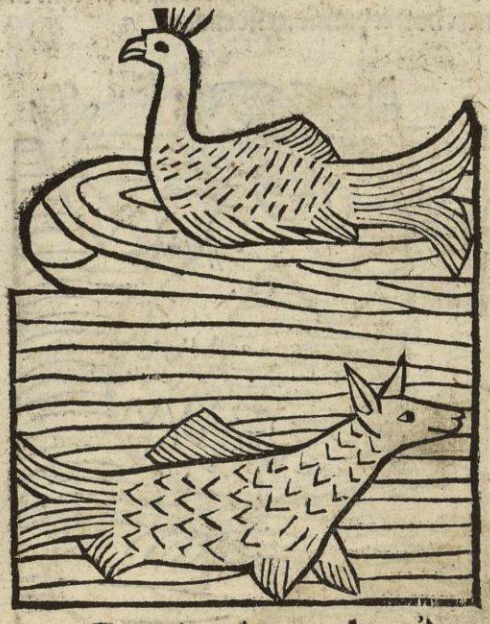
Capitulum.lxvj

OStrea. Exli. de na. rerũ: Ostreum vt dicũt Ambrosius ꝛ Isi. Lumꝗ testã aperit vt clemẽtioris aure delitijs glorietur: Sed cancer insidias ei repentinas prętendit. et lapidem inter eius testas proijcit. ne illas conũgere possit. et sic ostree carnes corrodit. ostreũ siquidẽ in siccũ vel in sicco iacẽs. iaꝫ vt in domo conchas tempe accessionis maris aperit. ¶ Isi. Est ãt i ostrea preciosissima margarita naturaliter infixa que maris aqua in ea solidatur. Quę etiã difficile apud reges inuenitur. et in littoribꝫ quasi vilis iacens: a vulgo saxis asperis et cauteribꝫ colligitur. ¶ Plī. lib. xx Silicea testa inclusis fatendũ est nullũ inesse sensum vt ostreis putrescẽte limo ꝓueniunt ac spuma circa nauigia diutius stantia delixosꝫ palos et ligna. Huper cõpertuz in ostrearia humorẽ fetificũ effluere in modum lactis.

Operationes

¶ Ostree peculariter cõtra venena leporis marini aduersant: eisꝗ mẽsarũ diuitũ palma tribuitur: stomachũ reficiũt: fastidijs medentur

¶ Additꝗ luxurię frigus obrutis: niue sũma montiũ et maris ymamiscẽs. ¶ Aluum leniter emolliũt: coctaꝗ mulso tenasmo qui sine exulceratione sit liberãt. ¶ Uesicarũ etiã vlcera repurgant. ¶ Cocta vero in conchis suis sicuti venerint clausa mire distillatiõibꝫ ꝓsunt. Horũ teste cinis vuã sedat: ꝛ cõsillas admixto mele. ¶ Arist. Est ãt piscis de gñe ostree .i. teste dure: q̃ cauda natat ꝛ repit. ¶ Dyas. Ostree porphire vnde purpura tingit cochlee sunt q̃ vlte desiccatiue virtutis sunt q̃bꝫ ꝛ ceterarũ cochlearũ virtute sunt siles. ¶ Hã ꝛ ego eis vsus sum in reumatica ꝛ diuturna ꝛ q̃ difficile cõcarnant vulnera ꝛ caua: et nimis profunda. quas vltas apposui cũ adipe veteri et butiro nouo.

Capitulum.lxvij.

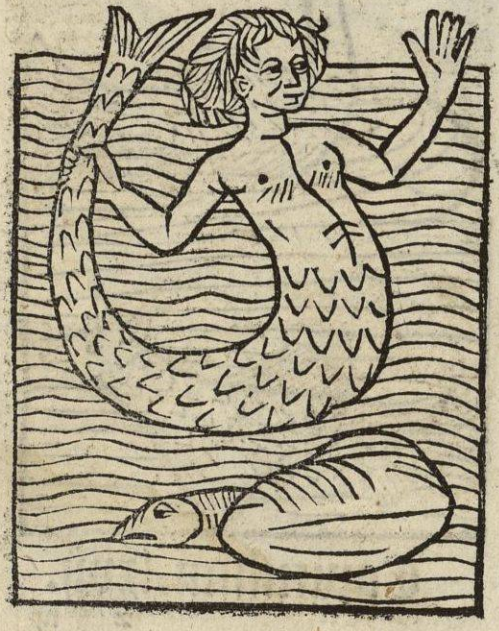
Pagrus. Pauo. Pectine et Perca. Isi
do. Pagrus piscis est quem greci fa
grum ideo nuncupant: q duros den
tes habeat: ita vt ostreis in mari latur. Actor
Pagrus et ipse est dentrix. de quo dictū ē su
perius. ¶ Plinius libro nono. Oēs quidem pi
sces pregelidā hyemē sentiūt: sed maxime q
la pidem habere in capite estimātur vt lupi: pa
gri. Cumq; aspere fuerint hyemes: multi ex eis
ceci capiuntur. sicut de lupo marino dictū est
superius. ¶ Exli. de na. re. Pauus maris di
ctus est a pauone volucre. quoniam similis est
ei in coloribo. dorso eīm et collo pictus est colo
re diuerso. ¶ In eodem libro vt supra. Pecti
nes maris armantur vnguibo. lucent in tene
bris ignium more. In magnis frigoribo: et ma
gnis estibus reconduntur quia temperatum
aerem eos habere oporteret vt viuant: cū excel
sum passionum in elementis vngues eoru nō
pati valeant.

Operationes

A ¶ Aristoteles. Alia marini qō dr pectē pe
ribo si quid appropinquerit oculū subito clau
dit. ¶ Plinius vt sup. Pectines sponte nature
barenosis pueniunt.

B ¶ Actor. Perca ē piscis fluuialis varij color
cursu velocissimus squamis et pinnulis acutis
et asperrimis armatus: quibo etiā se defendit cō
tra pisces maiores ne pdantes eā inuadāt p ce
teris piscibo fluuialibo et stagnensibus infirmis
in cibo pcipue conuenit

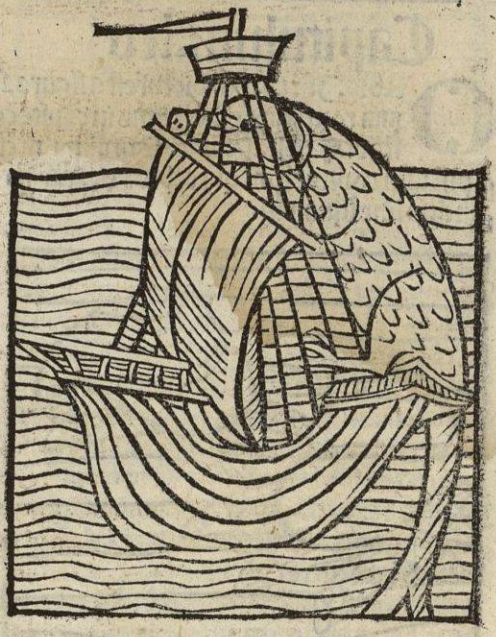
C ¶ Alexander. Perca vidēs sibi in lucium imi
nere horret pinnis: et sic euadit.

Capitulum. lxviij.

Platanistē et Perna. Albertus in li
bro de naturis animaliū. Platani
ste (vt dicit Plinius) belue sunt mari
ue: que gange fluuio Indie nascuntur et in ma
re veniunt. Et rostrum habent delphini: et cau
dam habent cubitorum sedecim lōgitudinis.
Bis socie sunt belue: quos statuas vocāt bra
chia bina habentes: quibus tanta inest fortitu
do vt elephantes in aquam intrantes insequent
et eis permuscidas abrumpant

¶ Eodem libro vt sup. Perna animal est ma
rinum de genere concharum. Et est croceum
valde magne quantitatis existens. intra ipas
vestitur vellere vulno et nitido valde precioso
et sunt inde ornamenta vestium et peplorum
preciosa.

Capitulum. lxix.

Pistris. Albertus in libro vt sup. Pi
stris animal est marinum magnum
valde: vt dicit Plinius. In occeano
gallias attingente aliquando inuentum. Ali
quando se offert mare in modum altissime co
lumne intra vela nauigantiū apparens. et aq̄s
ingentem spargit: ita q in pauorem vertit na
uigantes.

Capitulum. lxx.

Pinna et Plais. Plinius li. ix. Pinna est piscis cōchaz gñis. nascit in limosis subrecta semp: nec vnq̄z sine comite: quem pinnotherem vocant. Alū pinophilacem: id est suilla pua. alibi cancer dapis asseverator: pandit autem se liminibz. ozbum corpz intus minutis piscibz pbens. Assultant alū p̄tinus: et vbi licentius audacia creuit implent eam. At illa ore compresso. quicquid conclusserit examinat. p̄mcq̄z socio tribuit. Quo magz miroz existimasse quosdam a quatilibus nullū inesse sensum. ¶ Ex libro de naturis rerū. Pinna de genere concharum est: corpusq̄z rotūdū habet. Mas z femina socialiter ambulāt. aperit pinna conchas suas ad lunam: seq̄z paruis piscibus offert quasi mortuam. Qui p̄tinꝰ exultantes vbi licentius (sicut dictū est) audacia creuerit implent eius conchas. Mox ꝑo pinnam se plenam sentiens apprehensum quicq̄d incluserit examīat ¶ Actoz. Plays est piscz notus et vsitatus apud nos. sez z bicoloz. Haz ex vna pte albus: ex altera niger. De quo sicut de pluribus alīs nihil in p̄nominatis autoribus reperi: nisi forte alīs nominibus vocētur ab eis q̄z a nobis.

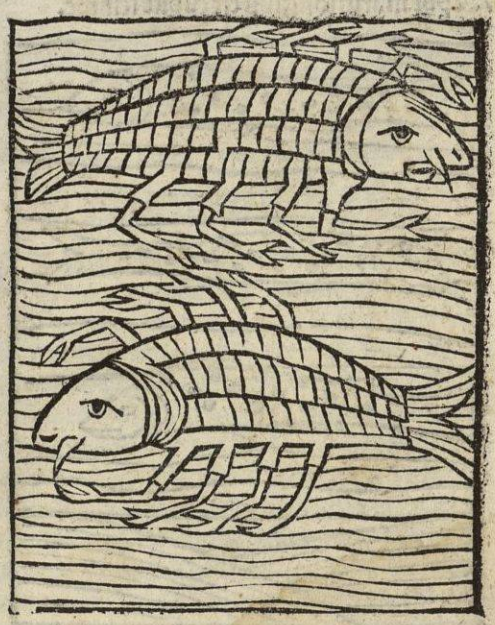
Capitulum. lxxj.

Porcus marinus. Isidorus. Porcus marinus est qui vocat suillus. qz duz escam querit: more suis terram sub aquis fodit. Circa guttur enim habet oris orificium. et nisi rostrum barenis immergat pastuz non colligit.

¶ Ex libro de na. rez. Porcꝰ marz ē piscis cibis

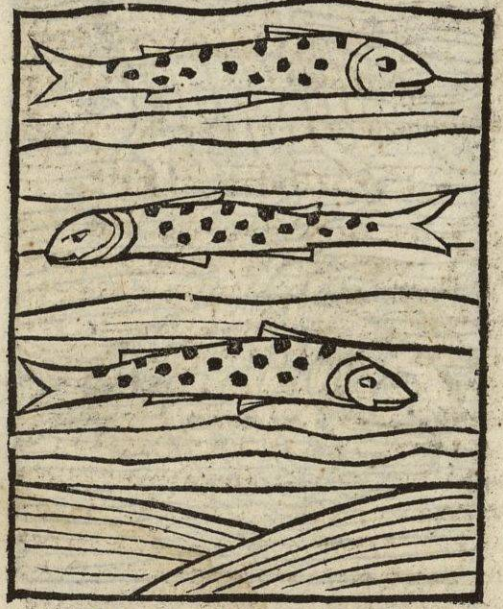

lis porci terrestz ex magna parte similis haz et caput habet simillimum et mēbra corpe. costaq̄z sili modo dispositas. Tota fere caro eius in pinguedinem transit. Lingua eius absoluta est vt porci. sed voce differunt. In eius dorso quedam spine sunt venenum efficacissimum habētes. et punctionibus suis valde cruciantes. Sed fel eorum puncturis remedio ē. Plinius libro xxxij: Inter venena piscium sunt porci marini. spine i dorso cruciatu magno lesorum. Remedio autem est limus ex relicq̄ corporis piscium eorum.

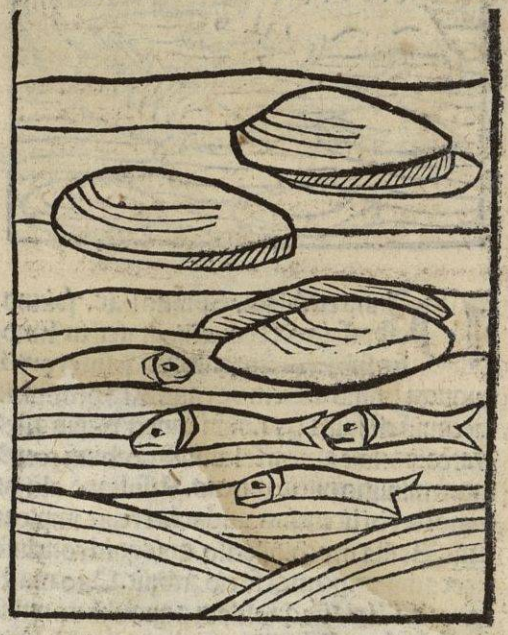
Capitulum. lxxij.

Polippus. Aresto. Polippus hz iuuamen squamositatē pedū. p illā ēm iuolucrit oīe qđ sibi appropiquat. Aial tm̄ hñs sanguinē. hz cerebrū mēbra ventris in sepia et multipede cōsilia sunt in figura et tactu q̄cquid comedit aggregat i cauernis vbi manet. Et postq̄ oē idoneū sibi comederit. tūc testas residuas z cortices cancrorū ejcit. Mutatur color ei9 z colore lapidū q̄ sūt. ppe illū fit colozatus qđ ei accidit cū timuerit. Ex li. de na. re. Polippus ē piscis tantā hñs virtutē in brachijs: vt nautam aliquādo de naui incautē tem rapiat: et in mare trahat: eiusq̄ carnibus satietur. Carnib9 ēm libēter vescit. supinus adheret scopulis: z auelli nequit. cui si fetida res admota fuerit: ab eius odore ptinus resilit. Hi i mari iuxta venetiā frequētissimi sunt: Itez polippi siue multipes verso in terrā capite coeunt oua atq̄ tam multa fecunditate faciūt. q̄ bois occisi testa capi nō possunt. superq̄ sedētes z incubātes q̄si cācellatus brachijs camerā faciūt. Item polippus vl' multipes cornu cerui vl' storacis sic in fumo deludit et deprehēdit. q̄ diligit ipm. et ob hoc intrat vasa venātiuz. Ex ipo etiaz assato in hamo posito venatores multos capiūt pisces. Polippus et karabo. si simul irriti fuerint: karabo mortuus inuenitur. Itez dr q̄ cū ouant natāt: et mares z femie debilitant intantū: vt a piscib9 paruis comedātur: z in cauernis facile deprehēdunt. qđ tm̄ nō accidit in uenib9 z puis: imo fortiores sunt magnis. Itē in hyeme coeunt. i vere aūt ouant siue pariunt Caput maris longius est capite femine.

Capitulum. lxxiij.

Pungitiuus. Ex li. de na. re. Pungitiuz vero est omnium fere piscium minimus quibusdā spinis sm̄ nomen suum pungens. Has i eis circa fauces rubēs est. Femia vero illa rubedine caret: Ambo vero maculis nudati sunt. Nos vulgus opinat sine semine i aquis crescere. et qđ mirabilius est: alios etiaz horum semen ppagari. Unde et hunc piscē matrē piscīū vocant. Dicūt ēm si stagnū nouum fiat: nullusq̄ piscis imittat. Nos pisciculos anno primo in eo inueniri. et anno scdo diuersi generis pisces ex eisdem ppagari:

Capitulum. lxxiiij.

Purpura. Ex libris de naturis rerum. Purpure sunt conche marine que verno tempore congregātur: et attrite liq̄rem ore saliuant. Similiter et murices circa canis ortum tricenis diebus. Mutuo q̄ attritu lentore cuiusdaz cere saliuāt similiter et murices. Purpuras ac viuas capere contendunt: quia cum vita sua succum illū euomūt: z maioribus quidē conchis detracta concha auferūt. Minores vero cuz testis frangunt: ita demuz rorem eum excipientes tyri lingua purpure lōgitudine digitali: qua pascitur perforando reliqua cōchilia tāta aculeo duricia. A qua dulci enecantur: et sicubi flumini immerguntur. Alioquin capte etiam diebus quinquagenis viuunt saliua sua. Horū piscīū cōche intra annū magnitudinē implent: q̄ si ante in crescēdo transcurrāt: vim libidinis auferūt: nec vlra coire pñt: vt in tpe precios umliquorem pariant: Unde summa diligētia primo anno detrahun9

tur eis conche vel frigũtur ne crescant. hoc liquore vestis purpurea tingi solet. qui color nigricantis rose more sublucet purpure (scõm Plinium) fetidis odoribꝫ capiuntur. ⁊ cum semineces fuerint mari reddite reuiuiscunt.

Operationes.

A ¶ Plinius li. xxxij. Purpure ꝓtra venena prosunt. Horꝫ teste cinis vtiliter cũ melle illinitur

B vlceribus capitis. ¶ Idem quoꝙ cinis cũ melle efficaciter sanat mulierum mammas. pannis

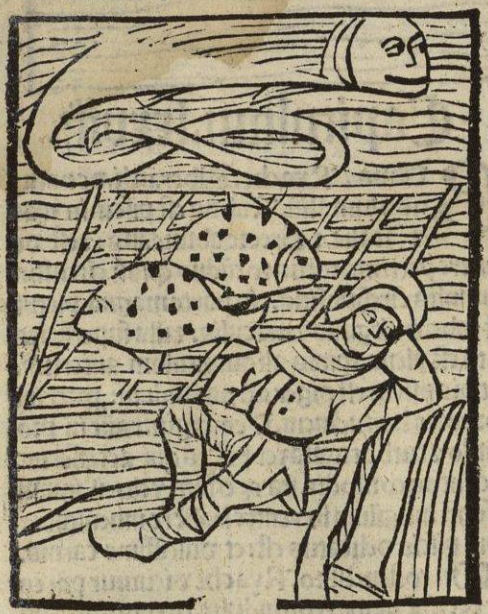
C etiam inlitus vtroꝙ modo. ¶ Idem cinis siue opus sit incipientes discutere siue coctos emittere. Purpuraꝫ siue muricum multa genera sunt efficaciora. et oris halitum custodientia.

D ¶ Dyascorides. Purpura marina ⁊ blata appellatur. qz quasi blitula sanguinis apparet. Huius virtus sicca est. vnde vulnera putrida gingiuaꝫ in puluerẽ redacta ⁊ imposita

E purgat ⁊ cicatrizat. ¶ Et si in eis mala caro supercreuerit puluerisata adhibita depascit eam et extirpat. hoc ⁊ eius vngule combuste faciũt

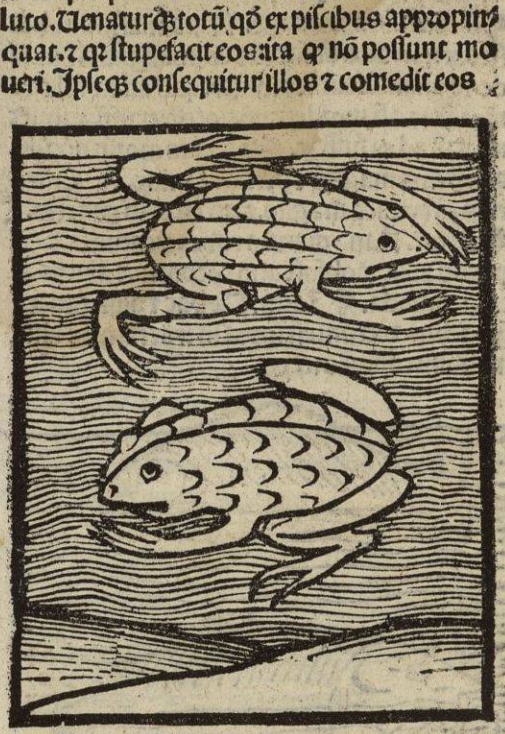
F ¶ Eedem vngule ⁊ coopertorium conchilij album fumigata castorei odorem habent: ac

G fumigatione sua stericis offocationibus laborantes liberant. ¶ Epilenticos curant: bibita ventrem mouent. Conchilium ipsum combustum omnia supradicta nouit facere.

Capitulum. lxxv.

Raye et Raba. Ex libro de naturis rerum. Raye que rabis gallice dicuntur: est piscis maris inter pisces nobiles reputatus: ad modum vilis. Et hoc vbi est piscium copia: ⁊ prope modum rotundus est. ⁊ in longitudine ⁊ latitudine fere equalis. Oculos habet horribiles. Os quoꝙ deformiter liuidum. ⁊ hoc non eo loco quo pisces ceteri sed loco ventris. vbi vero caput ⁊ oculi sunt os non habet. Caudam habet prelongam vt coluber: ⁊ in ea spinulas quasdam acuras valde. Habet ⁊ quandoꝙ in capite lapidem: nec credimus q natura creauerit eum inutilem. Huius carnes indigestibiles sunt vt carnes bouine. Impinguatur (vt dicit Aristoteles.) vento medionali flante. Jorath. Est autem piscis nomine rabas stupefaciens: ita qz cuz rbete portatur peruenit stupor eius ad manum qua portatur. hic occultatur in arena et luto. Venaturꝙ totũ qõ ex piscibus appropinquat. ⁊ qz stupefacit eos: ita q nõ possunt moueri. Ipseꝙ consequitur illos ⁊ comedit eos

Capitulum. lxxvj.

Rana marina. Ambrosius. Rana horrens in paludibus: decora in aquis in quibꝫ omnibus fere pretiat elementis. Arcsto. Rana marina habet alas sicut ⁊ omnia cetera: quorum finis tendit ad strictura m. Habet etiam brancos ad vnam partem declinantes asperos. spinis similes: ⁊ coopertoriũ habet in ranis. maior est femina sicut ⁊ in ceteris ouantibus: vt in lacertis ac serpentibus habet rana marina supra oculos partes pendẽtes quasi pilos. habentes etiã capita rotunda quas ei preparat natura cibi causa. Cum enim rana mouet aliquid a quo sum cum luto et harena: tũc partes illas que sunt quasi pili erigit: easqꝫ cum piscibus paruis inuoluit: et ad os

Aciũ suũ cũ eis adducit: sicq; comedit. Et si p partes illas q̃ sunt sup oculos nõ venatur qñ deprehendit debilis z egra inuenitur. Ex his etiam q̃ latent est rana. cunq; latuerit vadit ad viride sup a quã z cibatur piscib; paruis q̃ sũt in eo. Rana cõtinue generationis est. z ouat extra vnũ ouum cõpletũ tantũ. Et est dure teste ꝓter salutẽ quia exterius indiget. Huius causa est natura sui corporis: qz caput eius est in quãtitate multiplex ad suũ corpus. z est spinosum. Ideo q; nõ recipit pullos in vltimo. Omnes aũt pisces nutriunt filios ꝓter ranas

Operationes.

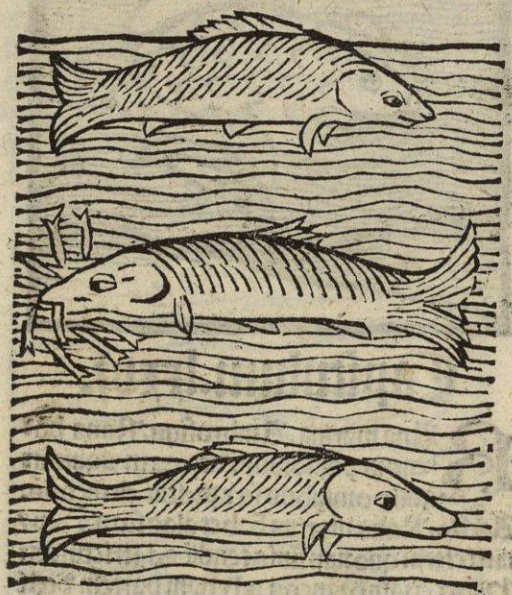
A ¶ Auicen. in. iij. canone. Rana marina rubea (sicut narrauerũt sapientes) maligna est inuadens animalia nã ex longinquo ad ea salit vt mordeat. z si mordere nõ potest: exufflationez nociuã ad ea sufflat. ¶ Ex eius morsu accidit apostema magnũ z perditio velox. ¶ Erura eius cũ tyriaca magna. z qõ est eius generis.

B ¶ Actor. Rana marina rubea venenosa. z ci⁹ potus accidit obfuscatio corporis. z alia multa incõmoda. ¶ Idem. De hac z alijs ranarũ speciebus dictum est supra in tractatu de animalibus capitulo. cxxij.

L

D

E

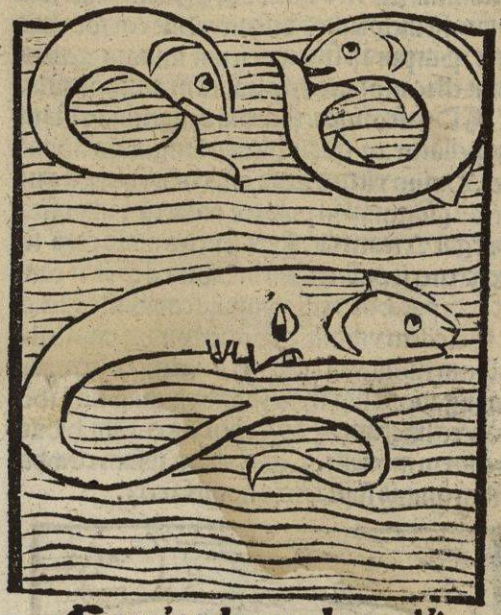
Capitulum. lxxvij.

Rumbus. Plinius libro nono. Rumbus est piscis planus sicut passer z solea. Differunt a passeribus tantum situ corporum. Dexter hic resupinatus est illis. passeri lenus.

Operationes.

¶ Idem in libro. xxij. Rumbi carnes tũse et ex aqua mulsa date febricitantib; proficiunt. Ex libro de naturis rerũ. Rumbus est piscis magnus fortis z asturus: sed tardus. hic quoq; piscis vt rana marina simili mõ depredatur. Nam in limo turbato absconditus pinnas ex certas mouet: z vbi pisces approximare viderit: mox eos corripit z deuorat. Argumentum est eius solerte. quia cum sit tardissimus omnium piscium. mugilum tamen velocissimum in ventre sepissime reperitur habere.

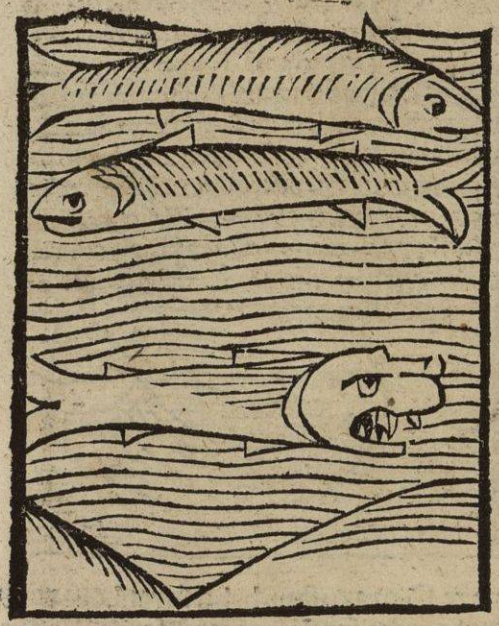
A

Capitulum. lxxviij.

Rubus z Ryache. Alber. in li. de naturis animaliũ. Rubus est piscis in mari Italie z Grecie abundans: z est de genere pectinis totus rotũdus quasi circulus pinnulis circũpositis. z in parte magna pictus est rubeis virgulis z maculis. z illa superficies tota est plena spinis aliquantulum anterius. Et hic piscis est piger ad natandum: ꝓter sui corporis latitudinem. Demergitur aũt in profundo z turbat aquaz et pisces qui accesserint incautos confodit. ita q; etiam velocissimum piscem mugilum in ventre habere inuenitur. Hic piscis delicatus est: et dulcissime carnis.

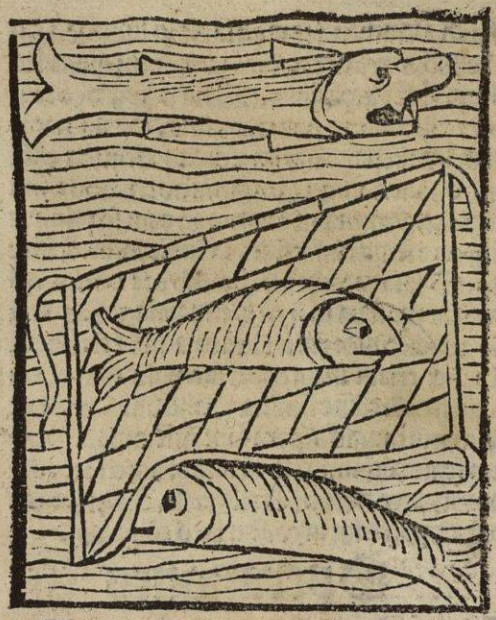
¶ In eodem libro. Ryache dicuntur pisces de pectini generi rotundi: ita q; cubitum z aliquando duos cubitos habent in latitudine z tantundem in longum. caudam habent longã z in hac pinnulas acutas ad natandum oculos horribiles. z os quasi in loco ventris turpissimum. carnes habent duras z indigestibiles. vbi ipse piscis rarius inuenitur. ibi cũ ꝓpter raritatem delicatur

Capitulum.lxxix.

Salmo ꝛ Salpa. Philologus Salmo dicitur a saltu. cauda enim ore replicat ꝛ reflectit. firmiter eam ore tenēs: donec saltus agilitate locum etiaz abruptum conscendit. ſz nec colore multum valet: aut sapore a nteq̄ gustauerit mare. Ad qō tendens cōtra fluminis impetum a proposito nō desistit quousq̄ reficiatur. deinde ad nota domicilia reuertitur. Ex libro de naturis rerum. Salmo piscis est in latitudinem ꝛ lōgitudinē magnam excrescens. Robore quoq; fortis est sed ponderosus ꝛ grauis. Omniq; habet agilitas a potentia virtutis eius est potius q̄ a leuitate corporis. hic vt dicit Plinius olim preferebatur oīibus piscibus fluuialibus. ꝛ maxime in Aquitania. Carnes eius rubee sunt. q̄ licet dulces ꝛ grates sint valde. tamen satietatem cito manducantibus ingerunt. piscis iste fetus facit: nec diu viuere potest in aquis dulcibus stagnorum nisi liberum habeat transitum ad dulces vndas fluuioz. quin etiam vbi in transitu sepe vel aliquid huiusmodi obstaculuz inuenerit: caput caude cōiungit. flexoq; corpore periolat adoptata. ¶ In libro vt supra. Salpa piscis est obscenus et vilis. hic miraculum sui prebet vt nunq̄ decoqui possit nisi prius fortiter fuste vel ferula verberetur

Capitulum.lxxx.

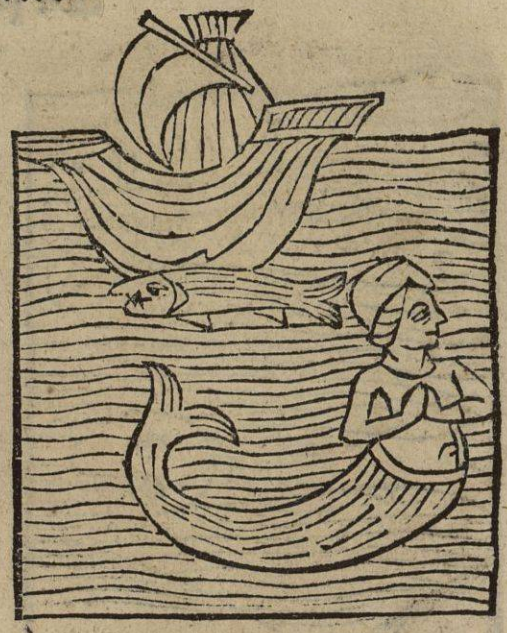
Sparus ꝛ Staurus. Alber. in lib. de na. animaliū. Sparus piscis est marinus ꝛ telo missili q̄ spergitur quādo iacitur: et dictus ē eo q̄ habeat huius instrumenti figuram. ¶ In libro vt sup̄. Staurus piscis delectabilis qui solus ruminat inter pisces. hunc piscem dicunt non multos habere dentes: ꝛ ideo ruminatione indigere. licet hec sit causa ruminationis. dicunt etiam hunc piscem romani de longinquis partibus allatuz in tyberi esse multiplicatum.

Capitulum.lxxxi.

Sepia. Isi. Sepia ōr q̄ sepibꝰ interclusa facilius capitur in cocūdo obscenū genus. nā ore concipit sicut vipera

huius attramenti tanta vis est vt lucerne addi tũ ethiopes videri. ablato lumĩe pori quidã tra dunt. ¶ Ex li. de na. re. Sepia ꝯcipit de ore si cut z vipera. ouaeius dura sunt. He nõ natãt in mari nisi par z par: masculus z femina oĩi rpe ouant. z in quadraginta noctibꝫ ouasua cõplent. Femina cũ ouat: mas eam sequitur z sup ouasemen insufflat vt viuificentur. ¶ Are sto. Sepia membrũ habet sub ore positũ qõ dicitur mastim in q̃ est sperma magnũ. et quã do accidit timor eĩcit illud in aquã z turbat eã Habet etiam in interiori suo vasa duo plena ouis in albedine sĩilia grandini. Corpa ve ro mariũ magis aspera sunt ꝯ feminaꝝ. Pul luis sepie cõtinuus est cũ ouo in anteriori cor poris parte. nec potest aliter esse. Anterior em̃ pars z posterior in eodem loco cõueniunt

Operationes

A ¶ Dyas. Sepia cũ attramẽto suo cocta caco stomacha est: ventrẽ mollit. Qõ molle ẽ ossis eius collirijs cra comaticis necessarie miscet

B L ¶ Jtez ossa tusa oniguinẽ dentibꝫ tollunt ma culas carnis integro colori restituunt. ¶ Blau comata boĩm vel animaliũ in oculis sufflan do maxime cũ sale ad sanitatẽ pducunt ¶ Os

D eius tritũ z cũ aqua bibitũ tozacis vicijs z as

E matícis omnino prodest. ¶ Plinius lib. xxxij. Oculoꝝ tumorem ruborẽq; sepie cortex cum lacte mulieris illitus sanat. z per se scatricias

F emendat. ¶ Cinis eiusdem corticis cicatrices oculoꝝ sanat. z albugines iumentoꝝ emendat

B ¶ Sepie in cibo soluunt. earũq; teste ex aqua salsamentoꝝ inherentia corpori tela extrahũt.

H ¶ Dedentur z lentigini ceterisq; vitijs ex os

J sibus sepiarũ vtilis. ¶ Jdez. Cinis z carnes ex

K crescentes tollit: et humida vlcera. ¶ Platea rius. Os sepie quod in eius ventre inuenitur: ad albandos dentes valet. si puluere eius sub tili in panno lineo posito fricentur.

L ¶ Ad faciem quoq; dealbandam puluis eius cum vnguento citrino conficitur.

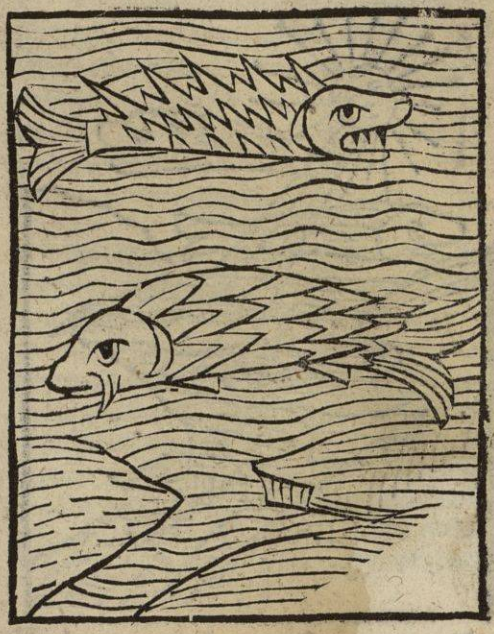
Capitulum. lxxxij.

Serra z Scilla. Jisiõ. Serra dicta est: qr serratã habet cristam: z subtus natans nauẽ secat. Philiolog9. Ser ra est marina belua pennas habẽs immanes. qua cũ viderit in mari nauez velificantẽ eleuat pennas suas: z cõtendit velificare cum naue. Ubi aũt cucurrit stadijs. xxx. vel. xl. laborẽ su stinens deficit: z pennas deponens ad se trahit Unde nauẽ maris causa iam lassam reportant ad pristinũ suum locũ in profundum. Ex li. de na. re. Serra cristam habet serratã. qua nauibus occulte supnatans eas in fundo secat: vt intrante aqua homies astutia dolosa mergat eorumq; carnibꝫ satietur. Alia quoq; est eiusdem nominis marina belua ingens. pinnasq; latissimas habens quibus cõtra naues velificare cõtendit. ¶ Ex li. de na. re. Scilla mon strũ est habitãs in eo mari qõ Italiam z Si liciam intercludit. Hautis quidem z omnibꝫ ho minibꝫ inimicus est: z eoꝝ sanguine carnibꝫ de lectatur. caput z manus habet admoduz virgi nis formata sicut serenes z rictus. z oris hiatũ ac dentes horridos vterũ bestialem: z delphi ni caudam. Mire fortitudinis est: nec in aqua facile vincitur. In terra vero prope imbellis habet z vocem aliquantulum musicam. ipsaq; belua carmine mirifice delectatur.

Capitulum.lxxxiij.

Syrena. Ex libro de naturis rerum. Syrene sunt animalia mortifera: que a capite vsq; ad vmbilicum habent figurā mulieris improcere magnitudinis. horrende facie. crinibus capitis longissimis atq; squalentibus. Apparent autem cum fetibus quos in brachijs portāt. Hammis etenim fetus lactant: quas in pectore magnas habent. Quas quando vident naute multum timent. eisq; lagenā vacuam proijciunt: et ipsa cū ea ludit donec nauis pertranseat. Reliquam vero partē corporis habent vt aquila: z in pedibus vngues ad laniendum abiles. Porro in fine corporis habent squamosas piscium caudas. quibus vt remigijs in gurgitibus natant. Quoddam etiā musicum ac dulcissimum melos habent in voce. quo delectati nauigantes z attracti resoluuntur in somnum. sopitiq; syrenarum vnguibus dilacerantur. Sed nonnulli nauigantiū sapienti vsi consilio: fortiter aures suas obturant: z sic immunes transeunt ne mortifero syrenarum cantu illiciantur ad somnū. Nec quidem belue in quibusdam profundi gurgitis in sulis: z aliquando in fluctibus cōmorantur. Et quod de lagena dictum est illi testati sunt quieas se vidisse dixerūt. Syrenas tamē has non in veritate beluas sed meretrices quasdaz ysidorus fuisse descripsit. que transeuntes ad egestatem deducebant. Sed z philosophi et sanctorum expositorum nonnulli contrariū sensiunt vera monstra marina esse dicentes. Sunt z syrene serpentes in arabie partibus habitantes. equi cursu velociores: quarum etiam quedā alas habentes volare possunt. Harum tantum virus est efficacissimum ad nocēdum. vt morsum ante mors cū dolor sequatur ¶ Physiologus. Syrene sunt animalia mortifera vsq; ad vmbilicum figuraz hominis habentia. extrema vero pes vsq; ad pedes volatilis. z piscis habet figuram. Musicum quoddam ac dulcisonum melodie carmen canunt. ita vt auditus hominum longe nauigantium ad se trahant. nimia q; suauitate prolixe modulationis aures eorum: ac sensus delinientes in somnum vertant. Tunc demum cum vident eos grauissimo somno sopitos. ignarosac per insipientiam suam deceptos inuadunt: et carnes eorum dilanant.

Spinachia z Squatina. Ex libro de naturis rerum. Spinachia corpore quidem est pusilla: sed vtilissime vndiq; spinis extātibus munita a morsu cuiuslibet alterius piscis est acutissima. ¶ Isido. Squatinus dictus eo q; squamis sit acutus. vnde z eius cute lignum politur. Plinius libro vndecimo. Squatina est piscium genere qui p spinā cartillaginem habent. Omniaq; talia carnosiora sunt a supina vescuntur. Diuersa piscium genera non coeunt in simul: preter squatinam z rānam. et quibus nascitur piscis parte priori rane similis. Et nomen extrotroq; compositum apud grecos trahit. Piscium quidaz ter in anno pariunt. Quidaz bis: vere z autumno. Explanis sola squatina bis: autumno occasuq; vergiliarum. Squatina vero intra se parit oua premollia in alium locuz uteri transferens: ibiq; excludens. Simili modo et omnia que appellauimus cartillaginea: ita fit vt sola piscium z animal pariant z oua concipiant. ¶ Ex libro de naturis rerum. Squatina piscis est in mari quinq; cubitos habens longitudinis: z caudam pedalem. Hic absconditus in limo pisces corripit subito. Cutem tam asperam habet vt ea lignum z ebora poliantur. Pilus ipsius cutis breuis z niger est. hūc adeo durum natura creauit: vt ferri vel calibis acumine vix incidi possit.

Capitulum.lxxxiij.

Capitulum.lxxxv.

Solaris ⁊ Solea. Ex libro de naturis rerū. Solaris dictus est eo q̄ in sole lib enter in ripis fluminū iacet. Caput habet magnū: orificium latum. cutem nigram ac lubricam qualis est anguillaꝝ. Epar habet dulcissimum ⁊ esibile precipuum. in vastitatem ac longitudinē maximam crescit. ¶ Plinius libro. ix. Solea est piscis a figura denominata: eo. scz q̄ calciamento roꝝ soleis assimiletur.

Operationes

A ¶ Actor. Solea piscis est marinoꝝ piscū iuxta medicos infirmis in cibo suauissimus q̄ minus ceteris flegmaticus: est etiā sapore gratus.

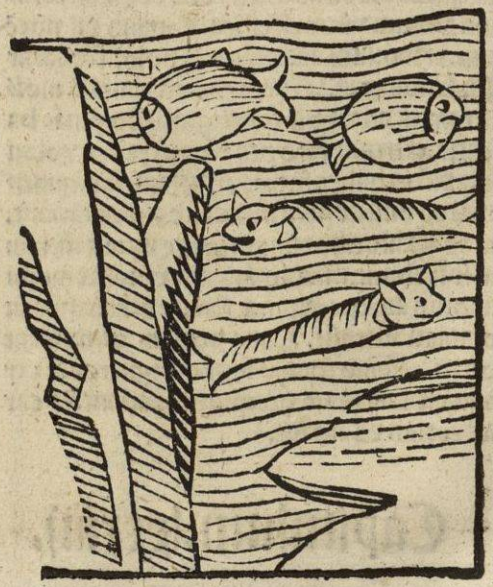
Scolopendra ⁊ Scorpio. Plī. libō. ix. Scolopēdre marine terrestribꝰ similes: q̄s centipedes vocāt. hamo devorato oīa interiora eius mūt donec hamū egerant: deinde resorbent. Item. Scorpio victus est q̄ledit sū manu tollitur. Tradūt aūt. x. cāeris cū manipulo ocimi alligatus. oīes q̄ ibi sunt scorpiones ad eum locum congregari. ¶ Aristo. Scorpio marinus ouat in vere semel. ⁊ iterū autumno. ¶ Plinius libro. ix. Lanceri mortui in scorpiones figurātur in sicco.

Operationes.

¶ Idē li. x. Dente succus ꝫ scorpiones marinos sumit. ¶ Idē li. xxx. Vulus etiā illitꝰ vel in cibo sumptus ꝫ scorpiōes marinos sumitur ⁊ auxiliat. ¶ Scorpionis aūt marini fel alopicias replet. Fel marini scorpiōis rufi cū oleo veteri aut melle acrico incipientes suffusiones viscunt. ¶ Item q̄z fel scorpionis marini cicatrices tollit. ¶ Scorpius marinus necatus in vino ⁊ obuli pōdere potus vesica vitia ⁊ calculos sanat. ¶ Lapide q̄z qui inuenitur in scorpionis marini cauda: cū sol est in cancro torquentur serpētes ictibꝰ scorpionū. ¶ Diasco. Scorpiōes marini colerā deponunt. suffusiones oculoꝝ detergūt. caligines ⁊ glaucomata tollunt. ¶ Idē. Marini scorpij fel magnā hz virtutē. ⁊ ante fella q̄drupedū primū. facit autē ad effusionē oculoꝝ ⁊ ad caliginē ⁊ aspredines palpebrarū. ¶ Aui. in. ij. cañ. Cerusa ita anni cōfricata sup marini scorpionis pūcturā confert ¶ Idez in. iiij. Ex morsu scorpionis marini accidit inflatio ventriz ⁊ forma potopica. et q̄q̄z ventositatis exitus absq̄z voluntate. ¶ Cura eius est cura draconis marini ⁊ rutele.

A B E D F H I K L M

Capitulum. lxxxvj.

Capitulum.lxxxvij.

SPongia Scuamis z Scinthi. Alb. in li. de na. aia. Spōgia marinoꝝ est q̄ multoꝝ geneꝝ est. Et conueniunt cū animalibꝫ in motu ꝫtractionis et dilatatiōis Quedā eaꝝ immobiles sunt a saxis. z si abrūpant a radicibꝫ recrescūt. Quedā aūt sunt mobiles de loco ad locū. In turbatis melius viuunt et impuris a quis putrescunt z cibantur limo z piscibꝫ z ostreis. ¶ In libro vt supra. Scuamis ē piscis marinus quā germani catulam maris vocant. Hic quinq̄ pedes habz in longū z caudam monopedalem. hic piscis in limo absconditus improuisos interficit pisces. Lutem etiā habet ita asperā. vt ea cū sicca fuerit ligna et ebora poliantur. pilus vero eius breuis est z niger et similis aristis herbe fullonū. z adeo durus est vt ferro et calibe vix possit scindi. ¶ In eodem lib. Scinti animalia sunt aquatica in nilo natātia cocodrillis figura similia: sed sunt multū minora z cōtractiora Noxȝ carnibꝫ infecta pocula vim veneni extinguūt. prenunciant etiam tempestates. Antra sua arantia z ostium ab opposito eius venti q̄ flaturus est aperientia z cauda villosa aliud foramen qđ ad ventum respicit oblurantis.

Capitulum.lxxxvij

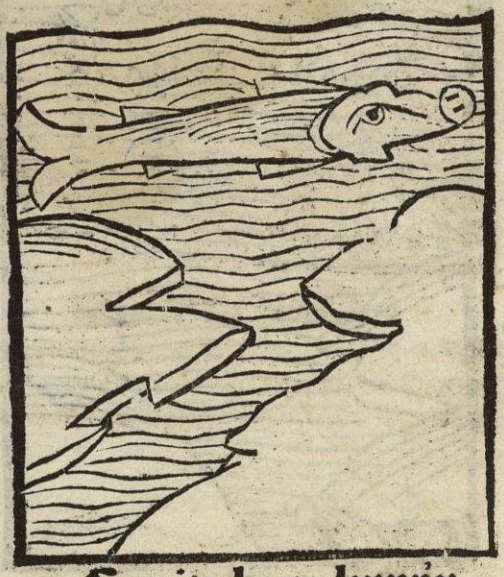
STōcus siue Stincus. Isi. Sticus ē belua circa nilū. Aui. Stincus ē guaril de nilo q̄ capit in egypto. z estimauerūt q̄dā q̄ sit de partu cocodrilli. Deliꝰ aute de ipso ē illud qđ est in pte renū: auget q̄nq̄ coitū ita vt nō sedeꝫ nisi sorbitiōe iurȝ lactuca rū z lentiū.

Operationes.

¶ Dyas. Stincus est aial qđ inuenit in india q̄drupes z silē la certe: sed longius at q̄ ventro sius. ℔ aūt fallit. z ad venereos vsus facit si caro eius et vini ciato potet. nā si plus sumatur neruos ledit ¶ Alb. de na. aia. Stincus est animal marinū mediū inter platā z anial qđ est sicut stella pentagonū rufi coꝝ: z in medio habet rimas quibꝫ trahit nutrimentū. Et ita excitat libidinē q̄ sanguinē ejcit per coitū. nec tñ cōcumbens adhuc coitu satiat. nec medicinā habet libido nisi per succū lactuce bibitum

A

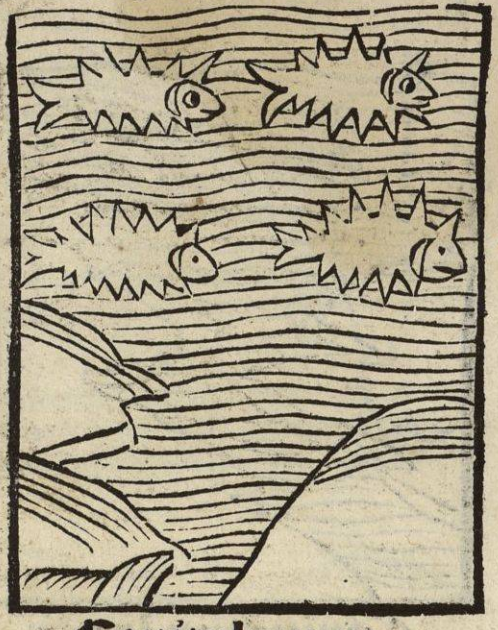
B

Capitulum.lxxxix.

STurio. Ex li. de na. re. Sturio ē piscis magnus habitans in aq̄s fluuialibꝫ q̄ magne sūt z diffuse. viuere diutius nō potest in stagnis nisi ad dulces fluuioꝝ aquas transitū habuerit. Cibi parū aut nihil admittit in corpe. Cui quippe cibꝫ in nutrimentū sufficiens est. ipsa sola aerȝ serena trāquillitas. q̄pter z modicū hz ventrē a cꝫpe modū solidus in loco ventrȝ. sicut in reliq̄ corporis pte. hz intestina licet pua respectu sue magnitudis. epar vero satis magnū z adeo dulce: q̄ vix comedi sine stomachi abominatiōe possit. vñ eius fel le qđ contiguū est epar fricari solet vt excessus dulciorȝ in epate: tēperet excessu amaritudinis

in felle. Ore caret. z illa pars integra est que in ceterꝫ aialibus os occupare solet: nec nisi modicū sub gutture foramen habet clausum cum voluerit apertū aeris serenicat. Austro citius impinguescit. aquilone vo flante subsidet in p fundis. Idez in lacte positus diu sicut in aqua viuit. Alb. in li. de na. aialium. Sturio piscis notus ē: quē antiqui storiā vocauerūt. Est aūt piscis longi nasi: z magnꝰ ad longitudinē noūum pedū qñ cōpletus est z est rotūdus in modum claue. z tres hz testiculos in pelle pungētiū per corporꝫ longitudinē. Os habz ad sugēdum potius q̄ ad māducandū. z ideo in vētre eius nihil cibi inuenitur grossi: sed humor viscosus quem sugendo accipit: carnes habet albas z dulces. z non habet ossa nisi in capite. Pinguedinē habet croceam. z epar habet magnum z adeo dulce q̄ nisi felle suo temperetur pre dulcedine generat abominationem.

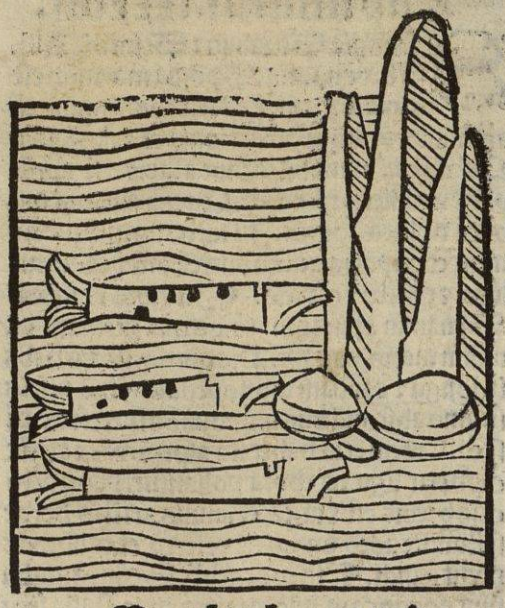
Capitulum. xc.

Stella. Plini. li. ix. Stellā in mari sapientia claros autores video mirari. Cuius figura hec est parua admodū carens intus: extra durioze callo. Huic tam igneum feruorem esse tradunt: vt omnia in mari contracta adurat. omnē cibum statim peragat.

Operationes.

A ¶ Idez in li. xxxi. Carnes aūt marine stelle cōtra marini draconis ictus valent apposite.

B ¶ Ex libro de na. rez. Stella piscis est in mari occidentali. cuius figura est ad moduz stelle. Hec cū aliqō animal comederit: mox inuenitur in eius ventre durū q̄si bis coctus panis

Capitulum. xci

Spungia. Isi. Spungia dicta ē a fingere. i. nitidare vel extergere. Unde Licero. Et fingebat spungus sanguis. i. extergebat. Animal aūt esse docet cruore petris inherēte. Unde dū abscindit sanguinez remittit. Nam alia sunt viuētia in aquis: que discurrunt vt pisces. Alia q̄ stant fixa vt ostrece y cinus. spungie. Ex his alie mares dicūtur: eo q̄ tenues sunt fistule spissioreſq̄. Alie femie q̄ maioribꝰ fistulis ac ꝓpetuis sunt. Alie duriores: quas greci appellant tragos. z nos bucosas dicere possumus ob asperitatē sui. Hoc nissimū genus eaz penicult vocant: eo q̄ apte sūt ad oculoz tumores: z ad tergendas lippitudines vtiles. Candide spungie cura fiunt. p estatem cēli ad solem sternūtur. z sicut cera punica candorē bibunt. Plinꝰ. li. xxxij. In mari cāpanie vicino panē abiectum rapiunt. z ibidez ad nullum cibum in quo balnus sit accedunt.

Operationes

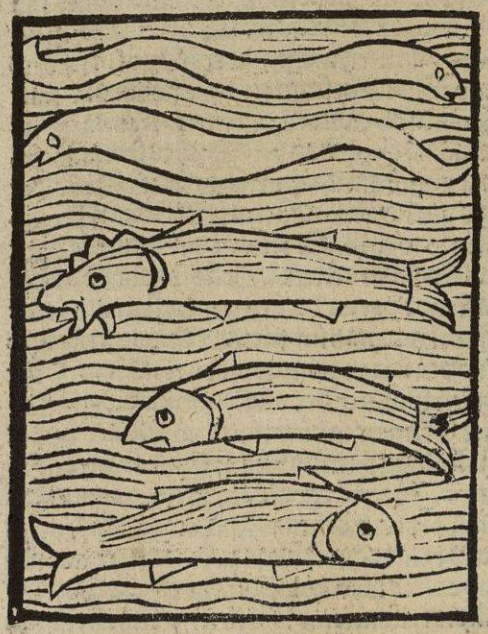
¶ Pli. li. vtꝰ. Aqlo naues spungias ceterꝫ pre A
ferūt nec vsq̄ diutius durare spm medici asse
runt. ¶ Haz genus mollissimū penicult tumo B
res oculoz sedant ex mulso impositi. abstergē
de quoq̄ lippitudini vtilissim.

¶ Imponūtur z ipse spungie epyssonus exposi C
ta z ad dolores capitis ex aceto calido

¶ Recentes discutiunt. molliunt: mitigant. ve D
teres autem vulnera glutinant.

¶ Ulcera humida z sicca iposite siccant fractu E
re z vlcera. ¶ Spungus vtilissime fouētur. q̄z F
sāguis rapit in secādo vt ꝓspici possit curatio

B ¶ Insantiam quoq; siriasim. i. capitis vlcera sfungia frigida cerebro humefacto sanat

Capitulum. xciij.

Eucha. Titimallus. et Torpedo. Actor. Teucha piscis est fluuialis vl sta gnensis omnibus notus. In limo sicut anguilla nutritus. vnde z ei9 coloris est. scz lucei siue nigri. vterq; piscis saporis dulcis est: sed male digestionis. ¶ Isidor9. Titimallus nomen ex flore accepit. Tynũ quippe flos appellatur. Nam cuz sit specie gratus: z sapore iocundus: tamen sicut flos fragrat z corpore odores aspirat. ¶ Idem. Torpedo dicta ẽ eo q; corpus tepescere faciat: si eam quisq; viuentem tangit. Torpedo sicut z squatina est ex genere piscium qui cartilaginem habẽt pro spina. Omniaq; talia carnosiora sunt: et supina vescuntur. Torpedo ouа in terra separit pre mollia in alium vteri locum transferẽs vbiq; excludens. Ocrogenos habet fetus. Nouit torpedo vim suam: ipsa non torpens: mersaq; in limo se occultat.

Operationes

A ¶ Plinius libro. xxxij. Torpedo emollit aluũ: in cibo sumpta.

B ¶ Et lyeni medetur imposita procidentz morbum intranei quoq; probibet apposita

¶ Deniq; si torpedo duz est in libra capiat tri duoq; sub diuo asseruet: faciles efficit partus. L

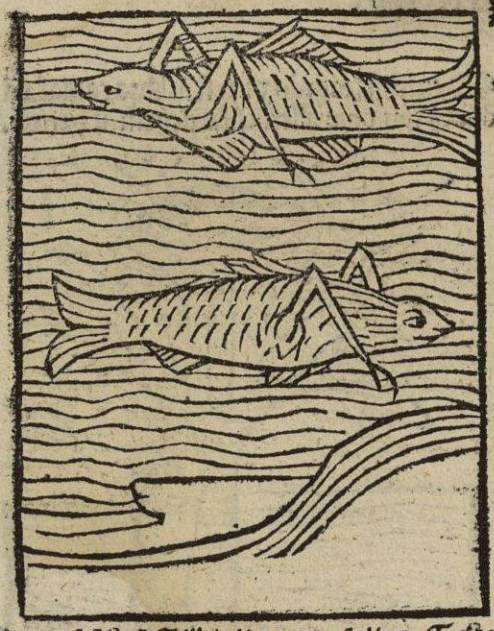

Capitulum. xciij.

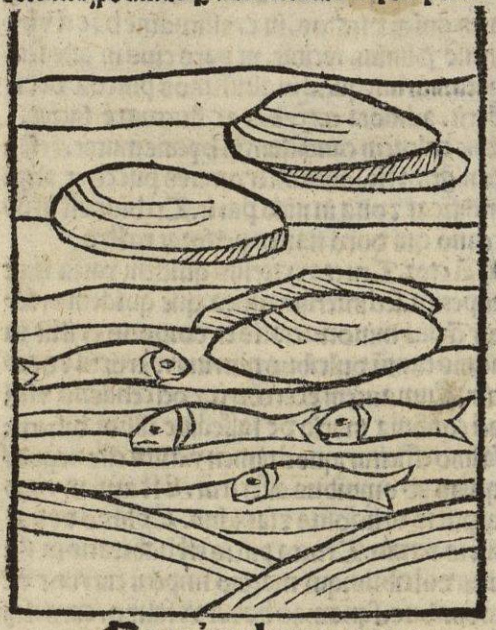
Trebius z Tructa. Ex libro de naturis rerum. Trebius est piscis niger pedalis tantum longitudine. habens tamen quiq; digitos. in crassitudine hãc vim inesse Plinius recitat. vt pars eius in sale seruata: aurum quod in altissimos puteos deciderit. admota extrahat ac fluctuare faciat. Hic colorem candidum in hyeme mutat. z est tẽ nigrior fit. solus inter omnes pisces ex alga nidificat z ouа in nido parit. Trebius est in oceano qui duro naues perforat rostro.

¶ Actor. Tructa exterius quidem varia sicut et perica. sed interius rubea. que quidem vt fertur ꝯdiu minoris etatis et corporis existit in aquis tantũ dulcibus nutritur: z tructa vocatur. Cum autem excreuerit z descendens vsq; ad confinia maris de salsedine illius biberit: salmo efficitur. quod tamen verum esse nequaquam ab omnibus asseritur. Est autem vteriq; piscis delicios9 z sapidus. Ex libro de naturis rerum. Tructa piscis est habitans in fluuijs dulcibus: qui magno impetu currunt de montibus. squamas habet vt salmo. carnesq; similimas: sed multo cibiliores: z hoc in estate tantum a mense Julio vsq; ad Nouembrem. Hyeme vero carnes habet albas vt ceteri pisces: minorisq; saporis. maculas habet in dorso croceas atq; sanguineas.

Capitulum. xciiij.

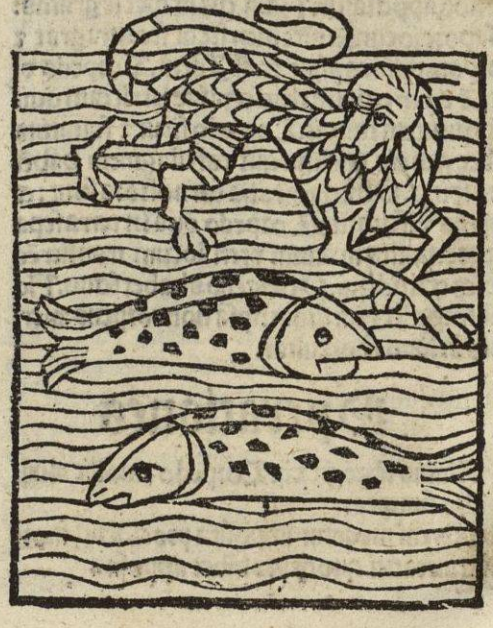

Testeū. Alb. in li. de na. aialium. Teste anial est marinū qđ pellis duricie testeum appellat. Hic aūt adeo spissam ex salsugine marꝫ cōtrahit pellem ꝛ durā qđ calor naturalis interior ꝑ poros respiraculum habere nō valēs. causa est infirmitatis aliqñ: ꝛ tunc petit aq̄s dulces in quibꝰ pellis despissat. et sic sepe cōmutat seipm: tñ ex mari nō potat nisi aquas dulces q̄ in mari sunt. sicut olim in hac scientia ꝓbamus q vas testeū in aqua positū.

Capitulum. xcv.

Testudo. Alber. in li. vtō. Testudines habitāt Indicū mare: ita latas testas habētes: qđ boibus sufficiūt ad hospitia ꝓte eoꝝ in tecto posita. Aliqñ etiā in testis illis nauigat inter insulas quasi in zimbis. hec testudines sic capiunt (vt dicit Plini.) in feruore eēm solis gaudentes: toto dorso rostro nastant in marꝫ superficie: donec ita desiccant qđ mergi nō possunt: ꝛ tūc inuite natāt donec manibꝰ accipiunt videntiū. Dicūt etiā aliq̄ qđ nocte ad pastū testudines ille egrediunt: ꝛ saturate obdormiūt in superficie aque natātes. ꝛ tunc plurimis ob capturā ꝯgregatis tres natāt ad testudinē quoꝝ duo ad apprehensam conuertunt concham ita qđ in tergo latet ostreū. Tertius aūt laqueum iniecit capiti vel membro qđ est in loco colli. Et residui qui in littore stant trahūt ipsum ad terrā. Testudo aūt hec magna sicut ꝛ parua dentes non hz. sed rostri margines hz acutas ita pixide. ꝛ ōr tanta esse ois eius duricia vt etiam lapides cōminuat. Dicit etiā Plinius qđ hec aialia coeunt pecudū more. ꝛ qđ femine coitū de facili nō sustinēt donec masculus aduersus femine festuca q̄ in ore posuerit. In terra egresse ouant ouis anserū similia. ꝛ facit centū vel amplius. ꝛ illa fodit in terrā extra aquā. ꝛ aliqñ pectore iacet noctibꝰ sup ea. Et ideo quidā dicunt ea visu fouere qđ tñ est falsum fetus: aut in terra educāt: q̄ indu cunt in aquam. Testudines marine pecudum more coeunt. vt dicit Aristo. ꝛ in terrā egresse ouā vsq̄ ad centū ouis anserū similia pariunt que ꝛ quidam ab illis tantū oculis spectando fouere dicunt. ¶ Isido. Testudo aūt dicta est eo qđ tegmine teste in modum camere adoperta est. Horꝫ quatuor sunt genera: quoꝝ vnum est de quo hic agitur scz testudo marina. Aliud vero est testudo lutaria. De alijs suis locis dictum est. ¶ Solinus. Tracie populi marinas testudines capere gaudent. Quaꝝ tanta est magnitudo vt superficies eaꝝ domū faciat et numerosam familiam nō arcte receptat.

Capitulum.xcvj

Tigruis ꝛ Tritte. Alber. in li. de natu. ania lium. Tigruis est animal marinū caudam habet duoꝝ cubitoꝝ latitudinis. fetū facit in mari ꝛ nunqꝫ in terra. In terra aūt exit ad siniſtrā: ꝛ hoc cōtingit. qꝛ oculo dextro melius videt qꝫ siniſtro flante aquilone libentius exeunt qꝫ alio tēpore. Plinius dicit qꝛ nauē insequunt curioſitate videndi vela. et hic ſtupore tantū detinet qꝛ tridente in cos racto vix fugiant in hyeme latent vltra moduꝫ impinguantur ita qꝛ tertio anno vel quarto plurimūqꝫ moriunt. in ethiopia trigrui beſtie ſunt colore fuſco ꝛ duabꝫ māmiſa pectore dependentibꝫ fetus lactantes: vt dicit Solinꝰ. Dicit etiam qꝛ tigruis in ponto naſcitur. eo qꝛ aqua ceteris maribus habet dulciores. Et ſi flumina intrat: dextro latere intrat: ſiniſtro vero exit. ¶ In li. vtꝰ. Tritte ſunt piſces fluuiales in his currentibꝫ ei fluuiꝭ qui cum impetu ruunt de montibꝫ. Squamas ꝛ carnes rubeas habēt. In eſtate vt ſalmo: in hyeme ſunt albeſcentes ꝛ minus ſapide. Jaculā sin dorſo habent ꝛ rufas ꝛ nigras.

Capitulum.xcvij.

Thynnus. Ex li. de na. re. Thynnus ē monſtrū marinū caudam habēs duoꝝ latitudinis cubitoꝝ. In mari fetificat tantū: ſed in terra exit ad paſtum. Plinius. Thynnus naues ob curioſitatē videndi vela vento' agitari perſequitur. ꝛ co ſtupore intantum afficitur: vt etiam tridēte in eum iacto terrore nō moueatur. Hyberno tēpore latet. gurgitibus pingueſcit intantū: vt vita longiſſima per triennium ſit: ꝛ habet quaſi eandem naturā cū tygrio. de qꝫ in pcedenti cap. demōſtraui

Operationes.

¶ Dyaſ. Thynnus ſalſus ſi plurimū fuerit cōmeſtus mitigat vipere morſus ¶ Cataplaſmatibꝫ adhibitus medet canīuis morſibꝫ. ¶ Plinius. xxvij. Thynni adipe recenti ad oꝛ ꝛ vlcera ē vſus attalus. ¶ Piſcis trū eſt thynni ſanguis. et fel ꝛ iecur ſiue recentia ſiue ſeruata. ¶ Jecur etiā tritū atqꝫ mixtū cedro plumbea pice aſſeruatū. ¶ Emēdat qꝫ palpebras piſcis trū inunctibꝫ pilis. exēptis in veſtigia cuuſoꝝ inſtillatū

Capitulum.xcviij.

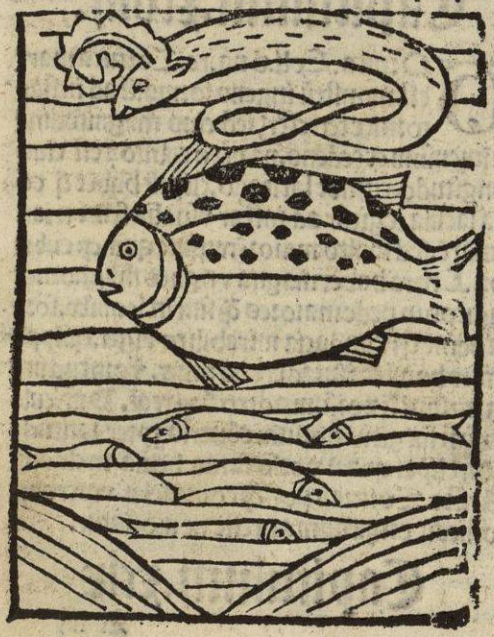
Tortuca. Ex li. ō na. re. Tortuca marꝫ eſt monſtrū ingens formatū ad inſtar tortuce terreſtrꝫ ſed eius magnitudinē in imenſum excedens. nā octo cubitoꝝ eſt eius longitudo. qttuor latitudo. clipeū habet q̄ cōtra iacula tegitur ad inſtar vſualis ſcuti triangularē. ſed multo maiorē: vtpute quinqꝫ cubitoꝝ. Et rura habet magna vngues magnos: et digitos in pede maiores qꝫ ſint in leonibꝫ. fortitudine qꝫz audacia mirabiliter viget. quippe q̄ tres homines inuadere nō timet. Fortitudine qꝫz frustrat ſi dorſum ad terrā vertat. Difficulter em̄ ſurgit in dorſum cōuerſa ꝓpter latitudinem clipei qua a dorſo tanta belua includit. Ariſto. Tortuca poſtqꝫ comederit viperam: comedit origanum agreſte ne moriatur.

Capitulum.xcix

Capitulum.c.

UAcca ⁊ Uitulus marinus. Ex li. de natur⁹ rer. Uacca marina monstrum est magnū ac validum ⁊ ad iniurias iracūdum. non habet ouaria: sed facit fetū vnū quidem sepius vel duos aut plus. Fetū tenere diligit ⁊ secū ducit vbicunq; vadit. Uocat nial xxx. annis qō probatū est amputatis eor caudis viuit. ¶ Uitulus marinus a similitudine terrestris dicitur. Aristo. Uitulus marinus habet corpus durū ⁊ carnosum. ideoq; graūter interficitur. nisi cū vulnere ⁊ maxillis. Uor eius est vt thauri. quattuor habet pedes. nō aūt auriculas: quia regimē vite illius ⁊ mansio est in in aqua. Nam si essent ei auricule sup vias posite multū humorē reciperent: ac motū ⁊ natationem in aqua prohiberent. Animal generat completum. Eiusq; partus est omni tempore sicut bois: ⁊ pcipue tēpore partus capraꝝ.

UErith: alias Uerich Uipera ⁊ Umbra Isidor⁹. Uerich piscis est vulgariter sic dictus: latine vero Aristosis. quia aculeis innumeris armatur caro eius: ita vt in cōmode edi possit ⁊ non sine fastidio. Uñ paupertum cibus est: tanq; omnium piscium esibilium vilissimus. In aquis dulcibus frequenter habitat. in his tamen qui fluuii ⁊ refluuii maris amaricantur. Capitur autem sic. Rethia tenduntur in longum aque vel in transuersuz. ⁊ anterethia super aquas instrumētum instar arcus: ita vt fluitet super vndas. In superiori autem eius parte nola suspenditur. eius sonum piscis audiens gregatim aduentat tinnitum nole stultus sequens. Et hoc indicio patet quia sensum habent auditus. Incidentes ergo in rethia capiuntur in multitudine magna ¶ Idem. Uipera marina piscis est paruus pauo plusq; cubiti vnius. In capite super oculos vnum cornu fert paruum acutum ⁊ mortiferū. Eo nanq; quemcūq; vulnerat veneno inficit. Quod cauentes piscatores capto pisce caput ei amputant. reliquum vero corpus in vsum hominum cedit. ¶ Idem. Umbra dicitur a colore: eo q; colorus sit vmbrosi

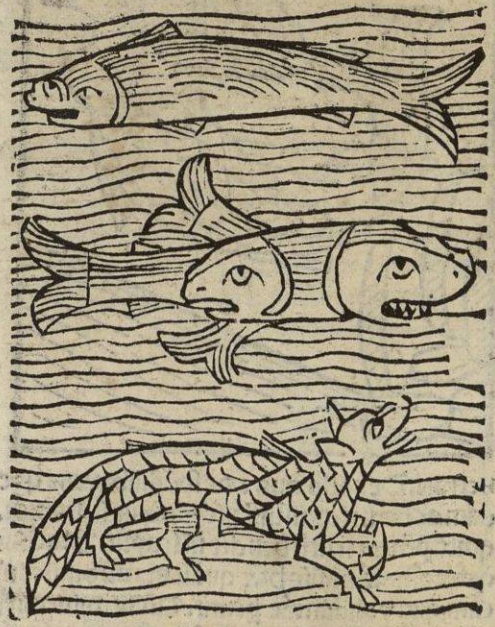
A
B

Capitulum.cj.

UErgiliales. Albertus in libro de nsania. Uergiliales pisces sunt in duobus lacubo ytalie lano vicz ⁊ verbacia

no in radicibꝫ alpiū effusis tm vergiliaꝝ stellarum ortū apparent ꝛ in oīm̄ibus alijs tēporibꝫ latent. Hi pisces pulchras habent squamas acutas vt claui. In capite autē sunt parui ꝛ postea in caligaꝝ modum delectantur.

Capitulum.cij.

VRanoscopus Urtica ꝛ Vulpes marie Plini.li.xxxij. Uranoscopus vocat ab oculo quē habꝫ in capite a q̄ subter et supra intendit. Alio noīe gallie nūcupatur

Operationes.

¶ Huius fel cicatrices sanat: ꝛ carnes oculoꝝ superuacuas consumit. vt dicit Meander in comedijs. ¶ Idem libro nono. Urtica nocte vagatur noctuq̄ mutatur. Uis eius pruritu mordaꝝ eademq̄ terrestris vrtice.

¶ Aristoteles. Animal genus quod grece vocatur akalabia. ꝛ creditur esse vrtica maris. est iungens alias murenes per se. nec habꝫ testam sed eius creatio est sicut carnis.

¶ Et hoc genus sentit ꝛ rapit quicquid appropinquat manibus. ꝛ applicatur lapidibus cuꝫ suis pedibus. sicut animal multorum pedum. Et fortasse tumescit corpus eius quando applicatur alicui rei. Habet autem orificium in medio corporis eius: ꝛ venatur quicquid transit per ipsum ex piscibus paruis. ꝛ comedit vricium ꝛ pecten id est plais.

¶ Plinius libro nono. Vulpes marine in periculo capture glutiunt: non tamen hamum: sed amplius vsq̄ infirma linee que facile prerodāt sic q̄ capere non possunt. Vulpium terrestriū assimilantur.

Capitulum.ciij.

YPotamus. Ex libro de nat. re. ypotamus est belua in terra nascens: sed in aqua ꝛ terra equaliter potēs. Elephantibus plerūq̄ maior. Rostrum habet relupinum. dentes aduncos. noctibꝫ segetes depascit. ad quas quasi retrogradus pergit. libentius aūt pre ceteris partibus corporis in pedibus vulnera recipit. In nilo habitat. ꝛ in partibus Indie precipue reperitur. ex eius cute tornantur haste. Aristote. ypotamus. id est equus fluuialis: habet equinos crines. fissos pedes sotulares vt vacca. et est sine facie: habens in pedibus kabab. Cauda eius vt porci. hinnitus vt equi. magnitudo vt asini. Eorum eius grossum valde. Ideoq̄ parātur ex eo sotulares ꝛ corrigie. Interiora eius assimilantur interioribꝫ equi ꝛ asini. Et licet in terra maneat: sine aqua tamē viuere nō potest: sicut tortuca ꝛ rana marina ꝛ cocodrillus

Operationes

¶ Plinius libro. xi. Eorū vero crassitudo talis est ypotamis. vt inde tornentur haste cum ingenio quadam medica diligentia.

¶ Finis eorū ypotami cum aqua illitus: pannos sanat. adeps eius febres frigidas

¶ Pellis eius sinistra pte frontis adalligata ventrē inhibet: ꝛ eiusdē cinis alopicias explet.

¶ Testiculi. ꝛ. i. ex aqua bibitur cōtra serpētes Fumus suffocans dentes e parte leua doloꝛē dentium scarificatis gingiuis sanat.

Capitulum.cuiij.

Zedrosus. Zidrach ꝛ Ziphius. Ex li. de natu. re. Zidrosi belue marine sunt arabiã incolentes. quaꝝ ossa adeo magna sunt vt fores in domibus ꝛ pallaciꝭ tignaꝛ ꝛ alia structure necessaria de illis como de secentur. quadraginta nãꝝ cubitoꝝ magnitudinis reperiũt. ¶ In li. vt supra. Zidrach est monstrũ forma mirabile qõ ptendit malicia m in sua figuratiõe sed innocuum reperit. Caput habet vt equus: sed forma minori. Corpus aũt ex omni parte draconi similimũ est. totũ qꝫ diuersimode colorat ũ. Caudam habet longã ꝑm quãtitatem corporis sui gracilem ꝛ tortuosam vt anguis. pinnas habꝫ ãꝫ sicut pisces. ¶ In eodez li. Ziphius est marina belua valde formidabilis. ꝛ omniũ animaliũ generi valde dissimilis: forma singularis. Huius nãꝝ caput si videris monstruosuꝫ est omnino. Si oris abyssum fugies velut imaginem mortis si oculos horribis. si reliquum corpus nihil in rebus simile te vidisse fatebarꝫ.

Capitulum.cv.

Jtiron. Jsiõ. Zitiron monstrum est quo vulgus militẽ vocat. ꝛ est ingens atqꝫ fortissimũ in anteriori parte: quasi formam armati militis prefert. ꝛ caput quasi cassidẽ galeatum ꝛ ex cure rugosa ꝛ dura ac firma nimis. Ab eius collo dependet scutum longum. latum ꝛ magnum. et interius cauum vt in eo possit cõtra ictus pugnãtium more defendi. Est em forma triangulare firmitate duricia qꝫ tã validum vt vix vnꝫ possit iaculo penetrari. De collo eius ꝛ de spõdilibꝫ vene quedam ac nerui fortissimi ꝓtenduntur in humeꝝ. quibꝫ ꝑdictũ scutũ pendet in scapl'a. Brachia ãꝫ fortissima nimis hꝫ. ꝛ quasi manũ bisulcam cum qua validissime ꝓcutit. Uñ fit difficulter nimis ab homie capi possit. Et si captus fuerit difficulter etiam necari: nisi cũ maliꝭ poterit.

Capitulum.cvj

Jfus. Alb. in li. de na. aialiuꝫ. Zifius est animal maris nulli alĩ simile maximũ ꝛ ingens de genere cetoꝝ: caput hꝫ monstruosum. os ꝓfundum valde. oculos horribiles. in corpe nulli alĩ simile nisi cete.

¶ Finit tractatus de Piscibus.

Prohemium in de Lapidibus.

Seneca in natu. questi. li. vij. dicit Sicut in nobis nō tantū est sanguis: sz multa genera humoz: sic z in terra plura sunt humoz genera. Quedā sunt q̄ natura indurant: hinc oīs metalloz humus q̄ aurū z argentū fit: generat. Quedā sunt q̄ in lapidē ex liquore vertunt: vñ lapides p̄cios crescunt. Quia aūt in tractatu iiij. de aquaticis z natatilib: earūq; ꝓprietatib; z natur; tractauimus: nūc dei auxilio tractatum quintū aggredientes de lapidib; p̄ciosis: necnon de his que in terre venis nascūtur: eorumq; virtutibus pertractabimus. z modū seu ordinem alphabeti sicut in precedenti obseruando. Et primo de lapidib; dicemus.

Capitulum. j.

Adamas latine. Arabice hager subedhig. Sera. li. ag. cap. hager. Hager subedhig ē mes fluminis in q̄ est lapis de mes. Et est flumē ad qō nunq̄ aut aliqs nisi Alexander venit. z est in finib; cozascenī. Et color eius approximat colori sal armoniaci. z est frigi. z sic. in. iij gradu. Et idem aucto. Dyas. Est lapis q̄ vtūtur aurifices ponentes in stilo ad sculpendos lapides. Est aūt in lapidario suo. Adamas est lapis durissimus: paruz cristallo obscurior: coloris tñ liuidi fulgentis adeo solitus: vt nec igni nec aliqua re frāgatur molliscat z soluat. Soluitur tñ z mollescitur sanguine z carne byrci p̄cipue: si byrcus aī aliq̄diu biberit vinū vel siselcos comederit montanū vel petrosilinū: qz talis byrci sanguis etiā ad frangendā lapidez in vesica valet. Soluit etiam lapis ille a plūbo z nō trahit ferrū: eo q̄ nō sit ꝓprius locus generationis eius in minerua ferrea. vt quidā mendosi dixerunt. Maior aūt quātitas est inuenta ad magnitudinez auellane. Nascitur aūt in Arabia et in cypro. sed cyprum est magis molle z obscurū. Et hic lapis quando magneti supponitur ligat magnetem: z non permittit eum ferrum trahere.

Operationes.

¶ Sera. Maior virtus eius ē in auro z argēto z calibe. vñ lacerto sinistro alligatus valet cōtra hostes z insaniā. z indomitas bestias. et contra iurgia z rixas z venena. z incursiones fantasmatū z incubox. z succubox. Huic aūt lapidem quidā magnetē vocauerūt: z quidā eundem ferrū attrahere mentiunt. ¶ Idez. Iste lapis hz duas ꝓprietates q̄ raro aggregant in alio lapide. Una earū est q̄ nō ꝓiungit alicui lapidi quin nō frangat. ꝓpter hoc coaptant fragmenta eius in summitatib; ferri aspersi ad pforandum: z pforant cū eo lapides alij sicut i maraldus. rabarzet. zaphirus. z alie gemme. ¶ Alia virtus est q̄ si accipiat granulum vnū ex fragmentis eius: z glutinet in summitate ferri cum glutine romano. z intromittat in vesica p foramen virge: frangit lapidē. Habet similiter aliā proprietatē: qz nihil frangit lapidem hunc nisi plumbū. nā ipsum rūpit z conterit. ¶ Et idem auc. Dyasco. Adamas est lapis q̄ vtunt aurifices ponentes in stilis ad sculpendos lapides. z confert gingiue fluxe. z purificat dētes. ¶ Et idez aucto. Halie. Virtus eius est que abstergit abstersione forti. z signum qō aurifices vtuntur in ꝟ q̄ indiget abstersione. Et nos iaz experti sumus q̄ mūdificat dentes z abstergit. ¶ Et in eo est virtus aliqua calida. z ꝓpter hāc causam admiscetur in medicinis cōburentibus et in aliquib; desiccatiuis q̄ curant gingiuas fluxus. ¶ Ex libro de na. rer. Adamas fortez facit hominē contra hostem. Somnia vana repellit. venenū fugat z prodit. Fertur etiā sudore madere. si venenū adhibeatur prope.

¶ Prodest lunaticis ac demone repletis. Et contactu etiam prodesse dicitur insanis.

Capitulum. ij.

Achates siue agapis. Agathes (scōm Dyasco.) hz maximā virtutē. scz. q̄ colorem hz similem pelli leonis. ysaac beniamin. Agathes aūt lapis niger est albis venulis in modū cuiusdā speciei lapidis albesten. Et inuenit alius minor cuiusdē speciei. q̄ silis est corallo z tertiū genus plurimū sui in creta in sula nascit

A

B

C

D

E

F

G

H

q̄ hz in nigro venas croceas. Est quartū genus indicū ꝛ variū quasi sanguīe sit aspersum.

Operationes.

A ¶ Dyal. Agathes valet ad morsum scorpiōis alligatus vel illinitus cū aq̄ statim tollit dolorē. tritus ꝛ vulneri aspersus vel in potione cuz vino datus viperarū curat morsus. portatus facundum prudentē amabilem ꝛ gratū facit.

B ¶ Isaac beniamin. Primū quidem genus aptum est ad reguz formas que lapidibus insculpuntur. ꝛ plurimi lapides habent capita regū insculpta. ¶ Et cū iacent ad caput dormientz fertur ostendere multa simulachra somniorz.

L ¶ Tertium aūt genus qō cretticum est facit vt adiuuet vincere pericula et viribz cōuenit corzdis. gratum ꝛ placentem facit. vt dicit Ep̄ar. et colorus facit hominē boni ꝛ facundum

D

Capitulum.iiij

Alabandina. Isiō. Alabandina dicta est ab alabanda regione Asie. Est aūt cristallini genus. Cuius colorz ad cedonium vadit sed rarus. Arnoldus. Alabādina fulgorē habet q̄ est ruffus clarz vt sardius.

Operationes

¶ Huius virtus est q̄ fluxum sanguinis prozuocat ꝛ augmentat. ¶ Ex lapidario. Est alabandina cuius lux ē emula sardi. Indicis autem dignum de nomine fallit amicum. A B

Capitulum.iiij.

Alabastrites: Amandinus ꝛ: Absinthus. Isidorz. Alabastrites est lapis candidus: interlūctus varijs colorzibus. Hunc cauant ad vasa vnguentaria: qm̄ vnguenta optime seruare dicitur incorrupta. Nascitur circa thebas egiptias ad damascuz syrie: ceteris candidiorz. probatissimus in Indīa. Plinius libro. xvi. Alabastrites lapidem vocant quem ad vngentaria vasa cauant. Nascitur circa thebas egyptias ꝛ damascū syrie Hic ceteris candidiorz: sed probatissimus est in Carmania. mox in India. iam quidem in syria atq̄ in asya. vilissimus aūt ꝛ sine vllo candore in capadocia. Probant ē maxime coloris mellei in vertice maculosi atq̄ non translucidi. vicia sunt in his corneus: colorz candidz ꝛ quicquid vitro simile est. ¶ Scōm Albertū lapis amandinus est gemma colorz ꝛ varij. Lapis absinthus ſm Albertuz: est de genere gemmarum colore vitri rubeis, virgulis

¶ Dyas. Alabastrites est laxatiuus. mollit de ni cz duricies z stomachi dolorē ceroto admixtus. ¶ Albertus. Amandinus venenū omne aut extinguit aut reprimit. z vincere facit aduersarios. Et plenā interpretationē somnoz facit intelligi. ¶ Albertꝰ. Absinthꝰ. Uirtus huius fertur esse sicut lapis Albescarius licet satis remissioz. ¶ Hā accēsus pmanet calidus per septem dies vel amplius. ꝓpter eandem causam q̄ dicetur de lapide albescario. ¶ Lapidis huius virtus est in prouocādo et augmentando fluxū sanguinis. vt experimētatores asserunt

Capitulum.v.

Androdamanta z Antracites. Isidoꝰ. Androdamāta nitorē habet argēti. z pene adamas semper t. sseris quadrata Magi putant ei nomen impositū ab eo q̄ domare ac refrenare dicatur impetus vel iracundias animoz. Bigrāt autē in mari rubro.

Operationes

¶ Arnoldꝰ. Androdamāta lapis est coloris argentei. trahitur cz de rubro mari: forma eius vt tessera. duricies vt adamātis. Uirtꝰ eiꝰ ē cōtra furorē animūcz cōmotuz. ¶ Ex lapidario Androdamāta lapis ē quasi tessera q̄dra. Ipe maris rubri mixtꝰ reperīt̄ barenis. ¶ Quē magus affirmat tante ꝓtutis habere. vt possit presens animos sedare calentes. ¶ Ex libro ō naturis rerum. Androdamanta lapis quadruus atcz durissimus. tante virtutis est. vt animum furore calentem et luxuria sedare possit

¶ Antracites est coloris igneꝰ vt carbunculꝰ. sed candida vena precinctus. cuiꝰ ꝓprium est q̄ iactatus in ignem velut mortuus extinguitur. ac contra perfusos exardescit. ¶ Pli. li. xxvi. Est inter carbunculorū species antracis in Thesprocia fossilis carbonibꝰ similis. hec quoq; cādida vena precincta traditur. ¶ Aristotiles. Antrax. i. carbunculus rubeus. Si cum eo ponatur ozthi nocte lucebit. ¶ Albertus. Androdamada est lapis coloris argētei. in mari rubro nascitur. Est autem quadratus et durus sicut adamas.

¶ Uirtutē habet cōtra furorem. et facilis animi cogitatione z tristiciam et grauitatem.

Capitulum.vj.

Allectorius. Solinꝰ. Allectorius lapis traditur qui cristallina specie fabe modo in gallinacioz ventriculis nascitur. aptus (vt dicunt) preliatoribꝰ. ¶ Dyascoz. Allectorius lapis in ventribꝰ gallorū gallinaciorum inuenit. ¶ Arnoldus. Allectorius ē lapis obscuro cristallo silis e ventriculo galli castrati trahit post quartū annū. Ultia eius quātitas est ad magnitudinez fabe. ¶ Ex libro de nā. rez. Allectorius est lapis cristallo vel aqua limpide similis. In iecore gallinacij reperitur si castratus fuerit. post cc tribus annis vixerit castratus. Nullus maioz est faba: post cc hic lapis in gallinacio fuerit nunc bibit.

Operationes

¶ Dyascorides. Allectorius in ventribꝰ gallinacioz inuenitur: quē gladiatoz habens in ore permanet inuictus ac sine siti. ¶ Mulieribꝰ quoq; que volent placere viris proderit. quia

portantes se probas ac speciosas reddit. ¶ Arnold⁹. Allectori⁹ excitat venerē. hominēq; z cō statē facit. atq; in ore tent⁹ sitim reprimit. ¶ Ex li. de na. rer. Allectori⁹ valet frigidis. z q̄ coire nō pñt. ¶ A mulere q̄z habit⁹ facit eā viro suo placere. portantē se facit inuictū z sine siti. Hinc reges euz hñtes in ore fortiter dimicāt. ¶ Phisiolo. Allectori⁹ in ventre galli nascit qui post tres annos castrat⁹. z postea p septē annos viuēs. hūc lapidē portat idē gallinaci⁹. ¶ Hic lapis sitim extinguit. hoiemq; discretū z gtū. maxime q; vxorē mario facit. Ut aūt habeat hec oīa clausus in ore portat. ¶ Ex lapidario.

Ventriculo galli qui testiculis viduatus
Cum tribo ad mimū fact⁹ spado viuerit annis
Nascit ille lapis: cuius nō vltima laus est.
Et per bis binos capit incremēta sequentes
Mensuramq; fabe crescēs excedere nescit
Cristallo similis vel aque cū limpida paret
Inuictum lapis hic reddit quecunq; gerentez
Extinguitq; sitim patientis ore receptus.
Haz milo crotonias pugiles hic preside vicit.
Hoc etiam multi superarunt prelia reges.
Hic oratorem verbis facit esse disertum.
Constantē reddens cunctisq; per oīa gratū
Hic circa veneris facit incentiua vigentes.
Cōmodus vxori que vult esse grato marito,
Ut bona tot prestet clausus portetur in ore

Capitulum.vij.

Ametistus. Jsi. Ametistus indicus inter purpureas gēmas tenet principatū Est aūt color eius purpureꝰ pmixto colore violaceo. z quasi rose nitor: leniter q̄sdam flāmulas fundēs. Alterū genꝰ ciꝰ descēdit ad lacictos. Lauaz noīs eius reddūt. q; sit in ciꝰ purpurea q̄ddā nō in toto igneū. sed vini colorē hñs. est autē sculpturis facilis. Huius gēme genera sunt quiq;. ¶ Arnol. Ametistꝰ gēma purpurei coloris vt rosa. z trāsmittit ab india. Sūt q̄dā ciꝰ spēs. sz hec. i. indica ceteris vtiliꝰ or ē. huic mollicies ad sculpēduz inest. Pli. lib. xv. Jndice quidē amatiste principatuz tenent. Sz in arabie q̄z pte q̄ē finitiua syrie petria vocat Et in armenia minore z in gallacia repiuntur z in egypto. Sordidissime atq; vilissime in tharaso z cypro. Jndice absolutū phenicij purpure colorē hñt Et ad hāc tingētiū officine vota dirigūt. fūdit āt cū aspectu leniter blandum neq; in oculos vt carbūculi vibrāt. Alteq; earuz genus descēdit ad iacinctos. z hunc colorē inuisacon vocāt. Est z panarites in cōtinuo arabice gētis. quartū genꝰ colorē vini hz. quintuz ad vicinia descendit cristalli albi. has gēmas magoruz vanitas promittit ebrietati resistere multaq; mira efficere

Operationes.

¶ Ex li. de na. re. Ametistus violacei colorꝭ ē optimꝰ. Est aūt q̄dā velut gutta vini rubei aq̄ corrupta. z hec facile ē ad sculpēduz. vz mltū vinuz bibētibꝰ q̄n ebrietati ē cōtrariꝰ. ¶ Aristo. Lapis ametistꝰ si posuerꝭ euz sup vmbilicū. va porē vini prohibet: ebrietatēq; solut. z h⁹ oiema cōtagio liberat. Arnolꝺ. ¶ Uirtꝰ ametisti ē cōtra ebrietatē. facit q; boiez vigilē. malāq; cogitationē repellit. z intellectū bonum tribuit

Capitulum.viij

Asius. Dyas. Asius lapis in alexādria tantum inuenitur. qui optimus ē ad vsuz medi

cine qui ē colore cādido ac leuis in modū puni cis ac velut puluis manib⁹ insidēs. sanat fistu las. scrofas. podagram ⁊ alienas passiones

¶ Sera. Lapis asi⁹ ē lapis q̄ inuenit in alexā dria. ⁊ flos ei⁹ lapidis noīat fuca. ⁊ ē lapis asi⁹. ē q̄ddā q̄ apparet subaz ei⁹ sil̄e pulueri molēdi ni. ⁊ reperit etiā sub eo ⁊ circa eū. ⁊ iste lapis ē al bus. ⁊ oportet q̄ eligat ex eo ille q̄ est alb⁹ leuis sil̄is punici subtilis cito frāgibilis. in q̄ sunt ve ne occultate. ⁊ sup quē ē flos vt sal rubeū. ⁊ ēt lapis sicc⁹ similis spōgie. ⁊ gñat sup eū farina. ex q̄ ē q̄dā alba. q̄dā rubea similis punici declī nās ad croceitatē. ⁊ qñ applicat lingue mordi cat mordicatōe pauca. ¶ Et idē auc. Bal. No minat h̄ lapis noīe acq̄sito a loco. i. asia. ⁊ nō ē oīno dur⁹ sicut lapis. sz assil̄at in colore suo et suba sua lapidib⁹ q̄ repiunt i lauellis balnei. ⁊ ē tener ⁊ frāgit cito. ⁊ sup ip̄m ē sil̄e pulueri molē dini repti sup parietes molēdini. ⁊ hec medicia noīat flos lapidis asios. ⁊ ē subtilis, ꝓpt̄ suā sub tilitatē dissoluit carnes sine mordicatione.

Operationes

¶ Sec. au. dyal. Uirt⁹ h⁹ lapidis ⁊ floris ei⁹ ē q̄ curat vlcera p̄fūda q̄ sunt difficilis sanatiōis qñ ē sicc⁹ ⁊ aufert carnē sup fluā q̄ fit in eis. q̄ est similis fungi. ¶ Et curat vlcera fraudulēta: et replet ea carne ⁊ mūdificat ea. ¶ Et qñ admi sceť cū melle ⁊ aceto cōuenit vlceribꝫ fraudulen tis. ⁊ nō sinit ea augeri in corpe. ¶ Et qñ admi sceť cū farina fabaꝝ ⁊ fit emplastꝝ podagre cō uenit multū. ¶ Et ꝓuenit duricie splenis. ⁊ qñ cū eo fit lobo c. cū melle ꝓuenit vlceribꝫ pulmo nis. ¶ Et cū ponit ex h̄ lapide sup scabellū sup q̄ tenēt podagrici sp̄ pedes ꝛ ꝓterre eis. ¶ Et

qñ puluis ei⁹ asp̄git sup corpa pinguia in bal neo loco nitri extenuat ea ¶ Et q̄ vult abluere lapidē hūc aut florē ei⁹ abluat sic lauat climia

Capitulum ix.

Albestō. Alb. in lapidario suo. Albestō ē coloris ferrei ſm Plinū in arabia inuenitur.

Operationes.

¶ Alb. Uirt⁹ mirabilis ei⁹ in tēplis deorū est manifesta. eo q̄ semel accēs⁹ vix aut nūq̄ pote rit extingui. eo q̄ naturā hz aialis q̄ salaman dra vocat. cū modico humidi vnctuosi pinguis inseparabilis. ¶ Isido. Albestō ē archa die la pis. ferrei coloris. ab igne nomē sortitus. eo q̄ accēsus semel nunq̄ extinguitur

Capitulum. x.

Aquile lapis ē vt dicit Sera. li. ag. ca. Aba gerathamach. i. lapis aquile. Et est lapis indus q̄ cū agitat. audit intra ip sum lapis ali⁹. ⁊ minera ei⁹ est in montib⁹ indie inter chinaos ⁊ sarādi iuxta littora oceani. Et vocat a grecis alleuians partū. ⁊ hec ꝓprietas est inuenta in hoc lapide aquile. ¶ Et idem au ctoritate Rasis. Athamach est medicina indie et est lapis similis castanee. nisi quia habet co lorem vellereum. et quando agitas ipsum audi ditur intra ipsum lapillus. ⁊ quando frāgis eū egreditur ille lapillus. et est sicut auellana ver gens ad albedinem. ¶ Et idem Rasis libro de ꝓprietatibus dicit. q̄ est lapis similis ouo. et quod habet intra se lapillū. ¶ Albertus in lapidario suo. Echites lapis. id est aquile. et est gemmaruz optima. ⁊ est coloris punicei. et vo

catur a q̃busdam aquilene. z ab alijs crodialis ro q̃ aquile hunc ducunt ad nidum suum iuxta ouasua collocantes. eundem sicut grus inter duo ouaque facit collocat. Hoc ẽ̃ expertum ad sensum in Colonia vbi grues fetus fecerũt multis annis in quodã horto. Inuenitur aũt lapis aquile iuxta littora occeani vbi ẽ optimũ genꝰ echidnorũ qui sũt heredes auiũ. Dicitur autem q̃ in Persia aliquãdo inuenitur. Est autem modus eius q̃ in se cõtinet alium lapillum qui in ipso sonat quãdo manu mouet.

Operationes

A ¶ Serapion. Hic lapis aquile dicitur. Nam cum aquila vult parere ouasua. defert hunc lapidem masculis a partibus In die. z supponit cũ aq̃le. z facit eum parere facile. z alleuiat eius dolorem. z hoc idem facit mulieribus. z animalibus quando ponitur sub eis in hora partus.

B ¶ Et idem auctor. Rasis. Quando ponitur in pelia z suspenditur mulieri in cora quãdo debet parere facit accelerare partum cum facilitate. ¶ Et sum expertus hoc z inueni sic eẽ. z oẽs cõcordant in hoc q̃ alleuiat partũ quãdo alligat core. z iuuat q̃n ponitur loco peonie. inuenitur ad curandum. Iste lapis inuenitur apõnos. et q̃plures. verificaui de eo multoties experientiam. ¶ Enax in lapidario suo capitulo de lapide aquile ait. q̃ suspẽsus in sinistro brachio conuenit pregnantibus. z conciliat amorẽ diuitias auget vbi fertur. z impregnãtibus impedit abortum. z periculũ parturitiõis mitigat

C ¶ Probibet casum caducorũ. similiter si de administratione veneni aliquis suspectus sit in cibo illo probibet ne possit ab eo deglutiri cibus ille Si lapis detrabatur mox deglutiet. ¶ Albertus. Fertur autem q̃ si suspensus in sinistro brachio conuenit pregnantibꝰ. z cõciliat amorẽ. z diuitias auget vbi fertur. ¶ Et impregnãtibus impedit abortum. z periculum parturitionis mitigat. Et ait q̃ probibet casum caducorũ similiter. ¶ Et quod mirabilius est tradunt

D Caldei q̃ si de administratione veneni aliquis suspectus sit impositus in cibo illo probibet ne possit deglutiri cibus. z si lapis subtrabat mox deglutiet. Hoc dicit Albertus se vidisse a quodã fratre suo sensibiliter probari seu examinari

E ¶ Querunt autem aquile hunc lapidem. z imponunt nido suo: et Grues inter ouasua. Et in vno anno ponunt vnum. z in alio alium.

F ¶ Dicunt autem quidam q̃ faciunt ad mitigãdum calorem ouorꝫ. vel corporis aquilene ouanimis calefiant. et hoc est ꝓbabile.

G ¶ Quidam autem dicunt aliquid conferre ad eorum formationem aut vitificationem. quod autem quidam dicunt q̃ lapis ab alijs auibus ouis interponatur. ne ouafrangantur falsum est: quia citius ad lapidem q̃ ad seipsa collisa franguntur.

H ¶ Aiunt autem aliqui. q̃ si aliquis suspectus de administratione veneni cum lapis iste cibo immittitur. statim a cibo strangulatur. et quando subtrabit transglutit cibum in quo positus est lapis.

Capitulum. xj

ASterion et Asterites. Isidorus. Astriõ gemma est cristallina in India cristallo propinqua. In cuius centro fulget stella lune pleno fulgore. nomen q̃ eo sumpsit. q̃ astris opposita fulgorem rapit z gerit.

¶ Plinius. In Larmania nascitur gemma que Astrios vocatur. similiter vt astiria vel astirites candida cristallo propinqua. In India vero nascens et in pallens littoribus astrios. Quidam autem causaz nominis huius reddunt. q̃ astris opposita fulgorem rapiat et gerat. Optimam autem in Larmania nullique vitio obnoxia gigni.

¶ Idem Isidorus. Asterites est gemma candida lucem continens inclusam veluti stellam intus ambulãtem. Solisq̃ candidicantes radios reddit. vnde et nomen inuenit. ¶ Plinius. Proxima candidicantium gemmarum est asteria principatum habens proprietate naturę. q̃ inclusam lucem pupille modo quodã cõtinetet transfundit cum inclinatione velut intus ambulantem. et alio atq̃ alio loco redens.

Capitulum. xij.

ARena. Isi. Arena ab ariditate dicta ē huiꝰ ꝓbatio est: si manu pressa strideat aut in veste candidā sparsa. nil sordis relinquat. ¶ Utrubiꝰ. Alia est arena fossicia. alia fluuiatica. vel marina. Arene fossicie sunt hec genera: scz nigra: cana: rubea: carbunculuz Ex his optima erit que in manu cōfricata stridorē fecerit. que aūt terrosa est asperitatē non habet. Item si in vestimētū candidū conjecta fuerit arenaria. Unde fodiat̄ ñ de fluminibus et eglarea extrahat̄. hec tamē in structuris odiosa est. qz difficile sic cessit: nec onerari se cōtinē ter paries patit̄. nisi intermixtionibꝫ requiescat nec cōcameratiōes recipit. Marina vero hec amplius z etiā parietes cū in his tectoria facta fuerint remittētes salsuginē eoz dissoluuntur. Siccescūt aūt celeriter fossicie. z tectoria permanēt. z cōcamerationes patiūtur. Sed he que sunt de arenarijs recētes. si em̄ exempte diutiꝰ iacent. a sole et a luna et a bruma coacte resoluuntur et petrose fiunt. Ita qꝫ instructurā concecte cemēta cōtinere nō pñt. sed labunt̄ z ruunt oneraqꝫ parietū sustinere non possunt. ¶ Pal. de agricultura li. i. Omniū arene genez ꝓcipue melioz est truffa. sequentis meriti cana. Tertium locū possidet nigra. Sed fossibilis arena non inuenitur. De fluminibꝫ autem glarea vel littore colligitur: Marina quidē tardiꝰ siccat̄ Ideo qꝫ nō cōtinue. sed intermissis temporibꝫ ē cōstruēda. ne opus corrūpat onerata.

Operationes

A ¶ Ex li. de na. re: Arena sparsa super flāmā in extinguibilē extinguit eā. ¶ Dyas. Arena marz B que in littore est sole calefacta carnes humidas desiccat.. ¶ Item cocta sacellis ad cōpescendū E tumorē mintraneorum iuuat

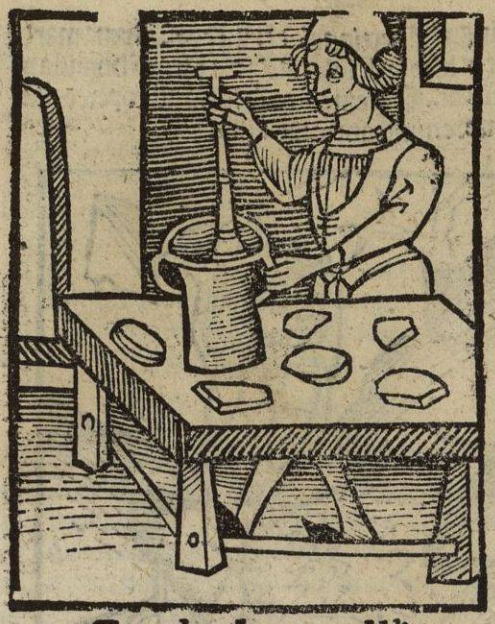

Capitulum. xiij.

Rgilla. Bartholꝰ. de ꝓprietatibꝫ rerum
a Argilla est terra tenax glutinosa et viscosa. ad varia figuloz opera dispositaq; apta. Et sic ꝑm Isi. li. xvi. ca. i. ab argis sic vocata. apud quos primo ex tali materia vasa ficilia sunt effecta. Et vt ibidē dicit̄. talis terra per actionē calozis liquidiores partes cōsumētis et terrestriores cōsolidantis in laterē cōmutatur. Sepe etiam cōtingit qꝫ talis terra lutea vnctuosa frigiditate aque congelante in lapidē cōmutat̄. Sepe etiā accidit talis transmutatio scz luti vnctuosi in lapidē ex calore coagulāte. sicut em̄ dicit̄ libro quarto metheozorū Lutum vnctuosum aptum est huic transmutationi. silicz in lapidē per coagulationē. quare vnctuosum est medium inter viscosum et vapozatiuum. habens humidum viscosum. Unde gratia vapozatiui potest a calido coagulari. gratia viscosi non potest ex toto educi sed amplius comprimi et consolidari. et sic in lapidem trāsmutari.

Operationes

¶ Ut ibi dicit cōmentatoz. Argilla est frigiditate sua sanguinis restrictiua. ¶ Constan- A
tinus. Argilla cum forti aceto fuerit distem- B
perata. apposita frōti et timporibus probibet sanguinē naribus fluentem

Capitulum.xiiij.

ARmenus fm Plinij ppriō ca. Lapis armenus ē dict9 z noiat9 a regione illa et est liuidus z subalbidus: cuius meliō2 ē habēs colorē mediū inter viridem obscur terreum z indum. z habet maculaz distinctiōnes virides z nigras. ¶ Aui. li. ij. ca. de lapide armeno. z aliquātulū azulini coloris. non tamē est in colore azuli. z nō est in ei9 soliditate: sed ē in eo arenositas quedā. z qñ cz vtunt eo tinctores z pictores loco azuli. z est lenis tactu:

Operationes

A ¶ Jobānes Mesue. Lapis armenus inquit. Alexāder a verificatoribz est inuētus habere p̄rogatiuā in educendo coleram nigrā. cui9 operatio incolumior est elleboro nigro. z virtuosiō2 lapide lazuli: melior est hñs colorē medium inter viridem obscurum et terreum et indum. et habet macularū distinctiones virides z nigras et qui nō est in termino lapidis. immo facile dissolubilis pulueriſabilis.

B ¶ Et q̄ est lenis tactu carens asperitate calide cōplexionis in principio scōi z sicca in ipso

E ¶ Et est resolutiu9. absterſiuus. z ē cōturbantibus z subuertētibz stomachū. z educit per vomitū z ventrē z nocet stomacho. generans subuersionē. z facies solutionē cum angustia

D ¶ Et dixit Alexāder. Non lotus soluit per vomitū et per ventrem sine molestia.

E ¶ Ars aūt in lauādo ipm est hec. terat cū facilitate in vase lapideo. deinde fundatur super ipsum aq̄ dulcis z lauet sic terendo. z fiat illud frigidum z siccum in tertio gradu

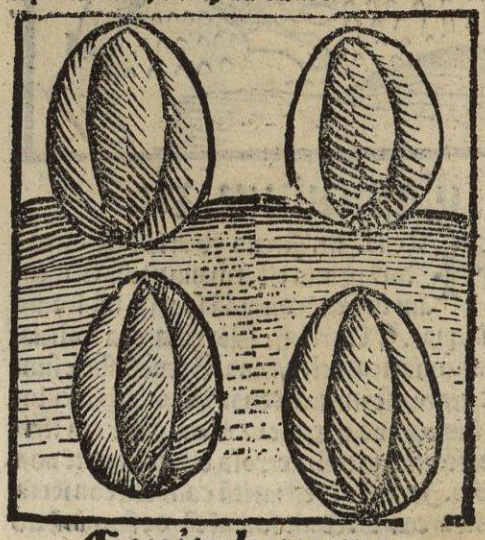
decies lauetur cū aqua rosaz. ¶ Et dixit Alchindus. Lauet cū aq̄ bugloſſe post depuratiōnem eius. acquirit em̄ ei p̄prietas mirabilis ex hoc ad egritudines melancolicas F

¶ Auicē. soluendo educit melancolicā plus cz lapis lazuli. z p̄ter ipm dimittit elleborus niger G

¶ Jobānes Mesue. Educit solutione colerā nigram cū virtute. z mūdificat cerebruz ex ea. et valet ad egritudines eius melācolicas. sicut est mania z vertigo z dolor capitis et epilentia. H

¶ Et ad egritudines timoris z suspitionis. et ad lepram. z ad egritudines splenis z ad cancz et morpheam: et febres melancolicas. I

¶ Dosis nō loti potio ei9 a. z. ℈. vsq̄ ad. i. ℈. z loti potio est a. z. i. vsq̄ ad duas. K

Capitulum.xv

ANtimonium latine. grece antimonos: arabice azruad. Antimoniū est vena terre similis plumbo. verū ē qđ antimonium teritur z nō fundit. plumbū vero funditur z nō terit. Et hz in fracturis suis claritatē qñ frangit. Et illud ē melius qđ in fracturis suis nō habet aliquid ex terra vel aliqua sorde. Et ideo ablutū z mundū debet poni in medicinis. Est fri. z sic. in. ij. gradu. ¶ Sera. libro ag. ca. Azruad vel antimoniū est vena terre similis plumbo. z est medicina ocularis. quod decernitur a metallo. quia antimoniū teritur. metallum vero nō similiter metallum fundit. antimonium aduritur. Antimonium quanto clarius tāto meliue. Et idem auctor. Dyasco. Meli9 ex eo ē fortius. z illud qđ frangit et habet in fracturis suis claritatem z luminositatem. et quod est interius mūduz. z nō habet aliquid admixtū ex terra vel sorde aliqua. ¶ Almansor tractatu tertio ca. de antimonio. Antimonium frigidum z siccum est in tertio gradu

Operationes

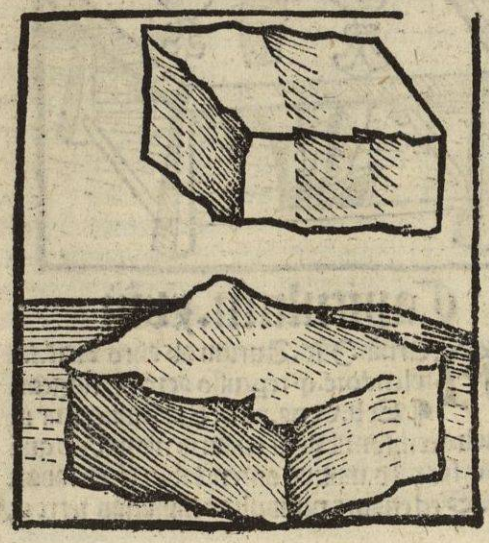
A ¶ Ad emorroidas exiccandum iniiciatur succus peucedani per cristere. et postea si sint exterius pone puluerem antymonij desup. Si sint interius puluis iniiciat cū calamo posito in vesica inflata. ¶ Puluis eius cum sapone spatarēto vel gallico cōficiat. et licinium in eo intinctū orificio fistule immissum curat. Puluis eius in cancro positus comedenti aut carni superflue optima est cura. ¶ Contra polipum magdalino et apostoli conformatus in sparso puluere antymonij et naribus immittatur et aufert ipsuz

B ¶ Collirium ex puluere antimonij et puluere nuclei. mirabolanorum citrinorum equo pondere addita aqua rosarum. vel pone de tuthia cum antymonio. ¶ Bombix intincta in succo sanguinarie cum puluere antymonij. naribus immittat. z remouet fluxū sanguinis ab ipso

C ¶ Ad cohibendū sanguinē puluis antymonij in succo tapsi barbasti cōficiat. z bombix intincta superponat ¶ Sera. auct. Halie. In hac medicina est virtus stiptica z cōglutinatiua z infrigidatiua. aufert carnē superfluā que est in vlceribus. z incarnat z insolidat ea. et mundificat sordicies eorum. ¶ Et stringit fluxum sanguinis narium. z proprietas eius est conferre epilentie z supfluitatibus grossis. ¶ Almansor. Antymonij oculū efficiens robustū ipius custodit sanitatē. suppositū qz mēstrua cōstrigit. ¶ Paulus ca. de antymonio. Antymonij sua frigiditate z siccitate sanguinē de naribus stringit. et valet si miscetur collirijs oculorum.

D ¶ Seniores eo vtentes habent oculos incolumes. quia neruos confortat. z omnem maculam z nocumentū aufert. maxime si parum de eo miscetur.

E

F

Capitulum. xvij.

B Attramentum. Isidorus. Attramentum sic dictum est. eo qꝺ sit atrum. Cuius species et picture et quotidiano vsui necessario est. ¶ Ex libro de aluminibus et salibus. Attramentuz est aqua et tinctura quā terre siccitas coagulauit. Et ē in sui natura calidum z siccum. Huius multa sunt genera. quorum melius est in Hispania. Et ipsum quidem denigrat corpora. Et augmentat rubeum rubedine. Albū vero denigrat. ¶ Ex libro quarto metheororum. Attramenta composita sunt ex sale z sulphure z lapidibus. Et est in eis vis aliquorum corporum liquabilium: quoniam ex eis fiunt: vt calcantum z abachar generantur ex maioribus granis attramenti: et non soluitur salsedo eius nisi cum eo quod in eo est sulphureum: et postea coagulatur residuum. Illud qꝺ iam cepit vim mineralē in aliquibus corporibus. Quod autē ceperit vim ferream: erit rubeum aut croceum aut calathar. Quod autem vim eream: erit viride sicut calcantum. Unde possibile est illa duo artificialiter fieri.

C

Operationes.

¶ Auicenna in secundo canone. Attramentū calidum est z siccum in tertio gradu.

D ¶ Omnia sunt adurentia. et stiptica scabiei conferunt humide ac duriciei palpebrarum: et asperitati earum. aut apostematibus inguinis.

E ¶ Est autem in attramento virtus venenosa: desiccans pulmonem: ita qꝺ fortasse interficit.

F ¶ Sufflatur autem in naribus propter fluxū sanguinis. z proprie albbocbotar. et quo etiam fiunt licinia.

G ¶ Et ponuntur in fistulis: et extirpant ventositatem. Licinium quoqꝺ confert vlceribus auris et sanie eius. et probibet corrosionem dentium

H ¶ Item in ipso sunt adustio vehemens z cursuum sanguineorum constrictio et exiccatio et stipticitas plurima.

I ¶ Confert formice z herisipile quando linitur cum aqua coriandri. puluerizatur autem sup fraudulentum vulnus z ambulatiuum. adurit carnem additam.

K ¶ Confert etiam fluxui sanguinis narium et apostematibus gingiue.

L ¶ Et probibet fluxum matricis. ponitur etiaz in alcosol ad abstergēdum z subtiliandū grossitudinem palpebrarum. Hoc idem dicit Plinius licet per alia verba.

Capitulum xvij

Alumen. Jsi. Alumen vocat a lumine qz lumē p̄stat coloꝛib⁹ tingendis. Est autē salsugo terre. efficitur q̄z hyeme ex aqua et lūo. z estiuis solib⁹ matura t. Hui⁹ species due sunt. liquidū et spissum. Dyasc. Aluminis species multe sunt. sed medicine tres necessarie. Rotundū: scissum z liquidū. Rotūduz p̄obabili⁹ est qō naturali rotūditate formatū est. fistulosum subalbidū fricabile nō lapidosuz aliq̄ ex parte pallidū. pingue sczz vehementer redarguens. Scissum autez optimū est qō est quasi flos albꝰ. rotundū leue zc. Liquidū deinde melius est qō est leue perlucidū in summo aliq̄d in modū floris q̄si lac bñs. ¶ Rasi in li. de aluminib⁹ z salib⁹. Alumē est oleum qō coagulauit siccitas terre. z est in natura sui caliduz et humidū. retinet omne volatile. mūdificat et decoꝛat coꝛpa: et augmēat tincturaz eorum: ¶ Alchimista. Alumen large sumpto vocabulo. dicit omne qō ligat tinctura in coꝛpe aliq̄. vt in pannis et coꝛijs. Et sicut sunt diuerse tincture. sic et alumina diuersa. Nā tinctura quelibet alumine suo indiget: sine q̄ imprimi nō posset. vel cū coꝛpe ligari. Undenō (vt quidaz putant) alumen dat lumen. sed facit adherere lumen. i. colozem sicut apparet in coꝛio. qz nō preparatur cū galla si nō imprimit tinctura. Jta galla est alumen tincture nigre. sicut cinis clauellatus est alumen gladij. Alumē quoq̄z de q̄ agitur est alumen rubee tincture. licet alumen non rubificet nisi album

Operationes

¶ Pla. Alumē calidū est z siccū in. iij. gradu p̄tutē habet cōsumēdi: z vehementer desicandi. ¶ Qō albū ē meliꝰ ē. ac acutū z salsugini immixtum Qō aūt feculētū z cereū ē impuꝝ. vsus eiꝰ cōtra cācrū z inflatiōes gingiuaꝝ. z cōtra scabiē. Balneū aq̄ alūnose valz ydropicis. scabiosis. arteticis. ¶ Dyas. Qm̄e aūt alumē virtutē habet cōstrictiuā z vehemētiꝰ cōsumptiuam. Hedēt denicq̄z putredinib⁹ z sanguineis fluxib⁹ ¶ Gingiuis humectis seu dentib⁹ mollib⁹ cuz aceto vel melle. ¶ Jdē Auriū fluxus cū succo poligonie curat. carnes q̄z supfluas z pudores alaꝝ vel inguinū sanat. ¶ Aui: Alumē est ca. et sic. ad. iij. Exiccat et p̄hibet fluxū ois sanguinis. z cursum supfluitatū et effusionē caruz. ¶ Cū aqua interficit alkarad. i. cinices z pediculos et fetoꝛē oris tollit cū fece vini. tātūdem aluminis desiccat vlcera difficilia. cū sal gēma valet coꝛrosioni z adustioni ignis. ¶ Ex li. de na. re. Uniuersal⁹ alumē calidū z sic cū ē in. iij. gra. stipticū z mūdificatiuū. z visꝰ obscuritatis mundificatiuū supfluā palpebraꝝ carnē aut mēbꝛoꝝ coꝛrodit. ¶ Pessima et sicca vulnera inhibet. ne coꝛpori p̄ambulent. ¶ Cum aceto et melle mixtum dentes confoꝛtat inf irmos. Et valet tumidis gingiuis.

Capitulum. xviij

Aurum. Jsiꝰ. Aurum ab auro dicit. i. a splendoꝛe. q̄ repcusso aere plꝰ fulgeat. ¶ Ex li. de na. rerū. Aurū inuenitur in riuulis et in fontibus et etiam in montibus quādoq̄z sed raro. multus autem laboꝛ est in lauando. Sed etiam z per multas minutias terre et

in eius foꝛcibus inuenitur ſociatum. inuenitur tamen purū et non terre vel bituminib⁹ in ſe admixtum ſicut es vel argentū. Item in eodē libro: Aurū ceteris metallis pꝛecioſius. durabilius ⁊ tractabilius. oñi tpe fulget. ⁊ coinquinatū rubigine nō cōſumit. viſum fouet. Et qnto rubicundius eſt. tanto melius. In duplo q̄z pōderoſius eſt q̄ argentū aut es aut ſtannū. Luncꝫ ſit generoſiſſimū ſup omina metalla. nihilominus eſt maxime ductibile ſuper oñia. Omni metallo temperatiuus eſt. Et ideo quia caliditas eius modici eſt exceſſus. nō locatur in gradu. ſoluꝫ quoꝫ nō reſoluit. Actor. Aurū itaꝫ nō ſolū eſt inter metalla pꝛecioſiſſimū. ſed etiaꝫ ſolidiſſimū: habet colorē igneū ſplendidum foꝛuentem viſum. In igne poſitū non comburit. ſed purgatur ⁊ pbatur. Itaꝫ triplici de cauſa in igne ponitur ad examinandum ad purgandum et ad fabricandū. Sed et humano coꝛpori maxime cōgruit. vnde in cibo ſumptū iuuat multū. Ariſtotiles libro tertio. Aurū pfecto liquatur calido. et ſi fuerit ſulphur mundum et purum. et argentum viuum optimum cū rubore clarum. fuerit qꝫ in eo vis igneitatis ſimplicꝫ non vrentis: eritqꝫ res optima: quam recipere poſſunt Alchimiſte: vt ex ea fiat aurum: Hoc enim ipm cōuertetur in aurū. ¶ Auicēna. Aurum multiplex eſt. ſcz naturale. magiſtrale: xirchi. Zafri obriſum. colon: et alijs modis. Et illud quidē quod eſt de alexir valet magis q̄ auram acre quo nō poteſt operari. Aurum autem de alexir eſt tribus modis: ſcz de petra capillorum ⁊ ſanguis ⁊ ouoꝝ. Non enim poteſt aurum eſſe aurum de alio lapide. Quidā autē faciunt falſum aurū: ſic ⁊ argentū. Stringūt em id eſt durant ſtannum et dealbant: ac dicūt eſſe argentum. Sicut etiam auripigmentum cū ſubtus ſtercus mittunt. ibiqꝫ miſcent ſal armoniacum et incoꝝporant cuꝫ cupro diſtenſo. per locum barbatum. et cum mercurio rubeo. ⁊ dicunt q̄ ſit aurum verum: cuiuſmodi ſit aurū ſeptem modis per magiſterium tempratur atqꝫ cognoſcitur ſcilicet in ſolutiōe. in lapide. in pōdere. in guſtu. in igne. in ſublimatione. in fuſiōe. Porro naturalis auri natura calida eſt ⁊ ſicca. et quantum habet ferrum de natura ſiccitatis ⁊ duricie: tantum habet aurum naturam bonam ac mollem. fit autem in ventre terre de argento viuo bono nimis et de ſulphure nō multum rubeo cocto.

Operationes

A ¶ Ex libro de naturis rerum. Aurum eſt calide nature. lepram ac ſcabiem curat. in puluerē redactum ⁊ antidotis mixtum.

¶ Habet enim virtutē conſoꝝtandi nō q̄ incoꝝporetur: aut membra nutriat: ſed q̄ alteratiua virtute coꝝpus immutat. Unus ex auro factū non coꝝrumpitur in tumoꝝes ¶ Haly regalis in practica ſua ſermone ſecundo. Auriſolia carnem comedunt ſine moꝝſura. ſunt qꝫ ſicca ſubtilia. Limatura auri cōfoꝝtat coꝝ. et pulſioni medetur. ¶ Acalmia auri melioꝝ eſt tenuis et magis deſiccans ⁊ amplius elimans. Que ſi combuꝝatur et leuetur. deſiccat oculoꝝ vlcera ſine moꝝſura. ¶ Actoꝝ. Aurum vt dictum eſt ſupeꝝius omni metallo eſt temperatius. Unde quia caliditas eius modici exceſſus. ideo non locat in gradu. licet in gradu ponatur ab aliquibus. ¶ Auicenna in .ij. canone. Medicine aurum ē equale ſubtile. confoꝝtat oculum in alcofol poſitum. Confert ⁊ doloꝝibus coꝝdis ac tremoꝝi eius. ¶ Retentio eius in oꝝe. feꝝoꝝem ipſius oꝝis remouet. Cauteriū melius eſt ⁊ velotius ſanabile quod ſit cum auro. ¶ Confert etiam doloꝝibus coꝝdis ac tremoꝝi eius ac timoꝝi anime. et ei qui ſolus loquitur.

Capitulum .xix.

Auricalcum. Iſidoꝝus. Auricalcū dicitur eo q̄ ſplendoꝝem auri ⁊ duriciē eriſ poſſideat. Eſt aūt nomen compoſitum ex lingua latina ⁊ greca. Es enim grece chalco vocatur. fit autem ex ere ⁊ igne multo. ac mediciminibus ad aureum coloꝝem perducit. ¶ Ex libro de naturis rerum. Ex ere fit auricalcum ſic dictū. q̄ ſplendoꝝē habeat auri. vel q̄ de ipo fit aurū. Dicit em philoſophus libro alumine. Limē qō. et vna pueri ⁊ auricalco fit aurū optimū

Quod intelligendū est in colore nō in substantia. Dicit enī idem Aristo. q̄ variat color. sed substantia manet. Hoc auricalcū frequētius scripture vocant electrū. et hoc ꝓpter colorē electro prope ꝑsimilē. Ex doctrina alchimie. Es aūt transmutat in auricalcum. qō fit mediante tuthia: quia fumus eius albificat. ꝛ habz naturā spiritus. statimq̄ cū puluis eius ꝓiicitur super es fusum. vel miscetur cuz laminis eris. in ipsa eris fusione tuthia calefit. ꝛ fugaz querit tanq̄ spiritus. vnde apparet q̄ eius fuga fit per eris corpus fusum. sicq̄ siccat ipsum quia fumus eius est temperate albus. ꝛ albuz huiusmodi mixtū cū rubeo reprimit rubedinē et fit citrinum. ꝛ ita auricalcum.

Capitulum.xx.

ARgentum. Isidorus. Argentum grecī argirion dicūt: cum mirum immodum illud accidit. vt cū candidum sit impressum corpori nigras lineas reddit. Ex libro de naturis rerū. Argentum ductile est et tractabile: sonoruq̄ ac tinnitus dulcissimū et hoc maxime si eri misceatur. vnde tubas ex argento ductiles precepit moyses fieri ad terrorem hostium: ꝛ exhortationem ad bellum: ad mouendum quoq̄ castra ꝛ populus ad escam conuocandos. Argenti vene multe et in multis partibus orbis reperiuntur. nec est purum in se sicut aurum. Sed terre ac sordibus incorporatū ꝛ admixtū. ideo labor maximus est vt per ignem expurgetur. Fumus autē purgationis eius valde nociuus est: nec de facili purgat fumo hmōi multo infectum nisi fumo thuriz aut armoniacis speciebz. a cybi pax fuerit argentū durabile est. Impurū aūt de facili cōtrahit corruptelaz. Argentū ꝓsolidat alia metalla: ꝛ quasi vnum efficit consolidata.

Operationes.

¶ Aui. in. ij. can. Argentum infrigidatiuū est et exiccatiuū. bonū est valde scabiei ꝛ purigini. ¶ Eius confricatio cum alijs commixtionibz confert fetori oris. ¶ Ac tremori cordis ꝛ humiditatibus viscosis ¶ Constantinus. Argentū frigidum et temperatum in humiditate est. ꝛ est contra humidū et viscosum flegma. Ladimia tamen auri fortior est ꝛ melior argentea ¶ Rasi in Almansore. Argentum frigidum est: corde tremori proficit. Lardimia argenti scabiei que in corpore oritur: et pustulis que in oculis sunt bona est. ¶ Albertus. Argentum bene politum inter omnia metalla melius est speculum: quia in colore magis accedit ad dyaphanum. ¶ Haly. Purgamentum argenti melius est viride ac tenue ponticum: est desiccās fortiter. ideoq̄ necessarijs admiscetur ad cicatrisandum vnguentis.

Capitulum.xxj.

ARgentum viuum. Isidorus. Argentuz viuum dicitur: q̄ excidat materias quibus infigitur boc ꝛ liquidū: quia percutit. Inuenitur autem specialiter in metallis siue in fornacibus argentarijs guttarum concretione tectis inherens. Sepe etiā in stercore vetustissimo cloacarum vel putcorum limo. sit etiam ex nimio in cancbule ferree impositō patena testea supposita. Tunc enim circūlito vasculo circumdantur carbones: sicq̄ argentum ex nimio distillat: sine hoc neq̄ argentum neq̄ es inaurari potest. Tante aūt virtutis est: vt si

sup sextariũ argẽti viui: centenariũ saxũ super ponas oneri statim resiltit. Si in aũt auri scrupulũ leuitatẽ eiꝰ raptim sinu recipiet. Et q̃ intelligitur nõ pondus sed naturã esse cui cedit. Seruat aũt melius in vitreis vasculis. naz ceteras materias perforat. potui aũt datũ interficit põderis causa. Auicẽ. Argẽtuz viuũ subtus terrã nascit ꝓpter humiditatẽ magnã in loco illo existentẽ. Et hoc euenit ꝓpter solẽ et aerẽ qui tangũt eũ. Ideo cꝫ efficit currẽs ꝓpter humiditatẽ z frigiditatẽ que in eo sunt. nec efficitur nisi in loco frigido. Et li. de na. rer. Argẽtũ viuuz est reuera calidũ z humidũ in. ũũ. gradu. licet in quibusdã libris inueniatur esse frigidũ. Extinctum põt alij rei admisceri: sed viuũ nõ. põt autẽ fieri albũ et rubeũ cuz sulpbure. fertur eñ de facili omnes colores recipere Si extinguatur cũ pinguedine. apparebit quasi terra. z sic interollas artificiose crematuz extrabit ab igne claruz malliabile z tractabile ad modũ argẽti. ad maxime firmacula facienda. Deniqꝫ sine argento nõ põt fieri deauratio. cunqꝫ argentum nõ consolidetur argento medio argento. hoc videtur benefieri cum argento viuo

Operationes

A ¶ Cõstãtinus in li. graduũ. Argentũ viuũ calest in. ũũ. gra. z hu. Pediculos capitis occidit z reptilia oñia cũ litargiro et aceto z oleo.

B L ¶ Fitꝫ bonuz ad curandũ scabiẽ. Fit etiã vnguentuz ad pustulas optimũ. ¶ Platea. Argẽtuz viuũ hz ꝓpterẽ dissoluẽdi z penetrãdi farinã lupinoꝝ amaroꝝ. decoquitur in aceto fortissimo vsqꝫ ad spissitudinẽ. z argẽti viui extincti facta cõmixtione. caput patiennis exabundantia pediculorum perungitur per discriminalia.

D ¶ Extinguñ autẽ vel cum saliua. vel fricañ cũ cinere z saliua. Aut cum capillis z saliua. Aut cum puluere ossis sepie z saliua. meliꝰ aũt ꝺz extinguui. cũ alteri rei põt admisceri. nisi eñ sic extinguitur. ipius ad aliud nõ fit admixtio. ¶ Isiõ.

E F Argẽtuz viuuz potui datuz interficit causa põderis. ¶ Item. Dyas. dicit cꝫ argẽtuz viuuz bibenti mortẽ tribuit: euadere tamẽ poterit. Qui hoc biberit caprinũ lac bibendo ac se mouẽdo vel etiam bibendo vinum addito absintbio synapi vel ysopo. Luicunqꝫ mẽbro adheret ipm percutit et corrodit.

B ¶ Auicen. Argentum viuum sublimatum interficit ꝓpter vehemẽtez incisionẽ. et eius cura fortis est biberelac z vomere. Sed Halienus dicit hoc se expertum non fuisse.

D ¶ Scio cꝫ quidã bibit argentũ viuuz in estate. dum agitaretur siti ex vitro arto. putans se vinum bibere. z duabus bouis effluxis idipsum reddidit anus in peluim. z nibil nocuit.

¶ Dicunt enim quidam cꝫ extinctum interficit qz quicquid ei obuiat sua grauitate corrodit Interficit etiam murem. I

¶ Et ex eius fumo fugiunt vermes z serpentes venenosi. ¶ Item Vapoꝝ eiꝰ facit accidere paralisim tremorem. Fumus eius destruit visum et auditum. Et facit oris fetorem cum transit per ipsum. quare caueat qui vtatur. K L

Capitulum xxij

Arsenicum. Isi. li. xix. Arsenicuz quod latine ob colorem auripigmentum dicitur. Colligitur in pontio ex auraria materia. vbi et sandaraca optimuz est quod in aureum colorem transit. purum a fusili gracili venarum discursu. Quod vero pallidius aut sandarace similis ẽ. deterius iudicatur. Est et tertium genus squamosum quo miscetur aureus color. Uis eorum est vt sandarice sed acrioꝝ

¶ Plinius lib. xxxiij. Arsenicum est ex eadem materia qua et sandaraca. Quod ex eo optimum est coloris etiam in auro excellentis. Ex libro de aluminibus z salibus. Arsenicum est calidum z humidum: z est diuersi generis. scilicz rubeum: citrinum et laminosum. Est arsenicuz similе sulpbure in multis operibus.

Operationes

¶ Auicen. Aliud est album. aliud rubeum. aliud citrinum. omnia putrefactiua sunt z mordificatiua Est autem calidum in tertio. sic. i. sco A

¶ Pilos abradit et alopicie cum gummi pini conuenit B

¶ Emplastrum cum eo fit super vulnera. Luz adipe et oleo conuenit scabiei et sabaphat humide et putredini. z abstergit et adurit cutez. L

D ¶ Assumitur ad tussim antiquaz ⁊ sputū sanici et sanguinis. Et quādo ponitur in pillulis ad asma. ¶ Miscet aūt cū oleo rosato ad borbor et emorroidas. Quod autē ex eo sublimatuz est inte ficit. Et ex rubeo quidē melius est quod ē pulueriz abile. ¶ Dyascorides. Arsenicū nasci tur in metallis vbi et sandaraca. Assatur autez in testa. donec mutet colorē: et reponit. Uirtus ei stiptica est: cum calce viua mixtum et corpo re illitum tollit pilos.

Capitu. xxiij.

Balagij et berillj. Arnol. Balagij ē gēma ruffa p lucēris nature. ⁊ degenerās a carbūculo. ipij ac ⁊ tuti bj oibj debilj in co re missis. ¶ Jsi. Berillj i in diagnit viriditate similis smaragdo. sed cuz pallore. Politur autez ab inclis in ⁊ angulas formas. vt hebetudo coloris repercussione an gulorū excitetur. Aliter politus non habet ful gorem. Genera eius sunt nouem. ¶ Uelyman dus in cronicis libro decimo. Berillus est colo ris violacei vel aque marine.

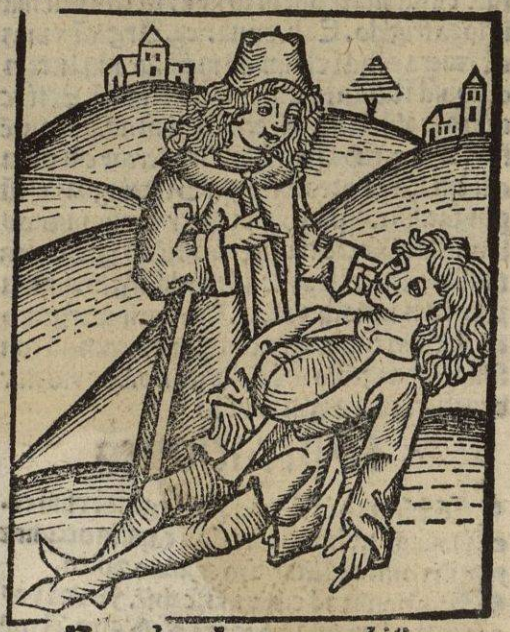
Operationes

A ¶ Huba scripsit q coniugij vat amorem. Et portantē se magnificat. Dexteram stringētis adurit. ¶ A qua in qua iacet pota. valet infir mis oculis. tollit victus ⁊ suspiria. et cūctis epa ticis fertur curare dolores

B ¶ Arnoldus. Berillus est lapis cuius color ē pallidus ⁊ vt limpha. forma eius est sex agana.

C Cuiꝰ genera eius sunt nouem. qui magis pal let est melior. ¶ Uirtus eius est cōtra hostiū pe ricula. cōtra pigriciem. oculos humidos sanat gestantē adurit. Si oculo solis opponitur ac rotundatur. ignem accendit.

D ¶ Dyascorides. Berillus lapis lucidus est et E clarus: oleo similis: sculpitur locusta marina ac sub geminis pedibus eius cornuta. ac sub gemma ponitur herba seuina modico auro in clusa. gestata amorem coniugū facit: Aqua in qua missa est pota. ad oculorum vitia valet. et ad omnem valitudinem.

Capitulum. xxiiij

Bezaar. vel lapis liberans a venenis. Barabice hagerbezaar

¶ Serapion. li. aggregatoris capitul. heger bezaar est nomen persicum. et est expel lens nocumentum. et hoc nomē cadit sup duo Unum est quod cadit super omnem medicinaz conuenientem alicui veneno. eo q resistit vir tuti eius et expellit nocumentum eius propter proprietatem que est in eo.

¶ Rasis. Bezaar est lapis citrinus mollis. nō habens saporem: Unde lapis est vergens ad citrinitatem et albedinem habens colorem vi ni. et est leuis splendens sicut lumen.

Operationes.

A ¶ Serapion. Lapis bezaar conuenit venis. ⁊ quando bibitur ex eo pondus duodecim gra norum ordei: aut linimentum fit cum eo super locum morsus liberat naturam a morte et ex pellit venenum per sudorem. ideo pestilenico valet ¶ Et quando ponitur lapis in annulo. et ponitur in ore ipsius qui sumpsit venenum. ⁊

sugit id aliquantulum conuenit ei.

L ¶Et quando tangitur cum illo aculeus scorpionis prohibet ab eo postmodum potentiaz pungendi.

D ¶Et si terit de eo pōdus duoz granoz ordei dissoluit in aqua z ponitur in oze serpentis suffocat eum statim z occidit.

E ¶Idē auct. Rasis. Et ego vidi ipo sufficientiā ad auferēdū no cumētū. z erit lapis ille quē vidi vergēs ad citrinitatē z albedinē hns colorē vini. z cū h erat leuis splēdēs sicut lumē.

F ¶Etiā vidi in eo dē sufficientiā illā quā vidi in alia medicina simplici. ymmo etiā qō non vidi in tyriacis compositis.

B ¶Idē Rasis. Vidi lapidē bezaar filij amamari custoditoris legis dei. z est verū q ipe emit hunc lapidē: z dedit pro precio ipsius palatiuz cordube in principio generis.

Capitulum.xxv.

BElliculi marini latine. Arabice astoz. Pādecta ca. xciij. Belliculi marini sūt q̄i vmblici hoīs fm figurā. z sē lapides parui z albi q̄ ueniunt in ripis marinis cohērētes sicut dētales. sūt frigidi z sicci. sed eoz effectus ab autoribz nō determinat. ponunt in vnguentis ad faciem clarificandā.

Operationes.

A ¶Puluis coz subtilissimus resoluat cū axungia gallinacea prius resoluta: z fiat vnguentū pro facie abstergenda. ponuntur in antidotario Galieni in vnguento citrino. quod interpretatur vnguentum de citro.

Capitulum.xxvi.

BOlus armenus. Auiceñ. lib. ij. cap. de bulo armeno. Lutū armenū: siue bolus armenū est rubeū: declinās ad citrinitatem notū. frigidū est in primo gradu. siccū in scdo. Et est quedam vena terre que ꝑcipue in armenia inuenitur. Unde habet virtutē constringendi. Est aūt eligendū qō subrubeū: est fm oēs ptes: nō habēs colores distinctos: aliquantulū fragile. ¶Sera. Larnamenū. i. lutum armenū. z est in gimbar color ei⁹ est vltra croceitatē ad rubedinē tendens. z terit cito sicut terit calx. z est leue sine lapide. Uirtus eius est q̄ desiccat desiccatione forti.

Operationes.

¶Auicenna. Lutū armenū retinet sanguinē: qm̄ exsiccatio eius est in vltimo. A

¶Et ꝓfert apostematibz pestilentialibz bibitū z linitū. z ꝓhibet ambulationē putredinis mē broz. z mirabile est in re vulnez. B

¶Et ꝓhibet catarrū. z confert colericis. E

¶Et est bonum sputo sanguinis prisici. propterea q. ia desiccat vlcus pulmonis. z est cura stricture anhelitus ex catarris. Et est bonū vlceribus intestinoz: z solutioni: z fluxui sanguinis matricis. D

¶Et confert febribz ethicis z pestilentialibz ꝑ prie. et plures: quidē iam sanati sunt ex pestilētia magna ꝓpter ꝓsuetudinē bibendi ipm cum vino subtili. E

¶Et si bibitur in febre pestilentie necessariū est vinum: ꝓducat ipsum ad coz: z misceatur vinum illud cum aqua rosarum. F

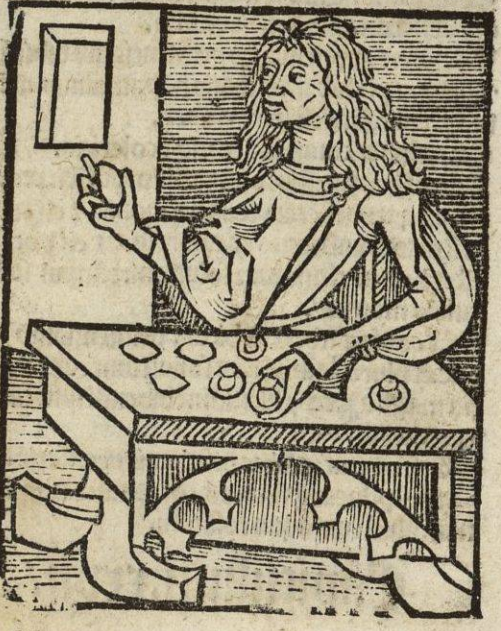
BOrax. Lapis borax. ſm Alb. a quo/dam genere bufonis noiatur: q̄ ſic dr: quod ip̄m in capite portat. Et eſt duo/rum generū. vnū albū aliquantulū fuſcū. z alterū ſi viuo adhuc palpitante bufone extrahitur ān medio habet oculū ceruleū: z tempori/bus noſtris extractus fuit vnus de bufone paru9 viridis. aliquos etiā vidim9 bufones habentes depictos in ſe. qui de b̄ genere dicebantur vulgariter aūt cropodine dicuntur.

Operationes.

A ¶Alb. Sordes purgank intestinoz z ſuperfluitates. ¶Arnol. Hoſe lapis. i. lapis borax eſt cui9 duo ſunt genera. vnū ſub albidū: z aliō varū. ¶De bufonis capite trahunk ante q̄s bibat vel aquā tangat. ¶Et forte in eis q̄n q̄s apparet forma bufonis cū pedib9 ſparſis. Dic lapis valet ꝓtra morſus reptiliū: z ꝑ venenum.

B

D

Capitulum. xxviij.

CAllaica. carcedoni9 z calcophanus. yſiō. Callaica eſt gēma colore viridis. z pallēs ac nimis craſſa. habilto cūctius decenſq̄ auro. vñ et appellata. Naſcit in India vel Hermania in rupib9 gelidis. oculi mō extuberās. ¶Ex lib. de na. rer. Carcedonius in ethiopia naſcit. velut ignis lucet. ſed pallentis ſpeciē retinet. Semperq̄ detentus palloze. Colorē habet mediū iacinctum z berillū. Qui ſi ꝓtuſus ſit z collo vel digito ferat: cauſas vincere ꝓhibetur. Hui9 ſpecies tres eſſe dicuntur.

Operationes.

¶Arnol. Calcophanus eſt gēma nigra ſed eris tinnitū reddit ſi lapide fuerit illiſa. A

¶Arnol. Calcophanos nigri colorꝫ lapis clarificat vocē: prohibet raucedinem. B

¶Ex libro de na. rer. Calcophanus ſonorus ac dulcis inſtar eris. E

¶Si ferro vel ere p̄cutiatur vocem quoq̄ ſonorā ac dulcē reddit ſi portet ab hoīe caſto. D

Capitulum. xxix.

CArbūcul9. Ex li. de na. re. Carbūculus ē lapis oīm p̄cioſiſſim9 atq̄ cariſſimus: et oīm lapidū ꝓhibet ſ̄rutib9 p̄dit. Hic color igneus ē. z nocte magꝭq̄ die lucꝫ. nā die obſcurat: nocte ſ̄o tm̄ ſ̄fulget vt circa ſe noctē q̄ſi i diē vertat. ¶Ex lapidario. Ardētes ſupat gēmas carbūcul9 oēs. Hā velut ignitos radios iacit

vndiq; carbo. Hui⁹ nec tenebre possunt extin guere lucē. Quin flammas vibrans occulis mittat aspicientem.

Operationes

A ¶Arnol. Carbūcul⁹ est gēma rubicūdissima i obscuro z i tenebr; lucēs vt carbo. Coloze vir tutibusq; supat oēs gēmas ardētes Sola em̄ hz oēs q̄ in ipis sūt frutes. Sūtq; pter illam duodecim species min⁹ea vtiles.

B ¶Ysid. Carbūculi genera sūt duodeci: sz pstā tiozes q̄ vident fulgere ac velut ignē effūdere.

C ¶Et dicit Alured⁹: q̄ est sigillū lapidū. Alij fo qz carbūculus potest imprimere figuram suā omni alij lapidi: z non econtra.

Capitulum. xxx.

CAlx. ysi. Calx viua dr: qz dū tactu fri gida sit occultū ignē int⁹hz. vñ z aq̄ pfu sa stati latēs ignis erūpit. natura cius mira facit. Hā aq̄s accēdit q̄by solet ignis ex tinguī. Usus ei⁹ est structur; fabrice necessari⁹. Hā lapis lapidi nō pōt adherere forti⁹. nisi cal ce piūct⁹. z calx q̄dē e lapide albo z duro me lioz est structur;. Ex molli fo tinctur; vtilis.

Operationes

A ¶Auicen. in. ij. can̄. Calx est cinis corpoz la pidosoz. Illa q̄dē quā aq̄ nō retigit: z illa quā aqua tetigit cū remanet extincta duoby vieby aut triby tūc nō adurit: sed tm̄ calefacit.

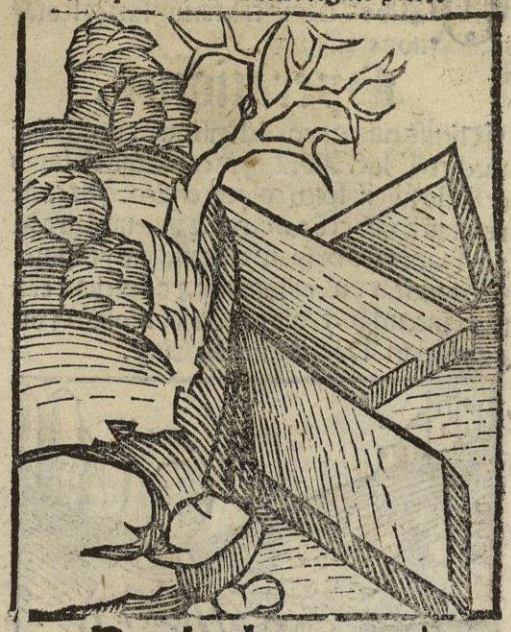
B ¶Et abluta quidem dicta est et exsiccatiua si ne mordicatione.

C ¶Calx fo bibita cū oleis fit maturatiua.

D ¶Calx fluxū sāguis abscindit. carnē additaz corrodit. z abluta solidat. ignis adustiōi cō fert. ¶Cōstātin⁹. Calx est ca. z sic. i. ij. g. Quē mixta sero z oleo pustulas z apostemata putri da hūtes iuuat. vulneraq; z icisionē solidat.

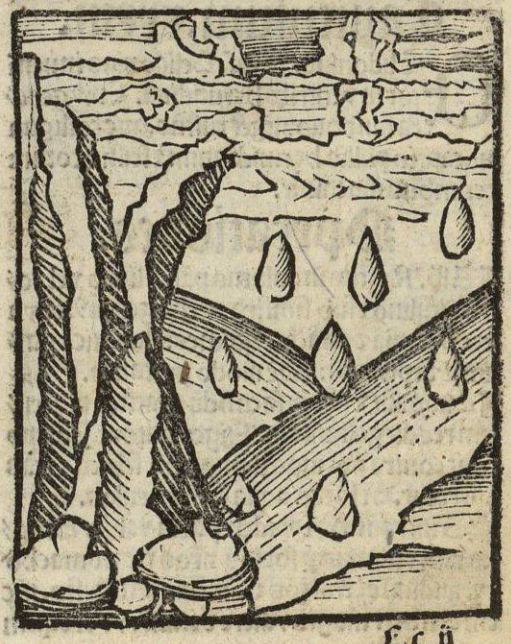
E ¶Rasi in Alman. Calx. ca: est. adurit: z car nem sup fluam corrodit. fluxū sanguinis con stringit. q̄ cū lauat a dustiōi ignis pfert.

F

Capitulum. xxxj.

CAristeū z Numidicus. ysid. Caristeū viride optimū: qđ nomē ab aspectu ha bens: eo q̄ gratū sit hīs q̄ gēmas saul pūt. Eius em̄ viriditas reficit oculos. Idem Numidicū marmor numidia mittit. qđ cutem cotem succum dimittit croco simile. vn de et nomen accepit. non crustis: sed in massa z limi num vsui aptum. Tessriam a calore cineris ap pellatur. cuius alligatio contra serpentes lau datur.

Capitulum.xxxij.

De Calefarios z corantricas vel corauium Alber. Lapis calefarios siue calcofanos et est niger.

Operationes.

A ¶ Virtus eius est vocē clarificare z raucedinē
B mederi ¶ Idē. Alb. Lapis corātricas est lapis cristallo silis. infecto colore ceruleo. q̄ dz cadere aliqñ ō nube cū tonitruo. z inuenit ī graya z hyspania. sed hyspan⁹ est candens vt ignis.
L ¶ Prouocat dulces somnos. z ad prelia z causas vincendas. z contra periculū tonitrui dicitur opari. Hoc similiter ait Enax.

Capitulum.xxxiij.

De Elidonius. Dyas. Celidonius inuenitur in ventribꝫ hyrundinū. Cuius genera sunt duo. niger ruffus. que colliguntur captis pullis hyrundinum: z cassis eorum ventribus inuenitur.

Operationes.

A ¶ Alb. Ruffus inuolutus pāno lineo vel corio vitulino z sub sinistra assella gestatꝰ: dz valere ꝫ isaniā z antiqs lāguores: z lunaticā passionē z epilentiā: codē modo portatus.
B ¶ Enax aūt dicit q̄ facundū gratū et placentem reddit gestantē se. Niger autē vt Joseph dicit contra nociuos humores z febres z iras operatur. Et lotus aqua sanat oculos.
L ¶ Sunt aūt bū lapides parui valde. Et tales tam vidimus p̄ socios nros de stomacho hyrundinū extractos de mense Augusto. tūc cū extracti magis valere dicunt. vt frequenter aūt duo sil' in vna hyrūdine inueniuntur.
P ¶ Dyasco. Ruffus cū sanat lunaticos z languidos et insanos in panno mundo ligatus. in sinistro brachio egroti circumligatus. preterea facit gratissimos portantes se facundos et amabiles et idoneos.
E ¶ Niger gestatꝰ silr optimū finē imponit. ad oēs tras regū z dominoz idoneus est.
F ¶ Nam qui eum habuerit omnibus placebit z ad arbitrium suum cuncta perducet.
H ¶ Sed qui dolent oculi teritur cum aqua et iunguntꝫ et sanabūtur. ¶ Sed cum tollunt lapides cauendū ne pater aut mater prope sit: qz meliorem effectum habebunt.

Capitulum.xxxiiij.

De Celonites z cymedia. ysi. Celonites est lapis purpurei varijq̄ coloris. Hūc testudo mittit z diuinatorem illum facit Qui hūc sub lingua gestauerit: at hec ꝫtus ipi tantūmodo tūc inest: cū luna p̄mo accensa crescens est. ¶ Henoytes in vlamo descendēte sic vult Aaron de virtutibꝫ lapidū. Hec hic lapis ab igne corrumpitur.

Operationes

A ¶ Celonites est indice testitudinis oculus varius z purpureus. hoc magi ímposito lingue finguntur futura prenunciare.

¶ Ex lapidario.

B Indica testudo lapidem mittit celonitem
Bratum purpureo vario q̄ colore nitentē
Quem sub lingua lotosi quisq̄ gesserit ore.
Hosse magi credūt hunc diuinare futura.
Orto mane die sextam dum tra xat ad horam.
Tempore quo lune succrescere cernit orbis.

Sed luna prima lapidis predicti potestas.
Totius fertur spatio durare diei.
Quinte post decimā p cordat tempore lune.
At detrimenti maris in tempore toto.
Ante diem trīm lapidi manet illa potestas.
Est etiam nulli lapis hic obnoxius igni.

L ¶Item ysiō. Lymedia est gemma que inuenitur in cerebro piscis eius nominis. candida et elonga. his pīsagire dicūtur magi signa trāquillitatis et tempestatis.

Capitulum.xxxv.

Cerusa. Plateari9. Cerusa flos plūbi est et est frigida et sicca in secō gradu. Hāc q̄ faciūt sepius incurrūt apoplexiam: epilentiā: paralisim: arteticā: p̄ter frigiditatē aceti dissoluentē et mortificantē.

Operationes

A ¶Habet aūt cerusa p̄rutē mūdificandi vel extergēdi superfluitates. vñ q̄dā mulieres abluta facie puluerē cerusē renuissime supadducūt.

B ¶Alie p̄o: q̄ cerusa aliq̄ntulū sicca est. p̄ficiūt eā in aq̄ rosaq̄ et exponūt soli: maxīe in estate qua p̄sumpta aliā apponūt. et h̄ faciunt donec fit albissima. et aliquantulū aromatica. postea formāt in pillulas et facie apponunt.

C ¶Nota qui longo tempore vtuntur adhibitione cerusē dolorē dentiū incurrunt: et putredinem: oriq̄ fetorem.

D ¶Auicen. in .ij. can. Cerusa est cinis plūbi: ponitur in emplastris et vlcera replet ac generat in eis carnem: et corrodit carnē malā.

E ¶Cōfert borbori oculi. Lenificat apostemata frigida et dura. Fit aūt cerusa q̄nq̄ aceto: q̄nq̄ cū saliby. et est frigida et sicca in secō gradu.

F ¶Que autem cum aceto fit vehementioris est subtiliationis.

G ¶Est etiam ex medicinis que conueniunt anifissuris est uterum ex venenis.

Capitulum.xxxvj.

Crisolectrus et crisocolla. ysiō. Crisolectrus est lapis auro silīs: h̄ī colorē electri vergēs. matutino trīm aspectu iocūdus: igniū rapacissim9. et si iuxta fuerit celerrime ardescēs. ¶Aristo. Crisolectrus ignē trahit. et ex eius natura est q̄ ab igne cito cōburit. ¶Arnol. Crisolectr9 gēma est aurei color. ab igne cito inflāmabilis. visu pulcherrim9 est in horis matutinis. in alīs p̄o p oia dissimilis.

Operationes.

A ¶Plini. Crisolectrū collo alligatum medetur febribus. Tritum p̄o cum melle atq̄ rosaceo aurium vitīs.

B ¶Et si cū melle attico p̄terat o: lor etiā obscuritati: stomachiq̄ vitīs medet. vel p se farina eius sumpta. vel cū mastice et aqua pota.

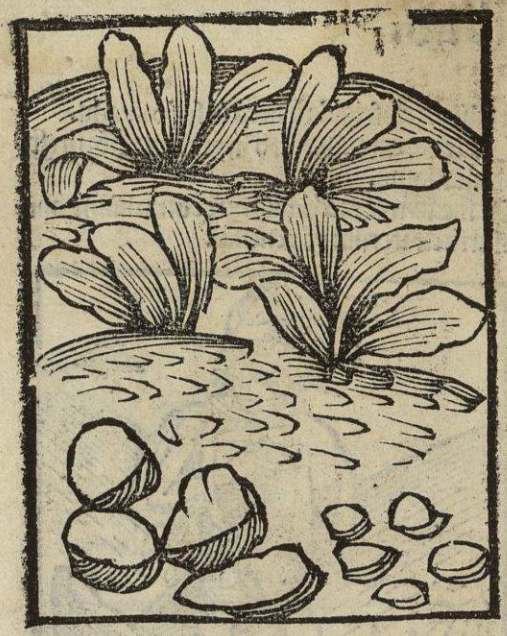
C ¶Ex lapidario. Esse crisolectrus silīs describitur auro. Cui9 ad electrū color inclinare videtur. Hic matutinis visu iocundior horis.

D ¶Cuius materies rapidissima et ignis. Nam cito vicino correptus flagrat ab igne.

E ¶Ysidorus. Crisocolla est gēma q̄ gignitur in India: vbi formice aurum eruunt.

F ¶Est aūt auro silīs: h̄z naturā magnetis: nisi q̄ auq̄ augere traditur. vñ et nunc putatur.

Capitulum.xxxvij.

Crisopras9 z crisopassios. Alb. Criso
pras9 ē lapis q̄ ab india vēit z raro ue
nit ꝓpt̄ qō z carior extimat. i colore etiā
est q̄si sit ex succo porri vl pssij coagulato. hns
etiā auri gutras. ꝓpt̄ qō z tale nomē accepit. qz
criso aur̄ sonat i greco pssiū. i. viride viriditate
porri. Unū. ꝑ Marubij folia sc̄ pssia pssa q̄z por
ri. idē Crisopassios ē gēma ab ethiopia vēiēs.

Operationes.

A ¶ Alb. Crisopssos vires hz lapidis pssij. etiaz
B ad oēs cordis passiones efficax repit ¶ Idē Cri
sopssios dr lucere i tenebr̄z z euanescere lumie
supuenēte: ita q̄ colorē nō retinet quē hz i ob
L scuro. ¶ Et fit i ipo ex diuersitatē lumis z te
D nebraz reciprocatio colorz velut in q̄rcu putre
facta z noctiluca. ¶ Et de oīb⁹ his i lib. de ani
malib⁹ dedimus rationē ꝓfectā: z vide.

Capitulum. xxxviij.

Crisolit9 z crisolansis. Dyas. Crisolit9
lapis lucidissim9 est: z similis auro. A
bertus. Lapis crisolit9 est i colore ha9
bēs tenuē viriditatē lucidā in qua ad oculū so9
lis micat vt stella aurea. z nō est rarus. ¶ Ysid̄.
Crisolansis est gemma ex auro z igne vocata
die siquidē est aurea: z noctu ignea. Hanc gi9
gnit ethyopia

Operationes.

¶ Alb. Dicit q̄ crisolit9 spūalia ꝓfortat. ꝓpter A
qō tritus asmaticis dat. Fert etiā q̄ ꝓfortatus
z setis asini in foramīe repletus ac sinistro bra
chio alligat9 fugat tumores melācolicos pes9
simos. z hoc dicit in phisicis ligaturis.
¶ In auro etiā positus z gestatus fugat fan9 B
tasmata. ¶ Et dicunt quidā ipsum stulticiam E
pellere: z sapientiam adducere.
¶ Dyasco. Hic applicatus (videlicet crisolit9) D
rasure aurifilaterium est z tutamen aduersus
nocturnos timores. Pertusus z traiect9 cum
setis asini z in brachio sinistro ligatus omnia
demonia vincit.

Capitulum. xxxix.

Cristallus. Alb. Lapis cristall9 q̄ ali9
qñ fit ex frigore: aliquādo autē ex niue
sicut sepe experti fuimus. z i germania
vbi multi inueniuntur. Uter q̄z autem modus
generatiōis facilis ex supiorib⁹ erat manifest9

Operationes

¶ Hic lapis frigid9 oculo solis oppositꝰ ignē A

eſt cit. ſi calidus ſit hoc perficere nō poteſt: Huius ratio poſita eſt in lib. de proprietatib⁹ elementorum ꝛ planetarum.

¶ Et dicit etiā ſitim reſtringere ſub lingua poſitus ꝛ expertū eſt q̄ trit⁹ cū melle mixtus acceptus a mulieribꝫ repleat vbera lacte.

¶ Ex libro de nat. rerum. Criſtallus lapis eſt ex glacie indurat⁹.

¶ Solinus tñ in aliquibꝫ mundi partibꝫ hūc inueniri dicit vbi nunq̄ gelu vel glacies fuit.

¶ Dyaſ. Criſtallus vires habet ſtipticas: deſerunt hūc ad generandum lac.

Capitulum. xl.

Cinnabar. Pādecta. ca. clxiij. Cinnabar latie. Brece ſercog. Arabice aſreg vl' zemziſar Cinnabar. i. cinnabaꝛ. Et fit ex ſulphure ꝛ argēto viuo. ꝛ eſt rubei coloꝛ⁹ Sera p̄. li. ag. ca. aſreg ſiue aſrengi. i. cinnabarū. fit ex plūbo qñ ponit⁹ i igne: ꝛ inflāmat. ꝛ fit rubeū. Silr fit ex ceruſa cōbuſta in hūc modū accipit⁹ ꝛ ponit⁹ i ꝓcauo vaſe mūdo ꝛ ponit⁹ ſup ignē. ꝛ mouet⁹ donec rubeſcat. ꝛ fit velut auripigmētū rubeū. Et q̄dā noiant ꝕ ſandix.

Operationes.

¶ Hal. Qñ cōburit⁹ plūbū vel ceruſa: mutat⁹ et fit aſrēgi. ꝛ ē res ſubtilioꝛ eo: ſz nō ita ſedatiua.

¶ Idē auc. Lachindi. Et accidit libenti aſreg ſicut illi q̄ bibit litargiū. oēs iſti ſūt ſpēs cinnabari.

¶ Dyaſco. Virtus eſt illi⁹ lapidi⁹ emathitis. deniq̄ ꝓſtringit vehemēter. ꝛ ideo ſanguinis fluoꝛem abſtinet. cōbuſtionibꝫ ꝛ puſtulis opitulatur. cerotis additur. vtiliter etiā cōfectionibus colliriozum miſcetur.

Capitulum. xlj.

Cinis. Actoꝛ. Cinis ex p̄dictis coꝛporibꝫ vſtis relinquit⁹ ꝛ eſt ſubſtantia terrena quidē arida ꝛ compacta. in quaꝫ coꝛpus ſolidū q̄ ignē reſolutum humoꝛe conſumpto redigitur. Unde ex grandi coꝛpoꝛe p̄pter conſumptionē materie modicus cinis efficitur. deſpecti coloꝛis eſt.

Operationes

¶ Et q̄ partes habet minutiſſimas: leui flatu agitabilis eſt. ad multa tamen perutilis.

¶ Cinere nanq̄ primo quidē ignis ipſe regitur vt conſeruetur. ¶ Cinere pelles depilātur: ꝛ quodāmodo innouantur.

¶ Cinis etiam p̄o alumine ponitur in tinctuꝛis pannoꝛum. In eccleſia dedicanda alphabetum in cinere ſcribitur. In capite ieiunij cinis ad memoꝛiam mortalitatis noſtre in capitibus noſtris ponitur.

¶ Ex aqua cineri admixta fit lixiuiū quo capita abluunt⁹. ¶ Cinis ſup̄ ſanguiſugā piectus ſanguinē quē ſuxerat euomere facit. In medicinis q̄z tam cinis q̄ lixiuium proficit.

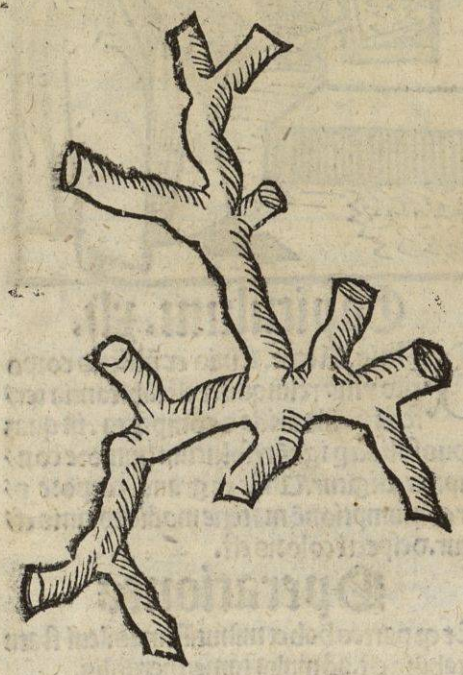
¶ Auiceñ. in. ij. cañ. Cinis oīs naturā habet abſterſiuā: exſiccatiuā. diuerſificat⁹ tamē ꝛ ablutio minuit eius abſterſionē: ꝛ acquirit ei glutinationē ꝛ exſiccatio ē ſine mordicatiōe.

¶ Aqua p̄o cineris ingreditur in medicinis putre facientibꝫ. ꝛ eaꝫ foꝛtioꝛes ſunt.

¶ Aqua cineris ficus ꝛ lacticinij: plꝰeñ abſtergit ꝛ ſiccat q̄ cetere. ¶ Cinis aūt lignoꝫ ſtipticoꝫ vt quercus ꝛ reliquoꝫ retinet ſanguinē.

¶ Dyaſ. Lixiuiū eſt cinere querc⁹ ad vſuꝫ medicine efficaciſſimū eſt. ꝛ hoibꝫ ꝛ pecoribꝫ que deſiōe pulmōis veꝛant⁹. ꝛ q̄bꝫ aliq̄ res venenata obſiſtit. Bibita, nāq̄ ſtatim ſalutē affert

D ¶ Utilis etiã est in vulneribꝫ humectis.ꝛ i fistulis.et ad vulnera difficilia ad sanãdũ ꝛ callosa
A lõgit pis sordida. ¶ Quotidie ergo lauãda sũt et sic apto medicamie sanãda: qꝛ ꝟr9 lixiuũ nõ sanat:sed ad sanitatẽ vulnera disponit.

Capitulum. xlij.

OCoallus ex li. de na. reꝝ. Coallus ẽ lapis rubeus valde. figurã hñs vt cornu cerui. vel vt herbe radix cũ multis radicibꝫ. Nec mirũ qm̃ herba fuit i mari ꝑmũ. Nic fulminibꝫ ꝛ tẽpestatibꝫ resistit. Uñ antiq̃ lapidez hmõi cõfractũ cũ seminibꝫ i agro iactabãt: aut in arboribꝫ suspẽdebãt: vt grãdinũ picula non sentirent. Demonibꝫ q̃z terribilis est. ꝛ ꝟ forte qꝛ frequẽter ramoꝝ ei9 extẽsio modũ crucis hz.

Operationes.

A ¶ Auicen. in. i. cañ. Coall9 est frigidus in primo gradu. siccus in secundo. S tiptic9 ẽ et vehemẽter prohibet fluxum sanguinis.
B ¶ Carnẽ additã abscidit. cõfortat oclm̃ abstrahẽdo ꝛ exsiccãdo humiditates fixas in eo
C ¶ Et est ꝓcipue qꝫ adustũ ẽ ꝛ ablutũ cõueniẽs lachrymis. Uestigia q̃z vlcerum abstergit. confert apostematibꝫ intestinoꝝ ꝛ splenis. retinet sputũ sanguis. Ha scit i maribꝫ q̃ sũt i affrica. alij9 q̃dez rube9 est: alius niger: alius alb9.

¶ Dolorẽ stomachi removẽt ac ꝓhibet sup os ei9 directe suspẽsus. ¶ Et ideo collis puerorũ appendit. Dicit aũt qꝫ si teratꝫ ꝛ impleant ex eo cõcauitates infirmoꝝ dentiuꝫ eradicat eos. et est summus in confortatione gingiuarum.
¶ Cõfert etiã sputo sanguis et ei9 fluxui ꝓprie qꝫ rubeus: et oñibꝫ egritudinibꝫ stomachi.
¶ Arnol. Coall9 a mari trahit sicut ramuscul us. ꝛ valz ꝫ quẽlibꝫ fluxũ sanguis ꝛ epilentiaz
¶ Et cõtra vana mõstra collo suspẽsus.
¶ Et valet etiã cõtra tempestates ꝛ grãdines agris aspersus multiplicat fructus.

Capitulum. xliij.

OCorneolus. Ex li. de na. re. Corneol9 vt ꝫm quosdã cornelus est lapis rubeus ꝙ lucidus. sz obscuri coloris incisi carne similis. Dozlapidũ multitudinẽ filij israel i deserto sculpsisse dicunt. qꝫ sculptura tã subtilis acuminis cõprobat: vt null9 posterioꝝ hmõi opis imitationẽ audeat attẽptare: nec dubiuz qꝫ ꝫm efficacias ꝛ ꝟtutes gẽmaꝝ sculpebãtur ymagines figurarum.
¶ Alb. i lapidario suo. Corneol9: quẽ quidaz corneliũ vocãt. lapis ẽ coloris carnei. ꝟ ẽ rubei obscuri sic carnis lotura. Nic apꝺ rhenũ fluuiũ iuenit freqntissime. ꝛ ẽ valde rube9. colorez hñs fere sicut minũ. ꝛ qñ polit multum nitet.

Operationes

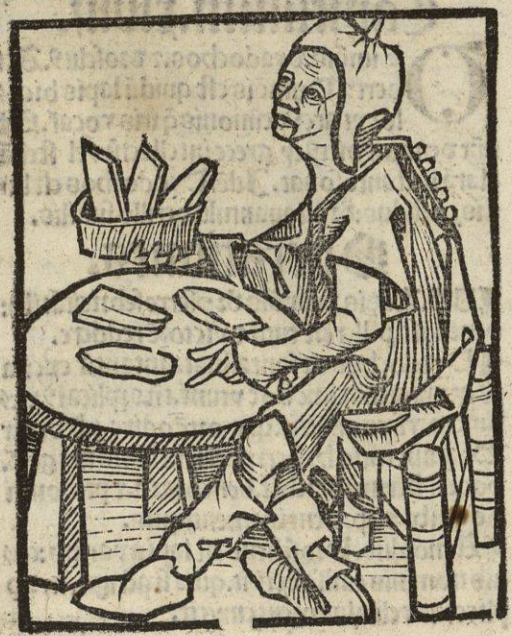
¶ Exptũ est qꝫ stringit sanguinẽ. ꝛ ꝓcipue mẽ A
struoꝝ ꝛ emorroidaꝝ. ferꝫ etiã tras mitigare
¶ Sera. Uirt9 illi9 lapidis ẽ qꝫ qñ defertur i B
anulo repmit iracũdiã ꝛ çausã litis añ iudicem

¶ Et reprimit fluxuz sanguis: vndecūqz exeat ꝓpie et sanguinis menstrui:
¶ Et qñ fit ex eo dentifrigiuz abstergit sordes dentiū et dealbat eos: z facit eos pulchros.

Capitulum.xliiij.

OChilū. Pādecta. ca. cccxxxi. Lapis ōchily. Hoc vocabulū ponit in q̄dam electuario Auicēne. qō ē cōtra vicū lapidis. z q̄daz dicūt q̄ ē coclea marina. que ōr cōchilū. z q̄dā dicūt q̄ ē coclea climaciaz. Im veritatē lapis est coclea porphire marine. z est conchilium marinū purpureum.

Capitulum.xlv.

OOs grece. Arabice hager almaseni: siue amēsen. Latine lapis quo acuit ferruz vel olearia Sera li. ag. cap. Hager almaseni est lapis quo acuitur ferrum.

Operationes

¶ Fricatio almaseni q̄ accipit ex lapide q̄ ōr ysachsen: phibet augmētari māmillas puellarū añ tps: z testiculos pueroz. z ē qz virtus eis infrigidat. ¶ Et idem auc. Dyas. Qñ acuitur sup ipm ferrū aliqō et linitur q̄ aggregat sup alopiciam: facit in ea nasci pilos.
¶ Et liniunt cū eo māmille puellaruz z testiculi puerorum: et prohibet eos augeri.
¶ Et cōuenit apostematibꝫ eoz amboz. et qñ sumit in potu cuz aceto cōuenit doloꝛi splenis et epilentie. z fricatio eius cōuenit alopicie
¶ Ubi sciendū q̄ iste lapis vocat similiter cos ocularia. qz in ea fricantur syeff. oculoz. Uel cos olearia: quia acuunt in ea instrumēta ferrea aspergitur super ipsa oleum.

Capitulum.xlvj.

OCuprum. Ex li. de na. rer. Cuprum siue eris: ē eiusdez duriciei cū argento: et eiusdem liquationis. Hoc excepto q̄ est rubei coloris. Es nulla rubigine corrumpitur. fetorem bz z tñ dulce sonat. ¶ Phus. Es siue cuprū sonoz est et vocale. natura caliduz. sonꝰ eius p se rudis est. admixtū ꝙ stanno vl argēto vel auro validū est valde: dulcēqz tinnitum habet. Tinnit autem ceteris metallis: sz vexat auditum: nisi stanno cōmodius temperetur.

Et fusile quidem est: z in omne artificium ductile. sed cum labore z moderamine verberantis nunq̃ ꝙ sic purgari potest quin facile contrahat corruptelam. Durat tamen in annos plurimos.

Operationes

A ¶ Ysiꝰ. Es aũt a splendore aeris dicit: sicut et aurum z argentũ. Apud antiquos prior eris vsus q̃ ferri cognitus est.

B ¶ Ere quippe primi pscindebãt terram z certamina belli gerebãt. erat q̃ in p̃cio es magis.

C ¶ Aurũ ꝙ z argentũ ꝓpter inutilitatẽ reꝛ̃jciebantur. Hunc autẽ vice uersa iacet es z aurum

D summo cessit honore. ¶ Inter omnia ꝙ metallaes vocalissimũ est z maxime potestatia. Ex eo z enea lamina fiunt.

Capitulum. xlvij.

Draconites. Alb. Draconites est lapis a capite draconis extractꝰ. et ferꝛ ab oriẽte vbi sũt dracones magni. Virtꝰ ei efficax sic lapidis q̃ vocat borax qñ de draconeextrahit adhuc viuo palpitante. Insidiant aũt draconibꝫ dormientibus Et subito scisso corpore draconis adhuc palpitante euellunt lapidem.

Operationes.

A ¶ Alb. in mirabilibꝫ dicit q̃ draconites deuincunt inimici: ꝫ venena valet si de vino extrahabat z ꝺꝛ ferri in sinistro brachio. Amme enum actibꝫ multa ꝓfert. Vis etiã supfluitatibꝫ que generant in animalibꝫ z mortẽ corruptio. Iterat ea qñ naturali morte corruptꝰ hũoribꝫ morit̃ z qñ mortua vl corrupta occisa lacuerũt.

B ¶ Ego aũt in ptibꝫ almanie i Sueuia vidi lapt dẽ sup quẽ ꝙuenerãt plꝰ q̃ꝫ. x. serpẽtes int montes i q̃dã prato. z cũ trãsitũ facerent: inde dñs terre milites euaginatis gladiꝫs sciderũt serpẽtes in multa frusta. z in fundo tñ q̃dã magnus iacuit serpẽs i multas ptes incisus: z sub capite serpẽtis inuẽtꝰ est lapis niger formatꝰ vt piramis abscissa nõ plucidꝰ i circuitu colorꝫ pallidi pulcerrimũ babẽs desc̃ptũ serpẽtẽ. Et hũc lapidẽ ab vxore eiusdẽ nobilis mihi p̃sentatũ cum capite eiusdẽ serpentis.

C ¶ Itẽ ꝺꝛ venena fugere que fiũt a morsibꝫ animaliũ venenatoꝝ. Victores ꝺꝛ etiam efficere.

Capitulum. xlviij.

Deimõis. Dyadochos. z droselitꝰ. Albertꝰ. Deimõis est quidã lapis bicolor vt arcꝰ deimonis q̃ iris vocat. Est aũt deimon dictꝰ q̃ grece intellectũ vel stellã clarã stillantẽ sonat. Idẽ. Dyodochos est lapis pallidus: ꝺꝛ aliquantulũ berillo similis.

Operationes.

A ¶ Alb. Lapis deimõis ꝺꝛ ꝓferre febricitãtibꝫ: venenosa pellere: z tutũ z victoriẽ reddere.

B ¶ Dyadochos ꝺꝛ fantasmata intantũ excitare q̃ magi maxime hoc vtunt. tñ applicatꝰ defuncto: vires amittit. q̃ mortẽ odire ꝓhibetur Vox aũt ratio haberi potest in libris magoꝝ. hoc est hermetis. tebit. bencoratb. z ptolomei de quibꝫ nõ presentis intentionis.

C ¶ Arnoldus. Droselitus est lapis varius: cuius nominis causa extitit. quia si ad ignem applicetur velut ludorem emittit.

Capitulum.xlix.

Dyacodos.dyamanticus.et dyonisia: Arnol. Dyacodos est lapis pallido berillo similis.

Operationes.

¶Ex lib. de na. re. Dyacodos est lapis q̄ aq̄s iniectus varias effigies demonū efficit: ita vt det responsa petentib⁹. ¶In eodem lib. Dyamanticus est lapis qui in quocūq; metallo gestetur: ferream tñ sibi sedē ꝑ in quā elegit.

¶Ysiō. Dyonisia est lapis niger mixt⁹ rubētib⁹ notis. Nec ex aq̄ trita vinū fragrat: z odore suo putat ebrietati resistere. ¶Phus. Dyonisia lapis est oriēt⁹ fusci coloris nucis respersis guttis. in aq̄ tritus vinū fragrat z tñ ebrietas ꝓtra naturā odore suo fugari solet.

Capitulū.l.

Xacontalitus. ermistion et ethites. ¶Ysiō. Exacōtalitus lapis est in parua magnitudie. multi coloris est: vnde z nominat⁹ est. Tam diuersis enim notis aspersus est: vt sexaginta gemmaꝝ colores in paruo eius orbiculo deprehendant.

Operationes.

¶Arnoldus. Exacōtalit⁹ est lapis valde paruus ex coloribꝫ sexaginta distinctus. Hic hominis oculos efficit tremulosos.

¶Ex lapidario.

Exacōtalitus lapis ex re nomen adeptus:
Corporis exigui miro dispendio supplet.
Dū tot gēmaꝝ sumit gēmula sola decorē.

¶Ysidorus. Ermisteon gemma inter gratissimas aspicitur et ex igneo colore radians auro. portans secum in extremitatibus candidaz lucem.

¶Ex libro ō naturis rerum. Ethites est lapis punicei coloris. habens lapillum interius: ex quo fit sonor⁹. Hic ab aquila de extremis orbis partib⁹ in nidū portat. naturaliter em̄ hūc esse causaz q̄ dua aquile īmoderato colore cōcalescūt: nisi lapis naturaliter frigidus ꝓsens sit. hic pueros in columes seruat.

¶Efficacissime pregnātes iuuat. ne abortum faciant. vel in partu grauiter laborent: in leuo lacerto portari vult. sobrietatem cōfert et gratiam: facitq; victorem. De isto lapide superius etiam dictum est.

Capitulum. lj.

Ematbites. ysiō. Ematbites lapis est dict⁹: q⁹ rubore sanguine⁹. Emach ap̄ pe sanguis est. Bignit aūt in ethiopia: sed p̄ncipalis in arabia ⁊ affrica inuenitur.

Operationes

A ¶Ematbites dicitur: quia emach sanguis thi thel sistens. habz enim virtutem ſtringendi fluxum sanguinis.

B ¶Ex lib. de na. re. Ematbites est lapis ferruginei coloris. mixtus venis sanguineis. hic missus in aquam bullientem eam reddit tepidam. Si quis eum deferat solis ardorem nō timebit.

E ¶Itē soli expositus a se scintillas emittit. fructus a locustis ⁊ grandine seruat.

D ¶Idē. Cōfractus ⁊ in aqua resolutus sanat eos qui saliuas sanguineas emittunt.

E ¶Sanat etiā ventris fluxū. puluis eius carnes mortuas crescentes in vulnere corrodit et tollit. Uino quoq; permixt⁹ vlcera sanat. Bibitusq; lapidem vesice frangit.

F ¶Ex lapidario. Sumpsit ematbites grecus de sanguine nomen. Nature lapis hūane seruire creatus. Stiptica cui virtus per multa p batur inesse.

Capitulum. lij.

Exacolit⁹ ⁊ exebenos. Alb. Exacolitus est lapis vari⁹: dissolutiu⁹ ut dicūt periti medicor̄. Dyas. Exebenos lapis est albus ⁊ speciosus quo solēt aurifices aurū limpidare.

Operationes.

¶Alb. Exacolitus vino permixtus ⁊ potatus valet contra colicam ⁊ yliacam passionem. A

¶Dyas. Exebenos curat stomaticos potat⁹ cū passo ⁊ aq̄. silr amētes sanat potatus. B

¶Ad venereas voluptates mirifice facit bibitus. quia nō patitur diu cos fatigari. E

¶Soluit etiā vesicā dolentē. Hā portatus partū sine egritudine ꝓseruat: ⁊ velocitatē parturientis facit circumligatus femori. D

Capitulum. liij.

Enidros. efestis et egypcilla. Isiō. Enidros lapis est ab aqua vocatus. cum dat enim aquam ita vt clausam putes in eo fontaneam scaturiginem. ¶Arnol. Enidros est lapis distillans perpetuis guttis nec liquescit omnino: nec efficitur minor. Ex li. de na. rer. Enidros lapis cristallo similis miro modo perpetuis lacrymis distillat. ⁊ tamē durus ⁊ integer in omnib⁹ perseuerat.

Operationes

¶Ex lapidario. Huius nature graue est deprehendere causam. Nam si decurrit lapidis substantia quare. Nō minor efficitur aut non omnino liquescit. Si res exterior descendit ad inferiora. Ut semper refluat. curse nū impedit ipsum. Scilicet ingrediēs ꝓtrarius egredienti. A

¶Ysiō. Efestis lapis est speculi naturā habēs in reddendis ymaginib⁹ quam q̄ rutilet. B

¶Experimentū eius est: si feruēti aque addita statim refrigeret. Aut si soli oppositā materiā aridā accedant. nascit in thorintho. E

¶Idem egypcilla gemma est radice nigra. facie vero cerulea. ex egypto vbi reperitur sic appellata. D

Capitulum. liiij.

Elitropia.ysi. Elitropia est gēma colōris viridis ac nubil' stellis puniceis sup sparsa cū sāguineis venis. cū vero nois ē de effectu ipi' lapidis. Nā i labris eneis deiecta radios solis mutat. sāguineo repercusso. extra aquā aūt specti mō solē excipiat. ō phēdit q defectū ei' subeūtē lunā oīdēs. Bigenit i egypto z affrica. Iz melior i ethiopia. Dagi hāc admixta herba elitropia: quibusdā additis pcantationib' gerentē ospici negant.

Operationes.

¶Arn. Lapis elitropia si ponat sup aquā eua porabit eā. ¶Ex li. ō na. re. Lapis elitropi' in vase aq̄ pleno solis radijs subiect' sanguineū solē reddit. ac si pateret eclipsim. nec i era vas ipm i q̄ iacet ebulire videt. Et aquā velut imbres spargere. Hoc facto videntes arreptici (si psentes sint) extra se rapiūt z futura pdicunt.

¶Hic lapis gestantem in longa vite tempora producit. sanguinem stringit. venena fugat: et contra dolos tutum facit

¶Ex lapidario.

Ex re nomen habens est elitropia gemma.
Quę solis radijs in aqua subiecta parillo
Sanguinem reddit mutato lumine solem:
Eclipsimq̄ nouam: terris effundere cogit.
Demiq̄ post modicum: vas ebulire videbis.
Aspergiq̄ foras subite scaturigīs imbrem.

Capitulum. lv.

Epistites Arist. Epistites lapis est q̄ se curitatē bestijs pbet. z si mittat' in aque bullientis vas: cessant ebullitionis eius ampulle.

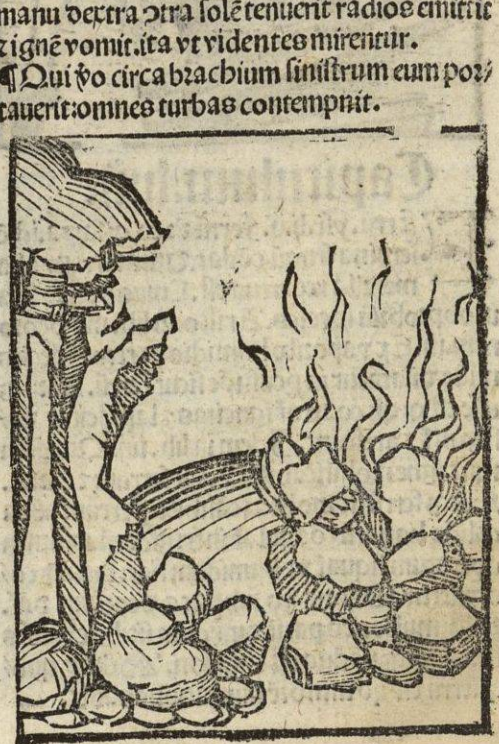
Operationes

¶Arnol. Epistites lapis est rutilās z rubicūdus ex pte cordis gestatus hominē tutū custodit. locustas z volucres nebulasq̄ steriles: grādinem ac turbinem a fructib' terre compescit. et soli oppositus ignem ac radios emittit.

¶Dyas. Epistit i lapis rubicūdus ac dilucid' est. z nascitur in corimbo. Hic in aquā feruentem missus: cōtinuo tepidorē eam reddit.

¶Et si aliquantulū steterit: ibi omnē ardorē tollens frigidā eam facit. ¶Hic cū aliquis in manu dextra ptra solē tenuerit radios emittit z ignē vomit. ita vt videntes mirentur.

¶Qui ēo circa brachium sinistrum eum portauerit: omnes turbas contempnit.

Capitulum.lvj.

EAlcanos.filaterus:flogites:z flogm9: Arnol. Falcãos q̃ z arsenicũ vl' auripigmẽtũ ꝺr.lapis ẽ rube9 z citrinus.

Operationes

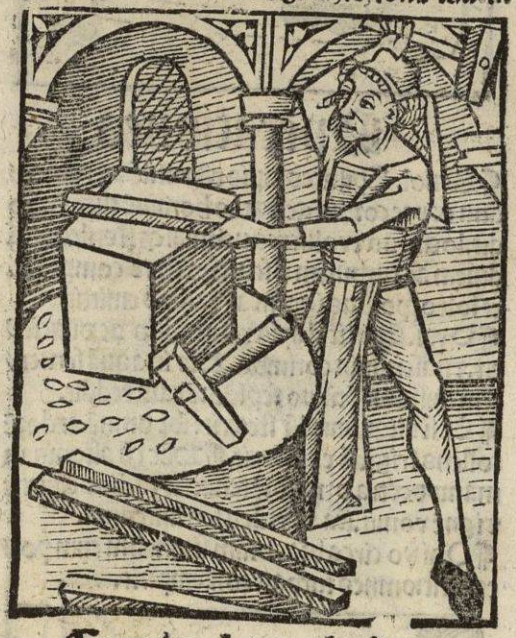
¶Habetqꝫ naturã sulphur z calefaciẽdi z desiccãdi. Si eri apponaf trãsmutat illõ ĩ albũ. Oĩa metallina corpa erurit ꝑter aurum.

¶Idẽ. Flater9 ea dẽ ẽ gẽma eiusdẽqꝫ ꝓprietatis. cui9 ẽ crisolit9. de q̃ sufficiẽter dictũ ẽ supius.

¶Ysi. Flogites gẽma ex plidia. z hec ẽ vna ex gẽmis ardẽtib9 vel cristallinis ostentãs intra se q̃si flãmas eluates q̃ nõ exeant exterius.

¶Plinius. Flogm9 in egypto inuenif. auros sum z flãmineũ habet colorem.

¶Idẽ. Illinit9 frõti flogmũ sqꝫ sõnũ iducit.

Capitulum.lvij.

EErrũ. ysi. liij. Ferrũ ꝺr eo q farra. id ẽ semina frugũ cõdat. Usus ferri p9 alia metalla repertus est. Cuius postea ꝓsa in obꝓbriũ species. Aristo. in lib. metheororum. iij. Ex vaporib9 humidis in terra species nulla dilatatur in pcussiõe sicut ferrũ. Eorũqꝫ esse est q9 q̃ cõartaf igneitas z lapideitas desiccanf z arescunt. Idem in lib. iiij. Quedam sunt igne mollificabilia velut ferrum z cornu. Exit qꝫ ferrũ sic molle z scissibile. Ferrum aũt a calido liquatũ coagulaf in frigidatũ. ipsumqꝫ operatum liquaf vt humidum fiat: intereꝫ coaguletur. Scoria ꝓ subltat z deorsum daf. Cũqꝫ multotiẽs patif z mũdum fit: hoc calibs fit. minusqꝫ põdus est emũdati. Melius quoqꝫ ferrũ est qõ minorẽ purgationẽ habet.

Operationes.

¶Ex li. de na. re. Ferrũ frigide nature est duꝫ solidũ z incisiuũ: oĩa fortitudine sua domat. et a se tm̃ cõsumif. ¶Sup oĩa metalla corrupte lã facilius ꝓtrahit. ¶Et etiã cõtacta corruptione ificit. Rauce sonat: igne ebescit z ductile fit. ¶Ex eo fiunt arma diuersa qꝫ instrumenta incisionibus apta.

Capitulum.lviij.

AGates. ysiꝺ. Bagates ꝑmũ in Sicilia inuẽtus Bagatz fluminis fluore reiect9. vñ z noiatus. licz in Britania sit plurim9. Est aũt niger. planus leuis. z ardẽs ignis admotus fictilia i eo septa nõ dolenf. Dixꝫ q9 aqua accendif oleo extinguif

Operationes.

¶Ex lib. de na. re. Bagates lapis niger est ac lucidus. ca ducis pẽ est accensus.

¶Demones q̃z fugat: aut si p os hoĩs obsessi loquanf: sumus eos tacere cogit.

¶Idẽ. Si toma chũ cuersum iuuat. z aqua in qua triduo ia cuerit cito partũ liberat.

¶Ipsa q̃z aqua si a puella potef an virgo sit deꝑhendif. Nam si virgo est ĩmota manet: si corrupta incõtinenti mingit.

¶Idẽ lapis demonib9 z incantationib9 resistit. serpẽtes fugat. vnde z aquila ponit eum in nido suo contra serpentes.

¶Sergius tamẽ dicit: q9 hoc facit vt calorẽ suum circa ova temperet.

G ¶Idē q̄z calefactus ꝓficatōi matricis quando suffumigat ex ipso. epilenticis confert. Fumus eius effugat vermes venenosos.

V ¶Dyas. Hagates melior est ille qui facile igni exarserit: z odorem habet aspalti.

I ¶Hic aq̄ solutus dētes mobiles ꝓfirmat. ad rigores p̄cordioz ac dolores z euersiōes facit

K ¶Incensus serpentes fugat. Incenditur autem z in aqua mittitur z parturienti de eadem aqua per triduum potui datur.

L ¶Demonibus z omnibus maleficijs resistit: virginitatē deprehendit.

Capitulum.lix.

GAlactites z garamantites. ysiō. Galactites lapis lacteus dicit q̄ attritus reddit succū albū ad lactis saporem.

Operationes

A ¶Feminis nutrientibꝰ alligat ꝰ fecūdat vbera. Infantiū q̄z collo suspensus saluā ferē facere. In ore aūt liquescere z memoriam adimere.

B ¶Arnol. Galactites lapis est cineri similis. hūc mittit nilus z atheolus. da tq̄ lactis succū z saporem. z in ore clausus turbat mentem.

L ¶Collo circūdatus vbera lacte replet. z femore ligatus faciles partus p̄bet. Denīq̄ si vespe cū sale mixtus aqua ouile circūspargit: oues lacte repletur z scabies ab eis fugatur.

D ¶Aristo. Lapis galactides dum ponit contra incendiū ignis extinguitur. z si supra mulierem suspenditur partus egreditur.

E ¶Dyasco. Lapis galactites colore cinereus est: gustu dulcis. sic dictus: quia tritus colorē lacteum emittit.

¶Hic post balneū ieiuno datus cū mulsa vel aqua lactis copiam ministrat. F

¶Lacteus aūt dicit: q̄z p̄cedentia mala in oblitionē adducit. vnde z mulieri difficulter pariēti: filo facto de lana ouis circa femur dextr̄ ligatus: mox eam sine dolore parere facit. H

¶Idem. Fascina ligatum dolorem dentiū liberat. z qui secum eum portauerit. si principē vel alium offensum habuerit in oblitionē eum adducit z gratiosum reddit. D

¶Plini. Haramantitē aliqui vocant lapidem qui z sandarestus dicit. de quo dicet inferius. I

Capitulum.lx.

GRanat9 z garatiden. Cōstantin9. Granatus est de genere carbūculi. Est aūt lapis rube9 z plucidus. in colore silis balaustijs. est aūt rube9 aliq̄ntulū obscurior carbūculo. Et cū subūct ei in sigillis niger color: tūc magis rutilat. Et in ꝫ genere ūuenitur quidā mod9. q̄ intra rubore sparsus hz viole colorē ꝓpter ꝫ gen9 violatū dr z p̄ciosior est alijs granatis. ¶Alb. Baratiden est lapis q̄ fert esse nigri coloris. Probat aūt veritas huiꝰ lapidis sic. Si gelatā lapidē totū corpus suum vngat melle muscis z vespis exponi. z si intra crus manet ab eis lapis est verus. z si deponit lapidē musce z vespe sup mel cadūt z fugūt.

Operationes

¶Cōstanti. z Alb. Dicunt granatū letificare cor z pellere tristiciā. z est ca. z sic. z q̄ quidam hunc esse de genere iacincti est falsum. A

¶Inuenit aūt lapis ꝫ fm plinios in ethiopia z aliq̄ens intra tyrum iuxta arenas maris. B

¶Alb. Aiūt q lapis garatiden in ore portatꝰ facit bñ iudicare opiniones ꝛ cogitationes.

¶Ferť etiam q gestantē gratiosum reddit hominibꝫ. Ita similiter asserit Enax.

Capitulum.lxj.

Agacromeō. grisolitus. ꝛ galacides. Alb. Hagacromeon est lapis diuersi coloris sicut pellis capreoli. ¶Idem. Grisolitꝰ est gēma colorꝫ aurei in horꝫ matutinus visu pulcerrimꝰ est. in alijs aūt horis dissimilis. ab igne aūt corrūpiť ꝛ fugať. Et vt q̄daꝫ dicūt inflāmať ꝛ iō timere ignē dr. Dicūt autē alīq q ē aliud genꝰ istiꝰ lapidis. q̄ est lapis ignobilis substātie. ꝛ est marchasita aurea q̄ medīū quoddā est inter metalla ꝛ lapides. Dicť autē tertium genus istius lapidis esse coloris medij inter ceruleū ꝛ rubeū. Plinius. Halatides velut cinereus est gustu dulcis.

Operationes.

A ¶Alb. Hargacromeon victores reddit se gestātes.

B ¶Expti aūt dicūt esse ab alchidepnn cipe quodā: qui quotiēs hūc lapidē secū habebat: semp vincebat in terra ꝛ in mari. q̄tiēs autē caruit ferť hostibꝫ succubuisse.

L ¶Alb. Grisolitus. Virť hui⁹ lapidis est curare scabiē ꝛ vlcera. ꝛ ī manu gestatꝰ colorē febris mitigare dr.

D ¶Plī. Halatides later humectat ꝛ leniter cōstringit. ꝛ ideo facit ad lacrymas oculoꝝ.

Capitulum. lxij.

Glacies ꝛ glosopetra. ysi. Hglacies sigue. Halacies lapis cādorē ꝛ figurā pstat grandinis. Duricia q̄z inuicta est vt adamas. in ignē ferť etiā frigꝰ suū manere.

Operationes

A ¶Arnol. Halacia lapis omni tēpore frigidus nec vnq̄z calefit.

B ¶Ex lapidario. Est que candorem fert grandinis atq̄z figuram. Ictibus omnimodis inuicta gelacia gemma. Cuius nature vis tanta fore probatur. Vt omni tempore frigida sit: nulloq̄z calefacit ab igne.

L ¶Solinus. Glosopetra lapis deficientibus lunis e celo cadit: lingue hūane similis est non modice: vt magi ferūt potestatis. qui ex ea motus lunares excitari putant.

Capitulum.lxiij.

GIpsum. Dyas. capi. de gipso. Gipsum genus est lapidis similis nitro. cuius est optimū qđ habet venas latas. Gipsum vero non coctum desiccatiuum est et stipticuz: et parum plausticum et collectiuum.

Operationes

¶ Dyas. Fluxū sanguis z sudorē abstinet. bibitum offocat boiem. ¶ Ustū po leptomeris est z desiccat z reprimit: cū pisca tritū in iuribz. est etiā vt gessania: sz amplius stipticans z refrigerans fortiter. Uñ illinitū fronti sanguis cursū stringit. potatū po dissinterias z ciliacas z omnī pro fluo resistit. Flos eius iacit ad eā q̄ instātius constringere volumus. ¶ Sera. li. aggre. capi. Gipseri. Uirtus eius est desiccatiua.

¶ Et idē aucto. Hal. Nō administrat nisi exterius. z virtus eius est q̄ desiccat z cōglutinat z opilat. Et p̄ ideo: qz ipm facit aggregationem partiū cito. z cōuenit fluxui sanguis qñ miscet cū medicinis siccis: qz gipsum est durū sicut lapis. et iō oportet q̄ admisceat cū albumie ouī.

¶ Et fit multū stipticū qñ miscet cū puluere molendini: q̄ aggregat qñ euolat ex farina a frumēti super muros molendini et pilis leporis.

¶ Et qñ aduritur minuit de viscositate sua: z auget subtilitas sua et sua densio. et fit stipticum: maxime qñ conficit cum aqua et aceto.

Capitulum. lxiiij.

HYena z hyeratides. ysiō. Hyena lapis est qui in oculis hyene beltie inuenit. Qui si sub lingua hois subditus fuerit futura cū precinere dicūt. ¶ Aristo. in li. de animalibz. Gemmā hyene portāt in oculis: vel vt aliqui dicunt in fronte.

Operationes

¶ Uarietas multiplex colorūq̄z mutatio inest oculis hyene: in q̄z pupillis inuenit lapis quē dicūt p̄dicēdi futura p̄ditū ptāte. ¶ Ex lapidario. Tollit ex oculis lapis extollendus hyene. Uaticiū munere dicūt inferre gerēti. Qui q̄at imbutus p̄cinere queq̄z futura. Sub lingua loto si cōtineat in ore. ¶ Ysi. Hyeratides est lapis accipitris coloris silis. ¶ Aristo. in li. de aīalibz. Hyeratides lapis si ab hoie gestet a muscis vl apibz nō mordet. ¶ Arnol. Hyeratides lapis est niger: quē qui in ore gestauerit magis cogitationū z opinionū iudex efficit: z amabil reddit. ¶ Sic aūt virtus eius p̄bat: corpus gestantis si nudū melle fuerit inunctū z muscis expositū intactū relinquet ipsuz. ac si lapis ab eo auferat sugent at q̄z corrumpunt corpus.

Capitulum. lxv.

IAcinctus. Ex li. de na. re. Jacinctus ē lapis ceruleus: in obscuro nubilosus: in sereno clarus. ita q̄ a cra sentire dr. Per optimus est ille qui nec nimiū clarus nec nimis obscurus. Est aūt frigidissimus: et hoc magis si mittatur in os. Solidissime q̄z duriciei est: ita q̄ findi vel sculpi recusat. ¶ Dyasco. Jacinci vt dictū est: species sunt tres. inter quas granati sunt meliores: qui iuxta ignē magz rubicundi fiūt. Et si ab aliqua ibi fuerat nigredo tollit. veneti po nō patiunt ignē. ¶ Serapion Eius sunt tres species. Una est coloris rubei.

Secũda est citrini coloris. Tertia est coloris cabali ꝛ coloris antimonij. ꝛ rubẽs ẽ melior alijs Et qñ incendit sup eum ignis rubescit multũ.

¶ Alb. in suo lapidario. Jacinctoꝝ duo sunt gña: aq̃ticus scz ꝛ saphirinus. Aquaticus est flauus albescens. Saphirinus aũt est flauus valde glucidus: q̃si nihil habens aqueitatis.

Operationes

¶ Albertus. De expertis est q̃ est frigidus: ꝛ cõfortat corpora: sicut omne frigidum quod strin git virtutem corporum intus.

¶ In de ligaturis phisicis autẽ dicit: q̃ collo suspensus vel digito portatus tutũ reddit pere grinum: ꝛ gratum hospitibus.

¶ Et valet contra pestiferas regiones. Et ꝙ pertum est q̃ somnum prouocat propter suam frigidam complexionem.

¶ Saphirinus aũt specialiter ꝟ bze ór: q̃ ꝟtus eius est ꝟ roꝛicũ. Aiũt etiã q̃ ꝓfert diuitias: et naturaliꝫ ingeniũ bonũ reddit ꝛ letitiã cordis.

¶ Sera. Est aũt virtus iacincti: q̃ qui portauerit secũ ipsum ante sigillationẽ factã cũ eo: fit tutus a fulgore: ita q̃ nõ cadit sup eũ. Virtus hec est multum diuulgata inter homines.

¶ Aui. de viribꝫ cordis dicit: q̃ cõfortat cor.

Capitulum.lxvi.

Jaspis. Alber. Jaspis est lapis multoꝝ coloꝝ. Et habet species decez. Melioꝛ tñ est viridis transparẽs: habẽs in se venas rubeas. Debet aũt in argento ligari Nic in multis partibus inuenitur.

Operationes

¶ Helꝛnandus libro ,r. Jaspis optimus est viridi transfluentiq̃ colore.

¶ Laste gestatus fugat febres ꝛ ydropem.

¶ Apositusq̃ iuuat mulierem parturientem. Uis autẽ eius fortioꝛ dicit in argento.

¶ Aristo. Jaspis clarificat visum bois sanguinẽ stringit: ꝛ si sup mulierẽ est: partũ eiꝰ soluit.

¶ Arnol. Jaspis est gemma multoꝝ coloꝝ: sed optimus est viridis ꝛ transflucens. De multis partibus transmittit. Hominẽ tutum facit.

¶ Et fantasmata pellit: luxuriam q̃z cohibet. ꝛ conceptũ prohibet. Est aũt virtus eius cõtra fluxum sanguinis ꝛ menstruoꝝ.

¶ Philosophus. Si quis aũt inuenerit iaspidem viridem ꝛ in eo crucem: habet virtutẽ vt ferens ipsum non mergatur.

¶ Itaq̃ Galienum in digito portasse fertur hunc lapidem.

¶ Item iaspis habet virtutem contra omnes inimicos. et pellit fantasmata.

Capitulum.lxvii.

Iris. Alb. Iris cristallo est silis. ꝛ est vt frequentius exagonus. Dicitur Enax q̃ de arabia venit: ꝛ in mari rubro nascit. Flos aũt inuenitur maximã copiã hoꝝ lapidũ in mõtibus germanie: q̃ sunt inter renũ fluuiũ ꝛ Treuerensem ciuitatẽ. ꝛ diuerse quantitatis omnes sunt exagoni. In alijs autẽ lapidibꝫ cũ naturaliter sunt rotũdi: exagoni efficiũtur: sicut foramina apũ in medio posita exagona efficiũtur. cũ illa que sunt in extremis sunt rotũda.

Operationes

A ¶ Est ãt lapis siccissim9 qđ sua indicat subtilitas maxia. Fit aũt ex aqueo succo q̃ euadit de
B materia lapidis. q̃ gñat in luto rubeo. ¶ Et qz ℔ aqueũ vehemẽter a sicco appℏẽsuz ẽ siccus z
L dur9 lapis valde. ¶ Luz aũt sub tecto soli ei9 ps immittit: z ps ei9 in vmbra tenet: pjcit reflectẽdo pulcerrimos colores yridis sup oppositũ parietẽ. vel sup aliqđ corp9 ppt qđ yris vocat
D ¶ Aliqđ ãt sile huic nascit i gipso qđ ẽ pspicuum in extremis z scissibile valde. z vtuntur eo p vitro quidã in vitris

Capitulum. lxvij.

Escultos z Jena. Alb. z Jsi. Jscultos ẽ lapis croco silis Lapis in vltimis hispanioz ptib9. freq̃nti9 inuenit iuxta gades berculis. ij. z in. ij. climatibus iuxta hyspaniam illã quã modo hyspaniã vocamus

Operationes.

A ¶ Est ãt lapis filabilis ꝓpter viscositatẽ i eo are
B factã. ¶ Et si de eo fiat vestz nõ cõburit. sed ex
L igne purgat z nitet. ¶ Et forte illud qđ germani vocãt salamãdre. q: hec lanugo q̃ inde colligit ẽ sicut lanugo lapidis humidi. q̃re ãt nõ credimus in metheoroz expeditũ ẽ. Hui9 speciez quã dã dicũt esse quẽdã lapidẽ: quẽ quidã vocãt carbunculũ albũ. Jmitat carbunculũ in hoc q fãtasmatibz z presagijs resistit. ¶ Ualet cõtra do
D lorẽ oculoz ex hũida cã. z redact9 in puluerẽ sanat scabiẽ. ¶ Jtẽ Jsi. dicit de lapide isto q ẽ al
E bus ad modũ glãdis in q̃ntitate. Albert9. Jena ẽ lapis a bestia q̃ iena vocat. sic dict9 eo q oculi ei9 in lapidẽ vertunt totaliter. ¶ Aiũt ãt Enax z Aayen. q positus sub lingua confert diuinando dicere futura.

B

Capitulum. lxix

Acabrates. Kamã. z Kenne. Albertus
k kacabrates ẽ lapis simile cristallo

Operationes

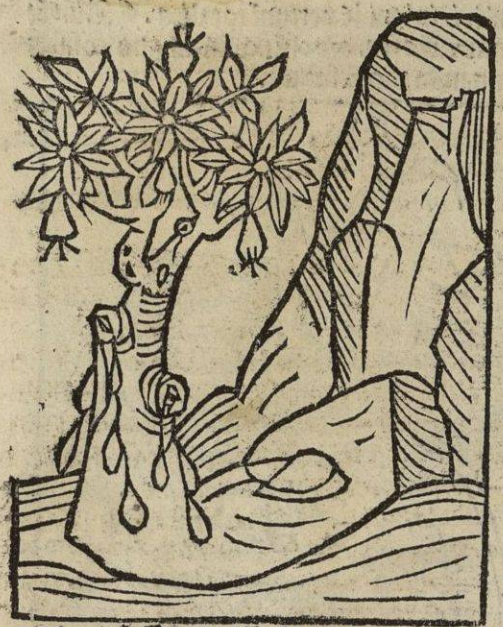
¶ De eo fert q eloquẽtiã dat z honorẽ z grã A
vz ꝯ hydropisim. ¶ Jtẽ Alb. Kamã ẽ lapis sre B
quẽter alb9 in toto vel in pte. vari9 ẽ in colore. z
frequẽtissime inuenit immixtus onicimio.
Uirtusq z fert ex imaginibz z scripturis q̃ inue L
niunt i ipo ex sigillis. ¶ Enax in lapidario suo D
Kenne ẽ quidã lapis multũ car9 regib9. qui generat in occultis ceruoz in oriẽte. qui cũ serpẽtes comedũt deponẽtes seniũ vt fortiores fiant intrãt flumẽ vbi morãt imersi vsq ad caput. tam diu q̃l sentiãt ꝑtutẽ veneni separatã in terra lacrimã emittunt. que coagulata in oculis interdum vsq ad magnitudinem nucis desiccatur donec cadat cum de flumine exierint. z sic inuenitur. Et hec dicitur venenoz tyriaca.

Capitulum lxx.

Arabe. pã. ca. cc xx. viij. Karabe ẽ gũ
k mi arboris. vt gẽma vñ anuli fiunt: vñ electrũ succinũ et karabe sub eodem ponunt. q: electrũ ẽ karabe z succinũ ẽ karabe.

Operationes.

¶ Uñ habem9 ab Alexãdro ca. de Dissiãte A
nia trocisc9 dyalectrũ. ¶ Jtẽ Seruj9 sup bu B
co. Uirgilij in egloga paltorj. dicit q electruz ẽ

E
D
E

post succinū. ¶ Itē calli⁹ felix tra. de trociscis dicit. Trociscos de succino. ⁊ ē electꝝ et describit trociscos de karabe. ¶ Aui. in li. de viribus cordis. Karabe. ca. est. in. i. sic. in. ij. Aliqui volunt q̄ sit fri. ¶ Actor de karabe inuenies superius i tractatu de herbis. ca. cc.xxxvij. de k. quare lector ibidem recurrat ⁊ inueniet eius virtutē et operationem.

Capitulum .lxxj.

LAzuli latine. Ara. hager alzenard siue elezanard. Sera. lib. a. g. c. hager alzenard. Oꝑtet q̄ eligat ex eo cui⁹ color ē celestis multum cum corpusculis aureis. et levis est sine asperitate. et sine admixtione alteri⁹ lapidis. ⁊ qui nō frangitur facile. et cuius frusta sunt mag̃. ¶ Jo. me. c. ō lapide lazuli. Lapis lactul⁹ vel stellat⁹ vel lazuli ē de gñe marinorū hñs maculas et auro. ⁊ ē ali⁹ alb⁹. Et ō lapis markasita. ⁊ ali⁹ indus clar⁹ celestis. Et dicit lazuli ⁊ qñq̄ minera fert vtrūq̄ simul. ⁊ melior ē cui⁹ color ē viridior in colore azuli. ⁊ habz maculas aureas ⁊ nigr⁹ cū markasita est nō bon⁹ ⁊ nō maculat⁹. ⁊ silr lenis. ca. ē in. ij. sic. in. iij.

Operationes

¶ Sera. Virt⁹ ei⁹ ē similis glutini auri. nisi q̄ est debilior eo. ⁊ facit nasci pilos in palpebris. ¶ Et idē auc. Baſ. Est in eo stipticitas cū acuitate pauca. Et virtus ei⁹ ē q̄ desiccat ⁊ infrigidat etiā palpebras q̄ depilāt ꝑter aliqs humores acutos. ⁊ remanēt q̄ i eis nō augēt pili nec multiplicāt. ⁊ sunt subtiles ⁊ debiles. Et ħ q̄ lapis lazuli in his locis destruit humiditatē ipor̄ humoꝝ. ⁊ immutat superfluitatē ad cōplexionez sua radicalē cū q̄ fit gñatio piloꝝ palpebrarū. ¶ Et oportet q̄ ad ħ terat ad multū ⁊ administret in puluere. ¶ Et idē. Qñ suspendit ad collū infantis removet ab eis tumores. ⁊ facit birros capillos ¶ Itē hz virtutē adustiuā ⁊ putrefactiuā. ⁊ ideo aufert verrucas. et qñ sumit interius laxat humoꝝ ē melācolicū. ⁊ mūdificat sanguinē. ab hūoribꝫ grossis. ¶ Et dosis eius est a iij. k. rat vsq̄ ad z. i. qñ misceat cū aliꝫ medicinis laxatiuis. ¶ Et cōuenit plus dolori renū et asmati: et qñ sumit in potu. aut fit nascale cum eo prouocat mēstrua. ¶ Et potus eius cōmouet nauseā ⁊ vomitū. ſz ablutio ei⁹ removz ħ ab eo. ¶ Auicē. de virtꝫ cordis dicit. q̄ cōfortat cor

A
B
L
D
E
F
H
V
J

Capitulum.lxxiij.

Lacteus z lincis. Auicē. lib. ij. ca. ꝓprio. Lapis lacteus est lapis q̄ cū fricat aq̄ egredit ex eo quoddā sicut lac. Et hic quidē lapis est cinerei coloris: dulcis saporis.

Operationes

A ¶Aui. Terit cū aq̄ z seruat qō resoluit ex eo i pixide de plūbo cōuenit in initio apostematū.

B ¶Et fit ex eius fricatione alcohol. ¶Et phibz cursum sup fluitatū ad oculū z ylcera in ipso accidētia. ¶Enax in lapidario suo. Lincis est lapis. z fit de vrina lupi ceruarij micta: z in mō tibz coagulata: q̄ in domo seruatus generat optimos fungos sup se q̄libet anno. ¶Dicit vale re ꝫ dolorē stomachi: z yctericiā z fluxū vētris.

D

E

Capitulum.lxxiiij.

Litargirum latīe. Arabice z grece marechet. Sera. li. ag. ca. marechet. auct. Dyas. Quoddā ex eo est qō fit ex vena plūbea: ita q̄ inflāmat donec fiat sicut ignis: z dissoluit donec aduratur z postea coagulat. Et ex eo est qō fit ex argēto: z ex eo est qō fit ex plūbo qū fūit ex eo lamine: z adurit ps ei9. Et ō eo est cuius color est rubeus splendēs: z est aureū. z est meli9 alijs. z ex eo est purpurei coloris: z ē argenteū. Est alius modus factionis litargiri: quē in iuuētute mea vidi sardinie fieri: vbi argētū z plumbū sil' colabant. z est verior modus.

¶Sera. auc. Alcauzi. Litargirū dealbatū est magis iuuatiuum ad auferendū vestigia varioloꝝ q̄ non albatum.

A'

¶Et aufert fetorē sub ascellaꝝ. z ꝓhibet sudorē

B

¶Et si bibat ex eo: stringit ventrem z vrinam. et prefocat et occidit.

C

¶Paulus. Contra scabiem de flegmate salso vel colera valet.

D

¶Contra dissinteriam frigidam vitio intestinoruꝫ fiat ex eo puluis qui inūciatur cū cristeri cum oleo rosarum z aqua ordei.

E

¶Cōtra vlcerationē virge distēperet cū oleo rosaꝝ z inungat. nā vlcerationē consolidat.

F

¶Cōtra feruorem berisipile conficiat puluis litargiri z ceruse cum aqua rosaꝝ donec aqua non inficiatur ex puluere.

G

¶Iste puluis in modū collirij cū aq̄ rosaꝝ valet ad faciē depurandā z pannū sup fluū removendū quē hūt mulieres post partū. axūgia galline acea vel anserina liquefiat: addito puluere litargiri z oleo rosaꝝ fiat vnguentū et vtatur.

H

¶Bulcasim in libro qui dicitur seruitor. Litargirum sic dealbatur.

I

¶Accipe litargiri auri partē vnā z tere bene: et pone sup ipsum de sale cōmuni partes duas et pone desup quantitatē aque qua cooperiat: et super et circiter quattuor digitos. z dimitte in vase septē dieb9. z misce quo q̄ die bis. z post septē dies proīce aquā z pone aliā aquā. z muta aquā illā quotidie vsq̄ in finē decē dierū. qz aqua dulcificabit z litargirū dealbabit sicut ceruſa. z fac trociscos. z serua et vtere.

K

Operationes

Capitulum.lxxiiij.

Lichinis. ysido. Lichinis ex ardentiũ gemmaꝝ genere est. a lucernarum flagrantia appellata. Hignitur in multis locis: sed probatissima apud indos.

Operationes

A ¶Hui9 duplex est facies: vna que purpura radiat. Alia que cocci rubore a sole excalefacta aut digitorum attritu: paleas ꝛ similia vel folia catarrhi ad se rapere dicit. ¶Sculpturis resistit. et si qñ sculpta est dñ signa imprimit: qñ quodam animalis morsu partem tereret tentat

B Huius genera sunt quattuor. ¶Solinus. Lichinis dicit eo qꝺ lucis vigorem excitat flagrãtia lucernaꝝ. ¶Helynandus lib. xij. Lichinis est lapis purpureus fulgens vt lucerna. Victa enim sub sole digitis paleas attrahit.

C ¶Plinius. Lichinites ex genere ardentiũ lucernarum accensaꝝ precipua gratia est appellata Nascitur circa ortasiam: totaq; carmania ꝛ vicinis locis: sed probatissima in India.

D ¶Quidam eñ eam dixerunt esse carbunculũ remissiorem. Secunda bonitate similis est ionis: sic a floribus prolatis appellata.

Capitulum. lxxv.

Ligurius ꝛ Liparia. ysi. Ligurius gẽma sic appellata: eo qꝺ fiat ex vrina lincis bestie tempore indurata. Est autẽ sicut ꝛ succinus fulua attrahens spiritu folia ꝓpinquantia. ¶Helynãdus lib. x. Theofrastus dicit liguriũ electri colorem habere: paleas attrahere: stomachũ dolentem iuuare: ycteritis colorem reparare: fluxum ventris stringere.

Operationes.

¶Dyas. Lociũ lincis quẽ multi liguriũ vocãt mor vbi minxerit lapis fit. Dolores stomachi tollit: et ventris abstinet reumatismum. A

¶Rabanus. Liguriꝰ habet colorẽ ꝙsi electri. et si fuerit confricatus paleas ad se attrahit. B

¶Philosophus. Hic lapis est frigide ꝛ sicce cõplexionis: rotũdus. valet precipue vulneratis. et a vulnere ferrum extrahit. C

¶Ex li. de na. re. Ligurius est lapis quẽ stillare dicunt ab inguine lincis bestie. s. orientis. Huius eñ vrina ẽm Plinũ solidat in lapidẽ. qõ naturaliter bestia sciens inuidet bono nostro: egestũq; preciosum vrine liquorẽ harena obruit. et hic eo citius in lapidem durescit. D

¶Est aũt freqntius croceus paꝝ ad nigredinẽ tendẽs. Hui9 color iuxta Pli. igne9 ac rubicũdus ẽ ꝛ carbũculo similis: nisi qꝺ neq; ꝙ nocte lucz E

¶Juxta lapidariũ ẏo viridis est. Virtus eius ad multa remedia precipueq; ablutus in aqua constipatos iuuat: ꝛ ventrem soluit. colorẽ q; perditum in facie recuperat. F

¶Actor. De hoc superius vbi de natura animaliũ agit. scõo vicz tractatu ca. lxxxvi. de L. G

¶Arnol. Liparea est lapis stipticus. Huius ꝓprietas est qꝺ oñe genus ferarum ad eius presentiam cito properat: et ipsum intuetur. H

¶Ysidorus. Liparea suffita gentiles oñes bestias euocare tradunt. I

¶Ex li. de na. rerũ. Liparea lapis est in lybia valde mirabilis. ad quã oñe ferarũ genus docente natura sponte ꝙsi ad patronũ currit. cum canes vel venatores eas insequunt. sed nec ali quis aduersarius eis nocere potest. K

Capitulum.lxxvj.

Lune latine. Grece Affrosolinū. Dyasca. de affrosolino. Affrosolinū est illud qđ apud Auicennā in scđo canone đr Lapis lune: vt z amboꝝ cōcordia apparet. Et iō dicit: affrosolinū in egypto tm̄modo inuenit qđ ita creatur. Ros celestis ad lune claritatez posit9 in speciē lapidis quē specularē vocam9: coagulatus cōstringit. Optimū est aūt qđ est colore ceruleo z lucido. Hoc em̄ fit simile gipso limpido: z specularis lapis đr. Plinius cap. de affrosolino. Affrosolinū ita creat. Ros celestꝫ congelat ad lune claritatē in modū lapidis specularis. vnde nomen sumpsisse videtur.

Operationes

A ¶ Dyascor. Affrosolinū omnia vitia capitis emendare potest poratum. Et cephalargicis z epilenticis creditur prodesse.

Capitulum.lxxvij.

Magnes. Serapion. Hi nera huius lapidis est in matutinis ꝑte terras India. Et qñ naues appropiquant mōti minere ipsi9: non remanet in eis aliqđ ferrū qđ nō egrediat a naui: z volat sicut auis vsqꝫ ad montē. Et nō est aliquis clauus infixus taliter q9 possit euelli: quin euellat z saliat vsqꝫ ad illum montem. Et propter hoc naues illarum pactium non clauantur cum clauis ferreis: sed cū clauis ligneis. Nam si forent clauate clauis ferreis: quādo appropinquarent illi monti dilacerarentur tote. Melior ex isto lapide est ille q9 attrahit ferrum fortiter. z color eius est vergēs ad colorem celestem. non multum grauis ponderis. ¶ Dyascorides. Lapis magnes gignit atqꝫ inuenitur circa littus occeani apud trogotidas: et in India. ab inuentore sic vocatus. Est autem colore ferrugineus. ¶ Albertus in lapidario suo. Magnes est ferruginei coloris qui ꝑm Plinium inuenitur in mari Indico: in quo in tantum abundare dicitur: q9 periculose in eo cum naubus que ferreos clauos habēt: nauigetur. Inuenitur etiam in tragonitidis regionibus. Et ego vidi z reperi in partib9 Theotonie in prouincia que francia orientalis đr: vnum magne quantitatis z maxime efficacie. et fuit valde niger: ac si esset ferrum eruginosuꝫ et combustum cum pice.

Operationes

¶ Sera. Virtus huius lapidis est: q9 qñ dat A
in potu ex eo larat ventrem cum mellicrato: et
potissime humores grossos.

¶ Et quidam sunt qui adurunt istum lapidem B
et vtuntur sicut adamas.

¶ Et idem aucto. Halieni. Virtus eius est sicut C
virtus adamantis. Et est bonus illis qui trās
glutiunt a cum vel a liud ferrum.

¶ Et ille qui habet fluxū ventris: eo q9 sumpsit D
scoriam ferri.

¶ Et dicitur de eo q9 si accipias eum: z ponas E
ipsum in vase terreo: et liniatur caput vasis cū
creta postꝫ posueris sup lapide calcem viuam
quam non tetigit aqua donec repleat vas calce. et accendas magnū ignem sub vase donec
ingrediatur per orificium vasis. deinde ponat
vas in fornace figuli: et dimitte ibi donec lutatio eius coquatur z fiat testa. Deinde extrahe
lapidem a vase: z dimitte infrigidari. z pone iterum in vase nouo: et pone in fornace secundo. z
fac vt prius ter aut quater. Quando vero extraxeris vice quarta: dimitte ipsum lapidem
vbi non tangatur a vento vel aqua vel rore: vl
ab humiditate aliqua donec infrigidetur. Deinde frāge ipsum in frusta minuta: sic q9 sit vnū
quodqꝫ frustum .3. decem: aut plus aut minus
ex .3. grecorum.

¶ Quando ergo volueris operationē cū eo fa F
cere: pone iuxta lapidē pondus eius ex sulphure. Deinde rora super eum aquā: z egredietur ex eo
ignis magnus: ascendens circa mensuram brachij vnius q9 nō tanget aliud qđ nō comburat
Et qñ lapides magnetis non ita preparant vt

dixi: sed crudus sicut est ma defit cū succo allij aut cepe: ab extractione ferri prohibetur.

B ¶ Sed si vis q reuertat ad virtutē suā: infunde ipsum vna die in sanguine bircino: z fiet virtus eius sicut prius. Et a capit frustū magnū istius lapidis qđ est ex bono z electo. z appropinquat clauatiue alicuius: z aperit eam cito.

H ¶ Nam lapis iste attrahit ad se ferrum.

J ¶ Et quando aliquis vulneratur cum ferro venenato: z teritur iste lapis et misceatur cum aliquibus vnguentis.

K ¶ Et datur de puluere ipsi⁹ in potu illi qui est vulneratus: facit ab eo venenum vel toxicum exire per secessum. Et si puluerizatur sup vulnus venenatum: curat idem.

L ¶ Dyas. Lapis magnes magnas habet virtutes veluti spiritū in trahendo ferrum.

M ¶ Hunc lapidem quidā ꝓbandi amoris causā vxoris suppoſuerūt capiti dormientis vxoris latente. Et siquidē erat casta ab altero viro sic accedebat ad ꝓpriū virū voluptabunda: somno amplexans eū q̄si inde pulsa ꝑ aliquē. Qđ si cū altero viro coierat: in eū tanq̄ in alicuius odoris fetidissimi lapidē emittebat: vt de lecto caderet mulier. Lon cordiam quoq̄ secū habet.

N ¶ Nā multas mulieres ꝓpter rixas digressas a maritis coegit reuerti: sicut z maritos mulieribus gratiosos z obsequentes z iocūdi sermonis facit portantes secum.

O ¶ Fures aūt cum voluerint p̄ciosa diripere intrant domū: z inter quattuor angulos domus carbones ardentes ponūt: z submittūt lapidē minutum inciſum: z sic transuertunt mentem et oculos eorum qui adsunt vt timore fugiant putantes ruere domum.

P ¶ Uires habet purgatorias: z ideo ydropicis cū mulſa datur. z. k. grossitudinē deducit z omnes humores qui per ventrem ministrat. Tritus et superaspersus combusta sanat.

Q ¶ Enax in magicis. Hic lapis fantasias mirabiliter cōmouet: z p̄cipue cū consequit cōsecrationē z caracteres: sicut in magicis docet. Perhibetur etiā cū mulſa acceptū ydropisim curare. Et est alia species magnetis: cuius virtus est attrahere carnem hominis.

R ¶ Alber. in lapidario suo. Uirtus magnetis ē mirabilis in attractione ferri: ita vt virtus eius trāsmutat ferrū. sic vt illud etiā ferrū aliud trahat. Et multe acus adseinuicem ſuſpenſe sic vident. Unctus aūt allio non trahit. Et parus adamas magnū ligat magnetem.

S ¶ Inuentus aūt est tēporibus nostris magnes qui ab vno angulo traxit ferrum: z ab alio fugauit. Et hūc Arist. ponit a genere magnetis.

T ¶ Narrauit q̄z mihi vnus de socijs nostris curiosus experimentator: q̄ vidit Fridericū impatorem habere magnetē qui nō traxit ferrū: sed vi ceuersa ferrū traxit lapidem.

U ¶ Et Aristo. dixit q̄ est aliud genus magnetis quod trahit carnes hominis. In magicis aūt traditur q̄ fantasias mirabiliter cōmouet. p̄cipue si consecratus consecratione z caractere fuerit: quod in magicis docetur.

X ¶ Fertur etiam hunc mulſa sumptum ydropisim curare.

Y ¶ Aiunt etiam quidā hūc capiti mulieris suppoſitū ſtatim eam incitare ad amplexū mariti. si casta est ipsa dormiente. Si aūt est adultera p̄e nimio timore z tremore fantasmatū dicit cadere de lecto mariti.

Z ¶ Dicitur etiā q̄ fures in domū intrantes positis carbonibus in quatuor angulis domus: lapidem hunc contritum superaspergunt. z tūc dormientes in domo ita fantasmatibꝫ terrent: q̄ fugiētes edes relinquant: z tūc rapiunt quic quid volunt.

Capitulum. lxxviij.

Margarite. Pandecta. capi. cccc. Margarita vel perna est que in ostreis reperitur. de quibꝫ alie sunt perforate: alie nō perforate. sunt artificioſe facte: z nō naturaliter. Sed nō perforate que naturales sunt meliores sunt perforatis. Et ideo quando in medicinis ponunt nō perforate intelligunt. Sed sunt alique obscure ad citrinitatem tendentes non perforate: que perforatis equipollent. Et ideo eligende sunt clare z albe: que vero obscura z quasi albi

da est. nō est ponēda in medicinis. Sera. li. ag. ca. hager albalo. auc. Rasis. Hager albalo id est lapis margarite. Deferūt a maritimis. z sunt frī. z sic. in. ij. gradu. Et idē auc. Jsaac. Et eis sunt grossiores z parue. ſz grossiores ex eis sunt meliores paruis. z clare meliores obscurȝ. z eq̄lis superficiei meliores angulosis in figura sua. Alber. in lapidario suo. ca. de margaritis. Et margarita lapis est in ostreis inuētus. Meliȝ or aūt ex Jndia venit. Multi aūt de britanico mari: qō nūc anglicū ōr. z versus flādriā z theotoniam inuenīūtur. Jta q ego more meo decē in mensa inueni. iuuenes aūt concule habēt meliores. Coloris aūt babȝ ac si parua lux penetraret in multū albū. Et ideo nitētes cum mī sint albe fertur, ꝓter tonitrua quasi aborciēdo eas ostrea euomūt. z in fluminibȝ inuenīūtur in mosella. z in q̄busdā gallie fluuīs inter arenas.

Operationes

A ¶ Alber. Virtus eaꝝ est experta in cōfortatiōe spirituū. z cōtra cardiacam z syncopim.

B ¶ Valent etiam contra fluxum sanguinis lientericum z dyarriam

C ¶ Reparāt enī spiritus subtiles. vt quidam dicunt. sed falso. immo membra earum asperitate a superfluis abstergūt. z ea quasi cōstringunt. z coartādo ad vnū ducūt. z ita confortant

D ¶ Sera. Margarite sunt desiccatiue humiditatū. Cōueniūt debilitati cordis. z sunt conuenientes in cobol. z sunt frī. z sic. in. ij. gradu.

E ¶ Et idem aucto. Athabari. Conferunt obscuritati visus z albedini oculi. z sordicibus eius. et retinent menstrua. z abstergunt dentes. z desiccant humiditates

F ¶ Et idem auc. Jsaac. Conferunt cardiace tremori cordis. z accidentibȝ a melancolia aduenientibus ex malicia humorum.

G ¶ Et hoc ideo quia clarificant sanguinem cordis quādo ē ingrossatus in corde. z desiccant humiditatem que est in oculo. propterea q̄ fortificant neruos oculorum.

H ¶ Et q̄ dissoluunt margarite linitur cum eo bará aufert eam post q̄ linitur statim

I ¶ Aui. de viribȝ cordis dicit. q confortat cor.

Capitulum. lxxix

Magnesia et markasita. Alber. Magnesia est lapis niger. z aliq̄ vocant eam magnosiam. Et ipso frequenter vtūtur vitrearij. ¶ Jdem Markasita siue mandasida. est lapis habens multas species colorum. quia colorem accipit cuiuslibet metalli. Et dicitur markasita argētea z aurea. z sic de alijs metallis. Metallū mī quod colorat cum nō distillat ab ipo: ſz euaporat in igne. et relinquit cinis subtilis. z hic lapis notus est apud alchimicos et in multis locis inuenit. Hoc similiter. Enax dicit in lapidario suo.

Operationes

A ¶ Alber. Magnesia distillat z fluit in magno et forti igne. z nō aliter. z tunc immixtus vitro ad purpureitatem ducit vitri substantiaz. Hoc idem dicit Atabar in lapidario suo.

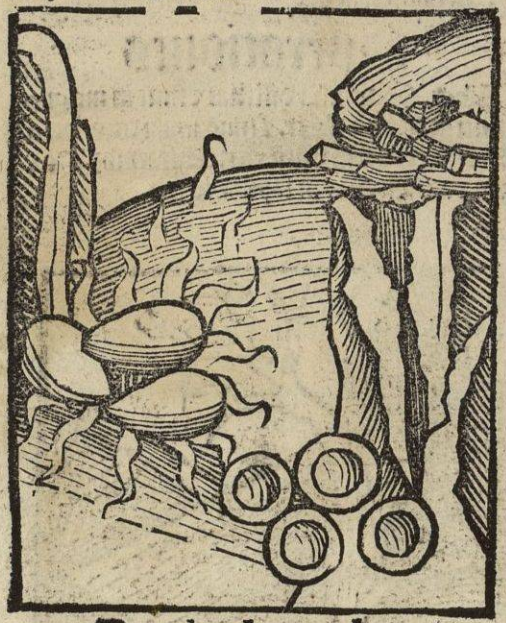

Capitulum lxxx

Alcha ꝛ gipsum. Plī. li. xxvi. Malcha
m est cum e calce rēcēti gleba efficitur.

Operationes

A ¶ Jdē malcha mox tūdit ficu ꝛ adipe suillo
duplici linamēto. q̄ res oīm tenacissima exīstit
B duriciēq̄ lapidis antecedit. ¶ Qđ aūt malcha
L oleo pfucat. ¶ Actor de malcha vero flagrā
ti que ē lim9 e stagno famositate vrbis natura
D liter emissus. ¶ Jsi. Hipsuz q̄z calci conatū est
cui9 plura sunt gña. Qđ im aūt optimū est lapis
E specularis edificioꝝ signis ḡtissim9. ¶ Auicē.
Hipsuz ē lapis lamino9 alb9 paru9. c9 subtilita
tis fit augmētatio cū adurit. ē aūt frigid9 ꝛ sic9
F cus9 glutinatiu9. ¶ Ponit sup ptes fluxū san
guinis patientis ꝛ cōstringit. quia in ipso cum
glutinatione virtus faciēs adherere. ꝛ in ipo ē
stipticitas cū viscositate. linit ex eo frons aut co
operitur ex eo caput vt pilleo. ꝛ retinet fluxū sā
guinis ex naribꝫ: ponit ꝛ sup obtalmiā sangui9
B neam. ¶ Est aūt ex summa venenoꝝ p̄elocāti
um in syria. Hipsuz est lapis durissimus: quem
coquunt fimo bubulo vt vrat̄ celerius.

Capitulum. lxxxj

m Armoꝝ. Jsi. li. xvi. Marmora dicuntur
exīmū lapides. qui maculis ꝛ coloribꝫ
cōmendant̄. Marmoꝝ aūt grecus sermo est
a viriditate tentus. ꝛ quāuis posteriā alī colo
res inuenti sunt nomen tñ pristinū a viriditate
retinuerūt. Hoꝝ colores ꝛ genera innumerabi9
lia. Hec omnia e rupibꝫ excidūtur. sed multa p̄
cios9imi generis sub terra sparsa sunt.

Operationes

¶ Plī. Marmoꝝ genera colores q̄ nō attinet A
in tanta noticia dicere: nec enumerare facile ē
in tāta multitudine. Quoto enī cuiq̄ loco nō
suū marmoꝝ inuenit. ꝛ tñ celeberrimi dicta sunt
generis in ambitu terraꝝ cum generibꝫ suis
¶ Nō oīa vero gignūtur in lapicidinis. sz mul B
ta ꝛ sub terris p̄cios9imi generis: sicuti lacedo9
monium viride cūctisq̄ bilari9: sic ꝛ augusteū.
ac deinde tyberiū in egypto augusti. ac tyberij
primū ac principatu vtrūq̄ repertū
¶ Differentiaq̄ eoꝝ est ab ophite cum illud sit L
serpentū maculis simile: vnde ꝛ nomen accepit
q̄ hec maculas diuerso modo colligūt augu9
steum vndatim in vertices crispum.
¶ Tyberiuz sparsum cōuoluta canicie. sunt et D
iala eius genera. de q̄bꝫ s̄ dictū est ca. lxiij

Capitulum. lxxxij

Elochites ꝛ murrina. Jsi. Melochites
m lapis ē spissius virēs ꝛ crassi9 q̄z smarag9
dus. hic a colore malue nomē accipit. ꝛ ī
reddēdis laudat9 signis. Nascit aūt ī Arabia.
Arnol. Melochites ē gēma viridis smaragdo
similis. ꝛ valde mollis. Hec mēbra custodit a
nociuis casibꝫ. ꝛ cunas infantiū similiter

Operationes

¶ Item Jsidoꝝus. Murrina est gemma que A
apud parthos gignit̄. sed p̄cipua in Ger9
mania. humorem sub terra putant. Colore de
satum. candoremq̄ ignem. cū quo dā colozuz
repercussu. quales in arcu celesti spectant. Cu9
ius contraria causa cristallum facit. gelu vehe9
mentiori concreto ¶ Albertus Melochi9 B
tes quem quidam melonitem dicunt. lapis est

arabicus grosse viriditatis: z nō trāslucid⁹ sic̄ smaragd⁹. z ē moll'. ¶ Fert' q; ꝑtutē bēat custo⁹ diēdi gestātē se a nocuis casib⁹. z sup cunabula ītfantiū. Hoc ait in lapidario suo Enax.

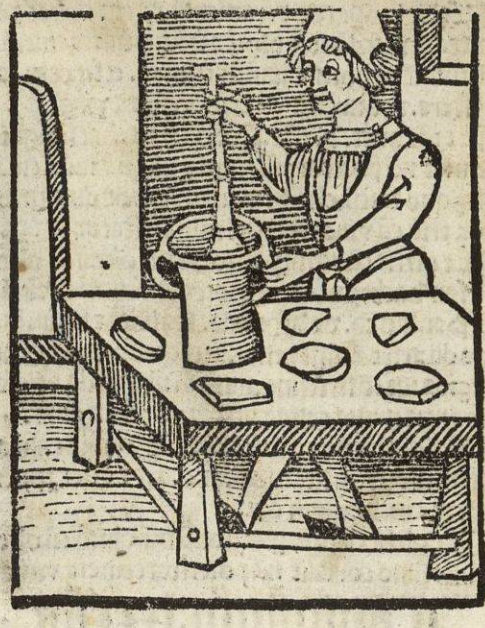

Capitulum.lxxxiij.

Menphites. Alb. Menphites est lapis a ci uitate egipti q̄ menphis vocat'. qui dicit vt ignis calere: virtute quidem: non actu.

Operationes.

¶ Hic tritus z in aq̄ mixt⁹ in potu dat' vrendis vel secādis: q; inducit insensibilitatē ne sentiat cruciādus. Hoc idē ait Enax in lapidario suo

Capitulum.lxxxiiij.

Medus. Dyas. Medus lapis est niger qui tritus emittit croccū colorē. Alb. Lapis medus vel medo dicit: q; a regiōe medoꝝ fert: vbi plures inueniunt'. Sunt autē huiꝰ species due: vnus niger et alter viridis.

Operationes

¶ Alb. Huiꝰ virtutē esse dicūt ꝺ veterē podagrā: oculoꝝ cecitatē: z nefreticā passionē. etiā refouere dr fessos: z debiles. ¶ Fert' etiā q; fragmēta nigri si in aq̄ ca. missa fuerīt: z se q̄s in aq̄ illa lauerit incurrit mēbroꝝ excoriationē. z si ex ea biberit perbit vomēdo. ¶ Dyas. Est aūt duplicis potētie. s. bone z male: nā tritus in cote medicinali cū lacte mulieb⁹ (q̄ sel' creauit ꝓio ꝓtu puerū) z inunctus albugies curat oculoꝝ: z oēs illoꝝ dolorē. etiā si desperatus fuerit medē podagricos. ¶ Eodē mō cū lacte ouis q̄ sel' genuit masculū sanat renes z anhelitus z interiores ꝓtes corꝑis. Hoc medicamē ꝑparatū habeas in vase vitreo vl' argēteo: z ꝓfice ieiun⁹. ad vindictā q̄s sup cotē. z da cui vis: z lauet faciē z exsiccabit'. ¶ Si q̄s aūt ex eo biberit pulmonē vomet. ¶ Oportet aūt bibēti paululū dare: vt nō sanet'. Inuentus est aūt iuxta fluuiū fasin.

Capitulum.lxxxv.

Mogra. ¶ Serapion. Mogra ex ea est quedam que defertur ex terris sinos. Et melior ex ea est grauis densa: cuius color non est diuersus. z est sicut color ꝑris aut sanguinis non habens lapidem. Et quando ponit' in aqua dissolvit facile z crescit. Illaꝰ o mogra q̄

vtuntur carpentarij est ex debilioribus operationi bus eius que defert ex sinos et ex Babilonia. et melior que facile teritur. Colligit ꝙ in capadocia in speluncis distillãs. et affert venalis in Sinopidam ciuitatem: vnde et nomẽ accepit.

Operationes

A ¶ Et idẽ auct Bal. In sapore ipsius est stipticitas: vñ virtus eius est desiccatiua. Et qñ sorbet cũ ouo: aut fit cristere cũ ea stringit ventrẽ.
B ¶ Vñ habet virtutẽ stipticã et desiccatiuã et glutinatiuã. ¶ Et qñ miscet in emplastris consolidat vulnera recentia. ¶ Et ingredit in ꝓfectionibus trociscoꝝ desiccatiuoꝝ et constrictiuorũ vẽtris. ¶ Et qñ sorbet in ouo sorbili: aut fit cristere stringit ventrẽ. ¶ Et ꝓpinat in potu ꝓ dolore capitis: et dat in ouo ad sputũ sanguis ad venenũ qꝫ. ¶ Paulus. ca. de mogra. Mogra sinopida fortior est bolo armeno et luto sigillato. et ideo ingredit in confectionib vnguentoꝝ Et occidit vermes in ventre.

Capitulum. lxxxvj.

Mumia. Pande. ca. dlv. Mumia est illud qđ inuenit in sepulchris balsamatorũ: in quib humor mortui cũ aloe et mirra resolutus: quib ipsa corpora condiebant. et similat picẽ marinã. Solebãt antiquitus corpa balsamo mirra et aloe condiri. Et adhuc fit apud paganos et sarracenos circa babiloniã: vbi est copia balsami. Sera. li. ag. ca. mumie. Mumie sepultor: est aloe balsamũ et mirra: et qđ miscet eis ex humoribus corpis humani. Et idẽ auc. Dias. In terris qđ dicunt a colonie. descendit nãq ex mõtib qđ ducũt flumina cũ aquis: ejicit eũa qđ fluminis in ripis. et est coagulata: et fit sicut cera. et habet odorẽ picis et aspalti mixti simul.

Operationes.

¶ Sera. aucto. Rasis. Ex noĩe quorundã medicoꝝ est bona sode flegmatice frigide sine materia. et emigranee et paralisi: et torture oris et epilentie et scotomie. ¶ Et facimus caput purgium cum vno grano ex ea cum aqua maiorane.
¶ Et conuenit doloribus auriũ: qñ dissolutur ex ea granũ in oleo sambucino: et distillat in aure.
¶ Et cõfert dolori gutturis: qñ dissolvit ex eo vnũ kirat cũ aqua in qđ decocta est satureya.
¶ Et cõuenit tussi cũ aq iuubaꝝ: aut cũ aq ordei et sebesten. ¶ Et dat in potu ex ea ieiuno tribus diebꝫ et ꝓfert cardiace kyrat. i. cũ aq mẽte.
¶ Et cõfert vẽtositati intestinoꝝ: qñ accipit kyrat. i. cum aqua cimini et carui: aut cũ aqua ameos valet casui et percussioni.
¶ Et dat ad singultũ gna. i. ex ea cũ decoctiõe seminũ apij et carui. et miscet cũ olco deben.
¶ Et fit caput purgium cũ eis: et ad squinantiã pondus vnius kyrat cũ squingibin. ¶ Et dolorem splenis pondus vnius kyrat cũ aq carui
¶ Et ad venena duo grana cũ decoctiõe tribulorum marinoꝝ: et folijs anuiden.
¶ Et ad punctura scorpionis pondus vnij kyrat cum vino puro.
¶ Et ponitur in loco puncture cum butiro. et conuenit fracture.
¶ Et cõquassationib que fiũt in interioribus corporis et exterioribꝫ et cõstrictiõi pulmonis.
¶ Et est prope temperamentũ: nisi qđ habet ꝑpietatẽ in sedãdo dolores qđ sunt in fracturis. qñ sumit in potu: et linitur cum ea. et fit cum ea cristere. et conuenit vlceribꝫ vesice et virge.
¶ Et idẽ auct. Rasis. Quidã mittebat sanguinem: et nõ poterat restringi ꝑ aliquã medicinã vsqꝫquo datũ est sibi de mumia pondus granoꝝ triũ cũ vino. et restrictus est statim.
¶ Et qñ fit cũ ea suppositoriũ dissolutũ cũ oleo de sambach: ꝓuenit nõ potẽtibꝫ retinere vrinã.
¶ Paulus ca. de Mumia. Cali. est et sic. in. ij. gradu: teste Cõstantino. licet quidã dicũt qđ sit frigida: qꝝ cõstrictiua. multa cñ frigida et sicca laxant: et multa calida et sicca constringunt.
¶ Auicenna de viribꝫ cordis. Mumia calida est in fine tertij: sicca in primo. Et habet ꝓprietatem confortandi cor.
¶ Itẽ qñ fit cũ ea suppositoriũ dissolutũ cũ oleo mustellino cõuenit nõ potẽtibꝫ retinere vrinã.

Capitulum. lxxxvij.

A B L D E F G H J K L M N O P Q R S T U

NIsus Alb. Dicũt aliq̃ hũc esse ō gene re lapidũ. z inuenit in capite bufonis

Operationes

A ¶Et sunt duo gña. Unus subalbidus sicut si lac intrauerit in sanguinẽ z vincit eũ. Et ideo sanguis obscuras vias in eo dicũt apparere.

B ¶Et alius est niger. z aliq̃n pingit in eo bufo
L spartis pedibꝫ z ante z post. ¶ Dicũt etiã q̃ si ambo simul inciudant pſente veneno eos adu
D rere manũ rangẽtis. ¶ Probationem aũt lapi dis esse dicunt q̃ exhibitus bufoni viuo: bufo eleuatur contra eum: z tangit ore si potest.
E ¶Dicitur etiam q̃ pſente veneno varius ef ficiturq̃ subalbidus est. Hoc silr Enax dicit.

Capitulum. lxxxviij

NIgroꝫ. Auicen. li. ij: Nigroꝫ est lapis q̃ defert ex nigris declinãs ad citrinitatẽ.

Operationes.

¶Auicẽ. Fricat z egredit ex eo fricatio mordi A
cãs linguã silis lacti ¶Mũdificat pannũ ocu B
li cum nõ est cũ apostemate z obtalma. ¶Et L
ꝓuenit vestigiũ vlceꝫ in eo. z eradicat vngulã.

Capitulum. lxxxix

NItrũ. Isi. Nitrũ a loco sumpsit voca buluz. Nascit enim in nitria opido vel re gione egypti: ex q̃ z medicine fiũt. z ſor des corporꝫ vestiũqꝫ lauant. Huius natura nõ multũ a sale differt. hz enim virtutẽ salis. z simil orit canescentibꝫ littoribꝫ siccitate. Afro nitrũ aũt est spuma nitri: z colligitur in Asya in speluncis distillans. debinc sole siccatur. Op timũ putatur si minime fuerit põderosuz: z ma xime fricabile colore pene purpureũ. ¶Glosa sup parabolas. Nitrũ sale similimũ est: excep to q̃ nihil salsi saporis habet. Crepitat aũt in aqua sicut calx viua. sed aquã lotioni abilem reddit. sicut ergo a cetũ in nitro ebullit: sic puer sa mens deterioꝫ succenditur correctione.

Operationes

¶Auicẽ. in. ij. cañ. Baurach. i. nitrũ fortius ẽ A
sale. cali. z sic. in. ij. gdu. ex eo melius ẽ armenũ:
leue: laminosuz: frãgibile: spõgiosum: albũ aut
purpureũ aut roseum mordificatiuũ. abstergit
aũt fortiter. ¶Et mũdificat z excoriat: z incidit B
hũores grossos. attenuat capillos. ¶Sangui L
nẽ attrahit in superficie corporꝫ z colorẽ emẽdat
¶Confert pruritui: q̃ ꝓtus eius resoluit ꝓprie D

africanū cū aceto: z etiā scabiei. ¶ Eū q̄busdaz medicinis bibitū interficientib⁹ vermes educit eos. ¶ Valet ꝫ venenū: z p̄cipue africanū. Eiꝰ spuma valet ꝫ morsum canis z potū cantaridarū. ¶ Cōstan. Nitrū affert de armenia. altez de arabia. Uniuersaliter aūt collatiuū z mūdificatiuū est. Interiora corpoꝛ z exteriora maxime aceto mixtū lauat. ¶ Dias. Nitrū est eligē dū leue z rubeū vel albū p̄ussuras habēs spōgia. Albū acre est z amarū. ¶ Tale ex india venit. Nitri siquidem aliud est crassum z laminosum. aliud tenue. aliud rubeū. aliud albū. z omnū virtus desiccatiua ē. ¶ Et ideo si fuerit oze acceptū: minuit ac tenuat pingues z viscosos humozes. valet et ꝫ fungos. ¶ Platea. in li. de simplici medicina. Nitrū calidū est z siccū in. ij. gradu. Albū melius est q̄ citrinū. virtutē habz dissoluendi z extinguendi. ¶ Usus eius est cōtra ylia cum passionē. ad faciem q̄z purgandaz ¶ Item ꝓtra stomachi saniem z intestinozum. Contra furfures capilloꝛ z pediculos capitis ¶ Contra vermes aurium z saniem:

Capitulum. xc.

Obtalmius. Albert⁹. Obtalmius est lapis ab Obtalmia dictus. cuius coloz non nominatur. forte ideo. quia ē multorum colorum.

Operaciones.

¶ Idem valere dicitur gestanti contra oēs malos morbos oculorum. ¶ Usus autem circumstantium dicitur excecare. z ideo etiam patronus dicitur. Bestantes em̄ eum quasi invisibiles reddit. Hoc similiter ait Enax.

Capitulum. xci.

Onix: Alber. Onix gēma est nigri coloris. inuenitur melius genus esse nigrū: albis venis variatū. venit aūt de india z arabia. Inuenitur aūt quinq; diuersitatum ꝓpter varietatē venaꝛ z coloꝛ. Ferūt si sardius sit p̄sens ligatur onis. z etiam suspenditur a nocumento. Hec aūt oīa si habet profecto ideo habet: q̄ habet ꝓtures mouendi melancoliam: p̄cipue in capite. ex motu em̄ illius cū vapoze oīa ista procedunt. Dicunt autez quidam onix onichinum esse q̄d̄ verisimile esse vel q̄ sit alia species eius: sed colore non est niger nisi aliq̄n. sed colorē habz vt vnguis: sed in onichinis nostris inuenitur multi colores albi: nigri z rubicundi. q̄ tamē oēs in substantiam quandā fricātur: q̄ similitudinē exprimit vnguis boīs. Aiunt etiam q̄ ex lachryma arboris q̄ onica dicitur indurata in lapidem generatur. z dicunt hāc causam esse q̄ odoriferū est igne. Hāc etiā causaz inquiunt esse z frequētius alijs depictus imaginib⁹ mirabilibo inuenitur. q̄ lachryma a principio mollis facile foꝛmabilis pingitur. z picturam retinet q̄n in lapidem indurata coagulat. Hāc lapidez dicūt insensibiliter intrare in oculum: z ē esse mirabile Et ego vidi saphirū intrare in oculum z lapidem galli. z quendam alium cuius nomen ignoraui: sine oculi lesione. Politus em̄ z tenuis non ledit oculum: nisi tanget aciem seu pupillam oculi sensibilem z foꝛamen ruce

Operationes

¶ Alber. Aiunt q̄ collo vel digito suspensus: excitat tristiciam et timoꝛes. z in somnis fantasias terribiles.

Capitulum.xcij.

ORphanus. Albertus. Orphanus lapis est qui est in corona romani imperatoris. Non vnq̃ alibi visus est: propter quod orphanus vocatur. est autem in colore quasi vinosus: subtilem habens vinositatem. Et hic est sicut si candidum nimis micãs penetraret in rubeum clarũ vinosum: z sit supatus ab ipo. Est aũt lapis plucidꝰ: z tradit q̃ aliq̃ in nocte fulsit: z nũc tpe nr̃o nõ micat i tenebris

Operationes

A ¶ Fertur autẽ q̃ honori conuenit regali. Hoc similiter alit enax.

Capitulum.xciij.

OPalus ẽ lapis diuersaꝝ colore gẽmarũ distinctus. Est em̃ in eo carbũculi tenuis or ignis. Amethisti fulgẽs purpura. smaragdi nitẽs viriditas. Lũctaq̃ pariter sub q̃dã varietate lucẽtia. nomẽ hz ex patria. Sola em̃ parturit eũ India. ¶ Plinius. xxxvij. Opali sunt in India: q̃bꝰ gẽmaꝝ cõpositores glouã: z maxime inenarrabilẽ difficultatẽ dederũt. q: sunt in eis piter incredibili mixtura lucẽtia. Alij sũmo fulgoris augmẽto colores pigmẽtoꝝ equauerũt. Alij vo sulphuris ardẽtẽ flãmã: aut etiã ignis oleo accẽsi: magnitudo nucẽ auellanã eq̃t

Operationes.

A ¶ Arnoldus. Opalus est lapis p̃ciosus gestãti se cõtra oẽs oculoꝝ morbos pficuus.

B ¶ Visum eius acutũ cõfortat: poẽia vero circũstantiũ visus z oculos excecat z obumbrat.

Capitulum.xciiij.

ORithes z ostratites. Arnoldꝰ. Orithes est lapis triplicis generis. Unꝰ est rotũdus ac niger. Alius viridis. z maculas albas hz. Tertiꝰ est cuius altera pas aspa est. Altera plana. z ẽ corpꝰ q̃si fertilamia.

Operationes.

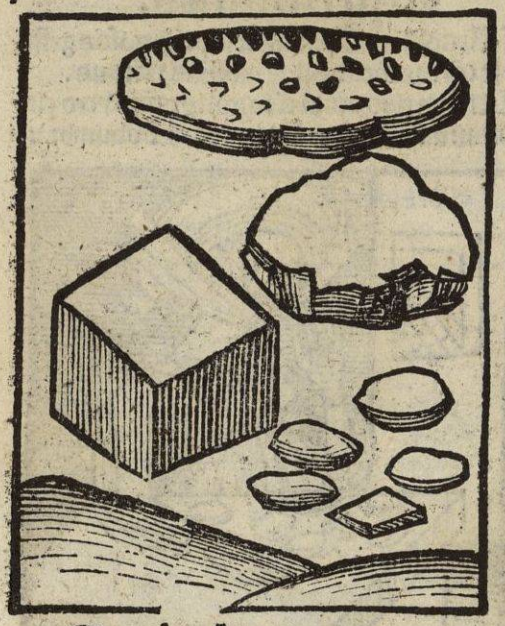
A ¶ Idẽ. Hic lapis gestatꝰ z oleo rosaceo mixtꝰ prohibet ab aduersis casibus. atq̃ a pestiferis reptilium z aliorũ animaliũ morsibꝰ. Idẽ. Appensus mulieri prohibet ipsam impregnari. z si pregnans est abortit.

B ¶ Ex lapidario. Letiferos morsus niger atq̃ rotũdus orithes

Quos fera vel cornu vel seuo dente peregit. Cũ roseo mixtus perfecte curat oliuo. Per vastas arenas inter cę feras gradientes. Illesos seruat morsus abigendo ferarum. Qui viret et maculas albas habet alter orbes. Easibỹ aduersis portantes vbicę resistit. Tertius asserit: fame grauioris orbes. Altera pars cuius crebris est ⁊ aspera clauis. Altera leuior est quasi lamina ferri. Hic facit a pẽsus ne fiat feia prę gnãe. Aut sip̃gnãs fuerit: cito fundit abortũ.

B ¶ Ysido: Ostratites gẽma est testacea. durior ẽ altera similis achati: nisi q achates politura pinguescit.

L ¶ Durioi tanta inest vis vt alie gemme sculpantur eius fragmentis.

Capitulum.xcv.

Ophites. purpurites: porfirites: et pariues. Plini. lib. xxxvij. Ophites serpẽtiz maculis similitudinez habet. nec ex eo inueniũtur colũne nisi parue. Duo sunt eius genera. Mollc. ſ. candidum nigricans durũ. ambo capitis dolores adalligata sedare dicũtur: ⁊ serpentum ictus. Quidã etiam frenetici a q litargicis adalligari iubet candicantem. Iſiõ. Purpurites est ex egypto rubẽs cãdidus interuenientibỹ pũctis. Homis eiꝰ causa q rubeat vt purpura. ¶ Pli. vbi sup. Porfirites ẽ etiã ex egypto rubet candidis interuenientibỹ pũcturis.

Operationes

A ¶ Iii. Pariꝰ est lapis marmoreꝰ eximij candoris. Hic apud paron insulã nascit: vñ nomiat.

B ¶ Magnitudo eius est qua lances crateraſq non excedat vnguentis ipse aptus est.

Capitulum.xcvj.

Palagius fm Albertum dicitur. q palagius est gemma coloris rubei lucidi valde: nature et substantie transparentis. et dicitur esse femina carbunculi. ⁊ virtutes eiusdem remissas habet: sicut femina ad marem se habet.

Operationes.

¶ Et dicunt quidam q est domus eius: ⁊ ideo palatiũ carbũculi vocat. generat frequenter carbũculi in lapide isto. ¶ Et tã visũ ẽ ꝑ q in lapide vno exterior ps fuit palagiꝰ: ⁊ iterior carbũculus. ¶ Propt̃ qđ hmõi genus lapidum esse de genere carbunculi.

A B L

Capitulum.xcvij

Antheros. Alb. Pătherus ē lapis multos bñs colores. z ī vno corpe lapidis nigrū vicz viridē z rubeū. z alios multos. inuenīt aūt pallidus: purpureus: z roseus

Operationes.

A B ¶ Alb. Fert autē fuscos efficere visus. inuenīt ēm plurimos in india. ¶ Debet gestans respicere ad ipsum in mane oriente sole. z fit efficax z virtuosus. tot aūt virtutes dr habere q̄t colores habet. Hoc silr ait Enax in lapidario suo

Capitulum.xcviij

Prassius. Alb. Prassius est lapis q̄ est mater z palaciū smaraldi. Est aūt viridis colorz: bñs viriditatē sicut prasium. Inuenīt aūt aliqñ cū rubeis guttis. z aliqñ cū albis. Est alia species istius lapidis: q̄ inuenitur cū guttis aureis. z vocat crisopassius. z rarius inuenīt. z ideo carior existit. Pro quo lege lapis crisopassius superius de L.

Operationes

A ¶ Expertū est aūt q̄ confortat visum: z quasdaz ialspidis z quasdam smaraldi habet operationes. Hoc silr ait Enax in lapidario suo.

Capitulum.xcix.

Peridonius. Albertus. Peridonius est lapis fulgens vt ignis colore.

Operationes

A ¶ Alber. Dicit valere ꝺ arteticā mirabiliter.

¶ Et refert de illo lapide: q̄ si fortius stringat manu: manū aduret. vult ḡ leuiter z pauide tāgi. ¶ Et ego ipsimet expertus sum sepius. dicit aūt de genere isto alia species esse: q̄ dr esse crisolito silis: nisi q̄ maioris viriditatis existit. B L

Capitulum.c.

Jritides gre. latine coppa rosea. Arabageral markasita. Serali. ag. c bageral markasita. est lapis ex q̄ extrahit es. z oportet q̄ eligat ex illis cuius colorē silis eri. z qñ ponit in igne saliunt ex eo scintille facile. Ēburit in hūc modū. Linitū pone in ignē leuē z cuenta donec fiat rubeus. deiñ extrahet ab igne. Quidā ponūt in ignē magnū de pumis: deiñ liniūt melle: z iterū ponūt in ignē donec oēs partes eis sint equaliter combu

ste. quia forte ssse primo aduritꝛ extraꝛ nō interius. deinde exuflatur cinis ab eo ꝛ reponitꝛ. et si indigetur ablutio: laua eā sicut lauatꝛ cadimia

¶ Dyascor. ca. de piritide. Lapis piritides. i. marchasita ex q̄ eramē fit: eligendus est. colorē hñs eraminis. q̄ in foco missus frangitꝛ. Lōburitꝛ vero sic melle vnctus: in viuis carbonibus mittitꝛ flabellatꝛ q̄diu colorē rufum faciat. Alij vero in multis carbonib igneis coctū: ꝛ scō melle vnctū eo cōcāt igni q̄diu se fregerit. postea eximūt illū ꝛ lauāt sicut cadimiam ꝛ reponunt

Operationes.

¶ Sera. Uirtus eiꝰ adusti ꝛ nō adusti est mēs ꝛ abstersiua vlceꝝ. ꝛ abstergit obscuritatem visus: ꝛ resoluit ꝛ maturat apata dura. ꝛ q̄n resoluitꝛ ꝛ miscetꝛ cū resina pini: resoluit sanguinē coagula tū. ¶ Et aufert carnē sup fluaz cū pauca calefactiōe ꝛ stipticitate. Et q̄dē nomināt hunc lapidem postq̄ aduritur vicidas vel vifriges. ¶ Et idez auc. Hal. Hic lapis est vnus de lapidib habentib virtutē fortē. ꝛ nos administramus eum cū resolutiuis. et miscemus cū eo lapidē sacharos ¶ Et resoluimus sepe cū ℔ vngento humiditatē multā que est cōgregata in cōcauitatib ꝛ cauernis musculoꝝ. ¶ Et q̄n administratꝛ hic lapis oportet q̄ multū teratur ꝛ resoluit humiditatē corruptā q̄ est in cute. ¶ Et ideo q̄n teritur vltima p̄tritione ꝛ cōficitur cū aceto abstergit baras ꝛ morpheam: lentigines faciei. ¶ Et habet virtutē magnā in abstergendo oculū: et p̄fortat substantiā eius et acuit visum. ¶ Et ideo nominatꝛ in terꝛ per sic lapis luminaris. Et facit capillos tenues ꝛ crispos. ¶ Dyas. Uirtus est illi cocto ꝛ crudo termātica ꝛ asimictica. caligies oculis purgat duricieb dyaforesim ꝛ digestionē facit. addita resina carnes perequat. Lapis ipse combustus a multis vifriges ōr. ¶ Lapis iste est species vitrioli. vt apparet inferius de Uitriolo. Qui non combustus si puluerisetur ꝛ distemperetur vel misceatur cum vino ꝛ e gallis tritis est optimum incaustum ad scribendū. Hoc idem dicit Albertus in lapidario suo

Capitulum. cf.

Petroliū. Lassius felix. ca. de petroleo: petroleū est oleū petre. Inuenitꝛ autē in locis furfureis. Fit enī cū pinguedo terre ꝛ aque actione calores ad igneas conuertitur partes. inuenitꝛ etiā sup lapides: qō quidē per eos resudat ꝛ in eis est. ꝛ sup mare inuenitꝛ. ¶ Auicē. Petroleū albū note speciei est. ꝛ nigꝝ est colamentū picis babilonie. ca. ꝛ sic. vsq̄ ad

liū: est ꝛ subtile ꝛ proprie album: resolutiuū. liquefactiuum: aperitiuum: opilationū.

Operationes

¶ Auicen. Petroleū ꝑfert doloꝛib ancharū et iunctuꝝ. ꝛ proprie albū. ꝛ confert doloꝛibus aurium frigidis. ¶ Et ꝑfert albugini oculi ꝛ aque descendenti. ¶ Et mgrū ex eo etiam confert asmati ꝛ tussi antique. Bibitur cū parum ex eo cū aqua calida. ¶ Et sedat doloꝛez ventris pungitiuū ꝛ ventositates. ¶ Et quādo fit ex eo licinium interficit vermes. ꝛ proprie nigrum. ¶ Et comeditur pondus. Z. vna de eoꝝ et frangit ventositatem vesice. et frigus matricis. ꝛ confert puncture epithimatum.

Capitulum.ciij.

DEanites. Arnol. Peanites lapis ē ge nitus de michedon. z est femine sexus Nam certo tempore concipit lapidem consimilem parit. et confert pregnantibus

Operationes.

¶ Ex lapidario.

A ¶ Signitur in matre nō regione lapis peanite Femine sexus referens imitando labores Nam quib⁹ ex causis dubium sed tēpore certo Concipit et parit: z parientibus auxiliatur Ultima quas vrget: dubij discriminis hora

Capitulum.ciiij.

DOdoros z Pontica. Isid. Podoros est gemma post margaritam gemma/ rum candidarum secunda de qua que ritur in quo numerari colore debeat totiens ia ctata per pulchritudines nomis alienas adeo vt decoris. prerogatiua vocabulo sit sacta.

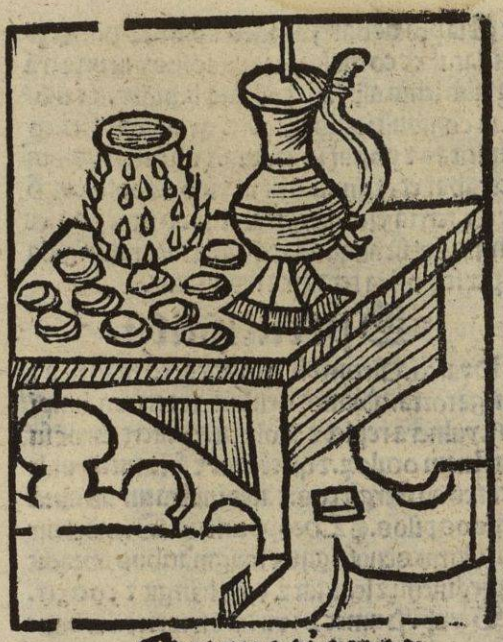
Operaciones.

A ¶ Idez. Pōtice gēma auratis guttis micātes.

B Alie stellas habētes. alie q̄z longis color⁹ du/ ctibus lineate. ¶ Ea ste z sobrie portari volūt

Capitulum.ciiij.

PHrigius z Phingetes. Isi. Phrigius a loco dr. eo q̄ in frigia nasc̄it. colore pallidus medio criter grauis. gleba pu micosa. vritur ante vino pfusus. Flatusq̄ folli bus donec rubescat. Rursusq̄ dulci vino ex/ tinguit trib⁹ vicib⁹ tingēdis vestib⁹ tm̄ vtilis.

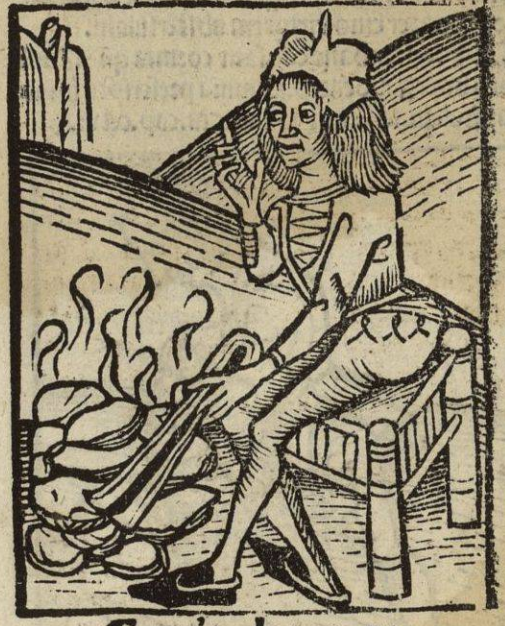
Operationes

¶ Isi. Phingetes: alis phengites capadocie la pis est: duricia marmoreus: cādidus at q̄z trās lucens. ¶ Ex q̄ quondā templū a q̄daz rege cō structū est foribus aureis. q̄b⁹ clausis intus diu turna claritas erat. ¶ Plin. In capadocia re/ pertus est lapis phingites sub Nerone princi pe ex argumēto sic appellatus. qm̄ candido z transluceti fulu inciderant vene. Hic eidem construxit fortune. quam sciam appellant.

A

B

C

Capitulum.cv.

DUmex latine. Arabice famech. Grece Fanech vl' Fenic vel lapis de barchin Serap. lib. ag. ca. Famech. i. pumex.

et est lapis de barchin id est lipari. Oportet q̄ eligatur ex eo multū fortis minosus durus et frāgibilis leuis albus: in q̄ nō sunt lapides. Et modus combustionis eius est: q̄ accipiat ex eo quātitas et ponat in prunis. et q̄n fuerit ignitus extrahat et extinguatur in vino odorifero. et b fiat ter. tertia vice q̄n extrahitur ab igne non extinguatur in aliquod: sed dimittatur infrigidari per se. postea teratur et reponatur.

Operationes.

A ¶ Dyasco. Virtus est eius tiptica: termantica et purgatoria. Sumet oculos cicatrices limpidat. vulnera replet et consolidat. et aufert carnē superfluam oculoz. et q̄n teritur et fricantur inde dentes abstergit eos: et administratur ad abradendos pilos.

B ¶ Theophrastus. Si misceatur antidotis dentifrigijs et sinigmatibus abradit asperitatem: et leuigat et constringit et coercet.

C ¶ Serap. Sumet hz virtutē stiptica: stringit enī gingiuā: et abstergit oculum: et aufert maculam q̄ est in eo. et replet vlcera et consolidat ea. et aufert carnē superfluam q̄ in eis est. et q̄n teritur et fricātur dentes abstergit eos. Et si mittat in vas vini nō permittit ipsum amplius bullire.

D ¶ Hal. Et ingreditur in medicinis q̄ abstergūt dentes: q̄n nō est adustum. sed q̄n aduritur fit subtilioz. Flam acq̄rit ab igne rem adustam calidam q̄ auferetur et separatur ab eo q̄n lauatur

E ¶ Et clarificat dentes et abstergit eos. Et hoc facit propter sui asperitatem. Et facit fortasse hoc propter eius virtutem abstersiuam.

F ¶ Et propter hanc causam cornua q̄n adurūtur abstergūt dentes. Omnia prescripta istius capituli inuenies in Pandecta. cap. cclvi.

Capitulum. cvj.

Quadratus: quadras: et quirin. Plinius Quadratus in egypto inuenit. sil' et ethiopia. et est albidus ē. Alber. Quadros. alias q̄nidros: est lapis q̄ aliq̄n inuenit in cerebro vulturj. Idez. Quirin est lapis q̄ inuenit in nidoro pupe. Aliq̄n q̄ tota est auis p̄sagiosa et augurialis. vt dicūt magi et augures.

Operationes.

A ¶ Quadratus vires hz stringētes. vñ necare dicitur p̄ceptū. Alber. Lapis quadros ꝑtus eius fertur esse. ꝯ quoslibet nociuos casus. et replet māmillas lacte. Et hoc sil'r ait Enax.

B

C ¶ Idē Quirin. Est aūt hic lapis p̄ditor secretoz. et fantasiae. si ponatur supra pectus dormientis. Hoc sil'r ait Enax in lapidario suo.

Capitulum. cvij.

Quirinus. Radaim et Ranno

Operaciones.

A ¶ Arnoldus. Quirinus est lapis q̄ reperitur in vllule nidis: auget fantasticas visiones.

B ¶ Idem. Radaim lapis est niger atq̄ translucens. Inuenitur in capite galli marj: q̄n datū est comedere formicis.

C ¶ Idē. Hestatus: valet ad ipetrandū quodlibet.

D ¶ Arnol. Ranni alias rabi. est idem q̄ bolus armenicus. et est lapis subrubeus.

E ¶ Huius virtus est constrictiua sanguinis dissinterie menstruorumq̄: vt superius habetur cap. xxvi. de b

Capitulum. cvij.

RUbeꝰ. Sera. Lapis rubeꝰ minꝰ q̄ iacinctꝰ. q̄ arabice vocat hager albigedi Jdē li. ag. ca. Hager albigedi. siue albuzedi iacincti. rubedo ē magꝭ placabilis boībus: eo q̄ non sit in eo obscuritas aliq̄. minera aūt huiꝰ lapidis ē in terris oriētꝭ. ꝛ qñ defert a mineras sua est obscurꝰ. ꝭ qñ excoriat eū artifex detegit bonitas eius. ꝛ apparet ꝛ clarificatur.

Operationes

¶ Sera. Si q̄s ligauerit nō videbit portās in nocte somnia mala nec̄ timorosa. ꝛ si ille qui aspexerit in sole tm̄ q̄ visus eius est debilitatus terserit cū eo oculos suos ꝛ cōuenit ei. ¶ Et qū ille lapis fricatur ad capillos capitis attrahit festucas sicut magnes ferrum.

A

A

Capitulum. cix.

SAphirus. Albertus. Saphirus est lapis valde notus ſm plurimos. Uenit ab oriente et Jndia. Jnuenitur ꝛ in ypidomio apud podiuꝫ prouincie regionem et ciuitatem: sed non est adeo pretiosus vt per omnia sit similis orientali. Est autem colore perspicuus sicut celum serenatum. ſꝫ vincit in eo flauus color. et ideo melior qui est non satis perlucidus. optimus autem qui habet nubes obscuras ad rubedinem declinātes. inuenitur etiam bonus qui albidas habet maculas: similiter substantia sua sit sicut nubes fusca transparens aliquantulū.

Operationes

¶ Albertus. Uirtutes ego vidi q̄ antraces duos fugauit. Aiunt etiam hunc lapidem hominem castum reddere. ꝛ interiorem arborem refrigerare: sudorem restringere: dolorem curare frontis ꝛ lingue. A

B

¶ Ego vidi vnuꝫ in amulo portare: ꝛ sordes et oculis portare. ſꝫ qñ vult poni in aqua frigida ꝛ post similiter. q̄ aūt dicūt q̄ amittit ſtutē et colorē post q̄ antra cē curauit. falsum est.

¶ Dicunt etiā q̄ corpora regerat. ꝛ paces conciliat. diuum ꝛ deuotū ad deū efficit. C

¶ Et animū in bonis firmat. Dic etiaꝫ sirtites a q̄busdā vocat. eo q̄ in littore sirtiū inueniat. D

¶ Et li. de na. rerū. Saphirus sereno colore celo assimilat. Nunq̄ tamen quantumcūq̄ purꝰ sit imaginem in se (vt speculū) ostendit. E

¶ Dicit aūt optimus eē ꝫ fraudes: ꝫ inuidiaꝫ ꝛ terrores ad pacē. qñq̄ gratiosus est. F

¶ Sꝫ oportet vt ille q̄ portat sūmo studio castitatē seruet. Oriētales saphiri sūt optimi. maxime bō q̄ vehemēter splendēt colore ceruleo. G

¶ Jtē Saphirus morbū illū horribilē fugat qui vulgariter dicit noli me tangere. Sꝫ post fugationem dicitur vicari colori. H

¶ Et lapi. Saphiri spēs digit̄ aptissima regū Egregiū fulgēs puro q̄ simillia celo. Utilior est nullo ſtutibo at q̄ decore. Dic ꝛ sirtites lapis ē a plerisq̄ vocatꝰ. q̄ circa sirtes libicꝫ gmixtus arenis. Fluctibo expulsus feruēte freto reperit. Ille ſꝫ optimꝰ ē quē rellus medica gignit. Quē tñ asserūt nūq̄ trāsmittere visū. Quē natura patēs tanto ditauit bonore. Ut sacra et merito gēmaꝝ gēma vocet. Et q̄ portat cum: nec vlla fraude necat. Jnuidiā supat: nullo terrore mouetur. Dic lapis vt perhibēt educit carcere vinctos. Obstructaſq̄ fores ac vincula tacta resoluit. Ferꝛ ad pacē bonus esse cōciliandam. Et pluſq̄ reliquas amat hanc mgromantia. I

Capitulum .cx.

SArdius ꝛ Sarda. Albertus. Sardius est lapis ab antiquissimo inter pretiosos lapides memoratus: est autez habens ruborem spissum cum substantia peruia. sicut si peruieras ymaginetur i rubea terra. Et fm hanc diuersitatem inuenitur quinq; modis ita q; aliquis nihil habet de peruietate: ꝛ forte ille matrix est aliorum et domus in qua generatur. In Sardis autem ciuitate repertus esse dicitur. Idez. Sarda est lapis qui se habet ad tabulas ligni sicut Magnes ad ferrum. Et immo adheret ita fortiter tabulis nauium in matrice: vt a tabulis euelli non possit nisi abscindat cum ipso ea pars tabule cui adheret. Est autez in colore prassius: hoc est virens. Hoc similiter ait Enax.

Operationes

A ¶Alb. Aiunt Sardiū lapidem accendere animum ad gaudium ꝛ acuere ingenia: ꝛ p̄ fructes p̄rarias ligare onicbiū. Hoc simil' ait Enax

Capitulum .cxi.

SArdonis. Albertus. Lapis sardonis quem quidam sardonicē vocant. est cōpositus ex duob⁹ sardio videlicet ꝛ onice. est ergo rubeus. ꝛ hic color eminet ex sardio Est etiam albus et niger: et colorem vnguis p̄ferens ex onice. Laudabiliter autem est q̄ hos colores habet magis distinctos. Inuenitur autem quinq; modis aut pluribus propter diuersam colorum mixtionem. et frequentius inuenitur in India et Arabia.

Operationes.

¶Idem Albertus. Fertur luxuriam expellere et castum reddere ꝛ pudicum. ¶ Est tamē maxima huius virtus in hoc. q; cum onichinus nociuus sit hic nocere nō possunt sardium in substantia habens admixtum.

A

B

Capitulum .cxij

SAmius ꝛ Sarcofagus. Alb. Samius ē lapis a samo insula q̄ inuenit' dicit⁹ Hoc aūt lapide pollit' aurū. Idē. Sarcofag⁹ ē lapis deuorās cadauera mortuorum. grece em̄ sarcos sonat. carofag⁹ ät comedere. antiqui autem de hoc lapide prius fecerunt

archam mortuor.eo q̄ in spacio.xxx.dier ca/
duera ꝓsumūtur. Ob hoc aūt nostra monu/
menta lapideo sarcofagi sunt vocata.

Operationes

A ¶Samius. Alb. Fertur aūt q̄ samius porta
tus vertiginē sedat:z mentē solidat. habere aūt
hoc viciū dicit q̄ alligatus in cora parturien
tis impediat partū. Hoc similiter ait Arabari

Capitulum.cxiij.

SMaraldus:alias smaragdus. Alber
tus in lapidario suo. Smaraldus la/
pis est precios̄ior multis alijs:z non ra
rus.z color eius est viridissimus transluces:
ita q̄ vicinum aerem sua viriditate figurare vi
deatur. Et melior est planicies superficiei. q̄
vna pars nō obumbrat aliam. Melior tñ est
q̄ nec lumie nec vmbra variat. Hui⁹ planicici
z colo⁹ varietatum dicunt esse diuersit ates. cū
eo q̄ aliquando fel nigrū per modum virgula
rum admixtum habet. Hij sunt a locis scotici
et Britanici z hiliaci. z qui in venis eris nascū
tur. z maculosi quidam. z quidam Calcedoni/
ci:eo q̄ ad mixturam habent cum illo lapide.
Meliores autem sunt scotici. Et ferunt qui/
dam q̄ illi de nidis grifonum auferuntur. qui
lapidem hunc cum crudelitate magna custodi
unt. Dixit autem vnus de grecia veniens ve/
ridicus z curiosus experimētator. q̄ hic lapis
nascit in rupibꝫ q̄ sunt sub aqua maris. z ibi in
uenit. Rationale etiā est q̄ in venis eris in per
spicuo quidē ad eris substantiam non veniens
nascit: eo q̄ rubiginis eris habet viriditatem.

Operationes.

¶Quando smaraldus ponitur in potu conue A
nit venenis mortiferis z morsibus venenosis z
punctionibus habentibus aculeum.

¶Qui ergo dederit in potu de limatura eius B
pondus .viij. granorum ordei illi qui sumpsit
venenum anteq̄ fecerit impressionem liberat
eum a morte. z non cadent capilli eius neq̄ ex
orientur:z est sua euasio. z ille q̄ assiduat aspi
cere ipsum preseruat eius visum a nocumentis
et conseruat eum incolumem.

¶Et qui defert ipsum in anulo:preseruat eam C
ab epilentia quando ducit cum digito anteq̄
superueniat.

¶Et propter hanc causam docemus reges q̄ D
suspendant eos in collo filiorum quādo nasci
tur statim:ne superueniat eis epilentia

¶Et idem auctoritate Rasis. Taberzet vel fe E
ruzegi id est smaraldus. conuenit lepr̄osis qñ
do sumitur in potu limatura eius. Et si cadat
aspectus tyri super lapidem smaraldi dissol/
uuntur oculi eius et liquescunt.

¶Dyasco. ca. de smaraldo. Smaraldus por F
tatus auget substantiam habens persuasionē
in omni negotio corpore z sermone castos le/
tosq̄ facit. subuenit z in tempestatibus. sculpi/
tur in eo scarabeus:pertunditur aurea fibula.

¶Alber. in lapidario suo ca. de smaraldo. Ex G
pertum est nostris tēporibꝫ q̄ hic lapis si vere
viridis z bonus est:retinet coitum. propter qō
rex vngarie qui nostris temporibꝫ cum in di/
gito in hora coitus cum vxore sua habebat in
coitu in tres partes diuisus est.

¶Et ideo probabile est qō dicitur q̄ hic lapis H
gestantem se ad castitatem inclinat.

¶Unde auget opes:z incantatus dat verba I
persuasoria. z q̄ collo suspensus curat emitri/
teum z caducos morbos

¶Expertum autem est q̄ visum debilem ꝓfor K
tat:z oculos conseruat.

¶Et bonam facit memoriam:z tempestatem L
auertit. Et valet diuinantibus:propter quod
queritur a magis.

Capitulum.cxiiij

SAgda z Sandarius. Isidor⁹. Sag/
da est gemma prasini coloris apō cal
deos. cuius tanta vis est:vt permean/
tes naues e profundo petat et carinis ita tena
citer adhereat vt nisi abrasa parte ligni vix se/
paretur.

Operationes.

¶Ex Lapidario.

A Difficiles gemmas sup oñes mari repertus.
Nunq̃ sciretur nisi se daret inueniendam
In medio siquidez lapis natus iste profundo
Naues incautas petite e regione meantes.
Et prelambentibus tabulis berendo carine
Ad portũ trahitur marꝫ ignaris data nautis
Est autem morsu tabule sic fixa tenaci
Quod nequit abrasa ligni sine parte reuelli
Huic parasinus color regio caldaica tellus.

B ¶Isido. Sandarisus nascitur in Indis loco eiusdem noīs. Species cius est q̃ velut intra lucidum ignem intus auree gutte fulgent

C ¶Constat inter omnes quantum stellarũ accedat numero: tanto z precio accedere.

Capitulum.cxv.

Silenites z Sirtite. Isidorus. Silenites gemma translucet candido melleo q̃ fulgore: cotinens imaginem lune Quam iuxta cursum ipsius astri perhibent in dies singulos minui z augeri. nascit in persida

Operationes.

¶Arnoldus. Silenites est gemma persidis A
cuius color est vt iaspidis. lunares motus seruat. gestatusq̃ languentes ac debiles curat

¶Ex libro de naturis rerum. Silenites lapis B
est colore pulcher. maxime albo: rubeo: vario purpureo: quem portat indie testudo. Horuꝫ quoddaꝫ genus est quod viret vt herba. Hũc qui portat in ore fertur diuinare futura. Igne nunq̃ frangitur. Inter dissidentes amorem reconciliat. ptisicos curat.

¶Isidorus. Sirtites gemma est sic vocata: C
quoniam in littore sirtium in partibus Lucanie primum est inuenta. Huius color est croceus continens intus stellas languidas z sub nubilo renitentes.

¶Albertus in lapidario suo inquit. Lapis silenites est lapis de quo varia referuntur. Dicunt enim quidam eum nasci in quodam genere testudinis Indico. z esse varium. dicunt q̃ hunc esse virentem. z in Perside partibꝫ frequentius inueniri: siue in Arabia. sicut inquit Plinius. Dicũt aũt hunc crescere luna crescente. z decrescere dicunt decrescente luna. D

¶Bestatus autem fertur conferre prescientiaꝫ E
quandam futurorum: si sub lingua portetur: p̃cipue prima luna z decima luna z decima existente. Dicunt etiam q̃ mane prima luna tantam habet virtutem in prima hora. Decima autem existente luna in decima hora

¶Et modus diuinationis est q̃ cum ponatur F
sub lingua z cogitetur de aliquo negocio vel fieri deceat aut non. z si fieri deceat corde tenetur z infigitur: ita q̃ euelli nõ possit. Et si fieri non deceat: statim cor desistit ab ipso.

¶Fertur etiam q̃ curat languentes ptisicos z G
debiles. Hoc etiam ait Isaac beniamin.

Capitulum.cxvj.

Stellarius. Enax in lapidario suo. Lapis stellarius est de genere marmorũ. habens maculas ex auro. Et eius est alius albus: qui dicitur Barkasita. Alius indus clarus celestis: z vocatur lapis lazuli. Pro

quo lege lapis lazuli. et qñ̃ꝯ minera fert vtrũꝯ simul: z qñ̃ꝯ ẽ alius coloris viridis. et vocatur lapis crisoprasſus: vt apparet ſi leges lapis crisoprasſus.

Capitulum.cxvij

Specularis. Albertus. Lapis specularis eſt lapis admodum vitri perſpicuus.

Operationes

A ¶ Dicitur autẽ in byſpanozuz vbe ſegondia
B primitus inuentus eſt. ¶ Ego autem vidi illũ abundantius inueniri: ita q̃ curbes inde onerãtur in diuerſis partibus theotonie. ¶ Et vidi
C etiam in gallia inueniri cũ gipſo: q̃ extremitas q̃dã. ¶ Effuſus ãt ſcindaſ in q̃ſlibet ptes tenues: z fiũt feneſtre ſicut de vitro: niſi q̃ loco plũbi optet ponere lignũ ¶ Sũt ãt tres ſpẽs eiuſdẽ. vna vicz lucida ſicut vitrũ. alia nigra penitꝰ ſicꝫ attramentũ. ¶ Tertia citrina q̃ vocaſ auri pigmẽtũ vel arſenicũ qꝺ clariꝰ ẽ et nobilius

D
E
F

Capitulum.cxviij.

Istos. Enax in lapidario ſuo ca. ꝓprio Lapis ſiſtos eſt fuſci coloris z ſubruſi: oblongas ariſtas ſiue pinnulas nõ habens erectas vt alumẽ ſciſſuz ¶ Operatiões ¶ Enax. Lapis ſiſtos vires hz fortiſ ꝛſtringẽtes.

Capitulum.cxix.

Spõgia marina latine.grece tragesˇ.arabice affegialbach.Sera.li.aggre.capˇ. affegialbach.Affegialbach id est spongie marine duo sunt genera.scz masculus et femina.Masculus dicit qui percussuras minutas habet:et spissas et albas.Femina vero rotundas cauernas et maiores habet.Sz addit tertiũ genus duros lapides intra se habens et plurimas cauernas.Cõburitur vero sicut calcidonium.Melior est illa que est ꝓpinqua ſue acceptioni.et est adhuc reseruãs in ea õ virtute quã acquisiuit ex mari.sed qñ plongat temp9 ſue collectiõis.euanescit virtus eius.z non est conueniens vt adminiſtretur in opeꝛ niſi prius lauetur cũ nitro aut baurach.vel cũ aqua cineris que õr distillata ¶Auicẽ.li.ij.c.de spõgia. Spongia ẽ corp9 marinũ laxũ rarũ.Et õr qˇ habet aĩal in eo cui adheret z nõ separat ab eo. Et illa q̃ est recẽs ẽ fortior z vehemẽtioris exsiccationis ꝓpter fortitudinẽ nature maris.Et est calida in primo z sicca in scõdo gradu.Et ipi9 lapis est ꝓpinquus z minus calid9.z ẽ fortis exsiccationis ꝓprie qõ ex ea est recẽs qñ aduritur cum ôleo:z similiter eius cinis.¶Dyascorides capi.de spongia.Spongie duo sunt genera. Masculus z femina.Masculus habet foramina minuta et spissa z alba.Femina vero habet foramina rotunda et magna.Et additur tertium genus habens intra se lapides duros et plurimas cauernas.

Operationes

A ¶Serapion aucto.Halieni:Virtutẽ habz exsiccatiuam manifeste.et ideo virtus eius ẽ que consolidat vlcera recentia cum suo sanguine cũ madefit in aceto mixto aq̃ vel vino ſm diuersitatẽ corpoꝛ.

B ¶Et abscidit fluxũ sãguis qui ex incisione accidit vel cõbustione.Quando accipit sicca nõ habens humiditatẽ in se z imbibitur in aspalto iudaico:aut in pice liquida.z ponit sup locũ fluxus.z ignis in ea accenditur.et valet in cauteriũ.Sed spongie cõbuste virtus

C est resolutiua.¶Et lapis que inuenit in spongia habet virtutẽ que desiccat.et frãgit lapidẽ

D qui est in renibus causatus.¶Et idem aucto. Dyascoꝛidis.Que ex spongia est noua z sicca non cum sua pinguedine confert vlceribus.z resoluit apostemata flegmatica.

E ¶Et cõglutinat vlcera recentia.qñ supponitur cũ aceto vel aq̃ incarnat vlcera antiqua.qñ apponitur eis cum melle cocto z apponitur cũ aq̃ sola.Sz ex spongijs illa que est subtilis.leuis non habet ũuamentũ

¶Et vtimur spongia noua sicca in panno lineo ligata:que sola facta forma licinij.et intromissa aperit oꝛificia vulnerũ quãdo sunt clausa

¶Et qñ ponitur sicca in vlceribꝰ antiquis humidis ad que fluunt humiditates coꝛ.¶Et apponit cũ aceto et substinet menstrua.¶Et qñ comburitur sicut comburitur spuma maris.cõfert obtalamie et abstergit oculum.¶Et quando lauatur post combustionem eius:est magis iuuatiua in medicinis oculoꝛum.¶Et quãdo comburitur cum pice.confert fluxui matricis.

¶Et lapis qui inuenitur in spongia frangit lapidem vesice quando bibitur cum vino

¶Auicen.Quãdo spongia aduritur cũ oleo et eius cinis confert disruptioni sanguinis ꝓpter incisionem et aperitionez.Inflammatur ex ea ignis sup locum et cauterisat cum boc qˇ ipsa sit substantia retinens sanguinem.

¶Et ex ea fiunt licinia que in oꝛificijs venarũ ponũtur.et retinet sanguinẽ z fluxũ sanguinis.

¶Et eius lapis subtiliat absq̃ calefactione:z exsiccat z abstergit.et exsiccat apostemata flegmatica.¶Et infunditur in aceto z ponitur super plagas et consolidat eas:z decoquit cum melle.et consolidat vlcera profunda.z similiter ponit sicca super ipa.¶Et infusa in aqua aut vino desiccat vlcera humida antiqua.

¶Et qñ spongia aduritur cum oleo ẽ cõueniens curationi sputi sanguinis.

¶Et lapis in ea inuentus frangit lapidẽ in vesica apud aliquos.Halienus aiꝛ qˇ frangit lapidem renum tantuz:quia non transit vsq̃ ad vesicam

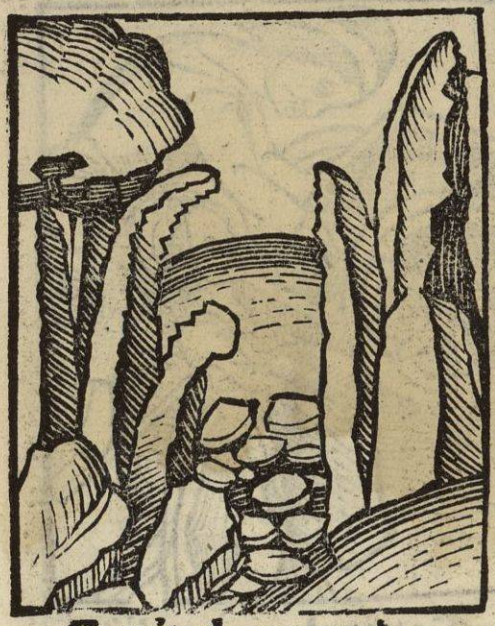
F G H I K L M N O P Q R S T

Capitulum.cxx.

SOrdicies parietis balnei latine. arabi. vasachi Serapion. li. aggregatoris capitulo vasachi. auctoritate Halieni. est calida. et lenit et dissoluit

Operationes

A ¶ Serapion. Facit nasci carnes. et est conueniens scissuris que fiunt in ano et emorroidib
B quando ponitur super eas. ¶ Et quod de sordicie colligitur ex corporib exercitantium: cale facit ꝛ resoluit exturas dure solutionis. et cõ
C ueniens vlceribꝫ renũ. ¶ Et illa que colligitur ex corporibus luctantium: cõfert nodis que fiunt in matrice quando ponitur sup eas. et con
D fert sciatice posita loco vnguenti. ¶ Et sordicies
E que reperit in vasib in quibus oleum aduritur resoluit multũ ꝛ lenit. ¶ Et dixit in sordice que
F est in corporib luctantiuꝫ ꝑm q̃ in ea est de puluere diuersificatur ab alia. ¶ Et sordes quidez vniuersaliter resoluit apostemata indigesta. et conuenit apostematib calidis mammillarum et hoc quoniã extinguit inflammationem eorũ
G ¶ Et prohibet cursum humorum ad ipsa. ꝛ resoluit quod iam fluxum est ad ipsa. quoniam ipsa est composita ex puluere et oleo ꝛ sordicie
H corporis homis. ¶ Sed sordes vasorũ recipit acuitates a vase eris. et similiter est acutior. et sordicies auris confert panaricio.

Capitulum.cxxi.

SIlex. Isidorus Silex est lapis durus sic dictus: eo q̃ ab eo ignis exiliat

Operationes

¶ Item in libro. xix. Ex genere silicum optimi
A sunt nigri quibusdam in locis ac rubentes
¶ Albi quoq; contra veustatẽ incorrupti qui
B et in monumentis sculpti et incorrupti permanent. quibus nec ignis quidem nocet. Nam ex his etiam forme fiunt in quibus etiam era funduntur. ¶ Sed et viridis silex vehemẽter igni
C resilit ac nusq; copiosus est. et vbi inuenitur lapis nõ saxum est. Pallidus autem in cremento raro vtilis. ¶ Fluuialis vero silex semper velu
D ti madens est. hunc estate exhiberi oportet. nec ante biennũ in structuris domorum inseri

Capitulum cxxii.

SUccinus siue Succinus. Alber. Succinus est lapis crocei coloris quẽ greci electron vocant. inuenitur enim transluscens sicut vitrum. vocabulũ hz a materia q̃ a succo vel gũma arboris nascitur que pinus vocatur. Lambra vulgariter vocatur.

Operationes

¶ Idez. Confricatus aũt trahit folia ꝛ paleas
A ꝛ fila sicut magnes ferrũ. ¶ Dicunt autez q̃ cõ
B fert portantibus se castitatem. ¶ De experis
C autem est q̃ fugit serpentes. pregnantibus autem valere dicitur ad facilem parturitionem
D ¶ Isido. Succinus quem greci electron vocant fului cereiq; coloris fertur arboris succꝰ
E cẽ. ꝛ ob ꝫ sibi appellatꝰ. ostat aũt eũ nõ eẽ pris succũ. vt phetonijs fabula dt sz pine arborz. ¶ Haz accesꝰ tede nitore flagrat. Nascit aũt in insul occeani occidẽtal. sic gũmi de sal q̃ cristallũ rigor vl

F rpe. ¶ Et ea siũt vecoris gra agrestiũ monilia feminarũ: vocari aũt a ḡbusdã ỏr arpaga: eo q attritu digitoz accepta caloris aĩa folia pale asqz z vestiũ fimbria rapiat: sicut magnes ferrũ

B ¶ Et li. de na. reb. Succin9 est gẽma q̃ vulgariter appellat lambria. hic croceĩ coloris est.

H z vt vitz aliqñ trãslucet. ¶ Lastitatẽ portãtib9 cõferre dicit. Fum9 ei9 iuuat parturiẽtes. z fugat serpentes. prima quidẽ gutta que de arbore pino fluit pura z lucida est. ¶ Et hec est illa

I que in estate calida prosilit: Reliquo vero tempore fluens obscura est et immunda.

Capitulum.cxxiij.

Sulphur. Jsido. Sulphur terra est ex actione caloris excocta in essentiam sulphureã cõmutata. Aquosis et terrestrib9 z igneis trãseuntib9. Est aũt aliud sulphur viuum: videlicet qõ tale est equale a terra p̃ducit. Aliud est extinctũ siue mortuũ qõ artificialiter parat. z in calamis ferreis funditur.

¶ Aui. li. ij. ca. de sulphure. Sulphur ẽ oĩib9 notũ. est ca. z sic. ad quartũ pueniẽs. z ẽ subtiliatiuũ z attractiuũ. ¶ Dyas. ca. sulphur: oĩbus est notũ. Eligẽdũ est viuũ et coloze limpidum z resplendens z perlucidũ sine lapide. quod missum in focum viridẽ facit colorez et pingatur. Nascitur in meloscla z lipparia.

Operationes.

A ¶ Dyas. Virt9 ẽ ei q̃ resoluit z abstergit. z q̃ resistit venenis maritimis z aliis siliby eius qñ teritur z puluerisat sup morsure. ¶ Et cõficit cuz

B sputo aut vrina aut cũ oleo veteri. aut cum mel

C le aut glutine albotin. ¶ Curat scabiẽ z egritudinẽ in q̃ elevat cutis z hoc qz ipm aufert ipas egritudines absqz hoc q̃ impellat materiã ipoz rũ ad interioza corpis. ¶ Et educit saniem ex pectore. z qñ trãsglutit cũ ouo sorbili: aut fit fumigium cũ eo cõfert asmati. ¶ Et qñ fumigat mulier cum eo educit fetum. ¶ Et miscetur cuz glutine albotin: aut resina pini et aceto cõfert scabiei vlcerose z empetigini: z maculis albis q̃ fiunt in vnguibus. et aufert morpheam

D ¶ Et curat elephantiã. z similiter cum resina z

E aceto curat pũcturã scorpionis. ¶ Et qñ misce

F tur cũ nitro z fricat inde corp9: aufert pruritus.

G ¶ Et sumit in potu cũ aq̃ vel ouo sorbili et curat yctericiã. z ẽ bonũ corize. ¶ Et qñ puluerisatur sup corp9 aufert sudorẽ. z qñ linitur sup podagrã cũ nitro et aqua cõfert ei. ¶ Et cõfert qñ fit fumigiuz cũ eo sordiditati z obliuioni.

H ¶ Et miscet cũ melle et vino: z curat attritiões auriũ qñ linit cũ eo. ¶ Aui. li. ij. ca. de sulphure ca. est z sic. Et est ex medicinis ad albaras. propriedum nõ tangit ipsum ignis. ¶ Et qñ miscetur cũ gummi albotin eradicat vestigia que sunt in vnguib9. z cũ aceto ponit sup morpheã

I ¶ Et ponit sup adustionẽ z vlcerationẽ: z ab

K stergit empetiginẽ. z p̃prie cũ visco. z p̃prie etiã cum aceto et cuz nitro p̃pter pruritũ lauatur ex eo corpus. ¶ Et ipm est cũ nitro et aqua super podagrã linitũ conueniens. et constringit corizam suffumigatũ. ¶ Et administratur cuz aceto et melle super contritionem aurium.

L

M

N

O

P

Q

R

Capitulum.cxxiiij.

Sal. Sera. li. ag. ca. Walk. Dyascoz. Sunt ea9 due species. vna ẽ q̃ ex mi-

nera z alia q̃ est ex mare. z illa que est ex

minera est fortior. Et melior ex eo est non bñs lapidē clari corpis. cuius ptes sunt equales. et ex marino melior est albꝰ equalium partium. z etiam reperitur in locis aquarum stantium

¶ Itē auc. Halie. Et sal qñ generaf in stagnis marinis assimilatur marino. Et iste sal fit i maritimis. Ā qñ decrescit aqua vel cōtrahit in tpibꝰ estatis. coagulaf a calore solis adurente qđ est in marginibꝰ aque. z fit sal. Et hoc fit plurimū. eo qꝺ aggregaf in loco illo ex aquis sordidis. que sunt multū calide. Et ꝓpterea quia euacuatio aque maris fit in loco arto. suba eiꝰ est grossa. et sapor eiꝰ est stipticus salsus. Sal vero qđ ex ē minera est grossioris substātie et fortioris stipticitatis. Et virtꝰ eiꝰ ē cali. z sic: in iij. gra. Sal sodome ē sal qđ generaf in mari mortuo vbi est aq̄ amara. in qua si ꝑ̄ciant pisces moriunt. Et vocaf sic a nomine mōtiū qui sunt ꝓpe illū mare. Sal qđ effodit a minerꝫ ē minꝰ ca. z minus subtile alijs. Cōburit sal ꝑm hūc modū. Pone sal in olla noua. z cooperi illā ne sal sedo egrediatur ab olla ꝓpter calorem ignis. z sepeli ollā in pruinis et ꝺimitte ibi donec adurat z crepet. deinde aufer ab igne. z potes discernere diuersitatē salis a suo sapore. et hoc qꝛ ille qui ꝑticipat amaritudine resoluit. Sed qui est salsus solū cuꝫ resolutione sua stipticat z stringit. Et sal qñ adurit ē maioris resolutionis z minoris stipticitatis. Et flos salis ē subtilior qñ sal adustus z sapor eiꝰ ē acutꝰ. et resoluit resolutiōe forti. z ē flos eiꝰ spuma que est supra salem. Sed puluis salis assimilat spume salis multū. Et possibile ē qꝺ subtiliaret z resolueret plus qñ sal. z aggregaret qđ remanerꝫ de substātia ex corpe sicut sal. Et situ capis pisces viuētes z proꝛcis in mari mortuo moriuntur statim. Ergo debes scire qꝺ accidit propter amaritudinē que est in eaꝫque quidē inimica ē animalibus omnibus et plantis

Operationes

A ¶ Serapion. Virtus salis est q̄ ꝓhibet putrefactionē corpoꝛ eoꝛ q̄ sunt parata putrefieri ꝓpter humiditatē superfluā que ē in eis. Et sal maris qñ extēdit sup cozū z ponit sup splenē. resolvit duriciem eiꝰ. ¶ Dyascor. capitulo. de sale.

B Salis virtus ē stiptica. z abstergit z mundificat z resoluit. Et aufert carnē superfluā ab vlceri uit. Et cauterisat z prohibet vlcera fraudulēta Et in cōfectionibus medicinaꝝ scabiei ¶ Et

L aufert carnē superfluā qui crescit in oculo. Et liquefacit vngulam que fit in eo. ¶ Et ingredit

D in clisteribus. z est bonū apostematibꝰ hydropicoꝝ. Et quando miscetur cum oleo z aceto. sedat pruritū. quādo vngitur iuxta ignem donec sudet: ¶ Et idem facit in scabie vlcerata z non vlcerata. z in lepra et empetigine. z qñ miscetur cum melle z aceto z oleo et linitur. cōuenit sq̄nantie. ¶ Et cū oleo solo cōuenit apostematibus vulue z duaꝝ amigdalaꝝ. z cursui humiditatum ad gingiuas.

E ¶ Et fit ex eo emplastrū cū sauich ordei cocto z melle ad pruritū. z ad fluxibilitatē gingiuarū et ad vlcera corrosiua

F ¶ Et fit emplastrꝫ ex eo z semē lini ad punctuꝛā scorpionis z cuꝛ origano z ysopo z melle ad morsū vipere. z cū pice alkitrā aut cū melle ad morsū aialꝫ. qđ ꝺr ceraſtes. z ē serpēs cornutus.

G ¶ Et qñ fit emplastrū cū eo et melle z oleo. resolvit furunculos. ¶ Et qñ miscef cum origano z fermēto. maturat apostemata flegmatica

H testiculoꝝ. z cōuenit morsui rane existētis in flumine babilonie. ¶ Et qñ terit z ligaf in peria lini et submergit in aceto forti et miscef cū isto et ponitur supra morsuꝫ in quo est morsura aialis alicuius venenosi conuenit. ¶ Et quando

I miscetur cū melle. cōuenit sanguini mortuo q̄ est sub oculo. ¶ Et cōuenit nocumento opiū z fungoꝝ pniciosoꝝ. Et qñ miscetur cum farina et melle. cōuenit cōtusioni neruoꝝ z attritioni lacertoꝝ. ¶ Et ponit sup cōbustionē ignis. et non sinit locum vesicari. Et ponit in hūc modum super podagrā et cōuenit. ¶ Et qñ fit emplastrum cum eo. z linitur cum ysopo. et prohibet herisipilam z formicam augeri in corpore.

K ¶ Et quādo miscef cum oleo prouocat sudorē Et quando sumitur in potu cum vino et aqua lapat ventrem. Uerūtamē est malū stomacho

Capitulum.cxxv

SAl aromaticũ. Sera. Sal armoniacus est albꝰ z rubeꝰ. z extrahit ex lapidibus claris duris. z ẽ salsus ꝫ mortificatiuus multũ defert ex corasceni. z sunt eiꝰ colores multi. Hã ex eo niger z puluerulẽtus albꝰ clarus sicut cristallus. z est melior. z est ille qui ingredit in medicinis. z est ca. et .sicc9. in. iiij .gr̃ō.

Operationes

A ¶ Sera. Est abstersiuꝰ humor grossor. z abstergit z lauat z cõfert casui vulue z squinantie

B ¶ Et diminuit albedinẽ oculi seu pannus eius

Capitulum.cxxvj

Al alkali.

Operationes

A ¶ Actor. Sal alkali: vel alkal fit in hunc modum. Accipe de herba cali: que alio nomie vocantur vsnen. z fac in terra foueam magnaz. et

B imple foueam ex herba illa dũ est recens et accende ignem in ea. ¶ Et quando erit illa herba combusta pone de alia super eam. z fac ita donec fouea erit plena: z illa herba bene combusta. z dimitte extingui ignez z infrigidari cinerẽ

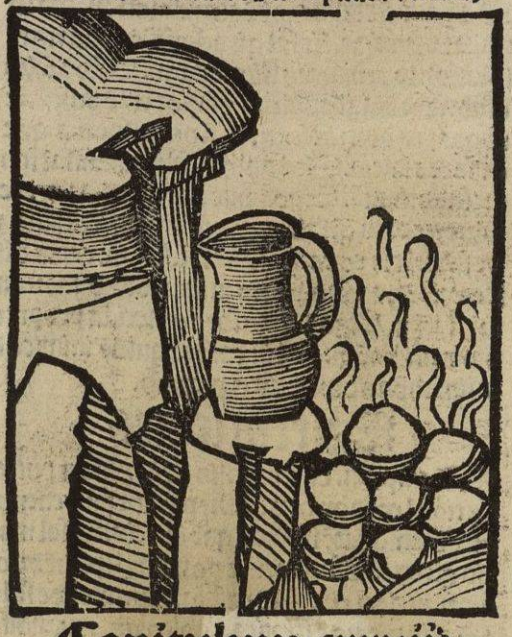
L ¶ Deinde detege sub cinere fouee. quia tu inuenies salem nigrum petrificatum ꝫ vel coagulatum in magno globo in fundo fouee ex quo sal alkali vocatur

D ¶ Et valet ad omnia vt sal armoniacum

Capitulum cxxvij.

SAl indꝰ. Aui. iiij. cañ fen. i. ꝺ asperitate lingue inquit. Sal indus ẽ in colore salsꝫ z dulcedine mellis. Et est ꝫuccarum quod inuenitur coagulatum super cannã mellis in india sal loco eius ponuntur candi. lege ꝫuccarum. in tract. i. de her. capitulũ vltimuꝫ

Capitulum.cxxviij

TRachius. Enax in lapidario suo. Trachius est lapis niger. Nascitur in ponto amne qui est in egypto.

Operationes

¶ Enax. Trachius hꝫ vires sicut gagates. A

¶ Et dicit accẽdi paxa ab aq̃ ꝫ extinguit ab oclo B

¶ Hoc idem dicit Alb. in lapi. suo. ca. proprio L

Capitulum.cxxix

TArtar⁹. Bartho. in li. ⁹ ꝓprietā. rerum. Tartar ē vnā feculen'ia in modū terre vel mollis lapidis circa ptes dolei indurata cuius natura calida est ꝛ sic. in. iij. gradu

Operationes

A ¶ Jdē valz cōtra scabiē. serpiginē ꝛ ipetiginē
B ¶ Cōtra capitis immūdicias. Utute ēm hz extenuādi: cōsumēdi: mūdificādi ꝛ laxandi

Capitulum.cxxx.

TErra sigillata latine. Gre. lemnia fragidos. Ara. Teumacon vel buma um Sera. li. ag. c. Teumacon. auc. Dyas. Teumacon. i. terra sigillata. et est sigillū marinum. et est sigillum laice. ꝛ est vna ex terris almayum. Et multi ex lutis illi assimilantur. Et color eius est similis mogre: ꝛ discernitur ab ea qr quādo tāgitur digitis nō adheret eis sicut mogra. ꝛ est de viscositate in ea res paruua. et inista sigilla fiunt ꝛ almayum. Et color omnium est rubeus. sed illa que est vera ex eis fodit ex terra fundosa. vbi non est arbor neq herba neq lapis. Accipitur igitur ex minera illa. ꝛ infunditur aqua donec dissoluitur ꝛ spissat. Et agitatur forti agitatione. inde dimittit donec resideat: ꝛ tūc abiciatur ab ea aqua q̄ supnatat cum facilitate. et postea colligit qō est pingue et viscosum. et abiicitur qō est sapidosuz in fundo vasis. deinde ponit illud pingue ad siccandum donec sit sicut cera mollis. ꝛ sic diuiditur in frusta parua ex quibus fiunt trocisci. et sigillant qui desiccātur in vmbra donec recedat aquositas et completur desiccatio.

Operationes.

¶ Dyas. In suba ei⁹ ē acreitas. ꝛ ē in ea parū stipticitatis. ꝛ ꝑtus est q̄ desiccat sine mordicatione. Et curat vlcera fraudulēta. etiā si fuerint sordida. A
¶ Et qñ cōficit cū aceto fortiꝛ vt fiat sicut lutuz. ꝛ ponit sup vulnera recēcia et diuitatur sic glutinat ea ꝛ curat vlcera antiqua. B
¶ Et dissolue ipam cū q̄q̄ q̄ videbitur magis ꝑ terere necessitati sicut cū aceto aq̄ mixto aut secanabin: aut vino aut mellicrato. et cōuenit iuuamento manifesto hūi bz vlcera in intestinis aū q̄ fiat putrida facto clisteri cum ea. C
¶ Postq̄ ꝑcesserit clistere cū aq̄ mellis. ꝛ postea cū aq̄ salie. Deinde cuz succo plātaginis ꝛ detur in potu cuz aceto fortiter mixto aque. D
¶ Et cōuenit morsui tyri ꝛ alioꝝ aīaliū venenosoꝝ: ꝛ cani rabidi qñ bibit cū vino limpbato: et qñ linit sup locū morsus cū aceto: ꝛ similiter oportet q̄ liniātur oēs morsus aīaliū venenosoꝝ. E
¶ Deinde ponat sup vuln⁹ foliuz alli agrestis. ꝛ postea ē foliū cētauree miozꝝ. et postea est foliuz prassij. F
¶ Et medicamē qō sumit ex luto sigillato et grana iuniperi inq̄ admiscet ex bolo armeno quātitas qua. qñ bibitur ex eo ille q̄ timet potionē venenosaz prohibet nocumentū ei⁹ ab eo G
¶ Et sumit eā in potu illi qui iā sumpserūt medicinā. vñ ipa ē adhuc in stomacho suo. ꝓuocat enim vomitū. ꝛ expellit nocumētū ei⁹ ab eo. ꝛ sumunt eā in potu illi qui iā sumpserunt medicinā venenosaz. vū ipsa est adhuc in stomacho suo. H
¶ Prouocat enim vomitū et expellit nocumētū ab eo: liberat cuza morte. I
¶ Ego fui expertus in illis q̄ biberūt cantarides et leporem marinum. nam dedi eis in potu de K

hac medicina. et feci etiã eos vomere statim et euaserunt. neq; passi sunt aliquod accidẽs malum ex veneno ipsorum.

¶ Iteruz Dyas. capi. de terra sigillata qõ incipit Lemnia frigidos: sm translationẽ grecaz Terra est exclauca sordida. ꝛc.

¶ Et idẽ sm translationẽ arabicã. In luto sigillato est virtꝰ qñ sumit in potu resistit medicinis mortiferis ꝛ oĩnib venenis fortiori contrariatur. ¶ Et quando bibit aliquis ex eo. ꝛ post sumpserit in potu medicinam mortiferam facit eam egredi per vomitum et non nocet ei

¶ Et est cõueniens morsibꝰ et puncturis venenosorum animalium. Et ingreditur in cõfectionibus plurimũ medicinarũ compositarum.

¶ Et idem Sera. aucto. Alcauzi. Terra sigillata est bona si pulueriz etur ex ea in os. vnde fluit sanguis. stringit eñ cum statim. et non est medicina que abscindit omnes fluxus sanguis sicut ista. ¶ Et idẽ aucto. Pauli. Quãdo ponit super adustionẽ ignis non simit locum vesicari et datur ex ea in potu post casum in quo continetur lesio interiozum membrozum liniuntur cum ea membra post percussionẽ et casum et attritionem et prohibet ea ab apostemate.

¶ Et si fuerit solutio cõtinuitatis cõsolidat. et est de meliorib medicinis contra venena

¶ Paulus. ca. de terra sigillata ca. ẽ et sic.

¶ Auicen. de viribus cordis. Terra sigillata temperate ꝓplexionis est in caliditate et frigiditate conformis humane complexioni. nisi quia eius siccitas maior est humiditate. Habet eñ virtutem mirabilem confortandi cor

Capitulum cxxxj

Tegula latine. grece later. arabice caſef Sera. li. aggre. ca. Caſef. auctoritate Dyascoridis. Caſef. id est tegula.

Operationes

¶ Tegule atanoz qñ sunt bene adustę. habẽt virtutẽ cauterizatiuã. ¶ Et ꝓpter hãc causaz qñ miscetur ꝛ linitur cum ea. confert pruritui ꝛ botboz. et confert podagre. Et quando miscetur cum cerotis resolui t apostemata dura et scrophulas. ¶ Et idem auctoritate Galieni. Tegule laterum virtus est abstersiua. ꝛ maxime tegula atanoz. ¶ Et virtus eius est que abstergit et desiccat. et proprie illa que est ex atanoz que ẽ fortioz alijs. ¶ Et punitur propter hanc causam in vnguentis que dicuntur manfalias.

¶ Et est vnguẽtum in quod ingreditur huiusmodi testa medicina bona ad vlcera cosolidãdum et incarnandum ea

Capitulum.cxxxij.

Topazion. Albertus. Topazion est lapis sic vocatus a loco sue primeinuentionis que fertur vocari topazis insula et quia auri similitudinem protendit. Sũt autem due species in hoc genere lapidis. quarum vna est similis in omnibus auro. et est pretiosior. illa est croceum magis tenens colorez ꝯ auri. et hec vilior est.

Operationes

¶ Albertus. Expertum est in nostro tempore ꝙ aqua bulliente si immittat ita sicut defertur facit ꝙ statim manus immissa extrahit sine lesione. ꝛ hoc fecit Parisius vnꝰ de nostris socijs

¶ Dicunt etiam q̄ valet contra emoptoicā et lupaciaz passionē. Hoc autē certū est q̄ speculus est lapis iste. z idolū obiecti corpis sicut speculum concauum visum representat.

¶ Et nascitur in ormicho. hunc cū aliq̄s tenet in manu dextera contra solem radios emittit. et ignem euomit vt videns miretur.

¶ Nam qui eum portat circa sinistrū brachiū omnes turbas contemnit. Hoc loculte et grādines a fructibus remouentur. et ardorem veneris deferuescere facit.

¶ Aristoiles. Topazion cum ponitur sup hominis valnus cessat fluxus eius. Est autem illud genus quod si supra rem bullientem suspēditur: cessant ampulle ipsius.

¶ Ex libro de naturis reruz. Topazius ille cuius color auro similis est. hic magis preciosus est. Aliud autem genus est multo lucidius et colore magis tenue: sed deterius. Dic lapis inter cetera que facit dicitur etiam iram luxuriā q̄z restringere

Capitulum.cxxxiij

Torchois z Theogolitus. Arnoldus. Torchois est lapis: cuius color est flauus in album vergens a regione turcia dictus in aqua nascitur.

Operationes

¶ Et est virtus eius visum cōseruare saluum.

¶ Etiam a nociuis extrinsecis casibz dū ē sup ipm hilaritatē q̄z inducit. ¶ Alber. Turchois est lapis flaui, coloris viridi cadentis. ac si lac penetrauerit in flauū colorē. et resultet per ipm ad superficiē. Est aūt nō ꝓspicuus neq̄z rarz

¶ Dicūt aūt q̄ visum cōfortat. à nociuis casibz defendat se portantez ¶ Solinus. Theogolitus est lapis olive nucleo similis. Sperm̄itur cū videt. sz viz alioz vincit bonis remedijs

¶ Solutus quippe haustus pulis calculis renum dolorem ac vesice leuat.

Capitulum.cxxxiiij

Tuthia. Sera. li. aggre. ca. tuthia Tuthia ex ea ē q̄dā q̄si fit in fornacibz. in quibus citrinatur es z colligit et reponit. Sed illius qui fit in mineris sunt tres species Ex quibz ea est alba: et ea est viridis: z ea est citrina imbibita ruborē. z minere tuthie indie sunt in littoribz maris prope regionem indie. z melior harū est alba. que cuz aspicitur videtur q̄ habeat supra se salem. z post ipam est citrina sed in viridi est asperitas. z est perforata. z defertur ex maritimis. Et alba est subtilior omnium specierum tuthie. et viridis est grossior. scilicet illa que cum foraminibz est. ¶ Dyasco. ca de tuthia. Sunt eius due species. Una est leuis alba: Alia est minus leuis ea. Generatur autem tuthia quando accipitur climia z pulverizatur sup es in sua citrinitate. z apponitur in ipm climia vt fiat clarum citrinum. Eleuatur ergo ex clima sum̄z z adheret parietibz. et est tuthia. Et tuthia quidem nō est solū ꝓpter tinctura eris sed est absq̄ hoc q̄ pōt fieri ex climia absq̄ citrinitate eris. Melior ex co secm̄ Serapionem est. que sit in cypro. Que quando roratur aceto emittit odorem eris. cuius etiam color est similis colori resine. et sapor similis sapore luti. Et quando ponitur super prunas aggregantur partes eius. et sit color eius similis

coloꝛi eris.ꝛ qñ tãgit nõ habꝫ aſperitatẽ.ꝛ eſt lenis. Oportet etiã qꝫ inueniãtur hec oĩa in ea aliter aũt nõ eſt bona. Lauatur autẽ tuthia in hunc modũ. Accipit ſicca vel cũ aqua mixta et ponitur in petia lini nõ rara. et ponit in aq̃ pluuiali. et mouetur petia in aqua.ꝛ qõ eſt de thuꝛia bona electa ſubtilius egreditur de petia in aqua.ꝛ id qõ eſt in ea ex ſorde ꝛ groſſum remanet in petia.ꝛ poſt hoc dimitte reſidere. deinde proĩce aquã cũ tuthia in vaſe alio mundo.ꝛ qꝫ remanet in fundo ex graui arenoſo: abĩce ꝛ dimitte aquã clarificari.ꝛ pĩce eam cũ facilitate et iterꝫ infunde ſup tuthiam aquã aliaꝫ ꝛ agita: et fac vt prius.ꝛ hoc tamdiu vt nihil arenoſi remaneat.ꝛ aqua ſuperſtãs remaneat clara.ꝛ cũ hec feceris proĩce aquam et ſicca thutiam. Et quidam ſunt qui diſſoluunt thutiam in aqua donec fiat ſicut mel.ꝛ ponunt eam in petia.ꝛ ſuſpenditur petia ſuper vas ꝛ colatur ex ea quod poteſt:ꝛ reſtringunt petiam reſtrictione pauca vt amplius egrediatur.ꝛ proĩciunt ſup ipſum aquã multã ꝛ mouerit.ꝛ qõ natat in ſuperficie aque colligunt cuꝫ lana.ꝛ illud qõ natat ẽ pinguedo. ponunt eam in vaſe nouo mundo. deinde cum mouerit reſiduuꝫ motione leui.ꝛ proĩciunt in vas aliud.ꝛ qõ remanet in fundo ex arenoſo abĩciunt. faciunt hec ſepe donec nihil arene remaneat. Lauatur autẽ tuthia cuꝫ vino ſimiliter.ꝛ illa que lauatur cum vino ẽ plus ſtiptica q̃ que lauatur cum aqua:

Operationes

A ¶ Dyaſcoꝛides. Virtus tuthie eſt ſtiptica infrigidatiua. replet vlcera. carne conglutinat. deſiccatiua eſt deſiccatione pauca.

B ¶ Et qui vult aſſare tuthiã: teret eã contritiõe forti.ꝛ cõficiat eã cũ aqua ꝛ faciat trociſcos. et ponat ſup teſtã:ꝛ ponat ſup pruꝛnas. et voluat trociſcos cũ aſſiduatione donec deſiccentur ꝛ

E fiant rubei. ¶ Et ſcias qꝫ accipit tuthia etiam ex auro. argẽto ꝛ plumbo.ꝛ illa que accipitur ex plumbo eſt ſecunda in bonitate ab illa que fit in cypꝛo. ¶ Aliquando autẽ egemus tuthia et

D non poſſumus inuenire. ſed nos ſcimus medicinas equiualẽtes in bonitate.ꝛ ſimiles virtuti eius quas volumus hic docere. et modum earum:ꝛ qualiter fiant

¶ Accape ex folijs mirti cũ folijs ꝛ granis eiꝰ

E recentibus ſicut ſunt.ꝛ pone in vaſe terreo crudo.ꝛ cooperi vas coopertorio habente multa foramina:ꝛ pone in fornace figuli: Et quando decocta fuerit terra valde ꝛ facta teſta. auferquod eſt in ea.ꝛ pone in vaſe alio crudo:ꝛ ponꝫ iterꝫ in fornace ſicut prius ꝛ ſine coqui.ꝛ extrahe qõ eſt in eo:ꝛ laua cinerẽ illum ſicut lauatur tuthie:ꝛ vtere. ¶ Fit autem hoc idẽ ex folijs F
et ſummitatibus oliuarum eadem diſciplina: et maxime ſilueſtriũ. ¶ Et fit ex citonijs poſtq̃ inciduntur per fruſta.ꝛ abĩciũtur ſemina. et ex galla ꝛ ex moꝛi celſi albis immaturis ꝛ deſiccatis in ſole.ꝛ ex ſummitatibus arboris grani viridis.ꝛ ex floꝛibus vitis agreſtis.ꝛ ex ſummitatibus arboris maſticis. ¶ Et quidã accipiunt folia arboꝛis ficus.ꝛ deſiccant in ſole.ꝛ faciunt vt diximus: ¶ Virtus tuthie ablute ẽ ſiccaꝛ plus deſiccatiua omni medicina.ꝛ ingrediꝫ tur in ſieff cum quibꝰ curãtur egritudines oculorum. ¶ Et eſt vna de melioꝛibus medicinis K
cum quibus curamus vlcera que fiunt in ano ꝛ virga et pectine: et deſiccat humiditates que veniũt adꝰ oculum.ꝛ prohibet eas venire et ingredi tunicas eius.

Capitulum.cxxxv.

Arach ꝛ venix. Iſiõ. Uarach ſiue ſanguis draconꝫ ẽ m Ariſto. lapis. Scõꝫ medicos ſuccꝰ herbe rubẽtis coloꝛis: vt apparet ſuperius in primo tractatu de herbis capi. ccccxxij.ō S

Operationes

¶ Virtus eius eſt contra quemlibet fluxum. ac A
precipue ſanguinis.ꝛ ex eo arq̃ argẽto viuo al gala fit. ¶ Iſido. Venix eſt lapis armenicus q̃ B
eſt coloꝛis ſubalbi di. hic valet cõtra melãcoliã ¶ Contra vitiũ ſplenis ꝛ epatis. Et paſſionem E
cardiacam.ꝛ ad oĩes fantaſticas viſiones

Capitulum.cxxxvj

Vegẽtana ꝛ Unio. Jsi. Uegẽtana itali⁹ ca gẽma est ab vegentanis reperta ni⁹ gra facie albis intermicãtibus notis

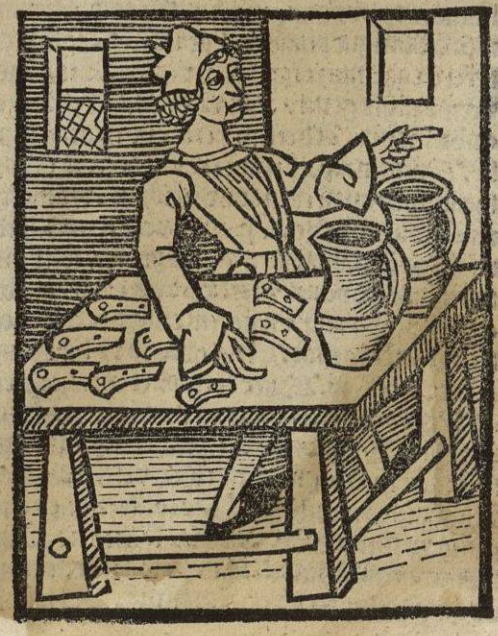
Operationes

¶ Ex li. de natu. re. Unio lapis est insula capue sic dictus. q̃ virtute ꝛ nobilitate ẽ vnic⁹ hic tã te cõtinuitatis ẽ q̃ nulla in eo p̃z venaꝝ vel squa marũ diuisio. ſz plan⁹ ẽ admodũ glacici. ¶ Na turaliter tñ aperit se ℈ rorẽ celi ip̃mq̃ in se reci pit. ꝛ cũtinet tãto tpe quãto mulier fetũ gestat i vtero suo. ¶ Et tũc tãdẽ illũ rorẽ p̃ tãtã moraꝝ in lapidẽ iã puersũ. emittit q̃si fetũ suũ aluũq̃ ite rũ recludit q̃ nullũ in eo p̃z diuisionis vestigiũ Ulteri⁹ ꝓo nũq̃ ꝑdicto aperiet modo. Jn ma⁹ ne quidẽ ẽ desup mare. ibiq̃ recipit celi rorem deinde ad fundũ maris descẽdit. ibiq̃ receptuz ꝛ in se rorẽ illũ puertit in lapidẽ. ¶ Ex lapida⁹ rio. Tollit e cõchis spẽs memoranda marinis. Unio dict⁹ ob hoc q̃ ab vno tollrtur vnus Nedũ duo vel plures nũq̃ simul inueniuntur. Cuius ad ornatũ laudat candida forma. Cum deceat vestes deceat cũ nil minus auruz. Concbe tẽporibus certis reseruantur hiantes. Jn celum patulum rores haurire super nos Ex quibus orbiculi cãdẽtes concipiuntur De matutino fit clarior vnio rore. Ros vespertinus fetus solet edere fuscos. Et iuuenes conche dant baccos candidiores Obscurat fetus concharum grãdior etas Quanto rorantis fuerit plus aeris haustum Tanto maiorem gignit conceptio baccam. Ultra semiunçẽ sed crescere nulla putatur q̃si celsa micẽt tonitru cõuersa chorusca. Con che diffugiũt subita formidine clause. Sic in⁹ tercepta cõceptio deparit haustu. Et fit aborti uũ q̃ ceperit inde creari. Jnsignes baccas pre dam maris india gignit. Gignit et insignes an tiqua britania baccas.

Capitulum.cxxxvij.

Uelicez Wolarz. Auicẽ. Lapis vesicẽ q̃ i vesica gñat. Dicit idẽ li. ij. ꝑprio⁹. c. Dixerũt q̃dã q̃ lapis vesice sumpt⁹ frã git lãpidẽ renũ ꝛ vesice. ſz Galie. dixit: q̃ ni⁹ hil horũ est not⁹. ꝛ est stipticus: quare medic⁹ vtatur ad illa que indigent stipticitate. ꝛc:

Capitulum.cxxxviij

Uride eris. Uel eris erugo latine. greci eris erugo. arabice ziniar vel beas erugo. Dyascorides. ca. aeris erugo. Alia est rasitia. alia granata apud aurifossores. alia pumiculosa appellata ob similitudinem forme eius alia confestibilis. alia fossibilis. Fit autem rasicia hoc modo. Sume vas cui si os equale cum cetero corpore. et adiecto aceto acerrime immittas squamam prepurgatam eris cipri et suspense vase ne aceto tangatur. et sic muni. ne in aliquo loco spiramen admittat: et post decem dies aperias. et rade quod adheret lapidi. et quod radit habeto pro erugine eris. Est et alia confectio que sic fit Mitte acetum fortissimum in vas eneum: et cooperi alio vase eneo: sed melius vt concauum vas sit ad minus equale. et sic muni vt supra. et post dies decem rade vas ipsum et collige eruginem que in vase fuerit. Et est tertia confectio que in hunc modum fit. Fac laminam eneam: et in vase vbi acetum est mitte. ita quod acetum non tangat: et muni vt superius. et postea collige. Idem etiam poteris cum vinacia arescere ceperit. submittes laminas vinacie. et post dies decem colligens. Fit etiam et de limatura eraminis sic. mittitur acetum et agitatur decies in die in vase simul missa limatura. et sic exprimitur et colligit. Dicitur etiam quod nascit in metallis. Unum autem genus est cipriace eruginis quod super eramen inuenitur. Aliud quod in speluncis distillare dicitur. quod super eramen est parum est sed bonum. quod distillat album est et nigrum ¶ Adulterat etiam plurimis admixtis. scz punice aut marmore tunso: aut calcanto. sed citius hoc agnosci potest. tacto humore duobus digitis cum fricatur. et si marmor album aut punicem habuerit. non se soluet si vero calcantum nigrescit in digitis. Eruginis vermiculose genera sunt duo. Unum genus est quod foditur. Alterum vero quod conficitur sic. Mitte in mortarium eneum acetum albuz fortissimum quasi cotilam dimidiam. et tamdiu tere quousque in spissetur. Postea vero mitte stipteric rotunde. z. iiij. salis marini optimi. et salis nitri equale pondus. et tere diebus canicularibus quamdiu inspissetur. et colorem eruginis faciat. et sic vermiculos fac. Et si volueris vt limpidum exeat et lucidum. Mitte aceti partem vnam et olei veteris partes duas. et omnia supradicta equaliter. Multi vero accipiunt eruginem rasiciam. et mixto gummi faciunt vermiculos et vendunt: sed inutilis est. Iste confectiones eruginis virtutem habent eris sed fortiorem. Omnibus autem melior est illa que foditur. secunda que raditur. tertia que conficitur. Bulcasim in libro que vocatur seruitor. Sunt multi qui adulterant ziniar. id est viridi eris cum multis rebus sicut cum pumice. et cum marmore pistatis. Et sunt qui miscent cum calcanto. Et qui vult cognoscere illud quod est adulteratuz cuz pumice vel cum marmore madefaciat manum suam in aqua. et ponat super ipsum. quia statim dissoluetur. Et sunt qui masticat ex eo cuz dentibus. et sic precipiunt lapides. Et discernitur id quod est adulteratum cum vitriolo. ponendo ipsum in lamina ferrea super ignez. Et si continet aliquid vitrioli. quando erit combustum fiet rubeum. Sed illud quod non est adulteratum remanet in suo colore et sua figura Et melius ex eo in nostris partibus est quod est magis viride. fortioris odoris adurens gustuz fortis operationis.

Operationes

A ¶ Dyascorides. Omnes erugines virtute habent stipticam termanticam. Caliginem oculorum detergunt. lachrimas prouocant. Licamices oculorum attenuant. Pascentia vulnera curant. et sine tumore ea conseruant

B ¶ Melle et oleo addito et cera cicatrices inducendo. vulnera sordida sanant gutta armoniaci mixta. et facta sicut collirium fistulas curat durant cicatrices. mollunt et gingiuis putridis et canceratis vtilissime adhibetur. Palpebras attenuant melle mixto et inuncto.

C ¶ Mixta vero resina terebentina cere vsto et nitro leprosos curat. Fistulas admixto sale armoniaco medicatur. Grossas quoque et asperas palpebras cum melle curat.

D ¶ Comburitur vero sic. Mitte in sartagine minutas partes eruginis. et pone in carbonibus igneis. quamdiu colores cineris faciant. et postea cum friguerint vtere

E ¶ Multi vero in cacabum crudum mittunt. et sic comburunt

F ¶ Bulcasim in libro qui vocatur seruitor. Comburitur ziniar in hunc modum. Accipe ziniar et pone in patella terrea super ignem et misce quousque videas colores eius immutari. quia vertit in colorem tuthie. et post aufer ab igne et sine tepescere et collige et serua et vtere

G ¶ Et habeas de ziniar quod generatur in mineris in insula cypri. quod apparet super alios lapides est parum verum. id quod inuenitur in mineris est maioris quantitatis et pulchri coloris. sed non est bonum propter nimiam quantitatem que admiscetur ei ex lapidibus.

Capitulum.xxxix.

VItrum. Pli.li.xxxvi. Uitri vero hec p̄mo dicit fuisse origo. Phenix syrie paludem habet q̄ cādebea dicit: ex q̄ bel⁹ animus nasci creditur. quingq̄ milium passuuz spacio in mare pfluēs iuxta ptolomayde colo⁹niā lentus. hic currit in calubris potu Sed ceremoniꝫ sacer vado limosus ꝓfundus. Huic nō nisi repulso mare arenas fatent q̄ fluctibus volūtate nitescūt de tritis sordib⁹. Hunc etiam marino creduntur astringi morsu nō prius vtiles: Quingentorum non amplius est passuum littoris spacium. Idq̄ tantummodo per multa secula gignendo fuit vitro. ꝛc. ¶ Ex li. de vaporibus. Uitrum aliquando fit ex plumbo ac terra subtili absq̄ cinere filicis ac feni. Plumbum enim aliquando est euaporans: aliquando conuiscans. Unde admixtum cum terra subtili terre partes illas conuiscat. Et dissoluit in parte per actionem caloris: admixta q̄ puluere cum terra subtili: Accipit a terra desiccationem, ꝛ cetera. Item vitrum fit ex cinere herbe spinose nascentis in littore maris. Dicunt quidam q̄ sunt tribuli marini: sed falso. immo vocatur herba vitri.

Operationes

A ¶ Serapi. li. ag. c. Lugeg. i. vitruz. ex eo est lapidosum: et ex eo est arenosuz. et quando incenduntur: et miscetur cum eo lapis magnes coagulatur corpus suum ꝓpter plumbeitatē que est in eo. ¶ Uirtus ei⁹ ē calida in primo gradu

B sicca in tertio. Et ingreditur in multis cobol. et aufert furfures capitis. et lenificat capillos et barbam. ¶ Et quādo teritur et bibit C cū vino albo et subtili frangit lapidē in vesica. ¶ Et idē aucto. Aben mesuay est ca. ꝛ sic. et est D bonū pulmoni ꝛ casui capillorum. et vitri sunt plures colores. non ex eo est albus. fortis albedinis sicut cristallus. ꝛ est meliꝰ alijs.

¶ Et ex eo est rubeus ꝛ est citrinum ꝛ viride et E zulinū. ꝛ dicitur q̄ vitrū est lapis stultior alijs lapidibus. ¶ Et est inter lapides sicut stultus F inter homes. Nā ipm inclinat ad omnē tincturā Et est facilis dissolutionis in igne a quo extractum cito petrificatur ꝛ coagulatur.

¶ Isido. li. xxix. Uitrum dictum est. eo q̄ vis⁹ perspicuitate trāslucet. ꝛ quodāmodo clausus G patet. Leuibus aridisq̄ ignibus cōcoquit. adiecto cipro ꝛ nitro. cōtinuisq̄ fornacib⁹ vt es liquetur. ꝛ masse fiunt: postea ex massis rursus funditur i officinis. ꝛ aliud flatu figurat. aliud torno teritur. aliud argēti mō celat. Tingitur etiā multis modis. ita vt ia cinctos ꝛ saphiros virides vincet et onices. vel aliarū gēmarum colores. Nec alia speculis aptior materia vel picture accomodatior. ferunt autē q̄ sub tyberio cesare quidē artifex excogitauit vitri temperatū. vt flexibile esset ꝛ ductibile. qui dū admissus fuisset ad cesarē: porrexit et fialam: quā ille indignatus in pauimentū proiecit. Artifex autem sustulit fialam de pauimento que cōplicauerat se tanq̄ vas eneum. deinde marculum de sinu protulit ꝛ fialam correxit. hoc facto cesar dixit artifici. Nunquid alius scit hāc condituram vitrorum. post q̄ ille iurans negauit altex hoc scire: iussit eum decollari. Nedum hoc cognitum fuerit: aurum pro luto haberetur. Et omnium metallorum precia abstraherentur. Reuera vasa vitrea non frangerentur. meliora essent q̄ aurum et argentum.

¶ Philosophus. Uitrū pspicuitate translucet H quo d̄in metallis nō cōtingit. Et qō in eo clausum est siue liquor siue alia res. exterius. patet nec est de porositate. Tūc em̄ splendor feriens supra vitrum pictum. cum in pons non sit. Pictura inquam veniēs ad oculum: apareret ꝑm similitudinem picture fenestre per quam ferit: cuius oppositum sepe videmus. Fit autem vitꝝ ex terra et herba et lapide et planta. Fit etiam de cinere fene et filicis. etiam q̄nādoq̄ ex admixtione plumbi. albumine etiam ouj decocto.

¶ Auicenna. Uitrum est inter lapides: sicut I stultus inter homines (sicut superius dictum est) declinat enim ad omnem tincturam ꝛ frangitur et abscinditur cum eo: scilicet impersonaliter. ¶ Est autem calidum in primo. siccum K

in secundo. In ipa ē stipticitas ⁊ subilitas. abstergit dentes ⁊ oculū. ⁊ eius albuginem delet. Mundat et furfures quādo cū eo fit ablutio. Facit oriri pilos inunctū cum oleo sambucino adustum aūt fortiꝰ est qđ ex eo tritū ē ⁊ adustū

L confert valde lapidi vesice et renū vino bibitus

¶ Constantinus libro graduum. Uitricus calidum est in primo. siccum in tertio. In multis collirijs vtile est. et contra empetiginē valet. ledit furfures. capillos subtiliat. puluerizatum ⁊ cum vino bibitum lapidem vesice frangit

D ¶ Platearius. Uitrum frigidum est in primo siccum in secūdo. Inde fit vnguentū qđ valet ad scabiez. valet etiaz ad serpiginem. Sed puluis eius cum terebentina vel gūmi prunoruz in aqua adignez resolutio cōficiatur. ⁊ inde pars inungatur. Fit autem vitrum ex terra. fit etiaz

A ex herba. ¶ Ex libro de naturis rerū. Uitrum si diligēter teratur ⁊ cum vino ribano. id ē fortiꝰ bibatur. lapides qui sunt in renibꝰ frangit et ejcit. Puluis vitri deorsum in stipite infra corticem arboris super quā pullificant corui vel cornices iniectus. prohibet ne vnqz ad exitus pullorum aperiantur ova eorum.

D ¶ Caro etiā festinantius coquenda statim decoquitur per appositionez frustri cuiuslibz materie vitri. quod tamen citius fit si vitrum de cinere silicis fit ac seni

P ¶ Rasi in libro de aluminibus. Uitrum est ex partibus mercurij. et vincens supra naturam ē frigiditas et siccitas. liquefacit ferrum et omnia corpora. facitqz ea currere infusione. Si autem infundis vitrum quemcumqz colorem projcis super ipsum retinet.

Q ¶ Alchimista. Uitrum est inter lapides sicut amens inter homines. Nam recipit omnes tincturas. cito in igne soluitur. ⁊ cito ad lapideitatem suam reuertitur. Mollificat et mundificat et liquefacit omnia corpora deinde subtrahit se ab eis per fusionem. sicut sal per lauationem deniqz sal et vitrum due sunt res in quibꝰ est totum secretum artis. Nec lapis posset fieri sine eis. precipue sine sale.

R ¶ Item ex libro de naturis rerum. Uitrum dicitur esse de partibus Mercurij. nescio qua ꝺ causa: nisi quia recipit tincturam ⁊ colorem. et ipm etiam ferrum soluit. omnia qz corpora dissoluit ⁊ diffluere facit. sicut autem aqua de natura frigida igne calefit. ⁊ postquā refrigidatur frigidissima fit. sic et cinis de quo fit vitrum cū siccus sit. si humectat per liquefactionē. postea deficcatus siccissimus erit. ¶ Pli. li. xxxvi. In genere vitri ⁊ obsiana numerantur ad similitudinem lapidis quem obsidius in ethiopia inuenit. Est autem coloris nigerrimi et transluci-

di aliquando visu crassore et in speculis parietum pro imagine vmbras reddente. gemmas eo faciunt multi. Uidimusqz et solidas imagines diui Augusti capti crassitudinis huiꝰ materia. que etiā pro ipso miraculo obsianos qtuor elephantes in concordie templo dicauit. fit et obsianuz tincture genere ad escaria vasa totum rubeus vitrum non transluces bematinon appellatum. Actor. Et sic de vitri origine et natura et de operatione ipsius in alchimia et virtute in medicinis dicta sufficiant.

Capitulum. cxl.

Jtriolum. Sera. li. aggre capitu. xeg. v aucto. Halieni. Uidi in mineris tres venas extensas vnam super aliam p longum spacium. et vena inferior erat xeg nigrum id est vitriolum nigrum. et vocatur markasita Et secunda que erat supra eaz est colcotar vel calcitis. et tertia que erat superior est xeg viride. et est vitriolum vel calcantum. et hec est xeg nigrum. conuertitur et fit colcotar sit xeg viride. id est vitriolum. Est aliud vitriolū rubeuz. et omnes tres species diuersificantur adinuicē in subtilitate et grossitudine: quoniam grossius ex eo est xeg nigruz. ⁊ subtilius ē xeg viride. ⁊ colcotar est medium inter hec duo. Et virtus istorum omniū est adustiua comburens carnem. ⁊ faciens escaram duram. ⁊ est stiptica. et vitriolum viride et colcotar dissoluitur neqz liquefit: quia coagulatio eius est petrificata fortis. xeg vero viride est maturatiuum a calore suo naturali maturatione ampliori qz colcotar.

Operationes

A ¶ Idem auctoritate Dyascoridis. zeg aliud est babylonicum et aliud ciprense. z babylonicum melius est durum: quod cum frangitur habet interius maculas albas.

B ¶ Et virtus eius est sicut virtus calcitis. et cõburitur sicut ipsum. Et cyprense habet colorez aureum versus colorem eius frangibile venenosum: sicut alumen: interius habens maculas splendidas similes stellis

C ¶ Et melius ex eo est recens: mundum: frangibile. Illud autem quod defertur ex babilonia est melius et fortius in omnibus q̃z cyprense p̃terq̃z in medicinis oculorum. Nam in hoc est debilius cyprense. et habet virtutem stipticam

D ¶ Serapion auctoritate Dyascoridis. Uitriolum est calcantum. habet virtutem stipticam constrictiuam adustiuam. et quando sumitur ex eo in potu. z. i. cum ydromelle. expellit lumbricos et ascarides:

E ¶ Et quando sumitur in potu aufert nocumẽtum fungorum. faciens euomere. et ponitur ex eius puluere in naribus. et constringit sanguinem fluentem ab eis

F ¶ Et quando ponitur ex eo in naribus distillato in aqua mundificat caput.

G ¶ Et puluis eius mũdificat vlcera que sunt in naribus et in auribus. et sedat dolores auris. z occidit vermes in eis

H ¶ Paulus capitulo de vitriolo dicit. Caliduz est et siccum in quarto gradu. Bulcasim in libro qui dicitur seruitor translato a simone de ianua.

I ¶ Forma combustionis est hec. Accipe calcãtum et pone super testam nouam: et testam pone super prunas et vre. Et fit quantitas combustionis eius si fuerit calcantum non multe humiditatis quando non apparebunt ampulle

K ¶ Et erit desiccatiuũ desiccatione forti. et si fuerit ampliozis humiditatis oportet q̃ dimittatur super prunas quousq̃z muretur color eiꝰ

L ¶ Et quando mutabitur color eius intra se: et vertetur ad similitudinem mogre. oportet q̃ auferas ab igne et purges. et sunt qui ponunt super prunas et exuffiant desuper donec declinat ad citrinitatem. Aut ponunt super testam et ponunt super prunas. et miscent donec mutatur color eius.

Capitulum cxlj

Ris. Isido. yris apud arabiã nascit in mari rubro coloris cristallini sex
y angulata. dicta ex argumento yris. Nam sub tecto percussa sole species et colores celestis arcꝰ in proximo patietes imitatur. Plinius. Optima yris est q̃ maximos facit arcus. similimosq̃z celestibus.

Capitulum. cxlij.

Jmemellazuri. Isidorus. zimemellazuri. est lapis cuius celestis color ẽ flauus cum corpusculis aureis. inde fit z
3 nostrum.

Operationes

A ¶ Uirtus eius est contra melancolicaz passionem. z contra quartanam.

B ¶ Et sincopim ex vaporibus melancolicis

Capitulum.cxliij

ZIzaa. Serapion libro aggregatoris.c Vager alazaa.i.zizaa.et est lapis qui defertur ex iamen et ex terris syri. et melior est ille qui defertur ex iamen.

Operationes

A ¶ Et est lapis in quo sunt colores multi diuersi: vt albedo nigredo et alij. et nunc est coloris sinceri.

B ¶ Et non est visum hominibus de iamen nec de regionibus eorum q aliquis portauerit secum. aut ponat in domo sua hunc lapidē quin viderit in somnijs mirabilia.

L ¶ Et cum hoc facit portantem se esse litigiosū inter homines.

D ¶ Et quando suspenditur super infantes auget bauas eorum. et si fiat vas intus ad comedendum vel bibendum. quicūq comederit vel biberit in eo non potest dormire.

E ¶ Et quando puluerizatur et aspergitur iacinctus cum puluere ipsius meliorat colorem eius multum.

F ¶ Et est lapis q est durior inter oēs lapides

Capitulum cxliiij.

Ignites. Isidorus. zignites ē lapis vitrei coloris. qui collo gestatus contra noctilopam valet. Sanguinem ac mētis alienationem depellit. et si ad incendium ignis tenetur. flamma eius extinguitur. Hoc idē idem ait enax in lapidario suo

¶ Et hec de lapidibꝫ preciosis ad presens dicta sufficiant.

Tractatus de Urinis.

QVoniam medicus ē artifex sensitiuus vt per signa in egritudinū causas deueniat: opus ē vt maxime aduertat in medicādo ad principalia signoꝝ genera: q̄ quattuor a medicis appellare consueuerunt: vt colligit in summa Halieni in regni. Quorum primū sumitur a tumoribus. Secundū a doloribꝫ. Tertium ab operatiōibus. Quartū a superfluitatibꝫ. Verum quia signa sumpta a superfluitatibꝫ obiiciūtur magis a sensibꝫ nostris: magisq̄ sensitiua dicuntur. Et cum inter omnia vrina obtineat principatus: decreui tractare de vrinis. ex dictis autorum medicoꝝ totis viribꝫ cōgregare. Nō vt aliquid noui me facturum existimem. Sed vt amoꝛē dñoꝝ scolariū: quoꝝ filius sum gerā voluntati. Indigent ēm subtili cognitione circa vrinarū species. Cum maxime (vt referūt) decipiuntur in partibꝫ eoꝝ. Tria ēm cū melius potero adducā. Primo regulas quasdam: quas habet medicus tanq̄ p suppositione anteq̄ aliquod iudiciū faciat de vrinis. Scōo regulas sumptas a coloribꝫ. Tertio regulas sumptas a contentis. Quantum ergo ad primū demisso quid nois vrine. qō tangit ab Egidio carmie primo descendam ad principale. ¶ Primo notādū q̄ ab vrina varia sumūtur signa. Primo a colore. Secundo a substātia. Tertio a contētis: que varias dispositiones habent iudicare. Color ēm arguit sup cōplexionē scz calidi z frigidi. cū causet a q̄litatibꝫ actuis. scza caliditate et frigiditate. Substantia vero significat supra humores cū causet a qualitatibꝫ passiuis: scz humiditate z siccitate. licet per accidēs possit color causari a passiuis. vt ex pmixtione rei humide. et sanguinis cū vrina. Contentū autē sup dispositionē membroꝝ. Ex quo sequit immediate solutio ad dubitationē eoꝝ q̄ dicunt q̄ vrina nō arguit nisi sup dispositionē nutritiuorū: alis interioꝝ. qō est falsuꝫ. vt patet ex dictis. Hā ex contento potest cognoscere medicꝰ sup dispositionē caliditatis. Juxta illud. Brāmula reumatice. Secundo sup stomacho. vt colligitur ab Auicenna secunda tertij de signis sumptis ab vrina super aptam stomacho et alīs dispositionibus. vt melius clarebit inferius. Quibꝫ stantibꝫ ponūtur sex regule

¶ Prima regula sumpta ab Auicenna secūda primi. Et ab ysaac. Primo. anteq̄ medicus de vrinis aduertat. seu iudiciū faciat de vrina. debet facere poni eam in vase vitreo dyaphano rotundo: habente formā vesice. quale dicit esse vrinale. vt melior fiat sequestratio cōtentoruꝫ Tale ēm vas est ꝓportionatū. siue simili loco naturali vrine. vt colligitur ab ysaac tertio de vrinis. Correlariū. Ignari medici sūt q̄ existimāt posse iudicare de vrina ꝓtēta in cyatho. et in alīs vasis silibꝫ. Cū nō possint cognoscere similitudinē: vnitatē z diuulsiōes hypostasis. Equalitatē z inequalitatē eiusdeꝫ. cum talis status impediat cōpletā sequestrationē. Secunda regula sūpta ab ysaac primo de vrinis. Et ab Auicē. scōa primi. Vrina stās i vase ꝓdicto nō debet aspici in aere radioso: neq̄ in aere obscuro nimis. sed in loco apto oppositō aeri radioso. Probat ꝓmo. Quia radij venientes ad vas impediūt ꝓfectā visionē. cū sint causa disgregatiōis spirituū deseruientiū potētie visiue. Et sic nō poterꝫ habere iudiciū de ꝓtētis puuk in fundo exīstibꝫ. Jterꝫ ex radijs penetrātibꝫ in vrinali variat situs et locꝰ cōtētoꝝ q̄ cōtēta aliquādo sunt nimis subtilia et leuia. aliq̄n nimis terrestria. q̄ aliq̄n sunt in ꝓte media. aliquādo in ꝓte inferiori. vt infra patebit de cōtētis. Secūda ps regule patz. Hā si aspiceret in loco obscuro neq̄ posset haberi iudiciū solidū z firmuꝫ de colore ꝓfectū. neq̄ de cōtento. neq̄ de substātia. q̄ vera. Tertia ps patz. q̄ inspicīdo ipaz i aere oppositō aeri radioso nō sequit deceptio: sz pōt haberi iudiciū de colore subā z cōtētis. Et ista ē causa q̄re practicantes applicāt vestē sub vrinali: z maxie q̄n sicut de rōne albedinis est disgregare visuz et spiritus. Jta de rōne nigredinis et fuscedinis est congregare. z sic melius aspiciūtur partes mixte substātie vrine. Correlariū. Medicus aspiciēs vrinā dz post primaz aspectionē mouere ipaz paulatim vt melius discernant cōtēta. Correlariū scōm. Decipiūtur medici volentes habere iudiciū bonū de vrina videntes a longe. Hō ēm pōt habere iudiciuz bonū. neq̄ de colore z cō. z substātia. ꝓpter distātiā ēm disgregātur spūs. z isti tales vt plurimū male iudicant. Et dato q̄ aliq̄le iudicium posset de colore haberi. nō in pōt sic haberi de contentis. Quibus medicus melius discernit dispositionē lapsus. Patet corre. ex ꝓbis Auicē. scōa primi. Quanto ēm ibi plus approximes. tanto spissitudo augetur. et quanto plus elonga s. tāto claritas augmētat. Corre. iij. Errant medici aspiciētes vrinā ad lumē candele ꝓpter predicta. ¶ Tertia regula sumpta ab Aui. scē cūda primi. Medicꝰ volēs certū iudiciū habere debet colligi eaz facere in mane celebrata digestione. Talis ēm arguit sup dispositionē lapsus: tum ratione coloris: tum subē. tum cōtētoꝝ q̄ ex tra vrina lōgiori tpe seruat ab intra tāto maiori actione caloris fit maior seq̄stratio ptiū: z maior depuratio. Et sic verificatur dictuꝫ

Auicē. scōa primi Et sit prima vrina q̄ in mane colligit. Lorre. primū. Ignari sunt illi. q̄ vt doctores videant aliꝰ volūt hāc vrinā de hora in horam: cū in nulla tali medicus possit hāc ꝓplētū iudiciū. Lorre. ij. Ignari sunt illi ex q̄ in tam paruo tpe nō sit possibile fieri seq̄stratiōnē debitā et depuratā. Et ꝫ nō bz̄ dolore renali z retētiōe lapidū. Et vbi retētio vrine ē difficil. Et ē causa plurimoꝝ nocumētoꝝ. In q̄ casu medicus dz̄ habere vnā vrinā q̄tiēs voluerit micturz vt cognoscat materiā an purgek ꝑ vias vrine. z cētera. Et ex ꝫ verificak dictū practicātiū. q̄ quāto in passionibꝰ renū z vesice vrina fuerit grossioꝝ z turbulētioꝝ. tāto melioꝝ. ¶ Quarta regula. Aī q̄ medicꝰ iudiciū faciet debet eā immediate aspicere cuz fuerit micta. deinde bñ cooperiak cū pāno ne alterek ab aere exteriori. Post horā iterꝝ aspiciet: et tūc erit facta depuratio et residentia partiū de q̄bꝰ medicꝰ pōt hāc cognitionē. Polt em̄ tale tps debilitak z caloris significatio mutak: color variak z ypostasis. vt colligit ab Aui. ij. ꝑmi doctrina. iij. c. i. Et subdit Ego aūt dico q̄ nec post horā. Prima āt pars deducit sic. Quia aliq̄ vrina mingit turbida. deinde clarescit Aliqua clara: deinde turbida fit: Prima em̄ melioꝝ. Secta ꝫo significat absolute expulsiuā ꝫtutē fortioꝝ. licet scōa cuz in febre putrida apparet indicet salutē ꝓpinquam Cū in quo tpe turbida fit post eꝰ mictū. q̄ significat subtilitatē z facilitatē coꝝ. vt ptz ab ysaac. i. fcbriuz. Aliq̄ ꝫo mingit turbida z manet turbida. z illa est deterioꝝ vt plurimū. significat em̄ vt plurimū corruptionē z ebulitionē hūoꝝ vt patet ꝑ Hal. Et de crisi. Et notāter dicit vt plurimū: q̄ in passione renū z ylios seu intestinorū nō fcat ꝫ sz magis purgare materiā ꝑ vias vrine. Lorrela. ꝑmū. De vrina a lōge delata medicꝰ pōt habere iudiciū estimatiuū tm̄. z nō scientificū. vt patebit inferiꝰ. Alterak em̄ ꝑmo ex aere. scō ex ꝑte longitudinis tpis. tertio ex motu. Et notāter dz̄ estimatiuū iudiciū et non cōpletū. q̄ ex ista tali medicus pōt cognoscere multa declarabik infra. quare z̄c. Lorre. ij. vt dicit de ꝑdicta pariformiter est dicēdū de vrina reducta ad ignē vel aquā calidā. q̄ nō pōt habere pfectā cognitionem: ex q̄ resoluāk ꝑtes subtiles. Et iā co q̄ variak color z substantia

¶ Quinta regula. Aī q̄ medicꝰ iudiciū faciat de vrina dz̄ ꝑsiderare etatē egrotātis. aliter nō est possibile ipm̄ hāc firmū iudiciū de vrina. Nam alia dz̄ cē vrina infātis naturaliter. alia pueri. alia iuuenis. alia senis. alia decrepiti. vt patz ꝑ Aui. ij. i. c. ix. Vrina infantis dz̄ cē alba lactea. Patz. q̄ superfluitates vrine ꝓportionant nutrimēto. Cū at puer nutriak lacte: seq̄t q̄ vrina dz̄ esse alba z lactea. Vrine pueroꝝ dēbit esse spissiores z nō ita albe. Patet. q̄ calidū naturale suffocak ab humido multo. In iuuene debet cē citrina z subtilis. z sicut de rōne flegmatis ē grossare et dealbare: ita de rōne caliditatis ē imminuere z subtiliare. Cū ergo in iuuentute calor sit fortioꝝ z magis igneꝰ: sequit vrinā debere ꝓparere subtilē z citrinā. Itē q̄ iuuēs assimilat igni: ergo sequit vrinā esse talē. In sene aūt vrine dēbent esse albe z subtiles. q̄ diminutꝰ ē calor naturalis. et suffocak a multis superfluitatibꝰ rōne indigestiōis. ad quaꝝ multiplicationē sequitur opilatioꝝ z ita subtilitas. Et in decrepito erunt vrine magis tenues z magis albe rōne dicta. Ex quibꝰ sequit. Ignota etate medicꝰ non potest habere iudiciū firmū et noticiā certā. Declaratur exemplariter. Ponam⁹ q̄ medico offeratur vrina iuuenis alba z spissa q̄ sit talis mediante lapsu stomachi ad frigiditatē nō dubiū ē. q̄ nō habita etate medicꝰ iudicabit illā vrinaz esse pueri. et naturalē talē. Et ita iste nō habebit iudiciū de lapsu stomachi. Ergo oportebit medicū aduertere ad etatē. Lorrelariū primuz. Licet cōclusio sit vera. cōtingit tñ in senibꝰ fieri vrinas grossiores z spissiores valde. Patz rōne multiplicatiōis flegmatis. Cum hoc videbit medicus debet pronosticare generationem lapidū in renibus z vesice plus in vesica. Lorre lariū sextz sumptū ab ysaac. i. de vrinis sicut oportet medicū volentē cognoscere vrinā z pfecte cōsiderare etatē. ita oportet cū aduertere ad complexionem. quia complexiones proportionātur etatibus. et econuerso. In colerico debet esse vrina citrina z tenuis. In flegmatico pallida et spissa. In melancolico glauca et tenuis. In sanguineo rubea z mediocris. Lorrelarium tertium. Cautius est medico dubitanti de etate. cuius etatis sit anteq̄ iudiciuz faciat de vrina. q̄ dicere vtrum iste sit infans vel puer z̄c. Patz quia ex hoc sermone posset increpari: quia non cognoscat vrinā pueri infantis. quia huiusmodi etatis potest referre ad etatē pueritie infantie iuuētuti. ¶ Sexta regula. Et est cōclusio de mēte Auicenne. Medicus debet certificari de regimine egrotantis circa res nō naturales anteq̄ iudicium faciet de vrina aliter non potest iudicare bene. Declaratur Nā fm diuersitates medicine assumpte diuersificak vrina. Patet quia si quis assumpserit crocū aut cassiaz eius tingit vrina ad citrinitatē. vt ptz ꝑ Aui. ij. i. ca. i. Hoc sic q̄ in cibo rem tingentē assumpsit sicut crocū et cassiā. patet ex co: q̄ crocus rōne caliditatis est apertiuus. et per consequens habet rapi ad vias vrine. et ita tingit vrinam fm colorē. Itez si quis assumpserit olera que tingunt ad vri-

ditatē. vt ptz p Aui. loco ꝑallegato. Ita etiaz dicēdū ē de vino: qđ mutat vrinā ꝑm colorem Eā deducit qz superfluitates ꝓportionātur nutrimēto de q̄ superfluunt. Certificet g̃ medicꝰ si sibi obijcit vrina q̄li dieta fuerit vsus añ̄ dieta fuit. Cōsideret cibꝰ a medico ex pte q̃ntitatis z ex pte q̄litatis q̄ ꝑcessit emissionē vrine. De rōne em̄ cibi grossi z viscosi vrina discolorat. Ex pte vero q̃ntitatis. qz multitudo cibi vrinā discolorat. ptz. qz suffocat calor naturalis. Corre. i. Sicut de rōne multitudis cibi ē discolorare vrinā: ita de rōne famis z ieiunij in ꝓncipio est colorare vrinā. Certificet g̃ an ꝑcessit ieiunium vel nō. ptz. qz in ꝓncipio ieiunij fortificat calor z ideo colorat vrina. In fine aūt z in ꝓcessu minuitur calor. z ideo discolorat. Quare dr notāter in ꝓncipio. ℔ totū colligit ab Aui. in. i. de vrinis. Vrina nec̄ sit ulꝰ q̄ añ̄ nō bibit: nec̄ cibū comedit. z notāter a añ̄. qz arabes ex lege nō bibūt vinū. Corre. ij. Certificet iterꝝ vtrū ꝑcessit exercitiū: aut ira: aut timor: aut vigilia. añ̄ iudicium faciat. Hec em̄ tingūt vrinā ad citrinitatē z rubedinē. Et ptz. qz ad exercitiū laborioſuz sequitur ebulitio sanguinis. g̃ tinctura in timore trahit calor ad intra z fortificat z vnit. Et p cōsequēs tingitur vrina. Istud correlariū ē Aui cē. loco ꝑallegato. Nec̄ sit q̄ se exerceat moribus z dispositiōibꝰ q̄ sunt extra cursuz nature. q̄ colorē mutāt sicut ieiuniū. vigilie. labor. timor aut ira. Cor. iij. Aduertat medicꝰ vtrū balneuz ꝓcesserat: aut vomitꝰ: aut euacuatio. pariter vnctio facta circa dorsū. balneatio facta in aq̄ sulphurea aut marina colorat vrinā. qz alterātur renes ad caliditatē. Balnea i aq̄ dulci vrinā discolorāt. z similiter vomitꝰ laborioſꝰ. aut euacuatio tingit. Vnctio etiā cū reb̄ calidis circa renes ē causa tincture. vt ptz loco ꝑallegato Cor. iij. Aduertat medicꝰ vtr ꝓcesserit coitus. rōne cꝰ erit inspissare z impinguare vtrita loquar. Aut assumptio medicine respiciētis humorē determinatū. vt s̄. Assumptio reubarbare ex hoc vel consimili tingit vrinā. Istud correlariū ptz ab Auic. ca. ꝑal. Et coꝰ vrinā valde impinguat z vomitꝰ z euacuatio. Hoc idē tangit Egidius in his metris: Etas: natura: sexꝰ: labor: z ira die: a. Cura: fames: motus: lauacꝝ cibus: vnctio: potus. Debent certa ratione notari: si cupis vrine iudex consultus haberi.

Positis regulis generalibꝰ quas hz ꝓponere medicꝰ ante q̄ aliq̄d iudiciuz faciat de vrina. Nūc dicendū est de regulis sumptis a coloribus vrinarū. ¶ Primo notādū q̄ qz color causat a q̄litatibꝰ actiuis. Hinc est q̄ ex ℔ medici arguūt sup cōplexiones calidā z frigidā. Et ℔ ꝑmo. Color bonus cum substātia bona arguit cōplexionē bonā. z sup̄ fortitudinē ꝓtutis. cū suba mala debilitatē virtutis. Color aūt malus arguit supra debilitatē ꝓtutis z malā cōplexionē. vt inferiꝰ declarabitur. Et ꝓplū primi. Si mingeretur color rubeus cū substantia multū renui: ex hoc habetis arguere debilitatē ꝓtutis. maxie in corpe sanguineo. Et ꝓplū secundi. Si esset ecōuerso.

¶ Notāndū scdo: q̄ licet genera colorū sint tm̄ duo. s. albedo et nigredo. vt colligit ij. primi. c. i. Tm̄ nō solus medicꝰ ex his iudicat sup dispositione vrine. sz ex his coloribꝰ intermedijs qui dicunt esse plures. vt q̄z aliq̄ subdiuidūtur postea in alijs coloribꝰ. vt iste citrinus. subcitrinꝰ. ruffus. subruffus. rubeus. subrubeus. rubicundus. subrubicūdus. in opos. kyanos. viridis. luidus. niger. nigerrimus. albus. lacteus. glaucus. karopus. pallidus. suppallidus. Sciendū q̄ citrinus z subcitrinꝰ iste due signant mediatā digestionē. Ruffus subruffus iste due vrine signāt perfectā digestionē. Rubeus subrubeus. Rubicundus subrubicūdus. iste quattuor vrine signant excessuz digestionis. In opos kyanos iste due vrine signant adustionez. Viridis luidus. iste due vrine signant superadustionē. Niger nigerrimus. iste due vrine signant mortificationē. Albus. lacteus. glaucus. karopus iste quattuor vrine significant indigestionem. Pallidus suppallidus. iste due signant principium digestionis. De illis infernus latius patebit ꝛc. Tertio notādū: q̄ licet plures sint colores: quattuor tamē principales dicūtur. quorū vnꝰ ē albꝰ. scōs niger. tertius citrinus. quartꝰ rubeus. qui postea diuidūtur. Albus aūt color arguit sup frigidā z humidā cōplexionez et ita sup coplexionē flegmaticā. Niger sup frigidā z siccā cōplexionē. et ita sup cōplexionē melancolicā. Rubeus sup cōplexionē calidaz z humidam. et ita super complexionem sanguineā. Citrinus super complexionē calidā et siccaz. z ita sup cōplexionē colericā. Et ista oīa patebūt clarius cū ponūtur regule. ¶ Quarto notandū. q̄ aliq̄ imaginātur sufficientiā colorum ℔ modo. qz color causat in vrina aut calore naturali q̄ est auctor digestionis. Et q̄ digestio cōsideratur quinq̄ modis. Primitiue. Initiatiue. Perfectie. Excessiue. z Corruptie. Et istos quinq̄ modos multiplicat p humores. et ita resultant colores numero viginti. boc mō significantes. Aut priuationē digestionis. sicut niger in melācolico inq̄ntū causatur a frigiditate suffocante calorē naturalē. Luidus in flegmaticis. qz ℔ significat maximā diminutionē caloris. Albꝰ in colerico. Subcitrinus in sanguineo. Colores significantes principiū digestionis

sunt Glaucus in melācolico. Karopus in flegmatico. z est similis lane camelor. Et dr a karos qđ ē gaudiū post factū. Suppallidus in colerico. ac rubeus in sanguineo. Colores significantes perfectā digestionē sunt subcitrinus in melancolico. Suppallidus in flegmatico. Citrinus in colerico. Subrubeus in sanguineo Colores significātes excessus digestiōis sūt Subrubeus in melācolico. Rubeus in flegmatico. Subrubicundus in colerico. Et rubicundus in sanguineo. Colores significantes corruptionem digestionis. Viridis in melancolico. Kyanos in colerico. Niger in sanguineo. prout caussatur ab adustiōe a sanguine. Ex q̄ sequit q̄ color niger arguit sup̄ privationē digestiōis. z sup̄ corruptā digestionē. Quid aūt debem⁹ intelligere p̄ terminos istor patebit inferius

De colore nigro

Positis notabilibꝫ ex quibꝫ apparet species colorū in generali z sufficiētia corp̄ nūc determinādū erit de ipis in speciali. Et incipiā a colore nigro. cū deterior sit ceteris p̄muniter z affirmat maiorē timorē. ¶ Primo notādū q̄ color niger in vrina causat in tribus modis. Aut p̄ viā adustiōis. aut mortificationis. aut admixtione rei nigre. Et differunt. qr vrina nigra causata p̄ mortificationē est obscura z tenebrosa. qđ nō apparet sensibiliter in alijs. Differūt aūt vrina causata p̄ viā adustionis ab ea q̄ causat p̄ admixtionē rei nigre. qr in vrina apparēt ptes difformes. qr vna grossior altera. in p̄mo ꝯo nō. ¶ Scdo notācū q̄ color niger nihil aliud ē q̄ lux in corporea in corpe tenebroso vmbroso. vt ptz p philosophū. Hinc si accidit color niger in nubibꝫ: qr radij solares nō possunt penetrare corpus vmbrosum. Sz eius reuerberatiōes retinēt in superficie z inducitur nigredo. Ita a pari debemus speculari de actione caloris naturalis in massa humeralem.]

¶ Tertio notādū q̄ color niger ē multiplex. vt ptz p Aui. scda p̄mi. ca. p̄rio. Nā colorē nigrum q̄nq̄ p̄cedit color fuscꝰ. aliq̄n color viridis. aliq̄n color citrinus: qđ verificatur. Nā vrina nigra q̄nq̄ causatur a frigiditate suffocante calorem naturalē. vt tactū ē. Aliq̄n a caliditate suffocāte p̄ viā inflāmatiōis vrine nigre. Primo ē admixta citrinitas z p̄cedit vrina nigra: Scdo ē admixta viredo similis colori lapidis iudicis: quē p̄cedit vrina nigra in digestione aut fuscedo. Ex q̄bꝫ sequūtur regule quindeci ¶ Prima regula. Urina nigra in quātitate multa cū ypostasi nigra in die critico supueniēs in febre acuta. cū odore acuto secumine subtili significat dolorē capitis p̄mixtionē rōnis. z ex cōsequēte fluxū narium in die critico. qr ē cruditō nez humor subtilū. qui faciliter eleuātur ad caput. z inducūt accidētia p̄dicta. ¶ Scda reg. Urina nigra cū odore magno inflammationē ē cat in mēbris spūalibꝫ. z in febre acuta aliquā do mortē. Nā odor magn⁹ in vrina insequitur motionē fortē caliditatis. vt Aui. loco p̄al. ad quē insequitur inflāmatio. ¶ Tertia reg. Urina nigra quā p̄cedit citrinitas aut admixta citrinitati ē cat yctericiā citrinā. ptz. qr ē cat opilatiōnē factā in cistim fellis aut in vijs interm⁹dijs. ꝓpter quā color nō pōt trāsire ad intestina. regurgitat q̄ ad vias vrine: z p̄ ꝑs accidit talis vrina vt ptz p Aui. ij. i. ¶ Quarta re. Urina nigra quā p̄cedit fuscedo aut q̄ sit illi admixta: ē cat yctericiā nigrā aut splenēticā. qr ē t opilationē in regione splenis. ꝓpter quē bum⁹ores melācolici nigri nō possunt trāsire ad ꝓriū receptaculū regurgitant ad vias vrine. Et ita pueni t similis vrina. ¶ Quinta re. Urina nigra q̄ precessit viridis vrina: aut declinans ad viriditatē ē cat extinctionē caloris naturalis. z p̄ cōsequēs ē cat mortē. qr ē cat abundantiā frigiditatis suffocātis ip̄m calorē. ¶ Sexta re. Urina nigra guttatim micta z pauca cū p̄uatiōe odoris ē cat mortē: qr ē cat natura superatā a morbo qui nō p̄ficit aliquā pugnā cōtra ip̄am. ptz p Aui. in loco p̄al. Corrclan. Quāto vrina faciliter minguntur tanto melior. qr significat fortitudinem virtutis expulsiue et virtutē animalē bene se habere. ¶ Septima regu. Urina nigra in muliere cū humore feculento in fundo residente significat actualem fluxum menstruorum patet. qr ipsa ꝓpter feculentiā que fundum petit vrina superius allenatur z inferius inspissatur. Causa autem ꝓpter quam denigratur hec est. Sāguis cū mēstruosus admiscetur cū vrina et ita denigratur vrina. Sanguis aut ē exiens venas immediate denigrat: patz visui quando extrahit a venis. ꝛc. ¶ Octaua reg. Urina nigra pauca et fetida in febre ē cat mortem in die critico patet. qr ex magnitudine significat mortificatio. ex paucitate cōsumptio humidi substantifici: ex fetore significatur sup̄ corruptionez humorum. vt patet de morbis pestiferis. Urina nigra spissa cum colore nigro in principio morbi cum alijs signis bonis perdurās vsq̄ ad septimū diem cum cōuncta ypostasy: salutē significat rōne caliditatis aduenientis. Corrclarium. Quāto vrina fuerit maior tāto melior. Pauca tanto deterior propter rationes adductas Et nigrior tanto p̄ior. ¶ Nona regula ab auctoritate Auicenne sumpta. Urina nigra in multa quantitate cui non est viredo apparens in febre quartana et doloribꝫ dorsi z matricis

est signum salutis. Patet. quia significat materiaz que faciebat febrem euacuari per vias vrine et per virtutem fortem supra ipsum. ergo signum salutis. Correlarium. Bonum in practica cum medicus viderit vrinam denigrare in febre quartana debet prenosticare salutem et fesse in declinatione. quia signum est q̄ materia incepit euacuare per vias vrine. ¶ Decima regula. Urina nigra oleaginosa non ratione renum aut vesice: significat mortem propinquā et spasmum ex siccitate. Patet. quia talis vrina significat consumptionem humidi substantifici et partium membralium. Et dicitur notanter vicio non existente in renibus aut vesica. q̄ tūc significat caliditatem renum. Et hoc colligit ex sententia ypo. primo pnostico. Cauēdum ne vesice vicio capiatis vt quod suum est alienum diudicetis. quia in calculosis z in patientibus circa renes. tales vrine turbide z obscure consueuerūt apparere. Correlarium. Bonum est q̄ anteq̄ medicus iudicium faciat de vrina certificat. vtrum patiatur in renib. aut sit consuetus facere tales vrinas. ¶ Undecima regula. Urina nigra et grossa z postea conuertitur ad albedinem z tenuitatē. significat casum vltime digestionis. Patet. quia significat priuationez caloris naturalis non potentis colorare vrinā vt patet per Auicennā sexta primi capi. prealligato. ¶ Duodecima regula. Urina nigra cū ypostasi in medio que dicitur eneorimia ab egidio. notabilem significat surditatem z instantiam vigiliarum z fluxum sanguinis nariuz ex parte dextra stante fortitudine virtutis. Patet quia significat vapores calidos subtiles eleuari sursum. ergo ꝛc. Patet etiam ab ysaac primo de vrinis. ¶ Tredecima regula. Urina nigra multa apparens in die cretico: ad cuius euacuationem subleuatur virtus est signum. Patet. significat enim materiam euacuari facientem febrem. Et dicitur multa duobus modis. Aut quia mingitur sepe et parū: aut q̄ raro z multū ¶ Decima quarta regula. Urina nigra z spissa in qua fuerit sedimen rotundum cuz tensiōe ypocundrioz. aut stante sudore. aut apostemate in aliqua parte. est signum mortis. Patet quia significat vltimaz adustionē. ergo patet p Auicennam sexta quarti. capitulo prealligato Urina nigra velut rubigo ferri in lento febre: strangulationez significat. ¶ Decima quinta regula: Urine nigre apparentes in febribus cū sudore capitis. aut colli. aut dorsi. est signū malum q̄ eger tendit ad mortem. patet. q̄ significat adustionē in membris superioribus. ergo significat malū. Patet p ysaac primo de vrinis. Et Auicenna secūda quarti de signis vrine nigre. Correlarium. Sudor fetens circa collum vel caput non est bonus. vt plurimū. licet in multis magis saluus sit.

De urina liuida

Supra dictū est de nigra vrina que ē deterior ceteris. post ipam ponitur liuida. Ideo secūdo principaliter declaranduz. ¶ Primo notādū q̄ p liuiditatē habem⁹ intelligere quādā plumbeitatē: que similat vestigio terreo. Et talis vt plurimū capit a mortificatione. Correlarium. Cum medicus viderit vrinaz similem colori plumbei debet iudicare. vt patebit ex regulis. ¶ Secundo notanduz est sicut dictū est de vrina nigra que causatur tribus modis. ita dicendum est de vrina liuida que causatur per viam mortificationis. aut per viam recollectionis alicuius rei liuide. vt ex mixtione alicuius humoris frigidi derelicti ab ipsa natura. Signa autē ad cognoscendum sunt. Haz q̄ causatur a mortificatione apparet simpliciter liuida. q̄ aūt ab adustione apparet subnigra. vt eam precesserit vrina viridis. quoniam ab admixtiōe grossioz z spissioz in vna parte quā in alia. ¶ Tertio notandum. Urina liuida aut ē liuida fm totū aut fm ptē. Si absolute: deteriorest est prima quam secunda. Nam vrina ex toto liuida semper causatur ex mortificatione. Urina autē liuida fm partem non. ergo prima est deterior. Urina autē liuida per totum causatur tribus modis. Aut a mortificatione humorū. aut epatis mortificatione. aut mortificatione vtriusq̄ simul. A mortificatione humorum q̄ fuerint relicti ab operatiōe nature. A mortificatione epatis q̄ fuerit infrigidatū vltima infrigidatiōe. Et signū ad cognoscēdū q̄ a mortificatiōe vtriusq̄ aut vnius tm̄ est. q̄ si a mortificatione vnius tm̄ facit residentiam et spissior apparet in vna parte q̄m in alia. Si aūt a mortificatione vtriusq̄: neq̄ fit sequestratio neq̄ residentia. vt dictū est. Ista autē sumūtur ab ysaac pmo de vrinis. ¶ Quarto notandum vt colligit ab ysaac cū q̄dā q̄ q̄ supfluitate nostri corpis semp egredit aliq̄d de vili videlicet aliquid de calore z spū. Aliter nō pingeret vrinā attenuari z inspissari. post q̄ extra micta esset. nisi aliquid de calore et spū cuz vrina egredere tur. Quando autem iste calor et spūs obfuscā tur redditur vrina liuida. quare ex his sequunt alique regule. ¶ Prima regula. Urina liuida per totū in qualibet egritudine est signum propinque mortis. Patet quia talis vrina significat mortificationez spirituū: aut epatis. aut humoris. z maxime sanguinis. qui meretur dici p mus humor modo stante mortificatē alicuius

ſtorū ſequit̄ mors. Aſſumptū pbatur. Liuiditas em̄ per totū ſcat vltimā infrigidationē. et p cōſequēs mortificationē. ℊ ꝛc. Cōfirmat auctoritate p̄cipis Aui. ſcōa quarti de ſignis ſūptis ab vrina liuida. ¶ Scōa re. Urina liuida aliqualiter ſubnigra: quā p̄ceſſit vrina viridis eſt ſignū mortis. Patet quia ſcat vltimā adu/ſtionez mēbrozuz ad quā ſequit̄ mors. Colligit̄ ab yſaac primo de vrinis. Lozrelariū. Vrina liuida quā p̄ceſſit vrina cuiuſcq̄ cōditionis eſt multuz mala. Patet. quia abſolute ſcat mortificationem caloris naturalis ꝛ ſpirituū. ¶ Tertia re. Urina in qua fuerit circulus coloris plūbei aut liuidi in ꝓte ſuperficiali declarat epylē/tiaz. Iſta regla ſic pbat̄. Nā talis vrina manifeſtat ebulitionē ꝛ corruptionē in ſpiritib⁹ membrozū animatoz. ꝓpter opilationē ad quā ſequitur epilētia nō talis ebulitio ē cauſa liuiditatis vrine. ℊ regula ꝓba. Vic ſermo colligit̄ ab Aui cē. ſcōa tertij. ca. ꝓmo. Ab yſaac p̄mo d vrinis Lozrelariū. Sequēte epilētia in fieri aut in facto eſſe talis vrina ſic apparēs eſt mala. quia ſignificat malā diſpoſitionē confirmatā in cerebro. ad quā ſecuta eſt ebulitio in ſpiritib⁹. ℊ ꝛc. ¶ Quarta re. Urinam ſm partez liuida ſtante tumefactione vēteris magnā demōſtrat ydropiſim. pbatur. Nam ydropiſis ſiue aſclites ſiue tympanites. vt plurimū cauſat a frigiditate ex ceſſiua epatis ad quā ſequit̄ ſuffocatio caloris et ſpirituū. Ad ſuffocationē aūt ſequit̄ inductō liuiditatis. Et notāter dz ſm partē: q̄ ſi appareret liuida ꝓ totū eſſet ſignum mortis. vt colligit̄ ab Aui. tertij. ca. ꝓmo. Lozre. Medicꝰ vidēs in ydropiſi vrinam liuidam debet p̄noſticare ipſam difficilez quo ad curā. ptz q̄ ſcat malam diſpoſitionē frigiditatis ꝛ humiditatis confirmatā: ꝛ obfuſcationē caloris et ſpirituum. ℊ ꝛc. ¶ Quinta re. Cōtingens eſt vrinaz liuidā apparere in ſynocha ſe. ꝛc. Probatur. Nam in ſine ſinocha fiat ſanguine peccāte rōne quātitatis vel qualitatis. ſtat talē ſanguinē nō poſſe digeri ab ipſa materia ꝓpter malā qualitatē et multā quātitatē ſanguinis. Aut derelictus a regimine nature putreſcit ad putrefactionē. ſanguinis aut ſeq̄tur inflatio ſpirituū. ꝛ diminutio caloris q̄ dicit eſſe cā liuiditatis vrine. vt colligit̄ ab Aui. prima q̄rti. ¶ Sexta re. Urina liuida ſm partē ſupficialē: aut mediā cū granulis minutis ſeiunctis et ſeparatis ſcat in mēbris ſpiritualib⁹: aut pleureſim. aut peripleumoniā. q̄ talis vrina obumbratiōz coloris in infante circa pectus. Talis aūt obumbratio nō pōt fieri niſi ſtante cōpreſſione circa pectꝰ. Que cōpreſſio req̄rit apoſtema. ℊ ꝛc. Et iſta conditio ſumitur ab Aui. quarto ca. d pleureſi. et ab yſaac ꝓmo de vrinis. Notāter dicit cū granulis ſeparatis. q̄ granula vnita arguūt ſupra diſpoſitionē epatis ꝛ renū. Lor. pri. Ex vrina nō poteſt medicꝰ raz diſtincte cognoſcere pleureſim aut peripleumoniā. Patet. q̄ ē ſignū cōmune. ſed alijs ſignis q̄ ponūtur a medicis. puta a dolore circa coſtas. pulſa ſerino. tuſſi. que ſunt ſigna pleureſis. Lozrela. ſcōz. Data ſibi vrina cū talib⁹ granulis nō habitis alijs ſignis: debet ꝓnoſticari apoſtemata pectoris nō limitādo neq̄ pleureſis neq̄ peripleumonia ne decipiātur Lozre. iij. Urina liuida pleuerās apparēs in peripleumonia aut pleureſi: eſt ſignū mortale et peſſimū. patet. q̄ ſcat q̄ cōtinue ſignificatio intendit ipoz ſpirituū ꝛ caloris. Septima regu. Urina liuida ſm partē pauca oleaginoſa ſcat liquefactionē humiditatis modo ſtāte aliquo iſtorum eſt peſſimuz. ergo regula vera. Colligitur ab yſaac primo febriuz. Lozre. Omis vrina mala ex ꝓte coloris redditur deterioz ex parte quātitatis pauce. vt patet p̄dicta.

¶ Octaua re. Urina liuida pauca frequenter micta demōſtrat ſtranguriā. patz. q̄ demonſtrat opilationē ſiue cōſtrictionē colli veſice. ꝓ quā nō poteſt expelli vrina vna vice tm̄. Multiplicatur ergo ex parte numeri. Ad hanc ergo multiplicationē ſequit̄ ſtrāguiria. ℊ ꝛc. ¶ Nona re. Urina liuida ſm ꝓtez apparens in emūctorio magno aut paruo. eſt multū periculoſa. pater. q̄ ſcat adultionē ꝛ ebulitionē eſſe factaz in mēbris ſpiritualib⁹ ꝛ in corde. ℊ ꝛc. Notāter dicitur emitriteo magno. q̄ triplex ponitur eſſe emitriteus paruus. quidā minor. quidā maximus. Emitriteus paruus eſt cōpoſitus ex quotidiana continua et tertiana interpolata. Maior eſt cōpoſitus ex quartana continua et continua interpolata. Maximus eſt cōpoſitus ex tertiana interpolata et quartana cōtinua. Emitriteus primus eſt de genere acutoz. Tertius eſt de genere cronicorum. ¶ Decima re. Urina liuida ſm partem contingens ex ruptura vene non eſt periculoſa. vt p̄dicta pbantur. Primo q̄ ex fractura vene nō pōt vrina liuida apparere. Patet. q̄ primū ſanguis ex vena effunditur tam primo putreſcit ꝛ ebulit. q̄ ebulitio ꝛ putrefactio facit ad liuiditatē vrine. ℊ. ꝛc. q̄ aūt nō ſit periculoſa patet. quia ad conſolidationem vene ſequitur remotio liuiditatis. Lozrelarium. Medicus in fluxu ſanguinis etiam non debet p̄noſticare pernicioſum ex vrina liuida viſa neq̄ talem vrinam conſequi debilitatem virtutis extremam. ¶ Undecima regula. Urina liuida apparens in ptiſicli ſignū propiquę mortis auctoꝛ. principis: capitulo proprio de ptiſi. Item rōne: quia talis vrina liuida manifeſtat

vltimā cōsūptiōz caloꝛ ꝛ vltimā resolutionē humiditatis cordis ꝙ signū cite mortis ē. ¶ Duodecima regla. Cōtingēs ē vt plurimū i doloribus arteticis urinā liuidā apparere. Probat. qꝛ ꝓpter vehemētiā doloris debilitat virtꝰ. ad cꝰ debilitatē sequit in loco doloꝛ. ꝛ infīciūt spūs et caloꝛ q̄ postea sūt cā liuiditatis urine. Corrolariū. Quis doloꝛ fortis sufficit ad inducendaz urinā liuidā. pz. qꝛ ad dolorē quelibz debilitat ꝑtꝰ ꝛ infīciūt spūs. ꝙ ꝛc. ¶ Tredecima regula. Urina liuida in q̄ apparēt frustra resoluta ꝭt supra dolorē arteticū. ptz. qꝛ artetica causatur vt plurimū ex materia bꝰoza li fluēte ad articulū. ꝙ Corrolariū. Contingēs est vt plurimū ex fluxu catarrificu urinā liuidā apparere. Et ex retentione mēstruoꝝ. Probat. qꝛ ꝓ aporibꝰ eleuatis a matrice infīciūtur spūs ꝛ obfuscātur. quibꝰ obfuscatis seq̄tur liuiditas in urina. ptz. auctoritate principis Auicēne tertia tertij. ca. ꝓmo. Corrolariū. Urina liuida apparens in muliere ꝓnosticatur retētio mēstruoꝝ ꝛ opilationū. ¶ Decima q̄rta regla. Urina liuida apparēs in febre etbica est signū mortis. ptz. qꝛ ꝭt vltimata ad ustionē et resolutionē mēbroꝝ ꝛ humiditatiz cꝰ. et ebulitionē in spiritibꝰ. ad que sequitur mors immediate. ¶ Decima quinta regula. Urina liuida in tremore cordis arguit ipm incurabilez quia significat vltimā ebulitionē in spiritibꝰ cordis. ꝙ ꝛc. ¶ Decima sexta. Urina liuida in frenesi est signum mortis. Patet quia ex se significat alterū istoꝝ. aut materiā habere raptū ad cerebrum aut extinctionē caloris naturalis. ergo regula vera. ꝛc.

De urina viridi

Restat videre de urina viridi: postq̄ vsumest de urina liuida q̄ est tertia in ordine. Pro q̄ notādum q̄ urina viridis causatur aut ꝓ viā mortificatōis sequētē ad infrigidationē spirituū. Aut ꝓ viā magne adustionis siue inflāmatiōis. Siue ꝙ fiat primo siue scōo ē signū malū. Colligit ur id ex Auic. scōa primi. ca. ij. Scōo notādū q̄ urine virides differūt ex pte coloris. qꝛ quedam ē viridis similis philliticoꝝ. aūt ex eo q̄ sūt virides ꝼm totū. aut ꝼm ptē. Differūt ex pte coloris. Quia aliqua ē viridis silis erugini eris: aliqua similis succo porri: aliq̄ aūt viridis coloꝛi yreos. aliq̄ similis colori lapidis: que diuersificant ex pte maioꝛ infrigidatiōis: aut incēdij. Tertio notandum q̄ tales urine virides significāt magz male aut minus male. ꝼm q̄ urina ꝓcessit minꝰ mala aut magis mala. Si ꝓcessit urina liuida aut nigra pessima iudicatur. Si aūt ꝓcesserit urina citrina. aut palliaris. aut minꝰ mala. Quia ex ꝫ arguitur maioꝛ aut minoꝛ mortificatio. maiꝰ aut minꝰ icēdiū. q̄z alterꝝ sp urina viridis ꝭt Quibꝰ stātibꝰ sequūtur octo regle. Prima regula. Urina viridis ꝓ totū in febre acuta ē signū mortis quia ꝼcat vltimatum incendiū in spiritibꝰ. aut mortificationē caloris naturalis. Ad q̄z q̄libet sequitur ꝓmicies. Ista conclusio ē de mēte ysaac q̄n primo de urinis. ¶ Scōa regla. Urina viridis in pueris aut infantibꝰ ꝼcat spasmū quia ꝼcat supabundantiā humoris frigidi per totū pariter et in neruis et ita spasmū. Ista colligitur ab Auicenna loco prealligato. ¶ Tertia regula Urina similis colori philliticoꝝ ꝼcat mortificationē corpis naturalis. quia significat frigiditatē excessiuam, vt patet ꝓ Auicē. loco ꝓallegato. ¶ Quarta regula. Urina viridis similis succo porri est signū pessimū. qꝛ significat vltimū incēdiuz in mēbris spūalibꝰ. ꝙ dicta vera. Et Auicen. prealligato loco. ¶ Quinta regula. Urina similis erugini eris est in ceteris deterior. ptz. quia ꝼcat vehemētē totius deperditionē ꝛ sine spe. q̄ si fuerit facta post exercitiuz significat spasmū. ꝓpter rationē adductā in secunda cōclusione. ¶ Sexta regula. Urina similis colori yreos quā ꝓcessit urina viridis significat vehemētē infrigidationē suffocantē cālorē naturalē. ꝛ ꝓ ꝫ malū signū. ¶ Septia regula. Urina viridis stante dolore ꝛ angustia in stomacho sine aliq̄ ypostasi. significat venenum in potu fuisse haustuz. ꝛ ꝓ cōsequēs mortez patet. quia cuz venenū participet colori viridi ꝛ nō patiatur a colore. sequitur ꝙ urina ꝓtīt tingere. Uel aliter. cū venenū inimicat cordi et mēbris spūalibꝰ. ex se inimicat cordi ꝛ spiritibꝰ. Et cum dicā mortifez esse. Hoc assumpto inducitur mortificatio q̄ immediate causa est viriditatis urine. Et dicitur notāter sine ypostasi. quia si cum tali urina appareret ypostasis esset spes vite. qꝛ significaret potētiā ꝛ fortis contra natura. ¶ Octaua regula. Urina viridis cum viridi circulo in frenesi est signum desperatiuū: patet ꝓ rationes ante adductas.

De urina alba

Post ꝙ dictū est de urinis significātibꝰ mortificationē. nunc dicendum est de urina significante priuationem et debilitatem ꝛ igestionis. Et primo de urina alba q̄ ex multis causis venit in manus medicoꝝ. ¶ Primo notādū ꝙ albedo causat dupliciter Uno mō ꝓ quadā ꝛaphonitate ꝛ trāslucentia. sic est albedo aque aut vitri. alia est albedo q̄ cōtrariat nigredini. q̄ dicitur color digregatiuus visus. ꝛ de hac secunda est ad ꝓpositum. Aduertendo tamen ꝙ talis albedo oꝛitur ꝑ

rinis altera quattuor causarū vel reducibili. Primo a defectu caloris naturalis. Secōo a resolutione humorū. Tertio a dissolutiōe virtutis. Quarto ab opilatione in membris. A defectu caloris dupliciter. Aut ab eius defectu in toto vt in membris in q̄bus apparēt urine tales albe. Aut a diminutione eius in pte. vt ex debilitate caloris epatis, q̄ debilitas causat aut ab acuitate egritudinis. vt in frenesi. Aut ꝓpter longitudinem egritudinis. vt in quartana in q̄bus accidit urina alba. Prouenit etiaz hmōi urina aut ex pte cibi aut nimie q̄litatis aut q̄titatis. aut virtutis q̄. aut ex malicia substātie. Exēplū primi vt apparet in crapulatis. Exēplū secundi. vt ex comestione lactuce. Exemplum tertij: vt ex comestione carnium vaccinarum. Modo in his oīmbus apparēt urine albe. Secūdo accidit urina alba a resolutione virtutis. que etiā resolui tur aut in toto aut in parte. q̄ resolutio fit ſtāte genere egritudinis. Aut mala dispositione in declināte mēbro. vt in epate. vt q̄ apparet in dubdcis. Tertio causatur albedo in urina a dissolutione humoris flegmatis vitrei. qō cū fuerit dissolutū causat urinam albā. Quarto causat albedo in urina ab opilatione. que cum dealbationibus plumbi modis: aut ꝓpter lapidē cōtentū in renibus: aut in vesica. aut propter habūdantiā humoz circa vias urine. Aut ꝓpter eoz viscositatē. aut grossitiē. aut ꝓpter vtrūq̄ Ista colligūtur ab ysaac primo de urinis. ca. de alba urina. Secōo notādū q̄ albedo urine ē multiplex. Quedā glutinosa vel muscilaginosa. q̄dam vnctuosa. q̄dā sanioſa: similis albedini fūgi. quedā spermatica silis spermati: quedā plūbea: que indicāt sup diuersas dispositiones ꝓpter diuersas causas. Ex his sequūtur octo regule. ¶ Prima regula. Urina alba splēdida tenuis: significat opilationem maxime splenis. Probatur Quia talis urina demonstrat habūdantiā humoris melancolici: qui dicit frigide et sicce cōplexionis. mō de ratione frigiditatis est dealbare. quia albedo est filia frigiditatis. vt patet q̄ Halienū in regni. De ratione aūt siccitatis est attenuare. Modo super abundantiam humoris melancolici sequitur opilatio. et maxime in splene. q̄ est receptaculū melancolie ergo regula et cōclusio vera. patet cōsequentia Et antecedēs ē principis. Auicenna secūda ꝑmi. ca. de urina alba. Corrolarium primū. Ex urina tali medicus debet iudicare discolorationem faciei somnolentiam. pigriciam. in toto patet quia ista consequūtur opilationē: Corrolarium secundū. Ex tali urina medicus debz argueresupra grauitatē doloz in parte similitra. Corrolarū tertiū. Sicut ex urina tincta medicꝰ arguit absolute dr̄ium caliditatis: ita ex urina alba dominiū frigiditatis. vt ptz ex p̄cedentibus. ¶ Secōa regula. Urina alba cuz circulo plūbeo in superiori: demōstrat opilationē in cerebro et epilentiā. Ista cōclusio ꝓbat. Nam ex albedine arguitur suffocatio caloris et dominium frigidoz humoz. Et ex circulo plumbeo materias esse in capite. et maxime grossam flegmaticā vel melancoliā que sunt cause opilationis. Opilationē autem sequitur epilentia. ergo cōclusio vera. cōsequētia tenet. Et añcedens ē dñi ysaac primo de urinis. Et notāter dicit in pte superiori exūs: q̄ tūc arguit dispositiōz mēbroz superiorum. ¶ Tertia regula. Urina alba muscilaginosa demōstrat habundantiam humoz grossoz et crudoz. Probat. q̄ muscilaginosa urina nō fit nisi ex trāsitu materie grosse ad vias urine. que materia non transiret nisi habundaret. intantū ergo urina muscilaginosa demonstrat habundantiā humoz grossoz patet consequens et antecedēs est Auicēne loco prealligato. Cōfirmatur sic. q̄ muscilago i sequit grossitiē. sicut tenuis subtilitatē. ḡre ꝛc. ¶ Quarta regula. Urina alba semi liuida sanioſa similis colore fungi: significat vlcerationē in renibus et in vijs urine. Probat primo auctoritate Auicenne ſcō primi de urina alba. ꝓbatur etiā rōne tali. Talis urina rōne albedis arguit multitudinē flegmatis in toto. et per consequens in vijs urine rōne humiditatis sup aduſtionē humoz. vt patuit superius de urina liuida. Humores aūt adusti sunt causa mordicationis et acuitatis. Acuitas aūt facit sequi vlcerationē ergo rōne saniei arguit vlcerationē: et q̄ ꝑ vijs urine apud renes vt p̄dictū est. ḡ regula vera. Corrolarū primū. Ex his urina sanioſa demōstrat aut ruptura epatis aut vlcerationē in vijs urine. patet. q̄ aliter nō potest fieri sanies in urina. Corrolarium secundum. Multotiens errant medici in cognoscēdo saniem distinctam ab ypostasi. Hoc patet. Nam multotiens errant medici ꝓpter similitudinem figure eius et ypostasis ex parte albedinis leuitatis descensus ad inferiorem regionē. Quo stante fit pessimus erroz in iudicādo. quare ꝛc: Nota duz q̄ differentia est inter saniem et ypostasim q̄ sanies ex feroze semper est. Secōa dīa q̄ñte sanie vt quēadmodū ypostasis nō apparet sanies sub figura pyramidali. vt in ypostasi. Ex q̄ sequit q̄ bonū ē medico semp urinā agitare añ q̄ iudiciū faciet. Quinta regula Urina alba tenuis aliqualiter liuida sine sanie. vt est color fūgi. significat lapidem in renibus et in vesica. Ista conclusio probatur auctoritate Auicenne loco ꝯo prealligato. Et ab ysaac primo

de vrinis ꝓbat aũctsic. Hã talis vrina rõne albedinis significat dominiũ humoꝝ frigidoꝝ crudoꝝ in toto. Et rõne liuiditatis caliditatez supflua in renibꝫ z in vijs. Hõ exiltẽte dominio hꝫoꝝ grossoꝝ z caliditate supflua: tũc sũt sufficiẽtes ad generationẽ lapidis: ꝙ talꝫ vrina inducat lapidẽ vt ꝓdictũ est. Corrclariũ. Medicus debet ex arenulis certificari in quo loco fuit lapis retẽtus. Probat. nã si apparuerint arenule albe signũ est ꝙ lapis est in vesica. Si arenule rubee signũ est ꝙ est in renibꝫ. Scdo ex loco leso. vtrũ fuerit dolor circa pectinẽ intensior aut in ꝓ posteriori. si primũ arguitur lapis in vesica: si scdm in renibꝫ. ¶ Sexta regula. Urina alba spissa z vnctuosa si ꝙ totum significat ethicã. Probat. Nam talis vrina significat dissolutionẽ hũiditatũ partiũ membrorum cũ quo ꝓiungit ethica tertia speciei cõfirmata. ꝙ talis vrina demõstrat ethicã. Patz cõsequntia z antecedẽs colligit ꝙ Auicenna scdo ꝓmi ca. ꝓallegato. ergre ꝓclusio reddit vera. Et dicit notãter ꝙ totũ. qz vrina vnctuosa fm ꝙtẽ superficialẽ tm fcat caliditatẽ magnã in renibꝫ. Corrclariũ. Urina vnctuosa in omni dispositione egritudinali ẽ mala. qz absolute significat lapidis liqfactionẽ z dissolutionẽ. ¶ Septia regula. Urina alba post citrinã aut tincta nõ a causa ꝓmitiua in horis pluribꝫ febriũ fcat ꝙ febris ꝓmutat in ergtanã. Probat. Hã talis demonstrat dominiũ humoꝝ medicolicoꝝ z resolutionẽ humoꝝ calidoꝝ z cũ hoc opilationem que sunt cause ergtane. ꝙ ꝓclusio vera. Et notãter dicitur nõ a causa ꝓmitiua. puta z nimia cõmestione vel potu aque frigide talem ꝓmutationẽ significante. Hec aũt patẽt ex scda ꝓmi Auicẽne z ysaac ꝓmo de vrinis. ¶ Octaua regula. Urina alba plambea fm ꝙtem sine aliqua ypostasi. fcat mortẽ ꝓpinquã. Probat. quia talis vrina rõne plambeitatis z albedinis fcat mortificationẽ caloris innati. ꝙ stante sequit mors. ꝙ ꝓclusio vera. Corrclariũ. Urina alba. quantũcunqꝫ fuerit ꝓiuncta plumbeitate siue liuiditate est valde mala. igit. ꝛc.

De vrina rubea.

NOtandũ ꝙ vrina rubea vt plurimum attestat egritudini calide. qz ex materia colerica rubea ꝓuenẽte si fuerit liquosa. si ẏo nõ sanguinee materie attestat. Cũ qñ accidit in egritudine frigida. z ꝑ multis de causis. Primo rõne doloris fortis. de cuius ratiõe est acuere colerã rubeã z inflãmare. quare sequit vrina tãta ruboꝛe sicut in colica frigida. Colligit ab Auicẽna sexta tertij ca. ꝓprio. Ex ꝙ sequit corrclarie ꝙ vrina rubea stãte dolore anteqꝫ precessit dolor fortis nõ necessario iudicat de fleboromia. Cõtra nõnullos qui istam visa vrina rubea grossa iudicãt de fleboromia. Scdo stãte opilatiõe a materia flegmatica multa inter kistim fellis z intestina: colera eñ ꝙ solebat ire ad intestina: regargitat ad renes ꝓpter materiã flegmaticã. z ita tingitur et colorat vrina colore rubeo. vt in ictericia cõtingit. Colligitur ab Auicẽna. sexta tertij. ca. ꝓprio. Tertio accidit vrina rubea ex epatis lapsu ad frigidũ. quia debilitat virtus epatis sequestratiua. ergre nõ poterit fieri sequestratio debita aquositatis a sanguineo. Ex quoꝝ ꝓmictione colorat vrina colore rubeo sicut i ydropisi. vbi accidit vrina similis loture carnium. Quarto accidit vrina rubea ꝓpter cõstrictionẽ factã a flegmate opilante ergre putrefit maior pars flegmatis: z putrefacta reducitur ad colorẽ extraneã: et ita ad tincturã. Corrclarium. Judiciũ de fleboromia nõ est faciendũ in ydropisi. quia vrina fit multũ tincta. qz hoc facto magis alteret epar z debilitat. Ulterius verificat. Qm vrina rubea potest apparere in egritudine frigida. ¶ Item notãdũ. qꝫ vrinarum oleaginosarum quedam est tota oleaginosa. quedam inferius tm. prima deterior est ceteris. vt patet in ptũ confirmata z in ethica. Ex illis colliguntur aliqne regule. ¶ Prima regula Urina rubea est melior in febribus acutis ꝙ aquosa z sanior. qz illa significat priuationem pinguedinis virtutis ꝓtra materiã. prima aũt nõ. Confirmat auctoritate Auicenne scda ꝓmi. cap. de coloribus. Corrclariũ. Quantum maior sanguinea rubea tanto salubrior. Patet ex intentione eiusdẽ. ¶ Secunda regula. Urina perseuerans rubea in egritudinibꝫ renũ: significat apostema caliduꝫ. Patet. quia cũ perseuerat significat malã dispositionẽ cõfirmatam in loco. et deriuationẽ melancolicam materierum ad locum. vt in secunda ꝓmi capitulo de coloribus. ¶ Tertia regula. Urina rubea perseuerans in egritudinibus acutis nubilam faciens resideniam: significat perditionẽ egri: aut apostema predictum. Scdm patet. quia ex hoc arguitur morbus valde fortis: et virtus debilis. Patet auctoritate loco ꝓallegato. ¶ Quarta regula. Urina rubea stante dolore capitis desipientiam significat. Patet auctoritate z rationibus superius adductis. ¶ Quinta regula. Urina rubea grossa turbida: significat apostema in epate: aut eius debilitatẽ. Patet ex sufficienti diuisiõe casaꝝ turbulẽtie in vrina. ¶ Sexta regula. Urina oleaginosa multipliciter: significat naturã crecitare per vias vrine et euacuationẽ materierum

Et ꝫ ſſc̄ equit reges egrotantꝫ ſi ꝓ nō ſequit eſſet ſignū mortꝫ. vt vult Auic. ĩ. i. ¶ Septia regla. Urina oleaginoſa pauca fetida. ſignifi/cat mortē. Patꝫ qꝛ mediāte fetoꝛis ꝓcat ebulli/tionē ⁊ corruptionē hūoꝛ mediāte paucitatis debilitatē virtutis mediāte oleaginoſitatꝫ diſ/ſolutionē ꝓtium: quib⁹ ſtantib⁹ ſequit̄ moꝛs. Cōfirmat auct. Auic. loco pall. ¶ Octaua regula. Urina oleaginoſa in egritudinib⁹ acutꝫ ꝓ totū apparēs in die q̄rta egrī ꝓcat morituꝝ in ſeptima. ptꝫ. qꝛ talis ꝓcat criſim i ſeptima. ⁊ nō ad bonū cū virtus ſit debilis ⁊ morb⁹ foꝛ/tis. ꝫ ⁊c. ¶ Nona regula. Urina oleaginoſa pauca in q̄ fuerit aliq̄d ſimile loture carnis re/cēs eſt ſignū peſſimū. ptꝫ. qꝛ ꝓcat vltimā de/biliatē ꝓtutis naturalis quā ſequit̄ urina talis apparēs in colica hydropiſi. ꝓcat mortē ꝓpin/quā. vt vult Auic. q̄rta ⁊ ſexta tertij ca. ꝓprio. ¶ Decima regula. Urina leuiter oleaginoſa ſm ptē ſuꝑficialē ꝓcat ꝓtem renū. Patet auct. Auic. ij. i. de ſignis ſumptis ab urina.

EXpedito ō colorib⁹ principalib⁹: quib⁹ maxīe pnoſticat medicus in q̄b⁹ virtu aliter alij includunt. Se q̄t de ſcō in tento. vicꝫ de ꝓtentis. q̄ ſunt fere numero. xvij Quoꝝ ꝑmū eſt de circulo. Scm de ſpuma. Tertiū de ſanguīe. Quartū de arenulis. Quī tum de ſpermate. Sextū de ampulla. Septi mū de granulis. Octauū de nubecula. Flo/nū de pilis. Decimū de ſquamis. Undecimū de furfureis reſolutionib⁹. Duodecimū de ar/thomis. Tredecimū de reſolutiōib⁹ cinericys Decimū quartū ō ſanie. Decimū quintū de ſe/dimine. Decimūſextū de būore crudo in urina Decimūſeptimū de cautelis in urina.

De circulo in urina.

ET ꝑmo notandū de circulo. Circulus q̄ñq̄ apparet in regiōe ſupioꝛi. q̄ñq̄ in regiōe media licꝫ rariſſime. Primꝫ aūt maxime ꝓcat ſup diſpoſitionē capitꝫ. Scōs ſup diſpoſitionē mēbroꝝ ſpūaliū vt plurimū. Scō diſtinguo. qꝛ q̄ñq̄ apparet circulus cōpletus. q̄ñq̄ incōpletus. q̄ñq̄ groſſus. q̄ñq̄ ſubtilis. q̄ñq̄ vni⁹ coloris. q̄ñq̄ alterius. Iſtꝫ ſic poſitis ponuntur iſte regule de circulo ab yſaac. ptim ab Auicenna. ptim a Baliēo et Theophilo. ¶ Prima regula. Circulus ſpiſ/ſus groſſus in ſuba: remiſſus a quocunq̄ co/lore ꝓcat poſteriozē partē capitis eſſe leſam ex flegmate vitreo. Iſta regula ꝓuadet. Nā cir culus abſolute ꝓcat materiā in capite frigidā melancolicā. ⁊ tū poſteriozes ſit frigidioꝝ ⁊ in habentibus ſimbolum facilioꝝ erit tranſitus. ¶ Scōa regula. Circulus ſpiſſus in ſubſtan/tia purpureus in colore: ſignificat partē inte/riozem capitis eſſe leſam ex materia ſāguinea. Probatur ſic. Nam color purpureus atteſta/tur magis ſanguini q̄ alteri humori. Et cum pars anterioꝝ ſit magis plena venis ⁊ arteꝝ⁹ q̄ aliqua alia propter rhete mirabile ibi exiſtēs ſequitur talem circulum magis ſignificare ſm partem anteriozem capitis eſſe leſam ex mate/ria ſanguinea. ¶ Tertia regula. Circulus te/nuis in ſubſtantia pallidus in colore ad ſimi/litudinem coloris plumbi ſignificat ſiniſtram partem capitis eſſe leſam ex humore melanco lico. Probatur. quia cum humores melanco/lici maxime ſunt ſimiles in colore plumbeo ꝓ/pter frigiditatem. et ſic ſplen dicitur eſſe rece/ptaculum humoris melancolici. quod mēbro/rum directo aſpectu aſpicit, partē ſiniſtrā: ſe/quit̄ faciliter euaporatio. ¶ Quarta regula. Circulus tenuis in ſubſtātia in colore citrin⁹ vel rubeus ꝓcat malā cōplexionē in parte de/xtera ⁊ pariter doloꝛē: qꝛ cū epar ⁊ ciſtis fellis collocant̄ in parte dextra. quare facilis fit eua poratio ad illā partē ſm qꝛ volūt medici ⁊ ma xime Auicen. de ſignis ſo de p cōmentatoꝛem ꝑma tertij. ¶ Quinta regula. Circulus plum/beus groſſus in ſubſtantia ꝓcat epilentiā. aut apoplexiā. Patꝫ. qꝛ talis circulus ꝓcat multā materiā in cerebꝛo ⁊ in ventriculis. ⁊ p conſe/quens opilationē. aut magnā aut parvā ſm quod circulus eſt magꝫ vel minus groſſus ita epilentia vel apoplexia. ¶ Sexta regula. Cir culus in acuta egritudine liuidus. cerebꝝ leđi ꝓcat. Ptꝫ. quia ſicut urina liuida ꝓcat fluxum materie ad caput ſm totū in egritudine acuta Itē circulus liuidus ꝓcat raptum eius ad ſu/perioꝛa ⁊ ita leſionē cerebꝛi. ¶ Septima regu la. Circulus ſubtilis viridis in colore in febꝛe acuta apparēs aduſtionē. ⁊ futurā frenelim ſi/gnificat. patꝫ. qꝛ talis ꝓcat materiā multā ſub tilem colericā in cerebꝛo. a qua cōmuniter ac/cidit frenelis. vt patꝫ ꝑ ma tertij. ¶ Octaua re gula. Circulus apparēs tremulus p medicos agitatus doloꝛē in ſpina doꝛſi et p ꝓſequens paraliſim ꝓcat. patꝫ. quia ꝓcat materiā multā ſubtilē colericā in cerebꝛo: a qua cōmuniter ac cidit frenelis. Significat etiā fluxū materici catarralis p nucbā. ad cuius fluxū aut ſequit doloꝛ in ſpina doꝛſi. vel materici retentionē: vel paraliſis. ex cuius fluxu magis ꝓpīgit ner vus. ⁊c. ¶ Nona regula. Circulus niger prece/dente liuiditate mortificationē coloris ex fri/giditate cerebꝛi ꝓcat. patꝫ. qꝛ ſicut urina nigra quam p̄ceſſit urina liuida mortificationē in to/to ꝓcat ex defectu membꝛi deterioꝛati et prin/cipalis: puta cerebꝛi. et ita circulus niger.

¶ Decima regula. Circulus niger si ante p̄cesserit viridis in vrina mortificationē et adustionem in cōplexione fcat. patet ex dictis supra

De Spuma in vrina.

PRo cuius partis intellectu Notandum primo vt habek a Balieno in commēto huius amphorismi sanguinulentorum in.ij. gticula. Spuma autē generak a materia grossa. viscosa humida. In quā vū agit calor eleuat quedā corpuscula. ex quoz cōmixtione generak spuma. Aut generak a caliditate fortis icut paret in olla ebulliente Aut generak a forti motu z pcussione vt in eqs currētibz apparet. Ex quo sequitur q cā materialis spumi est humiditas viscosa. Causa efficiens est caliditas agens in humiditatē. Quare dank de ea iste regule. q̄rū p̄ma ē hec. ¶ Prima regu. Spuma cōtinua grossa in suba multa z remissa i colore cū vrina grossa apparēs fcat indigestionē z vētositatē: qz talis vrina fcat multā humiditatē et grossā suffocātē z debilitatē calorē naturalē ex cuius debilitatiōe debilitatur virtz digestiua. et per viā indigestionis multiplicak materia multa et viscosa. Cōfirmatur auc. Aui. xiij. iij ca. de signis apostematuz stomachi. ¶ Scōa re. Spuma tenuis in suba z p̄tinua p oēs partes colorata satis in vrina simili apparēs fcat inflāmationez in mēbris spū alibz. patet. qz aut talis spuma fit mediāte multitudine materici. sed ß nō. qz tunc nō esset colorata. Et vrina inflāmata. aut fit mediāte calore actionis fortis i ipam materiā. z tūc fcat incēdiū in mēbris spiritualibz. z ita patz auc. Hal. pal. z a sufficiente diuisione. Et vrina similis apparēs in fe. ē malū signū: qz fcat inflāmationē in pulmone et in mēbris vicinis. ¶ Tertia re. Spuma intercisa apparēs nigra in colore yctericiā nigrā ex vicio humoris melancolici fcat. Patet. qz talis fcat opilationē et materiā melancolicā in vūs vrine delatā, ppter opilationē inter epar et splenez. qz humor melancolicus nō potēs transire ad p̄ximum recepta culū necessario regurgitat ad p̄tes inferiores. quare ꝛc. Et dicitur notāter intercisa. quia si esset cōtinua fcaret materiā melancolicā z adustā in toto. q̄re ꝛc. vt patz auc. Aui cē. xiij. iij. de signis yctericie nigre. Quarta re. Spuma intercisa nō cōtinua apparēs cū granulis minutis. talis fcat mēbra debilia grauari multitudine reumatis. Patet. qz nō cōtinua fcat humiditatē in mēbro deducto. et cū granula fcant descensum reumatis. vt declarabatur ḡ ꝛc. ¶ Quinta reg. Spuma intercisa viridis in colore. aut similis tincture croci significat calefactionē epatis z adustionē. Patet. quia hoc significat superabundantiaz caloris delate ad vias vrine z abundantis in toto qō nō possit esse nisi ītāte epatis caliditate cū adustione ergo regula verā. Qō patz auct. Aui. xiij. tertiū de signis yctericie citrine

De sanguine in vrina.

NOtandū q̄ qñq̄z apparet in vrina sanguis purus clarus. qñq̄z commixtus. q̄ distingitur ex parte quātitatis caloris mixtoz. licet sanguis qñq̄z euacuek purus per viā crisis ex sanguine peccāte in q̄titate. vt cōtingit in pluribz mingētibz oīno sepe sanguinē purū. De q̄ dank iste regule. ¶ Prima regula. Sāguis in vrina trūbosus vel globosus grauē habēs odorē vel fetorē cūq̄z dolore in pectine significat sanguinē a vesica venire. Patet. Urina in qua apparēt gutte sanguis grossi residētis in fundo fcat sanguinē a loco p̄xīmo fluere. z p̄ñs a vesica ḡ ꝛc. ¶ Scōa re. Urina in qua apparuerit sanguis grossus trumbosus pertens fundū fcat actualē fluxū menstruorum in muliere. et hoc nullo mō existēte dolore in aliq̄ parte. Patet: qz aut fluit a vesica. et hoc nō. qz sic dolor esset in pectine. aut a renibz. et hoc nō, quia ibi esset dolor. aut ab epate. et hoc nō. qz ibi nō est dolor. aut etiā aliq̄ alio mēbro. a quo si fuerit nō absoluetur tale mēbz. aut a grauitate aut a dolore actuali existēte. aut qō p̄cesserit. Patet. Ex simili vrina sepe decipiūtur medici iuuenes qui p̄reno sticant necessitatē flebotomie et male. opank em cōtra casum habitū q̄rta primi. Caueas ne menstruataz flebotomes. Patet. Nō quelibet vrina rubea grossa iudicat de flebotomia. ¶ Tertia regula. Sāguis in vrina nō trumbosus niger in fundo minorato dolore in renibus fcat ipm fluere a renibus patet. Et dicitur notāter niger. qz sanguis exiens venas immediate denigrak iuxta sententiā Hal'. in cōmēto istiꝰ amphorismi. Si sanguis extra venas effunditur. Patet etiā ex nia trumboz. qz illi significāt sup dispositionē vesice. vt declarabik. Patet etiā ex situ doloris. qō signū arguit certissimū. ¶ Quarta re. Sāguis purꝰ acsi ex vulnere expelleret cū dolore spondiliuz mediaz. dorsi fcat ipm fluere ex fractura vene chilis. Probatur. qz talis sanguis purꝰ significat fracturā vene mediāte puritatis. z nō alibi nisi vbi ē dolor. sed cū dolor sit vbi sinatur illa vena chilis. ḡ ꝛc. ¶ Quinta re. Sanguis purissimus cū dolore z punctiōe in ypocūdrio dextro. significat sanguinē ab epate fluere. et p̄ñs dyarriā epaticā. patz ex Auicen. de fluxo epatico sanguineo. ¶ Sexta re. Nō oīnis vrina in qua fuit sanguis est mala. Patet: quia q̄ñq̄z ac

cidit talis vrina per viam crisis. vt dictum est. et tūc signū est bonū si restringatur sequuntur accidentia mala.

De Arenulis in vrina.

De arenulis tales dant regule. ¶ Prima regula. Arenule rubee in colore. dure in substātia sine febris vicio cuz dolore dorsi lapidē in renibꝫ confirmatū vel cōfirmandū significāt. dūmodo cū eis fuerit difficultas mingēdi. Probatur auctoritate principis decima octaua ca. ꝓprio. Rōne autē ꝓbatur sic. Nam tales arenule dure attestantur materie grosse cōtente in renibꝫ vel in vesica. nō secundū. vt declarabit inferiꝰ. g primū Sz existēte materia flegmatica grossa in renibus opilāte et occurrēte caliditate epatis z renū generat lapis. g conclusio vera. vt ptz de causis ipsius lapidis. ¶ Scōa regula. Arenule dure in substātia rubee in colore apparētes cū aleuiatione renū vel lumboꝝ dissolutionē lapidis fieri ꝓcat et dolorē a lapide processisse. qō probat auctoritate principis in loco prealligato. Et Jsaac tractatu de vrinis. ca. de causis arenulaꝝ. Et rōne probat sic. Tales arenule ꝓcant aut lapidez in renibꝫ. Et hoc nō. qz perseueraret dolor et nō fieret alleuiatio. vel significat dissolutiōz ipsius a sufficiēte diuisiōe. qō ē verū. probatur ex alleuiatione doloris que ꝑcessit añ apparitiōez illaꝝ arenulaꝝ. ¶ Tertia reg. Arenule albe in colore dure in substātia residētes in fundo doloze existente in pectine lapidē in vesica significant. Quod declaratur primo aucto. principis ca. ꝓprio. Rōne añt sic. qz tales arenule aut attestātur sup lapidē in renibꝫ aut vesica. Nō primū. qz tūc essent rubee. Et dolor esset in dorso ꝓpter situm z colorē ipoꝝ renū. g a sufficienti diuisione attestat sup lapidē in vesica. Qō ptz ex situ doloris in pectine. z color iparū arenulaꝝ qui ꝓportionātur colore vesice. ¶ Quarta reg. Arenule albe in colore: post quarū apparitionē remittat dolor pectinis et difficultas mingendi. Et ex his patiens sentiat sublevationes Tales dissolutiōes lapidis in renibꝫ aut dissolutionē eiusdem in vesica. Nō primū. ergo scōz ideo est manifesta. ¶ Quinta re. Arenule rubee in colore molles in substātia apparētes cū febre et maxime in fine fe. significant adustionem humoruz auctoritate principis prima quarti de signis quartane. Rōne probat. quia tales arenule significant multitudinem materie aduste. ergo tales significant adustionē humoris propterea tales materiā adustā Ratione probatur añs. qz aut tales significāt lapidē aut adustiōz Nō primū. qz tunc nō essent molles. vt patz per regulas precedētes. ergo scōm. vt patet per sufficientē diuisionē. ¶ Sexta reg. z vltima. Arenule rubee apparentes sine dolore z grauitate renū significat caliditatē epatis z renum. quod apparet: quia tales arenule attestātur duobus principijs. primo caliditati agēti. scōo materiei flegmatice que sunt ꝺa principia renum z lapidis. q̄ si fuerint cū dolore ꝓcant lapidē. que vero sine dolore ꝓcant intentū regule. Corrolari. Arenule apparētes in fine febre colericarū significant permixtionē febris colerice ad febrem quartanā. Patet. qz significat adustionē materie vt ptz ex ꝓbatiōe quinte conclusionis.

De Spermate in vrina.

Et spermate primo notādū: q̄ in virga sunt tres meatꝰ spermatis vrine et alguadi. vt ptz ex anathomia virge apōd oēs sapiētes. Ex q̄ cōtingit vnā istaꝝ superfluitatū cū alia euacuari. Et ita sperma cū superfluitati vrinali. quare de spermate dant he regule. ¶ Prima regul'. Sperma diuisum ſm partes minimas incorporatū cū substātia vrinali. superfluitatē vel coitū precessisse ꝓcat. Probat ꝓmo auct. principis. ꝓx. iij. ca. de signis coitꝰ. Scōo rōne tali. qz tale sperma ita permixtū ꝓcat diuturnitatē euacuatiōis spermatis precessisse ad quā secuta est notabilis permixtio. z ita ē coꝛporatio vnius superfluitatis cuz altera. quare regula vera. ¶ Scōa re. Sperma apparēs globatū truncosum cū vrina ſm frusta grossa permixtum abstinētiā coitus vel nocturnā polluti onē ꝓcat. ꝓbatur rōne. qz tale sperma sic apparens aut ꝓcat coitū aut pollutionē nocturnam post quā pollutionē remāsit aliqua pars stimulans virtutē ad eius expulsionē. Non primū. qz tunc esset diuisum g scōm ꝓcat. Patet sepissime in vrinis viroꝝ religiosoꝝ: vel ꝓcat vt dictū est abstinētiam coitus. Non in homine assuefacto ad coitū si retineatur talis superfluitas necessario aliq̄ pars eiꝰ retēta stimulat expulsiuam ad eiꝰ expulsionē. Et qz nō cōuenienteꝰ potest expelli ꝙ per vias vrine. quare ꝛc. ¶ Terna regula. Sperma apparens frequēter in multis vicibꝫ gomorream vel paralisim membroꝝ genitalium significat. Probatur: qz autē tale sperma sic apparens ꝓcat coitū ꝑcessisse vel pollutionē nocturnā vel gomorreā passionem. Non primum neq; scōm. quia tunc tale esset interpolatim. z interpolatis vicibꝫ appareret. ergo si continue vel multis vicibus apparet ꝓcat intentuz regule. Et notanter dicitur paralisim membroꝝ genitaliū. qz sicut contingit alios lacertos et musculos paralitisari pariter z illos: qz paralisi inducta sequitur relaxatio. z ita euacua-

tio spermatis

De Ampullis in vrina.

Notandū qđ ampulla quātūcūq ad quid nominis importat granula magna q̄ differunt a spuma ꝑm magis ⁊ minus ⁊ a gnulis: quia granule sunt ampulle ꝓmediocres. Ampulle em̄ importāt idē qđ dictū ē. s. spumā supeniētē ⁊ eleuatā. de qua dātur iste regule: ¶ Prima regu. Ampulla magna ꝑseuerās in vrina hīs adherentiā prolixitatē morbi in quo apparet significat. Probat auctorita. Isaac de vrina. Rōne autē sic. quia talis ampulla significat cruditatē ⁊ viscositatē materiei peccātis. ꝓpter cuius viscositatē conat ad agēdū cōtra talem materiā ad quē conatū generat ampulla: Cōfirmat. vt si q̄s ꝓcusserit grauiter aquā. ex tali ꝓcussione eleuant ampulle. vt notat experiētia. modo ista materia grossa ⁊ viscosa necessario morbū prolongat. ¶ Scōa regula Ampulla magna apparens in vrina declinās se ad locū ad quē vrina leꝓplicatur ventositatē significat. Probat: qz sicut de rōne vētositatis ē moueri de loco ad locū: ⁊ nō habere esse fixum. vt patet ex sentētia oīm medicoꝝ. Ita de rōne supfluitatis cōsequētis talē vētositatē. ¶ Tertia regula: Ampulla apparēs in vrina magna cū rugita ⁊ grauatione stomachi vomitū aut fluxum vētris precessisse significat. Probat naz talis ampulla significat materiā humidā flegmaticā contineri in stomacho. vel in intestinis que contenta necessario stimulant virtutez ad secessum fluxuum ventris vel vomitum: quare cōclusio vera. ⁊c. ¶ Quarta regula. Ampulla magna apparēs in vrina aut grauationē stomachi dolorē yleos. aut renū ex humore flegmatico grosso ⁊ viscoso dependere ꝓcat. Probatur auc. Aui. ca. ꝓprio. Rōne aūt sic. quia talis ampulla attestatur materiei ex q̄ generat Sed cū generat ex tali materia flegmatica sequitur intentū ¶ Quinta regu. Ampulla apparens cū magna adherētia in circulo doloꝝ capitis a vētositate significat. aut etiam viscositate. Probatur: quia vt dictum est. quia cum cōtentū arguit supra regionē in qua fuerit collocatū. ꝑ cū circulus cōmixtꝰ cū ampulla coletur in loco superiori seqtur itentū. Correlarium Ampulla: magna apparens i vrina ventositatē at q̄z viscositatē esse in stomacho significat et intestinis est signum distinctiuum.

De granulis in vrina.

De granulis: id est ampullis mediocribꝰ dantur he regule ¶ Prima regu. In q̄ cunq̄ parte fuerint granula a cerebro fluere materiā ꝑt. Ptz primo auc. medicoꝝ. q̄ ponūt granula ⁊ circulū esse signū supp dispositionē cerebri Rōne sic ꝓbatur. qz talia granula significant super dispositionē capitis aut mediaz regionē aut supp imfimā. Sed nō scōm ne q̄rtiū absolute: quia tūc cessent ampulle magne ex eo: quia facilius est virtuti agere sup materiā in media regione cōtentā ⁊ in infima q̄z in suprema. Sed agēte generatiōis ampulle applicate posset sequi actio. quare ⁊c. q̄ granula significat supra descensuz reumatis. Sznotādū qđ ista granula alia ⁊ alia significant si fuerint in alia ⁊ alia regione. Cōtenta em̄ in regione superiori significāt dispositionē capitis. ita q̄ materia actualiter peccat in capite. Cōtenta in media regione significat supra descēsum reumatis: ad neruos ad pectꝰ ⁊ iūcturas. licet rarius appareāt nisi in suprema regione. Ideo medici dicunt qđ granula absolute significant supra descēsum reumatis siue modo descēdat ad partē illā siue illā. Declarat accidētia manifesta. Ex q̄ verificat dictū medicoꝝ q̄ patientes catarrū ad omne genus morboꝝ sunt parati. Probat. quia ex eius fluxu inducit malaz cōplexionē in loco i quez fluit.

De nubecula in vrina.

Est nube q̄ dicitur nubecula. Notādū q̄ tales importāt quādā vaporosaz superfluitatē ⁊ obscurā apparētē in vrina ad modū tele arenee vel puluꝛis sparsi per vrinā qui generat ex actione caloris ꝓter naturam de qua dant tales regule. ¶ Prima rgu. Nubecula liuida apparens in inferiori regione ad modū puluꝛis sparsi principium ethice significat. Patet auc. Aui. prima quarti in. ca. de signis ethice. Rōne autem sic. quia talis nubecula significat q̄ calor ꝓter naturā incepit agere in humiditate. ⁊ eas resoluere quod ē principium ethice. ¶ Scōa re. Nubeculosa vmbrosa cū quadā spuma crocea vel viridi sup calefactione epatis ⁊ multitudinem colere significat. Patet experimēto. quia tales vrine cōmuniter apparent in yctericia vbi ē supflua calidi tas epatis et multitudo colere.

De pilis in vrina.

Notandū q̄ pili distinguuntur ex parte subē ⁊ ex pte q̄titatis. Ex pte coloꝛis. ⁊ ex parte situs. Aliq̄ dicuntur subtiles. aliqui grossi. Qñq̄z sunt multi. quādoq̄z pauci. qñq̄z in regione media. qñq̄z in regione supꝛema. qñ q̄z sunt coloꝛis citrini. qñq̄z fusci. quādo q̄z rubei. Distinguuntur etiā ex pte causaꝝ efficientiū: qz quidam causant ex humoribꝰ grossis

frigidis. quidã caliditate supma agentẽ in humidũ. Colligit hec distinctio ab Aui.ũ.i.7 ab ysaac.i. de vrinis. De quib⁹ dant he regule

¶ Prima re. Pili rubei siue citrini apparẽtes in vrina in quacũq; regione nõ existẽte febre caliditatẽ renũ significat. Patet auc. principis. xix. ũ. de signis male cõplexionis calide renũ. Rõne sic. quia sicut de rõne frigiditatis ẽ albescere. ita de rõne caliditatis ẽ citrinare. aut calefacere. Sed tñ supfluitas attestat mẽbro a quo supfluit sequit⁹ positũ. ¶ Scõa re. Pili apparẽtes in vrina existẽtes pingues substãtie solide non existente febre dissolutionẽ renũ 7 lumborũ significãt. Probat. Tali pili sunt partes materie resolute vel dissolute. aut mẽbror⁹. sed nõ hoc. g̃ attestat dissolutionẽ mẽbror⁹ 7 maxime vicinor⁹: vt sunt renes et lumbi. g̃ regula vera. ¶ Tertia re. Pili apparentes in vrina aliq̃tulũ grossi in substãtia ata se habẽtes q; sic comprimunt euanescũt. aut ex agitatione vrine resoluũtur. tales pili opilationes ab humorib⁹ grossis 7 viscosis fieri significant. Probat auctorita. Aui.ũ.i. Rõne sic. Aut tales pili fcant dissolutionẽ mẽbror⁹ aut materie. Non mẽbrorũ. q; vrina esset piguis. 7 pili nõ euanescũt. ergo attestatur materiei resolute. 7 per cõsequẽs materiei grosse 7 viscose opilãtes vias q̃ erat propositum. ¶ Quarta regula. Pili apparẽtes in vrina in substãtia solida vrina existente oleaginosa. tales apparẽtes existente febre dissolutionẽ totius 7 ethicã fieri significant. Probat auc. Aui.i.iiũ.ca. de signis ethice. Rõne ãt sic. q; tales pili aut fcant dissolutionẽ mẽbrorũ pticulariũ aut totius. Nõ primũ. q; tũc esset fe. g̃ scõm. 7 per cõsequẽs regula est vera.

De Squamis in vrina

De squamis apparẽtib⁹ in vrina. Notãdum circa quid nois ip⁹ squamaruz q; squame differunt a furfuribus resolutionib⁹ q; furfuree resoluciones dicũtur ptinere ad similitudinẽ squame piscũ. Differũt etiã ex pte causar⁹: q; materia faciẽs squamas ẽ grossior q̃ materia faciẽs resolutiones furfureas. Similiter differũt ex pte excoriationis. q; furfuree resolutiones accidũt cõformata excoriatione. Squame aũt accidũt in principio excoriatõis cũ ptes extrinsece 7 intrinsece dicunt esse grossiores q̃ ptes intermedie. quib⁹ stantib⁹ ponũtur he regule. ¶ Prima regula. Squame apparentes in vrina tales inquantum squame 7 sine febre apparentes scabiem significãt siccam Probat. Nã cũ materie ex quib⁹ fiunt squame sunt grosse. tunc talis materia non est apta per poros exalare. Exalat ergo r ãtũ pars subtilis ex qua inficit cutis infectiõe tenui et subtili

¶ Scõa re. Squame apparẽtes in vrina, cum grauitate in regione pectinis significant q; vesica incepit excoriari. Patet ex deductione scõe cause predicte. ¶ Tertia re. Squame apparẽtes in vrina cũ vitio febris primã ptẽ ethice. et ethicã fieri significãt. Probat. q; sicut se habet prima humiditas ad secundã humiditatẽ ita furfuree resolutiões attestãtur resolutione secũde humiditatis que est subtilior ipsa prima humiditate. ergo squame attestabunt resolutioni primẽ humiditatis que est grossior. et ideo ethicã prime speciei significat

De Furfureis resolutionibus in vrina.

Primo notãdũ q; ip̃a procedũt ex altera causar⁹ illar⁹. Aut ex solutione materie colice aduste vel flegmatis salsi. q̃ partes separate trãsmittũtur ad vias vrine. et cũ ip̃a supfluitate mittũtur vel ex resolutione ptium cartilaginosar⁹ aut neruosar⁹. vt est vesica et hmõi. Et dicũtur furfuree resolutiones q; residunt in vrina ad simlitudinẽ furfur⁹ grossiorũ Uel accidũt ex resolutione humiditatũ secũdarũ vt ros cãbiũ q̃ sunt cõposite ex partib⁹ grossis 7 subtilib⁹. q̃ re cõtingit vnã ab alia separari De quib⁹ resolutiõib⁹ dantur tales regule

¶ Prima re. Furfuree resolutiões apparẽtes in vrina sine fe. aut in dolore sine fe. aut dolore in determinata pte corpis scabiẽ corpis esse fcat. q̃ cõclusio ꝓbat auct. Aui: ca. de scabie. Rõne aũt sic. q; tales furfuree resolutiones aut attestantur scabiei aut vlcerationi. aut resolutioni Nõ scõm. q; tũc esset grauitas 7 dolor in earũ euacuatiõe. Nõ tertiũ: q; tũc esset vrine grauitas aut dolor in ear⁹ euacuatiõe. g̃ primũ quod erat ꝓbãdũ. ¶ Scõa re. Furfuree resolutiões in vrina apparẽtes cũ grauitate et dolore circa regionẽ pectinis vlcerationẽ vesice significant. patz. q; vbi dolor ibi egritudo. sed q; nõ erit ita vtales resolutiones proueniũt ab vlceratiõe vt dictũ ẽ. ¶ Tertia re. Furfuree resolutiones apparẽtes cũ febre in vrina m ethicã scie speciei significãt. Patet a sufficiẽti diuisione causarũ ipsarum resolutionũ furfurearum

De Athomis in vrina.

Nota q; p athomos debem⁹ intelligere g̃ n mula pua ad modũ pũctor⁹ vt italoq̃r q̃ distinguũtur ex pte loci et ex pte substãtie et ex pte causar⁹ aq̃b⁹ generãt tales athomi. Generant ĩ vt plurimũ a materia flegmatica intibita in neruis. q̃ significabũt regionẽ in q̃. fiũt 7 apparebunt. De quib⁹ dant tales regule

¶ Prima re. Athomi apparētes in urina infū/do residentes dolorē in mēbris generatiuis et pedibꝫ et genubꝫ. et ꝙ ꝑ̄s podagrā et illis signāt Probat primo auc. Aui. xvij. tertij. ca. de podagra et sciatica. Rōne vero sic. Tales athomi si/gnificāt materiā cōtentā in mēbris neruoꝝ in/feriorꝝ. et per ꝑ̄s in mēbris regionis in fine que integrat ex mēbris ꝓdictis. ¶ Scōa re. Athomi apparētes in media regione dolorē in mem bris spiritualibꝫ ꝟcant. probat. quia sicut athomi in infima regione supra infimā regionē sig/nificant. ita athomi in medio indicāt sup mediā vt apparet etiā ex alijs supfluitatibꝫ. ¶ Tertia re. Athomi apparentes vniuersaliter ꝙ totam urinā omniū mēbroꝝ. et ꝙ cōsequēs totū corpꝰ dolorē significāt: probat sic. Athomi partiales partialē dolorē significāt. ita athomi vniuersa/les et vniuersaliter apparētes vniuersalē dolo rem significant. ergo intentū regule est verum. ¶ Quarta reg. sumpta ab Aui. primo canone fen scōa ca. de signis impregnatiōis. Urina lu/cida pura in substātia in qua apparuerit aliq̄d grossuz sile nubi. et in ea fuerint athomi descen dētes et ascēdētes globatim inferiꝰ impregnati onē et conceptū significāt. ꝑ auctoritate pre/dicta. Rōne sic. qꝛ tales athomi aut significant supra dolorē iuncturarū aut neruoꝝ aut sup cō ceptum. sed nō primū vt patet per conclusiōes precedentes. ergo ꝛc

De Resolutionibus ci/neriçijs in urina

Notādū ꝙ per resolutiōes cinericias nō debemꝰ intelligere residētes in urina ad modū furfurearū resolutionum. sed sunt grossiores que accidūt et apparēt ex disso lutione materiaꝝ flegmaticaꝝ. aut melācolica/rū aut sanguinearū grossaꝝ que resolute simul cum supfluitate eu acuant. et eaꝝ apparētia at/testatur mēbris a quibꝫ resoluūtur. q̄ stante po nunt iste regule. ¶ Prima re. Resolutiōes ci/neree subtiles in colore adherētes globate vel cōgregate ad inuicē et in fundo residētes reten/siōnē mēstruoꝝ in mulieribꝫ ꝟcant. probat auc/tori. Aui. xij. tertij. Rōne aūt sic. qꝛ tales reso/lutiones attestant materie peccāti in loco ꝓpin/quo ad vias urine: que materie contingit eua/cuari et retēta stimulat virtutē ad ei⁹ expulsio/nē: et qꝛ nō potest euacuari ꝟm se ꝓpter opilati onē. euacuātur aūt aliq̄ ꝑtes ex q̄rū sepatione generāt tales resolutiōes. Et iō notāter ponit in cōclusiōe residētes in fundo et globate existē/tes ex eo q̄ cōtentū in regione supiori attestat materie contente in tali regione. Jō cū materie mēstruales sūt ibi residētes. claruz ē q̄ resolutō nes ibi apparētes ꝟcāt eaꝝ resolutiones materie rū q̄re ꝯclusio ꝟa. ¶ Scōa re. Resolutiōes ci neree subnigre in colore sparse ꝙ urinā fluxum mēstruoꝝ actualē ꝟcant. probat auc. Aui. loco preallegato. Rōne sic. qꝛ aut tales significant retētionē mēstruoꝝ aut fluxū. Nō ꝑmū. qꝛ tūc resideret in fundo. q̄m de rōne grauis ē et nō di/sent cōgregate. vt ꝓbatū ē. g̃ ꝟcāt actualē fluxū ¶ Tertia re. Cinericee resolutiōes subnigre et grosse adherētes subē urinali in fundo splenetī cā passionē et apostema splenis ꝟcant. Probat aucto. oīm medicoꝝ vnanimiter asserentium hoc esse signū male dispositiōis splenis. Rōne sic. quia aut tales resolutiones attestant mate/rie menstruali aut melācolice alibi contente. Non primū vt ptz ꝙ primā cōclusionē. g̃ cū splē sit receptaculū humoris melācolici. sequit q̄ ta les resolutiōes attestātur materie contente in splene qō ē ꝓpositū. ¶ Quarta re. Resolutiōes cinerec apparētes in fi. fe. flegmatica rū. febrem flegmatricā ad melācolicā ꝓmutari ꝟcāt. Pro/batur quia tales ꝟcāt materiā flegmaticā adu/ri. ad cuiꝰ adustionē sequit generatio humo rū melancolicoꝝ. qui cum peccauerit putrefactꝰ indicat melancolicam febrem.

De sanie in urina.

Nota sanies nunq̄ apparet in urina nisi n stante vlceratione in vrijs aut eruptione apostematꝫ currētis ꝙ viā urine. q̄ sanies diuersificat et ex ꝑte situs. de q̄ erit et emittit. Scōo ex parte q̄ntitatis. qꝛ q̄nq̄ apparet pau/ca q̄nq̄ multa q̄nq̄ tota saniosa. de qua dant iste regule. ¶ Prima reg. Sanies in urina in pauca q̄ntitate apparet in ptibꝫ renū existente dolore. aꝑa renū aut vlcerationē ꝟcat materiā paucā sanici per locū angustū differre q̄les sūt pozi. et vbi dolor ibi egritudo auctori. ypocra tis decimo cōmēto. Regula cōfirmat auctoꝝ Aui. xvij. tertij. ca. de apostemata renū vlcera tionē. ¶ Scōa re. Urina cū sanie multa in quā titate apparēs cū graui et forti fetore dolore ex istente in pectore significat apostema aut vlce/rationē in vesica. ꝓꝛ quia talis significat mul tā materiā putridā in loco ꝓpinquo et lato. qua lem dicimus habere vesicā. q̄re ꝛc. Et dicitur notāter multa. qꝛ ꝙ hoc diltinguit apostema et vlceratio vesice ab aꝑate et vlceratiōe renū Lor relariū. Urina sanioſa multa cū dolore in pectī ne apostema significat in muliere aꝑa in matri ce. pater ex causis supradictis. ¶ Tertia regu. Urina sanioſa et corrupta cum dolore et pul/satione in ypocundrio dextro significat apo/stema epatis esse corruptum. patet. quia do/lor significat egritudinē in loco. et cū contingit

apostema epatis terminari p vias vrine. vt habetur decima quarta tercij. ¶ Quarta. Urina saniosa apparens in pleuretico aut empico minorato sputo z accidentibo malis remissis. significat pleuresim aut empina terminabili per vias vrine licet raro. vt habet in capitulis ꝓpijs minorato sputo nō per euacuationē materiei significat materiā de. iuari ad vias vrine. Corrolarium. Nō teneatur medicꝰ exminoratione sputi in pleuretico si viderit accidentia remitti. patet quia hoc significat naturam creticare p aliam viam. z sic terminari morbum.

De sedimine in vrina.

OE sedimine apparente in vrina. notandū primo q̄ per sedimē habemus intelligere ypostasim apparētē in vrina Cuius cause dicūtur esse actō caloris naturalis. q̄ agit in materiā actualiter peccantē ex q̄ tanq̄ materiali causa fit ypostasis. finis aūt vt talis materia ꝓparet ad expulsionē. Formalis vero cā est ista q̄ ipa sit alba levis pinealis z equalis et residet in fundo z dicat laudabilis continua per oēs ptes suas. Ex q̄ sequit corrolarie. q̄ in vrina pfecte sana nō debz appere ypostasis. ptz qz in vrina talis corpis sani deficit materia ex qua fit vel gñat ypostasis. qz si in eo peccaret materia nō esset corpus vere sanū. Correlariū scōm. q̄ deficiēte altero ꝓditionū ꝓdictaꝝ q̄ ipsa q̄ sit alba etiā illa ypostasis nō dicit laudabilis. Correlariū tertiū. Apparitio ypostasis significat materiā cōplete digestā z paratam expulsioni. que dicunt esse cā tpm vere crisis de laudabili ypostasi. Et de his dant tales regule ¶ Prima re. ypostasis subnigra in colore apparēs in vrina lōgā egritudinē significat. Probat. nā talis ypostasis attestatur materie melācolice que est difficilis resolutiōis z euacuationis: Ut ex snia Aui. in ca. de signis quartane. Iz obstante materia difficilis eradicationis morbus necessario prolongat. ergo regula vera ¶ Secunda regula. Sedimen liuidū in colore mortificationē caloris innati significat. Nā talis ypostasis significat suffocationem caloris innati a materia melancolica ad quā sequitur mortificatio. vt patet de causis liuiditatis superius. ¶ Tertia regula. Sedimen nigrum in colore quod precessit liuidum mortem ꝓpinquam significat. probat quia tale sedimen significat vltimam adustionem ad quā cito sequitur mors. ergo regula vera. ¶ Quarta re. Sedimen diuisum in substantia z sparsum per vrinā ventositatē significat. pbatur qz talis ē ꝓportio ventositatis ad alias superfluitates. etiam talis est ꝓportio ad ventositatem z hydropisim. sed sic est q̄ ventositas reddit vrinā quā cū superfluitatē dispersam. g apparet regla ꝓa. ¶ Quinta regula Nō puratū sedimē debilitatē virtutis significat. pbat. talis ypostasis ē cā inordinationē in moribo nature. q̄ inordinatio sequit debilitatē z ab ea accipit g z c. ¶ Sexta re. Encormia. i. sedimen in supma regione difficultatē anhelitus z pectoris significat. Patet quia significat materiā peccare in pectore. vt patet ex snia omniū medicoꝝ. ¶ Septima re. Nephilis id est sedimen in suprema regione magnā ventositatē significat z maximā. Ptz qz significat materiā habere raptū ad caput z nō nisi magnitudinem vētositatis ¶ Octaua re. Sedimē qōcūq̄ fuerit nisi fuerit pleuerās defectū virtutis ē cat. Ptz qz ē cat diminutionē actiōis in materia q̄ precipue sequitur debilitatem virtutis.

De hūore crudo in vrina

OE sup fluitate humoꝝ primo notāduz q̄ cōtingit humorē ēm partē separi a materia totaliz habere raptū ad vias vrine Ex residētia videbit q̄ ibi sit sedimēz ypostasis. Et nō erit ita: vt patet ad experientiā in colica dolore. z ydeos: vbi videntur tales hūores residere in fundo. quod etiā ꝓparet in febre flegmatica. vbi sepissime decipiuntur medici. Scdo notandū: q̄ talis humor videbitur similis ypostasi ex parte coloris z substantie. tñ inter ipsum et sedimen est signum distinctiuum tale: quia quando est verus sedimen si mouetur ex agitatione vrinali statim reuertit ad suū locum z situm Colligit hoc signū ab ysaac ꝓmo de vrinis. Scdo ab Auicen: scda primi Et tiaz prima quarti cap. de flegmatica. De q̄ humore dantur regule. ¶ Prima regu. Humor crudꝰ apparēs in superiori pte vrine vitiū pectoris vl membroꝝ spūaliū significat. z difficultatē anhelitus. pbat. aut talis humor attestatur materie cōtente in cerebro. aut in regione pectoris Nō primū: quia tunc erit ibi circulus: vt ex snia medicorum habetur. ergo scōm quod est intentuz Ex quo sequit cū videris talem vrinā prenosticare aut asma aut disma aut ortania. ¶ Secūda re. Humor crudꝰ in media regione pendēs vitiū stomachi z intestinoꝝ z replectionē significat z rugitū vētris probat. nā superfluitas cōtenta in medio regionē significat. sed cuz regio stomachi sit media regio et ventris. g z c. ¶ Tertia regu. Humor crudus in infima regione ꝓparens dolorem renum z lūborum z membroꝝ generatiuorum vitiū significat. Probatur ex deductione cōclusiōis precedētis. Et per hos dat experientia. quia in omnib illis doloribo apparet iste humor dominans.

De cautelis in urina.

Visis de colore & contētis in urina. Restat vt videam⁹ de cautelis medicoꝝ obseruādis in iudicādo p urinas. Notandū igit⁹ q⁹ qñ offertur medico urina ex q̄ nō possit iudicare ex cōtētis. q⁹ reducta est ad ignē vel alterata. iudicat capiēdo iudiciū a substātia & forma ecōuerso. Tria igitur faciā. Primo ponā aliquas regulas ex quib⁹ sumuntur multe cautele. Scōo docebo distinguere urinā virorū ab urinis mulierū. Tertio urinas pregnātiū in quaꝝ iudicijs multuꝝ molestantur doctissimi viri: & ex eis incurrunt nōnullas infamias. q̄ bus habitis patebit cōplementū. Circa primuꝝ dicam aliquas regulas que tñ virtualiter possent reduci ad predicta: ex quib⁹ infero correlaria plura. & vnūq̄dq̄ correlariorū erit cautela vna: & sic exēplis de istis positis & intellectis ex similib⁹ poterit bene distinguere. ¶ Prima re. Urina alba subtilis attestat debilitati stomachi & eius indigentiā. Istud patet ex mentib⁹ autorū: & rōne deductū ē superi⁹. Correla. primū. Cū medic⁹ viderit vnam talez iudicat angustiā in stomacho assumptaꝝ. ptz q⁹ additur debilitati maioꝝ causa eiusdē. Corre. scōm. Stante tali urina iudicādū est sup lassitudine totius corpis & maxime cruriū. patet. q⁹ ex diminuta digestione sequit diminuta restauratio magis vero in locis remotis. Correla. tertiū. Stante tali urina iudicandū sup dolore & grauitate oculoꝝ et somnolentia. Patet. q⁹ stante tali dispositiōe stomachi necesse est vt propter directum affectum cōmunicētur materie ad caput: q̄ cōmunicate inducūt talia. q̄re. &c. Etiam experiētia. q⁹ hūtes debilitatē stomachi patiūtur fluxū palpebrarū & pulsationē timporꝝ. Corre. iij. Stāte tali urina iudicādū est sup lassitudine totiꝰ corporis & maxime cruriū. patet. q⁹ ex diminuta digestione sequit diminuta restauratio: magis vero in locis remotis. Corre. quintū. Stante tali urina iudicandū est interpolatum difficultatem anbelitus. patet. q⁹ ad interpolatā multiplicationē vētositatis sequit cōpressio dyafragmatis. & ita cōpressio membroꝝ spiritualium ¶ Scōa re. Urina cū febre acuta spissa et rubea in fundo vasis et turbata et superius liuida venationem significat. patet ex his q̄ dicta sunt de urina liuida superius. Correla. primū. Apparente tali urina iudicādum est super tremorem cordis: vehementiam sitis. Inquietudine magna. patz. q⁹ hec cōsequūtur in corde nocumentum & in mēbris spūalib⁹. Correlariū secūdum. Stante tali urina iudicandum est super dolore stomachi. Patet intelligēti. &c. Correlariū tertium. Tali urina de alte ratione magna & freneſi pariter. patet. quia necesse ē vt cōmunicet nocumētū cerebro. q̄re. &c. ¶ Tertia re. Urina existente cum sedimine lapidem in renibus aduenire iudicatur. Patet ex his que dicta sunt. Correla. Stante tali urina iudicādum est super grauitate renum & yliorum et apparere causas lapidis. Corre. scōm. Stante tali urina arguendū est super grauitate capitis ex parte posteriori. Patet ex colligātia renum ad illas partes. Correla. iij. Stante tali urina iudicandum est super grauitate pectinis. Corre. quartū. Stante tali urina iudicandū est super contractione genuuꝝ & coxaꝝ. Patet hoc. q⁹ est ex accidentib⁹ consequentib⁹ lapidem. ¶ Quarta regu. Urina existēte lactea & tenui: lapidez in vesica significat. Patet ex predictis in capitulo de colore. Correlariū. Stante tali urina iudicandū est super difficultati vrine. Patet ex dictis. Et ita discurrite & propria accidentia illius passionis. ¶ Quinta regu. Si urina habuerit frustula longa quasi pilos declinantes ad rubedinem excoriationem renū significabit. Si fuerit tincta vbi non fuerit discolorata & apparuerint pili: totius corporis debilitatem significabit. Correlarium primū. q⁹ fm primam vrine apparentiam prenosticandum est caliditatez et ardorem circa renes. patet ex proprio effectu egritudinis. Correlarium secundum. Stante tali urina super lassitudine totius prenosticandum erit. Correlarium tertium. Ex huiusmodi urina apparet interpolatim & guttatim mictus vrine. Correlarium quartum. Visa tali urina prenosticare vrinam sanguineam. siue mictum sanguinis precessisse.

Correlarium quintum. Stante tali urina super stipticitate ventris arguendum. & egestiōes que emittuntur sunt squibellose: vt patet ex tali passione necesse est vt supercalefaciat epar. quo supercalefacto adurantur feces & exiccant Correlarium sextū. Stante tali urina iudicandum est super tumorem ventris. Patet. quia stāte tali stipticitate retinent vētositates. que sic retente faciūt ventrem tumefieri.

¶ Sexta regula. Stante urina alba et tenui cum multa syti dyabetem significat: patet intelligenti causas huius egritudinis

Correlarium primum. Stante tali urina arguendum est super debilitate stomachi. & interpolatam ardorem in ipso latere. Patet per continuam assumptionem humidi rotundi maxime.

Correlarium scōm. Stante tali urina prenosticanduz est super extenuationem totius & semi etbicam. patet. quia hec egritudo prohibet extenuationem fieri debitam et conuenientem.

¶ Septima re. Existente vrina furfurea vel arenalis significat si est pauca. Patet ex predictis ad experientiaz. Corre. primū. Urina facta furfurea et si portaretur a lōge: remanet ptinue furfurea. ḡre medicꝰ poterit hoc inferius ꝓnosticare. Corre. scōm. Apparēte tali vrina iudicādū est sup cōmotiōe totiꝰ corpis. patet ex eo. quia dñantur humores in toto. Corre. tertiū Prenosticandū est ex eo torsiones circa ypocundriaz et maxime circa ypocundri dextri eē futuras. quia cum locus epatis sit locus generatiuis humorū. Correla. quartū. Prenosticādū est fluxū ventris futurū. Corre. quintū. Judicādū est sitim magnā et inquietudines factas. ꝛc. ¶ Octaua re. Urina mulieꝛ existēte turbida velut subiugalis repletā matricē testare iudicatur. Patet ex dictis. et hoc nō stante fe. acuta. Correl. primū. Stāte tali vrina prenosticamus pondꝰ maximū circa ptes femorales. patet ꝓpter presētiam humoꝛ viscoꝛ z grossoꝛ. Corre. scōm. Ex ea prenosticādi sunt dolores circa ypocūdriaz vuluā. patet ꝓpter cōtinuū motū ibi factum Correla. tertiū. Stante tali vrina iudicāda est nausea: et quasi cōtinue subuersio stomachi patet propter cōtinuā eleuatiōnē vapoꝛ. ḡre ꝛc. Corre. iiij. Ex hmōi vrina iudicare poteris dolores venire ad dorsa siue renes. et qñq; ad coxas. vt patet ex predictis. Corrclariū quintum. Stante tali vrina prenosticanda est duricies circa partes femorales. quare ꝛc. ¶ Hona re. Si circulus vrine nullo modo agitetur tremulus apparuerit super repletione capitis z descēsu catarri arguendum ē. patet ex his que dicta sunt in tractatu de circulis. Et nota q; vrina quātūcunq; mota ex longo delata apparet circulus ac si in principio extiterit. Correlari. primū. Stante tali vrina prenosticandū erit dolorem in spatulis in cruribus interpolationē. patet: quia talis vrina significat materiam descendere per nuchā ad neruos quare ꝛc.

Corre. scōm. Stante tali vrina iudicādꝰ ē dolor aut grauitas capitis in parte posteriori. cui ibi cōtinetur materia humoralis. Corrcla. terꝯtium. Stante tali vrina iudicandū est pigriciā esse in toto. patet cum multa materia sit cōmunicata neruis. quare. ꝛc. ¶ Decima reg. Urina habens circulum cum ypostasi in media regione aut atromos in ea regione aut trumbos. significat materiam z in capite et pectore. patet ex predictis. Corre. primuz. Apparente tali vrina iudicandum est difficultatem anhelitus et tussis. quia significat materiam descendere continue ad pectus. Corre. scōm. Judicāndū ē doloꝛem in parte anteriori capitis. Corre. tertium Si fuerit tincta sallsedinez aut ardoꝛē in gutture significat pariter: si fuerit circulus declinās ad citrinitatē. Corre. quartum. Ex buiusmodi vrina grauitatem oculorum iudica. quia ē causa multe materie in cerebro. quare ꝛc. ¶ Undecima regu. Urina existente spumosa tam in muliere q̄z in viro ventositatez continet in ventre significat. Patet ex his que diximus de spuma Corre. primū Inflatio stomachi et ypocūdriorum ex vrina tali arguēdū est ꝓpter continuum motum ventositatis circa eas partes quare ꝛc Corre. scōm. Ex tali vrina dūmodo spuma fuerit rubea siue citrina prenosticādū est esse doloꝛem capitis maioꝛē in latere dextro. Corrcla. tertium. Si vero talis vrina fuerit alba subtilis. iudicandum est doloꝛem esse futurū in ypocundrio sinistro. patet cum illud sit frigidum: illud vero calidum. ¶ Duodecima re. Urina tēdens ad viriditatē vel luteum coloꝛem per totum in muliere cuz ypostasi plumbea significat retentionē mēstruoꝝ ex parte temporum in quātitate et qualitate. patet ex his que dicta sunt. Hec Auicenna. Egidius. Isaac. ꝛc Et hec de vrinis dicta sufficiant. ¶ Finis

Tabula super tractatu de Herbis.

Prohemiū

Cum summi dei adiutorio librum hunc (qui ortus sanitatis recte appellat) in finem vsq; feliciter perduximus: ne te lectorem in eodem tedioſe vagari cōtingat. vel vt valeas (optime lector) cito in h opere inuenire qđ requiris qđ remediū egritudini adhibere debeas. quā naturā ꝓprietatē seu cōpleꝯionem herba seu arbor ānia l oīe: lapis ꝑ preciosus: piſcis ac auis quelibet habeat. ac poſtremo vrinaꝝ iudicia iuxta suas regulas et magiſtrales differentias ſequēs tabula luculenter te docebit. Et primo in ortū herbaꝝ tabula hec cine indicem ponet. Deinde in campū animaliū aliorūq; properabit ordinē tractatuū ſeruādo.

Ad alopiciā

Laplin.ij.A B.
La.vij.E
La.xvij.L
La.xxvi.A
La.xxviij.E
La.xlvi.F H
La.lxxxvij.D
La.lxvi.H.
La.cxlvij.K:
La.cccix.L
La.ccccliij.in fine.
La.ccccxci.L.

¶Aurium dolor.

La.ij.H
La.v.D
La.vij.D K
La.xv.L
La.xxix.L M
La.xlvij.D.
La.lv.I
La.lx.D
La.lxxxvi.E
La.c.E
La.cix.E H
La.cxxx.A
La.cxli.in fine
La.cxlvij.B.
La.clxij.L H
La.ccxij.D
La.ccxxviij.B
La.cclxxij.B
La.cclxxix.F H
La.cclxxxiij.E
La.cccxx.B H
La.cccxxij.D
La.cccxxv.E.
La.cccxxxiij.in fine
La.cccxxix.F B.
La.cccxlvi.D
La.ccclij.B
La.ccclxix.B
La.ccclxxij.H
La.ccclxxv.L A
La.ccclxxxiij.S
La.cccv.F
La.ccccix.in fine
La.ccccxxxvi.H
La.cccclv.L.
La.ccccl xxxiij.H
La.ccccxcij.H

¶Aurium vermes

La.xviij.F
La.lv.K
La.lxxxvi.A
La.xcvij.B.ꝛ in fine
La.cvij.B
La.lxxv.E
La.ccxix.E
La.cclxxxviij.F
La.cclxxxix.F
La.ccxc.E
La.cccx.B.
La.cccxlvij.E J
La.ccccliij.J

¶Aurium inflatio

La.i.E

¶Aurium tinnitui

La.cxxxi.K
La.clxxv.E
La.ccxxxv.F H
La.ccxcij.E
La.ccclxxv.L
La.ccccxxxvi.H

¶Aurium vlcera

La.cclxxxiij.F.
La.cccij.A
La.ccclxxxiij.D
La.ccclxxxvij.A
La.cccl xxxvi.B
La.ccccl v.D
La.ccccl v.A
La.cccccxciij.E
La.ccccc v.L

¶Aurium putredo

La.cclxv.L

¶Aurium sanies

La.ccccxxxij.H

¶Auriū conquassatio

La.ccccl.A

¶Auditū recuperādū.

La.clxv.D
La.ccxlvi.D
La.cclxxix.B

¶Apostemata capitꝭ.

La.cclxxxi. B
La.ccccxxxvij.H.

¶Apostemata nariū.

La.ccccvi.B

¶Apostemata lingue.

La.ccccxxxvi.D.

¶Apostemata gutturꝭ.

La.clxxxvij.D
La.cclxv.D E
La.ccxcij.H.
La.ccxcix.B
La.ccccxxix.E
La.ccccli.B

¶Apostēatibꝰ māmille

La.xv.Q Q
La.c.D
La.cccxxij.E
La.ccccvi.B

¶Apostemata epatꝭ.

La.cclxij.A
La.cclxv. in fine
La.ccclxiij.B
La.ccccxxix.L
La.cccclij.B K

¶Apostemata splenis.

La.cclxv.H
La.ccclxix.E
La.ccclxxxij.B:
La.cccclxvij.F

¶Apostemata pulmōis

La.cclxix.H
La.ccclxij.E

¶Apostemata matricꝭ.

La.cxi.B La.cxci.F
La.ccxxxvi.A
La.ccxlvi.I
La.ccxlvij.in fine

La.cclxij.H
La.cclxix.L
La.cccclij.D K
La.ccccxciij.D

¶Apostemata vulue

La.lxxxix.F

¶Apostēata testiculoꝝ.

La.cxxij.A
La.cclxxxiij.A H
La.cccij.in fine
La.ccccxciij.F

¶Apostemata siue vlcera calida

La.li.A La.lv.L
Lapitulū.lvij.E
La.lxxij.D.ꝛ in fine
La.lxxxvi.D.
Lapitulum.cij.A
La.ciiij.D
La.cxxxvij.in fine
La.cxlv.B
La.cxlvij.A
La.cxci.L
La.cclxij.L
Lap.cclxxxiij.D
La.cclxxxiij.D
La.cccj.K
La.cccxij.B
La.cccxviij.B.
La.cccxxvii.L
La.ccxxxviij.L.
La.ccclxvij.K
La.ccclxxij.F
La.ccclxxxix.B
La.cccxij. in fi.
La.ccccl v.A H
La.ccccl xxvij.E
La.ccccxcij.B

¶Apata frigida

La.i.H
La.ccccl xxvij.D
La.ccccxcvi.H
La.ccccxcvij.B

¶Apata dura

La.xlix.A H
La.lij.A E
La.lxix. in fine.
La.lxxi.D F H.
La.lxxv.in fine.
La.cxxx.L
La.cxlij.A
La.cclxij. F H
La.cclxxxviii. F
La.ccccxcij.A

¶Apata mollificantia

Tabula super tractatu de Herbis.

La.xv.A.
¶Apata flegmatica
La.ij.J
La.lxv.L.
La.cxci.B
La.cclxxv.infine
La.ccccxiij.D
¶Apostemata siue vlcera fraudulenta
La.xlvi.J
La.lv.E
La.xi.B
La.cxlv.F
La.cclxv.L
La.cclxvij.B.
La.ccxcij.L
La.ccxcix.B
La.cccxxiij.A
La.cccxlvi.L
La.ccccij.infine
La.ccccxiij.B D.
La.ccccxcvi.E
¶Apata maturanda
La.lxxxiij.B
La.ccxliij.B.
La.cclxxij.L
Apata rumpenda.
La.clxxxvij.B
La.ccvij.D B
La.ccccij.in fine.
¶Apostemtaa ani
La.xv.L
La.xlvi.D
La.lxxi.in fine.
La.lxxxviij.in fine
La.lxxxix.F.
La.cxic.D
La.ccxxxvi.B
La.cclxxxiij.D
La.cccxxij.B
La.cccclij.D
¶Apata resoluentia
La.cxiij.B.
¶Apata interiora vt resoluantur.
La.ccccxij.E
¶Alcola z sunt pustule siue vlcera oris.
La.xiij.A B
La.xvi.A B
La.lxxx.B E
La.lxxxv.D
La.xcviij.J
La.cxvij.A
La.cxxi.B
La.ccvi.B
La.ccxij.E
La.ccxiij.B
La.ccxlix.J.
La.cccxx.L
La.cccxlv.B
La.ccclxviij.B.
La.ccdlxxix.B
E.ccccij.A B.
La.cccccvi.B
La.cccclxxvij.E
La.ccccclxxvi.B
¶Alpredo lingue z guturis
La.xxiij.E.
La.lxxviij.B
La.cxviij.L
La.clvi.E
La.clix.L
¶Alpredo faucium.
La.cxxxij.D
¶Alperitas pectoris
La.cli.A
La.ccxx.A
La.cclxxv.A
La.ccccxvij.D
¶Alperitas pulmonis.
La.cxij.L
La.cccxviij.A
¶Alperitas arteriaz.
La.xxxij.A
¶Artetica passio.
La.xcvij.infine.
La.clxv.B
La.clxxx.B
La.clxxxvij.in fine.
La.ccxxij.F
La.cccxij.in fine
La.cccclv.A
La.ccccclix.D
La.cccclxx.in fine.
¶Aridicas membroz
La.lxij.A
¶Articulos cõtractos mollificare.
La.lxxxvi.B
¶Appoplexia
La.lxxv.in fine.
La.cxxxi.D
La.ccxxiij.E
La.ccxxxix.in fine
La.ccl.L E.z in fine
La.cclvi.A.
La.cccclij.k
La.ccccxvij.D
¶Articuloz dolores.
La.cccli.A
¶Anhelitꝰ difficultas.
La.ccccxxxviij.E
¶Anhelitus facilis.
La.cxlv.E
¶Alma.
La.lxxiij.L.
La.cxxxi.E
La.ccx.in fine.
La.ccxli.A
La.cclxxxix.in fine
La.ccciij.A
La.ccclxxxiij.A
La.cccclxxix.L
La.ccccxxxvij.A
La.cccclxxv.B
La.ccccxcviij.E
La.ccccxcix.B
¶Alma a causa frigida
La.cl.. in fine.
La.clv.A
La.cxcvij.F
La.ccvij.B B.
La.ccxlij.in fine.
¶Alma humidum
La.lx.A J P.
La.xlv.A
La.lv.H
La.cxviij.L
La.cxxx.J
¶Antrax.
La.ix.A
La.cij.D
La.cxxxiij.infine
La.cccxx.B
¶Ani dolor
La.cxli.in fine.
La.cclxv.L
La.cclxxij.B
La.ccci.F
La.cccxxxvij.in fine
La.cccxlviij.E
¶Alnum
La.clxxxij.in fine:
La.ccclxxxvij.B
La.ccccvi.in fine
La.ccccviij.L
La.cccclxxij.in fine.
¶Aquam citrinam educendam.
La.cxliij.D.
La.cxlviij.F
La.clxxviij.A J.
La.clxxxi.B
La.cxcviij.A
La.ccccxxx.k
La.ccccclvij.L D E
¶Appetitus comedẽdi
La.x.D
La.lv.A
La.xcij.A
La.xciij.A
La.xcvij.B
La.cxviij.F
La.cxlviij.B.
La.clxviij.in fi.
La.cclxxxviij.B
La.cccxx.L
La.ccclix.D
La.ccccxcij.L D
¶Aquam malam qui potauerunt.
La.xiiij.H
¶Adustio aque calidi
La.cclv.B
¶Alellarum fetor et totius corporis
La.lxxxix.A
La.ccclxi.D
La.ccclxvi.in fine
¶Aborsum.
La.xc.B
La.cxxx.B F.z in fine
La.cxxxi.D
La.clxij.B.
La.clxiij.A
La.clxv.L
La.ccxxix.in fine
La.ccclxxi.B.E
¶Alto cadentibus.
La.viij.D
La.lxiij.E.
La.ccvij.F
La.cccxli.B
La.cccxc.B
La.ccccxcvij.E.
¶Acrocordines tollere
La.cccxli.B.
¶Animalibus mortem inferunt
La.cccxix.A.
La.cccxcv..in fine.
¶Animalia venenosa ne intrent domum
La.ccccliij.J
¶Apes ne fugiant.
La.xi.k
¶Apum punctura.
La.cclxxij.A
La.ccxcviij.A
La.ccccxxx.k
La.ccccclvij.L D E
¶Appetitus comedẽdi
La.x.D
La.lv.A
La.xcij.A
La.xciij.A
La.xcvij.B
La.cxviij.F
La.cxlviij.B.
La.clxviij.in fi.
La.cclxxxviij.B
La.cccxx.L
La.ccclix.D
La.ccccxcij.L D
¶Aquam malam qui potauerunt.
La.xiiij.H
¶Adustio aque calidi
La.cclv.B
¶Alellarum fetor et totius corporis
La.lxxxix.A
La.ccclxi.D
La.ccclxvi.in fine
¶Aborsum.
La.xc.B
La.cxxx.B F.z in fine
La.cxxxi.D
La.clxij.B.
La.clxiij.A
La.clxv.L
La.ccxxix.in fine
La.ccclxxi.B.E
¶Alto cadentibus.
La.viij.D
La.lxiij.E.
La.ccvij.F
La.cccxli.B
La.cccxc.B
La.ccccxcvij.E.
¶Acrocordines tollere
La.cccxli.B.
¶Animalibus mortem inferunt
La.cccxix.A.
La.cccxcv..in fine.
¶Animalia venenosa ne intrent domum
La.ccccliij.J
¶Apes ne fugiant.
La.xi.k
¶Apum punctura.
La.cclxxij.A

La.ccccxrix.F
¶Amorem.
La.cclxxvi.in fine

Boues ut
impinguantur.
La.xcvi.in fine
¶Bothor oris.
La.cccxix.L
La.cccij.K
La.cccxriij.A
¶Brancos.i.apostemata faucium
La.ccccl.E

Capit; dolor
La.xrix.B
La.l.B
La.lv.B
La.cix.J
La.cxx.B
La.cxxvi.D
La.clxxxviij.D
La.ccxix.in fine.
La.ccxlvij.L
La.cclxx.B
La.cclxxxiij.L
La.ccclxxvij.B L
La.ccccxcviij.A D
La.ccccj.K
La.ccccv.in fine
La.cccclij.L
La.ccccxcix.E
¶Capitis dolor ex frigiditate.
La.lx.B
La.lxiij.A.
La.ccccxxvij.L
¶Capitis dolor ex calore solis.
La.cccxxvij.L B
¶Capitis fractura
La.lxiij.in fine
¶Capitis scabiem.
La.lxxxvij.E
Caput purgium
La.cvi.A.z in fine.
La.cix.B J
La.cxxxvi.D
La.cclxx.E
La.cclxxv.L D
La.ccxcviij.B
La.ccci.D.
La.cccx.F
¶Egarrū curare
La.lxxiiij.in fine
La.cxxij.J
La.cxxix.in fine
La.cxxx.L
La.ccxix.E
La.ccxxiij.B
La.ccciij.in fine
La.cccxij.J
La.ccccvij.B
La.ccccxxv.A
La.ccccxci.E D
La.cccclx.F H
¶Capitis vulneratio.
La.ccxi.A
¶Capillos generare.
La.cccciij.A
¶Capillor casus prohibentia.
La.lxvi.A
La.ccclxxxiij.F
¶Capillos euellere
La.clxij.B
¶Capillos augere
La.liij.in fine.
La.cix.K
La.ccxlviij.B.
¶Capillos tenuescere.
La.clxxx.E
¶Capillos rubrificare.
La.x A
La.xij.E.
La.cclxv.B
La.cccxiij.H.
La.ccccij.E.
La.cccc.iij.F
La.ccccvi.J
La.ccccl xix.D
¶Capillos denigrare
La.lxvi.A E
La.cxxxi.J.
La.clxij.E.
La.clxviij.L
La.clxxv.D
La.ccvi.E.
La.ccxcix.A
La.cccij.H
La.cccciij.L D
¶Capillos mulier
La.lxxxvij.D E
La.ccclxxxiij.K
¶Cancer.
La.ix.B
La.clxxvi.A
La.cxxx.A H.
La.clxxij.E
La.cclxi.in fine.
La.cclxxxiij.in fine.
La.ccccc.L
La.cccccv.A
¶Cancer oris.
La.cvi.L
¶Căceromata vulnera
La.ix.E
La.clxij.in fine.
¶Carbūculus
La.cxix.F
La.cxxxvij.B
La.ccciij. E
La.cccxij.B
¶Calculus.
La.xv.S U
La.xxv.L
La.xxxix. in fine
La.lxiij.D
La.lxxi.A L
La.lxxxvij. B
La.ci.B
La.cx.L.in fine
La.cxiij. in fine.
La.cxxiij L A
La.clxxv.in fine
La.clxxxix.D B
La.cxcvij.A.
La.cxcix.in fine.
La.cci.B
La.ccxiij.A B B
La.ccxviij.D
La.ccxxxix.A
La.cclvi.E B.z in fi.
La.cclxxij.in fine
La.ccxcv.A.
La.ccxcvi.A B
La.cccv.B.
La.cccxxiij.A L
La.cccxxvi.D
La.cccxxxi.in fine.
La.cccxiij. A F
La.ccclxxviij.B
La.ccccxx.B
La.ccccxxx.D
La.cccclij.K
La.cccclviij.D
La.ccccl xxvij.A L F
¶Calculus renum
La.cxxxvi.A
La.ccclxxxviij.in fine
La.ccccij.D
¶Cantarides sumpte.
La.cclxix.J
¶Carnes a putredine seruare.
La.clxxvi.in fine.
¶Carnem super fluam delere.
La.ccvi.A
La.ccxxij.J
¶Carnem rubeam confortare que est inter gingiuas
La.cccclij. J.
¶Caniciem tardandaz
La.cxxxi.J
La.cccxxi.L.
¶Calores estatz sedare.
La.ccclxxiij.D
¶Clauos corporis
La.ccccxciij.B.
¶Clauos.i.pozos pedū
La.cccvij.in fine
¶Cardiaca passio.
La.xxxi.A
La.xciij.A.
La.xcv.in fine
La.cxxv.R
La.clxx.B.
La.cciij.L.
La.ccviij.B.
La.ccxxxvij.A
La.cclxiij.B.
La.cccxcij.L
La.ccccxij.B L
La.ccccxlix.A
¶Cranei est dolor capitis
La.cxxxi.D
¶Cerebri debilitatem curare.
La.xx.D E F.
La.xxxi.B.
La.liij.A
La.lxij.in fine.
La.lxvi.D.
La.lxxxv.B.z in fine
La.xciij.A
La.clxviij.in fine
La.cciij.B
La.ccxxij. K
La.ccxxxix.in fine
La.ccl.D
La.cclxx.B E B
La.cclxxxij. F
La.ccccxxvij.F.
La.ccccxlvi.A B D
La.ccccxlix.L
La.ccccl x.L

Tabula super tractatu de Herbis.

¶ Leram dealbare La.cli.F
¶ Lilia ca passio. La.cxix.B. La.cclxxi.A. La.cccxi.E La.ccccc.L
¶ Licatrices neruorum curare La.lxiiij.D La.lxxv.E
¶ Licatricibus nigris colorem reddere La.cix.E
¶ Licatrices lipidare La.cvij.A La.cxxx.F.
¶ Licatrices scarificationis vt nõ appareant La.celxv.A.
¶ Lolli dolor. La.ccclxxiij.in fine. La.ccccxxv.B
¶ Lolorem bonum faciendum La.xlvi.D La.cxxi.B La.cxlij.B. La.ccxlv.A L La.cxci.A La.ccxcvij.AD La.cccclvij.R La.ccccxcvij.L
¶ Lolica passio La.lxix.F La.xliij.F J La.cvi..B La.cxv.D La.cxxxi.D. La.clj.A La.clv.B La.clxxix.L La.xcv.L La.ccvij.D.f.g La.cclvi.in fine La.cclxxxviij.D La. ccxcvij.L La.ccexxi.D La.cccxxxi.A La.cccli.L La.ccclix.A. La.ccclxx.B. La.ccccxxx.D La.cccclxxvi.A La.ccccexxx.B
¶ Lolica flegmatica. La.cxxxi.B.
¶ Lolerã rubeam siue nigram purgantibus. La.lxxviij.E La.ciij.BD. La.cxxxi.B La.cxli.A La.cxliij.A L La.cxlvij.in fi. La.cxlix.B. La.cxliij.F La.clxvi.E La.clxxv.A La.ccxij.A La.ccxlix.A. La.ccclxxxiij.A La.ccclxxxix.K La.cccxcvi.H La.ccccix.F La.ccccxcxix.F
¶ Loleram nigram educendam. La.cccclij.P La.ccccixviij.A.
¶ Loleram per vriñ prouocandam. La.cxxij.in fine La.ccij.A
¶ Lolere inflat i nes sedande. La.ccclxvij.E
¶ Lor confortandum La.xix.R La.lvi.E La.lxxviij.A La.lxxx.L.z in fine. La.cxxi.in fine La.cxxij.in fine La.cxxv.D La.cxlv.L J La.clviij.in fine La.ccxxxvij.A La.cclv.in fine. La.cclvi.in fine. La.cclxxi.i fine. La.cclxxij.A. La.cclxxiij.in fine La.cclxxxij.in fine La.cccix.in fine La.ccexxij.in fine La.cccxxxix.in fine. La.ccdij.F La.ccclxx.in fine La.ccexcviij.P La.ccccclxxviij.in fine. La.cccccix.in fine La.ccccexxiij.in fine
¶ Lordis debilitas. La.cclxxxij.B
¶ Lordis tremorem La.lxvi.E La.lxviij.B La.lxxx.L D La.xcij.L La.ci.E La.cxxiij.D La.cxxv.F La.clxxij.L La.xcxij.F La.ccxv.L La.cexciij.E La.ccxcij.D La.cccij.P La.ccexxxvij.D La.ccccxlix.F
¶ Lorpora mortuorũ vt incorrupta seruentur La.lv.D
¶ Lorpora vt conseruantur a nimio frigore aeris ne noceat eis La.ccclxij.B
¶ Lorpus mundificandum a putredine La.ccij.in fine. La.ccclxxix.in fine La.ccccij.B
¶ Lorporis sordes mundificandum La.cccvij.E
¶ Lorriso.i.opistario narium La.ccexxxiij.in fine. La.cclxij.D.z in fine. La.cccx.D La.cccxij.B La.ccexxxix.D La.ccccix.E F B
¶ Lõceptũ adiuuandũ. La.lxiij.L La.cxxxiij.B L La.ccccxlix.E La.ccccixxxi.A B L
¶ Lonceptũ impedit La.cccxlij.A La.ccclxix.B La.cccv.F.z in fine
¶ Lõdilomara soluere La.cccxlv.B
¶ Lõfortare digestione La.ccexl.J
¶ Lõtritiones lacertor La.xlvi.K. La.cij.in fine La.cxl.B L La.ccexxxij.B La.ccdxxxix.H
¶ Lontractis. La.ccexlvi.B
¶ Lonquassationibus La.cxxx.B La.cxxxij.A La.cxxxiij.D La.ccxxij.E La.cccxc.F La.ccccxxxiij.L La.ccccliij.B La.ccccixx.A.
¶ Lombustionibus. La.clxij.A E La.clxxv.D La.ccxxiij.in fine. La.cclxxij.B
¶ Loitũ puocandum La.cxl.D.z in fine. La.cxlv.E M La.clxviij.in fine La.clxxvi.D F B J.z in fine La.ccvij.in fine. La.ccxij.A La.ccxvi.A La.cclxij.F La.ccexv.in fine La.ccexcvij.B La.ccccxij.F La.ccccxxxvi.D La.cccccvij.M La.ccccev.E La.ccccexvij.in fine.
¶ Lotarum dolor. La.xxxix.K
¶ Lroceum colorem faciendum La.cxxi.J
¶ Lutis fetorem La.cxxx.H La.ccccxij.in fine.
¶ Lutis spissitudinem liniendum. La.lxxxv.D.
¶ Lutẽ mũdificandũ. La.lxxv.E

Tabula super tractatu de Herbis.

La.cccxcij.D
¶ Eutem mulieꝛ et earũ faciem mundificandum
La.cclxxxiij.L.

Dentiũ dolorem curandam.

La.xciij.B P.
La.xl.L
La.xlv.E
La.li.in fine
La lv.P
La.lix.D
La.lx.D
La.lxv.B F L.
La.lxxiij.in fine.
La.lxxx.E.
La.xcvij.B
La.cvi.A F.
La.cvij.L
La.cxix.A
La.cxxxi.K A Q
La.cxxxvij.F
La.cxlvij.E
La.clxij.D
La.clxiij.D.
La.clxxiij.A:
La.clxxv.D
La.ccvi.E
La.ccvij.in fine
La.ccxix.in fine.
La.ccxxvij.in fine:
La.ccxxxvij.B
La.ccxlij.in fine.
La.ccxlix.D
La.cclv.B
La.ccxxxij.B
La.ccxcv.D.z in fine
La.ccxcix.L.
La.cccij.E
La.cccxxi.E.
La.cccxxij.D
La.cccxxiij.A D
La.cccxxxij.L F B
La.cccxxxiij.B.
La.cccxxxiiij.A
La.cccxlv.A D
La.cccxlvi.D k.
La.cccvij.F
La.ccclx.L
La.ccclxij.A.d.f.g.b.n
La.ccclxxxi.B
La.cccccxi.F
La.cccccxxvi.B
La.cccli.E.
La.cccliij.D.
La.ccclx.L
La.cccclxvi.B
La.cccclxvij.L
La.cccccxxiij.A E

¶ Dentium stupozem
La.cccccxij.A

¶ Dentes pueroꝛ vt faciles z sine dolore nascunt.
La.ccxcij.H

¶ Demoniacis
La.cccxxxviij.L

¶ Demonia fugare
La.xxxix.F
La.xl.S

¶ Disnoicis.i. difficultas respiranci.
La.cxij.L.
La.ccvij.F
La.ccxlvi.E
La.ccclxxiij.A.

¶ Dissintericz.i. dissipatio interioꝛ intestinoꝛ.
La.xij.B
La.l.B
La.cij.B E
La.cxix.B.
La.cxxxiij.B D
La.cxlviij.D
La.d.A
La.clxi.A
La.clxij.A.in fine
La.clxiij.L.
La.clxvi.B
La.cxcvi.in fine
La.cxcix.A E
La.cc.in fine
La.cxxvij.in fine
Lc.cclxiij.A
La.cclxxi.A
La.cclxxij.B.
La.ccxcv.E
La.cccxxxij.F
La.cccxxxvi.in fine
La.ccclxxviij.B
La.ccccxxij.J.
La.cccclxij.D.H
La.cccxxci.B

¶ Dissurrys.i. malicia vrinationis.
La.xxvij.L
La.xxxij.B
La.lx.A
La.xcij.A
La.cxiiij.L
La.cxxix.A
La.cxxxiij.B:
La.lxxvi. A
La.cxcvij.A E
La.ccxij.in fine.
La.ccxcvi.in fi.
La.cccv.in fine
La.ccclvi.in fi.
La.ccccxxi.A

¶ Dyarria.i. simplex fluxus ventris.
Capitulum.lij.L
La.cc.in fine:
La.cccxxxviij.B
La.ccccxcij.D
La.ccccxvi.B

¶ Dorsi dolor:
La.ccccl.in fine

¶ Domus vt apparet at plena serpentibus.
La.cccciij.F

Emorroi das vel ficus.

La.i.F.
La.xiiij.B
La.xxvi.D
La.xxvij.E
La.xxxvi.A B
La.xlvi.A.
La.lxvi.A
La.lxxi.D.
La.cij.L
La.cix.B k
La.cxxv.L
La.cxxx.k
La.cxli.in fine.
La.clxviij.L
La.clxxij.B
La.cxci.k.
La.ccix.D
La.cclij.A
La.ccclxxxiij.in fine.
La.ccclxxxvi.B
La.cccxcvij.B
La.cccxxxij.F
La.cccxxxvij.k
La.cccxlviij.E
La.ccclxx.D
La.cccxcij.in fine
La.ccccij.H
La.ccccxvij.B D.
La.ccccxxx.J.
La.cccclxix.E

¶ Epaticis.
La.cxxxvi.A

¶ Epatis calefactionem.
La.lvij.A
La.lxxxvij.A.
La.xcviij.A
La.cxvi.A B
La.cxlvij.in fine
La.clix.A.in fine.
La.ccclxxxix.A.

¶ Epatis opilationem exfrigiditate.
La.xxij.E
La.cxij.B
La.clx.L
La.ccccxlv.F H

¶ Epatis z splenis opilatio:
Capitulũ.xxxiiij.in fine
La.xxxv.D
La.lxi.D
La.lxix.E
La.lxx.E
La.xci.A
La.xcvij.E
La.cxlix.A
La.clv.F
La.clxvi.J.D
La.ccij.E.H
La.ccx.B
La.ccxix.D
La.ccli.A.B
La.cclxvij.A.in fine
La.cclxxix.A
La.ccclxxxviij.E
La.ccccxci.in fine.
La.ccclxxiij.A
La.ccccc.D
La.cccxxxvij.H
La.ccccxlvi.R
La.ccccl xvi.E
La.ccccl xxxv.H

¶ Epilentia.
La.viij.H
La.xx:B
La.xl.B
La.lij.A
La.lx.J
La.lxiiij.D z H
La.lxxv.in fine

Tabula super tractatu de Herbis.

La.xcij. F
La.xciij. E
La.cxxxi. D
La.cxxxvij. J
La.clij. O
La.clvij. D
La.clxiij. B
La.clxvij. in fine
La.ccvij. F
La.ccxlviij. D
La.ccl. E
La.cclxx. B
La.ccclxxviij. A B ci.
La.cccxxxix. A B
La.cccxlv. D B
La.cccliij. J
La.ccclxix. D
La.ccclxxi. L
La.cccclxxvij. A B D
La.cccclvi. B
La.ccccxlix. D
La.ccccliij. D
La.ccccxvi. L
¶ Emoptoicis siue extra sputum sanguinis
La.lix. A
La.lxv. L E
La.lxxiij. L.
La.cxix. B A
La.cxxij. A
La.cxciij. A
La.cclxxi. A E
La.cccxxxij. F
La.ccclxxij. B
La.ccclxxvi. D
La.cccxc. A E
La.ccccxxij. B
La.ccccxxix. B
La.ccccliij. B
¶ Emigranea.
La.cxxxi. D
La.cxlv. A
La.clxiij. B
La.clxxvij. A
La.ccccix. D
La.ccccxcix in fi.
¶ Empetigo.
La.xlvi. K
La.lxix. D
La.lxxvi. L
La.lxxxix. D
La.xcij. in fine
La.c. L
La.clix. B
La.ccxxiij. A.
La.cclxvij. B
La.cclxxvi. B
La.ccxcij. D
La.ccccxxvi. A
La.ccxcvij. A
La.ccccxlv. L
¶ Excreatio facilis.
La.ccccxxxvi. R
¶ Eructuationes acetosas auferendas.
La.ccclxxv. E
¶ Egestionē excitandā.
La.lxx. B F
La.cxij. A.
¶ Ebrietatem tollere.
La.ci. E J
La.cxviij. D E
La.cxlv. B
La.ccccxcij. in fine
¶ Ebrietatē prouocare siue inebriare
La.cclxxvij. D
La.ccccxvij. A B L
La.ccccliij. K
¶ Epiforas. i. supinfusio reumatis descēdentis ad oculos.
La.cxv. in fine.
La.ccccxli. in fine
La.ccccxlij. A
¶ Escaram ignis auferendam.
La.ccccxi. in fine
¶ Erectionem virge.
La.xi. L
La.cxv. L
La.cxvij. A
La.cxl. J
¶ Eger an moriatur siue non.
La.ccccxxxvi. F
¶ Exitus ani.
La.cxli. in fine.
La.cclxx. L
La.cclxxij. B
La.ccci. F
La.cccxxxvij. in fine.
La.ccclxviij. L

Faciem depurandam.

La.i. J
La.vij. F
La.xxv. A
La.xcviij. D
La.cxxiij. B
La.cxxx. D
La.ccccxxxvi. K
La.ccccl xix. E
¶ Faciem mulieris siue eius eam mūdificandū.
La.cclxxxiij. L.
¶ Faucium tumores
La.ccxxix. F. z in fine.
¶ Fastidium tollere
La.cxli. A
La.ccccxliij. in fine.
¶ Fracturā cruris consolidandam. vel alterius membri
La.cclxxxvij. E
¶ Febres curare.
La.ij. D E
La.iij. K
La.viij. D
La.xxix. J A.
La.l. F.
La.lxxxv. J
La.cxij. L
La.cxl. K
La.cxlix. D
La.clv. L
La.ccx. A
La.ccxxviij. E
La.cccix. A L D
La.ccccxij. F
La.ccccxcij. in fine
¶ Febres tertianas.
La.clxxi. B
La.clxxv. in fine.
La.ccxcvij. E
La.cccxxij. J
La.cccxv. L
La.ccccl xxvi. E
¶ Febres quartanas
La.lx. L
La.cxvij. L
La.cxl. F
La.clxiij. J
La.clxxi. B
La.clxxij. E B
La.clxxxvij. L
La.ccxcvij. B
La.cccxxij. J
La.cccxlv. K
La.ccclxxv. in fine
La.ccccxlvi. D
La.ccccl xxxvi. D.
La.ccccxcij. B
La.ccccxvi. L
¶ Febres quartanas de colera adusta
La.cccxlvij. D
¶ Febres effimeras
La.cccxlv. L
¶ Febrium inflammationes.
La.cxlvi. L
La.ccccl xx. in fine.
¶ Febribus comburentibus
La.cclxxxv. B L
¶ Febres infantium.
La.cxlix. B.
¶ Febres pestilentiales.
La.cxxv. R
La.ccxlix. B
¶ Febres periodicas.
La.lxxxv. F.
La.cccxxij. K D
La.ccciij. B
La.ccclix. B
La.ccclxxi. F.
La.ccdxxij. B J
La.ccdxxvi. L
La.ccdxxv. in fine
La.ccccxxx. B
La.ccccxciij. B
¶ Febres antiquas.
La.xxvi. A
La.xxix. A
La.xlvij. J K
La.li. D
La.clxvi. in fine
La.clxxxix. E F
La.ccclxvij. D
La.ccdxxij. B.
La.ccccxxvij. B
¶ Febres melancolicas
La.cccxlvij. D
¶ Febres quotidianas.
La.lx. L
¶ Fetor oris.
La.ij. D
La.xix. O
La.xxviij. A.
La.cix. B
La.cxxv. L D
La.clxxxvij. D
La.cxci. B.
La.ccvij. L D E
La.cclxxxvij. B
La.ccxcvij. D
La.cccxlvij. F
La.cccix. in fine.

Tabula super tractatu de Herbis.

La.ccc.dliij. J R.
¶ Feroz assellaz et totius corporis.
La.lxxxix. A.
La.cclxi. D
La.cclxvi. in fine
¶ Ferum mortuum expellendum
La.xl. F
La.lx. A B
La.lxxi. L
La.lxxij. L
La.ciij. in fine
La.cxi. A
La.cxij. D K
La.clvij. D E. z in fine.
La.clxxix. E
La.cc. A
La.ccvij. E. z in fine
La.ccxiij. L
La.ccxxix. in fine
La.ccxxxvi. B
La.cclxxvi. D
La.clxxxix. in fine.
La.cccxl. D
La.cccliv. B.
La.cccliij. D.
La.cccliij. A
La.ccccxiij. B
La.ccccxiij. A
La.ccccxij. B
¶ Ferruz vel sagittas a corpore expellendum
La.clvij. A E H D
¶ Femoz dolores
La.cccc.cxvi. in fine
¶ Frenesis.
La.xxxiij. L
La.xcvij. B
La.ccc.xlvi. A
La.cccc.xxix. D
¶ Flegma purgandū siue educendum
La.lij. D
La.lxvi. D:
La.lxix. F
La.ciij. B
La.cxxx. D
La.cxxxi. A
La.clxiiij. A
La.clxxi. A
La.clxxij. F D
La.clxxviij. A E B K
La.cxij. B
La.ccxxij. F L
La.cclxxvij. E
La.cccxxxvij. A
La.ccc.xlvij. A
La.ccccl.xxxij. E H y
¶ Flegmoni patienti
La.ccclxxxix. L
¶ Fistula.
La.xiij. B
La.xl. E T
La.xlij. B
La.lij. B
La.xc. in fine
La.cvi. D
La.cxi. L
La.cxij. H
La.cxxx. L
La.cxxxv. in fine
La.cxliiij. E
La.clxv. L.
La.cxcvij. in fine
La.cc. D
La.ccv. A
La.ccliij. A
La.cclxxxiij. in fine:
La.cccxxxij. E
La.cccxxxvij. F
La.ccc.xlv. D
La.cccl.xxv. B.
La.cccxcvi. D
La.ccccxcij. A
La.ccccxcviij. B
La.ccccc.viij. A.
¶ Furfuribus siue lendines a capite mundificandum
La.clxx. K
La.lxxxvi. E
La.ci. D
La.cix. D:
La.cxci. D
Lc.cclxxi. B
¶ Formica.
La.cxxxiiij. in fine
La.cclxv. L. B
La.cccij. K.
La.cccxx. B
La.cccxxij. L
La.ccdliij. D
La.ccclxvij. K.
La.ccclxxxviij. B
La.cccci. H
La.ccclv. A

Gomorrea.

La.xi. B
La.cxv. L
La.cxvij. A
La.ccxl. J
¶ Hinguaz putredo
La.ccc.xlix. L
¶ Hinguam sanguinolentam
La.lv. D
La.lix. L
La.cxliij. F
La.cccxxxij. A
La.cccliij. R
¶ Hinguas z dentes confortandas.
La.cclxix. K
La.cccxxi. J. z in fine
La.ccclxviij. B.
¶ Henituram viro rum extinguenduz
La.lxxxvi. A
¶ Guttur z pectus lenificandum: siue coz apostemata
La.cij. L D F D.
La.cclviij. in fine

Herisipila.

La.lxx. in fine
La.lxxxvi. in fine
La.cxv. B
La.cxix. K
La.cxlv. A
La.cxlvij. F
La.ccxxxiij. in fine
La.cxl. A. D
La.cclv. L
La.cclxi. A
La.cclxxvi. D.
La.cclxxvij. in fine:
La.ccij. K
La.cccij. D
La.cccx. A:
La.cccxxviij. D K
La.ccclv. B.
La.cccliij. L
La.ccclxvij. K:
La.ccclxxvi. A
La.ccclxxxviij. B L
La.cccxcviij. A
La.cccci. H.
La.cccc.xij. B.
La.ccccv. A
La.cccc.xcij. L D.
La.ccccij. F.
La.ccccxi. B.
¶ Hernia.
La.lxxi. A B
La.cxxxiij. B
La.cccl. A.
¶ Herpetem estiomenum curare.
La.cclxv. in fine
La.cccxij. D.
La.cccxxix. D
La.cccxlv. B
La.ccliij. B
La.cclxv. in fine
La.cclxxvi. A
La.ccccij. D.
¶ Homine preseruare a frigoze aeris
La.ccccxxxvij. E.

Ignem sacrum extinguendum

La.iij. A
La.xxxij. B
La.l. D
La.c. in fine.
La.cxix. E
La.cxxxvij. A D
La.clxx. E
La.cliij. in fine.
La.cclxxij. B
La.cclxxvij. L
La.cccxxix. E D
La.cccxxxij. E
La.cccxlv. B
La.ccliij. B.
La.ccclxxij. J.
La.ccclxxvi. in fine
La.ccclxxxviij. B
La.ccccxv. in fine
La.ccccxxij. in fine:
La.cccliij. B E
La.ccccl.xxxviij. A
¶ Ignis adultionem
La.lxx. in fine.
La.cxxv. L
La.cxc. D
La.cclv. E F
La.cccij. K
La.cccvij. E.
La.cccxxij. L
La.ccclxiij. H
La.cccclv. L
La.ccc.cxxix. E
¶ Ingenium acutum procreans

Tabula super tractatu de Herbis.

La.clij.P R
¶Inflatiões resoluere.
La.xxxv.in fine.
La.cccxc.A
¶Inflatiões testiculoꝝ:
La.lxxxviij.A
La.ccccxxviij.B
¶Infantes cõtractos.
La.lxv.F.in fine
¶Infantiũ fluxũ vẽtrj.
La.lxxix.A
¶Infantem bilarem facias.
Capitulum.xxxix.L
La.xl.S
La.cxvij.K
La.ccclxiij.L
¶Jctericia.
La.v.O
La.vi.E
La.viij.E S H
La.xviij.B
La.xxix.A
La.xxxiij.E
La.xlviij.H
La.l.B K L
La.lxxvij.A
La.lxxviij.D
La.lxxxv.D
La.xci.A D
La.xciij.H
La.ci.F
La.ciij.B H
La.cvi.F.
La.cxiij.A
La.cxlix.B L
La.clix.B D
La.clxxxix B.
La.ccxxxq.in fi.
La.ccxxxix.B
La.ccxli.A
La.cclxv.H
La.cclxxix.F
La.cclxxxix.in fi.
La.cccxxv.D
La.cccxxxij.F
La.cccxxxvij.A
La.cccxxxviij.D F
La.ccclxiij.L
La.ccclxxi.L
La.cccxcviij.O
La.ccccxlix.F
La.ccccl.L
La.ccccliij A
La.ccccliiij xxvi.A
La.ccccxcix.D
¶Jctericia nigra.
La.xc.in fine
La.ccclxxiij.B
¶Intestinoꝝ dolor
La.xv.Q.
La.xxxix.B
La.xlij.E
La.lix.A B
La.cij.B E
La.cxix.in fine
La.ccccxix.A
¶Intestinoꝝ vlcera
La.cxxxv.in fine
La.cli.L
La.clvi.D
La.cxci.B
La.ccvi.F
La.cclxv.B F
La.cclxix.H K
La.cclxxi.E
La.ccxcix.F J
La.cccij.A D
La.cccix.E
La.cccxxviij.S
La.cccxxxij.B
La.ccclxvij.D
La.cccxcij.D.
La.cccij.D
La.ecccxxij.L B
La.ccccc.B
¶Intellectũ bonũ sive memoriã bonã.
La.lxxi.D
La.clxviij.in fine
La.ccxcvij.L
La.cccxxij.F.in fine
La.ccccxxxvi.A
La.ccccliiij.A E
¶Inpregnationẽ iumẽtia liue ad conceptum.
La.lvij.A
La.ccxxxvi.in fine.
La.ccclx.L F
La.ccccxxxvij.E
¶Inpinguãtia boiem
La.cxxv.L
La.cxlviij.B
La.clxxxv.in fine
La.ccxxij.H
La.cclxxvi.D
La.ccclxxxij.E
La.ccccxl.K
¶Ipopya.est liuor collectus sub oculis vel palpebris.
La.cclxv.A.in fine
La.cclxxxix.L
La.ccccxix.B.L
¶Iram remouendam
La.xix.P
La.cxviij.K
La.clxxvij.D
¶Itineris laborem vt non sentias.
La.xxxix.E
¶In itinere attritiones que fiunt
La.cclxxvi.H
¶Jctus scorpionum.
La.cccxxxviij.in fine
La.ccclxxiij.H.
La.cccxix.B
La.ccccxxxvi.P
¶Intoxicatus.i
La.lxxxiij.D.
¶Iecoris tumorem
La.ccccxlviij.A
¶Indumentum tuum si vis vt prolongetur.
La.cccxcj F
¶Junctura doloꝝ
La.cclxxxij.D
¶Junẽturẽ acq̃rendam
La.cclxxxij.D.

Labioꝝ fissuras.

La.lxxv.D
¶Lac mulieꝝ prouocandum.
La.xi.J
La.xxvij.B
La.xxix.B F K
La.lxxv.in fine
La.cliij.H
La.clxxxix.J
La.ccclxxxiij.J
La.ccccxcvij.H
¶Lac mulieꝝ prohibendum.
Capitulum.cxv E L
¶Lac in mãmillis vt stringatur.
La.clxxx.L
¶Lac coagulatũ in mãmillis soluendum.
Capitulum.cli.H
La.clxxv.F
La.cclxxxviij.E
¶Lac ouis vt habundent
La.cxxxvi.H.
¶Lanã limpidare.
La.cxxxvi.F.
¶Lepra.
Capitulum.xxxij.B
La.xxxvi.in fine.
La.lxix.B
La.lxxv.B
La.c.F
La.cxxxi.H
La.xxxvi.B
La.ciij.A O P
La.clxiij.D
La.clxv.in fine
La.clxxij.E.
La.cxcvi.B
La.ccxix.B
La.ccxxix.H.
La.ccxliij.A
La.ccxcvij.B L
La.ccciij.D
La.cccvi.A
La.ccclxxxvij.E
La.cccclxxv.in fi.
La.ccccl xvij.E
La.ccccl xxiij.in fi.
La.ccccl xxxij.in fi.
La.ccccxcvij.B J
¶Lepra incitans
La.cxxi.D
¶Letitiã generare.
La.lxxviij.A F
La.lxxx.H H
La.cclxxxij.E
La.ccxcvij.D
La.ccccc.p totũ caplm
¶Letificando interficiunt.
La.cxlv.H L
¶Lentigines z maculas in facie tollendas
La.lxi.A
La.lxix.D J
La.lxxix.L
La.lxxxix.L.
La.xxx.A.
La.cxl.H
La.cxliij.B
La.ccvij.E
La.ccxvij.E
La.cclv.A
La.cclxxvij.E
La.cccvij.B

Tabula super tractatu de Herbis.

La.cccxi.in fine.
La.cccxxvi.B
¶Litargia.
La.xi.L
La.xxxiij.L
La.cxl.B
La.ccvij.B B
La.cclvi.A
La.cccxlvi.A
La.cccxxix.D
La.cccxxxvi.F D
¶Liuor ex percussione.
La.xxix.E
La.cccxc.L.
La.ccccix.D
¶Liuorem cutis auferendum.
La.cccxxi.in fine
La.ccccxv.A
¶Libidinē excitandā.
La.xxxviij.B
La.clxxvi.A.B
La.cclxij.A E
La.ccclxxxiij.in fine
La.cccxcij.A D
La.cccxlix.F.
La.ccccciij.L F J
La.cccccxxv.B
¶Libidinē extinguēdū
La.xi.A B F K.
La.xcvij.E K
La.cccxcvij.E
La.ccccj.D
La.ccccv.D
La.cccccxij.B
¶Linguā aggrauatam alleuiare.
La.cccxxi.B
¶Linguā erigere & fauces exasperare.
La.xcix.A
¶Libros a vermibus preseruandos
La.iij.B E
¶Loquelam amissam restaurare.
La.iij.D
La.cxxxiij.E
¶Lūbricos occidēdū.
La.ij.E L.
La.iij.F D
La.xiij.A
La.xvij.F.
La.xxi.L
La.xv.D
La.l.B
La.xcij.B L
La.xciij.B L
La.c.F
La.ci.F
La.cvij.D
La.cvij.E
La.cxv.D
La.cxviij.D
La.cxxxvi.L
La.cxlvij.E
La.clxxi.L
La.cc L
La.ccvij.D B
La.cxij.D.
La.ccxix A L E
La.ccxxxv.E B
La.cclxvij.A
La.cclxxxviij.F
La.cclxxxix.F.
La.ccxcvij.D.
La.ccxcix.in fine
La.ccciij.L
La.cccx.A
La.cccxiij.F
La.cccxv.in fine
La.cccxxi.D
La.cccxxv.E.
La.cccxxxiij.D
La.cccxlvij L E
La.cccclxxiij.in fine
La.ccclxxxi.A
La.cccxc.D
La.ccccj.D
La.ccccvi.B.
La.cccclxvij.D
La.ccccxxvi.A L D
La.ccccxlvij.A B
La.ccccliij.E B D
La.cccc cxci.E B D
¶Lumbricos latos occidendum.
La.cxl D
¶Lumbor dolorē remouendum
La.ccccxxxiij.B

Matricis dolorem.

La.xcix.A
La.cxl.D B
La.clxiij.A
La.cclxvi.A
La.cclxxiij.A
Capitulū.ccclxxi.D
La.ccccxix.A
¶Matricis duriciem
La.cxlv.F
Capitulum.clxxv.E
La.ccxlviij.L B
La.cclv.L
La.cclxxij.B
La.cccxxxiij.J
¶Matricis suffocatio
La.xx.L
La.ccvij.B
Capitulum.ccxlviij.D.
La.cccviij.in fine.
La.ccxlij.B
La.cccci.B.
La.cccxxx.L
La.cccxxxvi E
La.cccclx.in fine.
¶Matricis infrigidacō
La.lx.B
La.lxiij.A B
La.cccxxiij.B
¶Matricis opilatio
La.cccxcviij.E
La.ccccix.J
¶Matricis dilatatio.
La.cxij.D.
¶Matricis & ani egressio.
La.cc.L. La.lv.D
¶Matricem mundificandam
La.lxiij.L
La.ccix.A
La.ccxxiij.A.
La.cclxxvi.K
La.cclxxxij.in fine.
La.cccxxxvii.B
La.ccccliiij.K
La.cccclxxvi.in fine.
¶Mamillay duricies.
La.xci.L.x in fine
¶Mamille mulierū sine ꝑgnū vt nō crescant
La.clxxij.A.
¶Maculas tollendum
La.lxi.A.
La.cix.D
La.cxxij.B.
La.cxxx.B.
La.clxv.D
¶Maculas nigras delendum
La.cccxxxij.F K
¶Mania.
La.clxiij.B
La.ccccxij.in fine
¶Melancolicas egritudines.
La.clxxij.B L
¶Melācolie resistende
La.lxxviij.in fine
La.lxxx.D
La.cclxxxij.B
La.ccxcvij.A B
La.cccxxxi.A
La.cccxx.D E F
La.ccccxxvii.E B K
La.ccccxl.B
La.ccccxlvi.B.
¶Menstrua puocāda.
La.i.D
La.ij.D
La.vi.B
La.viij.A
La.xi.D B
La.xviij.E
La.xix.E F
La.xxxij.L.
La.xxxix.B L
La.lxij.D.
La.lxiiij.D.
La.lxxiiij.B.
La.lxxxiij.in fine
La.lxxxiiij.E
La.lxxxvij.B.
La.xc.B L.
La.xci.A F
La.xciij.D
La.xcv.B
La.ciij.A L
La.cviij.A E
La.cxi.A
La.cxij.D K
La.cxv.B.
La.cxxi J
La.cxxij.B
La.cxxx.in fine
La.cxxxi.B D
La.cxxxix.A
La.cxl. L B L
La.clv.E B
La.clviij.F.
La.clxiiij.E
La.clxxviij.A
La.clxxxv.A D
La.clxxxix.D B
La.ccv.B
La.ccvij.L

Tabula super tractatu de Herbis.

La.ccxxvij.D
La.ccxxxvi.B
La.ccxxxix.A.
Ea.ccxlvij.D
La.cclxv.H
La.cclxxix.A
Ea.cclxxxij.B
La.cclxxxix.L
La.cccxxxvi. A
La.cccxl.D K
Ea.ccclxxi.B K
La.cccciij.A F
La.cccciij.B H.
La.cccexiij.A B
La.cccexlvi. F
La.cccclij.A
La.cccclxxxv.in fine
La. cccccliij.H K
La.cccccvi.A
¶Menstrua stringẽ/
tia siue contra nimium
fluxum menstruoꝝ
La.xlij.E.
La.lxv.J
La.cxxiij.B
La.cxxvi.A
La.cxxxiiij.B
La.cxxxvij.EBH
La.clix.B
La.clxxxviij.B
La.ccxvij.in fine.
La.ccxxxvi.E
La.ccxxxij.B
La.ccxxxviij.F B
La.ccli ij.B D.
La.ccclxxvi.in fine.
La.ccccij.E H
La.ccccxxij.LD
La.ccccxlix.F.
La.cccclxxxi.D B
La.ccccxci.L
¶Membra putre/
facta curare.
La.lxv.H
¶Membrũ arcuatum
La.xxxij.E
¶Membrũ inciſum
vt non ſentiatur
La.cclxxvi.A B J.
¶Membris fractis.
La.cccxciij.B
¶Miluus vt nõ come/
dat pullos gallinaꝝ.
La.cccci. P.
¶Morphea
La.xiij.L
La.xxv.L
La.cclx.J
La.cxliij.B J
La.ccxcvi.L.
La.ccxlvi.H
La.cccix.E
La.ccxl.L
La.ccclix.E
La.cccci.L
La.ccccij.B L
La.ccccxxiij.A
La.cccclxv.K.
La.ccccxcv.A
¶Morbille
La.ccxxcij.A
¶Morbo arcua
to ſuccurrendum
La.cccclxxij.T
¶Morboregio.
La.xiij.E
La.cxvi.in fine
La.cxxxvi.A
La.ccxc.in fine.
La.ccclxxxvij.B
¶Morbo caduco
La.ccccxxxi.in fine
¶Morſibꝫ venenatis
La.cxxiij.E
La.cxxix.A
La.ccl.E B
La.clviij.B
La.clxxv.B F
La.clxxxix.F in fine
La.cxciij.A
La.cxcviij.A
La.ccxxij.E.
La.ccxxxvi.D
La.cclxxvi.H
La.ccci.B.
La.cccliij.D.
La.cccxxv.A
La.ccexxxiij.F
La.ccexxxvij.H
La.cccxli.A
La.ccclv.A.
La.ccclix.B
La.ccclxviij.A.
La.ccclxxi.A
La.ccclxxij.B.
La.ccclxxiij.B.
La.ccclxxix.B
La.ccclxxxix.L
La.ccexc.L.
La.ccexxix.H.
La.ccccliij.D
Morſus canis rabidi.
La.xiiij.L H.
La.ci.B
La.cix.L H.
La.clxxv.D.
La.clxxxix.F
Lc.ccxvij.L.
La.cclvij.B
La.cclxv.F
La.cclxxix.L
La.cclxxx.L
La.cclxxxij.A
La.ccexcij.B
La.ccexxiij.K.
La.ccexxvi.F.
La.ccclxxiij.A B
La.ccclxxv.B
La.cccclxxix.A
¶Morſus ſerpentũ.
La.ix.B D
La.xiiij.B
La.lxxiij.D
La.lxxxvij.in fine
La.cvij.F
La.cxvi.D
La.cxxij.H
La.clv.in fine
La.cclxxx.A.
La.ccexxxiij.B
La.ccclxxxiij.A
¶Morſus ſcorpionis
La.clxx.D
La.clxxxi.A B
La.cclv.L
La.cclxxxij.A
La.ccciij.B
La.ccexxiij.E
La.ccexxlix.F
¶Morſus reptilium.
La.xcij.F
La.cxxiij.in fine
La.ccvij.H
La.ccxi.in fine
La.ccclxxxix E
La.ccccli.E
¶Morſus rutele.
La.cccij.in fine.
La. cccx.B J
La.ccccixvi. D
La.ccccixvij.A
La.ccccexxiij.D
¶Morſus Tyri
La.cccclxxvij. F
¶Morte aialiby iferẽ
tiby. La.ccexix.A
La.ccexcv.in fine.
¶Mulieribꝫ ꝗnõ bene
purgantur in partu
La.ccclxiiij.B
¶Mala oia vt a te
fugantur.
La.ccccxcvij.in fine
¶Muſcas necare.
La.clxv. H
La.ccccvi. H

Narium san

guinis fluxum
La.lvij. E
La.lxv. A
La.xcviij. B H
La.cij E
La.cxxiij B J
La.cxxxvij. L
La.ccvi.in fine
La.ccxxxxij.
La.cccij. H
La.ccclxxij. F
La.cccci. K
La.ccccxxij. B
La.cccliij.D .z ccccixii
La.ccccxci.A. (F
La.cccccv.B
La.ccccexvi. H
¶Narium putredo.
La.clxij. B
¶Narium opilatio
La.ccix.in fine.
La.ccxij.D
La.cccexxxvij. L
La.ccccxlvi. J
¶Narium dolor
La.xl. R
¶Nauſeam prohibẽdũ
La.ccclxviij.L
La.cccclij.K
¶Neufrticis.
La.xxxij.D
La.xciij.F
La.cxxij.K
La.cxxxiij.B D
La.cxxxix.A
La.clxxxix.in fine.
La.ccl.L
La.ccci.L
La.cccexxxviij.F
La.ccexc.B
La.ccccij.H.
¶Neruoꝝ concuſſio

Tabula super tractatu de Herbis.

Laplin.ccclxvij.A
¶ Neruis dolentibus
La.cxc.in fine.
La.ccxv.A B L
¶ Nutricibus a qui bus abstineant
La.xxxviij.in fine

Oculorum

dolores. La.ij.F
Laplin.iiij.A.
La.vi.F. La.vij.D
La.xiiij.A D
La.xxxv.L
La.l.D.
La.lxxxiij.B
La.ciij.B.
La.cxv.A L
La.cxxi.L D
La.cxxiij.L
La.cxxxvij.F
La.cxlv.B.
La.clxvij.A
La.clxxx.A
La.clxxix.A L
La.cciij.L D F
La.ccxxvij.L
La.ccxxxvi.L
La.xli.K L
La.cclxv.D
La.ccxcvij. E F
La.cccxx.E F.
La.cccxxi.D J.
La.ccclij.in fine
La.ccclxxxviij.in fine
La.cccci.D
La.ccccv.B.& in fine.
La.ccccl xvi.B
La.ccccl xvij.A
La.ccccl xxxvi.in fine.
La.cccccxxx.F
¶ Oculoꝝ pruritus.
La.xviij.D
La.ccccl xij.in fine
¶ Oculoꝝ asperitas.
La.lxxxiij.B
¶ Oculoꝝ tumores.
La.l.E
La.c.in fine
La.cxix.F
La.cxlvij.E
La.clxi.L
La.clxx.B
La.cci.A B
La.ccxvij.E
La.cclxx.K
La.ccccij.D
La.cccix.L
La.ccccl xxiij.D
¶ Oculoꝝ scabies.
La.lxxxv.in fine
La.clx. in fine
La.cxvi.D
¶ Oculorũ caligines
La.liij.B
La.xc.B
La.xcvi.B
La.xcix.in fine
La.i.J.
La.cxij.A
La.cxij.J
La.cxxij.D
La. cxxxvi.L
La.cxl.A.
La.clxiiij.A.
La.cxc.in fine.
La.ccij.A
La.cclxxix.F
La.ccxcij.A.
La.ccci.B
La.cccl xix.L
La.ccccl xxv.L
¶ Oculorũ maculæ.
La.xcviij.L
La.c.in fine
La.cvi.F.
La.cxi.A
La.cxciiij.B.
La.ccxli.B.
La.cexcviij.E.
La.ccclxxxi.in fi.
¶ Oculoꝝ lũores
La.clvi.D
La.lv.B
La.lxxv.in fine
La.cclxx.D
La.cclxxxix.L.
La.ccccxxxvi B
¶ Oculorum calores
La.cclxxvij.B.
¶ Oculorũ panaricia
La.xxviij.F
La.ccccxxx.D
¶ Oculorũ vngula siue vngulã & coagulatum sanguinem sup oculo
La.cxxxiij.K L
La.ccxij.in fine
¶ Oculorum vlcera
La.clvi B D
La.clx.A.
La.cclxxvi.F
La.cclxxxiij.A B.
La.cclxxxiij.A
La.ccxcviij.E
La.cccxxij.D.
La. cccxxviij.K
La.cccxxx.B
La .cccci.in fine.
La.ccccxxx.D
La.ccccc xviij.J
¶ Oculorum siccitates.
La.cxl.B.
¶ Oculorũ pilos
La.cxxiij.D
¶ Oculorũ lachrymas
La.clxi.B
La. ccxcvij.E.
La.cccl xiij.B
La.cccl xvij.L
La.ccccly.B
¶ Oculorũ albugines abstergendum.
La.clx.D
¶ Oculorũ pupille dilatationem.
La.xiij.E. La.ccccv.D
¶ Oculorum pannum.
La.cxlv.L.
¶ Oculorũ lippitudo
La.ccccxxij.A L
¶ Oculorũ iumentorũ & pecorum dolorem
La.cxliij.in fine
¶ Obtalmia.id est apostema oculi.
La.xcviij.J
La.cccij.D.
La.cccl xvij.L.
La.ccccxxiij.A B.
¶ Obscuritatem visus
La.cccl ix.A.
La.ccccxxx.E.& in fine.
La.ccccxxxvi.D
¶ Vis vicia.
La.lxxxiij.A.
La.cxvij.A
La.cxx.A
La.cxxvi.D
La.ccclxxix.in fine
La.ccccij.J
La.ccccl xvij.A.
¶ Vis tumores.
La.ccccij.D
¶ Vis sciluras et labiorũ.
La.clvi.B
¶ Vis bothor.
La.ccxcix.L
Capitulũ.cccij.K.
La.cccxxiij.A.
¶ Vis vlcerationes siue pustule oris.
La.cxxi.B.
Capitulum.ccvi.B
La.ccxij.L.
La.ccxij.B
La.cclxx.J
La.cccxx.E
La.cccly.B
La.ccclxxiij.B.
Lap.ccclxxx.B
La.ccccij.A B
La.cccexvi.B
La.ccccl xxvij.L
La.ccccl xxxvi.B.
¶ Vis putredo.
La.ccccl xxviij.L L
La.ccccl xxviij.A.
¶ Orthonoicis.
La.cxix.B
La.cxxiij.A
La.cxxx.B.
La.cxxxvi.A
La.clxxv.B
La.cclxxxij.E
La.ccxc.D.
La.ccclxxv.B.
La.ccccc ciij.A
¶ Ossium fracturas extrahendum.
La.lx.D
La.lxxv.in fine
La.ccccc xvij.in fi.
¶ Ossium denudationem siue contra denudationẽ ossium nudatorum.
La.cccxxiij.L.
¶ Odorem corporis bonum.
La.cciij.D
La.cccij.F
La.cccxiij.A

Tabula super tractatu de Herbis.

¶ Offocationes ſtericas ſoluunt
La.lxiiij.F
La.lxxiij.A
La.cccxlvi.L.
¶ Obliuio.
La.cccclij.F

Paraliticus.

La.ij.K La.ix.B.
La.xij.A.
La.xxvi.B
La.xlvi.L
La.xciii.D
La.cxxv.E
La.cxxxi.D.
La.cxl.D
La.clvij.D
La.clxxvi.A
La.cclxx.B
La.cccxxxvij.D
La.cccxxxviij A
La.ccclxij.B
La.cccciij.B
La.cccciiij.E
La.cccxlix.D
¶ Paraliſim lingue
La.ccclxii.in fine.
¶ Partum facilem.
La.cxlv.B K
¶ Partu rientibns
La.cclxxxi.B.
La.cccxxxviij.D
¶ Panni curis in facie abſtergendum
La.cxl.A
La.cclxv.B
¶ Panni vt tingantur colore rubeo.
La.ccxli.L
¶ Papulas limpidare
La.ccclxviij.L
¶ Plagas ꝓſolidare
La.lix.E
¶ Pleureſis. La.ij.F
La.cxij.L
La.cxlv.L
La.ccclx.L
La.ccclxxxvij.E
La.cccclxxvi.L
¶ Peripleumonia.
La.lx.in fine.
La.cxxviij.A
La.ccvi. in fine
La.ccclxxvii.B
¶ Pectoris ꝓstrictione.
La.ij.B
La.lxi B.
La.cclviij.E
La.cccccxxx.in fine.
¶ Peſtilentia.
La.cxxv.B
La.ccc.lxiij.E
La.cccci.D F.
¶ Pedum dolorem
La.xxxix.D
Pedū dolorē ex itinere.
La.cccxxxij.E
¶ Pedum ſciſſuras que fiunt a frigore
La.cccxxij.E
¶ Pedum roſulas.
La.ccxxxviij.in fine.
La.ccccliiij.E
La.cccxcij.B.
¶ Pecudes vt ipiguant.
La.cccclvij.B
¶ Pediculos necare.
La.liij.A
La.cvij. F H
La.clxij.B.
La.ccxcij.E
La.ccclxxxi.A
La.cccclv.B
La.ccccliij.E
La.cccclxvij.E
La.ccccxcj L
¶ Pediculos generant
La.cxciij.J.
La.ccccxxi.L D E H.
¶ Pregnantibus.
La.cij. in fine.
¶ Pregnantibꝫ nociuis.
La.xxxiij. in fine
¶ Ptiſis. i. conſumptio totius corporis.
La.lxxvi.A
La.ccxlvi.L:
La.ccdxxix.D
La.cccxlix.A.
La.ccclxxxiij B
La.ccccliiij.B
¶ Piſces ſi egrāt in piſci.
La.xxxiij.E
¶ Pilos de facile remouēdos: ꝛ facie dealbādā.
La.cl.L.
La.clvi.B.
¶ Podagra
La.i.A
La:xxij.D.
La.xl.E
La.lv.F
La.lxix.A
La.lxxiij.A
La.lxxiij.in fine.
La.ci.L.
La.ciij.B.
La.cix.B.
La.cxv.B:
La.cxxx.ꝙe finem.
La.cxlv.in fine.
La.cxlvij.L F.
La.clxxi.L
La.clxxx.B
La.cxcvi.B
La.ccviij.F.
La.ccxxij.B F.H L
La.ccxxviij.B.D.
La.cclij. in fine.
La.cclxix.in fine.
La.cccxviij.D.
La.cccxxij.E
Ea.cccxxix.E.
La.cccxxxiij.E.
La.cccxxxvij.L
La.ccclxiij.E
La.ccdxviij.B
La.ccclxix.L
La.ccdxxx.B E
La.ccccv.B
La.cccccvi.L
La.cccxcij.E
La.ccccxxxij.B
La.ccccxlix.D
La.cccli.A
La.ccccly.H.
La.ccccdxxxvij in fine
La.ccccxcij.F
La.ccccc.in fine
¶ Podagra a causa frigiditatis
La.cxxxi.F
¶ Polipus naris.
La.cxxx.A
La.ccxxij.K.
La.cccxxxvij.F.
¶ Pollutio.
La.cxl.A E
La.cccix.E
La.cxv.L
¶ Prohibēti a cursum humoꝛ ad oculum
La.cccxxxiiij.E
¶ Pulmonis ꝛ pectoris vicia.
La.primū.K
La.xli.B
La.xlij.A
La.lxxviij.B
La.lxxxiij.L
La.lxxxvij.B
La.xciij.B.
La.cdxxix.B
La.cccxij H
La.cccxlvi.J
La.ccclxxv.A
La.ccclxxvij.A.
¶ Pulmonē purgātia.
La.cxxxij.D
La.cccxlv.H
¶ Punctura ſcorpiōis
La.xxij.B
La.xciij. L H
La.cc.L
¶ Pruritus.
La.v.E
La.lxix.L D
La.ccxliij.A
La.cccxxij.K
La.ccclxviij.L
La.ccccliij.D
La.cccclxi.D
La.ccccliij.B
La.ccccxi.A
¶ Puſtulas in facie delendas
La.lxxix.L.in fine
La.cclxij
¶ Pruritus genitalium viroꝛ ꝛ mulieꝛ.
La.ccccliij.B
¶ Pugilibꝫ ad pugnādum confortant.
La.ccclxxiij.D
¶ Pulices necare.
La.clxv.E
La.cccxix.B.
La.ccclxviij.H
La.cccxvi.L
La.ccccixvij.D H
La.ccccixxviij.B

Ragadias.

Laplin.cccxcij. F
La.ccccxciij.A
¶ Raucedo.
La.ccccix.E F
¶ Ragadias ꝛ ſciſſuras
Laplin.xv.Q.

Tabula super tractatu de Herbis.

que fluunt in labijs:
La. cccl xxv. D
¶ Ramicem.
La. cxix. L.
La. cxxv. L
La. ccxxv. A.
La. cccl xvij. B
¶ Renū z vesice vlcera.
La. xvij. E
La. xxxij. A.
La. cvij. A.
La. clvi. A.
¶ Renum calefactionez.
La. ciij. D
¶ Renes calefacere.
La. cxxi. E
¶ Renum frigiditates
La. ccvij. E.
¶ Renum z vesice opilationes.
La. cclxxxij. J
La. cccl xxxix. D
¶ Reuma.
La. cxix. A.
La. clv. D
La. clxij. A E
La. clxxv. B.
La. ccxxxix. in fine.
La. cccl vij. A.
La. cccl xxij. A. in fine
¶ Reuma frigidum
La. cccc xi. A.
La. cccc xxix. L:
La. cccc xlix. E
La. cccc lx. D.
¶ Ruptura.
La. ccc l xxxix. B D

Sanguinez.

reūcientibus.
La. viij. F.
La. xxiij. B
La. xxvij. A.
La. l. B
La. cxvij. L.
La. cclxij. A.
La. cclxiij. A.
La. ccxciij. B
La. cccxxix. B.
La. cccxlv. in fine
La. cccl vj. B
La. cccl xxij. J K.
La. cccl xxiij. B
La. cccclxi. in fine.
¶ Sanguinem mundificantia.
La. ciij. A.
La. ccij. F
¶ Sanguinem bonum generare.
La. lxxvij. D.
La. clxxx. D.
La. clxxxvij. B
La. ccclxxxix L
La. ccccxij. D.
La. cccc cviij. A.
La. ccccl xxix. D:
¶ Sanguinem gingiue et vbicunq; locorum cō stringendum.
La. ij. J.
La. cxix. F
La. ccxi. D
La. ccxxvi. in fine
¶ Sanguinem congelatum resoluere.
La. lxxi. E
La. lxxiij. D
La. cxxix. in fine
La. cccc xl. J
La. cccc lxv. L
La. cccc xcvij. A
¶ Sanguinis mictum.
La. cxxiij. D.
La. cclxvij. B
¶ Sanguinem augmentare.
La. cccxcij. A.
¶ Sanguinis sputum cum tussi.
La. cclxv. F
La. cccc li. D
¶ Sanguisugas adbe rētes collo siue gutturi.
La. lv. A
La. cxxv. B.
La. cccc v. B
¶ Saliuam in ore. prouocare.
La. xlvi. in fine
¶ Sagittas et stirpes educere.
La. clxxxij. B
¶ Scabiem z putredine pudendorum.
La. xvij. B.
La. xxxiij. D
La. xxxv. A.
La. xl. E
La. lxxv. L.
La. c. E.
La. cxxv. B.
La. cxliij. B
La. clxvi. J.
La. clxxv. F.
La. clxxxvi. in fine.
La. cxcvi. E
La. ccij. E B J.
La. ccxliij. B
La. ccciij. F
La. cccx. A B
La. cccxxiij. in fine
La. cccxlv. B
La. cccc xcvij. D
La. cccc xxvij. B.
La. cccc lx. B.
La. cccc lxxiij. E
La. cccc xcvij. J.
¶ Scabiem vlcerosam.
La. v. A
¶ Spasmus:
La. vi. D
La. lx. J
La. lxv. B D L.
La. lxxx. D.
La. lxxxiij. E
La. xc. D
La. cxl. D
La. clvi. E.
La. ccvij. in fine.
La. ccxi. in fine
La. ccxiij. A
La. ccxxiiij. ran.
La. cclxij. B
La. cccl xvij. in fine
La. cccc xx. A
La. cccc li. D
La. cccc lij. D
La. cccc xciij. B
¶ Stranguria
La. xxvij. E.
La. xxxij. B
La. xxxix. D
La. lx. A
La. xcij. A
La. cx. L.
La. cxiij. E
La. cxxiij. E
La. clv. B
La. clxxvi. A.
La. cxcvij. A E
La. cclxxxj. in fine
La. ccxxi. in fine
La. ccxcvi. in fine.
La. cccv. in fine.
La. ccxxix. B
La. cccxxxviij. A
La. cccxlvi. in fine.
La. cccl xxxiij. D
La. ccccxiij. D.
La. cccc lx. B
La. cccc lij. A
La. cccc lxv. F J.
¶ Secundinam
La. xl D.
La. lx. B.
La. lxxxvij. E
La. cxi. A
La. cxxij. B
La. clvij. B
La. ccvij. E.
La. cclx. B.
La. ccxlvij. E F in fine:
La. cclxxxij. B D
La. cclxxix. E
La. cccxl. D F
La. cccxlij. E
La. cccl xxxvij. D
La. cccc lxiij. in fine.
La. cccc lxv. B.
La. cccc xxxvij. in fine.
¶ Serpentum ictus.
La. xlvij. A
La. lxv. B.
La. xciij. E F
La. xcix. in fine
La. clxxi. A
La. ccxc. B.
La. cccxxxv. A B
La. cccc vi. K
¶ Serpentes fugare. z cōtra venenū reptilium.
La. ij. E
La. xl. D B Q
La. xlvi. Q.
La. cxv. F
La. cxxx. in fine
La. ccxvij. D.
La. ccxix. F
La. ccxxix. E
La. ccciij. D
La. cccxxv. F.
La. cccl xvi. D
La. cccl xxi. F
La. cccl xxxij. A in fine
¶ Serpentes interficere
La. clvij. F
La. cxcvi. A
¶ Serpēti by percussis
La. cccl xxiij. A B

Tabula super tractatu de Herbis.

¶ Serpigo.
Lap.ccccliij. in fine.
La.cccc.lxxix. B
¶ Sternutatorium.
La.lxx. D J
La.cxxxvi. D.
La.clxiij. B
La.clxxix. H
La.ccxlvij. A
La.cclxxix. B
La.ccix. L
La.ccccxxxvi. E
¶ Splenis vitia siue dolorem splenis
La.vi. A B
La.ix. F
La.xxxij. D
La.xlvij. E H.
La.lxxv. L
La.lxxxvij. A
La.xc. A.
La.xcvij. B H
La.cx. A
La.cxxvi. in fine.
La.cxci. E.
La.ccvij. L.
La.xcliij. L D.
La.cclxxij. L.
La.cccxxiij. F
La.cccxxxvij. D
La.ccccxxvij. K in fine.
La.cccxcvij. E J
¶ Splenem cõsumunt
La.cx. B
La.ccxi. B
La.cclxvi. A
La.cccxi. L.
La.ccccxcij. F
¶ Splenem attenuat
La.clxij. B
La.clxxxvi. D.
La.ccciij. L
La.cccxxxvij. J
La.cccxlij. A.
La.ccclxxxix. E
La.ccccl xvij. B.
La.ccccxcvi. in fine.
¶ Splenem exsiccantia
La.cclxxxi. A
¶ Sperma exsiccandũ.
La.clxij. H.
La.lxxxvi. E in fine.
La.cxxxvij. K.
La.clxxviij. B
La.ccviij. in fine.
La.ccxl. A F.
La.cclxxxi. B E
La.cccix. E
La.cccc. J F
¶ Sperma augendum.
La.xxx. F.
La.xxix. F.
La.lxvij. D
La.lxviij. A B
La.lxxix. L.
La.xciij. H.
La.cxlviij. B in fine
La.cliij. B
La.clxxvi. L D
La.clxxx. in fine
La.ccviij. E
La.ccvi. A.
La.ccxxij. M
La.cclxiij. A L D F.
La.cccxxx. H.
La.ccclx. B
La.ccclx. xj
La.cccxciil. L
La.cccxcvij. B
La.ccccxxx. J
La.ccccl xxvij. in fine.
La.cccccxix. E
¶ Sperma nu⁹ nuendum.
La.xxvij. B
¶ Stomachas can sas curare
La.cccl xxiiij. L
La.cccxcij. J e.
La.ccccl xxvi. D
¶ Sedandum dolores pungitiuos ventris
La.ccl xvij. D
¶ Sciatica.
La.xlvi. D
La.xlvij. D
La.lx. J
La.lxxiij. D.
La.lxxx. A
La.xci. D F
La.xcij. F.
La.xciij. D.
La.xcvij. J
La.cxij. J
La.cxv. M
La.cxxix. B
La.cxxxi. J M O P
La.cxl. B J.
La.clxxvij. A B E B
La.clxxix. A.
La.cxxviij. F.
La.ccxxij. B
La.cclij. B
La. cclxvij. F
La.cclxxij. in fine
La.cclxxxix. B
La.ccciij. A E
La.cccxxiij. L
La.cccxxxviij. Q.
La.cccxlv. A
La.cccxlvi. B
La.ccccij. B
La.cccxix. A
La.ccccxxxiij. A
La.ccccxxxvi. A L
La.ccccl xxxij. L
La.ccccxxvi. B L
¶ Sitim sedandam
La.xiij. P
La.xv. K
La.xxix. A J
La.lxvi. E
La.lxxij. L in fine.
La.cij. A
La.cxvij. D.
La.cxiiij. L
La.cxxxij. D
La.cxli. L
La.cxlvi. B
La.cxlvij. in fine.
La.clvi. F
La.clxviij. in fine
La.clxxxvij. E
La.cxl. L
La.cdxvij. A
La.ccccl vij. L
La.ccclvij. B
La.cccl xvij. L E
La.cccxcij. A E.
La.ccccxxxiij. L
La.ccccl xvij. A
La.ccccl xx. in fine.
La.ccccxcij. J
¶ Singultus.
La.ccccvij. L
La.ccccl xij. D
¶ Sciiratos sanandum id est apostema melancolicum.
La.lxxv. B.
¶ Sincopis
La.xx. A
La.xxxi. A
La.lxij. A
La.lxxvij. L H J
La.xcij. A
La.cxlvi. B L
La.cij. B.
La.clxxij. L
La.ccciij. B
La.ccl. A.
La.cclxxxvij. L
La.ccxxix. E
¶ Sincopim inducens
La.cxxxvij. H
¶ Squinãtia. id est apostema guturis.
La.lx. P
La.cvij. E
La.clxxv. H
La.ccxcij. A H
La.ccxcix E
La.ccccxxix. E
La.cccl ix. L
La.ccclxxix. B
La.ccclxxxiij. D
La.cccclij. D
La.ccccxcij. L D
La.cccccxvij. K
¶ Scissuras que fiunt in manibꝫ pedibus
La.ccccxci. H
¶ Somnũ puocandus
La.xxij. A B L
La.xxv. A J
La.xxvij. A B
La.ci. D
La.cxx. in fine.
La.cxxij. L
La.cxlv. B L
La.cxxxi. B.
La.ccxl. B
La.ccl. B D
La.cclxxij. D.
La.cclxxvi. D
La.cclxxxij. D
La.cccix. D
La.cccxxvij. B D
J A. et in fine.
La.ccexcvij. D
La.cccclij. H.
La.cccly. E H.
La.ccccxcij. A
La.cccexcvij. E
La.cccccix. D H.
¶ Somnũ prohibentia
La.cccxlvi. L.
¶ Somnia mala a quibus accedunt
La.ccliij. L

Tabula super tractatu de Herbis.

¶ Sodam sedandam
La.xxij.B
La.xxv.B
La.lxxxv.L
La.cccl xxix.A
La.cccc xij.LD.
La.cccc xix.BL.
La.cccc xxix.D
¶ Stomacho malo:
La.ij.ABL
La.xvij.J
La.xxvij.E
La.lxij.B
La.lxxxij.B.
La.xcij.in fine.
La.xc.B
La.cxxij.D
La.lxix.in fine.
La.clxxvij.in fi.
La.cxci.F
La.cclxxxij.E
La.cccvij.in fine
La.ccclvij.B.
¶ Stomacho frigido
La.xxij.B.
La.xxxi.DE
La.lxij.B.
La.lxxvi.L
La.xcv.in fine
La.cxxij.B
La.cxcvij.D
La.ccvij.A
La.ccix.D
La.cclxxxij.F
La.ccclxxij.A
La.cccclx.D
¶ Stomachum confortare.
La.cxxi.A.
¶ Stomachi tumores siue inflatiões stomachi
La.cclvij.B
La.cccxl.J
La.cccxc.F
La.cccclxvij.B
¶ Stomachi inflationes
La.clxxxix.L
¶ Scrofulas nouellas delere
La.i.D.
La.v.B.
La.xlv.L
La.xlvi.BD
La.lxxi.B.
La.lxxxvij.L
La.xcvij.B
La.cxxxvij.A.
La.cccxxxvij.B
La.ccclxij.A.
La.cccxcvij.A
¶ Sudorem remouendum siue auferendum
La.cccxxi.EJ
¶ Sudorem capitis remouendum.
La.cxci.B
¶ Subglutientibus
La.cccxc.L

Tetanus. id est spasmus tenens totum.

La.lxxxv.B
¶ Testiculorum dolor.
La.cccclxxvi.B
¶ Testiculos induratos.
La.cccxxvi. B
¶ Testiculoꝝ inflatiões
La.lxxxvij.A.
La.cccc xxvij.B
¶ Testiculi puerorum vt non augẽtur.
La.cxv.D
¶ Lineas delere
La.cxxix. in fine.
La.ccxc.in fine
¶ Testiculorum apostemata.
La.cxxij.A
La.cclxxxij.AD
La.c ccij.in fine
La.cccc xcij.F
¶ Testiculorũ tumores.
La.vij.L
La.cxxij.B
La.cxxxvij.B
La.clxxx.D
La.clxxxj.A
¶ Trilticiam remouendam
La.lxij.in fine
La.cxcvij.B.
La.cccxxx.F in fine
La.cccc xxvii.E
La.cccccx.BL
¶ Tipicis frigoribus.
La.cccxc.L
¶ Torturam oris
La.xxvi.B
La.liii.A
La.cxiii.L
La.cxxv.F
La.cclxx.BL
La.cccclv.D
¶ Tortiones
La.clv.B
La.cxciii.B
La.ccvij.F
La.ccxiij.D
La.ccxxix.F
La.ccxlvii.D
La.cclxxxvj B
La.cccxl.B
La.ccclxxi.B
La.cccci.F.
La.cccix.B
La.cccc xxix.L
La.cccclxxi.DJ
¶ Toracem.
La.i.B
La.xxxi.D
La.cxxxix.in fine
La.lxxxv.FD.
La.clxxvij.E.
La.cclxxix.D.
La.ccxc.L
La.ccclv.AE
La.ccclxiij.J
La.ccclxxv.A.
La.ccclxxxiiij.B
La.ccclxxxvi.E.
La.cccc xiiij.E
La.cccclxxi.B
La.cccclxxv.B
¶ Tussim curare
La.vii.B
La.xiiij.K
La.xv.BJ
Laplin.xxiiij.L:
La.xxv.E
La.xlv.AB
La.lxxiiij.B
La.lxxix.B
La.lxxx.DBJ
La.xc.AD
La.xcii.F.
La.xciij.L
La.xcv.A
La.cxix.B
La.cxxii.J.
La.cxxx.L
La.cxxxvi.A
La.clv.BD
La.clvi.BD
La.clxxvij.B in fine.
La.clxxx.B.
La.cxci.E.
La.ccvij.EB
La.ccxi.E
La.ccxx.BE
La.ccxxxiij.L
La.ccxxix.ED
La.ccxxxv.LEB
La.ccxlviii.D
La.cclv.J.
La.cclxij.E
La.cclxij.in fine
La.ccxcii.B
La.cccij.BD
La.cccix.LD.
La.cccxxij.E
La.cccxxvii.LDD
La.cccxxvij.FJ
La.ccclxvij.E

Tabula super tractatu de Herbis.

La.cccl.xxvij. in fine.
La.ccl.xxtij. J K.
La.ccccxxv. A
La.cccclx. E
La.cccl.xxi. A B
La.ccccc. A
La.cccccxxtij. D H
¶ Tussim antiquam curare.
La.xlv. B
La.lv. A
La.cij. in fine
La.cxij. L
La.cxix. A
La.cxxxi. E
La.clxxv. B J L
La.cxcvij. E
La.ccc.xtij. L
La.ccc.xxix. F
La.cccl.xtij. L D
La.cccc.xxxvij. D
La.cccclij. in fine
¶ Tumores sedandas.
La.xxij. A
La.xxix. B L
La.lij. in fine.
La.lxv. E B K
La.lxxtij. A
La.xcix. in fine
La.cvij. F
La.cxx. A.
La.cxxij. D.
La.cxxvij. A.
La.clvij. E
La.clxxi. L.
La.clxxtij. B
La.clxxv. D
La.clxxx L.
La.clxxxij. B
La.clxxxij. A
La.ccxi. A
La.ccxlvi. A
La.cclij. in fine.
La.xcclvij. B.
La.ccl.xvi. E.
La.ccl.xx. K
¶ Tumores mãmillarũ
La.lvi. U
La.c. in fine.
La.clxxx. L
La.ccxxvij. D
La.ccl.xxij. E
La.cccxj. F
¶ Tumores igneas
La.cxxvij. B
¶ Tenasmon.
La.xiij. K La.lix. A
La.lxij. E La.cl. B
La.clxxix. F
La.cxci. H H
La.ccxx. B.
La.ccxxvii. D.
La.cclxv. L E
La.cclxix. K
La.ccxci. in fine
La.ccaxxvij. L
La.ccclxij. F H
La.ccccxxiij. J.
La.ccccl.xix. in fine

Brinam

prouocare.
La.vi. E F J.
La.vij. A
La.xvij. A B H
La.xxiii. A
La.xxv. D
La.xxix. H
La.xxxij. A
La.xxxix. B
La.lvi. D
La.lxv L
La.lxxi. A L.
La.lxxv. A
La.lxxxv. D
La.lxxxix. L
La.xci. B
La.xcij. B.
La.xcvij. B
La.ci. F in fine
La.cij. L
La.ciij. B
La.cvij. A E
La.cxij. A.
La.cxv. H
La.cxxi. B J
La.cxxx. H
La.cxxxix. A
La.cxl. E L
La.cxlvi. B
La.cxlvij. in fine
La.clvij. F
La.clxxvi. B H
La.clxxvij. F.
La.clxxxv. in fi.
La.clxxxix. D B J
La.ccij. B.
La.ccxij. J
La.ccxij. A L E F
La.ccxviii. D
La.ccxxvij. D
La.ccxxix. A. in fine.
La.ccxxxix. A D
La.ccxlvij. D.
La.ccxlviij. A
La.cclxvi. A
La.cclxx. J
La.ccxcvi. A B L
La.cccxvij. B.
La.cccxxij. H
La.cccxxxvi. A L
La.ccclxvij. in fine.
La.ccclxxxiij. A K
La.cccclij. B D
La.cccclxxv. L
La.ccccl.xxv. D F Jm.
La.cccclvi. D.
La.ccccclxxvij. D.

¶ Urinam multam et fetidam prouocandam

La.ccclxi. L
La.ccclxvi. A.

¶ Urine ardorem

La.ccccxxv. in fine.

¶ Urine difficultatem.

La.ccxcv. L in fine
La.ccccix. A
La.cccclij. E
La.ccc.clxxi. in fine.

¶ Urinam sanguineam.

La.cxxij. F
La.cclxxxi. A L F
La.cccc.xi. in fine

¶ Urine distillatio

La.clxxxix. D
La.ccc.xxij. H
La.c.ccc.xxix. F
La.ccccxciij. F

¶ Uariolas

La.ccxxij. D.
La.ccc.xcij. B
La.ccccl.xvi. A

¶ Uenena curantur

La.lxxxiij. B D
La.cxvi. L
La.cxxv. A
La.clxij. B.
La.cci. D
La.ccxxix. F
La.ccvij. F
La.ccxlv. A
La.cccxcv. A L
La.ccccl.xxvij. in fine
La.ccccl.xxx. A

¶ Uenenum reptilium et fugare serpentes.

La.ij. L
La..xl. D H Q
La.xlvi. D
La.cxv. F
La.cxxx. in fine.
La.ccvij. D
La.ccxix. F
La.ccxxix. E
La.ccciij. D
La.cccxxv. A
La.cccxlvi. H
La.ccclxvi. F.
La.ccclxxtij. A. in fine

¶ Uenena fuganda

La.cccx. H

¶ Uenenosa animalia uitoricum amittant

La.lxv. D

¶ Uerrucas.

La.ix. E
La.xxvi. A
La.xlvi. H
Laplin.clxv. B
La.cxciij. D F
La.cxcvi. L
La.ccxix. B
La.ccclxxv. L.
La.ccccv. L
La.cccclv. B

¶ Uermes siue lumbricos cucurbitinos interficere.

La.cc. A B

¶ Uentositatẽ resoluere

La.xxix. H
La.xlvi. H
La.lxxxvi. L
La.xcij. B L
La.cccl. J. in fine
La.ccccc.xliij. A

¶ Uentris dolorem

La.xxix. L

¶ Uentris fluxum.

La.xxiij. L.

¶ Uentrem stringunt

La.xxij. L.
La.xlvij. in fine
La.lxij. E
La.lxv. A
La.lxvi. in fine
La.lxx. H.
La.lxxi. A D
La.cxxvi. A.
La.cxxxij. E B H

Tabula super tractatu de Herbis.

La.cxlvij. L in fine
La.cclij. A B
La.cclxij. L
La.cccxvij. E
La.cccxlv. A.
La.ccclxiij. D.
La.ccclxxxij. B
La.cccxeij. L
¶ Uentrē soluit.
La.c. D
La.cxij. A
La.cxvi. E
La.cxxij. O P
La.cxxiij. D.
La.cxxxi. H
La.cxlvi. L
La.clxv. A
La.cxciij. B.
La.cc. E.
La.cccxxvij. O R.
La.cccxliij. B
La.ccclxxvij. B
¶ Uentrem mollificant: eiusq; dolorem mitigāt
La.vij. B
La.ix. B
La.lxxxiij. A
La.xciij. K
La.xcvij. B
La.ci. D
La.ciij. B
La.cxxxi. A
La.cxlvi. B
La.cxlvij. D
La.cxlix. D
La.clxxv. A
La.cxliij. A.
La.cclxxij. A
La.cccxcix. K.
La.ccccxxxij. A B
La.cccclxx. in fine
¶ Uentris solutionem mitigant
La.cviij. B
¶ Uentrem constipātia.
La.cxlviij. D
La.cccxciij. A D E
La.ccccj. D
La.ccclxxxij. B D K L.
¶ Uentrem febricitantium lazare
La.ccccxv. A
¶ Uentris punctiones sedandas
La.ccclxvij. D.
¶ Uesice dolorem
La.xxxix. D
La.l. E
La.cxxiij. L
La.cclviij. A B
La.cccj. A
La.ccccl xiij. A
La.cccccvi. A
La.ccccxxx. A
¶ Uesice frigiditas
La.cxxi. D.
¶ Uestigia nigra in corpore abstergendum
La.cccxxxviij. L
La.ccclxiij. E
¶ Uestigia vnguium remouenda
La.cxix. D
¶ Uestigia sanguinis mortui auferenda
La.ccccxxxvi. K
¶ Uestes vt habeant odorem bonum
La.cci. B
¶ Uertigo
La.lxi. B
La.cxxxi. E.
La.clxiij. D
La.ccccxlvi. D
La.ccccliij. P
¶ Uisum debilitant
La.xxviij. B
¶ Uisum acuunt
La.cclxxix. A B
La.cccxxiij. D
La.ccccj. J
La.ccccxiij. B
La.cccclv. B
La.ccccl xvi. D
La.ccccl xxxiij. D.
¶ Uocem clarificandaz.
La.xciij. B J
La.ci. E
La.clxxxij. L
La.cxci. E
La.cccxv. F
La.cccliij. Q
¶ Uomitū prouocanduz
La.xxxvij. A E
La.xlvij. D
La.l. J
La.xciij in fine
La.xciij. F
La.c. B J
La.cxxvi. E
La.cxlij. B
La.clxiij. in fine
La.ccxviij. A E B
La.ccxlvij. A
La.cclxxxvij. in fine
La.cclxxxiij. D E
La.cccvij. A
La.ccxxiij. D
La.ccxxvi. A B
La.cccclxxxiij. B
La.ccclxxxv. F
La.ccccvi. B
La.cccclxv E D
La.ccccl xxiij. A
¶ Uomitum sedandum.
La.lxvi. in fine.
La.cxviij. D
La.cxxv. K
La.cxxxiij. D
La.clxvij. in fine
La.clxxxvi. in fi.
La.ccxij. D
La.ccxiij. in fine
La.cclxxxvi. in fine
La.ccccxxix. D F.
La.cccclxij. D
La.ccccxci. A
¶ Uolas manuum
La.lv. in fine
¶ Uulue vicia curanda
La.ccclxxi. F.
¶ Uuula.
La.xxvij. D.
La.xxxvi. E
La.lv. P
La.lxxv. H
La.cccxxv. F
La.ccccxcij. H
¶ Ungues leprosos excludere.
La.cclxv. A
La.ccccxci. L
¶ Unguium contractio
La.cclxij. K M
¶ Ungues scissos eradicandos
La.cxxxv. L
La.cccc. in fine
¶ Umbilicus puerozum cum elongatur.
La.ccc. in fine
La.ccclxxvij. B
¶ Uulnera purganda
La.cxc.
¶ Uulnera cōglutināda
La.xlij. F B
La.cij. A in fine
La.cxij. H
La.cxxxij. in fine
La.clxij. L
La.clxxxvi. A B
La.cxxiij. B
La.cxxxviij. B
La.cxcv. A
La.ccci. D
La.cccvij. E.
La.ccclviij. D H
¶ Uulnera cōsolidanda
La.cxxiij. H
La.cxxxij. L
La.clxxxvij. L in fine
La.ccxlvij. L.
La.cclxxij. E
La.ccci. in fine
La.cccl. B
¶ Uulnera desiccanda:
La.ccccl xxxiij. B
¶ Uulnera ad sanitatem perducantur
La.xxxij. L
¶ Uulnera sordida curantur
La.vij. B
La.xl. E
La.xli. L
La.xlij. L D
La.lxxvi. in fine
La.xci. E in fine
La.cxx. in fine
La.cxxx. E
La.cxliij. A
La.cxxxij. in fine.
La.cclxxix. L
La.cclxxx. in fine.
La.ccciij. D
La.cccvij. L
La.cccxxiij. A
La.cccxxvij. P Q
La.cccxxxij. K.
La.cccxxxiij. B D
La.ccclxxv. E.
La.ccccv. A
¶ Uulnera recentia curanda.
La.cxix. D
La.cxxxij. B
¶ Uulnera pulmonis curanda.
La.cvij. B J
La.clvi. D

Tabula super tractatu de Herbis.

La.cxxx.AB
La.cxxxv.B
La.cxxxvij.F
¶ Vulnera cauata
La.cxlvij.D
¶ Vulnera cancerosa curanda.
La.lx.L
La.clxij.in fine
¶ Vulnera faucium
La.cxxcij.AD
¶ Vulnera capitis
La.cxxi.A.
¶ Vlcera ventris
La.cxxiij.L
¶ Vlcera ãtiqua consolidare
La.lix.L
La.cxxcv.B
¶ Vlcera incarnanda
La.lxxxix.F
La.xci.AL
La.cxlviij.L
La.cclv.F.
La.cccvij.F
La.cccxxij.A
La.cccxxiij.B
La.cccclxxxiij.E.
¶ Vlcera intestinorum
La.cxci.B
La.ccvi.F
La.cclxv.BF
La.cclxix.DK
La.cclxxi.E
La.ccxcix.FJ
La.cccij.AD
La.cccix.E
La.cccxxviij.G.
La.cccxxxij.B.
La.ccclxvij.D.
La.cccxcij.L
La.ccccij.D
La.ccccxxij.AB.
La.cccc.B
¶ Vlcera putrida et corrosiua.
La.cxxxiij.A
La.cclxv.E in fine
La.ccxxx.A
¶ Vlcera sanguinolenta
La.cxxiij.L
¶ Vlcera fagadenica curanda.
La.lxxv.D
La.lxxxix.D.
La.cxij.B
La.ccccliij.E.
¶ Vlcera renum et vesice.
La.xvij.F.
La.xxxij.A.
La.cvij.A.
La.clvi.A
¶ Vlcera deambulãtia.
La.ccccliv.B
¶ Vlcera carbunculosa.
La.ccccliij.E
¶ Vlcera sananda que fiũt in ambobus volis manuum et pedum.
La.cccij.KD

ydropicis

La.xi.DA
La.xxix.D
La.xxxiij.FB
La.xlvij.BFD
La.liij.B
La.lxxxix.L
La.xc.BD
La.cix.L
La.cxxij.J.
La.cxxxi.B
La.cxliij.D
La.cliij.A.
La.clv.LE
La.clxv.D
La.clxvi.K
La.clxxv.BD
La.clxxvij.BF
La.clxxix.L
La.ccxxvij.in fi.
La.ccxxxij.B
La.ccxxxv.F
La.cxli.in fine
La.cclxx.J.
La.cccxxxiij.B
La.cccxxvi.E
La.cccl.DD.
La.ccclxix.in fi.
La.ccclxxiij.DK
La.ccclxxxiij.L.
La.cccci.D
La.cccevi.K.
La.ccccix.BE
La.ccccliij.DD
La.ccccly.F
La.ccccliiij.BL
La.ccccxij.D
¶ Yliaca passio
La.lxi.E.
La.lxiij.B
La.lxv.K
La.lxxxv.F
La.xcvij. in fine
La.cxiij.E in fi.
La.clv.B
La.clxxxvij.LD
La.ccxxvij.ABE
La.ccxix.D
La.ccxxij.FJ
La.ccxcvi.in fi.
La.cccv.E
La.cccx.L
La.cccxlvi.K

Sequitur tabula de Animalibus.

¶ Ad alopiciam.
La.xxij.D.
La.xxiij.D
La.xxx.E.
La.lxxvii.A
La.lxxxiij.LD
La.xcviij.D
La.xcix.D
La.cxxii.A.
La.cxxiij.L.
La.clvii.E
¶ Aurium dolor
La.iij.in fine
La.iij.L
La.xiij.KL.
La.xxiij.EK
La.xxxiij.E
La.liij.B.
La.lxx.A.
La.lxxx.B
La.clix.BL.
¶ Auriũ vermes
La.i.A.
¶ Aurium vlcera
La.xxi.F
¶ Auris sordicies
La.i.BD.
¶ Apostemata post aures
La.cl.E
¶ Auditum recuperandum.
La.xiij.F
¶ Apostemata gutturis
Lapi.i.K .et in fine.
¶ Apostemata grossa dissoluenda.
La.xiij.D
¶ Apostematibus pulmonis confert.
La.xxxi.A
¶ Apostematum duricias soluit.
La.lxxx.B
¶ Adusta sanat
La.lxxx.D.
¶ Asmati valet
La.ij.L
La.clix.E

Tabula super tractatu de Animalibus

¶ Animalia venenata vt fugantur.
La.lv.A E.
¶ Ani causas.
La.cli.B.
¶ Apum siue vespa rum ictus.
La.xiij.B
¶ A vicijs custodit.
La.lxxx.D

Bothor. idē vlcera oris
La.xxvij.in fine.

Capitis do- lorem siue sodaz sedat.
La.xxxiij.D
La.liij.I
La.c.E
¶ Capitis vlceribus.
La.ciij.B
¶ Capillos crescere facit.
La.xlvi.A.
¶ Capillos qui sunt in palpebris amputat.
La.cxxix.A
¶ Capillos ꝛ pilos crescere non sinit.
La.xxiij.L
¶ Cancer.
La.iij.in fine
¶ Calculus.
La.liij.L
La.lxx.L
La.xcix.A
La.cxx.in fine
La.cxxiij.in fine
¶ Calculꝰ vesice
La.ciij.I
¶ Carbunculus
La.iij.B
La.xxj.A
¶ Cantarides bibentibus subuenit
La.xxj.D
¶ Carnem malam eradicandam.
La.lxxiij.F
¶ Calcos a muribus nō attingi dicuntur
La.xcix.D.
¶ Canes impinguat
La.xxiij.A

¶ Capillos et lendes tollunt.
La.xxiij.K
¶ Cerebrum confortat
La.xxxi.F
¶ Cerebꝝ calcfaciendū.
La.lxvij.A
¶ Ciatica passio.
La.cl.D
¶ Cyliaca passio
La.cl.in fine.
¶ Colica passio:
La.lxxxviij.E B
¶ Coitū cōmouet.
La.v.I.
La.lxviij.D E
La.cxlij.in fine
¶ Cor confortandum
La.lxvij.A in fine.
La.c in fine
¶ Colorem bonū efficit.
La.lxxvij.B
La.lxxx.D.
¶ Contra niuis nocumentum
La.d.I.

Dentium do lores curat
La.xxiij.B
La.xlij.in fine
La.cxxij.D
La.cliij.in fine.
¶ Dentes confirmat et gingiuas.
La.v.K D
La.xiij.B
La.xxij.B
La.xxxiij.I
La.cxx.in fine
¶ Dentium rubiginem curat
La.xiij.B
¶ Dētes vt velociter oriant.ꝛ sine dolore exeāt
La.lxxxiij.E
¶ Dentium eradicationem facilem.
La.cxxij.in fine
¶ Dissinteria.
La.i.K
La.iij.D
La.xxj.I L
La.xxvij.B
La.lv.D
La.cl.in fine
¶ Difficultati anhelitus confert
La.i.E
¶ Dorsi doloꝛi prosunt
La.xxv.D.
¶ Domū tuū vt mūdas ab oīm reptile ac serpēte
La.v.in fine.

Epilentiam excitat.
La.xij.in fine.
¶ Epilentia
La.ij.E
La.v.A H P
La.xxvij.A D
La.xxxi E
La.lij.B
La.lxxxiij.F.
La.lxxxvij.B.
La.cv.in fine
La.clvij.B E
¶ Empetigo
La.i.D B
La.iij.B
La.cl.F
¶ E migranea
La.i.B
¶ Emoꝛroidas
La.xiij.D
La.xxv.D
La.xxvij.A
La.xxxiij.E
La.lxxx.B
La.lxxxviij.F.
¶ Emoptoica passio.
La.lv.D
¶ Ethicis.
La.v.I
¶ Excoriationi calcanei sanat.
La.iij.E
¶ Ebrietatem curat
La.iiij D. La.lix.B
¶ Effusiones ad viscerā probibet
La.lxxi.B
¶ Elephantiam sanat.
La.lxxi.in fine.
La.xciij.D.et in fine.

Fantasticos sanat.
La.lxxxviij.D

¶ Febres curat
La.lv.in fine
La.cxlij.B.
¶ Febres cotidianas
La.v.I La.lxxx.I
¶ Febres tercianas
La.iij.D
¶ Febres quartanas.
La.xxviij.E
La.lxx.D
La.lxxx in fine
La.clvij.L.
¶ Febres quartanas facit euenire.
La.lxxiij.B
¶ Febribus periodicis
La.i.D
¶ Fetum extrahit.
La.xxxi.R
La.liij.D.ꝛ in fine
¶ Fistula
La.xxij.in fine.
La.xlvi.L
La.xcviij.B
La.cxxxix.L
¶ Fissuras labiorum
La.i.B.
¶ Fissuris frigoris valet
La.v.B.
¶ Furfures delet
La.xiij.A
La.xxvij.E.
¶ Formicas vt dimittāt mansiones ꝛ fugiant.
La.lxij.A B L.ꝛ in fine
¶ Formice vt moriantur in eorum foraminibus.
La.lxij.D
¶ Formice vt non exeant eorum foramina
La.lxij.D

Herisipila.
La.i.D H.
La.cv.B
La.cl.B
¶ Hominem inuisibilem reddere
La.xxviij.D
¶ Humeri dolobus sanat.
La.xciij.E

Ignem sa- crum curat

Tabula super tractatu de Animalibus

La.cli.E
¶ Ignis adusti onem curat
La.xcvi.A
La.cxx.D
¶ Icterícia
La.i.DH
La.xxiij.A
La.cij.in fine
¶ Inflationes tollit.
La.xxxi.L
¶ Iuncturarum dolores curant
La.lij.A
¶ Impregnationem siue conceptum iuuant.
La.xxvij.B
La.lv.E
¶ Infanti fluxum abscindit ab ore.
La.xcix.K
¶ Ireltina rupta
La.lix.E
¶ Imbriũ ac tonitruuz.
La.xxxiij.A
¶ Impinguat fortiter
La.cxxx.L.

Lapidem in velica dissoluit z curat
La.ij.F
La.v.D
La.cv.L
¶ Lapidem renum curat.
La.lxxiij.D
¶ Lac attrahendum in mammillis
La.v.L
¶ Lac mulierum in mammillis dissoluit.
La.lxxxij.in fine
¶ Lacertoz infirmitas.
La.cxx.F.
¶ Latrocinia terroresq; nocturnos prodesse
La.xxvij.F
¶ Lepram sanant
La.v.A
La.xxiij.B
La.lxxi.in fine.
La.cxxxix.A
¶ Litargie valet
La.cxxxix.FH
¶ Lienis dolores curant.
La.xiij.H
¶ Lupus vt terreatur.
La.lxxx.L

Matricis do lorem curat.
La.cxl.B.
¶ Matricis suffocationem
La.xij.A
¶ Matricis prefocationem.
La.xxvij.B
¶ Maculaa faciei delet.
La.cxl.A
¶ Maculas nigras emendat.
La.li.D.
¶ Membra corroborat
La.lxvij.L
¶ Menstrua imperat
La.xxij.B
La.xxxi.E
¶ Menstrua abstinet
La.lxxxij.R
¶ Morpheam curat
La.i.EB.
La.ij.B
¶ Morbo arcuato medetur
La.xxij.H
¶ Morbum caducum sedare
La.xxxi.in fine
La.xxxiij.H
¶ Morsibus serpentum ac scorpionum.
La.iij.B.
La.lij.in fine.
La.cxlvi.A.
¶ Morsus canis rabiosi.
La.ij.B.
La.xxiij.B
¶ Morsus aranearum.
La.xi.EDE
¶ Morsus catti curant.
La.xxv.AB.
¶ Morsus mustele
La.xcij.AB
¶ Morsus marinorum velictus corum curant.
La.ij.D.
¶ Morsus vipere
La.i.F
¶ Mulier vt concipiat masculum vel seminaz.
La.xlvi.D
¶ Mulier vt non concipiat
La.xcviij.in fine.
¶ Mustelam effugat
La.xcij.L
¶ Mures necat
La.xix.ABLESH
¶ Mures vt de domo fugiant
La.xcix.FJ

Nariũ fetori confert.
La.xxvij.E
¶ Neustreticis sanat.
La.v.M.
La.lxxvij.B
¶ Neruos contractos remollire
La.xlvij.A

Oculorum dolores.
La.xxiij.L
La.xlij.in fine
La.lxxxvij.F
La.cxl.B
La.cliij.in fine
¶ Oculorum suffusiones sanat
La.xxiij.J
La.cliij.A
¶ Oculorum albedo curatur.
La.cxx.in fine.
¶ Oculorum claritatem restituit
La.lxxij.A
La.lxxx.in fine.
¶ Oculorum caligines
La.cliij.A.z in fine
¶ Oculorum albugínem abstergit
La.i.D
La.ij.L.
La.xi.in fine
La.lxvij.A
La.lxxij.in fine
La.c.D
La.cxxx.D
¶ Ortum pilorum euulsorum prohibentia
La.xxiij.FB
¶ Oblíuioni confert.
La.xxxi.P
¶ Ouium morbum sanare
La.ij.in fine.

Paraliticis subuenit.
La.xxxi.Q
La.c.L
La.clvij.B
¶ Paralisis lingue
La.xxxi.E.
¶ Paralisim totius corporis valet
La.xxxi.L
¶ Pannum mundificat.
La.lxxxiij.L
¶ Parturientibus et pericula puerperij tolluntur.
La.xxxij.LP
¶ Ptisicis
La.xxij.M.
La.cl.D
¶ Pilis palpebrarum vicys curat
La.xxij.E
¶ Pilis redire cogantur.
La.cxxxix.B.
¶ Podagra.
La.i.B
La.xxij.E.
La.xxxij.LL
La.lxxxij.J
La.xcij.in fine.
La.lij.in fine.
¶ Pulmonis vitia valet.
La.xxxi.L
¶ Pustulas soluit
La.xxij.in fine
La.xxj.B
¶ Pruritus.
La.i.D
La.lxxxvi.A
¶ Prurigines tollit.
La.xxij.B.
¶ Pulices necare.
La.cxxij.ALDF

Tabula super tractatu de Animalibus

¶ Pulices effugare:
La.cxviij.E H r in fine.
¶ Pediculos interficit
La.cxix.per totum capi.

Qui vexant

ab incubis
La.xlviij.E

Renum do-

lorem curat.
La.iij.D.
La.v.D F
La.li.A
¶ Reumatismum curat
La.v.H
La.xxxiij.K.
La.lv.A.
La.lxxvij.L
¶ Rubea venea
auxiliatur.
La.xliij.A.

Sanguinez.

meliorem generantia
La.ij.B
La.ij.A
¶ Sanguinis sputum
La.v.J
La.cxx.E
¶ Sanguinem
mungentibus
La.ij.F
¶ Sanguinis fluxus
narium sistitur.
La.i.E.
La.v.E H Q
La.xiij.H
La.xxiij.L
La.xxvij.B
La.xxxiij.B.
La.liij.B
La.cl.L H
¶ Sanguinē cōstringit.
La.xi.B
¶ Sanguinis excreationes iuuat.
La.lix.A
¶ Scabiem abstergendam.
La.i.D.
¶ Sanguisuga vt
cadat de gutture.
La.xlvi.B
¶ Spasmus
La.clix.in fine.
¶ Spasmus ex plenitudine confert.
La.xxxi.K
¶ Splenis sudorem adiuuat
La.xxxiij.E.
¶ Splenem liquefacit.
La.xiij.in fine.
¶ Splenis duricie confert.
La.v.J
¶ Splenem attennat.
La.xij.A
¶ Serpigo:
La.i.D
¶ Secundinam
excludit
La.xij.A
La.xxxi.R.
La.liij.D
¶ Serpentes fugare.
La.xxij.D
La.xl.A
¶ Serpens vt illo die
te non tangat
La.lxxv.A
¶ Serpentes vt
non timet.
La.xxxiij.D.
¶ Serpentium ictus.
La.cliij.B
¶ Sincopis.
La.xxxiij.L.
La.c.A.
¶ Squinantia.
La.i.J K r in fine.
La.cxl.H
¶ Spinas et funculas
extrahit
La.cxxx.A
¶ Stomachum
mundificat
La.lxxx.L
¶ Stomacho ex frigido dolenti confert.
La.xiij.L
¶ Stomachum expulceratum curat.
La.xiij.J
¶ Stomachū cōfortat.
La.xlv.A
La.lxxi.in fine.
¶ Scotomia.
La.c.B
¶ Scorpiōes interficit.
La.i.A.
La.cxxvi.B L
¶ Scorpionibꝰ passis
La.cxxxix.in fine.
¶ Scorpiones vt de
domo fugantur
La.cxxxvi.A
¶ Scorpio si momordérit aliquem.
La.cxxxvi.D
¶ Scorpiois punctura.
La.v.H
¶ Scrofulas.
La.v.L
La.xviij.in fine
La.xxvij.in fine
¶ Surdos sanat.
La.xxij.B.
¶ Sudorem inhibet.
La.xxij.H

Tetani cura.

La.cxxij.D
¶ Tenasmoni.
La.xiiij.H
¶ Tremori confert
La.xxxi.A
La.lxxxvij.D L.
¶ Tremulos liberat.
La.xxiij.A
La.cxl.D.
¶ Timorem melancolicum amputat.
La.c.B
¶ Tinea pellit.
La.xxiij.L.
La.xlv.A B
¶ Tūores soluit.
La.cxl.E
¶ Tumorem vulneribus non admittit.
La.xviij.L
La.xxvij.F
¶ Tussis
La.v.J A
La.xxxiij.B
La.cxxij.B.

Venenis

omnibus resistere.
La.i.F
La.ij.E.
La.lij.L
La.lxxxiij.F.
La.lxxx.in fine
La.lxxxiij.B
¶ Venenum bibitum extinguit.
La.xxi.E
¶ Venena toxica curanda
La.xxij.J
¶ Venena leporis marini curat
La.cxxviij.in fine.
¶ Ventres puerorum siue infantium soluit.
La.xcix.Q
La.cli.L
La.clvij.F
¶ Ventrem dissoluit.
La.xlv.A.
La.lxxi.in fine.
¶ Ventris vulnerationes curat.
La.v.H
¶ Ventris dolor.
pungitiuus.
La.xxxi.R
¶ Ventrem mollit.
La.v.H
La.liij.B
¶ Ventrem abstinet
La.xxiij.H.
¶ Urinam prouocantia
La.xxvij.A
La.xlv.B
La.lxxi.in fine
¶ Urine difficultatem
La.xcix.P
La.cij.in fine
¶ Uerrucas curat
La.xxiij.F L
La.xxvij.H.
La.xcix.L
La.cxxx.in fine
¶ Uermes expellit
La.xxxiij.L.
La.cxxij.L
¶ Uermes ex solutione vomitum educant
La.cxxi.B
¶ Uentositati stomachi et intestinorum
La.xxxiij.E
¶ Uestigia cutis curat
La.v.F
¶ Uirge dolores curat
La.ij.F.

Tabula super tractatu de Auibus

¶ Uisum confortandum La.lxxviii.B
¶ Ulera oris sanat. La.xiiii.D
¶ Ulcera intestinorum. La.v.D
La.liij.E
La.lxxxiij.D
¶ Ulcera capitis La.cliij.B
¶ Ulcera que serpunt sananda. La.iiij.B
¶ Ulcera ambulantia. La.v.F
¶ Ulcera putrida mundat. La.cv.A
La.lxxii.B.
¶ Ulcera antiqua sananda. La.i.K
¶ Uulnera recētia ad sanitatem perducunt. La.xiiij.B.
¶ Uulnera sanat. La.xiiii.D
¶ Uultum gratum et niueum facit La.i.J
¶ Uxor tua vt te diligat semper La.xlvi.B.

ydropicis

La.iiij.K
La.v.J
La.xiiij.LD
La.xxij.J
La.xxvij.E
La.lxxiiij. in fine.

Tabula de Auibus

¶ Ad Alopitiam La.x.A
¶ Aurium dolor La.xxxj.F
La.xciij.E
La.cxiii.A
¶ Ad Asma. La.xvi.A.
La.lij. in fine
¶ Aquam in aure ejiciendam La.x.L
¶ Aluum sistit. La.ix.E.
¶ Apostematibus calidis La.xci.F
¶ Apostematibus cancerosis. La.x.E
¶ Aspredo palpebraruz La.xciij.B.
La.xcviij.E
¶ Auis que omnes infirmitates egrotātis in tra se colligit La.xxi.ABL

Calculus

La.xxiij.L
¶ Carbunculus. La.xxxii.F
La.xciij.E.
La.cxij.A.
¶ Capitis dolorem siue sodam sedat La.xxxij.A
La.lxxxiij.L
La.xcviij.B
¶ Capillos crescere facit La.xix.H.
¶ Capita clauorum. La.xix.B
¶ Colica passio La.xxxj. in fine
La.lij.F
La.xciij B.
¶ Colli dolorem sedant La.liij.D
¶ Combustionibus La.xciii.F.
¶ Coitum commouet. La.ix.E.
La.xci.DO
La.xcij.AB.
¶ Cor confortandum La.xci. in fine
¶ Culices effugandas. La.xli. g totum caplm

Dissinteria.

La.xciij.B.

Empetigo.

La.xix.DO
La.xxxij.B
La.ci. in fine.
La. cxij. A.
¶ Epilentia La.xxvij.D
La.lxij.B
La.xcviij.F
¶ Ebrietatem curat La.lxxxiij. in fine.

Faciem purgandam a lentigine

La.xcij.E.
¶ Faciei fissuras La.x.A.
¶ Falco si non potest firmare La.xlv.A
¶ Falco si nimium laxatur La.xlv.B
¶ Falco si os fractum habuerit in crure vel ala. La.xlv.LDE
¶ Frenesis La.xvi. in fine
¶ Flegmones qui nascūtur in naribus La.liij. in fine
¶ Fluxum sanguinis narium. La.xxxij.D
La.liij.D
¶ Fluxū oīnes stringūt. La.liij.J

Homo egrotans an viuat vel moriatur

La.xxi.AB
¶ His qui i cibos dirigunt La.lxxxix.A

Junctura rum dolores

La.liij. in fine.
¶ Ignem sacrum La.xci.K
¶ Ignis adustionem La.xci.L

Labiorum fissuras.

La.x.A
¶ Lentiginem elimat La.lxxiiij.A
¶ Lingue asperitas La.liij.B
¶ Lumborum dolorem remouendum La.i. in fine.

Menstrua imperant

La.xix.JP
La.xci.R.
¶ Mamillas puellaruz probibet a magnitudine La.cxv.B
¶ Morphea. La.xix.H.
La.lxxxiij.A
La.cxij.A
¶ Morsibus serpentuz. La.xxxij.E
La.lij. in fine
¶ Morsus canis rabiosi La.xxxij.B
La. xxxix in fine.
La.lxij. in fine
¶ Morbum caducum La.cxix.B
¶ Morbos faucium La.xij.D
¶ Morbo regio La.xcij.L
La.xcviij. in fine.
¶ Mulier vt narrabit omniaque gessit La.xvi.B
¶ Muscę vt necentur La.lxxxi.A in fine

Oculorum dolores.

La.iiij.A
La.xxxij.BE.
La.liij.D
La.lxxix.A
La.lxxxi.B
La.xcix.A
La.cxv.E

Tabula super tractatu de Piscibus

La.cxix.D
¶ Oculorum albugi nem abstergit
La.iij.B
La.lxij.D
La.cxix.F.
¶ Oculor suffusiones.
La.xciij.A
La.cxij.BE
¶ Oculorum caligines.
La.iij.in fine.
La.xxj.AD
La.lxij.E
La.xcij.B
La.xcviij.E
La.cxix.E
¶ Oculorum clari tatem restituit
La.i.ABE
La.xvi.D.
La.xxi.B
La.xcviij.D
¶ Oblitioni confert.
La.xcviij.in fine

Paraliticis.

La.lix.B
La.lxxxiij.E
¶ Podagra.
La.xxxij.B.
La.xci.I
La.xciij.E
¶ Pustulas oculo rum reprimit
La.lij.E.
¶ Pulices effugare
La.xxxix.A

Qui sumplit

venenum.
La.xci.EH

Scabiem ab

stergendum.
La.xix.BH
¶ Sanguinem bonum generantes
La.lij.B.
¶ Secundinā excludit.
La.cxix.E
¶ Serpentes fugare.
La.xvi.E.
La.cxix.A.
¶ Squinantia.
La.lxij.E.
¶ Sanguinem melan colicum generantia.
La.lix.A.
¶ Scinifes vt non intrant domum
La.cvij.A
¶ Stomachum confortare.
La.lij.E.
¶ Sperma multipli candum.
La.ix.E

Thesaurus

tuus vt augetur.
La.lxvi.in fine
¶ Tumores soluit
La.lxij.E

Ventrem

fluere facit.
La.vi.in fine.
¶ Ventrem stringit.
La.vi.A
La.cx.A
¶ Venenis omnibus.
Laplin.xxvij.B
¶ Verrucas.
La.xix.D.
¶ Vesparum pun cture
La.cxvi.EDE
¶ Visum acuit.
La.cvi.B.
La.cxv.D.
¶ Visum confortandam
La.lxij.E.
¶ Vocem clarificandaz.
La.ix.E.
La.lij.E
¶ Urinam prouocantia
La.xix.EF
¶ Ungubus leprosis faciunt cadere
La.xix.AHF

ydropicis

La.xix.K.

Sequitur Tabula de Piscibus.

¶ Adalopicias
La.xxxvi.in fine
La.lxxxvi.L.
La.cij.E
¶ Aurium dolores
La.ij.B
¶ Anhelitus con strictiones
La.xlix.L.
¶ Alma
La.lxxxi.D
¶ Aluum emollit
La.xci.D
¶ Abortum faciunt
La.xlix.F

Capitis do

lorem tollunt.
La.xci.E
¶ Calculos sanat
La.xxxvi.D
La.lxxxvi.F
¶ Carbunculus
La.xlix.K
La.lxi.E
¶ Carnes excrescen tes tollit
La.lxxxi.I
¶ Cicatrices tollere
La.lxxxvi.E
La.cij.A
¶ Coleram deponunt
La.lxxxvi.ppe finem.
¶ Coitum stimulare dicuntur.
La.xxv.A
¶ Corpori tela ex trahuntur
La.lxxxi.B

Dentium

dolores
La.cij.D.
¶ Dentes purgantur.
La.xxij.A
¶ Dentes abstergunt
La.xvi.B
¶ Dentes dealbandos
La.lxxxi.K.

Epilenticis.

La.xxxviij.B
La.lxxxij.in fine
¶ Exterminatis.
La.xvi.D

Faciem deal

bandam.
La.lxxxi.in fine
¶ Fastidijs medentes.
La.lxvi.A
¶ Febrium venientes
La.xxv.B
La.xxvij.E
La.lxxvij.A.
¶ Febribus quartanis
La.xvi.D
¶ Febres frigidas sanat.
La.cij.B

Ignis adu

stionem.
La.xxij.B
¶ Ictibus scorpionum.
La.xxij.B.
La.lxxxvi.B
¶ Ictibus siue morsus draconis marini.
La.xxvi.EDBJK
La.xc.A

Lachrymas

probibet.
La.xvi.E
¶ Lepra.
La.xxvij.A
La.lix.in fine
¶ Libidinem ex citandam.
La.lxxxvij.B

Mammas.

mulierum sanat
La.lxij.in fine.
La.lxxij.B.
¶ Maculas in facie mulierum delet.
La.lxij.B
¶ Maculas carnis.
La.lxxxi.B.

Tabula super tractatu de Piscibus

¶ Monstrua mulierum La.lxi.D
¶ Morsus draconis curatur. La.iij.B
¶ Morsus reptilium La.iij.A
¶ Morsus scorpionis marini. La.lxxxvi.A B L D
¶ Morsus vipere La.xcviij.A
¶ Morsus canis rabidi La.xcvij.B
¶ Morsus murene La.lix.A

Dris ulcera.

La.xcvij.L.
¶ Oculorũ caligines tollunt. La.lxxxvi.J
¶ Oculorũ suffusiones detergunt. La.lxxxvi.B J.
¶ Oculor rubedini valet. La.xlix.L
¶ Oculor tumores. La.lxxxi.E. La.xci.B
¶ Oculor cicatrices: La.lxxxi.F
¶ Oculorũ carnes superuacuas consumit. La.cij.A
¶ Oculorũ albuginem La.xxv.in fine La.lxxxi.F

Pannum ac

lentigines delendum La.xvi.B E. La.xxxvi.J. La.xlix.B La.lvij.L La.cij.B
¶ Parotidas z strumas curat. La.lvij.L
¶ Partus facilis La.xcij.in fine.
¶ Prefocationibus matricis. La.xxxviij.B.
¶ Pilos generat. La.xlix.L.
¶ Pilos z carnes abradit. La.xlix.L
¶ Pilos inutiles in palpebris cohibet. La.xlix.B.
¶ Podagra. La.xlix.J

Qui habent

tedium vini. La.ij.in fine Laplin.lxi.in fine

Scabies pec

toris. La.iij.A
¶ Scabies palpebrarũ La.xvi.L
¶ Stenicis offocationibus La.lxxiij.F
¶ Sciaticos liberat La.lxi.L
¶ Spinas acuras extrahendas La.xvi.F
¶ Signuz tempestatis. La.xix.A.
¶ Stomacho debili La.xxiij.A. La.xlix.L
¶ Stomachũ reficiunt: La.lxvi.A

Tussis

La.xxiij.in fine
¶ Tenasmon. La.lxvi.L
¶ Tumores tollit La.lvij.in fine
¶ Torsatem curat La.lxxxi.D

Ventrem

mollificare La.xxxvi.A La.lxxxi.A.
¶ Ventrem mouent La.lxxiij.in fine.
¶ Venena curanda. La.xxvi.E La.lxi.B La.lxxiij.A.
¶ Venena leporis marini curantur. La.lxvi.A
¶ Visum abstergendum Laplin.xlix.E
¶ Ulcera desiccanda La.xvi.L
¶ Ulceribus capitis La.lviij.A La.lxxiij.A.
¶ Ulcera vesice La.lxvi.D
¶ Unam sedat. La.lxvi.E
¶ Urine difficultates La.xlix.L
¶ Ultrum gratum ac niueum faciendum La.xxv.D
¶ Ulnera sordida purgat La.xxxvi.L.
¶ Ulnera nimis profunda concarnantur La.lxvi.in fine.
¶ Ulnera putrida gingiuarum. La.lxxiij.D E
¶ Ulnera glutinant La.xci.D.
¶ Ungulam resoluendã. La.xvi.L

ydropicis

La.xxvij.D.

Tabula de Lapidibus.

¶ Ad alopicias. La.xxij.B. La.clv.B L D.
¶ Aurium dolorem. La.xxxvi.A La.lxxxvi.L. La.ci.A
¶ Aurium fluxus. La.xvij.E
¶ Aurium vlcera. La.xvi.L
¶ Aurium attritiones La.cxxiij.Oz in fine
¶ Aurum augere tradit La.xxxvi.F
¶ Apostematibus inguinis. La.xvi.B
¶ Apostemata gingiue La.xvi.D
¶ Apostemata putrida curat. La.xxx.E.
¶ Apostemata frigida. La.xxxv.E.
¶ Apostemata splenis Capitulũ.xlij.L F
¶ Apostemata flegmatica curat: La.cxix.D P.
¶ Apostẽata flegmatica testiculor maturãda. La.cxxiij.K
¶ Apostemata dura resolvit. Capitulum.cxxvi.B.
¶ Apostemata que fiunt in ano. La.cxxxiij.in fine.
¶ Apostematibus vulue conuenit. La.cxxiij.L
¶ Apostematibus callidis mammillarum. La.cxx.F
¶ Apostematum in initio conuenit. La.lxxij.A.
¶ Asma La.xxij.D. La.xxxviij.A

Tabula super tractatu de Lapidibus

Capitulum.lxxi.B
La.ci.C
La.cxxiij.D
¶Ad dolorem stomachi. La.iij.A
¶Amorem conciliat
Capitulum.x.F.
¶Ad iras regum et dominorum
La.xxxij.E
¶Ad prelias z ad causas vincendas
La.xxxij.E
¶Ad impetrandum quodlibet.
La.cvij.C
¶Ad diuitias valet.
La.lxv.D
¶An sit virgo vel corrupta
La.lvij.D
¶Ad venereos voluptates.
Capitulum.lij.C.
¶Arterice passioni
La.xcix.A
¶Anchaz doloribus confert z iuncturarū.
La.ci.A
¶Ad fissuras que fiunt in ano.
La.xxxv.B.
La.cxx.A.
¶Aduitioni ignis.
La.xvij.D.
La.lxxviij.E
¶Argentum viuū extinguendum.
La.xxi.D

Bothrorūs

La.cxxxi.B

Capitis dolorem tollunt

La.lxxvi.A
¶Catarrum probibet
La.xxvi.E
¶Cardiaca.
La.lxxviij.A.F
La.lxxxvi.F
La.cxxxv..in fine.
Caput purgium.
La.lxxxi.B J
Capillos attenuat
La.lxxxix.B.
La.c.D
¶Causam litis ante iudicem reprimere
La.xliii.B.
¶Carnem superfluam auferendam
La.viij.A
La.xv.B
La.xxxv.D
La.c.B.
¶Cancer
La.xiij.J
La.xv.B
La.xvij.B
¶Carnes humidas desiccandas
La.xij.B.
¶Cerebrum mundificandum
La.xiij.D.
¶Cephalargicis.
La.lxxvi.A
¶Ciliaca passio.
La.lxij.E
¶Colicam passionem curat.
La.lij.A
La.cxl.F
¶Cordis ꝓfortantia.
La.xvij.E
La.lxv.in fine.
La.lxxxviij.D.z in fine
La.lxxxvi.T.
La.cxxx.in fine
¶Cordis tremorem
La.xvij.F.D.
La.xx.L.E.
La.lxxviij.F
¶Cordis leticiā reddit
La.lx.A
La.lxv.D
¶Colorem in facie perditum recuperat
La.lxxv.F
¶Corpora pinguia extenuandum.
La.viij.B
¶Coniugū vat amorē
La.xxij.A.z in fine
¶Conceptū probibet.
La.lxvi.F.
¶Conquassationibus que fiunt in interioribus membris.
La.lxxxvi.D
¶Contra oēs inimicos
La.lxvi.J
¶Contra bostes
La.i.A B
La.xxiij.D
¶Contra iusaniam.
La.i.A.et in fine.
La.xxxij.A
¶Contra rixas. et iniurias
La.i.A.
¶Contra incursiones fantasmatū
La.primum.A
La.xxxviij.B
¶Contra pigriciam
La.xxij.D
¶Contra feruorem animūqz cōmotū.
La.v.A
¶Contra tristiciam z grauitatem
La.v.in fine
La.lx.A
¶Contra morbum caducum.
La.x.E B
La.lvij.A
¶Contra polipum
La.xv.C
¶Contra periculum tonitrui.
La.xxxij.in fine
¶Contra noctur nos timores
La.xxxviij.in fine
¶Contra tempestates z grandines
La.xlij.in fine.
¶Cōtra vanam mōstra
La.xlij.D
¶Contra toxicum
La.lxv.D.
La.lxxvij.K.
Contra melancoliam.
La.cxxv.B
La.cxlij.A
¶Contra fantastikas visiones.
La.cxxxv.in fine
¶Coleram nigram educendam.
La.xiij.D
¶Coitum retinet
La.xiij.B

Dentes

abstergit.
La.primum.E
La.lxxvij.E
La.cv.L D E F:
La.cxxix.K
¶Dentium dolores.
La.lix.D
¶Dentes dealbādos.
La.xlij.in fine.
¶Dentes purgantur.
La.primū.D E
¶Dentium corrosionem probibet.
La.xvi.E
¶Dentes confortat
La.xvij.in fine
¶Dentium sordes abstergit.
La.xliij.in fine.
¶Deuincere inimicos
La.xlvij.A L.
¶Demonia vincere.
La.xxxviij.L.
¶Demones fugat.
La.lvij.B.
¶Demonibz incantationibus resilit.
La.lvij.E L.
¶Dissinteria
La.lxij.B
La.lxij.E
La.cvij.in fine
¶Diuitias auget.
La.x.D F

Emorroidas exiccandas

La.xv.A
La.xx.E.
¶Ebrietatem tollere
La.viij.A B L
La.xlix.L D
¶Epilenticis
La.xij.D.
La.xxxiij.A
La.xlij.B
La.xlv.D
La.lvij.B.
La.lxxxvi.A
La.cxij.L
¶Epar dolorē curare.
La.xxij.B.

Tabula super tractatu de Lapidibus.

La.lxxxv.F
¶Emigranea.
La.lxxxvi.A
¶Elephantia.
La.cxxiij.B
¶Emperigo.
La.cxxiij.F.P
La.cxxix.A
¶Emoptoica.
La.cxxxij.B

Faciem de albandam.

La.lxxiij.D
¶Fantasmata pellit.
La.lxvi.F.z in fine
La.lxviij.E
¶Flamm z extinguibilem extinguendam
La.xij.A
¶Facandū prudentē amabilem gratū facit
La.ij.A D
La.xxxij.B
La.lx.in fine.
¶Febrium cura
La.xxxvi.A
La.lxvi.B
¶Febribus quartanis.
La.cxij.A.
¶Febribus ethicis
La.cxxvi.E
¶Febribus pestilentialibus.
La.xxvi.in fine
¶Febribus melancolicis.
La.xiij.in fine
¶Febris calorem mitigare.
La.lxi.L
¶Fetorem oris tollit
La.xvj.B.
La.xviij.B
La.xx.B
¶Flegma viscosum
La.xx.D.
¶Fessos z debiles renouere
La.lxxxiij.A
¶Furfures capillor
La.lxxix.A
La.cxxix.B K
¶Formice cura
La.xvi.B
La.cxxiij.P
¶Fistulam curandā.
La.xv.B
La.xvi.E
La.xli.D
La.cxxxviij.B L

Gingiue fluxe.

Laplin pmū.D F
La.cxxiij.F B
¶Gingiuarum inflationes.
La.xvj.B.z in fine.
¶Gingiuis humectis seu dentib⁹ mollib⁹
La.xvij.D
¶Guttur z dolorē valet
La.lxxxvi.D

Herisipila.

La.xvi.B
La.lxxxij.B
La.cxxiij.P
¶Hominem virginem facit.
La.vij.L
¶Hominem discretū et gratum facit
La.vi.B
¶Hominem tutum custodit
Capitulum.lv.A

Iccericia

La.lxxij.in fine.
La.cxxij.I
¶Ingeniū bonū reddit
La.lxv.D
La.cx.A
¶Intellectum bonum reddit.
Capitulum.xij.L
¶Incubor z succubor cura.
La.primum.A
¶Intestinor vlcera
La.xxvi.D
La.xlij.E
La.cxxx.L
¶Intestinor sordes purgantur.
La.xxvij.A
¶Intestinor velositati confert
La.lxxxvi.B
¶Incaustum optimū ad scribendum
La.c.in fine
¶Iras mitigare
La.xlij.A

Lapis qui in manu dextra contra solem tenuerit radios emittit z ignez vomit: ita vt videntes miren tur

La.lv.D
¶Lapis si ab homine gestetur: a muscis vel a pibus non mordetur.
La.lxiij.D F.
¶Lapis quem qui in ore gestauerit: magis cogitationum z opinionum iudex efficitur: et amabilis redditur.
La.lxiij.E
¶Lapis quē qui portatus: tutū reddit peregrinum z gratū hospitib⁹
La.lxv.B
¶Lapis qui valet cōtra pestiferas regiones portatus
Capitulum.lxv.L.
¶Lapis qui portatus sit tutus a fulgure
La.lxv.E
¶Lapis qui eum portat non mergatur.
La.lxvi..B
¶Lapis positus sub lingua: confert diuinādo dicere futura.
La.lxviij.in fine
¶Lapis quādo suspēditur ad collū infantz remouet ab eo timores
La.lxxi.E.
¶Lapis qui inducit insensibilitatē ne sentiat cruciandus.
La.lxxxij.A
¶Lapis si quis portatus non videbit in nocte somnia mala.
Laplin.cvij.A
¶Lapis qui antracem fugat.
Capitulum.cix.A
¶Lapis qui optimus est contra fraudes
La.cix.F.
¶Lapis qui fugat morbum qui dicit noli me tangere.
Laplin.cix.D
¶Lapis qui reddit bominē castum z pudicum
Laplin.cix.A
Laplin.cxi.A
La.cxxij.B D
¶Lapis qui in collo suspensus curat emitriteū et caducos morbos
La.cxij.I
¶Lapis qui portatus facit bonā memoriam: et tempestatem auertit
La.cxiij.in fine
¶Lapis qui portatus in ore facit diuinare futura.
La.cxv.B F
¶Lapis qui ascensus permanet calidus p septem dies vel amplius.
Laplin.xij.D
¶Lapis qui semel accensus vix aut nunq̄ potest extingui.
La.cix.A
¶Lapis qui facit ostendere multa si mulachra somnior
La.ij.L
¶Lapidez vesice frāgit
Capitulum primū.E
Laplin.li.E
La.cxix.M.z in fine
La.cxxxij.in fine
La.cxxxix.L.I
¶Lapidem frāgit qui est in renibus caulatus
La.cxix.E
La.cxxxij.in fine
La.cxxxix.A
¶Lac generandum in māmillis
La.cxxix.E
La.lix.F
¶Lepra.
La.xiij.I
La.xvij.A
La.cxij.E

Tabula super tractatu de Lapidibus

Capitulum.cxxiij.E.
Ca.cxxxviij.E
¶ Lienteria et Diarria curantur
Ca.lxxviij.B
¶ Luxuriā sedare.
Ca.v.D
¶ Luxuriam cohibet
Ca.lxvi.F
Ca.cxi.A.
¶ Lūaticis ac demone repletis.
Ca.i.in fine
Ca.xxxiij.AD
¶ Lumbricos z ascarides expellendas
Ca.cxl.D.

Matricis fluxum prohibet.
Ca.xvi.in fine
Ca.xxvi.D
¶ Mania.
Ca.xiiij.D
¶ Malam cogitationem repellendam
Ca.vij.E
¶ Mamillas puellarū z testiculorum puerorum prohibet augmentari.
Ca.xlv.A
¶ Membrua mulierum auxiliatur.
Ca.xlij.AL
Ca.lxxi.B
¶ Membrua stringunt.
Ca.xv.J
Ca.lxxviij.E.
¶ Melancolicas egritudines.
Ca.xcij.FBH.
¶ Melancolicum humorem lavat
Ca.lxxi.E
¶ Morsus scorpionis
Ca.ij.A
¶ Morsus vipere.
Ca.ij.A
Ca.cxxiij.H.
¶ Morsui rane cōuenit
Ca.cxxiij.K.
¶ Morsui tyri conuenit
Ca.cxx.E
¶ Morphea
Ca.xcij.J.

Capitulum.c.F
Ca.cxxvij.FD
¶ Morsus canis rabidi
Ca.lxxxix.F
Ca.cxx.E
¶ Morsus reptilium
Ca.xxvij.in fine
¶ Mulieribus vt repleat vbera lacte.
Ca.xxxix.B
Ca.lix.AL
Ca.cvi.B
¶ Mulieribq; que volunt placere viris
Ca.vi.BD.
¶ Mures interficere.
Ca.xxi.H

Nefreticam passionem.
Ca.lxxx.A.
¶ Ne ova nimis calefiant in nido
Ca.x.K
¶ Non potentibus retinere vrinam.
Ca.lxxxvi.R.z in fine

Oculorum dolores.
Ca.xv.JK.z in fine
Ca.xciij.BA.z in fine
Ca.cxxiij.BB
Ca.xlij.B.
Ca.xlv.in fine
Ca.xc.A.
Ca.xciij.AB
Ca.cvij.K
Ca.cxix.K.
Ca.cxxxij.J.z in fine.
¶ Oculoz albuginem
Ca.ci.B
¶ Oculorum caligines tollunt.
Ca.c.J
Ca.cxxxvij.A
¶ Oculorum albedo.
Ca.lxxvij.E
Ca.cxxv.in fine.
¶ Oculorum dolorem. ex humida causa.
Ca.lxvij.D.
¶ Oculorum cicatrices limpidat.
Ca.cv.A

Capitulum.dxxxviij.A.
¶ Oculorum carnem superfluam aufert
Ca.cv.AL
Ca.cxxiij.L
¶ Oculorum sordes purgare
Ca.cix.B
¶ Oculos humidos sanat.
Ca.xciij.D
¶ Oculorum pustule.
Ca.xx.E
¶ Oculorum vlcera
Ca.xviij.DF
¶ Oculoū obscuritati.
Ca.xxxvi.B
¶ Oculorum lachrymie.
Ca.xlij.BL
Ca.lxi.in fine.
¶ Obtalmie confert
Ca.cix.J
¶ Opiniones z cogitationes facit bene iudicare.Ca.lx.E.
¶ Omnes turbas contemnit
Ca.lv.in fine
¶ Oues vt lactere pleantur
Ca.lix.E.

Paralisis
Ca.lxxxvi.A
¶ Partus facilis.
Ca.x.ABLD
¶ Pannum oculi mundificat
Ca.lxxxviij.B.
¶ Paces conciliat
Ca.cix.L.
¶ Palpebraz vuricici.
Ca.xvi.B.
Ca.cxxxviij.BL
¶ Palpebrarum grossitudinem subtiliandam
Ca.xvi.in fine.
¶ Palpebrarū carnem superfluam corrodendaz
Ca.cvij.B
¶ Pregnantibq; conuenit
Ca.x.DF

Capitulum.l.E.
¶ Pestilentiam curat
Ca.xciij.A
Ca.xxv.BE
¶ Pediculos interficit.
Ca.xvij.B.
Ca.xxi.AL
Ca.lxxxix.H
¶ Prenunciare futura.
Ca.xxxiij.A.
¶ Ptisicus
Ca.xxvi.D
Ca.xv.Bz in fi.
¶ Pilos z carnes abradit
Ca.xcii.B in fine.
¶ Pilos nascifacit in palpebris.
Ca.lxxi.AB
¶ Pium z devotum ad deum efficit.
Ca.cix.L
¶ Podagram
Ca.viij.DF
Ca.lxxxviij.AL
Ca.cxiij.KQ
Ca.cxxiij.O.
Ca.cxxxi.B
¶ Pulmonis constrictioni valet
Ca.lxxxvi.O.
¶ Pruritui cōfert
Ca.lxxxix.D
Ca.cxxiij.B
Ca.cxxiij.DB.
Ca.cxxxi.B
¶ Puncturam scorpionis curat
Ca.cxxiij.B
Ca.cxxiij.B

Qui coire nō possunt.
Ca.vi.D
¶ Qui solus loquitur
Ca.cxiij.in fine.
¶ Qui biberit argentum vivum
Ca.xxi.FB
¶ Qui saliuas sanguineas emittunt
Ca.li.D
¶ Qui transglutiunt acum vel aliud ferrum
Ca.lxxvij.L

Tabula super tractatu de Lapidibus

¶Qui biberunt cantarides.
La.cxxx.K.

Renum dolorem curat.
La.lxxi.B
¶Regali conuenit honori.
La.xcij.D

Scabiei conuenit. La.xvi.B
La.xvij.B
La.xviij.A
La.xx.E
La.xxi.B.
La.xxij.L
La.lxi.E.
La.lxviij.D
La.lxxij.D
La.cxxij.L
La.cxxix.A
La.cxxxix.D
¶Sanguinez prohibet a naribus fluentem
La.xij.in fine.
La.xv.EFH.K
La.xvi.DH
La.lxxx.F
La.cxl.E
¶Sanguis restrictiua.
La.xij.E.
La.xlij.A
La.lxxxvi.O
La.cvij.in fine
¶Sanguinis fluxum prouocat.
La.ij.A
La.iiij.in fine.
¶Sanguinis fluorem abstinet.
La.xxxix.L
La.xlij.A
¶Sanguinem constringentia.
La.xxx.DF
La.liij.L.
La.lxiij.AB
La.lxvi.D
¶Sanguinem coagulatum resoluit
La.c.A
¶Sanguini mortuo conuenit q̄ est sub occ̄o
Capitulum.cxxiij.D
¶Splenis duricie. conuenit.
La.xij.E
La.cxxiij.A
¶Splenis dolorem
La.lxxxvi.K
La.cxxxv.L
¶Serpentes fugat
La.xxi.J.
La.lxij.E.K
¶Serpentes vt statim occidentur.
La.xxiij.D
¶Seipsuz magnificare
La.xxij.A
¶Squinantie valet
La.lxxxvi.J
La.cxxiij.E
La.cxxv.A
¶Singultui valet.
La.lxxxvi.A
¶Syncopis
La.lxxxij.A
La.cxlij.B
¶Si de administratione veneni aliquis suspectus sit impositus in cibo illo prohibet ne possit deglutiri.
La.x.ED.et in fine
¶Spiritualia cōfortat.
La.xxxviij.A
La.lxxxviij.A
¶Stomacho malo
La.xxxvi.B
La.xlij.B.
La.lij.in fine.
La.lxxv.A
¶Stomachi sanguinē z intestinorum.
La.lxxxix.H.
¶Sodeflegmatice
La.lxxxvi.A
¶Solis ardorē non timebit.
La.li.B
¶Scotomie.
La.lxxxvi.A
¶Scorpionis punscturam valet.
La.lxxxvi.DH.
¶Somnia vana repellit. La.i.B
¶Somniorz interpretationē plenā facit itelligi
La.iiij.B.
¶Somnum inducens
La.lvi.in fine.
¶Sitim remouendum.
La.vi.ALDB.
La.xxxix.A
¶Somnos dulces prouocare.
La.xxxij.in fine.
La.lxv.L
¶Sputum sanguinis retinet.
La.xlij.L
La.lxxxv.F.
La.cxix.S
¶Sudorem prouocandū
La.cxxiij.in fine
¶Sudorem prohibet
La.lxxij.B.
¶Surditati z obliuiōi.
La.cxxij.L
¶Stulticiam pellere et sapientiam educere.
La.xxxviij.L

Tussis.

Capitulum.xxij.D
La.lxxxvi.E
¶Tutum z victorem reddere.
La.xlviij.A
La.lxvi.E
¶Tutum facit contra dolos.
La.liij.L.
¶Torture oris.
La.lxxxvi.A

Ventrem mouent.
La.lxxvi.A
¶Ventris fluxum sanat
La.li.E
La.lxxij.in fine
¶Ventris dolorem punctiuum. La.ci.D
¶Ventrem stringit.
La.lxxxv.DE.
¶Ventrem excitat.
La.vi.L
¶Uenena curandum
La.cxij.A.B
¶Uenenum fugat.
Capitulum primum.B
La.iiij.B
La.xxiij.B.
La.xlvij.L
La.xlviij.A
La.liij.L.
¶Uertigo:
La.xiij.D
La.cxij.A
¶Uermes venenosos effugare.
La.lvij.B
¶Uermes auriū.
La.lxxxix.in fine
¶Uermes in ventre occidit. La.lxxxv.B
La.ci.E
¶Uermes interficientibus educit.
La.lxxxix.E.
¶Uerrucas aufert
La.lxxi.E
¶Uesicam dolentem
La.lij.D.
¶Uesicarum vlcera
La.lxxxvi.P.
¶Uisum clarificandum.
La.lxvi.D
¶Uisum confortat
La.xcviij.A.
La.c.B.
La.cxxxij.AD
¶Uisus obscuritas
La.xvij.D
La.lxxviij.L
¶Uiribz cordis cōuenit
La.ij.in fine.
¶Uincere aduersarios.
La.iij.B
La.lxi.AB
¶Uincere pericula
La.ij.D
¶Uictus z suspiria tollere.
La.xxiij.B.
¶Uirginitatem deprehendit.
La.lvij.in fine
¶Uomitū prouocāduz
La.xiij.ED.
La.lxxi.D
La.cxxx.J
¶Uocem clarificare.
La.xxvij.B.
La.xxxij.A.
¶Uulnera difficilia ad

sanandum.
La.xli.D
¶ Uulnera consolidãda
La.lxxxv.L
La.cxix.A
¶ Uulnera orificia aperit
La.cxix.F.
¶ Ulcera sanare.
La.li.E
¶ Ulcera oculoꝝ sanat
La.lxxij.L
¶ Ulcerationem virge curat.lxxij.F
¶ Ulceribꝫ renũ cõuenit
La.cxx.B
¶ Ulcera que fiunt in naribus ⁊ in auribus.
La.cxl.B
¶ Ulcera pulmonis curanda.xij.E
¶ Ulcera ptida curãda.
La.vij.A
¶ Ulcera fraudulẽta.
La.vij.BL
La.cxxx.A
¶ Ut omnibus hominibus placebis
La.xxxij.E.
¶ Unguentum pro facie abstergendum
La.xxv.A
¶ Uulnam sedat.
La.cxxv.A
¶ Uxor tua an sit casta vel adultera.
La.lxxvij.D

ydropicis.

La.xvij.B
La.lxvi.B.
La.lxxij.PQ
La.cxxiij.D
¶ yliaca.
La.lij.A
La.lxxxix.D

Tabula generalis De Herbis.

¶ Aarona.La.i.
Abrotanum.ij.
Absinthium.iij.
Accacia.ij.
Acetosa.v.
Acorus.vi.
Affodillus.vij.
Agaricus.viij.
Agrimonia.ix.
Agrifolium.x.
Agnus castus.xi
Alga marina.xij.
Alcanna.xiij.
Allium.xiiij.
Altea.xv.
Alleluia.xvi.
Alkekengi.xvij.
Aloe.xviij.
Aloes lignum.xix
Ambra.xx.
Ambrosia.xxi.
Amomum.xxij.
Ameos.xxiij.
Amidum.xxiiij.
Amigdala.xxv.
Anacardus.xxvi.
Anetum.xxvij.
Anteflorum.xxviij.
Anisum.xxix.
Antillis.xxx.
Anthos vel Rosmarinus.xxxi.
Ancusa.xxxij.
Apium.xxxiij.
Apium siluestre.xxxiiij.
Apium rusticum.xxxv.
Apium emorroidarum.
La.xxxvi.
Appios.xxxvij.
Aprostülla.xxxviij.
Archemisia.xxxix.
Aristologia rotũda.
Lapit.xl.
Aristologia longa.xli.
Arbor glandis.xlij.
Arbor vel lignum vite paradisi.xliij.
Abies.xliiij.
Armoniacum.xlv.
Asafetida.xlvi.
Azarum.xlvij.
Astralagos vel astra gallus.xlviij.
Aspergula.xlix.
Atriplex.l.
Auellana inda.li.
Auena.lij.
Auricula muris.liij.
Azedar.liiij.
Acetum.lv.
Aqua.lvi.

Barba Jouis.lvij.

Barba siluana.lviij.
Balustia.lix.
Balsamus.lx.
Balsamita.lxi.
Basilicon.lxij.
Branca vrsina.lxiij.
Betonica.lxiiij.
Bedaguar siue Spina alba.lxv.
Bellirici.lxvi.
Bol vel Sel.lxvij.
Behem.lxviij.
Ben vel Balanus.lxix.
Bleta.lxx.
Bdellium.lxxi.
Berberis.lxxij.
Buzeiden.lxxiij.
Bitumẽ iudaicuꝫ siue Aspaltum.lxxiiij.
Brionia.lxxv.
Bzictãca.lxxvi.
Botris.lxxvij.
Borago.lxxviij.
Bombax vel Cotum.La.lxxix.
Buglossa.lxxx.
Butalmos.lxxxi.
Buxum.lxxxij.
Bruscus.lxxxiij.
Butirum.lxxxiiij.

Camomilla.

La.lxxxv.
Canapis siue Canapuꝫ.
La.lxxxvi.
Capillos veneris.
La.lxxxvij.
Cardo benedictus
La.lxxxviij.
Cardus.lxxxix.
Camedreos.xc.
Camepithcos.xci.
Carui.xcij.
Cardamomum.xciij
Cartamus.xciiij.
Calomus aromaticus
Capitulum.xcv.
Calamus agrestis.xcvi.
Caparis siue Caparus
La.xcvij.
Camphoraca.xcviij.
Camsice aut sicen.
La.xcix.
Catapucia.c.
Caulis.ci.
Cauda equina.cij.
Cassia fistula.ciij.
Cassia lignea.ciiij.
Castanea.cv.
Celidonia.cvi.
Cedrus.cvij.
Cerifolium.cviij.
Cepe.cix.
Ceterach.cx.
Cheun.cxi.
Centaurea.cxij.
Cerasum.cxiij.
Cretanus.cxiiij.
Cicuta.cxv.
Cicorea.cxvi.
Cinoglossa.cxvij.
Citonia.cxviij.
Cipressus.cxix.
Ciprus.cxx.
Ciperus.cxxi.
Cinamomũ.cxxij.
Ciminũ.cxxiij.
Citrullus.cxxiiij
Citrum.cxxv.
Cinosbatum.cxxvi.
Crispula.cxxvij.
Crisocolla.cxxviij.
Crisogonum.cxxix.
Colubrina.cxxx.
Coloquintida.cxxxi.
Cõsolida maior.cxxxij.
Cõsolida minor.cxxxiij
Cõsolida rubea.cxxxiiij
Condros.cxxxv.
Condes.cxxxvi.
Coriandrum.cxxxvij.
Cornea siue arbor cranea.cxxxviij.
Cordumentum.cxxxix
Costus.cxl.

Lozula vel Helaperſica. La. cxli
Lotula fetida. vel Oculus bouis. cxlij.
Lotula non fetida. vel Oculus vacce. cxliij.
Locoguidiū. Lamelea vel. Mezereon. cxliiij.
Crocus. cxlv.
Cucumer. cxlvi.
Cucurbita. cxlvij.
Culcasia ſiue Laſo. La. cxlviij.
Cuſcuta. cxlix.
Colofonia. cl.
Cera. cli.
Caro. clij.
Caſeus. cliij.

Dactilus.

Capit. cliiij.
Daucus. clv.
Dragantum vel Dragagantum. La. clvi.
Diptamum. clvij.
Doronicum. clviij.

Epatica

La. clix.
Ebanus vel Ebenus. La. clx.
Elatinus. clxi.
Edera arborea. clxij.
Edera terreſtris. La. clxiij.
Elleborus albus La. clxiiij.
Elleborus niger. La. clxv.
Eupatorium. clxvi.
Eufragia. clxvij.
Emblici. clxviij.
Endiuia. clxix.
Endiuia ſilueſtris. clxx.
Elitropium. clxxi.
Edithimum. clxxij.
Epimedium. clxxiij.
Effemereon. clxxiiij.
Ebulus. clxxv.
Eruca. clxxvi.
Enula cāpana. clxxvij.
Eſula maior & minor La. clxxviij.
Euforbium. clxxix.

Faba.

Capitulum. clxxx.
Faba egyptiaca. clxxxi.
Faba inuerſa. clxxxij.
Fagaſmon. clxxxiij.
Fagus. clxxxiiij.
Faſcolus. clxxxv.
Fraxinus. clxxxvi.
Flammula. clxxxvij.
Fragaria. clxxxviij.
Feniculus. clxxxix.
Febrifuga. cxc
Fenugrecum. cxci.
Fenum. cxcij.
Ferula. cxciij.
Ficus. cxciiij.
Ficus lupi. vel Eomarus. cxcv.
Ficus egyptiaca. cxcvi.
Filipendula ſiue Uiſcago. cxcvij.
Filius ante patrem. vel Bariofilon. cxcviij.
Fiſtula paſtoris. cxcix
Filix ſiue Filex. cc.
Folium. cci.
Fumus terre. ccij.
Fungus. cciij.

Bariofilum.

Capitulum. cciiij.
Bariofilata. ccv.
Balla. ccvi.
Balbanum. ccvij.
Balanga. ccviij.
Ballitricum. ccix.
Ballitricū agreſte. ccx.
Bladiolus. ccxi.
Branatum. ccxij.
Branati ſilueſtris. ccxiij
Bramen. ccxiiij.
Brana tinctorum. ccxv.
Branum culcul. ccxvi.
Benciana. ccxvij.
Beneſtra. ccxviij.
Bith. ccxix.
Bunum arabicum. ccxx.

Hauſer. vel

Hauſor. ccxxi.
Hermodactilus. ccxxij.
Hermerocalles. ccxxiij.
Herba paliſſa. ccxxiiij.
Herba graſſula. ccxxv.
Herba fetida. ccxxvi.
Herundina vel Harundina. La. ccxxvij.

Julquiam⁹.

La. ccxxviij.
Juniperus. ccxxix.
Jujube. ccxxx.
Juncus. ccxxxi.
Judaica. ccxxxij.
Incenſaria. ccxxxiij.
Indicus. ccxxxiiij.
Iſopus. ccxxxv.
Iſopū humidū. ccxxxvi.

Karabe.

La. ccxxxvij.
Kalendula. ccxxxviij.
Kubebe. ccxxxix.

Lactuca.

Capitulum. ccxl.
Lacca. ccxli.
Larix. ccxlij.
Lappacū maior. ccxliij
Lappacium minor. La. ccxliiij.
Lapago. ccxlv.
Laurus. ccxlvi.
Laureola. ccxlvij.
Laudanum. ccxlviij.
Latiua. ccxlix.
Lauadula. ccl.
Leuiſticum. ccli.
Leuiſticū ſilueſtre. cclij.
Lenicula aque. vel Lentigo aque. ccliij.
Lens. ccliiij.
Lilium. cclv.
Liliumconuallium La. cclvi.
Lilialis. cclvij.
Liquiricia. cclviij.
Liquſtici. cclix.
Limon. cclx.
Linaria. cclxi.
Linum. cclxij.
Lingua auis. cclxiij.
Liſimachion. cclxiiij.
Licium. cclxv.
Lonchitis. cclxvi.
Lupinus. cclxvij.
Lupillus. cclxviij.
Lac. cclxix.

Maiorana.

La. cclxx.
Macis. cclxxi.
Malua. cclxxij.
Malum. cclxxiij.
Mala maciana. La. cclxxiiij.
Manna. cclxxv.
Mandragora vir La. cclxxvi.
Mandragora femina La. cclxxvij.
Marua. cclxxviij.
Marubium. cclxxix.
Marubiaſtrum. vel Marubium nigrū. vel Marubium ſilueſtre La. cclxxx.
Matriſilua. cclxxxi.
Melliſſa vel Melliſſa La. cclxxxij.
Mellilotum. cclxxxiij.
Melon. cclxxxiiij.
Melon indus. cclxxxv.
Melongena. cclxxxvi.
Memithe. cclxxxvij.
Menta. cclxxxviij.
Menta non odorifera vel Calamentum. La. cclxxxix.
Mentaſtrum. ccxc.
Men. ccxci.
Mel. ccxcij.
Medica. ccxciij.
Meſpila. ccxciiij.
Millefolium. ccxcv.
Milium ſolis. ccxcvi.
Mirabolani. ccxcvij.
Mirra. ccxcviij.
Moracelſi. ccxcix.
Morabacci. ccc.
Morſus gallineſiue Anagallus. La. ccci.
Mirtus. cccij.
Maſtix. cccij.

Naſturcium

La. ccciiij.
Naſturcium aquaticum vel Senacion. vel Cardamus agreſtis. Capit. cccv.
Napellus. cccvi.

Tabula Generalis de Herbis.

Flareiscus.vel Bul
bus vomiferus vel
Lepe marinum.
La.cccvij.
Flabach.cccviij.
Flenufar.cccix.
Figella.cccx.
Flymphea.cccli.
Flux vsualis.cccxij.
Flux auellana.cccxij.
Flux muscata.cccxiij.
Flux indica.vel Flux
magna.cccxv.
Flux vomica.cccxvi.
Flux metel.cccxvij.

Ordeum.

La.cccxviij.
Oleanger.cccxix.
Oliuarum.cccxx.
Oleum oliuarum.cccxxi
Olibanum.cccxxij.
Opopanax.cccxxiij.
Onomia.cccxxiiij.
Origanum.cccxxv.
Orobus.cccxxvi.
Olus.cccxxvij.

Papauer.

Lapit.cccxxviij.
Parietaria.cccxxix.
Palmachristi.cccxxx.
Pallacium leporis.
La.cccxxxi.
Plantago maior.vel
Arnoglossa.vel quin
nerua.vel Lingua
arietis.cccxxxij.
Plantago minor.
La.cccxxxiij.
Platanus arbor.
La.cccxxxiiij.
Paliurus.cccxxxv.
Pastinaca domestica.
La.cccxxxvi.
Panis porcinus.
La.cccxxxvij.
Peonia.cccxxxviij.
Pionia.cccxxxix.
Petrosilinum.cccxl.
Pes corninus.cccxli.
Pes colũbinus.cccxlij.
Pelicinus.cccxliij.
Peplos seu Peplum
La.cccxliiij.
Pentaphilon.cccxlv.
Peucedanum.cccxlvi.
Persicus.cccxlvij.
Persica siue Melaper
sica siue Micrococta.
La.cccxlviij.
Persiccaria.cccxlix.
Perfoliata.vel herba
vmbilicorum.cccl.
Premula veris.cccli.
Pepo.ccclij.
Perapastoris.vel Bur
sapastoris.cccliij.
Pisa.cccliiij.
Piscacea.ccclv.
Pinicium sine Pan
nicum.ccclvi.
Picea.ccclvij.
Pira.ccclviij.
Piper.ccclix.
Piper nigrum.ccclx.
Piperelle.ccclxi.
Puretrum.ccclxij.
Pinus.ccclxiij.
Pimpinella.ccclxiiij.
Peridemon.ccclxv.
Pinaria.ccclxvi.
Psilium.ccclxvij.
Polegium.ccclxviij.
Populus arbor.ccclxix.
Polipodium.cccclxx.
Policaria.cccclxxi
Poligonia.cccclxxij.
Polio.cccclxxiij.
Politricon.cccclxxiiij.
Porrũ.cccclxxv.
Proserpinata.cccclxxvi.
Pulmonaria.cccclxxvij.
Pruna.cccclxxviij.
Prunella.cccclxxix.
Pix.cccclxxx.
Pix liquida.cccclxxxi.
Panis.cccclxxxij.

Rapa.

Capitulum.cccclxxxiij.
Raphanus.cccclxxxiiij.
Radix.cccclxxxv.
Raphanus agrestis.
La.cccclxxxvi.
Radicula.cccclxxxvij.
Rannus.cccclxxxviij.
Reubarbarũ.cccclxxxix
Reponticum.cccxc.
Resina.cccxci.
Ribes.cccxcij.
Rizi.cccxciij.
Robelia.cccxciiij.
Rododendron.cccxcv.
Robur.cccxcvi.
Rotabea.vel Rodaba
La.cccxcvij
Rosa.cccxcviij.
Ratera.vel Antera.
La.cccxcix.
Rostrum porcinum.
La.cccc.
Ruta.ccccj.
Rubus.ccccij.
Rubea tinctorum.
La.ccccij.

Saluia.

La.cccciiij.
Salix.ccccv.
Sambucus.ccccvi.
Sambacus.ccccvij.
Sandix.ccccviij.
Samsucus.ccccix.
Saliunca.ccccx.
Saluina.ccccxi.
Sandalum.ccccxij.
Satirion.ccccxiij.
Saturegia.ccccxiiij.
Saponaria.ccccxv.
Saphatum.ccccxvi.
Scabiosa.ccccxvij.
Scalongia.ccccxviij.
Scamonea.ccccxix.
Saxifraga.ccccxx.
Staffisagria.ccccxxi.
Sanguis draconis.
La.ccccxxij.
Sarcocolla.ccccxxiij.
Spatula fetida.
La.ccccxxiiij.
Sebesten.ccccxxv.
Semen lumbricorum.
La.ccccxxvij.
Sene.ccccxxvij.
Senecion.ccccxxviij.
Serpillum.ccccxxix.
Serapinum.ccccxxx.
Sesama.vel Sesamo.
La.ccccxxxi.
Seride.ccccxxxij.
Spelta.ccccxxxiij.
Simphitũ ccccxxxiiij.
Sinomum.ccccxxxv.
Sinapis.ccccxxxvi.
Siseleos.ccccxxxvij.
Siderica.ccccxxxviij.
Siliqua.ccccxxxix.
Sisamus.ccccxl.
Siligo.ccccxli.
Silimbriũ.ccccxlij.
Silphio.ccccxliij.
Siser.ccccxliiij.
Sicla.ccccxlv.
Sticados.ccccxlvi
Sticados cirinum.
La.ccccxlvij.
Spica celtica.
La.ccccxlviij.
Spica nardi.vel
Nardus.ccccxlix.
Spinachia.ccccl.
Spina.cccli.
Squinantum.ccccliij.
Strignos.ccccliij.
Squilla.ccccliiij.
Solatrum.ccccliv.
Sorbes arbor.ccccliv
Soldanella.ccccliv.
Scolopendria.ccccliviij.
Scrophularia.ccccliix.
Storax.ccccliv.
Subere.vel Suberie
La.ccccliv.
Sumach.ccccliv.
Sapor.ccccliviij.

Tanacetum

La.ccccliviij.
Tapsia.ccccliv.
Tamariscus domestic9
La.ccccliv.
Tamariscus agrestis.
La.ccccliv.
Tamarindi.ccccliviij.
Taprus barbatus.siue
Tapsus barbassus.
La.ccccliv.
Terentabyn.ccccliv.
Terebentina.ccccliv.
Teda.ccccliv.
Tilia.ccccliviij.
Tirumallus.ccccliviij
Thimus.ccccliv.
Trifolium.ccccliv.
Tribulus.ccccliv.

Tribulosa.cccclxxviij.
Triticum.cccclxxix.
Tripolion.cccclxxx.
Tormentilla.vel Cataphilon.cccclxxxi.
Turbit.cccclxxxij.
Tubera.cccclxxxiij.
Thus.cccclxxxiiij.

Baleriana.

La.cccclxxxv.
Uerbena.cccclxxxvi.
Uerbasco.cccclxxxvij.
Uecticon.cccclxxxviij.
Uecria.cccclxxxix.
Uermicularis.cccxc.
Uerux.cccxci.
Uiola.cccxcij.
Uirgapastoris.
La.cccxciij.
Uitis.cccxciiij.
Uirem.cccxcv.
Uiscus.cccxcvi.
Uiticella.cccxcvij.
Uithuen.cccxcviij.
Uolubilis.cccxcix.
Ua passula.ccccc.
Ua versa.ccccj.
Umbilicus veneris.vel Cimbalaria.ccccij.
Ungula caballina.
La.ccccciij.
Urtica maior.ccccciiij.
Urtica minor.ccccv.
Ulpicum.ccccvj.
Ulnus.ccccvij.
Usyr siue squyr.ccccviij
Usnea.ccccix.
Uinum.ccccx.

ytea.

Capitulum.cccxi.
yasdane.cccxij.
yreos.cccxiij.
yris illirica.cccxiiij.
ydea.cccxv.
ypericon. vel Scopa regia.cccxvi.
ysia.cccxvij.
yriogus.cccxviij.
ydropiper.cccxix.
ynguirialis.vel Stellaria.cccxx.
ypoquistidos.cccxxi.
ypoglosios.cccxxij.

Zparagus.

Capitulum.cccxxiij.
Zeduar.cccxxiiij.
Zinziber.cccxxv.
zirnabum.cccxxvi.
zirumb.siue zirumber. La.cccxxvij.
zinirmon.cccxxviij.
zua vel muza.cccxxix.
zuccarum.cccxxx.

De animalibus.

Homo.Cap.i.
Agnus.ij.
Aries.iij.
Aper.iiij.
Azinus.v.
Abane.Alches.vi.
Anabulla.Ancalpon.
Aptalo.Ankacinor.vij.
Afferaco.Affudio.viij.
Ansibena.Armena.ix
Aspis.x.
Aranea.xi.

Glacte bisancia.

Capitulum.xij.
Bonnacon.xiij.
Bos.xiiij.
Bombex.xv.
Borax.Botracha.xvi.
Bufo.xvij.
Bubalus.z Bisontes
Capitulum.xviij.
Buchus.xix.
Bupreste.xx.
Bubione siue
Bibione.xxi.

Capra.

Capitulum.xxij.
Caprea.xxiij.
Canis.xxiiij.
Cactus.et Cathaplepa
Capitulum.xxv.
Caccus.xxvi.
Camdus.xxvij.
Cameleon.xxviij.
Camelopardus.xxix.
Capreolos.xxx.
Castor.xxxi.
Chama.xxxij.
Calopus.xxxiij.
Ceruus.xxxiiij.
Ceruleus.xxxv.
Cecula.z Celidros.z
Cenebrus.xxxvi.
Cetastes.xxxvij.
Cephos.z Cencrocota
Ca.xxxviij.
Cirogrillus.xxxix.
Cicade.xl.
Cirotrochea.xli.
Critetus.xlij.
Coluber.xliij.
Cocodrillus.xliiij.
Cuniculus.xlv.

Damma.

Capitulum.xlvi.
Damula.xlvij.
Draco.xlviij.
Dracoconpedes.xlix.
Darus.l.
Dypsa.li.
Dromeda.et
Dammula.lij.
Duran.liij.

Equus.

Capitulum.liiij.
Elephas.lv.
Enchires.lvi.
Enidros.z Enitra.lvij.
Erinacius.z Ermineus.lviij.
Edus.lix.
Emorrois.Enidros.et
Excedra.lx.
Engula.z Eruca.lxi.

Falena et Fiber.

Formica.lxij.
Formice maiores.lxiij.
Furus et Furunculus.lxv.

Gala z Gene

ta.lxvi.
Hamaleon.lxvij.
Hazelle.lxviij.
Hladosa z Hnatrix.lxix.
Hrillus z Hurgulio.lxx.

Hiricius.

Capitulū.lxxi.
Hyena.lxxij.
Histrix.lxxiij.
Hircus.lxxiiij.
Hynnulus.lxxv.

Jaculus.et

Ipnalis.lxxvi.
Icinus z Inachlia
La.lxxvij.

Lacertus.

Capi.lxxviij.
Lamia z Lausanum
La.lxxix.
Leo.lxxx.
Leopardus.lxxxi.
Leontophonos.et Leucrocuta.lxxxij.
Lepus.lxxxiij.
Leuiathan.lxxxiiij.
Lanificus.lxxxv.
Linx.lxxxvi.
Locusta.lxxxvij.
Lupus.lxxxviij.
Luther.lxxxix.
Lumbricus.xc.
Luchaonē siue Lichaonē.z Lintiscus.xci.

Maricomorion.

Capi.xcij.
Mustela.xciij.
Mumunetus siue mamonetꝰ z māticora.xciiij
Marcatus.xcv.
Melo.xcvi.
Migale.xcvij.
Mulos.xcviij.
Mus.xcix.
Mulquedibet.et
Muscus.c.
Musio.ci.
Multipes.cij.

Nepa.

Capitulum.ciij.
Neomon.ciiij.

Onager.

Capit.cv.
Onaltus.cvi.
Onocentaurus.et
Orasius.cvij.
Orix.cviij.

Panthera.

La.cix.
Papio.x.
Parbyon.cxi.
Parandrus et
Pardus.cxij.
Pilosus Pirol⁹.
Putorius.cxiij.
Pegasus.cxiij.
Pigargus.cxv.
Pigmei.cxvi.
Poledrus.cxvij
Pulex.cxviij.
Pediculus.cxix.
Porcus.cxx.
Pader Parias
Prester.cxxi.

Rana. La.cxxij

Rangifer z Rosurella
La.cxxiij.
Rattus z soxex.cxxiij.
Regulus.cxxv.
Rinocephalus z
Rinoceron.cxxvi.
Rutela.cxxvij.
Rubetum sive
Rubeta.cxxviij.

Salamādra

La.cxxix.
Saura.cxxx.
Sanguisuga.cxxxi
Scrabrones.cxxxij.
Salpiga. Scitalis et
Seps.cxxxiij.
Situla Spuans et
Sirena.cxxxiij.
Symia.cxxxv.
Scorpio.cxxxvi.
Sera. Simultas.et
Solifuga.cxxxvij.
Spoliator. Stella co⁹
lubri. La.cxxxviij.

Talpa. La.cxxxix

Thaurus.cxl.
Tarandrus.cxli.
Taxus.cxlij.
Tragelaphus.et
Tragodita.cxliij.
Tercio.cxliij.
Tynea.cxlv.
Tyrus.cxlvi.
Tygris.cxlvij.
Tortuca z Taranta
La.cxlviij.
Trogodice.cxlix.

Bacca.

Capitulum.cl.
Ucruex.cli.
Uesontes.clij.
Uitulus.cliij.
Uipera.cliij.
Unicornus. Uarius.
La.clv.
Uro.clvi.
Ursus.clvij.
Uncia.clviij.
Uulpis.clix.

ybex.

Capitulum.clx.
ychneumon.et
ypotamus.clxi.
ydra.clxij.

Zubro.

Capitulum.clxij.
Zilio.clxiij.

De Auibus

Aquila.La.i.
Achatus.z auib⁹ para⁹
disi.z Aurifrigius.ij.
Achantis.iij.
Accipiter.iiij.
Aeriophilon.v.
Agochiles. et
Alauda.vi
Alietus.vij.
Altion.viij.
Anas.ix.
Anser.x.
Ardeola. Ardea. Azalō
et Azida.xi.
Apis.xij.

Basiliscus.

Capit.xiij.
Baliatha z Ber⁹
neka. La.xiiij.
Bistarda z Bono
sa. La.xv.
Bubo.xvi.
Buteus. Butorius.et
Butaurus.xvij.
Bibones.z Blata.
La.xviij

Cantarides.

Capitulum.xix.
Carbates.xx.
Caladrius.xxi.
Capo.z Caprimulgus.
La.xxij.
Carduelus.xxiij
Carabdrion z Charilli
La.xxiiij.
Ceruus volans.xxv.
Cicade.xxvi.
Ciconia.xxvij.
Cignus.xxviij.
Cinomulgus. Cispedo.
z Citramo.xxix.
Cinomia.xxx.
Cicendula Cimice. et
Coltro.xxxi.
Columba.xxxij.
Corcdulus.z Cornix
La.xxxiij.
Coruus.xxxiiij.
Cucurnix.xxxv.
Cocyx.xxxvi.
Crocbilus.xxxvij z
Corintha.xxxviij.
Cuculus.xxxix.
Cubeth.xl.
Culex.xli.

Dyomedas.

Capitulum.xlij.
Draycha.xliij.

Egithus.

Emeria.z Ercinia.
Lap.xliiij.

Falco.

La.xlv.
Fasianus.xlvi.
Fatator.xlvij.
Femix.xlviij.
Filomena.z Fice
dula. La.xlix.
Fulica. La.l.
Fucus.li.

Gallus.

Capitulum.lij.
Gallina.liij.
Gallinaceus.liiij.
Graculus.z Granulus.
Capi.lv.
Grippes.lvi.
Gricocenderon.lvij.
Girfalco.z Gusturdo
La.lviij.
Grus.lix.
Gluta.lx.

Harpia.

Capitulum.lxi.
Hyrundo.lxij.
Herodios.lxiij.

Ibis La.lxiiij

Iboz.lxv.
Ispida.lxvi.
Iches z Koky.lxvij.
Kynisus.et Karbolos
Da.lxviij.

Lagus. Lucidus. La.lxix.

Lapegus.lxx.
Linachos.lxxi.
Luscinia.lxxij.

Magnales.

La.lxxiij.
Merula.lxxiiij.
Mergus.lxxv.
Merillus.z Me
ropes. La.lxxvi.
Melancorisus. Mor⁹
fex. La.lxxvij.
Memonides. Meauce
Merustiones.lxxviij.
Miluus.lxxix.
Monedula.et
Muscicapa.lxxx.
Musca.lxxxi.

Nicedula.

La.lxxxij.
Nilus.lxxxiij.
Nycticorax.vl Noctu⁹
La.lxxxiiij.
Nepas sive Neps.
La.lxxxv.

Onocrotul⁹

Capitulum.lxxxvi.
Opimachus.lxxxvij.

Tabula Generalis de Piscibus.

¶ Oriolus et Origometra. La. lxxxviij
¶ Osyna z Ossifrago La. lxxxix.
¶ Othus. xc.
¶ Oua. xci.

Passer.

La. xcij.
¶ Pauo. xciij.
¶ Palumbus. xciiij.
¶ Platea z Pluuialis. La. xcv.
¶ Papiliones. xcvi
¶ Pellicanus. xcvij.
¶ Perdix. xcviij.
¶ Pica. xcix.
¶ Picus. c.
¶ Piralis. ci.
¶ Pstracus. cij.
¶ Porphirio. ciij.

Regulus.

La. ciiij.

Scrabzones

La. cv.
¶ Scarabei. cvi.
¶ Scinises. cvij.
¶ Strix. Selentides. et Strophilos. cviij.
¶ Sturio. cix.
¶ Sturio camelo. cx.

Tarda Tragopa. cxi.

¶ Turdela. Turdo. cxij.
¶ Turtur. cxiij.

Vanellus.

La. cxiiij.
¶ Uespertilio. cxv.
¶ Uespa. cxvi.
¶ Ulula. cxvij.
¶ Upupa. cxviij.
¶ Uultur. cxix.

Xyon

Capitulum. cxx.

yboz.

Capitulum. cxxi.

Zelentides.

La. cxxij.

De Piscibus

Abremon. Achandes. Accipender. Albiret. z Alpharam. La. i.
Anguilla. ij.
Allec. iij.
Aranei. aries. arini. iiij.
Aspidochelon. z Aurata. v.
Alsoram. vi.
Asturam. vij.
Aureum vellus. viij.
Arburcium. Amnis Athaniger. Afferus. et Astralus. ix.
Abydes. x.
Ahuna. xi.
¶ Barchoza. xij.
Borbatba. Bota. z Brenna. xiij.
Balena. xiiij.
Babilonicus. z Belue. xv.
¶ Lancer. xvi.
Laab et Lanis marinus. xvij.
Laucius. Lapitatus. et Larpeta. xviij.
Letus. xix.
Lelerbi. z Leruleo. xx.
Ebiton. z Lirchos. xxi.
Lonche. xxij.
Lochlee. xxiij.
Longer. Lorem. Lous marinus. xxiiij.
Locodrillus. xxv.
¶ Draco marinus. xxvi.
Delphin. xxvij.
Dentrix z Dies. xxviij.
¶ Erachoydes. Exochinus z Ericius. xxix.
Elcus et exposita. xxx.
Eccola. xxxi.
Equus marinus. Equonilus. et Equus fluminis La. xxxij.
Effimerion. et Escarus. La. xxxiij.
Eltiuis. xxxiiij.
Eriox. et Erox. xxxv.
Ethenay vel Echini La. xxxvi.
Exox. xxxvij.
¶ Felchus. Foca. et Balatha. Lapit. xxxviij.
Fastalcon. Fastem. z Fitis. xxxix.

Gardus.

Bladius z Blautus. xl.
Bobius et Branus. xli.
Bamanē z Bonger. xlij.

Hamius.

Hyrundo. xliij.

Icinus marinus. xliiij.

Kalaoz. Karkora. Kyloch. xlv.

Karabo. Kylione. xlvi.
Koky. xlvij.

Leo marin⁹.

La. xlviij.
Lepus marinus. xlix.
Leuiathan z Ludolachra. Capitulum. l.
Loligo. li.
Locusta marina. lij.
Lucius. liij.
Lupus marinus. liiij.

Megar Megalus z Milus. lv.

Mugilus. lvi.
Mus marinus. lvij.
Murix. lviij.
Murena. lix.
Multipes. lx.
Mulus z Mullus. lxi.
Monachus marinus z Monoceron. lxij.

Marcos nautilos z Aubeo. lxiij

Mereiden et Orcha. La. lxiiij.

Orbis La. lxv.

Ostrea. lxvi.

Pagrus. pānus. Pectine z Perca La. lxvij.

Platanistē et perna. La. lxviij.
Pistris. lxix.
Pinna et Plais. lxx.
Porcus marinus. lxxi.
Polippus. lxxij.
Pungitiuus. lxxiij.
Purpura. lxxiiij.

Kayte et Kaba. La. lxxv.

Rana marina. lxxvi.
Rumbus. lxxvij.
Rubus et Ryache. La. lxxviij.

Salmo. Salpa. La. lxxix.

Sparus et Staurus. La. lxxx.
Sepia. lxxxi.
Serra z Scilla. lxxxij.
Syrena. lxxxiij.
Spinachia et Squatina. lxxxiiij.
Solaris et Solea. La. lxxxv.
Scolopendria. lxxxvi.
Spongia Squamis z Scinci. lxxxvij.
Stoncus siue Stincus La. lxxxviij.
Sturio. lxxxix.
Stella. xc.
Sfungia. xci.

Teucha. titimallus. Torpedo. xcij.

Trebius. Tructa. xciij.
Testeum. xciiij.
Testudo. xcv.
Tigruis. Tritte. xcvi.
Thynnus. xcvij.
Tortuca. xcviij.

Vacca et Vitulus marinus. xcix.

Uerit. c.
Uergiliales. ci.
Uranoscopus. cij.

ypotamus

Capi. ciij.

Zedrolus zidracb. et zisius. ciiij.

Zitrion. cv.
Zisius. cvi.

Ex Libris
Universitatis
Albertae

